

ABDULAH ŠKALJIĆ

TURCIZMI
U SRPSKOHRVATSKOM
JEZIKU

»SVJETLOST« IZDAVAČKO PREDUZEĆE, SARAJEVO
1966.

P R E D G O V O R

Rođen u kraju u kojem se turcizmi u svakidašnjem govoru mnogo upotrebljavaju (Rogatica, istočna Bosna), još u samoj mladosti primio sam izgovor i značenje mnogih takvih riječi. Izučavajući turski, arapski i persijski jezik za vrijeme školovanja interesovao sam se za one naše riječi koje su preuzete ili vode porijeklo iz tih jezika. Već u to doba pokušavao sam da iznalazim objašnjenja za postanak tih riječi, da otkrijem njihovo značenje u izvornom jeziku i da proučim njihov razvoj, semantičke i fonetske promjene.

Ali sistematskije i intenzivnije počeo sam da se bavim tim pitanjem tek 1950. godine, kada sam postao saradnik Instituta za proučavanje folkloru u Sarajevu (sada Odsjek za duhovnu kulturu Zemaljskog muzeja BiH). Naročitu pažnju posvetio sam obradi turcizama u folklornoj građi koja se prikupljala u Institutu i u narodnoj književnosti. Tokom rada uvjerio sam se da mnoge riječi u narodnom govoru i književnosti koje su preuzete iz orijentalnih jezika nisu nikako ili nisu dovoljno i ispravno objašnjene u rječnicima i literaturi iz te oblasti. Etimološka tumačenja su često veoma različita, a objašnjenja značenja pojedinih riječi nemaju ponekad nikakve veze sa njihovim pravim značenjem u našem jeziku. Rasprave, studije i rječnici koji se bave obradom te materije ne samo da su rijetki i teško dostupni nego ne daju cjelovitost materije, ne obuhvataju sve one elemente koji su nužni za pravilnu orijentaciju i obuhvatnija objašnjenja. I u nekim našim savremenim rječnicima i drugim djelima nailazimo na ozbiljne greške i nedostatke. To jasno ukazuje na dezorijentaciju kada su u pitanju turcizmi. Ova okolnost otežava rad svima onima koji se bave izučavanjem naše narodne književnosti.

Rezultat mojih nastojanja je rad »Turcizmi u narodnom govoru i narodnoj književnosti Bosne i Hercegovine«, koji je u litografisanom obliku objavio Institut za proučavanje folklora u Sarajevu 1957. godine.

Pojava ove publikacije izazvala je znatno interesovanje među naučnicima, kako u našoj zemlji, tako i u inostranstvu. To dokazuje relativno brzo raspačavanje i mnoge pozitivne ocjene u raznim časopisima, te citiranja pojedinih pasusa u raznim savremenim djelima.

Počevši od univ. profesora dra Jove Vukovića u uvodnoj riječi moga djela svi su recenzenti (dr Ilija Kecmanović, »Pregled« X, Sarajevo, 1959; dr Ljudevit Jonke, »Jezik« br. 3. 1957—58, Zagreb; prof. Cvjetko Popović, »Glasnik Z. M.«, Sarajevo, 1958; dr Saćir Sikirić, »Prilozi za orijentalnu filologiju«, VIII—IX, Sarajevo, 1960. itd.) pozdravili pojavu ove publikacije, ali ujedno prigovorili obliku i tehničkoj opremi (litografisan u dvije glomazne sveske mjesto da bude štampan) i ograničavanju na materijal sa područja Bosne i Hercegovine. Svi su izrazili želju da djelo bude prošireno na cijelo srpskohrvatsko jezično područje. Bilo je i nekih drugih zamjerki, ali je rad jednodušno pozitivno ocijenjen.

Posebno su se mojim djelom pozabavili naši orijentalisti univ. profesori dr Fehim Bajraktarević (»Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor«, XXVI, 3—4 i XXVII, 1—2, Beograd) i dr Saćir Sikirić (»Prilozi za orijentalnu filologiju«, VIII—IX, Sarajevo), te mađarski turkolog dr Georg Hazai (»Studia Slavica, Academiae scientiarum Hungaricae«, Tom VIII, f. 1—2, Budapest, 1962).

Dr F. Bajraktarević je u dva iscrpna članka na strogo naučnom nivou analizirao moj rad. U prvom članku dao je šematski prikaz i opštu ocjenu, upozorio je na neke nedostatke i propuste i dao dragocjene sugestije za dalja provjeravanja etimologije nekih riječi. U drugom članku on je analizirao pojedinačno neke riječi i dao veoma korisne napomene. Svoju ocjenu i sud o mom djelu dr Bajraktarević je završio konstatacijom da je to »sada naš najveći i najbolji rad ove vrste«. Većinu primjedaba dra Bajraktarevića sam uvažio i nastojao, koliko su mi mogućnosti dozvoljavale, da sprovedem njegove korisne sugestije.

Dr Š. Sikirić je takođe posvetio pažnju mome radu i dao ocjenu sa korisnim napomenama. Opravdano je ukazao na to

da moj rad nije obuhvatio još veliki broj turcizama. Samo se sa nekim njegovim primjedbama nisam složio; pa sam kod tumačenja tih riječi naveo njegovo mišljenje u ovom radu, a za riječi koje nisam usvojio, to sam obrazložio (vid. »Prilozi za orijentalnu filologiju« Sarajevo, 1960—61).

Mađarski turkolog dr G. Hazai, poznat po svojim lingvističkim raspravama i studijama, u svojoj ocjeni zalaže se za proučavanje turcizama na širem području koje bi obuhvatilo cijelo balkansko jezično područje, a za moj rad kaže ovo: »mislim da bi se bez pretjerivanja moglo tvrditi da je ovo najinteresantniji rad koji se u tome domenu do danas pojavio« (prevod sa francuskog).

Američki naučnik slovenskog porijekla profesor Univerziteta u Minnesoti, slavista dr Josef Brožek je moj rad prikazao u časopisu »American Journal of Folklore« br. 283, 1959. i izrazio želju da u svom daljem radu na ispitivanju turcizama obuhvatim tekstove narodnih pjesama koje je sabrao Milman Parry, a izdao i preveo A. B. Lord (izdanje Srpske akademije nauka i Harvard University Press, Beograd i Cambridge, 1953). Čini mi osobito zadovoljstvo što sam sada bar djelomično u ovom radu udovoljio želji dra J. Brožeka.

Ohrabren interesovanjem i povoljnim ocjenama moga rada, nastavio sam od 1957. godine još intenzivnije da radim na istraživanju i proučavanju turcizama, proširivši svoj rad i na književni jezik i na cijelo srpskohrvatsko jezično područje. Drago mi je da mogu da konstatujem da ovo moje štampano djelo ispunjava izražene želje gore navedenih recenzenata.

Ovom prilikom želim da se toplo zahvalim Republičkom sekretarijatu za kulturu Izvršnog vijeća SR Bosne i Hercegovine i Komisiji za objavljivanje djela iz kulturne istorije Bosne i Hercegovine koji su omogućili da se ovaj rad štampa.

P i s a c

I O TURCIZMIMA UOPŠTE

1. VAŽNOST I ZNAČAJ PROUČAVANJA TURCIZAMA. —

Proučavanje turcizama kod nas ima svoje opravdanje i posebno značenje kao važan pomoćni rad za proučavanje naše narodne književnosti i jezika, i za ispitivanje narodne istorije.

Prilično veliki broj istočnjačkih riječi preuzet je iz turskog jezika u naš narodni govor, a neke od njih postale su svojina našeg književnog jezika. Usljed velikog obilja tih izraza u našoj narodnoj književnosti i govoru, mnoge naše narodne pjesme i pripovijetke, narodne poslovice i izreke ne možemo pravilno shvatiti i razumjeti bez njihovog pravilnog objašnjenja. Bez valjanog, naučno obrađenog tumača turcizama teško će se snaći i naš čovjek u proučavanju narodnih pjesama, pripovjedaka i poslovice, a nema sumnje da su u tom pogledu u još gorem položaju oni strani naučnici koji se upuštaju u ispitivanje naše narodne pjesme i ostale govorne tradicije. Stoga smo nužno upućeni na to da se pozabavimo pitanjem porijekla i značenja tih riječi, i to ne samo u njihovom prvobitnom obliku nego i u njihovom kasnijem razvoju i preobražaju.

S druge strane, te riječi su vezane za našu prošlost, a ponekad riječ može da posluži kao spomenik, kao istorijski dokumenat i izvor. Da bi one u tom pogledu mogle da posluže istoričaru, moraju biti valjano analizirane i pravilno i tačno objašnjene. Dakle, i s te strane proučavanje ovih riječi ima dosta velik značaj.

2. KAKO SU TURCIZMI NASTALI, KO IH JE ŠIRIO. —

Iako su orijentalne riječi počele prodirati u većem broju u balkanske, naročito slovenske balkanske jezike tek pojavom Osmanskih Turaka na Balkanu, ne može se poreći da je bilo i ranije uticaja turskih naroda na ove jezike. Poznato je da su pojavom Avara u Panonskoj niziji i njihovim dodirom sa balkanskim stanovništvom,

posebno sa Slovenima, uslijedili izvjesni tursko-tatarski uticaji, koji su ostavili traga i u balkanskim jezicima. Jireček u svojoj »Istoriji Srba« (izdanje 1952) na str. 4. navodi: »Glavna žena kod Avara zvala se katon (tur. *chatun*, ugledna žena, otuđa novosrpski kaduna, turska žena)«. Štaviše, ne može se jednostavno odbaciti pretpostavka da su neke riječi nejasnog postanka mogle biti pod tursko-tatarskim uticajem formirane još u staroj slovenskoj zajednici, prije dolaska Slovena na Balkan.¹⁾ Ali, u svakom slučaju, ti raniji uticaji tiču se samo veoma malog broja riječi.

O pravoj pojavi turcizama u slovenskim i uopšte balkanskim jezicima može se govoriti od dolaska Osmanskih Turaka na Balkan. Dodirom Turaka sa balkanskim narodima počinje i njihov uticaj na ove narode, koji je u dugom periodu turske vladavine u ovim krajevima ostavio vidne tragove i u njihovim jezicima.

Nastaje pitanje ko je širio turcizme i otkud njihov veliki broj u balkanskim jezicima. Nas ovdje interesuju u prvom redu turcizmi u srpskohrvatskom jeziku.

Obično se smatra da je prisustvu stranih riječi u jednom jeziku uzrok dodir i miješanje dva ili više naroda. Što se tiče turcizama u našem jeziku misli se da su ih najviše širili turska vojska i turska administracija, te domaći muslimani, građani i činovnici.²⁾

Turci su došli kao nosioci novog društvenog i državnog uređenja i kao nosioci istočne, islamske kulture. Pojavilo se mnogo novih pojmova i ustanova koje su primane zajedno sa nazivima za njih. To je osnovni i opšti uzrok postojanja istočnjačkih riječi (tur., ar. i pers.) u našem jeziku. Ali u širenju tih riječi i njihovoj, tako reći, masovnoj upotrebi kod Srba i Hrvata, a osobito kod stanovništva Bosne i Hercegovine sve do današnjih dana, dva činioca su, po mom mišljenju, odigrala veoma važnu ulogu. Prvo, muslimani srpskohrvatskog jezičkog područja koji su se školovali u Carigradu. Drugo, narodne pjesme (epske i lirske) koje su, usljed prilika u kojima su nastajale, protkane mnoštvom riječi istočnjačkog porijekla, a zabilježene su i sačuvane kao omiljena usmena tradicija.

Naši ljudi, naročito muslimani, po povratku iz Carigrada sa školovanja u svoj zavičaj, nisu se mogli otresti uticaja turskog jezika, pa su u svom djelovanju na vjerskom i prosvjetnom polju pravili jednu vrstu kompromisa između turskog i srpskohrvatskog

¹⁾ Vid. Petar Z. Petrović: O Peronovu kultu kod Južnih Slovena, Glasnik Etn. inst. SAN 1952, str. 378.

²⁾ Petar Skok: Prilozi proučavanja turcizama u srp. hrv. jeziku, »Slavia«, ročnik XV (1937-38), Praha, str. 166-190.

jezika na taj način što su za mnoge pojmove upotrebljavali turske (odnosno arapske i persijske) riječi, prilagođavajući ih duhu i gramatici našeg jezika. Pravljene su složenice, dodavani našim riječima turski prefiksi i sufixi, formirani naši glagoli od posuđenica pomoću nastavka »-isati« ili sa našim pomoćnim glagolima: biti, činiti, učiniti itd. Na to su bili unekoliko i prisiljeni, pošto uz učenje turskog, arapskog i persijskog jezika u Carigradu nisu paralelno učili svoj materinji jezik, pa za mnoge pojmove i izraze, naučene na pomenutim jezicima, nisu bili u stanju da nađu odgovarajuće riječi srpskohrvatskog jezika. Djelovanje tih, u Carigradu školovanih, generacija na naš jezik naročito je došlo do izražaja u vjerskim školama, mektebima i medresama, i u vjerskim propovijedima, vazovima. Učenici tih škola i vjernici koji su slušali česte propovijedi bili su posrednici preko kojih su strane riječi i posuđenice prodirale u šire narodne slojeve i odomaćile se.³⁾

Opšte je poznata činjenica da naše narodne pjesme (i usmena tradicija uopšte) obiluju riječima istočnjačkog porijekla. Naši sakupljači narodnih pjesama, pa i oni koji su kao poznati književnici i sami pjevali u duhu narodne pjesme, nisu bili pobornici čišćenja pjesama od tih posuđenica. Evo šta fra Grga Martić u pogledu toga kaže: »... te stoga vidimo ljubovne, koje u varoši gnijezdo imaju, pjesme, da su zacrnile turskim izgovorima; nu ipak su ove riječi kod naroda tako priviknute i omiljene, da jim bez njih ne bi pjesma, kao jelo bez začine, prijazna bila; usljed toga mi niesmo dirnuli u njih, nego za razumljenje inostrancem odredili smo pri koncu iztumačenje turskih riječi nadostaviti.«⁴⁾ Razumljivo je da su takve narodne pjesme stalno uticale i na svagdanji narodni govor.

3. STAV PREMA TURCIZMIMA KAO POZAJMICAMA. — Nijedan živi jezik nije čisto svoj, svaki ima pozajmljenih riječi iz drugih jezika. Poput seobe ljudi, i riječi se kreću iz jednog jezika u drugi. Zavisi od raznih okolnosti (razlika u kulturi naroda, susjedstvo, okupacija itd.) do koje mjere pojedini jezici podliježu više ili manje uticaju drugih jezika. S druge strane, lingvistički

³⁾ Interesantna su zapažanja Stjepana Pavičića o govornom uticaju muslimanskog stanovništva u cjelokupnom naselju dunavsko-savskog međurječja (Podrijetlo naselja i govora u Slavoniji, izd. JAZU, Zagreb 1953).

⁴⁾ Vid. Uvod u Narodne pjesme bosanske i hercegovačke, skupio Ivan Franjo Jukić i Lj. Hercegovac (Fr. Gr. Martić), sv. I, Osijek 1858.

patriotizam podstiče na akciju za čišćenje nacionalnog jezika od tuđih primjesa. Intenzivnost te akcije zavisi od toga da li se radi o borbi protiv silom nametnutog uticaja koji ugrožava nacionalni jezik ili je posrijedi normalan, prirodan uticaj stranog jezika. Interesantna je činjenica da je u procesu čišćenja srpskohrvatskog jezika od tuđih, pozajmljenih, riječi prema turcizmima bio uvijek blaži stav negoli prema ostalim riječima preuzetim iz drugih neslovenskih jezika. Držanje Vuka, Jagića i T. Maretića prema turcizmima, koje su u izvjesnoj mjeri i sami upotrebljavali, kudikamo je drukčije od njihova stava prema germanizmima i drugim tuđim riječima. Vraz je u jeku ilirizma dao naziv svojoj zbirci pjesama »Đulabije«. Razlog ovome treba možda tražiti u tome što se naš jezik pod turskom upravom razvijao slobodno, okupator je bio indiferentan kako prema običajima Slovena na Balkanu, tako i prema njihovom jeziku. Turcizmi nisu silom niti nekim planskim sistemom nametnuti, i njihovo prisustvo u našem jeziku nije vrijeđalo jezične osjećaje našeg naroda.⁵⁾

Turcizmi, pa i oni koji imaju adekvatnu zamjenu u našem jeziku, tolerišu se čak i u savremenom književnom i publicističkom jeziku. Tako:

1) U rječniku A. Bilića i djelima B. Popovića, V. Petrovića, J. Ilića, Zmaja i dr. nalazi se priličan broj turcizama;

2) Riječ »ćorsokak« susrećemo svakodnevno i u najozbiljnijim napisima u dnevnim listovima i drugim publikacijama;

3) Prevodilac Frezerove »Zlatne grane« (»Kosmos«, Beograd 1937) na str. 654. piše: »U j d u r m e kojima lukavi i sebični divljaci pribjegavaju...«

4) Naslovi pojedinih članaka u beogradskoj »Politici« od 16. IX 1954. »Roditelji, nemojte se inatiti s decom«; od 24. XI 1954. »Čamdžija«; od 11. V 1955. »Ortakluk« na račun zajednice; od 11. VIII 1955. »Razvod braka zbog tvrdiçluka«. Zatim u sarajevskom listu »7 dana« od 19. V 1955. »Gdje vlada ja va š l u k nema pravog društvenog upravljanja« itd. itd.

Štaviše, ima slučajeva da turcizmi i danas dobijaju nova značenja i stvaraju se. Primjer: »raja« u današnjem značenju.

⁵⁾ Vaso Pelagić u Istoriji bosansko-ercegovačke bune (II izdanje Budimpešta, 1880) na str. 39. veli: »Vlada turske nije svoj jezik silom nametala pokorenim narodima, kao što su činile i čine ostale evropske države«.

4. KLASIFIKACIJA I PODJELA TURCIZAMA. — Riječi preuzete iz turskog ili preko turskog jezika sa kojima se susrećemo u našem jeziku nemaju istu vrijednost i isti značaj u našem jeziku. Da bi se dobila jasna slika u tom pogledu, nameće se potreba da se te riječi sa više strana, iz raznih aspekata analiziraju i razvrstaju, jer ćemo moći uočiti karakter pojedinih riječi i njihov status u našem jeziku samo ako ih svrstamo u izvjesne grupe. Izvršiti detaljno jednu takvu analizu nije lako, to bi bio predmet posebne lingvističke studije koja bi prelazila obim ove uvodne riječi. Ali ne osvrnuti se na to ovom prilikom, makar u opštim crtama, smatram da bi bio propust. Stoga ću pokušati da dam jedan kratak uvid u ovu materiju.

1) U prvu grupu spadaju riječi koje su se potpuno odomaćile u srpskohrvatskom jeziku (i saobraćajnom i književnom), koje su, tako reći, stekle građansko pravo. Kod takvih riječi treba razlikovati dvije vrste: a) riječi koje nemaju uopšte zamjene u našem jeziku i b) riječi za koje se može naći zamjena, ali se ne traži, ili ima zamjena ali nije općenito usvojena.

Riječi prve vrste su: bakar, boja, bubrež, burmut, čarapa, čekić, čelik, česma, čizma, čela, dara, duhan, džep, đon, jatak, jorgovan, kalup, ka-tran, kula, kuluk, kundak, kutija, lala, leš, limun, majmun, pamuk, papuče, rakija, sapun, sat, šator, šećer, tambura, top, tulipan, zanat. U ovu vrstu spadaju i nazivi za sve one predmete koji su nam sa Istoka preko Turaka došli, kao što su: razna jela (halva, pita, baklava, bamja, burek, čimbur, somun, čurek, bungur itd.), pića (boza, salep, kafa, šerbe itd.), voće (senabija, zerdelija, dud, jeribasma itd.), povrće (pazija, arpadžik itd.), odjevni predmeti i obuća (ćurak, libada, jelek, čakšire, šalvare, dimije, fes, fer-men, firale, nanule, mestve, čifte itd.), suđe i pokućstvo (ibrik, dugum, džezva, tepsija, tendžera, sinija, haranija, minder, šiljte, sedžada, poste-ćija, peškun itd.), muzički instrumenti (saz, zurna, def, tambura, šargija, bugarija itd.); zatim nazivi za konje i konjsku opremu, oružje, stari zanatski i trgovački izrazi itd.

Riječi druge vrste su, na primjer: alat, aždaja, barut, bašta, čaršija, čaršaf, čoban, ergela, jastuk, jorgan, jufka, juriš, kajmak, kalaj, kašika, ka-

vez, kusur, makaze, marama, marpič, maša, megdan, mehana, meza, miraz, para, sandale, sanduk, sirće, šegrt, šimšir, torba, tutkal, zumba, itd.

2) Neke riječi su se potpuno odomaćile u narodnom govoru, a upotrebljavaju se bez zamjerke i u književnom jeziku. Kao što su na primjer: amanet, amanetnik, asura, at, bajrak, bešika, bunar, but, čarka, čerga, čardak, ćebe, čorav, čoso, čumur, dušek, duzina, đubre, esnaf, gajtan, hajduk, kapija, kopča, kuršum, magaza, mana, odžak, parče, pirinač, reza, raja, tuč itd.

3) Pojedine riječi se vrlo često upotrebljavaju u svagdašnjem govoru, dok se u književnom jeziku upotrebljavaju samo ako se želi nešto istaknuti sa određenim ciljem, ako se želi dočarati kakav događaj iz prošlosti, ako se nešto ironizira, ako se hoće da potencira sadržaj riječi i sl. To su na primjer ove riječi: asker, avlija, baksuz, bakšiš, dušman, dželat, ćuprija, busija, belaj, behar, duvar, dibiduz, dèver, kubura, dembel, degenek, batal, sokak, hajvan, burazer, baška, komšija, konak, mušterija, muhur, merak, zulumčar, mahmuran, nišan, ortak, pazar, pendžer, šičar, direk, fajda, hator, džada, ambar, inat, terzija, veresija, dućan, kavga, hamajlija, itd.

4) Riječi koje su vezane samo za pojedina narječja ili pokrajine, kao: babo, taze, fíšek, hava, harman, insan, čevrma, haber, čivija, itd.

5) Pojedini turcizmi nalaze se samo u narodnim pjesmama, dok su iz saobraćajnog govora iščezli, kao: armagan, barak-bedevisa, čuhejlan, čorda, istifan, leventa, murdum, nara, pehlić, salte, đeisija itd.

6) Zasebnu grupu čine turcizmi koji se odnose samo na vjerski život, vjerske običaje, pozdrave i izraze muslimana. Takvih turcizama ima priličan broj i nije potrebno navoditi primjere. Ovamo spadaju i muslimanska vlastita imena.

7) Ne može se vršiti nikakvo razgraničenje u tom pravcu da bi neki turcizmi bili samo u upotrebi na selu a drugi u gradu, niti se može izvesti zaključak da su turcizmi više u upotrebi na selu nego u gradu ili obratno. Takva klasifikacija mogla bi se izvršiti i zaključci izvoditi samo za pojedina određena područja. Međutim,

za uspješno rješenje ovog pitanja kao i pitanja o određivanju lokaliteta pojedinih riječi i akcenta turcizama za uža područja, potrebno je veoma mnogo sistematskog terenskog i kabinetskog rada usmjerenog samo u tom pravcu. Nema nikakve sumnje da bi taj poduhvat po svojim rezultatima bio i interesantan i koristan.

5. DOSADAŠNJI RAD NA PROUČAVANJU TURCIZAMA. —

Nastojao sam da se upoznam sa svim onim što je dosad kod nas urađeno na proučavanju turcizama. Ovdje ću pokušati da hronološkim redom navedem značajnije radove koji su mi bili dostupni i da se ukratko na neke od njih osvrnem.

1) Najranije se pojavio »Srpski rječnik« Vuka Stef. Karadžića, koji je štampan u Beču 1818. godine. Svaka riječ za koju je Vuk pretpostavljao da bi mogla biti turcizam označena je malom zvjezdicom. Takvih riječi sa zvjezdicom ima mnogo u tom rječniku.

2) Dr Otto Blau objavio je 1868. u Leipzigu djelo »Bosnisch-türkische Sprachdenkmäler«. Iznio je veliki broj turskih riječi koje je skupio kao arhaizme u bosanskom jeziku. Interesantna su njegova zapažanja o postanku i pojavi ovih riječi u Bosni. U tumačenju nekih riječi ima proizvoljnosti i netačnosti. Navešću, primjera radi, nekoliko takvih proizvoljnih tumačenja: a) »ejvalah« dolazi od »ehvala«, a ovo od slov. riječi »hvala«; b) »kanta« domaći sarajevski izraz, a »pita« domaći bosanski izraz; c) »postal« od bos. »postol« a »samson« od bos. »samsov«; d) »veresija« od slov. riječi »vjera« itd.

3) Rječnik hrvatskog ili srpskog jezika, koji je u izdanju Jugoslovenske akademije znanosti i umjetnosti počeo izlaziti u Zagrebu 1888. g., sadrži mnogo turcizama. Prvih decenija izlaženja ovog rječnika nije se, izgleda, pridavala neka naročita važnost tumačenju turcizama, te se susrećemo sa greškama i, za današnje doba, zastarjelim tumačenjima. (Naročito pada u oči neka posebna i neujednačena transkripcija turskih, arapskih i persijskih riječi).

Pa i u sveskama novijeg doba nailazimo na neke nedostatke kojih ne bi trebalo da bude u jednom ovako značajnom rječniku. Pri tumačenju pojedinih riječi u rječničkom dijelu ovog mog rada osvrnuo sam se na neke riječi iz Rječnika Akademije, a ovdje dodajem samo neke primjedbe. U rječniku se navodi za svaku riječ njezino postanje i bilježi se iz kojeg je jezika posuđena tuđa riječ. Međutim, kod nekih najobičnijih turcizama neke turske i persijske

... »arap. posteki, jareća koža«; »raht, kovájska oprema, od arap. *rahht*, oruđe, namještaj, svaka vrsta opreme itd.« (za istu riječ kod *rahtilo* kaže se: u svezi sa tur. riječi *raht*); »sabah, zora, jutro, tur. *sabah*«; »rakam, račun, prema tur. *raqm, raqama*?«; »rakija, iz tur. *raqi*?«; »rz, prema tur. *rz-u namus*?«; sadžak, riječ je perz. (*sadžajak*)?«; »serat, serhat, tur.«; »serbes, serbez, tur.?« (dok kod *serdar* pravilno je objašnjeno: tur., a ovo od perz. *ser*, glava i *dar*, koji ima); »sihir, tur. itd. U stvari: postečija, raht i serbez su persijske, serhat, pers. arapska. *sabah*, *rakam* i *ra-kija* su arapske, a *sadžak* turska riječ.

4) 1881. g. štampan je u Sarajevu mali rječnik »Turcizmi u Bosni«, a 1895. g. »Tumač turskim, arapskim i persijskim riječima, koje narod u Bosni i Hercegovini upotrebljuje«.

5) U knjizi 59. Glasnika srpskog učenog društva objavljen je u Beogradu 1884. g. (str. 1—275) lijepo sređen rječnik Đorđa Popovića »Turske i druge istočanske reči u našem jeziku«.

6) Studije dra Franza Miklosicha objavljene su u Beču 1884. g. u dva sveska pod naslovom »Die türkischen Elemente in den südost-und osteuropäischen Sprachen«, a njegov »Nachtrag« izdat je u dva sveska 1888—1890. Veoma značajne kritičke prikaze Miklosichevih djela napisali su Theodor Korsch u časopisu »Archiv für slavische Philologie« (Berlin, sv. VIII i IX) i Fridrich v. Krae-litz-Greifenhorst u časopisu »Sitzungsberichte der kais. Akademie der Wissenschaften in Wien, phil.-hist. Kl., 166 B, 4 Abh.« (Wien, 1911). Ova dva prikaza su, može se reći, upotpunila djela Fr. Miklosicha i predstavljaju vanredan doprinos proučavanju turcizama.

7) U periodu od 1908—1923. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti u Zagrebu izdala je poznate »Prinose za hrvatski prav-nopovjesni rječnik« Vladimira Mažuranića, u kojima se nalaze i mnoga tumačenja riječi tur., arap. i persijskog porijekla.

8) Dr Vladimir Ćorović pisao je 1910. g. u Glasniku Zemalj-skog muzeja u Sarajevu o zbirci turcizama I. Pamučine.

9) U izdanju Srpske akademije nauka u Beogradu 1932. g. publikovan je »Rečnik kosovsko-metohijskog dijalekta« od Gliše Elezovića (sv. I i II i Ispravci i dopune, Beograd 1935). Ovaj rječnik, pored ostalog, služi mnogima i kao priručnik turcizama, jer daje cjelovit materijal. Na ovaj rječnik kritički se osvrnuo dr Henrik

Barić u »Prilozima za književnost, jezik, istoriju i folklor« (Beograd, 1935, knj. XV). Autor Rečnika dao je odgovor na kritiku u »Južnoslovenskom filologu« (Beograd, 1935, XIV).

10) Veoma zapažen i znalački obrađen rad dra Petra Skoka »Prilozi proučavanju turcizama u srpskohrvatskom jeziku«, objavljen je u časopisu za slovensku filologiju »Slavia« 1937—1938. u Pragu. Uz opširan uvod Skok je u svom Vokabularu obradio 863 riječi. Građu je crpio najvećim dijelom sa područja Bosne i Hercegovine, gdje je proveo oko 15 godina.

Pri tumačenju pojedinih riječi u ovom svom rječniku dotakao sam se nekih riječi iz Skokova Vokabulara. Želim da ovdje istaknem još neke stvari:

a) Skok je u svoj rječnik unio izvjestan broj riječi koji su mu, kako sam kaže, »izgledale kao turcizmi«, pa ih je uvrstio a da ih nije protumačio;

b) Autor je za mnoge riječi naznačio njihov lokalitet, što daje posebnu vrijednost njegovom radu;

c) Skok je naveo da je građu crpio od onih koji ne znaju turski, i radije od katolika i pravoslavnih nego od muslimana, kako bi izbjegao upliv muslimanske religije na saobraćajni govor i davanje značenja. Ovako stanovište P. Skoka nije, po mom mišljenju, opravdano niti umjesno. (Vuk je imao ispravnije stanovište kada je pisao svoj Srpski rječnik). Onaj koji sebi stavi u zadatak da proučava turcizme i da ih etimološki objašnjava, mora biti upoznat sa izgovorom riječi i njihovim značenjem i kod muslimana i, čini mi se, prvenstveno kod muslimana, jer će inače u tumačenju riječi sigurno pogriješiti, što nije moglo, zbog navedenog stava, mimoći ni autora Skoka. Poznato je da se nemuslimani, kad su u pitanju turcizmi, mnogo više u izgovoru riječi udaljavaju od izvorne riječi, preuzete od Turaka ili preko Turaka. Naročito se to ogleda u izgovoru glasa »h« i zamjene »č« sa »ć« i obratno. Stoga će se, ako se traga za postankom i korijenom riječi, mnogo lakše doći do rezultata ako se turcizmi zapisuju i od muslimana. Da to potkrijepimo primjerima. U rječniku P. Skoka pod br. 844 stoji: »*vela havle velah kubetile* (mora biti: *kuvvete*); *bis millah* (= nema preinake niti ima moći osim božjom voljom oprostiti bože; u ime božje) vele muslimani kad se čude čemu B. (po pričanju domaće katolkinje koja nije dobro čula)«. Kakva ima smisla, kad se radi o riječi skok sadržaja koje izgovara...

ljeni izgovor od nemuslimana, pogotovu ako se još dodaje primjedba »koja nije dobro čula«?! Ovdje se radi o iskrivljenjima kojima nema uopšte mjesta u jednom rječniku.

Drugi primjer iz Vokabulara P. Skoka: »523. *nefija*. s. f., »burmut, duvan, što se u nos meće« B. Stoji li u vezi sa ar. *nafy*, »utile, profitable avantageus« (Z)?« I ovu krivo izgovorenu riječ Skok je čuo samo od nemuslimana, jer je muslimani izgovaraju: *enfija*. Stoga se autor u objašnjenju ove riječi nije mogao snaći, pa je u Zenkerovom rječniku tražio odgovarajuću tursku ili arapsku riječ pod slovom »n« i pita se da li je u vezi sa ar. *nef*, korist. Da je zabilježio izgovor i muslimana, lako bi u Zenkerovu rječniku našao ar. *enf*, nos. *enfiyye*, nosna trava, burmut.

Kako krivo izgovoren ili krivo interpretiran turcizam dovodi u tumačenju do komplikacija, navešćemo ovaj primjer. Vuk Stef. Karadžić zabilježio je od nekog pjevača pjesmu »Nesrećna udaja« (vidi pjesmu 756 u »Srpske narodne pjesme«, Vuk Stef. Karadžić, knjiga prva, Beograd 1932), u kojoj stoje i ovi stihovi: »En' ono je Alil čelebija, u *aletu* u *al-čergeletu*, što se titra zlatnim buzdovanom«. Stih »u *aletu* u *al-čergeletu*« ne može se naći ni u jednoj drugoj štampanoj pjesmi osim u ovoj Vukovoj, a riječi »alet« i »al-čergelet« nisu poznate kao turcizmi niti se upotrebljavaju u saobraćajnom (svagdašnjem) ni književnom jeziku. S druge strane, nalaze se druge varijante ovog stiha u nekim drugim sličnim pjesmama u drugom obliku. Na primjer u pjesmi »Ahmo i Fata«: »Što no junak u prvom alaju, na *alatu* u *al-čerećetu*, pod njim alat glavom uzmahuje« (»Behar«, Sarajevo, III god. br. 2, str. 29;) zatim: »Ono ti je Zirević Alaga, na *alatu* u *alčerećetu*« (»Behar«, I god., 269); »na *alatu* u *novu skerletu*« (Matica Hrvatska, III — 568). Očito je da je pjevač od kojeg je Vuk zabilježio pjesmu krivo zapamtio ovaj stih, pa potom ga krivo i interpretirao: »u *alatu* u *al-čergeletu*« mjesto »na *alatu* u *al-čerećetu*«¹⁾ Ako se ovako stvar postavi, onda riječi »alet« i »al-čergelet« i nisu stvarno nikakvi turcizmi, nema im mjesta u rječnicima turcizama i izlišno je svako tumačenje ovih riječi. Dovoljno je samo tumačeći pomenuti stih Vukove pjesme reći da se radi o krivoj interpretaciji. Ipak su ove riječi, i

¹⁾ Da ima kod Vuka još ovakvih bilježenja pjesama od pjevača koji su pokoji stih ili riječ rdavo zapamtili, vidi tumač na str. 722. za stih »idi. brate, bezistanu mome« u zbirci »Vuk, Pesme II«, izdanje »Prosveta«, Beograd 1953.

pored toga, ušle u Rječnik Akademije,⁷⁾ Rječnik Đ. Popovića⁸⁾ kao i neke druge rječnike turcizama.

11) Dr Ivan Esih izdao je u Zagrebu 1942. g. »Turcizmi — Rječnik turskih, arapskih i perzijskih riječi u hrvatskom književnom jeziku i pučkom govoru«. Namjera autora bila je, kako u predgovoru navodi, da u pomanjkanju rječnika ove vrste zadovolji potrebu u tom pogledu. Na žalost, rječnik ima prilično nedostataka i pogrešaka, tako da nije pouzdan. Autor nije kritički provjerio tačnost nekih izvora kojima se služio.

12) »Rječnik stranih riječi, izraza i kratica« (Zagreb, 1951), koji je priredio dr Bratoljub Klaić bez sumnje je veoma savjesno i uredno sastavljen i napisan. I baš zbog toga je šteta što autor nije posvetio više pažnje prilikom označavanja porijekla turcizama kojih u prvom izdanju ima nešto preko hiljade, a u drugom proširenom izdanju (Zagreb 1958), mnogo više. Autor je sastavljao uz turcizme oznake »tur.«, »ar.« i »pers.«, što znači da je htio da označi porijeklo riječi koje su u turski pa i u naš jezik preuzete iz arapskog i persijskog jezika. Međutim, kod mnogih riječi kod kojih nema neslaganja između autora pojedinih priznatih etimoloških rječnika ove su oznake pogrešno stavljene. Radi ilustracije navešću izvjestan broj primjera takvih grešaka.

U tom rječniku su uz sljedeće riječi stavljene oznake porijekla »tur.«, a treba da stoji »ar.«, jer se radi o arapskim riječima:

ahbab	akrep	bericet	haber	halal
ahiret	alvat	ćatib	hadum	halka
ahmedija	batal	ćef, ćeif	hadž	halva
ajan	belaj	filj	hair	hamal
akran	berat	gajret	hajvan	hamam

⁷⁾ Rječnik Akademije: »al-ćergelet, m., dolazi u naše vrijeme samo u jednoj narodnoj pjesmi i iz nje u Vukovu rječniku (gdje nema značenja); mislim da su sastavljene tri turske riječi: alt- (od altyn, zlato) i ker (od kar, rad, posao, vez) i gümlek (košulja); prvoj bi riječi pred drugom, koja glasi »ćer«, otpalo »t«, treća bi izgubila »m« pred »l« a zadnje »k« može biti da nije dobro čuo od pjevača ko je pisao, nego mu se učinilo da je »t«: tako bi al-ćer-gelet bio zlatom vezena košulja. En' ono je Ali Ćelebija, u aletu u al-ćergeletu, što se titra zlatnim buzdovanom, Nar. pjes. Vuk 1, 615. »-« alet, m., od arap. hilat i halat, časna haljina, haljina koja se oblači časti radi.«

⁸⁾ Autor Đ. Popović kaže za riječ »al-ćergelet«: »ovoj reči ne mogoh uhvatiti prava traga, ali mislim da će značiti crven čurak. Ima dosta reči turskih koje su Srbi tako iskrenuli da bi Turčin mogao oko njih obilaziti tri dana a da ne pozna da su od njega uzete.« (Đ. Popović: »Turske i druge istočanske reči u našem jeziku« — Glasnik učenog društva, knj. 59, Beograd 1884, str. 19.

harač	kalup	mavi	rahat	tela
hatišerif	kasaba	maviš	rezil	tevabija
hazna	kasap	megdan	rz	ulema-medžlis
hazur	katran	melez	salep	ušur
hesab	kavaz	merdžan	sarač	uzur
imam	kirija	mukaet	sedef	vajat
iman	kismet	musaka	seiz	vakat
inat	kna	muselim	sevap	zaira
kadifa	kusur	mušterija	sevdah	zapt
kail	majdan	mutlak	sofra	zarar
kajmakam	makaze	nafaka	sunet	zarf
kale	mal	nahija	šarkija	zejtin
kalfa	mamuze	nanule	šućur	zulum.

Uz sljedeće riječi stavljeno je »tur.«, a treba da stoji »pers.«, jer se radi o persijskim riječima:

adidar	čilibar	merdevine	peškeš	taze
aferim	čilim	meze	piktija	terazije
azad	ćoso	minduše	pilav	terzija
ašićar	darmar	murdar	ršum	teste
avaz	denjak	namaz	saraj	testera
behar	dert	nišan	selvija	testija
čampara	dunder	oroz	sepet	tetrivan
čaršija	durbin	ošap	serbez	tug
čengel	duvar	pače	sindžir	turšija
čerek	đerdan	pandža	šalvare	zor
čirak	gungula	parče	šedrvan	zumbul
ćasa	hasta	patlidžan	šeher	
ćehaja	ibrišim	pendžeta	šićar	
ćemane	jaran	perčin	šira	
ćemer	lenger	perda	škembe	

Uz riječi: bajram i sač stavljena je oznaka »ar.«, a treba »tur.«; uz riječi: hodža, muhur, mukte i ravan stoji takođe »ar.«, a treba da stoji »perz.«

Uz riječi: ambar i sahibija stoji »pers.«, a treba da stoji »ar.«, a tako isto uz riječi: tepsija i tuč »ar.«, a treba »tur.«.

13) U 1959. godini izašao je iz štampe I svezak Rečnika srp-skohrvatskog književnog i narodnog jezika u izdanju SAN. I u

ovom rječniku ima veliki broj turcizama koji su veoma dobro obrađeni, iako bi se, po mom mišljenju, za pojedine riječi mogle da stave izvjesne primjedbe.

II O TURCIZMIMA OVOG RJEČNIKA

O RJEČNIKU UOPŠTE. — Rječnik sadrži 8.742 riječi (izraza) sa 6.878 raznih pojmova. Za priličan broj pojmova postoje dva ili više izraza. U rječnik sam uvrstio strane riječi (pa i one koje po korijenu nisu turske, arapske ili persijske) koje su, po mom mišljenju, došle u naš jezik iz turskog ili preko turskog jezika. Građu sam crpio iz živog narodnog govora i literature ne obazirući se na to da li su pojedine riječi ušle već u koji rječnik ili nisu.

Uvrstio sam u rječnik i naše izvedenice od turskih, arapskih i persijskih riječi. Naravno, samo najobičnije i one koje su u upotrebi najčešće, jer se u ovakvom jednom rječniku sve ne mogu obuhvatiti niti je to svrha ovog rječnika.

Smatrao sam za potrebno da u rječnik unesem i najobičnija muslimanska lična imena i njihove hipokoristike, jer su gotovo sva ta imena turskog, arapskog ili persijskog porijekla.

METOD OBRADE. — Pri obradi svake pojedine riječi držao sam se sljedećeg reda:

1) Prvo je navedena riječ sa raznim izgovorima koji postoje u narodnoj usmenoj književnosti, saobraćajnom govoru i književnom srpskohrvatskom jeziku.

Ako riječ ima više izgovora, naprijed sam stavio pravi izgovor, a iza toga ostale varijante, od kojih neke u zagrada, što znači da se te varijante čuju samo u pojedinim mjestima ili samo kod izvjesnog dijela stanovništva, ili samo u nekim pjesmama. Gdje se radi o iskrivljenim izgovorima, to sam naznačio. Iza ličnih imena naveo sam hipokoristike.

2) Svaka je riječ akcentovana. Razlike u akcentima koje postoje kod nekih riječi prema pojedinim krajevima nisam uzeo u obzir (osim kod nekoliko riječi sa izrazitom razlikom u akcentu između bosanskog i hercegovačkog izgovora), jer bi se s tim u vezi morao utvrđivati i lokalitet riječi.

3) Iza riječi kod imenica slijedi genitivni nastavak i oznaka roda, kod glagola prezentski nastavak za 1. lice singulara, a kod ostalih riječi oznaka vrste riječi.

4) Etimologija (porijeklo) riječi označeno je kraticama u zagradama, a zasniva se na tumačenju koje je dato u posebnoj pasusu gdje se govori iz kojeg jezika riječ potječe.

U rječniku se vrlo često susrećemo sa tur. sufiksima *-ci* (*çi*), *-li* i *-lik* i sa pers. sufiksom *-dar*. Ovi sufiksi imaju značajnu funkciju u obrazovanju i turskih i naših riječi. Zato je potrebno da ukratko objasnimo njihovu ulogu.

Tur. suf. *-ci* (*-çi*) dodaje se imenicama i služi za građenje imenica koje označavaju nosioca kakve radnje, zanimanja, zanata ili zvanja.

Tur. suf. *-li* služi uglavnom za građenje pridjeva, ali se pomoću njega izvode i imenice dodavanjem tog sufiksa toponimima.

Tur. suf. *-lik* služi u prvom mjestu za građenje apstraktnih imenica, a zatim za građenje zbirnih imenica i imena zanata, a ponekad i za građenje imenica koje konkretno označavaju pojedine stvari odnosno predmete.

Pers. suf. *-dār* (od pers. *dāšten* »imati, držati«) ima funkciju slično tur. suf. *-ci*.

5) Značenja koja riječ ima u našem jeziku.

6) Primjer upotrebe pojedinih riječi u literaturi ili saobraćajnom govoru.

7) Izvedenice (ukoliko ih ima) i složenice u kojima je dotična riječ jedna od komponenata.

Smatram da je izvedenice od pojedinih riječi i izvedenice kombinovane sa odnosnom riječi trebalo na ovaj način izložiti, kako bi se dobila jasnija slika o ulozi te riječi u formiranju drugih riječi.

8) Navedeno je iz kojeg je jezika riječ preuzeta, značenje u tom jeziku, ako to značenje odstupa od značenja u našem jeziku, te korijensko porijeklo riječi.

Srazmjerno je neznatan broj riječi koje su nam direktno došle iz arapskog i persijskog jezika. Stoga sam sve riječi (osim nekoliko vlastitih imena) povezao sa turskim jezikom. Zbog ove okolnosti dolazi opšti naslov za sve riječi »turcizmi«, iako se vrlo često radi stvarno o arabizmima i persizmima. Transkripciju turskih, arapskih i persijskih riječ dao sam prema tabeli br. 1 (na kraju uvoda).

Etimološka tumačenja imaju svrhu da pokažu koje su riječi, preuzete iz turskog jezika, svojina tog jezika, a koje su i u tom jeziku strane, preuzete iz arapskog, persijskog ili nekog drugog jezika, odnosno koje riječi po svom korijenu ne pripadaju ni turskom, ni arapskom, ni persijskom jeziku. Moram ovdje naročito istaknuti da se moj rad na ovoj materiji, tj. na etimologiji turcizama, kretao u granicama djela kojima sam se služio i do kojih sam uspio doći. Svjestan sam toga da je ovaj zadatak veoma težak, da zahtijeva mnogo više filološkog i metodološkog znanja negoli ga ja imam. Ali, nadam se, da mi se neće zamjeriti što sam se upustio i u etimologiju riječi u navedenim granicama, jer će od toga, smatram, ipak biti koristi, pošto sam nastojao da svoj rad baziram na poznatim i priznatim djelima i izvorima.

SUMARNA ANALIZA OBRADENIH RIJEČI

1. Pregled riječi prema sadržaju

S obzirom na materiju na koju se odnose, rječnik sadrži (brojčano izraženo) ove riječi:

1. Riječi koje se odnose na vjerski život i vjerske običaje muslimana	670
2. Lična imena	503
3. Pravo, administracija, državno uređenje i sl.	453
4. Vojska i vojni izrazi	166
5. Oružje i ratna oprema	113
6. Građevinarstvo, zgrade, građ. materijal	167
7. Trgovina, novac, dukati	172
8. Zanati, zanatlije, zanatski alat i sprave	286
9. Suđe, pokućstvo i ostale stvari domaćinstva	234
10. Odjevni predmeti, obuća, nakit, šminka i sl.	271
11. Jela, pića i začini	212
12. Cvijeće, voće, povrće, bilje, žito	200
13. Konji i konjska oprema	119
14. Imena životinja (osim konja)	49
15. Geografski i topografski pojmovi, ulice i sl.	153
16. Poljoprivreda, šumarstvo, stočarstvo	45
17. Lov	13
18. Medicina, higijena	99

19. Astronomija	9
20. Muzika i igre	101
21. Građanske titule, staleži, zanimanja	81
22. Nazivi za pojedine dijelove čovječijeg i život. organizma	59
23. Boje	73
24. Mirisi	10
25. Metali, rude i hemijski elementi	34
26. Platno, vez, konac	79
27. Vrste kože	14
28. Sredstva transporta	19
29. Rodbinski nazivi	31
30. Priroda i pojave u prirodi	20
31. Vrijeme, kalendar	27
32. Apstraktne i druge razne imenice	848
33. Glagoli	802
34. Pridjevi	464
35. Prilozi	152
36. Brojevi	29
37. Uzvici	84
38. Veze	18
	6.878

2. Podjela ličnih imena po porijeklu

Rječnik je obuhvatio 503 muških i ženskih ličnih imena. Od toga je po porijeklu:

persijskih 41	Aguš, Arzija, Bahtija, Behmen, Behram, Bektaš, Čejvan, Derviš, Derviša, Dudija, Džanan, Dževahira, Đula, Dulbehara, Đulizar, Đulizara, Đuzida, Ferhat, Feriz, Firuz, Hurem, Huršid (Rušid), Husrev, Kahriman, Nazića, Nerimana, Nevzet, Nevzeta, Nidara, Nijaz, Pemba, Pertev, Rustem, Server (Selver), Sevlija, Šahin, Šahina, Šahsina, Sečer (Šečo), Šehzada, Ziba.
turskih 17	Ajdin, Alajbeg, Arslan, Bajram, Čelebija, Demir, Durak, Duran, Durmiš, Hana, Jašar, Javra, Jilduza, Kaplan, Kurt, Orhan, Sutla.

jevrejskih 16	Adem, Asaf (Asif), Asifa, Belkisa, Daut, Džebrail, Ejub, Hadžera, Ibrahim, Iljas, Isa (Iso), Junus, Mejrema, Nuh (Nuhan), Sulejman, Uzejir.
asirskih 6	Idris, Ishak, Ismail, Jakub, Jusuf, Mûsa.
grčkih 4	Almas (Elmas), Almasa, Karanfil, Skender.
arap.-persijskih 4 . . .	Alemdar, Đulesma, Đulfatma, Mirza.
tur.-arapskih 2	Begajeta, Begemina.
tur.-persijskih 2 . . .	Begzada, Đulbeg.
naše izvedenice od tur- skih riječi 8	Agan, Aganlija, Began, Begana, Đul-Begija, Kara Đorđe, Pašan, Pašana.

Sva ostala imena su arapskog porijekla, odnosno arapska imena.

GRAĐENJE TURCIZAMA

U pogledu formiranja turcizama ističem sljedeće:

a) Pojedine riječi prenesene su iz turskog u naš jezik bez ikakve izmjene u izgovoru. Na primjer: *aba*, *abdal*, *ačik*, *ada*, *adet*, *adžajip*, *Adžem* itd.

b) Kod nekih riječi promjena se sastoji samo u tome što je na kraju turske riječi dodan naš nastavak »-ja« da bi se riječ mogla deklinirati. To je slučaj sa riječma koje imaju na kraju sufikse »-li, -lı«: *aşikli* — ašiklija, *bahtlı* — bahtlija, *başlı*, başlija, *beşli*, — bešlija, *çakşirli* — čakširlija, *çarşili* — čaršilija itd., ili »-ci, -cı«, »-çi, -çi«: *abadı* — abadžija, *akşamcı* — akšamdžija, *âşikçi* — ašikčija, *avcı* — avdžija, *batakcı* — batakdžija, *bekçi* — bekčija, *boyacı* — bojadžija itd., ili se svršavaju vokalom »-i, -ı«: *alçı* — alčija, ardi *ardija*, *bički* — bičkija, *çalgi* — čalgija itd., i vlastita imena: *Abdi* — Abdija, *Ali* — Alija itd.

c) Samo se vokal »e« na kraju turske riječi (koji obično potječe od arapskog nastavka za ženski rod »â, âh«) zamjenjuje našim nastavkom za ženski rod »-a«: *acele* — adžela, *ahmediye* — ahmedija, *akçe* — akče, *Hayriye* — Hajrija, *Cemile* — Džemila itd.

d) Često se razlika između turske i naše riječi ogleda samo u asimilaciji konsonanata ili u pretvaranju bezvučnih konsonanata pred zvučnim u zvučne, kao: *bakçe* — bašča, *ikbal* — igbal, *âşikçi* — ašigdžija, itd.

e) Turski sufiksi »-lik, -lık« i postpozicije »-siz, -sız« pretvaraju se u našem jeziku u »-luk« i »-suz« i sva se promjena sastoji samo u tome: *çiçeklik* — čiçekluk, *çiraklık* — çirakluk, *çivilik* — çiviluk, *terzilik* — terziluk, *arsız* — arszuz, *edepsiz* — edepsuz itd.

f) O raznim drugim promjenama, metatezama, zatim izvode-nicama, složenicama itd. biće dalje govora u tačkama koje slijede.

1 — Zamjenjivanje glasova

tur. b = v:

abdest — avdest, *Abdullah* — Avdulah, *Abdi* — Avdija, *abdu-ssalatin* — avdisalatin, *gülâbdan* — ğulevden, *kebab* — ċevap, *kabız* — kavz, *sebep* — sevep, *tebdil* — tevdil;

tur. b = f:

maşraba — maştrafa,
sabun — safun;

tur. b = p:

sabun — sapun;

tur. c = š:

hurmacık — hurmašica;

tur. ç = c:

çeribaşı — ceribaša;

tur. ç = š:

çadır — šator, *içlik* — išluk;

tur. ç = z:

güçbelâyile — ğuzbelajile;

tur. d = t:

defter — tefter, *deste* — teste;

tur. f = v:

âfet — avet

çarşaf — čaršav

çiği — čivčija

çift — čivt

gergef — derdev

fayda — vajda

ferace — veredža

hıfız — hivz

Hıfzi — Hivzo

istifan — istivan

yafıa — javta

kafes — kavez

Kafdağı — Kavdak

Lûtfi — Lutvija

mutfak — mutvak

paftah — pavalija

pafta — pavte

herfene — revena

fitr — vitre

sofra — sovrâ

defter — tevter;

tur. f = k:

müfteci — muktadžija,

müft — mukte,

müftü — muktija

tur. f = m:

Hıfzi — Himzo;

tur. f = p:

yafıa — japta, *yufka* — jupk

sofra — sopra;

tur. f = h:

yufka — juhka, *müftü* — m

htija, *softa* — sohta;

tur. *g* (ğ) = k:

Gazanfer — *Kazanfer*;

tur. *g* (ğ) = v:

egza (ecza) — *evza*;

tur. *g* (ğ) = d:

Aligünü — *Alidun*
çengel — *çendele*
dülgel — *dunder*
gâur — *daur*
gebre — *debra*
geçirme — *deçerma*
geçmişola — *deçmişola*
giysi — *deisija*
gel, gela — *del, dela*
gem — *dem*
gemi — *demija*
gerçek — *derçek*
gerdan — *derdan*
gerdek — *derdek*
gergef — *derdef*
geriz — *deriz*
gevgir — *devdir*
gevrek — *devrek*
gevşek — *devšek*
gezinti — *dezintija*
gezme — *dezma*
gidi — *didija*
gemici — *demidžije*
gizli — *dižlija*
gök-at — *doğat*
gövde — *dovda*
göya — *doja*
göl — *dol*
gön — *don*
götlük — *dotluk*
göz — *doz*
gözbağıcı — *dozbajadžija*
gözlük — *dozluci*
gübre — *đubre*

güğüm — *đugum*
gül — *dul*
gülâbi — *đulabija*
gülbânk — *đulbenk-dova*
gülbeseker — *đulbešečer*
gülbâdan — *đulevden*
gülistan — *đulistan*
Gülzar — *Đulizara*
gülyâğı — *đul-jag*
gülsuyu — *đulsija*
Gülsum — *Đulsuma*
gümüš — *đumiš*
gümriük — *đumruk*
günah — *đunah*
günje — *đunija*
güllâç — *đunlač*
gülle — *đunle*
günlük — *đunluk*
gürültü — *đurultija*
görümsüz — *đurunsuz*
göstermek — *đusterisati*
götlürii — *đuture*
götürüm — *đuturum*
güveç — *đuveč*
güveyi — *đuvegija*
güvende — *đuvendija*
güvez — *đuvez*
güzel — *đuzel*
Güzide — *Đuzida*
gözleme — *đužlema*
gecelik — *dedželuk*
hergele — *herdela*
hoşgeldi — *hošđeldija*
yenge — *jenda*
lenger — *lender*
mengene — *mendele*
mengüş — *menduše*
pergel — *perdel*
sergen — *serden*
siinger — *sunder*
tezgâh — *težđah*
zengin — *zendin*;^{*)}

^{*)} Ali, kod većine ovih riječi zadržava se i turski izgovor, pa se oba glasa upotrebljavaju. Na primjer:

tur. *çengel* kod nas: *çendele* i *çengele*

tur. *gel, gela* kod nas: *del, dela* i *gel, gela*

tur. *g* (گ) = j:

geçirme — ječerma;

tur. *ğ* (ğ) ili (گ) = g:

bağlama — baglama

bayağı — bajagi

boğaz — bogaz

dağar — dagara

değnek — degenek

değirmen — degirmen

doğancı — dogandžija

doğramacı — dogramadžija

güğüüm — đugum

gülyağı — đuljag

igneli — ignelija

yağ — jag

yağlık — jagluk

yağma — jagma

yatağan — jatagan

yoğurt — jogurt

mağaza — magaza

sağlam — saglam

soğan — sogan;¹⁰⁾

tur. *ğ* (ğ) ili (گ) = đ:

düğün — duđun

eğirotu — idirot

fesleğen — fesliđen

yadığar — jadiđar

yiğit — jidit

leğen — leđen

meğer — međer

züğürt — zuđurt;¹¹⁾

tur. *ğ* (ğ ili گ) = j:

gözbağıcı — đozbajadžija

seğmen — sejmen;

Napomena. — Naše »đ« može nastati (vidi navedene primjere) samo od tur. *g* (گ) i *ğ* (ğ), te od tur. *k* (ک) (vidi primjere kod *k* (ک). Nikako od tur. *c* (ç. dž). To je redovno, bez izuzetka. Ko se u pisanju turcizama drži toga pravila, neće doći u priliku da mjesto »đ« piše »dž« ili obratno.

tur. *gerçek* kod nas: derček i gerček

tur. *gezme* kod nas: đezma i gezma

tur. *gerdan* kod nas: đerdan i gerdan

tur. *gül* kod nas: đul i gul (meko »g«)

tur. *günah* kod nas: đunah i gunah (meko »g«) itd.

10) Dakle, u ovim riječima se tursko muklo »g« (گ, ğ), koje se redovno piše ali se danas u tur. jeziku ne izgovara ili se čuje sasvim muklo, kod nas zamjenjuje jasnim »g« kao što se izgovaralo u staroturskom jeziku.

11) Kod nekih od ovih riječi tur. »g« (گ, ğ) zamjenjuje se kod nas istovremeno sa »g«, pa se uporedo čuju oba ova glasa:

tur. *fesleğen* kod nas: fesliđen i fesligen

tur. *leğen* kod nas: leđen i legen itd.

U sjevernim i zapadnim krajevima Bosne čuje se u narodu pri izgovoru ovih riječi samo glas »g«.

tur. *h* = v:

arzıhal — arzuval
belsilâhı — bensilav
duhan — duvan
hayat — vajat
matuh — matuv
silâh — silav;

tur. *h* = j:

ejderha — aždaja
hendek — jendek
silâh — silaj
çuha — čoja;

tur. *h* = k:

bahtsız — baksuz
başış — bakşıš
halife — kalif
han — kan
hıdiv — kediv
ihtiyar — iktijar
mahsus — maksuz
mehter — mekter
muhtar — muktar
pıhtı — piktije
şeyh — šeik;

tur. *h* = f:

hırda — furda, *sehiv* — sef;

tur. *y* = d:

teyel — tedel;

tur. *y* = g:

bey — beg, *meydan* — megdan,
beyenmek — begenisati
teyel — tegelj;

tur. *y* = k:

seysana — seksana;

tur. *y* = z:

uydurmak — uzdurisati;

tur. *y* = š:

yanbeki — štambek;

tur. *k* (ک) = g:

kaide — gajde
kargı — gargija
kavas — gavaz
nakişlı — nagişli
sırık — srg
şarkı — šargija;

tur. *k* (ق) = h:

kırmız — hrmza, *sabak* — sabah
(= lekcija);

tur. *k* (ك) = c:

aşıkâre — aşıcare
bekâr — beçar
Bekir — Beçir
belkim — belcım
bereket — beriçet
Kâbe — Čaba
kâfir — čafir
kâğıt — čage
kâhi — čahija
Kâmil — Čamil
kâr — čar
kâse — časa
kâtib — čatib
kepenk — čepenak
kebe — čebe
kefil — čefil
kehaya — čehaja, čaja
kehlibar — čilibar
keyif — čeif
kel — čela
kelepir — čelepır
keman — čemane
kemer — čemer
kenar — čenar
kenef — čenifa
kereste — čeresta
kerhane — čerhana
kerpiç — čerpič
kese — česa
kesatlık — česatluk
k eser — česer
keskin — českin
keten — četen
kebab — čevap
kezzap — čezap
kibrit — čibrit

kiler — éiler
 kilim — éilim
 kilit — éilit
 kitab — éitab
 köylü — éojlija
 kök — éok
 köpek — éopek
 kör — éorav
 körkütük — éoréutuk
 körsokak — éorsokak
 köse — éoso
 köşk — éošak
 köşe — éošé
 köfte — éufte
 küfür — éufur
 küheylân — éuhejlan
 kül — éul
 külâh — éulah
 kümes — éumez
 kömür — éumur
 küp — éup
 köprü — éuprija
 kürk — éurak
 kürkçü — éurčija
 kürde — éurdija
 kürsü — éursija
 küseği — éusegija
 kösele — éusele
 küskü — éuskija
 köstek — éustek
 kötek — éutek
 kütiik — éutuk
 dükkân — dućan
 caneki — džanećija
 eski — ešći
 felâket — felaćet
 fikir — fićir
 hâkim — haćim
 haseki — hasećija
 hekim — hećim
 helâk — helac
 hevenk — hevenć
 hikâye — hićaja
 hikmet — hićmet
 hilekâr — hilećar
 hizmetkâr — hizmećar
 hüküm — hućum
 hükümet — hućumet
 iki — ići
 ikindi — ićindija

ikituglu — ićituglija
 ikram — ićram
 inkâr — inćar
 işkil — išćil
 itikâf — itićaf
 yekpare — jećpare
 yekün — jećun
 yelken — jelćen
 kelâm — ćelam
 Kemal — Ćemal
 keseci — ćesedžija
 kesim — ćesim
 kibar — ćibar
 leke — leće
 löküm — lućum
 mekân — mećan
 mehkeme — mešćema
 Mekke — Meća
 mekruh — mećruh
 melek — meleć
 memleket — memlećet
 merkez — merćez
 misk — mišć
 mübarek — mubareć
 mübareki — mubareći
 müluk — muluć
 mümkün — mumćin
 mürekkep — murećef
 nankör — namćor
 nikâh — nićah
 perakende — peraćendija
 peşkeş — pešćeš
 pösteke — postećija
 rekât — rećat
 rükü — ruću
 sakin — saćin
 sanki — sanći
 seki — sećija
 serasker — serašćer
 sirke — sirće
 iskemle — šćemlija
 sülük — suluć
 Şakir — Šaćir
 şeker — šećer
 şekerleme — šećerlema
 şerik — šerić
 şikâr — šićar
 şükür — šućur
 tekkeci — taćadžija
 tahakkâr — tamašćar

tekbir — tećbiri
tekml — tećmil
teneke — teneće
tevekkeli — tevećelija
tiryaki — tirjaćija
türkiyat — turćijat
vekil — većil
Zakir — Zaćir
zekât — zećat
Zekir — Zećir
zikir — zićir
Zikri — Zićrija
ziyankâr — zijanćer

zulûmkâr — zuldmećar;¹²⁾

tur. *k* (ك) = d:

kûlbastî — dultbastija, pored
 ćulbastija

tekbir — tedbir

kevgir — devdir;

tur. *k* (ك) = h:

mekteb — mehtef;

tur. *k* (ك) = j:

mekteb — mejtef;

Napomena. — Naše »ć« redovno nastaje (vidi navedene primjere) od turskog mekog *k* (ك), a ne od turskog tvrdog *k* (ك) niti od tur. *c* ili *ç*, dok naše »č« nastaje od turskog tvrdog *k* (ك), Na primjer: **konak** — konaćiti, **merak** — meraćiti itd. To je pravilo. Ipak ima nekoliko odstupanja koja su se u našem jeziku učvrstila i koja su prihvaćena u našim pravopisnim pravilima, a to su:

ćoček, a prema korijenu (tur. *köçek*) bilo bi ćoček

ćunak, a prema korijenu (tur. *kiink*) bilo bi ćunak

ćekić, a prema korijenu (tur. *çekic*) bilo bi čekić

ćerčivo a prema korijenu (tur. *çerçeve*) bilo bi čerčivo

Ćimeta, Ćima a prema korijenu (tur. *Kiymet*) bilo bi Ćimeta,

Ćima

ćiriš, a prema korijenu (tur. *çiriş*) bilo bi čiriš.

tur. *l* = lj:

pestil — bestilj

böyük — buljuk

fitil — fitilj

helme — heljma

kandil — kandilj

leş — lješ

mendil — mendilj

mîl — milj

mûlk — miljać

peştemal — peštemalj

reçel — recelj

sebil — sebilj

şilte — šiljte

telve — teljva

zembil — zembilj;

¹²⁾ I kod nekih od ovih riječi (kao što je navedeno kod *ğ* (غ)) zadržava se kod nas uporedo i turski izgovor: tur. *bekâr*, kod nas: bećar i bekar, *Bekir*, kod nas: Bećir i Bekir itd. U sjevernim i zapadnim krajevima Bosne, osobito u Bos. Krajini, u narodu se kod ovih riječi upotrebljava samo turski izgovor: bekar, Bekir itd.

tur. l = m:

bülbül — bumbul

çalpara — çampara

çılbur — çimbür

tur. l = n:

belsoğukluğu — bensaukluk

belsilâhı — bensilah

bolluk — bonluk

bulgur — bungur

dülger — dunder

gürültü — duruntija

gulgule — gungula

yolluk — jonluk;

tur. l = r:

devele — devere,

mayasıl — majasir;

tur. l = v:

dılçık — divçik,

şulal — şuval;

tur. m = n:

dümdar — dunder

imdat — indat

perçem — perçin

sarımsak — saransak

semt — sent

şamdudu — şanduda

şimşek — şinşik

tamam — taman;

tur. m = l:

kumkuma — kulkuma;

tur. n = nj:

binici — binjedžija

binek — binjek

deniz — denjiz

figan — figanj

hüner — hunjer

yeniçeri — janjiçar

biniş — binjiş

denk — denjak

munis — munjiz

renk — renjak

tigan — tiganj

vişnâb — vişnjab;

tur. n = m:

beden — bedem

bütün — butum

durun! — durum!

fidan — fidim

hergün — herđum

kurşun — kurşum

lâden — ladem

lökün — lućum

nem — mem

rehin — rehum

vezne — vezma;

tur. n = l:

dondurma — doldurma

dönüm — dulum

yandan — jandal

mengene — mendele

nalın — nalule

sinebend — silembeta

sundurma — suldurma

zengin — zendil

zurna — zurla;

tur. n = lj:

cöğen — çugelj;

tur. n = b:

öndül — obdulja;

tur. n = j:

yangın — jangija;

tur. n = f:

çintijan — çiftijane;

tur. n = h:

insan — ihsan;

tur. n = k:

insan — iksan;

tur. n = r:

buhurdan — buhur**dar**;

tur. p = f:

mektep — mejtef

supara — sufara

zapt — zaft

kepenk — čefenak

dolap — dolaf

gulâmpare — gulan**fer**

kalıp — kaluf

kinnap — kanafa

matkap — matkaf

mürekkep — mureč**ef**;

tur. p = v:

çapkın — čavkun

çepken — čevkeni

hapis — havs

şüpheli — šuhveli

tepsi — tevsija

zapt — zavt

kepçe — kevčija

kopça — kovča;

tur. p = b:

pestil — bestilj

pusu — busija;

tur. r = l:

irtifa — iltifa;

tur. r = n:

çırçıplak — činčiplak;

tur. r = v:

şırılğan — šavlagan;

tur. s = a:

atlas — atlaz

Idris — Idriz

Junus — Junuz

kafes — kafez

kavas — kavaz

mahsus — mahsuz

makas — makaze

meteris — meteriz

miras — miraz

müflis — mufliz

munis — munjiz

nüfus — nufuz

seyis — sejiz

serbes — serbez

siimbiil — zumbul

trablus — traboloz

sanat — zanat;

tur. s = č:

nergis — nergič;

tur. s = š:

safran — šafran;

tur. t = d:

tarumar — darmar;

tenbel — dembel;

tur. t = k:

haydut — hajduk;

tur. t = z:

ifrit — ifriz;

tur. v = f:

Husrev — Husref,

kova — kofa,

Pertev — Pertef;

tur. v = g:

gövde — dogde;

tur. v = l:

parazvana — parazlama;

tur. z = s:

yüzük — jusuk,
zülûf — soluf;

tur. z = r:

tezgâh — terdah;

tur. ts = c:

tutsak — tucak,
yatsı — jacija;

tur. st = šc:

erişte — jeriše.

2 — Zamjenjivanje vokala

tur. a = e:

ferace — feredža
gazel — gâzela
mahkeme — mehkema
terazi — terezija;

tur. a = i:

sermaye — sermija,
fidan — fidim;

tur. a = o:

halta — holta
kalpazan — kalpozan
kavanoz — kavonoz
masura — mosur
nalpare — nalpora;

tur. a = u:

davacı — davudžija,
postal — postule;

tur. e = a:

caneriği — džanarika
hember — hambir
hancer — handžar
yeniçeri — janjičar
kafesli — kafazlija
pençe — pandža
semer — samar
şerasker — sarščer

tur. e = i:

bereket — beričet
diibedüz — dibiduz
gemici — demidžije
hember — hambir
eştah — iştah
yengelik — jandiluk
mengüş — minduš
meyve — miva
perçem — perčin
şimşek — šimšik;

tur. e = o:

erguvan — jorgovan;

tur. e = u:

merdum — murdum,
nezle — nuzla;

tur. i = a:

kadir — kadar;

tur. i = e:

bilezik — belenzuke
devir — dever
giysi — đeisija
gezinti — dezentija
eğindi — egendija
emir — emer
irmikhelvasi — irmek-halva

istikrar — istekrar
işleme — eşleme
kadir — kader
lehim — lehem
sinobi — senabija
şehir — šehir;

tur. *i* = r:

dizman — drzman;

tur. *i* = u:

biçim — biçum
kibir — ċibur
resim — resum
sehim — sehum
dilim — dilum
izin — izun
minare — munara
rehin — rehum
silindir — sulundar
talim — talum
tedarik — tedaruc
tersine — tersuna

tur. *i* = a:

hatur — hatar
yağız — jagaz
kahir — kahar
kılavuz — kalauz
kınnap — kanap
kızamık — krzamak
mangır — mangar
musandıra — musandara
pirazvana — parazlama
sakız — sakaz
bakır — bakar
balsıra — balsara
çakır — çakar
salıncak — salandžak
sıkılmak — sakrlisati se
sıraca — saradža

satır — satara
şırılağan — šerlagan;

tur. *i* = e:

kaldır! — kaldera!
hıdiv — kediv
kırmız — krmez
barım — barem
batırmak — baterisati
çıkırık — çekrk;

tur. *i* = o:

çadır — čador
hatur — hator
rastık — rastok
bahçıvan — baščovan;

tur. *i* = r:

dalkılıç — dalkelič
hışım — hršum
yağız — jagrz
kısmet — krsmet
kışlak — kršlak
kılıç — krlič
kışla — kršla
kızamık — krzamak
kızartma — krzatma
kızıl — krzli
kızılbaş — krzulbaş
kızlık — krzluk
kızılhastalık — krzulhastaluk
kına — krna
kible — krbla
kıblenuma — krbletnama
sakız — sakrz
sıkılmak — sakrlisati se
sıklet — srklet
zıd — zrt;

tur. *i* = u:

andız — anduz
aşkına — aškuna

balık — baluk
çapkın — čapkun
çarık — čaruk
çuvaldız — čuvalduz
canım — džanum
fıçı — fučija
fışkı — fuškija
hadım — hadum
hanım — hanuma
hasıl — hasul
hasım — hasum
hasır — hasura
hatır — hatur
hatıl — hatula
hazır — hazur
hışım — hršum
yaldız — jalduz
yardım — jardum
yastık — jastuk
yazık — jazuk
yıldız — jilduz
kalıp — kalup
Kasım — Kasum
katıl — katul
katır — katura
kazık — kazuk
kılıc — krluč
kılıççı — krluččija;
 tur. o = a:
sinobi — senabija;

tur. o = u:
boyunbağı — bujumbak,
kolçak — kulčak
kontoş — kontuš
tombaz — tumbas;
kolağa — kulaga

tur. ö = u:
lökün — lućum
tömbeki — tumbečija
dönüm — dulum;

tur. u = a:
ulüfeci — alufedžija
korkuluk — korkaluk
kurtuluş — kurtališ;

tur. u = i:
çubuk — čibuk
hoşundu! — hošindi!

tur. u = o:
dua — dova
çuha — čoha
kuruman — koroman
lûgat — logat
uğrama — ograma
uğraş — ograš
usanma — osanma
züliuf — soluf
Istanbul — Stambol
kuruş — groš

3 — Disimilacija glasova

Navodim neke slučajeve gdje jedan ili dva od dva ili više jednakih glasova u jednoj riječi prelaze u neki drugi.

a) disimilacija konsonanata:

tur. *kumkuma* — kulkuma
 „ *tamam* — taman
 „ *belsilâhi* — bensilah

tur. *gulgule* — gungula
 „ *şulal* — šuval;

b) disimilacija vokala:

tur. *fıçı* — fučija
 „ *fışkı* — fuškija
 „ *hember* — hambir
 „ *yıldız* — jilduz
 „ *korkuluk* — korkaluk

tur. *kurtuluş* — kurtališ
 „ *çubuk* — čibuk
 „ *perçem* — perčin
 „ *tilsım* — tilsum
 „ *siktir* — sikter.

4 — Metateze

tur. *bayrak* — barjak
bayram — barjam
damga — dagma
dünyalık — dunajluk
cezve — dževza
yelpaze — lepeza
fılar — firale
havlıcan — helvedžan
kaplama — paklama
keşif, keşf — čefš, čevš
kuyruk — kurjuk

tur. *lânet* — nalet
mirahor — imrahor
nalın — nanule
Orhan — Ohran
pekşeş — peškeš
selvi — sevlja
sergen — sender
şüpheli — šuhveli
turfanda — trofanda
şalvar — šarvale.

5 — Dodavanje glasova ili slogova

tur. *bilezik* — belenzuke
güllâç — đunlač
hapis — hapst
hile — hinla
hüçre — hudžera
ibre — imbrete
eğе — jege
eğlen — jeglen
erişte — jerište
esir — jesir
nakışlı — nargišli
seccade — serdžada
sevda — sevdah

tur. *erguvan* — jorgovan
kervan — karavana
maden — majdan
mâsum — maksum
Mâsume — Maksuma
maşraba — maštrafa
matrak — mandrak
mera — meraja
mest — mestve
mizrak — mizdrak
sual — suval
şehzade — šeherzada
tenhalık — tenhanluk.

6 — Ispadanje glasova

tur. <i>abeyturan</i> — bejturan	tur. <i>keşkek</i> — keške
<i>art-kaş</i> — arkaš	<i>kuzu</i> — kuz
<i>bahtsız</i> — baksuz	<i>meyhane</i> — mehana
<i>barutçu</i> — barućija	<i>iskeleci</i> — skeleđžija
<i>çikmaz</i> — čikma	<i>iskemle</i> — skemlija
<i>dostluk</i> — dosluk	<i>ismarlama</i> — smarlama
<i>fermene</i> — ferinen	<i>Istanbul</i> — Stambol
<i>istekrar</i> — istekar	<i>şeyh</i> — šeh
<i>yavulclu</i> — jauklija	<i>işkembe</i> — škerabe
<i>yular</i> — ular	<i>temren</i> — temre
<i>kavil</i> — kaul	<i>tezgâh</i> — tezgâ
<i>kehvare</i> — kehara	

Osim toga, vokali koji stoje na kraju u izafetskoj konstrukciji kod nas redovno ispadaju: *ankakuşu* — ankakuš, *balıkyağı* — balukjag itd.

7 — Primjeri nekih drugih interesantnih promjena

tur. <i>burunotu</i>	kod nas: burmut
<i>çaruş</i>	„ čajo
<i>eczacı</i>	„ hevzadžija
<i>eczahane</i>	„ hevzedžana
<i>elverir</i>	„ elverum
<i>harçlık</i>	„ hašluk
<i>yırtmaç</i>	„ itmač
<i>yürüyüş</i>	„ juriš
<i>kara armut</i>	„ karamut
<i>karanfil çiçeği</i>	„ karanfilčić
<i>karınağrısı</i>	„ karnagasija
<i>kılabdan</i>	„ klobodan
<i>kolağası</i>	„ kolas.

8 — Izgovor i pisanje suglasnika »h«

U izgovoru i pasnju suglasnika »h« u turcizmima mnogo se griješi. Iako postoji utvrđeno pravilo da suglasnik »h« treba pisati i izgovarati gdje mu je po postanku (etimologiji) mjesto, ipak se,

ne samo u izgovoru nego često i u književnom jeziku suglasnik »h« ne izgovara i ne piše ondje gdje mu je mjesto i gdje treba da bude, a izgovara se i piše ondje gdje mu uopšte nema mjesta. Tako, na primjer, pogrešno se bez suglasnika »h« izgovara odnosno piše:

aar	mjesto	ahar	aps	mjesto	haps
abab	..	ahbab	ava	..	hava
aber	..	haber	Ašim	..	Hašim
afiz	..	hafiz	amam	..	hamam
ajvan	..	hajvan	esap	..	hesap
alka	..	halka	izmečar	..	hizmečar
alva	..	halva	muur	..	muhur itd.

S druge strane, pogrešno se upotrebljava suglasnik »h« gdje mu uopšte nije mjesto:

hadet	mjesto	adet	hat	mjesto	at
hadžamije	..	adžamija	Hasim	..	Asim
haga	..	aga	dahire	..	daire itd.

9 — Građenje naših infinitiva od turskih riječi

Naši infinitivi nastaju od turskih riječi na sljedeća tri načina:

A) pomoću sufiksa »-isati« (koji potječe od grčkog aorista *-isa*), i to:

1) davanjem tog sufiksa turskoj prezentskoj osnovi, (dolazi dakle mjesto turskog infinitivnog nastavka *-mak, -mek*). Primjeri: *benzemek (benze-mek)* — benzeisati (benze-isati) — sličiti, naličiti; *duymak (duy-mak)* — dujisati se (duj-isati se) — dosjetiti se, pri-sjetiti se. Na taj način su nastali i ovi naši infinitivi:

anlaisati	bujurisati	išleisati
araisati	dajanisati	jaglaisati
arterisati	davranisati se	jaratisati
bailisati se	dokunisati	jenjisati
baterisati	geberisati	kabarisati
batisati	đusterisati	kajnaissati
begenisati	eglenisati	kametleisati
besleisati	elverisati	kanderisati
bitirisati	ezberleisati	kaurisati
bitisati	hastalenisati se	kavraisati

kazanisati	ograisati	sojisati
kiverisati	osanisati	surisati
kolajlajisati	oturisati	šaširisati
krklaisati	ovarisati	šuphelenisati se
kulanisati	sakrlisati se	taslaisati
kurisati	saulisati	uzdurisati
kurtarisati	sefteleisati	ujisati
mubareçleisati	sikterisati	utleisati
muhurleisati	smarlaisati	varaklaisati.

2) Dodavanjem istog sufiksa osnovi turskog određenog perfekta (koja se dobije dodavanjem nastavka **-di** ili **-ti** odnosno **-du**, **-tu** prezentskoj osnovi), s tim što tur. *i* odnosno *u* kod **-di** (**-ti**) odnosno **-du** (**-tu**) ispada:

tur. inf. <i>boyamak</i> (<i>boya-mak</i>),	perf. <i>boyadı</i> (<i>boya-di</i>) — bojadisati;
tur. inf. <i>yaratmak</i>	perf. <i>yaratı</i> (<i>yarat-tı</i>) — jaratisati;
tur. inf. <i>bozmak</i> ,	perf. <i>bozdu</i> (<i>boz-du</i>) — bozdisati;
tur. inf. <i>konuşmak</i>	perf. <i>konuştı</i> (<i>konuş-tu</i>) — konuştisati.

Na taj način nastali su i ovi naši infinitivi:

aliştisati	eglendisati	krdisati
andisati	jendisati	kulandisati
azdisati	kajdisati	ograştisati
baildisati se	kariştisati se	sevdisati
baldisati	kidisati	şaştisati.
dokundisati	koptisati	

Od nekih turskih glagola izvedeni su naši infinitivi istovremeno na oba gornja načina, tj. i od osnove prezenta i od osnove perfekta, pa se govore uporedo, i imaju isto značenje. Tako se pored

bailisati se	govori i	baildisati se
begenisati	„	begendisati
davranisati se	„	davrandisati se
dokunisati	„	dokundisati
eglenisati	„	eglendisati
hastalenisati se	„	hastalendisati se
jenjisati	„	jendisati
kazanisati	„	kazandisati itd.

3) Dodavanjem sufiksa »-isati« nekim turskim imenicama i pridjevima. To su ovi naši infinitivi:

a) od imenica —

tur. *belâ* — belaisati (bela-isati)
 „ *budala* — budalasati (budala-isati)
 „ *damla* — damlaisati se
 „ *dembel* — dëmbelisati
 „ *dümen* — dumenisati
 „ *kalay* — kalajisati
 „ *kaldırım* — kaldrmisati.

b) od pridjeva —

tur. *sürgün* — surgunisati.

B) Dodavanjem našeg infinitivnog nastavka »-ti« (i ubacivanjem vokala »i« ili »a« ispred toga nastavka) i nastavka »-ovati«:

1) od turskih imenica:

<i>aşık</i> — aşikovati	<i>çifte</i> — çiftati se
<i>bayram</i> — bajramovati	<i>kâr</i> — čariti
<i>bakam</i> — bakamiti	<i>körlük</i> — čorlučiti
<i>bekâr</i> — bečarovati	<i>değnek</i> — degenečiti
<i>behar</i> — beharati	<i>devir</i> — deverati
<i>budala</i> — budaliti	<i>dolma</i> — dolmiti
<i>burgu</i> — burgijati	<i>dostluk</i> — doslučiti
<i>çekiç</i> — čekičati	<i>emanet</i> — amanetiti itd.

2) od turskih pridjeva:

<i>battal</i> — bataliti	<i>pâk</i> — pačiti se
<i>hazır</i> — hazurati se	<i>pişman</i> — pişmaniti se itd.
<i>yasak</i> — jasačiti	

3) od turskih glagola:

<i>anladım</i> — anladumiti	<i>dur! dura!</i> — durati.
-----------------------------	-----------------------------

C) Dodavanjem naših pomoćnih glagola: biti, činiti, učiniti, doći, turskim riječima kao:

gaib biti	ažab činiti	asi se učiniti	tobe doći
halas biti	bihuzur činiti	ašik se učiniti	haka (glave) doći
helać biti	dovu činiti	helać učiniti	
kail biti		nićah učiniti	
pišman biti		rahat se učiniti	

10 — Građenje naših komparativa i superlativa od turskih adjektiva

Ima nekoliko pridjeva koje smo preuzeli iz tur. jezika a njihovo stupnjevanje vršimo po našim gramatičkim pravilima. To su ovi pridjevi:

beter (tur. *beter*), loš nevaljao — beterniji, najbeterniji
 dertli (tur. *dertli*), brižan — dertliji, najdertliji
 ferkli (tur. *farklı*), različan — ferkliji, najferkliji
 hasul (tur. *hâsul*), ukusan — hasulniji, najhasulniji
 kajil (tur. *kail*), voljan — kajliji, najkajliji.

Interesantan je slučaj sa ova dva turska adjektiva koji su komparativi, a mi od njih ipak pravimo naše komparative:

tur. *efzal*, bolji, odabraniji — kod nas: efzalniji, najefzalniji
 tur. *ehven*, povoljniji — kod nas: ehveniji, najehveniji.

11 — Turcizmi — hibridne riječi, kombinovane sa turskim i persijskim sufiksima

Građenje turskih riječi pomoću tur. sufiksa »li« (*lı*), »lik« (*luk*, *luk*, *lük*), »ci« (*cu*, *cü*), »çi, çu, çu) i »lama« ima jakog utjecaja na naš jezik tako da smo mi, po uzoru na turske riječi, mnogim našim riječima, pa i nekim internacionalnim izrazima, dodali ove turske sufikse i napravili naše kovanice, npr.:

a) sa tur. suf. -li (-lı):

brkanlija	kolalije	šibalija	Maglajlija
dangubli	medenlija	treptelija	Mostarlija
dugajlija	novajlija	troškali	Novalija
fakultetlija	obrazli	urokli	Travniklija
gārli	perali	zlatali	Višegradlija itd
granalija	pubertetlija	ženiklija	
gužvalija	strukali	Bečlija	
jeftinlija	šeširlija	Beogradlija	

b) sa tur. suf. *-lik (-lık, -luk, -lük)*:

bezobrazluk	magaraluk	obješenjakluk	prostakluk
domazetluk	majstorluk	obrazluk	svinjaluk
đavoluk	nestašluk	pasjaluk	šibaluk
kremenluk	ništavluk	poganluk	tvrdičluk itd.
lopovluk	nitkovluk	stremenluk	

c) sa tur. suf. *-ci (-ci, cu, -cü), -çi (-çi, -cu, -çü)*:

bombondžija	hvaldžija	mirdžija	provodadžija
bunadžija	intereščija	piradžija	račundžija
darovadžija	ispindžija	pljačkadžija	sijeldžija
globadžija	krpedžija	pratidžija	siledžija
govordžija	larmadžija	prelendžija	tramvajdžija itd.

d) sa tur. suf. *-lama*:

korašlama (od koraklama, koračlama pa korašlama)
zavrzlama
grušalam itd.

Nekoliko riječi je napravljeno sa persijskim sufiksima *~-dār*„
~-kār, -ker« i *»i*«, kao:

čuvadar pogančer Drvenija itd.

12 — *Turcizmi — hibridne riječi, kombinovane sa našim prefiksima, i ostali oblici hibrida*

a) Neke naše kovanice nastale su dodavanjem našeg prefiksa *»ne-*« turskim riječima: nebaht, nerahat, nevakat itd.

b) Mnoštvo našh glagola napravljeno je od turcizama pomoću naših prefiksa: *»na-*«, *»o-*«, *»po-*«, *»pre-*«, *»pri-*«, *»pro-*«, *»raz-*«, *»s-*«, *»u-*«.

c) Ima nekih složenica u kojima je jedna komponenta turska, a druga naša, kao: aligrah, habernósa, kozbaša, mačkot, majstor-baša, težakbaša itd.

d) Interesantan je turcizam *»rugábet*«, napravljen od naše riječi *»rugoba*« po uzoru na turski, odnosno arapski oblik.

Tabela br. 1

TRANSKRIPCIJA ARAPSKOG PISMA

Arapska slova	Srp. hrv. latinica	Turski	Arapski	Persijski
elif: hemze: .	a	' — a — a	' — a (a, 'ä, 'i, 'u)	' — a (a, e, i, u)
ب	b	b	b	b
پ	p	p	—	p
ت	t	t	t	t
ث	—	s	t̤	š
ذ	dž	c	ğ	ğ
ج	č	ç	—	č
ح	h	h	ḥ	ḥ
خ	—	h	ḫ	ḫ
د	d	d	d	d
ذ	—	z	ḏ	z̤
ر	r	r	r	r̤
ز	z	z	z	z
ژ	ž	j	—	ž
س	s	s	s	s
ش	š	ş	š	š
ص	—	s	ş	ş
ض	—	d	ḍ	z̤
ط	—	t (d)	ṭ	ṭ
ظ	—	z	ẓ	ẓ
ع	—	'(a, i, u)	'	'

Arapska slova	Srp. hrv. latinica	Turski	Arapski	Persijski
ع	g	g — ğ	g	ğ
ف	f	f	f	f
ق	k	k	q	q
ك (kāf-i arebi)	k	k	k	k
گ (kāf-i farisi)	—	g	—	g
ک (ince kef)	—	ğ — v	—	—
ک (sağır kef)	—	n	—	—
ل	l	l	l	l
م	m	m	m	m
ن	n	n	n	n
و	v	v	w	w
هـ	h	h	h	h
ی	j	y	y	y
vokali	a	a	a	a
	e	e	e, ä	e
	i	i — ı	i	i
	o	o — ö	—	o
	u	u — ü	u	u — ü
Znak duljine	—	^	—	—

Napomena: Turski tekstovi (riječi) su transkribovani današnjom turskom latinicom. Za arapske i persijske riječi uzeta je transkripcija koju je usvojio Orijentalni institut u Sarajevu za svoje publikacije.

U turskom jeziku znak ^ često ima svrhu da naglasi da konsonant koji pred njim stoji treba umekšano izgovarati.

KRATICE

A de Cihac	= A. de Cihac: <i>Dictionnaire d'etymologie Daco-Romane Elements Slaves, Magyars, Tures, Greces moderner et Albanas</i> , Francfort, 1879.
adj.	= adjektiv
adv.	= adverb
adv. zn.	= adverbno značenje
ak.	= akuzativ
A. N.	= Alija Nametak: <i>Muslimanske junačke pjesme</i> , Sarajevo, 1941.
Andrić	= Ivo Andrić: <i>Most na Žepi</i> , izd. »Prosveta«, Beograd, 1947.
Andrić, Prip.	= Ivo Andrić: »Pripovetke«, S. K. Zadruga, Beograd, 1931.
aps. superl.	= apsolutni superlativ
A. Rasim	= Ahmed Rasim: <i>Osmanli Tarihi</i> , Istanbul, 1328—1330. (1912—1914)
ar.	= arapski
ar.-pers.	= složenica od arapske i persijske komponente
ar.-tur.	= složenica od arapske i turske komponente
asir.	= asirski
Ašikl.	= Ašiklije — muslimanske sevdalinke iz Bosne i Hercegovine, sakupio Abdul-Hak, Sarajevo, 1914.
augm.	= augmentativ

A. Vefik	= Ahmet Vefik paša: <i>Lehce-i Osmani</i> , Constantinopol, 1306. (1890)
Bajr.	= Dr Fehim Bajraktarević: <i>Pregršt pjesama iz bosanskog Skoplja</i> , Etn. Institut SAN, knj. 11, Beograd, 1960.
Barić	= Dr Henrik Barić: <i>G. Elezović, Rečnik kosovsko-metohijskog dijalekta</i> , »Prilozi«, knj. XV, Beograd, 1935.
Beh.	= »Behar« Sarajevo
Berneker	= Dr Erich Berneker: <i>Slavisches etymologisches Wörterbuch</i> , B. I, Heidelberg, 1913.
Bilten	= Bilten Instituta za proučavanje folkloru u Sarajevu
Blau	= Dr Otto Blau: <i>Bosnisch-türkische Sprachdenkmäler</i> , Leipzig, 1868.
bukv.	= bukvalno značenje
coll.	= zbirna imenica
Cook	= James Cook: <i>Putovanja oko svijeta</i> , 2. izd., »Pokoljenje«, Zagreb, 1951.
č.	= čitaj!
Čajkan.	= V. Čajkanović: <i>Srpske narodne umotvorine</i> , I, Beograd, 1927.
Čolak.	= E. Čolaković: <i>Legenda o Ali-paši</i> , Zagreb, 1944.
Ćorović	= Dr Vl. Ćorović: <i>Historija Bosne</i> , izd. SAN, Beograd, 1940.
Dedijer	= Dr J. Dedijer: <i>Hercegovina</i> , Snp. etn. zb. XII, Beograd, 1909.
Delić	= M. R. Delić: <i>Sokolović, Sarajevo</i> , 1927.
demin.	= deminutiv
Devajtis	= M. Rodjeričevna: <i>Devajtis</i> , 2. izd., »Novo Pokoljenje«, Beograd, 1953.
Ebüzzija	= Ebüz-Ziya Tevfik: <i>Lûgat-i Ebüz-Ziya</i> , Istanbul, 1306. (1890)
elat.	= elativ

Elezović	=	Gliša Elezović: <i>Rečnik kosovsko-metohijskog dijalekta</i> , sv. I, Beograd, 1932. i sv. II, Beograd, 1935.
engl.	=	engleski
Esih	=	Dr Ivan Esih: <i>Turcizmi</i> , Zagreb, 1942.
Et. zb.	=	Etnografski zbornik SAN, Beograd
f.	=	femininum
fig.	=	figurativno
F. J.	=	<i>Narodne pjesme bosanske i hercegovačke</i> , skupio Ivan Franjo Jukić i Ljubomir Hercegovac (Fra Gr. Martić), sv. I, Pjesme junacke, Osijek, 1858.
F. K.	=	Dr Friedrich Kraus: <i>Smailagić Meho</i> , Dubrovnik, 1886.
franc.	=	francuski
fut.	=	futur
Gajret	=	časopis koji je izdavalo muslimansko kulturno društvo Gajret u Sarajevu
gl.	=	glagol
GL EI	=	Glasnik Etnografskog instituta SAN, Beograd
GL EM	=	Glasnik Etnografskog muzeja, knj. XXI, Beograd, 1958, str. 18, »Pirotsko ćilimarstvo i njegove veze sa istokom«
grč.	=	grčki
GZM	=	Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu
hibr. r.	=	hibridna riječ
hipok.	=	hipokoristik
Hirtz, Rječnik	=	Dr Miroslav Hirtz: <i>Rječnik narodnih zooloških naziva</i> , izd. JAZU, Zagreb, 1938.
imp.	=	imperativ
imperf.	=	imperfekt
ind.	=	indijski
indecl.	=	indeklinabilan
interj.	=	interjekcija
Isl. Ansikl.	=	<i>Islam Ansiklopedisi</i> , Istanbul, A—K

iskr.	= iskrivljeno
Isl. Sv.	= <i>Islamski Svijet</i> , list, Sarajevo
Ist. bl.	= Mehmedbeg Kapetanović Ljubušak: <i>Istočno blago</i> , sv. I, Sarajevo, 1896. i sv. II Sarajevo, 1897.
I. Z.	= <i>Rukopisna zbirka narodnih pjesama Matice Hrvatske</i> (24), sabrao po Bosni i Hercegovini Ivan Zovko, 4 sveske po 250 pjesama
I. Z. Herceg.	= I. Zovko: <i>Hercegovke i bosanke</i> — Sto najradije pjevanih ženskih pjesama, sv. I, Sarajevo, 1888.
izft.	= izafetska konstrukcija, genitivna veza
izv.	= izvedeno, izvedenica
izvor.	= izvorno, korijenski
j.	= jezik
Jakšić	= Đ. Jakšić: <i>Dela I—IV</i> , Biblioteka srpskih pisaca, Beograd
jerm.	= jermenski
jevr.	= jevrejski
jusjur.	= jusjurandum
Kašik.	= N. Kašiković: <i>Narodno blago I—III</i> , Sarajevo, 1927.
K. Hörm.	= Narodne pjesme muslimana u Bosni i Hercegovini, saobrao Kosta Hörmán, knj. I i II, Sarajevo, 1888—1889.
K. H.	= Narodne pjesme muslimana u BiH, sabrao Kosta Hörmán, knj. I i II, Sarajevo, izd. 1933.
kin.	= kineski
knjiž.	= književno
Kočić	= P. Kočić: <i>Dela I—II</i> , Biblioteka srpskih pisaca, Beograd
komp.	= komponente
kompar.	= komparativ
konjunk.	= konjunkcija

- kor. = korijen
- Korsch = Theodor Korsch: *Fr. Miklosich, Die tür-
kischen Elemente ...*, Afs Ph, Berlin, sv.
VIII i IX
- Kraelitz = Fridrich v. Kraelitz: *Corollarien zu Fr.
Miklosich »Die türkischen Elemente ...*,
Wien, 1911.
- Kreš. Vodovodi = H. Kreševljaković: *Vodovodi i gradnje na
vodi u starom Sarajevu*, Sarajevo, 1939.
- Kreš. Čizm. obrt = H. Kreševljaković: *Čizmehdžijski obrt i
stara građanska obuća u BiH*, Naučno
društvo BiH, Radovi III, Sarajevo, 1955.
- Kreš. Kapetanije = H. Kreševljaković: *Kapetanije u BiH*, Na-
učno društvo BiH, Sarajevo, 1954.
- Kreš. Esnafi = H. Kreševljaković: *Esnafi i obrti u starom
Sarajevu*, Sarajevo, 1958.
- Kreš. Sar. čarš. = H. Kreševljaković: *Sarajevska čaršija, nje-
ni esnafi i obrti za osmanlijske uprave*,
Zagreb, 1927. (poseban otisak iz »Narod-
ne starine«)
- Kurt = M. Dž. Kurt: *Muslimanske hrvatske na-
rodne ženske pjesme I*, Mostar, 1902.
- l. = lice (gramatičko)
- lat. = latinski
- Laz. = L. K. Lazarević: *Pripovetke*, S. K. Zadru-
ga, Beograd
- Lord = *Srpskohrvatske junačke pjesme*, skupio
Milman Parry, uredio Albert Bates Lord,
knj. II, Novi Pazar, Srp. hrv. tekstovi sa
uvodom i primedbama urednika, izd. SAN
i Harvard University Pres. (SAD), Beo-
grad i Kembridž, 1953.
- L. Osmani = Ahmed Vefik: paša: *Lehce-i Osmani*, Con-
stantinopel, 1306. (1890)
- m = masculinum
- madž. = madžarski
- mal. = malajski

Marjan.	= Dušan Marjanović: <i>Turske reči u srpskom jeziku</i> , rukopisna zbirka SAN, R 316—78
Meyer	= Gustav Meyer: <i>Etymologisches Wörterbuch der albanischen Sprache</i> , Strassburg, 1831.
metafor. zn.	= metaforičko značenje
M. encikl.	= Mala enciklopedija, »Prosveta«, Beograd, 1959
M. H.	= Izdanja Matice Hrvatske: <i>Hrvatske narodne pjesme</i> , I 1896, II 1897, III 1898, IV 1899, V 1909, VI 1914, VII 1929, VIII 1939, IX 1940, X 1942.
Miklošić	= Dr Franz Miklosich: <i>Die türkischen Elemente in den südost- und ost-europäischen Sprachen</i> , I—II Häfte (1884), Nachtrag I—II (1888—1890), Wien
Miodrag.	= J. Miodragović: <i>Narodna pedagogija u Srba</i> , Beograd, 1914.
Mladenov	= Dr Stefan Mladenov: <i>Rečnik na tuđite dumi v blgarskijat jezik</i> , Sofija, 1947.
mong.	= mongolski
Maštr.	= Ljubomir Maštrović: <i>Rječničko blago ninskog govora</i> , Radovi Instituta JA u Zadru 3, Zagreb, 1957, str. 423—461
musl.	= muslimanski
Muz. zap. Inst.	= Muzički zapis Instituta za proučavanje folklora u Sarajevu (sada Odsjek za duhovnu kulturu Zemaljskog muzeja)
n	= neutrum
Nar. bl.	= Mehmedbeg Kapetanović Ljubušak: <i>Narodno blago</i> , Sarajevo, 1888.
nar. gov.	= narodni govor
nar. izr.	= narodna izreka
nar. posl.	= narodna poslovice
neg.	= negativni oblik
ngrč.	= novogrčki

N. K.	= Nikola T. Kašiković: <i>Narodno blago</i> , I, Sarajevo, 1927.
nom. action.	= nomen actionis
nom. agent.	= nomen agentis
nom. intensit.	= nomen intensitatis
nom. instrum.	= nomen instrumenti
nom. loci	= nomen loci
num.	= numerus
njem.	= njemački
ob. gov.	= obični, saobraćajni govor
optat.	= optativ
osn. zn.	= osnovno značenje
Osvit	= »Osvit«, knj. II, Mostar, 1899.
part.	= particip
part. a.	= particip aktiva
part. fut.	= particip futura
part. imperf.	= particip imperfekta
part. perf.	= particip perfekta
part. pas.	= particip pasiva
part. prez.	= particip prezenta
partik.	= partikula
pas. oblik	= pasivni oblik
perf.	= perfekt
pers.	= persijski
pers.-tur.	= složenica od persijske i turske komponente
Petran.	= B. Petranović: <i>Srpske narodne pjesme u BiH</i> , Beograd, 1867.
pl.	= plural
pl. t.	= plural tantum
POF	= Prilozi za orijentalnu filologiju (časopis Orijentalnog instituta u Sarajevu)
pogrd.	= pogrdno
pok. zamj.	= pokazna zamjenica
postpoz.	= postpozicija
posv. z.	= posvojna zamjenica

poz. oblik	= pozitivni oblik
pref.	= prefiks
pren. sm.	= u prenesenom smislu
prepoz.	= prepozicija
prez.	= prezent
prez. osn.	= prezentna osnova
Prilozi	= Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor, časopis, Beograd
pron.	= pronomen
r.	= riječ
Radić	= Dr Ante Radić: <i>Naši turci</i> , »Novi Behar«, XIII—1940, br. 19—22
Radloff	= Dr W. Radloff: <i>Das türkische Sprachmaterial des Codex Comanicus</i> , St. Petresbourg, 1887.
Rečnik SAN	= Rečnik srpskohrvatskog književnog i narodnog jezika, knj. I, Beograd, 1959.
reflex. oblik	= refleksni oblik
Resimli Kam.	= Ali Seydi: <i>Resimli Kamus-i Osmani</i> , Istanbul, 1330. (1914)
Rj. JAZU,	= Rječnik Jugoslovenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu
Rj. Ak.	= Romani X-100, M. Leban: <i>Tri oka</i> , juli 1961, Novi Sad
Rsm.	= ruski
rus.	= Mehmed Salâhi: <i>Kamus-i Osmani</i> , Istanbul, 1313—1322. (1897—1906)
Salahi	= sanskrteki
sanskrt.	= Dr Safvetbeg Bašagić: <i>67 pjesama junačkih i ženskih iz sarajevskog kraja</i> (1894), rukopis JAZU, Odsjek za narodnu književnost
S. B.	= Hamid Dizdar: <i>Sevdalinke</i> , izbor iz bos. herc. narodne lirike, Sarajevo. 1944.
Sevd.	= singular
sing.	= sinijski
sir.	

Skok	= Dr Petar Skok: <i>Prilozi proučavanju turcizama u srp. hrv. jeziku</i> , »Slavia«, Praha. 1937—1938.
Skot	= Valter Skot: <i>An Gajerštajen</i> , »Novo Pokolenje«, Beograd, 1953.
skr.	= skraćeno
slov.	= slovenski (iz nekog od slovenskih jezika)
slož.	= složenica
sr.	= sravni
S. S.	= <i>Ljubavne narodne pjesme u Bosni i Hercegovini</i> , Seljačka Sloga, Sarajevo, 1953.
Stanoj.	= Mih. M. Stanojević: <i>Kroz Bosnu i Hercegovinu</i> , Beograd, 1902.
staronjem.	= staronjemački
st. egip.	= staroegipatski
st.grč.	= starogrčki
suf.	= sufiks
superl.	= superlativ
supst.	= supstantiv
Šantić	= A. Šantić: <i>Dela</i> , Biblioteka srpskih pisaca, I—III
Šol.	= M. Šolohov: <i>Tihi Don</i> , knj. I i II, izd. »Narodna prosvjeta«, Sarajevo, 1954.
španj.	= španjolski
Š. Sami	= Šemsuddin Sami: <i>Kamus-i Türki</i> , Istanbul, 1317. (1901)
tal.	= talijanski
tatar.	= tatarski
tur.	= turski
tur.-pers.	= složenica od turske i persijske komponente
tzv.	= takozvani
usp.	= usporedi
v.	= vidi
Vasmer	= Max Vasmer: <i>Rusisches Etymologisches Wörterbuch</i> , Heidelberg, 1950—1958, Carl Winter-Universitäts-Verlag.

- Vesel. = J. Veselinović: *Dela* I—IV, Biblioteka srpskih pisaca, Beograd
- V. M. = Vlado Milošević: *Bosanske narodne pjesme*, I, Banja Luka, 1954.
- Vuk = Vuk Stef. Karadžić: *Srpske narodne pjesme*, I, 1953, II, 1953, III, 1954, IV, 1954, izd. »Prosveta«, Beograd, V, 1898, VI, 1899, VII, 1900, VIII, 1936, IX, 1936, izd. Državne štamparije, Beograd
- Vuk, Posl. = Vuk Stef. Karadžić: *Srpske narodne poslovice*, Beč, 1849.
- Vuk, Rječnik = Vuk Stef. Karadžić: *Srpski rječnik*, Beograd, 1898. i 1935.
- vulg. = vulgo
- zamj. = zamjenica
- zap. Inst. = zapis Instituta za proučavanje folkloru u Sarajevu
- Zb. = Zbornik sa narodni život i običaje Južnih Slovena, JAZU, Zagreb
- Zembilj = S. Skarić: *Zembilj* — šala i maskara, knj. II, Sarajevo, 1908. i knj. III, Sarajevo, 1936.
- Zenker = Dr Julius Theodor Zenker: *Türkisch — arabisch — persisches Handwörterbuch*, Leipzig, 1866—1876.
- Zmaj = J. Jovanović Zmaj: *Prepevi i prevodi*, izd. »Prosveta«, Beograd, 1951.
- ž. = ženski

LITERATURA

- Bakotić, Dr Lujo: Rječnik srpskohrvatskog književnog jezika. Beograd, 1936.
- Barić, Dr Henrik: G. Elezović, Rečnik kosovsko-metohijskog dijalekta (Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor, knj. XV, Beograd, 1935, sv. I i II, str. 270—290).
- Bedevian, Armenag K.: Illustrated Palyglottic Dictionary of Plant Names in Latin, Arabic, Armenian, English, French, German, Italian and Turkish Languages, Cairo, 1963.
- Belović-Bernadžikowska, Jelica: Građa za tehnički rječnik ženskog ručnog rada (zaseban prilog »Školskog vjesnika«, Sarajevo, 1898).
- Berneker, Dr Erich: Slavisches etymologisches Wörterbuch, Band I, A—L, Heidelberg, 1913.
- Blau, Dr Otto: Bosnisch-türkische Sprachdenkmäler, Leipzig, 1868.
- Čorović, Dr Vladimir: Pamučinova zbirka turcizama, Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, 1910, str. 173.
- Devellioğlu, Ferid: Türk argosu, (TDK), Istanbul, 1945.
- Đerić, Dr Vasilije: Arbanske riječi u srpskom jeziku (prema Gustavu Meyer-u EW der albanischen Sprache, Strassburg, 1891) — Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor, knj. VII, Beograd, 1927, str. 23—30 i »Još nešto o arbanskim riječima u srpskom jeziku« — Prilozi, X, 1930, str. 42—49.
- Đsih, Dr Ivan: Turcizmi — rječnik turskih, arapskih i perzijskih riječi u hrvatskom književnom jeziku i pučkom govoru, Zagreb, 1942.

- Elezović, Gliša:** Rečnik kosovsko-metohijskog dijalekta, sv. I (Srpski dijalektološki zbornik, SAN, knj. IV), Beograd, 1932. i sv. II (knj. VI) i Ispravci i dopune, Beograd, 1935.
- Elezović, Gliša:** Moj odgovor na ocenu: H. Barić, Rečnik kos. metoh. dijalekta od G. E. (Južnoslovenski filolog, knj. XIV, str. 181—235, Beograd, 1935).
- Filipović, Dr Milenko:** »Život i običaji naroda u Visočkoj nahiji«, Snp. Et. zb. SAN, LXI.
- Glück, Dr Leopold:** Medicinska narodna terminologija u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, 1898.
- Gombocz, Zoltan — Melich, Janos:** Lexicon Critico — Etymologicum Linque Hungaricae »Magyar Etymologici Szotar«, Budapest, 1914.
- Hony, H. C.:** Türkisch-English dictionary, with the advice of Fahir iz Oxford University Press, 1947.
- Hüseyin Kâzım Kadri:** »Türk lûgati«, Istanbul, 1928—1945. Islam Ansiklopedisi, Istanbul, A—K, 1940—1956.
- Ibni Manzur Âbdul-Fadl Ġamaluddin:** Lisânu-l-'Arab, Kairo, 1300—1308. hidž.
- Iveković, Dr F. — Broz, Dr Ivan:** Rječnik hrvatskog jezika, sv. I—II, Zagreb, 1901.
- Jugoslovenska Akademija znanosti i umjetnosti u Zagrebu:** Rječnik hrvatskog ili srpskog jezika, Zagreb, A—S (1880—1955).
- Karadžić Vuk Stef.:** Srpski rječnik, izd. Beograd, 1935. i 1898.
- Kaşgarlı, Mahmut:** Divanü Lûgat-it-Türk (Divanü Lûgatit-Türk tercümesi, çeviren: Besim Atalay), c. I—III i Endeks, Ankara, 1939—1943.
- Kerestedjijan, Bedros:** Dictionnaire Étymologique de la Langue Turque, Londres, 1912.
- Kieffer, J. D. — Bianchi, T. H.:** Dictionnaire Turc-Français, Paris, 1835.
- Klaić, Dr Bratoljub:** Rječnik stranih riječi, Zagreb, 1951, 1958.
- Knežević, Antorr:** Die Turzismen in der Sprache der Kroaten und Serben (Slavisch-Baltisches Seminar der Westfälischen Wilhelms-Universität Münster — Westf., 1962.

- Korsch, Theodor: Fr. Miklosich, »Die türkischen Elemente«
 itd., Archiv für slavische Philologie, Berlin, sv.
 VIII, 637—651, IX, 487—520, 653—682.
- Koşay, Hamit — Aydın, Orhan: Anadilden denlemeler, II,
 (TDK), Istanbul, 1952.
- Kraelitz-Greifenhorst, Fridrich: Corollarien zu F. Miklosich's
 »Die türkischen Elemente in den südost-und ost-
 -europäischen Sprachen«, Wien, 1911. (Sitzungsbe-
 richte der Kais. Akademie der Wissenschaften in
 Wien. phil.-hist. Kl., 166 B, 4. Abh.).
- Kreševljaković, Hamdija: Kazandžiski obrt u Bosni i Herce-
 govini, GZM, Sarajevo, 1951.
- Kreševljaković, Hamdija: Sarajevska čaršija, njeni esnafi i
 obrt za osmanlijske uprave, Narodna starina, Za-
 greb, VI, 1927.
- Kreševljaković, Hamdija: Esnafi i obrt u Bosni i Hercegovini
 (1463—1878), Zbornik za narodni život i ob. J. Slo-
 vena, Zagreb, XXX, 1935.
- Kreševljaković, Hamdija: Esnafi i obrt u Bosni i Hercegovini
 (1463—1878), II, Mostar, — Zb. za nar. ž. i ob. J.
 Slovena, Zagreb, 1951.
- Lokotsch, Dr Karl: Etymologisches Wörterbuch der europäi-
 schen (germanischen, romanischen und slawischen)
 Wörter orientalischen Ursprungs, Heidelberg, 1927.
- Mala enciklopedija, »Prosveta«, Beograd, 1959.
- Malý, Karlo: Zur Kenntnis der Flora der bosnisch-herzegovi-
 nischen Bauerngärten mit Ausnahme der Nutzplan-
 zen, GZM, Sarajevo, XLVIII, 1936, str. 3—15.
- Mažuranić, Vladimir: Prinosi za hrvatski pravno-povjesni
 rječnik, izd. Jug. Akademije znan. i umjetn., Za-
 greb, 1908—1922. i Dodaci uz Prinosi, Zagreb, 1923.
- Mehmed Zeki Pakalın: »Osmanlı tarih deyimeleri ve terimle-
 ri sözlüğü«, I, Istanbul, 1946.
- Meyer, Gustav: Etymologisches Wörterbuch der albanischen
 Sprache, Strassburg, 1891.
- Miklosich, Dr Franz: Die türkischen Elemente in den südost-
 -und ost-europäischen Sprachen, I—III. Hälfte
 (1884) i Nachtrag I—II (1888—1890), Wien.
- Minerva, Leksikon, Zagreb, 1936.

- Mladenov, Dr Stefan: Rečnik na čuždite dumi v bigarskijat jezik, Sofija, 1947.
- Naci, Muallim: Lûgat-i Naci, Istanbul.
- Popović, Đorđe: Turske i druge istočanske reči u našem jeziku, Glasnik srpskog učenog društva, knj. 59, Beograd, 1884, str. 1—275.
- Popović, Đorđe: Rečnik srpskoga i nemačkoga jezika, Pančevo, 1881.
- Pravopisni rečnik, izd. Pravopisne komisije, Zagreb—Novi Sad, 1960.
- Salahi, Mehmet: Kamus-i Osmanî, sv. I—IV, Istanbul, 1313—1322. (1897—1906).
- Samî, Şemseddin: Kamus-i Türkî, Istanbul, 1317. (1901); Kamusu-l-âlam, Istanbul, sv. I—VI, 1306—1314. (1890—1898).
- Seydi, Ali: Resimli Kamus-i Osmanî, Istanbul, 1330. (1914).
- Silkić, Dr Šaćir: Gramatika perzijskog jezika, Sarajevo, 1951.
- Skok, Dr Petar: Prilozi proučavanju turcizama u srp. hrv. jeziku, »Slavia«, ročnik XV (1937-38), Praha, str. 166—190, 336—366, 481—505.
- Sućeska, Dr Avdo: »Ajani u društveno političkom sistemu Turske države« (posebni otisak iz časopisa »Pregled« 1—2) Sarajevo, 1960.
- Šulek, Dr Bogoslav: Jugoslavenski imenik bilja, Zagreb, 1879.
- Tevfik Ebüz-Ziya: Lûgat-i Ebüz-Ziya, Istanbul, 1306. (1890).
- Tibrizi, Hüseyin ibni Halef: Burhan-i Kati' (Kamusu-l-Acem), izd. na tur. od Aynıtab Ahmet Asima, Istanbul, 1287. (1871).
- Tumač turskim, arapskim i perzijskim riječima, koje narod u Bosni i Hercegovini upotrebljuje, Sarajevo, 1895.
- Turcizmi u Bosni, Sarajevo, 1881.
- Türk Dil Kurumu: İmlâ kılavuzu, Istanbul, 1941; Türkçe Sözlük, ikinci baskı, Ankara, 1955; Türkiye'de Halk Ağzından SÖZ DERLEME DERGİSİ, Cilt I—IV, 1939—1951, Istanbul.
- Zenker, Dr Julius Theodor: Türkisch-arabisch-persisches Handwörterbuch, Leipzig, 1866—1876.
- Vefik paşa, Ahmet: Lehce-i Osmanî, Constantinopel, 1306. (1890).
- Vujaklija, Milan: Leksikon stranih riječi i izraza, Beograd, 1937. i 1954.

RJEČNIK

A

āar, ār, v. ahar.

āba f (ar.) 1. *domaće sukno (čoha je ljepše i mekše kupovno, a aba grublje i deblje domaće sukno; »Sve na njemu od abe haljine« (M. H. III 102);*
2. *ogrtač, skrojen od abe; »Dok mi je a b e, ne bojim se age« (Vuk, Posl. 65).*

< tur. *aba* < ar. *abā*.

V. abadžija, abadžiluk, abadžinka, abaija, abenjača, abenjak.

ābāb, v. ahabab

Ābadžić, v. abadžija

ābadžija m (ar.-tur.) 1. *suknar, zanačija koji izrađuje odijela ili predmete od abe;*

2. *trgovac koji prodaje izradvine od abe. — Od ove riječi je nastalo prezime A b a d ž i ć.*

< tur. *abacı (aba-cı), aba* (v.) + tur. suf. -ci.

Ābadžiluk v. abadžiluk

ābadžiluk i abadžiluk m (ar.-tur.)

1. *abadžijski zanat;*

2. *dio čaršije gdje se nalaze radnje abadžija. — A b a d ž i l u k je ulica u Sarajevu koja vodi od Baščaršije do Careve čuprije, s istočne strane Brusa-bezistana.*

< tur. *abacılık (aba-cı-lık), a b a d ž i* (ja) (v.) + tur. suf. -lik.

ābadžinka f, abadžijska igla.

< abadži (ja), v.

abāha, abāhija, v. abaija

abāija, abāhija, (abāha, abāja, abājlija, habāija, abrahija) f (ar.), *sukneni (abeni) konjski pokrivač, koji se stavlja preko sedla. Može biti i od druge vrste tkanine, a ipak se ovako naziva. Ako je abaija vezena, zove se pūli-abāija, pūli-abāhija. »Ko je begu vezo abahiju« (M. H. III. 445); »Dobro meni opremi dogata, / prekrij njega pūli abaijom« (K. H. II 18); »Na konju mu bijela abaha« (Beh. III 29); »i na konju od zlata abaju (Beh. II 76); »ja ću dati tvoju abajliju / što sam tebi kod babajka vezla« (Vuk II 651); »A po njemu sedlo osmanliju, / A na sedlu krzli habaiju« (Vuk VI 123); »Pa preloži pulu abrahiju, / Zlatna pera biju niz dogata« (Lord 16).*
< *abaī, aba* (v.) + ar.-pers. suf. -ī (-iyy)

abāja, abājlija, v. abaija

abānija f (tur.) 1. *platno posebne vrste po kome su svilom vezene grane, a upotrebljava se za ženske marame i za čalme, tzv. šarene ahmedije;*

Abās

2. ženska marama — povezačo od takvog platna. Poznate su bile hindske i šamske abanije. — »Oblačila bilu anteriju, a zavila bilu abaniju« (M. H. X 101).

< tur. *abanı*.

Abās -āsa, **Abāz** -āza (ar.) *musl. muško ime*.

< ar. 'Abbās, lično ime. »lav«.

Abāsa (ar.) *musl. žensko ime*.

< ar. 'Abbāsā, lično ime. »lavica«.

ābdal *m* (ar.) *glupak, naivčina*.

< tur. *abdāl*, istog značenja

< ar. pl. *ābdāl*, sing. *bādāl* i *bādīl*, »zamjena«. V. *budāla*.

ābdes, v. *abdest*.

abdesšana, avdesšana *f* (pres.). 1. posebno mjesto u starim bosanskim kućama gdje se uzima *abdest*;

2. mjesto gdje se gubi *abdest* — *nužnik*.

< tur. *abdesthane* < pers. *ābdest-hāne*), v. komp. *abdest* i *hane*.

abdesli, avdesli, indecl. adj. (pers.-tur.), »pod *abdestom*«, čovjek koji ima (koji je »uzeo«) *abdest*.

— »Jesi li *abdesli*, hoćemo li u džamiju« (u ob. gov.).

< tur. *abdestli*, *abdest* (v.) + tur. suf. -li.

abdeslija, avdeslija *f*. (pers.-tur.). marama za brisanje lica i ruku poslije ritualnog umivanja — *abdesta*.

< *abdesli* (v.) + srp. hrv. nastavak »-ja«.

abdesluk, avdesluk, abdestluk, avdestluk *m* (pers.-tur.), posebno mjesto u kući gdje se uzima *abdest*. — »Na *abdestluk* *abdest* uzimao«, (K. H. I 241). < tur. *abdestlik* (*abdest-lik*), *abdest* (v.) + tur. suf. -lik.

abdesna māhrama, v. *marama*.

ābdest, ābdes, āvdest, āvdes, hāvdes *m* (pers.), *pranje (ritualno umivanje) lica, ruku do laktova i nogu do članaka, ispiranje usta i nosa i potiranje mokrom rukom po vratu, ušima i tjemenu glave, što je kod muslimana vjerski obavezno prije molitve — namaza*. — *Abdest* uze na vodi bunaru« (M. H. III 20); »Ona uze turski *avdest* na se« (Nar. bl. 243); »Drugom draga *avdes* uzimaše, Trećem draga dušeke steraše« (Vuk V 365); »Pa skočila, *hāvdes* udarila, / Turski namaz vaktom učinjela« (Lord 15).

< tur. *abdest* < pers. *ābdest* (*āb-dest*), *āb*, »voda«, *dest* »ruka«.

V. *abdesšana, abdesli, abdeslija, abdesluk, abdestati* se. *abdest* uzeti, *abdest* izgubiti, *abdesna mahrama*.

abdestati se, avdestati se — *ām, uzimati abdest; v. abdest*.

ābdest izgubiti, ābdest pokvariti -im, kaže se ako se što učini ili ako se pojavi ono što kvari raniji *abdest* i izaziva potrebu da se ponovno »uzme« (napr.: spavanje, vršenje nužde, krvarenje na koži, itd.) v. *abdest*.

ābdest uzeti, ābdest uzimati, izvršiti ritualno pranje pred molitvu. »Pa prihvatiti kalajli ibrika, pa uzima turski *avdest* na se« (B. V. 1892. 155). V. *abdest*.

Abdija, Avdija indecl. **Abdi, Avdi** *m* (ar.), *musl. muško ime; skraćeno od Abdūlah* (v.). Ako se uz ovo ime doda kakva titula, onda se redovno izgovara i piše **Abdi** (**Avdi**) i titula se spaja crticom: **Abdi-beg** ili potpuno sraščuje: **Abdibeg**.

< tur. *Abdi* < ar. 'Abdī, skraćeno od 'Abdu-llāh.

Abduka, v. Abdulah

Abdūlāh, **Abdūllāh**, **Avdūlāh** — āha (ar.), *musl. muško ime*.

< ar. 'Abdu-llāh, lično ime. »božji rob, božji sluga«; ar. 'abd »rob« i 'Allāh »Bog«.

Hipok: Abdija, Avdija, Abduka. Avdan, Avdo, Avdić.

Abdulātif, **Abdullātif** -ifa (ar.) *musl. muško ime*.

< ar. 'Abdu-l-Laṭif, lično ime. »rob Dobroga« (naime Boga); ar. 'abd »rob«, 'Al-Laṭif »Dobri«, jedno od tzv. božjih »lijepih imena«.

Abdulāziz -iza (ar.) *musl. muško ime*.

< ar. 'Abdu-l-Azīz, lično ime. »rob Moćnoga« (naime Boga); ar. 'abd »rob«, 'Al-Azīz »Moćni«, jedno od tzv. božjih »lijepih imena«.

Abdulfetāh -āha (ar.) *musl. muško ime*.

< ar. 'Abdu-l-Fattāh, lično ime. »rob Sudije« (naime Boga); ar. 'abd »rob«, 'Al-Fettāh »Sudija«, jedno od tzv. božjih »lijepih imena«.

Abdulhāmid (ar.), *musl. muško ime*.

< ar. 'Abdu-l-Ḥamīd, lično ime. »rob Hvaljenoga« (naime Boga); ar. 'abd »rob«, 'Al-Ḥamīd »Hvaljeni«, jedno od tzv. božjih »lijepih imena«.

Abdulkādir (ar.), *musl. muško ime*.

< ar. 'Abdu-l-Qādir, lično ime. »rob Moćnoga« (naime Boga); ar. 'abd »rob«, 'Al-Qādir »Moćni«, jedno od tzv. božjih »lijepih imena«.

Abdumēdzid -ida (ar.), *musl. muško ime*.

< ar. 'Abdu-l-Megīd, lično ime. »rob Časnoga, Plemenitoga« (naime Boga); ar. 'abd »rob«, 'Al-Megīd »Časni, Plemeniti«, jedno od tzv. božjih »lijepih imena«.

Abdumēlik (ar.), *musl. muško ime*.

< ar. 'Abdu-l-Mālik, lično ime. »rob Gospodara« (naime Boga); ar. 'abd »rob«, 'Al-Mālik »Gospodar«, jedno od tzv. božjih »lijepih imena«.

Abdulvēhāb -āba (ar.) *musl. muško ime*.

< ar. 'Abdu-l-Wāhhāb, lično ime. »rob onoga koji poklanja i oprašta« (naime Boga); ar. 'abd »rob«, 'Al-Wāhhāb »onaj koji poklanja i oprašta«, jedno od tzv. božjih »lijepih imena«.

Abdurāhim, **Avdurūhim**, **Abdurāhim** -ima (ar.), *musl. muško ime*.

< ar. 'Abdu-r-Raḥīm, lično ime. »rob Milostivoga« (naime Boga); ar. 'abd »rob«, 'Al-Raḥīm »Milostivi«, jedno od tzv. božjih »lijepih imena«.

Abdurāhmān, **Avdurāhmān**, **Abdurāhmān** -āna (ar.); *musl. muško ime*.

< ar. 'Abdu-r-Raḥmān, lično ime. »rob Milostivoga« (naime Boga); ar. 'abd »rob«, 'Al-Raḥmān »Milostivi«, jedno od tzv. božjih »lijepih imena«.

Abdurezāk, **Abdurrezāk** -ūka (ar.), *musl. muško ime*.

< ar. 'Abdu-r-Rāzzāq, lično ime. »rob onoga koji svemu daje nafaku« (naime Boga); ar. 'abd »rob«, 'Al-Rāzzāq »onaj koji svemu daje nafaku«, jedno od tzv. božjih »lijepih imena«.

abdusalātin, v. avdisalatin

Abduselām, **Abdusselām** -āma (ar.), *musl. muško ime*.

abènjača

< ar. *ʿAbdu-s-Sālām*, lično ime, »božji rob«; ar. *ʿabd* »rob«, *ʿAl-Sālām* »koji je daleko od svake mane i ograničenja«, jedno od tzv. božjih »lijepih imena«.

abènjača, v. abenjak

abènjāk -āka, *m*, abènjača *f*, *starinska kapa od abe* (obično je »na šiljak«). — »Na glavi su se nosile kape, zvane »abenjaci« i »fesovi«. Razlika između abenjaka i fesova je ta što su prvi bili od crvenog tanjeg sukna ili čohe, vrlo duboki; (GZM 1959. 14) — »Čelavoj glavi abenjak kapa« (Vuk, Posl. 324). Izv. od *abe* (v.)

āber, v. haber

abèrnik, v. habernik

Ābid (ar.), *musl. muško ime*.

< *Ābid*, lično ime, »Pobožni«.

Abida (ar.), *musl. žensko ime*.

< ar. *Ābidā* (h), lično ime, »Pobožna«.

Abi-hājāt, v. Abu-hajat

ābonos i **abōnos** *m* (st. egip.) *eben*, *ebanovna*, *ebanovo drvo* (crno, veoma tvrdo i teško drvo), *Ebenus L.*

< ar. *ābnūs*, pers. *ābnūs* < grč. *ebenos* iz (st.) egipatskog.

ābraš, **ābreš** (ar.) 1. *pjegav, šaren konj* (sa bjelkastim ili sivkastim pjegama).

2. *čovjek pjegava lica. Otud prezime Abrāšević.*

3. *šara po čilimu ili sedžadi.*

< tur. *abraş* < ar. *ābrāş* »pjegav, šaren«.

V. *abrašast*, *abrašljiv*.

ābrašast, *adj.*, *sa bijelim pjegama na gubici ili ispod repa* (konj).

< *abraş* (v.)

Abrāšević, v. abraş

ābrāšljiv *adj.*, *pjegav, šaren* (konj).

< *abraş* (v.).

ābū, v. ebu

ābu-hājāt, **Abu-hājāt**, **Abi-hājāt**

-āta, *m* (pres.-ar.) 1. *vrelo voda života, vrelo neumrlosti*;

— »I drugih tekućih voda ima mnogo, ali voda što dolazi ispod brda Crnog izgleda kao *Abi-hajāt*« (Kreš. Vodovodi 20).

2. *Abu-hajāt se zvala jedna ravnicica na brežuljku u blizini Kozje čuprije, oko 5 km od Sarajeva, cestom Sarajevo—Pale. »Kolika je Abu-hajāt jali-ja, / još je veća Dženetića avlija«* (nar. pj.).

< tur. vulg. *abuhayat* (*ab-u-hayat*), »voda i život«, knjiž. *abihayat* < pers. *āb-i hayat*, »voda života«; pers. *āb* »voda«, ar. *hayāt* »život«.

ābu-salātīn, v. habu-salatin

ābu-zēmze -eta, *n* i **ābu-zēm-zem**, -a, *m* (pers.-ar.), *voda iz vrela Zemzem, koje se nalazi u blizini Čabe. Ovu vodu donose hadžije u limenim kutijama sa hodočašća iz Meke. Čuva se kao sveta voda da bi se na samrti napojio umirući, ili bar da mu se usne ovom vodom nakvase.* < tur. vulg. *abu Zemzem* < pers. izft. *āb-i Zemzem*, pers. *āb* »voda« ar. *Zāmzām* »ime vrela (bunara) u blizini Čabe u Meki«.

āčik (hāčik), *adj.* i *adv.*, indecl. (tur.), *otvoren, jasan, svijetao; nezastrt, nepokriven; — otvoreno, jasno.* — »On iziđe na goru Petrovu, / otklena je *hāčik* pogledati, / Pogledati u Tursku Udbinu« (Vuk, Rječnik); U ob. gov.: *āčik hāva* »vedrina, vedro nebo«; *āčik kāhva* »kava koja nije prepržena, nego

ostavljena »prijava«; āčik m á vi »otvorenoplave, svjetloplave boje« (»āčik mavi što ne plavi«); āčik dijete »otvoreno, slobodno dijete« itd.

< tur. açık < tur. gl. açmak »otvoriti«.

V. ačikluk, apačik.

ačikluk m (tur.), *otvorenost, jasnost, čistina, vedrina*. — »Žarko sunce na ačikluk bilo« (GMZ 1906. 357).

< tur. açıklık (ačik-lık), v. ačik + tur. suf. -lık.

āčkōsum, v. askosum

āće, -eta, n, *mladi at (konj)*. —

»Ti uzjaši aće — četvrtaće« (Muz. zap. Inst. 62). Deminutiv od āt (v.).

Ācif, v. Akif

āda f (tur.), *riječno ostrvo*. —

»Azgin Vlašće od a de krvave«, (K. H. I 439). — *Ima više riječnih ostrva, pa i mjesta, nazvanih ovom riječi: Ada Cigānlija* (na Savi), *Ada Huja* (niže Pančevačkog mosta), *Smederevska Ada* (istočno od ušća Morave), *Ada* (varošica u Bačkoj), *Adakale* (ostrvo na Dunavu, blizu Oršave) itd.

< tur. ada »ostrvo«.

Ada Cigānlija, v. ada

adalet m (ar.), *pravednost, pravda, pravica*.

< tur. adalet < ar. adālā »pravednost, pravda«.

Adāleta (ar.), *musl. žensko ime*.

< ar. adālā (t) »pravednost, pravda«, prema tome: »Pravedna«.

ādāš, v. adeš

ādam m (jevr.), *čovjek, ljudsko biće*.

< tur. adam »čovjek«, v. porijeklo pod Ādam.

Adem (jevr.), 1. *musl. muško ime*; 2. *po muslimanskom vjerovanju ime prvog čovjeka (prao-tac ljudski), koji je bio ujedno prvi božji vjerovjesnik (pej-gamber). Po bibliji Adam*.

< ar. Ādām < jevr. Adam »čovjek stvoren od zemlje«: »Zemljani«.

ādeš -a i ādāš, -āša m (tur.), *imenjak, istoimenjak*.

< tur. adaş (ad-daş), imenjak. tur. ad »ime« + tur. suf. daş.

ādet (hādet) m (ar.), *običaj, navika; tradicija*. — »Ovaki je a det u Bošnjaka« (K. H. I 69); »Ovaki je hadet u latina, / Da đeveri noće sa devojkom« (Petrović 687); Nari. posl.: »Koliko sela, toliko a deta«. < tur. ādet < ādā(t) »običaj«. V. adeta, adetosum.

ādetā, adv. (ar.), *obično; upravo*. — »Izgledaju adeta ko kad su obukli sahan na glavu...« (Zembiļ II 86).

< tur. ādeta »prilično, upravo, gotovo«, < ar. ādetā »po običaju«.

ādetōsum, adv. (ar.-tur.), *reda radi, običaja radi*.

< tur. ādet olsun, ar. ādī »običaj« + tur. olsun, imp. 3. 1. sing. od olmak »biti«.

adiđār, v. jadidar

Adil (ar.), *musl. muško ime*.

< ar. Ādil, lično ime, »Pravedni«.

Adila (ar.), *musl. žensko ime*.

< Ādilā, lično ime, »Pravedna«.

ādile-sādile, adv. (tur.), *sve po redu, poimence i opširno, od početka do kraja*. — U ob. gov.: »Razvezao kazivati adile-sadile«.

admirāl

< tur. *adile sanile* (*ad-ile san-ile*) »s imenom i glasom (reputacijom)«; tur. *ad* »ime« i tur. *san* »slava, glas, popularnost, sa tur. postpoz. -ile («sa»). Slovo »n« u tur. *sanile* pretvoreno je kod nas u »d«, možda povodeći se za prvom riječi.

admirāl -āla, m (ar.), naziv za najviše činove u mornarici. Skraćeno od ar. *āmīru-l-baḥr*, »zapovjednik mora«; ar. *āmīr* »prvak, vođa, zapovjednik« i ar. *āl-baḥr* »more«.

ādum, v. hadum

adžāip, adžājip (i *adžāip, adžājip*) m, supst., a upotrebljava se i kao interj. (ar.), 1. nešto čudnovato, čudnovata stvar; 2. čudnovato! čudo jedno!
< tur. *acayip*, sa značenjem kao u nas < ar. pl. *ağāib*, sing. *ağībā* »čudo«.

Adžam, Adžem m (ar.), 1. Persijanac; 2. Persija; 3. uopšte nearap, pripadnik neke druge nacije osim arapske. — »Car me dao na adžamsko carstvo, / u Adžame, u nemile Turke« (M. H. III 343). < tur. *Acem* < ar. *Ağām*: V. adžamija, adžamkinja, adžamiluk, adžami-oglan, adžamovka, adžamska zemlja, adžam-pās, adžam-šal.

adžāmija (hadžāmija) m (ar.), neiskusna, nevješt, neupućen, početnik čovjek ili konj. — »Mlado momče, adžamijo« (GZM 1908. 550); »Ustan', Meho, luda hadžamijo« (M. H. III 552): »Pijem vino i rakiju, / jašem konja adžamiju« (Muz. zap. Inst. 1860).

< tur. *acami* < ar. *ağāmiyy*. Arapi su nazivali sve strance *Ağām*, a one koji su tek počeli

učiti arapski, ili koji slabo govore arapski, koji nisu vješti ar. jeziku, »*ağāmiyy*«. Kasnije je ovaj izraz, naročito u tur. jeziku, uopšten, te u turskom, a potom i u našem jeziku ima značenje kako je gore navedeno.

adžamiluk m (ar.-tur.), neiskustvo, neupućenost.

< tur. *acamiluk* (*acami-luk*), v. adžamija + tur. suf. -lik.

adžami-oglan, adžemi-oglan, adžamoglan, adžemoglan, džamoglan, džamoglan, m (ar.-tur.), dječaci, koje su posebni janjičarski činovnici, odnosno vojnici — »turnadžije« uzimali u osvojenim zemljama. Biral su najljepše i najbistrije dječake, koji su onda vaspitani u specijalnim školama i osposobljavani za vojničke i druge službe u Tur. Carevini. Dječaci su uzimani od hrišćanskih roditelja, a u Bosni i Hercegovini i od muslimanskih. — »Kad se uzme da mu (Sokoloviću) je bilo petnaest godina kad je kao adžami-oglan došao u carski dvor...« (Delić 232).

< tur. *acami oglan*, »strano dijete«; tur. *acami* v. adžamija, tur. *oglan* »dijete, dječak«.

adžamkinja, adžemkinja f (ar.), sablja persijanka, sablja persijske izrade. — »A dađe mu adžemkinju čordu« (M. H. III 325).

< Adžam, v.

adžamovka, adžemovka f (sablja persijanka, sablja persijske izrade. — »I u njojzi britku adžemovku« (K. H. I 396). < Adžam, v.

adžam-pās, adžam-šal, adžem-pās, adžem-šal m, persijski pās, odnosno šal, kariran i sa

protkanim prugama u raznim bojama (žuta, crvena, zelena i bijela).

< Adžam, v.

adžamska zemlja, adžemska zemlja f, Persija. U našim nar. pjesmama često se pod ovim misli svaka druga azijska muslimanska zemlja izvan područja Tur. Carevine. V. Adžam.

adžamski, adžemski, adj., persijski. v. Adžam.

adže, v. adžo

adžeba?, upit. adv. (ar.), izraz dvojbe i sumnje: da li? nije li? ko zna? — »Ja ko li je to adžeba?« (Zembilj III 38): U ob. gov.: »Adžeba, kada li će doći?«

< tur. *acaba* < ar. *ağbā*, ak. od *ağāb* »čudo«.

adžela f (ar.), hitnja, žurba. — U ob. gov.: »Adžela je šejtanski posao«.

< tur. *acele* < *ağālī* »hitnja, žurenje«.

Adžem, adžemkinja, adžemi-oglan, adžemovka itd., v. Adžam, adžamkinja itd.

adžija f (tur.), bol, gorčina. — »Smrt je jedna adžija, / tatarska je kandžija« (Nar. bl. 314).

< tur. *acı* »bol«; »gorak«.

adžija, v. hadžija

adžiz, adj. (ar.), nemoćan.

< tur. *aciz* < *ağiz*, partic. a. od *ağz*, *ağāzā*, »nemoćan biti«.

adžo, adže m, 1. starac, dedo: *amidža, striko*; — »Stara adžu u kapiji nađe«, »Ja sam adže. od Skradina bijela«, »Bi, amidža, vjeru ti zadajem« (M. H. III 319, 324, 325); »Pa raz adže poslao kavaze. / Kad ihtijar do demije dode« (M. H. III 35).

2. hadžija.

Naš skraćeni oblik od *amidža* (v.) i od *hadžija* (v.) po uzoru na tur. skraćenice *ace*, *ece*, koje ima oba gore navedena značenja.

adžuvān, -āna, m (pers.), mladić; ljubavnik.

< tur. *ercuvan, erguvan* »jorgovan« < pers. *erğewān* »jorgovan; predmet crvene boje (crvenobojan)«.

adžuzija f (ar.), starica, stara žena. — »... ali opet pomislih u sebi da je ovo dvadeseto stoljeće, da nema vještica, a džuzija i sihribazica« (Zembilj III 25).

< tur. *acuze* < ar. *ağūz*, *ağūzā*, stara žena, star čovjek«.

adara-būdera, ader-būder, adj. (tur.), odbačeno i rashodovano, iskrivljeno i pokvareno, ono što se više ne može upotrijebiti u svrhe za koje je namijenjeno. Obično se kaže kojekakvom sitnišu, otpacima, što ne može poslužiti ni za kakvu ozbiljnu namjenu.

< tur. *eğribüğrū* (*eğri-büğrū*), »veoma nagnuto, nahereno, iskrivljeno, neuredno«; tur. *eğri* »nagnut, naheren« itd., tur. *büğrū*, reduplikacija u svrhu pojačanja značenja prvog izraza.

äfare -eta n (ar.). *nakarada, rugoba, mačkara* (kaže se za osobu). U ob. gov.: »Kakva je kao a fare«; »Kad se naša žena obuče u kake nepristale haljine, pa izgleda kao a fare«, onda joj se kaže...« (Zembilj II 63).

< tur. *afare* < *afārū* »davl

äfedersun! (*äferdesum!* *äferdösum!*) (ar.-tur.), oprosti! izvini! pardon! — »Afeders'n čitaoci, ja sa Sarajeva predoh

aferemisati

čak u Tuzlu«, (Zembilj II 26); »Braćo, aferdesum, oprostite« (Čolak 31).

< tur. *affedersin*, fut.-prez. oblik 2. lice sing. od *affetmek* »oprostiti« < ar. *afw* »oprost« i tur. *etmek* »učiniti«.

V. af učiniti.

aferemisati -šēm, *vikati aferim, aplaudirati*. — »Be aferim, moj Bogdane sine! Uvede ga u dvor pjevajući, Pa kaže i bratu Jovanu, Jovan plače i aferem i še« (Vuk VI 12).

V. aferim.

aferim! interj. i *aferim* -ima (*fërim*), supst., *m*, (pers.) 1. *Bravo! odlično! tako je! živ bio!* — »Udari ga rukom po rame-nu: / be aferim pile soko-lovo!« (B. V. 1892. 171); »Haj aferim, od junaka d'jete!« (M. H. III 45); »Ferim tebe, snaho naša, sina rodila« (Vuk V 212).

2. U ob. gov.: »Stigli ga stari aferimi, tj. *junacenja u mladosti i raniji razuzdan život*. < tur. *aferim* < pers. *āferim* »pohvala, aplauz«.

V. aferemisati.

āfet m (ar.), *nesreća*.

< tur. *āfet* < ar. *āfä* »ne-sreća«.

afijetölā interj. (ar.-tur.), *nazdra-vlje!*

< tur. *afiyetola!* (*afiyet-ola*) < ar. *āfiyā* »zdravlje« i tur. *ola*, optat. 3. lice sing. od *olmak*, »biti«; tur. *afiyet olmak* »zdrav biti«.

afiön -óna, afijün -úna, m (st. grč.) 1. *opium, Dendromecon vigidum Benth. Fan. Papaveraceae*; »Popi Ture treću kupu vina, / Više afijuna, nego rajna vina« (M. H. II 244).

2. *mak (Papaver samniferum)* i

smola koja se dobija zasijecanjem razvijenih još zelenih glavica (čaura) maka.

< tur. *afyon* < ar. *āfyūn* < st. grč. *oplōn*.

āfiz, āfuz, v. hafiz

āf učiniti -īm, *oprostiti*. — »Neka mi af učine i seka Staka i seka Simena što nehotice izla-nuh riječ...« (Zembilj II 97). < tur. *af* < ar. *afw* »oprost«.

V. *afedersum!*

āga m (tur.), 1. *gazda, dobro sto-jeći građanin; gospodar, prvak, veleposjednik*;

2. *naslov svih zapovjednika turske plaćene vojske: azap-aga, bešli-aga itd.* — *Dodaje se kao titula iza ličnog imena i spaja se crticom s ličnim imenom: Ahmet-aga, Smajil-aga, ili pot-puno srađuje: Ahmetaga, Smajlaga, Mujaga*.

3. *počasni naslov za svakog onog koji ne pripada intelligen-ciji i plemstvu*.

< tur. *ağa*, prvobitno značenje: »veliki, stariji«, kasnije: »gospo-din, starješina, zapovjednik, pr-vak i zvanična civilna i vojna titula«.

V. *agabeg, agalari, agaluk. Agan, Ağanlija, aginica, agova-nje, agovati; zatim: ičaga, ku-laga itd.*

āgabeg m (tur.), *stariji brat. Od ovog je nastalo prezime Agabegović*.

< tur. *ağabey (ağa-bey)* »sta-riji brat«, v. *aga* i *beg*.

Agabegović, v. agabeg.

āgadara (iskr.), v. *gadara*.

agalári -árā, m (tur.), *age, prvaci*. — »I odveo triest agalara« (K. H. I 103).

< tur. *ağalar (ağa-lar)*, pl. od *aga* (v.).

agàluk *m* (tur.) 1. *titula, dostojanstvo age; gospodstvo, zapovjedništvo*; — »Dao čitluk trijest kuća kmeta, / I agaluk trideset nefera«, »Imam čitluk pet stotin dimova, / I agaluk stotinu nefera« (M. H. III 119, IV 482);

2. *posjed age, aginska zemlja; manji teritorij organizovan na vojničku kao kapetanija*; — »Ja ću ići ka Stambolu gradu, / dvorit cara devet godin' dana, / i izdvorit devet agaluka« (Vuk I 318).

3. *u Bosni vojno-adiministrativna teritorija manja od kapeitanije kojom zapovijeda jedan aga*.

< tur. *ağalık* (ağa-lık), tur. ağa + tur. suf. -lık.

agàluk, *v. agrluk*.

Agan, *hipok: Àgo, Àgica, Àguš, musl. muško ime*.

Naše izvedenice od aga (v.).

Agànlija, *musl. muško ime*.

Izv. od Agan + tur. suf. -li i naš nastavak -ija; bukv. zn.: »aganovski«, *v. Agan*.

àgar, *v. àgr*.

agàzija, **agàzli**, *v. jagrz*.

àgda *f* (ar.), *ukuhan*i (ušpinovani) šećer.

< tur. *ağda* »ukuhan i šećer«

< ar. *aqīdā* »vrsta bonbona, koje se prave od ukuhanog obojenog šećera« < ar. *aqīd* »spojen, vezan« (gl. *aqadā* (aqd) »spojiti, vezati«. *V. uagditi* (se).

Àgica, *v. Àgan*.

àginica *f*, *žena age*.

Izv. od aga (v.)

Àgo, *v. Àgan*.

agòvānje *n*, *aginsko gospodovanje, žirljenje*.

Izv. od aga (v.)

agòvāt -āta, *m, age, gazde*; »Ago-vat i begovat«, »gazde i ple-mići«.

< tur. vulg. *ağavat*, ar. oblik plurala ž. roda od *aga* (v.).

àgr, **àgar**, *adj. (tur.), 1. težak, masivan, jak*; »agr kahva«, »jaka kafa«, tj. nagusto kuhana, dobro zasuta kafa;

2. *vrijedan, dragocjen, skupocjen*; — »Dok eto ti agar bedevije, / tankih nogu a malene glave« (Kašik. III 8);

3. *ohol, umišljen*. U ob. gov.: *agr* »čovjek«, »umišljen, ohol čovjek«.

< tur. *ağır*, sa značenjima kao u nas (pored drugih značenja). *V. agrluk*.

agràma, *v. ograma*.

agrłuk (pogr. agàluk) *m* (tur.), *novac ili stvari koje mladoženja daje mladoj prilikom ženidbe; oprema mlade koju dobija od mladoženje kao »mehri mua-džel«* (v.); *spada u muslimanske ženidbene običaje*. — »Ne da babo bez agrluka, / bez hiljadu i pet stotin' žuta dukata«, (Kurt I 103); »Ne da babo ščerke Džemke, bez agaluka, / bez hiljadu i pet stotin' jigirmiluka« (Muz. zap. Inst. 2726).

< tur. *ağırılık* (ağır-lık), istog značenja kao kod nas; osn. zn.: »težina, teškoća«; tur. *ağır* »težak, jak, itd.« + tur. suf. -lık. *V. agr*.

àgršak, -ška, *m* (tur.), *kolutić, obično od kosti ili od roga, koji se natakne na gornji dio vretena radi boljeg zamaha pri predenju*. — »Srpkinje po selima odlome po komad okomka, pa metnu na vreteno mjesto agrška« (Vuk .Rječnik).

< tur. *ağırşak*, istog značenja.

Aguš, v. Agan.

ah m 1. želja, čežnja, uzdisanje; »u zvjezdano nebo gledim, puno a ha i sevdaha« (V. M. 99); 2. **ah** poći na nešto = zaželjeti nešto: »Ah mi pođe na vruć somun«, tj. zaželjeh da mi je vruća somuna.

Ovo je interjekcija mnogih jezika. U tur., pers. i ar. »ah« je uzvik bola, nade, kajanja, ushićenja. U tur. dolazi i kao supst., pa je vjerovatno i kod nas kao supst. došlo iz turskog.

ahar (aar, aara, âr, ára, jár, jára) m (pers.), 1. štala, konjušnica; »Kod ahara odside dogata« (M. H. III 228); »Već ja spavam s momcim pred aharom, pred aharom na slami i sijenu« (I. Z. I 242); »Pak odšeta konju u aaru, / Te otvori aar konjušnicu«, »Ona vodi vilovna dogata, / vodi njega u arove puste, »Pa Tadija ode u jaro ve, / Ivanova izvede dorina« (Vuk VII 66, I 566, VII 53); 2. gostinska soba, odvojena prostorija, »muško odjeljenje«, u kući ili u avliji za primanje muških lica; »Svatovi će na nove ahare, / a jendije na visoku kulu« (Kurt II 172); **Ahar** u ovom značenju naziva se u nar. pjesmi »ahar-odaja« (< tur. izft. **ahir odası** »gostinska soba«); »Ode Meho u ahari odaju, / dočeka ga babo u odaji« (M. H. III 46). Gotovo sredi Drugog svjetskog rata postojali su ponegdje u Bosni ahari za doček gostiju. Tako su negdje oko 1930. g. zatvoreni zadnji ahari u Duvnu, i to Bašić Mujage i Spahić Munibage. < tur. **ahir** »štala« < pers. **āhōr**, **āhūr** »jasle ili tekne u kojem se daje hrana stoci«. V. imrahor, predaharluk.

ahar-odaja, v. ahar.

ahbāb -āba, m (ar.), prijatelj.

< tur. **ahbab**, **ahbap** »prijatelj«, < ar. pl. **ahbāb**, sing. **habīb** »prijatelj, milosnik«. Arapski pl. upotrijebljen u turskom i našem jeziku kao sing. V. ahbabina, ahbabluk.

ahbābina m, augm. od ahbab (v.)

ahbābluk, **ahbāpluk** m (ar.-tur.), prijateljstvo.

< tur. **ahbaplık** (**ahbap-lık**), v. ahbab + tur. suf. -lik.

ahčija, **ahčibaša**, **ahčikaduna**, **ahčiluk**, **ahčinica**, v. aščija, aščibaša itd.

ahdnāma f (ar.-pers.), povelja, politički ugovor.

< tur. **ahdname** (**ahd-name**), < ar. **ahd** »obaveza«, »jamstvo« i pers. **nāme** »pismo; knjiga, djelo.«

ahinjak -njka, m (pers.), zabava, zabavljanje; »džumbus i ahinjak«, = šala i zabava.

< tur. **ahenk** < pers. **āhenk**, »sklad, harmonija; svirka, zabava«.

ahiret m (ar.), onaj svijet, zagrobnji život. — »Tebi je na ahiretu mjesto osigurano« (Gajret 1930. 113).

< tur. **ahiret** < ar. **āhirā**.

ahir-zēmān -āna, m (ar.), pretkijametsko doba, doba pred smak svijeta. — »Ahir-zeman ulema« (Nar. bl. 315).

< **ahir zaman** < ar. **āhīr** »posljednji« i ar. **zēmān** »doba, vrijeme«.

ahlāk -āka m (ar.), 1. čud, narav; 2. moral, lijep odgoj, vaspitanje.

< tur. **ahlāk** < ar. pl. **ahlāq**, sing. **ḥuluq**, **ḥulq** »čud, narav, karakter, čovječnost«. Ar. pl. upotrijebljen u tur. i našem jeziku kao sing.

V. ahlakli, ahlaksuz, ahlaksuzluk.

ahlakli, adj. indecl. (ar.-tur.), *lijepo odgojen, lijepe čudi, lijepog ponašanja*.

< tur. *ahlâklî* (*ahlâk-lî*). v. ahlak + tur. suf. -lî.

ahlaksuz, adj., indecl. (ar.-tur.), *nevaspitan, ružne čudi, pogane naravi, nemoralan*.

< tur. *ahlâksîz* (*ahlâk-sîz*). v. ahlak + tur. suf. -sîz (= bez).

ahlaksuzluk m (ar.-tur.), *nevaspitanost, nemoralnost*.

< tur. *ahlâksîzlik* (*ahlâ-sîzlik*), v. ahlaksuz + tur. suf. -lik.

ahmak (akmak, hakmak hâkman), m (ar.), *glupan, budala*. U ob. gov.: »Velika a h m a k a, bože dragi!«

< tur. *ahmak*. < ar. *ahmaq* »glup«. V. ahmakast, ahmakluk.

ahmakast (ahmakast) adj. *po-glup, glupast*.

Izv. od ahmak (v.).

ahmakluk m (ar.-tur.), *glupost, budalaština*.

< tur. *ahmaklık* (*ahmak-lik*). v. ahmak + tur. suf. -lik.

Ahmâš, v. Ahmed.

Ahmed, **Ahmet**, hipok. **Ahmo**.

Ahmâš -âša, **Ahmêtâš** -âša, **Ahmica**, **Ahmić** (ar.), *musl. muško ime*.

< ar. *Ahmâd*, lično ime. »od-već pohvaljeni«.

ahmedija f (ar.), *čalma, saruk, tanko platno omotano oko fesa ili koje druge kape, koja ima oblik fesa. Ako je čalma od bijelog platna, zove se »bijela ahmedija«, a ako je od platna po kome su žutim koncem izvezene grane, zove se »šarena ahmedija«. Bijelu ahmediju*

nose hodže i hafizi, i ona je hodžinska oznaka, dok je šarena ahmedija hadžijska oznaka, nose je hadži, a i drugi stari ljudi sa bradom. — »A pade mu b'jela ahmedija« (K. H. I 138); »Kako je bilo lijepo pogledati na te bijele i šarene ahmedije...« (Čolak. 12).

< tur. *ahmediye* < ar. *ahmî-diyyî*.

Ahmêtâš, v. Ahmed.

Ahmica, v. Ahmed.

Ahmić, v. Ahmed.

Ahmo, v. Ahmed.

ahšam, v. akšam.

ahvâl -âla, m (ar.), *prilike, okolnosti, stanje, zbivanja i događaji*.

< tur. *ahval* < ar. pl. *ahwâl*, sing. *hâl* »stanje, okolnost«.

ajnbein, v. ajnbejn.

ajp, **ajip**, **ajp** m (ar.). *sramota*.

»Đoja ajip svoj pokriva« (Osvit 1899. br. 45).

< tur. *ayıp* < ar. *ayb* »sramota«.

V. ajptur-sujlemek.

air, **airli**, **airsuz**, **air-dova**, v. hair, hairli itd.

airisati (se), **ajirisati** (se), -šëm. *odvojiti (se), rastaviti (se), razlučiti (se)*. — »Gdje kadija gotov' pomahnit'o, pameti se gotov' ajiris'o« (K. H. II 567).

< tur. *ayırmaq* »rastaviti, odvojiti«.

Aiša, **Ajiša**, **Ājša**, **Ājša**, hipok.

Ajka, **Ajkuna** (ar.), *musl. žensko ime*.

< tur. *Ayşe* < ar. *Āišû*, lično ime. »živa« (ar. part. akt. f. od *ayš* »živjeti; život«).

aj! interj., uzvik melanholičnog ushićenja, kojim počinje svaki stih u mnogim sevdalinskim pjesmama: »A j, kolika je Jahorina planina, a j, / siv je soko preletjeti ne može«.

U tur. *ây!* je uzvik čuđenja, iznenađenja, bola, tuge.

aja! ajja! interj. (pers.), *ne! nema ništa od toga!*

< tur. *âya* < pers. *âyâ* »da li? nije li? e da! možda!

ajakabija, ajak-kâbija f (tur.), *obuća*; »Sve vrste građanske obuće zvahu se u trgovini jednim imenom *ajakabija*« (Kreš. Čizm. obrt 138).

< tur. *ayak-kabî* »obuća«; tur. izft. od *ayak* »noga« i tur. *kab* »posuda, sud; kutija, futrola, omot« itd.

ajakolija f (tur.), *zahod, nužnik*.

< tur. *aykayolu* (*ayak-yolu*), tur. izft. od tur. *ayak* »noga« i tur. *yol* »put«; bukv. zn. »nožni put, mjesto gdje se nogama, pješčice, ide«, fig. »zahod«.

ajâlet m (ar.), *oblast, pokrajina, provincija, nadležno područje valije*. — Bosna je za turske uprave najprije bila *ajâlet*, a 1865. god. postala je *vilâjet*.

< tur. *ayalet* < tur. *âyâlâ*.

âjân -âna, m (ar.), 1. *prvak, odličnik, velikaš, ugledan čovjek; istaknuti predstavnik jedne klase, staleža ili najistaknutijih slojeva građanskog stanovništva*. — »Sve pozovnu bege i *ajane*«, (M. H. III 41); »Vino piju Udbinjani mladi; / Na Udbini u begluk mehani, / Među njima i Mustajbeg Lika, / Uvrh stola do topla pendžera. Sve je sio *ajan* do *ajana*«, (M. H. IV 242).

2. *Ajani su u jednom periodu turske vladavine u Bosni bili*

funkcioneri lokalne uprave. Tako gdje nije bilo kapetana (kao upravnika kapetanije), postojali su ajani, a oni su obično bili ljudi iz najistaknutijih begovskih porodica. — »A eto ti fer-man od meneka: / Ti si *ajan* na širokoj Lici« (M. H. IV 440). < tur. *âyan*, sa značenjem gore opisanim < ar. pl. *ayân*, sing. *ayn*, »prvak«; »oko«; »izvor, vrelo«. Arapski pl. upotrijebljen u tur. i našem jeziku kao sing.

âjâr -âra m (ar.), 1. *mjera, stupanj čistoće zlata ili srebra u predmetima izrađenim od zlata ili srebra*. Čaršijski izraz: »Odnesi taj prsten na *ajar* ku-jundžiji, a *ajar* će pokazati od kakvog je zlata«; »*Ajar* je ovog prstena 14 karata«;

2. *uređenje sata da tačno ide; navijanje sata na tačno vrijeme*.

< tur. *ayar* < ar. *ijâr*, sa značenjem kao u nas. V. *ajariti*, *uajariti*.

ajâriti, uajâriti-îm, dotjerati sat da tačno ide; naviti sat na tačno vrijeme.

Izv. od *âjâr* (v.).

âjât, v. *hajat*.

ajdâmak m (tur.), *batina, tojaga, motka*. — »Neka ti je žena najbolja opet neka ti je pod glavom *ajdamak*« (Veseli 449); »Više na volove i dere *ajdamakom* kud stigne« (Laz.).

< tur. *haydamak* »tjerati konja, stoku«.

ajde! ajdemo! v. *hajde!*

Ajdin (tur.), *musl, muško ime*.

< tur. *Ayđin*, lično ime, »Svijetli«; tur. *ayđin* »svijetao, jasan; srećan: čestit« < tur. *ay* »mjesec«.

ajduk, v. hajduk.

ajet *m* (ar.), *kur'anska rečenica, odnosno stav, odlomak iz kur'ana*. — »Kad rasklopi Đerzelez Alija, štono bilo turskijeh a je-ta« (K. H. I 135).

< ar. *āyā(t)* »kur'anska rečenica«, osn. zn.: »znak, oznaka, biljeg«.

Ajet (Ajetülāh), (ar.), *musl. muško ime*.

< ar. *Āyātu-llāh*, lično ime. »božji znak«, ar. izft od *āyā(t)* »znak, oznaka, biljeg« i ar. *Allāh* »bog«.

Ajeta, *musl. žensko ime*.

Muškom imenu Ajeta (v.) dodan naš nastavak za ž. rod -a. V. Begajeta.

Ajetul-kürsija *f* (ar.), *odlomak i druge sure, poglavlja kur'ana, koji se uči redovno poslije svakog klanjanja namaza (molitve)*. < ar. *Āyātu-l-Kursī* »odlomak, stav (kur'ana) Prijestolje«. U 255. stavu drugog poglavlja kur'ana spominje se božje prijestolje »*ül-Kursiyy*«, po kome je taj stav dobio ovo ime.

ajgir (ängir) *m* (tur.) *ždrijebac, pastuh*.

< tur. *aygir*.

ajgirača *f* (tur.), *kobila*.

< tur. *aygir* »pastuh«.

ajin v. hajin.

ajip, v. äip.

ajir, v. hair

ajirisati, v. airisati

Ajša, v. Aiša

Ajka, **Ajkuna**, v. Aiša

ajkuna *f*, *draga, ljubavnica*.

Izv. od hip. Ajkuna, v. Aiša.

ajlaz, v. hajlaz

ajlučār -āra *m*, *mjesečar, službenik ili radnik sa mjesečnom platom*. Naš izvedeni oblik od ajluk (v.), prema oblicima: mjesečar, nadničar, itd.

ajlügđžija, v. ajlukčija

ajluk i ajluk *m* (tur.), *mjesečna plata, plata*. — »I dobar ti. ajluk privezati« (K. H. I 278).

< tur. *aylık (ay-lik)*, istog značenja; *ay* »mjesec« + tur. suf. -lik.

ajlukčija, **ajlügđžija** *m* (tur.), *mjesečar, službenik ili radnik sa mjesečnom platom*.

< tur. *aylıkçı (aylık-çı)*, v. ajluk + tur. suf. -či.

ajmäna *f* (tur.), *živinče*. — »Idi. a j m a n o, jedna!« (Vuk, Rječnik).

< tur. *haymana* »pašnjak, ispašiste za stoku«. U našem značenju vjerovatno skraćeno od tur. izft. *haymana hayvanı* »stoka puštena na ispašiste«.

ajn *m* (ar.), *ime osamnaestog slova u arapskoj abecedi, koje se transkribovano označuju znakom »«*.

< ar. *ayn*.

ajna *f* (pers.), *ogledalo*. U ob. gov.: »Sjaji se kao ajna«.

< tur. *ayna* < pers. *āyine*, *āyine*.

ajnbejn, **äinbein**, *adj. indecl.*

(ar.-tur.), *zapanjen, začuđen, zabezeknut, preneražen, kao izvan sebe*. — »S njega pade Đulić-bajraktaru, ainbein od ovoga svita« (M. H. III 249). — *ajnbajn* (*ainbein*) se učiniti »snebiti se, čuditi se«, *ajnbajn* (*ainbein*) ostati »zabezeknuti se, preneraziti se«.

< tur. *ayın beyin olmak* »zapanjiti se, preneraziti se, zabe-

Ajnija

zeknuti se«, < ar. *ʿayn* »oko«, tur. *beyin* »mozak« i tur. *ol-mak* »biti, postati«.

Ajnija (ar.), musul. muško ime.

< tur. *Ayni*, lično ime, < ar. *ʿayniyy*, *ʿaynī* »pravi, izvorni, nepatvoreni, isti; očinji«. Prema tome ovo ime značilo bi: »Pravi, Nepatvoreni«.

Ajnija i Ajnija (ar.), musul. žensko ime.

< tur. *Ayniye*, lično ž. ime
< ar. *ʿayniyyā*, ž. rod od *ʿayniyy*, v. tumačenje pod Ajnija.

āj̣p v. aip

āj̣ptur sūjlemek! interj. (ar.-tur.), sramota je govoriti! oprosti na izrazu! (upotrebljava se kao uzrečica).

< tur. *ayıptır söylemek* »sramota je govoriti«; tur. *ayıp* (< ar. *ʿayb* »sramota«) + tur. *tir (dir)* »je« + tur. *söylemek* »govoriti«.

āj̣r, v. hair

āj̣ran m (tur.), mlaćenica, odnosno napitak koji se dobija iz mlijeka, kao rezultat mliječnog i alkoholnog vrienja. Sličan je donekle kefiru.

< tur. *ayran*.

Ājša, v. Ājša

āj̣j-vāj! hāj̣j-vāj! interj., uzvici melanholičnog ushićenja, koji se vrlo često upotrebljava u našim narodnim lirskim pjesmama (sevdalinkama). — »Ko se ono brdom šeće, h a j - v a j, / ko li ono bi?« (Muz. zap. Inst. 3457); »H a j - v a j, bolesna ja, / bez svoga dragana!« (Sevd. 170). U tur. *ây!* je uzvik čuđenja, iznenađenja, boli, tuge; Tur. *ey-vâh!* i *ây-vâh!* ima isto značenje kao naše *āj̣j-vāj!* i

hāj̣j-vāj! — U tur. *hây!* i *vây* (< per. *hây!* i *wây!*) su uzvici koji imaju isto značenje kao *ây!*

āj̣vân, v. hajvan

āj̣vâr, v. hajvar

āk, v. hak

ākâid m (ar.), nauka o propisima islamskog vjerovanja, islamska dogmatika.

< ar. *ʿaqâid*, pl. od *ʿaqīdā* »vjerovanje«.

ākardâš, v. arkadaš

ākasten, v. kasten

ākastile, v. kastile

ākča f, ākče -eta n (tur.), 1. para, aspra, novčić.

2. najsitniji turski srebrni novac, kovan prvi put u Turskoj Carevini za sultana Orhana. Težio je 0,965 do 1,1 gr. Vremenom težina joj opala. Sredinom 19. vijeka vrijednost joj utvrđena na: 4 ākče = 1 dram srebra.

< tur. *akçe*, osn. zn.: »bjel-kast«, tur. *ak* »bijel« + tur. *çe* V. ākče-tahta.

ākče-tāhta f (tur.-per.), daska za brojenje novca u starih trgovaca i kućundžija.

< tur. izft. *akçe tahtası*, v. ākča i tahta.

Akhisār m (tur.-ar.), staro tursko ime za Prusac u Bosni.

< tur. *Akhisar* »bijeli grad, beograd«, tur. *ak* »bijel« i ar. *hišār* »utvrđeni grad, utvrda«.

akibetihāj̣r adj. indecl. (ar.), čestit, valjan, na pravom putu. — »Nikad on neće biti akibetihāj̣r«.

< tur. *akibet-i hayır (olan)*, istog značenja, bukv. »čovjek s dobrim rezultatom, s dobrim posljedicama«, tur. *ākibe* < ar. *ʿaqibā* »posljedica, rezultat« +

tur. -i, posv. zamj. za 3. lice
sing. + tur. *hayır*, v. *hair*.

Akif, Ācif (ar.), *musl. muško ime*.
< ar. *ʿAkif*, lično ime. »Ustrajni, Neumorni«.

ākik, akīkli, v. hakik, hakikli.

ākil adj. (ar.), *pametan, razuman, umno zrio*.

< tur. *ākıl* < ar. *āqil*, part. akt. od *ʿaql* »razumjeti. shvatiti«.

akindžije pl. m (tur.) *navalni konjanici; jurišna konjica koja je vršila upade u neprijateljsku zemlju*.

< tur. *akıncı*, nom. agent. od tur. *akın* »tok; upad u neprijateljsku zemlju« < tur. gl. *akmak* »teći«.

āk'l m (ar.) *pamet, um, razum*.

< tur. *akıl* < ar. *ʿaql*.
V. *akil, akla, akłaja, ak'li*.

ākłā (hāklā) adv. (ar.) *odoka, napamet, po pameti, bez mjerenja*.
< ar. *ʿaqlā, ʿaqlān* »po pameti«, akuz. od *ʿaql* »pamet«. U tur. *aklan*.

ākłaja (hāklaja) adv. (ar.), *istog značenja kao i akla (v.)*.

Riječi *akla* dodan tur. padežni nastavak za dativ -ya. Biće da je ovo naša kovanica od ar. *ʿaqlā* i tur. -ya, pošto ovaj oblik nema potvrde u tur. rječnicima.

āk'li adj. (ar.-tur.) *pametan*.

< tur. *akıllı (akıl-lı)*, v. *āk'l* + tur. suf. -li.

akmādža, v. atmadža

ākran, ākrām m (ar.) *parac, vršnjak; ravan, podjednak (u godinama, ili u časti, imetku, junaštvu i sl.)* — »Onda veli sultan Tata: / moj *akranu*, ta od Sama šahu!« (M. H. III 89); »Ja kakav je vesela mu majka,

akrama mu u ljepoti nema« (I. Z. III 111); »Meazalah, amanisam ja tvoj *akran*, ti ulema, a ja...« (Čolak. 41).

< tur. *akran* »vršnjak, parac, ravan« < ar. pl. *aqrān* »parci, jednaki« (u junaštvu itd.), sing. *qirn*. Arapski pl. upotrijebljen u tur. i našem jeziku kao sing.

akrēba f (ar.) 1. *rodbina, svojta*.
2. *srodnik, rođak*.

< tur. *akraba*, u oba značenja kao u nas < ar. pl. *aqribā* sing. *qarīb* »bližnji, rođak«.

V. *akrebaluk, karabet*.

akrebāluk m (ar.-tur.), *srodstvo, rodbinstvo*.

< tur. *akrabalık (akraba-lık)*, riječi *akreba* (v.) dodan tur. suf. -lik.

ākrep (jākrep) m (ar.) 1. *škorpion, štipavac*. — »Gdje plivaju zmije i akrepi, na dno ću ga vrći u tamnicu« (K. H. II 296); »Tude idu zmije i jakrepi« (Vuk II 368). U ob. gov.: »Ljut je kao akrep«.

2. *kazaljka na satu koja pokazuje sate*.

< tur. *akrep*, sa oba značenja kao kod nas < ar. *ʿaqrāb* »škorpion«.

āksi adv. (ar.), *protivno, kontra, naopako*.

< tur. *aksi* »protivno, naopako; protivan, naopak« < ar. *aks* »protivno, suprotno« + ar.-pers. suf. -ī (*īyy*).

ākšam, āhšam m (tur., pers.) 1. *prvi mrak, zalaz sunca, prvi dio večeri neposredno poslije zalaza sunca*. — »Kako *ākšam* pade na ledinu« (K. H. I 31).
2. *četvrta po redu (od pet sva, kodnevnih) muslimanska molitva (namaz-klanjanje), koja se obavlja po zalasku sunca*. — »Pa na vakat *ākšam* sakla-

ākšamčiček

njaše« (M. H. III 447); »Večeraše i akšam klanjaše« (Muz. zap. Inst. 3622).

< tur. *akşam* i pers. *aḡšām*. Podvojena su mišljenja u pogledu etimologije ove riječi. Jedni tvrde da je izvorno tur., a drugi da je pers.

V. akšamčiček, akšamčič. akšamdžija, akšamlija, akšamlučar, akšamlučenje, akšamlučiti, akšamluk, akšam geldi, akšam oldi, akšam hajrola, akšam hajrosum, akšam-pazari.

ākšamčiček, ākšamčič, ākšam-cvijet *m* (tur.) *biljka Mirabilis jalapa* L., *noćurak*.

< tur. *akşamçiçeği* (*akşam-çiçeği*) »akšamski cvijet«, tur. izft. v. akšam i čiček.

ākšamdžija *m* (tur.) *onaj koji akšamluk (v.) provodi, akšamlučar*.

< tur. *akşamcı* (*akşam-cı*), od akšam (v.) + tur. suf. -cı (č. dži).

ākšam geldi (tur.) *dode akšam, pade mrak*. — »Akšam geldi, mrak na zemlju pade« (sevd. pjesma).

< tur. *akşam geldi* »dode akšam«, v. akšam + tur. *geldi*, perf. 3. lice sing. od *gelmele* »doći«.

ākšam hajrölä (tur. ar.) *pozdrav: dobar večer! srećno večer!*

< tur. *akşam hayırola!* »neka je dobra (srećna) večer«, izv. od akšam (v.), hajir (v.) i tur. *ola!* optat. 3. lice sing. od *olmak* »biti«.

ākšam hajrösum! (tur.-ar.) *pozdrav: dobar večer! srećno večer!*

< tur. *akşam hayırolsun!* »neka ti bude dobra (srećna) večer!« izv. od akšam (v.), hajir (v.) i tur. *olsun!* imp. 3. lice sing. od *olmak* »biti«.

ākšamlija *m* (tur.) *onaj koji akšamluk (v.) provodi*. — »Ah meraka sa večeri rane, / sastala se družba akšamlija« (Sevd. 35).

< tur. *akşamlı* (*akşam-lı*), od akšam (v.) i tur. suf. -lı.

ākšamlučar *m*, *onaj koji akšamlučići, koji provodi akšamluk (v.)*.

ākšamlučenje *m*, *provođenje akšamluka (v.)*.

ākšamlučiti — *im, provoditi akšamluk (v.)*. — »Sa momcima akšamlučio, jahao konje, išao u lov« (Gajret 1931. 53).

ākšamluk *m* (tur.) *uobičajena večernja sjedeljka i razgovor uz pijuckanje rakiye. Počinje obično oko akšama i otuda ovo ime*. — »Je l'ti žao Banjaluke? / Banjalučkih teferića, / Na Vrbasu akšamluka« (Muz. zap. Inst. 1904).

< tur. *akşamlık* (*akşam-lık*), od akšam (v.) + tur. suf. -lik.

ākšam öldi (tur.) *bî akšam, nastade akšam*. — »Akšam oldi, ja u L'jevno sidoh« (M. H. X 117).

< tur. *akşam oldu* »nastade (bî) akšam«, od akšam (v.) + tur. *oldu*, perf. 3. lice sing. od *olmak* »biti«.

ākšam-pazari indecl. (tur.-pers.) *u sami akšam, u kasno doba dana; pazar u nevrijeme*. — U ob. gov.: »Kakav je to posao akšam-pazari!«

< tur. *akşam pazarı*, izft. od akšam (v.) i pazar (v.) »kupo-prodaja u akšam, u prvi sumrak«.

āl, v. hāl

āl, indecl. adj. (pers.), *otvoreno-crven, rumen, ružičast*.

< tur. *âl* < pers. *āl*, istog značenja.

V. alali, alast, alat, alatast, alatuša, al-baber, al-bašča, al-biniš, al-burundžuk, al-čador, al-čoha, al-čereče, alen, al-fes, alica, aligrah, al-katmer, aligrah, al-mak, arliti se, al-duvak.

āl, ēl (ar.) arapski određeni član.

V. u riječima: Alah, al-Koran, elbet, elhamdu lillah, elhućmu lillah.

āla, hāla f (tur.) mitološko čudovište srodno aždahi i zmaju koje ima jaču duhovnu silu od aždaha, a leti kao zmaj i vila. Vjeruje se da vodi oblake i navodi grad na ljetinu. »Čeri Janjo, odnijele te ale, / jali ale jal' bijele vile« (Kurt I 23); »Od kud su te vile donijele, / Halj' od kud te hale dopuhale?« (Lord 312); »A de s' taku halu nabavijo? / Od koje je strane od svijeta?« (Lord 131); »Bori se kao ala s berićetom«, »Halo nesita!« (Vuk, Posl. 28, 340); »Ždere kao hala«, »Đipila na noge i hala i vrana« (Vuk, Posl. 79, 78).

< tur. *ala* »zmija; zmaj«.

V. alovit (halovit).

āla indecl. adj. (tur.), šaren, višebojan; pjegav.

< tur. *ala*, istog značenja. V. alabadžakast, alabašakast, aladža.

ālā indecl. adj. (ar.) dobar (školska ocjena u mektebu, medresi itd.)

< tur. *ālā* »dobar, vrlo dobar«

< ar. *a'lā*, elat. od *āl* (*ālīn*) »visok, uzvišen«.

āla, v. hāla

alabadžakast adj., putonogast; sa pjegama, odnosno šarama po nogama (konj).

< tur. *alabacak* (*ala-bacak*) »putonog, pjegav po nogama konj«, v. ala i badžak.

alabāhtuna! (ar.-pers.), interj. »na sreću! U ob. gov.: »Idem vala, pa alabāhtuna!«

< tur. *bahtina* »na sreću!« od *baht* (v.) + tur. posv. zamjenica u dativu *-ina*. Prefiks *ala* biće da je od ar. prepoz. *alā* »na«.

alabāšakast, adj. pjegave, odnosno šarene glave (konj). — »Za njim Pločić Bećir na alatu, / na alatu alabašakastu« (K. H. II 600).

< tur. *alabaş* (*ala-baş*), »šarenoglav, pjegav po glavi (konj)«, v. ala i baš.

alacērim, v. alahērim.

aladūmi, aladūmiti, v. anladumi, anladumiti.

Aladža f (tur.-pers.) ime čuvene džamije u Foči, koja se cijeni kao kulturno-istorijski spomenik.

< tur. *alaca* (*ala-ca*) »šaren, šarenkast«, tur. *ala* (v. āla) + tur. suf. *-ca* (< pers. *-ca*). Suf. *-ca* dodan pridjevu koji označava boju, odgovara našem nastavku *-kast*.

aladža f (tur.-pers.) 1. vrsta stare šarene basme (v.) sa uzdužnim prugama; uvozila se sa Istoka, naročito iz Sirije (Šama). Zvala se još i čitābija (v.).

2. anterija od aladže skrojena.

3. strizica (odrezak) od basme.

< tur. *alaca*, *alaca kumaş* »šaren platno«, v. tumačenje pod Aladža.

V. aladži, šamaladža.

aladžak m (tur.) potraživanje od dužnika; ono što se ima primiti.

< tur. *alacak*, u istom značenju, (fut. 3 lice sing. od *almak*) »uzeti, primiti«.

aladži indecl. adj. (tur.-pers.), šaren. — »U! moje aladži gaće,

alafranga

Što li ću ja bez vas?« (Vuk V 448). Iskriv. od aladža (v.), tur. *alaca* »šaren«.

alafranga adv. (franc.), *na evropski način, po evropski: alafranga sat = sat koji pokazuje sred-njeevropsko vrijeme; alafranga odijelo = evropsko odijelo.*

< tur. *alafranga* < franc. *à la* »kao, po, na (način)« i tur. *Frenk Firenk* »Evropljanin« < franc. *Franac* »Franak«.

Alāh, Alāha i Ālah, Ālāha, za-pravo Āllāh *m* (ar.) *Bog*. —

»Alah, reče, pa zajaha dog«, »Ala, reče, posjede dorina« (K. H. II 293, I 132).

< tur. *Allah* < ar. *Allāh*. U ar. jeziku *ilāh* znači »bog«, a sa određenim članom *al: Allāh* je vlastito ime »Bog«.

V. *alahala*, *Alah aškuna*, *Alah belasuni versun*, *alah bilur*, *Alah bir*, *alahčerim*, *alahema-net*, *Alah hifzejle*, *alahičun*, *Alah rabum*, *Alah rahmeteyle*, *alah-selamet*, *alahualem*, *Alahu ek-ber*, *alahunemrile*, *alahversun*, *bilahi*, *inšalah*, *jalah*, *mašalah*, *rabum Alah*, *talahi*, *valahi*.

āla-hāla! (hāla-hāla!, āla-āla!)

interj. (ar.) *bože, bože!* —

»Ala-hala zametnu se kavgala!« (Zl. XXIX 2, 203); »Dok mi jutro osvanu četvrto, / hala, h a l a čuda velikoga!« (F. K. 1886 60); »Pa ovako riječ besjediše: / Ala, ala šućur Bogu hvala! / Kad u naše zapade nam ruke« (Vuk VIII 31).

< tur. *Allah, Allah!* < ar. *Allāh, Allāh!* v. *Alah*.

Ālah aškuna! interj. (ar.-tur.) *za božiju ljubav! za božiji hatar!* < tur. *Allah aškına!* tur. izft. (u 3. licu dativa) od *Alah* i *ašk* (v.).

Alah belāsuni vērsun! (ar.-tur.)

Da mu bog da belaj na vrat! (proklinjanje):

< tur. *Allah belāsını versin!*

< ar. *Allāh* + tur. *belā* (v. *be-laj*) sa tur. posv. suf. *-si* i tur. akuz. nastavkom *-ni* + tur. *versin*, imp. 3. lice sing. od *vermek* »dati«.

alāhbilur! (alāhbirum!) interj.

(ar.-tur.), *bogzna! ko će znati! sva je prilika!*

< tur. *Allah bilir* »bog zna«, od ar. *Allāh* i tur. *bilir*, imperf. 3. lice sing. od *bilmek* »znati«.

Ālah bjr! (ar.-tur.) *vrsta zakletve: kao što je bog jedan! U ob gov.:*

»Alah bir, tako je!«

< tur. *Allah bir*, od ar. *Allāh* i tur. *bir* »jedan«.

alahčērīm! alahkērīm! (alacē-rīm!) interj. (ar.) *štabogda! da-će bog! (riječi utjehe).*

< tur. *Allah kerim!* istog značenja kao u nas, osn. zn.: »bog je plemenit«, ar. *kārim* »plemenit«.

alahemānet! alahemānetölā! (ar.-tur.) *bogu na amanet! zbogom! (pozdrav).*

< tur. *Allaha emanet ola!* »bogu te preporučujem! bogu te povjeravam!« v. *Alah* i *ema-net* + *ola*, aptat. 3. lice sing. od *olmak* »biti«.

Ālah hifzejlē! interj. (ar.-tur.)

bože sačuvas! da bog sačuvas!

< tur. *Allah hifzeyleye!* »da bog sačuvas«, tur. *hifzeyleye*, optat. 3. lice sing. od *hifzeylemek* (*hifz eylemek*) »sačuvati« (tur. *hifz* < ar. *hifz* »čuvali« i tur. *eylemek* »učiniti«).

alahičun! Ālah-icun! interj. (ar.-tur.)

boga radi! za božiju ljubav! (obično prosjaci ovo uzvi-kuju moleći milostinju. — »Od-

mah Turčin prosi Alah i čun« (K. H. I 144).

< tur. *Allah için* »radi boga«, tur. *için* je postpoz. (vulg. *için*) »radi, za, zbog«.

alahmubârecôlâ! *Ālah mubârecôlâ!* neka je sretno! čestitam! — »Eh, alahmubarećola! Neka im bude sretno i hairli« (Čolak. 54).

V. Alah i mubarećola.

Ālah rābūm! interj. (ar.-tur.) bože, gospode! bože daj! — *Ālah rābūm*, da poginem ovde!« (M. H. III 216).

< tur. *Allah rabbim* »bože, gospode moj!« tur. *rabb* (< ar. *rahb* »gospod, bog«) sa tur. posv. zamjenicom -im »moj«.

Ālah rāhmetējlē! *Ālah rāhmetilē!* interj. (ar.-tur.) bože smiluj mu se! obdario ga bog svojom milošću! (pokoju mu duši!). — »Neka ginu, alah rahmetile!« (K. H. I 301).

< tur. *Allah rahmeteyleye!* »neka se bog smiluje«, tur. *rahmeteyleye*, optat. 3. lice sing. od *rahmeteylemek* (*rahmet eylemek*) »smilovati se« (ar. *rahmā* »milosti«, tur. *eylemek* »učiniti«).

alahselāmet! interj. (ar.) 1. *da ti je bog na pomoći!* (dobra želja koja se upućuje živom, poput one »Alah rahmetejle!« koja je namijenjena mrtvim).

2. Neka se ovako kaže za čovjeka koji je »na svoju ruku« (čudne naravi), ili koji je neuredan u životu, ili se rekne iz sažaljenja prema nekom. U ob. gov.: »Kakav je onaj čovjek, alahselamet!«

Skrraćeno od tur. *Allah selāmet versin!* »neka mu bog da spas«, ar. *sālāmā* »spas«, tur. *versin*, imp. 3. lice sing. od *vermek* »dati«.

alahuālem (alālem) (ar.) bogzna, *sva je prilika*. — »alalem će to biti svraka« (Vuk, Rječnik). < ar. *Allāh-u-ālām* »bog je znaniji, bog bolje zna«, ar. *ālem*, elat. od *-ālīm* »znani, koji zna«.

Ālahu-ekber (ar.) 1. *prve riječi ezana* (v. *ezan*): bog je velik (najveći).

2. *izgovara se i kao uzvik čudenja ili ushićenja*.

< ar. *Allāh-u-ākḥūr*, ar. *ākḥūr*, elat. od *kāḥīr* »velik«.

alahunēmrlē (ar.-tur.) po božijoj zapovijedi, po božijoj odredbi; bog daje, bog naredi. — U pripovijeci: »On nešto izgovori i, alahunemrile, ona se životinja pretvori u najljepšu djevojku«. — »Bolesniku nešto prouči i, alahunemrile, odmah bolesnik ozdravi«. — Sa ovim riječima počinje islamsko vjenčanje: »Alahunemrile, primi li ti Hasan prisutnu Fatimu za svoju ženu...«

< tur. *Allahın-emrile*, tur. izft. od *Alah* (v.) i *emr* (v.) + tur. postpoz. -ile »sa«.

alahvērsun! interj. (ar.-tur.) *dobro da!* *daš bog!* i kao kletva: »Alahversun, vrat slomio!«

< tur. *Allah versin!* »neka bog da!« tur. *versin*, imp. 3. lice sing. od *vermek* »dati«.

alaj -a i *ālāj*, *alāja m* (grč.) 1. *skupina, gomila, masa* (*svijeta*), *svjetina, mnoštvo*. — »Sve izlaze na alaje Turci« (M. H. III 378).

2. *parada, pompa, svečano povorka, svečanost*. — »Dok opazi alaj i vezire, gdje polaze od carskih sarajâ, koji prate cara u džamiju« (K. H. I 46).

3. *puk vojske, čiji je komandant miralaj* = pukovnik.

< tur. *alay*, sa značenjem kao kod nas; < grč. *elagion* »vojni

alāj-bajrak

odred; vojna služba».

V. alaj-bajrak, alajbeg, alajli, alaj-muftija, alaj-top, miralaj.

alāj-bajrak, alāj-bajrak (alajbajrak, alajbajrak m (tur.), svečana zastava koja se stavlja ili nosi za vrijeme kakve svečanosti; službena zastava. — »Pa-de šator sa sokola Marka, / I na njegov krstaš alajbarjak« (Vuk II 364).

< tur. *alay bayrağı*, izft. v. alaj i bajrak.

V. alajli bajrak.

alājbeg m (tur.) 1. zapovjednik spahtija u sandžaku; svaki je sandžak imao svoga alajbega. — »Lipu Hanku Hasan-alajbega« (M. H. III 135); — »Tužno tuži alajbegovica, / alajbegu kraj desna kolena« (Vuk I 222). — Kasnije, nakon reforme tur. vojske, alajbeg je naziv za komandanta žandarmerijskog puka.

2. U tabačkom esnafu (*cehu*) čehaja se zvao alajbeg.

< tur. *alaybeyi (alay-beyi)* »beg alaja«, izft. od alaj (v.) i beg (v.).

V. alajbegova slama, alajbegovica.

Alājbeg (tur.) musul. muško ime.
V. alajbeg.

alājbegova slāma f, imovina bez gospodara, nešto što može svako uzimati i koristiti se njim. — U ob. gov.: »Šta ste navalili pa raznosite, nije ovo alajbegova slama«.

V. alajbeg.

alājbegovica f, žena alajbega.

V. alajbeg.

alājli bajrak (alālī bajrak) m (tur.) svečani bajrak, paradni bajrak. Razviše se alajli bajraci« (K. H. I 152).

< tur. *alaylı bayrak*, istog zna-

čenja; tur. *alay* (v. alaj) + tur. suf. -li.

alāj-muftija m (tur.-ar.) vojni muftija.

< tur. *alay müftüsü* (vulg. *alay müftisi*), izft. od alaj (v.) i muftija (v.).

alāj-top m (tur.) top koji se ispaljuje u čast kakvog zvaničnog praznika, ili prilikom kakvog slavlja i svečanosti.

< tur. *alay topu*, istog značenja, tur. izft. od alaj (v.) i top (v.).

alāka f (ar.) veza, odnos.

< tur. *alāka* < ar. *alāqa*.

alākača, v. alapača

alākati, halākati (harlākati), -ačem, 1. vikati» Alah, Alah!» (bože, bože!) pri jurišu u boju, ili kao uzvici čuđenja ili snebivanja.

2. vikati, derati se, galamiti.

Izv. od alahati, halahati (od Alah, odnosno Halah izveden infinitiv), tj. vikati Alah, Alah! odnosno (dodajući »h« na početku) Halah, Halah!

V. alaknuti, jalakati, jalauknuti, zahalakati.

alāknuti, halāknuti -nēm 1. viknuti »Alah, Alah!«, odnosno »Halah, Halah!« (bože, bože) pri jurišu u boju. — »Halaknuše, Boga spomenuše« (K. H. I 337); »Halaknite, Boga spomenite, / A za gole nože prihvatite« (Vuk VII 360).

2. viknuti, zagrajati.

Izv. od alakati i halakati (v.).

alāl, alāliti itd. v. halal, halaliti itd.

alala, al'ala v. halhala

alālem, v. alahuālem

alālī adj. indecl. (pers.-tur.) ružičast, crvenkast. — »Još na Al-

ki alali pašmage« (Vuk, Rječnik).

Po svoj prilici ovo je naša kovanica od tur. *āl* »crven« i tur. adj. suf. *-li*, pošto ovaj oblik ne postoji u tur. jeziku. U tur. jeziku na pridjeve *al* »crven« i na *ala* »šaren, pjegav« ne može doći adj. suf. *-li*.

alāli-bājrak, v. alajli bajrak

Alāman, Alēman (njem.) *Nijemac*.
 < tur. *Alaman. Alman* < st. njem. *Alamannen, Alemannen*, naziv za stanovnike južne Njemačke.
 V. *alamanka*.

alāmānka f, *sablja njemačke izrade, njemačka sablja*. — »Pokraj njega leži alāmānka« (K. H. II 303).
 Izv. od *Alaman* (v.).

ālāme (āllāme) indecl. *m* (ar.) *veliki učenjak, svestrano obrazovan čovjek*.
 < tur. *allāme* < ar. *allāmā*.

alāmet m (ar.) *znak, simptom, predznak*. — »Pred kijamet svaki alāmet« (nar. izreka).
 < tur. *alāmet* < ar. *alāmā*.

alāpača, alākača f, *pogrd. brbljiva žena, brbljivica*. — U ob. gov.: »alapačo jedna!« — »prava si alakača!« — »Stana alakača samo alaka onako u vetar« (Pop. T. SKGl. I, 170).
 Naša izvedenica od *alakati* (v.). Kod riječi *alapača* glas »k« zamijenjen sa »p«. Miklošić za »alapača« upućuje na tur. *alak-bulak* »po tur. *aladža-buladža*«; Đ. Popović ove riječi dovodi u vezu sa tur. *almak*, »grabiti, uzimati«; Rj. Ak. navodi da je postanjem od tur. *alap* »hrabar«. Mislim, da se ova tumačenja ne mogu primiti, jer se temelje samo na sličnosti glaso-

va, odnosno slogova ove riječi (*»al«, »alak«, »alap«*) sa navedenim tur. riječima, ne obazirući se na značenja tih riječi i na uobičajena pravila o izvođenju naših oblika od tur. riječi. Tur. *alak-bulak (allak-bullak)* znači »pomiješano, ispreturno«; ako se izdvoji samo riječ *alak (allak)*, ona u tur. znači »varalica, smutljivac«. Tur. oblici na *ca (ça)* izvode se od pridjeva, a ne od imenica. Tur. *almak* znači »uzeti« (značenje »grabiti« je nategnuto i više proizvoljno), od ovog naš izvedeni gl. oblik bio bi »alisati, aldisati«, a nikako »alakati«. Tur. riječ *alap* »hrabar« teško je dovoditi u ma kakvu vezu sa *alapača* i *alakača*. — Ispravno, Rečnik SAN oba izgovora upućuje na »alakati«.

ālās biti, ālās se učiniti, alāsiti se, v. *halas biti* itd.

ālāst adj. *ružičast*.
 Naša izvedenica od *āl* (v.)

alāša f (tur.) 1. *čopor konja; konji pušteni na slobodnu pašu preko ljeta, kada nisu potrebni za rad*.
 2. *fig. rulja, ološ*. — »Što zna alaša, što je paša« (Nar. bl. 239).
 < tur. *alaša* »rbat, leđa; tovarno kljuse«.

ālāt, ālata m (pers.-tur.) *konj crvenkaste, ridaste dlake*.
 < tur. *al-at*, od *āl* (v.) i *āt* (v.)
 V. *alatast, alatuša*.

ālāt, hālāt -āta m (ar.) *oruđe, sprave, instrumenti i uopšte sav pribor potreban za jedan zanat ili za ručni rad*. — »Bez ālata nema zanata« (Vuk, Rječnik).
 »Bez hālata nije ni zanata« (Nar. bl. 21).
 < tur. *ālāt* < ar. pl. *ālāt*, sing. *ālā*.

alatast

alatast adj., *crvenkast, riđe boje* (konj).

Izv. od alat (v.).

alatürka adv. (franc.) *na turski* *ngčîn, po turski*; »*alaturka sât*« = *sât koji pokazuje vrijeme po kome se obavljaju muslimanske molitve. Zalaz sunca je uvijek 12 sati*; »*alatürka odijelo*« = *istočnjačko, tursko odijelo*; »*alaturka sjesti*« = *sjesti prekrstivši noge*.

< tur. *alaturka* < franc. *à la* »kao, po, na (način)« i franc. *turc* »turski«.

alātuša f, *alatasta kobila*.

Izv. od alat (v.).

albáber, **äl-báber**, **äl-biber**, **báber**, *vrsta karanfila, crveni karanfil, đurđica, Convallaria majalis* L. — »Ako ti nikne al-báber, / išti me, dragi, u babe« (GZM 1910. 515).

U tur. rječnicima nema potvrde za ovaj oblik, ali, s obzirom na postojanje tur. izraza *kırmızı büber* »crveni biber«, može se pouzdanost tvrditi da je ova riječ izvedena od tur. *al* »crven« i tur. *büber* (v. biber). Oblik *báber* (mjesto biber) može biti da je prema pers. *bābārī* »biber« (< grč. *péperi*).

V. albaberi, albaberija.

albābēri indecl. adj. *sasvim jasno crvene boje, kao krv*.

Imenici albaber (v.) dodan ar.-pers. adj. suf. -i (*iyy*).

albābērija f, *crveni šal po kome su crno vezeni cvjetovi ili grančice; služio je kao pás, a i za zamotavanje oko kape*.

Riječi albaberi (v.) dodan naš suf. -ja.

äl-bāšča, **älbāšča** f (pers.) *vrt sa mnogo crvenog cvijeća, crvena bašča*. — »Ja pritegoh dizgen konju, / Te preskočih u al-

ba šču« (Vuk V 349); »Te otišla u novu albašču« (Vuk, Rječnik).

< tur. *al bahçe*, v. komponente pod *äl* i *bāšča*.

äl-binjiš, **äl-biniš** m (pers.-tur.) *crveni binjiš, crveni ogrtač*. — »Mordolama albinijaš pita« (GZM 1906. 356).

< tur. *al biniš*, v. *al* i *binjiš*.

äl-burundžuk (pogr. **väl-burundžuk**) m (pars.-tur.) *crveni burundžuk* (v. burundžuk). — »Pošalji meni duše u pamuku, / bjelo lice u al-burundžuku« (Ašikl. 36); »Da mi pošlje u pamuku duše, / B'jelo lice u val-burundžuku« (Vuk V 224).

Vidi komponente pod *äl* i *burundžuk*.

älčacina, **älčakčina** m *aug. od alčak* (v.).

äl-čadar m (pers.) *crveni šator*. — »Na polju se al-čador vijaše (S. S. 84, Vuk V 330).

< tur. *al çadır*, v. *äl* i *čador*.

älčak m (tur.) *nevaljalac, mangup, prefriganac, vragoljan i kao adj. alčak i alčakast, vragoljast*. — »U bekrije nigdje ništa nema, / al' me alčak muški milovaše« (Ašikl. 46).

< tur. *alçak* »nizak, niska stasa«, fig.: »propalica, nitkov, prostak, strašivica« itd.

V. alčakluk.

älčakluk m (tur.) *nevaljalstvo, mangupluk, vragolija; varanje*. — »Alčaklukom vi ste došli, da nam Misir srušite« (Osvit 1899. br. 45).

< tur. *alçaklık*.

äl-čatkija, **älčatkija** f (pers.-tur.) *crvena čatkija, crveni veo*. — »Alčatkiju sa glave bacila« (K. H. II 510).

tur. *al çatki*, v. *ál* i *čatkija*.

álčija *f* (tur.) gips.

< tur. *alçı*.

ál-čoha *f* (pers.) *crvena čoha*. — »Na dolami troje toke zlatne, / A na noge al-čoh e čakšire« (Petrar. 623).

< tur. *al čoha*, v. *ál* i *čoha*.

ál-čereće (iskriv. **ál-čergelet**) *m* (pers.-tur.) *crvena kabanica, crveni ogrtač*. — »Stono junak u prvom alaju, / na alatu u al-čerečetu« (Beh. III 29); »Ono ti je Zirević Alaga, / na alatu u alčerečetu« (Beh. I 269); »En' ono je Alil čelebija, / u aletu u al-čergeletu« (Vuk I 551).

< tur. *al kereke, al kerake* »crveni ogrtač«, v. *ál* i *čereće*.

ál-čergelet, v. *al-čereće*

aldumáš *m*, **aldumášće** -eta, *n* (tur.) *čaščenje koje čini kupac nakon kupovine na pazaru ili u čaršiji, napojnica*.

< tur. *aldım akçesi*, izft. od tur. *aldım*, perf. 1. lice sing. od *almak* »uzeti, kupiti« (ovdje uzeto fig. kao supst.) i *akçe* (v.), pa od tog: *aldumakçe* i potom, radi eufonije, *aldumášće*, kao što je slučaj kod riječi *džepašće* (v.)

ál-důvak *m* (pers.-tur.) *crveni đuvak, crvena koprena*. — »Al' se vila iz oblaka svila, / Đevojki se pod al-důvak svila« (Vuk V 192).

< tur. *al đuvak*, v. *ál* i *đuvak*.

Ále, v. *Alija*

Alečko, v. *Alija*

álčć sělām, v. *alej k selam*

álčć sělām, v. *alej k selam*

alejhiláne -eta (**alejhiláne**) *n* (ar.) *đavo, šejtan*.

< tur. *aleyhilláne* < ar. *alāyh-*

-i-llānā »neka je proklet! proklet bio.«

alējhiselām (**Alējhiselām**) *m* (ar.)

1. epiteton koji se, kod muslimana, izgovara i piše iza imena svakog vjervjesnika (*pejgamberra*): *Adem alejhiselam* (*Adam*), *Isa alejhiselam* (*Isus*), *Muhammed alejhiselam* itd.; skraćeno = a. s.

2. Kada se izgovara bez imena, onda ima značenje imena za Muhameda: *Alejhiselam* = *Muhamed*.

< ar. *alāyh-i-ssālām* »neka je blagosloven!« ar. *alāyhi* »na njeg« i ar. *sālām*, v. *selam*.

álčć sělām! álčć sělām! álčć sělām! (ar.) *otpozdrav, odgovor na pozdrav sělām álčć!* (v.). — »Ja joj nazvah: / selam alejk i pomozi Bog, / ona meni alejk selam, / dao mi te Bog!« (Sevd. 201); »Alejć selam, serhatlija mlada!«, »Aleć selam, serdar-aga Mujo« (K. H. I 176, II 65).

< ar. *alāyk-ā-ssālām*, »tebi neka je selam, i ja tebi upućujem pozdrav« (v. *selam alejk*).

álčćkumu-sělām! álčććumu-sělām! (ar.) *otpozdrav, odgovor na pozdrav sělāmun álčćkum!* (v.). < ar. *alāykum-u-ssālām* »vama neka je sělām, i ja vama upućujem pozdrav«. V. *selamun alejkum!*

álem! *m* (ar.) *polumjesec sa tri ili četiri kugle ispod njega, koji se nalazi na vrhu minareta (munare) kao ukras. Álem je izrađen od bakra, a potom kalajisan ili pozlaćen. Mjesto polumjeseca često stoji ukras kruškastog oblika unutar kojeg je božje ime ar. Allāh*. — »Puhnu vjetar s visokih planina, / i odnese álem sa munare« (I. Z. IV 152).

< tur. *alem*, sa istim značenjem kao u nas (pored drugih značenja) < ar. *alām* »znak, simbol; zastava; vlastito ime«.

am² m (ar.) *svijet, dun'jaluk*. — »bütüm alem« = cio svijet. < tur. *âlem* < ar. *âlām* »svijet«.

em i âlem m (ar.) *dragi kamen, dijamant*. — »Na jabuci *alem* dragi kamen« (K. H. I 19); »Med' kamzama *alem* dragi kamen« (Vuk, Rječnik); »Da đaurin od Kruševa Lazo, / Ne ustakne *alem* kapu, kapu carsku« (Petran. 305).

< tur. *alem* »znak, zastava, vrh minareta« itd. < ar. *alām* »znak, simbol; zastava; prvak; vlastito ime«.

Alëman, v. Alaman

Alëmdâr (ar.-pers.) *mušl, muško ime*.

< tur. *Alemdar*, lično ime, »Bajraktar, Zastavnik«; ar. *alām* »bajrak« i pers. *dâr*, prez. osnova od *dâšten* »imati, držati«.

**alëmpërka f, neka ptica sa kri-
lima od dijaminata (samo u
predanju)**. — »Kad bijaše pred
večer, proleti ispred Lovića ti-
ca *alempërka*, u koje *ale-*
movo perje bješe... sva se
okolina od perja joj rasvijetli
...« (Hirtz, Rječnik).
Izv. od *âlem* (v.) i *përka*.

**âlen, âlev adj. (pers.) crven, ja-
snocrvene boje**. — »Nosi dva
vlasa vune, jedan bele a drugi
alene« (Marjan.); »âleva pâ-
prika« = crvena paprika.
Izv. od *âl* (v.).

âl-fës m (pers.-ar.) *crveni fes*. —
»Zbog s glave *al-fes* kapu

**âlica f 1. vrsta krupne trešnje
otvorenocrvene boje, rana treš-
nja, Prunus avium L.** — »Ašla-
ma, *alica*, još malo pa ne-
stade!« (Zembilj II 95);
2. *crvena boja kojom se zabo-
java slatki napitak (šerbe i dr.)*.
Izv. od *âl* (v.).

alidžija m (tur.) *mušterija, pro-
sac*. — »Još šezdeset dođe *ali-
dižija*, / *alidžija* sestre
Bajagića« (M. H. III 519).
< tur. *alıcı*, part. a. od *almak*
»uzeti, primiti, kupiti«.

âlija, v. halija

Aliđun m (ar.-tur.) *Ilindan, 20.
jula po st. kal. (2. avgusta)*. —
»Razboli se Mejruša djevojka,
/ bol boluje do *Aliđun-dan* a«
(I. Z. IV 244).

< tur. *Aliğünü* (*Ali-günü*)
»Alijin dan«, izft. od *Alija* (v.)
i tur. *gün* »dan«.

Alifakovac -vca m (ar.-tur.) *ime
jedne mahale (kraja) u Sara-
jevu*. Naziv je došao po nekom
Ali-ufaku »malom Aliji«, tur.
ufulc »malen«.

alifet, v. halifa

âligrah m (pers.-srp. hrv.) *crveni
grašak, turski bob, Phaseolus
coccineus L.*

Hibr. r.: v. *âl* i naša riječ *grah*.

Alija (hipok. **Ale, Alečko, Alijo,
Aljuš**) (ar.) *mušl. muško ime*. —
»Ako *Ale* od odžaka dođe«
(K. H. I 342). — Ako uz ovo
ime dođe titula *beg, aga, paša*,
itd., onda se ne kaže *Alija-beg*,
Alija-aga, Alija-paša, itd., nego
(prema turskom načinu): *Ali-
beg* (*Alibeg*), *Ali-aga*
(*Alijaga, Alaga*), *Ali-paša*
(*Alipaša*), *Ali-efendija*
(*Alefendija*) itd.

< ar. *Âliyy* (*Âlî*), lično ime,
»Uzvišeni, Moćni, Otmjeni«.

ime. Promjenom akcenta se do ženskog imena od muškog Ālija (v.) prema ar. *ʿAlīyā*, odnosno *ʿAlīyyā*. — Kada se uz ovo ime doda titula *hanuma*, onda se na kraju imena naše *a* zamjenjuje sa ar. *e* (oznaka za f.), te se kaže: Ālijehanuma, Ālije-hanuma (Ālijehanuma).

alijul'ālā (alijjul'-ālā) indecl. adj. (ar.) odličan (školska ocjena u mektebu, medresi itd.).

< tur. *aliyyülâlâ* < ar. *ʿaliyyu-l-a'lā*, superlativ od *āl* (*ālīn*), »velik, uzvišen«.

alilučina, v. halilučina

aliluk, v. haliluk

ālim m (ar.) učen čovjek; vjerski naučenjak. — »Alima ga do Stambola nema« (K. H. I 96). < tur. *ālim* < ar. *ālīm*, part. a. od *ʿilm* »znati«. V. ulema.

Āli-Osmān m (ar.) dinastija Osmanovaća (tur. careva). < tur. *Āl-i Osman*, pers. izft. od ar. *āl* »rod, porodica« i ar. *ʿUtmān*, lično ime (ovdje ime sultana Osmana, osnivača osmanske dinastije).

ališkin, ališkan adj. (tur.) naviknut, naučen, koji umije. — »Hoćemo li ašikovat' dragi? / Kako ćemo, kad ališkan n'jesmo« (I. Z. III 115). < tur. *alışkan* < *alışmak* »naviknuti se, priučiti se, naučiti se«.

ališma f (tur.) navikavanje, upućivanje u nečem.

< tur. *alışma*, nom. action. od *alışmak* »naviknuti se, priučiti se, naučiti se«.

alištisati -išēm, naviknuti se, obiknuti se, priučiti se, svještiti.

āliš-vēriš -a i **ališ-veriṣ** (ališvēriš, ališvēriš) m (tur.)

1. kupoprodaja, trgovanje, pazar — »Sa svojim jedi i pij, / a ališveriš ne čini« (Nar. bl. 153).

2. fig.: »potajno dogovaranje, šurovanje«.

< tur. *alışveriṣ* (*alış-veriṣ*), nom. action. od *almak* »uzeti, kupiti«, i *vermek* »dati, prodati«.

ālka, v. halka

alkālī, v. halkali

āl-katmer m (pers.) crveni karanfili, crveni klinčić, *Dianthus caryophyllus* L. — »A po bašči svakaka cvijeća, / i alkater i rumene ruže« (K. H. II 426).

V. āl i katmer.

alkērmes m (ar.-sanskrt.) boja kojom se zabojavažu slatkiši, likeri i sl., *Phytolacca decandra*. < ar. *al-qirmiz*, v. komp. pod āl (arap. određeni član) i kēmēz.

āl-kōrān, āl-kūrān -āna (alkōrān, alkūrān) m (ar.) kur'an. — »Zaklinjem te postom ramazanom, / i sa tvojom knjigom alkoranom« (F. J. I 208). — »U Zvorniku, u svojem gradu, / Na čitapu svome alkuranu« (Vuk IV 218).

< ar. *āl-qur'ān*, v. āl i kur'an

ālma f (tur.) jabuka. — »Sadi' almu nasred atmejdana, Gledah dragu devet godin' da na« (Sevd. 163).

< tur. *alma* i *elma* »jabuka V. alma-čurak.

ālma-čurak -rka m (tur.) čur sa lisičijim krznom.

< tur. *elma kürk*, v. kon pod alma i čurak.

almadi

almadi indecl. (tur.) *nije uzeo, -la, ne uze.* — »Fesić verdi, almad i aman« (GZM 1908. 261).
< tur. *almadi*, neg. oblik perf. 3. lice sing. od *almak* »uzeti«.

äl-mäk *m* (pers.-srp. hrv.) *pitomi mak, Papaver somniferum* L. Hibr. r., v. *äl* i naša riječ *mak*.

älmäs, ëlmäs -ása i **älmāz, ëlmāz** *āza m* (grč.) 1. *dijamant, dragi kamen; »älmās (älmāz) kâmen«* = dragi kamen; — »Upleteni almas kamenovi«, »U zub'ma im almaz kamenovi« (K. H. I 483, II 76); »*älmās (älmāz) grāna*« = zlatna grana (ženski nakit, broš) ukrašena dijamantima; — »Almaz grana momče iz dućana« (I. Z. III 231, — »*älmās (älmāz, ëlmās ëlmāz) prsten*« = prsten sa dragim kamenom. — »A od tvojih almas prstenova« (Ašikl. 34); »Hajd donesi elmaz prstenove« (Nar. bl. 247).
2. *alatka za rezanje stakla.*

3. **Älmās i Ëlmās**, *musl. muško ime i Älmāsa* (hipok. *Māsa*), *musl. žensko ime.*

< tur. *elmas* < ar. *älmās* »dijamant« < grč. *ásamas*.
V. *almási*, *almasija*, *almasli*.

Älmās, v. *älmās*

Almasa, v. *almas*

almási adj. (grč.-ar.) *blijedoružičaste boje.* — »Šamije različitih boja: kupusi, almasi, turundži« (Gajret, 1929. 37).
< tur. *elmasi*, v. *almas* + ar.-pers. suf. *ī* (*iyy*).

almasija *f* (grč.-ar.) *vrsta slatkog jela koje se pravi od želatina i šećera.*

< tur. *elmasiye*, v. *almas* + ar. adj. suf. za ž. rod *-iyye*.

almási indecl. adj. (grč.-tur.) *ukrašen dragim kamenom; al-*

masli prsten, almasli grana itd.
< tur. *elmasli*, v. *almas* + tur. suf. *-li*.

älovan, v. *alovit*

alovit, arlovit, arlövija, arlövijast, älovan i halovit, harlovit, harlövija, harlövijast, hälovan, kalovit, adj. *vilovit, vilen, zmajevit, silovit, pomaman, silan.* — »Kad izide vuče na kapiju, / a on pusti vranca alovita« (Vuk II566) usp. »pa privede vranca vilenoga« (Vuk II 582); »Na dogata konja halovita« (Lord 122); »halovite konje i junake« (Vuk III 57); »Ej, ispade Halko na dogatu, / Na Mujova halovna šturinka«, »Dokljen izbi Mujačin Haljile, / Na njegova halovna dogina« (Lord 69, 301); »Sprem' fermana Bosni halovitoj« (Lord 9).
Izv. od *ala*, *hala* (v.).

altërisati, v. *arterisati*

älti indecl. num. (tur.) *šest, broj 6.*
< tur. *altı*.
V. *altılık*, *altiparmak*, *altipatlak*.

altılık *m* (tur.) 1. *šestak, predmet u vrijednosti 6 groša, ili u težini 6 oka, komad platna od 6 aršina, šestogodišnje živinče itd.*

2. *stari srebrni turski novac od šest groša.* — »Davor, doro, davor dobro moje! / Kad je zopca po altılık bila, / a tebi je izobila bila« (Muz. zap. Inst. 62).

< tur. *altılık* (*altı-lık*) sa značenjima kao u nas: tur. *altı* »šest« + tur. suf. *-lık*.

ältin, v. *altun*.

altiparmak *m* (tur.) *šesto; čovjek sa šest prsta na ruci. Otud prezime Altiparmaković.*

< tur. *altı parmak* »šest prsta«, v. *alti* i *parmak*.

Altipārmaković, v. *altiparmak*

altipātлак *m* (tur.) *revolver sa šest metaka*. — »a kesa danas gore ubija nego ikakav altipatlak« (Zembilj III 111).

< tur. *altıpatlar* (*altı-patlar*) »šestopuc-revolver«, tur. *altı* »šest« i tur. *patlar*, part. imp. od *patlamak* »pucati«. Tur.-ar. na kraju riječi zamijenjen sa našim imen. nastavkom -ak, u duhu našeg jezika.

āltmiš indecl. num. (tur.) *šezdeset, broj 60*. — U ob. govoru: »Nije još navršio āltmiš«, tj. nema još šezdeset godina života.

< tur. *altmış*.

āltun i **āltin** *m* (tur.) *zlatno, zlatni novac, dukat*. — »Čelo joj je āltun hamajlija« (K. H. I 271).

< tur. *altın*, vulg. *altun*.

V. *altumbaš*, *āltūnī*, *altun-oluk*, *altun-top*.

āltunbaš -a i **āltūnbāš** -āša *m* (tur.) *žuti arsenov blistavac, auripigment, koji se, pomiješan sa malo kreča, upotrebljava kao sredstvo za odstranjenje dlaka sa kože. I sama ta smjesa zove se altunbaš. Zove se još i hrmza* (v.)

< tur. *altınbaş* (*altın-baş*) »mletački terijak, testa d'oro«. Osn. zn. »zlatne glave, zlatnoglav«.

V. kompar. pod *altun* i *baš*.

āltūnī indecl. adj. (tur.-ar.) *zlatne boje, zlatkast*.

< tur. *altuni*, v. *altun* + ar.-pers. suf. -ī (*iyy*).

āltun-oluk *m* (tur.) *zlatni oluk na zgradi Čabe, dug oko 80 cm*. U ob. gov.: »Najmakbulmija je

dova koju hadžija prouči pod *altun-olukom*«.

< tur. *altın oluk*, v. *kompon*. pod *altun* i *oluk*.

āltun-tōp *m* (tur.) *zlatni top*. — »Altun-top i u grad udariše, / lijepoj Fati krnu postaviše« (Nar. pjesma).

< tur. *altın top*, v. *kompon*. pod *altun* i *top*.

āltüst učiniti, ispreturati; što je gore to dolje, a što dolje gore okrenuti.

< tur. *altüst* (*alt-üst*) »dolje-gore«.

alufēdžija *m* (ar.-tur.) 1. *janjičarski vojnik koji je dobivao redovnu platu tzv. alufu*.

2. *uopšte onaj koji sa određenom platom služi u državnoj službi*.

< tur. *ulüfeci*, sa oba gore navedena značenja, < ar. *ulūfā* »stočna hrana, pića, hrana za konje« + tur. *fus* -ci (č. dž).

ālva, ālvadžija, v. *halva, halva-džija*

alvāluk, v. *halvaluk*

ālvat, ālvatan, v. *halvat, halvatan*

āl-zāmbak, v. *zambak*

Āljo, v. *Ālija*

Āljuš, v. *Ālija*

āma, ěma konjunk. (ar.) *ali, samo*.

U ob. gov.: »Ići ću, a ma ako ćeš i ti«. — »Ema plijen oteti ne mogu« (Vuk, Rječnik).

< tur. *amma* < ar. *ammā*.

amājlija, v. *hamajlija*

āmāl, v. *hamal*

amālgam, v. *armagan*

āmām, amāmdžija, amāmdžik itd., v. *hamam, hamamdžija* itd.

aman!

āmān! interj. i āmān, supst. (ar.)

1. a) *uzvik preklinjanja i vapaja: pobogu! zaboga! akoboga! oprost! pomoć! milost!* —

»Aman, pašo!« »Aman, aman, dva carska vezira, / što durasmo više ne moremo« (K. H. I 35). b) *uzvik ushićenja i razdraganosti:* »Imam dragu nadaleko, / ja je dobro znam, aman, aman!«, »Ajšo moja, moje milovanje, of aman!« (Sevd. 64, 48). c) *uzvik čuđenja:*

»Aman, šta je svijeta na pazaru!« (ob. gov.) d) *uzvik u značenju ah! ako je spojeno sa riječi »jārabi (v.):* »Aman jārabi, svake li ti vrste šebeka ima na ovom dunjaluku!« (Zem-bilj III 33).

2. *āmān kao supst.: milost, oprostenje, pomilovanje.* — »Ne, zaboga, Mutape! / Pušti mene na amanu Turke!«, »To su Lazi na boga gledali, / Turcima su aman dopuštali« (Vuk, IV 293, 294).

3. *»pasti na āmān« preklinjući ili klečeći tražiti milost, oprost.* < tur. aman, sa značenjima kao u nas, < ar. āmān, »milost; sigurnost«.

V. aman — zaman.

āman, v. haman

amānat, v. amanet

amānet, amānet (amānat, emānet)

m (ar.) 1. *preporuka, povjerenje, čuvanje, zavjet, svetinja.* —

»Amanet vi kula i kapija, / Ej! dok sidem do grada Bagdata, / Dokljen sidem i otud se vratim!« (Lord 16). — »te bi mene ko živ ostanuo, / predaj mu ga, božij ti amanet!« (Vuk IV 106). — »Nego, Marko, amanet ti davam! / Ne pušti mi ćercu u Turaka« (Vuk VI 226); — »Vas svijet živi na vje-

ru i na amanat« (Vuk, Posl. 32).

2. *predmet koji se daje na čuvanje, na povjerenje, u pohranu; ostava.* — »Kuća gori, amanet stoji« (Nar. bl. 85); »Drkću mu ruke kao da je tuđ amanet pojeo« (Vuk, Posl. 70).

3. *dar koji daje momak djevojci ili djevojka momku prilikom zaruka, obilježje, biljega.* — »Ev' od cure, brate, amaneta« (K. H. I 551); »djevojka pod amanetom« zaručena djevojka.

4. *vrijednosna pošiljka.*

< tur. emanet < ar. āmānā(t) »povjerenje, vjernost, povjereni predmet, pohrana«.

V. amanetiti, amanetnik.

amānetiti -im, dati djevojci amanet (obilježje). — »Kradom svoju amanetih dragu, / al'se ona majci pohvalila« (I. Z. III 93).

Izv. od amanet (v.)

amānetnik m 1. *zvanična knjiga u koju se zavode novčane pošiljke koje se upućuju ili primađu preko pošte.*

2. *jemstvenik, šareni konac za prošivanje službenih akata.*

Izv. od amanet (v.)

āmān-jārabi! v. aman

āmān-zāmān! āmān-zēmān! interj. (ar.-tur.) *pripjev u nar. pjesmi:* »Udala se za esnafa mlada, aman, zeman« (V. M. 90).

< tur. aman-zaman, za prvu kompon. v. aman, a druga komponenta je samo reduplikacija.

āmbār, ānbār, hāmbār, hānbār m (pers.) 1. *drvena zgrada za zrnastu hranu, žitarica, silos.* — »u podrumu troljetnoga vina, / u ambare bijele pšenice« (Vuk II 516); »Ako je i ambar,

varičak je mjera« (Vuk. Pos. 3); »Što mi ječma bide u hambaru« (M. H. III 466).

2. sanduk za žito i brašno.

3. donji dio kafenog mlina, gdje pada samljevena kafa.

< tur. *ambar*, *anbar*, *hambar*, *hanbar* < pers. *anbār* »spremište, skladište«, od *anbārīden* »napuniti«. Iako turski rječnici navode da je ova riječ arap. porijekla (od ar. pl. *ānbār* »skladišta, trgovačke magaze«, sing. *nibr*), ispitivanjem sam došao do zaključka da je pouzdanije stanovište Kraelitz-a, Vasmer-a, Zenker-a, Dr Sikirića i dr. da je riječ pers. porijekla.

ānber (ānber) m i āmbra f (ar.)

1. crna, veoma mirišljiva smolasta materija koja se vadi iz crjevnih žlijezda jedne vrste kitova. *Physeter catodon*.

2. smolasta ili polutečna mirisna lučevina iz američkog amber-drвета (Rečnik SAN).

3. ānber-drvo, drvo tropskih krajeva *Styrax officinalis*, Fam. *Syraceae*.

4. žuta āmbra, jantar

< tur. *amber* < ar. *anbār*.

V. amberboj, amberija.

ānber m (ar.-pers.) jedna vrsta

indijskog pirinča duguljastih zrna, koji ima miris ambara, a uspijeva i u Mesopotamiji. — »U kljunu joj zrno ambe-rovo«.

< tur. *amberbu* (*amber-bu*), od ar. *anbār* (v. *amber*) i pers. *būy* »miris«.

ānberbōj, ānberbūj m (ar.-pers.)

biljka (cvijet) *Contourea moschata* L. (*Syn. Amberboa moschata* DC., Less.).

< tur. *amberbu* (*amber-bu*), od ar. *anbār* (v. *amber*) i pers. *būy* »miris«.

amberija f (ar.) vrsta rakije, odnosno likera, koji ima miris ambara. »Gdeno bečar pije amberiju« (GZM 1909. 585); »A najviše slatka amberija, / oni piju slatku amberiju« (Vuk VIII 48); »pa povadi plošku sejmenkinju, / i u njojzi ljutu amberiju« (Muz. zap. Inst. 62).

< tur. *amberiye* < ar. *anbā-riyyā*, v. *amber* + ar. adj. suf. *-iyyā*.

āmbra, v. amber

āmel m (ar.) posao, rad, postupak. — »Nemaš dosta nikoga, izvan Boga dragoga i amela svojega« (Nar. bl. 311); U. ob. gov.: »Lijepog je amela« pošten je i čestit.

< tur. *amel* < ar. *amāl*.

V. *amelimānda*, *Amila*.

amelimānda m (ar.-pers.) neradnik, gotovan.

< tur. *amelimānda* »onesposobljeni, orunuli, iznemogli« < ar. *amāl* »posao, rad« i pers. *mānde*, part. a. od *mānden* »ostati«.

Āmme -eta n (ar.) ime sedamdesetog poglavlja *kur'ana*. — »Terć ne čini suneta, u musafu ammeta« (Nar. bl. 310).

< ar. *āmmā*.

V. *amme-sufara*.

āmme-sūfara f (ar.-pers.) knjižica koja sadrži trideseti odsjek (džūz) *kur'ana*.

V. kompon. pod *Amme* i *sufara*.

Āmentu-billāhi indecl. (ar.) početni izgovor, a ujedno i ime arapskih izreka, kojima se očituje islamsko vjerovanje u boga, božje anđele, svete knjige itd.

< ar. *Āmāntu bi-llāhi* »vjero-vah (vjerujem) u Allaha«; ar. *āmāntu*, perf. 1. lice sing. od

ametice

imān (ām̄n) »vjerovati«, ar. *bi-llāhi*, gen. od *Allāh* sa prep. *bi* »u, sa

ametice, **ametom** (hāmeflōē, hā-metom) adv. (ar.) *šasvim*, *potpuno*, *listom*, *odreda sve*. — »Pomriješ ljudi »ametice«, »Marva crkava ametice« (Vuk, Rječnik); »ametom potučeni« potučeni potpuno, do nogu.

< tur. *ammeten* »općenito, sve odjednom« < ar. *āmmātān* »sve, sav« (adv. oblik, ak. od *āmmā* »skupina, svi«, gl. *āmmā* »sve obuhvatiti, općenito biti«. Pogrešno je ovu riječ dovoditi u vezu (na što upućuje Dr Sikirić) sa tur.-ar. *hamlatan* »na juriš, jednim udarom«, pošto *hamlatan* ima sasvim drugo značenje nego li je »ametice« i »ametom«, koje i po izgovoru i po značenju ima potvrdu u turskoj, odnosno arapskoj riječi *ammeten*, kao što je gore objašnjeno.

amidža *m* (ar.) i. stric.

2. fig.: *starac*, *dedo*, *čika*. — »Bi, amidža, vjeru ti zadajem« (M. H. III 325).

< tur. *amūca*, *amca* < ar. *amm* »stric«.

Amila (ar.) *musl. žensko ime*.

< ar. *Āmilā*, lično ime, »Dobra radnica, činovnica«, part. a. od *āmāl* »raditi, postupati, tvoriti«.

āmin! interj. (jevr.) 1. *uslišaj bože! daj bože!*. — »Amin bože s dinom i s imanom!« (K. H. II 56).

2. *potvrдно: tako je!*

< tur. *āmin!* < ar. *āmīn!*

< jevr. *amen!* »zaista, tako je«. V. *aminaš*, *aminati*, *aminkovati*.

Amina (ar.) *musl. žensko ime*.

< ar. *Āminā*, lično ime, »Si-

gurna, Pouzdana«; part. a. f. od *ām̄n* »siguran biti, bez straha biti«.

aminaš *m* 1. *onaj koji amina*.

2. fig.: *koji sve odobrava, koji na sve pristaje, ulizica*.

uzv. od *aminati* (v.)

aminati -ām i **āminati** -nujēm

1. *moliti se sa »amin!«, govoriti »amin!«*. — »Efendiya dovu zaučio, / A ostali aminuju Turci« (M. H. IV 23).

2. fig.: *sve odreda odobravati, na sve pristajati*.

Izv. od *amin!* (v.)

āminkovati -kujēm, *moliti se sa*

»amin!«, govoriti »amin!« —

»Aminkuju lijepe djevojke: / Amin Bože, i sreća od Boga« (K. H. I 222); »Slavno pravi, slavno Boga moli, / Srbadija redom aminkuje« (Petran. 70).

Izv. od *amin!* (v.)

āmīr *m* (ar.) *zapovjednik, starješina*.

— »Lalo moja, miširski amire« (K. H. I 59).

< ar. *āmīr*, part. a. od *ām̄r* »narediti, zapovijediti«.

Āmir (ar.) *musl. muško ime*.

< ar. *Āmir*, lično ime, »Uređeni«, part. a. od *ūmr* »naseeliti se, natsaniti se« itd.

Amira *hipok. Mīra* (ar.) *musl. žensko ime*.

Muškom imenu *Amir* (v.) dodan naš nastavak za ž. rod.

ām-pāmuk, v. *ham-pamuk*

Āmra (ar.) *musl. žensko ime*.

Muškom ar. imenu »Amr« dodan naš nastavak za ž. rod; ar. *Amr* (*Amrun*), lično ime, ime poznatog starog arap. pjesnika Džerira; korijen isti kao i u imena *Amir* (v.).

āmūrluk, v. *hamurluk*

ân, v. han

Anadol m **Anadolija f** (grč.) *Anatoliya, Mala Azija.*

< tur. *Anadol, Anadolu* < grč. *anatoli* »istok«.

Anadolac -lca (grč.) *stanovnik Anatolije.*

Izv. od *Anadol* (v.).

ândisati -išēm, uputiti (pismo), proučiti (u pismu). — »Sad ću praviti knjigu na kolinu, / Hercegliji banu andisati« (M. H. III 554); »Baš je na me, sine, andisala, / Što je lipa u knjizi pravila« (M. H. IV 87). < tur. *andi, anti*, perf. 3. lice sing. od *anmak* »sjetiti se; spomenuti«.

ânduz m (tur.) *oman, ovmak — Inula helenium L.*

< tur. *andız-otu*, ista biljka. tur. izft. od *andız* »šikara« i ot »trava«.

ândžak adv. (tur.) 1. *ali, ama.* — »Čudnu tebi znadem divičicu, / Vrlo j' lipa, andžak na daleko« (M. H. IV 454); »Jesu pili, eglen otvorili, / Što o čemu, andžak o svačemu« (M. H. IV 115).

2. *upravo, baš.* U ob. govoru: »Andžak to se hoće«.

< tur. *ancak* »samo, ali, ama«.

ândžār, v. handžār

ângarija f (grč.) 1. *teretan posao, patnja, muka.*

2. *kulučenje, kuluk.*

< tur. *angarya* < grč. *angaria*.

ângir, v. ajgir

ânkâkuš m (jevr.-tur.) *ogromna ptica istočne mitologije, Phönix.* — »Ime ima, a sebe nema, upravo kao ankakuš« (Ist. bl. I 1).

< tur. *anka-kušu*, istog značenja. tur. izft. od ar. *ânqā*, »za-

mišljena ogromna ptica« (f. od ar. *ânaq*) < pers. *anak* »derdan o vratu«, i tur. *kuş* »ptica«.

anladūmi! aladūmi! shvati! razumi! — »Ovakve pasoše, što neće muhurleisati sve sedam careva, moskovski, ingleski i francuski, nemaju vrijednosti. Aladumi!« (Zembilj III 44). Izv. od *anladūmiti* (v.).

anladūmiti, aladūmiti, shvatiti, razumjeti.

< tur. *anladım*, perf. 1. lice sing. od *anlamak* »razumjeti, shvatiti«.

anladūnmi? jesi li razumio? jesi li shvatio?

< tur. *anladınmı*, perf. 2. lice sing. od *anlamak* »razumjeti, shvatiti« + tur. postpoz. *-mı*. »li?«.

anlâisati, anlâjisati -išēm, razumjeti, shvatiti. — »A kad aga na pendžere glavu, / anlajisa što, ga vila viće« (K. H. II 556).

< tur. *anlamak* »razumjeti, shvatiti«.

anterija (hantèrija) f (ar.) *vrsta gornje haljine. Muške anterije su kratke, obično od deblje tkanine i na prsima presamičene, dok ženske mogu biti duge i kratke, prave se od svile, polusvile ili od čita.* — »I prosječe b'jelu anteriju« (K. H. I 402). »Na njemu je bejaz hantèrija (Vuk V 366).

< tur. *entari* < ar. *antāri*. V. *anteriluk*.

anteriluk m (ar.-tur.) *količina platna potrebna da se sašije jedna anterija.*

< tur. *entariplik* (*entari-lik*), v. *anterija* + tur. suf. *-lik*.

ântika f (lat.) 1. *starina, predmet istorijsko-umjetničke vrijednosti.*

antikali

2. rijedak primjerak, nesvakidašnji.

< tur. *antika* < lat. *antiquus*.
V. antikali.

antikali indecl. adj. (lat.-tur.) *interesantan, pažnje vrijedan (čovjek ili predmet)*.

< tur. *antikalı*, v. *antika* + tur. suf. -li.

âp, v. hap

âp-âcik indecl. adj. (tur.) *sasvim otvoren, sasvim jasan*.

< tur. *apaçık (ap-açık)*. *Ap* je tur. prefiks koji se dodaje pridjevima radi pojačanja značenja, a *açık* je pridjev, v. *açik*.

aparläisati, v. haparläisati

âp-ašicäre adv. (tur.-pers.) *sasvim otvoreno, sasvim jasno, sasvim javno*.

< tur. *apaşıkäre (ap-aşıkäre)* č. *ap aşikjare*; tur. pref. *ap* (koji se stavlja pred pridjeve radi pojačanja značenja) i pers. adj. *âşkâr*, v. *ašicäre*.

âps, **âpsana**, **âpsar**, **apsiti**, v. haps, hapsana itd.

âpst, v. hapst

âr, v. ahar

âr (hâr) *m* (ar.) *stid, sram*.

< tur. *âr* < ar. *âr*, istog značenja.

V. *arsuz*, *arsuzluk*.

ârâb, **arâbât**, **arabâtija**, v. harab, harabat, harabatija.

arâba *f* (tur.) *teretna zaprežna kola*. — »Na arabi zobi i sijena« (K. H. I 330).

< tur. *araba* »kola uopšte«. Za potvrdu ispravnosti ovog etimološkog tumačenja vidi pored mnogobrojnih turskih i drugih ječnika, posebno još i tumačenja Vasmer-a, Radloff-a i A. de Cihac-a.

V. *arabadžija*, *arabadžiluk*.

arabâdžija (râbadžija) *m* (tur.) *kočijaš, kolar*.

< tur. *arabacı (araba-cı)*.

arabadžiluk (râbadžiluk) *m* (tur.) 1. *zanimanje kočijaša*.

2. *kolarski zanat*.

< tur. *arabacılık (araba-cı-lık)*, v. *arabadžija* + tur. suf. -lik.

Arabistân *m* (ar.-pers.) *Arabija*. — »Kaplan pašu od Arabistan-a« (K. H. I 258).

< tur. *Arabistan* < ar. *Arab* »Arap« i pers. suf. za građenje imenica mjesta -stân.

ârâč, **arâčlija**, v. harač, haračlija

arâisati, **arâjisati** -išēm, *prijati, goditi, pristajati*. — U ob. gov.:

»Ovo mi jelo ne araiše« = ne godi mi, »Ne araiše mu ono odijelo« = Ne pristaje mu.

< tur. *yaramak* »prijati, pristajati« itd. U našem jeziku početno »j« izbačeno i mjesto »jara-isati«, govori se »araisati«.

arâkčîn, **râkčîn** *m* (ar.-pers.) *bi-jela pamučna kapica koja se nosi ispod kape da kupi znoj*.

< tur. *arakçin*, istog značenja < ar. *araq* »znoj« i pers. čin od čiden »kupiti, skupljati« i *arakçin* »koji kupi znoj«.

âraluk i **arâluk (haraluk)** *m* (tur.) *međuprostor; sporedna prolazna prostorija u starim bosanskim kućama, prigradna prostorija uz kuću od dasaka ili drugog slabog materijala; mali hodnik*.

< tur. *aralık (ara-lık)*, od tur. *ara* »razmak; među« + tur. suf. -lik.

ârâm, **ârambaša**, **arâmija**, v. haram, harambaša, haramija

âran, v. haran

arânija, v. haranija

ārār, v. harar

arāret, v. hararet

ārbija, v. harbija

ārčalija, v. harčalija

ārčiti, v. harčiti

ārdal, **ardalija**, v. hardal, hardalija

ārdenč m (tur.) smrekina voda; smreka.

Izv. od ardič (v.).

ārdiē m (tur.) *smreka*, *Juniperus communis* L. Fam. *Coniferae*.
< tur. *ardic*, *ardic*.

ārdija f (ar.) mala pomoćna prostorija iza dućana. — »Svaki trgovački dućan imao je magazu, a mnogi obrtnički dućani ar diju. Dok je magaza građena od tvrdog materijala, ar dija je građena od čerpića ili drveta kao i dućan« (GZM 1951. 192).

< tur. *ardiye* »magaza iza dućana« < ar. *arḍiyyā*, ar. *arḍ* »širina« + ar. suf. f. *-iyyā*.

arebica f, *arapskim slovima pisan ili štampan srpskohrvatski tekst*. Mnogo su se muslimani u Bosni i Hercegovini služili arebicom sve do prije 2—3 decenije. Arebicom, a na srpskohrvatskom jeziku, štampani su u Bosni u razdoblju od 1908. do 1919. godine sljedeći časopisi i novine: »*Tarik*« (Put), »*Mualim*« (Učitelj), »*Misbah*« (Svjetiljka) i »*Jeni Misbah*« (Nova Svjetiljka).

Naša izvedenica od tur. *arabi*
< ar. *arabiyy* »arapski«.

Arēfāt, **Arāfāt** m (ar.) ime visoravni u okolini Meke, gdje se hadžijske sakupljaju svake godine uoči Hadžijskog bajrama (Kurban-bajrama).
< ar. *Arāfāt*.

ārem, **arēmluk**, v. harem, harem-luk.

Arfa-dūn m (ar.-tur.) dan uoči Bajrama.

< tur. *arafa günii*, tur. izft. od ar. *arāfā* »dan uoči Bajrama« i tur. *gün* »dan«.

ārgat m (tur.) puškarnica, rupa na zidu kamenih kuća kroz koju se puca. — »Od argata trče do argata, / te mi Turke biju proz argata« (Vuk VIII 225).

< tur. *argut* »klanac, tjesnac«.

ārgat, **argatin**, **argatluk** itd., v. irgat, irgatin, irgatluk itd.

Arif (ar.) musul. muško ime.

< ar. *Arif*, lično ime, »Dobar poznavalac, Gnostik«.

Arifa (ar.) musul. žensko ime.

Muškom ličnom imenu Arif (v.) dodan naš nastavak za ž. rod.

ārka f (tur.) 1. leđa; stražnji kraj.

— »Dorak (na gunju) se sastoji iz arka (leđa), peševa i jake« (Marjan).

2. *vanjska tupa strana kose*.

3. *fig.: zaleđe, protekcija*. — »Najsposobniji čovjek bez arke teško napreduje« (Nar. bl. 444).

< tur. *arka* »ono što stoji pozadi, straga; stražnji kraj, zaleđe, naslon u stolice« itd.

V. *arkadaš*, *arkali*, *arkaluk*.

ārkadāš (**ākardāš**) m (tur.) drug, kolega. — »Arka da šu, rediflijo mladi, / a što dade curi selamluka« — »treći selam svojim akardašim« (I. Z. II 171, III 227).

< tur. *arkadaš*, izv. od *arka* (v.) + tur. suf. *-daš*.

arkāli indecl. adj. (tur.) sa arkom, sa zaleđem; velik, dug. — »I od boja arkali topove« (K. H. I 198); »Ždrala zovte četiri seiza, / Sa četiri arkali ju-

arkàluk

lara« (Kašik. III 4).

< tur. *arkalı* »sa arkom, sa za-
ledem, jakih leđa: velik, dug«,
v. arka + tur. suf. -li.

arkàluk *m* (tur.) dio oklopa koji
pokriva leđa.

< tur. *arkalık* (arka-lık), v. ar-
ka + tur. suf. -lik.

är-kapija (är-kapija) stražnja
vrata, sporedan ulaz (kuda ula-
ze kola i stoka). — »Kola ula-
ze na ärkapiju« (Marjan.).

< tur. *art kapı* »stražnja vra-
ta«, tur. *art* »stražnji« i tur.
kapı »vrata«.

V. arkaš.

ärkaš *m* (tur.) stražnji uzdignuti
dio sedla.

< tur. *artkaş* (art-kaş) istog
značenja, od tur. *art* »stražnji«
i tur. *kaş* »uzdignuti dio sedla
sa krajeva«, v. kaš.

ärliti se, crveniti se. — »Neka se
ar li l'jepi fes na glavi, / Nek
se plavi kita do ramena« (I. Z.
Herceg. 15).

< tur. *al* »crven« (v. äl): alliti
se, a potom arliti se.

armāgan (harmāgan, amālgam)

m (tur.) dar, poklon. — »Ljubio
sam u majke jedinu, / često
sam joj slao armagane«
(Vuk I 468); »Zet se spravlja
u punice, / Nosi divne arma-
gane: / Čeri jare i magare«
(Vuk, Rječnik); »Ja mu mlada
šaljem harmagane: / Žutu
tunju i vehlu jabuku« (I. Z. IV
88); »U koji se danak razbolila,
/ u oni joj došli amalgami,
/ od svekra joj čurak i čurdija«
(Kašik. I 179).

< tur. *armağan* »dar, poklon«.

ärman, v. harman

armudija *f* (pers.) ukras na čoha-
nim čakširima u obliku kruške,
džep na kome je takav ukras.

— »Šare na čakširima: armu-
dije, dikiši, dotluci, pačaluci«,
— »Između dva prednja džepa
(na čakširima), upravo na sre-
dini je džep, zvani armudij-
ja« (Marjan.).

< tur. *armudi*, v. armut + ar-
-tur. suf. -i (*ıy*).

ärmüt *m* (pers.) kruška.

< tur. *armut*, *armud* < pers.
emrūd »kruška«.

V. armudija, karamut.

Arnaut *m* (grč.) Albanac, Ar-
banas.

< tur. *Arnaut*, *Arnavut* < grč.
arnabitis.

V. Arnautlija, Arnautluk.

Arnautlija *m* (grč.-tur.) Albanac,
Arbanas.

< tur. *Arnavutlu*, *Arnavutlu*, v.
Arnaut + tur. suf. -lu (-li).

Arnautluk *m* (grč.-tur.) Albanija.

< tur. *Arnavutluk*, *Arnavutluk*,
v. *Arnaut* + tur. suf. -luk (-lik).

ärpa *f* (tur.) ječam. — »Šarca svo-
ga timar učinio, / ustače mu
arpe ugruhate« (M. H. III 19).

< tur. *arpa*.

V. arpadžik, arpaluk, arpasuj,

arpaš.

arpadžik *m* (tur.) sitni crveni luk
za sijanje, *Allium cepe annu-
nus*.

< tur. *arpacık*, istog značenja,
v. arpa + tur. dem. suf. -cik.

arpàluk *m* (tur.) ova riječ je kroz
istoriju Turske Carevine imala
u raznim vremenima različito
značenje: opanaža, plata, do-
punska plata uaturi ili novcu,
penzija.

< tur. *arpalık* (arpa-lık), v.
arpa + tur. suf. -lik.

ärpasuj *m* (tur.) 1. voda od izva-
rena ječma.

2. pivo.

< tur. *arpa suyu*, tur. izft. od

tur. *arpa* »ječam« i tur. *su* »voda«.

arpaš *m* (tur.-pers.) ječmena kaša, jelo od ostupanog ječma (*Gerste*).

< tur. *arpa aşı*, tur. izft. od tur. *arpa* »ječam« i pers. *āš* »jelo«, kuhana hrana«.

arsa *f* (ar.) gradilište, prazno zemljište.

< tur. *arsa* < ar. *arša*.

arsenāl *m* (ar.) 1. skladište oružja.

2. Zavod za izradu oružja i drugog vojnog materijala.

3. Brodogradilište za izradu ratnih brodova.

< ar. *dār-u-ššināa* »brodogradilište za izradu ratnih brodova; sjedište uprave za mornaricu«, osn. zn.: »kuća proizvodnje«, ar. izft. od ar. *dār* »kuća« i ar. *āš-šināa* (āl-šināa) »za-nat, proizvodnja«.

arslan *m* (tur.) *lav*. — »Od sita arslana, ne boj se, a od gladne mačke bježi!« (Nar. bl. 132). »I kod nje su dva ljuta arslana, / što iziju živoga junaka« (Vuk II 34).

< tur. *arслан*.

Arslan (tur.) *musl. muško ime*.

< tur. *Arslan*, lično ime, »Lav«.

arsuz -a, supst. i kao adj. (ar.-tur.) 1. bezobraznik, arsužin. — A mi ćemo Ruđanku, / Ruđanke su arsuži« (Muz. zap. Inst. 3215).

2. bezobrazan, koji nema stida i fig. ljut, zločast, zle naravi. — »Kako će arsuž-ženama biti jezici prikovani klincima rastovnjacima za džehenemski direk« (Zembilj III 18); — arsuž-dijete, ljuto, zločasto dijete.

< tur. *arsız* (ar-sız), v. *ār*+tur. suf. -siz.

arsuzluk *m* (ar.-tur.) 1. bezobraznost, bestidnost, nevaspitanost. 2. ljutnja, zloća, zla narav.

< tur. *arsızlık* (arsız-lik) v. *arsuz* + tur. suf. -lik.

aršin *m* (tur.) stara mjera za dužinu. Dunderski (građevinski) i zidarski aršin je dug 75,8 cm, čaršijski 68 cm, a terzijski 65 cm. — »Ako je daleko Bagdat, nije aršin« (Nar. bl. 16). »U širinu pedeset aršina, / U duljinu sto i dvadeset i četiri« (Lord 304).

< tur. *arşın* »mjera za dužinu« kao i u nas. Osn. zn.: 1. »razdaljina od vrhova ručnih prsta do ramena«, 2. »raskorak«.

artërisati, altërisati -šëm (tur.) nadmetati se na licitaciji sa većom ponudom; povisiti cijenu. < tur. *artırmak*, sa istim značenjem kao i u nas.

ārūn, v. *harun*

arvánija, v. *havranija*

Arzija i Arzija (pers.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Arzu*, lično ime, »Željena«, ime Kamberove ljubavnice iz turske narodne priče. »Kamber ve Arzu« (Kamber i Arzi) < pers. *arzū* »želja«.

ārziti (hārziti) (ar.) *javljati, prijavljivati, optuživati*. — »To činiše tvoje Sarajlije, / harzeći ga bijelu Stambolu, / sve devletu caru čestitomu« (F. J. II 430).

Izv. od tur. *arz* < ar. *arḏ* »izložiti, iskazati, predstaviti«. V. *arz-odaja*, *arzuhal*.

arzlak (hārzlak) *m* (ar.-tur.) kalibar; oblik drvenog predmeta koji izrađuje čekrčkija (v.). — »Svaki nosi po dvadeset puša-

arz-ödaja

ka, / sve na jedan arzlak izgonjene» (Vuk III 333).

< tur. *ardalık*, *aralık* (*arda-lık*, *arza-lık*), tur. *arda*, *arza* »čelični nož, strug, na primitivnoj mašini čekrkčija« + tur. suf. -lik; tur. *arda*, *arza* < ar. *ard* »širina«.

arz-ödaja (ârzi-ödaja) f (ar.-tur) *salon u carskom dvoru*. — »Sultan care, svečevo koljeno, / hodi sa mnom do jataka tvoga, / do jataka hajd' u arz odajji« (K. H. I 58); »Dok ispade iz arzi odaje, / opremi se, ode ka Budimu« (F. J. II 357). < tur. *arz odası* »sala, salon«, izft. od ar. *arḏ* »izložiti, iskazati, predstaviti« i tur. *oda*, »soba«.

arzühāl, arzöhāl -ála (*arzuval, arzöäl, arzövän*) m (ar.) *molba, predstavka, memorandum*. — »Pa sultanu daju arzu hale« (K. H. I 463); »Pa krvava arzöala gradi, / Pa ga dade caru čestitome« (Petran. 451); »bez careva bijela fermama, / brez vezeka i brez arzovana« (Vuk III 277). < tur. *arzuhal* (*arz-i-hal*), pers. izft. od ar. *arḏ* »izložiti, iskazati, predstaviti« i ar. *hāl* »stanje«, v. *hal*.

a. s., v. alejhiselam

asäba f (ar.) 1. *srodnici po muškoj lozi* (»po muškoj krvi«). 2. *kao pravni termin: po šerijatskom nasljednom pravu zakonski nasljednici, koji spadaju u red univerzalnih nasljednika*. < tur. *asabe* < ar. *äšabä*. Ar. singulär upotrijebljen u turskom i našem jeziku kao plural. V. *asabaluk*.

asabäluk i asabäluk m (ar.-tur) *srodstvo po muškoj lozi*.

< tur. *asabelik*, v. *asaba* + tur. suf. -lik.

Asaf, Asaf, Äsif (jevr.) *musl. muško ime*.

< ar. *Äsaf* (< jevr.), lično ime, Solomonovog (Sulejman-pejgamberovog) ministra. U tur. *äsaf* »vezir«.

äsär m (ar.) 1. *tragovi, znakovi*. 2. *književna ili umjetnička djela*.

< tur. *äsar* < ar. pl. *ätär*, sa gore navedenim značenjem, sing. *ätär*, v. *eser*.

äsas (häsas) m (ar.) *noćni stražar, noćni čuvar*.

< tur. *äsas* < ar. *asäs*, sing. *äss* »noćni čuvar«. Ar. plural u tur. i našem jeziku upotrijebljen kao singular. V. *asasbaša*.

asazbaša m (ar.-tur.) *starješina noćnih čuvara cijelog grada*.

< tur. *asasbaşı* (*asas-başı*), v. *asas* i *baš*.

ashäbi (sing. *äshāb*) m (ar.) *dru-govi Muhamedovi*.

< tur. *ashab*, *ashap* < ar. pl. *aşhāb* sing. *şāhib* »drug, kolega«. Ar. plural upotrijebljen u tur. i u našem jeziku kao singular.

ashäbi-feräiz m (ar.) *u šerijatskom nasljednom pravu povlašćeni zakonski nasljednici s ali-kvotnim dijelovima, koji su u kur'anu izričito određeni*.

< tur. *ashab-i feraiz*, pers. izft. od ar. pl. *aşhāb*, sing. *şāhib* »vlasnik, posjednik« i ar. pl. *färā'id*, v. *feraiz*.

Äsif, v. **Asaf**

Asifa (jevr.) *musl. žensko ime*.

Muškom imenu Äsif dodan naš nastavak za ž. rod.

ăsiya -ē i ăsi indecl. (**hăsiya**, **hăsi**) *m* (ar.) 1. *griješnik; silnik (koji se posilio)*.

2. *odmetnik, buntovnik*.

< tur. *ăsi* < ar. *ăṣī*, sa gore navedenim značenjima.

V. *asiluk*, *asi* se učiniti, *poasiti* se.

asiluk (hasiluk) *m* (ar.-tur.) 1. *griješanje; obijest*.

2. *odmetništvo, nepokornost*.

< tur. *ăsilik (ăsi-lik)*, od »*ăsi*«
v. *asiya* i tur. suf. *-lik*.

Ăsim (ar.) *musl. muško ime*.

< ar. *Ăṣim*, lično ime, »Sačuvani, Zaštićeni«.

ăsi (hăsi) se učiniti, osiliti se, *obje-
stati postati; nepokoran biti*.

— »Sad se Janko asi učinio« (M. H. III 7); »Koliko se hasi učinio, / On podiže silovitu vojsku« (Vuk VIII 169).
Izv. od *asi* (v.).

ăsker (ăščer) *m* (ar.) *vojska; vojnik*. — »Da ostavim tebe kod askera« (M. H. I 252).

< tur. *asker* < ar. *askār*.

V. *askerija*, *askerluk*.

ăskerija (ăščerija) *f* (ar.) *vojska, vojništvo*. — »Pod Bečom se kupi askerija, / da uzima po Bosni gradove« (I. Z. II 188).

< tur. *askeriye* < ar. *askā-riyyā*.

ăskerluk (ăščerluk) *m* (ar.-tur.) *vojništvo*.

< tur. *askerlik (asker-lik)*, v. *asker* + tur. suf. *-lik*.

ăslī adv. (ar.) *sigurno, upravo, zaista, vjerovatno; sva je pri-
lika*. — »Asli, otkako Švabo provrće Ivan planinu, nema kod nas ni onih dosadašnjih zima i pometenija« (Zembilj II 20); »Asli i nije 'on čovjek kô što su drugi ljudi« (Avdić 8); »A sli

momak iz Hercegovine« (K. H. I 202).

< tur. *aslı* »glavni, temeljni«

< ar. *aslī (asliyy)*, adj. od *asl* »temelj, korijen; princip«.

ăsma (hăsma) *f* (tur.) 1. *vinova loza ôdrina, loza čardaklija, Vitis vinifera L.*

2. *zemljana peć koja se loži iz sobe a ne iz predsoblja*.

< tur. *asma*, istog značenja kao gore pod 1.

ăsna, v. *hasna*

ăsniti, v. *hasniti*

ăsol, ăsoliti, v. *hasul, hasuliti*

ăspürli indecl. adj. (tur.) *zatvo-
reno crvene boje*.

< tur. *aspurlu (aspur-lu)*, tur. *aspur* + tur. suf. *-lu (-li)*; tur. *aspur* znači: 1. »divlji crveni šafran, šafranika — *Carthamus tinctorius L.*«

2. fig.: »veoma crvena boja, za-
tvoreno crvena boja«.

V. *aspurlija*.

ăspürlija, ăspura (haspürlija) *f*

(tur.) *tanka crvena marama ko-
ju su ranije muslimanke upo-
trebljavale kao povezaču ili kao
pojas; crveni veo, vezen i oki-
čen zlatnim kolutićima (pula-
ma), kojim se pokrivažu mlade
nevjeste*. — »Skinu, majko, kr-
mez aspurliju, / pa se po-
kri mrkom jemenijom« (I. Z. II
201); »Umihana Hadži Jusufage,
/ na Vrbasu dugum ostavila,
/ aspurliju za vrbu svezala«
(Muz. zap. Inst. 3313); »ne da
pasat krmzi haspurlije«
(Beh. VIII 237).

< tur. *aspurlu*, v. *aspurli*.

ăsta, ăstaleniatu se, v. *hasta, ha-
stalenisati se*

ăstăr (hăstăr) *m* (ar.) 1. *postava,
odnosno platno za postavu (odi-
jela, posteljine itd.)*.

2. tanko bijelo pamučno platno za uvijanje mrtvih. — »Sad na tebi, Mujo, svileni košulja. — / do dan do dva, Mujo, bijela a star a!« (Vuk I 469).

< tur. *astar* »postava uopšte«
< ar. pl. *āstār*, sing. *sitr* »za-
stor«. U pers. *āstēr* »postava«.

ásul, v. hasul

ásum, v. hasum

ásura, v. hasura

ášā, ášati, v. haša, hašati

ášā-jokāri adv. (tur.) *dolje-gore, tam-ovamo*.

< tur. *aşağı-yukarı* »približno«,
tur. *aşağı* »dolje; donji«, tur.
yukarı »gore; gornji«.

ášār m (ar.) *desetina, porez na zemlju*.

< tur. *âşar* < ar. pl. *a'sār*,
sing. *u'sr* »desetina«.
V. *ašar-memur*, *ušur*.

ašārija, ašariluk, v. hašarija, hašariluk

ášār-mémūr m (ar.) *činovnik koji vodi brigu o ubiranju desetina (poreza)*.

< tur. *âşar memuru*, izft. od
ašar (v.) i *memur* (v.)

ášče, v. akča

áščibaša (áhčibaša) m (pers.-tur.) *glavni kuhar, šef kuhinje*.

< tur. *aşçıbaşı, ahçıbaşı* (*aşçı-başı*), tur. izft., v. kompon. pod
aščija i *baš*.

aščija (áhčija) m (pres.-tur.) *kuhar*. — »Bog sreću dijeli. a aščija čorbu« (Nar. bl. 23).

< tur. *aşçı, ahçı*, < pers. *āš*
»jelo, kuhana hrana« + tur. suf.
-či.

V. *aščibaša*, *aščika*, *aščiluk*, *aščinica*.

aščika, aščikaduna (áhčika, áhčikaduna) f (pers.-tur.) *kuharica*.

< tur. *aşçı kadın* (*ahçı-kadın*),
v. kompon. pod *aščija* i *kaduna*.

aščiluk (áhčiluk), Aščiluk m (pers.-tur.) *1. kuharstvo, kuharski zanat, kuharska vještina*.
2. dio čaršije u kojemu se nalaze aščinice.

< tur. *aşçılık* (*aşçı-luk*), od tur.
aşçı, v. *aščija* + tur. suf. -çi.

aščinica, aščinca, (áhčinica aščinca) f, *javna kuhinja, narodna kuhinja, aščinska radnja*.

Izv. od *aščija* (v.).

aščer, aščerija, aščerluk, v. asker, askerija itd.

ašenā indecl. adj. (pers.) *vješt, znan, upućen*.

< tur. *aşına, aşna* < pers. *āšnā*,
istog značenja kao u nas.

ášere -eta n (ar.) *recitovanje (učenje) napamet izvjesnog broja stavaka (desetak) iz kur'ana*.

< ar. *a'sārū* »deset«.

ašërma, ašrma, v. hašërma

ašicāre adv. (pers.) *otvoreno, jasno, očividno, javno*. — »A šicāre izjaši dogata« (M. H. III 128).

< tur. *aşıkāre* (č. *aşikjāre*),
istog značenja < pers. *āškār*.
V. *ap-ašicāre*.

Ašida hipok. Šida (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Aşide*, lično ime < ar.
āšiddā »Stroga; Jaka, Moćna«.

ašigdžija, v. ašikčija

ašik i ašik m (ar.) *1. ljubavnik, dragan; momak koji ašikuje, zaljubljeni*. — »Igrala bi, al' ne mogu, / pribio mi ašik nogu, da je ašik pravi bio, / ne bi mi je ni pribio« (Muz. zap. Inst. 2040); »Pa si i tamo ašik nametnuo« (M. H. III — 435).

2. zanesen od ljubavi za nečim (derviš).

3. od ovog dolazi ime jedne mahale u Sarajevu: Ašikovac. < tur. âşik < ar. âšig. part. a. od 'išk »ljubiti, ljubav voditi, voljeti«.

V. ašikčija, ašiklija, ašikluk, ašikovati, ašik se učiniti, ašk, naašikovati se, zaašikovati se.

ašik, v. ašk

ašikčija, ašigdžija m (ar.-tur.) 1. isto što i ašik. — »Da ja imam dvanaest ašikčija« (M. H. X 46).

2. onaj koji ašikuje.

< tur. âşikci, v. ašik + tur. suf. -ci.

ašiklija m (ar.-tur.) 1. ljubavnik, miljenik, ljubavnica, dragana; onaj (ili ona) koji voli ašikovati. — »O bijelu vratu ašik-rije Esme« (Gajret 1929. 54)
2. ljubavna pjesma.
< tur. âşikli, v. ašik + tur. suf. -li.

ašikluk m (ar.-tur.) ašikovanje. — »Dosti je našeg ašikluka bilo« (M. H. III 436); »Da mi dođeš pod pendžere u ašiklu-ke« (Muz. zap. Inst. 3418).
< tur. âşiklik, v. ašik + tur. suf. -lik.

Ašikovac, v. ašik

ašikovati -ujēm, **ašikovanje** -a, voditi ljubavni razgovor, udvaranje između momka i djevojke. Ašikovanje je bilo veoma uobičajeno u Bosni i Hercegovini. Momci su išli djevojkama pod prozor ili na avlijska vrata i vodili bi duge ljubavne razgovore. Kod muslimana se najviše ašikovalo u petak i na praznike. — »Ašikuje momak i djevojka«, »Udovica raz ašikovanja« (M. H. III 434,

409); »Kašalj, šuga i ašikovanje ne može se sakriti« (Vuk, Posl. 133).

Izv. od ašik (v.)

ašik se učiniti, 1. zaljubiti se. — »Kad djevojka ugleda Turčina, / na Halila ašik se učini« (K. H. I 498).

2. zaželiti. — »Ja sam se ašik učinijo, / Da dovedem da ženim Haljila« (Lord 143).

Izv. od ašik (v.).

Ašira (ar.) musul. žensko ime.

< tur. Âşır, m. lično ime < ar. âšir »deseti« (red. broj od âšārā »deset«) sa našim nastavkom za ž. rod.

ašiš, v. hašiš

ašk, ašik m (ar.) ljubav, ljubavni zanos; čežnja za nečim. — »Aškom srce napuni« (Nar. bl. 309).

< tur. aşk < ar. 'išk.

V. ašik, aškosum, aškuna, Alah aškuna!

aškösüm! ačkösüm! aškolsun! interj. (ar.-tur.) bravo! živio! —

»Aškolsun, baš je munasip! viču svi« (Zembilj III 125).

< tur. aşkolsun! »bravo! živio!« v. ašk i tur. olsun, imp. 3. lice sing. od olmak »biti«.

aškuna! interj. (ar.-tur.) u tvoje zdravlje! zdrav si! (nazdravljanje uz piće).

< tur. aşkına! sa istim značenjem, osn. zn.: »za tvoju ljubav«, od ašk (v.) i posvojna tur. zamjenica.

ašlāma (aršlāma) f (tur.) plemenita (kalemljena) trešnja, vrsta bolje trešnje, Allium fistulosum. — »gurabije na suncu pečene, / i aršlame u među kuvane« (Vuk I 303).

< tur. ašlama, ašılama, istog značenja, od ašılamak »cijepiti (kalemiti) voćku«.

ášluk

ášluk, v. hašluk

ašûre (hašûre) *n* (ar.) 1. muslimanski praznik 10. Muharema, prvog arapskog mjeseca.

2. hošaf (kompot) koji se pravi na dan 10. Muharema od svakovrsnog voća i zrnevlja. Običaj varenja ašureta je, po muslimanskom narodnom vjerovanju, uspomena na dan kada se Nuh-pejgamber (Noje) spasio od potopa i svario slatko varivo od zrnevlja i ostale hrane koje se na spasenoj lađi našla.
< tur. *aşure* < ar. *‘ašûrā*.

ât âta (hât, hâta) *m* (tur.) 1. konj plemenite pasmine. — »Mejdandžije ate uzjahaše« (M. H. III 49); »al' dopade dvanaest Arapa, / na dvanaest ata arapskije« (Vuk II 363); »Ali ide krčmarica Janja, / na silnoga hata debeloga« (Vuk II 38).

< tur. *at* »konj«.

V. alat, dogat, atlija, atmejdán,

Āta, v. Atija

âtār (ättār) *m* (ar.) onaj koji prodaje lijekove, travar, drogerist.

< tur. *attar* < ar. *‘aṭṭār* »drogerist«, (ar. *‘iṭr* »mirodija«).

átar, átariti itd. v. hatar, hatariti itd.

áter, áteriti, v. hater, hateriti

äteš *m* (pers.) *vatra*. — »Porazio ga sveti Arandeo svojom a teš-sabljom« (Marjan).

< tur. *ates* < pers. *äteš* »vatra«.

V. atěši, atešluk, atešten-emin.

atěši indecl. adj. (pers.) *vatrena-ste boje*.

< tur. *atesi*, v. ateš + ar.-pers. suf. *-ī* (*īyy*).

atěšluk *m* (pers.-tur.) gornji dio mangale u kome se drži žar i

gdje se stavljaju džezve s pečenom kafom. (v. GZM 1951. 224).

< tur. *ateşlik*, v. ateš + tur. suf. *-lik*.

ätešten-ëmin (ateštenemin, atešterëmin) indecl. adj. (pers.-ar.), osiguran od požara. Stare kamene magaze sa željeznim vratima smatrale su se atešten-emin. — »Ovako građene magaze smatrale su se sigurne od požara i nazivale se atešterëmin« (GZM 1951. 192).

< tur. *ateşten emin* »siguran od vatre«, pers. *äteş* »vatra« i ar. *ëmin* »siguran«.

Ātif hipok. Tifo, Āto (ar.) *musl.* muško ime.

< ar. *Ātif*, lično ime, »Milo-stivi«.

Ātifa hipok. Tifa (ar.) *musl.* žensko ime.

< ar. *Āṭifā*, lično ime, »Milo-stiva«.

Ātija hipok. Āta (ar.) *musl.* žensko ime.

< ar. *Āṭiyyā*, lično ime, »Darovana, Poklonjena«.

Ātlagić, v. atlija

ätlaz, ätlas *m* (grč.) 1. sjajna svilena tkanina, vrsta kumuša.

2. u posljednje vrijeme: papučna tkanina zv. »glot«.

< tur. *atlas* < ar. *aṭlas* »vrsta svilenе tkanine« < grč. *‘Atlas* ime grčkog mitološkog džina.

ätlija *m* (tur.) konjanik; konjica. — »Za mnome je kauska atlija, / da bježimo na našu Krajinu« (K. H. II 124).

< tur. *atlı (at-lı)* »konjanik«, v. ät + tur. suf. *-lı* i naš nastavak »-ja«. Ako iza ove riječi dođe titula »aga«, onda ispada naš nastavak, pa se izgovara »ätli-äga«, »ätlaga« i znači: starje-

šina konjanika. Otud prezime Atlagić.

atmädža, akmädža *f* (tur.) 1. kobac obučen za lov na ptice, *Accipiter nisus*.

2. vrsta sokola obučenog za lov na ptice, kojim su se lovile ptice u Bosni. Posljednji lovci sa atmadžama u Bosni su bezi Uzejirbegovići u Maglaju. Još su tako lovili između dva svjetska rata.

< tur. *atmaca*, u značenju kao gore pod 1.

ätmejdän (ät-mëjdän) *m* (tur.ar.)

1. konjsko sajmište, pijaca gdje se konji prodaju.

2. konjsko trkalište, hipodrom. < tur. *at-meydani*, sa oba gore navedena značenja, v. ät i mejdan.

V. Atmejdän.

Ätmejdän (Ät-mëjdän) *m* (tur.-ar.) ime prostora na lijevoj obali Miljacke u blizini mosta zv. Čumurije (željeznog mosta) u Sarajevu, gdje je ranije bila konjska pijaca i trkalište. — »Sarajevo, široko si, / Ät-mejdän u, zelen ti si« (GZM 1910. 516).

V. Atmejdän.

átor, átoriti, v. hatar, hatariti

ätula, v. hatula

átur, áturiti, v. hatar, hatariti

äv, v. hav

áva, v. hava

aváje, avájija, v. havaje, havajija

Ävala *f* (ar.) planina jugoistočno od Beograda. — »Pokliknula bijela vila / Sa Ävale iznad Biograda« (Vuk, Rječnik).

< tur. *Havâla* »naziv nekadašnjeg grada Žrnova kod Beograda«. Odatle dolazi i naziv

Avala; < ar. *hawālā* »prepreka, pregrada; mjesto ili objekat koji ima pred sobom dobar vidik, koji dominira okolinom«.

ävām *m* (ar.) široki slojevi naroda, masa.

< tur. *avam*, istog značenja, < ar. pl. *‘awām*, sing. *‘amm* »opšti, ukupan«.

avan, v. havan

aváriz (aváriz äkča) *m* (ar.) vanredni državni nameti.

< tur. *avariz* < ar. pl. *‘awāriḏ*, sing. *‘ariḏ* »novopojavljeni«.

ävāz -áza *m* (pers.) glas.

< tur. *avaz* < pers. *āwāz*. V. avazile.

ävāzile adv. (pers.-tur.) glasno, na sav glas. — »Knjigu gleda, avazile kaže« (M. H. III 78).

< tur. *avazile*, v. avaz + tur. postpoz. *-ile* »sa«.

Ävdan, v. Abdulah

ävdes, avdësli, avdëslija itd. v. abdes, abdesli, abdeslija itd.

Ävdić, v. Abdulah

ävdisalätin -ina, äbdusalätin -ina *m* (ar.) biljka (cvijet) *Euphorbia lathyris* L.

< tur. *abdüsselätin* < ar. *‘abd-us-sälätin*, gore označena biljka, »rob careva«, ar. izft. od ar. *‘abd* »rob« i ar. *sälätin*, pl. od *sulṭān* »car, vladar«.

Ävdo, v. Abdulah

ävđžibaša *m* (tur.) starješina lovaca. — »Posle nekog vremena postane on vrlo bogat, i svi lovci priznaju ga za svoga avđžibašu« (Čajkan. 144).

< tur. *avciabaşı*, izft. od tur. *avci*, v. avđžija i tur. *baş*, v. baš.

ävđžija i ävdžija *m* (tur.) lovac. — »Sve avđžije puške ba-

avdžiluk

ce, / pa slušaju kajdu moju« (GZM 1906. 505).

< tur. *avci* »lovac«, tur. *av* »lov« + tur. suf. *-ci*.

V. avdžibaša, avdžiluk.

avdžiluk *m* (tur.) *lovljenje, lovstvo, bavljenje lovom.*

< tur. *avcilik* (*avci-lik*) v. avdžija + tur. suf. *-lik*.

avet i **ävēt** *m* (ar.) *prikaža, utvara, strašilo.* — »Je li to čovek ili a v e t« (Jakšić II 468); »Kakav je kao a v e t« (u ob. gov.). < tur. *âfet* »nesreća; mitološko biće u obliku krilatog lava« (u pers. *âfet* »nesreća«) < ar. *âft* »nesreća; čudo«. — Mislim da riječ »avet« etimološki nema nikakve veze sa ar. riječi *hay-âlâ* (*t*) »privedenje, utvara« (sa kojom je dovode u vezu Daničić, Miklošić, Rj. JAZU, Marjanović i dr.), pošto nema potvrde ni dokaza o tome da je od »hajalet« mogao nastati oblik »avet«, a samo istovjetnost značenja ne može služiti kao osnov takvom tumačenju.

ävētan *adj.*, *mahnit.*

Izv. od avet (v.)

avētati -tām, *mahnitati, govoriti koješta, raditi koješta.*

Izv. od avet (v.)

avētinja (**havētinja**) *f* (ar.) 1. *prikaža, utvara.*

2. *osoba luckasta, lake pameti, koja slabo shvaća.*

Izv. od avet (v.)

ävlat, v. halvat

ävlija *f* (grč.) *kućno dvorište ograđeno zidom.* — »Na avliji demirli kapija« (M. H. III 215).

< tur. *avlı* < grč. *avli*.

ävlija, v. havlija

ävra, v. havra

avránija, v. havranija

ävret *m* (ar.) *stidna mjesta na čovječijem tijelu koja treba pokrivati.*

< tur. *avret* < ar. *’awrā*.

ävs, **avsāna** itd. v. haps, hapsana itd.

âzā *m* (ar.) *član odbora, vijeća, komisije itd.*

< tur. *âza*, istog značenja < ar. pl. *aḏā*, sing. *uḏw* »tjelesni organ, ud, dio tijela«. Ar. plural upotrijebljen u tur. i našem jeziku kao sing.

âzāb, **âzāp** *m* (ar.) 1. *muka, patnja; azab činiti* »mučiti, patiti«; *na azabu biti* »biti na muci«.

2. *kazna na onom svijetu.* — »Za grijeh bit’ a z a b« (Nar. bl. 314).

< tur. *azab, azap* < ar. *’aḏāb*.

Azabagić, v. azap

âzād indecl. *adj.* (pers.) *slobodan, oslobođen (iz ropstva), âzād učiniti*, »osloboditi, pustiti na slobodu«. — »Ja ću agu azad učiniti« (M. H. III 271).

< tur. *azad* < pers. *âzād* »oslobođen«.

âzap, **âzab** *m* (ar.) 1. *pripadnik posebnog roda vojske u Tur. Carevini. Azapi su u mornarici služili kao puškari, a u kopnoj vojsci kao pješadija. Azapi su držali i stražu u utvrđenim gradovima, kulama i na mostovima. Njihovi zapovjednici zvali su se âzapaga, âzabaga. Otud prezime âzapagić, Azabagić.*

2. *neženja, bečar.*

< tur. *azap, azab*, sa značenjem kao gore pod 1. < ar. *’azāb* »neženja, bečar«.

V. Azapagić.

Azapagić, v. azap

âzbašča i **âz-bāšča**, v. hazbašča

Azbukovica f (ar.-srp. hrv.) oblast u zapadnoj Srbiji, između Drine, planine Jagodnje, Sokolskih planina i Medvednika.

Hibr. riječ: *Has-Bukovica* »carski posjed, imanje Bukovica«, tur. *has.* (< ar. ḥāṣṣ) »carski posjed, carsko imanje«, v. *hās.*

azdisati -išēm, pomamiti se, postati obijestan.

< tur. *azdı*, 3. lice sing. perf. od *azmak*, »pomamiti se, postati obijestan«.

V. *azgin*, *azginluk*.

azgin adj (tur.) *pomaman*, *obijestan*, *bijesan*, *nemiran*, *udarljiv*. — »A zgin Vlašće od ade krvave« (K. H. I 439); »Dvorbu dvori azgin Marijane, / a u Lici Ličkog Mustajbega« (Muz. zap. Inst. 59).

< tur. *azgin*, adj. izv. od *azmak* »pomamiti se, postati obijestan«.

azginluk m (tur.) *obijest*, *pomama*, *bijes*.

< tur. *azginluk* (*azgin-luk*), v. *azgin* + tur. suf. -*lik*.

azimut m (ar.) astronomski kut na krugu horizonta između meridijana posmatračevog stajšta i vertikalnog kruga posmatrane zvijezde.

< ar. pl. *ās-sumūt*, sing. *ās-sāmt* »azimut«, osn. zn. »strana«

Aziz hipok. **Zisko** (ar.) musul. muško ime.

< ar. *ʿAziz*, lično ime, »Moćni, Dragocjeni, Omiljeni«.

Aziza hipok. **Ziza** (ar.) musul. žensko ime.

Muškom imenu *Aziz* (v.) dodan naš nastavak za ž. rod.

azizālāh! (āziz ʿAllāh! interj. (ar.) *Alah je moćan! što se izgovara kada se čuju prve riječi mujezina sa minareta.* — »Kad mu-

jezin sa munare javlja, / da jacija na mahale pada, / »aziz-Allah!« svako tiho šapće« (Sevd. 123).

< tur. *azizallāh!* < ar. *ʿaziz* »moćan, ugledan« i ar. *Allāh* »bog«.

azizija (*azizija-fēs*, *azezija*) m (ar.) vrsta fesa kakav je nosio sultan Abdul-Aziz (1861—1876), po kome je i naziv došao. Bio je u obliku čunja. — »... trgovčica ili esnafića u čakširama i fesu aziziji« (Zembilj III 113); »Na glavi mu fesić azezija, / azezija ili medelija« (pogrešno »medelija« mjesto »medžidija«) (I. Z. I 230).

< tur. *aziziye fes* »fes oblika Sultan-Azizovog fesa«; imenu *Aziz* dodan ar. adj. suf. -*iyye*.

ázluk m (tur.) 1. *cigaraluk*, *cigarluk*.

2. *grlo*, *usta*, odnosno otvor u nekog predmeta kroz koji se puni: otvor kod vodenog suda kroz koji se sipa voda, otvor u staroj pušci kuda se nasipa barut itd.

3. onaj dio predmeta koji se pri upotrebi stavlja u usta: dio čibuke ili dio muzičkog duvačkog instrumenta koji se stavlja u usta.

< tur. *ağızlık* (*ağız-luk*) sa istim značenjima kao u nas, tur. *ağız* »usta« + tur. suf. -*lik*.

azman m (tur.) *neutučen ovan*, *práz*.

< tur. *azman*, istog značenja; osn. zn.: »veoma krupan«.

azna, **aznādār**, v. *hazna*, *haznadar*

ʿAzra (ar.) musul. žensko ime.

< ar. *ʿAḏrāʾ*, lično ime, »Djevojka, Djeвица«.

Azráil m (jevr.) *andeo smrti.* — »Nije lahko umrijet, Azraila podnijet« (Nar. bl. 311).

Azráillovo oko

< ar. *ʿAzrāʾil* < jevr.

Azráillovo oko *n.*, suncokret, *Heli-anthus annuus* L.

Nazvano po Azráilu (v.) anđelu smrti (tj. slično strašnom oku anđela smrti).

azrétlija, v. hazretlija

āzul biti, *biti svrgnut, smijenjen sa položaja.*

< tur. *azıl* < ar. *ʿazl* »udaljiti, odstraniti«.

V. mazul.

āzur, *āzurālā*, v. hazur, hazurala

azurati, *azūрати se*, v. hazurati, hazurati se

āzūr, *azūra m* (pers.) *nebesko plavetnilo.*

< pers. *lāžwerd* »plava boja (kao što je boja neba ili mora). V. azuran.

āzūran adj. (pers.) *plav, boje plavetnila neba.*

Izv. od āzūr (v.)

aždāha i **āždaha**, **aždāja** (**haždāja**) *f* (pers.) *ogromna neman koja proždire ljude i životinje.* —

»Pa na džidi od aždaha glava« (K. H. I 353); »u vodu je nesita aždaha, / što proždire konje i junake« (Vuk II 34); »I na džidi od aždaje glava« (K. H. I 354); »Ovdje ima jama bezdanica, / A u jami nemila haždaja« (M. H. I 145).

< tur. *ejderha*, *ejdeha* < pers. *ežderhā*, *eždehā*, *ežder* »zmaj, mitsko biće zmijolikog oblika sa nogama, krilima i sa jednom ili više glava«.

V. ažder, eždelije, ežder.

aždēlije, **aždālije**, v. ežderlije

ažder m (pers.) *isto što i aždaha* < pers. *ežder*, v. aždaha.

B

bāba m (pers.) 1. *titula ili epitet za dobrog, poštenog ili pobožnog starca. Piše se iza imena, odnosno riječi, ili prije imena, a veže se crticom; napr. Āli-bāba, Džáfer-bāba, hādži-bāba, dērvīš-bāba, bāba-Džáfer, bāba-Ahmet (otud prezime Babāhmetović).*

2. *titula dervīškog šeha.*

< tur. *baba*, sa istim značenjima kao u nas, osn. zn. »otac«
< pers. *bābā*, »otac, djed«, staropers. *pāpā*.

bāba, v. babo

bā-bā indecl. (pers.) *naivčina; lakomislen, malouman.*

< tur. *babayane* < pers. *bā-bāyāne*.

Babāhmetović, v. baba

Babájić, v. babo

bābājka f, *očeva mati (u zapadnoj Bosni).*

Izv. od bābo (v.)

babāluk m (pers.-tur.) 1. *očevina, imanje naslijeđeno od oca;*

2. *tast, punac.* — »Babalučē, Alaga dizdaru! / Kad ću tebi doći raz divojke« (M. H. IV 102); »Prsten stavlja, svadbu ugovara, / s babalukom duždom mletačkiem« (F. J. I 99).

< tur. *babalık* (*baba-lık*), od tur. *baba* (v. babo) + tur. suf. -lik.

babazēmān -ána m (pers.-ar.) *staro doba, staro vrijeme.* — »Od babazēmāna i cara Šćešana« (Vuk, Posl. 231).
Izv. od bāba zēmān, v. kompon. pod bāba i zeman.

Bābić, v. babo

bābo, bāba hipok. bābaja, bābājko, bābuka m (pers.) *otac.* — »Je l'te babo rezil učinio« (M. H. III 230); »Dok uspavam majku i babajka« (Kurt II 158). Od babo došlo je prezime Bābić i Bābović, a od babaja Babájić.

< tur. *baba* »otac« < pers. *bābā* »otac, djed«, staropers. *pāpā*.

V. babajka, babaluk, babovina, babazeman.

Bābović, v. babo

babōvina i bābovina f, *očevina, imanje od oca naslijeđeno.* — »Da mi svaka babovinu date (K. H. II 54); »Ja imadem moju babovinu, / U Stambolu carstvo baba moga« (M. H. I 164).

Izv. od babo (v.)

Bābu-ālija

Bābu-ālija *f* (ar.) Visoka porta; rezidencija velikog vezira u Turskoj Carevini.

< tur. *Babi āli*, pers. izft. od ar. *bāb*, »vrata« i ar. *ālī* »visoki«.

bābuka, v. babo

badāvā adv. (pers.-ar.) 1. besplatno; vrlo jeftino.

2. uzalud. — U ob. gov.: »Badava sam išao, nisam ga našao«, »Badava ga čekaš«.

< tur. *bedava*, *bād-i hava* »besplatno« < pers. *bādihewā* < *bād* »zrak« i ar. *hāwā* »zrak«. V. *badavadžija*, *badavadžisati*, *badihava*, *bambadava*, *zabadava*, *bajdala*.

badavadžija *m* (pers.-ar.-tur.) gotovan, neradnik, koji trati vrijeme, ne radeći ništa.

< tur. *bedavacı*, v. *badava* + suf. *-ci*.

badavadžisati -išēm, besposličiti, tratiti vrijeme uludo, ne radeći ništa.

Izv. od *badavadžija* (v.)

badem, **bājam** *m* (sanskrt.) 1. voćka i plod *Prunus amygdalus*; *Prunus communis* (L.) Arcong. (*Syn. Amygdalus communis* L.). — »U Mostaru salandžake vežu, / o bademu age Hasanage« (I. Z. I 7); »Pokraj mora badem drvo raslo« (Muz. zap. Inst. 3476); »U Mostaru procvali bajami, / U Blagaju zumbul i ružica« (Vuk V 398).

2. »na badem« = »u obliku badema«. — »Čemer-pavte na badem kovate« (Ašikl. 90). < tur. *badem* < pers. *bādām*, *bādam*, < sanskrt. *badama*. V. *bademezma*, *badem-pirlit*, *badem-zejtin*.

bademezma *f* (sanskrt.-tur.) domaći (kućni) *marcipan*, vrsta

slatkog jela, koje domaćice u Sarajevu prave od jednake mjere (1 : 1) šećera i samljevenog badema, tako da se u uvareni šećer saspe samljeveni badem, pa se to miješa na vatri dok se zgusne. Bjelkaste je boje, a može se obojiti alicom, pa bude crvena.

< tur. *badem-ezmesi* »marcipan«, bukv. »istučeni, zgnječeni badem«, tur. izft. od *badem* (v.) i tur. *ezme* »istucana, zgnječena materija« (tur. *ezmek* »istučiti, zgnječiti«).

badem-pirlit *m* (sanskrt.-tur.), utkane šare u boji u obliku badema na domaćem bezu (*platinu*).

V. kompon. pod *badem* i *pirlit*.

badem-zejtin *m* (sanskrt.-ar.) bademovo ulje.

V. kompon. pod *badem* i *zejtin*.

badihāvā adv. (pers.-ar.) 1. isto što i *badava*. — »Ne da Aljo glave badihāvā!« (Lord 10). < tur. *bād-i hava*, v. *badava*.

bādž, v. *bādža*

bādža *f* (pers.) otvor na daščanom krovu kuće kroz koji izlazi dim. *Badža zamjenjuje dimnjak*. — »Ako i krivo vatra gori, / pravo dim na badžu izlazi« (Nar. bl. 15).

< tur. *baca* »dimnjak« < pers. *bāge* »veliki prozor«.

V. *badženjača*.

bādža *f* i **bādž** *m* (pers.) trošarina, *maltarina*, *carina*. — »Tovar se badže ne boji« (Nar. bl. 262). < tur. *bac* < pers. *bāg*, zapravo *bāž* »porez, danak; carina«.

V. *baždar*.

bādža *f* (tur.) 1. žena; sirota žena. 2. stara kućna služavka, stara kućna kuharica.

< tur. *bacı* »sestra; stara kućna slušavka«.

V. badžikāduna.

bādža, v. badžanak

badžak, **batak** *m* (tur.) *noga, krak, bedro, tegno*.

< tur. *bacak*.

V. badžakli, badžaklija.

badžakli indecl adj. (tur.) *krakat, dugih nogu; lijepo »krojenih« nogu*. — U ob. gov.: »Hem olukli, hem badžakli«.

< tur. *bacalı* (*bacak-lı*), v. badžak + tur. suf. -li.

badžaklija *m* (tur.) 1. *čovjek krakat, dugonog*.

2. *holandski dukat na kome se nalazi s jedne strane raskoračen čovjek*.

< tur. *bacaklı*, v. badžakli.

badžanac, v. badžanak

badžanak, **badženok** -nka, **badžanac** -nca, **badžonog** -a, **pašenog** -a, **pašanac** -nca, **hipok. bādžo**, **bādža**, *m* (tur.) *muž ženine sestre (u odnosu na muža druge joj sestre), muževi dviju ili više sestara u odnosu jedan na drugog*.

< tur. *bacanak*.

badženok, v. badžanak

badženača, v. **badžegnjača** *f*, *duga motka kojom se otvara badža na seoskim kućama koje imaju badžu*.

Izv. od bādža (v.)

badžikāduna *f* (tur.) *žena, supru-ga (zapadna Bosna)*.

< tur. *bacı kadın* »stara kućna kuharica«, v. kompon. pod bādža (žena) i kaduna.

bādžo, v. badžanak

badžonog, v. badžanak

bäer, v. bair

baëtāš, **bajëtāš** *m* (ar.) *bajati hljeb*.

Izv. od bajat (v.)

bäg *m* (pers.) *vinograd, vrt*.

< tur. *bağ*, »vinograd, vrt« < pers. *bāg* »bašča«.

V. bašča.

bäg (pl. *bägovi* i *bàzi*) *m* (tur.) *veza, sveza; lanac od sata koji se nosi o vratu ili se pruži preko prsluka ili pasa s jednog kraja na drugi, kao ukras*. — »Ja se sageh kovče otpinjati, / zapeše mi bazi od sahata« (S. S. 28); »Opanci mu klapaju, / obojci mu padaju, / bagovi mu zveče, / cure ti ga neće« (I. Z. II 14).

< tur. *bağ*.

V. baglama, bujumbak.

bäga *f* (tur.) 1. *čvorugasta izraslina na nogama stoke, naročito konja (vrsta bolesti)*.

2. *žulj, kurije oko (kod čovjeka)*. < tur. vulg. *bağa*, *bağı* 1: istog značenja kao gore pod 1., i 2. izraslina (guta) na vratu, knjiž. *bağa* »kornjača; oklop kornjače«.

V. bagav, bagljiv.

bägana *f* (tur.) *kožica od mrtvorođenog ili sasvim mladog crnog jagnjeta, od koje se prave najviše cijenjene šubare*.

< tur. *bağan* 1. »nedonošče, pobacak«, 2. »kožica od mrtvorođenog jagnjeta«.

V. bāgane.

bāgane *n* (tur.) *sasvim mlado jagnje, fig.: dijete*.

< tur. *bağan*, v. bagana.

bägav adj., *koji ima bage na nogama, koji boluje od бага*. — »Na kulašu konju bagavom« (F. J. I 140).

Izv. od бага (v.)

bágija

bágija *m* (ar.) *buntovnik*.

< tur. *bāgi* »buntovnik« < ar. *bāgi*, part. a. od *bagy* (*bgy*), »činiti nepravdu«.

baglâma (dem. **baglâmica**) *f* (tur.)

1. *željezna spojница kojom se vrata i prozorska krila pričvršćuju za drvene okove i pomoću kojih se otvaraju i zatvaraju; šarka. Vrata i prozori imaju obično dvije, a nekad i po tri baglame. — »... a rukama se hvata za baglame na vratima« (Andrić 28); »na kapiji istavljena vrata, / samo same ostale baglame« (Muz. zap. Inst. 62).*

2. *vrsta tambure sa tri žice. — »i donesi šargiju, sitni saz s baglamicom« (I. Z. II 20).*

3. *fig.: impotentan muškarac.*
< tur. *bağlama*, od *bağlamak* »svezati«.

bagljiv *adj.* *koji ima bage na nogama, koji boluje od бага.*

< tur. *bağlı* (*bağli-lı*), v. *bag*
+ tur. suf. -*li*.

bâhât, **bât** *m*, *topot šum, jeka od udaranja nogama o tle pri koraćanju. — »Kad te čujem po hajanu, / poznajem te po bahatu« (GZM 1907. 634); »Stade bahat ozgor sokacima, kad izbiše četiri Latina« (Lord 154). Vjerovatno je izvedeno od gl. »bahnuti«, odnosno »basati« (v.).*

bâhča, v. *bášča*

bâhil *m* (ar.) 1. *škrtac, tvrdica.*

2. *kao adj.: zavidan.*

< tur. *bahıl* < ar. *baḥīl* »tvrdica; škrt, lakom«.

bâhnuti, **bâhnem** (**bânuti**, **bânem**), *iznenada se pojaviti.*

Vjerovatno je došlo od tur. gl. »basmak«, koji između ostalog ima i gornje značenje. Od tur.

basmak naš gl. »basati«, od *basati* »basnuti, a potom »bahnuti« (kao što je slučaj sa »dihati« i »disati«, »plehnuti« i »plesnuti« itd.) Isto je tako od »bâsati« = »bâsât«, pa »bâhât«. V. *bâhât*, *basati*, *basti*, *basti-sati*.

Bâhra, v. *Bahrija*

Bâhrija, *hipok. Bâhro* (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Bahrî*, lično ime < ar. *bahriyy* »mornar; morski« (ar. *bahr* »more« + ar. adj. suf. -*iy*).

Bahrija, *hipok. Bâhra* (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Bahriye*, lično ime < ar. *bahriyyâ* »ona koja pripada moru, morska« (ar. *bahr* »more« + ar. adj. suf. za ž. rod -*yye*).

Bâhro, v. *Bâhrija*

bâhsuz, **bahsüzluk**, v. *baksuz*, *baksuzluk*

bâht (**bât**) *m* (pers.) *sreća. — »Dobra bahta Đulić-bajraktara!« (M. H. III 234); »Bolji je baht, nego carev taht« (Nar. bl. 30). < tur. baht < pers. baht. V. bahtli, bahtlija, Bahtijar, baksuz, alabahtuna, nebaht.*

Bahtijâr *hipoh. Bâhto* (pers.) *musl. muško ime.*

< tur. *bahtiyar* < pers. *bahtiyâr* »srećan čovjek«, kao lično ime: »Sreten, Srećko«.

bâhtli (**bâtli**) *indecl. adj. (pefs.-tur.) srećan. — »N'jesi bahtli, Alajbegoviću, / da te vaka đul-đulija ljubi« (M. H. III 162); »Bašćaršijo, batli ti si! / Latinluče, pogan ti si!« (Vuk V 341).*

< tur. *bahtli*, v. *baht* + tur. suf. -*li*.

báhtlija (bátlija) m (pers.-tur.) *srećnik, srećan čovjek*. — »Jer je Lazo u boju batlija« (Vuk, Rječnik).

Izv. od bahtli (v.).

Báhto, v. Bahtijar

bāhusūs adv. (pers.-ar.) *specijalno, osobito, naročito*.

< tur. *bahusus (ba-husus)* < pers. prep. *bā* »sa« i ar. *hušūš* »specijalnost, osobitost« itd.

baildisati se v. bailisati se

bailisati se, bajilisati se, baildisati se, bajildisati se, -šēm, onesvijestiti se, zaniyeti se, pasti u zanos.

< tur. *bayılmak*, sa istim značenjem, odn. od tur. *bayıldı*, 3. lice perf. od *bayılmak*.

V. bailma, obalijestiti se.

bailma, bajilma f (tur.) *onesvještenje, gubljenje svijesti*.

< tur. *bayılma*, part. od *bayılmak* »onesvijestiti se, zaniyeti se, pasti u zanos«.

bair, bājir (bāer, bājer) m (tur.)

1. *brijeg, strana brijega*.

2. *obala i zemljište pored obale*.

< tur. *bayır* »brijeg; zemljište na padinama brda«.

bajāgi adv. (tur.) *tobože, kao da*.

Često se govori sa prijedlogom »kao«: kao bajāgi, kobajāgi. —

»pašnica s begom Zilovićem, i ko bajāgi svojom jaranicom« (I. Z. III 112); »... hoće kobajagi da ode, ali ga i dalje prati« (Devajtis 104).

< tur. *bayağı* »upravo, priлично«.

bājam, v. badem

bājat, -a, bājatan, -tna, adj. (ar.)

1. *koji je ustajao, izgubio svježinu, koji nije svjež*. — »Neki su komadi bili svježi, a drugi bajatni« (Cook 17).

2. *uvenuto, ostario*. — »Kapeta-

nica s bajatim licem«, »Tale junak bajatije leđa, / svaku jesu vatru ogreznula (Marjan.).

< tur. *bayat*; nastalo pod uticajem turske vokalne harmonije od ar. *bā'it* »prenoćio« (hljeb ili voda koji nisu svježi). V. baetaš, obajatiti, zabajatiti.

bājati, -jēm, čvarati, vračati (u svrhu liječenja). — »Bolan bājē kud ne pristaje« (Nar. bl. 24).

< tur. *baymak* »čvarati, vračati«.

bajberek, v. bejberek

bājdala f (pers.-ar.) *džabica, ono što se dobiva badava; pljačka*.

— »Ako želi imati meda i masla, mora i kadija kupiti za novce kao i svi drugi, jer je bajdala već prestala« (Nar. bl. 242).

Izv. od badava (v.): »bajdava«, a potom »bajdala« (dodavanjem »j« i pretvaranjem glasa »v« u »l«).

bajētāš, v. baetaš

Bajēzīd, -īda (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Bayezid* < ar. *Ābā-Yāzīd* ak. od *Ābū-Yāzīd*, lično ime, »Otac Jezidov«, v. tumačenje pod jezid.

bajildisati se, bajilisati se, v. bailisati se

bajilma, v. bailma

bājir, v. bair

bājrak, bārjak m (tur.) 1. *zastava*.

— »Mehmedpaša zavio bāj rake« (M. H. III 13); »Razviše se alajli barjaci« (K. H. I 152); »Pjana glava ne nosi bāj raka« (Nar. bl. 367).

2. *odred vojske ili odred u kakvoj povorci koji nosi svoju zastavu*.

bajrākli

< tur. *bayrak* (i u pers. *bayraq*).

V. bajrakli, bajraklija, bajraktar, alaj-bajrak, alajli-bajrak.

bajrākli (barjākli) indecl. (tur.) ono što je s bajrakom, što imu na sebi bajrak. — Džamija u Jevremovoj ulici u Beogradu zove se »Bajrākli-džamija«.

< tur. *bayraklı*, v. bajrak + tur. suf. -lik.

bajrāklija (barjāklija) f (tur.) zvijezda *repatica*, *kometa*. — »Nije džabe ono lani, više Bosne na nebu vedrome. šetala bajraklija zvijezda« (Zem-bilj III 55).

Izv. od bajrakli (v.)

bajraktār, barjāktār, -āra, hipok.

bājro m (tur.-pers.) zastavnik, onaj koji nosi bajrak. — »Kad Alibeg mladi beg bijaše, / djevojka mu bajraktar bijaše« (K. H. I 276); »O Komnene, senjski bajraktare, / Ko je tebe žao učinio« (Vuk VII 1). — Od ovog su nastala prezimena *Bajraktarević* i *Barjaktarević*.

< tur. *bayraktar* < pers. *bayrakdār* (*bayrak-dār*), od bajrak (v.) i pers. *dār*, prez. osnova od gl. *dāšten* »imati, držati«.

Bajraktarević, v. bajraktar

bājram (bārjam) m (tur.) muslimanski vjerski praznik. U godini su dva bajrama: *Ramazanski* i *Hadžijski* ili *Kurban-bajram*. *Ramazanski* bajram nastupa po svršetku mjeseca pošta *Ramazana* i traje tri dana: 1., 2. i 3. dan mjeseca *Sevala* (deseti mjesec po ar. kalendaru). — *Hadžijski* (*Kurban*) bajram dolazi dva mjeseca i deset dana poslije *Ramazanskog* b. i traje četiri dana: 10.—13. — *Zulhidžeta* (dvanaesti mjesec po ar. kalendaru). Naziva se

Hadžijski zbog toga što je tih dana glavno godišnje hodočašće *hadžija* oko *Cabe* u *Meki*. Zove se i *Kurban-bajram* zato, što se na ovaj bajram kolju *kurbanji* (v.). — *Bajrami* (kao i drugi musul. praznici) pomični su praznici, jer se ravnaju po mjesечеvoj, a ne po sunčevoj godini. — »Bajram ide, bajram u se nadam« (Muz. zap. Inst. 3522); »Kada begu turski bajram dođe« (K. H. I 321); »Top puče, bajram prođe« (Vuk Posl. 319).

< tur. *bayram* (i u pers. *bayram*), »vjerski praznik; praznik uopšte; slavlje, veselje«.

V. Bajram, bajramluk, Bajram mubarek olsun!, bajram-namaz, bajramovati, Hadžilaj-bajram, Kurban-bajram.

Bājram, hipok. **Bājro** (tur.) musul. muško ime. *Nadijeva* se djetetu koje se rodi na bajram. Od ovog su nastala prezimena: *Bajramović* i *Bajrović* (*Bajrović*).

V. bajram.

bajramluk m (tur.) bajramski dar, poklon koji se daje o bajramu. — »Bajram ide, Bajramu se nadam, / šta bih dragom bajramluka dala« (Sevd. 43).

< tur. *bayramlık* (*bayram-lık*), v. bajram + tur. suf. -lik.

Bājram mubārek (mubāreć) ōl-sun! Bājram mubārek ōlā! (tur.-ar.) srećan Bajram! Neka ti je Bajram srećan!

< tur. *bayram mübarek olsun!* (ola!), v. kompon. pod bajram i mubarek, a tur. *olsun!* je 3. lice sing. imper. i *ola!* 3. lice sing. optat. od *olmak* »biti«.

bājram-nāmāz, -āza m (tur.-pers.) poseban bajramski namaz (mo-

litva) *ujutru prvog dana bajrama*.

< tur. *bayram-namazi*, izft., v. kompon. pod *bajram* i *namaz*.

bajramovati, -mujēm, *svetkovati, proslavljati bajram, provoditi bajram*.

Izv. od *bajram* (v.).

bájro, v. *bajraktar*

Bájro, v. *Bajram*

Bájrović, v. *Bajram*

bajünbag, bajünbak, v. *bajunbag*

báik! interj. (tur.) *gledaj! gle! vidi! gledni! pazi!*

< tur. *bak*, imper. 2. lice sing. od *bakmak* »vidjeti, pogledati«. V. *baka, bakalum*.

báka! báka-báka! interj. (tur.) *nu-to! gle! vidi! pazi! (sve u ironičnom smislu)*. — »B a k a fale Đulić-bajraktara!« (M. H. III 235); »B a k a mi ljudi i mladića. Vode ko sankim neku politiku protiv Svaba, a ova-mo...« (Zembilj III 36); »B a k a, b a k a, Budimke Fatime! / Oj, što je mene Fata prekorila« (Lord 12).

bákāl, bakalín *m* (ar.) *trgovac na malo kolonijalnom robom, namirnicama*. — »Kasap i b a k a l, što su umazaniji, to su veseliji« (Ist. bl. I 96).

< tur. *bakkal*, istog značenja kao u nas < ar. *baqqāl* »prodavalac povrća, piljar«.

V. *bakalija, bakaluk*.

bakalija *f* (ar.) *prehrambeni artikli koji se prodaju u bakalskoj radnji*.

< tur. *bakkaliye* < ar. *baqqā-liyyā* od *baqqāl* (v. *bakal*) + ar. adj. suf. za ž. rod -*iyā*.

bakáluk *m* (ar.-tur.) 1. *trgovanje namirnicama, bakalsko zanimanje*.

2. *bakalska radnja*.

3. *bakalska roba*.

< tur. *bakkallık* (*bakkal-lık*), v. *bakal* + tur. suf. -*lik*.

bakálum! i bakáum! interj. (tur.) *vidjećemo! da vidimo!*

< tur. *bakalum*, istog značenja, od gl. *bakmak* »vidjeti, gledati«.

bákam *m* (ar.) *rumenilo za lice, Lignum santalum rubrum, ružičastocrvena boja koja se dobija iz drveta zv. Caesalpinia sappan, koje raste u Indiji i Braziliji*. Ovo drvo varenjem daje boju *bakam*. *Bakam* je ranije kod nas služio kao kozmetičko sredstvo za uljepšavanje lica. Danas nazivaju ruž za lice *bakamom*.

< tur. *bakkam* < ar. *baqqam*, *bāqqam* (u pers. *bekkem*).

V. *bakami, bakamiti se, naba-kamiti se*.

bakámi indecl. adj. (ar.) *boje kao bakam, rumen*.

V. *bakam* + ar.-pers. suf. -*i* (*iyy*).

bakamiti se, bojiti lice bakamom. — »B'jeliť ću se i b a k a m iť ću se« (M. H. X 115).

Izv. od *bakam* (v.).

bákan *m* (tur.) *ovčja noga od ko-ljena naniže*.

< tur. *bakanak* »papak«.

bákar, -*kra* *m* (tur.) 1. *metal cuprum*.

2. *bakreno posude*. Postoji prezime *Bákärević*. Kraj u blizini željezničke stanice Novo Sarajevo zove se *Bákärevec*.

< tur. *bakır*.

V. *bakardžija, bakarlija, bakrač, bakračlija, bakrenjak, bakrli, bakrsur*.

bakardžija, bakrdžija *m* (tur.) *zanatlija koji izrađuje stvari od bakra*.

Bākārevac

< tur. *bakırcı*, v. *bakar* + tur. suf. -ci.

Bākārevac, v. *bakar*

Bākarević, v. *bakar*

bakārli, v. *bakrli*

bakārlija *f* (tur.) isto što i *bakračlija* (v.). — »Bije njega oštrom *bakarlijom*, / Ajde, vranče, živ te bog ubio!« (Vuk II 445).

< tur. *bakırli*, v. *bakrli*.

bākija *f* (ar.) *ostatak, preostatak*.

< tur. *bakı* »ostatak« < ar.

bāqī part. a. od *bāqā'* (√ *bqy*) »ostati«.

Bākije -i^{jā} *f* (ar.) *bregoviti predio na sjeveroistočnom dijelu Sarajeva, gdje se nalazi veliko muslimansko groblje*. — Na Ophodji prema *Bakijama*, »I izići na *Bakije* ravne« (K. H. I 65).

Po svom obliku, odgovara ar. riječi *bāqī*, *bāqiyā*, part. akt. od *bāqā'* (√ *bqy*) »tražati, vječani biti; ostati, preostati«. Međutim, pošto se ovaj toponim nalazi u popisu lokaliteta okolice Sarajeva iz 1458 godine (v. Dr H. Šabanović u »Monumenta Turcica«, Defteri, ser. II, sv. 1, Sarajevo, 1964), postavlja se pitanje da li je ova riječ arapskog porijekla i da li možda treba tražiti njezin korijen u kojem drugom jeziku (Dr H. Šabanović misli da je vlaško-romanskog porijekla i da predstavlja drugi oblik riječi »bačija«).

Bākir (ar.) *musl. muško ime*.

< ar. *Bāqir*, lično ime, »Lav« (u ar. *bāqir* znači »prostran, širok«).

Bakira (ar.) *musl. žensko ime*.

Muškom imenu *Bakir* (v.) do-

dan naš nastavak za ž. rod. »-a«

bakla *f* (ar.) *grašak, bob, Vicia faba L. (Faba vulgaris Moeuch.)* < tur. *bakla* < ar. *bāqlā'*.

baklāva *f* (ar.) *slatka pita (slatko jelo) koja se peče u tepsiji, a pravi se od tankih jufki (do 70 jufki u jednoj tepsiji), koje se slažu jedna na drugu, a između njih se posipaju samljeveni orasi, bademi ili lješnici, a neki stavljaju još i tirit (mrvice od posebno spravljenog tijesta). Obično se baklava prije pečenja izreže na kusove ili dilume (oblik geometrijskog romba), ili se reže »na dul« (»na ružicu«) ili »na dulove«. Prije nego što se počne peći zamasti se rastopljenim maslom ili maslacem, a poslije pečenja zalijeva se ukuhanim šećerom*. — »Hrani mi je halvom i *baklavom*« (M. H. X 61).

< tur. *baklava* < ar. *bāqlawā* (od ar. *bāqlā*, s obzirom na oblike komada na koje se *baklava* u *Arapa* reže (v. *bākla*). V. *džandar-baklava*, *kajmak-baklava*, *sevidžan-baklava*).

bakrač *m* (tur.) *bakreni kotao (i uopšte kotao) koji ima na sebi luk od željeza ili debele žice, za koji se drži kad se nosi i o koji se vješa na verige*.

< tur. *bakraç*, izv. od tur. *bakır* »bakar«. V. *bakračlija*.

bakračlija i **bakračlije** *f* (tur.) *široki stremen, široke uzendije (nazvane ovako što su velike i slične bakraču)*. — »a pokupi dizgene kulašu, / pa isčera njega iz svatova: / udara ga oštrom *bakračlijom*« (Vuk II 138); »Bojno sedlo od *Tabakovića*, / *bakračlije* od

Bakarevića« (Ašikl. 70). — *Ako su bakračlije veoma velike, onda se prispodobljavaju još većem bakrenom sudu, pa se nazivaju kâzan-bakračlije*: »A podmeće k a z a n - b a k r a č - l i j e« (K. H. I 134).

< tur. *bakračlı* (*bakrač-lı*), v. bakrač + tur. suf. -lı.

bakrdžija, v. bakardžija

bakrènjak, -âka, *novac ili koji drugi predmet od bakra*.
Izv. od bakar (v.).

bakrli, **bakârli** indecl. adj. (tur.) *bakren*. — »sve je devet ruha nakupila, / što li ruha, što b a k r l i suda« (I. Z. IV 176).
< tur. *bakırılı* (*bakır-ılı*), v. bakar + tur. suf. -lı.

bakirsuz adj (tur.) *nekalajisan bakreni sud, odnosno bakreni sud u koga je kalaj opao. Naše značenje ne odgovara tur. značenju ove riječi*.
< tur. *bakırsız* (*bakır-sız*) »bez bakra. koji nije bakren«, od tur. *bakır* »bakar« + tur. suf. -sı »bez«.

baksuz, **bâhsuz**, kao supst. i kao adj. (kao adj. još i **bâksuzan**) (pers., -tur.), kao imenica: 1. *nesrećan čovjek, zlosrećan čovjek, čovjek zle sreće*. — »Za b a k s u z a goješna Haljila« (Lord 242); »Majka me je b a k s u z a rodila«;
2. *čovjek koji drugome donosi nesreću*. U ob. gov.: »Ako puštiš u kuću onog b a k s u z a, sve će ti poći naopako«;
3. *nesreća, nevolja, baksuzluk*. — »Terao me baksuz kroz čitav život«.
Kao pridjev: 1. *nesrećan, zlosrećan*. — »Vazda sam bio b a k s u z čovjek«;
2. *koban, koji donosi drugome*

nesreću. — »B a k s u z gostu nema mjesta u mojoj kući«.
< tur. *bahtsız* (*baht-sız*) »bez sreće, nesrećan«, v. baht + tur. suf. -sı »bez«.

V. baksuzluk, baksuznik.

bâksuzan, v. baksuz

baksuzluk, **bâhsuzluk** m (pers. -tur.) *nesreća, nevolja, nezgoda*.
< tur. *bahtsızlık* (*baht-sız-lık*) v. baksuz + tur. suf. -lik.

bâksuznik m, *čovjek koji drugom donosi nesreću*.
Izv. od baksuz (v.).

bakšiš m (pers.) 1. *dar, poklon; nagrada za učinjenu uslugu*. — »Maj to nosi b a k š i š tatari-ma« (K. H. I 17); »a car Marku b a k š i š e poklanja« (Vuk II 355).
2. *napojnica, darak*.
< tur. *bahşış* »dar, poklon; napojnica«, < pers. *bahšiš*, imenica izv. od *bahšiden* »dati, darovati, pokloniti«.

balâban m (tur.) 1. *krupan, nezgrapn čovjek*.
2. *krupan pijetao*. — »Iš, k o k o t e, b a l a b a n e, / koj'u kući spiš!« (Vuk I 204).
3. *golem i debeo kćlac*.
4. *ptica bukavac, vođeni bik, barski bik, Botaurus stellaris* (L.). — »B a l a b a n bukće kroz zeleno buće« (Hirtz, Rječnik).
< tur. *balaban*, 1. »krupan, snažan (čovjek ili životinja)«
2. »cirkuski medvjed«,
3. »maljić od velikog bubnja«,
4. »ptica bukavac, vođeni bik«. Sporno je da li je ova riječ po korijenu turska ili persijska. Po Mladenovu i Korsch-u je od pers. *pahlawān* »pehlivan«, Bernecker veli da se ne usuđuje reći da jest ili da nije od pers. *pahlawān*, dok Vesmer,

bâlča

Zenker i drugi, kao i većina turskih pisaca i rječnika smatraju je izvorno turskom.

bâlča, v. balčak

balčak m, **bâlča f** (tur.) *držak od sablje ili mača*. — »A sve sablju po balčaku drpa« (M. H. III 346); »O pojasu sablje alamanke, / a na njima od čelika balče« (Vuk III 339).
< tur. *balçak*, *barçak*.

bâlduza f (tur.) *ženina sestra, svast*. — »A balduza ličkog Mustajbega« (K. H. I 267).
< tur. *baldız*.

balgam (bâlgan) m (grč.) *hrakotina, sluz, šljajm*.
< tur. *balgam* < ar. *bâlgam*
< grč. *phlégma*.

bâlig adj. (ar.) *punoljetan*.
< tur. *bâlig* < ar. *bâlig* part. a. od *bûlûg* (*√bîg*) »punoljetan postati: stići, doći«.

Bâlija, -e i **Bâli**, indecl. (ar.)
1. *musl. muško ime*. — »Alija i Bâlija, dva brata starija« (Nar. bl. 19); »Neće Alija, neće Bâlija, / ele odoše svinje u džamiju« (Vuk, Posl. 210). — Sarajlija Bâli-efendija postavljen je 1578. g., za vrijeme velikog vezira Mehmed-paše Sokolovića, za prvog bosanskog munlu (kadiju) sa sjedištem u Sarajevu (v. Kreš. Vodovodi 76).
2. *Bâlibegovica je jedna mahala (kraj) u Sarajevu*.
3. »Bâlije« su jedna muslimanska etnička grupa u Hercegovini (oko Podveleža i Gabele, te po Dubravama i oko Stoca) (Čorović 126, Dediđer 115).
< tur. *Bâli*, lično ime, »Stari-nac« < ar. *bâli* »starina: star, vehad«.
V. *balija*.

bâlija m (ar.) 1. *muslimanski seljak, primitivan, prost čovjek, čovjek iz naroda koji ne pripada plemstvu i obrazovanom svijetu*. — »Ne zna balija što je halija« (Nar. bl. 120).
2. *pogrđni naziv za bosansko-hercegovačke muslimane*. — »Ne zna balija što je zdrava Marija« (Vuk, Posl. 198); »Nijes' ovo Bosanske balije, / Nit' su ovo ljuti Krajišnici / Od krajine od Hercegovine« (Vuk VIII 416); »... da ne gledamo na tužno zalupano mnoštvo, reći i našem širem koliko-toliko obrazovanom društvu da su nam ovi »mujani« i »bâlije« — braća...« (Radić 284).
3. *naziv za sirova, neotesana, silovita čovjeka uopšte*. Mislim da ova riječ dolazi od musl. ličnog imena Bâlija (v.), a gornja značenja pod 1. i 3. došla su zbog same sličnosti u izgovoru sa riječima »bâliiti, bâlonja, bâlav« itd.

Bâlije, v. Bâlija
ostrvo.

Bâlkân m (tur.) *Balkansko poluostrvo*.
< tur. *Balkan* < tur. *balkan* »visoke planine koje se vežu jedna na drugu, planinski vijenac«.

bâlsara (bâsra, bâstra) f (tur.) *bolest na lišću vinove loze, Peronospora*.
< tur. *balsıra*.

bâlta i bâlta f (tur.) 1. *sjekira*.
2. *ubojna sjekira, vrsta starinskog oružja*. — »Svitile mu se vezene kubure, / a valja se bâlta o mrkovu« (M. H. III 351); »mećite mu do dvije gadare, / o unkašu bâlta oko vanu« (Vuk IV 275).
< tur. *bâlta*.
V. *baltaluk, čorbâlta*.

baltāluk, baltālik *m* (tur.) šuma (ili gaj) određena za sječu u svrhu podmirenja potreba jednog grada, sela ili više sela.

< tur. *baltalik* (*baltā-lik*), *v.* balta + tur. suf. *-lik*.

Balūgdžīē, v. balugdžija.

balūgdžija *m* (tur.) ribar. — Od ovog je nastalo prezime *Balugdžić*.

< tur. *balıkçı* (*balık-çı*), *v.* baluk + tur. suf. *-çı*.

bāluk (tur.) 1. riba

2. isto što i *bālukot* (*v.*)

3. vrsta veza, šare; vunena tkanina naročite vrste tkanja (Rečnik SAN).

< tur. *balık* »riba«.

V. balugdžija, balukjag, balukot, zabalukotiti se.

bālukjag *m* (tur.) riblje ulje.

< tur. *balıkyağı* (*balık-yağı*) izft. od tur. *balık* »riba« i tur. *yağ* »ulje«.

bālukot i balūkot (bāluk) *m* (tur.)

1. riblja trava, *Menispermum Cocculus* L. (*Anamirta paniculata* Colebr. — *Anamirta cocculus* W. — Arn.).

2. riblji otrov, kuglice smjese od ploda trave pod 1., koje se upotrebljavaju za lovljenje riba. Od ovih kuglica ribe se omame (zabalukote se), pa se tako lako hvataju.

< tur. *balık otu*, istog značenja kao u nas, izft. od tur. *balık* »riba« i tur. *ot* »trava, biljka; otrov«.

bālvan *m*, trupac posjećenog drveta, neotesana greda, brvno. Nije izvedeno na čisto od čega dolazi ova riječ, ali se opravdano misli da je nastala od tur. *balaban*, kojoj je vrlo blizu i po obliku i po značenju (*v.* tumačenje pod *balaban*).

baljemez *m* (njem.) starinski da-

lekometni top velikog kalibra. — »Al udara more u obale, / al pucaju baljemez-topovi« (M. H. III 131).

< tur. *baljemez* < njem. *Faule Metze* »lijena Metza« (od *Methild*). Stariji turski autori smatrali su ovu riječ tur. složenicom od tur. *bal* »med« i tur. *yemez*, neg. 3. lice sing. futuro-prez oblika od *yemek* »jesti« (»med ne jede«). Za ovim pogrešnim tumačenjem povelu su se i neki naši leksikografi i pisci (Vujaklija, 136, Kurtović — Kušan, II 631, Dr Truhelka, GZM 1918, 169 itd.). Noviji turski rječnici tumače je kao naziv koji je došao po Talijanu Baljemezi, navodno konstruktoru ovog topa, odnosno od tal. *Ballia mezza*. Međutim, najispravnije je, po mom mišljenju, najnovije tumačenje njemačkog turkologa Kisslinga, koje sam usvojio (»Baljemez«, Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft, Band 101, N. F. Band 26, Wiesbaden 1951.).

bāmbadāvā i bambadāvā adv. (tur.-pers.-ar.) sasvim badava (sasvim besplatno, sasvim uzalud).

< tur. *bambedava* (*bam-bedava*), aps. superl. od *bedava* (*v.* badava) sa tur. pref. *bam*.

bāmbaška (bām-bāška) indecl. adj. (tur.) sasvim, posve poseban, mimo ostali svijet, na svoju ruku. — »Izmotaje se nekim bām bāška ukusom...« (Zembilj II 49); U ob. gov.: »Ono je bām bāška stvorenje«.

< tur. *bambaška* (*bam-baška*), aps. superl. od tur. *baška* (*v.* baška) sa tur. pref. *bam*.

bāmja (bāmija, bāmuja, bāmlja) *f* 1. biljka *Abelmoschus esculen-*

bānda

tus (L.) Mnch. (Syn. *Hibiscus esculentus* L.).

2. jelo spravljeno od mahunastih plodova ove biljke. — »a kazazi bamlja u sahanu« (Zb. XXX, sv. 1, 112).

< tur. *bamya*. Nije jasno porijeklo ove riječi. Neki tur. leksikografi su mišljenja da je to zajednička riječ više jezika. Kraeplitz tvrdi da nije izvorno tur. riječ.

bānda f (tal.) *vojna muzika; muzika*. — »Zasvirala banda, zaplakala draga« (Bilten I 48).
< tur. *banda* < tal. *banda* »muzika«.

bār, bārem adv. (tur.) *makar, u najmanju ruku, ako ništa drugo*. — »Ostavi mi brata bar jednoga« (Vuk II 289). »Da joj bar jednom nasloniš glavu na grudi« (Marjan.). »Kad kuća gori, bārem da se čovjek ogrije« (Vuk, Posl. 118).
< tur. *bari*, vulg. *barim*, sa istim značenjem kao u nas.

barābār adv. i adj. (pers.) 1. *uporedo, zajedno; jednako, isto, ravno*. »Hvala i ništa, to je barabar« (Vuk, posl. 340).
2. *ravan, jednak*.
< tur. *beraber* »zajedno, uporedo« < pers. *berāber* (*ber-ā-ber*) »zajedno, uporedo«, zapravo: »prsa u prsa«, izv. od pers. *ber* »prsa«.
V. barabāriti.

barabāriti -bārīm, *izjednačavati, stavljati u isti red*. — »Ali on mi se s majkom barabari« (Marjan.).
Izv. od barabar (v.)

bārak indecl. adj. i **bārak** -a, supst. (tur.) 1. *kosmat, kudrav, čupav, rutav, duge i razvijene grive*. — »Doklen nađe bārak bedeviju« (K. H. II 62).

2. a) *pas kudrave dlake*, b) *konj duge i razvijene grive*, c) *čovjek dlakav, obrastao dlakom*. Od ovog je nastalo lično ime *Barak* i prezime *Baraković*.

< tur. *barak*, sa istim značenjem kao u nas. — Meyer daje za izraz »barak bedevija« i »barak« ovakvo tumačenje: »barak« brzog, tur. *barak*, ar. pl. *barak* »munja« (u prev. sa njem.). Mislim da ovo tumačenje nije osnovano iz ovih razloga. U tur. *barak* nema značenje »brzog« niti »munja«; od ar. *bārḡ* »munja« plural je *burūḡ*, a ne *barāḡ*.

Baraković, v. barak

bārbut m (pers.) *vrsta istočnjačke hazardne igre koja se igra kockama kao kod igre »tāvle« (v.)*. Ranije je igrana i u našim krajevima.

< tur. *barbut*, *barbud*, pomenuta igra < pers. *bār-bed* »ružna dobit (pokuđena igra)«, pers. *bār* »dobit« i pers. *bed* »ružan«.

bardāgdžija, v. bardakčija

bardāk m (pers.) 1. *zemljani sud za vodu, po obliku kao ibrik*. — »na sanduku crvenu jabuku, / nasred kuće bardak i maštrafu« (I. Z. III 90).

2. *drveni, zemljani ili bakarni sud (ili kablič, burence) u kome se drži rakija ili vino*.

3. *šeho-bardāk* »bardak (zemljani ibrik) za uzimanje abdesta«. (Pop. Lonč. 1957. 39).

< tur. *bardak* < pers. *bārdān* »pehar, posuda za piće«.
V. bardakčija, bardaklija.

bardakčija, bardāgdžija m (pers.-tur.) 1. *zanatlija koji pravi i prodaje bardake i drugo glineno posude*.

2. *Bardakčije se zove jedna pokrajna mahala u Sarajevu*.

< tur. *bardakçı* (*bardak-çı*), v. *bardak* + tur. suf. -çi.

bardaklija *f* (pers.-tur.) *vrsta rane* *krupne šljive*, *Prunus damascena*.

< tur. *bardaklı* (*bardak-lı*), v. *bardak* + tur. suf. -lı.

bárem, v. *bar*

bārhana *f* (pers.) *bučno veselje; skupno pjevanje i sviranje*.

< tur. *barhana* »skup, sastanak, sijelo«, vjerovatno od pers. *barhān* (*berhān*) »glas, zvuk, ton«.

V. *zbarhaniti*.

bārjak, **barjaktār**, v. *bajrak*, *bajraktar*

Barjaktarević, v. *bajraktar*

bārjam, v. *bajram*

barūčija, **barūdžija** *m*, *onaj koji izrađuje ili prodaje barut*.

< tur. *barutçu* (*barut-çu*), v. *barut* + tur. suf. -çu (-çi).

barūdi indecl. adj. (grč.-pers.) *koji je boje kao barut*.

< tur. *barudi* < pers. *bārūdī*, v. *barut* + ar. pers. suf. -ī.

barūdžija, v. *baručija*

bārut -a i **bārūt** -ūta *m* (grč. ili asir.) *eksplozivna materija koja služi za punjenje metaka vatrenog oružja; puščani prah*.

< tur. *barut* < pers. *bārūd* (u ar. *bārūd*) < grč. ili asir.

barutāna, v. *baruthana*

baruthāna, **barutāna** i **bārūthāna**, **bārūtāna** *f* (grč.-pers.) 1. *zgrada u kojoj se izrađuje barut, fabrika za proizvodnju baruta*.

2. *zgrada u kojoj se čuva barut*.

< tur. *baruthane* < pers. *bārūd-hāne* (*bārūd-hāne*), v. *kompon.* pod *barut* i *hane*.

bāsamak -mka i **basāmak** -a *m* (tur.) a) *prečaga na ljestvicama*,

stepenica na stepeništu, stubama. — »Sve mu sablja basamake broji« (K. H. II 77); b) u množini: *bāsamacı* = *stepenište, stepenice, stube*. — »stade zveka visoka čardaka, / zazvečase sitni basamacı« (Vuk II 231).

< tur. *basamak*.

bāsati 1. *stupati, gaziti (teškim hodom)*.

2. *tumarati, lutati*.

Vjerovatno je došlo od tur. gl. *basmak*, koji između ostalog ima i gornja značenja. Vidi i tumačenje pod »bāhnuti«. Rj. Ak. navodi da je »bastisati« nastalo od tur. gl. *bāsmak*, ali »basati« da je od »bāhnuti«, a ovo od slav. *bhas* »udarati, lupati«.

bāskija *f* (tur.) *žioka, vrljika. grubo otesano posječeno tanko stablo (obično se upotrebljava za ogradu livada i njiva)*. — »Od baskija konope pravila / od bašlija kuke na konope« (M. H. X 113).

< tur. *baskı*, izv. od gl. *basmak* (v. značenje ovog tur. glagola pod *basma*).

bāsma *f* (tur.) 1. *šarena pamučna tkanina od koje se kroje ženske haljine, čit, cic*.

2. *štampa, štampana knjiga*. U ob. govoru: »Basma ove knjige nije dobra«, »Imam u svojoj biblioteci mnogo starih knjiga, i basme i jazme (tj. i štampanih i rukom pisanih)«. < tur. *basma*, sa oba gore navedena značenja (nom. a. i part. od *basmak* »štampati, udariti« itd.). Tur. gl. *basmak* ima mnogo raznih značenja, a najvažnija su: »udariti, stati nogom na nešto, ugaziti, zgaziti, pogaziti, pritisnuti, štampati, iznenada se pojaviti, ba-

bäsra

nuti, stajati, stupati, nastupiti, osvojiti... — Od njega su izvedene mnoge riječi u tur. jeziku, koje su dijelom preuzete i u naš jezik, kao: basma, baskija, basti, dulbastija, jeribasma, pastrma. Zatim naše izvedenice: basati, bastisati, bahat, bahnuti, zabasati.

bäsra, v. balsara

bästi verb. (tur.) *udario je, nava-lio je*. — »Basti daur, ode carevina, / svaki muluč učinio suluč« (K. H. I 46).

< tur. *basti* perf. 3. lice sing. od *basmak* »udariti, nastupiti, pojaviti se«.

bastisati -išēm, *udariti, navaliti, iznenada napasti; osvojiti; pogaziti*. — »Pade carstvo na despotovinu, / druge zemlje bastisale Turci« (Kašik. I 143): »ja l' na cara junak udario. / lavi bi mu čador bastisali« (Vuk IV 267).

< tur. *basti*, 3. lice sing. od *basmak*, v. značenja ovog tur. glagola pod basma.

bästra, b. balsara

bäsür m (ar.) *hemoroidi, šuljevi*.

< tur. *basur* < ar. *bäsür*.

bäš indecl. kao supst., adj. i adv. (tur.) 1. kao imenica: *glava, glav-var, prvak, starješina*. a) Nalazi se kao druga komponenta u mnogobrojnim našim složenicama, preuzetim iz tur. jezika (*buljubaša, delibaša, dolibaša, harambaša, subaša, terzibaša* itd.), ili izvedenim od naših riječi (*kozbaša, težakbaša* itd.). Posljednji glas u tur. izft. »-i« zamijenjen je u duhu našeg jezika sa »-a«: tur. *terzi-baš-i* kod na: *terzi-baš-a*. b) *glava, u frazi »baš za baš« = glava za glavu, jedno za drugo, tj. bez prida (pri trampi predmeta)*.

2. kao pridjev: *glavni, prvi, najstariji*. Postoji kao prva komponenta u mnogim našim složenicama (*bäš-knëz, bäš-mühtâr, bäš-čäuš, Bäš-čäršija, Bäš-bünâr* itd.).

3. kao prilog: *ü glävu, upravo, zaista*. U ob. gov.: »Baš sam na te mislio«: »Sjedi (na konju) baš kao da je vilama posaden« (Vuk, Posl. 286).

< tur. *baš* »glava; vrh, početak; glavar, starješina; prvi, glavni, najstariji«.

bäša m (tur.) 1. *starješina, poglavar, prvak, odličnik*. — »Dok bijaše Kukavica paša, / Ne znade se ko bijaše baša« (Kreš. Kapetanije 66): »A Boga vam, baše sarajevske, / ako mogu svijem biti sluga« (B, V. 1886. 251).

2. kao titula odličnijim ili imućnijim građanima: *Häsan-bäša, Ömer-bäša*.

3. *janjičar, titula prostog janjičara*. — »Sto hiljada baša i spahija«: »Na kapiji metnuo vojnike, / na jednoj mu baše janjičari« (K. H. I 152, 211).

4. *prezime nastalo od ove riječi: Bäšić*.

< tur. *baša*.

bäša-bäš, bašahaš i bäš a bäš indecl. adv. (tur.) *baš za baš, glava za glavu, jedno za drugo (kada se nešto trampa, mijenja bez prida)*.

< tur. *baša-baš* »glava za glavu, jedno za drugo«, prvo *baš* u dativu, a drugo u nominativu. V. *baš, pašaluk*.

bäšaga (bäš-äga) m (tur.) *glavni aga, starješina ägä*. — »vezir ga je divno dočekao / i baš-ago m njega postavio« (Vuk IV 296). Od ovog je nastalo prezime *Bäšagić*.

< tur. *baš-äga*, v. *baš i äga*.

Bašagić, v. bašaga

bašaluk *m* (tur.) 1. zvanje, dostojanstvo baše.

2. posjed baše.

< tur. *başalık* (başa-lik), v. baša + tur. suf. -lik.

Büş-bünār, Bünārbaša *m* (tur.) šetalište poviše Travnika gdje se nalazi izvor hladne vode. — »Je li ti žao Bunarbaše, / Bunarbaše hladne vode« (Sevd. 113).

< tur. *bunarbaşı* (bunar-başı), v. kompon. pod bunar i baš.

bašča, bāšča i bāšča, bāšta, bāšta i bāšta, bāhča, bāhča i bāhča *f* (pers.) 1. vrt.

2. voćnjak.

< tur. *bahçe, bağçe* < pers. *bāgče* (bāg-če), deminutiv od *bāg* »voćnjak«.

V. baščeluk, baščovan, baščovandžija, baščovanluk.

baščaluk, v. baščeluk

Bāš-čāršija, Bāščāršija, Baščāršija *f* (tur.-pers.) ime jednog dijela čaršije u Sarajevu, glavna čaršija. — »Baš-čaršijo, batli ti si! / Latinulče, pogan ti si!« (Vuk V 341); »Sarajevo, široko si. Baščaršijo, mamur ti si« (GZM 1910. 103).

< tur. *başçarşı* (baş-çarşı) »glavna čaršija«, v. kompon. pod baš i čaršija.

baš-čauš, büš-čäuš, bāšcauš, bāš-čauš *m* (tur.) narednik u vojsci; glavni čauš. — »Ti š mi biti baš-čauš na Lici« (M. H. III 115); »Baščäuši izmećari carski, / jedni dvore cara na nogama, / drugi drže oko cara skute« (Kašik. II 73). Od ovog je nastalo prezime Bāšcaušević.

Bāšcaušević, v. baš-čauš

Bāš-Čelik *m* (tur.) ličnost iz poznate istoimene narodne pripovjetke.

< tur. *baş-çelik*, v. kompon. pod baš i čelik.

baščeluk (baščaluk) *m* (pers.-tur.) zemljište na kome se nalazi mnogo voćaka. voćnjak. — »Prevrću šnike mrtve i ranjene. / Po ogradah pa po baščelucih« (M. H. IV 456); »Po baščama i baščalucima« (K. H. II 446).

< tur. *bahçelik* (bahçe-lik), v. bašča + tur. suf. -lik.

baščövān -āna, baštövān -āna *m* (pers.) vrtlar, onaj koji se bavi gajenjem povrća i cvijeća. — »Kupila bi, lale Lazo, neženjena Laza. / da mi bude, lale Lazo, baščövān u bašči« (Vuk I 376).

< tur. *bahçıvan* < pers. *bāg-čewān* (pers. *bāgče* »bašča« + pers. suf. -wān).

baščovāndžija, baštovāndžija *m* (pers.-tur.) isto što i baščovan (v.)

< tur. *bahçıvanci*, v. baščovan + tur. suf. -ci.

baščovānluk, baštovānluk *m* (pers.-tur.) baščovanstvo, povrtlarstvo.

< tur. *bahçıvanlık* (bahçıvan-lik), v. baščovan + tur. suf. -lik.

bašeskija *m* (tur.) stari, isluženi janjičar, janjičarski veteran.

< tur. *başeski* (baş-eski), v. kompon. pod baš i eski.

bašibòzuk *m* (tur.) naoružane grupe sastavljene od demobilisanih vojnika koje su se odmetale u pljačku. Naziv je kasnije upotrebljavan pogrdno i za regularnu tursku vojsku u našim zemljama.

< tur. *başıbozuk* (başı-bozuk), bukv. »pokvarene glave«, od

bašica

tur. baş »glava« sa posv. zamjenicom 3. lice sing. -i i tur. bəzük »pokvaren«.

bašica i **bašica** (tur.) *prva kap, prva rakija koja poteče iz kazača (kad se rakija peče).*

Izv. od tur. baş »početak, prvi«.

Bašić, v. baša

bāš-imām, **bāšimām** *m* (tur.-ar.) *glavni imam, imam glavne džamije u jednom gradu. Od ovog je nastalo prezime Bāšimāmović.*

Bāšimāmović, v. baš-imam

baška adv. i adj. indecl. (tur.)

1. a) *napose, odvojeno, rastavljeno, svako za se*, — »baška muško meće u odaje, / baška žensko meće u odaje« (M. H. III 332). b) *drugo, različito*. — »Baška meso, baška džigerica, baška cura, baška udovica«; »Džin baška šejtan baška« (Vuk, Posl. 351).

2. *poseban, odvojen*. — »Kad ujutru roblje dovedete, / baška ću vam bakšiš pokloniti« (Vuk III 46).

< tur. başka.

V. bambaška, baškaluk, baška-lučiti, obaška, pobaška, nabaška, napobaška.

baškálučēnje *n*, *odvajanje, odstranjivanje*.

Izv. od baškaluk (v.)

baškálučiti, *odvajati (se), odstranjivati (se), držati se po strani*.
Izv. od baškaluk (v.)

baškáluk *m* (tur.) 1. *odvojeno življenje*.

2. *zasebna soba, zasebna kuća, uopšte ono što je odvojeno*.

< tur. baškalık (baška-lik), v. baška + tur. suf. -lik.

bāš-ćatib, **bāš-ćatip**, **bāš-kátib** (č. **bāš-kjátib**) *m* (tur.-ar.) *glavni pisar; sekretar*.

< tur. başkâtib, başkâtip (č. baškjatib, baškjatip), v. kompon. pod baš i ćatib.

bāš-knēz *m* (tur.-srp. hrv.) *glavni knez*.

Prva kompon. tur. baş »glavni, prvi«.

bāšlija (**bāja**) *f* (tur.) *igla s glavicom, čioda, ukrasna igla — pribadača*. — »Od baskije konope pravila, / od bašlija kuke na konope« (M. H. X 113); »Da ja znadem da čavala nema, / ja bih svoje baje raskovala, / pa bih dogi čavle sakovala« (Muz. zap. Inst. 1783).

< tur. başlı (baş-lı) »glavat, s glavom«.

bašluk *m* (tur.) 1. *musl. nadgrobni spomenik (uspravan istesan kamen ili šiljak (daščica) poboden više glave na grobu umrloga)*. — »Gdjeno jesu česti mezariuci, / za bašluke konje povezaše« (K. H. I 225).

2. *oglav (dio konjske opreme)*. — »Još krvava griva u alata, / od bašluka do po strimenluka« (M. H. III 556).

3. *kapa od kišne kabanice, ženska kapica*.

< tur. başlık (baş-lık) v. baş + tur. suf. -lik.

bašmag, **bašmāgdžija**, v. pašmaga. pašmāgdžija

bašmaka, v. pašmaga

bāš-mūhtār, **bāšmuhtār** (**bāš-mūktār**, **bāšmuktār**) -ára *m* (tur.-ar.) *glavni muhtar, najstariji muhtar, glavni knez*.

< tur. başmuhtar (baş-muhtar), v. kompon. pod baš i muhtar.

baštōvān, **baštovāndžija**, v. baščovan, baščovandžija

baš-terzija *m* (tur.-pers.) glavni terzija, najstariji (po zanatu) terzija. — »Imam brata baš-terziju, / te mi reza bornu suknju« (Vuk I 121).

< tur. *baş terzi*, v. kompon. pod baš i terzija.

bašuna *f* (tur.) 1. jagnjeća glavuša.

2. glavurda (kod čovjeka).

Izv. od baš (v.)

bašunsägösum! interj. (tur.) izjava saučesća »da ti je zdrava glava!« Na ovu izjavu saučesća odgovara se sa: *döstum sägösum!* »zdrav mi bio moj prijatelj (koji mi izjavljuje saučesće)«. Na ovaj način i danas mnogi muslimani u Bosni i Hercegovini izjavljuju saučesće povodom smrtnog slučaja.

< tur. *başın sağ olsun* »da ti je zdrava glava« od tur. *başın* »tvoja glava« + tur. *sağ* »zdrav« + tur. *olsun* »neka bude«; tur. *dostum* »moj prijatelj«.

bašustuna! interj. (tur.) dobro! drage volje! hoću! važi!

< tur. *başıüstüne*, *başıüstiına* (*baş-üstüına*) sa gore navedenim značenjima, bukv. »na glavu« (v. baš + tur. *üst* »na«)

bät, v. baht

bät, v. bähät

batağdžija, v. batakcija

batak *m* (tur.) isto što i *batakcija* (v.).

< tur. *batak*, adj. od *batmak* »propasti, upropastiti se; pasti, upasti, potonuti; zaći, izgubiti se« itd.

V. *batakcija*, *batakciluk*, *batak-luk*, *baterisati*, *baterma*, *bati-sati*.

batak, v. badžak.

batakcija, **batağdžija** *m* (tur.) raspisnik, raspikuća, koji uludo troši imovinu i upropašćuje je.

< tur. *batakcı* (*batak-çı*) 1. koji se zadužuje unaprijed uvjeren da dug neće vratiti: 2. raspisnik, koji uludo troši imovinu i upropašćuje je. V. *batak* + tur. suf. -*çı*.

batakciluk, **batağdžiluk** *m* (tur.) raspisništvo, trošenje imovine uludo, raspikućstvo, propast.

< tur. *batakcılık* (*batakcı-lık*) od *batakcı* (v. *batakcija*) + tur. suf. -*lık*.

batak-luk *m* (tur.) isto što i *batakciluk* (v.)

< tur. *bataklık* (*batak-lık*), v. *batak* + tur. suf. -*lık*.

bätäl indecl. adj. (ar.) pokvaren, neuredan, nevaljast, neupotrebljiv, poremećen, zapušten, preko obične mjere visok, velik i sl. — *bätäl* boj = neobično visok stas čovjeka, *bätäl* broj cipela = prevelik broj cipela itd. V. pod bđj, *bätäl* bđj«.

< tur. *battal* 1. sa značenjem kao u nas; 2. »odvažan, hrabar; junak« < ar. *baṭṭāl* »junak, junačina«.

V. *batalija*, *bataliti*, *bataljivati*, *obataliti*, *pobataliti*, *zabataliti*.

batalija *f*, nešto pokvareno, neupotrebljivo, zapušteno.

Izv. od *bätäl* (v.).

bataliti 1. (po)kvariti, (po)remetiti.

— »ono nešto noćom *batalilo*« (K. H. I 80). 2. fig. okaniti se, napustiti (neku namjeru, zamisao i sl.). U ob. govoru: »*Bataliti* ti to« = okani se ti toga.

Izv. od *batal* (v.).

bataljivati -ujem, *kvariti*, *remetiti*.

Izv. od *batal* (v.).

batërisati

batërisati -išëm 1. materijalno propasti, izgubiti imetak ili trgovački kapital.

2. upropastiti, rasipnički potrošiti.

< tur. *batırmak* »upropastiti«, od *batmak* (v. tumačenje pod *batak*).

batërma, batirma f (tur.) propast, krah.

< tur. *batırma* (*batır-ma*), part. od *batırmak* »upropastiti«, v. *baterisati*.

bâtıl m (ar.) pokvarenjak, nevaljalac.

< tur. *bâtıl* < *bâtil* »ništav, nevaljao, nekoristan«.

bâtisati -išëm, *crknuti, krepiti*.

< tur. *batmak*, vidi značenje ovog gl. pod *batak*.

bâtli, bătlija, v. *bahtli, bahtlija*

batërma, v. *baterma*

bâzâr m (pers.) 1. istočnjačka pokrivena ulica u kojoj se nalaze trgovine ili pijaca.

2. trgovačka kuća ili trg. radnja u kojoj se prodaje svakovrsna roba.

Od ovog je došla riječ *pâzâr* (v.) < pers. *bâzâr* »trg.«

bazârdân, bazârdân-baša itd. v. *bazerdan, bazerdan-baša* itd.

bâzati i bâzati, besposlen tuma-rati, lutati.

Vjerovatno je došlo od tur. gl. *basmak* koji između ostalog ima i gornje značenje. V. *bâsati*.

bazrđân, v. bazerdan

bazërdân, bazrđân, bazardân, (bazrđân, bozrđân) -âna m (pers.) 1. trgovac. — »Niti ću hamala, niti ću bazerđana, već ću babina akrana« (Nar. bl. 226); »Boga vami Turci bazrđani« (M. H. III 428); »Ba-

zrđan mu dvore jukazao«, »Pa upita mlada bazrđana« (Lord 27); »Kroz tebe se proći ne mogaše, / Od dućana i od bazdrđana« (Vuk V 466).

2. *Bazerđani je ime jedne ulice na južnoj strani Kolobare-hana u Sarajevu, gdje su nekad bile isključivo trgovačke radnje*.

< tur. *bezirgân* < pers. *bâzer-gân, bâzârgân* (*bâzâr-gân*) »trgovac«. < pers. *bâzâr* »trg« + pers. suf. *-gân*.

bazërdân-bâša, bazrđân-bâša, bazârdân-bâša m (pers.-tur.), *prvak, starješina trgovaca, predstavnik trgovaca*.

< tur. *bezirgânbaşı* (*bezirgân-başı*) v. kompon. pod *bazerdan* i *baš*.

Bazerđani, v. bazerdan.

bazerđânluk, bazrđânluk, bazarđânluk m (pers.-tur.) 1. *trgovina, trgovanje*.

2. *trgovačka čaršija*.

< tur. *bezirgânlık* (*bezirgân-lık*), v. *bazerdan* + tur. suf. *-lik*.

bâzi, v. bag

bâzi-vâkat âdv. (ar.) *pokatkad, ponekad*.

< tur. *bazıvakit* »ponekad«

< ar. *baʿd* »neki« + ar. *waqt* »vrijeme«.

bazlâmača f (tur.) *vrsta debele pite od jaja, sira i brašna*.

< tur. *bazlamaç* »vrsta slatke debele pite«.

bazrđân, bazrđân-bâša itd. v. *bazerdan, bazerdan-baša* itd.

bazûlmet, v. bazument

bazûment, bazûlmet, bazûvent, bezûment m i *bazûmenta, bazûventa* f (pers.) 1. *vrsta hamajlije koja se veže na mišicu*

da čuva od uroka i drugih kakvih napasti. To je trouglasta srebrna ili limena, rjeđe zlatna, kutijica, u kojoj se nalazi zápis (arapskim slovima napisane riječi ili stav iz kur'ana) i ima na sebi jedan ili više lančića, privjesaka, ili je ukrašena dukatima. — »Pa izvadi bazulmet od zlata, / i na njemu hiljadu dukata« (Kurt I 47).

2. vrsta upletnjaka u pletenicama koji služi kao ženski ukras, a ujedno ima značaj hamajlije (apotropejsko sredstvo). — »U kosama bazuventa do zemlje« (GZM 1909. 303).

< tur. bazubent, pazvant, sa značenjem kao gore pod 1. < pers. bāzūbend, izft. od pers. bāzū »mišica« i pers. bend »veza«, sveza, spona«.

bazūvent, bazuventa, v. bazument

baždār m (pers.) 1. onaj koji naplaćuje baždarinu, trošarinac, maltar, carinik.

2. mjerac, kantardžija; kontrolor mjera.

< tur. bacdār < pers. bāgdār, bāždār, pers. bāg, bāž »porez, danak, carina« i pers. dār, prez. osnova od dāšten »imati, držati«.

V. badža, baždarica, baždarina, baždarkinja.

baždarica f, ona koja naplaćuje baždarinu, carinu. — »Na vodi vila baždarica, / te uzima tešku baždarinu« (Vuk, Rječnik).

Izv. od baždar (v.).

baždàrina f, trošarina, maltarina, carina.

Izv. od baždar (v.).

baždarkinja f, ona koja naplaćuje baždarinu, carinu. — »U gori je vila baždarkinja, / koja čini velike zulume« (M. H. II 69).

bě! brě! interj. (grč.) more! tā! — »Be ošnidi Đul-Behara, / pričekaj me samo mjesec dana« (I. Z. II 201); »bre gidi, bre džanum, bolan Kara Mustafa!« (Sevd. 46).

< tur. be, bre, preuz. iz grč.

bě, bēta n (ar.) naziv za arapsko slovo »b«.

< tur. be < ar. bā'

běān, v. bejan

Běcan, v. Bekir

běčār -āra (pers.) 1. neženja, momak samac, bez porodice. — »U bečara nema hizmečara« (K. H. I 397); »Sidi cura kraj bunara, / K njoj dolaze tri bečara« (Muz. zap. Inst. 2087); »U bečara svakoga ščara, / ponajviše buha i ušiju« (Vuk, Posl. 325).

2. bekrija, mangup, lola. — »Nije svaka cura za bečara« (Muz. zap. Inst. 251).

< tur. bekār (č. bėkjār) »neženja, momak« < pers. bīkār (bī-kār) »bez posla, besposlen«. V. bečarac, bečarina, bečarluk, bečarovati, bečaruša.

běčārac -ra m, vesela pjesma mládarije sa određenom melodijom. Jedna od tih pjesama počinje sa »Bečar jesam, bečarski se vladam«.

Izv. od bečar (v.).

běčārina m, augm. od bečar (v.).

běčārluk m (pers.-tur.) bečarstvo, momkovanje, bečarski život. < tur. bekarlık (bekar-lik), v. bečar + tur. suf. -lik.

běčarovānje i bečārōvānje n, momkovanje, življenje bečarskim životom.

Izv. od bečar (v.).

běčarovati i bečārōvati -rujēm, momkovati, živjeti bečarskim životom.

Izv. od bečar (v.).

bečaruša

bečaruša *f.* 1. ženska koja se po-
naša slobodno i živi bečarskim
životom.

2. čirčić, bubuljica koja se pojav-
ljuje na momačkom licu.

Izv. od bečar (v.).

Bčica, v. Bekir

Bčir, v. Bekir

Bčeo, v. Bekir

bčd, v. bet

bedak *m* (pers.) *glupak, umno*
ograničen čovjek.

< tur. vulg. *bedaf* »glupak,
tvrdoglav čovjek« < pers. *be-*
dāk (č. *bedākj*) »pokvaren, ne-
valjao čovjek; svađalica.

V. *bedast*.

bedast *adj.* *glup, umno ograničen.*
Izv. od *bedak* (v.).

bčd-dova (*bčtdova*, *bedova*) *f*
(pers.-ar.) *kletva, proklinjanje,*
riječi kojima se izriče proklet-
stvo. U ob. gov.: »*Bed - d o v u*
mu je učinio« = prokleo ga je.
— »Osim *batinjanja* po *taba-*
nima, bilo je više vrsta kazni:
privremeno zatvaranje dućana,
degradiranje majstora na *kalfu*
i prokletstvo (*b e t d o v a*)«
(GZM 1956. 144).

< tur. *beddua* (*bed-dua*) »kle-
tva, proklinjanje«, bukv. »ru-
žna molitva, ružna želja« <
pers. *bed* »zao, ružan, nevaljao«
(v. *bet*) i ar. *du'ā'* »molitva« (v.
dova).

bčdel (*bčdelj*) *m* (ar.) 1. *zamjenik.*
2. *zamjenik, odmjena u odslu-*
ženju vojske, onaj koji je u
bivskoj turskoj ili austrijskoj
vojsci služio vojsku za nekog
drugog, obično uz novčanu nak-
nadu.

3. *otkup od vojne obaveze, voj-*
nica.

4. *zamjenik, odmjena u hodo-*
čašću na Čabu, onaj koji u ime

drugoga i o njegovu trošku
obavi hadž (v.). *Bedel se šalje*
za bolesnoga ili za umrloga ko-
ji je vjerski bio obavezan da
izvrši hodočašće, ali za života
to nije učinio.

< tur. *bedel* < ar. *bādāl* »za-
mjjenik«.

bčdem, bčden i bčdem, bčden *m*
(ar.) 1. *zid tvrđave; debeli zid*
oko utvrđenog grada. — »Dok
porušim kule i *bedem e*« (K.
H. I 38); »Kandiji su *beden*
obrušili« (M. H. III 35).

2. *planinski lanac, masiv.*

< tur. *beden*, sa značenjem kao
gore pod 1. < ar. *bādān* »tijelo»,
trup«.

bedevija *f* (ar.) *kobila arapske*
pasmine. — »I pod njim skaču
bedevije« (M. H. III 372).

< tur. *bedevi* (at) »beduinski
(konj)« < ar. *bādāwiyy*, *bā-*
dāwī »pustinjski; beduin«.

bedova, bed-dova

Bčdra, v. *Bedrija*

Bčdrija (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Bedri*, lično ime, < ar.
bādr »pun mjesec, uštap« +
ar.-pers. suf. *-ī* (*-iyy*). Ovo je
skraćeni oblik imena *Bedrudin*
(v.).

Bedrija, hipok. Bčdra (ar.) *musl.*
žensko ime.

Promjenom akcenta napravlje-
no žensko ime od muškog *Bč-*
drija (v.).

Bčdrudin (ar.) *musl. muško ime.*

< ar. *Bādrū-ddīn*, lično ime,
»Uštap islama«, izft. od *bādr*
»uštap, pun mjesec« i *āddīn*
»vjera islam«.

V. *Bedrija*.

beduīn -ina (ar.) *arapski nomad,*
stanovnik pustinje.

< ar. pl. *bādāwiyyūn*, sing.
bādāwiyy »pustinjski, onaj koji
živi u pustinji«.

bæg *m* (tur.) 1. *plemić, plemićka titula*. — »Daj mi knjigu snesi našaranu / Na Ogarsko Cerić Ali-begu« (K. H. II 593).

2. *kao titula pridaje se musl. imenu iz poštovanja, iako nosilac imena nije stvarno beg*. To je vrlo čest običaj u bosansko-hercegovačkim gradovima i selima.

3. *gospodin, gospodar, odličnik (kod muslimana i nemuslimana)*. — »Jovan-beg se s ljubom zavadio« (B. V. 1886 235).

4. *zapovjednik sandžaka = sandžakbeg*. — »Svakog lički nade Mustaj-beže«, »Beg Mustaj-beg, muslimi carski« (K. H. II 418, 430). Zatim v. alajbeg, sandžakbeg, beglerbeg itd.

5. *prva komponenta u nekim ženskim imenima (u značenju: begova, begovica, gospodarica)*. — »Begajeta« (Beg-Ajeta), »Begemina« (Beg-Emina) itd.

»Beg«, kao titula, dodaje se iza ličnog imena i spaja se crticom s ličnim imenom: Ibrahim-bæg, ili potpuno sraščuje: Ibrahim-beg. Ako se lično ime svršava sa »ja«, onda ovo redovno ispada: Hamdija — Hamdi-beg (a ne Hamdija-beg), Bedrija — Bedri-beg itd. Od ovog je nastalo prezime Bëgović.

< tur. *bey* (arapskim slovima piše se »bek« i otud naše »beg«) — »titula za ugledna čovjeka, velikaša, dostojanstvenika; civilna i vojna titula u staroj turskoj državnoj organizaciji« itd.

V. alajbeg, Began, Bego, Begemina, Begzada, begčehaja, beggefendija, beglerbeg, begluk, begovac, begović, begovina itd.

Bëga, v. Bëgana

Begájeta (tur.-ar.) *musl. žensko ime*.

< Bëg-Ajeta, v. kompon. pod beg i Ajeta.

Bëgan, Bëgo, *musl. muško ime*. Od Began nastalo je prezime Bëganović, a od Bëgo — Bëgić i Bëgović.

Izv. od beg (v.).

Bëgana, Bëga, Bëgija, *musl. žensko ime*. — »Begi šćeri svojoj govorila«, »Bëgija im su de dohvataše« (K. H. I 266, 263). Izv. od beg (v.) prema muškom imenu Began i Bego.

begčehaja (bëg-čehaja) *m* (tur.-pers.) *begov čehaja*. — »Tud mi sjedi Ivo begčehaja, / što uzima od cura džerimu« (GZM 1910 526).

< tur. *bey-kehaya*, v. kompon. pod beg i čehaja.

Bëgefendija (bëg-efëndija) *m* (tur.-grč.) *gospodin beg: dvostruka titula kojom se oslovljavaju oni begovi koji su svjetski ili vjerski obrazovani*.

< tur. *beyefendi (bey-efendi)*, v. kompon. pod beg i efendi.

Begemina (tur.-ar.) *musl. žensko ime*. — »Begemina, ne prodaji vina, / zbog tvog vina sinoć kavga bila« (nar. pj.); »Moj kćerku Begeminu mlađu« (K. H. I 370).

< Bëg-Emina, v. kompon. pod beg i Emina.

begëdisati, isto što i *begenisati* (v.)

< tur. *beğendi*, 3. lice sing. perf. od *beğenmek*, v. tumačenje pod begenisati.

begënisānje *n*, *dopadanje; izabiranje, biranje*. Izv. od begenisati (v.).

begënisati -išēm (pogr. *degënisati*), 1. *svidjeti se, dopasti se;*

begënisati se

biti simpatičan. — »Koji koga begeniše, s onim i jeglenišć« (Vuk, Posl. 142); »Dokle ružica miriše, / dotle svak je begeniše« (Vuk, Posl. 65).

2. *izabrati, odabrati nešto po svom ukusu.* — »Vidio te gon-dže-Mehmedaga, vidio te i begenisio te« (Muz. zap. Inst. 2801).

3. *odobriti, odobravati, saglasan biti s nečim.* — U ob. gov.: »Ja ti ne begenišem da ideš tamo.« — »Pa se natrag u kulu povрати, / Ter čordiše svoju građevinu, / Čordisao i degenisao« (Vuk VII 97).

< tur. *beğenmek*, sa svima značenjima kao i u nas.

begënisati se -išem, *svidati se, dopasti se jedno drugom.* U ob. gov.: »Vidjeli se, pa se begenisali«.

V. *begenisati*.

Bègija, v. *Begana*.

beglerbeg m (tur.) *vrhovni vojni i civilni zapovjednik jedne veće oblasti ili pokrajine, koja se sastojala od više sandžaka. To je bio paša višeg ranga (sa najmanje dva tuga). Od ovog je nastalo prezime Bèglerbegović.*
< tur. *beylerbeyi*, bukv. »beg begova«, izf. od tur. pl. *beyler* i sing. *bey* »beg«.

beglerbegluk m (tur.) *oblast, pokrajina u Turskoj Carevini kojom je upravljao beglerbeg. Pošto su Turci osvojili Balkan, podijelili su ga na beglerbegluke. Bosna je 1580. g. postala beglerbegluk.*

< tur. *beylerbeylik*, v. *beglerbeg* + tur. suf. -lik.

Bèglerbegović, v. *beglerbeg*

bèglučiti, *besplatano raditi na begluku.*

Izv. od *begluk* (v.).

bèglučkinja f, *puška koja je davana iz begluka, od države, državna, carska puška.*

Izv. od *begluk* (v.).

bègluk m (tur.) 1. *begovsko imanje, begov posjed; begovo imanje koje nije u kmetskom odnosu, nego beg njime direktno upravlja ili ga izdaje pod zakup.*

2. *državno imanje, državna blagajna, fiskus, erar; država, kneževina.* — »ja bih njega dobro darovao, / na Cetinju dvore sagradio, / a dao mu ranu iz begluka« (Vuk IV 425); »A vas mal mu u begluk otišo!« (Nar. bl. 358); »Česar ga je dobro pomilovo, / Vladaniju njemu dopustio, / A dao mu iz begluka vojsku« (M. H. IV 424); »Podićće se begluk Njemadija« (K. H. II 201).

3. *sjedište, konak, čardak bega ili paše.* — »Do begluka bega udbinskoga« (M. H. III 192). »Kad ja vidim dragog u beluku, / baš kakono paša u begluku« (Vuk I 255). (U prvo doba turske uprave u Bosni, kada je titula »beg« imala značaj titule »paša« (Gazi Isa-beg, Gazi Husrev-beg), postojao je u Sarajevu takav begluk (pašin konak) na mjestu gdje se danas nalazi Vojna oblast (ranije krš-la), i predio iza Vojne oblasti i danas se zove »Za Beglukom«).

4. *uredska zgrada, uredske prostorije, gdje je beg sjedio, pio, primao posjete i vijećao sa prvacima i agama, što se zove i beglukmehana (begluk-mehana).* — »Rano rani lički Mustaj-beže, / Iz ahara u begluk izide, / kad mehana puna Udbinjana« (M. H. IV 26); »Piće pili mladi Udbinjani, / U begluku ličkog Mustaj-bega. / U vrh stola sjedi Mustaj-beže, /

Do njeg sjedi gazi Čejvan-aga,
/ / Tamam ih je dva'est
i četiri. / Redom čaša naokolo
hoda«. (K. H. II 333).

5. rad na beglučkom imanju,
rad na državnom imanju.

< tur. *beylik* (*bey-lik*), v. beg
+ tur. suf. -lik.

bëguk-timār *m* (tur.-pers.) be-
govski timar, begovski feudalni
posjed. — »Prosi tebe hećim i
kadija, / i spahija iz begluk
timara« (Ašikl. 71).

V. kompon. pod begluk i timar.

bëgo, *hipok.* od *beg* (v.). — »Po-
šetao bego Ivan-bego /
ispred dvora Radulbegovice«
(Vuk I 246). Od ovog je izve-
deno prezime Bëgović.

Bëgo, v. Began

bëgovac -vca, *m*, begovski čov-
jek, onaj koji je iz begovske ili
gospodske porodice.

Izv. od beg (v.).

bëgövāt -āta *m*, begovi, begovski
stalež. — »Agovat i begovat«
= gazde i plemići.

< ar. oblik plurala ž. roda od
beg (v.).

bëgovica *f*, begova žena; žena be-
govskog roda.

Izv. od beg (v.).

Bëgović, v. beg

Bëgović, v. bëgo

bëgovina *f*, begovska zemlja, beg-
luk.

Izv. od beg (v.).

Bëgtaš, **Bëgto**, v. Bektaš, Bekto

bëgtašija, v. bektašija

Bëgzada, **Bejzada**, *hipok.* **Bëgza**,
Bëjza, **Bëgzija**, **Zada** (tur.-pers.)
musl. žensko ime.

< tur. *beyzade* (*bey-zade*) »be-
gova, begovska kći, begovo, be-

govsko dijete, plemićka«, v. beg
+ pers. *zāde* »dijete, porod«. *Od ovog je došlo prezime Beg-
zadić*.

Bëgzadić, v. Begzada

Behāja (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Behai*, lično ime, »Kra-
sni, Ljepotan« < ar. *bāhā'*
»krasota, ljepota« + ar.-pers.
suf. -ī (*iyy*).

bëhār -āra (iskriv. *mëhār*) *m*
(pers.) *cvijet vočke, latice od
takvog cvijeta*. — »Snijeg pade
na behar, na voće, / podaj,
bože, svakome šta hoće« (Muz.
zap. Inst. 3665); »tvoje grane po
mom srcu rane, / niti cvateš,
nit' behara daješ« (S. S. 11);
»Šta je šire od mora sinjega? /
Šta je bolje od đuli mehara«
(Vuk V 278).

< tur. *behar*, *bahar* < pers.
behār, 1. »proljeće«, 2. »list i
cvijet vočke«.

V. beharli, behar-čiftijane, be-
harati, obeharati, izbeharati.

behārati (*behèrati*) *cvjetati*. — »A
zeljene bašče beharati«,
»Zelena je bašča beherala«
(Lord 261, 229).

Izv. od behar (v.).

bëhār-čiftijāne *f* (pers.-tur.) žen-
ske gaće (*vrsta dimija*) *izvezene
cvjetovima*. — »Da mi kupi be-
har-čiftijane« (M. H. X
14).

V. kompon. pod behar i čifti-
jane.

behārli indecl. adj. (pers.-tur.)
*rascvjetan, ono što ima behar
na sebi*. — »U šljiviku pod be-
harli granom« (Sevd. 35).

< tur. *beharli*, *baharli*, v. be-
har + tur. suf. -li.

Behaüdin -ina (ar.) *musl. muško
ime*.

< ar. *Bāhāu-ddīn*, lično ime,
»Ukras vjere islama«, izft. od

Bèhdžet

ar. *bühā'* »krasota, ljepota« i ar. *āddīn* »vjera islam«.
V. Behaija.

Bèhdžet, hipok. **Bèhdžo** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Behcet*, lično ime, »Ljepotan«, < ar. *bāhğā* »ljepota, svježina, ljepkost«.

Bèhdžo, v. Behdžet

Behija, hipok. **Bèhka** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Behiye*, lično ime »Dražesna« < ar. *bāhiyyā* »lijepa, dražesna«.

behija f (pers.) *vrsta trošarine, taksa na promet, koju su ranije ubirale opštine u Bosni i Hercegovini*.

< tur. *behiye, bahaiye, pahaiye*, sa značenjem kao u nas < pers. *behā* »cijena, vrijednost« + ar. suf. za ž. rod *-iyyā*.

Bèhka, v. Behija

Bèhlül -üla (ar.) *musl. muško ime i prezime*.

< tur. *Behlül*, lično ime, »Nasmijani; Darežljivi« < ar. *buh-lül* »nasmijan; dobrotvor, darežljiv«.

Bèhmen (pers.) *musl. prezime*.

< pers. *Behmen*, lično ime, »Priatelj, Iskreni«.

Bèhram (pers.) *musl. muško ime*.

< tur. *Behram*, lično ime, »Mars« < pers. *behrām* »planeta Mars«.

bèhüt, bëüt, bèvüt m (pers.) *nesvijest, omamljenost, opijenost*. — »Kao u nekom beutu od radosti trčao je svuda« (Vesel. II 142).

< tur. *bihud* »onesviješćen, obeznanjen« < pers. *bihūd* (*bi-ğūd*) < pers. *bī* »bez« i *ğūd* »sam, isti« (>bez sebe, izvan sebe«).

V. ubehutiti se.

bējān, beān -āna m (ar.) 1. *javnost, vidjelo, jasnost*. — »Ele. neise, kako mu nedrago, izide sad nešto na bejan« (Zem-bilj II 82); »Tko će ponijet' zelenog barjaka, / nek se junak na be an istakne« (M. H. X 106).

2. *predaja duše bogu na vidjelo, smrt*. — »Crn joj obraz bijo na divanu, / ka' što će joj biti na bejanu!« (Lord 129); »oti-ći bogu na bejan« = otići bogu na istinu, umrijeti.

< tur. *beyan* < ar. *bāyān* »biti jasan, vidljiv«.

V. bejanile.

bējānilē adv. (ar.-tur.) *javno, otvoreno*. — »Bejanile iz kotara pođe, / bejanile poljem zelenijem« (K. H. II 594).

< tur. *beyaniyle*, v. bejan + tur. postpoz. *-ile* »sa«.

bējaz, bējās (*bēaz, bēhās*) indecl. adj. (ar.) *bijel*. — »Srce, dušo, Odundžina Hato, / digni skute bejaz anterije« (Sevd. 146); »Na njemu je bejaz hante-rija« (Vuk V 366), »Dok se go- ra listom zaodije, / a ja mlada be h a z anterijom« (I. Z. II 96). < tur. *beyaz* »bijel; bjelina«, < ar. *bāyāḏ* »bijela boja; bje-loća, bjelina«.

V. bejazi, bejazli.

bejāzī indecl. adj. (ar.) *bijeje boje*.

< tur. *beyazī*, v. bejaz + ar.-pers. adj. suf. *-ī* (*iyy*).

bejāzli adj. indecl. (ar.-tur.) *bijel*. — »Prepe peču, obuće feredžu, / zavi lice bejazli okrugom« (Kurt 129).

< tur. *beyazlı* (*beyaz-lı*), v. be-jaz + tur. suf. *-lı*.

bejbèrek (*bajbèrek*) m (tur.-pers.) 1. *cvijet, biljka* *Amaranthus tri-color* L. (*A. melancholicus* L., *A. gongeticus* L.).

2. vrsta veza po platnu, kao »šlinganje«, ukoso ispunjavanje većih ploha platna.

< tur. *beyörkü* (*bey-börkü*), bukv. »begova kapa, begov čulah« < tur. *bey* »beg« i tur. *börk* »kapa, čulah« < pers. *berrek* »valjano sukno: odijelo od valjanog sukna«.

bèjgir, bèngir *m* (pers.) *konj, konjče*.

< tur. *beygir* »konj« < pers. *bārgīr* (*bār-gīr*) »konj«, bukv. »onaj koji nosi tovar«; pers. *bār* »tovar« i pers. *gīr*, prez. osnova od *gīrften* »uzeti, uhvatiti«.

Bejtulāh *m* (ar.) *Čaba*.

< ar. *Bāyту-llāh* »božja kuća«, izft. od ar. *bāyt* »kuća« i *Allāh*: »bog«.

bèjtu-l-māl *m* (ar.) *državna blagajna; erar*.

< tur. *beytulmal*, »državna blagajna, erar« < ar. *bāyту-l-māl*, bukv. »kuća blaga«, izft. od ar. *bāyt* »kuća« i ar. *āl-māl* »određena movina. određeno blago«.

bejtūrān (*begtūrān*) *m* (ar.) *biljka Artemisia annua L.* — »Među njima grana bejturana« (K. H. I 272); »Bejturane, jado, / beru l' te djevojke?« (Muz. zap. Inst. 3611).

< tur. *abeyturan* < ar. *abāy-tūrān*, *abāy-tārān*, *abāw-tūrān*, *abāw-tārān*. U našem jeziku prvi glas »a« izbačen.

Bejzāda, Bèjza, *v.* *Begzada, Begza*

bekāja *f* (ar.) 1. *preostatak*.

2. *zaostatak, ono što je ostalo neubrano (od poreza, zakupnine i sl.)*.

< tur. *bekaya, bakaya* < ar. pl. *bāqāyā*, sing. *bāqīyyā* »ostatak«.

bèkčija *m* (tur.) *čuvár, stražár*. — »Koliko je na gradu bekčija« (M. H. X 118).

< tur. *bekçi*.

bekija *f* (ar.) *ostatak, preostatak*.

— Od ovog je došao naziv za jedno selo u ljubuškoj opštini u Hercegovini: *Bekija*. Pošto je Imotski pao pod Mletke, Ljubuški se zvao Imotska bekija, tj. ostatak od imotskog kadič Juka.

< tur. *bekiye, bakiye* < ar. *bāqīyyā* »ostatak«.

V. *bekaja*.

Bekija, *v.* *bekija*

Bèkir, Bèčir, hipok. **Bééo, Bèčan**.

Bééica (ar.) *musl. muško ime*. — »Kuku Beéo, nekaka siroto!« (K. H. I 340).

< tur. *Bekir* < ar. *Bākr*, lično ime, »Prvjenac« (»prvorodeno dijete, prvo dijete«).

bèkrija -e, bekrijaš -aša *m* (ar.) *onaj koji rado pije, sarhoš, pijanica, lola*. — »Propio se Hasanaga, sarhoš-bekrija« (Bajr. 12); »Što rekoše bosanske bekrije« (Lord 27); »Spremila me mila mati na vodu, / kad na vodi mlado momče bekrija« (Muz. zap. Inst. 2443); »Ekrijašu, momče bekrijašu, / mrki brci nevjere su boreci« (I. Z. III 29).

< tur. *bekri*, istog značenja < ar. *bukrā* »jutro« + ar.-pers. suf. *-ī (-īyy)* (dakle, tur. *bekri* bukv. »onaj koji već od jutra počne piti«).

V. *bekrijati*.

bekrijāti, pijančiti, lumpovati, bančiti. — »Čuo sam da bekrijaš trošeći vreme i zdravlje, to je podlost!« (Devajtis 19). Izv. od *bekrija* (v.).

Bektaš

Bektaš, Bëgtaš, hipok. **Bëktan, Bëkto, Bëgto** (pers.) *muš. muško ime*.

< tur. *Bektaš* < pers. *Bektāš*. lično ime, »Parac, Vršnjak« (pers. *bektāš* 1. imper. »ljuljaj se«. 2. parac, vršnjak, onaj koji je dorastao i ravan (u časti, godinama itd.).

V. bektašija, Bektašije.

bektašija, begtašija *m* (pers.) *pripadnik derviškog reda* zv. »Bektašije« (*v.*).

Bektašije (pers.) *derviški red koji je, za vladavine tur. sultana Orhana, osnovao šejh Hadži Bektaš Veli (umro 738/1337), po kome je ovaj red dobio naziv. U Sarajevu je postojala bektašijska tekija u blizini današnjeg hotela »Central«.*

< tur. *Bektaši* < *Bektaš* »ime osnivača derviškog reda« + ar.-pers. suf. -ī (*iyü*).

V. Bektaš.

Bëkto, v. Bektaš

beläisati, v. belajisati

belāj -āja *m* (ar.) *nesreća, zlo, jad, nevolja, patnja, muka, napast*. — »Eno, Mujo, na belaj udario, / već se stere čoha venedička« (K. H. II 273); »Ne da svoje sestre bez belaja« (K. H. I 86); »Sad imaš samo belaja!« (Devajtis 250).

< tur. *belā* < ar. *bālā* »briga, iskušenje, tuga, jad, nevolja, nesreća, kazna (božja)«.

V. belajisati, belajli, đuzbelajle, def'i belaj.

belājisati, beläisati -išēm, *patiti se, mučiti se, živjeti u nevolji, u bijedi*.

Izv. od belaj (*v.*).

belājli indecl. adj. (ar.-tur.) *nesrećan, jadan, nevaljast, ono što je skopčano s mukama i*

brigama. — Nar. izreka. »Izvana kalajli, unutra belājli« (»izvana sjajno, lijepo, a unutra jadno, nevaljasto«).

< tur. *belālī (belā-lī)*, v. belaj + tur. suf. -li.

belćim, belkim, belći, belki, adv. (ar.-pers.) *možda, valjda, vjerovatno*. — »Belćim su ti vilice utrnule, jer već treći dan isti zalogaj voska žvačeš« (Andrić 15); »U Bosni je vazda bilo trka, pa belćim neće ni sada bez trke proći« (Zembiļ III 94); »Belkim će te dočekati Turci« (K. H. I 185); »ko j' vidio vilu na planini, / ni vila joj, belći, druga nije« (Vuk II 513).

< tur. *belki*, vulg. *belkim* < ar. konjunk. *bāl* »nego« i pers. suf. -ki.

beledija *f* (ar.) *gradska vijećnica, gradska opština*.

< tur. *belediye* < ar. *bälädiyyä* (ar. *bälād* »grad« + ar. suf. -*diyyä*).

belëgija *f* (tur.) *kamen za oštrenje noževa, britava, kose itd., brus, oštrilica*.

< tur. *bileği* < *bilemek* »oštriti«.

belënzuka -ë, **belënzuke, belënzuci** -úka *f* (tur.) 1. *narukvica; narukvice izrađene od više spojenih ili pletenih srebrnih ili zlatnih lančića. Obično se mogu rasklapati, a spojnice su lijepo ukrašene*. — »Ruke jedne; troje belënzuke« (K. H. II 256); »Bile ruke, tanke belënzuke, / to divojci lipo ujisaše« (Kurt I 190).

2. *karika, pavta*. — »Na pušci je trideset belënzuka, / sve od čista žeženoga zlata« (Vuk IV 250).

< tur. *bilezik*.

bèli i bèli (zapravo **bèlli**) adv. (ar.) 1. *sigurno, zaista*. — »Da mi beli preporeći nećeš« (K. H. I 54); »Tvoga sam se naljubio lica, / A beli se možeš pofaliti / Kod svojijeh vila nagorkinja« (M. H. I 409).

2. *da, tako je (potvrđno)*. U ob. gov.: *bèli vâlā!* = baš je tako, bogme je tako.

< tur. *belli* »jasno, otvoreno« i *beli* »da« < pers. *belī* »da« < ar. *bālā* »da, dakako«.

V. bezbeli.

bèli vâlā!, v. beli

bèlkim, bèlki, v. belćim, belći

Belkisa (jevr.) *musl. žensko ime*. < tur. *Belkīs*, lično ime < ar. *Bilqīs* (< jevr.) »Balkisa, ime kraljice od Sabe, supruge cara Solomona (po *musl. Sulejman-pejgambera*)«.

bèlnuk, v. beluk

bèlsaukluk, v. bensaukluk

bèlsilah, v. bensilah

bèluk, bènluk (bèlnuk, bènuk) m (tur.) 1. *jelek, ženski fermen*. — »A djevojko, majmunčiću, / u bijelu belunčiću, / ko ti skroji bijel beluk« (GZM 1907 636); »Ko ti sreza bijel belnuk, / otišlo mu sve u begluk« (Vuk, Rječnik).

2. *vrsta suknene odjeće, muške i ženske, sa rukavima ili bez rukava*. — »Kad ja vidim dragog u belnuku / baš kakono pašu u begluku« (Vuk I 255); »Preko košulje oblači se zubun zv. »benuk«, od crnog valjanog sukna, dug do kolena, bez rukava. Ranije je bio vezan crvenim gajtanom i paricama po ivici, dok je danas bez ikakvog veza. Nose ga i žene i djevojke« (GZM 1957 7). < tur. *bellik* (*bel-lik*) < tur.

bel »krsta, leđa« + tur. suf. *-lik* (ono što pokriva leđa ili krsta)

Bëmbaša, Bendbāša

bëmber, v. berber

bëna f, bënāk -a, bënac -nca m (tur.) *luda, budala, glupan, glupača*. — »Što će ona bena od djevojke« (M. H. III 10); »Idi, beno jedna!« (Vuk, Rječnik). < tur. *bön* »glupan, idiot«.

V. benast, benaviti, benaviti se, benetati.

bënac, v. bena

bënac, bënca m (tur.) *lažan žut dukat, imitacija pravog dukata*. < tur. *benzet* »imitacija«.

bënāk, v. bena

bënām indecl. adj. (pers.) *oda-bran, ugledan, poznat, na nāmu*. — »Sve nam benam, jedan do drugoga« (nar. pj.). < tur. *benam* »na nāmu, na glasu« < pers. *benām* (*be-nām*), pers. prepoz. *be* »na« i pers. *nām* »ime« (v. *nām*).

bënast adj. *budalast, luckast, glupav*. — »Idi, beno benasta« (Vuk, Rječnik).

Izv. od bena (v.).

bënat, v. begt

benāviti budalasati, govoriti gluposti.

Izv. od bena (v.).

benāviti se, praviti se ludim, po-našati se kao lud.

Izv. od bena (v.).

Bënbaša, v. Bendbaša

bëñčīci, v. ben

bëndati, priznavati, pridavati važnost. U ob. gov.: »Ja tebe benđam nimalo«. Vjerovatno < tur. *bende* »rob, sluga; sljedbenik, pristalica«

baša

pers. *bende* »rob, sluga«
pers. *besten* »vezati«.

ibaša, Bēmbaša, Bēnbaša, ĩntbaša (Bĩmbaša, Bĩnbaša) f (ers.-tur.) *predgrade Sarajeva, kalitet gdje rijeka Miljacka lazi u grad. Na ovom lokalitetu postojala je nekad velika rana, ustava (bend, bent), koja je služila za dovod vode na Gati Isa-begove mlinove i otud ovaj naziv. Danas je na ovom mjestu umjetno jezero, kupalište.* — »Kad ja pođem na Bendašu, na vodu«, »Ja kakva je na Bēmbaši trava, / još je ljepša Dizdareva Fata« (Sevd. 96, 90); »Kolika je na Bēmbaši trava, / još je ljepša dizdareva Javra« (Vuk I 386). < tur. *bendbaşı, bentbaşı* (*bend-başı*) »glavna brana«, izft. v. kompon. pod bent i baš.

bēndžijānje, bendžiluk, v. bendijanje, bendiluk

bēndēluk, v. bendiluk

bēndija (bēndžija) f (pers.) *opojna trava ili napitak, sredstvo za omamljivanje, opijanje, općinjavanje.* — »Ti prosipaj svakakve bendije, obendijaj Biserbega svoga« (S. B. I 9).

< tur. *beng, benc, ban* otu, biljka *Hyoscyamus albus* L. i *H. niger* L. *Fam. Solanaceae* < pers. *beng* (u ar. *bāng*). Naše »bendija« je prema tur.-pers. *beng* (g = d), a »bēndžija« prema tur.-ar. *benc*, č. *bēndž* (c = dž).

V. bendijanje, bendiluk, obendijati.

bendijānje (bēndžijānje) n. *omamljivanje, općinjavanje, opsje-njivanje.*

Izv. od bendija (v.).

bēndžiluk (bēndžiluk,

trava, vrsta indijske konoplje ili naša bunika, čije se sjeme meće u vino, rakiju, kafu ili drugo piće i jelo radi omamljivanja ili uspavljivanja. — »Sgotovi mu gospodsku užinu, / i natoči vina i rakie; / u sve troje baca bēndžiluke« (F. J. I 55); »Ona, kuja, orjatsko koleno, / u vino mu bēndžiluke meša« (Vuk I 566); »u njeg baca mnoge bēndžiluke« (Beh. I 335).

< tur. *bengilik, bencilik*, v. bendija + tur. suf. -lik.

bēnefsilē (iskv. **tēnefsilē**) adv. (ar.) *lično, sobom.* — »Iz pazuha knjigu izvadila, / Bēnefsile Muju opružila« (Lord 248); »Iz njedara knjigu izvadila, / Tēnefsile Muju opružila« (Lord 234).

< tur. *binefsihi* < ar. *bināfsihi* »lično, sobom«, bukv. »sa sobom« (ar. *bī* »sa« + ar. *nāfs* »sâm, sebe, osoba« + ar. *hi* »njegov«, posv. zamj. u gen. Krajnja dva sloga ar. *ihī* zami-jenjena u našem jeziku, radi lakšeg izgovora. sa tur. postpoz. -ile »sa«.

bēnētati, bēnēcēm, budalasti, govoriti gluposti, lupetati, naklapati. — »Lasno ti je situ bēnētati, / u proljeće kenjcu zarevati« (N. K. 6); »Bēnēcē kao pijan na daći« (Vuk, Posl. 12).

Izv. od bēna (v.).

bēnluk, v. beluk

bēn m (tur.) *mladež na tijelu, osobito mladež na licu.* — »dva joj bēna među obrvama, / a četiri među solufima« (Muz. zap. Inst. 3276); — »Treći nosi bēne i obrve« (M. H. V 11); »Na tebe mi merak osta, / i na tvoje sijah-bēne, / šta će, / bēna biti s mene« (nar. pj.).

2. *Ben* se *ben* napravi na licu radi uljepšavanja. Vuk je taj običaj uljepšavanja pripisivao »Turkinjama a i našim gdekojim ženama po varošima«. pa je naveo i ova dva stiha: »Dosto moja i dva bena tvoja / I dva bena među obrvama« (Vuk. Rječnik). Ovaj običaj uljepšavanja bio je na Istoku i u doba rokoka.

2. tačka, kružić, kolutić (na tkanimi). U ob. govoru: »basma na benove (ili na benčice): »crvena basma sa bijelim benovima (ili benčićima)«.

< tur. *ben* »1. mladež, pjega. 2. tačka, kružić, kolutić na basmi«.

bènovi, v. *ben*

bènsaukluk, bèlsaukluk *m* (tur.) *venerična bolest kapavac; urethritis gonorrhoea*.

< tur. *belsoğukluğ* (*bel-soğukluğ*) istog značenja, izft. od tur. *bel* »krsta, leđa, struk, slabine« i tur. *soğukluk* »hladnoća. stūden«.

bènsilāh, bènselāh, bèlsilāh, bènsilāj, bènsilāv -a i kraćeno: **silāh** -āha, **silāj** -āja, **silāv** -āva *m* (tur.-ar.) *širok kožni opasač, pojas, koji sprijeda ima više pregradaka za papire, novac, duhankesu, noževe, oružje itd.* — »Pa po pasu *bensilah* opasa« (K. H. I 483); »A po pasu krmzi *belsilaha*, / za njeg zadi dvije puške male« (Ašikl. 106); »Pa za *silah* puške zadjenuo« (K. H. I 368); »Opasa se svilenom kanicom, / A po njemu *silaj* privalio, / Za nj zadade dvije puške male« (Vuk VIII 49); »pripasuje svjetlo oružje, / u *silava* dvije puške male« (Vuk IV 298).

pās« + ar. *silāh* »oružje«.

bènt, bènd -a, **bènaī, bènta** *m* (pers.) *brana, ustava, jaz, nasip*. < tur. *bent, bend*, sa značenjem kao u nas < pers. *bend*. V. *Bendbaša, zabentiti*.

bènuκ, v. *beluk*

benzèisati, benzèjisati -išem, *ličiti, naličiti, biti nalik*. < tur. *benzemek* »naličiti, ličiti«, (tur. *benz* »lice«). V. *benzer*.

bènzer indecl. adj. (tur.) *sličan, nalik*.

< tur. *benzer*, part. imperfekta (imperf. 3. lice sing.) od *benzemek* »ličiti, naličiti«.

bèrāt -āta *m* (ar.) 1. *carski dekret (ukaz, povelja) kojim se dodjeljuje zvanja, odlikovanja, privilegije ili kakva dobra*. — »Da mi dadeš na Bosnu *berāte*, / I na age redom agalūke, / Na spahije redom spahiluke, / Na begove bijele *berate*« (Lord 116).

2. *dekret, povelja, dozvola*. — »Dok se lisici prouče *berati* ode koža na pazar« (Vuk, Posl 66).

3. *mubareć večer Lejle-i bera* (v.).

< tur. *berat* < ar. *bārāt* »pismo«.

V. *beratlija, berat-spahiluci*.

berātlija *m* (ar.-tur.) *onaj ko posjeduje berat za neko pravo ili neku službu*.

< tur. *beratlı (berat-ı)*, v. *bei* + tur. suf. -lı.

bèrāt-spahiluk *m* (ar.-pers.-tu) *spahiluk sa beratom, dekran spahiluk*.

V. *kompon. pod berat i spahiluk*.

berbāt

berbāt, berēbāt -āta indecl. adj. (pers.) 1. *prljav, zaprljan, umazan, ulitan.*

2. *moralno propao, upropašćen, blamiran.* — »Eto do šta dovodi švapčovanje, u malo čovjek zbog njega ne bi berebat« (Zembilj III 40).

< tur. *berbat* »prljav, zaprljan«

< pers. *berbād* (*ber-bād*), bukv.

»u vjetar, na vjetar«, (pers. *ber*

»u, na« i pers. *bād* »vjetar,

zrak«.

V. *uberbatiti se*.

berber, berberin (iskriv. **bember**) *m* (tal.) *zanatlija koji brije, šiša, brijač, brico. Neki berberi se bave i liječenjem, osobito vađenjem zuba, te obrezivanjem muslimanske djece (v. sunet).* —

»Prodi se starog berbera i mladog hećima« (Nar. bl. 199);

»Sve berbere bežc pokupio«

(M. H. III 250); »Bogom brate,

Mihate bembere, / obrij

mene rusu kosu s glave« (Vuk

III 356).

< tur. *berber* < pers. *berber*

< tal. *barbiere* »brijač«, izv. od

barba »brada«.

V. *berbernica*.

berbernica *f*, *berberska radnja, brijačnica.*

Izv. od *berber* (v.).

berēket, berekātverisi, berekētli itd., v. *beričet, beričatverisi* itd.

Bergivija *f* (tur.-ar.) *djelo vjersko-poučnog karaktera, pisano na tur. jeziku, koje je služilo kao udžbenik u nižim vjerskim muslim. školama u Bosni i Hercegovini. Prevedeno je na srp. hrv. jezik i štampano arabicom u Sarajevu 1913. g. Autor djela je turski učenjak Muhamed bin Pir Ali (1522—1573) zv. Birgivi.* < tur. *Birgivi*, od *Birgi*, ime mjesta u vilajetu Ajdin u Tur-

skoj + ar.-pers. adj. suf. -ī (*iyy*), prije koga je u duhu arapske morfologije dodan glas »v«. To je nadimak spomenu-tog autora, po kojem je djelo dobilo ime.

beričātverisi! beričātversun! berekātverisi! berekātversun! interj. (ar.-tur.) *hvala lijepo! bog te blagoslovio! Upotrebljava se za izražavanje zahvalnosti na učinjenoj usluzi ili na daru.*

< tur. *bereket versin! berekāt*

versin! »neka (bog) da beričet!

neka (bog) da mnogo beričeta!«,

v. *beričet* + tur. *versin*, imp. 3.

lice sing. od *vermek* »dati« (ar.

sing. *bārākā* »beričet«, pl. *bā-*

rākāt).

beričet, berēket *m* (ar.) 1. *obilje, izobilje, obilan rod, plod.* — »od ruke 'mu ništa ne rodilo, / rujno vino ni šenica bela, / Ne imao poljskog beričeta!« (Vuk II 293).

2. *sreća, napredak, izdašnost.* U

ob. gov.: »Ove godine nema

beričeta ni u čemu«; »Ne-

ma tu beričeta ni za lek«

(Devajtis 160).

< tur. *bereket* < ar. *bārākā*

»blagoslov, napredak, sreća«.

V. *beričatverisi, binberičatve-*

risi, beričetan, beričetli, beri-

četsuz, beričetsuzluk.

beričetan adj., 1. *rodan, plodan.* — »Ova godina je sretna, beričetna!« (Šol. I 407).

2. *srećan, napredan, blagoslov-*

ljen. — »Nek joj kuća bude

srećna i beričetna« (Zmaj

47).

Izv. od *beričet* (v.).

beričetli, berekētli indecl. adj. (ar.-tur.) isto što i *beričetan* (v.)

< tur. *berekelli* (*bereket-li*), v.

beričet + tur. suf. -li.

beričêtsuz, beričêsuz, berekêtsuz adj. (ar.-tur.) bez beričeta, nerođan, nenapredan, neblagoslovljen, neizdašan.

< tur. *bereketsiz* (*bereket-siz*) v. beričet + tur. suf. -*siz* »bez«.

beričêtsuzluk, berekêtsuzluk m (ar.-tur.) neberičetnost, nenaprednost, neblagoslovljenost.

< tur. *bereketsizlik* (*bereket-siz-lik*), v. beričetsuz + tur. suf. -*lik*.

Bësim, hipok. Béso, Bésko (ar.) *musl. muško ime.*

< ar. *Bāsim*, lično ime, »Nasmijani, Veseli« (Veselin).

beslēisati (se), beslējisati (se) -išem, hraniti (se), izdržavati (se), opskrbljavati (se), podmirivati (se). — »dosta imaš i svojega mala, / možeš carsku beslējisati vojsku« (I. Z. III 141); »Ko će majki sada zaraditi? / Ko će majku sad beslējisati?« (Muz. zap. Inst. 2783).

< tur. *beslemek* »hraniti, izdržavati«.

V. beslema.

beslēma f (tur.) izdržavanje, opskrba, ohrana, hrana.

< tur. *besleme*, nom. action. od *beslemek* »izdržavati, hraniti«.

bësofra f (ar.) isto što i sōfrabez (v.), od čega je metatezom nastala: bez-sofra, pa besofra.

bëspara f (ar.-pers.) krpa za pranje kuhinjskog posuda, sudopera.

< tur. *bespāresi* (*bez-pāresi*) »sudopera«, bukv. »komad platna«, izft. od bez (v.) i pers. *pāre* »komad, parče«.

bëstilj m (lat.) gusti pekmez od šljiva.

< tur. *pestil* »suha slatka jufka napravljena od zgnječenog ili

samljevenog voća« < tal. *pastillo* < lat. *pastilla*.

bëš num (tur.) pet, broj 5. U ob. gov. izrazi »tursko bëš« ili »tursko pet« znači: nula, ništa. Ovaj izraz sa ovim značenjem dolazi otud što se broj 5 u starom turskom pismu pisao u obliku sličnom našoj nuli.

< tur. *beş*.

V. bešdort, bešlija, bešluk, bešvakat.

bëša, v. bešika

bëšdort m (tur.) izraz u igri tavlje: kada u bačenim kockama padne pet i četiri.

< tur. *beş-dört*, *beş* »pet«, *dört* »četiri«.

bëšika, hipok. **bëša** f (tur.) kolijevka. — »Vi nadajte moje u bëšici« (M. H. III 462); »Nini, sine, u šikali bëši, / Bëša ti je na moru kovana« (Muz. zap. Inst. 249).

< tur. *beşik*.

Bëšir, hipok. **Bëšo** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Beşir* < ar. *Bāšir*, lično ime; ar. *bāšir* »onaj koji donosi radosnu vijest, glasnik vesele (dobre) vijesti«.

bëšlaga m (tur.) čin u nekadašnjoj turskoj vojsci, zapovjednik odreda bešlija (v.). Od ovog je nastalo prezime Bëšlagić

< tur. *bešli ağası*, *beşlü ağası*, bukv. »aga bešlija«, izft. v. kompon. pod bešlija i aga.

Bëšlagić, v. bešlaga

bëšlija m (tur.) pripadnik plaćene konjice. Bešlije su bili poseban odabran odred konjice, navalni konjanici, slični mađžarskim husarima. Za vrijeme mira bili su raspoređeni u vojnim posadama. Njihovi zapovjednici no-

běšluk

sili su titulu »aga«. — »I ti kupi hiljadu bešliah, / sve po izbor konjah i junakah« (F. J. I 139).

< tur. *bešli* (*beş-li*), buk. »petak« (tur. *beş* »pet« + suf. *-li*). Ovakav naziv su bešlije navodno dobile zbog toga što im je plata, u vrijeme njihovog formiranja, iznosila pet akči. Međutim, etimologija nije potpuno utvrđena, pošto postoji i mišljenje da je nastalo od pers. *bes*, *pes* + tur. *-li*.

běšluk *m* (tur.) 1. *stari kovani turski novac od pet groša, petogrošnjak, ili od pet para, petoparac, petak.*

2. *predmet u dužini od 5 aršina, ili u vrijednosti pet groša, ili težine pet oka itd.*

< tur. *beşlik* (*beş-lik*), *bes* »pet« + tur. suf. *-lik*.

Běšo, v. Bešir

běšvakat *nāmāz* (*běš-vakat nāmāz*) *m* (tur.-ar.-pers.) *pet musul. svakodnevnih molitava (sabah, podne, ilkindija, akşam i jacija).* — »Čija ljubna tursku knjigu znade, / čija klanja beš vakat namaza« (I. Z. II 241). < tur. *beş vakit namaz* »pet vremenskih molitava«, v. kompon. pod *beš*, *vakat* i *namaz*.

bět, **běd** indecl. adj. (pers.) 1. *ružna, neprijatna okusa.* 2. *ružan, nevaljao, gadan, neprijatan.*

< tur. *bed* < pers. *bed* »zao, ružan, nevaljast«.

V. *bed-dova*, *beter*, *beternji*, *betli*.

betdova, v. *bed-dova*

beter, *m* i **beter** adj. (pers.) 1. *loš, rđav, čovjek, nevaljalac; ružan, gđan čovjek.* — »Rukavice ple-

tene, / hajd' otale betere!« (GZM 1908, 264).

2. *gori, lošiji, nevaljaliji, ružniji.* — »Da bog sačuva od betera!« (nar. izreka).

< tur. *beter* »ružniji, gori« < pers. *beter*, *bed-ter*, komp. od *bed* »zao, ružan, nevaljast«. V. *beterniji*, *beterun-beter*.

betěrniji adj., još *gori*, još *lošiji*. Kompar. od *beter* (v.).

beterun-beter, kao subst. i adj. (pers.) 1. *najlošiji, najgori, najbeterniji čovjek.*

2. *najlošiji, najgori, najbeterniji.*

< tur. *beterin-beteri* »najgori, najlošiji, od betera *beter*« izft. od *beter* (v.).

bětli indecl. adj. (pers.-tur.) *ružna, neprijatna okusa.*

< bet (v.). + tur. suf. *-li*.

běūt, v. *behut*

běvāb *m* (ar.) *vratar, portir.*

< tur. *bevvab*, *bevwap* < ar. *bāwwāb* »vratar«, ar. *bāb* »vrata«.

běvūt, v. *behut*

běz *m* (ar.) 1. *platno.*

2. *pamučno platno domaće izrade. Razne vrste beza v. pod: melez, čereće, sadeluk, harir, kafez-bez, šejtanbez, čadorbez.* — »Hajde kupi beza tananoga« (K. H. I 559).

< tur. *bez* »pamučno platno« < ar. *bāzz* »pamučno ili laneno platno; odjeća«.

V. *bezistan*, *bezli*, *besofra*, *bespara*.

bězbeli i **bezběli** adv. (tur.-ar.) *sigurno, zaista, besumnje, dabogme, dakako, svakako, naravno.* — »Sad riječemo da je ovo *bezbeli* pretjerano i uveličano...« (Zembilj II 93).

< tur. *besbelli* (*bes-belli*) »sasvim jasan, sasvim očevidan«, apsolut. superlativ od *belli* (v. *bëli*) sa tur. pref. *bes*.

bezgin adj. (tur.) *apatičan, utučen, onaj kome se život omrazio*.

< tur. *bezgin*, sa istim značenjem.

bezistan, bezisten *m* (ar.-pers.) *pokriven trg, pokrivena čaršija, u kojoj se nalaze radnje sa manufakturnom i galanterijskom robom. U Sarajevu postoje dva bezistana: »Brusa-bezistan« i »Stari« ili »Gazi Husrevbegov bezistan«, ali danas ne služe svojoj svrsi. — »Kroz bezistan, kroz novu čaršiju« (GZM 1907 250).*

< tur. *bezistan, bezestan*, sa značenjem kao u nas < pers. *bezistān* »mjesto gdje se bez prodaje« < ar. *bāzz*, v. *bez* + pers. suf. za tvorbu imenica mjesta -*stān*.

bezli indecl. adj. (ar.-tur.) *bezni, od beza. — »Vidi, Fato, zmaja iz njedara, / ljutu guju iz bezli rukava« (S. S. 145); »... na kojima su zvoncale toke s fermena, ispod kojega je stidno izvirivala bezli košulja širokih rukava« (Čolak. 14).*

< tur. *bezli*, v. *bez* + tur. suf. -*li*.

bezobražluk *m*, *nepristojnost, bezobraština, drskost*.

Naša riječ sa tur. suf. -*lik*.

bezūment, v. *bazūment*

Bība, v. *Habiba* i *Muniba*

biber *m* (ind.) *papar, biljka Piper nigrum L. (P. aromaticum Lam.) i plod ove biljke, koji se upotrebljava kao začim*.

< tur. *biber, būber* < pers. *bābārī* (u grč. *pēperi*) < ind. V. *biberli, pobiberiti, zabiberiti*.

bībērlī indecl. adj. (ind.-tur.) *pobiberen, zabiberen, ljut. — »Što je slatko, neka je šećerli, / što je slano, neka je biberli« (nar. pj.).*

< tur. *biberli, būberli*, v. *biber* + tur. suf. -*li*.

bičak *m* (tur.) *nož*.

< tur. *bičak*: »nož« < *bičmek* »sjeći, rezati, krojiti«.

V. *bičakčija, bičkija, bičum*.

Bičakčīc, v. *bičakčija*

bičakčija *m* (tur.) *nožar, zanatlija koji pravi i ukrašava noževe, trgovac koji prodaje noževe. Od ovog je došlo prezime Bičakčīc. < tur. bičakçı (bičak-çı) v. bičak + tur. suf. -çı.*

bičkija *f* (tur.) 1. *oštri nož sa polukružnim sječivom za rezanje kože, alatka opančara, papučija i drugih kožarskih zanatlija.*

2. *nož domaće izrade koji se sklapa, sklopac.*

3. *ružna pila (testera) sa lučno izvijenom gvozdenom šipkom.*

< tur. *bički* < *bičmek* »sjeći, rezati«.

bičum *m* (tur.) *kroj, oblik, način*.

< tur. *bičim* < *bičmek* »rezati, krojiti«.

V. *bičumli*.

bičūmli indecl. adj. (tur.) *lijepo građen*.

< tur. *bičimli (bičim-li)*, v. *bičum* + tur. suf. -*li*.

bid'at -a i **bidāt -āta** (iskr. **bidah**) *m* (ar.) 1. *novotarija; moda*.

2. *porez, namet. — »Kupe bidat kako njima drago, / i od stare i od ženske glave« (Kašik. I 48); »Jugovići mudri i pamećni, / vi hoćete bidat kupiti / I pod ruku caru okrećuti« (Petrar. 199); »Ibrahime, jedan hadžamija, / Zbori što*

bídža

goj jod ova bidahta, / Holj' ti babu ponoviti carstvo?« (Lord 263).

< tur. *bid'at* »novost« < ar. *bida* »novost, novotarija«.

bídža *m* (tur.) 1. *čovječuljak, patuljak, kepec*.

2. *malen konj*.

< tur. *büçür* »malen, malog rasta«.

bifedžija *m*, *onaj koji drži bife*.

Hibr. r. sa tur. suf. -ci.

bigājri-hāk, **bigājiri-hāk** (*na »bigājri hāk«*) adv. (ar.) *na pravdi boga, bez opravdana razloga, nepravdično*.

< tur. *bigayrihakk* »nepravdno, nepravdično« < ar. *bigayri-ḥaqq* »nepravdično, bespravno«; ar. *bigayri* »bez« + ar. *ḥaqq* »pravo, pravica, istina«.

biḥāber indecl. adj. (pers.-ar.) *potpuno neobaviješten, onaj koji nema pojma o nečem*.

< tur. *bihaber* »neobaviješten«

< pers. *bī* »bez« + ar. *ḥabār* »vijest, glas«, v. *haber*.

biḥūde adv. (pers.) *naprazno, uzalud*. — »... pa su došli čak i u Zvornik, ali sve biḥude« (Zembilj II 101).

< tur. *bihude*, *beyhude* »naprazno, uzalud« < pers. *biḥūde* (*bī-hūde*), *bī* »bez« + *hūde* »pravo, ispravno«

biḥūzūr (**biūzūr**) indecl. adj. (pers.-tur.) *uznemiren, ometan od drugoga ili od nečega, koji nema mira*.

< tur. *bihuzur* »uznemiren, bez mira i udobnosti« < pers. *bī* »bez« + ar. *ḥuḏūr* »mir«.

V. *bihuzur* činiti, *bihuzurluk*, *uzbihuzuriti*.

biḥūzūr činiti, **biḥūzūr učiniti**, *uznemirivati, uznemiriti*. —

»Hanum Kadu diz zub zabolio, / tri je grada bihuzur či-

nila, / dok je našla Mehmeda berbera« (I. Z. II 86).

V. *bihuzur*.

biḥuzúrluk (**biuzúrluk**) *m* (pers.-ar.-tur.) *uznemirenost, nemanje mira, patnja*.

< tur. *bihuzurluk*, (*bihuzur-luk*) v. *bihuzur* + tur. suf. -*luk* (-lik).

bi-iznilāh adv. (ar.) *po božjoj volji, božjim davanjem*. U ob. gov.: »Uze lijek i, bi-iznilah, prestade ga glava boljeti«. < tur. *biiznillah* »s božjim dopuštanjem« < ar. *bi iḏni-llāh*, *bi* »sa« + *iḏn* »dovzvola, dopuštanje« + *Allāh* »bog«.

bilā, v. *bilahi*

bilāhi! **billāh!** **billāhi!** **billāhi!** **billāh** (**billā**, **billāj**) interj. (ar.)

tako mi boga, boga mi. U ob.

gov.: »*Bilahi* ću doći!«;

»Zveče vala, zveče bila, zveče ja« (GZM 1907 635).

< ar. *bi-llāhi*, *bi-llāh* < ar. *bi* »tako mi« + *Allāh* »bog«.

billāhil-āzīm! **billāhil-āzīm!** (ar.) *tako mi velikoga (uzvišenoga) boga!*

< ar. *bi-llāhi-l-āzīm*, *zakletva bilahi* (v.) + ar. *āl-āzīm* »veliki, uzvišeni«.

billāj, v. *bilahi*

Bilāl (ar.) *musl. muško ime*.

< ar. *Bilāl*, lično ime (ar. *bilāl* »posjetiti zavičaj, posjetiti roditelje u rodnom kraju«.

bilal, **bilan**, **bilav** (i **billāl**, **billān**, **billāv**), **obilan** *m* (tur.) *dio konjske opreme: kajiš koji veže konjsku uzdu za prsa konja, tako da konj ne može suviše dizati glavu i da se ne može propinjati*.

< tur. *bilan*.

bile, bilësi adv. (tur.) *čak, štaviše.*

U ob. gov.: »Bile (bilesi) je i on došao«.

< tur. *bile, bilesince.*

bilhàjr! interj. (ar.) *sa srećom! sretno da bude!*

< tur. *bilhayr!* < ar. *bi-l-ḥayr*

< ar. *bi* »sa« + *āl-ḥayr* »sreća, dobro«.

bilmez (biljmez) *m* (tur.) *nezna-lica, nevješt, neupućen čovjek.*
< tur. *bilmez*, part. imperf. (neg. oblik imperf. 3. lice sing.) od *bilmek* »znati«.

V. *bilmezluk*.

bilmezluk (biljmezluk) *m* (tur.) *neznanje, neupućenost.*

< tur. *bilmezlik (bilmez-lik)*, v. *bilmez* + tur. suf. *-lik*.

biljūr, bilūr -úra *m* (ar.) *kristal.*

— »vezući prebi iglu od biljura« (Vuk I 276); »Sve kočije od bila biljura« (M. H. III 212).
< tur. *billūr* (č. *biljlūr*) < ar. *billūr*. Neki misle da je grč. porijekla, od grč. *bēryllos*.

Bimbaša, Bīnbaša, v. Bendbaša

bimbaša, bīnbaša *m* (tur.) *mađor, zapovjednik tabora u tur. vojsci, a takav je obično brojio hiljadu vojnika.* — »a bimbaše na pendžer'ma, / mlade paše na čošcima« (I. Z. III 18); »Sina Mehu u mektebe dala, da joj bude paša ja binbaša« (Kurt I 120). Od ovog je nastalo prezime Bimbašić.

< tur. *binbaşı (bin-başı)* »mađor«, bukv. »starješina, zapovjednik hiljade« < tur. *bin* »hiljada« + tur. *baş* (v. *baš*).

Bimbašić, v. bimbaša

bin num. (tur.) *hiljada.* — »Ni bin duga, ni bin gotovine« (FK 1886. 79).

< tur. *bin.*

V. *binluk, binberićatverisi, bimbaša, bin ašče.*

bin, ibn, ibni indecl. (ar.) *sin. Dolazi ispred arapskih ličnih imena: bin (ibn, ibni) Hasan = sin Hasanov, Hasanović.*

< tur. *bin, ibin* < ar. *ibn.*

bin ašče (binjāšče) *n* (tur.-pers.) *hiljada akči, para.* — »Jedan rekao binjāšče a drugi birāšče, pa su se pogodili« (Vuk, Posl. 111). V. kompon. pod *bin* i *akča*.

bīna f (ar.) *kuća, zgrada.* — »Mašin-firer napio se vina, / on ne pazi siromaških bīna« (Muz. zap. Inst. 2999).

< tur. *bina* < ar. *binā'* »zgrada, građevina«.

binamāz *m* (pers.) *onaj musliman koji ne klanja namaze, ne obavlja redovno svakodnevne molitve.* — »Šta si stao ko' binamaz među dvije džamije« (nar. posl.); »Nemoj biti binamaz, vaktom hajde na namaz« (Nar. bl. 310).

< tur. *binamaz* < pers. *binamāz (bi-namāz)*, prep. *bī* »bez« + *namaz* (v.).

binamāzluk *m* (pers.-tur.) *nevršenje molitava.* — »Mrski Bogu isto kao i vino, binamazluk i slični prekršaji« (Gajret 1931. 81).

< tur. *binamazluk*, v. *binamaz* + tur. suf. *-lik*.

binberićatverisi! binberekātverisi! (tur.-ar.) *po hiljatu puta hvala!*
V. *berićatverisi* + tur. *bin* »hiljada« (radi pojačanja hvale).

binija f (tur.) *dovratak, prečka na unutrašnjoj strani vrata.*

< tur. *bini.*

biniš, v. binjiš

binluk

binluk *m* (tur.) 1. hiljadarka, hiljada dinara, hiljada groša.

2. dvije i po oke (hiljada drama).

< tur. *binlik*, v. *bin* + tur. suf. *-lik*.

binjedžija (binjadžija) *m* (tur.) *dobar, vješt jahač*. — »Ako mi je malin adžamija, / bogme ti je Halil binjedžija« (K. H. II 161).

< tur. *binici* »jahač, poznavatelj konja«.

binjek (binjāk -āka) *m* (tur.) 1. *jahači konj*. — »Jedek — golub i binjek-zelenko« (M. H. III 358); »Svaki svoga zasede binjek« (Lord 124); »Pod puškama i pod kuburama, / sve turskih dobrih binjaka« (Vuk IV 263).

2. *binjek (kamen)* »binjektaš« (v.)

< tur. *binek* »jahači konj«.

V. *binjektaš*.

binjektaš, binjektaš i binjēktaš, (binjekteš) binjek kamen, binjektaš kamen, binjašer kamen *m* (tur.) *kamen sa kojeg se uzjahuje na konja*. — »Privede ga binjektaš-kamenu« (K. H. I 132); »Primače ga binjekteš kamenu, / Pa s kamena konju na ramena« (Lord 159); »pa izvede doru na kapiju, / privede ga binjeku kamenu« (Muz. zap. Inst. 62); »Pa bijesna izvede labuda, / Privede ga binjektu kamenu« (Petran. 439); »Odvede ga binjašer-kamenu, / A s kamena doru na ramena« (Vuk VII 169).

< tur. *binek taşı* »kamen sa koga se uzjahuje«, v. *kompon.* pod *binjek* i *taš*.

binjiš, biniš i binjīš -njiša, biniš -iša *m* (tur.) *široki ogrtač od*

čohē (ponajviše crvene) sa dugačkim rukavima. U Turskoj Carevini ogrtanje svećanim binjišom smatralo se jednom vrstom odlikovanja. »Crljenim se ogrnuo binjišom« (M. H. III 319).

< tur. *binīš*.

V. *āl-binjiš*.

bīr *num.*, kao *supst.*, *adj.*, *adv.* i *konj.* (tur.) 1. *jedan*. — »bīr āšče (birašče)« = jedna akća: »Jedan rekao binjašče a drugi birašče, pa su se pogodili« (Vuk, Posl. 111).

2. *pravi, najbolji*. — »bīr ilādž (bīrilādž)« = pravi, najbolji lijek: »... to bi bilo za riščansku i muslimansku djecu bīrilādž« (Zembilj II 23).

3. *jedno isto*. — U ob. gov.: »Svi su oni bīr, svi u jedan rog pušu«.

4. *čim, istom što*. — »Bīr rekoše, na noge skočiše« (K. H. I 106).

(pekarski) *hljeb*.

< tur. *bīr* »jedan« (ima i drugih više značenja).

V. *bīr* akća, *birden*, *birindži*, *birkatica*, *bīrluk*, *bīr mahza*, *bīr tahta* eksik, *birtuglija*, *bīrvak-tile*, *bīrzemanile*, *zbiriti se*.

bīr āšče (bīrāšče) *n* (tur.-pers.) *jedna akća, para*. — »Jedan rekao binjašče, a drugi bīrāšče, pa su se pogodili« (Vuk, Posl. 111).

V. *kompon.* pod *bīr* i *akća*.

bīrāder, v. *burazer*

birden, birdem *adv.* (tur.) *odmah, odjednom*. — »Birden natrag povrнула guju« (K. H. I 88); »Čim ga vide, birdem ga poznađe« (Vuk V 503).

< tur. *birden* »odjednom«, tur. *bīr* »jedan« + tur. postpoz. *den* »od«.

birim indecl. (tur.) *jedan* (od *njih*), — »Birim paša, birim aga, birim beg« (GZM 1908. 260).

< tur. *biri, birisi*.

birindži indecl. (tur.) *prvi, najprvi; najbolji*.

< tur. *birinci* »prvi«.

birkatica f (tur.) 1. *jednospratnica, kuća*.

2. *zid u širini jedne cigle, jednog čerpiča, zidan na jedan red cigle, čerpiča*.

3. *vrsta veza sa jednim gajtanom, zehom, kao ukras na starinskoj nošnji*.

4. *cvijet jednostrukih latica*.
Naša izvedenica od tur. riječi, v. *bir* i *kat*.

birluk m (tur.) *jedinstvo, zajednica*.

< tur. *birlik* (*bir-lik*), v. *bir* + tur. suf. *-lik*.

birmāhzā, birmāzā adv. (tur.-ar.) *nekoliko, koliko bilo, samo malo*.

< tur. *birmahzā* < tur. *bir* »jedan« + ar. *maḥḏā* »samo, jedino«.

bir tāhta ēksik indecl. (tur.-pers.) *nedostaje mu jedna daska u glavi, nisu mu sve na broju, nije sa svom pameti*.

< tur. *bir tahta ēksik* »nedostaje jedna daska«, v. kompon. pod *bir, tahta* i *ēksik*.

birtūglija, bir-tūglija m (tur.-pers.) *paša sa jednim tugom* (vidi objašnjenje pod *tūg*). — »bir-tuglije i iči-tuglije« (K. H. I 47).

< tur. *birtuḡlu* (*bir-tuḡlu*), v. kompon. pod *bir* i *tug* + tur. suf. *-lu* (*-li*).

birvāktile (*bir-vāktile*) adv. (tur.-ar.) *nekad, u staro vrijeme, ranijih vremena*.

< tur. *birvāktile* (*bir-vākt-ile*) »nekad, jednom«, v. kompon. pod *bir* i *vakat* + tur. postpoz. *-ile* »sa«.

birzēmānile, birzēmān (*bir-zēmānile, bir-zēmān*) adv. (tur.-ar.) *nekad, u staro vrijeme, ranijih vremena*.

< tur. *birzemanile* (*bir-zeman-ile*) »nekad, jednom«, v. kompon. pod. *bir* i *zeman* + tur. postpoz. *-ile* »sa«.

bisērdžik m, 1. *vrsta sitnog veza, vez sa sitnim bodovima po platnu sličnim sitnom biseru*.

2. *cvijet i biljka đurđevak, Convallaria majalis*.

Hibr. r. sa tur. demin. nastavkom *-cik* (č. džik), *bisērdžik* = *biserčić*.

bisērlī indecl., *biserom ukrašen, biseran*. — »nevjestice, biserli kitice« (S. B. I 12).

Hibr. r. sa tur. suf. *-li*.

bisērlīja f, *biserom nakičen (ukrašen) predmet, biserka*. — »Il'čangija šibaliija, ili uzda bisērlīja« (S. S. 9).

Izv. od *biserli* (v.).

bismila f i **bismile** n (zapravo = **bismilla, bismille**) (ar.) *ime stava* »Bismillahir-Rahmanir-Rahim!« (v. tumačenje pod *bismilah*), kojim počinje svako poglavlje u *kur'anu*. — »Dobar poso ti počimaj bismillom« (Ist. bl. II 221); »Sa bismileto m su otkrčinuli vrata« (Gajret 1930. 214).

< tur. *besmele* < ar. *bāsmālā*.

bismilāh! (zapravo: **bismillāh!**) interj. (ar.) *u ime boga! bože pomози!*

< ar. *bismi-llāh* »u ime boga«, potpuni kur'anski stav glasi: *Bismillāhir-Rahmānir-Rahīm!* »u ime boga, opšteg dobročinitelja, milostivoga!«

bitëvija

bitëvija *f* (tur.) *vrsta koplja, plošno koplje izrađeno od jednog komada metala*. — »Pa on baca koplje biteviju« (Vuk, Rječnik).

< tur. *bitevi* »sav, cjelovit; sve skupa, cijelo«.

bitirisati -išëm, *svršiti, dovršiti, dokončati, neki posao*.

< tur. *bitirmek*, istog značenja.

bitisati -išëm 1. *uginuti, umrijeti; propasti, nestati*.

2. *proći, minuti*. — »Bilo i bitisalo« (Vuk, Posl. 13).

< tur. *bitmek* »svršiti, završiti; nestati, propasti, itd.«

biüzür, biuzurluk, v. bihuzur, bihuzurluk

böcman *m* (ar.) *veliki čaršijski*

< tur. *batman* »mjera za zapreminu, u raznim mjestima različite vrijednosti: od dvije do osam oka; trgovački uteg različite veličine«.

< ar. *bāt* »utvrđen, jasno određen« i ar. *mān* »mjera«.

bogaz *m* (tur.) 1. *grlo, grkljan, guša, ždrijelo*. — U ob. gov.: »Došlo mi je do bogaza«.

2. *grlo, vrat suda za vodu*. — »Tri su glavna dijela od kojih se sastoji prostor za vodu duguma, i to: dib, donji dio, onda bogaz i zeh, najgornji dio« (GZM 1951. 220).

3. *otvoreni, gornji dio mangale*. — »Dva glavna dijela mangale, oturak i bogaz, spajaju se jabukom, tj. jednim ispupčenim obručem« (GZM 1951. 213).

4. *klanac, tjesnac, tjesan planinski prolaz*. — »Prešao je staze i bogaze«; »Najpreći je bogaz od Turaka« (M. H. III 278).

< tur. *boğaz* »grlo, grkljan, »ždrijelo; klanac; fig. »vrat vo-

dene posude (duguma, ibrika boce) itd.

V. bogazluk.

bogazluk *m* (tur.) 1. *podgrlica*.

2. *bijela lisičja koža ispod grla*.

< tur. *boğazlık* (boğaz-lik), v. bogaz + tur. suf. -lik.

böğda i dem. **böğdica** *f* (tur.) *zrnice, mrvica, nešto sasvim male veličine*. — U ob. gov.: »Koliko za bogdu«; »Imala je u jednoj srebrenoj kutici u ham-pamuku i bogdicu časnog drva...« (Zembič III 17)

< tur. *boğday* »zrno pšenice sasvim mali uteg«.

böhča, bohčäluk, v. bošča, bošçaluk

böj, gen. **böja** *m* (tur.) 1. *stas, uzrast, rast*. — »Mala boja, pleći širokije« (Lord 28); »Srednjeg boja, prilika je moja« (I. Z. III 53); »Okolo kule kamena avlija, / Visoka je od dva boja ljudska« (M. H. IV 114).

2. *kat, sprat*. — »Osma j' kula Smiljanić Tadije, / najviša je od sedam bojeva« (M. H. III 105); »Što ne ode u gornje bojeve, / Tude ima jedan sanduk blaga« (M. H. I 446).

3. *mjera za dužinu*. — »Mera za dužinu zove se »boj«. Posle znaka za dužinu najvećih samara (»batal boj«) aršin se produžava u dršku...« (GZM 1958. 104).

< tur. *boy* »stas, uzrast; debljina, veličina« itd.

V. bojlja.

böja *f* (tur.) *farba*.

< tur. *boya*.

V. bojadžija, bojadisati, bojaši bojaluk, bojama, bojiti, obojiti

bojadisati -išëm, *bojiti, farbati*.

< tur. *boyadı*, 3. lice sing od *boyamak* »bojiti«

bojãdisati se, bojãtisati se -iřem, *bojiti se, mazati se.* — »Očeřlja se i bojãtisa se, / I obuće što mogo najljepše« (Vuk VII 282).

V. bojãdisati.

bojãdžija i bojãdžija m (tur.) 1. *zanatlija koji se bavi bojenjem, moler, farbar.* — »Čujeř li me mladi bojãdžija! / Možeř li se, more, pouzdati, / Da mojega obojiř ðogata« (Vuk VII 159). 2. *trgovac bojama.* — »Do ðućana Trifka bojãdžije« (K. H. II 534).

< tur. *boyacı* (*boya-cı*), v. boja + tur. suf. -ci.

bojali indecl. adj. (tur.) *obojen, bojãdisan, nařaran.* — »Dug bojali ĉibuk podmetnula« (M. H. III 508).

< tur. *boyalı* (*boya-lı*), v. boja + tur. suf. -li.

bojaluk m (tur.) *posuda u kojoj se drži razmućena boja.* — »Bojaluk, omanja posuda za drȓanje razmućene crvene zemlje kojom se řara lonac« (GZM 1956. 103).

< tur. *boyalık* (*boya-lık*), v. boja + tur. suf. -lik.

bojama f (tur.) 1. *boja.*

2. *ono što je obojeno.*

3. *obojena řamija.*

4. *platno, rublje u boji.* — »Oprala sam bjelinu, još nisam bojama u« (prilikom pranja rublja u ob. govoru).

< tur: *bayama* (*baya-ma*), nom. action. i part. od *boyamak* »bojiti«.

bojiti, farbati, bojom premazivati Izv. od boja (v.).

bõjlja m (tur.) *stasit, ĉovjek visoka rasta.*

< tur. *boylu* (*boy-lu*), v. boj + tur. suf. -lu (-li).

bojünbag, v. bujunbag

bõk m (tur.) *ljudski izmet, izmeta, nećist.*

< tur. *bok.*

V. bokluk.

bõkća, bokćaluk, v. bořća, bořćaluk

bõkluk m (tur.) *izmetina, đubre, govñarija.* — »Koji bokluk najviše smrdi na svijetu?« (Zembilj III 124).

< tur. *bokluk* (*bok-luk*), v. bok + tur. suf. -luk (-lik).

bõl, bõl -bõl indecl. adj. (tur.)

1. *prostran, řirok.*

2. *pun, obilan.*

< tur. *bol* »prostran. řirok, obilan«.

V. bol-hazna, bonluk, bol-nafake.

bõl-hãzna f (tur.-ar.) *obilna, bogata blagajna, riznica.*

< tur. *bol-hazna*, v. kompon. pod bol i hazna.

bõl-nafãke indecl. adj. (tur.-ar.) *prořtrane nafake, tj. u takvoj je srećnoj situaciji da uvijek ima u izobilju sredstava za život.*

Kovanica od bol (v.) i nafaka (v.).

bõluk, v. bonluk

bombõndžija, m, onaj koji prodaje bombone.

Hibr. r. sa tur. suf. -ci

bõndžuci (sing. **bõndžuk**) **m** (tur.) *řuplja staklena zrnca u raznim bojama (obićno plavi i crveni) koja se nanižu na konac i služe za ukras. Bondžuci na konjskom jularu ili na dječijoj kápici brane od uroka, po narodnom vjerovanju.*

< tur. *boncuk.*

bõnluk, bõluk m (tur.) *izobilje, obskrbljenost sa svim sredstvima potrebnim za život.*

bör

< tur. bolluk (bol-luk), v bol
+ tur. suf. -luk (-lik)

bör, bōra m (pers.) hemijski elemenat, hem. znak B, atomska težina 10,82, nalazi se u prirodi kao borna kiselina ili u obliku soli (borati).

< pers. bōre, būre »kem. elemenat bor«.

V. boraks.

bōraks m (pers.) kemijski spoj bora, natrija i kisika u listićavim kristalima, kiselkasta ukusa.

< lat. borax < ar. būraq

< pers. bōre, būre »kem. elemenat bor«.

V. bör.

borānija, burānija f (ar.) 1. zeleni grah, mahune.

2. fig. nešto sitno, sitneš, nevažno, zeleno, neiskusno.

< tur. boranj i burani < ar. būrāniyyā, būrāni, »jelo spravljeno od zeleni i pirinča«. Naziv je došao od ličnog imena žene halife Memuna (Abdullāh Al-Mā'mūn) iz dinastije Abasovića (813—833) »Būrān« + ar. adj. suf. -iyyā, -i.

bōrēlija m (tur.) dužnik, onaj koji ima kakvu obavezu.

< tur. borçlu (borç-lu) < tur. borc »dug« + tur. suf. -lu (-li).

bōrija f (tur.) truba.

< tur. boru, bori.

V. borozan.

borozan m (tur.-pers.) trubač. — »Čupriljiću borozana vinku / Borozani jedan završavaju« (Lord 261).

< tur. boruzen (boru-zen)

< tur. boru »truba« pres. zen, prez. osn. od zeden »svirati«.

bōstan m (pers.) 1. vrt, bašča. — »U bostanu u jagmi divojku« (M. H. III 128); »Dva su

cvjeta u bostanu rasla: / plavi zumbul i zelena kada« (Ašikl. 6).

2. lubenice i dinje. — »Od Mehmeda sladeg meda nema, / Od Alije šećer gurabije, / Od Osmana ljepšega bostana« (I. Z. III 120); »Obrati zelen bostan« (Vuk, Posl. 230).

< tur. bostan »vrt; lubenice i dinje«, < pers. būstān, būstān »vrt, bašča«, pers. bū »miris« + pers. stān, suf. za tvorbu imenica mjesta.

V. bostandžibaša, bostandžija, bostandžiluk, bostanluk.

bostandžibaša m (pers.-tur.) zapovjednik janjičarskih bostandžija.

< tur. bostancıbaşı, v. bostandžije i baš.

Bostandžić, v. bostandžija

bostandžija m (pers.-tur.) vrtljar, zeleničar. — »Bostan sadi bostandžija Meho, / bostan sadi, a bogu se moli« (Muz. zap. Inst. 2944); »Ne prodaji bostandžiji bostana« (Nar. bl. 117). — Od ovog je nastalo prezime Bostandžić.

< tur. bostancı, v. bostan + tur. suf. -ci.

bostandžije, pl. m (pers.-tur.) janjičarski rod vojske koji je u početku imao zadatak da se brine o carskim bostanima i baščama u Carigradu i njegovoj okolini. Zbog toga su i dobili ovaj naziv. Iz ovog odreda se regrutovala carska garda.

V. tumačenje pod bostandžija.

bostandžiluk m (pers.-tur.) povrtlarstvo.

< tur. bostancılık (bostancı-lik), v. bostandžija + tur. suf. -lik.

bostanluk m (pers.-tur.) vrt.

< tur. bostanlık v. bostan + tur. suf. -lik.

böš indecl. adj. (tur.) 1. *prazan*. — »boš laf« = prazan govor, besposlen razgovor; »boš posla« = koješta; uzalud, nema ustvari ništa.

2. u igri prstena kaže se *boš!* kad se pod podignutom čarapom ne nađe prsten.

< tur. *boş*.

V. bošer, bošluk, bošnuti.

böšča (**böhča**, **bükča**) ^o f (pers.) pokrivač za glavu, rubac; stolnjak; platno četverouglastog oblika u koje se nešto zamotava. — »Pa on uze *bošču* s haljinama« (K. H. II 134).

< tur. *bohça* < pers. *boğče*, demin. *boğ* »zavežljaj«. V. boščaluk, sofrabošča.

boščaluk (**bohčaluk**, **bokčaluk**) m (pers.-tur.) dar koji se sastoji od odjevnih predmeta zamotanih u jedan komad platna, u *bošču* (otud ovaj naziv). Starinski boščaluk sadrži: gaće, košulju, čevru i jagluk ili ućkur od svilenog beza zlatom vезen. Savremeni muški boščaluk obično sadrži košulju, gaće, kravatu i čarape, a ženski par ženskog rublja uključujući i spavaćicu. Boščaluk poklanja mlada, nevjesta mladoženji, mladoženjinu rodbini i svatovima; zatim vlasnik novosagrađene kuće majstorima, dijete nosi boščluk hodži kada hatmu učini itd. — »Svakom svatu po *boščaluk* dajte, / Mome dragom devet *boščaluka*« (nar. pj.); »Da bih tebi b'jel *boščaluk* dala, / Da je malen, ni gledati nećeš« (I. Z. Herceg. 78): »Divne bih mu ponijela dare: / tri jagluka, tanka *bokčaluka*« (Vuk I 406).

< tur. *bohçalık* (*bohça-lık*) v. bošča + tur. suf. -lik.

böšer -éra m (tur.) onaj dio u bravčeta od rebara do butova, slabine.

< tur. *boş-yer*, bukvl. »prazno mjesto«, v. *boş* + tur. *yer* »mjesto«.

bošluk m (tur.) praznina.

< tur. *boşluk* (*boş-luk*), v. *boş* + tur. suf. -luk (-lik).

bošnuti, *nenaći prsten pod čarapom koja se podigne (u igri prstena)*.

Izv. od *boş* (v.).

bóza, **búza** f (pers.) 1. poznato kiselo osvježavajuće piće koje se pravi od kukuruzna, projina brašna.

2. »tatar-boza (buza)« je boza koju prave seljaci od projinog tijesta. — »Ako se skuva nekoliko vrlo velikih proja, pak se drže na toplom mjestu da ukisnu, može se od njih dobiti vrlo prijatno piće, koje se u ljetno doba troši, a to je »*b u z a*«. Tako kisele proje — tijesto — udrobe u kakav veći sud u koji se naliže vruće čiste vode, te ostavi na toplom mjestu 24 sata da još bolje ukisne. Sada je buza gotova i može se trošiti. U takav sud može se dodavati i u pola pečene proje, od čega se dobije još bolja buza, koju zovu »tatar-buza«. Buza se najviše troši za vrijeme postova u ljetno doba.« (GZM 1908. 439).

< tur. *boza* < pers. *būza*.

V. bozadžija.

Bozadžić, v. bozadžija

bozadžija, **buzadžija** i **bözadžija**, **büzadžija** m (pers.-tur.) onaj koji pravi i prodaje bozu. Od ovog je nastalo prezime Bozadžić.

< tur. *bozacı* (*boza-çı*) v. *boza* + tur. suf. -ci.

bòzdisati

bòzdisati -išëm, pokvariti, poremetiti, razvaliti.

< tur. *bozdu*, perf. 3. lice sing. od *bozmak* »pokvariti«
V. *bozgun*, *bozuk*.

bozdřdan, v. *bazerdan*

bòzgun adj. i supst. (tur.) 1. pokvaren, razvaljen, razbijen, trošan.

2. Božić.

< tur. *bozgun* < tur. *bozmak* »pokvariti«.

bòzuk adj. i supst. (tur.) 1. pokvaren, iskvaren, nesređen.

2. Božić. Ranije, stariji muslimani nisu htjeli izgovarati riječ »Božić« vjerujući da je to grijeh, jer je božje ime upotrijebljeno na način koji ne odobrava islamsko vjerovanje. Stoga su Božić nazivali: *bozuk*, *prozuk* ili *bozgun*.

< tur. *bozuk* < tur. *bozmak* »pokvariti«.

bòžji èmer, v. *emri-ilahi*

bräk! interj. (tur.) *ostavi! ne diraj! kani se!*

< tur. *brak*, imp. od *brakmak* »ostaviti, pustiti«.

brävadžija m, *bravar*.

Hibr. r. sa tur. suf. -ci.

brävadžiluk m (tur.) *bravarski zanat*.

2. dio čaršije gdje se nalaze radnje *bravadžija*. U Sarajevu se i danas jedna ulica, gdje se nalaze bravarske radnje, naziva *Brävadžiluk*.

Hibr. r. sa tur. suf. -luk (-lik).

brë, v. *be*

brë didi, **brëdidi**, **brë gidi**, **brëgidi!**

interj. (tur.) *bre more!* — »Bolan mi leži Kara Mustafa, / bre gidi, bre džanum, / bolan Kara Mustafa (Sevd, 46).

< tur. *bre gidi*, v. kompon. pod *be* i *didi*.

brëmedët! interj. (tur.-ar.) *čudnovato! za čudo božje!* — »Bremedet, bremedet! E na moju vjeru, s takim ćete programom...« (Zembilj II 40).

< tur. *be medet!*, v. kompon. pod *be* i *medet*.

brkänlija, **brkäjlija m**, *onaj koji ima velike brkove, brkonja*.

Hrb. r. sa tur. suf. -li.

brkësuz m, *onaj koji nema brkova*.

Hibr. r. sa tur. suf. -siz »bez« (po uzoru na tur. riječ *bıyiksız* »bez brkova«).

Hibr. r.

brusäli indecl. adj. (tur.) *brusanski (proizvod, izrada, roba)*. — »Na okolo brusali jastuci« (K. H. II 32).

< tur. *bursalı (bursa-lı)* < tur. *Bursa* »Brusa« (grad u Turskoj) + tur. suf. -li.

bübreg m (tur.) *bubreg*.

< tur. vulg. *böbrek*, knjiž. *böğrek*.

büçük m (tur.) *polovina, pola*. — U ob. gov.: »Sada je sat bir bučuk« = sada je jedan i po sati. Od ovog je došlo prezime *Büçük*.

< tur. *buçuk*.

Büçük, v. *bučuk*

büçma, **bükma f** (tur.) 1. *usukani debeli pamuk, gajtan*. — »Rukavi, prsa i jaka košulje nisu mnogo vezeni, gotovo su bez šara. Niz prsa se obično po rubu našije crvena »bükma« (gajtan)« (GZM 1954. 97);

2. *sveza ispod koljena u dimija ili ženskih gaća*. — »Kakve su joj kumašli dimije, / do koljena kunom postavljene, / od koljena kunom i lisicom, / da

joj **bućma** noge ne prežulja« (B. V. 1892. 171).

< tur. **bükme** < **bükmek** »usu-kati«.

būdāk m (tur.) *trnokop.* — »uzeh budak, s čim sam argatovo, / pa s budakom odoh u hajduke« (Vuk III 10).

< tur. **budak** »grana, čvor na stablu«.

V. Būdakovići.

Būdakovići m, mahala u Sarajevu.

< tur. **budak** »grana«.

budala f (ar.) 1. *luđak, mahnitov.* — »Više budala misli nego more nosi« (Nar. bl. 32); »Budale kuće zidaju, a mudri ih kupuju«, »Slijepca za put i budalu za savjet ne valja pitati« (Vuk, Posl. 30, 289).

2. *kao pridjev: luđ, mahnit.*

< tur. **budala** »umno ograničen, nepametan, glup« < ar. **būdālā**, pl. **bādīl** »zamjena«. Vidi po korjenu i značenju sličnu riječ **abdāl**. — Kraelitz pretpostavlja da je **budala** došlo putem metateze od ar. pl. **bulādā** (sing. **bālīd** »glupak«). Međutim, ni stariji ni savremeni tur. autori i leksikografi ne dovode uopšte tur. riječ **budala** u vezu sa ar. **bālīd** i **bulādā**.

V. budalaluk, budalasati, budalast, budalaština, budalina, budaliti, pobudaliti.

budalaluk m (ar.-tur.) *budalaština, ludorija.*

< tur. **budalalık**, v. budala + tur. suf. -lik.

budalásati i budalésati, mahnitati, ludorije provoditi.

Izv. od budala (v.).

budalast, lud, mahnit. — »Mlad junače, budalasta glavo« (I. Z. I 224).

Izv. od budala (v.).

budalaština f, ludorija, mahnitanje.

Izv. od budala (v.).

budalina, augm. od budala (v.). — »A drugo je gojeni Alile, / A treće je budalina Tale« (Vuk VII 15).

budaliti, luditi, ludovati. — »Muči, Janko, nemoj budaliti« (M. H. III 5).

Izv. od budala (v.).

Budimlić, v. Budimlija

Budimlija m, *Budimac; doseljenik iz Budima (Budim-Pešte). Od ovog je nastalo prezime Budimlić.*

Hibr. r. sa tur. suf. -li.

budimlija f, vrsta jabuke, budimka.

Hibr. r. sa tur. suf. -li.

budža f (ar.) 1. *rupa, jama.* — »Budža miše spašava« (Nar. bl. 30).

2. *zatvor.*

3. *fig. važna osoba, »gromovnik«.*

Izv. metatezom od **džuba** < tur. **cübb** »jama, špilja; duboki podrum koji je u staro vrijeme služio kao tamnica, zندان« < ar. **gubb** »duboka jama, bunar«.

būdžāk -áka m (tur.) *kut, ugao.* — »A dok neko iz budžaka viknu« (K. H. I 48).

< tur. **bucak**.

būda f i būd m (tur.) *plijesan; paučinasta prevlaka na hrani koja nastaje usljed dugog stajanja ili ako se drži na vlažnu i toplu mjestu, ili usljed upljuvka muhe.*

< tur. **būge, būgelek** (būve, būvelek) »plava muha, obad; vrsta pauka«. Uporedi izraz »upa-ukati se« (od riječi »pauk«) za pojavu »upljesniviti se«.

V. buđav, buđaviti, pobuđaviti

būđav

būđav adj. *pljesniv*.

Izv. od *buda* (v.).

būđaviti, *pljesniti*.

Izv. od *buda* (v.).

bugarija *f*, *vrsta narodne tamburice*. *Slična je šargiji, ali je od ove manja*.

< tur. *bulgari* < tur. *Bulgar*

»Bugar« + ar.-pers. adj. suf. -ī (-iyy).

būgija *f* (tur.) *para, dim; ugljični monoksid; prašina*. — »Za kolima se digao čitav oblak bugije« (Vesel. II 293).

< tur. *buğu, buğ*.

būhur *m* (ar.) *mirisava materija za kađenje*.

< tur. *buhur* < pers. *beḥūr*

< ar. *bāḥūr* »mirisava materija za kađenje«.

V. *buhurdanluk, buhurdar*.

buhurdánluk *m* (ar.-pers.-tur.) *isto što i buhurdar* (v.).

< tur. *buhurdanlık* (*buhurdanlik*) v. *buhurdar* + tur. suf. -lik.

būhürdār *m* (ar.-pers.) *kadionica u kojoj muslimani pale mirisave materije, kao što su ud. amber i anduz*. — »Kadionice i buhurdari razlikuju se samo u tome, što kadionica ima na vrhu kapka krst, a buhurdar ga nema« (GZM 1951. 225). < tur. *buhurdan* < pers. *beḥürdān* (*beḥūr-dān*) »kadionica« < ar. *bāḥūr*, v. *buhur* + pers. suf. -dān, koji služi za tvorbu imenica koje znače neku posudu.

būjati, *brzo rasti*.

Vjerovatno < tur. *büyümele* »rasti, bujati«.

bujrūldija, bujrultija, v. *bujrun-tija*

būjrum! būjrun! būjrunuz! interj. (tur.) *izvoli! izvolite!* — »B u j-

r u n, bujrun, mlad Veziroviću« (K. H. II 369).

< tur. *bujrun! bujrunuz!* imp. 2. lice pl. od *buyurmak* »zapovijediti, narediti; zapovijedati, naređivati; govoriti«.

V. *bujur, bujurisati, bujruntija*.

bujrūntija, bujrūltija, bujrūldija (*burūntija*) *f* (tur.) *naredba, zapovjedno pismo paše, valije*. — »Na ti ovu bujruntiju mogu« (K. H. I 96); »brez pašine sitne buruntije« (Vuk III 277).

< tur. *buyrultu, buyruldı*, supst. i pas. oblik perf. 3. lice sing. od *buyurmak* »zapovijedati, naređivati«.

bujūnbag, bujūnbak, bojūnbag (*k*), **bajūnbag** (*k*) *m* (tur.) *kravata, mašna*.

< tur. *boyunbağı* (*boyun-bağı*) »kravata« < tur. *boyun* »vrat« i tur. *bağ, bağı* »sveza; omotač, zavoј«.

būjur! interj. (tur.) *izvoli! izvolite!* — »B u j u r amo, po Bosni junaci!« (K. H. I 126); »B u j u r Musa kupusa! — Neka bako i mesa« (Vuk, Posl. 30).

< tur. *buyur!* imp. 2. lice sing. od *buyurmak* »zapovijedati, naređivati«.

bujūrisati -išēm 1. *zapovijedati; govoriti*.

2. *reći bujrum*. — »B u j u r i s a dagri musafira, / Odvede ga staroj na odaju« (Lord 320).

< tur. *buyurmak* »zapovijedati, govoriti«.

būkadar adv. (tur.-ar.) *mnogo, puno; mnoštvo*. — »Kakav je zeman došo, biće Nastića i Sima još b u k a d a r« (Zembilj III 30).

< tur. *bukadar* »ovoliko« < tur. *bu* »ovaj -a, -o i ar. *qadr* »količina«.

bukàgije *f* (tur.) *okov na nogama zatvorenika u tamnici*. — »Bukagije noge prežuljale« (M. H. III 165).

< tur. *bukağı*.

bùkma, *v. bućma*

bùktisati —išëm, *planuti na nekog, razdraženo se izderati na nekog*.

< tur. *bikti*, perf. 3. lice sing. od *bikmak* »unervoziti se«.

bùla *f* (tur.) 1. *muslimanska vje-roučiteljica; vjerski obrazovana muslimanka, koja za žene vrši izvjesne sveštenečke dužnosti*. — »Nije, Mejro, nije nam grje-hota! / Ti si bùla, pa ćeš otklanjati, / ja sam softa, pa ću odučiti« (Muz. zap. Inst. 3178) 2. *búlom zove šegrt majstorovu ženu*.

< tur. *bula, bola* »strina, tetka«

bùla *f* (tur.) 1. *muslimanka žena*. — »Procvilila bùla u jesiru« (K. H. II 590); »Ja dizdaru, bu-lo Jajačkinjo!« (M. H. III 286). 2. *udata žena*. — »O tako ti, rumena ružice, / Beru li te bu-le al' đevojke« (Vuk V 287): »Što u tebe zli zakon postade: / da se ljube bule udovice, / ostavljaju lijepe đevojke!« (Vuk I 340).

< tur. *bula, bola* »strina, tetka«.

bulàmač i **bulàmāč**, **bulùmač** i **bulùmāč** —āča *m* (tur.) 1. *vrsta jela, spravlja se od brašna, šećera i masla*.

2. *gusta čorba od brašna i sira*. 3. *brašno smiješano s vodom, čime pekari mažu kruh prije pečenja*.

< tur. *bulamaç*.

bulànik indecl. adj. (tur.) *mutan, oblačan*. — U ob. gov.: »bulà-nik hava« = oblačno vri-jeme.

< tur. *bulanık* »mutan« < *bu-lanmak* »zamutiti se«.

bùloul (**bùmbul**) *m* (ar.) *slavuj*. — »Zapjevala bulbul-ptica, mi-sli zora je« (Muz. zap. Inst. 1737); »Bumbul pjeva u ru-žici: »Saba zora je!«« (Vuk V 7). < tur. *bülbül* < ar. *bulbul*.

bùlgur, *v. búngur*

bùlüg *m* (ar.) *punoljetnost, zrelost za brak*.

< tur. *bülüg* < ar. *bulüg*.

bulùmač, *v. bulamač*

bùljubaša, *v. buljukbaša*

Bùljubašić, *v. buljukbaša*

bùljuk *m* (tur.) 1. *četa vojske; kompanija. U janjičarskoj voj-sci je buljuk brojio obično 100 ljudi. Naša nar. pjesma pominje buljuka od 12 hiljada ljudi*. — »Dalkirliča dvanaest bulju-ka, / u svakome po dvan'est hiljada« (K. H. I 259).

2. *odred, dio, razdjeljak*.

3. *jato, skupina, grupa*. — »Na dželege krave i volove, / na buljuka ovce jalovice« (nar. pj.); »Poplašio bi buljuk go-veda« (Vuk, Posl. 255).

< tur. *bölük* »odjeljak, odje-ljenje; tabor vojske«.

V. *buljukbaša*.

bùljukbaša, **bùljubaša**, **bùljum-baša** *m* (tur.) 1. *u janjičara za-povjednik buljuka, oficir u ran-gu jzubaše, kapetana*.

2. *vodnik, zapovjednik jednog buljuka uopšte*. — »Ima ode trides buljukbaša« (Lord 98); »Nek im baba bide bu-ljubaša« (M. H. III 380): Podiže se buljumbaša Mu-jo« (Vuk, Rječnik).

< tur. *bölükbaşı*, izft. v. *buljuk* i *baš*.

bùljumbaša, *v. buljukbaša*

bûmbâr

bûmbâr -ára *m* (pers.) *vrsta jela*: dobro oprana lojna košuljica, odnosno sirište bravčeta, nadjene se isjecanom džigericom i mesom, pomiješano sa malo pirinča i isjecanog luka, pa se sirište zašije i onda se stavlja da se peče. To jelo i danas kod nas domaće prave.
< tur. *bumbar* < pers. *bûnbâr*, *bûmbâr*.

bumbáreć, *v.* *mubareć*

bumbaréća, **bumbaréće**, *v.* *mubareća*

bumbášir, *v.* *mubašir*

bûmbul, *v.* *bulbul*

bûnâr -ára *m* (tur.) *vještački iskopana duboka jama, rupa, iz koje se vadi i upotrebljava podzemna voda*. — »*Bunar* voda svaka grozničava, / udovica svaka samovoljna« (Vuk, Posl. 30); »*I studene vodice zamutila, / do jednoga pašina bunara*« (Sevd. 172).
< tur. *bunar*, *punar*.
V. Baš-bunar, bunardžija.

bunârdžija *m* (tur.) *zanatlija koji se bavi kopanjem bunareva*. — »*Bunarevi* su obično građeni u dvorištu, ali i u bašči. To je bio nekoć posao naročitih majstora *bunardžija*« (Kreš. Vodo-vodi 161).
< tur. *bunarcı* (*bunar-cı*), *v.* *bunar* + tur. suf. -*ci*.

Bûnârbaša, *v.* Baš-bunar

bûndžija i **bûndžija** *m*, *onaj koji diže bunu, buntovnik*.
Hibr. r. sa tur. suf. -*ci*.

bundûruk, *v.* *burundžuk*

bûngur, **bûlgur** *m* (tur.) 1. *otstupana, prebijena pšenica*.
2. *vrsta jela: pilav spravljen od otstupane, prebijene pšenice*. —

»*Opet bolji bungur i tarana, / od bečara, od dva izmečara*« (I. Z. IV 156).

< tur. vulg. *bulgur*, knjiž. *burgul*.

bûrâk -âka *m* (ar.) *krilati rajski konj koji je, po islamskom vjerovanju, odnio jedne noći Muhameda najvećom brzinom na nebo i vratio ga*. — »*Pred Bečom je burak posrnuo*« (»*Gorski vijenac*«, stih 1149).
< ar. *burâq*.

burânija, *v.* *boranija*

burâzer, **birâder** *m* (pers.) 1. *brat*. — »*Majka hoće, al' burazer neće*« (I. Z. I 233).
2. *prijatelj*.
< tur. *birader* < pers. *birâder* »*brat*«.

burêdžici -džika (sing. **burêdžik**) *m* (tur.) *vrsta jela, burečići. Prave se ovako: razviju se jufke kao za obične pite, izrežu se na komade i onda se od dva komada pravi jedan buredžik, tako da se na jedan stavi poprženo meso pomiješano sa pirinčem, a drugim se poklopi i slijepi, pa se tako spravljeni buredžici prže na maslu*.
< tur. *börecik* (*börek-cik*) »*burečić*«, dem. od *burek* (*v.*).

burêgdžija, **burêgdžinca**, *v.* *burrekčija, burekčinca*

bûrek *m* (pers.) *mesna pita koja se spravlja tako da se u tanko razvijene jufke zamotava s lukom isjecano ili mljeveno meso. Burek »u gužve« je ako se jufke savijaju, a »polagani« ako se meso stavlja između cijelih položenih jufki*. — »*Donesi im tevsiju bureka*« (Ist. bl. II 258).
< tur. *börek* »*pita uopšte*«
< pers. *bûrek*.

V. burekčija, burekdžinca, buređžici, puh-burek.

burèkčija, burègdžija *m* (pers.-tur.) *onaj koji pravi i prodaje burek.*

< tur. *börekçi*, v. burek + tur. suf. -çi.

burèkčınca, burègdžınca *f*, *radnja* u kojoj se prodaje burek. Izv. od burekčija (v.).

burgija *f* (tur.) *svrdo, bušilica.*

< tur. *burgu*.

V. burgijati.

burgijati 1. *bušiti burgijom.*

2. *fig. zamućivati, sijati smutnju među ljudima.*

Izv. od burgija (v.).

burma *f* (tur.) 1. *vitica, vjenčani prsten; jednostavni prsten od zlata ili druge kovine bez ukrasnog kamenja.* — »S ruke skida burmu pozlaćenu« (K. H. I 239).

2. *vijak, zavrtnanj, šraf.* — »To je puce na burmu skovato« (M. H. III 510); »Ono puce na burmu skovano, / kad mu valja te ga razburmova, / Te njim serdar pije vino rujno« (Vuk VI 319). Šrafovi u mlina za kafu zovu se *burme*. (GZM 1957. 82).

3. »na burmu« *znači i usukano, zasukano: »saruk na burmu zavijen« = zasukana čalma, jedan od načina kako se čalma zamotava.*

< tur. *burma* < *burmak* »zasukati, usukati, zavrtjeti, uvratiti«.

V. burmali, burmaluk, burma-tahta, odburma (va) ti, razburma (va) ti, zaburma (va) ti.

burmali indecl. adj. (tur.) *spiralan, u obliku zavrtnja.*

< tur. *burmalı* (*burma-lı*), v. burma + tur. suf. -lı.

burmaluk *m* (tur.) *alatka kojom se buše kutije radi stavljanja šrafova.* — »Burmalukom se naziva alatka kojom se kutije buše radi stavljanja šrafova. Od željeza je, u obliku zvezde sa tri kraka« (GZM 1957. 74).

< tur. *burmalık* (*burma-lık*), v. burma + tur. suf. -lik.

burma-tähta, bürmatahta *f* (tur.-pers.) *gvozdена ploča za pravljenje vijuga na burmama za kafene mlinove.* — »Burmatähta je gvozdена ploča u obliku prakljače. Na širem delu nalaze se tri rupe raznih dimenzija, sa lozom za pravljenje vijuga na »burmicama« — šrafovim«. (GZM 1957. 77).

< tur. *burma tahta*, v. kompon. pod burma i tahta.

burmut *m* (tur.) *duhan u prahu koji se upotrebljava ušmrkavanjem, isto što i enfija, nicotiana sternusatoria.*

< tur. *buruntu* (*burun-otu*) bukv. »nosna trava«, izft. od tur. *burun*, »nos« i tur. ot »trava«.

V. burmutica.

burmutica *f*, *kutijica za burmut.* — »... nastavila bi baka Zaka, potprašivši iz svoje srmali burmutice« (Zembilj III 18).

Izv. od burmut (v.).

burnus *m* (ar.) *arapski dugački i široki ogrtač sa kapuljačom.*

< tur. *bornuz* < ar. *burnus*.

burundžuk (iskriv. *bundžuruk*), *fina tanka svilena prozirna tkanina.* — »da ne mete, jado, burundžuk-košulje, / da ne šćepa, jado, dibe i kadife« (Vuk I 280); »Prokise joj devet kavadova, / i deseta bundžuruk košulja« (Muz. zap. Inst. 111).

burundžukli

< tur. *bürüncük, bürümcük*.
v burundžukli.

burundžukli. indecl. adj. (tur.)

1. *izrađen, skrojen od burundžuka*. — »Na njojzi je burundžukli košulja« (Vuk V 340); »Po gaćama burundžukli košulja« (Vuk I 379).

2. *fig. osjetljiv, koji ne podnosi svašta*. — »burundžukli nosa« = osjetljiv na neugodne mirise; probirač. — »Oni, koji su nekada bili velika prnjakaia u jelu i burundžukli crijeva, dašas jedu pokorno sve ...« (Zembilj II 60).

< tur. *bürüncükli* (*bürüncük-lü*), v. burundžuk + tur. suf. -lü (-li).

burunlije f (tur.) *terzijska i aba-džijska tanka klijesta sa šiljastim vrhovima za pravljenje kopči*. V. i sivrije.

< tur. *burunlu* (*burun-lu*) »šiljast« < tur. *burun* »šiljak, šiljasti kraj« + tur. suf. -lu (-li).

burunsuz m (tur.) *onaj koji je bez nosa*.

< tur. *burunsuz* (*burun-suz*)
< tur. *burun* »nos« + tur. suf. -suz, -siz »bez«.

buruntija, v. bujruntija

burūret m (ar.) 1. *porēmećaj, po-metnja*. — »Zamirisa kosa kao sūmbul plavi, / a meni se krenu burūret u glavi« (Santićeva »Emina«, Muz. zap. Inst. 3531). 2. *svađa, uzbuna*. — »A bogme, ŋo ne može bez kakva burūreŋa proći« (Gajret, 1929. 37). < tur. *bürūdet* < ar. *burūdā* »hladnoća (u pravom i prenesenom značenju)«: sraŋni u nas »hladan tuš«

būsāc -āca m (tur.) *drvena posuda za vodu*.

< tur. *büstagan* »okrugla posuda u obliku lubenice«.

būsija, pūsija f (tur.) *zasjeda*. — »Čija busija toga i junaštvo« (Vuk. Posl. 346); »Kroz busiju dok je prigazio« (M. H. III 406).

< tur. *pusu, pusi*.

büt m (tur.) *bedro, stegno*.

< tur. *but, bud*.

bütrast adj. (tur.) *nizak i debeo*.

< tur. *badur* »malen, niska rasta« (bodurast, pa budrast-bu-trast).

bütum, bütun indecl. adj. (tur.)

sav, čitav, cio. — »Tad Krndiju butum porobiše«, »U svoj našoj butum kraljevini« (M. H. III 35, 37); »Što je zemlje na četiri strane, / butun zemlje turske i kaurške« (Vuk II 218); »al' mu druga nema nijednoga. / sva družina butun izginula« (Vuk III 318). — *Od ovog je nastalo prezime Bütum*.

< tur. *bütün*.

V butumile, butun-butuna, buzbutun.

Bütum, v. butum

bütumilē, adv. (tur.) *sve skupa, sve zajedno*.

Naša izvedenica od tur. *bütün*, v. butum i tur. postpoz. -ile »sa«.

bütun-butūna adv. (tur.) *sveosve, sasvim, potpuno*.

< tur. *bütün bütüna*.

būza, buzādžija, v. boza, boza-džija

büzbutum, būsbutum adv. (tur.) *potpuno sve, sasvim, sveosve*. Po uzoru na ovu riječ formiran je kod nas izraz »cip cijeli« (potpuno sav, cijeli): »Nek' potkupi Bosnu cip cijelu«, »Da potkupiš Bosnu cip cijelu« (Lop. 26, 28).

< tur. *büsbiitiin* (*büs-biitün*)
apsol. superl. od *biitün* (v. bu-
tum) nastao sa pref. *büs*, koji
je dodan radi pojačanja znače-
nja adj. *biitün*.

buzdöhän, v. *buzdovan*

buzdohänlija f. (tur.) *vrsta kru-
ške: krupna, pjegava, pa izgle-
da ružna, ali vrlo slatka.*

< tur. *buzdoğanlı*, v. *buzdovan*
(*buzdohan*) + tur. suf. -li.

buzdövän, buzdöhän -ána m (tur.)
vrsta starinskog oružja, topuz.
U početku je to bila čvornata
toljaga, tokmak, a kasnijim
usavršavanjem sastojao se od
drvenog ili metalnog držala i
metalne kugle, lopte, često elip-
tičkog oblika. Ako glava buz-
dovana ima uzdužna ispupče-
nja, tzv. »pera«, onda se zove

»perni *buzdovan*«. — »Pogra-
bio teška *buzdovana*, / U
njem ima tuča i olova, / Dobre
mire do pedeset oka, / A tri-
deset drveta javora« (M. H. II
27). »i još tome vrana konja,
zlatan *buzdovan*« (Vuk I
478): »Pa povadi teška buz-
dohana (M. H. II 113); »Dok
satraše ona koplja bojna, / po-
tegoše perne *buzdovane*«
(Vuk II 275). •

< tur. *bozdoğan*. Možda etimo-
loški ima veze sa madž. *buzo-
gány*.

büz gibi! interj. (tur.) *kao led!*
(ovako uzvikuju bozadžije kad
prodaju bozu, hvaleći je da je
studen kao led).

< tur. *buz-gibi* »kao led« (*buz*
»led« *gibi* »kao«).

čeriabaša (čeriabaša) m (tur.) 1. u starije vrijeme Turske Carevine zapovjednik odreda neredovne ili pomoćne vojske.

2. pripadnik vojnog odreda akindžija koji je služio kao obavještajac za ratni pohod.

3. ciganski muhtar, knez, prvak.
< tur. *çeribaşı* (*çeri-başı*) izft. od tur. *çeri* »vojska« i *baş*, v. *baş*.

cifra f (ar.) znak za bilježenje brojeva, brojka.

Izvor. < ar. *ğifr*, *ğāfir* »tobožnje znanje, vještina o proricanju budućnosti i otkrivanju tajni pomoću napisanih brojeva, slova i simboličnih znakova«.

cigār-čage n, cigar-papir. — »... nego mi od ove trave, da prosteite, došla, crijeva tanka ko cigar-čage« (Andrić 32).
V. *čage*.

cigaraluk, cigarluk m, muštikla, cigaršpic.

Kovanica sa tur. suf. *-luk* (-lik), prema tur. *sigarahk*.

cigauluk m, 1. predgrađe ili mahalā gdje stanuju Cigani.

2. *ciganština.* — »Ma koliko da je to ciganluk i ološ, nikome se ne igra« (Andrić 47).

Hibr. r. sa tur. suf. *-luk* (-lik).

čabuk adv. (tur.) *brzo*.

< tur. *çabuk*.

čador, šator *m* (pers.) *šator*. — »To će turski biti *čadorovi*« (M. H. III 56); »Vihor ružu niz polje tjeraše, / dotjera je Muji do *čadora*« (nar. sevd. pjesma).

< tur. *çadır*, < pers. *čader*, *čatr*. V. al-čador, čador-bez, čador-džija.

čador-běz (čadorbez) *m* (pers.-ar.) *vrsta debljeg beza, botane; Upotrebljavao se i za šatorska krila i otud ovakav naziv*. — »Bezom su čizmedžije postavljale gornje dijelove jedne vrste obuće, što su ga tkale naše žene, i čadorbez, znatno deblji i čvršći od domaćeg, a koji se uvezio iz Carigrada« (Kreš. Čizm. obrt 117).

< tur. *çadırbezi* (*çadır-bezi*) »šatorsko krilo«, izft. v. kompon. pod čador i bez.

Čadordžić, v. čadordžija

čadordžija *m* (pers.-tur.) *zanatlija koji pravi i prodaje čadore. Od ovog je došlo prezime Čadordžić*.

< tur. *çadırcı* (*çadır-cı*), v. čador + tur. suf. -ci.

čafurija (pogr.), v. čafurija

čagalj, šakal *m* (ind.) *mesožder iz familije pasa, Canis aureus*.

< tur. *çakal* < pers. *šegāl*. *šegāl* < ind.

čair, čajir (čajer) *m* (tur.) *livada, sjenokos, pašnjak*. — »Do čaira Mandušića Vuka« (M. H. I 453); »Na čajiru Janković Stojana« (M. H. I 307), — »Moje cv'jeće po tvojim čajerom« (I. Z. Herceg. 20).

< tur. *çayır*.

čaj *m* (kin.) *čaj*.

< tur. *çay* < pers. *čāy* < kin. *čā*.

čajer, čajir, v. čair

čajo, hipok. od *čauš* *m* (tur.) 1. *šaljivčina koji uveseljava svatove i goste na svadbi. Obično je maskiran, u ruci nosi toljagu, nadžak, kojim lupā po tarabama i strehama i baca se njime na kokoši*.

2. *čauš*. — »Svi su čaje kod svojih topova« (M. H. III 85). V. *čauš*.

čak konj. (tur.) *štaviše, pa, ta*. — U ob. gov.: »Čak i ti me napuštaš«.

< tur. *çak* »daleko, sve do«.

čāk

čāk i **čāk** adv. (tur.) *daleko, sve do*. — U ob. gov.: »Otišao je čāk tamo«, »Došla mu voda čāk do koljena«
< tur. *çok* »daleko, sve do«.

čakar adj. (tur.) 1. *onaj koji je raznobojnih očiju*.

2. *razrok*.

< tur. *çakır* »plavo-zelenkast«.

V. *čakarast*.

čakar, **čakr** m (tur.) *vrsta pripitomljenog i dresiranog sokola kojim su nekad u Bosni lovili ptice*. — »Opremi mi čakar bedeviju« (K. H. I 499) tj. »soko bedeviju« (bedevija se u brzini poredi sa sokolom).

< tur. *çakır* »vrsta sokola«.

V. *čakrdžija*.

čakarast adj. 1. *onaj koji je raznobojnih očiju*.

2. *razrok*.

Izv. od *čakar* (v.).

čakija f (tur.) *džepni nožić, pererez*. — »I izvadi od zlata čakiju« (K. H. I 402).

< tur. *çaki*.

čakirdžija, v. *čakar*

čakmak m (tur.) 1. *kresalo, ognjilo, kojim se kreše o kremen, a upotrebljava se za palenje vatre, lule ili cigare*. — »Turci sjede, malo počinise, / Lule pune, a u čakmak krešu« (Vuk VI 487).

2. *kresalo, ognjilo na starinskim puškama*. — »Uz ramena lunte prislonili, / na čakmake ruke naslonili« (K. H. I 289).

< tur. *çakmak*.

V. *čakmakli*, *čakmak-obrve*.

čakmakli, **čakmakali**, **čakmali** (veli se za obrve) indecl. adj. (tur.) *čakmakaste (obrve) tj. sjajne, crne i pravilno savijene (obrve)*. — »oči su mi kao murećef, a obrve čakmakali« (I. Z.

III 114).

< tur. *çakmaklı* (*çakmak-lı*) v. *čakmak* + tur. suf. -li.

čakmak-obrve, *obrve kao čakmak, tj. sjajne, crne i pravilno savijene*. — »I na tvoje b'jelo lice, / i na čakmak obrvice« (Sevd. 82).

čakrdžija, **čakirdžija** m (tur.) *onaj koji lovi ptice pomoću dresiranog sokola zv. čakar ili čakr, sokolar*.

+ tur. *çakırcı*, v. *čakar* + tur. suf. -ci.

čakširaš i **čakširaš** m, *onaj koji nosi čakšire*.

Izv. od *čakšire* (v.).

čakšire f pl. t. (tur.) *vrsta istočnjačke muške donje odjeće sa dugim turom i uskim nogavicama koje se kopčaju sa strane. Prave se od čohe ili sukna*. — »A na njemu od abe čakšire« (M. H. III 358).

< tur. *çakşır*.

V. *čakširaš*, *čakširlija*.

čakširlija m (tur.) *isto što i čakširaš (v.)*.

< tur. *çakşırlı* (*çakşır-lı*), v. *čakšire* + tur. suf. -li.

čala! interj. (tur.) *sviraj, kucaj, udaraj! (na kakav muzički instrumenat)*. — »Čala, čala, čalgidžije mlade!« (K. H. I 111).

< tur. *çala*, *çal*, imp. od *çalmak*

»svirati; udarati, kucati, bubati«.

V. *čalan*, *čalgidžija*, *čalgidžiluk*.

čalgija, *čalgijanje*.

čalabrčak -brčka, m, *mali obrok, mala količina hrane, tek da se »brkovi omaste«*. — »Čalabrčak, moj dragi Kokane, / čalabrčak dok ti dođe ručak« (Vuk V 472); »Kad mi vojno na oranje pođe, / sprigam mu šinik priganica, / čalabrčak

dok prispije ručak« (Vuk I 550).
Izv. od čalabrknuti (v.).

čalabrknuti, čalabrčnuti, na brzinu nešto malo pojesti, »samo brkove omastiti«.

Hibr. r. < tur. *çala* i naša riječ »brknuti, brčnuti«, tur. *çala* stavlja se kao prefiks riječi da bi se dobilo značenje brzine, brze radnje.

V. čalabrčak.

čalākati, počalākati, 1. ostrugati, i pojesti ostatke hrane u jednom sudu.

2. Obarati preostalo voće sa grana.

< tur. gl. *çalmak*, koji između ostalog znači i »očistiti, pomesti«.

V. čališiti.

čalan m (tur.) sat koji iskucava svakog sata, svakog pola sata itd.

< tur. *çalar* »koji zvoni, iskucava«; tur. *çalar saat* »sat koji iskucava«.

čalgadžija, v. čalgidžija

čalgidžija, čalgadžija m (tur.) svirač. — »čala, čala, čalgidžije mlade« (K. H. I 111); »terzijane čalgadžije Huse« (nar. pj.).

< tur. *çalgıcı* (*çalgı-cı*), nom. agent. i part. akt. od *çalmak* »svirati«.

čalgidžiluk m (tur.) svirački zanat.

< tur. *çalgıcılık* (*çalgı-cı-lık*), v. čalgidžija + tur. suf. -lik.

čalgija f (tur.) 1. svirka

2. glazbalo, muzički instrument.

< tur. *çalgı*.

V. čalgidžija, čalgidžiluk, čalgijanje.

čalgijanje n, sviranje.

Izv. od čalgija (v.).

čaliha, v. čališiti

čalija f (tur.) grmlje, trnje i bodljike, pasjakovina; šikara.

< tur. *çalı*, sa istim značenjima.

čališa, v. čališiti

čališiti, strugati kašikom krajeve kazana prilikom pečenja bestilja. To obično rade djeca. Ono što se ostruže i jede zove se čališa ili čaliha.

< tur. gl. *çalmak*, koji između ostalog znači i »očistiti, pomesti«.

V. čalakati.

čališkan, v. čališkin.

čališkin, čališkan, adj. (tur.) marljiv, radin.

< tur. *çalışkan* < gl. *çalışmak* »raditi, truditi se«.

čalištisati -išem, **čališiti** -išim, raditi, truditi se, marljivo biti. — »Otvor oči, neprestano čališ i« (Ist. bl. II 224).

< tur. *çalışmak* »raditi, truditi se«.

V. čališkin.

čalma i čalma f (tur.) platno omotano oko fesa ili koje druge slične kape, saruk, ahmedija. —

»Bila mu brada, a čalma bijela« (M. H. III 518); »Kad li se prije poturči, kad li čalmu steče?« (Vuk, Posl. 118).

< tur. *çalma* (part. od *çalmak* »zaviti, zamotati«).

čaltak m (tur.) njiva zasijana pirinčem.

< tur. *çeltik tarlası* izft. »njiva zasijana pirinčem«.

čaluk m (tur.) 1. onaj koji je otpušten iz janjičarske vojske i brisan iz knjiga janjičarskih odreda.

Čaluk

2. *plašljivac, smetenjak. Od ovog je došlo prezime Čaluk.*

< tur. *çalık*, što između ostalog znači i gore navedena značenja pod 1. i 2.

Čaluk, v. *čaluk*

čām m (tur.) *četinara, crnogorica, bor.*

< tur. *çam* »bor«.

V. *čamac, čamdžija, čamovina, čam sakaz.*

čamac -mca m (tur.) *plovilo, plo-vni objekt.*

< tur. *čamac* »malo rječno plovilo« < tur. *çam* »bor«.

čamašir -ira m (pers.) *veš, rublje.* — »Često sam ti perčin iščešljala, / a često ti čamašir m'jenjala« (K. H. I 400); »Osım jedna krčmarica mlada, / koja mi je čamašire prala« (Muz. zap. Inst. 2725).

< tur. *çamaşır* »veš, rublje« < pers. *ğamešūy, ġamešūr* »onaj koji pere rublje« < pers. *ġāme* »rublje, odijelo« i pers. *šūy, šūr* prez. osn. od *šūsten* »prati«.

Čamdžić, v. *čamdžija*

čamdžija i čamdžija m (tur.) *ladar, splavar.*

Od ovog je došlo prezime Čamdžić i Čamdžić.

< tur. *çamcı* (*çam-cı*), v. *čam* + tur. suf. *-cı*.

čamovina f, borovina; drvo četinara, crnogorica.
Izv. od *čam* (v.).

čampara f (pers.) *lančić na uzdi privezan za dem, koji stoji oko konjskih žvalja.*

< tur. *çalpara*, v. tumačenje pod *čampareta*.

čampareta, gen. *čamparētā*, pl. t. (pers.) *vrsta udaračkog instrumenta, koji se sastoji od dva*

para drvenih ili metalnih okruglih pločica koje se nataknu na prste i, udaranjem jedne o drugu, daje se ritam igri, plesu; kastanjete.

< tur. *çalpara* < pers. *čārpā-re* »kastanjete«; pers. *čār* »četiri« i pers. *pāre* »komad« (na dva prsta po par, u svemu četiri komada).
V. *čampara*.

čampraz m (pers.) *mangup.*

< *čapraz* (v.).

čām-sākaz m (tur.) *smola od bora.*

< tur. *çamsakızı* (*çam-sakızı*) izft. v. kompon. pod *čam* i *sakaz*.

čanak -nka m (tur.) *drvena zdjela.* — »Ako čanak ne izda, kašika neće« (Vuk, Posl. 9); »Iz prepuna čanka nije grjehota odskrnuti« (Vuk, Posl. 100).

< tur. *çanak* »zemljana posuda«.

V. *čankoliz*.

čangalast adj. *dugih nogu, štrkljast.*

< tur. *çangallı* »ono što je razgranato kao rogovi u jelena«; tur. *çangal* »suvišan dodatak, nešto što je pridodato«.

čankoliz m, ližisahan, gotovan, poguzija.

Hibr. r.: < tur. *çanak* (v. *čanak*) + srp.-hrv. »liz« od gl. *lizati*: »ližičanak«.

čanta, čanta, čantra f (tur.) *kožna torba, tašna.*

< tur. *çanta*.

V. *čantalija*.

čantalija i čantalija f (tur.) *podulja haljina, anterija, koja ima na sredini široki džep (zbog čega je i dobila ovakvo ime).*

< tur. *çantalı* (*çanta-lı*), v. *čanta* + tur. suf. *-lı*.

čapkun, čavkun *m* (tur.) 1. *vragoljan, lola; lopov (u blažem smislu rečeno).*

2. *konj brz a sitna hoda.*

< tur. *çapkın*, sa značenjima kao u nas.

V. *čapkuniti*.

čapkuniti, čavkuniti, ići brzim a sitnim hodom, vrsta konjskog hoda, sličan rahvan-hodu.

Izv. od *čapkun* (v.).

čäprage, v. *čaprazi*

čäpras, v. *čapraz*

čäpräšik indecl. adj. i adv. (pers.)

1. *zamršen, ispreturan.*

2. *zamršeno, smršeno, unakrst jedno preko drugog.*

< tur. *çapraşık*, istih značenja < pers. *čepu-rāst* »lijevo-de sno«, v. *čapraz*.

čäpraz, čäpras *m* (pers.) 1. *konj koji je unakrst putonogast (koji ima bjeline na prednjoj i na suprotnoj stražnjoj nozi. — »Na čäprazu, konju kosatome« (M. H. III 267).*

2. *udarac u klizanju na saonici (ligurama): kada jedan drugog dostigne i udari, kaže se udario mu čäpraz, ili ako ga prođe, dovikne onom kojeg je prošao »čäpraz!«*

3. *udarac užetom preko prsa onoga koji se na ljuljački njiše od strane dvojice drugih koji mu s obje strane stoje držeći krajeve užeta u rukama. To se čini da ljuljačka dobije veći zamah.*

4. *konopac koji se pruži ispred konja prije nego li će konji poljetiti na trci.*

< tur. *çapraz* < pers. *čepu-rāst*, *čep-rāst* »lijevo-desno« (pers. *čep* »lijevo« i pers. *rāst* »desno«.

V. *čaprazi, čäpräšik, čäprazdi- van, čämpraz.*

čäpraz-divān *m* (pers.-ar.) *dvorba, pri kojoj se drže ruke presamičene na prsima.*

< tur. *çapraz-divan*, v. kompon. pod *čäpraz* i *divan*.

čäprazi, čäprage *m* pl. t. (pers.) *ukrasni gajtani sa krupnim pucama na čevkenima, libadama i sličnoj gornjoj muškoj odjeći. Stoje vodoravno postavljeni s obje strane prsa (obično ih po šest) i pri kraju imaju s jedne strane dugmeta, a s druge strane petlje, pa se na sredini sapinju. — »Zlatne sape na prsin čäpraze«, »Sve po prsim sr-mali čäprazi« (M. H. III 238, 366).*

< tur. *çapraz*, v. *čäpraz*.

čāra f i čāre n (čāra, čāre) (pers.) *spas, lijek, pomoć. — »Na Aliju juriš učiniše, / Čāre nije, živa uhvatiše, / Vajde nema povezaše ruke« (Vuk VII 166); »Al zaludu. čāre ne imade« (K. H. I 201); »Nama nema druge čāre, doklen njega ne vidi« (»Osvit« 46).*

< tur. *çare* < pers. *čāre* »lijek, spas, pomoć«.

čārak -rka i čārķ -a *m* (pers.) 1. *zupčasto kolo, točak bilo u kojoj mašini (stroju).*

2. *strug, sprava koja služi za struganje i čišćenje metalnih predmeta.*

3. *sprava za izradu raznih drvenih predmeta.*

4. *mutapdžijska alatka za pređenje pređe.*

5. *čelično kolo na pušci kremenjači kojim se kremen kreše. — »Za pojansom dvije puške male, / Sve u zlatu do sami čāraka« (Vuk VI 449).*

6. *naprava za navodnjavanje.*

< tur. *çark* < pers. *čārķ* »1. nebo, 2. ono što se okreće, vrti kao kolo«.

čarapa

V. čarčiti, očarčiti, čarkiš, čarku-feleć, čerkeš.

čarapa, čorapa *f* (pers.), *čarapa*.

< tur. *çorap*, *çorab* < ar. *ğāwraḇ* < pers. *gūrāb* »čarapa«.

čarčiti, očarčiti, strugati, čistiti (*ostrugati, očistiti*) *na čarku* (*strugu*). — »Da bi se svi ovi limeni delovi mlina očistili — »očarčili«, stavljaju se na odgovarajuće kalupe. Čarči se na čarku pomoću noževa za čarak« (GZM 1957. 82).
Izv. od čarak (v.).

čardāk -āka *m* (pers.) 1. *lijepa, obično dvospratna, kuća, okružena baščama, dvorac, ljetnikovac*. — »Na čardaku, na visoku, / kraj džam pendžera« (nar. pj.).

2. *drvena zgrada na stubovima*. — »Čardak mu je od trides't djreka« (F. J. II 367); »Nad avlijom čardak od drveta« (M. H. III 234).

3. *velika soba na spratu sa lijepim vidikom; soba na kuli*. — »U Mostaru bjela kula, / A na kuli bio čardak, / Na čardaku meki dušek« (Vuk V 310); »Hodi gore, moja vjerna ljubo! / Hodi gore, u čardake gornje« (Vuk I 632); »Na čardaku, na visokoj kuli« (B. V. 1886. 220).

4. *u Srbiji sporedna zgrada ili trijem (doksat)*.

< tur. *çardak* < pers. *čārṭāq* (*čār-ṭāq*) »zgrada na četiri svida« (pers. *čār* »četiri« + *ṭāq* »svod, luk u graditeljstvu«).

čardāklija *f* (pers.-tur.) 1. *velika soba na spratu sa dobrim vidikom*.

2. *vinova loza, odrina, Vitis vinifera L. (koja se penje oko kuće i otud ovaj naziv)*.

< tur. *çardaklı* (*çardak-lı*), v. čardak + tur. suf. -lı.

čäre, v. čara

čarka i čarka f (pers.) *malo prepucavanje, mala bitka kao uvod u glavnu bitku*. — »Već je s njime čarku zamećala« (M. H. III 239).

< tur. *çarka* < pers. *čarḡa* »vojna prethodnica«.

V. čarkač, čarkadžija, čarkanje, čarkati.

čarkāč -āča, čarkār -āra, čarkaš āša *m*, *vojnik u prethodnici*.

Izv. od čarka (v.).

čarkadžija (čarkidžija) *m* (pers.-tur.) *onaj u prvim bojnim linijama koji prvi zameće boj, vojnik (i konj) u prethodnici*. — »Vidiš mojih čarkadžija mladih, / Kako su momci u cure stanuli« (M. H. IV 23); »Evo danas momka jabandije, / E mašala, konja čarkidžije« (Lord 163).

< tur. *çarkacı*, v. čarka + tur. suf. -cı.

čarkānje *m*, 1. *malo prepucavanje u boju, zmetanje čarke*.

2. *poticanje vatre da bolje gori*.
Izv. od čarka (v.).

čarkār, čarkāš, v. čarkač

čarkati 1. *prepucavati, zmetati čarku*.

2. *poticati vatru da bolje gori*.
Izv. od čarka (v.).
V. pročarkati.

čarkiš *m* (pers.-tur.) *rad, izrada na čarku; predmet izrađen na čarku*. — »... a smarlama ili čarkiš-časa je s pervazom i kapkom«, »Pervaz je kod čarkiš-sahana uvijek na haneta...« (GZM 1931. 218).

< tur. *çarh işi* »rad na čarku« izft. od pers. *çarḡ* (v. čarak) i tur. *iş* »rad, posao«.

čarku-feleć (čarkufeleć) m (pers.-ar.) 1. ratni objekat; prepreka, ograda od željeznih šipki ili hrastovih kolaca koja se stavlja kao zaštitno sredstvo oko vojničkog logora ili pred prvom bojnom linijom. — »Svi zajedno juriš učiniše. / čarkufeleć rukam' raskidoše« (Ist. bl. I 287).

2. vrsta topa. — »I pred njima tri topa velika, / Čarku-feleć i Karalimana, / i Kuduza topa velikoga« (K. H. I 210).

3. kolo sreće: zemljina kugla zamišljena kao kolo koje se okreće i donosi sudbinu.

< tur. *çarkıfelek* (*çark-ı felek*), pers. izft. od pers. *çarḡ* »kolo« (v. *čarak*) i ar. *fālāk* »nebo«, »svemir«. Ar. *fālāk* u tur. j. znači još »svijet, vrijeme, sudbina«.

čaršaf, čaršav m (pers.) 1. posteljni platneni prekrivač, stolni platneni prekrivač, platneni stolnjak.

2. zar, pokrivač koji su upotrebljavale muslimanke prilikom izlaska na ulicu.

< tur. *çarşaf* < pers. *čāderšeb*, *čāršeb* (< pers. *čāder* »pokrivač + pers. *šeb* »noć«). »noćni pokrivač«.

čaršav, v. čaršaf

čarši-čehaja, čaršu-čehaja (čarši-čehaja, čaršučehaja) m (pers.) čaršijski čehaja, tržni i sanitarni inspektor za čaršiju.

< tur. *çarşı kâhyası*, izft. v. kompon. pod čaršija i čehaja.

čaršija f (pers.) trgovačka četvrt grada; tržište, trg. — »Momač hoda Hlivnu po čaršiji« (M. H. III 409).

< tur. *çarşı* < pers. *čārsū* (pers. *čār* »četiri« + pers. *sū* »strana«) »četverostran«.

7. Baš-čaršija, čarši-čehaja, čaršilija.

čaršilija (čaršinlija) m (pers.-tur.) čaršijski čovjek, trgovac.

< tur. *çarşılı*, v. čaršija + tur. suf. -li.

čaršinlija, v. čaršilija

čaršu-čehaja, v. čarši-čehaja

čarūgdžija, v. čarukčija

čaruk, čarug m (tur.) opanak.

< tur. *çarık*.

V. čarukčija.

čarukčija, čarūgdžija m (tur.) opančar.

< tur. *çarıkçı* (*çarık-çı*), v. čaruk + tur. suf. -çi.

čaru-sū n (pers.) izraz u igri tavle kad kocke padnu na četiri i tri.

< tur. *çar-ü se* < pers. *čāru-se* »četiri i tri« (pers. *čār* »četiri« i se »tri«).

čatal m (tur.) viljuška; račva, rašlje.

< tur. *çatal*, istog značenja.

V. čatalast, čatal, čatali.

čatal (čatal) m (tur.) dvostruki jular ili uzda sa dva povodca koja služi za ukroćenje silovita konja. — »Đuljić pride, raspuć čusteke, / A s jasala odriješi čatala« (Lord 79): »a bješe mu vranac u čatalim, iz čatala vranca odrješio« (F J. II 377).

< tur. *çatalı* (*çatal-ı*) »račvast, dvostruk«, v. čatal + tur. suf. -li.

čatalast adj. račvast, viljuškast, vilast.

Izv. od čatal (v.).

čatali indecl. adj. (tur.) račvast, rašljast; zamršen.

< tur. *çatalı* »račvast«, v. čatal + tur. suf. -li.

čatiija, v. čatkija

čatik obrve f, spojene obrve.

< tur. *çatik* »spojen, sastav-

čâtisati

ljen« < *çatmak* »spojiti, sastaviti«.

čâtisati -išem (*čâtisati* -šëm) 1. *prispjeti; banuti, iznenada se pojaviti*. — »Ti poćini dok mi čâtîšem o« (F. J. I 204); »Kad ta caru knjiga čâtisala, / Pa pokupi paše i vezire« (Lord 8); »On završi, a momče čâtisa, / pa ovako begu progovara« (Beh. II 45).

2. *sašiti*.

< tur. *çatmak* »približiti se; potrefiti; spojiti, sastaviti; sašiti« itd.

V. *čatik*, *čatma*, *čatmali*, *čatmara*.

čâtkija, **čâtija** (pogr. *čâtkija*, *čâtija*, *čâptija*) f (tur.) 1. *tanko svilen oplatno kojim se pokriva nevjesta (mlada), duvak*. 2. *vrsta ženskog prekrivača*. — »Prekrila se stambolskom čât-kijom« (B. V. 1887. 123); »da vidimo stambolsku čâtiju« (Beh. I 31); »Opasaću jašar emeniju, / Pokriću se stambolskom čâptijom« (Vuk V 424).

< tur. *çatki*.

V. *al-čatkija*.

čâtlaîsati, **čâtlaîjisati** -išem, *crknuti, puknuti*. — »Crko, puko, čâtlaîso, dok me ne vidio!« (djevojka izgovara kad čvara momku).

< tur. *çatlamak* »crknuti, ugnuti; puknuti; razbiti se«.

čâtma f (tur.) 1. *kućni zid koji je napravljen od drvenih greda poredanih uspravno ili koso, a potom ošipkan i omalterisan*. — »Tri su boja od ljuca kamena, / a četvrti čâtma od drveta« (M. H. III 530).

2. *kućni zid od pletera*.

3. »obrve na čatmu« = *obrve koje su spojene, dodiruju jedna drugu*.

< tur. *çatma* »privremeni drveni zid sastavljen od greda; ono što je spojeno, sastavljeno, sašiveno« itd., part. od *çatmak* »spojiti, sastaviti; sašiti«.

čâtmalı indecl. adj. (tur.) *spojen, sastavljen*. — »čâtmalı obrve«, = *spojene obrve*.

< tur. *çatmalı* (*çatma-li*), v *čâtma* + tur. suf. -li.

čâtmara f, *kuća u koje su zidovi od čâtme, pletera*. — »za zidanje kuće «čâtmare» u zemlju se pobiju direci koji obrazuju kostur zgrade, pa se zidovi opletu od pruća preko koga se nalijepi blato« (M. enc. »Prosveta« 993).

Izv. od *čâtma* (v.).

čâuš i **čâuš** m (tur.) 1. *U prvo doba Osmanlijske države čauši su imali rang oficira, te su bili carski pobočnici i javeri. U janjičarskoj vojsci čauši su bili niži zapovjednici, i to čauši podnarednici, a baščauši i čaušbaše narednici i vodnici. Čauši su kao prenosioci naredaba bili u službi cara, paša, vezira i ostalih viših zapovjednika*. — »Kad je care razumeo reći, / on pošalje dva svoja čauša: / Otidite, dva čauša mlada, / pa kažite Kraljeviću Marku« (Vuk II 417); »Knjigu gleda paša Tahir-paša, / pa kad vide što mu knjiga piše, / on povika ognjene čauše, / a čauši po vojsci carevoj« (Vuk IV 33); »Spremi paša dva svoja čauša, / da ufate Kumriju robinju« (Muz. zap. Inst. 2647); »Okolje nje mladahnî čauši, / i pred njima carski čaušbaša« (K. H. I 46). — Od ovog je došlo prezime Čaušević.

2. *čauši su bili i u sastavu turske vojne muzike »mehterhane« i nosili u rukma specijalne svo-*

je oznake čugelje ili čugljenove (v. čugljen). — »Oko njega mladahni čauš i, / u rukam im srebrni čugelji« (K. H. I 46).

3. pomoćnik čehaje u zanatlijskoj organizaciji, esnafu, koji je izvršavao naloge čehaje.

4. čuvar telegrafske linije. Po »Pravilniku o telegrafu« od 22. Rebi-ul-evvela 1276. god. po h. (19-X-1859) dužnost čauša je da obilaze i čuvaju telegrafske linije. Oni su pod nadzorom baš-čauša.

5. vođa svatova, koji se brine o redu u svatovima. — »Tu viknuše ti laki čauš i: / Hazur da ste, kićeni svatovi!« (Vuk II 59); »Da mi čauš bideš svatovima!« (Lord 122).

6. šaljivčina koji razveseljava svatove i goste na svadbi.

< tur. çavuş.

V. čajo, čaušbaša, baščauš.

čaušbaša *m* (tur.) starješina čauša, narednik. — »Oko njega mladahni čauš i, / i pred njima čarski čaušbaša« (K. H. I 46).

< tur. çavuşbaşı (çavuş-başı), v. kompon. pod čauš i baš.

Čaušević, v. čauš

čavkun, **čavkúni**, v. čapkun, čapkuniti

čebedžija, v. čebedžija

Čebedžije, v. Čebedžije

čeftázeta, **čevtázeta**, v. čiftazeta

čehne, **čehneta**, v. čene

čehra *f* (pers.) lice, izgled lica, fizionomija. — »O Nuhane, oči divojačke, / Što si tako čehru prominio? / Je l' te babo rezil učinio« (M. H. III 230).

< tur. çehre < pers. čehre »lice, obraz«.

V. čehreli, čehresuz.

ččhrana, v. čerhana

čehreli indecl. adj. (pers.-tur.) *lijepa izgleda u licu, vedra lica*. < tur. çehreli (çehre-li), v. čehra + tur. suf. -li.

čehresuz adj. (pers.-tur.) *neizgledan u licu, ružna lica*.

< tur. çehresiz (çehre-siz), v. čehra + tur. suf. -siz »bez«.

čehrübār, **čehlübār**, v. čehrubar, čehlibar.

čēiz, **čējiz**, **čējz** *m* (ar.) *djevojačka oprema koju nevjesta donosi u mladoženjinu kuću, prčija*. — »Mnogi čēiz, bojali sanduke« (K. H. I 164); »Ne misli se za dvorom mojim, / Već se misli za čēizom tvojijem« (Vuk V 364); »Od čējiza nigdje ništa nema« (K. H. II 140). < tur. vulg. çeyiz, çehiz < ar. ġihāz.

V. čēizluk.

čēizluk, **čējzruk** *m* (ar.-tur.) *isto što i čēiz (v.)*.

< tur. çeyizlik (çeyiz-lik), v. čēiz + tur. suf. -lik.

ččjiz, **čējz**, v. čēiz

čējrečiti, **čērečiti**, *komadati; raskidati*.

Izv. od čejrek (v.).

čējrek, **čērek** (**čēreg**) *m* (pers.)

1. *jedna četvrtina, četvrt*. — »Nema, Tale, čejrek od sahata« (K. H. II 63); »A od vode do mog bega kule, / Nema više od čerek od sahata« (Vuk VII 237); »koja puška malo nišan gađa — / čerek hoda usmrti junaka« (Vuk III 180).

2. *četvrt zaklanog jagnjeta ili brava uopšte*. — »Sepet u ruku, pa u sepet jedan burek i jedan čejrek pečene janjetine...« (Zembilj III 118).

3. *komad od nečeg raskomadana*. — »seci njega na sedam

čejzluk

čerega, / čerege mu po drumu razbaci! (Vuk I 961).

< tur. vulg. *çeyrek* < pers. *čāryek*, *çehāryek* »jedna četvrtina« (pers. *čār*, *čehār* »četiri« i pers. *yek* »jedan«.

V. čeječiti, raščeječiti.

čejzluk, v. čejzluk

čekalo, **čeketalo** *n* (tur.) 1. *meljac, okretalo na mlinu za kafu.*

2. *obrtanj od željeza na vretenu, kojim se okreće tokmak zajedno sa vretenom.* — »Vreteno je duža željezna šipka. Na četvrtasti vrh vretena stavlja se »čekalo« — obrtanj...« (GZM 1957. 78).

< tur. *çekmek* »vući, tegliti, svlačiti itd«. Tur. *kahve çekmek* znači »mljeti kafu«.

čeketalo, v. čekalo

čekić *m* (tur.) poznata zanatlijska alatka (stolarski čekić, kovački čekić itd.). — S obzirom na etimološki postanak, trebalo bi pisati »čekić«, pošto je i prvi i posljednji glas nastao od tur. »ç« (čit. č). Međutim, u našem jeziku je općenito uobičajen izgovor i pisanje »čekić«, pa je tako ova riječ uvrštena i u naš službeni Pravopisni rječnik.

< tur. *çekiç* (č. čekić).

V. čekićati, počekićati. čekićovati.

čekićati, **udarati čekićem**, **kucati**, **ključati**. — U ob. gov.: »Što mi stalno čekićaš nad glavom« veli se kad neko nekog stalno na nešto upozorava i dosaduje mu.

Izv. od čekić (v.).

čekićovati -ujēm, **kovati**, **izrađivati nešto čekićem**. — »Kakve su mu puške u silahu? / Nit' kovate, nit' čekićovate« (K. H. I 483).

Izv. od čekić (v.).

čekma *f* (tur.) 1. *vrsta prozorskog krila na starinskim kućama koje se diže i spušta.* — »Doklen čekma na pendžeru sinu« (K. H. I 376); »Od džame je čekmu otvorio, / A na čekmu glavu naslonio« (M. H. IV 442).

2. *pomoćni most koji se pruža i sklapa, most lančanik. Naziva se i čekme-čuprija ili čekmek-čuprija.* — »Službeniče, Jovan-harambaša, / Obori mi čekmu na čupriji!« (M. H. III 182); »Namjestiše na čekme čupriju« (K. H. I 152); »Kad je bio na Čekmek-čupriji, / nagna vranca da preko nje pređe« (Vuk II 608).

3. *ladica u pisaćem stolu.*

4. *sitne srebrne pločice na ječermama (tokama) zovu se čekme, a i sama takva ječerma nekad se naziva čekma.*

< tur. *çekme*, supst. i part. od *çekmek* »vući, tegliti, otvarati« itd.

V. čekmedža, čekmeli.

čekmedža *f* i **čekmedže** *n* (tur.) *kovčežić koji, mjesto kapka ozgor, ima ladicu sa strane kao u stola i služi kao drvena kasa, škrabija.* — »Fra Petar leže na dušek, a fra Marko sjede pored njega. Između njih čekmedže s novcem« (Andrić 49).

< tur. *çekmece*, izv. od *çekmek* »vući, tegliti, otvarati« itd.

čekmeli indecl. adj. (tur.) *ono što, je sa čekmom, što ima čekmu (ladicu): »čekmeli-sânduk« = drveni kovčeg sa ladicom.* — »Pa otvori čekmeli sânduka, / a izvadi pet stotin' seneta« (K. H. II 365).

< tur. *çekmeli* (*çekme-li*), v. čekma + tur. suf. -li.

čekrdak *m* (tur.) *ogrizak sa košpicama koji ostane kad se tunja naokolo obreže.*

< tur. *çekirdek* »košpica«

čėkrk, čėkrek m (tur.) 1. mašina na kojoj se izrađuju predmeti od drveta.

2. sprava za dizanje tereta u visinu namotavanjem užeta na kolo; kolo, vitao, motavilo, kolotura. — »pusti mene na čėkrk uzicu, / izvuci me do pola tavnice« (Vuk III 128); »Što je jedna na čėkrk čelenka« (M. H. III 510).

3. naprava za sukanje prediva.

4. uopšte ono što se vrti i okreće kao čėkrk. — U ob. gov.: »Dun'jaluče, čėkrčel!«; »Za njim čėkrek igra bedėvija« (K. H. I 355).

< tur. *čıkırık*, sa istim značenjima kao u nas.

V. čėkrkčija, čėkrkli, čėkrklija.

čėkrkčija m (tur.) zanatlija koji pravi čėkrke i predmete od drveta.

< tur. *čıkırıkçı* (*čıkırık-çı*), v. čėkrk + tur. suf. -či.

čėkrkli indecl. adj. (tur.) ono što se okreće na čėkrk.

< tur. *čıkırıklı* (*čıkırık-lı*), v. čėkrk + tur. suf. -lı.

čėkrklija f (tur.) 1. čelenka koja ima na sebi jedan kolutić koji se okreće. — »Čėkrklijo, sjajna ti si, a moj dragi glavan ti si« (I. Z. III 91).

2. preslica na čėkrk.

< tur. *čıkırıklı*, v. čėkrkli.

čėktisati -išēm (*čėktisati*), *podnositi, trpjeti*. — U ob. gov. »Ovo se više ne može čėktisati«; »... ne more se u kući čėktisati, sve mu je nepravo« (Zembilj III 43).

< tur. *čėkmek* »patiti, trpjeti«.

čėlebi indecl. adj. (tur.?) *gospodski, otmjeni, plemeniti*. — »A od moga čėlebi-fesića, / a od tvoga čėlebi-saruka« (Ašikl. 34); »U Mostaru, čėlebi pazaru« (K. H. I 155).

< tur. *čelebi* < starotur. *çalab* »bog«, a ovo vjerovatno < asir. *šaliwā* »idol, bog«, ali ima i drugačijih mišljenja. Sporna je etimologija ove riječi iako je neki proglašavaju izvorno turskom. U tur. j. je ova riječ u početku označavala princa (Muratov mlađi sin na Kosovu zvao se Jakub čėlebi), kneza, poglavicu. Od sultana Čelebi Mehmeda (sina Bajazidovog) ne nazivaju se više prinčevi »čėlebi«, nego »šehzade«. Kasnije čėlebi ima značenje: »otmjeniji i lijepo vaspitani gospodin«. V. čėlebija, Čėlebija, Čelebi-pazar. čėlebijati se.

Čėlebić, v. čėlebija

čėlebija m (tur.?) 1. *gospodin, džentlmen; otmjen i lijepo vaspitan čovjek; titula mladića plemićkog roda*. — »Sad boluje čėlebija Jovo« (B. V. 1886. 234); »Zaprosio čėlebija Petro / na daleko lijepu đevojku« (Vuk I 3); »Čėlebi ni je more ni do koljena« (Vuk, Posl. 346). Od ovog je nastalo prezime Čėlebić.

2. *fig. u mutapčijskom zanatu komad bukovog drveta na stanju koji služi za provlačenje niti*. — »Kao samostalan dio (na ooičnom, položenom stanju) služi »čėlebija« od bukovog drveta za upravljanje i provlačenje niti. To je komad drveta dug 22 cm, širok 4 cm, oblika uzdužno presječene oblice« (GZM 1957. 55).

3. *sinonim za efendija: Evlija Čėlebija*.

< tur. *čelebi*, v. čėlebi.

Čėlebija (tur.?) musul. žensko ime.

< tur. *Čelebi*, lično ime, »Gospoda, Otmjena«, v. čėlebi.

čėlebijati se, kititi se.

Izv. od čėlebija (v.).

čelebijin pèrčin

čelebijin pèrčin *m*, biljka *Delphinium ajacis* L.

V. kompon. pod čelebija i perčin.

Čelebi-pàzār *m* (tur.-pers.) *turski naziv za Rogaticu, varošicu u istočnoj Bosni.*

< tur. *Čelebi-pazar* »Rogatica«, bukv. »gospodski trg« (tur. knjiž. *Čelebi bazarı*, izft., v. kompon. pod čelebi i pazar). Po Dr. Hažimu Šabanoviću prva komponenta je nastala od titule »čelebi« koju je imao Mehmedbeg Isabegović, gospodar zemlje Pavlovića, u kojoj se nalazi srednjovjekovni trg Rogatica.

čelēnka *f* (tur.) *vrsta perjanice, napravljena od zlata ili srebra u obliku spojenih pera, ponekad ukrašena dragim kamenjem. Stavljala se na kalpak ili saruk s prednje strane. Služila je i kao odlikovanje za hrabrost.* — »Odape mu od zlata čelēnke« (M. H. III 140).

< tur. *čelenk*.

V. čekrklija.

čelepīr, v. čelepīr

čelik *m* (tur.) *vrsta tehničkog gvožđa, nado, ocal.* — »Založi ga demom od čelika« (K. H. I 274).

< tur. *çelik*.

V. čelikli.

čelikli indecl. adj. (tur.) *čeličan, od čelika.* — »On se fati čelikli nadžaka« (M. H. III 226). < tur. *çelikli* (*çelik*-li), v. čelik + tur. suf. -li.

čember *m* (pers.) *1. bijelo, fino platno, šifon.* — »I donesi čembere da zastremo pendžere« (Muz. zap. Inst. 3264).

2. veliki bijeli rubac od šifona, marama, kojom muslimanke koje nose feredžu pokrivaju

glavu. Najprije se jašmakom poveže donji dio lica do očiju i vrat, a onda se čemberom pokrije glava i čelo do očiju, tako da samo oči ostaju slobodne, nepokrivene. — »Čemberima zamotala lice« (K. H. I 266); »Kumrijice, vjerna druga-rica, / vidi li mi se lice kroz čembere« (Muz. zap. Inst. 3337); »A svekrvi čember i okruhu / oko nje se zemlja okružila« (Vuk I 284).

2. obruč, okvir, prsten. — »Dio kapka (duguma), koji ulazi u zeh, kad se kapak spusti, zove se čember« (GZM 1951. 236); »Iznad zidova je čember (okvir), napravljen od direkta ili kamena...« (Kreš. Vodovodi 11); »Čemberi su delovi koji se stavljaju u donji deo gornje kutije mlina (za kafu). Ima ih dva komada. Jedan širi i jedan uži. Širi služi za spajanje kutija, a uži za oslonac unutrašnjim delovima mlina« (GZM 1957. 81).

< tur. *çember* < pers. *čember*, sa značenjima kao u nas.

čēmen, čimen (čimen, šiben) *m* (pers.) *busenje, ledina, travnjak u bašči sa gustom i mladom kratkom travom; gusta, mlada zelena trava dok je još kratka; biljka kumin — Cuminum cyminum.* — »zelen čemen i zelena trava« (B. V. 1886. 140); »kraj vodice zelen čimen trava« (I. Z. III 224); »S onu stranu Šibenika, / šiben-trava do koljena« (I. Z. III 178).

< tur. *çemen, çimen* < pers. *čemen* »bašča ili cvijetnjak sa lijepom gustom zelenom travom; tanka, mlada zelena trava; biljka *Cuminum cyminum*«.

čemerli indecl. adj., *gorak, čemeran.*

Hibr. r. sa tur. suf. -li.

čemerli, čemerlija (pogr.), v. čemerli, čemerlija

čëndel, čëndele, v. čengel, čengele

čéne i čéhne *n* (tur.) vilica i čéneta, čéhnetá, *n*, čeljusti, vilice. — »Uhvatiše im se čéhnetá i jedva progovoriše« (Zembilj III 62).

< tur. çigne, prez. osn. od çig-nemek »žvakati«.

čénèvîr (pogr.), v. čenevîr

čëngel, čëndel *m* (pers.) gvozdена kuka.

< tur. çengel < pers. čengāl

čëngele, čëndele *f*, pl. t. (pers.)

1. gvozdene kuke na koje mesari u mesarama vješaju meso; dvije spojene gvozdene kuke na koje se objesi zaklani brav radi guljenja i čišćenja utrobe.

2. vješala napravljena od gvozdениh kuka. — »... ama je skapô na čengelama u Beogradu« (Andrić 15); »načiniću kulu u primorju, / oko kule gvozdene čengele, — / vješaju mu hodže i kadije« (Vuk II 289); »Oko kule bedem i avliju, / Na okolo gvozdene čengele« (Petran. 425).

3. dio mlina za kafu pomoću kojeg je povezan čitav mehanizam mlina. — »Čengele — dio mlina u obliku pravougaone potkovice, od željeza, pomoću kojih su halka i tokmak zajedno sa vretenom pričvršćeni za gornju kutiju mlina« (GZM 1957. 78).

< tur. çengel < pers. čengāl »gvozdена kuka; pandža«.

čëngija *f* (pers.) kafanska igračica, plesačica. — »Gore joj oči kao u čëngije«, »užegla oči kao čëngija« (Vuk, Posl. 44, 329).

< tur. çengi »igračica, plesačica« < pers. čengi »onaj koji svira i igra uz čeng« (pers. čeng

»vrsta muzičkog udarnog instrumenta, vrsta saza« + ar.-pers. adj. suf. -î (-iyy)). V. čengijati.

čëngijati, igrati, plesati u kafani. Izv. od čëngija (v.).

čëpken, čëpkeni, v. čevken, čevkeni

čërahôr *m* (ar.-pers.) radnik koji pod rukovodstvom majstora radi na zidanju i popravljanju gradova, mostova itd.

< tur. çerehôr, < ar. ġārā »dnevna plata, plata koja teče« i pers. hôr od hurden.

V. čerahorluk.

čërahôrluk *m* (ar.-pers.) vrsta kuluka, obaveza seljaka da pri ukazanoj potrebi popravljaju utvrđene gradove, mostove i drugo.

< tur. çerehôrluk (çerehôr-luk), v. čerahor + tur. suf. -luk (-lik).

čërcija, čërcinka *f* (tur.) žena koja po kućama raznosi i prodaje robu, trgovka.

< tur. çerçi »trgovac sitnom robom«.

čërcivo, v. čerčivo

čërečiti, v. čejrečiti

čërek, čëreg, v. čejrek

čërez *m* (tur.) 1. zbirna imenica koja u prvom redu znači suho južno voće, a zatim i razne kupovne poslastice kao: rahatlo-kum, bomboni itd. — »nosila mu šećerli ponude: / šećer s mora, čërez iz Mostara« (S. S. 116).

2. poklon koji se sastoji od raznih poslastica i južnog voća, a koji mladoženja, po običaju, šalje roditeljima nevjesti odmah poslije vjenčanja.

< tär. çerez »ono što ne spada u glavno jelo, nego sporedno,

čerežnjak

kao sir, voće, salata« itd.
V čerežnjak.

čerežnjāk, *m*, mali tanjir iz koga se poslužuje slatkim, spravljanim od voća.

Izv. od čerez (v.).

čērga i **čērga** *f* (tur.) 1. ciganski šator, ciganska koliba.

2. mali šator. — »Tude ćemo konje razjahati, / a i čerge svoje raspinjati«. (K. H. I 69).

< tur. *čerģe*.

V. čergar.

čērgār -āra, **čērgāš** -āša *m*, Ciganin koji živi pod čergom.

Izv. od čerga (v.).

čēribaša, *v*. ceribaša

čērkeš *m* (pers.) 1. drveno kolo za predenje kudelje.

2. privjesak na opasaču mutapčije kojim se zakači za uže. — »Ostaje samo da se pomoću čērkeša«, koji je vezan na kušaku, mutapčija »pripne« za »urgan«...» (GZM 1957. 52).

< tur. *čarkeš* (*čark-keš*) < pers. *čarḡkeš* »kolo koje nešto vuče, namotava« (pers. *čarḡ* »kolo« i pers. *keš* prez. osn. od *kešīden* »vući, tegliti«.

čērkezi, *v*. čerkezi

čērvīš *m* (pers.) umakac; sok, rastopljena mast (loj) iz mesa.

< tur. *červīš* < pers. *čerbīš*.

česátluk (pogr.), *v*. česatluk

česmīn, *v*. jasemin

češāgija *f*, željezna četka kojom se konj timari, kašagija.

Izvedenica od našeg gl. češati po uzoru na tur. oblik kašāḡi, *v*. kašagija.

češīt *m* (tur.) vrsta, sorta.

< tur. *češīt*.

česma, **čēsma** i **čēsma**, **čēsma** *f* (pers.) česma.

< tur. *çeşme* < pers. *češme* »izvor«.

V. češmetaš.

češmetaš *m* (pers.-tur.) kamena ploča kroz koju teče voda u korito česme.

< tur. *çeşme taşı*, izft. *v*. kompon. pod česma i taš.

čētedžija *m* (slov.-tur.) 1. četovoda. — »Što su nekad torbo-noše bile, / sad su našoj vojsci čet edžije« (Nar. bl. 204); »a do njega čet edžija Tale« (Vuk III 340).

2. onaj koji četuje.

< tur. *çeteci* (*çete-ci*), tur. *çete* »četa« (riječ je slov. porijekla) + tur. suf. -ci.

čētobaša, **čēto-bāša** *m* (slov.-tur.) zapovjednik čete. — »Četobaša Mujo govorio« (F. J. I 317); »Da nam bideš četi četobaša« (Lord 144); »Hajde s četom kud god tebi drago, / Ti češ nama četo-baša biti« (Petran. 629).

< tur. *çetebaşı* (*çete-başı*) izft. od tur. *çete* »četa« (slov. porijekla) i tur. *baş*, *v*. baš.

čēvken, **čēpken** *m* (tur.) starinski kratki haljetak sa dugim, širokim i razrezanim rukavima koji se ne oblače. nego vise niz ruke, ukrašen zlatom ili srmali vezom. — »Biser-pavte i zlatne đerdane, / fermentičice i čevkene zlatne« (Ašikl. 92).

< tur. *çepken*, istog značenja. V. čevkeni, čevkijani.

čēvkēni *m* pl. t. (tur.) dugi i razrezani rukavi na dolami ili malom gunju koji se nisu oblačili, nego su na dolami bili straga sapeti jedan za drugi, a na gunju su slobodno visili.

< tur. *çepken*, *v*. čevken.

čēvkijāni *m* pl. t. (tur.) ukrasni privjesci na fermanu poput čev-

kena. — »Vezen fermen, troji čevkijani, / na haneta i zlatna dugmeta« (Ašikl. 90).
 < tur. *çepken*, v. *čevken*.

čevra, **čevra f** i **čevre -eta n** (tur.) *rubac od tankog finog bijelog beza ili druge tanke tkanine sa zlatom ili srmom vezenim granama na uglovima*.
 < tur. *çevre*.

čevrina, v. *čevra*

čevrtija f (tur.) *okretanje, vrćenje oko svoje osi*. — U ob. gov.: »Okreće se u čevrtiju« = vrti se na jednom mjestu oko svoje osi.
 2. *vrtlog, vir*.

< tur. *çevrinti*, vulg. *çevrinti*, supst. (= reflex. oblik perf. 3. lice sing.) od gl. *çevirmek* »vrtjeti, okretati«.

V. *Čevrtija, čevrtije*.

Čevrtija f (tur.) *predio na desnoj obali Save, između Sremske Mitrovice i Sapca (M. encikl.)*.

< tur. *çevrinti*, v. *čevrtija*.

čevrtije f (tur.) *lokalni naziv za duboke virove ili džinovske kotlove u Đerdapskoj Klisuri (M. encikl.)*.

< tur. *çevrinti*, v. *čevrtija*.

čiba, **čibuljica**, **čivuljica f** (tur.) *đubuljica na licu, osip*.

< tur. *çiban* »čir«.

čibra, **čibre** (pogr.), v. *čibra*

čibugđžija, v. *čibukčija*

čibugije, v. *čibuklije*

čibuk m (tur.) 1. *kamiš, cijev sa lulicom na jednom kraju koja služi za pušenje; obično je č. dug, a ako je manji pa se može u džep staviti, onda se naziva čibučić*. — »Dug bojali čibuk podmetnula« (M. H. III 508);

»Žene se biju čibukom, a ljudi nožem oli puškom« (Vuk., Posl. 80).

2. *fig. pruga, duga crta*. — U ob. gov.: »po crvenoj basmi crni čibuci« = crne pruge, duge crte; »basma na čibuke« = prugasta basma.

< tur. *çubuk*.

V. *čibuk-bez*, *čibukčija*, *čibuklija*, *čibuklije*, *čibukluk*.

čibuk-běz m (tur.-ar.) *bez na čibuke, na pruge. Ovaj se bez tka na taj način što se na svakih 10—15 zubaca tankog pamuka utkiva 5—6 zubaca debelog pamuka koji čini pruge*.

< tur. *çubuk bez*, v. *kompon*. pod *čibuk* i *bez*.

čibukčija, **čibugđžija m** (tur.) *zanatlija koji izrađuje čibuke*.

< tur. *çubukçu* (*çubuk-çu*), v. *čibuk* + tur. suf. *-çu* (*-çi*).

čibuklija f (tur.) 1. *vrsta duge puške koja ima pruge u cijevi*.

2. *bez na pruge, vrsta uzvoda*.

< tur. *çubuklu* (*çubuk-lu*), v. *čibuk* + tur. suf. *-lu* (*-li*).

čibuklije, **čibugije f** pl. t. (tur.) *vrsta malih saonica, ligura*.

< tur. *çubuklu*, v. *čibuklija*, i tur. *çubugi* (*čibuk* + ar.-pers. adj. suf. *-i* / *-iyy*).

čibukluk m (tur.) 1. *kesa, futrola u kojoj se drže čibuci*.

2. *futrola od abe napravljena, a kožom ukrašena, duga oko 1 m, koja visi o unkašu na sedlu, u kojoj se drži čibuk i kišobran*.

< tur. *çubukluk* (*çubuk-luk*), v. *čibuk* + tur. suf. *-luk* (*-lik*).

čibuljica, v. *čiba*

čičak -čka m (tur.) *biljka Aretium lappa*.

< tur. *çiçek* »cvijet«.

čiček m (tur.) *cvijet*. — »Pa obukla čičekli čurdiyu, / sve čiče-

čičekli

ci od žežena zlata« (K. H. II 311).

< tur. *çiçek*.

V. čičak, čičekli, čičekluk.

čičekli indecl. 'adj. (tur.) *cvjetast*, na *cvjetove*, sa *cvjetovima*. — »Pa obukla čičekli čurdiju. / sve čičeci od žežena zlata« (K. H. II 311).

< tur. *çiçekli*, v. čiček + tur. suf. -li.

čičekluk, **čičeklik** m (tur.) 1. *cvi-jetnjak*.

2. *fig. ono što ima mnogo cvjetova na sebi te liči na cvjet-njak*. — »Već on nosi zelenu dolamu, / I čakšire čičekli kumaša« (Vuk V 420).

< tur. *çiçeklik* (*çiçek-lik*), v. čiček + tur. suf. -lik.

čifčija, **čivčija** (**čipčija**) m (pers.-tur.), *kmet, seljak bezzemljaš, na aginskoj ili begovskoj zemlji, na čifluku*. — »Spremio sam njega i čifčije« (K. H. I 368).

< tur. *çiftçi* (*çift-çi*) »zemljoradnik, težak« < tur. *çift* (v. *çift*) »par volova za oranje« + tur. suf. -çi.

čifluk, **čifluk**, **čitluk** (**čivlak**) m (pers.-tur.) *vrsta feudalnog posjeda koji gospodar obrađuje sam ili preko čifčije*; »Navrati se do čifluka našega« (M. H. III 555). — »Da bi njemu mene poklonio, / Dao čitluk trijest kuća kmeta« (M. H. III 119); »Ko bi mi, ko bi, bega doveo, / dala bih, dala, luke, čitluke« (Muz. zap. Inst. 2741); »Ne možemo oprostiti nikako. / Šta ponese čivlaka všenicu« (Vuk VIII 26).

< tur. *çiflik*, *çiftlik* (*çift-lik*) < tur. *çift* (v. *çift*) »par volova za oranje« + tur. suf. -lik.

čifluk-sahibija, **čitluk-sahibija** m (pers.-tur.-ar.) *gospodar, vlasnik čifluka (aga ili beg)*.

< tur. *çiflik sahibi* »vlasnik čifluka«, izft. v. kompon. pod čifluk i sahibija.

čift, **čivt** m (pers.) 1. *pâr, dvoje*. — »Za nj zadiva dva čifta pušaka« (M. H. X 89); »te udari haračlina čaju / u njegove toke na prsima, / dok mu čifta toka išteto« (Vuk III 314); »Tri si čifta kondura izdero / dvoje nove, a treće polovne« (Muz. zap. Inst. 2556).

2. *táko (u igri čifteku, v.)*.

< tur. *çift* »par, dvoje; par volova za oranje: táko« < pers. *ğuft* »pâr«.

V. čifčija, čifluk, čifta, čifte, čifte-hamam, čiftek, čiftekatise, čiftati se, čiftast, čiftazeta, čiftijane, čiftnuti se.

čifta f (pers.) *udarac konja, magarca ili mazge stražnjim nogama; stražnja noga konja, magarca ili mazge*. — »Čiftom bije, da oči izbije« (K. H. I 132). < tur. *çifte* < pers. *ğufte* »udarac konja, magarca ili mazge stražnjim nogama«.

čiftast adj. *sa dvije biljege, dva cvjetića na čelu (konj)*. Čiftast konj se smatra nesrećnim.

Izv. od čifte (v.).

čiftati se, **ritati es**, **bacati se** *stražnjim nogama (konj)*.

Izv. od čifta (v.).

čiftázeta, **čeftázeta**, **čevtázeta**, **čuf-tázeta** f pl. t. (pers.) 1. *privjesak na paštama ženskog pojasa koji se sastoji od lančića na kome vise dva krupna puceta (kuglice) od srme*.

2. *par po par puceta na svilenom gajtanu koji se upleću u pletenice*.

Nisam mogao pronaci u tur., pers. i ar. rječnicima ovakvu ili sličnu riječ sa značenjima koja ima u našem jeziku. Ali je najvjerojatnije da dolazi od tur. *çift-endaze* »par mjera, dvije mjere«, ili *çifte-endaze* »dvostruka mjera« < pers. *ğuft* »pār«, *ğufte* »dvostruk« i pers. *endāze* »mjera«.

V. čvrtaze.

čifte, gen. *çiftā*, **čivte**, gen. *çivtā* kao adj. i supst. (pers.) 1. *dupli, dvostruki, »čifte-porub«* = dupli, dvostruki porub; v. čiftehamam, čifte-telija.

2. *duple cipele koje su ranije i kod nas neki obrazovaniji i otmeniji građani nosili. Na duboke cipele koje su služile kao mestve, navlačile su se plitke cipele posebne izrade.*

< tur. *çifte* < pers. *ğufte* »dupli, dvostruki«.

čifte-hāmām *m* (pers.-ar.) javno toplo kupatilo, banja, koja ima dva odjeljenja, jedno za muškarce, a drugo za žene.

< tur. *çifte hamam*, v. kompon. pod čifte (dupli) i hamam.

čiftek (čift-tëk) *m* (pers.-tur.) vrsta dječje igre »tako-liko«. U ob. gov.: »Igramo se čiftek a«.

< tur. *çift-tek* »tako-liko«, v. kompon. pod čift i tek.

V. čiftekati se.

čiftëkati se, igrati se dječje igre »čifteka«.

Izv. od čiftek (v.).

čiftëlija, čivtëlija *m* (pers.-tur.) 1. *čiftast konj*.

2. *smutljivac, petljanac, spletkar.* — »Nemoj ništa zboriti, čiftelijo« (K. H. I 434).

< tur. *çifteli (çifte-li)* »konj koji ima na čelu dva cvjetica, dva biljega, usljed čega se smatra da je nesrećan: fig. smutljivi-

vac, petljanac« (< čifte (v.) + tur. suf. -li).

čifte-porub, v. čifte

čifte teliija i čiftëlija *f* (pers.-tur.) *tambura sa duplim žicama.*

< tur. *çifte telli* »ono što ima duple žice, sa duplim žicama«, v. kompon. pod čifte i tel.

čiftijāne, čintijāne, čivtijāne -āna (čiktijāni, čintijāni. čiftijāne) *f* pl. t. (pers.-tur.) *ženske gaće, vrsta dimija; dodatne nogavice pri dnu dimija koje su od drukčijeg platna od onog u dimija.*

— »a uz noge gaće čiftijane« (GZM 1910. 529); »Na plećima bejaz anterija, / pod košuljom gaće čintijane« (Bajr. 11); »a uz noge krmez-čivtijane« (B. V. 1886 170); »pod šalvaram krzli čiktijani (Beh. III 301); »Zape meni kopča od tozluka / Za njezine pirli čiftijane« (Vuk V 257); »Ona zgurnu uz ruke rukave, / a uz noge krzli čiftijane« (Muz. zap. Inst. 3622).

< tur. *çintiyan* »široke dimije, gaće u obliku šalvara (šalvargaće) koje nose seljanke u nekim krajevima Turske« < tur. *çiftyan* »duple, parne gaće« (tur. *çift* < pers. *ğuft* »par« + tur. *yan* »strana«).

V. behar-čiftijane.

čiftnuti se, ritnuti se.

Izv. od čifta (v.).

Čifut, Čifutin (Čivut, Čivutin) *m* (jevr.) 1. *Jevrej.* — »Tko ne zna šta je Talmud, ne zna šta je ni Čifut« (Nar. bl. 175); »Te ovako njemu progovara: / O Jevreme čifut gospodare!« (Petran. 73); »Ah moj babo, čifutine, / što me prodaješ« (Muz. zap. Inst. 2726).

2. *škrtac.*

čifuthàna

< tur. *Çift, Çifut* < ar. *Yä.ūd*
< jevr.
V. čifuthana.

čifuthàna *f* (jevr.-pers.) *jevrejska bogomolja*.

< tur. *çifuthane* (*çifut-hane*), v kompon. pod Čifut i hane.

čik! interj. (tur.) *poziv na rvanje ili neko natjecanje; hodi! hajde!* — »Čik, mamo, pogledaj me, / čik, ako smeš« (Muz. zap. Inst. 1784).

< tur. *çık!* imp. 2. lice sing. od *çıkmak* »izaći«.

V. čikati, začikavati, čik dišari!

čikârma *f* (tur.) *u frazi »izvadio mu čikarmu«, što znači: razljutio ga, »istjerao ga na hrastić«.*

< tur. *çikarma* < inf. *çikarmak* »izvaditi, proizvesti« itd.

čikati, *izazivati nekog na borbu ili na natjecanje, ogledanje u snazi, vještini i sl.*

Izv. od čik! (v.).

čikma *f* (tur.) *sokak, ulica koja nema izlaza na drugu stranu, slijepa ulica, čor-sokak.* — »Već je sretih u čikma sokaku« (N. K. 222); »Ja predlažem da se svi čikma sokaci isprobijaju« (Zembilj III 125).

< tur. *çikmaz* »bez izlaza« part. imperf. (neg. oblik imperf. 3. lice sing.) od *çıkmak* »izaći«.

čikmâli (pogr. *çitmal*) indecl. adj. (tur.) *bezizlazni, onaj koji nema izlaza na drugu stranu (sokak).* — »Prekri sevdah čikmâli sokake« (Sevd. 123); »Ja ću izić na čitmal sokake, / I obući prosjačke haljine« (Petr. 449).

V. čikma + tur. suf. -li.

čiktijâni, v. čiftijane

čilâš -âša, hip. *čflo* *m* (tur.) *pjegav, bobičast konj.* — »Dok povika senjski kapetane, / ša čilâš

la ša svog seiza Đura«, »Dok mu Đuro dovede kobilu, / sjaha čilu, uzjaha kobilu« (K. H. II 224).

< tur. *çil at* »pjegav, šaren konj«.

Čima, v. Kimeta

čimbistre -rî *f* pl. t. (grč.) *štipaljka od metala za čupanje dlaka sa lica, pinceta.*

< tur. *cimbistre, cimbriz* < ngrč. *témpidi, tsímpura.*

čimbûr *m* (tur.) *jelo od jaja, jaja »na oko«, pravi se tako što se jaja izbiju i prže na maslu ili kajmaku bez miješanja. Neki put se doda luka, prase ili suha mesa. Ako se jaja pri prženju miješaju, onda se dobije kajgana.*

< tur. *çulbır, çırbır.*

čimen, v. čemen

Čimeta, v. Kimeta

čilmija, v. činelija

čîn-čiplak adj. (tur.) *1. potpuno go, bez ikakva odijela, go golcat.* — »... ostaćemo čîn-čiplak, tan-taslak, ko oni Arapi, što žive u pijesku po afričkim pustinjama« (Zembilj II 42).

2. u prenos. zn.: bez igdje ičega. — »Što imade jaranici dade, / i čîn-čiplak bez išta osta-de« (I. Z. I 164).

< tur. *çırçırplak* (*çır-çırplak*) »potpuno go« < tur. *çıplak* »go« i tur. pref. za pojačanje značenja *çır*.

činêli indecl. adj. (pers.-tur.) *porcelanski, keramični; od porcelana, od keramike.*

< tur. *çinili* (*çini-li*) < pers. *čini* »kineski« + tur. suf. -li.
V. činija.

činelija, *čilnija*, *čilmlja* (*čilnija*, *čilmlja*) *f* (pers.-tur.) *igla ili klinčić sa glavom od porcelana*

ili od kovine, čime se ukrašavaju predmeti. — »Po nožim' mu igle čimlije« (nar. pj.); »za pojasom od bisera noževi, / po noževim' sitne igle čimlije« (Vuk I 299).

Izv. od čineli (v.).

čingrija *f* (tur.) *praporac, zvonce*.
< tur. *çingirak, çingirdak*.

činija *f* (pers.) *zdjela od porcelana, porcelanski tanjir; porcelan*.

< tur. *çini* < pers. *čini* »kineski, kineske izrade« < pers. *Čin* »Kina« + ar.-pers. adj. suf. *-i* (*čiy*).

V. čineli, činelijsa.

činu-maćin, adv. i **Činu-Maćin** -čina, supst. (pers.) *1. vrlo daleko, predaleko, čak tamo*. U ob. gov.: »Tamo negdje činumaćin«.

2. neki daleki kraj, na kraj svijeta. — U ob. gov.: »Otišao je u Činu-Maćin«.

< tur. *Čin-ü-Mačın* < pers. *Činu-Maćin* »Kina i Mongolija«.

čipčija, v. čifčija

čiplak adj. (tur.) *go*.

< tur. *çıplak*.

V. čin-čiplak.

čirāk -áka, **čirjāk** -jāka *m* (pers.)

1. svijetnjak, stalak na kome svijee gore. — »Zapališe mume i čirake« (K. H. I 284).

2. fig. onaj koji je dobio kakav položaj ili činovničku službu sa određenom platom. — »Čirakom ću tebe učiniti. / čauš-agom carskim načiniti« (K. H. I 50).

< tur. *çırak*, sa oba gore navedena značenja < pers. *čirāg* »svijeća, fitilj, kandilo«.

V. čirjak učiniti.

čirāk -áka *m* (pers.) *šegrt, učenik u privredi*.

< tur. *çırak* < pers. *čirāg* »šegrt«.

V. čirakluk.

čirākluk *m* (pers.-tur.) *šegrtska služba*.

< tur. *çıraklık* (*çırak-lık*), v. čirak + tur. suf. *-lik*.

čiriš, v. čiriš

čirjāk učiniti (**čirjāk učiniti**) *odlikovati, unaprijediti, nagraditi*. — »Iznio mi Jelu divičicu: / Ja bi njega čirjak učinio, / Ja bi njemu kulu poklonio« (M. H. IV 533); »Tu je care njega omilovo, / i čirjak je njega učinio: / dao mu je dogu stambolskoga« (Muz. zap. Inst. 61).

< tur. *çırak* »onaj koji je dobio kakav položaj ili činovničku službu sa određenom platom« < pers. *čirāg* »svijeća, kandilo«.

čirjāk, v. čirak

čirpija *f* (tur.) *u boju namoćeni konac kojim se stavlja crta na neki predmet. Upotrebljavaju je kao alatku zidari, tesari itd*.
< tur. *çırpı*, istog značenja.

čit *m* (tur.) *šarena pamučna tkanina, dasma, cic*.

< tur. *çit*.

čitábija (pogr.), v. čitabija

čitluk, **čitluk-sahibija**, v. čifluk, čifluk-sahibija

Čitluk *m* (pers.-tur.) *naziv za nekoliko mjesta i sela u našoj zemlji: selo i opština kod Bos. Kostajnice, selo u Hercegovini itd*.

< tur. *çiflik*, v. čifluk.

čitma *f* (tur.) *čipka*.

< tur. *çitma*.

čitmal (pogr.), v. čikmali

čivčija, v. čifčija

čivija

čivija f (tur.) 1. *drveni ili željezni klin; čavao*. — »Sa čivije sablju u jagmio«, »Pa Ajkuna do čivije dode« (M. H. III 196, 511).

2. *u pren. smislu: žudnja, merak*. — U ob. gov.: »Ona mu je velika čivija« = ima veliku žudnju za njom.

< tur. *çivi* »klinac, čavao, klin«. V. čivijati, čiviluk.

čivijati, čivijom nešto zaprijeti; stavljati čiviju. — »Kapi vrata kapijala, / a pendžere čivijala« (I. Z. 91); »Slamkom vrata kapijala, / A kanate čivijala« (Vuk V 349).

Izv. od čivija (v.).

čiviluk (čiviluk) m (tur.) *vješalica*. — »Po čardaku mlogi čiviluci, / de se vješa gospodsko oružje« (Vuk II 226); »a pripadne kitnu čiviluku / s čiviluka sablju u jagmio« (Muz. zap. Inst. 59).

< tur. *çivilik (çivi-lik)*, v. čivija + tur. suf. *-lik*.

čivit m (tur.) *modrilo (vrsta boje); indigo*. — »Čivit za karabiju (tj. kako jedno, onako i drugo)« (Vuk, Posl. 346).

< tur. *çivit*.

V. čivitar, čivitli, čivitnjak.

čivitār, -āra m, prodavalac čivita.
Izv. od čivit (v.).

čivitli indecl. adj. (tur.) boje kao čivit, modre boje.

< tur. *çivitli (çivit-li)*, v. čivit + tur. suf. *-li*.

čivitnjāk -āka, posuda u kojoj se kuha boja čivit.

Izv. od čivit (v.).

čivt, čivte, v. čift, čifte.
čivteliĵa, v. čifteliĵa

čivtijāne, v. čiftijane

čivuljica, v. čiba

Čivut, Čivutin, v. Čifut, Čifutin

čivutāna, v. čifuthana

čiza f (tur.) 1. *crtā; granična crtā*.

2. *fig. granica, mjera*. — U ob. gov.: »Nemoj prelaziti čizu« = ne idi preko granice, ne prelazi mjeru.

3. *vrsta dječje igre*. — »... i naidosmo na sokaku na nekoliko dječčica, de se igraju čize« (Zembilj II 69).

< tur. vulg. *çizi, knjiž. çizgi i çizik* »crtā« < tur. *çizmek* »povlačiti crtū, crtati«. — Nisam nigdje našao potvrde da bi ova tur. riječ nastala od pers. *čiz* »nešto, stvar«, pa ne vidim osnova da se naša riječ »čiza« dovodi u vezu sa pers. *čiz*, na što upućuje P. Skok, oslanjajući se na Karla Lokotscha.

čizma f (tur.) *čizma, postola*.

< tur. *çizme* »čizma« (U madž. glasi: *csizma*, i po Berneckeru u madž. j. došla iz starog osman. jezika).

V. čizmedžija, Čizmedžiluk.

čizmedžija i čizmēdžija m (tur.) *čizmar*.

< tur. *çizmeci*, v. čizma + tur. suf. *-ci*.

Čizmedžiluk i Čizmedžiluk m (tur.) *naziv čaršije istočno od Husrevbegove džamije u Sarajevu, gdje su se nalazile čizmarske radnje*.

< tur. *çizmecilik (çizmeci-lik)*, »čizmarski zanat«, v. čizmedžija + tur. suf. *-lik*.

čöban, čöbanim m (pers.) *pastir*.
< tur. *çoban* < pers. *šubān*.

V. čöban-baša, Čöbanija, čöbanluk.

čöban-baša m (pers.-tur.) *glavni, najstariji čöban*. — »Al' povika vila sa planine, / dovikuje čö-

ban-bašu Đura« (Vuk III 96).

< tur. *çoban başı*, izft., v. kompon. pod *čoban* i *baş*.

Čobanija *f* (pers.) *ime jedne mahale i džamije u Sarajevu, na lijevoj strani Miljacke, neda-leko od Narodnog pozorišta.*

< tur. *çobani* »čobanski«, od *čoban* (v.) + ar.-pers. adj. suf. -i (*iiyy*).

čobanluk *m* (pers.-tur.) *pastirsko zanimanje.*

< tur. *çobanlık*, v. *čoban* + tur. suf. -lik.

čoček, pl. čočeci -čēkā *m* (tur.) *vrsta turskih igrača — plesača.*

< tur. *köçek*.

V. čoečečka igra, čoečečkinja.

čoečečka igra *f*, *igra, ples koji izvođe čočeci.*

Izv. od čoček (v.).

čoečečkinja *f*, *igračica, plesačica koja igra čoečečke igre.*

Izv. od čoček (v.).

čogan, **čögen**, **čöganot**, **čöganj**, **čögenj**, **čögan**, **čöganj**, **čögen**, **čögenj** *m* (tur.) *biljka: devetere gaće, Saponaria officinalis L. m. plenifera (Schur.), fam. Caryophyllaceae. — Sok od samljevenog korijena ove biljke stavlja se u tahan-halvu i kos-halvu.*

< tur. *çöğan*, *çöğen* (*çöğan otu*, *çöğen otu*).

čoha, **čöja** *f* (pers.) *sukno bolje vrste, mekše i ljepše. — »Nadepro se čoh e svakojake« (M. H. III 488).*

< tur. vulg. *çoha*, *çoka*, knjiž. *çuha*, *çuka* < pers. *čūha*, *čūhā*. V. *čohadžija*, *čohali*, *čohan*, *čohodar*, *čohodarluk*, *džoka*.

čohādār, v. *čohodar*

Čohadžić, v. *čohadžija*

čohadžija, **čokadžija** *m* (pers.-tur.) *terzija, suknar koji izrađuje odjevne predmete od čohē; trgovac koji prodaje čohu. — Od ovog je došlo prezime Čohadžić.*

< tur. *çohacı*, *çokacı*, v. *čoha* + tur. suf. -ci.

čohāli indecl. adj. (pers.-tur.) *čohan, od čohē.*

< tur. *çohali*, v. *čoha* + tur. suf. -li.

čohan adj., *izrađen, sašiven od čohē.*

Izv. od *čoha* (v.).

čohōdār, **čohādār** -āra *m* (pers.) *dvorjanik sultana, paše ili sandžakbega, koji se stara za njegove odore i čohu i odatle dolazi ovaj naslov. — »Pa podvignu čohodara Ibru« (M. H. III 24). — Od ovog je došlo prezime Čohōdār i Čohodārević.*

< tur. vulg. *çokdar*, *çokadar*, knjiž. *çuhadar* < pers. *čūhadār* (*čūha-dār*) pers. *čūha* »čoha« i *dār*, prez. osn. od *dāšten* »imati, držati«.

Čohōdār i **Čohodārević**, v. *čohodar*

čöja, v. *čoha*

čōk adv. (tur.) *mnogo, puno. — »Čorbe čok, mesa jok« (Vuk, Posl. 349).*

< tur. *çok*.

V. *čok jaša*, *čokluk*.

čokadžija, v. *čohadžija*

čökānj ānja, **čökāl** -ālja, **čökān** -āna i **čökānj**, **čökāl**, **čökān** *m* (tur.), *staklena bočica iz koje se pije rakija.*

< tur. *çokal* »zemljani sud za vodu i za alkoholna pića«.

čōk jaša! interj. (tur.) *živio mnogo godina! — »Naš car ima još zemalja, / čok jaša padiša!« (Kočić I 88).*

čokluk

< tur. *çok yaşa!* »mного živio!«, v. *čok* i tur. *yaşa*, imp. od *yaşanmak* »živjeti«.

čokluk *m* (tur.) *množina, mnoštvo, masa*.

< tur. *çokluk*, v. *čok* + tur. suf. *-luk* (-lik).

čokot i **čököt** -*óta m* (tur.) 1. *trs loze sadnice, rozgva*. — »Done-site *č o k o t* grožđa, / Ne bi l' moma govorila« (Vuk V 437). 2. *klip, kočanj od kukuruza*.

Metatezom < tur. *çotuk* »žila od stabla na površini zemlje; panj koji ostane kad se drvo posiječe«.

čolak, hipok. **čólo** *m* (tur.) *onaj koji je bez jedne ruke, jednoruk; sakat, invalid u ruku; sakat u prst*. — Od ovog su došla prezimena: Čolaković, Čólić, Čólović.

< tur. *çolak* »sakat u ruku«
< tur. *kolak*, tur. *kol* »ruka«.
V. *čuluk*.

Čolaković, v. *čolak*

Čólić, v. *čolak*

čólo, v. *čolak*

Čólović, v. *čolak*

čomaga *f* (tur.) *toljaga, batina sa kurgom (čvorom) na jednom kraju*. — »Kome ne može jezik ništa učiniti, ne može ni *č o m a g a*« (Ist. bl. I 90).

< tur. vulg. *çomak*, knjiž. *çokmak*.

čöpav (**čöpvav**) *adj.* (pers.) *šepav, hrom, sakat, invalid u nogu*.

< tur. *çolpa* i *çulpa* < pers. *čül* »kriv« + pers. *pā* »noga«

čöpek, v. *čopek*

čörapa, v. *čarapa*

čörba i **čörba** *f* (pers.) *supa, juha*. — »Od jeftina mesa *č o r b a* za plot« (Vuk, Posl. 233).

< tur. *çorba*, *şorba* < pers. *šürbā*, *šürbāğ* »čorba«, bukv. »mesna voda koja se dobije varenjem mesa«.

V. *čorbadžija*, *čorbaluk*.

čörbadžija i **čörbadži** *indecl. m* (pers.-tur.) 1. *starješina jedne janjičarske »orte«*;

2. *onaj koji se bavi varenjem čorbe, čorbar*. — »Pristavljeno dvanaest lonaca, / Ni kod jednog *čorbadžije* nema« (Vuk VI 126).

3. *u novije doba tako se nazivao gazda, trgovac — hrišćanin u Tur. Carevini*.

< tur. *çorbacı* (*çorba-cı*), bukv. »čorbar«, v. *čorba* + tur. suf. *-ci*.

čörbäluk *m* (pers.-tur.) *dublja zdjela, časa*.

< tur. *çorbalık* (*çorba-lık*), v. *čorba* + tur. suf. *-lik*.

čuftáze, v. *čuvtaze*

čuftázeta, v. *čiftazeta*

čügan, **čüganj**, v. *čogan*

čügel, v. *čugelj*

čügelj i **čügelj** *m* (pers.) 1. *duga motka, sa jednog kraja lopatasta, kojom se miješa bestilj u kazanu da ne zagori*.

2. *opančarska alatka: drvene rašlje sa krivim gvozdenim dijelom na jednom kraju, kojom se rasteže učinjena koža radi poravnanja i ujednačenja*.

< tur. *çögen*, *çevgen*, v. tumačenje pod *čügelj*.

čügelj, **čügljen**, **čügel** *m* (pers.) 1. *vrsta čauškog žezla, čauškog emblema. To je palica sa glavom na kojoj je s obadvije strane ispružena i malo savije-*

na po jedna kuka čiji su krajevi oboreni nadolje. Pravljen je od srebra ili zlata. Čauši su č. nosili uspravno u desnoj ruci prilikom pratnje cara, u vojnim paradaama ili svadbenim povorkama, ili kada su u sastavu vojne muzike »mekterhane«. — »Oko njega mlada hni čauši, / u rukam' im srebrni čugelji« (K. H. I 46); »Prviencu od zlata jabuku, / čaušima čugljene nove zlatne« (K. Hörm. I 152). »Čaušima od zlata čugele, Vojvodama boščaluke zlatne« (Petran. 608).

2. esnafski emblem, žezlo, slično čauškom (gore pod 1), koje su predstavnici pojedinih esnafa u svečanim prilikama nosili zajedno sa bajrakom.

< tur. *çögen*, *çevgen*, sa značenjem kao gore pod 1. i 2. < pers. *čügān*, *čewgān*. Osn. zn. u tur. i pers. j. je: »kratak štap sa zadebljanom i savijenom glavom, odnosno željeznom kukom, kojim su protivnici u igri džilit dočekivali i hvatali kolja«.

čûgen, **čûgenj**, v. *čogan*

čûgljen, v. *čugelj*

čûjrekotica, v. *čurekot*

čûka f (tur.) *penis, muški polni organ*

< tur. *çuk* »penis«.

čûkunbaba, v. *šukunbaba*

čûkundjed, v. *šukundjed*

čûkundruk m (tur.) *kravlja repica*. — »Pa kad izađu iz nje crvene se, jađan ti čukundruk« (Zembilj III 33).

< tur. *çökündür* i *cökündür* »šećerna repica, kraljica repica«.

čûl m (ar.) 1. *konjsko ćebe, pokrovac*. — »Fati s' momak čula

na doratu, / stade cika ata kod jasala« (M. H. III 326).

2. *debeli zavjesa, prošivena i kožom obrubljena, koja se zimi stavlja na džamijska i tekijska vrata, te na halvatska vrata u starim kućama (u svrhu zaštite od hladnoće)*.

< tur. *çul* »pokrovac od kostrijeti; konjsko ćebe« < ar. *ğull* »pokrovac od kostrijeti«.

V. *čulhana*, *čultan*.

čûlav adj., *koji ima male uši ili nema jednog ili oba uha*.

< tur. *kulak* »uho«.

čûlhana f i **čûlhan** m (ar.-pers.) *sporedna prostorija u kući ili u avliji gdje se drži konjska oprema: čulovi, hamovi, sedla itd.*

< tur. *çulhane* (çul-hane), v. *kompon*. pod *čul* i *hane*.

čûltan m (ar.-tur.) *konjsko ćebe, pokrovac*. — »a na vrancu čultan do koljena, / čisti skerlet zlatom izvezeni« (Vuk III 524).

< tur. *çultarı* »ćebe kojim se pokriva samar« < *çul*, v. *čul*.

čûluk m (tur.) *bogalj, sakat*.

< tur. *çolak*, v. *čolak*.

čûnak, v. *ćunak*

čûnki konj. (pers.) *jer*.

< tur. *çunkı*, *çünkü* < pers. *čunki*.

čûrek m (tur.) *vrsta čaršijskog, pekarskog hljeba od bijelog brašna. Tijesto se zakuhava s posebnim kvasom (tzv. »majom«) koji se pravi od istućenog nohuta. Hljev se odozgo pomaže jajetom. Za luksuzniju izradu, po narudžbi, stavlja se u tijesto i mlijeko*.

< tur. *çörek*.

čûrekot m i **čûjrekotica** f (tur.) *crno mirisavo sjeme biljke Nigella sativa L., kojim se posipaju samuni i peksimetri*.

čuruk

< tur. *çörek otu*, bukv. »čurekova trava«, izft. od tur. *çörek*, v. čurek i tur. *ot* »trava, biljka«.

čuruk indecl. adj. (tur.) *pokvaren, nezdrav, neispravan, sagnjio*. — »Blizu čuruk zida nemoj sje-diti« (Nar. bl. 23).

< tur. *çürük* < *çürümek* »istru-nuti, sagnjiliti, pokvariti se«. V. čurukluk, čuruk-tahta, čuruk-tisati.

čurukluk m (tur.) *pokvarenost, trulost, gnjilost*.

< tur. *çürüklük*, v. čuruk + tur. suf. -*lük* (-*lik*).

čuruk-tahta f (tur.-pers.) 1. *trula daska*.

2. u pren. smislu: »stao na čuruk-tahtu« = dao se na nesiguran, sumnjiv, opasan posao.

< tur. *çürük tahta*, v. kompon. pod čuruk i tahta.

čust adj. (pers.) *hitar, gibak, spre-tan, okretan*. — Od ovog je izvedeno prezime Čustović.

< tur. *çust* < pers. *čust*.

V. učustiti se.

Čustović, v. čust

čūše -eta n (pers.) *ždrijebe*.

< pers. *gūze, gūz*, »mlado, mladunče«.

čutura f (tur.) *ploska, ovalan i plosnat sud za piće, obično od drveta sa šarama i duborezom. Vojnička čutura je od metala*.

Fig. »pijan kao čutura« (Nar. bl. 139); »Udarila ga čutura u glavu« (Vuk, Posl. 326).

< tur. *çotra* »mali drveni sud za vodu«.

čuvādār -āra (srp. hrv.-pers.) *onaaj koji dobro čuva, štedi, ekonomise*. — »Ima crkva do-bra čuvadara, / po imenu kaludera Sava« (Vuk III 74).

Hibr. r.: naša osnova »čuva« (< čuvati) i pers. *dār*, prez. osn. od *dāšten* »imati, držati«; složeni-ca izvedena po uzoru na: *haznadar*, *bajraktar*, *silahdar* itd.

čūwāl -āla m (pers.) *vreća*.

< tur. *çuval* < pers. *čuwāl*.

V. čuvalduz.

čūwālduz (čūwāldus) m (pers.) *ve-lika igla za prošivanje vreća, slamarica, čebadi* itd. — »Oranje je šetanje: sij, sij, pa u koš; ali je mučno čuvalduze tegliti« (Vuk, Posl. 241).

< tur. *čuvaldız* < pers. *čuwāl-dūz* < pers. *čuwāl* »vreća« i pers. *dūz*, prez. osn. od *dūšten* »šiti«.

čūvtāze, čuftāze n (pers.) *komadić kože srcastog oblika na mestvi*. — »Na dnu otvora mestve bio je prišiven komadić kože srca-sta oblika, a zvao se čūvtāze« (Kreš. Čizm. obrt. 137).

Istog korjena i postanka kao i čiftazeta (v.).

Čába, Kába (č. Kjába) *f* (ar.) *islamska sveta zgrada, hram u gradu Meki u Arabiji. To je građevina kockastog oblika (široka 10, duga 12, visoka 15 m). Prema kur'anu, sagradili su je Ibrahim-pejgamber (Abraham) i sin mu Ismail-pejgamber (Samuel). Svake godine, na Hadžijski bajram, muslimani iz svih krajeva svijeta dolaze u Meku i obilaze Čabu. To hodočašće zove se »hădž« ili »hadžiluk«, a obred obilaženja oko Čabe naziva se »tăvăf«. Sve džamije na svijetu okrenute su u pravcu gdje se nalazi grad Meka odnosno Čaba, a muslimani, ma gdje se nalazili, okreću se licem u tom pravcu prilikom obavljanja svakodnevnih pet molitava. Stoga se kaže da je Čaba muslimanska »kibla«. Jedna od glavnih vjerskih dužnosti muslimana je da svaki mora jedanput u životu »ići na Čabu«, tj. pohoditi ovaj hram, ukoliko mu imovne prilike to dozvoljavaju. — »ostarismo i osijedesmo, / ne videsmo čabe ni Medine« (Vuk III 90). — »Čabe mi!« to je uobičajena zakletva muslimana.*
< tur. Kâbe (č. Kjâbe) < ar. Ka'bă, bukv. »kocka«.
V. čaba, čabutija.

čába *f* (ar.) *1. hodočašće do Čabe. — »Da m' izbaviš brata rođenoga, / bolja t' Čaba ne bi trebovala« (M. H. III 411).*
2. svetište uopšte, u pravom (muslimansko svetište u Meki i hrišćansko u Jerusalmu) i prenesenom smislu. — »I donijet' našoj slavnoj crkvi, / Našoj čabi na Jerusalmu, / Do Petrove prebijeje crkve« (Petran. 71).
3. čába, čâben-trava ili čâbenska trava naziva se još biljka-cvijet bejturan (v.).

čâben-trava, čâbenska trava, v. čaba

čábúrtija, v. čabutija

čábútija, čábúrtija, kabútija (č. kjabútija) *f* (ar.-tur.) *komad čohhe od čabenskog pokrivača koji se stavlja na mrtvački tabut (lijes).*

< tur. Kâbe örtüsü »čabenski pokrivač, zastirač«, izft. od Kâbe »Čaba« i tur. örtü »pokrivač«, »zastirač«.
V. mečultija.

čâfir, kâfir (č. kjâfir) *m* (ar.) *1. nevjernik.*

2. nemusliman.

< tur. kâfir (č. kjafir) < ar. kâfir »nevjernik« (part. akt. od

kufr (\sqrt{kfr}) »bezbještvo; nevjerovanje u jednog Boga«.
V. ćufurluk, počufuriti se.

ćafirluk, kafirluk *m* (ar.-tur.)

1. nevjerovanje u jednog Boga.

2. nemuslimanstvo.

< tur. *kâfirlik* (č. *kjâfirlik*) v. *ćafir* + tur. suf. *-lik*.

ćafurija i ćafurija *f* (ar.) *kamfor*.

— »... svaki se dan trlja po damarima ćafurijom« (Zem-bilj II 75).

< tur. vulg. *kâfuri* (č. *kjafuri*), knjiž. *kâfur*, *kâfuru* < ar. *kâ-fûr*.

ćage *n* (pers.) 1. *papir, hartija*;

»*cigâr-ćage*« = *cigar-papir*. —

»... i pred svakim duvan, ci-gar ćage i šibice »Prosvjeta« (Zem-bilj II 119).

2. *napisano pisamce, potvrda*.

3. *papirni omot u kome se u trgovini drži pamuk*: »ćage pa-muka« = *omot kupovnog pa-muka*. — »I sa rafe ćage do-bavio« (K. H. I 184).

< tur. *kâğit* (č. *kjağit*) < pers. *kâğaz* (Po Kraelitz-u riječ je kineskog porijekla).

V. *cigar-ćage*, *ćat*.

ćahija (ćaija) *f* (tur.) *vrsta čaršij-*

skog, pekarskog hljeba (slanog kolača) od bijelog brašna. Peče se u obliku kruga sastavljenog od više kockastih komada koji se lako odvajaju, te se i pojedinačno mogu prodavati. Tije-sto se zakuhava s posebnim kvasom (tzv. »majom«) koji se pravi od istućenog nohuta. Odo-zgo se maže uljem. — »Kod ku-će mu šargija, / u šargiji ća-hija, / ti si moja Ajnija« (I. Z. III 134).

< tur. *kâhi* (č. *kjahi*).

ćaija, v. *ćahija*

ćaja, ćajo, v. *ćehaja*

Ćamil, Kamil (č. *Kjamil*), *hipok.*

Ćamo (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Kâmil* (č. *Kjamil*) < ar. *Kâmil*, lično ime, »Savršeni«.

Camila, *hipok. Čamka* (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Kâmile* (č. *Kjamil*), lično ime < ar. *kâmilâ* »savršena, potpuna«, prema tome: »Savršena«.

Čamka, v. *Camila*

Čamo, v. *Camil*

čâr, gen. *čara* *m* (pers.) *dobitak, zarada (u trgovini ili pri trampanju)*. — »Nema čara ni ši-čara, Dok ne dođe Koro iz Mo-stara« (Vuk, Posl. 204).

< tur. *kâr* (č. *kjâr*) »posao, rad; trgovina, zanat; zarada, dobi-tak, korist« < pers. *kâr* »posao, težak rad; zanat«.

V. *čardžija*, *čarenje*, *čariti*, *će-hrana*.

čâra, čâre (pogr.), v. *čara, čâre*

čârdžija *m* (pers.-tur.) *onaj koji trguje i zarađuje, trgovac*. — »zanatlije i mlade čardžije, / koji boja ni videli nisu« (Vuk, II 305).

< tur. *kârçi*, v. *čâr* + tur. suf. *-ci*.

čârênje *n*, *zarađivanje putem tr-govine, trgovanje*.

Izv. od *čar* (v.).

čâriti, *čârîm, zarađivati putem trgovine, trgovati*. — »Beg Jo-vanbeg bezistane gradi, / On ne gradi da u njima čari, / Već ih gradi, da devojke mami« (Vuk V 266).

Izv. od *čar* (v.).

čâsa *f* (pers.) *dublja posuda po-luokrughastog oblika u kojoj se servira žitko jelo, kao čorba, mlijeko itd*.

< tur. *kâse* (č. *kjâse*) < pers. *kâse*.

Čāšif (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Kāšif* (č. Kjāšif), lično ime, < ar. *kāšif* »koji otkriva, razjašnjava tajne i nejasne stvari«.

čāt *m* (pers.) *cigar-papir.*

< tur. *kāğıt* (č. kjāğıt) < pers. *kāgaz* »papir«, v. čage.

čāta, v. čatib

čatal, v. čatal

čatib, **čatip**, **kātib** (č. kjatib) *hipok. čata, čato m* (ar.) *pisar, administrativni službenik, činovnik.* — »Onda hodža dobavi čatibe« (K. H. I 59). — *Od ovog su nastala prezimena Čatić i Čatović.*

< tur. *kātib, kātīp* (č. kjātib, kjātīp) < ar. *kātīb* »pisar«, part. akt. od *kātūbā* (\sqrt{ktb}) »pisati«. V. baš-čatib, čatib-baša, čitab, kitabija, kutubhana.

čatib-baša, **čatibaša** *m* (ar.-tur.) *glavni pisar, sekretar.* — »Čatibaše, nosite teftere« (Lord 18).

< tur. *kātīb başı* »glavni pisar«, v. kompon. pod čatib i baš.

Čatlić, v. čatib

čatija, v. čatkija, čatija

čatisati, v. čatisati

čatkija (pogr.), v. čatkija

čāto, v. čatib

Čatović, v. čatib

Čāzim, **Kāzim** (č. Kjāzim) (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Kāzim* (č. Kjāzim), lično ime < ar. *kāzīm* »koji srdžbu utoljava, koji ne ispoljava ljutnju«, prema tome: »Staloženi«.

čēbāp, v. čevab

čēbe *n* (tur.) *grubo izrađeni debeli vuneni pokrivač; biljac;*

guber. — »Pa on će be sa dogata snimi« (K. H. II 238).

< tur. *kebe*.

V. čebedžija, Čebedžije.

čēbedžija (**čēbedžija**) *m* (tur.) *zanatlija koji se bavi valjanjem, izradom čebadi; trgovac čebadima.* — »Progovara Savka čebedžina: / Oj, boga vam, age Sarajlije« (Muz. zap. Inst. 3451). < tur. *kebeci*, v. čebe + tur. suf -ci.

Čēbedžije (**Čēbedžije**) *m* (tur.) *ime mahale u Sarajevu kraj Višegradske kapije, gdje su nekad čebedžije valjale čebeta.* — »Po ovim obrtnicima, čebedžijama, zovu se dvije sarajevske ulice kraj Višegradske kapije. Na Moščanici kraj te kapije i u Kovačićima bilo je više čebedžijskih stupa. U Kovačićima su se valjala čebeta, što su u zadnje doba tkana u Visokom, a ovdje prodavana.« (Kreš. Vodovodi 192).

< tur. *kebeci*, v. čebedžija.

čēder *m* (ar.) *briga, tuga, žalost.* < tur. *keder* (č. kjeder), istog značenja kao u nas, < ar. *kā-dār* (\sqrt{kdr}) »mutan biti, zamutiti se: zlovoljan biti«.

V. čeder učiniti, čederiti se, ocederiti se, šcederiti se.

čēderiti se, **žalostiti se**, **brigu brinuti**.

Izv. od čeder (v.).

čēder učiniti, **ozlovoljiti**, **rastužiti**, **zabrinuti**. — »Na češ cara čeder učiniti, / Bez fermana kavgu zaturiti« (Lord 73).

< čeder (v.).

čēf, v. čeif

čēfenak, **čēpenak** -nka *m* (tur.) *krilo, kanat starinskog dućana koje služi mjesto vrata. Dućan*

čefija

ima dva čefenka: gornji koji se otvara nagore i donji koji se otvara nadolje. Kad je dućan otvoren, gornji č. je prikačen gore o gredu, a donji vodoravno položen i oslonjen na kočiće koji su pred dućanom pobodeni u zemlju. Donjim č. se prostor dućana proširi i na njemu se roba izlaže ili tu sjede kupci. Oba č. su drveni i jednake veličine i zatvaraju šupljinu dućana s prednje strane. — »Nakićeni čošci i čefenci / Sve merdžanom i sitnim biserom« (Petran. 575); »Pružī, Maro, no-ge niz čefenke, / Da uzimam mjeru po terzijski« (Vuk V 448); »Eno obi side na čefenk u« (M. H. III 427); »Na čefenke noge naslonila« (Lord 311); »Kroza te se proći ne mogaše, / od čošaka i od čepenaka« (Vuk I 515).

< tur. *kepenk*.

čefija, v. kefija

čefil -ila, kefil -ila (č. kjefil) m (ar.) *jamac*. — »Budi većil ako posla nemaš, budi čefil ako dužan n'jesi« (Nar. bl. 30).

< tur. *kefil* (č. kjefil) < ar. *kāfil*.

V. čefilema, čefiliti.

čefilēma (zapravo čefillēma) f (ar.) *jamčenje*.

Naša izvedenica od čefil (v.) na način kao što se u turskom jeziku tvori nom. action. sa suf. -me, -ma.

čefiliti (se), jamčiti, obavezivati se. — »Čefile se mlade Sarajlije, / bazerđani jedan za drugoga« (I. Z. I 5).

Izv. od čefil (v.).

čefini, kefini -inā (rijetko se upotrebljava sing. čefin, kefin) m (ar.), bijelo platno, šifon, u koji se u muslimana zamotava mr-

tvac za sahranu, mrtvačke haljine. — »Hadžinica čefin šije« (GZM 1909. 305).

< tur. vulg. *kefin* (č. kjefin), knjiž. *kefen* < ar. *kāfān*.

čefš, čefšiti, v. čevš, čevšiti

čeftázeta, čevtázeta, v. čiftazeta

čehāja (čeaја), hipok. čāja m (pers.) 1. pomoćnik, zastupnik vezira, paše, defterdara ili kojeg drugog velikodostojnika u Turskoj Carevini. — »Vezir, koji je pred tri mjeseca došao, opozvan je a da mu nije imenovan zamjenik. Umjesto vezira je ostao čehaja mu Fazlo« (Andrić 49); »i odnijela po pašina blaga, / po pašina, pola čehajina« (Muz. zap. Inst. 2647); »Viđeh čuda prije neviđena, / De čehaja pašinicu kara« (Vuk V 363); »Sedela je Džaverbegovica / dugo mlogo, za devet godina, — / nju mi prosi čaja iz Budima« (Vuk I 628); »A namignu paša na čehaju«, »I čehaju svoga opremiti« (M. H. X 90, III 212); »za njim ide haračlin čehaja«, »onda udri haračlina čaju« (Vuk III 311, 313).

2. *cehmajstor, starješina jednog esnafa*. — »Čehaja je ravnao esnafom« (Kreš. Esnafi 51); »Čehaja je predsjedavao londži i vršio razne administrativne poslove« (GZM 1951. 197); »Ranije je na čelu esnafa stajao »ustabaša«, a tek docnije »čehaja«, koji je skoro uvek bio musliman, a bio je posrednik između esnafa i vlasti. Za čehaju se birao najugledniji majstor, i on je prenosio i izdavao razne naredbe ili dozvole u esnafu« (GZM 1956. 143).

3. *seoski starješina, knez*.

5. *čobanski prvak*.

< tur. vulg. *kehaya*, knjiž. *kāhya* < pers. *ketḥudā*, *kedḥudā* < pers. *ked* »kuća« i pers. *ḥudā* »gospodar, vlasnik«.
V. čarši-čehaja.

čehlibār, čehlūbār, v. čilibar

čehrūbār, v. čilibar

čēif, čējif, čējif, čēf, kējif (čēiv)
m (ar.) 1. *dobro raspoloženje, naslada, naslađivanje, uživanje*. — »Sad im neću pomrsiti čēifa« (F. J. II 441); »Kad je tatar čējif napravio« (K. H. I 15); »a u vinu čēif zadobiše« (Vuk III 18); »Kad se ladna napojiše vina, / i junački čēiv zadobiše« (Vuk II 568).

2. *volja, prohtjev, hir*. — »... tričava svota, koju Marko spremi natrag u džep, da plaća čēfove Vitoldove i da povрати čitavu očevinu« (Devajtis 37).
3. *pripito stanje u frazi »u čējfu je«*.

< tur. *keyif* < ar. *kāyf*.
V. čēifli, čēifsuz.

čēifli, čējfli, kējfli, čēfli indecl.
adj. (ar.-tur.) *dobro raspoložen, dobre volje; malo »nakresan«, u pripitom stanju*.

< tur. *keyifli (keyif-li)*, v. čēif + tur. suf. -li.

čēifsuz, čējfsuz, kējfsuz, čēfsuz
adj. (ar.-tur.) 1. *neraspoložen*.
2. *malo bolestan*.

< tur. *keyifsiz (keyif-siz)*, v. čēif + tur. suf. -siz »bez«.

čēiv, v. čēif

čējif, čējif, v. čēif

čējne n pl. *čējneta* (tur.) *vilica*.
S obzirom na etimološki postanak, trebalo bi pisati »čejne«, pošto je prvi glas nastao od tur. »č« (čit. č). Međutim, u našem jeziku je uobičajen izgovor

»čejne«, kao što je slučaj sa riječi »čertivo« i »čiriš«.
< tur. *çene* (č. čene) »vilica«.

Čējvān -āna (pers.) *musl. muško ime*.

< tur. *Keyvan*, lično ime
< pers. *keywān* »planeta Saturn«, bukv. »onaj koji čuva ili nadzire visoki položaj« (pers. *key* »visoki položaj« i pers. suf. -wān, koji služi za građenje imenica sa značenjem čuvanja ili nadziranja).

čēla, čēlavōst f (tur. i pers.)

1. *kraste po glavi, bolest calvities*.

2. *mjesto na glavi s kojeg je otpala kosa, opadanje i nedostatak kose na glavi, alopecia*.

< tur. *kel*; u pres. *takođe kel*.
V. čelav, čelo, očelaviti.

čēlām, v. kelam

čēlav adj. 1. *oboljele dlake na glavi, krastav od bolesti calvities*. — »Dokopao se kao čēlav kape«.

2. *bez kose na glavi, gole glave, »bos po glavi«*.

Izv. od čēla (v.).

čēlepīr -īra i **čēlepīr** -īra m (tur.) *zarada, dobitak na lak način; pljačka*. — »Neko o piru, neko o čēlepiru« (Nar. posl.); »Biće kod njega čāra čēlepira« (K. H. I 573).

< tur. *kelepir*.

V. čēlepiriti, učelepiriti.

čēlepīriti, zarađivati, dobivati na lak način; pljačkati.

Izv. od čēlepir (v.).

čēlepōš i **čēlepōš** -ōša m (pers.) *lagana plitka kapa koja se nosi ispod kauka; mala plitka od pamuka pletena kapa*.
< tur. *kellepuş* < pers. *kellepūš (kelle-pūš)*, bukv. »glavopokrivalo« (pers. *kelle* »glava«

čelibār, v. čilibar

Čelić, v. čelo

čelo *m*, onaj koji je čelav. Od ovog je došlo prezime Čelić i Čelović.

Izv. od čelav (v.).

Čelović, v. čelo

Čemāl, v. Kemal

čemāl, kēmāl -āla *m* (ar.) 1. savršenost, potpunost; vrhunac moći, slave, bogatstva ili sl.

2. fizička i umna zrelost, doraslost momka ili djevojke. —

»Ja uzrasla na čemāl, djevojka«, »Ja sam mlada na čemāl djevojka, / Ja podrasla u svog roditelja« (M. H. III 354, IV 87).

< tur. kemal < ar. kāmāl.

V. Čemaluša, Kemal.

Čemaluša *f*, ime ulice u Sarajevu koja se danas zove Š. Albaharija. — Ulica je ovako nazvana po Kemaludinu osnivaču džamije, koja se nalazila u istoj ulici. »ne mogu ti Čemalušom proći, / od čošaka i od mušebaka« (Sevd. 185).

< Čemal, v. Kemal.

čemāne, čimāne *n* (pers.) *violina*. — »I ponesi čemāne, / I se-defli tamburu« (B. V. 1888. 29); »Pogubiše sitna čimaneta« (Vuk, Rječnik).

< tur. keman < pers. kemān

»1. lûk, 2. violina«.

čmēne *n* (pers.) nožarska alatka: drveni lûk probušen na krajevima, pomoću koga se čeličnim klinovima prave rupe.

< tur. keman < pers. kemān

»1. lûk (za strijelu); razne alatke koje imaju oblik luka, 2. violina«.

čemer *m* (pers.) 1. prošiveni kožni ili platnjeni uski pojas u kome se nosi zlatni i drugi novac kad se ide na put; paše se ispod odjela. Obično svaki hadžija, prilikom odlaska na Čabu, sveže oko sebe čemer sa zlatnim novcem. — »Evo čemer oko pasa moga« (K. H. I 398); »kod mene su tri čemera blaga, / u svakome po trista dukata« (Vuk II 331); »Na njemu je prečudno od'jelo: / Na njemu su tri čemera zlata, / Na njemu je sablja od megdana« (M. H. II 12).

2. uski ženski ukrasni pojas. —

»O Fatimo, moja seko draga, / čemer spaši, mukadem opaši« (M. H. X 86); »al' pošeta gospođa Milica, / lako šeta po carskom divanu, / na njojzi je devet čemera, / ispod grla do devet derdana« (Vuk II 194).

3. svod (u vrata, prozora, mosta i sl.). — »do Sazlije na čemer ćuprije« (Vuk II 259).

< tur. kemer < pers. kemer »1. pojas; 2. zgrada sa prozorima i vratima građenim na svod«.

V. čemerli, čemerlija, čemerkušak, čemer-pavte, ščemereno.

čemer-kušak *m* (pers.-tur.) čemer-pojas, vrsta uskog ženskog ukrasnog pojasa. — »Opasala tri čemer-kušaka« (K. H. II 69).

V. kompon. pod čemer i kušak.

čemerli (pogr. čemërli) indecl. adj. (pers.-tur.) *sagrađeno na čemer, na svod, svoden*. — »Za mno, lipa, niz čemerli kulu« (M. H. III 420); »Ne ču niko u čemerli kuli« (M. H. III 17).

< tur. kemerli (kemer-li), v. čemer + tur. suf. -li.

čemerlija (pogr. čemerlija) *f*
(pers.-tur.) *vrsta sablje koja je kriva, savijena (slična svodu i otud ovo ime.* — »Beg mu dade oštru čemerliju« (K. H. I 321); »I o bedri kriva čemerlija« (F. J. I 129); »I pripasa čemerliju krivu« (K. H. I 273).

< čemerli (v.).

čemer-pavte *f* pl. t. (pers.) *pavte sa čemera, sa pojasa.* — »Čemer-pavte na badem kova-te« (Ašikl. 90).

V. kompon. pod čemer i pavte.

čēnār -āra *m* (pers.) *1. rub, okolica, ivica, kraj, prikrakaj; marginalia knjige.* — »Povedi ga drumom i čēnārom, / Zavedi je u goru zelenu« (Vuk VI 8).

2. kraj, krajina, periferija. — »A pravi je junak na mejdanu, / da ga nema na ovom čēnāru« (M. H. III 51); »De će stajati' straža i soldati, / Da mu kulu na čēnāru brane« (Vuk, Rječnik).

3. vrsta prostirke: usko čilimće, struka, koja se prostire po krajevima sobe da pokrije praznine koje čilim nije pokrio. (v. Gl. E. I. 1953/54. s. 230).

4. vrsta beza, pamučnog platna, koji ima okolicu, odnosno znak na rubovima, te odjeća od tankog beza. — »U bečava gaće od čēnāra« (Vuk, Rječnik); »I oplećak od čēnāra bilog« (Rj. JAZU); »sa šnje skide svilu i kadivu, / i skide joj koprenu sa glave, / i skide joj derdan ispod grla; / ostavi je u samu čēnāru« (Vuk III 50).

< tur. *kenar* »rub, okolica, ivica; obala; čoš, prikrakaj; zagrljaj« < pers. *kenār* »konac, kraj; obala; zagrljaj«.

čēnevīr -ira (pogr. čēnevīr) *m*
(tur.) *1. konoplja.*

2. konopac, uže. — »Ispred njil su čēnevīr pružili, / Konoj drže oba kapetana, / Za čēnevīr ate zavedoše« (M. H. IV 147); »pa čēnevīr presječe djevojka. / A kad Muju odriješila ruke« (K. H. II 223); »Svakom dade trijest čēnevīra« (M. H. III 277).

< tur. *kenevīr* »konoplja«.

čēnifa *f* i **kēnef** *m* (ar.) *zahod, nužnik.*

< tur. *kenef, kenif* < ar. *kānīf* »nužnik«, osn. zn. »onaj što je zastrt, zaštićen od pogleda«, < ar. *kānf* ($\sqrt{\text{knf}}$) »zaštititi«.

čēpenak, v. čēfenak

čērāmīda, v. čeremīta

čērčivo *n* (čērčiv *m* i čērčeva *f*)
(pers.) *okvir, oplata (napr. za prozor, za ogledalo itd.).* — *S obzirom na etimološki postanak trebalo bi pisati »čērčivo« (čērčiv, čērčeva), pošto je i prvi glas ove riječi nastao od tur. »č« (čit. č). Međutim, u našem jeziku je općenito uobičajen izgovor i pisanje »čērčivo«, pa je tako ova riječ uvrštena i u naš službeni Pravopisni rječnik.*

< tur. *çerçive, çerçeve* < pers. *čārčūbe*, bukv. »od četiri štapa, od četiri drveta« (pers. *čār* »četiri« i pers. *čūbe, čūb* »štap, drvo, oklagija«.

čērēće, čērēće *n*, **čērēća** *f* (tur.)
1. vrsta kabanice, ogrtača.

2. vrsta domaćeg pamučnog platna koje je protkano cijelom dužinom osnove svilenim žicama ili pamučnim žicama, ali drukčijim nego li je osnova. Prema vrsti tih protkanih žica i načinu kako su te žice utkane u osnovu, čērēće može biti krupno ili sitno, na čibuke (prugasto) uzvod, slobodno.

ćerećeli

< tur. *kereke, kerake* »laki ogrtač od tanke abe koga su ranije nosile hodže; hrka od vunene ili pamučne tkanine koju su nosili hodže i starci.

V. al-ćereće, ćerećeli, ćerećelija.

ćerećeli, indecl. adj. (tur.) od *ćerećeta*. — »po nalunam' čiftijane panule, / a po njima ćerećeli košulja« (I. Z. I 103).

V. ćereće + tur. suf. -li.

ćerećelija f (tur.) *košulja skrojena od ćerećeta*. — »ćerećelija = ženska košulja; prave je od konoplje za svaki dan i od pamuka za praznik (ćerećelije i uzvodlije)« (GZM 1954. 97).

< ćerećeli (v.).

ćeremid, ćeremit n i **ćeràmida, ćerèmida** f (grč.) *polukružni, žljebasti krovni crijep*.

< tur. *keremid, keremit* < grč. *cheramis, cheramisos*.

ćeresta f (pers.) 1. *drveni građevni materijal, grada*.

2. *materijal, pribor, grada uopšte, što služi za pravljenje ili spravljanje nečega (napr. za pravljenje obuće, za spravljanje jela itd.)*.

< tur. *kereste*, sa značenjem kao gore pod 1. i 2. < pers. *kerāste* »drvena grada«.

V. ćerestadžija.

ćerestadžija m (pers.-tur.) *trgovac drvenim građevnim materijalom*.

< tur. *keresteci* (*kereste-ci*), v. *ćeresta* + tur. suf. -ci.

ćerëviz, đerëviz m (ar.) *peršun, celer*.

< tur. *kereviz* < ar. *kārāfs*.

ćerhana (ćehrana) 1. *zanatlijska radionica, osobito mutapčijska radionica; tvornica*. — »... ređe u radionici -ćerhani. Čerhana je opšti naziv i sre-

će se skoro u svim krajevima gde se govori o mutapčijama« (GZM 1957. 51).

2. *javna kuća, kuća u kojoj se provodi blud*.

< tur. *kerhane* < pers. *kārḥāne* (*kār-ḥāne*) »kuća rada, radionica, tvornica«, v. kompon. pod *čar* i *hane*.

Čerim i Čerim (ar.) *musl. muško ime*. — *Od ovog su nastala prezimena: Čerimović i Čerimagić*.

< ar. *Kārim*, lično ime, »Plemeniti, Veledušni«.

Čerima (ar.) *musl. žensko ime*.

< ar. *Kārimā*, lično ime, »Plemenita, Veledušna«.

Čerimagić, v. Čerim

Čerimović, v. Čerim

čerkezi (pogr. *čērkezi*) m pl. t. (pers.) *široki krajevi rukava u jedne vrste starinskih košulja, anterija (ovako nazvani zato što liče krilima jastrijeba)*.

< tur. *kerges* < pers. *kerges* »veliki jastrijež«.

čerota, v. čorota

čerpič m (tur.) *nepečena, na suncu sušena cigla*.

< tur. *kerpič*.

čert m (tur.) *urez, usjek na gredi*.

< tur. *kertik* »urez, usjek«.

V. čertovi, učertiti grede.

čertovi m (tur.) *urezani i ukršteni krajevi greda na uglovima zgrada sagrađenih od brvana*.

< čert (v.).

červiš, v. červiš

česa, v. kesa

česatluk i česatluk m (ar.-tur.) *privredna kriza, slab promet, zastoј u trgovini i zaposlenju*. — »Kad je česatluk, čuvaj robu, kad je ališveriš, čuvaj mušteriju« (Kreš. Čizm. obrt 87);

»Nastade veliki čest aluk i neimaština...« (Zembilj III 18).
 < tur. *kesatlik* (*kesat-lik*) < ar. *kāsād* »kriza u trgovini i prometu« + tur. suf. -lik.

česedžija, kēsędžija *m* (tur.) *hajduk, džepokradica*. (V. *drukčije* značenje pod *kēsędžija*).

< tur. *kesici*, skraćeno od tur. *yankesici* (*yan-kesici*) »džepokradica, lopov koji krade iz džepova novčanike, satove i dr.«

< tur. *yan* »strana, bok, kraj« i tur. *kesici*, nom. ag. od *kesmek* »sjeći, rezati«.

V. *česer*, *česim*, *českin*, *česma*, *česmeci*, *česmetaš*.

česer, kēsēr *m* (tur.) 1. *vrsta čekića koji ima s jedne strane oštricu i može se s njim sjeći, tesati*.

2. *tesarska sjekira*.

< tur. *keser*, part. imperf. (imperf. 3 lice sing.) od *kesmek* »sjeći«.

česer *m* (ar.) *otpadak, troha*. — »Šteta onolika basma od bajra-ka što ode u česer« (Zembilj II 27).

< tur. *kesir* »razbijen, iskoman-dan, pokvaren; razlomak« < ar. *kāsir* (*√ksr*) »razbiti, slomiti, zdrobiti« (Mišljenja sam da nije u pravu P. Skok, kad ovu riječ dovodi u vezu sa tur. gl. *kesmek* i kad veli da etimološki ide zajedno sa »*kēsędžija*« itd.).

česim, v. *kesim*

česimača, v. *kesimača*

českin adj. (tur.) *oštar; ljut; žestok*.

< tur. *keskin* »oštar, šiljast, žestok, jak« itd. < tur. *kesmek* »sjeći, odsjeći, posjeći« itd.

V. *česma*, *česmati*, *česmeci*, *česmeta*, *kesmetaš*.

česma *f* (tur.) 1. *sjeća, sijećenje; isječak*.

2. *šupljika*.

3. *bušeni vez na rukavima od košulje*.

< tur. *kesme*, nom. action. i part. od *kesmek* »sjeći, odsjeći, posjeći« itd.

česmati, praviti česme, šupljikati.
 Izv. od *česma* (v.).

česmeci, -*mēkā*, *m* pl. t. (tur.) *izdrobljeno klasje žita (pšenice, ječma ili raži) pomiješano sa izdrobljenom slamom, koje ostane iza vršidbe kao otpadak*.
 < tur. *kesmek* »sjeći, odsjeći, posjeći« itd.

česmeta, gen. *česmētā* *f* (tur.) *komadi gajtana našiveni na leđima i ispod pazuha odjeće kao ukras*. — »Na leđima (džoke) i ispod pazuha vrlo bogato je ukrašena »*česmetima*«, i to pravim i krivim. Ona koja su na leđima uzduž zovu se »*ravna česmeta*«, a ona popreko ispod pazuha zovu se i »*prieka česmeta*« (GZM 1956 159).

< tur. *kesme*, nom. action. i part. od *kesmek* »sjeći, odsjeći, posjeći« itd.

česmetaš, v. *kesmetaš*

čēš, v. *čevš*

čēške, čēškeek, v. *keške*

četen, kēten *m* (ar.) *lan*. — »Od četena gaće i košulju« (K. H. I 68).

< tur. *keten* < ar. *kättān*.

V. *četen-hálva*.

četen-hálva, četen-hálva, četénija *f* (ar.) *vrsta halve: končana halva koja se pravi zimi od uvarenog šećera i bijelog brašna. Uvareni šećer se razvlači u brašnu tako dugo, dok se ne pretvori u tanke konce (kao odstupu-*

ćeténija

pani lan). Pravi se samo na hladnom vremenu, jer se inače uvareni šećer ne bi mogao tako razvlačiti.

< tur. *keten halva* i tur. *keten*. Za prvo v. kompon. pod ćeten i halva. a 'za drugo v. ćeten + ar.-pers. adj. suf. -i (iyy).

ćeténija, v. ćeten-halva

ćevāb -āba, **ćevāp** -āpa, **ćebāp** -āpa m (ar.) *vrsta jela: vareno meso na komade isječeno sa dosta umaka*. — »Za spremanje baš ne pita, / voli ćevap i simita« (Bilten I 118).

< tur. *kebap* < ar. *kābāb*.

V. ćevapčići, ćevapčija, šišće-vab, tasće-vab.

ćevāpčići (sing. **ćevāpčić**) *isjecano (ili samljeveno) i na komadiće svaljano meso koje se peče na roštilju*.

< ćevab (v.).

ćevāpčija, **ćevābdžija**, **ćebāpčija** m (ar.-tur.) *onaj koji peče i prodaje ćevapčije*.

< tur. *kebapçı* (*kebap-çı*), v. ćevap + tur. suf. -çı.

ćevrma (pogr.), v. čevrma

ćevš, **ćevš** (**ćevš**) m (ar.) 1. *istraga, komisijski pregled na licu mjesta, uvidaj*. — »Đe je leš, tu je i ćevš« (Nar. bl. 50).

2. *procjena ili ustanovljenje poljske štete*.

< tur. *keşif* < ar. *kāşf* (putem metateze).

ćevšiti, **ćevšiti**, 1. *voditi istragu, vršiti uvidaj*.

2. *vršiti procjenu poljske štete*. Izv. od ćevš (v.).

ćezāp -āpa, **ćezāb** -āba m (pers.) *azotna kiselina, vodeni rastvor azotne kiseline*. — »... mjesto carske votke nategao je iz poluoke ćezap: vatreni mlaž

mu je prišio donju usnu za bradu« (Solohov I 166).

< tur. *kezzap* < pers. *tizāb* (*tiz-āb*), pers. *tiz* »oštar« i pers. *āb* »voda«, buk. »oštra voda«.

ćibār, **kibār** -āra i **ćibār**, **kibār** -āra adj. (ar.) *ponosit, dostojanstven, elegantan, lijep, ukusan, dopadljiv, probran*. — »Mila majko mene boli glava, / gledajući dragoga kibara« (I. Z. III 84); »Sve ćibar peškiri. a nisu te stali ni deset groša« (Zembilj II 10).

< tur. *kibar* »velik, oštrouman, dostojanstven, ugledan, plemeniti, ohol« itd. < ar. pl. *kibār* sing. *kābīr* »velik, moćan, ugledan; star; prvak«.

V. ćibarast, ćibarli, ćibarniji.

ćibārast adj. *dopadljiv, lijepa izgleda, ugodne vanjštine*.

Izv. od ćibar (v.).

ćibārli, **kibārli** indecl. adj. i adv. (ar.-tur.) 1. *ponosit, dostojanstven, elegantan*. — »kibarli ga i rodila majka« (I. Z. III 84). 2. kao adv. »ponosito, dostojanstveno, elegantno. — »Mila majko mene boli glava, / gledajući dragoga kibara, / kibarli se nosi i ponosi, / kibarli mi hodi i govori« (I. Z. III 84).

< tur. *kibarlı* (*kibar-lı*) v. ćibar + tur. suf. -lı.

ćibārniji, **nāćibārniji**, *komparativ i superlativ od ćibar*. — »Od svijju slatka, što ih naše domaćice kuvaju, »ružica« je najćibarnije slatko« (Zembilj III 129).

Izv. od ćibar (v.).

ćibra, v. ćibrit

ćibret, v. ćibrit

ćibrit, **ćibret**, **kibrit** m i **ćibra** f (ar.) *šibica, žigica, sumporača*. —

»Spušta njemu ćibru i svi-
jeću« (F. J. II 287).

< tur. *kibrit* < ar. *kibrīt* »sum-
por«.

ćibur, kibur *m* (ar.) *oholost, na-
dutost, samodopadljivost, gor-
dost*.

< tur. *kibir* < ar. *kibr*.
V. *ćiburli*.

ćibūrli, kibūrli indecl. adj. (ar.-
tur.) *ohol, nadut, gord*.

< tur. *kibirli* (*kibir-li*), v. *ćibur*
+ tur. suf. -li.

ćifta *m*, *trgovčić, škrtac, filistar*.
Izv. od *Čifut* (v.).

ćiftázeta, v. *ćiftazeta*

ćiftijáne (pogr.), v. *ćiftijane*

ćil *m* (pers.) *lončarska zemlja,
ilovača*. — »Lončarsku zemlju
zovu »ćil« i kopaju je u
Omanskoj na državnom ima-
nju« (GZM 1956. 119).

< tur. *kil* < pers. *gil*, istog
značenja u oba jezika kao i u
nas.

ćila *f* (ar.) *torbica u kojoj se nosi
barut*. — »Fišekluci se zvalu
manje kožne torbice u kojima
su se nosili naboji fišeci, a *ći-
la* je manja torbica u kojoj se
nosi barut« (Kreš. Esnafi 127).
< tur. *kile* »mjera« < ar. *kīlā*
»mjera«.

V. *kantārčila*.

ćiler -a, kiler -a, kiljēr -éra *m*
(lat.) *spremnica za hranu, soba
za ostavu; sobica, vajat*. — »ta
je raja gradovima glava, / te je
ćiler bijelu Mostaru« (Vuk
IV 397).

< tur. *kiler, kilar* (u pers. *ki-
lār*) < lat. *cella, cellarium*.

**ćilibār, ćehrübār, ćehlibār, ćeh-
lūbār -āra** (*ćilimbār*) *m* (pers.)
jantar. — »Iznese mu kavu i
rakiju, / I dugačka *ćilimar-
ćibuka*« (Vuk VI 242).

< tur. *kehruba, kehlibar* <
pers. *kehrubā, kāhrubā* (*kāh-
rubā*) buk. »onaj koji privlači
slamu, slamku« (pers. *kāh, keh*
»slama, slamka« i pers. *rubā*,
prez. osn. od *rubūden* »vući,
tegliti, grabiti« (ć. je ovakvo
ime dobio zbog svog elektrici-
teta i svojstva da izvjesne ma-
terije privlači poput magneta).

ćilim, kilim *m* (pers.) *prostirač
izatkan od vune na stanu, tepih*.
— »Moja mati *ćilim* tka, /
hoće mene da uda« (Bilten I 58).
< tur. *kilim* < pers. *kīlīm*.

ćilimbār, v. *ćilibar*

ćilit, kilit *m* (grč.) *katanac, lokot*.
— »U nevolju, u moju udaju, /
Na vrata mi *kilit* navalio«
(M. H. III 119).

< tur. *kilit* »brava« < pers.
kīlīd »ključ« < grč. *chleídī*,
chleídós »ključ«.

V. *ćilitlema, ćilitli, šćilititi*.

ćilitlema *f* (grč.-tur.) *vrsta bolesti
u novorođenčadi: kočenje vili-
ca, usljed čega dijete ne može
da doži*. Obično se radi o teta-
nusnom oboljenju.

< tur. *kilitleme*, buk. »zaka-
tančenje«, nom. action. od *kilit-
lemek* »zakatančiti, zaklopiti,
zabraviti«.

ćilitli, kilitli indecl. adj. (grč.-tur.)
*zabavljen, zaključan s katan-
cem*. — »I pedeset *ćilitli* du-
čana« (K. H. I 550).

< tur. *kilitli* (*kilit-li*), v. *ćilit* +
tur. suf. -li.

ćimáne, v. *ćemane*

ćimbilir! kimbilir! interj. (tur.)
ko zna!
< tur. *kim bilir* »ko zna«, tur.
kīm »ko« i tur. *bilir*, imperf. 3.
lice sing. od *bilmek* »znati«.

ćimen, v. *ćemen*

ćimlija

ćimlija, ċimlija, v. ċinelija

ćiridžija, v. kiridžija

ćirija, v. kirija

ćiriš -a i **ćiriš** -iša *m* (tur.) *skrob, štirka, obučarski ljepak. S obzirom na etimološki postanak, trebalo bi pisati »ćiriš«, pošto je prvi glas ove riječi nastao od tur. »ç« (čit. ċ). Međutim, u našem jeziku je općenito uobičajen izgovor i pisanje »ćiriš«, pa je tako ova riječ uvrštena i u naš službeni Pravopisni rječnik.*
< tur. *çiriş* (ċ. *ćiriš*) »obučarski ljepak«.

ćirišli, indecl. adj. (tur.) *štirkan, uštirkan (platno).*
< tur. *çirišli* (*çiriç-li*), v. *ćiriš* + tur. suf. -li.

ćirmánija *f* (pers.) *sablja persijske izrade, nazvana po gradu Ćirmanu (Kirmanu) u Persiji.*

< tur. *kermani* < pers. *kermāni* < *Kermān*, grad u južnom Iranu (Persiji), u kome se izrađivalo oružje, + ar.-pers. adj. suf. -ī (*iiy*).

ćispet, **ćisvet**, **kisvet** *m* (ar.) *odjeća, odijelo, haljinka; gizada.*

< tur. *kispet*, *kisve* < ar. *kiswā* »odijelo«.
V. *ćispetli*.

ćispetli indecl. adj. (ar.-tur.) *lije-po obučen.*

< tur. *kispetli* (*kispet-li*), v. *ćispet* + tur. suf. -li.

ćitāb -āba, **ćitāp** -āpa, **kitāb** -āba *m* (ar.) *knjiga; zakon; knjiga koja sadrži vjerska učenja i propise, kur'an, biblija.* — »*Ćitab tahta ne da ostaviti*« (M. H. III 7); »*Da zna kadija šta je rakija, on bi mjesto ćitapa držao bardak pod glavom*« (Vuk. Posl. 49); »*de idahu mlade iz*

džamije, / a ćitape nose pod pazuhom« (Vuk III 416)

< tur. *kitab*, *kitap* < ar. *kitāb* »knjiga«.

V. *ćitabija*, *ćitaplija*, *ćitapten*.

ćitābija, **kitābija** *m* (ar.) *sljedbenik jedne od nebeskih knjiga: kur'ana, evanđelja ili tóre, pripadnik monoteističke vjere: musliman, kršćanin, hrišćanin, jevrejin.*

< tur. *kitabi* < ar. *kitābi*, *kitābiyy*, v. *ćitab* + ar. adj. suf. -ī, -iyy.

ćitābija *f* (ar.) *vrsta šarene prugaste tkanine, kumaša, aladže, koja se uvozila sa Istoka, a prodavala se složena u papiru, koji se preklapao kao knjiga (ćitab), od čega je i dobila ovakvo ime. Tako se nazivala i anterija skrojena od ove tkanine.*

< tur. *kitabi* < ar. *kitābi*, *kitābiyy*, v. *ćitab* + ar. adj. suf. -ī, -iyy.

ćitāplija *m* (ar.-tur.) *onaj koji vjeruje u ćitab, kur'an.* — »*Devet bega od devet gradova, / I četiri Usum-begovića, / I ostale ćitaplije Turke*« (Vuk VIII 126).

< tur. *kitaphi*, od *kitap* (v. *ćitab*) + tur. suf. -li.

ćitāpten, **kitāpten** *adv.* (ar.-tur.) *po ćitabu, iz ćitaba, kako knjiga kaže.* — U ob. gov.: »*To ti je ćitapten tako*«.

< tur. *kitaptan* (*kitab-dan*) < ar. *kitāb*, v. *ćitab* i tur. postpoz. *dan*, *den* »od, iz«.

ćitir, **kitir** *m* (tur.) *kukuruz u zrnu koji se, pržeći na plamenu, rascvjeta, ispuca.*

< tur. *kitir*.

ćiviluk (pogr.), v. *čiviluk*

ćöjlja, **köjlja** i **ćöjlja**, **köjlja** *m* (pers.-tur.) *seljak.*

< tur. *köylü* (*köy-lü*) < pers. *kūy* »selo« + tur. suf. *-lū* (*-li*).
V. čojluk.

čojluk *m* (pers.-tur.) 1. *selo, selište*.

2. *kmetsko selište, selo ili zase-lak, na kome aga ili beg ima svoju kulu ili čardak*. — »I vi znate, moji Kanižani, / Da sam imo na čojluk u kulu, / Na čojluk u, na čitluku svome« (M. H. IV 478); »Kad pogleda gospa Fazlagina / Do čojluk a poviše Ribnika, / Biloj kuli brata Halil-age« (M. H. IV 184).
< tur. *köylük* (*köy - lük*),
< pers. *kūy* »selo« + tur. suf. *-lük* (*-lik*).

čök *m* (tur.) 1. *korijen*.

2. *porijeklo, loza, starina, pre-dak od koga neka porodica potječe*. — »Od tebe ne ostalo traga, čok ti se iskop'o!« (klev-tva).
< tur. *kök*.

V. čöksuz.

čökān, čökānj, v. čokanj

čöksuz *m* (tur.) *onaj koji nema porodice; onaj koji je iz porodice koja nema svoje tradicije* »nikogović«, »repa bez korijena«.

< tur. *köksüz* (*kök-süz*), bukv. »bez korijena«; tur. *kök* »korijen« + tur. postpoz. *-süz, -siz* »bez«.

čölē -eta *n* (pers.-tur.) *vrsta dječ-je igre: dječak zavezanih očiju hvata djecu koja učestvuju u igri; isto što i čorabāka* (v.).

< tur. *körebe*, istog značenja; tur. *kör*, v. čor + tur. *ebe* »u igri dječak zavezanih očiju«, osn. zn.: »babica«.

čöpav, v. čopav

čopek, kopek (pogr. **čopek**) *m* (tur.) *pās*. — »Star je čovjek,

čopeće budalasti! Treba ga u ruku poljubiti« (Čolak. 34); »Čopek i ešek jedan!« (Zem-bilj III 43).

< tur. *köpek*.

V. čopèkluk.

čopèkluk, kopèkluk *m* (tur.) *pa-sjaluk, obijest*. — »Od harluka i od čopekluka« (F. J. I 260).
< tur. *köpeklik* (*köpek-lik*), v. čopek + tur. suf. *-lik*.

čör indecl. adj. (pers.) 1. *slijep* (u oba oka).

2. *čorav* (*slijep u jedno oko*), *jednook*. — »Čor-Spasuju po Tršića daju, / Čor se meće, ni gledati neće« (Vuk, Rječnik); »Čor-beg sjaši, Mustaj-beg uzjaši, dok doratu grive otpado-še« (Vuk, Posl. 324).

< tur. *kör* »slijep, čorav«
< pers. *kūr* »slijep, čorav«.

V. čora, čorabaka, čorak, čorav, čoraviti, čorbadža, čorbalta, čorbudžak, čorčutuk, čorfišek, čorlaisati, čorlučiti, čorluk, čornimet, čoro, čorpazar, čorsokak, očoriti, očoraviti, začoriti, čole.

čóra i čöra *f* (pers.) *čorava kobila*.

< čor (v.).

čorabāka *f*, *dječja igra: jedan dječak povezanih očiju hvata ostale*.

Naša kovanica od čor (v.) i na-še riječi bāka.

V. čole.

čorak -rka i **čorac** -rča *m*, *metak bez pravog naboja, manevarski metak*. — »... počev od aviona i tenkova, sve do revolvera koji su, kao i puške, bili napunjeni

»čorcima«, kako se popularno zove manevarska municija« (»Politika« od 24. XI 1961 — »Utisci s vojne vježbe«).

Izv. od čor (v.).

čörav *adj.*, 1. *slijep u jedno oko; bez jednog oka*. — »Đe je svak

ćoraviti

ćorav, i ti naškilji na jedno oko« (Nar. bl. 52).

2. *slijep u oba oka; slijep u prenesenom smislu.* — »Među ćoravima, ko ima i jedno oko dobro je«. (Nar. bl. 97); »I ćorava koka nađe zrno« (Vuk, Posl. 106); »Kod vašega ćorava posla« (K. H. I 436).
Izv. od ćor (v.).

ćoraviti, slijepiti.

Izv. od ćor (v.).

ćorbadža i ćorbadža f (pers.) *okno, badža na daščanom kućnom krovu koja se ne otvara i ne zatvara kao obične badže, nego je nepokretna i ima samo mali otvor, ćorava badža.*

< tur. *kör baca*, v. kompon. pod ćor i badža.

ćorbalta i ćorbälta f (pers.-tur.) *tupa sjekirica.*

< tur. *kör balta*, bukv. »sljepa sjekira«, v. kompon. pod ćor i balta.

ćorbudžak -aka i ćorbudžak -aka m (pers.-tur.) 1. *mračni ugao.*

2. *fig. kritično stanje.*

< tur. *kör bucak*, bukv. »sljepi ugao«, v. kompon. pod ćor i budžak.

ćorčutuk i ćorčütuk indecl. adj. (pers.-tur.) *sasvim pijan, pijan kao sjekira.*

< tur. *körkütiik (kör-kütiik)* »sasvim pijan«, bukv. »ćorava klada«, v. kompon. pod ćor i čutuk.

ćórda, đórda f (pres.) *sablja.* — »A sijnu mu ćórda u desnici« (M. H. III 222); »pa će mi te, bosioče, mlada potrgati, / oštrom đórdom, bosioče, po b'jelu kor'jenu« (Vuk I 7); »O bedri mu ona oštra đórda« (Vuk, Rječnik).

< tur. *görda* »vrsta sablje« i *kürde* »veliki krivi nož, oštar s

obadvije strane« < pers. *kārd* »nož, veliki nož«.

ćordisati, v. dordisati

Ćorfez m (grč.) *otok Krk.* — »Od Ćorfeza preko sinjeg mora« (M. H. III 322).

< tur. *Körfez* »otok Krk«

< grč. *chólpos*.

V. *ćorfez*.

ćorfez m (grč.) *morski zaljev.*

< tur. *körfez* »morski zaljev«

< grč. *chólpos*.

ćorfišek m (pers.-tur.) *metak bez naboja, bez zrna, ćorak.*

< tur. *kör fišek* »sljepi fišek«, v. kompon. pod ćor i fišek.

Ćorić, v. ćoro

ćorläisati -išëm, *udariti na nešto ne pazeći kuda se ide (ne gledajući preda se), ili idući po mraku.*

< tur. *körlemek*.

ćorlučiti, prkositi, raditi uz inat.

Izv. od ćorluk (v.).

ćorluk m (pers.-tur.) *prkos, inat, tvrdoglavost.*

< tur. *körlük (kör-liik)* »sljepilo, zasljepljenost«, v. ćor + tur. suf. -liik (-lik).

V. *ušćorluk*.

ćornimet m (pers.-ar.) *onaj koji zaboravlja na učinjeno mu dobro, neblagodaran čovjek.*

Naša kovanica od ćor (v.) i nimet (v.) po uzoru na tur. složenicu *küfran-i nimet*, v. *ćufrani-nimet*.

ćoro m (pers.) *onaj koji je ćorav u jedno oko ili sljep u oba oka, sljepac.* — *Od ovog su nastala prezimena Ćorić i Ćorović.*

Izv. od ćor (v.).

Ćorović, v. ćoro

ćorota, ćerota (ngrč.) 1. *kašika pomoću koje se oblače cipele ili kaljače.*

3. *fakin, pokvarenjak.*

< tur. *kerata* »1. svodnik, kurvar. 2. kašika od roga ili metala za lakše oblačenje cipela« < ngrč. *kéras* »rog«.

čorpazar -ára *m* (pers.) *pazar, ku-poprodaja ućoravo.*

< tur. *kör pazar*, *v* kompon. pod čor i pazar.

čorsókák -áka *m* (pers.-ar.) 1. *slijepa ulica, sokak bez izlaza na drugu stranu.*

2. *fig. bezizlazno stanje, kritično stanje.*

< tur. *kör sokak*, *v* kompon. pod čor i sokak.

čosati, ašikovati, razgovarati, šaliti se, nadmudrivati se. — »D'jete ludo čosati ne zna-de« (I. Z. Herceg. 56); »Čosa-jući i tamburajući« (K. H. I 156).

Izv. od čoso (v.) »mudar čovjek, lukavac«.

čoso, čosa *m* (pers.) 1. *muškarac rijetke brade i brkova, ili u koga ne rastu brada i brkovi, abarbis.* — »Sve će biti do u čose brada« (Vuk, Posl. 281); »Što čosa sto groša, čos-baša tri groša« (Vuk, Posl. 295).

2. *mudar čovjek, lukavac.* — »Ne da čoso Bosne« (Vuk, Posl. 198).

< tur. *köse* »muškarac bez brade i brkova« < pers. *kūse*.

čoša, *v*. čose

čošak -ška, *pl.* čoškovi i čošci, *te* čošak -ška, *p.* čoškovi (**čošk**) *m* (pers.) 1. *ugao, kut.*

2. *velika vidna soba (sa mnogo prozora) na spratu sa isturenim spoljnim zidovima kao u balkona; takva soba na uglu i bez isturenih zidova; balkon, doksat.* — »Rastavio čoške na sokake« (K. H. II 23); »Iz nje

čošci na četiri strane« (K. H. I 268).

3. *čardak, vila, paviljon.* — »Bolja je u kolibi pjevati, nego u čošku plakati« (Nar. bl. 27), »Do čošaka cara čestitoga« (M. H. III 24).

< tur. *köşk* »čardak, kula, ljetnikovac; vila; prostrana soba na spratu koja ima pogled na sve strane« < pers. *kūšk*.

V. čoškast.

čoše *n* i **čoša** *f* (pers.) *ugao, kut, budžak.* — »Tri čošeta na tle posrnula« (K. H. I 67); »Odbi begu čošu od konaka, / Sva mu s' čoša do zemlje sasula« (M. H. IV 202).

< tur. *köşe* < pers. *kūše, gūše* »ugao, budžak«.

V. čošeli.

čošeli indecl. *adj.* (pers.-tur.) *na čošeta, uglast.*

< tur. *köşeli*, *v.* čose + tur. suf. -li.

čoškast *adj.*, *uglast, na čoškove.*

Izv. od čošak, čošk (v.).

čotek, *v.* čutek

čotija *m* (tur.) *nevaljalac, izrod, nečovjek.* — »Ta čotijo, Kurtagić Alaga! / Što mi fališ Liku Kapetana« (M. H. III 195).

< tur. *kötü* »ružan, nevaljao«.

V. čotiluk.

čotiluk *m* (tur.) *nečovječnost, bezobraznost.*

< tur. *kötülük* (*kötü-lük*), *v.* čotija + tur. suf. -lük (-lik).

čufári, kufári *pl. m* (ar.) 1. *nevjernici, bezvjernici.*

2. *nemuslimani.*

< tur. *küffār* < ar. *kuffār*, *pl.* od *kāfir*, *v.* čafir.

čufráni-nímet, kufráni-nímet *m* (ar.) *onaj koji je nezahvalan, koji zaboravlja ili ne priznaje učinjeno mu dobro.*

čuftázeta

< tur. *küfran-i nimet*, pers. izft. od ar. *kufrān* »pokrivanje, zatajivanje« i ar. *nīmā*, v. *nimet*.

čuftázeta, v. čiftazeta

čufte -eta i **čuftēta** -tētā (pers.) *vrsta jela: kolačići od mesa sa sokom*.

< tur. *köfte* < pers. *kūfte*
< pers. *kūften* »istučii, satrti, smrvti«.

čufter m (tur.) *vrsta slatkog jela koje se pravi od groždanog mošta*. — »... pravi se od šire (mošt) od grožđa prokuhane sa nišestom, zatim se izlije u tep-siju i pošto se izreže, ostavi se da se osuši. To je zapravo jedna vrsta slatkiša, koji se pravio i kod nas u Hercegovini« (GZM 1954. 193).

< tur. *köfter* »gusti bestilj od groždane šire (mošta) i nišeste koji se može rezati i u komadi-ma sušiti«.

čufur, küfur m (ar.) 1. *bezvjerstvo; nevjerovanje u jednog Boga*.

2. *napuštanje vjere islama*.

< tur. *küfür* < ar. *kufr* (\sqrt{kfr}) »nevjerovanje, nevjerstvo«.

čufur-besjeda, küfur.besjeda, f, griješna, teška izreka, besjeda, koja vodi u bezvjerstvo, kojom se postaje bezvjerac.
Izv. od *čufur* (v.).

čufürluk, küfürük m (ar.-tur.) 1. *bezvjerstvo; nevjerovanje u jednog Boga*.

2. *djelo koje znači napuštanje vjere islama*.

< tur. *küfürük* (*küfür-tük*), v. *čufur* + tur. suf. -*lük* (-lik).

čuhējlān -āna (čulējhān, čuljēhān) m (ar.) *konj arapske pasmine*. — »Pojahaše konje čuhējlane« (K. H. I 21); »I za-

jagmit konja čuljejhana« (Lord 98).

< tur. *küheylān* »konj arapske pasmine« < ar. *kuhāyli*, što u narodnom dijalektu u Siriji znači: »konj plemenite rase«. Oblik *kuhāyli* je iskrivljeni plural od ar. *kuhāyl* »surmeliast, boje kao srebriasta surma«.

čükurt, čürkut m (pers.) *sumpor*.
< tur. *kükürt* < pers. *gügird*.

čül m (tur.) *pepeo, lug*.
< tur. *kül*.

V. *čulbastija, čunleisati*.

čülāh -āha m (pers.) *kapa od valjane vune, obično bijela; narodna kapa u Arbanasa*. — »I na glavi dugoga čulaha« (K. H. I 51).

< tur. *külāh* (č. *kjulāh*) < pers. *kulāh*.

V. *čulahčija*.

čulāhčija m (pers.-tur.) *zanatlija koji izrađuje čulahe; trgovac koji prodaje čulahe*.

< tur. *külāhçı* (*külāh-çı*), v. *čulah* + tur. suf. -*či*.

čulānija, v. čulhanija

čulbāstija, v. čulbastija

čülče n (tur.) *istopina od neke rude*.

< tur. *külçe* »istopina od neke rude; komad rudače«.

čüldētlji dova, v. čulbek-dova.

čulējhān, čuljējhān, v. čuhejlan

čülhan m čülhana f (pers.) *prostorija ispod hamam (banje) gdje se loži radi zagrijavanja hamama, ložionica*.

< tur. *külhan* < pers. *gulhan, gulhān*.

V. *Čulhan, čulhandžija, čulhānija*.

Čulhan m (pers.) *ulica između Baščaršije i Sarača u Sarajevu*

u kojoj se nalazila ložionica Firuzbegove banje.

< pers. gulhan, v. ćulhan.

ćulhana, v. ćulhan

ćulhândžija m (pers.-tur.) ložač u hamamu (banji).

< tur. külhancı (külhan-cı) v. ćulhan + tur. suf. -ci.

ćulhânija, **ćulânija**, **ćulânija** m (pers.) mahnitov; besprizorni, uličnjak, skitnica.

< tur. külhani < pers. gulhanî »skitnica, besprizorni« < pers. gulhan »ložionica banje« + ar.-pers. adj. -î.

ćulum m (pers.) topuz, buzdovan.

— »Sva Krajina na Hilila viče, / a Halilu ni u ćulum nema« (Nar. bl. 162).

< tur. külünk < pers. kulunk »krampa za kopanje kamena; željezna ćuskija«. V. ćulûmak.

ćulûmak -mka m (pers.) 1. mali topuz, mali buzdovan.

2. čvornata toljaga, tokmak, sličan malom topuzu. — »raskivati čelične direke, / a od njih će graditi ćulumke, / ćulumcima biće sirotinju« (Vuk II 200).

Izv. od ćulum (v.).

ćilma f (tur.) ćuperak, kitica.

< tur. küme »hrpa«.

ćimez m (tur.) 1. kokošinjac.

2. fig. mala neuredna kuća, koliba, udžerica.

< tur. kümes.

ćumur m (tur.) ugalj (drveni i kameni).

< tur. kömiir (č. kjomur) »ugalj, drveni i kameni«.

V. ćumurana, ćumurdžija, Ćumuriya.

ćumurâna, **ćumurhâna** f (tur.-pers.) jama ili primitivna peć.

u kojoj se palenjem drveta dobija drveni ugalj.

< tur. kömiirhane (kömür-hane), v. kompon. pod ćumur i hane.

ćumurdžija m (tur.) onaj koji se bavi proizvodnjom i prodajom drvenog ugljena; ugljar.

< tur. kömürçü (kömür-çü), v. ćumur + tur. suf. -cü (-ci).

ćumurhâna, v. ćumurana

Ćumuriya f (tur.-ar.) most na Miljacki u Sarajevu u blizini Atmejdana i ulica koja vodi od tog mosta do hotela »Central« (današnja ulica Zrinskog). Prema opisivaču sarajevskih kulturnih spomenika Sejh Sejfidinu Kemuri i storičaru akademiku Hamdiji Kreševljakoviću, ovaj je most dobio ovakvo ime stoga što su u staro vrijeme na ovom mjestu bacali u Miljacku zanatlije (osobito sabljari čije su radnje bile u blizini) i trgovci prašinu, garu od ćumura.

< tur. Kömüri < tur. kömür (v. ćumur) + ar.-pers. adj. suf. -î, tj. »Ćumurski (most)«.

ćunak -nka i **ćunak** -nka m (pers.) 1. vodovodna cijev.

2. maleno izdubeno korito u kojem se nalazi namotana cijev, koje se prilikom tkanja na stanu probacuje kroz uvodne niti s jednog kraja na drugi.

< tur. künk »vodovodna cijev« < pers. gunk.

V. ćunče.

ćunče n (tur.-pers.) deminutiv od ćunak (v.). — »Gega je od bukovog drveta i ima »iglu« i »ćunče« od drenovog ili bukovog drveta« (GZM 1957 52). < tur. künkçe »mali ćunak«, v. ćunak + pers. suf. za tvorbu deminutiva -ce.

čunleisati

čunleisati -išëm, olužiti. *Prilikom varenja pekmeza od grožđa potopi se u posebnoj posudi malo luga od sagorjelog drveta i ta se procijeđena lužna voda vari zajedno sa moštom. Kad se salijeva ta lužnica u mast, veli se da se pekmez čunleíše ili čunleisava.*

< tur. *kiillemek* »olužiti« < tur. *kül* »lug, pepeo«.

čup *m* (ar.) *zemljani duboki sud koji ima dvije ručke sa strane. Dno mu je usko, a onda se širi do polovine visine, pa se suzuje gore prema otvoru; veliki zemljani lonac.* — »Nije ovo bojadžijski čup« (Nar. bl. 125); »Svi naši lončari veliki lonac zovu čup« (GZM 1957 41).

< tur. *küp* (č. *kjup*) < ar. *kûb*.

čuprija *f* (grč.) 1. *most.* — »Gradi meni veliku čupriju« (M. H. III 97); »Neće Vuče na most na čupriju, / No naćera dora na Bojanu« (Vuk VII 209).

2. *prečke na kutijama u kafenog mlina.* — »Donja čuprija« drži gvozdene dijelove mlina da ne propadnu u donju kutiju mlina, a gornja ima funkciju da održava ravnomjeran okretaj muškog »kamena« (tokmaka)« (GZM 1957 84).

< tur. *köprü* (č. *kjopru*) < grč. *géphyra*.

V. Čuprija, Čuprili.

Čuprija *f* (grč.) *grad u Srbiji na ušću Ravanice u Vel. Moravu.* < tur. *Köprü*, v. čuprija.

Čuprili indecl. (grč.-tur.) *tursko ime za Titov Veles*

< tur. *Köprülü* »Veles«, buk. »onaj što ima most«, tj. grad sa mostom, v. čuprija + tur. suf. *-lü* (-ti).

čurak -rka *m* (tur.) *muški kaput postavljen i opšiven krznom,*

bunda, kožuh. Može biti dugi i kratki. Kratki se naziva još i čurčić. — »Zlatan čurak ličkog Mustajbega« (M. H. III 171). < tur. *kürk* »krzno; kaput sa krznom, bunda«.

V. čurče, čurčibaša, Čurčić, čurčija, čurčiluk, Čurčiluk.

čurče *n* (tur.-pers.) *mali, kratki čurak, čurčić.*

< tur. *kürkçe* »čurčić«, v. čurak + pers. suf. za tvorbu deminutiva -ce.

čurčibaša *m* (tur.) *starješina, pravak čurčijskih zanatlija.*

< tur. *kürkçübaşı* (*kürkçü-başı*), v. kompon. pod čurčija i baš.

Čurčić, v. čurčija

čurčija *m* (tur.) 1. *zanatlija koji pravi čurkove i druge krznene predmete.*

2. *trgovac krznom, krznar.* — »Najviše je u čurčije lisičijih koža« (Nar. bl. 106). — Od ovog je nastalo prezime Čurčić. < tur. *kürkçü* (*kürk-çü*), v. čurak + tur. suf. *-çü* (-çi).

čurčiluk *m* (tur.) *čurčijski zanat.* < tur. *kürkçülik* (*kürkçü-lük*), v. čurčija + tur. suf. *-lük* (-lik).

Čurčiluk *m* (tur.) *Veliki i Mali Čurčiluk, dvije paralelne ulice sa južne strane Husrevbegove džamije u Sarajevu, gdje su se ranije nalazile krznarske radnje i radionice.*

< tur. *Kürkçülik*, v. čurčiluk.

čurđica, v. čurdija

čurdija *f* (pers.) *vrsta gornje kratke i duge haljine postavljene krznom. Lice joj je obično od kadife ili čohe. Postoji muška i ženska čurdija.* — »Pod čadorom tvoje drago zaspalo; / pokrilo se od samura čurdijom« (Vuk I 161); »pa obukla

čičekli čurdiju» (M. H. II 311). — *Kratka č. zove se još i čurdijica, čurdica.*

< tur. *kürde* (č. kjurde) »hrka, zubun« < pers. *kürte* »mintan, zubun; košulja«.

čurdijica, v. čurdija

Čurdištan *m* (ar.-pers.) *Kurdika, Kurdistan.*

< tur. *Kürdistan* (č. Kjurdistan)

< ar. *Kurd* »Kurd, Čurt« + pers. suf. za građenje imenica mjesta *-stān*.

čurkut, v. čukurt

čürs *m* (ar.) *govornica sa koje se drži propovijed (vāz) u džamiji.*

< tur. *kürsü* (č. kjursü) < ar. *kursiyy* »stolica, prijestolje«. V. čursija.

čürsija *f* (ar.) 1. *kameni stup u graditeljstvu.*

2. *prepuštena okolica u zemljanih peći na koju se mogu staviti pojedini predmeti.*

< tur. *kürsü* (č. kjursü) »stolica, prijestolje; postolje« < ar. *kursiyy* »stolica, prijestolje«.

Čürt *m* (ar.) *Kurd.*

< tur. *Kürt* (č. Kjurt) < ar. *Kurd* »čovjek iz Kurdistana«. V. Čurdistan, čurta.

čúrta *f* (ar.) *vrsta tikve bundeve porijeklom iz Čurdistana.*

< tur. *kürdi* (č. kjurdi), bukv. »kurdski« < ar. *Kurd* »Kurd« + ar. adj. suf. *-ī (-iyy)*.

čûruk (pogr.), v. čuruk

čusëgija *f* (tur.) *lopatica za ugalj, za žeravicu, žarač.*

< tur. *kösegi* (č. kjosegi).

čusele *n* (pers.) *učinjena goveda koža.* — »Učinjena ovčija koža zove se mješina, kozija sahtijan i kajsar, a goveda don, čusele i būjer« (Kreš. Čizn. obrt 81)

< tur. *kösele* (č. kjosele) »učinjena goveda koža, don« < pers. *gūsāle*, zapravo *gāwsāle* »tele«.

čuskija *f* (tur.) 1. *alatka za dizanje tereta, za bušenje rupa u zemlji itd.: gvozdena motka, poluga, s jedne strane šiljasta a s druge tupa, ravna.* — »Mujo maši veljiku čuskiju« (Lord 102); »Podupro dušom kao čuskijom« (Vuk, Posl. 252).

2. *fig. sasvim pijan koji kao ni čuskija ne može uspravno stajati.* — U ob. gov.: »pjan kao čuskija«.

< tur. *küskü* (č. kjuskü).

čustek *m* (tur.) 1. *sveza, spona kojom se šapinju prednje noge u konja da ne može trčati i bježati.* — »Koliko se harun učinila, / Na nogam' joj četiri čusteka« (Petran. 411); »Lipa Maro, zelena livado, / Lipi Ivo, konjić u čusteku« (Muz. zap. Inst. 2111); »A pred njima čakar bedevija, / Na njoj jesu četiri čusteka« (M. H. II 160).

2. »skok iz čusteka« znači: *skok smjesta priljubivši najprije stopalo uz stopalo (za razliku od skoka »izatrke«).* — »Zametnuše skoka iz čusteka« (F. J. I 198); »Neka ide na polje zeleno, / da skačemo skoka iz čusteka« (B. V. 1892. 187).

< tur. *köstek* (č. kjostek) »sveza, spona za vezanje nogu konja.

čustere *n* (grč.) *stolarska alatka: duga blanja.*

< tur. *küstere* (č. kjustere) < pers. *kuštere* < grč. *chēstra*.

čutek *m* (tur.) *batina, štap; udarac.* < tur. *kötek* (č. kjotek).

čutubhàna, v. kutubhàna

čutuk

čutuk *m* (tur.) *panj, klada; svaki od nakratko izrezanih komada od balvana.*

< tur. *kütük* (č. *kjutuk*).

V. čorčutuk.

čuvik -ika *m* (pers.) *brežuljak, glavica. — »Živela je tamo na kraj sela, na onom čuviku« (Vesel. II 242).*

< tur. *kûh* (č. *kjûh*) < pers. *kûh* »brdo, brijeg«.

D

dābeter, dabīter, v. dahabeter

dābt, v. zapt

dabulāna, v. dabulhana

dabulhāna, dabulāna, davulhāna, daulhāna (dambulhāna, danbulhāna) f (ar.-pers.) *banda, muzika koja se sastoji od daulbasa ili talambasa, bubnjeva i zurli. Nekad se i jedan ili dva od ovih instrumenata naziva dabulhana.* — »Sve uz bega dabulhana drma« (M. H. III 133); »Pokraj bega davulhana trese« (K. H. I 318); »Na sedmero daulhana ciči« (K. H. I 323); »Čauš viče, dabulhana riče: / Hazur, hazur, kićeni svatovi!« (Vuk II 505); »Čauš viknu, kucnu danburana: / Azuraj se, sila i svatovi!« (Vuk VII 103). < tur. *daulhane, davulhane, tablhane* »banda, muzika« < tur. *daul, davul, tabl* »bubanj« < ar. *ṭabl* »bubanj« i pers. *ḫāne*, v. hane.

dāda, v. dadija

dādija, dādilja, hipok. dāda, dāja f (pers.) *žena koja se brine o djeci, čuva ih i odgaja, guvernantka.*

< tur. *dadi* < pers. *dādā* »žena koja se brine o djeci i čuva ih«. V. dadijati.

dadijati, brinuti se o djetetu i čuvati ga. — »kada sam ga mlada dadijala, / omače se kuli niz skaline« (Kurt II 71). Izv. od dadija (v.).

dagāndžija m (pers.-tur.) činovnik koji žigoše robu, carinar. < pers. *dāg* »žig utisnut vrućim gvožđem« + tur. suf. -ci.

dāgara f (tur.) 1. *drveni sud sa dvije drvene ručice u kojem se stoki daje tlak, védro, čabar (okolica Sarajeva i srednja Bosna).*

2. *mangala ili saksija u kojoj se drži žeravica i pred goste iznosi kafa sa kafenjacima (Bos. Krajina i Hercegovina).*

3. *manja zemljana odnosno glinena posuda u obliku dubokog tanjira za jelo i mlijeko, te veća zemljana odnosno glinena posuda za mlijeko, za držanje žeravice, za pečenje jagnjadi itd.* — »Tako dagara može biti posuda za mleko (Ivanjska, Pulac, Mrkonjić Grad), za držanje žeravice (Vrkašić), za pečenje jagnjadi (Malešići)« (GZM 1957. 40).

< tur. *dağar* »čobanska torba od mješine; mjerica za žito«.

dagārčić, dagārdžik m (tur.) 1. *čobanska kožna torba.*

dağma

2. drvena poduža posuda koju su, obješenu o kanafi, nosili prosjaci, koji su sa Istoka dolazili u Bosnu da kupe milostinju. I neki domaći prosjaci su nosili dağardžike.

< tur. dağarcık »čobanska torba; torba u kojoj seljanke nose djecu«.

dağma, dāma f (tur.-pers.) 1. žig, pečat.

2. zaštitni znak, tvornička marka.

3. ožiljak, biljeg. — »Znade mu se dağma na obrvu, / moj ga babo čordom udario« (F. J. II 238); »Kako ju je slatko poljubio, / četiri joj dağme načinio« (Sevd. 165).

< tur. vulg. damga, knjiž. tamga i pers. temgā. Kod nas putem metateze nastalo dağma. (Pogrešno je u Rj. JAZU naveden izvor: pers. tagma »mjesto tamga« (temga) i »tur. dagma« mjesto damga).

V dagmalaisati.

dagmalaisati -išēm, udariti da-gmu, žigosati.

< tur. damgalamak.

dāhabeter, dāha-beter, dābeter

adj. (tur.-pers.) još gori, još nevaljastiji; zločastiji; najgori, najnevaljastiji. — »Sve je još kako tako, a beli maskenbalovi su dabeter« (Zembilj II 58).

< tur. dāha beter »gori« < tur. dāha »još« i pers. beter, v. beter.

dāhađuzel, dāhaguzel (dāha-đuzel, dāha-gūzel) adj. (tur.) još ljepši.

< tur. dāha gūzel »ljepši«

< tur. dāha »još« i tur. gūzel »lijep«, v. đuzel.

dāhija i dahija, dāija i dāja m (tur.) silnik koji je nedisciplinovan u odnosu na vlast i državne zakone, a tiranin prema

narodu. U tom značenju su ovim imenom nazvane janjičarske starješine koji su u Srbiji, početkom 19. vijeka, prigrabili vlast u svoje ruke.

< tur. dayı »1. ujak, materin brat«, 2. ratni junak, heroj, 3. stariji, ugledniji čovjek, 4. janjičarski starješina«.

V. dahiluk, kabadahija, daidža.

dahiluk, dailuk m (tur.) dahijska vlast, dahijsko zvanje; silništvo. — »kada konjic zopce zobat neće, / on se nada dobru dailuku: / il' će nosit' roba ili robinju, / ili dobru glavu od junaka« (Vuk IV 27).

< tur. daylık (dayı-lık) »junaštvo, herojstvo«, v. dahija + tur. suf. -lık.

dahira, v. daıra

dahire, v. daire

dāidža, dājidža, dājdža i dāidža,

hipok. dājo, dājko, dāja m (tur.) ujak, materin brat. — »U mog sina kadije daidže« (M. H. X 115); — »Prošetala sirota djevojka / Po zelenoj dajidžinoj bašči« (Vuk V 254); »Zar bi daju ti kidiso glavi« (M. H. III 195); »Ja ću, dajko, njega pogubiti, / Ja ću i ja, dajko, poginuti« (Petran. 427).

< tur. dayı »ujak, materin brat; ratni junak, heroj«.

V. daidžić, daidžinica.

dāidžić m, ujakov sin, sin materinog brata. — Od ovog je došlo prezime Dāidžić.

Izv. od daidža (v.).

Dāidžić, v. daidžić

dāidžinica, dāidžinca, dājdžinca, dainica, dainica, dajinica, dajinica f ujna, žena ujakova. —

»Da je daje sitnoj knjizi uče, / dajinice sitnom vezioku« (Kurt I 199).

Izv. od daidža i dajo (v.)

dāja, dailuk, v. dahija, dahiluk.

dāja m (ar.) *onaj koji nešto traži, zahtijeva; pretendent, protivnik*. »Ono care Đerzelez Alija / A Alija od Bosne dāja« (K. H. I 28).

< tur. *dāi* < ar. *dā'ī*, part. ā. od *dā'wā* (√ *dāw*) »pozivati, moliti, tvrditi«.

dāimā adv. (ar.) *uvijek, vazda*. — »Zi'cir čini dāima« (Ist. bl. II 233).

< tur. *daima* < ar. *dā'imā* »uvijek«.

daira (dahira) f (ar.) 1. *dvorana cara ili velikaša za vijećanje ili za primanje; službena kancelarija, ured*. — »kad je došo stolu i Stambolu, / na dairu izide pred cara: / na dairi oko cara bile / paše mladi i stari veziri« (Muz. zap. Inst. 61); »Osidoše ate u avliji, / Pa veziru ušli u dairu« (M. H. IV 503).

2. *skup, zbor*. — »I velika edba i daira« (K. H. I 95).

3. *sazivanje i sabiranje džinova (demoni)*. Občno se kaže: »dairu skupiti« ili »dairu sastaviti«. — »Lasno je dairu skupiti, ali je mučno razasuti« (Nar. bl. 89); »Nagrajiso je, trebalo bi mu sastaviti dahiru« (Gajret 1929. 139).

< tur. *daire*, sa svim značenjima kao i u nas < ar. *dā'irā* »krug«.

V. *daira, daire*.

daira f i daire n (ar.) *skup trgovačkih magaza oko jednog dvorišta pod jednim krovom i s jednim ulazom u zajedničko dvorište*. Danas su još samo djelimično očuvane dvije daire u Sarajevu, Hadži Muratova daira u ulici Halači i druga na Varoši (danas ulica Maršala Tita),

istočno od Stare pravoslavne crkve.

< tur. *daire* < ar. *dā'irā* »krug«.

daire (dahire) n pl. *dairēta* -ētā (ar.) *def koji ima na obodu metalne pločice koje, pri udaranju u def, zveče*.

< tur. *daire* »def sa metalnim pločicama« < ar. *dā'irā* »krug«.

dāja, v. dadija i daidža

dājak m (tur.) 1. *soha*.

2. *podupirač, potporanj, uza zid*.

3. *prečaga na ibriku koja spaja nosač sa zehom*. — »U ibrika gornji dio nosača zove se hen-zek i na njemu je malen otvor kroz koji voda prolazi. Nosač na ibriku spojen je sa zehom uskom prečagom koja se zove dajak« (GZM 1951. 221).

< tur. *dayak* »soha; batina«.

dajāna, supst. f i dajāna! interj. (tur.) 1. *kao imenica: izdržljivost, u frazi: »Ne možeš ti na dajanu sa mnom«*.

2. *kao glagol. imper.: ustraj, du-raj, izdrži*: »Dajāna, Mujo, dajāna!« (Vuk I 388).

< tur. *dayanmak* »izdržati, odoljeti, podnositi, trpjeti; trajati«. V. *dajanisati, dajanli*.

dajānisati (se), doajānisati (se) -išēm, *podnositi, trpjeti; izdržati; izdržavati, odolijevati*. — U ob. gov.: »Ne mogu te više, dijete, dajanisati (dojanisati)«; »Možeš li se noćas dojanisati« (K. H. I 173). < tur. *dayanmak* »izdržati, odoljeti, podnositi, trpjeti; trajati«.

dajānli, doajānli, indecl. adj. (tur.) *izdržljiv, odoljiv; trajan, čvrst*. — Od ovog je nastalo prezime Dajānlić i Doajānlić.

< tur. *dayanikli* (*dayanikli*)

< tur. *dayanik* »trajanje, čvrstoća, stalnost« (< *dayanmak*

Dajānlić

»izdržati, odoljeti, trajati« itd.)
+ tur. suf. -li. Kod nas skraćeno izbacivanjem »ik«.

Dajānlić, v. dajanli.

dājidža, dājdža, v. daidža

dajinica, v. daidžinica

dājko, v. daidža

dājo, v. daidža

dāl m (ar.) ime arapskog slova »d«.

< ar. dāl.

dālak -lka m (tur.) otok slezene, podrast (bolest), lat. tumor lienis.

< tur. dalak »slezena«.

dalavèra f (tur.) podvala, prevara, smicalica.

< tur. dalavere.

dāldisati -išēm, zadubiti se u mišlima, zamisliti se; zaniyeti se, zabaviti se nečim. — »Neću, dragi, jer ćeš dāldisati, / mene dragu drugom ostaviti« (I. Z. III 172).

< tur. daldı, perf. 3. lice sing. od dalmak, sa značenjem koje ima u nas dāldisati.

V. dalgin.

dālga f (tur.) talas, val; bura na moru. — »Na moru se dālga podignula« (M. H. III 30).

< tur. dalga »talas, val«.

dālgin adj. (tur.) zamišljen, zadubljen u misli.

< tur. dalgın < tur. dalmak (v. dāldisati).

damāskinja, v. dimiskija

dāmgā, v. dagma

dardāgan, darmādan adj. (tur.) razasut, razbacan; rasijan. — Od ovog je došlo prezime Dardāgan.

< tur. darmadağın i od ovog skraćeni oblik dardağan sa istim značenjem kao u nas.

Dardāgan, v. dardāgan

dārgin adj. (tur.) ljut, žestok (obično se kaže za konja).

< tur. dargın.

V. darginluk.

darginluk m (tur.) ljutnja, srditost, gnjev.

< tur. dargınlık (dargin-lik), v. dargin + tur. suf. -lik.

dāri-hārb m (ar.) nemuslimanska država u kojoj muslimani nemaju one vjerske slobode što ih imaju u muslimanskoj državi.

< tur. dāriharp, dāriharb, pers. izft. od ar. dār »kuća; zemlja, pokrajina« i ar. ħarb »rat«.

darmādan, v. dardagan

dār-mār, dārmār, kao adv. i supst. (pers.) 1. nesređeno, ispreturano, izmiješano, uskomešano. — U ob. gov.: »Po kući mu je sve dar-mar«.

2. nered, zbrka. — »U mom mozgu bio je dar-mar i rađao je sve same glupave i sasvim nedosledne misli« (Rom. 16); »Pored kola dar-mar, galama« (Šol. I 89).

< tur. tarumar < pers. tarmār, tār-u mār »nesređen, razbacan, izmiješan«.

darōvdžija m, onaj koji dijeli darove. — »Kad stadoše dvije darōvdžije, da daruju kite i svatove« (K. H. I 162).

Hibr. r. sa tur. suf. -ci (č. dži).

dāru-l-mualimīn m (ar.) škola za mualime, učiteljska škola.

< tur. darülmualimin < ar. dāru-l-mua'llimīn, izft. od ar. dār »kuća« i ar. mua'llimīn, gen. pl. od mua'llim »učitelj«.

dāt *m* (ar.) *ime arapskog slova* »d«.

< tur. *dat* < ar. *ḡād*.

daūdžija, *v.* *davudžija*

daūlbaz, **daūlbas**, **davūlbaz**, **talāmbas**, **talānbas**, **tulūmbaz**, **do-vūlbas** *m* (ar.-pers.) 1. naročita vrsta bubnja od tuća u obliku čanka ili duboke čase sa razapetom kožom (obično jarećom) kao u bubnja, ali samo s jedne strane (jer je kao i u čanka samo s jedne strane šupljina). Pješak ga nosi obješenog o kajišu na vratu a visi mu na trbuhu, a konjanik ga objesi o nukaš na sedlu. U početku je to bio vojni instrument na kome je bubnjao čauš. Kasnije se, uz zurnu redovno pojavljuje u svatovskim povorkama i bubnjar je i ovdje čauš ili čajo. — »Namah trista kucnu daulbaza«, »A kucnuše jasni daulbasi« (M. H. III 222, 462); »Zakucaše jasni davulbazi« (K. H. I 317); »Taboš viče, a talambas tuče« (M. H. III 132); »Nek donese tridest davulbasa, / Da idemo Ivu u svatove« (Vuk VII 101).

2. *bubanj* uopšte. U ob. gov.: »Izašao na talambas« = na bubanj (na dražbi) mu sve prodato.

< tur. *daulbaz*, *davulbaz*, *davulumbaz*, *tulumbaz* »bubnjar« < pers. *ṭabl-bāz* (*ṭabl-bāz*) »bubnjar« < ar. *ṭabl* »bubanj« i pers. *bāz*, prez. osn. od *bāḡten* »igrati«. — U našem jeziku je nastala metonimija između osobe i oruđa kojim se ona služi, pa mjesto bubnjar ova riječ u nas znači bubanj. Ovaj instrumentat se u tur. naziva *dunbelek* i *tumbelek* < pers. *dunbek* »mali bubanj«.

daūlbazile *adv.* *zn.* (ar.-pers.-tur.), *sa daulbazom*. — »Jedekile i daulbazile« (K. H. II 503). < tur. *daulbazile* »sa daulbazom«, *v.* *daulbaz* + tur. *postpoz. -ile* »sa«.

daulhāna, *v.* *dabulhana*.

Daut (jevr.) *musl. muško ime*.

< tur. *Davud* < ar. *Dāwūd* < jevr. *David*.

dāva, **dāvija** *f* (ar.) *tužba, optužba; parnica; tvrdnja*. — »Ljepši je mršav sulh, nego pretila dāva« (Nar. bl. 94); »Mloge caru dodijaše dāve / Na prokleta Tomića Mijata« (Vuk VII 310); »S tom dāvijom u cara podoše, / i dāviju caru iznesoše« (Vuk III 74). < tur. *dāva* < ar. *da'wā* »tužba, optužba; tvrdnja«.

davēčija *m* (ar.-tur.) *pozivar; onaj koji poziva ljude na gozbu, na svadbu itd.*

< tur. *da'vetçi*, *v.* *da'vet* + tur. *suf. -çi*.

dāvet *m* (ar.) *gozba priredena u kući povodom kakvog veselja ili proslave*.

< tur. *da'vet* »poziv na gozbu« < ar. *da'wā* »poziv, pozivanje«.

dāvija, *v.* *dāva*

davljānje *n*, *parničenje; prepiranje*.

Izv. od *davijati* (se), *v.*

davljati (se), *tužiti nekoga; parničiti se; prepirati se*.

Izv. od *dāva*, *dāvija* (v.).

dāvra!nā! **dāvran!** *interj.* (tur.) *ne daj se! odupri se! drži se ustrajno i strpljivo!*

< tur. *davran!* *imp.* 2. *lice sing.* od *davranmak* »oduprijeti se, dočekati se, otesti se, snaći se, dočekati se«.

V. *davranisati se*.

davrànīsati se

davrànīsati se, davràndīsati se -išēm, snaći se, oduprijeti se, dočekati se, otrești se (bolesti i sl.). — »A sada malo čekaj, dok se davranišem« (Bilten I 118).

< tur. *davranmak*, sa istim značenjem.

davùdžija, daùdžija m (ar.-tur.) tužitelj. — »Kome je kadija davudžija, nek mu je Bog jardumdžija« (Nar. bl. 84).

< tur. *dâvacı* »tužitelj«, v. *da-va* + tur. suf. -ci.

davùlbaz, v. daulbaz

davulhàna, v. dabulhana

dēba f i dēbe n (ar.) okrugla drvena ili bakrena posuda s poklopcem u kojoj se drži ili nosi sir, kajmak, med itd.; mali miješ u kome se drži maslo, ulje, med, pekmez i sl. — »Iz debeta pekmez pojedoš« (Vuk, Rječnik).

< tur. *debbe* < ar. *dābbā* »miješ; tikva«. U pers. *debbā*.

dēda, v. dédo

Dēdica, v. Derviš

Dédo, v. Derviš

dédo, dēda m (tur.) djed.

< tur. *dede* »djed«.

Dēduka, v. Derviš

Dēdžāl, Dērdžāl (zapravo: **Dēdž-džāl**) -ála m (ar.) 1. ime velikog smutljivca i varalice koji će se, po tumačenju islamskih teologa, pojaviti neposredno pred Sudnji dan (Kijamet) i njegova pojava će biti od posljednjih predznaka (alameta) kijametskog dana. Zavešće za sobom mnoge ljude. Na koncu će ga El-Mesih (Mesije, Isa, Isus) pogubiti. Po hrišćanskom vjerovanju Antihrist.

2. fig. dosadni napasnik, nasilnik.

< tur. *Deccal* < ar. *Dāğğāl*.

dēf m (ar.) vrsta muzičkog instrumenta; na uskom drvenom obođu s jedne strane podapeta koža kao u bubnja. Drži se u jednoj ruci, a dlanom druge udara se po njemu. — »Kad def bi je u prve jacie« (Sevd. 84).

< tur. *def, tef* < ar. *dāff*. U pers. takođe *def*.

dēfi-belāj m (ar.) spasavanje, izbjegavanje od nesreće; »skidanje s vrata« (neke napasti).

< tur. *def-i belā*, pers. izft. od ar. *dāf* »suzbijanje, odbijanje, tjeranje« i ar. *bālā*, v. *belaj*.

dēfīti umirivati, smirivati; sprečavati; odbijati, suzbijati; ublažavati. < tur. *def* < ar. *dāf* ($\sqrt{dāf}$) vati.

»suzbijanje, odbijanje, tjeranje, suzbijati, odbijati, tjerati«. U tur. gl. *defetmek* (< ar. *dāf* i tur. pom. gl. *etmek* »učiniti») ima isto značenje kao naše »defiti« i »def učiniti«, što je i napravljeno po uzoru na navedene tur. glagole. P. Skok (163 defiti) dovodi ovaj naš glagol u vezu sa muz. instrumentom »def«, što je bez sumnje pogrešno.

defter, defterdar, defterhana itd. v. *tefter, tefterdar* itd.

dēf učiniti, umiriti, smiriti; spriječiti; odbiti, suzbiti; ublažiti. Izv. od ar. *dāf*, v. *defiti*.

dēgdisati -išēm, pripasti, dopasti; doći, prispjeti; potrefiti, sresti. U ob. gov.: »Kome li će ono imanjanje po njegovoj smrtni degdisati«; »Pa kad begu ferman degdisao, / Beg se spremi na bijelu kulu« (Lord 230); »Teke sabah zora degdi-

sala, / A po zori sunce jagrijalo» (Lord 72); »Ha sokole, Kraljeviću Marko! / Na putu ti sreća degdisala!» (Vuk VI 123).

< tur. *değdi*, perf. 3. lice sing. od gl. *değmek*, koji pored ostalih značenja ima i ona gore navedena.

degenečiti, batinati.

Izv. od *degenek* (v.).

degének *m* (tur.) *batina*, šipka za batinjanje. — »Da ti udriš trista *degeneka*» (Ašikl. 108); »Ko pomrsi trista tintirika, / Ogristi će trista *degeneka*» (Vuk V 590).

< tur. *değnek* »batina, batinjanje«.

V. *degenečiti*, *izdegenečiti*.

degramadžija, v. *dogramadžija*

değremendžija *m* (tur.) *mlinar*.

< tur. *değirmenci* < tur. *değirmen* »mlin« + tur. suf. -ci.

dehşet adv. (ar.) *grozno, strašno, žestoko*.

< tur. *dehşet*, sa istim gornjim značenjem < ar. *dāhišū* (√ *dāḥš*) »zabezegnuti se, biti izvan sebe (od straha ili od čuda)«.

V. *dehšetli*.

dehşetli indecl. adj. (ar.-tur.) *grozan, strašan, žestok*.

< tur. *dehşetli* (*dehşet-li*), v. *dehşet* + tur. suf. -li.

dekika *f* i **dèkik** -ika *m* (ar.) *minuta*.

< tur. *dekika*, *dakika* < ar. *dāqīqā*.

Delāhmetović, v. *deli*

Dèlalić, v. *deli*

delendžija *m* (tur.) *govornik, pričalica; onaj koji razgovara*. — »Delendžije, prelendžije, / koje li su doba noći, / već je s'jela i suviše« (I. Z. I 54); »Ka-

ko će žene suhoročiće, lendohani i delendžije vječito sjediti na gvozdenim usijanim stolicama« (Zembilj III 18).

< tur. *dillenci* »koji govori, govornik, pričalica«.

dèli indecl. adj. (tur.) *lud, mahnit; silovit, pomaman*. — »Šcipi none oko deli-dore« (M. H. III 235); »Svoga brata deli Kraljevića« (F. J. I 57). — Često se dodaje uz lična imena: *dèli Mūsa* (u nar. pj.), *Dèli Jovan* (geogr.), *Dèl-Ālija* (skr. od *deli Alija*), od čega je nastalo prezime *Dèlalić*; *Dèl-Ahmet* (skr. od *deli Ahmet*), od čega je došlo prezime *Delāhmetović*.

< tur. *deli*.

V. *delibaša*, *Deligrad*, *delija*, *delijast*, *delikanlija*, *deliluk*.

dèlibaša *m* (tur.) *prvak među delijama, najbolji junak; zapovjednik jednog odreda delija*. — »gdi je sopra — tu je dolibaša, / gdi je vojska — tu je arambaša, / gdi je krvca — tu je delibaša« (Vuk I 466); »De je svadba da si delibaša, / De je sofra da si dolibaša« (Vuk, Posl. 74); »To ne bio neznani delija, / već to bio carev delibaša« (F. J. II 425); »Vezir viknu svoga delibašu, / čuješ mene, delibaša Ramo, / ti ćeš uzet desetak delija« (K. H. I 22). — Od ovog je nastalo prezime *Dèlibašić*.

< tur. *delibaşı* (*deli-başı*), v. kompon. pod *delija* i *baš*.

Dèlibašić, v. *delibaša*

Dèlić, v. *delija*

Dèligrad *m* (tur.-srp. hrv.) *šamac i utvrđenje na Carigradskom drumu pri ulazu u Đuniski tjesnac između Ražnja i Aleksinca*.

delija

Hibr. r.: tur. *deli*, v. *deli* i naša riječ grad.

delija m i f (tur.) 1. *junak, junačina; silovit čovjek, nabodica, zanesenjak u junaštvu; čovjek koji provodi život bezbrižno i troši vrijeme uludo*. — »Jer je Orhan prikladna delija« (K. H. I 280); »Oj Boga vam, neznane delije« (B. V. 1886. 140); »Hajd' otalen, star na konju, star delija!« (Sevd. 87); »Dobro došo, mlad na konju, mlad delija!« (Vuk I 314); »Pa govori ranjena delija: / Bogom sestro, Turkinjo djevojko« (M. H. II 12); »Mlad delija, star prosjak« (Vuk, Posl. 180).

2. U Tur. Carevini delije su bile poseban rod konjice. Pojavljuju se pri kraju XV i početkom XVI vijeka. Jedan dio ove konjice regrutovan je od Slovena sa Balkana. Zbog njihova junaštva i silovitosti nazvani su delijama. — »Djeco moja, tri-deset delija« (M. H. III 132); »Pošetale careve delije / ispred dvora bega Ljubovića« (Vuk I 481).

3. Delije su bile i neka vrsta straže sigurnosti kod vezira, valija i paša. — »Paša viknu delibašu Muju: / Hajde Mujo, povedi delije, / pa uhvati bećar Ibrahima« (S. B. I 5); »Lov lovio Murate vezire, / lov lovio po gori zelenoj / sa svojijeh dvanaest delija« (Vuk II 413). Od ovog je nastalo prezime Dêlić.

< tur. *deli*.

delijast adj. *udarljiv, pomaman, silovit*. — »Sarajevski tijesni sokaci, / a sarajevski delijasti momci, / duzel hode, a duzel i nose, / u svakoga binjiš

preko vrata, / nikome se ne uklanja s puta« (Ašikl. 94).
Izv. od *delija* (v.).

delikanlija m (tur.) *mladić u punom jeku mladosti, mladić u punoj snazi*. — »A Boga ti, mlad delikanlija!« (M. H. III 389).

< tur. *delikanlı (deli-kan-lı)* »mlad momak, mladić u pubertetu«, bukv. »lude krvi«; slož. od tur. *deli* »lud, silovit, pomaman« + tur. *kan* »krv« + tur. suf. -li.

dêlil -ila m (ar.) *putovođa, vodič*. Tako se nazivaju i oni Arapi u Meki koji naše hadžije prate i služe im kao vodiči za vrijeme hadžiluka.

< tur. *delil* < ar. *dālil* »vodič«.

deliluk m (tur.) *ludost, mahnitost*. < tur. *delilik*, v. *deli* + tur. suf. -lik.

dêlkušica, v. *dilkušca*

dêlum, uzrječica (tur.), *da rek-nemo*.

< tur. *deyelim*, optativ od *demek* »reći, govoriti«.

dêmbel, têmbel supst. i adj. (pers.) 1. *lijenčina, neradnik*. — »Dembel, ničemu ne valja!« (Devaj-tis 173).

2. *lijen, trom*. — »Kitila je dembel puščenica« (I. Z. III 218).

< tur. *tembel, tenbel* < pers. *tenbel* »lijen«.

V. *dembelhana, dembelisanje, dembelisati, dembeluk*.

dembelhâna f (pers.) *kuća gdje se lijenčine skupljaju; mjesto neradnika, lijenčina*.

< tur. *tembelhane (tembel-hane)*, v. kompon. pod *tembel* i *hane*.

dembĕlisānje *n*, *ljenčarenje*, *izležavanje*.

Izv. od dembeľ (v.).

dembĕlisati -iřem, *ljenčariti*, *izležavati se*.

Izv. od dembel (v.).

dembĕluk *m* (pers.-tur.) *lijenost*, *neradinost*.

< tur. *tembellik* (*tembel-lik*), v. *tembel* + tur. suf. -*lik*.

dĕme *n* i **dĕmet** *m* (grč.) *snop*, *breme*, *svežanj*, *naramak*.

< tur. *demet* '»snop, buket«
< grč. *demáti* (*dĕma*).

dĕmek, konj. i *uzrečica* (tur.) 1. *dakle*, *biva*.

2. kao *uzrečica*: *što kažu*, *što će reći*.

< tur. *demek* »dakle«, osn. zn.: »reći, kazati«.

dĕmir *m* (tur.) 1. *gvoźde*, *željezo*. — »pa izidi pred demir kapiju« (K. H. I 13).

2. *gvozdена šipka u prozorskih rešetaka*: »demir pendžer« = prozor koji ima željezne rešetke. — »ona sjela uz demir pendžera« (K. H. I 13).

3. *tabačka alatka*: *demir za skidanje dlaka i mesine sa koža*.

4. *mutabdžijska alatka*: *demir za učvršćivanje čerkeša*.

5. *opančarska alatka*: *na gvozdеноj dršci dvije lopatice kojima se potežu opanci na kalup*.

< tur. *demir* i *timur* »gvoźde«. V. *Demir*, *demirdžija*, *demiri*, *Demir-kapija*, *demirli*, *demirlija*.

Dĕmir (tur.) *musl. muško ime*.

< tur. *Demir*, lično ime, »Gvozdени, Željezni«.

Demirdžić, v. *demirdžija*

demirdžija *m* (tur.) *trgovac željeznom robom*, *gvoźdar*. — Od ovog je nastalo prezime *Demirdžić*.

< tur. *demirci*, v. *demir* + tur. suf. -*ci*.

dĕmiri pl. *m* sing. **dĕmir** (tur.) *gvozdene šipke koje čine rešetku na prozoru*.

V. *demir*.

Dĕmir-kāpija, **Dĕmir Kāpija** *f* (tur.) *Prosjek*, *klisura Vardara između Tikveške kotline na sjeveru i Bojmije na jugu*.

< tur. *Demir Kapı*, buk. »željezna vrata«, v. *kompon.* pod *demir* i *kapija*.

demirli indecl. adj. (tur.) 1. *željezan*, *od željeza*; *željezom okovan*. — »Na avliji demirli kapija« (M. H. III 215).

2. »demirli pĕndžer« = *prozor sa gvozdenim rešetkama*, *demirima*.

< tur. *demirli*, v. *demir* + tur. suf. -*li*.

demirlija, **dimirlija** *f* (tur.) *velika bakrena tepsija koja služi kao sinija*. Ima promjer 1—2 m, nekad i veći. *Stavlja se prilikom upotrebe na stalak od željeznih šipaka i po ovom željeznom stalku tepsija je dobila ovaj naziv*.

< tur. *demirli* »gvozdени«, v. *demir* + tur. suf. -*li*.

demiskija, **demišćija**, v. *dimiskija*

dĕmkuř, v. *devkuř*

dĕnčani adj. u *denjcima*, u *svežnjima*, u *balama*.

Izv. od tur. *denk*, v. *denjak*.

denízi indecl. adj. (tur.-ar.) *plavo-zelene boje*, *boje mora*.

< tur. *denizi* < tur. *deniz* »móre« + ar.-pers. suf. -*i*.

dĕnjak -njka *m* (pers.) *bala*, *upakovana roba*; *svežanj*, *zavežljaj*, *naramak*.

< tur. *denk* < pers. *denk*. V. *denčani*.

dènjiz

dènjiz *m* (tur.) *more*. — »Što mu poštu po denjizu nosa« (K. H. II 48).

< tur. *deniz*.

V. *denizi*.

dènjkušica, v. *dilkušica*

dèra *f* (pers.) 1. *potok*.

2. *urvina, dolina*.

< tur. *dere* < pers. *dere* »dolina između dva brda; potok koji teče takvom dolinom«.

V. *deribeg*.

derbèder (*derbènder*) *m* i **derbèdenica** *f* (pers.) *skitnica, skitalica, beskućnik*. — »Erceg kažu da je pijanica, / pijanica i derbedenica« (Vuk V 375).

< tur. *derbeder* < pers. *derbeder* »skitnica«, bukv. »onaj koji ide od vrata do vrata«, slož. od pers. *der* »vrata« + pers. *be* »do; sa« + pers. *der* »vrata«.

derbèderina *m* *okorjela skitnica, prava skitnica*.

Augm. od *derbeder* (v)

derbènder, v. *derbeder*

derbèndžija, **dervèndžija** *m* (pers.-tur.) 1. *stražar, čuvar klanca, tjesnaca, prolaza* (obično na graničnim mjestima).

2. *vodič*.

< tur. *derbentci, derbendci* »čuvar klanca, prolaza«, v. *derbent* + tur. suf. *-ci*.

dèrbent, **dèrbend**, **dèrven**, **dèrvend** *m* (pers.) *klanac, planinski tjesnac između klisura*.

< tur. *derbent, derbend, dervent, dervend* < pers. *derbend* »klanac, planinski tjesnac; utvrda ili stražarnica na takvom mjestu; mala granična utvrda«, slož. od pers. *der* »vrata« i pers. *bend*, prez. osn. od *besten* »vezati, svezati«.

V. *derbendžija, Derventa*.

derdument i **dèrdument** *m* (pers.) *onaj koji je oronuo, koji se teško pokreće usljed starosti ili bolesti; starac*.

< tur. *derdment* »bolestan, jadan, žalostan« < pers. *derd-mend* (*derd-mend*) < pers. *derd* »briga, tuga, muka« + pers. suf. *-mend*, u značenju: »onaj koji ima, koji posjeduje«.

dèrebeg, v. *deribeg*

derèdža *f* (ar.) 1. *stepen, stupanj*.

2. *položaj, stanje*.

< tur. *derece*, sa značenjem kao u nas < ar. *dārāğā* »stepen, stupanj«.

dèribeg, **dèrebeg** *m* (pers.-tur.) *feudalni gospodar; tako su se nazivali bezi u Urumenliji (u Tur. Car.) koji su imali vlast nad više sela jednog kraja*. — »Došli bezi, došli deri-bezi« (K. H. I 68).

< tur. *derebeyi* (*dere-beyi*), tur. izft., vidi kompon. pod *dera* i *beg*.

dèrjā indecl. adj. (pers.) *velik, širok ili dubok kao more (u pravom i prenesenom smislu)*. — »dèrjā planina« = *velika, prostrana planina*; »dèrjā ālim« = *duboko učen čovjek, veliki učenjak*; »dèrjā hōdža« = *duboko učen hodža, veoma sposoban hodža*.

< tur. *dèrya* < pers. *deryā* »more«.

dèrjā ālim, v. *derja*

dèrjā hōdža, v. *derja*

dèrmān *m* (pers.) *spas, lijek; pomoć*. — »Ja amanu gledajte dermana« (K. H. I 36); »Da mu bog da od dva dermana jedan: ili da ozdravi ili da umre« (tako se kaže za teškog bolesnika koji pati od velikih bolova); »Jalj' ga pušći, jalj' ga

posijeci; / Jedan derman učini Đuljiću« (Lord 58); »Derman -dertu, duge noći, / ko ne ljubi crne oči« (Vuk V 386).

< tur. *derman* < pers. *dermān* »lijek, spas«.
V. dermandži.

dermāndži indecl. *m* (pers.-tur.) *onaj koji spasava, koji pomaže u nevolji*. — »Aman dermandži i ej kuzum pasvandži« (GZM 1907. 409).

< tur. *dermançı*, v. derman + tur. suf. -ci.

dermēndžija, v. degrmendžija

dernečiti, zabavljati se, provoditi veselje. — »Onomadne dernečili su cio dan« (Gajret 1929. 37).

Izv. od dernek (v.).

dernek *m* (tur.) 1. *vašar, sajam, narodni zbor*. — »Curina me zagrlila ruka, / na derneku, za kilu jabuka« (Muz. zap. Inst. 1835).

2. *svadba, veselje*. — »Biće dernek čitav mjesec dana« (K. H. I 433).

< tur. *dernek, dirnek*, »zabava, veselje; svadba«.

dërs *m* (ar.) *nastava, predavanje; lekcija*.

< tur. *ders* < ar. *därs*.

V. deršana, medresa, muderis.

deršana *f* (ar.-pers.) *mjesto gdje se održava nastava, razred*.

< tur. *deršane* < pers. *ders-hāne* (*ders-hāne*), v. kompon. pod *ders* i *hane*.

dërt *m* (pers.) *jad, briga, muka, bol*. — »Ti nam dertu pogledaj dermana« (K. H. I 213); »Da se malo napijem, / i da derte razbijem« (I. Z. IV 49); »ne pri-desi mudroga junaka, / kom bi svoje derte iskazao, / no od derta pogleduje ljub« (Vuk II 515).

< tur. *dert* < pers. *derd* »briga, muka, jad«.

V. derdument, dertan, dertli, dertlija.

dërtan adj. *jadan, žalostan, mučan*. — »On se dertan maknut' ne smjedaše« (K. H. I 557).
Izv. od dert (v.).

dërtli (*dërdli*) adj. (kompar. *dërtliji*) (pers.-tur.) *jadan, brižan, mučan, tužan, bolan*. — »A taj vezir dertli i kaharli« (K. H. I 93); »Protužila pembe-Amša: / Dertlija sam nego paša! / Otkud neću dertli biti? / Kuga mori, paša robi« (Vuk I 397); »Tamburice, moja dangu-bice, / da te svoj ja poklonim majci, / majka dërdli a ti se-sli« (Kurt I 223).

dërtlija *m* (pers.-tur.) *onaj koji je jadan, brižan, mučan, tužan, bolan*.

Izv. od dertli (v.).

dërtliji, v. dertli

Dërva, v. Derviša

dervēndžija, v. derbendžija

Dërvēnta *f* (pers.) *grad i sjedište opštine u sjevernoj Bosni (srez dobojski); naziv za više lokaliteta u Bosni*.

< tur. *dervent, derbent* < pers. *derbend* »klanac; mala granična utvrda«.

V. derbent.

Dërvija, v. Derviša

dërvīš -iša *m* (pers.) 1. *pripadnik derviškog reda, sekte (tarika)*. Derviške sekte ili tarici (v. *tārīk*) su razni načini vršenja pobožnosti putem specijalnih obreda. Prvi derviški red, čiji je početak istorijski ustanovljen, jest red zv. »Kaderije« ili »Kadirije«, koji je osnovao za vladavine Seldžuka u XII v. Ab-

Derviš

du-l-Qādir āl Gūlānī. Pored ovog reda, najpoznatiji su još ovi: Halvetije (šejh sarajevskog Hanikaha pripadao je ovom redu), Mevlevije (ovog reda je bila tekija na Bendbaši u Sarajevu), Nakšibendije (ovom redu su pripadale tekije na Oglavku, u Travniku i Visokom), Bektašije i Rufaije. — »Po tekijam' hukće s dervišima« (K. H. I 49).

2. *skroman, povučen i pobožan čovjek.*

< tur. *derviş* < pers. *derwīš*, osn. zn. »siromah«.

V. Derviš, Derviša, dervišane, dervišluk.

Derviš -a i **Derviš** -iša, hipok. **Dérvo**, **Dédo**, **Dèduka**, **Dèdica** (pers.) *musl. muško ime.*

< tur. *Derviş*, lično ime < pers. *derwīš*, v. *derviš*.

Derviša, hipok. **Dèrvija**, **Dérva**, **Dīšija**, **Dīša** (pers.) *musl. žensko ime.*

Muškom imenu »Derviš« (v.) dodan naš nastavak za ž. rod. »-a«.

dervišane, indecl. (pers.) *onaj koji živi po derviški, skromno, tiho i povučeno.*

< tur. *dervīšane* < pers. *derwīšāne* »onako kako pristoji dervīšu«.

dervišluk *m* (pers.-tur.) *dervīštvo, dervīški život.*

< tur. *dervīšlik*, v. *derviš* + tur. suf. -lik.

Dérvo, v. Derviš.

dèštūr! interj. (pers.) *uzvik koji šehovi i dervīši upotrebljavaju u značenju: dozvoli! i dozvola je! dozvoljava se!*

< tur. *destur* < pers. *destūr* (*dest-ūr*), slož. od pers. *dest* »ruka« + pers. suf. -ūr.

dèva *f* (tur.) *kamila. — »Gdje deve dolaze, golema vrata trebaju« (Nar. bl. 59).*

< tur. *deve*.

V. *devedžija*, *devkuš*.

dèvāmīti, **dèvām** *činiti*, *ustrajno vršiti, trajno nešto raditi.*

< tur. *devam* < ar. *dāwām*

(√ *dwm*), »trajati: trajanj«.

V. *devamli*.

dèvāmli indecl. adj. (ar.-tur.) *ustrajan; čvrst.*

< tur. *devamlı* (*dèvam-li*)

»ustrajan« < ar. *dāwām* »trajanje« + tur. suf. -li.

dèvar, v. *devr*

Dèvedžić, v. *devedžija*

dèvedžija i **devèdžija** *m* (tur.) *gonič kamile. — Od ovog su nastala prezimena Dèvedžija i Dèvedžić.*

< tur. *deveci*, v. *deva* + tur. suf. -ci.

Dèvedžija, v. *devedžija*

dèver *m* (ar.) 1. *borba kroz život, borba sa životnim neizgodama, život pod slabim okolnostima, kuburenje. — »Zajedno smo kuću kućili i dever deverali« (Andrić 39).*

2. *životno zbivanje, životne tegobe, zaokupljenost životnim brigama.*

3. *muka, nevolja, neugodan doživljaj. — »Čudan dever premetnusmo, / čudan dever ahir-zeman« (I. Z. III 18).*

< tur. *devir* < ar. *dāwr* »okretanje, vrćenje; rotacija.«

V. *dèverati*, *dever-dun'ja*, *dèverli*, *dèverluk*, *izdèverati*, *predeverati*, *devr*.

dèvèrati, *boriti se kroz život, proturati se, životariti, naučiti se zaokupljen svakodnevnim brigama.*

Izv. od *dever* (v.).

dëver-dùn'jā, dëvri-dùn'jā, indecl. *m* (ar.) životne brige, *dun'ja-lučke tegobe, svjetska zbivanja*. < tur. *devr-i dün'ya*, pers. izft. v. kompon. pod *dever* i *dun'ja*.

dëvere *n* (tur.) *tabačka alatka: motka sa govedim repom na jednom kraju kojom se premazuju kože krečom*. < tur. *devele*, istog značenja.

deverli indecl. adj. (ar.-tur.) *tegoban, skopčan s brigama i raznim nezgodama i nevoljama*; »*deverli glave*« = slabe sreće i teška života, »*onaj koji uvijek ima nekih neprilika i nevolja u životu*. — »*Teško onom ko je deverli glave*« (Nar. bl. 109); »*Jadni Ismet-efendija, pomislio je Alija, baš je deverli glave*« (Čolak. 65). < tur. *devirli*, v. *dever* + tur. suf. -li.

deverluk *m* (ar.-tur.) *deveranje, životarenje*. < tur. *devirlik*, v. *dever* + tur. suf. -lik. V. *deverati*.

dëvkuš, dëmkuš *m* i **dëvëkuša** *f* (tur.) 1. noj.

2. *tičurina*. — »*Šehzada ču, gdje devekuša govori svojim devekušićima...*«, »*Šehzada pričekala, dok je devekuša odletela*« (Hirtz, Rječnik). < tur. *deve kušu* »noj« izft. u značenju poređenja: »*ptica koja sliči kamili*« (tur. *deve* »kamila« i tur. *kuş* »ptica«).

Dëvla, v. *Devleta*

dëvlet (dëvljet) *m* (ar.) 1. *carevina, carstvo, država*. — »*Boljeg nema u sedam devletah / U Turčina i u kaurina*« (Vuk VII 234).

2. *car*. — »*Sve to care sluša u tevдилu, / Pa se namah natrag povratio, / ... / Jopet devlet*

pustio telala« (M. H. III 33); »*Sejri devljet Đerzelez Aliju, / Pa reče him, pašam' i vezirim'*« (Lord 18); »*Nizamlije, telegraf iziđe: / devlet veli da se daju ključci, / od sve Bosne i Hercegovine*« (I. Z. II 188).

3. *sreća, zadovoljstvo, blagostanje, rahatluk*. — »*Ove kose u devletu rasle, / u velikom jadu odrezane*« (Beh. IX 293); »*Ljubi, Ale, moje b'jelo lice, / za te sam ga mlada njegovala, / da ga mladan u devletu ljubiš*« (Ašikl. 61).

< tur. *devlet* »sreća, blagostanje; carstvo, država« < ar. *dāwla* »vlast, gospodstvo; država; sreća«.

V. *Devleta, Devletlija, duvel*.

Dëvleta, hipok. Dëvla (ar.) *muš. žensko ime*.

< tur. *Devlet*, ž. lično ime, »*Srećna*«, < ar. *dāwla*, v. *devlet*. U nas dodan tur. imenu nastavak za ž. rod -a, koji ispada ako se doda titula »hanuma«: »*Dëvlet-hanuma*«.

Devletlija *m* (ar.-tur.) *Muhamed-pejgamber (epitet u značenju: Srećni, Časni)*.

< tur. *Devletli* < tur. *devletli* (*devlet-li*), v. *devlet* + tur. suf. -li.

dëvr, dëvar -vra, dëver -vra *m* (ar.) *muslimanski vjerski običaj povodom smrtnog slučaja. Iz imovine umrlog uzme se izvjesna svoja novaca i zaveže u jedan rubac. Pozove se grupa siromašnih ljudi i po posebnoj proceduri taj zavezani novac ide iz ruke u ruku i tako kola između njih izvjesno vrijeme (otud ovakav naziv). Zatim se novac podijeli za dušu umrloga u uvjerenju da će se umrli razdužiti od onih vjerskih obaveza koje za života nije izvršio. Ovo se još naziva »iskāt«.*

dëvri-dün'jā

Skrraćeno od tur. *devr-i iskat*, pers. izft. od ar. *däur* »okretanje, vrćenje« i ar. *isqaṭ*, v. iskat.

dëvri-dün'jā, v. dever-dun'ja.

dëžmekast, dëžmen adj. (tur.) *de-beo, a malena rasta*. — »Druga lala dëžmena, / ja spram lalom lagna« (I. Z. III 6).

< tur. *dëžmek* »trbušast a sred-njeg rasta«.

Diba, v. Ediba

dīb m (tur.) *donji dio duguma, dno*. — »Tri su glavna dijela od kojih se sastoji prostor za vodu duguma, i to: *dīb*, donji dio, onda bogaz i zeh, najgornji dio« (GZM 1951. 220).

< tur. *dīb*, *dip* »dno«.

diba f (pers.) *vrsta teške svilene tkanine, išarane vezanim cvjetovima i granama, brokat*. — »Na se meće *dibu* i *kadifu*« (M. H. III 411); »il' je *diba* među terzijama, / il' je derdef među veziljama?« (Muz. zap. Inst. 2266).

< tur. *diba* < pers. *dībā*, *dī bāh* (u ar. *dībāḡ*).

dibek m (tur.) 1. *stupa (havan) od izdubljenog kamena ili drveta u kojoj se tuče pržena kafa i sl.* 2. *tabačka (kožarska) stupa*. *Tabaci postavljaju dva dibeka jedan uz drugi i u jednom tuku ruj, a u drugom šišku*.

< tur. *dibek* »stupa«.

dibidüz adv. (tur.) *potpuno, sasvim, dokraja*. — »A on *dibidüz go*« (Gajret 1930. 273); »*dibidüz* je propao«; »*dibidüz* ne valja«.

< tur. *dübedüz* (*dübe-düz*), apsolutni superl., napravljen putem reduplikacije sa pref. *düb* (e) uz adj. *düz*, v. *düz*.

digiš, digišlija, v. *dikiš, dikšlija*

Dika, v. Sidika

dikat m (ar.) *pažnja; mar, zauzimanje, nastojanje*.

< tur. *dikkat* »pažnja, obraćanje pažnje na nešto« < ar. *diqqa* (\sqrt{dqq}) »sitnoća, tan-koća«.

V. *dikatiti*, *dikatli*, *dikat učiniti*, *podikatiti*.

dikatiti, paziti; pažljivo i marljivo raditi, učiti.

Izv. od *dikat* (v.).

dikätli indecl. adj. (ar.-tur.) *pažljiv; zauzimaljiv*.

< tur. *dikkatli*, v. *dikat* + tur. suf. *-li*.

dikat učiniti, pripaziti, obratiti pažnju na nešto.

Izv. od *dikat* (v.).

dikiš, digiš m (tur.) 1. *šav, obrub*. U ob. gov.: »Krupan mu *dikiš*«.

2. *traka, šara, šav na čakširama*. < tur. *dikiş* < *dikmek* »šiti, sašiti«.

V. *dikišlija*.

dikišlija, digišlija m (tur.) *čurak optočen krznom i ukrašen svilenim gajtanima ili zehom i vatanom slojem pamuka*.

< tur. *dikişli* (*dikiş-li*), v. *dikiş* + tur. suf. *-li*.

dikli indecl. adj. (tur.) 1. *prav, uspravan*.

2. *ponosit, ponosan*. — »*dikli hoda*« = *ponosita hoda*.

< tur. *dikili* »prav, uspravan«, < *dikmek* »usaditi, pobosti«.

dil m (tur.) *zarobljeni neprijateljski vojnici od koga se prikupljaju podaci o stanju, položaju i kretanju neprijateljske vojske*. — »da prepliva Savu i Dunavo, / do u adu prema Biogradu, / ne bi l' kakva *dila* ufatio, / da on kaže Biogradu

vrata« (A. N. 111); »Već ko dobra dila ufatio, / Paši daje, paša ga daruje« (M. H. III 73). < tur. *dil* »jezik«, tur. *dil tut-mak* »zarobiti neprijateljskog vojnika koji će dati podatke o neprijatelju«.

dilaltija *f* (tur.) *nekakva bolest pod jezikom, koja je pod ovim imenom poznata u Hercegovini* (v. Grdić—Bjelokosić »Iz naroda i o narodu« Mostar, knj. II s. 118).

< tur. *dilalti* »pod jezikom«,

dilaver *m* (pers.) *lični pratilac, adutant kod velikodostojnika*.

< tur. *dilaver* < pers. *dilāwer* (*dil-āwer*) »srčan, odvažan, junčan« < pers. *dil* »srce« i pers. suf. *āwer*, koji ima značenje da se neko nečim ističe.

dilbāgija, dilbaga *f* (tur.) *vrsta hamajlije, duguljasta ovalna srebrna kutija u kojoj se nosi zapis od uroka. Spolja je obično napisano »Mašallah«. Stavlja se konju oko vrata, a vezali su je i ljudi za mišicu.* — »i begovu glavu u jagmio, / i skin'o mu sedam hamajlija, / sa zekana devet dilbagija« (K. H. I 143); »Oj djevojko, moja dilbagijo, / kako sam te ja očim' video, / svaka me je sreća providila, / i u malu i u trgovanju« (Beh. IX 160); »Pa tunake razjaha od vranca, / Pa mu dizdin na dilbaga baci« (Lord 174). Nisam mogao pronaći u tur. i pers. rječnicima odnosno u literaturi riječ koja bi u pravom ili prenesenom značenju odgovarala ovoj našoj riječi. Po obliku, to je složenica od tur. *dil* »jezik« i tur. *bağ* »sveza«, te *dilbaği* (*dil-baği*) ima bukv. značenje: »jezična sveza« (tur. izft.). Međutim nema potvrde da je ovo ime kakve hamajlije

(zapisa) koji se stavlja konju ispod čema ili kao zavez ispod jezika. Takvo tumačenje ne može opstati i s obzirom na upotrebu ove riječi u našim nar. pjesmama i na značenje na koje nas upućuje nar. pjesma (v. gore citirane tekstove). Mišljenja sam da bukv. značenje tur. *dilbaği* »jezična sveza« treba shvatiti kao »sveza koja veže i sputava jezik onog koji promatra konja, da ne bi izgovorio kakvu riječ koja bi naškodila konju«. Poznato je nar. vjerovanje da treba reći »mašallah!« kad se pogleda nešto lijepo i dopadljivo (malo lijepo dijete, lijepa djevojka, lijep konj itd.), jer ako se počne čuditi i hvaliti ljepotu onog što se posmatra bez prethodnog izgovora »mašallah!«, te riječi mogu, po nar. vjerovanju, odmah da naškode odnosnom licu ili životinji. Stoga i hamajlija sa natpisom »mašallah!« ima to značenje da upozori gledaoca da najprije izgovori »mašallah!« ili da ne govori ništa, da »zaveže jezik«.

dilber kao supst. i adj. (pers.)

1. kao imenica: *dragan, ljubljenik, miljenik, ljepotan (draga-na, miljenica, ljepotica)*. — »Svi dilberi, samo moga nema«, »Na dilberu košulja, / bijelom svilom šivena« (Muz. zap. Inst. 1851, 1824); »U kafezu dva dilbera bjehu: / jedno dilber Mustaj-begovica, / drugo dilber begova djevojka« (Muz. zap. Inst. 59).

2. kao pridjev: *lijep, krasan, zanosan*. — »Osiče se na dilberdivojku«, »Misli jadna da nitko ne čuje, / Al je čuje dilber-Andelija« (M. H. III 217, I 130). < tur. *dilber*, istog značenja kao u nas < pers. *dilber* (*dil-ber*), bukv. »srčonoša, srceno-

dilberka

seći« < pers. *dil* »srce« i pers. *ber*, prez. osn. od *burden* »nositi«.

V. dilberka.

dilberka *f*, 1. *dragana, miljenica, ljepotica*.

2. *vrsta sevdalinke, tj. lirske ženske pjesme*.

Izv. od dilber (v.).

dilčik, divčik *m* (tur.) 1. *jezičac na tereziji, kantar ili vagi*.

2. *šipka, motka na preslici*. — »Mobarice, moje drugarice, / uđrite ga kolom i dilčikom!« (Vuk I 590); »a ti uzmi divčik i povjesmo / i vreteno drva šišmirova« (Vuk III 114).

< tur. *dilcik* (*dil-cik*), demin. od *dil* »jezik«.

dilendžija *m* (tur.) *prosjak*. — »Cizmedžije jedne dilendžije. / muštom tuku, od gladi se vuku« (Zb. XXX sv. 1 135).

< tur. *dilenci*, nom. agent. od *dilenmek* »prosit, prosjaciti«.

dilkušica, delkušica, denkušica, denjkušica *f* dem. od *dilkuša* (pers.) *ptica »veselica«, vjerovatno se u našim nar. pjesmama pod tim podrazumijeva slavuj*.

— »A na grani ptica dilkušica« (K. H. I 272); »Na grančici tica delkušica, / te se ona mlada razgovara« (Ašikl. 47); »Poručuje s mora lastavica. / poručuje ptici denjkušici (I. Z. II 33); »Na vratima brava dubrovačka, / Više vrata tica denkušica, / Kada vidi tuđina junaka, / Krilim' bije, umom progovara« (Petran. 618).

< tur. *dilkuša* »ono što srce otvara (veseli), što razveseljava«

< pers. *dilguša* (*dil-guša*) »razbibriga, otvori-srce« u smislu »veseo«

< pers. *dil* »srce« i pers. *guša*, prez. osn. od *gušaden* »otvoriti«.

< pers. *dil* »srce« i pers. *guša*, prez. osn. od *gušaden* »otvoriti«.

< pers. *dil* »srce« i pers. *guša*, prez. osn. od *gušaden* »otvoriti«.

< pers. *dil* »srce« i pers. *guša*, prez. osn. od *gušaden* »otvoriti«.

< pers. *dil* »srce« i pers. *guša*, prez. osn. od *gušaden* »otvoriti«.

< pers. *dil* »srce« i pers. *guša*, prez. osn. od *gušaden* »otvoriti«.

< pers. *dil* »srce« i pers. *guša*, prez. osn. od *gušaden* »otvoriti«.

dilum *m* (tur.) *kus, kriška, komad dobiven uzdužnim presjekom: dilum baklave, dilum lubenice*. < tur. *dilim*.

dimdžija *m* (srp. hrv.-tur.) *pušač*. Hrb. r. sa tur. suf. -či.

dimijaluk, v. dimiluk

dimije, pl. t. (grč.) *ženske široke šavare koje se nose preko gaća mjesto suknje, a nogavice se vežu ispod koljena. Dimije se kroje od čita, svile ili vunene tkanine. Za jedne dimije potrebno je oko 6 m tkanine*. — »Zbog Alije da ga Bog ubije, / podero mi džanfezli dimije« (Sevd. 98).

< tur. *dimi* < grč. *dimitos*.

V. dimiluk.

dimiluk, dimijaluk, dimjaluk *m* (grč.-tur.) *onolika količina platna koliko je dovoljno da se od toga mogu skrojiti dimije*.

< tur. *dimilik* (*dimi-lik*), v. dimije + tur. suf. -lik.

< tur. *dimi* < grč. *dimitos*.

V. dimiluk.

dimirlija, v. demirlija

dimiskija, dimiškinja, dimiščija, demiskija, demiščija, damaskinja *f* (ar.) *sablja izrađena, kovana u Damasku*. — »I o šarcu čordu dimiskiju« (K. H. I 189); »Pa poteže sablju dimiščiju« (GZM 1906. 366); »I pripasa sablju demiskiju« (Vuk VII 3).

< tur. *dimiški* < ar. *Dimišq*

»Damask« + ar. adj. suf. -i (-iyy).

dimjaluk, v. dimiluk

din -ina *m* (pers.) *vjera, vjerozakon*. — »Kao što treba i din zapovijeda« (K. H. I 150); »Dina mi! (zakletva).

< tur. *din* < ar. *din* < pers. *din*.

V. din-dušman, dinsuz.

dinār *m* (lat.) *novčana jedinica u SFR Jugoslaviji.*

< ar. *dīnār* »zlatnik, zlatni novac« < lat. *denarius*.

din-đušman *m* (pers.) *vjerski neprijatelj; zakleti neprijatelj, zakleti protivnik.* — »Prsa dade prema din-đušmaninu« (K. I 294).

< tur. *dindüşman*, v. kompon. pod *din* i *đušman*.

dinlëisati, dinlëjisati -išëm, *slušati.* — »Neko jednu, neko dvije, Omer bogme dinlejiso« (Gajret 1930. 541).

< tur. *dinlemek* »slušati«.

dinsuz *m* (pers.-tur.) *bezuverac.* — »Kao da sam neki dinsuz bez imana, / te ne slušam sure iz Korana« (Šantić II 210).

< tur. *dinsiz*, od *din* (v.) i tur. postpoz. -*siz* »bez«.

dipluk *m* (tur.) *korice od sablje.* — »Gola mu čorda u šakama sijnu, / Od nje dipluk na šilj-te pobaci« (M. H. IV 89).

< tur. *diplik, diblik* < tur. *dib* »donji dio nečega; dno« + tur. suf. -*lik*.

direk *m* (tur.) 1. *greda, stup, stožer, temelj.* — »Pod čadorom od srme direci« (K. H. I 22).

2. *u prenes. značenju: glavari, prvaci.* — »Serdar Mujo, direk od Krajine« (K. H. II 25); »Hej aferim, direk od Krajine« (Lord 271).

< tur. *direk*.

V. *direkbija*.

dirëklija *f* (tur.) *vrsta šare na platnu ili ćilimu: pruge od drukčije prede.* — »Niše su međusobno vezane »direklijom« stablom s granama a međusobno podvojene uzdužnom žutom i zelenom izlomljenom cik-cak linijom zv. »verevijom« (Gl. EM Bgd XXI 18).

< tur. *direkli* (*direk-li*), v. *direk* + tur. suf. -*li*.

dirhem *m* (grč.) 1. *drām, drahma.* 2. *srebrni novac, srebrna parica.* *Dirhem nije u istoriji predstavljao uvijek jednu određenu težinu i vrijednost. U Turskoj Carevini je dirhem obično označavao težinu od 3,207 grama.*

< tur. *dirhem* < ar. *dirhām* < stgrč. *drahmē*.

V. *dirhemli, dram, dramaluk, dramlija*.

dirhëmlı indecl. adj. (grč.-tur.) *okićen srebrnim paricama, sa dirhemima.* — »Strukali se pasom opasao, / sve mu struke dirhemli gajtani« (K. H. II 306).

< tur. *dirhemli* (*dirhem-li*), v. *dirhem* + tur. suf. -*li*.

dirindžiti, dirinčiti, ringati, dringati, raditi težak i mučan posao.

< tur. *der renc* < pers. *der renğ* »u muci, na muci« < pers. *der* »u« i pers. *renğ* »muka, tegoba«.

dirlija *f* (tur.) *ime jedne narodne igre (kola).*

Vjerovatno < tur. *dirli* »živ, strastven«.

dirluk *m* (tur.) *plata, egzistencija; ono što je potrebno za izdržavanje.*

< tur. *dirlik*.

diska, v. dizija

Diša, v. Derviša

dišari! dišeri! dišer! interj. (tur.) *napolje! van!* — »ne poniče, već junak pokliče: / Dišer, more, hodže i vaizi! / Mol'te boga i jezan učite« (Vuk IV 124).

< tur. *dışarı!*

V. *dišarisati*.

dišarisati, dišerisati -išëm, *istjerati, izbaciti nekog napolje.*

Izv. od *dišari!* (v.).

dišeri

dišeri, dišerisati, v. dišari, dišari-sati.

Dišija, v. Derviša

div *m* (pers.) mitološko biće: *gorostas, gigant, oličenje jakosti i snage*.

< tur. *dev* < pers. *dīw* »zao duh, đavo«.

divān -āna i **divān** -āna *m* (ar. i pers.) 1. *vijeće, skupština, savjet; carsko ili vezirsko vijeće, državni savjet*. — »Car alifet, svetačko kolino! / deder kupi divan oko sebe«, »Sve ti lale na divan izišle« (M. H. III 7, 76).

2. *dvor, kuća; carski dvor, carsko prijestolje, dvor vezira ili paše*. — »Šeće cura po muškome aru, / po divanu, po muškom konaku« (Kašik. III 48); »Gledala je sva careva vojska, / i sam care sa divana svojega« (B. V. 1886 251); »Spremio nas care sa divana, / Da uhi-tiš ovna devetaka« (M. H. I 192); »A kad budeš pred pašine dvore, / gledaće te paša sa divana« (Ašikl. 78).

3. *razgovor, besjedenje; riječ*. — »Kad se pobre pića napojile, / a rakija divan otvorila« (M. H. III 37).

4. *vrsta sofe, kanabeta, otoman, sećija*.

5. *zbornik ili zbirka pjesama*.

6. »stati na divan«, »stati na divanu« = stati mirno i čekati zapovijed ili riječ. — »Obadvije ruke sapućila, / Stanula Mehu na divanu«. »Hajde, šćero, da idemo kapiji, / Da stanemo na divan serdaru!« (Lord 121, 129).

< tur. *divan* < ar. *dīwān*, odnosno < pers. *dīwān*.

V. *divanhana, divanija, divaniti, divan-kabanica*.

divanhāna, divanāna, divhana i divhāna *f* (pers.) *prostrano predsoblje (hodnik) na spratu u starim građanskim kućama*. < tur. *divanhane* < pers. *dīwānhāne (dīwān-hāne)*, bukvl. »kuća, mjesto za razgovor i vijećanje«; v. kompon. pod *divan i hane*.

divānija *f* (pers.) *vrsta arapskog pisma kojim su pisani carski fermani*.

< tur. *divani* < pers. *dīwānī* (v. *divan* + ar.-pers. suf. -ī), skraćeno od ar.-pers. *ḥatt-i dīwānī* »pismo divanija«.

divānija *m* (pers.) *blesast, sulud, lakouman*. — »Stan' polako, divānija Mujo!« (Lord 154).

< tur. *divane* »lud; sulud« < pers. *dīwāne* »lud«.

divāniti, 1. *besjediti, govoriti, razgovarati*. — »A svak muči ništa ne divani« (M. H. III 42).

2. *u slavonskim dijalektima: ašikovati, voditi ljubav*.

Izv. od *divan* (v.).

divān-kabanica *f*, *duga crvena kabanica od jakog, debelog sukna*. — »A pokrij me divan-kabanicom« (M. H. III 310); »Kom' je kuća divan-kabanica, / mač i puška i otac i majka, / neka ide u četu junačku« (K. H. II 506). Naša složenica od *divan* (v.) i *kabanica*.

divčik, v. *dilčik*

divhana, v. *divanhana*

divit *m* (ar.) *pernica sa mastionicom zajedno. Pernica se sastoji od duguljaste kutije u kojoj se drže kalami od trske, a na njenom jednom kraju pričvršćena je mastionica (zv. kulkuma). Pernica se zadijevala za pas ili bensilah, a mastionica bi štitila*

da divit ne propadne kroz pas. Divit je pravljen od metala i obično je žute boje. U mastionici je smotak konaca nātopljen mastilom zv. murećefom, kako se ne bi mastilo proliolo. — »Uzmidere divit i kalema« (M. H. III 429).

< tur. divit < pers. dewīt
< ar. dāwāt.

diz m i **diza** f (tur.) red, ono što je poredano u jedan red ili nanižano. »Diz zub« = zub iz reda zuba koji su poredani jedan do drugog kao niska (dizija). — »Hanum kadu diz zub zabolio« (I. Z. 86); »Sve je njojzi mlađan sakovao, / al' ne može biser diza zube« (I. Z. II 211). < tur. dizi »niska, struka«.

V. dizija, dizma.

dizdār -ára, **dizdārac** -ra m (pers.) zapovjednik tvrđave, zapovjednik utvrđenog grada. — »Dizdar gradu vrata zatvorio« (M. H. III 43); — »I ako je moj mali gradac, ali sam ja u njemu dizdara« (Vuk, Posl. 94). — Od ovog su nastala prezimena Dizdār i Dizdārević.

< tur. dizdar < pers. dizdār »čuvar tvrđave« < pers. diz »tvrđava, utvrđeni grad« i pers. dār, prez. osn. od dāšten »držati, imati«.

Dizdār, Dizdārević, v. dizdar

dizdin, v. dizgin

dizga f (tur.) podveza, podvezica za čarape.
< tur. dizge.

dizgin, dizdin (dizgen, dizgun) m (tur.) kajiš, kožni povodac od uzde. — »Vi dizgine konjma otpuštite« (K. H. I 68); »Pa mu dizgin baci na jabuku«, »Pa mu dizdin baci na jabuku« (Lord 91, 93); »Jednom ga je

zmijom zauzdala, / A od dvije dizgen načinila« (M. H. II 6); »On doratu dizgun zabacio« (M. H. III 423).

< tur. dizgin.

V. dizgini.

dizgini m pl. (tur.) dio zaprežne opreme: dugi kajiši kojima se upravlja zapregnutim konjima. Plural od dizgin (v.).

dizija, diska f (tur.) niska ili struka od ogrlice dukata, bisera ili korala. — »Đerdan joj je na grlu b'jelome, / na kom ima do trista dizija« (M. H. X 55); »vjernu ljubju drži na krilašcu, / i po vratu broji joj dizije« (Muz. zap. Inst. 3276).

< tur. dizi.

dizluci, dizluke -lūkā, pl. t. (tur.) podveze na tozlucima; dokoljenice. — »na tozlucih kovče i dizluci« (M. H. III 91). < tur. dizlik (diz-lik) < tur. diz »koljeno« + tur. suf. -lik.

dizma f (tur.) zid kuće ili zgrade od drvene građe, napravljen od greda poredanih jedna do druge u uspravnom ili kosom položaju.

< tur. dizme, partic. od dizmek »poredati, složiti«.

doádžija, v. dovadžija

doandžija, v. dogandžija

dogan m (tur.) vrsta sokola kojim se lovilo.
< tur. doğan.

V. dogandžibaša, dogandžija.

dogandžibaša m (tur.) vrhovni upravitelj lova u Tur. Carevini; zapovjednik dogandžija.

< tur. doğancıbaşı (doğancı-başı), v. kompon. pod dogandžija i baš.

dogandžija, doandžija (pl. dogandžije) 1. onaj koji lovi ptice sa

jeanom vrstom sokola zv. *do-gan*, sokolar.

2. *dogandžije* su sačinjavali poseban odred dvorskih lovaca u Tur. Carevini.

< tur. *doğancı* (*doğan-cı*), v. *dogan* + tur. suf. *-cı*.

dogramadžija *m* (tur.) starinski majstor stolar, drvodjelja, rezbar. — »Dogramadžije su radili drveninu oko šadrvana, sebilja i bunareva i krovove iznad česama. Sve prostije poslove radili su dunderi i igrati« (Kreš. Vodovodi 167).

< tur. *doğramacı* (izv. od *doğramak* »isjeći, izdrobiti«).
V. *dogramadžiluk*.

dogramadžiluk *m* (tur.) starinski stolarski zanat; rezbarenje.
< tur. *doğramacılık*, v. *dogramadžija* + tur. suf. *-lik*.

dohāberiti, dōhaberiti, dojaviti, javiti, obavijestiti.
Izv. od *haber* (v.).

dōhakati, doći kome glave; upropastiti; učiniti kraj nečemu. — »On kako će begu *dohakati*« (K. H. I 167); »Ko će Musi *dohakati* živu« (Lord 99).
Izv. od tur. *hak* < ar. *ḥaqq* »pravo, istina«.

lojānisati, dojanli, v. dajanisati, dajanli

Dojanlić, v. dajanli

ōksan, num. (tur.) devedeset, broj 90.
< tur. *doksan*.

okūndisati -išem, naškoditi, nauditi.
< tur. *dokundu*, perf. 3. lice sing. od *dokunmak* »naškoditi«. V. *dokunisati*.

kūnisati -išem, naškoditi, nauditi.
< tur. *dokunmak* »naškoditi«.

dokusūriti, 1. dokrajčiti, okončati.

2. *izmiriti, nadomiriti, isplatiti ostatak duga.*

Izv. od *kusur* (v.).

dōlāf -āfa, dōlāp -āpa m (pers.)

1. *nepomični ormar sa policama, pričvršćen uz zid ili uzidan u zidu.* — »U odaji *dolaf* otvorila« (M. H. III 366); »I po kuli rafi i *dolafi*« (Vuk V 365); »On prilazi šarenu *dolapu*, / Sa *dolapa* ključe povadijo« (Lord 58).

2. *postrojenje za navodnjavanje, kolo na rijeci.*

< tur. *dolap* < pers. *dūlāb*, sa oba značenja kao u nas (u ar. takođe *dūlāb*).

dōlama f (tur.) vrsta starinske muške i ženske nošnje, slična kaputu, od ljubičaste (mor), zelene ili crvene čohē, sa dugim rukavima koji su zatvoreni ili razrezani, otvoreni (sa čevkenima), tako da vise ili se straga sapnu jedan za drugi da ne smetaju i da su ruke slobodne. Obično je do koljena, ali može biti i duža. Neke se *dolame* *presamićuju* *sprijeda* i *pojasom* *pašu*. *Dolamu* su nosili *janjičari*, a kasnije je u nas dobila značaj *svečane narodne nošnje*. — »Na Ahmi je mor-*dolama*, / mor-*dolama* do koljena« (Sevd. 156); »Dug-*dolamu* Vrcić-bajraktara« (M. H. III 171).

< tur. *dolama*. Po tur. istoričaru Ahmed Rasimu (str. 322) *dolama* je *janjičarski kaftan*, a ime je dobila po tome što su *janjičari* imali običaj da pri putovanju, radi lakšeg hoda, oba skuta svojih *kaftana* zavrate i zadiju za *pojas*. Tu radnju označava tur. inf. *dolamak* »zavratiti (skute)«, od čega skraćeni inf. *dolama* »zavraćanje

(skutova)« i po tome je ovaj kaftan nazvan *dolama*.

dòlāp, v. *dolaf*

dòldrma, v. *dondurma*

dòlibaša *m* (tur.) *ravnatelj sofre, stoloravnatelj; onaj koji na gozbi sjedi u gornjem čelu stola i upravlja zdravicama*. — »gdi je sopra — tu je dolibaša, / gdi je vojska — tu je arambaša« (VukI 466); »Đe je svadba da si delibaša, Đe je sofrada si dolibaša« (Vuk, Posl. 74); »Tri su čaše, a tri dolibaše« (M. H. III 211).

Izv. od *dolija* (v.) i *baš* (v.) putem tur. izft.

dolīdati, *puniti; puniti stomak preko mjere kafom, vodom ili kakvim drugim pićem; ispijati preko mjere*.

Izv. od tur. *dolu* »pun« (tur. inf. *dolmak* »puniti«); *dolijati*, pa *dolīdati*.

V. *nadolīdati* (se).

dòlija, tòlija, tòla *f* (tur.) *trpeza za kojom redna čaša naokolo hoda; čaša kojom se napijaju zdravice*. — »Dolibaša apostole Pavle / On okreće sofrom i dolijom«, »Pak pogleda i dva i tri puta / Niz velike sofre i dolije« (Petrar. 70); »Joje nas ljudi vodili od dolije do dolije, de je ljepše jesti i piti« (zap. Inst. 2800); »Za gotovu tolu zasidese, / okrenuše čašom na okolo«, »Na poljani tolu zametnuše, / razložiše piće na poljani« (M. H. III 4, 102); »Izvila se zlatna žica vrhom iz mora, / savila se delibaši oko dolije« (Vuk I 41); »Naša slava a naša dolija, / Svijem ću vam biti doli-baša« (Petrar. 478).

< tur. *dolu* (*doli*) 1. »čaša napunjena pićem«, 2. »pun, napunjen«; starotur. *tola* »pun, na-

punjen« (u pers. *dūlā* je čaša ili testija za vodu ili za alkoholno piće).

V. *dolibaša*, *dolīdati*, *nadolīdati* (se).

dòlma *f* (tur.) *nadjev; punjene paprike, paradajz itd. Punjenje se vrši samljevenim mesom pomiješanim sa pirinčem*.

< tur. *dolma* »nadjev« < tur. inf. *dolmak* »puniti, nadijevati, filovati«.

V. *dolmadžik*, *dolmiti*, *nadolmiti*, *jalandži-dolma*, *sogan-dolma*.

dolmāžik *m* (tur.) *vrsta jela: obloženi kolačići od isjeckane bravlje džigerice*.

< tur. *dolmacık* (*dolma-cık*), deminutiv od *dolma* (v.)

dòlmiti, *nadijevati, puniti, filovati*.

< tur. *dolmak* »nadijevati, puniti«.

domāzluk i domāzluk *m* (tur.) 1. *domaće životinje koje se uzgajaju za potrebe domaćinstva i za priplod*.

2. *ispasište za stoku*. U ob. gov.: »Pusti hajvan u domazluk«.
< tur. *damızlık* (*damız-lık*) »domaća životinja namijenjena za rasplod« < tur. *damız* »štala za uzgajanje stoke« + tur. suf. *-lik*.

dōmbak *m* (tur.) *gatnjak, ućkur*.
< tur. *don bağı* »sveza od gaca«, izft. od tur. *don* »gace, šalvare« i tur. *bağ* »sveza«.

dòmuz *m* (tur.) 1. *svinja, krmak*. — »Šta zna domuz šta je majdonoz« (nar. posl.).

2. *u pren. zn.: tvrdoglav, uporan čovjek*.

< tur. *domuz*, *donuz*.

V. *domuzluk*, *domuzovina*.

domuzluk

domuzluk *m* (tur.) *ljutnja iz tvrdoglavosti, tvrdoglavost, tvrdokornost; svinjarija*.

< tur. *domuzluk* (*domuz-luk*),
v. *domuz* + tur. suf. *-luk (-lik)*.

domuzovna *f*, *svinjatina, krmetina*.

Izv. od *domuz* (v.).

donanma *f* (tur.) *osvjetljenje i kićenje prilikom kakve svečanosti, iluminacija*.

< tur. *donanma*.

dondurma, döldurma *f* (tur.) *sladoled*.

< tur. *dondurma* »sladoled«, part. od inf. *dondurmak* »smrznuti, slediti« (tur. *don* »led«).
V. *dondurmadžija*.

dondurmadžija, döldurmadžija *m* (tur.) *poslastičar koji pravi i prodaje sladoled*.

< tur. *dondurmaci*, v. *dondurma* + tur. suf. *-ci*.

dönlük *m* (tur.) *čoha ili neko drugo platno koje kao materijal služi za gaće, čakšire, šaljvare itd.* — »Više mu je pod koljenom zlata, / već donluka čohe na koljenu« (S. B. IV 65).

< tur. *donluk* (*don-luk*) < tur. *don* »gaće i donji dio odjeće uopšte« + tur. suf. *-luk (-lik)*.

dörat, hipok. dëro *m* (tur.) *konj zatvoreno crvene, crvenosmede dlake*.

< tur. *doru at*; tur. *doru* »zagasit, smeđ« i tur. *at* »konj«.
V. *doratast, doruša*.

döratast, adj. *zatvoreno crvene, smeđe boje*.

Izv. od *dorat* (v.).

Döréal *m* (tur.) *naziv jednog kvar-ta u Beogradu*.

< tur. *dört yol (ağzı)* »raskršće«, bukv. »mjesto gdje se sastaju četiri puta«; tur. *dört* »četiri«

+ tur. *yol* »put« + tur. *ağz* »usta, otvor, vrh, stjecište« itd.

dört num. (tur.) *četiri, broj 4*.

< tur. *dört*.

V. *dörtadžihar, Doréal*.

dörtadžihār -āra (tur.-pers.) *duplo četiri (izraz u igri tačle)*.

< tur. *dörtçeher, dörtçar* (*dört-çeher, dört-çar*) »četiri i četiri«
< tur. *dört* »četiri« + pers. *čehār, čār* »četiri«.

döruša *f* *doratasta kobila*.

Izv. prema *dorat* (v.).

döslučiti, živjeti u prijateljstvu, u ljubavi. — »Dva je dana s njome doslučio, / a treći se s njome zavadio« (I. Z. III 108).

Izv. od *dosluk* (v.).

dösluk, döstluk *m* (pers.-tur.) *prijateljstvo*. — »S popovima u dosluku bud'te« (Vuk, Rječnik); »... i narod bi sa svojim »komšijama« živio u boljem dosluku« (Zembilj III 41); »Al si s njima dostluk ufatiao« (M. H. III 422).

< tur. *dostluk*, v. *dost*. + tur. suf. *-luk (-lik)*.

döst -a i döst, dösta *m* (pers.) *prijatelj*. — »S'jeci dušmane, zovi dostove« (I. Z. III 130).
< tur. *dost* < pers. *döst, düst* »prijatelj«.

V. *döslučiti, dosluk*.

döva *f* (ar.) *1. molitva bogu*.

2. blagoslov.

< tur. *düa* < ar. *du'ā* »molitva«.

V. *dovadžija, dovale, hajir-dova, bed-dova, dovu činiti, dovu učiniti*.

dovadžija, doadžija *m* (ar.-tur.)

1. onaj koji dovu čini, koji upućuje molitvu bogu za sebe ili za nekog drugog. — »A ja ću vam biti dovadžija« (K. H. I 287).

2. u bivšoj sarajevskoj cehovskoj organizaciji pojedinih zanata (esnafu) zanatlija koji čini prigodnu dovu.

< tur. *duacı* (dua-cı), v. dova
+ tur. suf. -ci.

dovále, doválje, v. ejdovale

dovu činiti, *moliti se bogu, dovu izgovarati, upućivati molbu bogu*. — »Diže ruke, Bogu dovu činio: / Daj mi, Bože, vihor sa planine« (B. V. 1892. 206).
Izv. od dova (v.).

dovu učiniti, *zamoliti se bogu za svoje ili nekog drugog dobro i sreću, blagosloviti*. — »Kralj će tebi dovu učiniti« (K. H. I 215); »A vami je dovu učinio« (M. H. III 71).
Izv. od dova (v.).

dovûlbaz, v. daulbaz.

dragôman m (ar.) *službeni tumač, prevodilac, pri stranim diplomatskim predstavništvima u Turskoj i drugim zemljama na Istoku*.

< ar. *tārğumân* »tumač«.
V. terdžuman.

drām m (grč.) *mjera za težinu: 1/400 oke, tačnije: 3,207 grama*. — »Osam drama u nju sa suo praha« (M. H. III 480).
< tur. *dirhem*, v. dirhem.
V. dramlija, dramaluk.

drāmaliuci -lūkā, **drāme** -âmā pl. t. (grč.-tur.) *čarape (muške i ženske) od najljepše tanke vune. To su u tursko vrijeme bile u nas najskuplje čarape. Ženske drame koje su bile na prstima crveno obojene zvale su se još i kinalije ili kernalije (v.)*. — »Duša mi bijaše, kad bi se pomolila na vrata u lipiskim taha-papučama i bijelim kao snijeg dramama čarapama« (Zembilj III 18).

< »**Drāma**« ime grčkog grada u istočnom dijelu Egejske Makedonije» + tur. suf. -lik (-lik).

drāmaliuk m (grč.-tur.) *krupna sačma, krupno zрно za metke lovačkih pušaka*.

< tur. *dirhemlik* (dirhem-lik),
v. dram + tur. suf. -lik.

drāme, v. dramaluci.

drāmlija i drāmalija f (grč.-tur.) *krupna sačma, krupno zрно za metke lovačkih pušaka*.
< tur. *dirhemli* (dirhem-li), v. dram + tur. suf. -li.

dringati, v. dirindžiti

Drvenija f, *ime drvenog mosta na Miljacki u Sarajevu*.
Izv. od srp. hrv. adj. *drven* sa suf. -ija, koje dolazi od ar.-pers. adj. suf. -ī, po uzoru na turske izvedenice sa ovim suf.: *drvenī*, pa onda, da se omogući deklinacija, *drvenija*, što znači »drvena« (čuprija).

držman m (tur.) *krupan čovjek, visok i korpušast čovjek*.
< tur. *dizman*, *dizmen*.

dubára f (pers.) 1. *duplo dva (izraz u igri tavle i domina)*.
2. *figur. podvala, varka*. — »Udario mu dubaru« = podvalio mu nešto.
< tur. *dubara*, < pers. *du bāra* »dva puta; duplo dva u igri tavle«.

dubeš m (pers.-tur.) *duplo pet (izraz u igri tavle)*.
< tur. *dubeş* (du-beş) »dva puta pet« < pers. *du* »dva« i tur. *beş* »pet«.

dubura f (ar.) *stražnjica*.
< tur. *dübür* < ar. *dubur* »zadnja strana, ono što je straga«.

dûcân -ána m (ar.) *trgovačka radnja*. — »Od tvog hana do

dućandžija

moga dućana« (K. H. I 164).
< tur. *dukkân* (č. dukjkjan)
< ar. *dukkân*.
V. dućandžija.

dućandžija *m* (ar.-tur.) *trgovac*. —
»Veće misle dućandžije
mlade« (K. H. I 445); »Dućan-
dije sve na noge skaću« (Lord
102).
< tur. *dukkâncı*, v. dućan +
tur. suf. -ci.

dūd *m* (tur.) *murva*, *Morus alba*
i *Morus nigra* (bijeli i crni dud)
iz fam. *Moraceae*.
< tur. *dut* (u pers. *tūt*).
V. mordud, šamdud.

Dúda, v. Dudija

Dúdija, hipok. **Dúda** (pers.) *musl.*
žensko ime.
< tur. *duđu* »žena, hanuma«
< pers. *tūtī* »papagaj«.

dūdúk *m* (tur.) 1. *mala jednocje-
vna svirala*.
2. *duga sviraljka koju čobani u
proljeće prave od vrbove kore*.
< tur. *düdiük*.

dūdun *m* (tur.) *svadba*.
< tur. *düğün*.

dugmāli indecl. adj. (pers.-tur.)
s dugmetima, s pucama. — »Pa
izvadi dugmali dolamu, /
dugmeta su od zlata šimšeta«
(M. H. III 510).
< tur. *düğmeli* (*düğme-li*), v.
dugme + tur. suf. -li.

düğme, pl. **düğmeta**, *düğmētā n*
(pers.) 1. *puce, pulka (na odjev-
nom predmetu)*. — »Na košulji
od zlata dugmeta« (K. H.
II 311).

2. *puce, tipka za zvonce, tipka
na kakovom aparatu*. — »Priti-
sní na dugme«.

< tur. *düğme*, sa oba značenja
kao u nas < pers. *tukme* »pu-
ce, pulka na odijelu«.
V. dugmali.

dühān, dūvān -āna m (ar.) *duhan*.
< tur. *duhan* < ar. *duḥān*
»dim, gusta para, a sada i biljka
duhan«.

V. duhandžija, duhankesa, du-
haniti.

**dühānkesa, dūvānkesa, dūhān-
česa, dūvānčesa (dühān-kēsa, dū-
hān-česa, dūvān-kēsa, dū-
vān-česa) f** (ar.-pers.) *torbica u
kojoj se duhan drži, nosi*. —
»... sprema se da ide, sipa du-
van u duvankesu« (Šol. I
82); »... vadeći ipak iz džepa
lepu, kožnu duvan-kesu«
(Devajtis 9).

V. kompon. pod duhan i kesa.

**dühāndžija, dūvāndžija i dūhān-
džija, dūvāndžija m** (ar.-tur.)
pušač. — »Tvoj je babo du-
vandžija, ne smim divojko«.
(Muz. zap. Inst. 2071).

< tur. *duhancı*, v. duhan + tur.
suf. -ci.

dühāniti, dūvāniti, 1. pušiti.
2. *snabdijevati nekog duhanom*.
Izv. od duhan (v.).

**dühāniti se, dūvāniti se, snabdi-
jevati se duhanom**.
Izv. od duhan (v.).

**dūjisati se -išēm, dosjetiti se, pri-
sjetiti se**. — »Odmah se je ja-
du dujisao, / pa on ide u
gornje odaje« (I. Z. II 241); »No
se dite jadu dujisalo, / Pa
joj špatlu na dolinu baci« (Vuk
VII 274).

< tur. *duymak* »osjetiti, osje-
ćati«.

dūlek, tūlek (dūmlek) m (tur.)
1. *tikva bundeva*.

2. *mala, nenarasla tikva, tikvica
u vrtu*.

< tur. *dölek* »karpuzice i di-
njice u bostanu«.

dūlum, v. dūnum

dūmān, dūmān -āna *m* (tur.)

1. *dim, magla; prašina*. — »Zbi se duman niz polje Orlovo«, »Pa mu brzo vatra prihvatila, / stadoše mu biti dumanovi, / a za njima mavi plamenovi« (K. H. I 74, II 110).

2. *fig.: briga, zamagljenost misli, kao polusan*. — »U veliku je dumanu«; »Dok ja bijah u zemanu, / al' ti prođoh u dumanu« (I. Z. III 18).

< tur. *duman* i *tuman*.

dumēdžija, *v. dumendžija*

dūmen *m* (tur.) *kormilo, krma*. — »Kada Ibro do dumen a sađe« (M. H. III 338); »Jovo prođe na dumen na šajku« (Vuk II 620).

< tur. *dūmen*.

V. *dumendžija*, *dumeniti*, *dumenisati*.

Dumēndžić, *v. dumendžija*

dumēndžija (dumēdžija) *m* (tur.) *kormilar, krmaloš*. — Od ovog je nastalo prezime *Dumēndžić*. < tur. *dumenci*, *v. dumen* + tur. suf. -ci.

dūmeniti -īm, dumēnisati -išēm, kormilariti. — »Pa dumeniš na debelom moru, / ti upravljaj na moru đemiju« (M. H. III 339).

Izv. od *dumen* (v.).

dunājluk, *v. dun'jaluk*

dūndar *m* (pers.) *gomila živih bića (ljudi, marve itd.)*. — »U dundare Vlahe savijati«, »Dostiže mu jedan dundar konja« (K. H. I 73, II 275). < tur. *dūmdar* < pers. *dumdār (dum-dār)* »zaštitnica posljednjih odreda vojske«; pers. *dum* »rep« + pers. *dār* prez. osn. od inf. *dāšten* »imati, držati«.

dūnder, dūnderin *m* (pers.) *starinski stolar i graditelj (drvo-djela, tesar i zidar ujedno)*. — »Dok klesari rade o kamenu, a dogramadžije o drvetu, dūnder je sposoban za sve: on je kadar da napravi malu bosansku kuću od temelja do šljemenā« (Kreš. Esnafi 176).

< tur. *dūlger* < pers. *durger, durūger*, skr. od *durūdger (durūd-ger)* < pers. *durūd* »drvena grada« + pers. suf. -ger. V. *dunderisati*, *dunderluk*.

dūnderisati -išēm, baviti se dūnderskim zanatom, graditi. Izv. od *dunder* (v.).

dūnderluk *m* (pers.-tur.) *dunder-ski zanat*. < tur. *dūlgerlik (dūlger-lik)*, *v. dunder* + tur. suf. -lik.

dūn'jā (dūnjā) indecl. *m* (ar.) *svijet, ovaj svijet, ovosvjetska prolazna dobra*. — »Nemoj dunja milovat« (Nar. bl. 309). < tur. *dūnya* < ar. *dunyā (āl-dunyā, āddunyā)* »ovaj svijet« osn. zn.: »najniži (svijet)«; ar. *dunyā* je elativ f., a *ād-dunyā* je u značenju superlativa f. od adj. *dāniyy* »blizak, nizak«.

V. *dun'jalučina*, *dun'jaluk*, *dun'ja-mal*, *terći-dun'ja*.

dun'jalučina, dunjalučina, augm. od *dun'jaluk* (v.).

dun'jaluk, dunjáluk (dunājluk) *m* (ar.-tur.) 1. *ovaj svijet; ljudstvo na zemaljskoj kugli*. — »Niko na dunjaluku ne pamti ovakve zime« (Gajret 1929, 55). 2. *materijalna bogatstva, imetak; ovosvjetska dobra*. < tur. *dūnyalık (dūnya-lik)*, *v. dun'ja* + tur. suf. -lik.

dūn'jā-māl, dūnjā-māl *m* (ar.) 1. *sva bogatstva ovog svijeta*. 2. *silna bogatstva, silni imetak*.

dünüm

< tur. *dünya-mal* < ar. *dunyā*, v. *dun'ja* i ar. *māl*, v. *mal*.

dünüm, dulum *m* (tur.) *mjera za površinu zemljišta: 1.000 m² (10 ari).*

< tur. *dönüm*.

dünjä, dunjalučina, dunjáluk itd., v. *dun'ja, dun'jalučina* itd.

dür! dura! interj. (tur.) *stani! stoji! čekaj!* — »Dur, dorate, pust mi ostanuo! / Il' sa mojom il' sa tvojom glavom!« (Vuk VII 93); »Nit mi ko dur, ni bre! (Zembilj III 45); »Dur, delija, ide Pantelija«, »Dura, dura, otče, kaludere« (Marjan.); »Dur, dorate, moje desno kri-lo!« (M. H. III 432); »Dura doro roditelja moga, / s tebe ću ja izgubiti glavu« (K. H. II 315). < tur. *dur, dura*, imp. od *durmak* »stajati, mirovati, čekati, trpiti«.

V. *duradžak, durak, Durak, Duran, durašan, durati, dur-bak, dur bakalum, durmađan, Durmiš, durun, durun orda, izdurati, nadurati, naduravati* se.

duradžak -aka *m* (tur.) 1. *stanka, mjesto gdje se stoji, gdje treba zastati.*

2. *oznake u muslimanskoj brojanici (tespihu) koje dijele zrna na tri jednake grupe (svaka grupa ima po 33 zrna) i koje označuju mjesta gdje treba zastati u učenju.*

3. *drveni stalak u koji se dijete stavlja da može stajati.* — »Od tri meseca dete se meće u duradžak, i tu se odupire nogama te i sedi i stoji, a posle u dubak« (Miodrag. 160).

< tur. *duracak* »stanka, mjesto gdje se stoji« (part. fut. od inf. *durmak* »stajati«.

durak *m* (tur.) *stajalište, mjesto, mjesto na kome se stoji.*

< tur. *durak* »stajalište, stanica, mjesto na kome se stoji«, fig. »stalan, čvrst«.

Durāk i Durak (tur.) *musl. muško ime.*

< tur. *Durak*, lično ime, »Stalan, Čvrst« < tur. *durak* sa pren. zn.: »stalan, čvrst« < tur. inf. *durmak* »stajati«, v. *durak*.

Duran, hipok. Duro (tur.) *musl. muško ime.*

< tur. *Duran*, lično ime, »Stalan, Čvrst« < tur. inf. *durmak* »stajati, mirovati, trpjeti«.

durašan, dūratan, dūrēcan adj. *izdržljiv, trajan, postojan.* Izv. od *durati* (v.).

dūratan, v. *durašan*

durati, trpjeti, podnositi, trajati. — »Jadan paša durati ne može« (M. H. III 70).

< tur. *durmak* »stajati, mirovati, trpjeti, podnositi, čekati« (Rj. JAZU i Berneker dovode ovaj naš glagol u vezu sa tal. *durare*, dok je Meyer mišljenja da dolazi od tur. *durmak*. U prilog stanovištu da je od tur. *durmak* govore i izvedenice *dur, durak, duran, dura-džak, Durmiš, durmađan* itd. koje su izvedene od tur. *durmak*, a upotrebljuju se u nas kao turcizmi).

dür-bāk! interj. (tur.) *stani pa pogledaj! pogledajder!*

< tur. *dur*, imp. od *durmak* »stajati« i tur. *bak*, imp. od *bakmak* »gledati, pogledati«.

dür bakalum! interj. (tur.) *stani da vidimo! čekaj da vidimo!* V. kompon. *pod-dur* i *bakalum*.

dürbin -ina *m* (pers.) *dvogled, dalekozor.* — »U njegovavik *dürbin* u desnici« (M. H. III 221). < tur. *dürbün* < pers. *dürbin*

(*dūr-bīn*) bukv. »dalekovid« slož. od pers. *dūr* »daleko« i pers. *bīn*, prez. osn. od inf. *diiden* »vidjeti, gledati«.

V. *durbiniti*, *nadurbiniti*.

durbīniti, *gledati kroz durbin*, *kroz dvogled*. — »Durbinila Bedremane majka, / Nadurbini u mrke kočije« (Muz. zap. Inst. 1811).

Izv. od *durbin* (v.).

dūrēčan, v. *durašan*

dūrēcli, indecl. adj. *izdržljiv, trajan, postojan*.

Izv. od *durati* (v.) i tur. suf. -li.

dürmađan adv. (tur.) *neprekidno, neprestano, bez zastoja*.

< tur. *durmađan* < tur. inf. *durmak* »stajati, trajati«.

Dürmiš, hipok. **Dürmo** (tur.) *musl. muško ime*.

< tur. *Durmiš*, *Durmuš*, lično ime, »Stojan« < tur. *durmiš* (*durmuš*) »koji je stajao, trpio, durao« (part. perf. od inf. *durmak* »stajati, trpjeti« itd.

Dūro, v. *Duran*

dūrun! **dūrum!** interj. (tur.) *stojte! zastanite! čekajte!*

< tur. *durun!* imp. 2. lice pl. od inf. *durmak* »stajati, mirovati« itd.

V. *durun orda*.

dūrun orda! **dūrum orda!** interj. (tur.) *stojte vi tamo! stojte ona-mo!* — »Car dželatim' »durum orda« viknu« (K. H. I 47).

< tur. *durun orda!* < tur. *dur-run!* imp. 2. lice pl. od *durmak* »stajati« i tur. *orda* »ondje«.

dūse n (pers.) *duplo tri* (izraz u igri tavlje).

< tur. *dūse* »dvaput po tri« < pers. *du-se* »dva-tri«; pers. *du* »dva« i pers. *se* »tri«.

dūstaban, **dūstaban**, **dūztaban**, **dustabānlija** m (tur.) *onaj koji je ravnih stopala, pes volgus*.

< tur. *dūztaban* (*dūz-taban*), v. komp. pod *duz* i *taban*.

dustabānlija, v. *dustaban*

dūstūr -ūra m (ar.) *zbornik zakona i naredaba koji je izdavan u Turskoj Carevini*.

< tur. *dūstur* < pers. *dustūr* (u ar. *dustūr*, takode < pers.).

dūšek m (tur.) *vunena postelja (madrac) koja se, u vrijeme dok još kreveti nisu unišli u upotrebu, sterala na pod i na njoj se spavalo*. — »Delije mi prostrše dušek« (M. H. III 447).

< tur. *dōšek*.

V. *dušek-hasta*, *dušekluk*.

dūšek-hāsta f (tur.-pers.) *bolesnik koji je privezan za postelju, veliki bolesnik*.

< tur. *dōšek hasta*, v. kompon. pod *dušek* i *hasta*.

dušekluk m (tur.) 1. *vrsta ormara u kome se drže dušeci i jorgani kad nisu u upotrebi. Odignut je od poda i pričvršćen uza zid*. 2. *platno od koga se prave dušeci*.

< tur. *dōšeklik* (*dōšek-lik*), v. *dušek* + tur. suf. -lik.

dušēma f (tur.) *kućna prostirka* < tur. *dōšeme*.

dušēme n (tur.) *svilom protkan bijeli bezni čaršaf, veličine 1 × 2 m, kojim se žena zaogrće preko feredže*.

< tur. *dōšeme*.

dūšeš m (pers.) *duplo šest* (izraz u igri tavlje).

< tur. *dūšeš* < pers. *du-šeš* »dva-šest«; pers. *du* »dva« i pers. *šeš* »šest«.

dūšmān, **dūšman**, **dūšmanin** m (pers.) *neprijatelj, protivnik*. —

dušmánluk

»Dušmanin si, za Boga ne znadeš« (M. H. III 246); »Ko je sebi dušmanin, kako će drugom biti prijatelj?« (Vuk. Posl. 142).

< tur. *düşman* < pers. *dušmen*. V. dušmanluk, din-dušman.

dušmánluk i dušmánluk *m* (pers.-tur.) *neprijateljstvo*.

< tur. *düşmanlık*, v. dušman + tur. suf. -lik.

dùvak -a i **dùvāk** -áka *m* (tur.) *veo nevjeste, tanka koprena kojom se mlada prekriva preko glave i lica*. — »mlada pod duvakom«; »Nije s glave ni duvak skinula« (K. H. I 367).

< tur. *duvak*.

dùvān, **dùvándžija**, **dùvānkesa** itd. v. duhan, duhandžija itd.

dùvār -a *m* (pers.) *zid*. — »Iz duvara pendžer izvadila« (M. H. III 503).

< tur. *duvar* < pers. *dīwār*. V. duvardžija.

dùvārdžija i duvārdžija *m* (pers.-tur.) *zidar*.

< tur. *duvarcı* (*duvar-cı*), v. duvar + tur. suf. -ci.

dùvel *m* (ar.) *car, kralj; carstvo, kraljevstvo, država*. — »Hoće li mi se narugat duveli« (K. H. I 465).

< tur. *düvel* »carstva, države«

< ar. *duwāl*, pl. od *dāwāl*, v. devlet.

düz adj. (tur.) *ravan, uravnjan*.

< tur. *düz*.

V. dustaban, dibiduz.

düzen *m* (tur.) 1. *ono čime se žena dotjeruje i uljepšava: kozmetička sredstva, nakit i ukrasi*. — »Na se meće četiri duzena: jedan duzen bakam i bjelilo, / drugi duzen surme i obrve, / treći duzen biser i dukate, / a četvrti dibu i kadi-fu« (Beh. V 109).

2. *ugadanje muzičkog instrumenta (štimovanje)*.

< tur. *düzen*, sa značenjem kao u nas.

V. duzeniti, duzenli, uduzeniti, naduzeniti se.

düzeniti, *dotjerivati, dogoniti, uljepšavati*.

Izv. od duzen (v.).

duzenli, indecl. adj. (tur.) *dotjeran, uređen, nagizdan*. — »I onijeh duzel djevojaka, / i duzenli lijepih momaka« (M. H. X 92).

< tur. *düzenli*, v. duzen + tur. suf. -li.

düzina *f* (tal.) *svežanj, snop, paket koji sadrži 12 komada nekih predmeta (npr. kašika i sl.)*.

< tur. *düzine* < tal. *dozzina*.

düztaban, v. dustaban.

DŽ

džāba, džābica *f* (tur.) 1. ono što je besplatno dato, poklon. — »A džāba mu sve moje oružje!« (M. H. III 162).

2. besplatna kafa koja se pije u kafani kao čašćenje za kakvo veselje (npr. kad se nekome rodi dijete, ili se oženi, pa daje džābu za sve prisutne u kafani).

3. u značenju »na stranu, »ostavi« u frazi »džāba ti što pije, ali se i kocka«.

< tur. *caba* »ono što je besplatno, poklon«.

V. džābaisati, džābaluk, džābe.

džābaisati -išēm, pokloniti.

Izv. od džāba (v.).

džābaluk *m* (tur.) ono što se dobije besplatno, ne ulažući ni novac ni trud.

< tur. *cabalık*, v. džāba + tur. suf. -lik.

džābē, džāba *adv.* (tur.) *badava*, besplatno; *zalud*. — U ob. gov.: »Džābe (džāba) mu je da se na glavu posadi, neće uspjeti«; »kud ga bije, sve mu krvca lije, / al za džāba, pobjeći ne može« (Muz. zap. Inst. 62).

< tur. *caba*.

džābica, v. džāba

Džābić, v. džābija

džābija *m* (ar.) ubirač vakufskih prihoda (*kiriya* i dr.); za turske uprave ubirač državnih prihoda. Od ovog je došlo prezime Džābić.

< tur. *cabi* < ar. *ġābi*.

džāda *f* (ar.) cesta, drum, put. — »I kojom li džādom putovati« (K. H. I 62).

< tur. *cadde* < ar. *ġāddā*.

džādija i džādija *f* (pers.) vještica, baba-vračara; naopaka starica. < tur. *cađi* < pers. *ġādū*.

Džāfer, hipok. Džāfo (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Cafer* < ar. *Ġāfār*, lično ime; osn. zn.: »mala rijeka«.

Džāfo, v. Džāfer

Džāhid (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Cahid*, lično ime, »Trudbenik« < ar. *ġāhid* »trudbenik«.

džāhil *m* (ar.) neznalica; nepismen čovjek, — »Ti ne gledaj na džāhile šta rade« (Ist. bl. II 224).

< tur. *cahil* < ar. *ġāhil*.

V. džāhiliyet, džāhiluk.

džāhiliyet *m* (ar.) neznanje, neprosvijećenost.

< tur. *cahiliyet* < ar. *ġāhiliyyā*.

džahiluk

džahiluk *m* (ar.-tur.) *neznanje, neprosvijećenost.*

< tur. *cahillik* (*cahil-lik*), v. džahil + tur. suf. -lik.

džāiz (pogr. *ḏāiz*), adv. (ar.) *dozvoljeno, dopušteno, slobodno; vjerom dozvoljeno, vjerom dopušteno.* — »Nije *daiz*, moj zete i bane, / da ovako preliepo odielo, / crnom krvcom bude poštrapano« (F. J. I 59).

< tur. *caiz* < ar. *ḡāiz* »dozvoljen«.

džāli, *džālā*, pl. t. (tur.) *ugledni stari.* — »dok rekoše *džali* i *ridžali*« (Nar. pj.).

Možda je (kako navodi i Miklošić) iz staro-tur. *çal* »starac, starina; sijeda brada«.

džām *m* (pers.) *staklo; prozorsko staklo.* — »Često pogleda na *džam* u *pendžera*« (M. H. III 120).

< tur. *cam* < pers. *ḡām*.

V. *džamdžija*, *džamli*, *džamlićak*, *džamlija*, *džamluk*.

džamādan, *džemādan* *m* (pers.) *vrsta muškog zatvorenog prsluka koji se oblači na anteriju ili košulju; preklapa se na grudi-ma; pravi se od čohi ili kadife, a ukrašen je gajtanima, srmom i dr.* — »Pa obuče *džemādan* a *zlatna*« (K. H. I 482).

< tur. *camadan* < pers. *ḡāme-dān* (*ḡāme-dān*), slož. od pers. *ḡāme* »odijelo« + pers. suf. -dān.

džamājlija, v. *džamlija*

džamāli, v. *džamli*

džāmbās -āsa, **džāmbāz** -āza *m* (pers.) 1. *preprodavalac konja; dobar poznavalac konja, vještak za konje.*

2. *fig. prepredenjak, varalica.*

< tur. *cambaz* < pers. *ḡānbāz* (*ḡān-bāz*) »preprodavalac ko-

nja« osn. zn.: »onaj koji se igra s dušom, koji se izlaže opasnosti«, slož. od pers. *ḡān* »duša« i pers. *bāz*, prez. osn. od inf. *bāḡten* »igrati«.

V. *džambasluk*.

džāmbāsluk *m* (pers.-tur.) *džambasko zanimanje.*

< tur. *cambazlık* (*cambaz-lik*), v. *džambas* + tur. suf. -lik.

Džāmdžić, v. *džāmdžija*

džāmdžija *m* (pers.-tur.) *staklar, staklorezac.* — *Od ovog je došlo prezime Džāmdžić.*

< tur. *camcı* (*cam-cı*), v. *džam* + tur. suf. -cı.

džāmija *f* (ar.) *muslimanska bogomolja sa jednim ili više minareta (bogomolja koja nema minareta zove se mesdžid (v.)).* < tur. *cami* < ar. *ḡāmi* »bogomolja«, bukv. »onaj koji skuplja, okuplja (svijet)«. Od istog izvora je *džēmāt* (v.).

džāmlī, **džāmāli**, indecl. adj. (pers.-tur.) *staklen, od stakla; ustakljen.* — »*džāmlī-pēndžēr*, *džāmāli pēndžēr*« = stakleni prozor; »*džāmlī-tāhta*« = stakleno prozorsko okno. — »Pa se hvati do *džāmlī-pēndžera*« (K. H. I 305); »Kako huknu, *džāmlī tahta* puknu« (M. H. X 76); »Gledala ga Jelena / sa *džāmāli pēndžera*« (Muz. zap. Inst. 2822).

< tur. *camli*, v. *džam* + tur. suf. -li.

džāmlīćak -ćka *m*, *prozorčić.* — »Pred njim draga *džāmlīćak* mu otvori« (GZM 1908. 550).

Dem. od *džamli* (v.).

džāmlija, **džāmājlija** *m* (pers.-tur.) 1. *onaj koji je od stakla, koji je staklen.* — »na čakšire kov-

če džamajlije» (Kurt II 85).

2. **ustakljeni fenjer.**

Izv. od džamli (v.).

džamli-pëndžër, v. džamli

džamli-tähla, v. džamli.

džamluk *m* (pers.-tur.) *stakleni ormar, vitrina; stakleni izlog, prostorija u staklu.*

< tur. *camlık* (cam-lik), v. džam + tur. suf. -lik.

džamòglan, v. adžami-oglan.

džân, džána (džân -a) *m* i **džána** (džána) *f* (pers.) *duša*. — »E, eto, ti si mi ukres'o u džân takav starmali. Čini mi se da mi tebe nema, sve bi mi ovo ostalo lakše bilo« (Andrić 28): »A nas Turke u crkvi da kune. / Koji smo se skoro isturčili, / Da nam džâni u dženet ne odu« (Vuk VI 154); »U popove šćerice / crne mi oke kažu. / Živa mi. džâno, bila, / pogledaj me s njima!« (Vuk I 378). < tur. *can* < pers. *gân*. V. džambas. Džanan, džanarika, džanečija, džanfez, džan-teslim. džanum.

džanâbet, v. dženâbet.

džanak, v. dženjak

Džanan, hipok. **Džáno** (pers.) *mušl. muško ime*.

< tur. *Canan*, lično ime, »Ljubljani, Voljeni« < pers. *gânân* »ljubljeni, voljeni«; pers. *gân* »duša« + pers. suf. -ân.

džanarika *f* (pers.-tur.) *šljiva ran-ka, plod joj crvenkast i okrugao; Prunus mirobalana, Prunus cerasifera*.

< tur. *can eriği*, bukv. »šljiva duše, šljiva kao duša«, izft. < pers. *gân* »duša« i tur. *erik* »šljiva«.

džandâr-baklava *f* (grč.-ar.) *vrsta baklave: zakuha se tijesto i jufke se rasuču kao kod obične baklave, a onda se po nekoliko jufki zajedno zavije oko oklagije ili štapića, tako da se naprave cijevi od tijesta. Kad se to malo prisuši, izreže se na komade dugačke oko 10 cm, ispeku se komadi i onda zaliju ključalim šerbetom. Prije serviranja pune se komadi kajmakom i zgnječenim bademom. Po izgledu je slična poslastičarskoj šam-rolni*.

< tur. *cendere baklavası*, gore opisana vrsta baklave; tur. izft. od tur. *cendere* »presa; debela oklagija kojom se jufke razvijaju« < ar. *gândîrâ* < grč. *kylindras* i tur. *baklava*, v. baklava.

džanečija *f* (pers.) *vrsta domaće (kućne) halve: rastopi se šećer i doda se ista mjera nišeste, pa se to umuti, a zatim se ta smjesa salije u rastopljeno maslo i miješa na vatri (na šporetu) tako dugo dok se ne isprži da porumeni. Masla se stavlja mnogo više nego u rešediju, pa kad bude ispržena, višak masla se odlije. Usljed toga što se u džanečiju stavlja više masla, ona je rjeđa i kompaktnija, dok se rešedija, kad je ispržena, mrvi*. < tur. *caneki* (č. džanekji), gore opisana vrsta halve < pers. *gân*, *gâne* (odnosno *gâneg*) »duša, život« + ar.-pers. suf. -î (*tyy*): pers. *gânegî*, u tur. *canekî*, bukv. »duševno«, u smislu: (slatko jelo) »za dušu« (sr. naše »kao duša«).

džanfez *m* (pers.) *vrsta svilenе tkanine koja se prelijeva (obično u dvije boje)*. — »U kafezu medom odranjena, / i džanfezom zlatnim nagizdana« (I.

džanfezli

Z. III 241); »moja draga, ona sama u crvenu džanfezu« (S. S. 57).

< tur. *canfes* < pers. *ġānfezā* (*ġān-fezā*), bukv. »koji srce razveseljava«.

V. džanfezli.

džanfezli, indecl. adj. (pers.-tur.) od džanfeza (skrojeno). — »Zbog Alije da ga Bog ubije, /pode-ro mi džanfezli dimije!« (Sevd, 98).

< tur. *canfezli*, v. džanfez + tur. suf. -li.

Džano, v. Džanan.

džansevdija, v. sevidžan-baklava.

džān-tēslīm! interj. (pers.-ar.) (bo-gu) dušu predade! umrije! »To izreče, džan teslim učini« (Muz. zap. Inst. 1811).

< pers. *ġān* »duša« i ar. *tāslīm* »predati«.

džānum i **džānum**, uzrječica (pers.-tur.) dušo si mi draga, dušo moja. — »Bre-gidi, bre-džānu m, deli Kara Mustafa!« (Sevd. 46).

< *canim* (*can-im*) »moja duša« < pers. *ġān* »duša« i tur. prisv. zamjen. 1. lice sing. -im.

Džavid (ar.) *musl.* muško ime.

< tur. *Cavid*, lično ime, »Darežljivi« < ar. *ġāwid* »darežljiv«.

džēba, v. džebe

džebāna, v. džebhana

džēbe n i **džēba f** (ar.) 1. bojni oklop napravljen od okruglih metalnih pločica. — »Što Momčilu taman džēba bila, / kralj se pod njom ni dignut ne može!« (Vuk II 113).

2. poprsje od metalnih pločica kao ostatak nekadašnjih oklopa; toke, metalne pločice prišivena na dečermi. — »Brci Ali

po puškama pali, / svitli mu se džēbe kroz brkove« (M. H. III 18); Vidi još džēbe.

< tur. *cebe* < pers. *ġebe* »bojni oklop od metalnih pločica« < ar. *ġubbā*.

V. džebedžije, džebelija, džebhana.

džēbe, džēbā, pl. t. (ar.) toke, metalne pločice poredane i prišivena sprijeda na dečermi. — »Na ječermi džēbe pozlaćene« (M. H. III 366); »Bjeie mu se džēbe kroz brkove« (K. H. II 384).

Vidi porijeklo pod džēbe -eta.

džebedžije pl. (ar.-tur.) poseban rod vojske u nekadašnjoj turskoj vojničkoj organizaciji. U mirno doba brinuli su se o oružju i ratnim potrebama, te čuvali municiju u gradovima, a u ratno doba pribavljali su janjičarima potrebnu ratnu spremu i opskrbljivali ih municijom. Ukinuti su u isto vrijeme kada i janjičari.

< tur. *cebeci*, v. džebe »bojni oklop« + tur. suf. -ci.

džebelija m (ar.-tur.) 1. oklopnik; naoružani neregularni vojnik — konjanik kojeg je sobom vodio u rat spahijski i zaim.

2. zamjenik, zamjenik na mejdānu. — »Veće traži teška džebeliju, / neka za te na mejdān izađe«, »Oh Vrsiću, begov bajraktare, / šta ćeš iskat meni na Zečevu, / da mi sinu bidneš džebelija?« (K. H. I 129, 324).

< tur. *cebeli*, v. džebe »bojni oklop« + tur. suf. -li.

džebhāna, džebāna, džepāna f (ar.-pers.) municija, oružna sprema. — »Uz topove kuvet i džebhānu« (K. H. I 37).

< tur. *cebhane*, *cepāne* »1. mjesto gdje se čuva municija i oru-

žje; 2. *municija i oružna sprema* < pers. *gebeḥāne* (*gebeḥāne*) »mjesto gdje se čuvaju oklopi i druga ratna oprema«, v. kompon. pod džebe »bojni oklop« i hane.

džēbra, v. *debra*

Džēbrail, Džibril -ila *m* (jevr.) *andeo preko koga je Muhamedu došla božja objava (arhandeo Gavrilo)*.

< tur. *Cebrail* < ar. *Ġābrā'il*, *Ġibril* < jevr.

džēbre, v. *debra*

džēbren-kāhren adv. (ar.) *zorom i nasiljem, silom i nasiljem, na silu*.

< tur. *cebren-kahren* < ar. *ġābrān* »silom« i ar. *qahrān* »silom, nasiljem«.

džēdvel *m* (ar.) *tabela; formular s izvučenim vodoravnim i uspravnim linijama*.

< tur. *cedvel* < ar. *ġādwāl*.

džēenem, v. *džehenem*

džēfa (pogr. *đefa*) *f* (ar.) *svađa, prepiranje, galama*. — »Količak je maluhna, a kolika se *đefa* zaturila čerez nje« (Zem-bilj III 91).

< tur. *cefa* < ar. *ġāfā'* »mučenje, uznemirivanje, napadanje«.

džēferdār -āra, **džēferdān** -āna, **džēvhērdār** -āra (**džēvērdār**, **džēvērdān**, **džēhvērdār**, **džēhvēdār**, **džēhvēdān**) *m* (pers.) *vrsta starinske puške koja je ukrašena sedefom i dragim kamenjem (po čemu je i ime dobila)*. — »Prihvaćiš bištre džēferdare« (K. H. I 111); »Ne boji se Boja puške džēferdara, nego puške oputom svezane« (Vuk, Posl. 194); »i daću mu moga džēferdana, / i dorata konja od mejdana« (Vuk

III 150); »Stipan dade zlatne džēverdare« (M. H. III 190); »Popucuju lahki džēverdani« (F. J. I 133); »A za pasom do dva džēverdara« (M. H. III 91); »Kad pucaju mali džēhvēdari« (M. H. IV 15); »Izvadio male džēhvēdane« (M. H. III 236).

< tur. *cevherdar*, osn. zn. »ono što je dragim kamenjem ukrašeno« < pers. *gewherdār* (*gewher-dār*) slož. od pers. *gewher* (u ar. *ġāwhār*) »dragi kamen, dragulj« i pers. *dār*, prez. osn. od inf. *dāšten* »imati, držati«.

džehālet *m* (ar.) *neznanje, neprosvijećenost*.

< tur. *cehalet* < ar. *ġāhālā*.

džehēnem (**džēenem**) *m* (jevr.) *pakao*. — »Kraj dženeta žuta tunja rasla, / na džehēnem grane naslonila« (Muz. zap. Inst. 3676); »Kuda hodža bije, džehēnemska vatra ne pali« (Nar. bl. 217).

< tur. *cehennem* < ar. *ġāhān-nām* < jevr.

V. *džehenemlija*, *džehenemtaš*.

džehenemlija *m* (jevr.-tur.) *onaj koji će u pakao, koji je zaslužio pakao*.

< tur. *cehennemli*, v. *džehenem* + tur. suf. -li.

džehenemtaš *m* (jevr.-tur.) *pakleni kamen, srebrni niṭrat, lapis infernalis*.

< tur. *cehennem taşı*, bukvl. »džehenemki kamen«, tur. izft., v. kompon. pod džehenem i taš.

džēher *m* i **džēhra** *f* (tur.) *kazaska alatka: sprava za namotavanje svile i dr.*

< tur. *cehre*, istog značenja.

džēhrile adv. (ar.-tur.) *glasno*.

< tur. *cehrile* (*cehr-ile*) < ar. *ġāhr* (√ *ġhr*) »govoriti glasno,

Džehva

objaviti glasno« + tur. postpoz. -ile »sa«.

Džéhva, v. Dževahira

džehvèrdār, džehvèdār, džehvè-dân, v. džeferdar

Dželāl, v. Dželaludin

Dželālīja (ar.) *musl. muško ime*.
< tur. Celālī, lično ime, »Veličanstveni, Veliki, Moćni« < ar. ġālāl (v. Dželaludin) + ar.-pers. suf. -ī.

Dželaludin -ina, **Dželaluddin** -ina, skr. **Dželāl** -āla, hipok. **Džélko** (ar.) *musl. muško ime*.
< tur. Celāluddin < ar. Ġālāl-u-ddīn, lično ime, »Veličanstvo, Uzvišenost vjere islama«, ar. izft. od ar. ġālāl »veličanstvo, uzvišenost; veličina, moć« i ar. āddīn »vjera islam«.

dželāt -āta *m* (ar.) 1. *krvnik; čovjek koji izvršava smrtnu presudu nad osuđenima*. — »Za njim idu četiri dželata« (K. H. I 46).

2. *fig. bezdušan i nemilosrdan čovjek*.

< tur. cellāt, cellād < ar. ġallād.

dželebdžija, v. dželepčija

dželep (pogr. **dželep, dželjep**) *m* (ar.) *stado, krdo stoke*. — »Otjera mu na dželepe ovce, / i otjera na dželep goveda« (K. H. II 229); »Pa ipak minulo je tri nedelje kako je Marko Čertvan otišao u Prusku, da proda dželep goveda« (Devajtis 12); »Da kupuju dželep-ske volove«. »Sve sa Baća na surek ovnove, / Az dželjepa srijemski volovi« (Lord 23, 13).
< tur. celep < ar. ġālāb.
V. dželepčija.

dželepčija, dželebdžija *m* (ar.-tur.) 1. *trgovac stokom*. — »I sakupi

mlade dželepčije, / da ovnove kupe i volove« (F. J. II 340); »Kad ja bijah morsk dželebdžija« (Vuk III 455). 2. *onaj koji drži i odgaja čitava stada ovaca; stočar*.
< tur. celepçi (celep-çi), v. dželep + tur. suf. -çi.

džele šānuhūl, dželle šānuhūl interj. (ar.) *uzvik kojim se pozdravlja izgovor ili spominjanje božjeg imena: Allah, dželle šānuhu! Bog, dželle šānuhu!* »Ne pamti se da je ikad Allah dželešānuhu ovako rano poslao zimu kao ove godine« (Zembilj III 62).

< ar. ġallā šānuhū! »neka je slavno njegovo uzvišeno biće!«

Dželil -ila, hipok. **Džélko** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. Celil, lično ime, »Poštovan, Slavni« < ar. ġāḥil »poštovan, slavan, velik«.

Džélko, v. Dželaludin i Dželil

džemādan, v. džamadan

Džemāl, v. Džemaludin

Džemaludin -ina, **Džemaluddin** -ina, skr. **Džemāl** -āla, hipok. **Džemo, Džémko, Džemān, Džēmica** (ar.) *musl. muško ime*.
< tur. Cemāluddin < ar. Ġāmāl-u-ddīn, lično ime, »Ljepota vjere islama«, ar. izf. od ar. ġāmal »ljepota i ar. āddīn »vjera islam«.

Džemān, v. Džemaludin

džemāt -āta *m* (ar.) 1. *skupina; društvo, zajednica*.

2. *skup ljudi koji zajednički obavljaju molitvu (koji klanjaju)*. — »U džamiji džemat pobuniti« (K. H. I 189).

3. *muslimanska vjerska opština; područje jedne džamije, ili jednog imama, ili jednog muhtara; opština upšte*.

< tur. *cemiaat* < ar. *ġāmā'a*.
V. džematbaša, džematile, džematlija, džematski imam.

džemātbaša, džemādbāša *m* (ar.-tur.) *starješina jednog džemata, seoski starješina.*

< tur. *cemaatbaşı* (*cemaat-başı*) tur. izft., v. kompon. pod džemat i baš.

džemātīlē, adv. (ar.-tur.) *skupno, zajedno, u društvu*; »džematile klanjati« = skupno se bogu moliti pod vodstvom imama. — »Pa na vakat akšam saklanjaše. / džematile u ahar-odaju« (M. H. III 447).

< tur. *cemaatile* (*cemaat-ile*) v. džemat + tur. postpoz. -ile »sa«.

džemātlija *m* (ar.-tur.) 1. član jednog džemata kao vjerske opštine.

2. onaj koji klanja skupno u džematu.

< tur. *cemaatlı* (*cemaat-lı*), v. džemat + tur. suf. -lı.

džemātski imām, muslimanski sveštenik koji vrši vjerske funkcije u jednom džematu (vjerskoj opštini). On je ujedno i matičar za svoj džemat.

džemāzijel-āhir i džemāzijel-ēvel, V. džemat i imam.

džemātski medžlis, odbor koji biraju muslimani jednog džemata na džematskom zboru. To je najniži organ islamske vjerske zajednice, čiji sastav i nadležnost propisuje vjerski statut. V. džemat i medžlis.

džemāzijel-āhir i džemāzijel-ēvel v. džemadel-ahire i džemadel-ula

Džēmīca, v. Džemaludin

džemijet *m* (ar.) *društvo, udruženje, organizacija*

< tur. *cemiyet* < ar. *ġām-ıyyā*

< ar. *ġām* »skupina, skup« + ar. adj. suf. f. -ıyyā.

Džēmīl, hipok. **Džēmo**, **Džēmko** (ar.) *muš. muško ime.*

< tur. *Cemil*, lično ime. »Ljepotan« < ar. *ġāmīl* »lijep«.

Džēmīla, hipok. **Džēmka** (ar.) *muš. žensko ime.*

< tur. *Cemile*, lično ime. »Ljepotica« < ar. *ġāmīlī* »lijepa; ljepotica«.

Džēmka, v. Džēmīla

Džēmko, v. Džemaludin i Džēmīl

Džēmo, v. Džemaludin i Džēmīl.

džēmre (dēmre) -eta, pl. **džēmreta** -ētā *n* (ar.) *zračna struja koja dovodi do postepenog popuštanja studeni u rano proljeće. Za džēmre se kaže da »pada« (ili »puca«), vulgarno shvaćeno kao da pada iz neba. Po istočnjačkim kalendarima, a i po muslimanskim takvimima (vjerskim kalendarima) u nas, prvo džēmre pada u havu (u zrak) 19. februara, drugo u vodu 26. februara i treće u zemlju 5. marta. — »Tri su već pukla i to u havu, u vodu i u zemlju i ovo su božja dēmreta...« (Zembilj II 76).*

< tur. *cemre* < ar. *ġām-rā* »ugljen od žerave, iz raspaljene vatre«.

dženābet *m* (ar.) *poganac, nevajalac, spadalo. — »jer ja imam dženabeta druga; / kada ore, da ne može gore, / kada si-je, birden kiša lije« (I. Z. III 136); »... ugursuze jedan ugursuski i dženabete! (Zembilj III 70).*

< tur. *cenabet* < ar. *ġānābā* »stanje čovjeka (muslimana ili muslimanke), s obzirom na tjelesnu nečistoću, koje traje od polnog akta, ejakulacije ili po-

Dženābi-Hāk

lucije do kupanja. Za to vrijeme smatra se dotično lice nečistim, poganim.

V. džunup, džunupluk.

Dženābi-Hāk *m* (ar.) *bog*.

< tur. *Cenab-i Hak*, pers. izft. od ar. *ġānāb* »strana« i ar. *ḥaqq* »istina, pravo; bog«.

dženak, v. dženjak

dženāza (džennāza) *f* (ar.) 1. *mušlimanski sprovod*. — »U to doba Fatina dženaza« (M. H. X 133).

2. *mrtvac*.

3. *molitva za mrtvog pred sahranu* (skraćeno od *dženaze* — *namaz*, v.). — »Bajraktaru mezar iskopaše. / iskopaše, klanjaše dženazu« (K. H. II 605).

< tur. *cenaze* < ar. *ġānāzā*.

V. dženaze-namaz.

dženāze-nāmāz *m* (ar.-pers.) *molitva (klanjanje) za mrtvog pred sahranu*.

< tur. *cenaze namazı*, tur. izft., v. kompon. pod dženaza i namaz.

džendžefil, v. zendžefil

dženet *m* (ar.) *raj*. — »Ti b' dženetu otvorio vrata« (M. H. III 412); »Kraj dženeta žuta tunja rasla, / na dženem grane naslonila« (Muz. zap. Inst. 3676).

< tur. *cennet* < ar. *ġānnā* »raj«, osn. zn.: »bašča«.

V. dženetlija.

dženetlija *m* (ar.-tur.) *onaj koji će u raj, koji je zaslužio raj*.

< tur. *cennetli*, v. dženet + tur. suf. -li.

dženjak -njka, **dženak** -nka, **džānak** -nka, **dženek** -nka *m* (pers.) *bitka, okršaj, borba*. — »i brzo će dženjak zametnuti« (I. Z. II 13); »Još se veći dže-

njak učinio« (M. H. III 465);

»Potrčase, Turke pretekoše, / s Turcima džanak zametnuše« (Vuk VIII 25); »Ala banda zaturi se kavga, / Dženek bio za nedelju dana« (Petrar. 690).

< tur. *cenk* < pers. *ġenk*.

V. dženjkovanje.

dženjkovanje, dženkovanje, n' bijenje boja, vođenje borbe. —

»Nema sada nigdje vojevanja, / nit se igdje čuje dženkovanje« (I. Z. I 69).

Izv. od dženjak (v.).

džep *m* (ar.) *džep, špag*. — »On otišće ruku u džepove« (M. H. III 418).

< tur. *cep* < ar. *ġāyb*.

V. džeparac, džepašće, džep-hašluk.

džepāna, v. džebehana.

džepārac -rca i **džep-parāsi** indecl. (ar.-pers.) *sitni novac za trošenje; novac za podmirenje sitnih izdataka*.

< tur. *cep parası*, tur. izft. »džepni novac«, v. kompon. pod džep i para.

džepāšće *n* (ar.-tur.) *novac za podmirenje sitnih troškova, sitnih svakodnevnih potreba*.

< tur. *cep akçesi*, tur. izft. »džepne akće«, v. kompon. pod džep i akća.

džepāšluk, v. džep-hašluk.

džep-hašluk, džepāšluk *m* (ar.-tur.) *novac za podmirenje sitnih svakodnevnih potreba*.

< tur. *cep harçlığı*, tur. izft. »džepni trošak«, v. kompon. pod džep i hašluk.

džēr (ar.) *siromašni učenici medrese iskorišćuju ljetne i ramazanske ferije za honorarno vršenje pojedinih vjerskih službi, naročito po selima, u svrhu pribavljanja novčanih sredstava i*

hrane da bi se mogli izdržavati i školorovati. To se zove džer i »idenje na džer«. Na džer idu i neki siromašni sveštenici.

< tur. *cer* < ar. *ğarr* (√ *ğrr*), osn. zn.: »tegliti, vući« (usljed toga što oni koji idu na džer vuku na povratku novac i stvari, otud je ovaj naziv i došao). V. džeraš, džeriti, udžeriti.

džerāh, džerrāh -āha *m* (ar.) *onaj koji liječi rane; hirurg.*

< tur. *cerrah* < ar. *ğarrāh*, bukv. »ranar«.

džerāš, džerrāš -āša *m* (ar.) *onaj koji ide na džer (v.).*

< tur. *cerrar* < ar. *ğarrār*.

džerida (derida) *f* (ar.) *novina.*

< tur. *ceride* < ar. *ğaridā*.

džerima, džerema, džerima *f*, **džerim** *m* i **džereme** *n* (ar.) *globa, novčana kazna.* — »Tud mi sje-di Ivo begčehaja, / što uzima od cura džerimu« (GZM 1910. 526): »Na serdžadi džerim: džija Mujo, / što od bula džerim uzimaše« (Sevd. 151).

< tur. *cerime* i *cereme* < ar. *ğarimā* »krivica; ošteta, globa za učinjenu krivicu«.

V. džerimdžija.

džerimdžija *m* (ar.-tur.) *onaj koji uzima globe, globar.* — »na serdžadi džerim džija Mujo, / što od bula džerim uzimaše« (Sevd. 151).

< tur. *cerimeci*, v. džerima + tur. suf. -ci.

džeriti, ići na džer.

Izv. od džer (v.).

džeriz (pogr.), v. deriz.

dževāb, -āba, dževāp -āpa (pogr. **děvāb**) *m* (ar.) *odgovor.* — »Bez suala, bez dževaba« = bez pitanja i odgovora, tj. bez ikakva isljedenja; »Brže m' džev

vap, drage lale moje!« (M. H. III 14); »Ne mog'o bogu dževaba dati! (kletva) = ne mogao pred bogom račun položiti! »Ja ću caru dževab devabiti« (Lord 10): »Lasno je kavgu zametnuti, al' je teško kavzi dževap dati« (Vuk. Posl. 166).

< tur. *cevab, cevap* < ar. *ğüwāb* »odgovor«.

V. dževabiti, oddževabiti.

dževābiti, dževāpiti (pogr. **devābiti**), *odgovarati.* — »a dževabi kladuški Hrnjica: / sve su nami došli poglavari« (F. K. 1886. 40); »Ne znam šta ću devab devabiti, / Dok ne pitam ostarelu majku« (Lord 10). Izv. od dževab (v.).

Dževād (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Cevad* < ar. *ğāwād*, lično ime, »Darežljivko«; ar. *ğāwād* »darežljiv«.

dževāhir (dževājir) *m* (pers.) *dragog kamenje; skupocjeni nakit, dragocijenosti.* — »U demiji od zlata džamija, / A po njojzi dževahir kamenje« (M. H. III 30); »Vas u srmi i u suhu zlatu, / A po njemu dževajir kamenje« (Petran. 563).

< tur. *cevahir* < ar. *ğāwāhir*, pl. od *ğāwhār* < pers. *gewher* »dragi kamen, dragulj«.

V. dževahirdžija, Dževahira.

Dževahira, Dževāhira, Dževājhra, hipok. **Džéhva** (pers.) *māsl. žensko ime.*

< tur. *Cevahir*, lično ime, »Dragulj«, v. dževahir + srp. hrv. suf. za f. -a.

dževahirdžija *m* (pers.-tur.) *draguljar, juvelir.* — »Za dukat pitaj sarafa, a za dragi kamen dževahirdžiju« (Ist. bl. I 275).

< tur. *cevāhirci*, v. dževahir + tur. suf. -ci.

azevápiti, v. dževabiti.

dževār, v. dživar.

Dževdet, hipok. **Dževdo** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Cevdet*, lično ime. »Dóbro« < ar. *ġāwḏā* »dobrota, krijepest«.

Dževdo, v. Dževdet.

dževdžir, v. devdir.

dževèrdār, **dževèrdān**, v. džeferdar.

dževiz (**dževiz-orah**) *m* (pers.) *indijski orah, oraščić, koji se uvozi sa Istoka i upotrebljava se kao začim, a i kao lijek, Myristica.*

< tur. *ceviz* < ar. *ġāwz* < pers. *ġāwz* »orah«.

V. hind dževiz.

dževrek (pogr.), v. devrek.

dževza, v. dževža.

dževza, **dževža** *f* (ar.) *bakrena posuda posebnog oblika za kuhanje kafe. Ima dug držak, a različite je zapremine; može biti manja, za jedan ili dva findžana kafe (džezvica), a može i veća, ali u upotrebi je najveća do 1 litar zapremine. Boje je sjajno žute ili crvenkaste. — »A uz čumur dževze postavio« (K. H. II 568).*

< tur. *cezve*, sa značenjem kao u nas < ar. *ġāwḏā* »glavnja, baklja«.

V. džezvenjaci.

čezvenjāci - **njākā**, *pl. pribor za pečenje kafe (džezve i ostalo) koji se nosi prilikom izleta u prirodu, na teferić.*

Izv. od dževza (v.).

— *pečenje destilacije alkohola, npr. kod pečenja rakije (od šljiva, grožđa i dr.).*

2. med zgnječen s voskom zajedno (za razliku od vrcanog meda).

< tur. *cibre*.

Džibril, v. Džebrail.

džida *f* (tur.) **1. koplje, tanko i dugačko.** — »u svakoga džida u rukama« (K. H. I 95).

2. drvo u bajraka.

3. motka u gvozdenoj ogradi.

< tur. *cida* »koplje«.

džidža *f* (tur.) *igračka za djecu, zvečka; imitacija pravog naki-ta.* — »Knjige su džidže, kojima se mudri zabavljaju« (Ist. bl. I 98).

< tur. *cici*.

V. džidžali, džidžati, džindžali, džindžan, nadžidžati.

džidžali, džidžajli, džindžali, indecl. adj. (tur.) *nakićen, nadžidžan.* — »sultanijski džidžali fesića« (I. Z. II 24); »I do-vati džidžajli šisanu« (Vuk VI 413); »Sultanija džindžali fesića« (M. H. X 62).

< tur. *cicili* (*cici-li*), v. džidža + tur. suf. -li.

džidžati, kittiti. — »Oj djevojko, džidžo moja, / džidžala te majka tvoja« (GZM 1908. 121).

Izv. od džidža (v.).

džigera, v. džigerica.

džigerica, džigera (**džigarica**) *f* (pers.) *jetra, crna džigerica.* — »De li meso, de li džigerica« (Nar. bl. 53); »Baška meso, baška džigerica, baška cura, baška udovica«; »Truhne, vene srce u menika, / sad počela džigerica b'jela. / Da je crna, dosad bih umrla, /

već je b'jela, pa sam nevesela» (Ašikl. 123). (bijela džigerica = pluća); »Prionuo kao mačka za džigericu« (Vuk, Posl. 262).
< tur. *ciğer* < pers. *ğiger*.

džigit, v. jigit.

džihād -áda *m* (ar.) rat za vjeru, borba za odbranu vjere.
< tur. *cihad* < ar. *ğihād*, osn. zn.: »borba, rat«.

džihāngīr -ira *m* (pers.) vladar svijeta, svjetodržac (titula za moćne istočne vladare u prošlosti).

< tur. *cihangir* < pers. *ğihāngīr* (*ğihān-ğīr*), »svjetodržac«; pers. *ğihān* »svijet, čitav svijet« + pers. *ğīr*, prez. osn. od inf. *gīrīften* »uzeti, uhvatiti, zarobiti«.

džihārī-dū *m* (pers.) četiri i dva (izraz u igri tavle).

< tur. *cihar-ü dü* < pers. *čehārūdu*, *čārūdu* »četiri i dva« (pers. *čehār*, *čār* »četiri« i pers. *du* »dva«).

džihāru-jēk *m* (pers.) četiri i jedan (izraz u igri tavle).

< tur. *cihar-ü yek* < pers. *čehārūyek*, *čārūyek* »četiri i jedan« (pers. *čehār*, *čār* »četiri« i pers. *yek* »jedan«).

džihāru-sē *n* (pers.) četiri i tri (izraz u igri tavle).

< tur. *cihar-ü se* < pers. *čehāruse*, *čāruse* »četiri i tri« (pers. *čehār*, *čār* »četiri« i pers. *se* »tri«).

džihet *m* (ar.) služba, zvanje pojedinih vjerskih službenika koji se plaćaju iz vakufske blagajne.

< tur. *cihet* < ar. *ğihā* »služba, dužnost«, osn. zn. »strana«.

džilātati se, v. džilitati se.

džilbēnta *f* (ar.-pers.) veliki načanik ili tašna sa pregracima.

< tur. *cilbent*, sa značenjem kao u nas < pers. *ğildber* »kožni povež« < ar. *ğild* »koža« + pers. *bend*, prez. osn. od inf. *besten* »vezati, svezati«.

džilde *n* (ar.) opančarska i sarajka alatka: drveni procijep za stezanje na kojem zanatlija šij opanke i druge kožne predmete
< tur. *cilde*, sa istim značenjem < ar. *ğild* »koža«.

džiličija *m* (ar.-tur.) bacač džilita; onaj koji zna igrati džilita; onaj koji sudjeluje u igri džilita. — »Bič' u svatima džiličija Luka« (F. J. II 369); »Ako imaš kakva džiličiju, / da umije s konja po džilitu« (K. H. II 546).

< tur. *cilitçi* (*cilit-çi*), v. džilit + tur. suf. -çi.

džilit -a i džilit -ita *m* (ar.) 1. kratak štap sa kvrgom na jednom kraju kao u topuza (zapravo čomaga) koji konjanici u istoimenoj igri bacaju jedan na drugog kao što se baca koplje. — »Pa se šale a sa džilitovi« (M. H. III 462).

2. vrsta viteške igre koja je u turskoj konjici bila uobičajena i veoma popularna. (Poblje o igri džilit uopšte vidi prikaz Oppenheimove monografije od Dr. F. Bajraktarevića u Glasniku Skopskog naučnog društva V (1929), s. 350—52, i kod nas u rubrici »Da li znate?« beogr. »Politike« od 19. IX 1950. g.).

< tur. *cilit*, *cilid* i *cirit*, *cirid* < ar. *ğārid* »oguljen (palmin štap bez lišća)«, sa kojim se navodno u prvo vrijeme džilitalo i od čega je i došao ovaj naziv. V. džiličija, džilitati se, džilitnuti se.

džilitati se

džilitati se, džilātati se, 1. bacati se džilitom.

2. fig. skočiti, baciti se tijelom.

— »Po njoj ti se džilataju guje« (F. J. I 128).

Izv. od džilit (v.).

džilitnuti se, 1. baciti džilit. — »Džilitnut' se, ne pogodit' cilja«.

2. fig. skočiti, baciti se tijelom.

Izv. od džilit (v.).

džilt m (ar.) 1. povez, korice od uvezane knjige.

2. svezak (knjige).

< tur. cilt < ar. ġild, osn. Zn.: »koža«.

V. mudželit, Mudželiti, udžiliti, džingrafa.

džim m (ar.) ime arapskog slova »dž« (ġ).

< tur. cim < ar. ġim.

džimidžije (pogr.), v. demidije.

džimrija m (pers.) škrtac, tvrdica.

< tur. cimri < pers. ġimri »škrtac, propalica, prostak«.

V. džimrijati.

džimrijati, škrtariti, cicijašiti.

Izv. od džimrija (v.).

džin m (ar.) 1. nevidljivo duhovno biće, duh, demon (dobar ili zao). Po islam. vjerovanju, postoje tri vrste razumnih božjih stvorenja: a) insān, čovjek, koji je stvoren od zemlje; b) džin, nevidljivo duhovno biće, stvoreno od plamena. Ima ih dobrih i zlih, griješnih; c) melek, melek, anđeo, koji je stvoren od svjetla, uvijek bogu pokorno nevidljivo duhovno biće. Šejtan ili iblis je džin koji je, zbog svoje nepokornosti i oholosti, od boga proklet i tako nazvan, tj. đavo-zavodnik. — »On (misli se Muhamed) je poslan i insanu i džinu« (Ist. bl. II 222); »Džin

baška, šejtan baška« (Vuk, Posl. 351).

2. div.

3. fig. udarljiv i nemiran, ali dosjetljiv i bistar čovjek ili dijete, »veliki je džin!« (u ob. gov.).

< tur. cin < ar. ġinn.

V. džinhodža.

Džindo m (ar.) prezime.

< tur. cindi, cündi »vješt ja-hač« bukv. »vojnički; vojnik« < ar. ġund »vojska« + ar. adj. suf. -i (iyy).

džindžali, v. džidžali.

džindžan (pogr. dīndān), adj. na-džidžan, nakićen. — »Pomole se dīndane kočije« (K. H. I 407).

Izv. od dždža (v.).

džindžihodža, v. džinhodža.

džindžuve pl. t. f (tur.) perle.

< tur. incü, inci »biser; perle« s dodatkom u našem jeziku »dž« s početka i »ve« na kraju.

džingrafa i džingrafa f (ar.) pole-dina od lisičje kože (u krznarstvu).

< tur. cilkava »čurak naprav-ljen od kože sa šije vuka« < cild-i kafa »koža sa šije«, pers. izft. od ar. ġild »koža« i ar. qafā »šija«.

džinhodža, džindžihodža m (ar.-pers.) hodža koji zna sazivati, skupljati džine (v. दौर).

< tur. cinhoca, cinci hoca »džinski hodža«, v. kompon. pod džin i hodža.

džins m (lat.) vrsta, rod, fela.

< tur. cins < ar. ġins < lat.

džirit-sāfün (pogr.), v. dirit-safun.

dživār -āra, dževār -āra m (ar.) okolica naselja (grada, sela), predgrađe. — »sve seine oko Carigrada, / uč-dževāra od

Zapada grada, / Tatarina ispod Gore svete« (Vuk III 52).
< tur. *civar* < ar. *ġiwār* »su-sjedstvo; zaštita«.

džizlija (pogr.), v. *đizlija*.

džōka *f* (pers.) 1. vrsta muške i ženske nošnje, duga kao kaput, a kratka kao gunj, od grubog sukna, ima ih i bez rukava. — »Crnu džok u, a feredžu usku« (K. H. I 68); »Šalaj moja pirlituša džoka« (Muz. zap. Inst. 1835).
2. neizgledna, stara gornja haljinka uopšte.
< tur. *çuka, çuha* < pers. *čūhā, cūha*, v. *čoha*.

džōmba i džōmba *f* (ar.? ili pers.?) 1. provalija, ponor, bezdan; nestabilno tlo. — »Nestade ga kao da je u džombu propao«; »... otisko se on u džombu!« (Zembilj III 24).
2. fig. nezasitljiv čovjek, koji može mnogo pojesti (»kao da je šupalj do koljena«).
Porijeklo riječi nisam mogao sa sigurnošću utvrditi. Postoje, po mom mišljenju, dvije vjerojatnosti: < ar. *ġubb* »duboka jama, bunar« ili < pers. *cunbe* »pokretljiv, nestabilan« < inf. *cunbiden* »micati se, kretati se«. V. *džombosati* se.

džōmbōsati se, strovaliti se, propasti u bezdan. »Džōmbōsao se. dabogda!« (u ob. gov.).
Izv. od *džōmba* (v.).

džōmert, džōmet, adj. (pers.) *da-režljiv*.
< tur. *cōmert* < pers. *ġuwānmerd*.

džōrāfija *f* (stgrč.) *zemljopis, geografija*.
< tur. *coğrafya* < stgrč. *Geōgrafia*.

džōz (pogr.), v. *doz*.

džōzdželi, v. *dozdeli*.

džūbe n i džūba *f* (ar.) 1. odora, mantija muslimanskih sveštenika obično od crne čoha.
2. zubun.

< tur. *cübbe, cüppe* < ar. *ġubbā*.

džūderija *f* (ar.) 1. kožna bolest: ospice, od kojih ostaje trag na koži, naročito na licu.
2. onaj koji je prebolio ospice i na licu mu ostali ožiljci, ospičav čovjek. — Od ovog je došlo prezme *Džūderija*.

< tur. *cuderī, cederī* »kožna bolest ospice« < ar. *ġādār* »trag, ožiljak na koži« + ar. adj. suf. -i (*īyy*).

Džūderija, v. *džuderija*,

džūdža m i džūdže n (tur.) čovječuljak, patuljak. — Od ovog je nastalo prezime *Džūdža*.

2. mala, sitna životinja (ispod normalnog razvoja).
< tur. *cüce*.

Džūdža, v. *džudža*.

džūgum, v. *đugum*.

džūma *f* (**džūmāj, džumāja**) (ar.) 1. podnevna svečana molitva koja se obavlja petkom u džamiji; zove se još i *džūma-nāmāz*. — »Džumu u klanja, al se brže vrati« (K. H. I 47).
2. petak, sedmica. — »Peti džumaj kad je osvanuo« (M. H. IV 123).

< tur. *cuma* < ar. *ġuma* »molitva koja se klanja petkom u džamiji; sedmica«.

džumádel-âhire -eta *n* **džemázijel-âhir** -a *m* (ar.) ime šestog mjeseca muslimanskog vjerskog kalendara.

< tur. *cemaziyelâhir* < ar. *ġumādā-l-âhirā*.

džumádel-ülā

džumádel-ülā -áta, **džemázijel-ëvvel** -a m (ar.) ime petog mjeseca muslimanskog vjerskog kalendara.

< tur. *cemaziyelevvel* < ar. *ğumâdâ-l-ülâ*.

džumāj, džumája, v. džuma.

džumbūs, džumdūsati, v. džumbuš, džumbušati.

džumbūš, džumbūs i' **džumbuš, džumbus** m (pers.) šala; veselje, zabava. — »Svi svatovi rahat i veseli, / Puškam' puču, a džumbus zameču« (Vuk VI 260).

< tur. *cümbüş* »šala, veselje« < pers. *ğunbiš*, osn. zn.: »kretanje, mahanje, gestikulisanje (pri govoru)«.

V. džumbušati, džumbušli, džumbušlija.

džumbūšati, džumbūsati, šaliti se; *zabavljati se izvođeci šale*.
Izv. od džumbuš (v.).

džumbūšli, džumbūsli i **džumbūšli, džumbūsli**, indecl. adj. (pers.-tur.) šaljiv, komičan.

< tur. *cümbüşlü*, v. džumbuš + tur. suf. -lū (-li).

džumbūšlija, džumbūslija, džumbūšćija i **džumbūšlija, džumbūslija, džumbūšćija** m (pers.-tur.) šaljivčina, komičar.

< tur. *cümbüşlîi* i *cümbüşçîi*, v. džumbuš + tur. suf. -lū (-li), odnosno -çû (çi).

džumhūr -úra m (ar.) *narōd, masa; skup, skupština, sastanak*. — Od ovog je nastalo prezime *Džumhūr*.

< tur. *cumhur* < ar. *ğumhūr* »narod, masa; skup« itd.
V. džumhurijet.

Džumhūr, v. džumhur.

džumhurijet m (ar.) *republika*.

< tur. *cumhuriyet* < ar. *ğum-*

hūriyyā »republika« (v. džumhur + ar. adj. suf. za f. -iyyā).

džumle, džumile adv. (ar.-tur.) *svi zajedno, skupno*. — »Vraćajući se od njegovog ljetnikovca kroz Sarajevo onako džumle, svatovski...« (Stanoj. 109).

< tur. *cümle* < ar. *ğumlā* i *ğumlātān* »skupno« (džumile je nepravilna kovanica sa tur. postpoz. -ile).

džumrūkćija (pogr.), v. dumrukćija.

džundža, v. dunda.

džunup (đunup) m i kao adj.

džunupast (ar.) 1. *tako se naziva musliman i muslimanka od momenta polnog akta, ejakulacije ili polucije pa dok se ne okupa*. Takva osoba smatra se nečistom i nosiocem nesreće sve dok se ne okupa. Obavezna je vjerska dužnost da se takva osoba što prije okupa.

2. *fig. nosilac nesreće (uopšte)*.
< tur. *cünüp* < ar. *ğunub*.

V. džunupluk.

džunupluk m (ar.-tur.) *stanje čovjek dok je džunup*.

< tur. *cünüplük* (*cünüp-lük*), v. džunup + tur. suf. -lük (-lik).

džüz (pl. **džüzovi**) m (ar.) 1. *dio kur'ana koji sadrži deset lista, tačnije: trideseti dio kur'ana*. Kur'an ima 30 džuzova, a svaki džuz po 10 lista, dakle svega 300 lista, odnosno 600 stranica.

2. *posebna uvezana sveska koja sadrži jedan džuz iz kur'ana*.

3. *sveska knjige uopšte*.

< tur. *cüz* < ar. *ğuz*, osn. zn.: »dio«.

V. džuzdan, džuzhan.

džüzdan -ána (ar.-pers.) *novčanik; kesa za novac*. — »mogu pušit fršlajli duhana, / dok je meni punoga džüzdana« (I.

Z. II 85); »Odnese mi džuzdan iz njedara, / U džuzdanu hiljadu dukata« (Vuk V 273).

< tur. cüzdan < pers. ġuzdān »kožna tašna, lisnica« < ar. ġuz' »komad, listić« + pers. suf. za tvorbu menica koje znače neku posudu ili zapreminski predmet -dān.

džūzhān -a m (ar.-pers.) lice koje uči u džamiji svakodnevno po jedan džuz (v. džuzovi) iz kur'

ana za dušu nekog dobrotvora, zavještača, osnivača zaaužbine. Džuzhani i danas uče u Gazi Husrefbegovoj džamiji u Sarajevu, i to je, koliko mi je poznato, danas jedini slučaj na Balkanskom poluostrvu.

< tur. cüzhan < pers. ġuzhān (ġuz-hān) »čitač džuzā« < ar. ġuz' »trideseti dio kur'ana« + pers. hān, prez. osn. od inf. hānden »čitati«.

džūzovi, v. džuz.

Đ

đāh *m* (pers.) *dio mutapčijskog stana: drvena, obično drenova, šipka na koju se namotava pređa; dužine oko 55 cm, a debljine oko 1 cm.*
Skrraćeno od *têrđāh* (v.) < pers. *destgāh* »stan«.
V. *dahati*.

đāh... **đāh**, konj. (pers.) *čas... čas, nekad ... nekad.* — »Sjaj mjeseci, noćna varalice, / đāh obasjaš, đāh u oblak zađeš« (I. Z. II 35).
< tur. *gāh* < pers. *gāh* »nekad, ponekad«.
V. *dahda*, *dahkad*.

đāhati, *provlačiti* »đah« kroz »ziovove« (*zijebove*) *prilikom tkanja na mutapčijskom stanu.* — »Mutapčija sede za nasnovano tkalo i počinje »đāhāti«. Pošto otvori donji ziv rukom, mutapčija provuče đah, sabije tkalo tarkom, zatim pomiče zumbalu, provlači đah kroz gornji ziv...« (GZM 1957. 56).
Izv. od đah (v.).

đāhda, **đāhdās** (**đāda**, **đādās**) *adv.* (pers.) *1. katkad, nekad te nekad, pogđjekad.* — U ob. gov.: »Đāhda mi dode da zaplačem«.
2. »za dahda« = samo za pojedine prilike, pogđjekad. — »Firale su bile obuća najvećeg di-

jela gradskog stanovništva i svečana obuća bolje stojećih seljaka i feudalne gospode. Na selu je to, kako se zvalo, obuća »za đāhda« (Kreš. Čizm. obrt 134).

< tur. *gāh-gāh* < pers. *gāh-gāh* »s vremena na vrijeme, pokatkad«, osn. zri. pers. *gāh* »vrijeme«.

đāhkad (pogr. **đah kad**) *adv.* (pers.-srp. hrv.) *katkad, ponekad, čas... čas.* — »U nju Bosnić gleda od Novoga, / đāh kad u nju, đāh kad u dorata« (K. H. II 475).

Naša složenica od pers. *gāh* »nekad, ponekad« i našeg *kad*.

đāiz (pogr.), v. *džaiž*.

đaur, **đaurin**, **đāvur** *m* (pers.) *nemusliman, nevjernik; hrišćanin.* — »Basti đaur ode carevina« (K. H. I 46); »Nesretno ti to veselje bilo! / Šta će tebe đaur u svatove?« (Vuk VII 208).

< tur. *gāur*, *gāvur* »pristalica Zoroastrove vjere, nevjernik, nemusliman, hrišćanin« < pers. *gebr* »pristalica Zoroastrove vjere, nevjernik, pogan«.

V. *đaurka*, *daurluk*, *Đaurska*.

đaurka *f*, *nemuslimanka, hrišćanka.*

Izv. od *đaur* (v.).

đaurluk *m* (pers.-tur.) *nevjerovanje, bezvjerstvo.*

< tur. *gávurluk*, v. *đaur* + tur. suf. *-luk (-lik)*.

Đaurska *f* *zemlja ili država u kojoj žive đauri (nemuslimani).*

Izv. od *đaur* (v.).

đavoluk *m* *đavolisanje, majmunisanje, nestašnost.* — »Od deslu-ka i od đavoluka« (K. H. II 68).

Hibr. r. sa tur. suf. *-luk (-lik)*.

đāvirk *m* (tur.) *komadina hljeba.*

< tur. *gevrek* »vrsta pekarskog peciva«, v. *đevrek*.

đāvur, v. *đaur*

đebërisati, gebërisati -išem, *crknuti, krepati; naduti se.* — »Ovome se mora nekake čare tražiti, hoće li čovjek bigairihak đebërisati?« (Zembilj II 29).

< tur. *gebermek*, sa istim značenjem kao *gore*.

đebra (džëbra) *f* i **đebre (džëbre)** *n* (tur.) *1. vreća od kostrijeti ili kakvog drugog grubog tkanja, koja se navuče na ruku pa se njome timari (čisti) konj. Ove kostretne kesice izrađivane su najviše u Mrkonjić Gradu, a u Sarajevu su sve do II Svjetskog rata prodavane u radnji Omera Užicanina. Zem. muzej u Sarajevu raspolaže svega jednim primjerkom đebre (GZM 1957. 60).*

2. komad od pokrovca, parče kostretnog tkanja. — »U nasiba đebra na očima« = u sudenog momka kao da je đebra na očima pa ne vidi mane u djevojke.

< tur. *gebre* »kostretna kesica za timarenje konja« (Po A. Vefik-paši porijeklom je stgrč. riječ.).

đečërma, đečërma, ječërma, ječërma, gečërma, gečërma *f* (tur.) *vrsta prsluka, dio starinske muške i ženske narodne nošnje. Kako izgleda starinska muška nar. nošnja i kojim se redom i kako oblačila, pokazuje ova nar. pjesma: »Žensko sylačì, a muško oblačì: / ponajprije sajali čakšire, / za čakširam' tokali ječërmu, / na ječërmu zelenu dolamu, / na dolamu fer-men suha zlata; / opasa se mukademom pasom, / a po pasu krmzi belsilaha; / za njeg zadi dvije puške male, / a o bedru čemerliju ljutu. / Kad s' obuče ko treba junaku...« (Ašikl. 106); »Vid' u mene dolamice, Marušo! / Vid' u mene đečërmice, Jovane!« (Muz. zap. Inst. 2279); »Sad tatarin odpući đečërmu« (Lord 28); »A pod svoju ilikli gečërmu« (M. H. III 256).*

< tur. *geçirme* »vrsta prsluka«, nom. action. i part. od inf. *geçirmek* »nataknuti, provući, prometnuti, navući« itd.

đečmišölä! gečmišölä! interj. (tur.) *prošlo akobogda! sretno ozdravio! (kaže se onom ko je obolio sa željom da mu prođe bolest, da ozdravi, ili onom ko je prebolio sa željom da mu se bolest ne povрати).*

< tur. *geçmiş ola!* buk. »neka bude prošlo!« (*geçmiş*, perf. 3. lice sing. od inf. *geçmek* »proći« i *ola!* optat. 3. lice sing. od inf. *olmak* »biti«).

đedželuk, v. *gedželuk*.

deisijsa, dejisija, đëjsija *f* (tur.) *odjeća, ruho, odijelo.* — »Podaj svakom dobru deisiju« (M. H. III 97); »Izabro bñh čudnu deisiju, / ko što nose mlade Sarajlije« (Isl. Sv. od 24. I 1933.).

dejsija

< tur. *giysi* < inf. *giymek* »obuci«.

dejsija, dejsija, v. dejsija.

đel! *gël!* interj. (tur.) *dodi, hodi*.

— »Momak mami dv'je l'jepe djevojke, / dv'je djevojke na bijele ruke: / *đel* djevojke na bijele ruke!« (I. Z. IV 9); »*Gel*, Marušo, gela, dušo!« (Muz. zap. Inst. 2279).

< tur. *gel*, imp. 2. lice sing. od inf. *gelmek* »doći«.

V. *đela*, *đel* buraje, *đeldi*, *delede*.

đela! *gëla!* interj. (tur.) 1. *hodi!* *izvoli! dobro došao!* — »*Đela* sine, na moje konake, / da s' od-moriš i kahvu popiješ« (K. H. II 364); »njemu paša stao besje-diti: / *gela*, Rakib, da pijemo vino!« (I. Z. I 49); »Ah, *đela*, dilber, oder, Maro!« (Vuk V 345).

2. *izraz u igri tavle: kad igrač kojemu je taš »ubijen« baci kocke pa mu ne padnu željeni brojevi da bi mogao igru nastaviti.*

< tur. *gele*, optat. 3. lce sing. od inf. *gelmek* »doći«.

đeladžija, djeladžija *m* (srp. hrv.-tur.) *onaj koji dijeli*. — »A u blago vrgli *đeladžije*: / Ne dijele brojem ni esapom, / No kalpakom Rosnića Stefana« (Vuk VII 390).

Hibr. r. srp. hrv. »*dijeli* (ti)« i tur. suf. -ci.

đela māšalāh! interj. (tur.-ar.) *izraz radosti pri dočeku gosta: oh, dobro mi došao! hodi, dobro mi došao! (Na ovo gost odgovara: ište đeldum! = eto stigoh! dođoh!).*

< tur. *gele mašallah!*, v. kom-pon. pod *đela* i *mašalah*.

đel buraže! interj. (tur.) *dodi ovamo! hodi ovamo!*

< tur. *gel buraya!* »dodi ova-mo!«; tur. *gel*, imp. 2. lice sing. od *gelmek* »doći« i tur. *buraya* »ovamo« (pok. zamj. u dativu).

đeldi, gëldi, verb. (tur.) *dode, sti-že*. — »Akšam *geldi*, mrak na zemlju pade« (Sevd. 107).

< tur. *geldi*, perf. 3. lice sing. od *gelmek* »doći«.

đeledžek, đeledek, verb. (tur.) *do-di-podi, dolazak*. — »*Đeledek* ti svaku večer, / Vaj aman, aman! / Sve ja hoću da ti re-čem!« (Vuk V 285).

< tur. *gelecek* »sljedeći, onaj koji dolazi; budućnost, sudbina« (oblik fut. 3. lice sing. od inf. *gelmek* »doći«, dakle: »doći će«).

đelep, đeljep (pogr.), v. dzelep.

đem *m* (pers.) *žvala, metalna pre-čaga na uzdi koja se stavlja ko-nju u usta poprijeko iznad je-zika*. — »Založi ga *đemom* od čelika« (K. H. I 274); »Uzeti *đem* na zub« (Vuk, Posl. 330). < tur. *gem*, vjerovatno < pers. *ligām* (»*đem*«) tako da je u tur. otpao prvi slog.

đemidžija *m* (tur.) *lađar, brodar, splavar*. — »Pa doziva *đemi-džiju* mlada« (B. V. 1886. 125); »Da potrči Drini na obali / Do onoga *đemidžije* Ibra, / I da s Ibrom pogodi *demiju*« (Vuk VII 362).

< tur. *gemici* (*gemi-ci*), v. *đe-mija* + tur. suf. -ci.

đemija, gëmija *f* (tur.) *lađa, brod*. — »Dati ćeš mi na moru *đe-miju*« (M. H. III 10); »Orlov razbi na moru Turčina, / I po-topi careve *gemije*« (Vuk VII 421).

< tur. *gemi* »lađa, brod«.

V. *đemidžija*, *dimidžije*.

đendëfil, v. zendëfil.

dëne, adv. (tur.) *opet, još, i još*. — »dene del« = *opet dođi*; »Išće desnu iz ramena ruku / A njegova brata Hasanbega, / Đene išće Zlatu sa odžaka« (M. H. IV 140).

< tur. vulg. *gene*, knjiž. *yine* »opet«.

dërček (dëček) adv. (tur.) *doduše, zapravo, uistinu, zbilja*.

< tur. *gerçek*.

dërdān -āna, gërdān -āna (gëdār -āra) m (pers.) *1. ogrlica, ženski nakit koji se nosi o vratu*. — »Teško zlatu na debelu platnu! / I dërdanu na garavu vratu!« (Vuk, Posl. 314); »Bi l' joj vratak bio za dërdana«, »Tri gërdana od žutih cekina« (M. H. III 214, 506); »Dva gendara crljena merdžana« (Kurt II 83). *2. vrat zaklanog bravčeta*.

< tur. *gerdan*, osn. zn. »vrat«, a potom »ono što se nosi o vratu« < pers. *gerdan* »vrat«.

dërdāp -āpa m (pers.) *virtlog, brzica*.

< tur. *girdap* < pers. *girdāb* »virtlog, vir, opasno mjesto na moru ili na rijeci, gdje vodena struja pravi virtlog«.

V. Đerdap.

Dërdāp -āpa m (pers.) *dunavska klisura u oblasti Južnih Karpat između Golupca i Kladova*.

< pers. *girdāb*, v. dërdap.

dërdek, gërdek m (tur.) *1. soba u kojoj mladenci provedu prvu bračnu noć; ložnica*. — »A on ne htje u dërdek djevojci« (K. H. I 366); »Istom ga je oženila bila, / Muji vakat u gërdek djevojci« (M. H. III 67); »Kad dërdeku otvorila vrata, / sva ložnica u krvi ogrezla« (Vuk II 482).

2. prva bračna noć.

< tur. *gerdek*, izv. od inf. *germek* »rastegnuti, potegnuti« (Š. Sami pretpostavlja da bi moglo biti i od pers. *gerdek*, demin. od *gerd* »čador«.

dërdef, derdev m (tur.) *drvena naprava: okvir četverougao oblika na kojem je razapeto platno po kome se veze*. — »Jer divojka sila za dërdefom« (M. H. III 499); »Starčeva kćer na dërdevu veze, a on joj naglas čita« (Devajtis 99).

< tur. *gergef*, izv. od inf. *germek* »rastegnuti, potegnuti« (Po Š. Samiji je < pers. *kārgāh* ili *kārkef*).

dëreviz, v. čereviz.

dëriz (pogr. džëriz) m (pers.) *1. odvodni kanal od nužnika, banje i sl.*

2. kanalisani potok ili uopšte potočić koji protječe kroz avliju ili bašču. — »Sjedi mlada na mermer avliji, / na avliji, u sandaliji, / none hladi u studen-dërizu« (I. Z. III 42).

< tur. *geriz* < pers. *kāriz*.

dërz, gërz m (pers.) *momak, mladić*. — »već s' u meni dërzi mujezini« (M. H. X 19).

Vjerovatno < starotur. *gürz* (skraćeno od *gürbüz*) »momak, mladić«.

< pers. *gürbüz* »odvažan, okretan, junačan«, ili < tur. *gürz* < pers. *gurz* »topuz, buzdovan«.

V. dërzovati.

Derzëlez, Gerzëlez (Alija), *legendarni junak bosanskih muslimana u našim narodnim pjesmama i predanju*. — »Ondje sjedi hodža Čuprlija, / i do njega Đerzelez Alija« (K. H. I 125); »to u Bosni Đerzelez Aliju« (Vuk II 769).

Postoje razna mišljenja o postanku ovog imena. A. Olesni-

držovanje

cki objavio je posebnu raspravu u Zborniku za n. ž. i ob. J. S., XXIX/1, s. 36 pod naslovom »Tko je zapravo bio Đerzelez Alija?« U ovoj raspravi osvrnuo se i na etimologiju riječi, navodeći razna mišljenja. Između ostalih postoje ova mišljenja: od tur. *kergens* »jastrijež« (Rječnik JAZU); *Gürz-elez* »borac s buzdovanom« (Hörman); *Gerz-Elez* / *gerz* »junak«, *Elez* »Ilias« / (S. Bašagić); iskrivljeno od madž. *Gellertheagy* (Rj. Broz-Iveković).

Mislim da postoji vjerojatnost da ovo ime dolazi od *Georgius-Elez*, što odgovara ar. *Gārġis Ilyās*, kao što tursko ime Đurdevdanu »*Hıdırlas, Hıdır-Ellez*« dolazi od ar. *Ḥiḍir-Ilyās*. Po islamskom učenju Izraelčanin *Elijas* (Elie, Elez) bio je pejsamber *Ilyās* (ar.), koji se još naziva *Ḥiḍir* (ar.). Ovo ime odgovara hrišć. *Georgius*, odnosno sv. Đurđe. Prema tome, i *Hıdır-Elez* i *Georgius-Elez* odgovara muslimanskom »pejsamber Ilias« i hrišćanskoj »sv. Đurđe«.

držovanje, gèrzovanje n momkovanje. — »Mi ostasmo, ne poženismo se. / Naske hora gerzovanja prođe« (M. H. IV 269).
Izv. od *derz* (v.).

držovati, gèrzovati -ujēm, momkovati. — »Što je bilo više biti neće. / više Mara djevovati neće: / Što je bilo više biti neće. / više Marko gerzovati neće« (Muz. zap. Inst. 1821).
Izv. od *derz* (v.).

đevdir -ira (pogr. **dževdžir**) *m* (pers.) *cjediljka; bakrena posuda za cijedenje.* — »Devdir je posuda slična rešetu s pervazom i zehom. Služi za cijedenje

nekih jela, kao što su latice, klepe, čikovi, onda za pranje zelja itd.« (GZM 1951. 219); »Surahije bez konusnog postolja imaju oblik bakrenih surahija u kojima se drži voda. Neke u grklju imaju »*devdir*«, koji brani od nečistoće iako i one imaju poklopac« (GZM 1956. 104); »Na otvoru u tereziji, na koji se nastavljao čunak, bio je dževdžir (sitno isprepletana rešetka)« (Kreš. Vodovodi 12).

< tur. *kevgir* < pers. *kefġir* < pers. *kef* »pjena« + pers. *gir*, prez. osn. od inf. *giriften* »uhvatiti, uzeti«.

đevërbaša, đevër-baša m (srp. hrv.-tur.) *glavni djever u svatovima.* — »Đeverbaša, Kraljeviću Marko: / Daj darove iz Budima grada« (Vuk VI 228); »Đever-baše, braćo naša, dobro ste došli!« (Vuk I 20);
Hibr. r. sa tur. *baş*, v. *baş*.

đeviz (pogr.), v. *dževiz*.

devrek m (tur.) *vrsta pekarskog peciva u obliku kolutića, peretak.*

< tur. *gevrek*.
V. *devrekčija*.

devrèkčija m (tur.) *onaj koji pravi i prodaje devreke.*

< tur. *gevrekçi*, v. *devrek* + tur. suf. -çi.

đevšek adj. (tur.) *poslab.*

< tur. *gevšek*.

deşāp, v. *čezap*.

dezèntija, dezintija f (tur.) *hodnik.*
< tur. *gezinti*, izv. od pas. obl. gl. *gezmek* »šetati«.

deşija f (tur.) *vrsta svilene tkanine koja se uvozila sa Istoka. Njome su se postavljala finija džubeta.*

< tur. *gezi*.

đezma *f* (tur.) *šetanje, hodanje.*
 < tur. *gezme* »šetnja«, nom.
 action. od *gezmek* »šetati«.

đezva, v. *džezva*.

đida, v. *didija*.

đidi, gidi, indecl. (tur., ili pers?)
didija. U ovom obliku dolazi u
 našem jeziku samo uz riječi:
 »hej-«, »seni-« i »bre-« (v. hej *đidi*,
 seni *đidi*, bre *đidi*).

V. tumačenje pod *đidija*.

đidija, đido, đida *m* (tur., ili
 pers?) *obješenjak, živahan mla-
 dić; zanesenjak koji izaziva
 divljenje, ali i prekor; junak.*
 — »Oj jablane, širi grane, / pra-
 vi veći hlad, / neka mi se na-
 hladuje / moj *đidija* mlad«
 (Sevd. 138); »Od *đidije* Sa-
 rić-kapetana« (M. H. III 461);
 »Šta se čuje iza grada, / *đido*,
đido, / šta se čuje iza grada /
 more *đidijo!*« (nar. pj.); »ko-
 liko se *đida* posilila, / on To-
 doru 'vako govoraše: / Zdravo
 da si, Jankovo kopile!« (Vuk
 II 583).

< tur. *gidi*, sa značenjima kao
 u nas. Prema Burhanu i Cen-
 keru, ovo je po izvoru pers. ri-
 ječ *gidi*, koja između ostalih
 značenja ima i sličnih značenja
 onima što u nas znači *đidija*.

đido, v. *đidija*.

đigit, v. *jigit*.

đilbenta, v. *džilbenta*.

đilvèden, v. *dulveden*.

đlmidžije pl. *m* (tur.) *oni koji se
 sanjkaju na ligurama ili se kli-
 zaju na nogama, tako da, se po-
 stave jedan iza drugog, drže se
 jedan drugog i čine lanac.*
 < tur. *gemic*, v. *đemidžija*.

đindān (pogr.), v. *džindžan*.

đindēfil, v. *zendžefil*.

đirit *m* (grč.) *Kreta, Krit* (grčko
 ostrvo).

< tur. *Girit* < st. grč. *Krēte*.
 V. *đirit-safun*.

đirit-sāfūn (pogr. *džirit-safun*) *m*,
*vrsta bijelog sapuna koji se u
 nas trošio u tursko vrijeme.* —
 »Džirit-safun poskupio«
 (GZM 1907. 245); »Džirit sa-
 fun tvoje ruke, / Lašva voda
 suze tvoje« (Sevd. 85).

< tur. *girit sabunu* »điritski,
 kritski sapun«, izft. v. kompon.
 pod *đirit* i *sapun*.

đirum *m* (tur.) *ulaz, mjesto za
 prolaz.* — »Kod nekih je duća-
 na bio jedan dio površine u
 istoj visini s ulicom i zvao se
đirum. *Đirum* je bio u
 jednom kraju dućana ako se
 kroza nj ulazilo u magazu iza
 dućana, ili na sredini, ako je
 iza dućana kakva radionica ili
 ardija« (GZM 1951. 192).

< tur. *girim*, izv. od inf. *girmek*
 »unići«.

điti, verb. (tur.) *ode.* — »Tu da ne
 bi bega udvinjskoga, / *điti*
 glava Kozlić-Huremage« (M. H.
 III 222).

< tur. *gitti* »ode«, perf. 3. lice
 sing. od *gitmek* »otići«.

điti-biti, verb. (tur.) *bi i prode.*
 < tur. *gitti* »ode«, perf. 3. lice
 sing. od *gitmek* »otići« i tur.
bitti »svrši se«, perf. 3. lice sing.
 od *bitmek* »svršiti se«.

đizlija i đizlija (pogr. *džizlija*) *f*
 (tur.) *potajna bludnica; raspo-
 jasana ženska.* — »Uvozile su
 se švapske *đizlije*, a izvezio
 »Bošnjak« (Zembilj II 48); »Vi,
 mladići, što trošite svoju babo-
 vinu po mejhanama i *đizli-
 ja ma*«, (Zembilj III 111).

< tur. *gizli* »tajan, sakriven«.

đogat, hipok. **đogo** *m* (tur.) *1. bjel-
 kast konj, bijelac, bjelaš.* —

đogde

»Sve na Muja' nagoni đoga-
ta, / sve ga đogo niz uri-
je čepa« (K. H. II 221).

2. fig. glupak, neznačica.

< tur. *gök at*; tur. *gök* »plav,
otvorene boje, bistar« i tur. *at*
»konj«.

đogde, đovde *n* (tur.) *zaklano i*
oguljeno bratčie.

< tur. *gövde*, istog značenja.

đogo, v. *dogat*.

đojā, kao đojā, kođojā, adv. (pers.)
tobože, kao biva. — »Posrnu
kao doja na dseno koljeno«
(Kočić I 70).

< tur. *gūya* < pers. *gūyā*.

đöl *m* (tur.) 1. *jezero*.

2. *kaljuža, podvodanj, lokve*
blata.

< tur. *göl* »jezero«.

V. *Đolhisar*.

Đolhisār -āra *m* (tur.-ar.) *tursko*
ime za Jezero kod Jajca u
Bosni.

< tur. *Gölhisar* (*Göl-hisar*),
slož. od tur. *göl* »jezero« i ar.
hišār »tvrđava, grad«.

đómert, đómet, v. *džomert, džo-*
met.

đön, gen. **đona** *m* (tur.) *potplat za*
cipele; debela koža.

< tur. *gön* »učinjena koža«.

V. *doniti, don-obraz, donpara,*
podoniti.

đöniti, stavljati potplat na cipelu.
Izv. od *don* (v.).

đonlaga, donluaga *m* (tur.) *za-*
povjednik donlija (v.). — »Za-
povjednici ili age ovih džemata
zvali su se donluage ili
donlage« (Kreš. Kapetanije
28). *Od ovog je nastalo prezime*
Đonlagić.

< tur. *gönüllü ağası* »zapovje-
dnik donlija«, izft. v. kompon.
pod donlije i aga.

Đonlagić, v. *donlaga*.

đonlije, donùlije pl. *m* (tur.) *po-*
seban rod vojske u Turskoj Ca-
revini za opasne pothvate, koji
se regrutovao od dobrovoljaca.

»Donlije ili donulije su
rod vojske, koji je bio zastupan
u malom broju kapetanija. Po
našem slučaju i oni su bili pla-
ćenici« (Kreš. Kapetanije 28).

< tur. *gönüllü* »pripadnik do-
brovoljačkog roda vojske; do-
brovoljac«.

V. *donlaga*.

< tur. *güğüm*.

đön-obraz, adj. (prva kompon.
tur.) u fig. zn.: *bezobrazan, ne-*
pošten, koji se ničega ne stidi.
V. *don*.

đönpara *f* (tur.-pers.) *komad do-*
na, pendžeta. U ob. gov.: »Obraz
mu je kao donpara«.

< tur. *gön-pare* »komad dona«

< tur. *gön* »don« i pers. *pāre*
»komad, parče«.

đör *m* (tur.) *zamjena odoka, du-*
ture.

Skraćeno od tur. *görmece* »odo-
ka, duture«.

V. *dorati*.

đörati, miženjati.

Izv. od *dör* (v.).

đörda, v. *ćorda*.

đördörice, đördörice, v. *zorzorile*.

đördisati, ćördisati -išēm, *pogle-*
dati, osmotriti. — »Pa se na-
trag u kulu povrati, / Ter ćor-
diše svoju građevinu, / *Ćor-*
disao i degenisao« (Vuk VII
97).

< tur. *gördü* »vide, vidio je«,
perf. 3. lice sing. od *görmek*
»vidjeti«.

đötluk *m* (tur.) 1. *tūr, stražnja*
strana u čakšira ili gaća.

2. šara od gajtana na stražnjoj strani u čakšira.

< tur. *götlük* (*göt-lük*) »ona strana gdje je stražnjica« < tur. *göt* »stražnjica« + tur. suf. *-lük* (*-lik*).

đovda *f* (tur.) *tijelo, organizam; trup*. — »... a kroz šupljikastu bluzu vidi joj se pola đovde« (Zembilj III 35).

< tur. *gövde* »tijelo; trup«.
V. *dovdali*.

đovdali, indecl. adj. (tur.) *krupna tijela, korpulentan*.

< tur. *gövdeli* (*gövde-li*), v. *đovda* + tur. suf. *-li*.

đovde, v. *dogde*.

đöz (pogr. *džöz*) *m* (tur.) 1. oko.

2. *okno na prozoru*. — »Imadeš li svoga jauklaša, / što dolazi đozu i pendžeru« (K. H. II 157); »otvorio džozu na pendžeru, / pa na demir naslonio glavu« (F. K. 1886. 24).

< tur. *göz* »oko«.

V. *dozbajadžija*, *dozbajadžiluk*, *dozđeli*, *doziti*, *dozluci*, *dozlu-klija*, *karadoz*, *nađoziti*.

đozbajadžija, **đozbojadžija**, **đozba-jidžija** *m* (tur.) *mađioničar*. —

»Ono je dozbajadžija, si-hribaz, baksuz ...« (Čolak. 27).

< tur. *gözbağıcı* »mađioničar«, bukv. »koji oči općinjava«, slož. od tur. *göz* »oko« i tur. *bağıcı*, nom. agent. od inf. *bağmak* »općinjavati, mađiju provoditi«.

đöz - bajadžiluk, **göz - bojadžiluk**, **đöz-bajadžiluk** *m* (tur.) *mađija, općinjenje, opsjena*.

< tur. *gözbağıcılık*, v. *dozbaja-džija* + tur. suf. *-lik*.

dozđeli, **dozduzeli** indecl. adj. (tur.) *ljepooki, lijepih očiju*. — »Pošetala dozđeli hurija« (I. Z. II 1).

< tur. *göz güzelli* ili metate-zom od tur. *güzel gözli* »lijepi! očiju« v. kompon. pod *doz* i *du-zel* + tur. suf. *-li*, *-lü*.

doziti, *gledati, kibicovati*.

Izv. od *doz* (v.).

V. *nađoziti*.

dozluci -*ükā m* pl. t. (tur.) *nao-čari*.

< tur. *gözlük* (*göz-lük*), v. *doz* + tur. suf. *-lük* (*-lik*).

dozlüklia *m* (tur.) *onaj koji nosi naočare*.

< tur. *gözlüklü* (*gözlük-lü*), tur. *gözlük* »naočari« + tur. suf. *-lü* (*-li*).

đubre i **đūbre** *n* (grč.) 1. *stajsko gnojivo*.

2. *gnoj u rani*.

3. *smetlje*.

< tur. *gübre* < grč.

V. *đubretnjak*.

đubretnjāk *m* 1. *krošnja (sepet) u kojoj se dubre iznosi na njivu*.

2. *lopata za smetlje*.

Izv. od *đubre* (v.).

đučan adj. i **đučno** adv. (tur.)

1. *kao pridjev: težak, mučan*.

2. *kao prilog: teško, mučno*. — »Đučno mi je« = teško mi je.

< tur. *güç* »težak, mučan; teško, mučno«.

V. *đuž-belajle*.

đuđž-belājilē, v. *đuž-belajle*.

đuđe *n* i **đunda** *f* (tur.) *pokazi-valo ili upiraljka od kože ili debelog papira kojom musliman-ska djeca u mektebu, pri uče-nju u sufari ili u kur'anu, pra-te pojedine riječi i redove radi lakšeg snalaženja*. — »Pred ho-džom sam učio, / sve musafe sućio. / Kad bih zlato vidio, / džundža (pravilno đunda)

đugum

bi mi tresla, / ne bih sabah umio« (I. Z. III 7).

< tur. *güdemek*, *güdemek* sa značenjem kao u nas *đude*, izv. od inf. *gütmek* »voditi, pratiti, čuvati«.

đugum (pogr. *džugum*) *m* (tur.)

1. *bakreni sud za vodu sa širokim grlicem (nema nosca koji ima ibrik).* — »Uzeh đugum i maštrafu, podoh na vodu« (Kreš. Vodovodi 39); »Đugum kuje đugumdžija Mujo, / đugum kuje, daleko se čuje« (GZM 1951. 220).

2. *limena posuda u kojoj mljekar raznosi mljeko po kućama.*

3. *kafeni đugum je manji sud u kome se vari voda za kafu.*

đul *m* (pers.) *ruža, ružica.* — »Dva

obrazu, dva đula rumena« (Aškl. 15); »Đul-djevojka pod đulom zaspala, / đul se kruni, te djevojku budi« (Vuk I 307). Često se ova riječ stavlja u nar. pjesmi u značenju epiteta pred ženska imena ili imenice ženskog roda. — »Đul-Fatima po đul-bašči šeta« (S. S. 45); »Đul-devojko, crno oko! / Jesi l' doma, jesi l' sama?« (S. S. 19).

< tur. *gül* < pers. *gul*.

V. Đula, đulabija, đulanbaščejik, đul-baklava, đul-bašča, Đulbeg, đul-behar, Đulbehara, đul-bešeđer, Đulesma, đulevden, đulfatme, đulija, đulistan, Đulizara, đul-jag, đulsija, đul-sirće.

Đula (pers.) *musl. žensko ime.*

< tur. *gül* »ružica« (v. đul) sa našim nastavkom za ž. rod. »-a«.

đulábija *f* (pers.) *vrsta slatke crvene jabuke koja je veoma sočna.*

< tur. *gülabi* < pers. *gulābi*, bukv. »od ružične vode« < pers. *göl* »ružica« + pers. *āb* »voda« + ar.-pers. adj. suf. -i.

đulād, v. *đunle*.

đulan-baščejik *m* (pers.-tur.) *baščica sa puno ružica.* — »L'jepa Fata rošno c'vjeće brala, / u halinu đulan-baščejiku« (I. Z. IV 117).

Đulan je naša izvedenica od đul (v.), a baščejik < tur. *bahçecik* »baščica« (tur. *bahçe* »bašča« + tur. dem. suf. -cik).

đul-baklava, **đulbaklava** *f* (pers.-ar.) *baklava koja je izrezana »na đulove«, tj. izrezana tako da u sredini ima zaseban krug (kao ružin cvijet) sa polumjesecom.* — »Đul-baklava u zlatnoj tepsiji« (Vuk, Rječnik). < tur. *göl baklava* »baklava-ružica«, v. kompon. pod đul i baklava.

đulbastija, **đulbastija** i **čulbastija**, **čulbastija** *f* (tur.) *tucano meso pečeno na žaru, biftek.*

< tur. *külbastı* (*kül-bastı*) č. *kjulbasti*, bukv. »pepeo pritisnuo, (u) pepeo stavljen« < tur. *kül* »pepeo, lug« i tur. *bastı*, perf. 3. lice sing. od *basmak* »udariti, pritisnuti, staviti«. Sadržaj tur. riječi ukazuje na prvobitni način pečenja mesa za pretavljanjem u pepeo sa žarom.

đul-bašča *f* (pers.) *bašča zasađena ružama, ružičnjak.* — »Razviše se po đul-bašči đulovi« (GZM 1907. 252).

< tur. *gül bahçesi* »ružičnjak«, izft, v. kompon. pod đul i bašča.

đulbedān, v. *đulevden*.

đulbe-döva, v. *dulbek-dova*.

Đulbeg (pers.-tur.) *musl. muško ime.*

< tur. *gülbey* (*gül-bey*) »beg kao ružica«, dakle: »Beg-Ružica«, v. komp. pod *dul* i *beg*.

Dulbëgija (**Dül-Bëgija**), *musl. žensko ime*. — »Prosi meni Đulbegiju Hafiz-pašinu« (Kurt I 103).

< tur. *gül* »ružica« i naš hipok. od *Begana* (v.): *Begija*, izv. od *beg*, dakle: »Begija — Ružica«.

đül-bëhâr -âra m (pers.) *ružin cvijet, ružica*. — »Vjetar puše, *dul-behar* se njiše« (nar. pj.). < tur. *gül-behar*, v. kompon. pod *dul* i *behar*. V. *Đulbehara*.

Dulbehâra (pers.) *musl. žensko ime*.

< tur. *gül-behar*, v. *dul-behar* + naš nast. za ž. rod -a, dakle: »Ružica«.

đulbek, đulpek (đube) m (tur.)

1. ukrasni predmet u obliku jabuke koji stoji na sredini tavanice (stropa) u velikim sobama (halvatima) starih bosanskih kuća.

2. ukrasna toka ili jabuka na prsima ili na čelu opremljenog konja (dio konjske opreme). — »atu *đulbek* meće na prsima« (M. H. III 512). »Zlatna mu pala peća nad očima, / Valja mu se *đube* na prsama« (M. H. IV 251).

< tur. *göbek* »pupak«.

đulbek-döva, đulbe-döva, đulbend-döva f ili samo **đulbek m** (pogr. *čuldetli döva*) (pers.) *döva* (molitva) koja se učila u *jedan glas*, od množine prisutnih, pod vodstvom hodže, prilikom odlaska vojnika u boj, prilikom prvog polaska djeteta u mekteb i sl. slučajevima. — »Efendija *đulbek* proučio« (M. H. III 463); »Pa *čuldetli dövu* preučijo« (Lord 243).

< tur. *gülbak* < pers. *gulbank gulbang*, osn. zn.: »glasno odobravanje, glasno izvikivanje od mnoštva ljudi, aplauz«.

đulbend-döva, v. *đulbek-döva*.

đulbešećer i đulbešećer m (pers.) *slatko, (recelj) od ružičinog cvjetnog lista*. — »Šta je draže od oca i majke, / šta je slađe od *đulbešećera*?« (Sevd. 70). < tur. *gülbeşeker* < pers. *gulbeşeker* (*gul be-şeker*) »ružica sa šećerom« (pers. *gul* »ružica« »šećer«).

+ pers. *be* »sa« + pers. *şeker*

đule, v. *dunle*.

Đulësma (pers.-ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *gül-Esma* »Esma-Ružica«, v. kompon. pod *dul* i *Esma*.

đulëvden, đulëvder, đulbëdân, đulvëden, dülvëden m (pers.) *lijepo ukrašena metalna posuda duguljastog oblika u kojoj se drži đulsija ili kakva druga mirišljava tekućina*. Ima ih raznog oblika: oblik surahije, ribe itd. Neki *đulevdeni* imaju na grliću malu šupljinu za prskanje. Prilikom mevluda ili kakvog vjerskog obreda, domaćin iz *đulevdena* prska goste ružinom vodičom (*đulsijom*).

< tur. *gülbâdan* < pers. *gulâbdân* (*gulâb-dân*) »posuda u kojoj se drži ružina voda« (< pers. *gulâb* »mirisava voda od ružice« + pers. suf. -dân, koji služi za građenje imenica koje znače neku posudu).

Dulfâtma, Dül-Fâtma (pers.-ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *gül-Fatma* »Ružica-Fatma«, v. *dul* + hipok. od *Fatma*: *Fatma* (v.).

fatma (pers.-ar.) *vrsta slatka: zaljevene gurabije.*

< tur. *gül-Fatma* »ružica-Fatma«, v. kompon. pod *dul* i *Fatima*.

V. *Đulfatma*.

đulija, dül-đulija f (pers.) *ružica, lijepa djevojka kao da je sva od ružice.* — »N'jesi bahtli Alajbegoviću, / da te vaka *đul-đulija* ljubi« (M. H. III 162). < tur. *güli* »ružična« < pers. *gul* »ružica« + ar.-pers. adj. suf. -i.

đulistān -āna m (pers.) *ružičnjak, — »Avdo majku po bostanu voda, / po bostanu i po đulistanu« (Sevd. 42).*

< tur. *gülistan* »ružičnjak« < pers. *gulistān* (pers. *gul* »ružica« + pers. suf. za građenje imenica mjesta -stān).

Đulizār -āra (pers.) *musl. muško ime, a i prezime.*

< tur. *Gülzar*, lično ime, »Ružičnjak« < pers. *gulzar* (*gul-zār*) »ružičnjak« (pers. *gul* »ružica« + pers. suf. za tvorbu imenica mjesta -zār).

Đulizāra, Đulzāra (pers.) *musl. žensko ime.*

V. *Đulizar* + naš nast. za ž. rod. -a.

đul-jäg m (pers.-tur.) *ružino ulje koje se upotrebljava kao mirisno sredstvo.*

< tur. *gülyağı* (*gül-yağı*) »ružino ulje«, izft., v. kompon. pod *dul* i *jag*.

đul-kāduna f (pers.-tur.) *ružica-gospoda. — »Đul-kāduna mobu namobila: / sve je kade na mobu sazvala« (Vuk I 589).* < tur. *gül-kadın* »ružica-gospoda«, v. *dul* i *kaduna*.

đulpek, v. dulbek.

đunlari, v. dunlari.

đulne, v. dunle.

đül-rūža f (pers.-srp. hrv.) *mirisna ruža Rosa damascena iz fam. Rosaceae, od koje se dobija čuveno ružino ulje.*

< tur. *gül*, v. *dul* + naša riječ ruža.

đüls, v. dulsija.

Đulsa, v. Đulsuma.

đulsija f i dils m (pers.-tur.) *razvodnjeni ekstrakt od ruže; ružina voda koju domaćice dobijaju na taj način što ružine cvjetne listove pokisele u vodu, u zatvorenoj boci, koju ostave izvjesno vrijeme izloženu suncu.* — »Kupaše je dulsijom vodicom« (I. Z. IV 246); »ja sam lice dulsom umivala, / otirala lijerom cvijećem« (Vuk I 66); »izmijte ga dulsom i sapunom« (Vuk IV 274).

< tur. *gül suyu* »ružina voda«, izft. < pers. *gul* »ružica« i tur. su »voda«.

đül-sirće n i dulsirčet m (pers.) *sirće (ocat) od ružice koje se pravi na taj način što se u obično vinsko sirće stave cijeli cvjetovi od ruže ili samo cvjetne latice. Upotrebljava se u narodu kao lijek.*

< tur. *gül sirkesi* »ružino sirće«, izft., v. kompon. pod *dul* i *sirće*.

Đulsúma, hipok. Đulsa (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Gulsüm* < ar. *Kulṭūm*, lično ime, osn. zn.: »punih, debelih obraza. puna lica«.

đulvèden, v. đulevden.

đulvèzija, đulvèzlija, v. đuvezlija.

đumile, v. džumle.

đumiš, đumuš (pogr. *đirliš*) *m* (tur.) *srebro. — »velike češ dvo-*

re ugledati: / pokriveni limom i đumišem« (Vuk II 602). »Na njemu je mor-dolama. / Na dolami đurliš puca« (Vuk V 228). Od ovog je nastalo prezime Đumišić.

< tur. *gümüš*.

V. dumišli, dumišlija.

Đumišić, v. dumiš.

đumišli, indecl. adj. (tur.) *srebren*, od *srebra*. — »oni meću đumišli pištolje« (Vuk III 498).

< tur. *gümüšlü*, v. dumiš + tur. suf. -*lü* (-*li*).

đumišlija f (tur.) *srebren predmet*, *predmet od srebra izrađen*. — »Na koim su kopče đumišlije« (F. J. I 166).

< tur. *gümüšlü*, v. dumišli.

đumle, v. dunle.

đumluk, **đumlugdžija** (pogr.), v. đumruk, đumrukčija.

đumrugdžija, v. đumrukčija.

đumruk (**đumluk**) m (lat.) *carina*; *trošarina*; *taksa za prolaz*. — »Osta danas na Drini čuprija, / osta danas osta do vijeka. / I paša je đumruk postavio« (K. H. I 82). »Na vodi je đumlugdžija vila, / koja ima đumluk uzimati« (M. H. I 102).

< tur. *gümruk* »carina« < grč. *konmérki* (*komerktion*) < lat. *commercium*.

V. đumrukčija, đumrukhana.

đumrukana, v. đumrukhana.

đumrukčija, **đumrugdžija** (**đumlugdžija**) m (lat.-tur.) *carinik*, *trošarinac*. — »I pred njima efendija, efendija đumrukčija« (GZM 1908. 262); »Na vodi je đumlugdžija vila, / koja ima đumluk uzimati« (M. H. I 102).

< tur. *gümrukçi*, v. đumruk + tur. suf. -*çi* (-*ci*).

đumrukšana, **đumrukšana** f (lat.-pers.) *carinarnica*; *trošarinska stanica*.

< tur. *gümrukthane* (*gümruk-hane*), v. kompon. pod đumruk i hane.

đun m (tur.) *dan*. — »džuma-đun« = petak.

< tur. *gün* »dan«.

V. đunduk, đundulukčija, Ali-đun.

đunāh āha, **gūnāh** -āha m (pers.) *grijež*. — »Đunah bi bio od nas, da nam se Sarajevo pokuferaši« (Zembilj II 89).

< tur. *günah* < pers. *gunāh*.

V. đunahčar.

đunāhčār -āra, **gunāhčār** -āra, m (pers.) *grešnik*.

< tur. *günahkār* < pers. *gunāhkār* (*gunāh-kār*), v. đunah + pers. suf. -*kār*.

đunduluk, **gunduluk** m (tur.) *dnevnica*, *nadnica*.

< tur. *gündelik* (*gün-de-lik*) < tur. *gün* »dan« + postpoz. *de* »u« + suf. -*lik*.

đundulukčija, **gundulukčija** m (tur.) *dnevničar*, *nadničar*.

< tur. *gündelikçi*, v. đunduluk + tur. suf. -*çi*.

đunda, v. duđe.

đunija f (grč.) 1. *drveni ili gvozdeni kutomjer*, *uglomjer*. — »Nije zid u đuniji«, »Nije zid pod đunijom« (u ob. gov.).

2. fig.: »svoja đunija« = svoja volja. — »dotjerati (što) na svoju đuniju, tj. po svojoj volji« (Vuk, Rječnik).

< tur. *gönje* < grč. *gōnia*.

đunlāč -āča m (pers.) *vrsta slatkog jela*, *pravi se od tankih jufki (koje se u trgovačkoj radnji gotove kupuju) u koje se*

đunlād

zamotava kajmak sa mljevenim bademima ili orasima. I same jufke od kojih se spravlja ovo slatko jelo zovu se đunlać. Ranije se uvezio iz Turske. I danas poneko donese ovih jufki iz Turske u Bosnu (naročito u Sarajevu) i domaćice prave đunlać.

< tur. *güllaç* < pers. *gulāğ*.

đunlād, v. *đunle*.

đunlārčiči m, pl. t. vrsta slatkog jela: loptice napravljene od tijesta zavarenog u mlijeku i maslu koje se, pošto se ispeku, zaliju ukuhanim šećerom. Naša izvedenica, dem. od *đunlari* (v.).

đunlāri (pogr. *džunlāri*) m, pl. t. vrsta slatkog jela: loptice koje se spravljaју tako da se bjelanca od jaja miješaju sa dodatkom nišeste, a onda se čorbenom kašikom zahvaća ta smjesa (snijeg) i stavlja u provrelo maslo u kome se formira loptica. Kada loptica porumeni, vadi se iz masla i stavlja u poseban sud. Pošto se isprži loptica koliko se želi, onda se preliju ukuhanim šećerom tako obilno da loptice plivaju. Pošto se tako zalivene ohlade, onda se serviraju. — »Poslije toga metnuše džunlare, što najviše razveseli stare« (Ist bl. II 258). Naša izvedenica od *đunle*, *đunlad* (v.), po tome što su loptice slične đunletima (kuglicama). V. *đunlārčiči*.

đunle, *đule* n (pl. *đunleta* -ēā, *đunlād* -ādi, *đulād* -ādi) (tur.) topovsko tane, zrno, metak. — »Preko njega đunle preljeće« (K. H. I 336); »Đunle oke trideset i četiri« (K. H. I 41); »iskopaće temelj od olova, / slijevaće u tope đulove, / te će naše razbijat gradove« (Vuk

II 197); »Napravio je zovove topove i bacao đunlad« (Bilten I 119).

< tur. *gülle*, *gürle*.

đunluk, *đuluk* m (tur.) tamjan.

< tur. *günlik*.

đunup, *đunupast*, v. *džunup*, *džunupast*.

đurliš, v. *dumiš*.

đurültija, *đuruntija* f (tur.) graja, galama.

< tur. *gürültü* »graja, galama«, (perf. 3. lice sing. od inf. *gürlemek* »tutnjati, orgijati«.

đurünsuz, kao supst. i adj. (tur.)

1. kao pridjev: neizgledan, ružan po spoljašnosti.

2. kao imenica: neizgledan, ružan čovjek.

< tur. *görünsüz* (*görün-süz*)

< tur. *görün* »izgled« + postpoz. -süz (-siz) »bez«.

đusterisati -išēm (se), prikazivati (se), pokazati (se), predstaviti (se).

< tur. *göstermek* »prikazati, pokazati, predstaviti«. (Mislim da je pogrešno ovaj naš glagol dovoditi u vezu sa pers. inf. *güsterden* čija je osnova *güster*, (Miklošić), jer ovaj pers. gl. ima sasvim drugo značenje: »raširiti, razastrijeti, rasprostraniti« itd.).

đüturē, *đüturicē* adv. (tur.) sve u cjelini, ujedno, ukupno; odsjekom, pauzualno (bez pojedinačnog mjerenja, brojenja ili razdvajanja).

< tur. *götürü*.

đütürum m i kao adj. (tur.) 1. kao imenica: onaj koji je obnemogao i oronuo usljed starosti ili bolesti, te je nesposoban za normalno hodanje, kretanje. — »Ti poslušaj đütüruma svoga« (K. H. I 160).

2. kao pridjev: obnemogli i oronuli usljed starosti ili bolesti.
< tur. gütürüm.

V. đuturumluk, ođuturumiti.

đuturumluk *m* (tur.) obnemoglost i oronulost usljed starosti ili bolesti.

< tur. gütürümlük, v. đuturum + tur. suf. -lük (-lik).

đuvec *m* i **đuvece** *n* (tur.) 1. vrsta jela: komadi mesa pomiješani s lukom, pirinčem i krompirom, koji se peku u zemljanom sudu. Đuveč je i konzervirano meso pomiješano sa raznim povrćem. 2. zemljani sud u obliku duboke manje tepsije u kome se peče đuvec i slična jela.

< tur. güveç »zemljana tava ili tendžera«.

đuvegija, đuveglija *m* (tur.) mlađoženja. — »A posječe curi đuvegiju« (K. H. I 545); »Kud nam pođe đuveglija, vide li ga ko?« (Vuk I 74); »Evo vam i ćerca jedinica, / Al nek vidim mladog đuvegliju, / Neka znadem za koga ju dajem« (M. H. I 97).

< tur. güveyi.

đuvendija *f* (tur.) raskalašena žena.

< tur. güvende »lijepo obučena i nakićena igračka (plesaćica); prostitutka«.

đuverčila, đuverdžila *f* (pers.) salitra.

< tur. güherçile < pers. guherçile »salitra«.

đuvez adj. (tur.) zatvorenocrven, crveno-ljubičast. — »Đuvez-vezom grane vezla« (Petran. I 68).

< tur. güvez »zatvorenocrven sa prelazom na ljubičasto«.

V. duvezli, duvezlija.

đuvezli indecl. adj. (tur.) zatvorenocrvene, crveno-ljubičaste boje.

< tur. güvezli v. duvez + tur. suf. -li.

đuvezlija, đulvezija, đulvezlija *f* (tur.) vrsta crvene svile za ženske haljine; vrsta crvene čohē, — »Na njojzi je tanka đuvezlija svila« (Šantić II 206); »nestalo mi je svile tavlje, / svile tavlje i đul vezije« (Vuk I 22).

< tur. güvezli, v. duvezli.

đuž-belājle, đüdz-belājle, güč-belājle, güč-belājilē, đüdz-belājilē adv. (tur.-ar.) teškom mukom, jedva, sa sto muka.

< tur. güçbelâyle (güç-belây-le)

< tur. güç »težak, mučan; teško, mučno« + tur. belây (< ar.), v. belaj + tur. postpoz. -le, -ile »sa«.

đuždān (pogr.), v. džuzdan.

đužel, indecl. adj. i **đužel** *m* (tur.) 1. lijep, krasan. — »Podaj njemu đuzel đejisiju« (K. H. I 118).

2. ljepotica, dragana. — »đužel nam je u kolu« (nar. pj.).

< tur. güzel »lijep«.

V. đuzeli, đuzeluk.

đuželi, duželli, indecl. adj. (tur.) lijep, prikladan. — »Nu pogledaj duželi odijelo« (F. J. I 59); »Nij' malehno ni odveć golemo, / već duželli taman prema meni« (Beh. VIII 270).

< tur. güzelli, v. dužel + tur. suf. -li.

V. preduzeli.

đužèluk *m* (tur.) ljepota.

< tur. güzellik (güzèlik) v. dužel + tur. suf. -lik.

Duzida

Duzida (pers.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Güzide*, lično ime, »Izabrana, Probrana« < pers. *guzide*, part. pas. od inf. *guziden* »izabrati, probrati«.

đuzlëma f i đuzlëme n (tur.) *vrsta slatke pite: kuha se »u ru-*

žice« ili se savija u kolutove (»na burmu«), i to samo jufka, bez tiriti, i zaliva se toplim šerbetom. — »zeljanice prije kuka-vice, / đuzle meta na burme savita« (S. B. II 27).

< tur. *gözleme*.

E

éba, v. ebejka.

ëbdžed-hësāb -āba, **ëbdžed-hësāp** -āpa m (ar.) računanje po redoslijedu slovā u starom semitskom alfabetu, a naziv je po njegova prva četiri slova (ā, b, dž, d). Redoslijed je iskazan u sljedećem arapskom sklopu riječi: »Ābğād hāwūāz ħuṭṭī kālāmān safaš qarāšāt tūḥād da-žig«, a vrijednost slova je ova:

‘a = 1	k = 20	š = 300
b = 2	l = 30	t = 400
ğ = 3	m = 40	ṭ = 500
d = 4	n = 50	ḥ = 600
h = 5	s = 60	q = 700
w = 6	‘a = 70	q̣ = 800
z = 7	f = 80	z = 900
ḥ = 8	š = 90	g = 1.000
ṭ = 9	q = 100	
y = 10	r = 200	

Običaj je u muslimana da datume gradnje džamija, škola i drugih javnih građevina i objekata, kao i datume smrti prilikom pisanja nekrologa, napišu na arapskom jeziku u vidu stiha ili citiranjem jedne rečenice iz kur’ana, tako da vrijednost svih arapskih slova, kada se zbroje, daje odnosni datum (»tarih«).

< tur. *ebced hesabı* »ebdžed računanje«, tur. izft. od ar. *ābğād* i ar. *ḥisāb*, v. *hesab*.

ëbedul-ābād adv. (ar.) *nikad do vijeka, za sva vremena.*

< tur. *ebediil’ābād* < ar. *ābādu-l-ābād* »vječnost vječnosti«, ar. izft. od ar. sing. *ābād* »vječnost, beskonačnost« i pl. od iste riječi *āl-ābād*.

ëbējka, éba, héba f (tur.) 1. *baba, nana; pomajka (majka po mli-jeku).* U ob. gov. »žalosna ti e ba! (he ba!)«

2. *babica, primalja.*

< tur. *ebe* »babica, primalja«.

ëblehū, hāblehū, hāblehō, indecl. adj. (ar.) *luckast, budalast, čaknut.*

< tur. *eblehī* < ar. *āblāh* »glupak, budala« + ar.-pers. adj. suf. -ī.

ëblēkāš, eblīkāš -āša m (ar.) *konj šarenih nogu; konj sa šarenim pjegama, šarac.* — »Na dva konja Omer udario, / e b l e k a š i Bartulić-serdara« (K. H. II 310).

< tur. *eblek* »šarac« < ar. *āblāq* »šarac (konj)«.

ëbū, ābū indecl. (ar.) *otac.* To je prva komponenta muslimanskih, odnosno arapskih imena koja se nazivaju »kun’ja« (v.). Naprimjer: *Ēbū Bēkr, Ābū Bēkr, Ēbū Džāfer, Ābū Džāfer* (»otac Bekirov = Otac Džafarov«) itd.

< ar. *ābū (āb)* »otac«.

ććim

ććim, v. hećim.

edā učiniti, izvršiti, obaviti, udovoljiti obavezi.

< tur. *eda* < ar. *ādā'* »izvršenje, ispunjenje«.

edba, etba f (ar.) pratnja; pristalice, sljedbenici. — »Sva mu edba side u demije« (M. H. III 98).

< tur. *etba'* < ar. *ātba'*, pl. od sing. *tābā'* »pristalice, sljedbenik«.

edepsuz, kao supst. i adj. (ar.-tur.)

1. kao imenica: čovjek nevaspitan, neodgojen, neuljudan. — »Takijeh vam ja hoću svatova, / nikakijeh edepsuza neću« (K. H. II 580).

2. kao pridjev: nevaspitan, neodgojen, neuljudan.

< tur. *edepsiz (edep-siz)* »nevaspitan, neodgojen« < ar. *ādāb* »odgoj, vaspitanje« + tur. postpoz. *-siz* »bez«.

V. *edepsuzluk*.

edepsuzluk m (ar.-tur.) nepristojnost, neuljudnost, drskost.

< tur. *edepsizlik (edepsiz-lik)*, v. *edepsuz* + tur. suf. *-lik*.

Edhem, hipok. Ēdo, (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Edhem*, lično ime, »Mrkonja, Vranac« < ar. *ādhām* »mrk, vran, crnomanjast«.

Edib -iba (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Edib*, lično ime, »Uljudni, Vaspitani« < ar. *ādīb* »uljudan, vaspitan, nježan, fin«.

Ediba i Ediba, hipok. Diba (ar.) musul. žensko ime.

Muškom imenu Edib (v.) dodan naš nast. za ž. rod *-a* (»Uljudna, Vaspitana«).

Edo, v. Edhem.

edžel m (ar.) suđeni čas kada se mora umrijeti; smrt; usud, kob.

— »Vidi bahta sedam Hrnjičića. / bez edžela umiranja nema!« (K. H. II 218); »Ne plašite se bana ni mejdana, / Prez edžela umiranja nejma« (M. H. III 42); »Davor doro, rano do edžela!« (M. H. IV 122). < tur. *ecel* < ar. *āğil* »smrt; rok«.

edžnebija m (ar.) stranac.

< tur. *ecnebi* < ar. *āğnābiyy*.

edžzadžija, evzadžija, hevzedžija m (ar.-tur.) apotekar, prodavalac lijekova.

< tur. *eczacı (ecza-cı)* < tur. *ecza* »ljekarije, lijekovi« < ar. pl. *āğzā'*, sing. *ğuz* »dio, komad« + tur. suf. *-ci*.

edžzadžiluk, evzadžiluk, hevzedžiluk m (ar.-tur.) apotekarstvo, ljekarništvo.

< tur. *eczacılık*, v. *edžzadžija* + tur. suf. *-lik*.

edžzahāna, edžzadžihāna, evzadžāna, hevzedžāna f (ar.-pers.) apoteka.

< tur. *eczahane* i *eczacıhane* v. kompon. pod *edžzadžija* i *hane*.

ef, eff, kratica za riječ efendija (v.).

ēfcār, ēfkār -āra m (ar.) teške misli, brige.

< tur. *efkār* (č. *efkjār*) < ar. pl. *āfkār*, sing. *fikr* »misao«.

efēndi, v. efendija.

efēndija i efēndi, indecl. m (grč.)

1. *gospodin, gospodar*. — »Je li testir Turci efendije, / Da otidem dolje med' devojke?« (Vuk VII 30); »Sudi pravo, efendi kadijo!« (Vuk V 334). Dodaje se iza ličnog imena ili imenice odvojeno ili spojeno crticom: *Ahmed efēndija* i *Ahmed-efēndija*, *hēćim efēndija* i *hēćim-efēndija*. Ako se lično ime

ili imenica svršavaju sa našim nastavkom »-ja«, ovaj nastavak redovno otpada: Hamdija - Hamdi efendija (a ne Hamdija efendija), Alija - Ali efendi kadija - kadi efendi itd. Iznimno nekad efendi dolazi prije imena odnosno imenice: »Sudi pravo, efendi kadijo!« (Vuk V 334).

2. titula muslimanskog sveštenika ili vjerski obrazovanog muslimana. »Pred njim idu dvije efendije, / tedžbireći niz polje idahu« (K. H. II 373).

< tur. *efendi* < ngrč. *authentes*, odnosno od vokativa *afthendi* i *afendi*.

V. efendiluk, efendum.

efendiluk *m* (grč.-tur.) *gospoština; svojstvo onog koji ima titulu efendije*.

< tur. *efendilik*, v. efendija + tur. suf. -lik.

efendisi-bènum, v. efendum.

efendum, efendum, efendum-bènum, efendisi-bènum, indecl., uzrječica (grč.-tur.) *česta uzrječica u govoru starijih muslimana u Bosni, a znači: gospodine moj*.

< tur. *efendim* »moj gospodin«, *efendim benim* »moj gospodin, moj«, *efendisi benim* »moj gospodin«.

èfta, v. hefta.

efzàlniji, adj. i **efzàlnijè**, adv. (ar.-srp. hrv.) 1. *bolji, odabraniji*.

2. *bolje, pribranije*. — »Efzàlnije je kad alim spava, nego kad džahil ibadet čini« = bolje je kad učenjak spava, nego kad se neznalica bogu moli«.

< tur. *efzal* »bolji« (< ar. *afḍal*, elat. od part. *fāḍil* »odličan, vr-

stan«) + naš komparat. nastavak -iji.

ègav, v. herav.

ègbe, ègbetâ, v. hegbe, hegbeta.

ègbedžija, v. hegbedžija.

ège, v. jege.

egèndija *f* (tur.) *prah ili strugotina od kovine (gvožđa, bakra, tuča itd.)*. Od običnog gvožđa je crna, a od tuča žuta. Egendijom od tuča posipali su nekad u Bosni pismo pisano murećefom, da bi jazija bila sjajna. Egendijom od bakra ili gvožđa posipali su tabaci (kožari) u Visokom jagnjeću kožu prilikom učinjanja. Egendija se dobijala u kazandžija.

< tur. *egindi*, *eginti*. Od istog je korjena kao i *ege*, v. jege.

èglèn i èglen (jèglèn) *m* i **egləna** *f* (tur.) *razgovor, sobet, zabava u prijateljskom razgovoru*. — »Pjana braća eglen otvorila«, »Bunićani eglen zametnuli« (M. H. III 4, 227); »Ima svakake šale i eglen« (Nar. bl. 261). < tur. *eglen*, inf. osnova od *eglenmek* (*eglen-mek*) »zabavljati se«.

V. eglen-beglen, eglenđe, egləndži, eglenisati, izeglenisati se, proeglenisati.

èglèn-bèglèn, èglen-bèglen, indecl. (tur.) *besposlen razgovor, trač; dug razgovor*.

Prva kompon. v. eglen, a druga je reduplikacija.

egləndisati, v. eglenisati.

egləndže *n* (tur.) *zabava*.

< tur. *eglençe*.

egləndži, indecl. adj. (tur.) *govorljiv, zabavan*. — »U dvoru ti eglen dži robinja, / nju mi ljubi robe Danijane« (I. Z. II 227).

egləndžija

< tur. *eglənci* »onaj koji zabavlja«, nom. agent. od *eglənmek* »zabavljati se«.

egləndžija *m* (tur.) *onaj koji se zabavlja; govorljiv čovjek, koji puno govori.* — »Kujundžija-egləndžija, neću, ne valja« (GZM 1906. 505).

Izv. od *egləndži* (v.).

eglənisati, jeglėnisati, egłėndisati -išem, *razgovarati.* — »Večeraše i eglenisaše« (K. H. II 269); »Nit' zboriše nit' egłėndisaše« (K. H. I 155); »Kurvo jedna, od Zadra Todore, / stani malo da jeglenišem o!« (Vuk III 167); »Koji koga begeniše, s onim i jegleniše« (Vuk, Posl. 142).

< tur. *eglənmek* »zabavljati se« i tur. *egłėndi*, perf. 3. lice sing. od *egłėnmek*.

egza, egzālija, v. *evza, evzalija*.

ehālija *f* (ar.) 1. *stanovništvo, mještani.*

2. *svijet, narod.* — »Tko je drag ehaliiji, drag je i valiji« (Nar. bl. 171).

< tur. *ehali, ahali* < ar. pl. *āhālī*, sing. *āhl*, zbir. im. »stanovnici, ljudi«.

ehel adj. (ar.) *sposoban, vrijedan, dostojan.* — U ob. gov.: »Nije on ehel za tog posla«.

< tur. *ehil* < ar. *āhl* »dostojan, vrijedan«.

ehli-islām -āma *m* (ar.) *muslimani, muslimanski narod.*

< tur. *ehl-i islām*, pers. izft. od ar. *āhl* »stanovnici, ljudi« i ar. *islām* »vjera islam«.

ehli-kitāb -āba *m* (ar.) *narodi kojima je objavljeno sveto pismo, tj. hrišćanski i jevrejski narod.*

< tur. *ehl-i kitāp*, pers. izft. od ar. *āhl* »stanovnici, ljudi« i ar.

kitāb »knjiga«, ovdje: »sveta knjiga«.

V. *kitabija*.

ehven *m* (ar.) *ono što je povoljnije, što je prihvatljivije, što je lakše.*

< tur. *ehven* < ar. *āhwān*, elat. od *hāyyin* »lak, neznatan«.

V. *ehveniji, ehveni-šer*.

ehvėniji, adj. i **ehvėnije** adv. (ar.-srp. hrv.) 1. *kao pridjev: povoljniji, prihvatljiviji, lakši.*

2. *kao prilog: povoljnije, prihvatljivije, lakše.*

Naš komparativ od *ehven* (v.).

ehveni-šer *m* (ar.) *manje zlo (od dva zla ono koje je manje).*

< tur. *ehven-i šer*, pers. izft. od *ehven* (v.) i *šer* (v.).

ēj! interj. (pers.) o! (dozivanje). — »Ej, ti, hodi ovamo!«

< tur. *ey!* < pers. *ey!*

ējān -āna *m* (ar.) *vjetar, vjhor.* — »Bog im dade, te im ejan puhnu« (M. H. IV 127).

< tur. *eyyam* »vjetar; vrijeme«

< ar. pl. *āyyām*, sing. *yāwm* »dan«.

ejdovāle! dovāle! (tur.-ar.) *Zbogom! s božjim blagoslovom! (pozdrav pri rastanku koji izgovara onaj što odlazi. Onaj koji ispraća, koji ostaje, odgovara: ejsāhadilē (v.). — »A sad fala ti na kahvi i na razgovoru i ejdovale! — Ejsahadile Zembilju!«, »Ejdovale, gospodo, ja odoh!« (Zembilj II 88, 89); »Pa on njima dovale učini« (K. H. II 18); »O dovaj, kladuški serdare!« (Lord 289).*

< tur. *eyi duale* »s dobrom molitvom, s dobrim blagoslovom« (tur. *eyi* »dobar« + ar. *duā'*, v. *dova* + tur. postpoz. *-le, -ile* »sa«).

èjluk *m* (tur.) dobročinstvo, plemenitost, dobrota, dobro djelo.
 < tur. *eyilik*, *iyilik* < tur. *eyi* »dobar« + suf. -lik.
 V. ejlukčija.

ejlukčija *m* (tur.) dobročinitelj, plemenit i darežljiv čovjek.
 < tur. *eyilikçi* (*eyilik-çi*), v. ejluk + tur. suf. -çi.

ejsahadilē! ejśadile! ejśahatile! ejśahatile! (tur.-ar.) u dobar čas pošao! u dobi čas! (pozdrav pri rastanku koji izgovara onaj koji ispraća, kao odgovor na: *ejdovale! dovale!*). — »A sad fala ti na kahvi i na razgovoru i ejdovale! — Ejsahadile Zem-bilju!« (Zembilj II 89); »Ne veli mi: ejdovale draga, / ni ja nje-mu: ejśadile dragi!« (I. Z. IV 161); »Dico moja, već ej-sahatile!« (K. H. III 17); »Ejdovale i još ejśahatile!« (K. H. II 401).

< tur. *eyi saatiyle!* »s dobrim časom! u dobar čas!« (tur. *eyi* »dobar« + sahat (v.) + tur. postpoz. -iyle »sa«).

èjtām-sānduk *m* (ar.) jetimska kasa, pupilarna kasa.

< tur. *eytam sanduġi*, tur. izft. od ar. pl. *āyām*, sing. *yātim* »si-roće« i ar. *şandūq* »kovčeg«.
 V. jetim.

Èjüb -úba (jevr.) *musl. muško ime.*

< tur. *Eyyub* < *Āyyūb*, lično ime, Job (Jov), Hiob, ime jednog pejsambara < jevr.

èjvalāh! èjvala! (èj vālā; èvalā) (ar.) 1. doviđenja! zbogom!

2. hvala! — »èvala« = uzvik, »ej vala« = hvala! — »èvala ti« = baš ti hvala!« (Moštr.).

3. tako je! neka bude tako! (izraz povlađivanja). — »Svako-od ejvalah, osta glava čelava« (Nar. bl. 163); »Svako-od

ši: ej vala, osta glava čelava« (Vuk, Posl. 278).

4. bravo! svaka čas! — »Ej vala ti krčmarice Zako!« (Kašik. I 134).

< tur. *eyvallah!* < ar. *iy wa-llāh!* = tako je boga mi!« (ar. *iy* »tako je« i ar. zakletva *wa-llāh* »boga mi«).

ekmēdžija, v. ekmekčija.

èkme *m* (tur.) kruh, hljeb.

< tur. *ekmek* i *etmek*.
 V. ekmekčija, ekmekčinica, ekmek-kadaif.

ekmēkčija, ekmēščija, ekmēdžija *m* (tur.) pekar.

< tur. *ekmekçi*, v. ekmek + tur. suf. -çi.

ekmēkčinica, ekmēščinica, ekmēdžinica *f* pekara.

Izv. od ekmekčija (v.).

èkme-kadaif (èkme-kadaif) *m* (tur.-ar.) vrsta istočnjačkog slatkog jela koje se ranije i u Bosni pripremalo: pogačice, vrsta biskvita, u prečniku od oko 30 cm, koje se raskuhavaju u uvarenom šećeru dok ne postanu mekane. Priprema se jedna pogačica i servira.

< tur. *ekmek-kadayıfı*, buk. »hljebni kadaif«, tur. izft. v. komp. pod ekmek i kadaif.

ekmēščija, ekmēščinica, v. ekmekčija, ekmekčinica.

Èkrem (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Ekrem*, lično ime, »Veoma Plemeniti« < ar. *ākram* »veoma plemenit, veoma velikodušan«, elat. od *kārim* »plemenit«.

èkrijāš *m* (tur.) prevrtljivac, onaj koji je nestalan na riječi. — »Ekrijašu, momče bekrijašu, / mrki brci nevjere su brci, / nevjera si, ja te neću momče!« (I. Z. III 29).

èkser

Vjerovatno < tur. *eğri* »kriv, nagnut«; fig. »lažac, pretvrtljivac«.

èkser (jèkser) m (tur.) *klinac, čavao*.

< tur. *ekser*.

èkseri adv. (ar.) *većinom, ponajviše, ponajčešće*. — »Bogme je imate za što i hvaliti, kad je ekseri sva katolička«, »... pa sarajevsko gradsko zastupstvo, ekseri i ono je zrelo« (Zembilj III 38).

< tur. *ekseri* »većinom« < ar. *aktār*, elat. od *kāṭīr* »mnogo« + ar. adj. suf. -i (-iyy).

èksik (jèksik) adj. (tur.) *nepotpun, manjkav, faličan, neprav, načet*. »Vojske mlogo eksik ostanulo« (K. H. I 249); »eksik (jeksik) para« = novac nepotpune vrijednosti; »eksik mjera« = nepotpuna mjera; »eksik hadžija« = koji nije pravi hadžija. < tur. *eksik* »manjkav, nepotpun«. V. eksikluk.

eksikluk (esikluk) m (tur.) 1. *nepotpunost, manjkavost*. 2. *kob, nesreća, božja kazna koja brzo stigne (po narodnom vjerovanju) u vidu nesreće za učinjeno zlo djelo, za grijeh*. — U ob. gov.: »Stigao ga eksikluk«; »Jer se bojat teška eksikluka« (K. H. I 119); »Bojiš li se eksikluku svoje« (M. H. III 421). < tur. *eksiklik (eksik-lik)*, v. eksik + tur. suf. -lik.

èkši, indecl. adj. (tur.) *kiseo, kisel*. < tur. *ekşi*. V. ekšija.

èkšija f (tur.) *vrsta kompota od miješanog voća, obično začinjen mirodijama*. < tur. *ekşi* »kiseo«.

èl, v. al.

èlbet, elbète, elbètenā; hèlbet, helbète, helbètenā, adv. (ar.) 1. *svakako, sigurno, bez sumnje*. 2. *eda, jada, nadati se je*. — »Helbet je izio babina oroza« (Nar., bl. 194). 3. *na koncu, na posljetku*. < tur. *elbette* i *elbet* < ar. *ālbatt* i *ālbattā*.

èlbe, v. hegbe.

èlči-bāša m (tur.) *glavni poslanik, glavni izaslanik*. — »Posađuje do desna kolena / elči-bašu Dojčetića Vuka« (Vuk II 468). < tur. *elçi başı* »glavni poslanik«, v. kompon. pod elčija i baš.

èlčija m (tur.) *poslanik na strani, poslanik inostrane države; poslanik, izaslanik*. — »Elčiji nema zevala« (Beh. I 289); »Pozlo ne valja elčije slati« (Vuk, Posl. 252). < tur. *elçi* »poslanik na strani; izaslanik«. V. elči-baša.

èlčen, èlken, v. jelčen.

èle, v. hele.

èlem, v. hele.

èlèmek m (tur.) *plata za ruke, za ručni rad*. — »Posestrimo, Hajko Fejzagina, / pošalji mi elemek za ruke, / elemeka hiljadu dukata, / halvaluka stotinu dukata« (I. Z. IV 234). < tur. *el emeği* »nagrada za rad ruku«, tur. izft. od tur. *el* »ruka« i tur. *emek* »trud«.

elhamdulilāh! (zapravo: **elhamdulillāhi!**) (ar.) *hvala bogu!* < ar. *ālḥamdu li-llāh*: ar. *āl-ḥamd* »hvala, zahvala« i ar. *li-llāh* »bogu«.

elhuémulilāh! elhukmulilāh! (zapravo: **elhuémulillāh! elhukmu-**

lillāh!) (ar.) *što god bog da! Kako bude bog odredio, onako će i biti!*

< ar. *ālḥukmu li-llāh*; ar. *āl-ḥukm* »sud, odredba, određivanje« i ar. *li-llāh* »bogu«.

elif m (jevr.) *ime prvog slova arapske abecede*: 'a ('ä); »na elif« = u obliku elifa, tj. u obliku tanke crte (kako se piše ar. slovo »'a«). »Ne navlači na elif obrva« (M. H. X 114).

< tur. *elif* < ar. *ālif* < stjevr. *alef*.

elifbā -bāta m i elifbē -béta n (jevr.-ar.) *abeceda, alfabet, azbuka*.

< ar. *ālif-bā'*, u tur. *elifbe*, v. kompon. pod elif i be.

V. elifba-sufara.

elifbā-sūfara, elifbē-sūfara f (ar.-pers.) *arapska abecedarka, arapski bukvar*.

< tur. *elifbe suparasi*, tur. izft., v. kompon. pod elifba i sufara.

eliksir -sira m (grč.) *liječ, ljekovita tečnost (napitak) spravljen iz više biljaka; »životni eliksir« ili »eliksir života« je čudotvorni napitak koji se spravljao od raznih lijekova*.

< ar. *āl-iksīr* < stgrč.

elli, indecl. num. (tur.) pedeset, broj 50.

< tur. *elli*.

V. elliluk.

elliluk m (tur.) *pedesetnjak, ono što sadrži nečega pedeset*. U ob. gov.: »Ovom čovjeku ima elliluk«, tj. ima mu pedeset godina.

< tur. *ellilik (elli-lik)*, v. *elli* + tur. suf. *-lik*.

əlīnās, əlmāz, v. almas, almaz.

Əlmās, v. almas.

elpēza f i elpēze n (tur.-pers.) *lepeza, mahalica, hladilica*. — »Nosi l' Hanka od zlata elpezu« (M. H. III 215).

< tur. *yelpaze*, složeno od tur. *yel* »vjetar« i *paze* < pers. *bezīden* »duvanje vjetra«; pers. *bezin* »koji puše, koji duva«.

elvērisati -išēm 1. pristajati, prikladno biti, ići u prilog.

2. *razumjeti*.

3. *pomoći kome*.

< tur. *elvermek* (slož. od tur. *el* »ruka« i *vermek* »dati«).

V. *elverum*.

elvērum adv. (tur.) dobro, prilično, može ruke dati.

< tur. *elverir*, part. imperfekta (imperf. 3 lice sing.) od inf. *elvermek*, v. *elverisati*.

ēm, v. hem.

Ėma, v. Emina.

emānet, v. amanet.

emēnija, v. jemenija.

ēmer, ēmr (hēmer) m (ar.) *zapovijed, nalog, naredba, odredba*. — »Po carevu brzome emiru« (K. H. I 49); »Naj pojedini ovaj somun i ja mislim božijim hemerom, a mojim sevepom da ćeš se odmah iziladžiti« (Zembilj III 26); u ob. gov.: »E mer Alah!« = što bog da!

< tur. *emir* < ar. *āmr*.

V. *emernama, emir, emri-ilahi*.

emernāma (emarnāma) f (ar.-pers.) *pismena zapovijed, pismeni nalog, naredba*. — »Raspisuje mnoge emarname« (K. H. I 193).

< tur. *emirname (emir-name)*, v. kompon. pod *emer* i *nama*.

ēmin -ina i kao adj. (ar.) 1. kao imenica: siguran čovjek, čovjek od povjerenja; povjerenik, po-

emîn

uzdanik. — »Kod vezira većil bješe, moja vilo! / Kod vladike emîn bješe, moja falol« (Vuk V 86).

2. *siguran, vjeran, pouzdan.*

< tur. *emin* < ar. *âmîn* »siguran, vjeran, pouzdan«.
V. *eminluk*.

emîn, v. *jemin*.

Emîn, hipok. **Ėmo** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Emin*, lično ime, »Vjerni, Sigurni« < ar. *âmîn* »vjeran, siguran, pouzdan«.

Emîna, hipok. **Mîna**, **Ėma**, **Ėmka**, **Mîmka** (ar.) *musl. žensko ime.* Muškom imenu Emin (v.) dodan naš nastavak za ž. rod. »-a«.

emînluk *m* (ar.-tur.) *sigurnost, bezbjednost.*

< tur. *eminlik* (*emin-lik*), v. *emin* + tur. suf. *-lik*.

emîr -îra *m* (ar.) 1. *prvak, vođa, vlastelin.*

2. *vladar.*

< tur. *emîr* < ar. *âmîr* »vođa, zapovjednik; vladar«.
V. *emirul-muminin*.

Emîra, **Emîra** (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Emir*, lično ime, »Vođa, Vladar« < ar. *âmîr* »vođa, zapovjednik; vladar«.

emîrul-mûminîn *m* (ar.) *vladar vjernika, vladar muslimana; vladarska titula u starim islamskim državama.*

< ar. *âmîru-l-mûminîn*, ar. izft. od *emir* (v.) i gen. pl. od *mumin* (v.).

Ėmka, v. *Emina*.

emlâc, **emlâk**, v. *mulk*.

Ėmo, v. *Emin*.

emri-ilâhî -ijê *m* (ar.) *božji emer, božja odredba, sudbina.*

< tur. *emr-i ilâhî*, pers. adj., pers. izft. od ar. *âmr* »zapovijed, odredba« i ar. *ilâh* »bog« + ar.-pers. adj. suf. *-î*.

emsâl -âla *m* (ar.) *prilika, primjer, poređenje.* — U ob. gov.: »Nema mu *emsala* u našem kraju« = nema mu primjera, nema mu ravnog u našem kraju.

< tur. *emsal* < ar. pl. *âmâl*, sing. *mâtâl* »primjer; sličan«.

emšerija, **emšo**, v. *hemšerija*.

en'âm -âma, **enâm** -âma *m* **en'âm hamâjlîja** *f* (ar.) *vrsta hamajlije: knjižica ili zbirka koja sadrži šesto poglavlje kur'ana zv. »En'âm« sa još nekoliko drugih izvoda iz kur'ana. Drži se u metalnoj, obično srebrenoj, kutiji (tašni) i nosi se obješena o vratu prilikom putovanja, odlaska u rat i sličnim prilikama.*

< ar. *ânâm* »ime šestog poglavlja (sure) kur'ana«, inače ar. pl. *ânâm* znači: »domaće životinje, blago«, sing. *nâam*.

endêce, v. *endeze*.

endek, v. *hendek*.

endêze -eta, **endâze** -eta, **indêze** -eta (**endêce** -eta) *n* (pers.)

1. *vrsta mjere za dužinu, malo kraća od aršina, 0,60 m, a u nekim krajevima 0,65 m.* — »a Stojana spušta u tamnicu, / u dubinu trista endezeta« (Vuk III 127); »Dobaviše kuke i motike. / Iskopaše trista endêčeta« (Petran. 85).

2. *zanatlijska mjera za krojenje obuće, naročito opanaka, koja se sastoji od uzoraka izrezanih od jačeg papira.*

< tur. *endaze* < pers. *endâze*.

endžije-dukati pl. *biser i dukati, ili dukati optočeni biserom.* — »ispod grla skidoše derdane, /

sve na njima endžije-du-
kate» (Vuk, IV 193).
Hibr. r., prva kompon. < tur.
inci, incü »biser; perle«.

ênda, êndibaša, v. jenda.

endâma, v. hendama.

Enes (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. Enes, lično ime, »Navi-
knuti« < ar. Ânäs, lično ime,
osn. zn.: »navikavanje, svikava-
nje, priučavanje«.

enfija (nefija) f (ar.) *burmut, du-
hanski prah koji se upotreblja-
va ušmrkavanjem, nicotiana
sternusatoria*.

< tur. enfiye < ar. ânfiiyyü
»nosna« < ar. ânf »nos« + ar.
adj. suf. -iyyä.

ênga, v. jenda.

êngeča, êngeče, êngija, v. jengeča.

Enis -isa (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. Enis, lično ime, »Drug,
Priatelj« < ar. Ânīs, lično ime,
osn. zn.: »drug, prijatelj«.

Enisa, hipok. **Nisa** (ar.) *musl. žen-
sko ime*.

Muškom imenu Enis (v.) dodan
naš nastavak za ž. rod. »-a«.

Enver (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. Enver, lično ime, »Veo-
ma sjajni« < ar. ânwär, elat.
od nâyyir »svjetao, sjajan«
(supst. ar. nûr »vjetlo«).

ênzek, v. henzek.

êrav, v. herav.

erázija, v. erazi-mirija.

Erázi-kanunâma f (ar-pers.) o-
smanlijski zakon o zemljišnom
posjedu od 7 Ramazana 1274
(1858), kojim je normirana
pravna priroda zemljišnih ne-
kretnina u biv. Tur. Carevini.
Poznat je i pod imenom Rama-
zanski zakon.

< tur. Erazi kanun-namesi,
izft., v. komponente pod erazi-
ja i kanunama.

erázi-mirija, skr. **erázija f** (ar.)
zemljišne nekretnine sa pose-
bnom pravnom prirodom koja
je normirana Erazi-kanunamom
(v.). Pravo vrhovnog vlasništva
na ovim nekretninama pripada
državi, a posjednik ima ograni-
čeno pravo raspolaganja.

< tur. erazi miri, arazi miri i
erazi-i emiriyye, pers. izft. od
ar. pl. ârâqī, sing. ârḡ »zemlja«
i pers. mīrī »državni, carski«
< ar. âmīriyyä (ar. âmīr »vla-
dar« + ar. adj. suf. za f. -iyyä).
V. mirija.

êrbāb -āba, **êrbāp** -āpa *m* i kao
adj. (ar.) 1. *vještak*.

2. *sposoban, okretan*.

< tur. erbab, erbab, sa istim
značenjem kao u nas < ar. pl.
ârbāb, sing. rabb »gospodar,
posjednik, vlasnik«.

erbēin -ina *m* (ar.) *prvi period
zime koji traje 40 dana, od 22
decembra do 31 januara / dru-
gi period zove se hâmsin (v.)*.
< tur. erbein < ar. ârbâ'in
»četrdeset«.

êrcān -āna, **êrkān** -āna *m* (ar.)

1. *članovi vijeća, vijećnici*.

2. *vijeće*.

3. *dijelovi namaza (molitve)*. —
»Na mjesto ercān ne donosi«
= ne klanja propisno.

< tur. êrkān (č. erkjān), sa zna-
čenjem kao u nas < ar. pl.
ârkān, sing. rukn »dio, član,
stub«.

êrček i **êrkek** (pogr. êrček) *m* i
kao adj. (tur.) 1. *muškarac*.

2. *muško*.

< tur. êrkek.

erdžela, êrdela, v. ergela

êrdum, êrdun, v. herdun.

èrendati, irendati, strugati *krom-pir, suhi sir ili što drugo na erendu (kuhinjski ribež).*
< erende, irende (v.).

erènde, irènde, rènde *n i erènda, irènda, rènda f* (pers.) *strug za struganje daske; strugalo; kuhinjski strug za struganje krom-pira, jabuka itd.*

< tur. *rende* < pers. *rende*, part. prez. od inf. *rendiden* »brusiti, gladiti« Prefiks »e«, odnosno isk. »i«, vjerovatno je nastao: ili skraćivanjem tur. riječi *el* »ruka« »el rendesi« »ručno rende« (tur. izft. od *el i rende*) pa. prelaskom u naš jezik: »el-rende«, a onda, radi lakšeg izgovora: *e-rende*, ili je vokal »e« dodan po uzoru na dodavanje vokala »u« u riječima *Urum, Urus, urup* (*Rum, Rus, rup*), vokala »o« u riječi *oruspu* (*rospu*) itd.

erèza, irèza, v. reza.

ergèla, v. hergela.

èrir, v. harir.

erkáni-ajálet m (ar.) *prvaci pokrajine.*

< tur. *erkân-i eyalet*, pers. izft., v. komponente pod *erčan i ajalel*.

èrlav, v. herav.

ervāhi, ervāhten, èrvāhteni, indecl. (ar.-pers. i ar.-tur.) *puki, isti, u glavu isti.* — »Pantole su im uske ko makarun, da ih jedva navuku, pa izgledaju u njima usukani, *ervahi* ko pehlivani« (Zembilj II 50); »... pa se svijetle *ervahi* ko svijetnjaci« (Zembilj III 135).

Ovaj oblik se ne nalazi u tur. rječnicima ni književnog ni narodnog jezika, ali je bez sumnje

arizant i u sva tri slučaja se radi o istoj osnovi. *ervah* < ar. *ärwāh* pl. od *rūh* »duša«. U prvom slučaju dodan je ar.-pers. suf. *-i*, u drugom tur. postpoz. *-den, -ten*, a u trećem i tur. postpoz. *-ten* i ar.-pers. suf. *-i*.

èrvakat, v. hervakat.

èrza, v. evza.

èrzāk -āka m (ar.) *hrana, opskrba.*
< tur. *erzak* < ar. pl. *ärzāk*, sing. *rizq* »hrana, izdržavanje«.

Èsad (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Esad*, lično ime, »Veoma srećni, Srećko« < ar. *āsād* elat. od *sā'id* »srećan«.

esānija f (ar.) *pohvalnica, pohvalno pismo.* — »Na spahijske beratspahiluci, / a bašama *esānija* je zlatne« (K. H. II 569).

Po svoj prilici nastalo metatezom od tur. *senai* (*sena-i*) »ono što sadrži hvalu, pohvalu«. < ar. *šānā'* + ar.-pers. adj. suf. *-i*.

èsāp, esápiti, v. hesab, hesabití.

èselāmu alejkum! v. selamun alejkum!

èser m (ar.) 1. *trag, znak.*

2. *plod, djelo, učinak.*

< tur. *eser* < ar. *ätār*.

èsefe-sāfilin adv. (redovno dolazi sa glagolom *otiči, pastí*) (ar.) *otiči posred pakla; fig. srozati se na najniže grane, otiči sasvim stranputicom i propasti:* »Otišao je *esefe-safilin*«. < tur. *esefe safilin* < ar. *āsfa-lu-s-sāfilin* »pakao«, gram. zn.: »najniži«.

esikluk, v. eksikluk.

èsir, esírluk, v. jesir, jesírluk.

èski, èšči, indecl. adj. (tur.) *star.*

— »Ja sam cura od *eski* Budima« (F. K. 1886. 12). — »Otk-

ljen si, od kojega mjesta? Ka-
zuje: »od Ešci Kladuše«
(Lord 102).

< tur. *eski*.

V. *eskija*.

ěskija *f* (tur.) *starudija, nešto sta-
ro; stara konjska ploča, stari ba-
kar.* — »i kod vode konje potki-
vali, / ostala im sa konja e s k i-
j a. / Povija se po kulašu Tale, /
pa iz kala ploču izvadio«
(Vuk III 342). — »Do osamde-
setih godina prošlog stoljeća
topila se ili kalila bakrena ru-
da i eskija (stari bakar) u
već spomenutim pečima« (Kre-
ševlj. GZM 1951. 211).

< tur. *eski* »star«.

esleisati, v. išleisati.

Ėsma (ar.) *musl. žensko ime.*

< ar. *Ėsmā*, žensko ime, »Ime-
na« < ar. pl. *Ėsmā*, sing. *ism*
»ime«.

ěsmer *adj.* (ar.) *crnkast, garav.* —
»Ja zagrizoh šareniku jabuku, /
i poljubih esmer duzel dje-
vojku« (S. S. 52).

< tur. *esmer* < ar. *Ėsmār*.

V. *esmerast*.

ěsmerast, *adj.* *crnomanjast.*

< *esmer* (v.).

ěsnāf -āfa *m* (ar.) 1. *ekonomska
i društvena organizacija zana-
tlija u gradovima, ceh.*

2. *zanatlija.* — »U Sarajvu tri
esnafa mlada« (M. H. X 14).

3. *ljudi istog zanimanja, istog
društvenog reda.*

< tur. *esnaf* < ar. pl. *Ėšnāf*,
sing. *šunuf* »vrsta, rod, razred«.

I u tur. i u našem jeziku upo-
trebljava se u ovom slučaju ar.
pl. kao sing.

V. *esnaflija, esnafluk*.

esnāflija i esnaflija *m* (ar.-tur.)
zanatlija.

< tur. *esnafli*, v. *esnaf* + tur.
suf. -li.

esnāfluk *m* (ar.-tur.) *bavljenje za-
natom, zanatsko zanimanje.*

< tur. *esnāflik (esnaf-lik)*, v.
esnaf + tur. suf. -lik.

ěspāp -āpa, **ěsbāp** -āpa *m* (ar.)
*oprema, materijal, potrepštine;
roba za prodaju.* — »Dobar
es pap lasno kupca nađe«,
»Jeftin *es pap* kesu prazni«
(Vuk. Posl. 59, 114). — »Svet je
davao jeftino, više kao mite nego
kao *es pap*« (Andrić 36).

< tur. *espap, esbap* < ar. pl.
Ėsbāb »stvari, roba«, sing. *sā-
bāb*.

ěsrār -āra *m* (ar.) 1. *tajne.* — »Ko-
me li si *esrār* kazivao« (K.
H. I 56).

2. »hašiš« koji se puši kao nar-
kotično sredstvo (*narcoticum*).
< tur. *esrar* < ar. pl. *Ėsrār*,
sing. *sirr* »tajna«.

ěsre *n* (tur.) *dijakritički znak u
arapskom pismu koji označava
kratki vokal »i«.*

< tur. *esre*.

Ėstagfirullāh: interj. (ar.) 1. *Bože
sačuvaj!* — »*Ėstagfirul-
la h!* Kako možeš tako zboriti?
Jesi li čovjek...« (Čolak. 31).

2. *kao riječi molitve: Bože, tra-
žim od tebe oprosta.*

< ar. *Ėstagfiru-llāh* (< *Ėstag-
firu*, imperf. 1. lice sing. od
istigfār »tražiti oprosta« +
Allāh »bog«.

ěšak, **ěška** *m* (ar.) *uzbudenje.* —
»Pak u ešk u Turčin povikao: /
Ded' Alile, oči ti ispale!« (Vuk
III 286); »od eška mu zadrh-
tala ruka, / pa ispusti čašu na
siniju« (Vuk IV 165).

< *ašk* (v.).

ěšci, v. *eski*.

ěšek *m* (tur.) *magarac.*

< tur. *ešek*.

V. *ešekluk*.

ešekluk

ešekluk *m* (tur.) *magaraština, glu-post.*

< tur. *eşeklik*, v. *ešek* + tur. suf. *-lik*.

ešgāl, v. *ežgal*.

ešjā -jāa *m* (ar.) *pokućstvo, stvar, prtljag.*

< tur. *eşya* < ar. pl. *āşyā'*, sing. *šāy'* »stvar«.

eškija *f* (ar.) 1. *odmetnici, hajduci.* — »Ja odo' u eškiju: više se ovaj zulum ne more trpjeti« (Kočić I 92). — »Na eškiju udario, na Drinu ih natjerao« (GZM 1907. 413).

2. *kriomčarena roba, osobito duhan.*

< tur. *eşkiya* < ar. pl. *āşqiyā'*, sing. *šāqiyā'* »razbojnik, hajduk«.

eškin *m* (tur.) *konj koji se odlikuje naročito vrstom trčanja ili brzog hoda. I sam način tog hoda zove se eškin.*

< tur. *eşkin*.

V. *eşkindžija*.

eşkindžija *m* (tur.) *naoružani konjanik — ratnik.*

< tur. *eşkinci*, v. *eşkin* + suf. *-ci*.

Eško, v. *Eşref*.

eşlema, v. *işlema*.

Ešo, v. *Eşref*.

eşrāf -āfa *m* (ar.) *odličnici, plemstvo, aristokracija, prvaci.*

< tur. *eşraf* < ar. pl. *āşrāf*, sing. *šārīf* »prvak; plemenit, častan, ugledan«.

Eşref hipok. **Ešo**, **Eško** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Eşref*, lično ime, (veoma) Cijenjeni, Ugledeni« < ar. *āşrāf*, elat. od *šārīf* »plemenit, častan, ugledan«.

V. *eşraf*, *Şerif*, *şerif*.

Eşrefa (ar.) *musl. žensko ime. Muškom imenu Eşref (v.) dodan naš nastavak za f.*

etek *m* (tur.) *skut, krilo.* — »I vezirski etek prihvatiti« (K. H. I 104).

< tur. *etek*.

ètrāf -āfa *m* (ar.) *strana, kraj, okolica.* — »Sve pokupi iz etrafa Turke, / hajde mojoj na Ogarsko kuli« (K. H. II 596). < tur. *etraf* < ar. pl. *āţrāf*, sing. *ţaraf* »strana, kraj«. V. *taraf*.

èvenak -ēnka *m* i **èvēnka** -ē *f* (pers.) *kita od lozova pruća s groždem.*

< tur. *hevenk* »na konac nanišana niska voćnog ploda (grožda, smokava itd.) koja se objesi i čuva preko zime« < pers. *āwenk*, istog značenja (tur. *hevenk* *üzümü* »niska groždanih grozdova obješena radi čuvanja preko zime«).

èvet, partik. (tur.) *da, tako je.*

< tur. *evet*.

èvkāf -āfa *m* (ar.) *vakufi, zadužbine.*

< tur. *evkaf* < ar. pl. *āwqāf*, sing. *wagf*, v. *vakuf*.

èvlād -āda *m* (ar.) *porod, djeca; potomak, rođeno dijete.* — »Od svog srca iščeka evlada« (M. H. III 556); — »Koji vele: ne ljupka je roda, / ne ljubili od srca evlada!« (Vuk I 294); »puno mala, a malo evlada« (I. Z. III 45); »Brak bez evlada kao njiva bez ploda« (Gajret 1931. 13).

< tur. *evlād* < ar. pl. *āwlād*, sing. *wālād* »dijete«.

V. *evladijet-vakuf*, *evladluk*, *evladsuz*, *Velid*.

evladijet-vakuf *m* (ar.) *porodični vakuf čija se sredstva samo dje-*

limično troše u vakufske svrhe, a ostatak koriste potomci zavještača.

< tur. *evlâdiyet* (vakif) < ar. pl. *âwlad*, v. *evlad*.

evlâdluk *m* (ar.-tur.) pravni izraz, isto što i *beslema* (v.).

< tur. *evlâdlık*, v. *evlad* + tur. suf. -lik.

evlâdsuz, evlâtsuz *m* (ar.-tur.) čovjek koji nema djece; žena koja nema djece, nerotkinja.

< tur. *evlâdsız, evlâtsiz*, v. *evlad* + tur. postpoz. -siz »bez«.

evlija *m* (ar.) sveti čovjek, »dobri«. — »Jakubović je dugo godina stanovao u jednoj sobi kraj ove češme, a u Sarajevu je slovio kao evlija« (Kreš. Vodovodi 62); »Svijet je pouzdano tvrdio da je hafiz Kustura evlija« (Gajret 1931. 6). < tur. *evliya*, istog značenja kao u nas (i u tur. i u našem jeziku ar. pl. upotrebljava se kao sing.), < ar. pl. *âwliyā*, sing. *wāliyy* »prijatelj; pomoćnik; skrbnik«. V. *evlijaluk*.

evlijâluk *m* (ar.-tur.) svetost, svojstvo evlije.

< tur. *evliyalık*, v. *evlija* + suf. -lik.

evrāk -āka *m* (ar.) listovi papira; spis, akta.

< tur. *evrak* < ar. pl. *âwrāq*, sing. *wārāq* »list«.

evrâki-perišān -āna *m* (ar.-pers.) kojekakvi razbacani papiri, neuredni spisi kakve stare arhive.

< tur. *evrak-i perišan*, v. komponente pod *evrak* i *perišan*.

evsať adj. (ar.) školska ocjena (u mektebu ili u medresi): dobar, srednji.

< tur. *evsať* < ar. *âwsať* »srednji«.

evta, v. hefta.

evza, egza, erza *f* (ar.) kapsla, upaljač na čahuri.

< tur. *ecza* (č. *edžza*), kapsla < ar. *âğzā*, pl. od *ğuz* »dio« (spoj od više dijelova, kem. spoj).

V. *evzaliya*.

evzadžāna, evzādžija, v. *edžzaha-na*, *edžzadžija*.

evzālija, egzālija *f* (ar.-tur.) vrsta stare puške kapislare.

< tur. *eczalı* (č. *edžzalı*) »puška sa evzom«, v. *evza* + suf. -li.

ezān -āna (iskr. *jēzān*) *m* (ar.) poziv (zov) na molitvu koji upućuje (učii) mujezin na arapskom jeziku sa džamijske munare. Mujezin »učii« ili »okujiše« ezan pet puta svakodnevno, objavljujući i pozivajući: 1) na jutarnju molitvu »sabah-namaz«, u ranu zoru; 2) na podnevnu molitvu »podne-namaz«, u podne; 3) na predvečernju molitvu »ikindiju«, »ikindiju«, između podneva i zalaza sunca; 4) na prvu večernju molitvu »akšam-namaz«, u prvi sumrak, čim sunce zađe i 5) na drugu večernju molitvu »jaciju«, oko dva sata po zalasku sunca.

Ezan se sastoji od izgovora ovog arapskog teksta: četiri puta »Allāhu âkbār« »bog je velik (najveći)«, po dva puta »âšhādu ân lâ'ilāhe illa-llāh« »vjerujem i izjavljujem da je Alah jedini bog«, »âšhādu ânnā Muḥammadān resūlu-llāh« »vjerujem i izjavljujem da je Muḥamed božji poslanik«, »ḥayyā alā-ššalāh« »hodi, dodi na molitvu«, »ḥayyā alā-l-fālāh« »hodi, dodi na spas« i konačno, takođe dva puta »Allāhu âkbār« i jedanput »lā'ilāhā illa-llāh« »Alah je jedini bog«.

ezāntas

»No kad ezan na munari vinknu« (K. H. I 158); »a munare popast' paučina: / neće imat' ko jezan učiti« (Vuk IV 124).

< tur. ezan < ar. *ādān* »objava, objavljivanje«.

V. ezantaš, mujezin.

ezāntas m (ar.-tur.) *povelik istesan kamen kockastog oblika koji stoji s desne strane pokraj ulaza u džamiju, sa koga mujezin ponekad uči ezan (u slučajevima kada postoji opravdan razlog da se ne penje na minaretu).*

< tur. ezan taşı »ezanski kamen«, izft., vidi komponente pod ezan i taš.

ezberlēisati -šēm, *napamet naučiti, naučiti nešto od riječi do riječi.*

< tur. ezberlemek < pers. ezber (ez-ber) »pamćenje, zapamćenje« (slož. od pers. ez »od, iz« i pers. ber »prsa«) + tur. suf. -le + tur. inf. nastavak -mek. V. ezberli, naezber.

ezberli adv. (pers.-tur.) *napamet.* — »Znaš li to proučiti ezberli?« (u ob. gov.).

< tur. ezberle, gl. osnova od inf. ezberlemek, v. ezberleisati.

eziyet m (ar.) 1. *vrijedanje, uznemirivanje, kinjenje*

2. *muka.* — »na velikom je eziyetu«, tj. na velikoj je muci.
3. *onaj koji drugom neda mira, koji drugog uznemirava:* »eziyetu jedan, što mi nedaš mira«.

< tur. eziyet < ar. *ādiyyā* »uznemirivanje, vrijedanje«. V. eziyetiti, eziyetli.

eziyetiti, uznemirivati, mučiti, vrijedati.

< eziyet (v.).

eziyetli, indecl. adj. (ar.-tur.) *tegoban, mučan, naporan.*

< tur. eziyetli, v. eziyet + suf. -li.

ežder (hežder) m (pers.) 1. *ženski pojas od ukrašenih metalnih (obično srebrnih) pločica i kopčica zmajolikog ili zmijolikog oblika (po čemu je i naziv došao).* — »Vid' u mene trambolosa, Marušo! Vid' u mene ežderčiča Jovane!« (Muz. zap. Inst. 2279).

2. »ežder-kövče (hežder-kövče)« = ukrašene metalne (srebrne) kopče na čakširama i drugoj odjeći zmajolikog ili zmijolikog oblika. »Hežderkovče Bajraktareviča, / zlatan fermen Mehmed Uzuniča« (Ašikl. 70). < pers. ežder, v. tumačenje pod aždaha.

V. ežderlije.

ežderlije, aždēlije, aždālije f (pers.) *ukrašene metalne (srebrne) pločice i kopče (zmijolikog ili zmajolikog oblika) na ženskom pojasu, čakširama ili drugoj odjeći.* — Niz čakšire kovče ežderlije« (S. B. I 3); »Nanjima su kopče aždālije, / po kopčama izvedene guje« (K. H. II 76).

< tur. ejderli < pers. ežder »zmaj«, (v. aždaha) + tur. suf. -li.

ežgāl -āra, ešgāl -āla m (ar.) 1. *ono lice ili predmet oko čega se čovjek mora mnogo brinuti i truditi.* Mati veli za svoje dijete: »Ne mogu nigdje da izađem od ovog mog ežgāla«, tj. djeteta.

2. *zaposlenost:* »U velikom sam ešgālu«.

< tur. ešgaal < ar. pl. *āšgāl*, sing. *šugl* »posao, zaposlenost, zaokupljenost poslom«.

F

Fádil (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Fadil*, lično ime. »Vrijedni, Vrsni« < ar. *fāḍil* »vrijedan, vrstan, odličan«, part. a. od *faḍl* »biti vrijedniji od drugog, nadmašiti, premašiti, prevazići«. V. od istog korijena *Fadila*, *Fazila*, *fazilet*, *fazla*, *Fazlija*, *fudulija*, *efzalniji*.

Fadila (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Fadile*, lično ime. »Vrijedna, Vrsna« < ar. *fāḍilā* »vrijedna, vrsna, odlična«. Ako iza imena slijedi titula »hanuma«, onda se ovo ime i u našem jeziku izgovara kao u tur.: *Fadile-hanuma*.

fadilet, v. *fazilet*.

fagfúrija *f* (pers.) *kineski porculan, predmet od kineskog porculana.*

< tur. *fağfuri* »kineski porculan« < pers. *fagfūr* »stara titula kineskih careva« + ar.-pers. adj. suf. -i.

Fahir, hipok. **Fáhro**, **Fährica** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Fáhir*, lično ime. »Ponosni«, < ar. *fāḥir* »ponosan«. V. *Fahrija*, *Fahrudin*.

Fahira, hipok. **Fáhra** (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Fáhire*, žensko ime. »Ponosna« < ar. *fāḥirā* »ponosna«.

fahiša *f* (ar.) *prostitutka, nevaljalica.*

< tur. *fahiše* < ar. *fāḥišā*. V. *fuhuš*.

Fáhra, v. *Fahira* i *Fahrija*.

Fährica, v. *Fahir*, *Fahrija*, *Fahrudin*.

Fährija, hipok. **Fáhro** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Fáhri*, muško ime. »Ponosni« (puno ime je zapravo *Fahrudin* (v.)) < ar. *fāḥrī* »ponosni«.

Fahrija, hipok. **Fáhra** (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Fähriye*, žensko ime. »Ponosna« < ar. *fāḥriyyā* »ponosna«.

Fáhro, v. *Fahir*, *Fahrija*, *Fahrudin*.

Fahrudin -ina, hipok. **Fáhro**, **Fährica** (ar.) *musl. muško ime.*

< ar. *Fāḥru-ddīn*, muško ime. »Ponos vjere (islama)«.

Fáik, hipok. **Fájko** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Fáik*, muško ime. »Oda-brani, Izabrani« < ar. *fā'iq* »onaj koji je nadmašio druge, odabran, izabran«.

fáiz *m* (ar.) *kamata, priraštaj.*

< tur. *fáiz* < ar. *fā'id*, osn. zn.: »dobit«.

V. *fajda*. istog korijena.

fajda

fajda, vājda *f* (ar.) *korist, dobit.*

— »Ibro g' zapti, ali fajde nema« (M. H. III 12); »Koja fajda — tuđa roba! / Ja se mlada prevarila« (Vuk I 395); »Brani se dok te ljudi ne objašu, a pošto te objašu nije fajde braniti se« (Vuk, Posl. 28). < tur. *fayda* < ar. *fā'idā*.

V. fajdeli, fajdelenisati se, fajdisati, fajdisanje, ofajdisati se.

fajdelēnisati se, okoristiti se.

< tur. *fajdalanmak*.

fajdēli, indecl. adj. (ar.-tur.) *koristan.*

< tur. *faydah*, v. fajda + suf. -li.

fajdisānje, vājdisānje *n korišće-nje.*

Izv. od fajdisati (v.).

fajdisati, vājdisati, korist imati od nečega, okoristiti se. — »neka ide i pokajaće se, / ali neće od toga fajdisati« (I. Z. III 175).

Izv. od fajda (v.).

Fajko, v. Faik.

fakir -ira *m* (ar.) 1. *siromah.* — »A izašla fakir i fukara« (K. H. I 95);

2. *indijski religiozni asket koji upornim vježbanjem, mučenjem i odricanjem postiže takva stanja, zbivanja, koja za čovjeka izgledaju nemoguća.*

< tur. *fakir* < ar. *faqīr* »siromah«.

V. fakirak, fukara, fukaraluk.

fakirak -irka, *m. siromašak.* — »gdje će ići prvog bega kćerka, / za Aliju jednoga fakirka« (I. Z. III 74).

Izv. od fakir (v.) po uzoru na: siromah — siromašak.

faktom (iskr.), v. vaktom.

fāl m i fāle *f* (ar.) *gatanje, predskazivanje.* — »Jesi l' Tale pro- učio fale, / bolan Tale, šta ti fale kažu?« (F. J. I 147).

< tur. *fal* < ar. *f'āl* »slutnja, znamenje; gatanje«.

V. faletarka, faletanje.

fālake (vālake) *f* (ar.) *vrsta mučila; naprava za šibanje po tabanima, koja se sastoji od jedne motke i užeta koje je privezano za dva kraja motke i čini polukrug. U taj polukrug se stave i stegnu noge (iza članaka) onog koji je »stavljen u falake«, pa dvojica drže krajeve motke sa dvije strane, a treći šiba po tabanima.* — »gdje se fesić po mešćemi valja, / gdje se sjaje toke uz falake« (I. Z. II 43). < tur. *falaka*, istog značenja kao u nas < ar. *fālāq*, osn. zn.: »klada«.

fālān -āna *m* (ar.) 1. *neko, iks.*

2. *taj i taj, omsica.*

3. *tobože; navodno.*

< tur. *falan* < ar. *fulān* »ornsi- ca, taj i taj«.

fālān-filān, filān-fālān, fālān-fi- lānović *m* (ar.) *taj i taj, iks ipsilon (X, Y), omsica.*

< tur. *falan-filān i filān-falan*, < ar. *fulān*, v. falan.

fālān-fūstuk (ar.) *to i to; koješta.*

< tur. *falan-fistik*, v. kompo- nente pod falan i fustuk.

fāldžija, v. hvaldžija.

fālēdžija *m* (tal.-tur.) *topnik i po- pravljjač topova.*

< tur. *falyacı*, v. falja + suf. -ci.

faletarka i fāletarka *f gatara.*

Izv. od fal, faletati (v.).

faletati (fālētānje) *gatati; gata- nje, proricanje (bacanje graha, tumačenje crta na dlanu itd.).*

< tur. *fal atmak* »bacati fal,

gatati«; v. fal + tur. gl. *atmak*
»baciti, bacati«.

fälja, välja, dem. **fäljica** *f* (tal.)
rupica na starinskom oružju
koja se punila barutom (na puš-
ci, na topu) za paljenje baruta.
— »Mujo diže karabina svoga, /
pa na sedlo nasloni dogata, /
dva mu grla a jedna faljica«
(K. H. II 359).

< tur. *falya* < tal. *gaglia*.
V. faledžija.

fäljica, v. falja.

fāni indecl. adj. (ar.) *prolazan*. —
»Ovaj je svijet fāni«.
< tur. *fani* < ar. *fāni*.

farisija *f* (pers.) *persijski jezik,*
persijsko pismo.
< tur. *farisi* »persijski« < ar.
Fāris, Persija, Iran (< pers.
Pārs »Persija«) + ar.-pers. adj.
suf. -ī.

fārk, fārkli, v. ferk, ferkli.

Fārūk -ūka (ar.) *musl. muško ime*.
< tur. *Faruk* < ar. *Fārūq*, mu-
ško ime, »Onaj koji strogo ra-
stavlja istinu od neistine; Uvi-
davi«.

fārz *m* (ar.) *stroga islamska vjer-*
ska zapovijed koja ne bi smje-
la ostati neizvršena (kao što su:
klanjanje namaza, ramazanski
post itd.). — »Terč ne čini božji
f a r z« (Nar. bl. 309).

< tur. *farz* < ar. *farḍ*.
V. farza.

fārzā, partik. (ar.) *pretpostavimo,*
zamislimo.

< tur. *faraza* < ar. *farḍā*, *far-*
ḍan (gram.: akuz. od *farḍ* »pro-
pis, odredba; pretpostavka«.
Kod nas se izgovara obično kao
uzrečica zajedno sa riječi *mē-*
selā: »fārzā-mēselā«, dosl. zna-
čenje: »pretpostavimo napri-
mjer«; v. mesela.

fāsik *m* (ar.) *grješnik koji se ne*
pridržiava vjerskih propisa; po-
kvarenjak.

< tur. *fāsik* < ar. *fāsiq*.

Fāta, v. Fatima.

Fātiḥ (ar.) *Osvajač; počasni nadi-*
mak sultana Mehmeda II, koji
je ovaj nadimak dobio poslije
osvajanja Carigrada, 1453. go-
dine.

< tur. *Fātiḥ* < ar. *fātiḥ* »osva-
jač«, part. od inf. *fāṭḥ* (√ *fṭḥ*)
»osvojiti; otvoriti«.

Fatiḥa (iskr. *fatija*) *f* i *fātiḥa*! in-
terj. (ar.) *1. ime prvog poglavlja*
(sure) kur'ana. Fatiḥa se uči kao
molitva za dušu umrlih. — »A
sada da proučimo jednu Fati-
hu pred dušu rahmetliji«.

2. fātiḥa! znači: svršeno! Kada
se nakon dove rekne, ima zna-
čenje (kao skraćenica od ar.
li'llahi-l-fātiḥa!): svršena je do-
va i treba proučiti Fatiḥu! —
»Do bašluka ate dojahāse, / Tu
fatiḥu Turci proučili« (M. H.
IV 111); »Tri fatije pa je
izučila« (Lord 205).

< tur. *fatiḥa* < ar. *āl-Fātiḥa*.
Osn. zn. ar. riječi *fātiḥa* (part.
a. f. od inf. *fāṭḥ* (√ *fṭḥ*) »otvo-
riti; osvojiti«) je: »ona koja
otvara, koja osvaja«.

fatija, v. Fatima.

Fàtija, v. Fatima.

Fatīma, Fâtima, hipok. **Fāta, Fā-**
tija, Fätka, Fātuša (ar.) *musl.*
žensko ime.

< tur. *Fatime, Fatma*, žensko
ime, ime kćeri Muhameda (pej-
gambera).

Osn. zn.: »ona koja odbija di-
jete od sise« (Part. a. f. od inf.
fāṭam (√ *fṭm*) »odbiti dijete od
sise«.

Fätka, v. Fatima.

Fătma

Fătma, v. Fatima

fătmačiček, **fătmačić** *m* (ar.-tur.)
pitomi šljez. carev cvijet, tran-
dorilje, Althaea rosea (L.) Cav.
< tur. *fatma çiçeği* (*Fatma çi-*
çeği) bukv.: »Fatmin cvijet«.
izft., v. kompon. pod *Fatima* i
čiček.

Fātuša, v. Fatima.

Fazila (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Fazilet*, < ar. *Faḏilā*,
žensko ime. »Vrlina«.

fazilet, **fadilet** *m* (ar.) *vrlina, oda-*
branost.

< tur. *fazilet* < ar. *faḏilā*.

fazla *f* (ar.) *višak, suvišak.*

< tur. *fazla* < ar. *faḏlā*.

Fazlija, hipok. **Fázlo** (ar.) *musl.*
muško ime.

< tur. *Fazlī*, lično ime. »Vri-
jedni, Vrsni« < ar. *faḏl* »vri-
jednost, dobrota« + ar. adj. suf.
-ī (-iyy).

Fázlo, v. Fazlija.

fē -éta *n* (ar.) *ime arapskog slo-*
va »f«.

< tur. *fe* < ar. *fā*.

Fěhim, hipok. **Fěhko** (ar.) *musl.*
muško ime.

< tur. *Fehim*, muško ime, »Ra-
zumni, Bistri« < ar. *fāhīm* »ra-
zuman, bistar, oštrouman«.

Fěhko, v. Fehim.

Fěhma (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Fehime*, žensko ime »Ra-
zumna, Bistra«: muškom imenu
Fehim (v.) dodan nastavak za f.
Ako iza ovog imena dođe titula
»hanuma«, onda se i u našem
jeziku »a« zamjenjuje sa tur-
ar. nast. za f. »e«, pa se kaže
»Fatme-hanuma«.

Fěhma, v. Fehmija.

Fěhmija, hipok. **Fěhmo** (ar.) *musl.*
muško ime.

< tur. *Fehmī*, muško ime, »Ra-
zumni, Bistri« < ar. *fāhīm* »ra-
zum« + ar. adj. suf. -ī (-iyy).

Fehmija, hipok. **Fěhma** i **Fěhma**
(ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Fehmiye*, žensko ime,
»Razumna, Bistra« < ar. *fāhīm*
+ ar. adj. suf. za f. -iyyā.

Fěhmo, v. Fěhmija.

Fějzo, v. Fejzulah.

Fejzülāh -āha, hipok. **Fějzo** (ar.)
musl. muško ime.

< ar. *Fāyḏu-llāh*, muško ime.
»Božja darežljivost, Božja mi-
lost«, izft. od *fāyḏ* »darežljivost,
milost, velikodušje« i *Allāh*
»bog«.

fěkat konjunkt. (ar.) *samo malo.*
istom. — »Zar se n'jesi jadan
nasitio: / Sve birtaša, mladih
tamburaša. / Birtašica f e k a t
obljubljenih« (I. Z. Herceg. 64).
< tur. *fakat* < ar. *fāqat*
»istom«.

felācet *m* (ar.) *nesreća, propast,*
zla kob.

< tur. *felāket* »nesreća, propast,
zla kob« < ar. *fālāk* »svemir,
nebo«.

V. felacetli. zafelačetiti.

felačetli, indecl. adj. (ar.-tur.) *ka-*
že se za čovjeka paničara, koji
radi s nekom usplahirenošću,
koji kijameti.

< tur. *felāketli* »koji sluti ne-
sreći, koji prouzrokuje nesreću«,
v. felācet + suf. -li.

fělāh -āha *m* (ar.) *1. arapski se-*
ljak; crnac. — »Brže crnce, ma-
mene felahe« (K. H. I 59).

2. fig.: đavoljast, živ kao đavo:
»Velik je fela h«, kaže se za
nemirnog i vragoljastog dje-
čaka.

< tur. *fellâh* < ar. *fällâh* »zemljoradnik, težak«.

fē'n m (ar.) *vrsta; vrsta nauke, naučna disciplina.*

< tur. *fen* < ar. *fänn*.

fēnjer (vènjjer) m (grč.) 1. ručna zastakljena ili na drugi način uokvirena svjetiljka u kojoj gori svijeća ili petroleumska lampica. — »Ti upali fenjer-videlicu« (M. H. III 54). — »uže goše venjer jasnu sveću« (Vuk II 316). Ako je fenjer uokviren u staklo, onda se zove »džamli fenjer«. »Džamli fenjer zapalio« (nar. pj.). Ako je pak fenjer okruglog oblika od mušeme (v. mušema), koji se, kad nije u upotrebi, može složiti, sklopiti, zove se »mušemali fenjer«. »Složi se kao mušemali fenjer« (nar. izr.), tj. složi se na tle, pade, sroza se. < tur. vulg. *fenjer*, knjiž. *fenar* < grč. *phanári*, stgrč. *phaná- rion*.

feráгатiti se, ferágetiti se, okaniti se, proći se nečeg.

< tur. *feragat* »napuštanje, odricanje« < ar. *färâg* (√fgr) »svršiti, prestati sa radom«.

feráhluk m (pers.-tur.) *širina, otvorenost, prostranstvo.*

< tur. *ferahluk* < pers. *ferâh* »širok, prostran, otvoren« + tur. suf. -lik.

ferâiska mes'ela f *problem kako treba u izvjesnom slučaju razdijeliti ostavinsku imovinu među nasljednike po šerijatskom nasljednom pravu.*

V. kompon. pod feraiz i mesela.

ferâiz m (ar.) *šerijatsko zakonsko nasljedno pravo.*

< tur. *feraiz* < ar. pl. *färâ'id* »alikvotni nasljedni dijelovi koji su u kur'anu izričito određeni«.

ni«, sing. *farđ*, osn. zn.: »propis, ono što je određeno«.

fērak (vērak), -rka, fērk, fārk, m (ar.) *razlika, različitost, nepodudarnost.* — »Ima ferka kad je kruška mehka« (nar. izr.), Svačem ja znam verak« (Kočić I 91).

< tur. *fark* < ar. *farq* »razlika«.

Smatram da nema osnova pretpostavka, na koju upućuje Miklošić kod riječi *fekr*, *fikr* i Rj. JAZU kod riječi *ferak*, da bi ova riječ imala vezu sa ar. *fikr* »misao, mišljenje« jer su ar. riječi *farq* i *fikr* sasvim različite i po svom glasovnom sastavu i po značenju. tako da ne može biti govora o metatezi i sl. V. ferčiti, oferčiti, ferkli, ferkliji, ferik, frka.

fērčiti (fērak činiti, fērk činiti)

1. *cijeniti, zaključivati o nečem*

nakon posmatranja, razabirati.

2. *ustanovljivati razliku između dva posmatrana predmeta.*

Izv. od ferak (v.).

fēredža (vōredža) f (ar.) *vrsta ženskog ogrtača, mantila, od crne ili modre čohke, koji su muslimanke oblačile prilikom izlaska na ulicu. Uz feredžu stavlja se još jašmak (v.) i čember (v.), a prilikom dalekog putovanja ili jahanja na konju mjesto jašmaka stavlja se peća (v.).* — »Meće peću, ogrče feredžu« (M. H. III 67).

< tur. *ferace* (č. feradže) < ar. *färâgiyyâ* (pl. *färâgi*) < ar. *färâg* »utjeha, tješjenje, razveseljivanje« + ar. adj. suf. za f. -iyyâ.

Fērha, v. Ferhija.

Ferhadija f (pers.-ar.) 1. *ime džamije u blizini hotela »Evropa« u Sarajevu, nazvana po Tešnja-*

Ferhat

ku beglerbegu *Ferhat-begu*.
Imenom ove džamije nazvana
je i obližnja ulica.

2. glavna džamija u Banjoj Luci.
< tur. *Ferhadiye* < ar. *Fārhā-
diyyā* »Ferhatova« (v. Ferhat)
+ ar. adj. suf. f. -iyyā.

Ferhat, Ferhad (pers.) *musl. mu-
ško ime*.

< tur. *Ferhat*, muško ime
< pers. *Ferhād* »ime junaka
persijske nacionalne priče »Fer-
had i Sirin«.
V. Ferhadija.

Ferhija, hipok. Fērha (ar.) *musl.
žensko ime*.

< tur. *Ferhiye*, žensko ime,
»Vesela, Radosna« (odgovara
imenima Veselinka i Radojka)
< ar. *fārah* »veselje, radost« +
ar. adj. suf. f. -iyyā.

Ferid -ida, hipok. Fīcō (ar.) *musl.
muško ime*.

< tur. *Ferid*, muško ime, »Jedi-
ni, Jedinac« < ar. *fārid* »jedini,
jedinstveni, besprimjerni«.

Ferida (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Feride*, ž. ime, »Jedina,
Jedinica« < ar. *fāridā* »jedina,
jedinstvena, besprimjerna«.

fërik -ika m (ar.) *zapovjednik di-
vizije, divizijski general*.

< tur. *ferik*, istog značenja kao
u nas < ar. *fāriq* »odjel, raz-
dio; stranka«.

fërim, v. aferim.

Fëriz (pers.) *musl. muško ime*.

< tur. *Firuz* < ar. *Firūz*, mu-
ško ime, »Srećni, Sreten, Sre-
ćko« < pers. *pīrūz* »srećni«.
V. Firuz.

ferjádžija, ferjâtčija, ferjâčija m
(pers.-tur.) *glasonoša koji traži
pomoć tvrđavi koju je napao
neprijatelj*. — »a ni otkle fer-
jadžije nema« (F. K. 1886.
37).

< tur. *feryatçı* < pers. *feryād*
»zapomaganje, vičući zvati u
pomoć« + tur. suf. čj.

V. firjatu-figan.

fërk, v. ferak.

fërkli, fârkli, indecl. adj. (ar.-tur.)
»različan, drukčiji (ali u pozi-
tivnom smislu od onog s čime
se upoređuje, tj. bolji).

< tur. *farklı*, v. ferak + suf. -li.
V. ferkliji.

fërkliji adj. *bolji, odabraniji, lje-
pši*. — »Moj zlatko, ti ništa ne
znaš, / ferkliji je Huso
bajraktare« (K. H. II 369).

Naš komparativ od riječi ferkli
(v.).

fërmān -āna (vërmān) m (pers.)

1. *sultanov ukaz, sultanova na-
redba, carska zapovijest*. *Fer-
mani* su pisani posebnom vr-
stom urapskog pisma, tzv. *di-
vānijom*, a na početku je sta-
jala carska tura. — »I donese
careva fermana« (K. H. I
13); »Kad četvrto jutro osvanu-
lo, / car mu dade sićana ver-
mana« (Vuk II 171).

2. *fig. dugačko pismo*. »Napisao
je čitav ferman« (nar. izr.).
< tur. *ferman* < pers. *fermān*,
part. prez. od inf. *fermūden*
»zapovijedati, narediti«.

fërmēn i fërmēn m (tur.) *dio stare
narodne nošnje, vrsta prsluka,
od čohe, kadife ili šajaka, izve-
zen gajtanima, sprijeda sasvim
otvoren i ne skopčava se. Zen-
ski fermen je obično od kadife
i više ukrašen vezom i gajta-
nima*. — »I na plećim fer men
od kadife« (K. H. II 152).

< tur. *fermen*.

fertûtija m (pers.) *onaj koji je
malo čaknut, blentav*.

< tur. *fertuti* < pers. *fertûtî*
»malouman usljed starosti«.

fertütma, v. frtutma.

fërzan, **fërzen** adj. (pers.) znan, pametan, mudar.
< tur. *ferzâne* < pers. *ferzâne*.

fës, demin. **fësić** m (ar.) kupasta kapa bez oboda koju muslimani nose. Obično je sa kičankom, ali se nosi i bez nje. *Fes* je uveden u Turskoj Carevini kao narodna kapa početkom 19. vijeka za sultana Mahmuda II 1808—1839). U početku se fesovi nisu kalufili. Tek kad su postali medžidija-fesovi (za sultana Abdul-Medžida / 1839—1861 /), pojavili su se i kalufi za fesove. Postojale su nekoliko vrste fesova s obzirom na kvalitet, oblik i marku: »tunus-fes« ili »tunofes« (v.), »medžidija-fes« (v.), »azizija-fes« (v.), »rešadija-fes« (v.) itd.

< tur. *fes* po gradu Fesu u Maroku, ar. *F'äs*.

V. *feslija*.

fesācija, v. fesadžija.

fësād -āda, **fësāt** -āta m (ar.) smutnja, zamučivanje; svađa, zavađa; nered.

< tur. *fesat* < ar. *fäsād*.

V. *fesaditi*, *fesadžija*.

fësādžija, **fesācija** m (ar.-tur.) 1. onaj koji zamučuje, svađalica, bundžija.

2. onaj koji diže galamu za svašta; plahovit čovjek.

< tur. *fesatçı*, v. *fesad* + suf. -çi.

fësāditi, **fësād praviti**, **fësād za-**
metati, stvarati smutnju, zamučivati, zavađati; stvarati nered.
Izv. od *fesad* (v.).

feslidan, **fesliden**, **fesligen** (pogr. **feslidžan**) m (grč.) *bosiljak*, *Osimum basilicum* L. — »Ali dunjom, al' narančom, / al' gorkijem *fesligenom*?« (Vuk

I 428). — »A ti dragi na struk *feslidžana*« (Ašikl. 66).
< tur. *fesleğen* < grč. *vasilikón*.

fëslja m (ar.-tur.) onaj koji nosi fes na glavi.

< tur. *fesli* (*fes-li*), v. *fes* + suf. -li.

fët, v. *feth*.

Fëtäh -āha, hipok. **Fëto** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Fettah*, muško ime, skraćeno od *Abdulfettah* (v.).

fëth, **fët** (ar.) 1. osvajanje, osvojenje. — »Dok gradove *feta* učiniše / i po njemu harač pokupiše« (Vuk IV 419).

2. *tursko osvojenje Bosne*. »Još od *fetha*« = još od turskog osvojenja Bosne.

< tur. *fetih* < ar. *fäthi*.

V. *Fatih*, *Fatiha*, *feth učiniti*, *fetovati*, *Fetah*, *Fethija*.

Fëthija, hipok. **Fëto** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Fethi*, lično ime, »Osvajač, Pobjedilac« < ar. *fäthi*, v. *feth* + ar. adj. suf. -i (*-iyy*).

Fethija (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Fethiye*, žensko ime, »Osvajačica, Pobjednica« < ar. *fäthiyyä*, v. *feth* + ar. adj. suf. za f. *-iyyä*.

fëth učiniti, **fët učiniti**, osvojiti.

Izv. od *feth* (v.).

Fëto, v. *Fetah* i *Fëthija*.

fëtovati -ujēm, osvajati. — »da pođemo Bosnu *fetovati*, / i po Bosni sve redom palanke« (I. Z. II 9).

Izv. od *feth* (v.).

fëtva f (ar.) pravno rješenje ili uputa (*decizija*) dana u obliku odgovora kako da se riješi izvjesno šerijatsko pitanje. *Auto-*
ritativne fetve izdaju šejhul-

fetvā-emin

islam i muftije. Zbirke takvih rješenja zovu se »fetāvā«. — »Pitaćemo hodža po Udbini, / da li fetva povesti jendije« (nar. pj.).

< tur. *fetva* < ar. *fātūwā*.

V. *fetva-emin*.

fetvā-emin -ina *m* (ar.) visoki vjerski službenik u islamskom vjerskom uredu koji je zadužen referatoma izdavanja *fetvi*.

< tur. *fetva emini* »povjerenik za fetve«, izft. od *fetva* (v.) i *emin* (v.).

Fevzija (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Fevzi*, muško ime, »Spaseni. Srećni« < ar. *fāwz* »spas« + ar. adj. suf. -ī. Ako se ovom i sličnim imenima koja se svršavaju na »-ja« doda titula efendija ili beg, onda se i u našem jeziku izgovara kao u tur.: *Fevzi-efendija*, *Fevzi-beg*, a ne *Fevzija-efendija*, *Fevzija-beg*.

fićir, **fićer**, **fićr** *m* (ar.) *misao, teška misao, briga; pomisao, volja*. — »Majstorbaša pod čadorom cvili. / U fićeru vrlo zadrimao. / On je svoju glavu nasklonio« (M. H. III 99): »al' kad nemam ništa u džuzdanu, / baš ni na što fićer ne imam« (I. Z. II 85).

< tur. *fikar* < ar. *fikr* »misao, mišljenje«.

Fidāhić, v. *fidāhija*.

fidāhija, **fidāija** *m* (ar.) onaj koji je poŕrtvovan, koji je spreman da se ŕrtvuje (za domovinu ili za kakav drugi ideal). Od ovog je nastalo prezime *Fidāhić*.

< tur. *fedai* < ar. *fidā'* »ŕrtva« + ar. adj. suf. -ī.

V. *fida* se učiniti.

fidan, v. *fidan*.

fidā se učiniti, *ŕrtvovati se*.

< ar. *fidā'* »ŕrtva«. v. *fidāhija*.

fidan, **fidem**, **fidim**, **fidan** -a *m* (grč.) *mladica, mlada grana, struka rasada (presade)*.

< tur. *fidan* < ngrč. *phytāni*.

fid'ja *f* (ar.) *otkupljenje; novac koji muslimani dijele siromasima za dušu umrloga kao otkupljenje njegovih neizvršenih vjerskih obaveza za života*.

< tur. *fidye* < ar. *fidyā* »otkupnina«.

figānj, **figān** *m* (pers.) *vika, vriška, plać, kuknjava (zbog žalosti ili iz straha)*. — »Stade figanj u čemerli kuli« (M. H. III 462).

»figānj činiti« = plakati, vriškati; »Figanj čini dizdaraginica, / Tješile je svoje drugarice« (Vuk V 518).

< tur. *figan* < pers. *figān*.

figānj (pogr.), v. *fidan*.

fijāt -āta *m* (ar.) *cijena*.

< tur. *fiyat* »cijena« < ar. *fī* »u, na, sa«.

V. *fijatiti*.

fijātiti, **ofijātiti**, *cijeniti, procijeniti*. — »Međutim, u Imljanima štetu u polju je bila dužna da »ofijati«, »fijati« (proceniti) komisija koju su činili sam poljar i onaj knežev pomoćnik u čijem se zaseoku šteta dogodila« (GZM Etn. XVII, 1962. 120).

Izv. od *fijat* (v.).

Fika, v. *Šefika*.

fikh, **fikuh** *m* (ar.) *šerijatsko pravo*.

< tur. *fıkh* < ar. *fiqh*.

Fiko, v. *Šefik*.

Fikra, v. *Fikreta*.

Fikret, *hipok. Fikro* (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Fikret*, lično ime. »Misao«. < ar. *fikrā* »misao«.

Fikreta, hipok. **Fikra** (ar.) *musl. žensko ime*.

Muškom imenu Fikret (v.) dodan naš nast. za f. -a.

Fikrija, hipok. **Fikro** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Fikri*, muško ime, »Pametni, Mudri« < ar. *fikr* »misao, mišljenje« + ar. adj. suf. -i (-iyy).

Fikro, v. Fikret i Fikrija.

fil, **filj** i **fil** -ila m (ar.) *slon*. — »A balčak joj dva filova zuba« (M. H. III 510); »Balčak joj je od srme kaljene, / A korice od filjova zuba« (M. H. IV 115).

< tur. *fil* < ar. *fil* (u pers. *pīl*). V. fildiš.

filān-fālān, v. falan-filan.

filān-fūstuk (ar.-pers.) *uzrečica*: to i to, tako i tako.

< tur. *filān fūstuk*, v. kompon. pod filan i fustuk.

filare, **filari**, v. fireale.

fildiš m (ar.-tur.) *slonova kost*; ono što je izrađeno od slonove kosti. — »Na jabuku čašu od fildiša« (K. H. I 230).

< tur. *fildişi* (*fil-dişi*), tur. izft. od ar. *fil* »slon« i tur. *diş* »zub«.

fildžān, v. findžan.

findžān -āna, **fildžān** -āna, **vil-džān** -āna m (pers.) *šoljica za crnu kafu*. — »U findžane kahvu utočila« (K. H. I 240); »a ujutru kafu u fildžanu: / ne bi li me u kafi popio« (Vuk I 256); »Kada popi kafu iz vildžana« (Vuk IV 430).

< tur. *finčan* (č. findžan), vulg. *filcan* < ar. *finḡān* < pers. *pin-gān* »plitka zdjela, tas«.

fino-fēs m (tal.-ar.) *fini, lijepi fes*. — »Na glavi joj fesa' fino-fesa« (F. J. I 141).

< tur. *fino-fes* »tanki, probrani fes« < tal. *fino* »tanak« i fes (v.).

fira f (pers.) *rasap, otpadak od robe; troha, otpadak*. — *Kad se maslac pretopi u maslo, sav onaj otpadak koji se pojavi pri izlučivanju čistog masla zove se fira*.

< tur. *fürü* < pers. *firū*, *furū* »dolje, niže«.

fireale (**filare**, **filari**) pl. (tur.) *starinska laka plitka obuča koja se nosila u svako doba godine. Oblačile su se na голу nogu, na čarape ili na mestve. Danas ih nosi samo poneki hodža ili hadžija*. — »Fireale joj kupit' u Saraj'vu« (K. H. I 68); »Vid' u mene meke mestve, Marušo! / Vid' u mene firealice, Jovane!« (Muz. zap. Inst. 2279).

< tur. *filar*.

firānija m, **ciganija**. — »O dizdaru, gradu poglavaru. / sad mi kaži ko je firanija, / ko je, aga, od kuje kopile« (M. H. III 240).

Vjerovatno je izvedeno od *firaun*, *firavn* (v.) po uzoru na »ciganija« od cigan, ciganin: »firauanija«, »firavnija«, pa radi lakšeg izgovora »firanija«.

firaun, **firavn** m **firaunka** f (ar.) *Ciganin, Ciganka; fig. inačija, bezobraznik*.

< tur. *firavun* < ar. *Firaʾwn* »Faraon«.

V. firanija, firaunluk.

firaunluk m (ar.-tur.) *ciganluk, ciganstvo*. — »Pa to i jeste zlo i nevolja što čovjeku prođe vijek dok vidi Husu firauna kako od kokošara postaje prvi čovjek i kako se opet vraća u svoj firaunluk, kaže onaj što se teško miri sa sudbinom« (Andrić 45).

Firāun

< tur. *firavunluk*, v. *firaun* + suf. -luk.

Firāun, Firāvñ (ar.) *Faraon*.

< ar. *Firāwn*.

firjātu-figāñj *m* (pers.) *plač, dreka, jaukanje, kuknjava*.

< tur. *feryatu-figan* < pers. *feryād* i *figān*, oboje znači »zapotrožavanje, vikanje, dozivanje u pomoć«.

Firüz -úza, Firōz -óza (pers.) *muš. muško ime*.

< tur. *Firuz* < ar. *Firūz*, muško ime, »Sretnik; Pobjedilac« < pers. *pīrūz* »sretni; pobjedilac«.

fiskija *f* (lat.) *slavina; štrcaljka za vodu*. — »Iz nje bježe za sedam fiskija« (M. H. III 215); »pod fiskije podmakle testije, / oko vode kolo ufatile« (Muz. zap. Inst. 59).

< tur. *fiskıye* < ar. *fisqiyyā* < lat. *piscina*.

fistān, vistān, füstān -āna *m* (grč.) *ženska suknja; muška narodna nošnja u obliku suknje*. — »Nosi li Mara tri nova fistana« (Sevd. 103).

< tur. *fistan* < pers. *fistān* < grč. *phossaton*.

V. *fistanlija, fistanluk*.

fistānlija *m* (grč.-tur.) *onaj koji nosi fistan kao dio narodne nošnje*.

< tur. *fistanlı (fistan-lı)*, v. *fistan* + suf. -lı.

fistānluk *m* (grč.-tur.) *potrebna količina platna kao pribor za jedan fistan*.

< tur. *fistanlık (fistan-lik)*, v. *fistan* + suf. -lik.

fišek (višek) *m* (tur.) *1. naboj, metak za pušku*. — »Kad nestade u cure fišeka« (K. H. I 87). — »nije li se u kog dogodilo /

ja višeka da nama dokuči, / prazne su nam puške u rukama« (Vuk IV 159).

2. *papirnata kesica*. — »Besposlen Mujo fišeke savija« (Vuk, Posl. 12).

< tur. *fišek, fişenk*.

V. *fišekčija, fišek-česa, fišeklije, fišekluk*.

fišekčija, fišegdzija *m* (tur.) *zamatlija koji pravi i prodaje fišeke*.

< tur. *fišekçi*, v. *fišek* + suf. -çi.

fišek-česa *f* (tur.-pers.) *česa ili kutija u kojoj se nosi barut u fišecima i olovo za punjenje pušaka*.

< tur. *fišek-kese*, v. *komponente pod fišek i kesa, česa*.

fišeklije, pl. t. (tur.) *kožni pojas sa pregracima u kojima stoje naboji, fišeci za pušku*.

< tur. *fişekli*, v. *fišek* + suf. -li.

fišekluk, s. fišekluci, pl. *m* (tur.) *manja kožna torba u kojoj su se nosili naboji, fišeci*. — »A Mehmeda posred fišekluka« / Četiri mu rebra odvojio« (Lord 282).

< tur. *fišeklik*, v. *fišek* + suf. -lik.

fitilj -ilja *m* (ar.) *1. pamučni gajtan ili traka u svijeeće i petrolejske lampe; stijenjak, žižak*.

2. *upaljač u starinskih topova i pušaka*. — »Na topove fitilj judariše« (Lord 71).

3. *u narod. ljekarstvu: uvijeno voščano platno koje se stavlja u uho i pali*.

< tur. *fitil* < ar. *fätil*.

V. *ufitiljiti (se)*.

fitne *n* (ar.) *smutljivac, intrigant, spletka*.

< tur. *fitne* < ar. *fitnä* »zavodjenje; kušnja; buna, nered«.

V. *fitnedžija, fitneluk, fitnija*.

fitnédžija *m* (ar.-pers.) *smutljivac, spletkar; svadljivac, onaj koji zavađa ljude.*

< tur. *fitnecü* (*fitne-cü*) < *fitne* (v.) + pers. *ğū, ġūy*, prez. osn. od inf. *ġusten* »tražiti«. Istog je značenja i tur. nom. agent. *fitneci* (*fitne-ci*).

fitnèluk *m* (ar.-tur.) *smutnja, spletku, intriga.*

< tur. *fitnelik*, v. *fitne* + suf. -lik.

fitnija (i *fitmija*) *f*, *smutljivka; vragoljanka, namiguša.*

Naša izvedenica od *fitne* (v.).

förmadžija *m* (lat.-tur.) *tipografski radnik, pomoćni radnik u grafičkoj struci.*

< tur. *formacı* »tipografski radnik« < tur. *forma* »željezni okvir sa složenim slovima za štampanje jedne stranice« < lat. *forma* + tur. suf. -ci.

frča, *f* (tal.) *četka, kefa.*

< tur. *fırça* < tal.

frëndija *f* (franc.-ar.) *kula sagrađena na evropski način.*

< tur. *frengi* i *firengi* »evropski« < tur. *Frenk, Firenk* »Evropejac« < franc. *Franc* »Franak« + ar.-pers. adj. suf. -i.

frëngi adj. (franc.-ar.) *evropski.* — »Već u teze *frengi* kumaš veze« (Bajr. 8).

< tur. *frengi*, v. *frëndija*.

frënjak -njka *m* (franc.) *sifilis.*

< tur. *frenk illeti* »evropska bolest — sifilis«, tur. izft. od tur. *Frenk* »Evropejac« (< franc. *Franc* »Franak«) i ar. *illü* »bolest«.

frka *f* (ar.) 1. *stranka, grupa, frakcija.*

2. *divizija u turskoj carskoj vojsci.*

< tur. *fırka* < ar. *fırqa*.

frljiti, frljáknuti, *baciti nešto iz daleka.*

< tur. *firlatmak*, istog značenja.

frtuna, furtuna *f* (tal.) *mećava.*

< tur. *firtına* »bura« < tal. *fortuna* »oluja na moru«.

frtütma, fertütma, furtütma, vrtütma, vurtütma *f* (tur.) *zbrka, metež, trka.*

Po svoj prilici ovdje se radi o tur. nom. action. od tur. *vur!* »udri!« i *tut!* »drži!«, dakle: *vur-tutme* »radnja ili zbivanje u kojoj se više: vur! tut!«, što bi u našem jeziku značilo: drž, ne daj! Slično je tome »tütta, vüra!« »drži, udri« ili »potegni, povuci«. Navodim i pretpostavku: < tur. *vur, tutma!* »udri, ne zaboljuj!«

Fuäd -áda (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Fuad*, muško ime, »Srce«, < ar. *fuâ'd* »srce«.

fučija (vučija) *f* (grč.) *drvena posuda, slična burencetu, u kojoj se drži voda, pekmez i sl.* — »Ljuto sirće svoju fučiju kvari« (Vuk, Posl. 173).

< tur. *fıçı* < ngrč. *boutsí*.

fudúlija, fuzúlija *m* (ar.) *onaj koji se nepozvan miješa u tuđe poslove, poslovođa bez naloga.*

< tur. *fuduli* < ar. *fuđüliyy* (< ar. *fuđül*, pl. od *fađl* »dobrota; pretek, suvišak« + ar. adj. suf. -iyy).

fuhuš *m* (ar.) *besramnost, bezobrazluk; sramotne riječi.* — »Nemoj zboriti fuhuša, ode i din i duša« (Nar. bl. 312).

< tur. *fuhuş* < ar. *fuḥş*. V. *fahiša*.

fukàra i fùkara *f* (ar.) *siromah, sirotinja.* — »Već ono je soja fukarskoga« (M. H. III 467); »U Zvorniku, al' u donjem gradu, / ljuto cvili zvornička fu-

fukaráluk

kara« (Muz. zap. Inst. 3319);
»Pa kako će fukara moći živiti u takoj skupoci...« (Zem-bilj III 126).

< tur. *fukara* < ar. pl. *fuqarā'*, sing. *faqīr* »siromah«. Arap. plural upotrebljava se u tur. i našem jeziku i kao singular.
V. fukaraluk, fukaraština.

fukaráluk m (ar.-tur.) *siromaštvo, neimaština*.

< tur. *fukaralik*, v. *fukara* + suf. *-lik*.

fukaraština f, *siromaština*

Izv. od *fukara* (v.) po uzoru na siromah — siromaština.

fünduk m (pers.) *lješnjik, Corylus colurna L.*

< tur. *findik* < ar. *fundūq* < pers. *bunduq*.
V. funduklija.

fünduklija m (pers.-tur.) *vrsta starog turskog dukata*. »Tuj mi kuca dukat funduklija« (GZM 1907. 634).

< tur. *findikli*, v. *funduk* + suf. *-li*. Dukat je nazvan ovim imenom stoga što ima okolo kružice slične lješnicima.

fürda i fūrda f (pers.) 1. *utroba zaklane životinje (drob i crijeva)*. — »Prozore je zastro furdom« tj. razapetim osušenim crijevima (Bilten I 118).

2. *odresci od bakra u kazandžija; metalni otpaci; kalo, škart*.

< tur. *hurde*, *hurda* < pers. *hurde* »sitnica, djelić, komadić«
V. furdovat, hurda.

furdövät -äta m pl. (pers.) *odresci od bakra koji nastaju u kazandžija prilikom izrade ili krpljenja bakrenih predmeta*.

< tur. *hurdevat*, pl. izveden na arap. način od pers. *hurde* »sitnica, djelić, komadić«.

fürsat m (ar.) *zgoda, prilika, zgodan čas kad niko ne može ometi da se što učini; samovolja kad se kome pruži zgodna prilika*. — »Ne daj mu, bože, fursata, a on bi čuda počinio«, »Uhvatio fursat« (u ob. gov.).

< tur. *fursat* < ar. *furša* »prilika, zgodan čas«.
V. ofursatiti.

fürtuna, v. frtuna.

fürtutma, v. frtutma.

furuna, vuruna f (grč.) *peć; lime-na peć; zemljana pekara*.

< tur. *furun* i *fırın* < grč. *foŭrnos*.
V. furundžija.

furundžija, vurundžija m (grč.-tur.) *pekar, zanatlija koji pravi furune, šporete i solunare; pekar*.

< tur. *furuncu* i *fırıncı*, v. *furuna* + suf. *-cu, -ci*.

füstän, v. fistan.

füstuk m (pers.) *vrsta badema, plod drveta Pistacia vera*.

< tur. *fistik*, vulg. *fustuk* < ar. *fustuq* < pers. *piste* (*puste, bu-ste*). Po Kraelitz-u u ar. jezik došlo iz grč. *pistáchion*.

füşkija f (pers.) *konjska izmetina, konjska balega*.

< tur. *fışkı* < pers. *huškī*.

füta i fūta (üta, vūta) f (ar.) *pre-gača, kecelja, zastirač*.

< tur. *futa* < ar. *fūṭa*.

G

gādar *m* (ar.) *nasilje, pohara; upropašćenje, šteta, zlo*. — »koja bi nam svima mila bila, / Koj a ne bi ga dar donijela!« (Lord 188).

< tur. *gadir* »nevjera, izdaja; nasilje, nepravda« < ar. *gadr* »nevjera, izdaja«.
V. gadara, gadar učiniti.

gādara, gādarija (iskr. *kādara, āgadara*) *f* (ar.) *vrsta poteže sablje s oštricom s obje strane*. — »A pod kolan muhurli ga daru« (M. H. III 512); »Ajkuna mu opremi dogata, / udri na njeg rahte i ga dare, / jest ga dare s obadvije strane« (K. Hörm, 1888 II 66); »objesi miu zlatne kuburlije, / a ga dare s obadvije strane« (Vuk III 102); »zveketanje mačah i ka darah« (F. J. I 149); »A po čosi puli risovina, / Pa preturi dvije a ga dare« (Vuk VII 66).

< tur. *gaddare* < ar. *gaddārā* »ona koja nanosi štetu i nasilje neprijatelju« (part. akt., kao nom. intensit, od ar. *gadr* (\sqrt{gdr}) »iznevjerenje, izdaja«).

gādar učiniti, nasilje, štetu, poharu, učiniti. — »Veliki je ga dar učinio, / Porobio, vatrom popalio« (M. H. IV 445); »Ti si meni ga dar učinio, / bi-

jelo mi lice obljubio« (Petran. I 269).

Izv. od gadar (v.).

gāfil *m* (ar.) *onaj koji je nehajan, nemaran, indolentan*. — »Ga fil biti i spavat« (Nar. bl. 310). < tur. *gafil* < ar. *gāfil*, part. akt. od *gaflā* (\sqrt{gfl}) »zanemaranje; nemar, nehaj«.

gāflet *m* (ar.) *nemar, nehaj, indolencija*.

< tur. *gaflat* < ar. *gaflā*.

V. gafil.

gāib, gājib, gājib, gājip, adj. (ar.) *odsutan; nevidljiv*.

< tur. *gaib, gaip* < ar. *gā'ib*, part. akt. od *gābā, gayb* (\sqrt{gyb}) »odsutan biti«.

V. gaib biti, gaib se učiniti, gaibane, gajb.

gāibāne, adv. (ar.-pers.) *neviđeno, apstraktno*.

< tur. *gaibane* < ar. *gā'ib* »odsutan« + pers. suf. za građenje priloga -āne.

gāib (gājib, gājib, gājip) biti, gāib se učiniti, nestati, izgubiti se. — »To mu reče, pa mu gaib bio« (M. H. III 36); »Pa se tudijer gajib učinio« (K. H. I 263); »Tu se svetac gajip učinio / I on ode u nebesko carstvo« (Petran. 10).

Izv. od gaib (v.).

gaila

gaila, gájla f (ar.) 1. *nevolja, briga, muka, napast*. — »Ne beri gajle« = ne vozi brige, ne brini.

2. *tegoban, mučan ili dosadan posao*.

< tur. *gaile* < ar. *gā'ilā*.

gāj b m (ar.) 1. *ono što će doći u budućnosti, tajne budućnosti*.

2. *ono što je za čovječje oko nevidljivo, što je tajanstveno*.

< tur. *gayb, gayp* < ar. *gayb*.

gājde f, pl. t. (ar.) *narodni duvački muzički instrumenat*.

< tur. *gayda*, istog značenja kao u nas < ar. *qā'idā*, v. kajda.

gāj et, gáj etilē, adv. (ar.) *odviše, suviše, vrlo, jako*. — »Mora da vašem seljaku gajet dobro ide« (Zembilj II 26).

< tur. *gayet, gayetile*, istog značenja kao u nas < ar. *gā'yā* »cilj, svrha, kraj, posljedni stepen«.

gājib, gājib biti, gājib se učiniti, v. gaib, gaib biti itd.

gájla, v. gaila.

gāj n m (ar.) *ime arapskog slova »g«*.

< tur. *gayn* < ar. *gayn*.

gāj p, v. gaib.

gajrečija (gajrētčija) m (ar.-tur.) *dobar radnik, vrijedan trudbenik, ustalac; pomagač*.

< tur. *gayretçi (gayret-çi)*, v. gajret + suf. -çi.

gajret (gàiret, gārjet) m (ar.) *na-stojanje, zauzimanje, revnost; pomoć; zagrijanost, privrženost*.

— »Neka znade sva Bosna ponosna, / ko je caru bio u gajretu« (M. H. III 97); »Osman-agu Bogom zaklinjaše, / da mu danas u gajretu bude« (F. J. II 283); »Svome srcu gaireta dava, / A na vrata juriš uči-

nio« (Vuk VII 194); »Kako koji konak unapredak, / sve gajret bolji među braćom« (Vuk II 527).

< tur. *gayret* < ar. *gayrā*.

V. Gajret, gajret!, gajrečija, gajretiti, pogajretiti.

Gājret m (ar.) *ime muslimanskog kulturno-prosvjetnog društva, čija se djelatnost prostirala na područje Bosne i Hercegovine, a osnovano je 1903. g. u Sarajevu. Društvo je izdavalo i časopis pod istim imenom, koji je izlazio od 1907—1914 i od 1921—1941*.

< tur. *gayret*, v. gajret.

gajret! (garjet!), interj. (ar.) *na-stoj, trudi se, hajde naprijed*. — »Gajret, brate, Mujagin Halile!« (K. H. II 168).

Izv. od gajret (v.).

gājretiti (gārjetiti) truditi se, svoj-ski raditi, ustrajno raditi, na-stojati.

Izv. od gajret (v.).

gājri-muslim m (ar.) *nemusliman*.

< tur. *gayrimuslim* < ar. *gayr* »drugi, osim« i ar. *muslim* »musliman«.

gājtan m (grč.) *pamučna ili svilena upredena ili pletena vrpca koja služi za porubljavanje i ukrašavanje odjeće. Gajtanom se naziva i uže koje je predeno ili pleteno od pamuka ili svile*. — »Da ja, znadem, moj gajtan e, / da će tebe mlad nositi, / svilom bi te opletala, / zlatom bi te uvijala, / a biserom nakitila« (Vuk I 311); »Tuna behu gajtan bpružilji, / A na gajtan konje poredilji, / Puće puška, prekide se gajtan« (Lord 304).

< tur. *gaytan, kaytan* < ar. *qaytān* < grč. *gaietanón*.

V. gajtandžija, gajtaniti, ogajtaniti, gajtanlije.

gajtándžija *m* (grč.-tur.) *zanatlija koji pravi ili trgovac koji prodaje gajtane*.

< tur. *gaytancı* (č. gajtandži), v. gajtan + suf. -ci.

gajtaniiti, *stavljati gajtane na odjeću*.

Izv. od gajtan (v.).

gajtánlije, **gajtánije** *f*, pl. t. (grč.-tur.) *vrsta ligura, malih saonica za sanjkanje*.

< tur. *gaytanlı* (*gaytan-lı*), v. gajtan + tur. suf. -lı i tur. *gaytani* od gajtan + ar.-pers. adj. suf. -i.

galáma *f* (tur.) *vika, dreka*. — »Svatovi smo, bez galame nismo« (nar. pj.).

Putem metateze došlo od tur. *ağlama* »plač, kuknjava« (nom. actionis od inf. *ağlamak* »plakati, derati se plačujući«). V. galamdžija, galamiti, zagalamiti.

galámdžija i **galámdžija** *m* (tur.) *onaj koji galami, koji diže dreku*.

Izvedeno od galama (v.) pomoću tur. suf. -ci (č. dži).

galámiti, *derati se, vikati*.

Izv. od galama (v.).

Gálib (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Galib* < ar. *Gālib*, muško ime, »Pobjednik«.

Galiba (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Galibe*. ž. ime, »Pobjednica« < ar. *gālibā* »pobjednica«.

gālibā, *adv.* (ar.) *po svoj prilici, vrlo vjerovatno, svi su izgledi*. — »Slušali ste galiba, a i u školama ste morali naučavati šta je to Reval« (Zembilj II 110) < tur. *galiba* < ar. *gālibā*.

galóše, v. kaloše

gāni indecl. adj. (ar.) *bogat, obilan*. — »Baš-čaršijo, gani ti si« (Petran. I 320).

< tur. *gani* < ar. *ganiyy* »bogat«.

V. Ganija, ganiluk.

Gānija, hipok. **Gāno** (ar.) *musl. muško ime*.

Skrraćeno od *Abdul-Gani* < ar. *Abdu-l-Gānī*, lično ime, »Rob Bogatoga« (tj. boga), ar. izft. od ar. *abd* »rob« i *Al-Ganiyy* »Bogati« (bog).

ganiluk *m* (ar.-tur.) *bogatstvo, obilje*. — »nema onoga berićeta i ganiluka« (Zembilj III 147).

< tur. *ganilik* (*gani-lik*), v. gani + suf. -lik.

Gāno, v. Ganija

gāraz *m* (ar.) 1. *namjera, cilj, želja*.

2. *pakost, zloba, pizma, mržnja*. — »Ne traži te devljet po garazu. / No te sultan traži po junaštvu« (Lord 10).

< tur. *garaz* »zloba, mržnja«

< ar. *garaḍ* »namjera, želja«.

gārgāra *f* (grč.) *ispiranje grla i usta grgljanjem. Gargara je jedan od uslova pravilnog ritualnog kupanja kod muslimana*.

< tur. *gargara* < ar. *gargarā*

< grč. *gargara*.

V. izgargarati.

gārgija *f* (tur.) *koplje*. — »Gargije i nadžaci svjetlucaju se« (Gajret 1931. 247).

< tur. *kargi*.

gāret *m* (ar.) *pljačkanje, robljenje; pustošenje*. — »Garete rade za tri dana bila, / jer tragaju ate i vojnike«, »Sa džabele trzaju topovi, / Osmanpaši čudan garete rade« (M. H. III 70).

gàrib

< tur. *garet* < ar. *gārā* »napadaj i pljačka«.

gàriḥ -iba, **gàrip** -ipa *m* kao supst. i **gàrib**, **gàrip**, kao adj. (ar.) 1. kao imenica: *stranac, tuđin, siromašak, onaj koji je bez bližnjega svoga*. — »... već jednom reci, pa ovakoga gari-ba steci« (GZM 1907 54).

2. kao pridjev: *čudnovat, neobičan, kuriozan*.

< tur. *garib*, *garip* < ar. *garīb*, sa značenjima kao u nas.

V. *gurbet*, *gureba*.

gàrjet, v. *gajret*.

gàsāl -ála *m* (ar.) *onaj koji kupu mrtvaca po muslimanskim vjerskim propisima*.

< tur. *gassal* < ar. *gassāl* (ar. *gasl* »kupanje mrtvaca«).

V. *gasul*, *gasulhana*, *gasuliti*.

gàsul *m* (ar.) *kupanje umrloga pred sahranu (u muslimana)*.

< tur. *gasil* < ar. *gasl*.

gasulhàna *f* (ar.-pers.) *posebna prostorija ili zgrada gdje se mrtvaci kupaju*.

< *gasilhane* (*gasil-hane*), v. kompon. pod *gasul* i *hane*.

gàsuliti, **gàseliti**, *kupati mrtvaca po muslimanskim vjerskim propisima*.

Izv. od *gasul* (v.).

gāvāz, v. *kavaz*.

gàzab, v. *gazap*.

gàzap, **gàzab** (pogr. **gàzep**)^{*} (ar.) 1. *srđžba, ljutnja, bijes*.

2. *nesrećnik, nesreća*. — »Zeleni se azapa. imam dragog gaza-pa« (I. Z. II 28); »Dosta mi je hala i gaze-pa« (Lord 281).

3. »gazap učiniti«, *unesrećiti, upropastiti, satrti*. — »Vi mu vojsku gazap učiniti« (K. H. I 248).

< tur. *gazap*, *gazab*, sa značenjem kao u nas < ar. *gaḏāb*.

gazāpluk *m* (ar.-tur.) *nesreća*.

< tur. *gazaplık*, v. *gazap* + suf. -lik.

gàzel *m* (ar.) *lirska pjesma istog metra i srika kod Persijanaca i Turaka sa 7—12 distiha u kojoj se prva dva stiha rimuju i onda svaki parni* (dakle: aa/bd/ca/da/ifa...).

< tur. *gazel* < ar. *gazāl*.

gàzela *f* (ar.) *afrička antilopa, slična srni, ali manja, vitkija i brža od srne*.

< tur. *gazal* < ar. *gazāl*.

gàzeta *f* (franc.) *novina*.

< tur. *gazete* < franc. *gazette*. V. *gazetadžija*.

gazetādžija *m* (franc.-tur.) *novinar*.

< tur. *gazeteci* v. *gazeta* + tur. suf. -ci.

gāzi, indecl. i **gāzija** -ē *m* (ar.) *heroj, ratni junak, pobjednik*. — »Čuj me, aga, gazi i Smail-aga« (Vuk IV 442); »Čujete li, udvinjski gazije!« (M. H. III 515); »Ja šehit, ja gazi-ja« = ili časno poginuti, ili junački pobijediti.

< tur. *gazi* < ar. *gāzī*.

V. *gaziluk*.

gaziluk *m* (ar.-tur.) *herojstvo, ratno junaštvo*. — »Šeher Travnik bez pašaluka, / Sarajevo bez gaziluka« (Muz. zap. Inst. 2931).

< tur. *gazilik*, od *gazi* (v.) + tur. suf. -lik.

gebèrisati, v. *deberisati*.

gečërma, v. *ječërma*.

gèčmišölā! v. *dečmišola*.

gàdželuk, **dèdželuk** *m* (atur.) *vrsta muške pidžame: duga muška kućna haljina*.

< tur. *gecelik* (*gece-lik*) »duga kućna muška haljina«, bukvl. »noćna haljina« < tur. *gece* (č. *gedže*) »noć« + suf. -*lik*.

gèik, gèjik m (tur.) *jelen, košuta*. — »Na dogatu kako na geik u« (M. H. III 227).

< tur. *geyik*.

gèl, v. del.

gèla! v. dela!

gèldi, v. deldi.

gèmija, v. demija.

gèrdān, v. derdan.

gèrdek, v. derdek.

gèrz, v. derz.

Gerzèlez, v. Đerdelez.

gèrzovanje, v. đèrzovanje.

gèrzovati, v. đèrzovati.

gezgindžija m (tur.) *onaj koji je mnogo putovao, koji je mnogo svijeta obišao i vidio*. — »Kad poleti na dogatu svome: / Davor, dogo, gezgindžija starik« (M. H. 261).

< tur. *gezginci*, istog značenja kao u nas.
V. *dezma*.

gibečija m (ar.-tur.) *ogovarač*.

< tur. *giybetçi* (*giybet-çi*), od *gibet* (v.) + tur. suf. -*çi*.

gibet m (ar.) *ogovaranje*. — »Mjesto besposlice i beskorisnog razgovora, mjesto gibeta i ogovaranja...« (Gajret 1931. 81).

< tur. *giybet* < ar. *gibā*.

V. *gibečija, gibetiti*.

gibetiti, ogovarati.

Izv. od *gibet* (v.).

gibi, đibi, postpoz. (tur.) kao. — »hajvan gibi« = kao životinja.

< tur. *gibi*.

gīda f (ar.) *mjera, obrok*. — »A granašu (topu) gidu udaraše, / te im turski bedem razdiraše« (K. H. I 201); »Njegova je gīda za akšamluk pola oke rakije«.

< tur. *gīda* < ar. *gīdā* »hrana«.

gidi, v. didi.

gidiš i gidiš m (tur.) *način, metod; držanje*. — »Tuhaf je gidiša« = čudnovata je držanja.

< tur. *gidiš* fig. »način, metod«

< tur. inf. *gitmek* »ići, otići«.

gilbija f (tur.) *kazandžijska alatka za napinjanje* (v. GZM 1951. 231).

< tur. *gelberi* »alatka za vučenje, za tegljenje«.

girmiluk, v. jigirmiluk.

glöbadžija m, onaj koji globi.

Hibr. r., na našu riječ »globa« dodan tur. suf. -*ci* (č. *dži*).

gojājli, indecl. adj. gojan. — »Crna oka, a bijela lica, / crna braka, gojājli perčina« (Vuk I 421).

Hibr. r., od naše riječi »gojan« + tur. suf. -*li*.

gokmāvi, indecl. adj. (tur.-ar.) plave boje kao nebo, azuran (ime boje kojom su se služile stare bojadžije).

< tur. *gök mavi* < tur. *gök* »nebo« i *mavi* »plav« (v. *mavi*).

golúb, indecl. adj. pepeljaste boje.

Na našu riječ »golub« dodan ar.-pers. adj. suf. -*i*.

govòrdžija m, govornik,

Našoj riječi »govor« dodan tur. suf. -*ci* (č. *dži*).

granàlija f (srp. hrv.-tur.) *puška čija je cijev izvezena granama (vrsta puške)*. — »U ruci mu duga granàlija« (M. H. III 319).

gr̥h

Našoj riječi »grana« dodan tur. suf. -li.

gr̥h m (pers.) *dio aršina, šesnaesti dio aršina*. — »Svaki od poznatih aršina dijelio se na 16 dijelova zvanih greh« (Kreš. Esnafi 1958. 26); »Aršin se dijeli na 16 greha« (Kreš. Cizm. obrt 110).

< tur. *girah* < pers. *girāg*.

grimiz m (sanskrt.) *ljubičasto-crvena boja; ljubičasto-crvena tkanina*.

Istog korijena kao i krmez (v.).

grmiluk, v. jigirmiluk.

grōš m (lat.) *turski sitni novac od 40 para (akći) odnosno od 1/100 lire vrijednosti*. — »Nisu blago groši ni dukati« (Vuk, Posl. 223).

< tur. *guruş, kuruş* < njem. *Groschen* < lat. *grossus*.

V. grošluk, grošnjak.

grošluk m (lat.-tur.) *predmet (stvar) čija je cijena 1 groš*.

< tur. *guruşluk, kuruşluk*, od groš (v.) + tur. suf. -luk (-lik).

grošnjāk -āka m, somun čija je cijena 1 groš.

Izv. od groš (v.).

gruśalāma f (srp. hrv.-tur.) *gruša, mlijeko od otljene krave*.

Hibr. r.: našoj riječi »gruša« dodan tur. suf. -lama.

giiba f (ar.) *poznata kožna bolest*.

< tur. *kuba* < ar. *qūbā*.

gučbelājilē, v. duzbelajle.

gūla (zapravo **gūlla**) **f** (ar.) *sud u obliku surahije (vrča), od posebne vrste zemlje, kao porculan, u kojem su muslimanske hadžije donosile iz Meke abuzemze pri povratku sa hadža. Grlo ovog suda bilo je zapečaćeno voskom i povezano kožom. I sada se u nekim hadžijskim*

kućama u Bosni može naći gula. < tur. *gule* < pers. *gule* »bardak sa tijesnim grlom« < ar. *gullā* osn. zn.: »ožednjeti«.

gulānfer m (ar.-pers.) *besposlenjak, obješenjak; spadalo, baraba, fakir*. — »... da igra dandara u tokume i da pjeva uz vergl gulanferske pjesme« (Zembilj III 31).

tur. *gulāmpare* »pederast, homoseksualac« < pers. *gulām-bāre* »pederast« < ar. *gulām* »mladić« + pers. *bāre* »priatelj, ljubavnik«.

gūmuş, v. dumiş.

gūnāh, gunāhčār, v. dunah, dumahčār.

gundūluk, gundulūkčija, v. dun-duluk, dundulukčija.

gungūla, gulgūla f (pers.) *metež, vreva*. — »Napolju se pomalo smirivala graja i rasipala gungula« (Andrić, Prip. 171); »Predstojnik čim je čuo za gungulu, izletio napolje sa žandarima da uguši bunu« (Zembilj III 50).

< tur. *sulgule* < pers. *gulgule*.

gūngul-gāce f pl. t., *vrsta ženskih gaća, vrsta dimija*. — »Gungul-gāce kunom postavite« (M. H. III 411).

Prva komponenta < tur. *gūlgūn* »ružičaste boje« < pers. *gulgūn* »ružičast« (slož. od pers. *gul* »ružica« i pers. *gūn* »boja«).

gūnjkatī, kroz nos govoriti (kao da glas izlazi iz nosa). — »Onaj mladić ima jednu manu, kad govori gūnjka« (u ob. gov.). < tur. *gunne* < ar. *gunnā* »gunjkanje«.

gurābija f (ar.) *potvrđ okrugli kolač koji se pravi od brašna, šećera i masla. Ako se mjesto šećera upotrijebi med, zove se*

medena gurabija. — »šećer s mora, smokve iz Mostara, / gurabije na suncu pečene« (Vuk I 303); »Njemu pruži Zlate gurabija« (M. H. III 231). < tur. *gurabiye*, vulg. *kurabiye* < ar. *gurāb* »vrana« + ar. adj. suf. za f. *-iyyā*, dakle bukv. »vranski kolač, ptičiji kolač«. Prigovor Dr Š. Sikirića (u POF-u VIII—IX, Sarajevo 1960, s. 237) da »imenica gurabija nema veze sa ar. riječi *gurāb* (vrana)« nego da »dolazi od ar. *qirābi*, tj. ono što se nosi u torbi (*qirāb*), jer se takovi kolači obično nose na put kao brašnjenica«, smatram da je neosnovan, jer nema potvrde za takvo etimologisanje, dok za moje tumačenje postoji potvrda u rječniku M. Salahi-je. Tvrđnja Dr Š. Sikirića »i u turskom mjesto *gurabi* vrlo se često govori *kurabi*« nije tačna, pošto se u tur. jeziku ne govori ni *gurabi* ni *kurabi*, nego *gurabiye* i *kurabiye* (v. Türkçe Sözlük, Š. Sami, Kamusi Türki itd.).

gurbēcija (gurbětčija) m (ar.-tur.)

1. onaj koji živi i potuca se po tuđoj zemlji, izvan rodnog kraja.

2. pečalbar, tj. onaj koji ide u tuđinu radi zarade.

< tur. *gurbetçi*, od *gurbet* (v.) + tur. suf. *-çi*.

gurbet m (ar.) 1. skitanje po tuđini.

2. pečalba.

< tur. *gurbet* < ar. *gurbā* »žljvjeti u tuđini osamljen; osamljenost«.

V. *gurbēcija*, *gurbetin*, *gurbetluk*, *gureba-tefter*.

gurbetin, gurbet m (ar.) Ciganin skitalica, čeragaš, za razliku od bijelog Ciganina.

< *gurbet* (v.).

gurbetluk m (ar.-tur.) 1. življenje u tuđini, potucanje po tuđem svijetu.

2. tuđi svijet, tuđa, strana zemlja.

3. pečalba.

< tur. *gurbetlik*, od *gurbet* (v.) + tur. suf. *-lik*.

gürdelj, v. kurdelj.

gurebā-tēfter m (ar.-grč.) spisak po kome se kupe dobrovoljni prilozil mjesnog građanstva za siromašne strance — prolaznike. Tako se naziva i spisak za kupljenje dobrovoljnih priloga uz ramazan za hafize koji uče mukabelu.

< tur. *gureba defteri* »tefter za strance«, tur. izft. od ar. pl. *gurābā'* »stranci« (sing. *gārīb*) i tur. *defter*, v. *tefter*.

gurema f pl. (ar.) vjerovnici; oni koji imaju potraživanja iz zastaršine umrloga.

< tur. **gurema*, *gurama* < ar. pl. *gurāmā'*, sing. *garīm* »vjerovnik«.

gürsuz, gursuzluk, v. ugursuz, ugursuzluk.

güsul m (ar.) u muslimana vjerom propisano obavezno kupanje tijela nakon polnog snošaja (coitus), polucije, ejakulacije, menstruacije i čišćenja iza porođaja.

< tur. *gusül* < ar. *gusl*.

gūta f (ar.) guta, izraslina, čvoruga.

< tur. *gudde* < ar. *guddā* »guta«.

gužvālīja f (srp. hrv.-tur.) pita u gužve, za razliku od polāgānih pita i razljevaka. Pravi se tako da se tirit zamotava u jufke i jufke izgledaju usukane kao gužva.

Našoj riječi »gužva« dodan tur. suf. *-li* i naš nastavak »-ja«.

H

hā -áta *n* (ar.) *ime arapskog slova*
 „h“.

< tur. *hā* < ar. *hā*.

hā ... **hā**, konj. (tur.) ili ... ili. —
 »Ha po šiji, ha po vratu«
 (oboje je isto): »Ha kamenom
 o lonac, ha loncem o kamen«
 (nar. posl.).

< tur. *ha* ... *ha*, »ili ... ili«.

habāija, v. abāija.

hābar, v. haber.

hāber (**hābar**, **āber**) *m* (ar.) 1. *vi-
 jest, glas, obavijest*. — »Ode
 haber od usta do usta, / dok
 se začu u Prilipa grada« (Vuk
 II 219); »Kad sam čuo i haber
 uzeo« (M. H. III 77); »te opali
 dvije demickinje, / haber
 dade u svoju družinu« (Vuk III
 29).

2. *saznanje, pojam; mar, osje-
 ćaj*. — »Teraju ga sve poljem
 konjici, / Beži hajduk, ni ha-
 bera nema« (Lord 114); »Al
 mačeha i zla i opaka, / Za te
 molbe ni a b e r a nema« (M.
 H. II 231); »Nema ni habera
 za te« = ne mari za te: »Nema
 ni habera o tome« = nema
 ni pojma o tome (u ob. gov.).
 < tur. *haber* < ar. *ḥabār* »vi-
 jest, glas«.

V. *haberdar, haberdžija, haber-
 nik, habernosa, haber učiniti*,

*dohaberiti, kara-haber, naha-
 beriti*.

habèrdār -ára (**abèrdār, habèrdāk**)
m i **habèrdārka** (**abèrdārka**) *f*
 (ar.-pers.) 1. *vjesnik, glasonoša,
 glasnik*.

2. *top ili puška »oglasnik«,
 »obavještalac«*. — »Te pripali
 do dva haberdara, / koji
 haber niz Unduros daju« (K. H.
 I 297); »Isturit ču dvije puške
 male, / obje puške do dva ha-
 berdara« (K. Hörm. 1888 I
 380); »Dok pukoše dvije aber-
 darke, / Nasred Senja grada
 bijeloga« (Vuk VI 336).

< tur. *haberdar* (*haber-dar*)
 »glasnik, obavještalac« < ar.
ḥabār »vijest, glas« i pers. *-dār*,
 prez. osn. od inf. *dāšten* »imati,
 držati«.

habèrdžija *m* (ar.-tur.) *vjesnik,
 glasnik*. — »Icindija — stiže
 haberdžija: / utopi se Mu-
 jo Čelebija« (Sevd. 43).

< tur. *haberci*, od *haber* (v.) +
 tur. suf. *-ci* (č. dž).

habèrnik -ika (**abèrnik**) *m* (hibr.
 r.) 1. *vjesnik, glasnik*.

2. *top ili puška »oglasnik«,
 »obavještalac«*. — »te izbaci pu-
 šku habernika: / začu be-
 že na zelenoj londži« (Vuk III
 132).

Naša izvedenica od haber (v.).

habernósa f (ar.-srp. hrv.) žena koja raznosi habere, koja se bavi tračem.

Hibr. r. < »haber« (v.) + naša riječ »nósa«, supst. od inf. »no-siti«.

hàber učiniti, obavijestiti; poručiti. — »Jedino mogu vam haber učiniti, da nam više nema...« (Zembilj II 7).
Izv. od haber (v.).

Hàbeš m (ar.) Abesinija, Etiopija.
< tur. Habeş < ar. Ḥabāš.

hàbib -iba m (ar.) miljenik, ljubljеник.
< tur. habib < ar. ḥabīb.

Hàbib -iba (ar.) musul. muško ime.
< ar. Ḥabīb, muško ime, »Dragan, Voljeni«.

Hàbiba, hipok. **Bíba** (ar.) musul. žensko ime.
< ar. Ḥabībā, žensko ime, »Dragana, Voljena, Mila«.

hàbu-salátin -ina, **àbu-salátin** m (ar.) ricinus; krlja, Ricinus communis L.

< tur. habbus-salatin < ar. habbu-ssalāṭīn »ricinus«, bukv. »zrno (boba) sultana«. (< ar. ḥabb »zrno, boba« i ar. sālāṭīn, pl. od sulṭān »car, vladar«).

hàčik, v. ačik.

hàcim, v. hakim.

hàdet, v. adet.

hàdis -isa m (ar.) govor, izreka Muhameda, usmena tradicija od Muhameda. U širem smislu hadis je isto što i sunet, dakle sve ono što je Muhamed govorio, radio, preporučio ili odobrio da se radi. Hadis je uz kur'an glavni vjerski i pravni izvor islama.

< tur. hadis < ar. ḥadiṭ.

hādum, hādumac -mca (ādum, ādumac) m (ar.) evnuh, uško-pljenik. — »Ja mu kažem hādum sam, a on pita koliko imam djece« (nar. posl. u Bosni); »Ja (mu) kažem a dūmac sam, a on pita koliko dece imam!« (Vuk, Posl. 108).

< tur. hadum »evnuh« < ar. ḥādim »sluga«.

hādž, gen. hādža m (ar.) hodočašće u Meku u svrhu posjete Kabe (Cabe). Obavlja se u posljednjem mjesecu hidžretske godine. Hādž je jedna od glavnih vjerskih obaveza za muslimana (i muslimanku) koji je punoljetan i takvog imovnog stanja da može podnijeti troškove puta hodočašća, a da ne dovede u pitanje opstanak i normalan život svoje porodice.

< tur. hac (č. hādž) < ar. ḥağğ. V. hadžija.

hādžaga, v. hadžija.

hadžāmija, v. adžāmija.

Hadžera i Hadžira (jevr.) musul. žensko ime.

< tur. Hacere, < ar. Hāğər žensko ime < jevr. Agar, ime majke Samuelove (Ismail pejs-gambera).

hādžet m (ar.) potreba, nužda.

< tur. hacet < ar. ḥāğā. V. hadžet-rećat, muhtač.

hādžet-rećāt -āta (pogr. hādžirećāt i hādži-trēćāt) m (ar.) muslimanska molitva (namaz) kojoj je svrha da se izmoli od boga ispunjenje kakve želje. — »Pošto klanja dva hadžet-rećata, / diže glavu prema nebu plavu, / milom Bogu dovu učinio« (M. H. X 113); »Abdest uze kod vode bunara, / Pa on klanja dva hādžirećata« (M. H. IV 79); »Hajde podi na

Hadžić

vodu Savgizdu, / Pa izuči tri
hadži-trećata (Vuk VI
333).

V. kompon. pod hadžet i rećat.

Hadžić, v. hadžija.

hadžija -ē m i **hadži**, indecl. (ar.)
onaj koji je izvršio *hadž*, tj. kod
muslimana koji je posjetio sve-
tu zgradu Kabu u Meki, a kod
hrišćana koji je išao na poklo-
njenje Hristovu grobu u Jeru-
salimu. — »kad hadžije na
čabu polaze. / tad u nama živo
srce kuca« (Vuk III 90): »Gdje
hadžije na čabu polaze« (M.
H. III 28). *Hadži se stavlja
ispred imena odvojeno: hadži
Hasan, hadži Jovan, a u prezi-
menima piše se zajedno: Hadži-
šabanović, Hadžiristić. Hadžijin
sin naziva se hadžić i otud pre-
zime Hadžić. Ako je hadžija
aga, naziva se hadžaga i hadža-
ga i od orog je došlo prezime
Hadžagić. Ako je beg, zove se
hadži-beg (otud prezime Hadži-
begović), a ako je efendija, onda
hadžefendija (otud prezime Hā-
džefendić). Prezimeni Hadžalić
i Hadžajlić nastala su od hadži
Ali, hadži Alija.*

< tur. *hacı* < ar. *ḥaġġ*, part.
akt. od gl. *ḥaġġa* (v. *ḥġġ*).
V. hadžiluk, Hadžilar-bajram,
hadžinedomak, hadžo, Hadžo.

Hadžilar - bajram, **Hadžilaj** - bāj-
ram m (ar.-tur.). *hadžijski baj-
ram*, v. *Bajram*. — »Dva se go-
da zajedno sastala: / Đurdev
danak i hadžilar-bajram«
(I. Z. IV 27): »Dva se goda za-
jedno sastala: / Đurdev danak
i Hadžilaj-bajram« (Muz.
zap. Inst. 59).

< tur. *hacılar bayramı*, tur.
izft. od *hacılar*, pl. od *hacı*, v.
hadžija i bajram.

hadžiljlek, **hadžilelek**, **adžiljlek**
m (ar.-pers.) roda, štrk, *Ciconia
ciconia* L. — »I ajde pravo pu-
tem od Meke do Medine, i na-
ći ćeš jedno drvo dvorogasto i
na njemu gnijezdo od Adžil-
leleka« (Hirtz, Rječnik 9).
V. kompon. pod hadžija i lej-
lek.

hadžiluk m (ar.-tur.) putovanje na
hadž u Meku ili u Jerusalem.
< tur. *hacılık*, od *hadži*, v. ha-
džija + tur. suf. -lik.

hadžinedomak m (ar.-srp. hrv.)
onaj koji je pošao na *hadž*, a
nije stigao na cilj.
Hibr. r., od *hadži*, v. hadžija i
naša riječ »nedomak«.

hadži-rećat, **hadži-trećat**, v. ha-
džet-rećat.

hadžo m, hipok. od hadžija; tako
se naziva i starac bijele brade
sa šarenom ahmedijom na glavi
makar i nije pravi hadžija. —
»Hadžo, Mujo, dobar ti si. /
hvala Bogu, a ne mogu« (Vuk,
Posl. 340).

Hipok. od hadžija (v.).

Hadžo, musul. muško ime.
V. tumačenje pod hadžo.

Hāfa, v. Hafija.

hāfāf -āfa, **kāvāf** -āfa m (ar.) tr-
govac obućom.

< tur. *haffaf* < ar. *ḥaffāf*.

hāfezanālāh! interj. (ar.) sačuvaj
nas bože!

< tur. *hafazanallah* < ar. *ḥafi-
ẓana-llāh*! »da nas bog sačuva!«

hāfif, adj. i **hāfif** -īfa, supst. 1.
lak, lagan; beznačajan.
2. onaj koji je nježan, slab; la-
ka roba.

< tur. *hafif* < ar. *ḥafif*.

Hāfija, hipok. **Hāfa**, **Hāfuša** (ar.)
musl. žensko ime.

< tur. *Hâfiye*, žensko ime < ar. *ḥāfiyyā* »sakrivena, tajna«.

hafiġa f (ar.) *špijun, detektiv*.

< tur. *hafiye* < ar. *ḥāfiyyā* »sakrivena, tajna«.

hāfiz (hāfuz, āfiz, āfuz) m (ar.) *onaj koji zna čitav kur'an napamet*. — »a hafizi avdes' uzimaše«, »kad to čuše softe i afizi« (I. Z. I 49), II 21).

< tur. *hafız* < ar. *ḥāfiẓ*, bukv. »čuvar«, part. akt. od gl. *ḥafāẓa* (√ *ḥfẓ*) »čuhati«.
V. hafizluk.

Hafiza i Hāfiza, hipok. **Fiza** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Hāfiza*, lično ime, < ar. *ḥāfiẓa* »ona koja zna čitav kur'an napamet«, bukv. »čuvarica«.

hafizluk m (ar.-tur.) *učenje kur'ana napamet; hafizko zvanje*.

< tur. *hafızlık*, od hafiz (v.) + tur. suf. *-lik*.

Hāfuša, v. Hafija.

hāham m (jevr.) *jevrejski vjerski dostojanstvenik, rabin*. — »Ski-da njima kajser jemenije, / A oblači mestve h a h a m o v e« (Vuk V 470).

< tur. *haham* < jevr.

V. hahambaša.

hāhambaša m (jevr.-tur.) *veliki rabin*.

< tur. *hahambaşı*, tur. izft. od haham (v.) i baš (v.).

hāin, hājīn, hājīnin (ājīn, hāin, hājīn, hājīnin) m i kao adj. (ar.) 1. kao imenica: *izdajica, nevjernik; zlobnik; prepredenjak*. — »Hājīn hājīna zove: čuvaj se ove!« (Nar. bl. 192); Bezdušnice, hājīnin djevojko« (Ašikl. 63).

2. kao pridjevi: *nevjeran; zloban; prepreden*.

< tur. *hāin* < ar. *ḥā'in* »prevarrant, izdajnik, nevjernik«.

hāir, hājir, hājir (āir, ājir, ājr) m (ar.) 1. *sreća, dobro*. — »Hajde, sine, hāirom ti bilo« (M. H. III 62); »Hājir po te Avdijal« (Nar. bl. 313); »Hajde sada u Jedrenu s hajrom« (K. H. I 24).

2. *dobrota korist*. — »Hajr vidio!« (nar. izr.).

3. *dobro djelo, dobrotvorna ustanova, zadužbina*. — »Al će gradit po Bosni hāire« (K. H. I 78); »Zudurt hajire gradi, a neoženjen ženu bije« (Nar. bl. 63).

< tur. *hayır* < ar. *ḥayr* »dobro; dobar«.

V. hair! hair-dova, hair-haber, hairli, hairsuz, hairli olsun! hair-rola! hair-sahibija, hair-zeman, hairin. hair inšalah? hajra-karšu, hajrat, Hajrija, Hajrudin, nehajir.

hāir! (āir!) interj. (ar.) *ne!* »Hājir haša, travnički vezire!« (K. H. I 178); »Hāir nisu ni oni« (Zembilj III 39).

< tur. *hayır!* »ne!« < ar. *ḥayr* »dobar; dobrota«.

hāir-dōva, hājir-dōva, hājir-dōva (āir-dova) f (ar.) *blagoslov; bogu upućena molitva za nečije dobro ili sreću*. — »Majka sina s hājir dovom sprema: / Hajde, sine, hajirli ti bilo, / sreća tebi na put izlazila!« (B. V. 1892.155); »Tu im hāir-dovu učinio« (M. H. III 29); »Kad kaduna tice saslušala, / air dovu bogu učinila« (Vuk V 315).

< tur. *hayır dua*, v. kompon. pod hair i dova.

hairdžija m (ar.-tur.) *onaj koji čini hair*.

< tur. *hayırcı* od hair + tur. suf *-ci*.

hàir hâsâ!

hàir hâsâ! hâjir hâsâ! interj. (ar.) *ne, ne dao bog!* — »Hajir, haša, travnički vezire! (K. H. I 178).

< tur. *hayır hâsa!* v. kompon. pod hair! i haša!

hâir-haber (âir-aber) m (ar.) *dobar glas, radosna vijest.* — »mi nijesmo pali zloradice«, / no smo air aber donijeli« (Vuk IV 314).

< tur. *hayır haber*, v. kompon. pod hair i haber.

hâirin, hâjirin (ar.) *čestiti, dobri.* — »Hajde dragi jedan hajinine, / hajinine, a ne hajirine« (I. Z. IV 245).

Naša izvedenica od hair (v.) po uzoru na hajinin (samo u pjesmi).

hâir inšalâh?! hâjir inšalâh?! hâjr inšalâh?! i hâir inšalâh! interj. (ar.) *1. dobro akobogda?! koje dobro?! »Hajr inšalah, Bogom pobratime?!«* (K. H. I 89).

2. dobro će biti akobogda! dabogda prema dobru! »Hair inšalah! Uonio sam da se vozim na lađi« (u ob. gov.).

< tur. *hayır inşallah!*, v. kompon. pod hair i inšalah.

hairli, hajirli (airli) indecl. adj. (ar.-tur.) *sretan, dobar, čestit, valjan:* »hairli dijete«, »hairli porod« itd.

< tur. *hayırlı*, od hair + tur. suf. -li.

hairli! hajirli! i hairli ôlsun! hajirli ôlsun! interj. (ar.-tur.) *sretno! neka je sretno! neka je sa srećom!* — »Hairli vam vaše rane bile!« (M. H. III 133); »Hajirli nam novi sultan bio!« (K. H. I 151). »Be aferim, Gondžo Mehmed-aga! / Kad si kader, airli ti bilo!« (Vuk V 423).

< tur. *hayırlı! hayırlı olsun!* v. hairli + tur. *olsun!* 3. lice sing. od inf. *olmak* »biti«.

hâirlija, hajirlija m (ar.-tur.) *sretnan čovjek, sretnjaković.*

< tur. *hayırlı*, v. hairli.

hâirrolâ?! hâjrolâ?! (hâiralâ?! hâjirulâ! hâjrulâh?!) interj. (ar.-tur.) *koje dobro?! dabogda prema dobru, šta ima?* »Hairrola, ako Boga znadeš!« (M. H. III 203); »Hajrola, Panu harainbaša, / čudo smjede na Kladušu doći!« (K. H. II 235); »Hairala, kukavico sinja? / šta si tako rano dolećala« (Vuk, Rječnik); »Hajirula, aga Šaćiraga, / šta je tebi, pa ti konja vodaš? (I. Z. III 168); »Hajrullah, šta si usnio?« (Čolak. 25).

< tur. *hayırola!* »dabogda prema dobru!« bukv. »neka bude dobro!« < ar. *hayr*, v. hair i tur. *ola!* optat. 3. lice sing. od inf. *olmak* »biti«.

hâir-sahibija, hâjir-sahibija m (ar.) *dobrotvor, osnivač zadužbine.*

< tur. *hayır sahibi* »dobrotvor«, bukv. »vlasnik dobra«, tur. izft. od hair (v.) i sahib, sahibija (v.).

hairsuz, hajirsuz (airsuz) m i kao adj. (ar.-tur.) *1. kao imenica: nevaljalac, onaj od koga nema koristi ni za koga, nego je samo štetan.* — »Pustite hairsuza nek ide kud je pošla« (Andrić 47).

2. kao pridjev: nevaljast, nesretnan, nepostušan. — »Hairsuz si evlad izrodila« (K. H. I 563). < tur. *hayırsız*, v. hair + tur. postpoz. -siz »bez«.

hâir-zemân -âna m (ar.) *sretno doba, dobro vrijeme.* / U pjesmi »Čudan dever prometnuso, / čudan dever hair-zemân«,

I. Z. III 18, radi se, mislim, o pogrešnoj interpretaciji, i mjesto *hāir-zēmān* treba da stoji *āhir-zēmān* (v. *ahir-zeman*).

V. kompon. pod *hair* i *zeman*.

hajālāt -lāta m (ar.) maštanje, fantazija; zaokupljenost mislima. — »U velikom je hajalatu«, tj. zaokupljen je mislima i brigama.

< tur. *hayalāt* < ar. pl. *ḥayālāt*, sing. *ḥayāl* »fantazija«.

hajāt -jāta (*vājāt, ājāt*) m (ar.) ova riječ ima različita značenja u raznim krajevima naše zemlje: I. u Bosni i Hercegovini obično znači: hodnik u prizemlju u starinskim građanskim kućama, predsohlje; trijem. — »Čovjek bez zanata, kao kuća bez hajata« (Nar. bl. 198); »Na plotu ti jagluk našli, / a papuče na hajatu« (I. Z. II 25). Ali ima i drugih značenja: a) u Pećigradu i Velikoj Kladuši hajāt znači: nužnik, b) u Bihaću: prepust strehe pred kućom ili kojom drugom zgradom, pod kojim se može zakloniti od kiše, c) u Duvnu: mala šupica prislonjena uz kuću, d) u planinskim seoskim kućama prostorija za ostavu (v. GZM 1939. sv. 2 s. 71) itd. U nar. pjesmi: »Prodaj, tata, ata iz ajata, / pa mi kupi zlata ispod vrata« (Muz. zap. Inst. 1821), koja je zabilježena u Glamoču, hajāt znači štala.

2. U Srbiji i sjeveroistočnim krajevima Jugoslavije znači: klijet; izba, soba, pojata, ostava; zasebno izgrađena prostorija u dvorištu seoskih kuća za život braćnog para. — »a ja bolan ležim u hajatu, / pa ne mogu da se javim zlatu« (Sevd. 147, Muz. zap. Inst. 3475).

< tur. *hayat* »spoljni hodnik od kućnih vrata do uličnih vrata avlije« < ar. pl. *ḥayāt*, sing. *ḥā'it* »zid«.

hajāt -āta m (ar.) život.

< tur. *hayat* < ar. *ḥayāt*.

hajbu-hāsir (biti, ostati), indecl. (ar.) razočaran, izvan sebe od razočaranja (zbog neuspjeha u nečem).

< tur. *haibü hasir, haybahasıl* < ar. *ḥā'ib* »onaj koji je razočaran zbog neuspjeha u nečem« i ar. *ḥāsir* »onaj koji je nešto izgubio, koji je pretrpio štetu«.

hajdāla, ajdāla f (tur.) ženska koja se često vidi po sokacima, hodalica, skitalca, potrkusa na svašta. — »Jeste li vidili kad ovake gzdave »ajdale« šetaju korzom?« (Zembilj III 98). Vjerovatno iz tur. *haydala*, prez. osn. od inf. *haydalamat*, »brzo ići, trčati«.

Hajdar (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Hayder* < ar. *Ḥaydār*, muško ime, »Lav«.

hajdarija f (ar.) vrsta derviške odjeće: gornja haljina od žute abe, bez rukava, kao fermen, siže do pasa, a na ramenima ima prepuste koji padaju po mišicama ruku. Rijetko se danas vidi. Koliko mi je poznato, do nedavna je hajdariju nosio šeh Lemeš u Visokom.

< tur. *hayderiye* »derviška gornja haljina«, bukv. »lavovska« < ar. *ḥaydār* »lav« + ar. adj. suf. -iyyā.

hajde! i **hājde!**, **hajdemo!** i **hājdemo!** (ājde! ajdemo!) interj. (tur.) idi! idimo! pođi! podimo!

< tur. *hayde! haydi!*

hajdūčija f, odmetništvo, bavljenje drumskim razbojništvom. Izv. od hajduk (v.).

hājdučki

hājdučki, adj. *odmetnički* i **hājdički**, adv., *odmetnički*.
Izv. od hajduk (v.).

hājduk -uka (*ajduk*) *m* (ar.) *odmetnik od vlasti; drumski razbojnik; lopov*. Za vrijeme Turaka kod Južnih Slovena (nar. čito Srba) još i: borac protiv turske vlasti za oslobođenje naroda. — »Trideset mu obori hajduka« (M. H. III 544). »Pa se odbi momak u ajduke. / u ajduke u goru zelenu« (M. H. I 174).

< tur. *hayduk*, *haydut* »drumski razbojnik« < madž. *haydúk*, pl. od *haydú* »vojnik« < ar. inf. *haydūd* (gl. *hādā*) »skrenuti s pravog puta«, od čega je izvedeno »odmetnuti se«.

V. hajdučija, hajdučki, hajduk-luk, hajdukovati.

hājdukluk *m* (ar.-tur.) *hajdukovanje*. — »Neće više u hajdukluk ići, / nit s hajducim gorom četovati« (I. Z. III 118).

< tur. *haydutluk*, v. hajduk + tur. suf. -luk (-lik).

hajdukovati, ajdukovati, i hajdukovati, ajdukovati, baviti se hajducovanjem, odmetništvom. — »Tvoga brata arambašu Ivu. / koji trideset godin ajdukuj« (M. H. I 174).

Izv. od hajduk (v.).

hāj didi! hāj gidi! hēj didi! hēj gidi! interj. (pers.-tur.) *bre more!* »Haj didi kupus!« (Vuk, Posl. 340); »Hej didi, jangine, što kući ne dođeš! (nar. pj.). < tur. *hey gidi!*, v. kompon. pod hej i didija.

hāj-hāj! i hāj-hāj! interj. (pers.) *kako da ne! dakako! svakako!* < tur. *hayhay!* < pers. *wāy!*

hāj-hūj, indecl. adj. (pers.) *čaknut, luckast*. — »Ama je malo

onako haj-huj. Zna po sav božji dan izležavati se na suncu« (Čolak. 21).

< tur. *hayhuy* (*hay* < pers. *wāy!*)

hāj in, hāj inin, v. hain.

hāj ir, hairli itd., v. hair, hairli itd.

hāj laz, (aj) laz *m* (tur.) *besposlenjak; lola, skitnica, lijenčina*.

< tur. *haylaz*.

hāj r, v. hair.

Hāj ra, v. Hajrija.

hāj ra kāršu! interj. (ar.-tur.) *da bogda prema dobru!*

< tur. *hayra karşı* < tur. *hayra*, dativ od *hayr*, v. hair + tur. postpoz. *karşı* »prema, naprama«.

hāj rān (biti), indecl. (ar.) *zapanjen, začuđen, začaran (biti)*. — »Hajran bješe odviše« (Osvit, 44); »Kad ju je opazio, hajran je bio« (u ob. gov.). < tur. *hayran* < ar. *hayrān* »smeten, izgubljen«.

hāj rāt -āta *m* (ar.) *upotrebljava se i kao sing. i kao plural: dobro djelo, dobrotvorna ustanova (objekat), zadužbina i dobra djela, dobrotvorne ustanove, zadužbine*. — »Čin' Avdija ti hajrat!« (Nar. bl. 313).

< tur. *hayrat* < ar. pl. *hayrāt*, sing. *hayrā*, ž. r. od *hayr*, v. hair.

Hāj ri ja, hipok. **Hāj ro** (ar.) *musl. muško ime. Kad se doda titula aga ili beg, onda naš dodatak -ja ispada: Hāj ri-beg, Hāj ra ga*. Od ovog je nastalo prezime Hāj rović.

< tur. *Hayri*, muško ime, »Dobro, Srećko« < ar. *hayriyy* »dobri, sretni«. Zapravo ovo je ime skraćeno od Hajrudin (v.).

Hajrija, hipok. **Hájra**, **Hájruša** (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Hayriye*, žensko ime, »Dòbrana, Srètana« < ar. *hay-riyyā* »dobra, sretna«.

Hájro, v. **Hájrija**, **Hajrulah**, **Hajrudin**.

hájrolā!, v. **hairola!**

Hajrūdīn -ína, hipok. **Hájro** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Hayruddin* < ar. *Hayru-ddīn*, lično ime, »Dobro vjere islama« (ar. izft. od ar. *hayr* »dobro, sreća« i ar. *āddīn* »vjera islam«; ar. *dīn* (bez određenog člana *āl*) znači: »vjera, religija«.

Hajrūlāh -áha, hipok. **Hájro** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Hayrullah* < ar. *Hayru-llāh*, lično ime, »Božje dobro«, ar. izft., v. kompon. pod **hair** i **Alah**.

Hájruša, v. **Hajrija**.

hājta f (grč.) *skitnica, nevaljalac, raskalašenjak.*

< tur. *hayta* »besposlenjak, skitnica« < grč.

hāj-vāj!, v. **āj-vāj!**

hājvān -ána (**ājvān**) m (ar.) *životinja, stoka.* — »Hajvan do-gat, ne zna govoriti« (M. H. III 123); »Ajvan vranac ne zna divaniti« (Kurt I 206).

< tur. *hayvan* < ar. *haywān*. V. **hajvan**-hećim.

hājvān-hećim, **hājvān-dòktor** m (ar.) *marveni liječnik, veterinar.*

< tur. *hayvan hekim*, izft., v. kompon. pod **hajvan** i **hećim**.

hājvār, **ājvār**, **kāvijār** -ára m (tur.) 1. *posoljena ikra.* — »Ča-nak graha i malo hajvara« (Vuk, Posl. 95).

2. *vrsta salate koja se pravi od samljevenih patlidžana, zelene paprike, gorušice i papra.*

< tur. *hayvar* »posoljena ikra«.

hājz m (ar.) *ženska perioda, menstruacija.*

< tur. *hayız* < ar. *hayḏ*.

V. **hajzli**.

hājzli, indecl. adj. (ar.-tur.) *žena u periodičnom stanju.*

< tur. *hayızlı*, od **hajz** (v.) + tur. suf. -li.

hāk (äk) m (ar.) 1. *právo, pravda, istina.* — »Teh tako ti haka babovoga, / Nemo' danas é nji-me ratovati« (Lord 281); »Allah jedan resul h a k, al je danas mućan halk« (Nar. bl. 415).

2. *zasluga.*

3. *određeni dio prinosa zemlje koji je čifčija davao godišnje vlasniku zemlje — agi ili begu.* — »I da kupi h a k e od čiflu-ka« (K. H. I. 451); »Ne hoćase davati haraće, / Ni aginske a k e sa zemalja« (Vuk VIII 197).

< tur. *hak* < ar. *haqq* »právo, istina«.

V. **haka** doći čemu, **haka** glave doći, **hakli**, **hak** Alah! **haksuz**, **haksuzluk**, **dohakati**.

hāka doći čemu, učiniti kraj ne-čem, savladati nešto. — »Kolika mi je njiva, ne mogu joj h a k a doći« (u ob. gov.).

Izv. od **hak** (v.).

hāka glave doći, savladati nešto, kraj učiniti nečem; dobiti za-sluzenu kaznu. — »Ne mogu mu h a k a glave doći« (u ob. gov.); »Došla mi je h a k a glave« (Vuk, Posl. 69).

Izv. od **hak** (v.).

hāk Alāh! interj. (ar.) *bog je isti-na! bog je istinit!*

< tur. *hak Allah!*, v. kompon. pod **hak** i **Alah**.

hakāre

hakāre *n* **hakāra** *f* i **hakāret** *m* (ar.) *grdilo, rugoba*. — »Pa barem da su kake fine, nego ukubeti i akareti božiji« (Zem-bilj III 36).

< tur. *hakaret* < ar. *ḥaqarū* »prezrenost, poniženost, omalovaženost«.

V. nahakaretiti (se).

hakāret *m* (ar.) *poniženje; sramota, bruka*.

< tur. *hakaret* < ar. *ḥagārū* »prezrenost, poniženost, omalovaženost«.

Hākija, hipok. **Hāko** (ar.) *muš. muško ime*.

< tur. *Hakki*, muško ime, »Pravi, Istiniti« < ar. *ḥaqqiyy* »pravi, istiniti« (v. hak + ar. adj. suf. -iyy).

hākik -ika (**ākik**) *m* (ar.) *crveni poludragi kamen koji se upotrebljava za prstenje i derdane, karneol*. — »Nosi l' Fatma od hakika minduše, / Nosi l' Fatma od kadife jeleče« (Muz. zap. Inst. 2621).

< tur. *akik*, vulg. *hakik* < ar. *ʿaḳīq*.

V. hakikli, hakikovac.

hakikāne, adv. (ar.-pers.) *istinito, stvarno; onako kako dolikuje*. — »Hakikane Hane, makni oči na me« (I. Z. II 32). < tur. *hakikane* < ar. *ḥaḳīq* »istiniti, stvarni« + pers. suf. -āne.

hakikat *m* (ar.) 1. *istina, istinitost, pravo stanje stvari*.

2. *suština, bitnost*.

< tur. *hakikat* < ar. *ḥaḳīqa*.

hakikli, **akikli**, indecl. adj. (ar.-tur.) *od hakika, sa hakikom*. — »A na noge akikli nanule« (K. H. II 427).

< tur. *akikli* vulg. *hakikli*, od *hakik* (v.) + tur. suf. -li.

hakikovac -vca *m* *starinski kolan sa korneolima*. — »Još su kod njih pafte u običaju kao i starinski kolan »hakikovac« (Stanoj. 130).

Izv. od *hakik* (v.).

hākim, **hācīm** *m* (ar.) *sudija, kadija*.

< tur. *hākim* < ar. *ḥākīm* »onaj koji sudi. sudija«, *part. akt.* od gl. *ḥakīmā* (√ ḥkm), »suditi«.

hāklā, **hāklaja**, v. *akla, aklaja*

hākli, indecl. adj. i adv. (ar.-tur.) *pravedan; pravedno*.

< tur. *hakli*, od *hak* (v.) + tur. suf. -li.

hākmak, **hākman**, v. *ahmak*.

hākmakast, v. *ahmakast*.

Hāko, v. *Hakija*.

hāksuz, adv. (ar.-tur.) *nepravedno, bespravno*.

< tur. *haksız*, od *hak* (v.) + tur. postpoz. -siz »bez«.

haksüzluk *m* (ar.-tur.) *nepravda*. < tur. *haksızlık* od *haksuz* (v.) + tur. suf. -lik.

hāk-tarafūndan, indecl. (ar.-tur.) *od boga, s božje strane, po božjoj odredbi*.

< tur. *haktarafından* < ar. *Ḥaqq* »Istina, Bog« + ar. *ṭaraf* »strana« i tur. postpoz. -dan »od«.

Māk-teālā, **Hāktālā**, indecl. (ar.) *uzvišeni bog*. — »Ova druga aneksija, šućur. još nije u Bosni proglašena i neka nas je od nje Haktala zakloni i saćuva« (Zem-bilj III 110).

< tur. *Hak Teala* < ar. *Ḥaqq Teālā* »uzvišen je On!«

hāl -āla (**āl**, **jāl**) *m* (ar.) 1. *stanje, prilika, okolnost, situacija, položaj*. — »Banja Luko. na Kra-

jini fala, / niko ne zna ničijega h a l a« (Muz. zap. Inst. 3318).
 2. *neprilika, loše stanje, nevolja, bijeda*. — »Dosta mi je h a l a i gazepa« (Lord 281); »No da vidiš h a l a i belaja« (Vuk III 198); »Evo h a l a i žalosti teške« (M. H. III 173); »No da vidiš a l a i belaja« (Vuk, Rječnik); »Prođ' se, majko, j a l a i belaja« (Vuk VII 372).
 < tur. *hal* < ar. *hāl* »stanje, okolnost«.

V. *hālā*. halu-ahval, ahval.

hālā, adv. (ar.) *jednako, stalno, neprekidno, još i sada*. — »A kad Luka u životu h a l a« (K. H. I 163); »Još ga h a l a nema« (u ob. gov.).
 < tur. *hālā* < ar. *hālā* »stalno, neprekidno«.

hāla (āla) f (ar.) *zahod, nužnik*. — »Udovice u ali podnice«, »Đe je šenluk, nek i a l a gori« (Vuk, Posl. 90 i Rječnik).
 < tur. *halā* < ar. *hālā*.

hāla, v. āla.

hāla f (ar.) *tetka, očeva ili materina sestra*. — »L'jepa Fata rošno cv'jeće brala, / u h a l i n u dulan-baščeji« (I. Z. IV 117).
 < tur. *hala* < ar. *hālā*.

hāla-hāla, v. ala-hala.

hālāč -āča m (ar.) *pucar, drndar, zanatlija koji se bavi pucanjem pamuka i vune*. — »Halači su obrtnici koji se bave pucanjem pamuka i nalaganjem tzv. debelih anterija i jorgana, a jorgan-džije prošivaju i šiju jorgane. Po njima se još i danas zove jedna ulica u Sarajevu Halači« (Kreš. Sar. čarš. 31). Od ovog je došlo prezime Halāčević.
 < tur. *hallaç* < ar. *hālāğ*.
 V. *halačluk*.

Halāčević, v. halač.

hālāčluk m (ar.-tur.) *halački zanat, halačko zanimanje*.

< tur. *hallaçlık* od *halač* (v.) + tur. suf. -lik.

hālākati, v. alakati.

hālāknuti, v. alaknuti.

hālāl -āla (ālāl) m (ar.) 1. *ono što je vjerski dozvoljeno, dopušteno*.

2. *ono što je blagosloveno, što je na pošten način stečeno*.

3. *oprost*. — »Uzm' od svakog ti h a l a l« (Nar. bl. 311); »Ako majka halaluke dadne, / Te mi izun i h a l a l a dadne« (Lord 10).

< tur. *helāl* < ar. *hālāl*.

V. *halaliti* (se), *halal-māl*, *halalosum!* *halal ti bilo!* *halal učiniti*, *halaluk*.

halāliti (alāliti) 1. *oprostiti*. — »Uzmi livor pa me ubij, / krvcu ću ti h a l a l i t i!« (Muz. zap. Inst. 2465).

2. *pokloniti*. — »Ali ne dam ko nja pod devojkom, / A l a l i g a, a l a l ti devojka« (Vuk VII 231).
 Izv. od *halal* (v.).

halāliti se, *međusobno jedan drugom oprostiti sve razmirice, uvrede, dugovanja i dr.* — »Hajde, brate, da se h a l a l i m o!« (u ob. gov.).
 Izv. od *halal* (v.).

hālāl-māl -āla m (ar.) *poštenim načinom stečena imovina*.

< tur. *helāl māl*, v. *kompon*.
 pod *halal* i *mal*.

hālālōsum! interj. (ar.-tur.) *neka mu je halal! prosto mu od mene bilo!*

< tur. *helāl olsun!*, v. *kompon*.
 pod *halal* i *olsun!*

hālāl ti bilo! (ālāl ti bilo!) interj. 1. *prosto ti od mene bilo! prastam ti!*

...
ne dam konja pod devojkju, /
Alali ga, alal ti devojka«
(Vuk VII 231).

V. halal.

hālāl učiniti, oprostiti. — »Radi,
Mujo, što je tebi drago, / sve ću
tebi halal učiniti« (I. Z.
IV 6).

V. halal.

halāluk m (ar.-tur.) isto što i *halal*,
oprost. — »Ako majka ha-
laluke dadne, / Te mi izun
i halala dadne« (Lord 10).

< tur. *helāllik*, v. halal + tur.
suf. -lik.

halālĵivati -ljujēm, *oprašati.*

Izv. od halal (v.).

**hālās biti, hālās se učiniti, hālā-
siti se** 1. *spasiti se, izbaviti se,*
osloboditi se.

2. *sretno se poroditi.*

< tur. *halās* < ar. *ḥalāṣ* »iz-
bavljenje, spasenje«.

V. halas učiniti, ohalasiti se.

**hālās učiniti, osloboditi, prosto
učiniti.** — »Ja te ne bih halas
učinila, / Da mi dadeš ne-
brojeno zlato« (I. Z. Herceg. 69).

< tur. *halās* < ar. *ḥalāṣ* »iz-
bavljenje, spasenje«.

hālāt, v. alat.

halbūki, konj. (ar.-tur.) *međutim,*
ali, dok.

< tur. *halbuki* < ar. *ḥāl* »sta-
nje« + tur. *bu-ki* »ovako bivši«.

**halekân biti, u голу se vođu učini-
ti od kakva tereta, muke ili
napora.** — »Vazdan trčeći na
ovoj vrućini halekân bih«
(u ob. gov.).

< tur. *halecân* < ar. *ḥalāḡān*
»strepnja, drhat«.

**hālhala (āl'ala) f pl. hālhale i hāl-
hal m** (ar.) *zarička u obliku
koluta, od ziata, srebra ili ko-*

jez urugog metala. — »Uhvati
je za bijelu ruku, / pa joj slomi
sedmere halhale« (K. H. II
441).

< tur. *halhal* < ar. *ḥalḥāl*.

hāli, indecl. adj. (ar.) pust, sam,
bez ikoga, prazan, nenaseljen.
— »i u njoj bukadar hali i
plodne zemlje« (Zembilj III
110). »Hali hazna, a hali
džebhana«, »Vaj planino, da ti
n'jesi hali. / ja l' bez vuka,
ja li bez hajduka« (K. H. I 76
i 453).

< tur. *hāli* < ar. *ḥālī*.

V. halilučina, haliluk.

Hālid (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Hālid* < ar. *Ḥālid*, mu-
ško ime, »Vječni«.

Halida (ar.) musul. žensko ime.

< tur. *Hālide*, žensko ime,
»Vječna« < ar. *Ḥālidā* »vječna«.

halifa, hālif, kālif (iskr. **halifet,**
alifet) m (ar.) *vrhovni vjerski*
poglavlja svih muslimana na
svijetu, ili jednog velikog dijela
muslimana. Halifa je obično je-
dan od vladara islamskih drža-
va. Po pravilu, halifa mora bi-
ti biran, odnosno priznat kao
takav od svih muslimana. Da-
nas ne postoji halifa, pošto se
muslimani ne mogu da slože u
izboru ličnosti. — »Car alifet
šehislama viknu« (M. H. III 7).
< tur. *halife* < ar. *ḥalīfā* »ha-
lifa«, osn. zn.: »zastupnik za-
mjenik, nasljednik«. Zapravo
ar. *ḥalīfā* je skraćeno od ar.
ḥalīfātu Rāsūli-llāh »nasljednik
božjeg poslanika (Muhameda)«. Ovaj naziv je bio za prvog Mu-
hamedovog nasljednika *Abu*
Bākira, a kasnije je dobio zna-
čenje vrhovnog vjerskog pogla-
vice.

V. hilafet.

halifāt, v. hilafet.

hálíja *f* (pers.) *fini rutavi čilim, persijski čilim*. — »Nade jelu nasred Sarajeva, / i pod jelom prostrta hálíja« (Muz. zap. Inst. 2939); »Ne zna hálíja što je hálíja« (Nar. bl. 120).

< tur. *halı, kalı* < pers. *ḥālī*.
V. halili sedžada.

hálíja (álíja) *f* (ar.) *pusta zemlja; spahinska zemlja koja niti je naseljena niti pripada kakvom selu*.

Izv. od hálí (v.).

Hálík *m* (ar.) *stvoritelj svijeta, bog*. — »Al je tako hálík naredio« (M. H. III 30).

< tur. *Halik* < ar. *Ḥāliq* »Stvoritelj, Bog« (part. akt. od gl. *ḥalāqa* (√ ḥlq) »stvoriti«).

V. halk učiniti.

Hálíl -íla, hipok. **Hálko**, (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Halil* < ar. *Ḥalīl*, muško ime, »Ljubimac, Vjerni prijatelj«.

halili sedžada, halili serdžada *f*, *fini rutava sedžada, sedžada persijske izrade*:

< tur. *halılı seccade*; prva komponent. od pers. *ḥālī* (v. hálíja) + tur. suf. -lı, a za drugu komponent. v. pod sedžada.

halilučina, alilučina *f* 1. *pusto, napušteno zemljište; pusta kuća*.
2. *velika pustoš, velika praznina*.

Naš augm. od haliluk (v.).

haliluk (aliluk) *m* (ar.-tur.) *pustoš, praznoća, nenaseljenost*.

< tur. *hālīlik*, v. hálí + tur. suf. -lik.

V. halilučina.

Hálím -íma (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Halīm* < ar. *Ḥalīm*, lično ime, »Blagi«.

Halíma (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Halıme* < ar. *Ḥalīmā*, žensko ime, »Blaga«.

hális, adj. (ar.) *čist, pravi, nepatvoreni, bez primjese*. — »Njemu sudi Kozlić Aliaga / Od Marije, od hális-vlahinje« (M. H. IV 28).

< tur. *halis* < ar. *ḥālīṣ* »čist: iskren«.

V. hálisane.

halisáne, adv. (ar.-pers.) *iskreno, otvoreno*.

< tur. *halisane* < ar. *ḥālīṣ* »iskren« + pers. suf. -áne.

hálk *m* (ar.) *narod, ljudstvo; stvaranje*. — »Al je danas mučan hálk, naopako kreno svak« (Nar. bl. 315).

< tur. *halk* < ar. *ḥalq*.

V. halk učiniti.

hálka, álka (hálka, álka) *f* (ar.)

1. *kolut, karika, obruč (bilo da je od drveta, žice, željeza ili od čega drugog)*. Hálka kao zvekir na vratima je redovno gvozdena. — »Njemu hálka oko bila vrata« (M. H. III 146).

2. *krug*. — »Sjeli u hálku« (u ob. gov.); »Platnici ih ljuto okoliše, / Među se ih u hálku uzeše« (M. H. IV 506).

3. *burma, vitica*.

4. u Donjem Vakufu hálkom se naziva dio mlina prstenastog oblika na kojem se nalaze »zubi« — zarezi kojim se mēlje kafa (v. GZM 1957. 77, 84).

< tur. *halka* < ar. *ḥalqa*, »obruč, prsten« itd.

V. hálkali.

hálkālī, alkālī, indecl. (ar.-tur.) *ono što ima na sebi hálke; što je nabijeno obručevima ili, što ima na sebi karike*.

< tur. *halkalı*, od *halka* + tur. suf. -lı.

Hálko, v. Halil.

halk učiniti

halk učiniti, stvoriti.

< tur. *halk* < ar. *halq*, gl. *ḥa-lāqa* (*√ ḥlq*) »stvoriti«.

halovan, v. alovit.

halovit, v. alovit.

hālu-āhvāl -āla (iskr. *vāl* i *hāvāl*)

m (ar.) stanje i okolnosti; zgode i nezgode; zbivanja i događanja; jadi i nevolje. »Kakav je tamo hālu-ahval?« (u ob. gov.); »Slušaj, dragi, vāla i hāvāla, / mlada mi se sestra isprosila« (I. Z. IV 82).

< tur. *hal-u ahval* < ar. *hāl wā aḥwāl*, v. *hal* i v. *ahval*, a ar. *wā znači* »i«.

hālva i hālva (ālva, ātva, hālvuša,

ālvuša) *f* (ar.) slatko jelo od pšeničnog ili bijelog brašna, masla i šećera. To je obična hālva koja se pravi i u domaćinstvu i u aščinicama. Ako se mjesto šećera stavi med, onda je »medena hālva«, a ako je mjesto šećera pekmez, zove se »pekmezna hālva«. Zatim imaju još ove vrste halvi: »bijela hālva«, koja se pravi samo u slastičarnama, »četen-hālva« (v.), »taḥan-hālva« (v.), »irmek-hālva« (v.), »kos-hālva« (v.). — »Hrani mi je hālvo m i baklavom« (M. H. I 61); »Ti se stvori u dućanu alva, / ja ću biti u dućanu kalfa« (Vuk I 374); »Ode na jagmu kao alva« (Vuk, Posl. 232).

< tur. *helva* < ar. *ḥalwā*, *ḥal-wā* (ar. *ḥalāwā* »slatkoća«, *ḥu-luw* »sladak«).

V. halvadžija, Halvadžiluk, halvaluk.

hālvadžija, hālvadžija, hālvēdžija (ālvadžija) *m* (ar.-tur.) onaj koji pravi i prodaje hālvo, slastičar.

< tur. *helvacı*, od *halva* (v.) + tur. suf. -ci.

Hālvadžiluk i Halvadžiluk *m* (ar.-tur.) ime posebne čaršije u Sarajevu, koja je postojala do 1908. godine, i u kojoj su halvadžije imali svoje radnje.

< tur. *Helvacılık*, od halvadži (v.) + tur. suf. -lik.

halvāluk, alvāluk *m* (ar.-tur.) dar, nagrada, čast, koju daje onaž koji obuče ili skroji nešto novo od odjeće ili obuče. Daje se obično u gotovu novcu kako bi obdareni kupio halve i počastio se. Otuda ovakav naziv. — »Zdravo bila i gaće derala, / a i meni halvaluka dala« (Vuk III 105); »elemeka hiljadu dukata, / halvaluka stotinu dukata« (I. Z. IV 234); »Kupio hajduk gaće marjaš, / a popio forintu alvaluka« (Vuk, Posl. 164).

< tur. *helvalık*, od *halva* + tur. suf. -lik.

hālvat (ālvat, āvlat) *m* (ar.) velika, prostrana soba u prizemlju starih kuća. Halvat se smatra strogo intimna porodična soba, u kojoj je kućno čeljade sigurno od svakog uznemirivanja. Otuda je soba i dobila ovaj naziv. Iz istog razloga, ponekad, znači i derdek. — »Već me nošte u donje hālvate / gdje no sjede cure i robinje«, »Pa je vodi u svoje alvate«, »Kad je bio vakat od alvata« (GZM 1908, 408, 1909. 593); »Kuju večer lvo na Doljane, / onu večer u avlatu zlato« (Kurt 233).

< tur. *halvet* »prostrana soba«, < ar. *ḥalwā* »samoća, praznoća«.

V. halvat-avlija, halvat-čador, halvat-podrum. halvatan.

hālvatan, ālvatan, adj. prostran, širok, komotan.
Izv. od halvat (v.).

hālvat-āvlīja *f* (ar.-grč.) *zidom ogradena porodična avlija (koja izgleda prostrana i udobna kao halvat)*. — »Pa on spade u halvat-avliju, / pa dopade do dorata svoga« (M. H. IV 10).

Naša složenica od halvat (v.) i avlija (v.).

hālvat-čador *m* (ar.-pers.) *prostran i ureden čador u kome se čovjek osjeća kao u halvatu*.

Naša složenica od halvat (v.) i čador (v.).

hālvat-pōdrum *m* (ar.-srp. hrv.) *lijepo ureden i topal podrum udešen za štalu*. — »Ajde sadi u alvat-pōdruma, / Timar čini vrana od megdana« (M. H. I 205).

Naša složenica od halvat (v.) i podrum.

halvēdžān, v. havlidžan.

Halvētije *pl.* (ar.) *ime jednog derviškog reda*.

< tur. *Halvetî* < ar. *ḥalwātī* (ar. *ḥalwā(t)*) »samoća« + ar. adj. suf. -ī, -iyy).

hālvuša, v. halva.

hāma *f* (tur.) *mati; baka; svekrva*. — »Svekrvici neva odgovara: / neću, hama, vjeru ti zadajem« (I. Z. II 15).

Skraćeno od hanuma (v.).

Hāma, v. Muhamed.

hamājlija (amājlija, amālīja) *f* (ar.) *1. zapis zavijen u platno ili u kožu, obično u obliku trokuta, koji se nosi uza se priven na mišicu ruke, obješen o vratu ispod odijela ili prišiven na odjeću; amulet, talisman. Mjesto zapisa može biti zavijena i neka druga stvarčica koja, po narodnom vjerovanju, štiti od uroka, bolesti i drugih nezgoda*. — »Na ti, Mitre, moju

hamajliju« (K. H. I 80); »Sarajlije zlatne amajlije, / što djevojke nose u njeđrima« (Vuk I 335); »ti povadi moju britku sablju, / koja s'ječe svaku amajliju« (Vuk III 81); »Imam čelo, zlatnu amaliju« (Vuk V 342).

2. mala knjižica sa izrekama iz kur'ana i molitvama na arapskom jeziku, koja se obično nosi u kožnatoj ili platnenoj kesici, ili u limenoj kutiji. Ponekad se i sama kesica ili kutija zove hamajlija. — »Sultančiću lijepu hamajliju, / i u njojzi musaf i sufaru« (M. H. X 62).

< tur. *hamail*, *hamaylı*, istog značenja kao u nas; osn. zn.: »kajiš od sablje na kome sablja visi kad je opasana« < ar. *pl. ḥamā'il*, sing. *ḥamīlā* i *himālā* »kajiš, sveza od sablje«.

hāmāl -āla (āmāl) *m* (ar.) *nosač*. — »Pa po njojzi pokupi hamale« (K. H. I 330).

< tur. *hamal* < ar. *ḥammāl* »nosač«.

V. hamalija.

hamalija (amalija) *f* (ar.) *nagrada hamalu koja se plaća za učinjenu uslugu*.

< tur. *hamaliye* < ar. *ḥammāliyyā* od *hamal* (v.) + ar. adj. suf. za f. -iyyā.

hāmām -āma (āmām) *m* (ar.) *1. javno kupatilo u muslimanskim zemljama*. — »Izgoriše hani i hamami« (I. Z. II 146); »Kad budemo u vrućem hamamu« (N. K. I 218).

2. banjica u muslimanskoj kući. < tur. *hamam* < ar. *ḥammām*. V. čifte-hamam, hamamdžija, hamamdžik, hamam-kesa, hamam-leđen, hamam-tas.

hamâmdžija

hamâmdžija (amâmdžija) *m* (ar.-tur.) *upravitelj ili poslovođa javnog kupatila.*

< tur. *hamamcı*, od *hamam* (v.) + tur. suf. -ci.

hamâmdžik (amâmdžik) *m* (ar.-tur.) *kućno kupatilo, banjica u muslimanskoj kući.*

< tur. *hamamcik* »banjica« od *hamam* (v.) + tur. demin. suf. -cik.

hâmâm-kësa *f* (ar.-pers.) *kesa od grubog platna koja se navlači na ruku i njome se masira u hamamu.*

V. kompon. pod *hamam* i *kesa*.

hâmâm-lêden *m* (ar.-grč.) *noćna posuda (tišta) od bakra u obliku prikraćenog čunja s većim pervozom.*

< tur. *hamam legeni*, izft. v. kompon. pod *hamam* i *leden*.

hâmâm-täs *m* (ar.) *zdjela kojom se u hamamu crpa voda iz koriga i polijeva po sobi.*

< tur. *hamam tası*, izft. v. kompon. pod *hamam* i *tas*.

hâman (âman), *adv.* (pers.-ar.) *gotovo, skoro.*

< tur. *hemên* < pers. *hemân* slož. od pers. konj. *hem* i ar. *ân* »čas«.

hâmbâr, hânbar, v. ambar.

hâmbašča, hâmbastva *f* (pers.-tur.) *tabačko drveno korito u kome se sprema ruj ili šiška kao sredstvo za ućinjanje kože.*

< tur. *hambastı* (*ham-bastı*) < pers. *hâm* »sirov, zelen, nezario« i tur. *bastı*, perf. 3. lice sing. od inf. *basmak* »udariti, pritisnuti, stajati« itd.

hâmbir *m* (pers.) *povezani u jednom redu (u nizu, u povorci) ljudi ili životinje, jedno do drugog; povorka konja povezanih*

jularima jedan za drugog. — »Tud'jer bješe stotina sužanja, / u hambiru u jednom sindžiru« (K. H. II 31).

< tur. *hember* < pers. *hember* »drug: zajedno jedan prema drugom, upramase« < pers. konj. *hem* i pers. *ber* »prsa«. V. *pohambirati, prihambirati, uhambirati*.

Hâmdija, hipok. Hâmdo (ar.) *musl. muško ime. Ako iza imena dođe titula efendija ili aga, onda naš nastavak -ja ispada: Hâmdî-efendija, Hâmdî-bëg.*

< tur. *Hamdî*, muško ime, »Hvaljeni« < ar. *hamd* »hvala, slava« + ar. adj. suf. -î.

V. *Hamdija* kao *hipok.* od *Muhamed*.

Hâmdo, v. Muhamed i Hamdija.

hâmdôsûm! *interj.* (ar.-tur.) *hvala bogu!*

< tur. *hamdolsun!* < ar. *hamd* »hvala, zahvala« i tur. *olsun!* »neka je! nek bude!« imp. 3. lice sing. od inf. *olmak* »biti«.

hâmeticë, hâmetom, v. ametice, âmetom.

Hâmid (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Hâmid* < ar. *Ĥâmid*, muško ime, »Bogu zahvalni« (part. akt. od gl. *hamidîi* (/ *hmd*) »zahvaljivati«.

Hamida (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Hâmide*, žensko ime, »Bogu zahvalna« < ar. *hâmidâ* »ona koja zahvaljuje, bogu zahvalna«.

hamijet *m* (ar.) *zagrijanost za dobra djela; patriotizam.*

< tur. *hamiyet* < ar. *hamiyyâ*.

hâmlî, indecl. hâmljiv, adj. (pers.-tur.) 1. (konj) *koji nije navikao na rad, koji nije treniran. —*

»Hamli dogat, a teška divojka« (M. H. III 129).

2. (čovjek) koji nije sviknut na nešto, nije se uputio u neki posao, a nevjesto radi.

< tur. hamli < pers. hām »sirov, nezreo, nenaučen« + tur. suf. -li.

Hâmo, v. Muhamed.

hâmpadžija *m* (pers.-tur.) pomoćnik, pomagač. — »Evo tebi prvog hâmpadžije, / Tebi će kneže hampû učiniti« (M. H. III 559).

Naša izvedenica od tur. hampa pomoću tur. suf. -ci (č. dži). U tur. sama riječ hampa znači: »pomagač«.

V. hampu učiniti.

hâm-pâmuk (âm-pâmuk) *m* (pers.) rata, fini pamuk. — »imala je u jednoj srebrenoj kutici u hâ-m-pâ-muk-u i bogdicu časnog dreva...« (Zembilj 17); »Crne zemlje i zelene trave, / A m-pâ-muk-a i bijela tulbenta« (Vuk V 532).

< tur. hâmpamuk < pers. hām »sirov« i pamuk (v.).

hâmpu učiniti, pomoći, priteći u pomoć. — »Bajri valja hâmpu učiniti«. »Evo tebi prvog hâmpadžije, / tebi će kneže hâmpu učiniti« (M. H. III 265, 559).

< tur. vulg. hampa, knjiž. hēmpa »pomagač« < pers. hēmpā, hēmpāy »drug, kolega; saputnik«, slož. od pers. konj. hē-m i pers. pā. pāy »noga«.

hâmsin -ina *m* (ar.) 1. drugi period zime u trajanju od 50 dana, od 31. januara do 21. marta. 2. topao i suh južni vjetar koji duva u proljeće u sjevernoj Africi; duva obično oko 50 dana.

< tur. hamsin < ar. hamsîn, osn. zn.: »pedeset«.

hâmur i hāmūr *m* (ar.) tijesto; kvas. »Hamurna jela« su: pura, latice, klepe, čike itd. (v. GZM 1951. 219).

< tur. hamur < ar. hāmîr »kvas«.

V. hamurluk.

hamûrluk (amûrluk) *m* (ar.-tur.) odjeljenje u pekari u kojem pekar mijesi tijesto.

< tur. hamurluk, od hamur + tur. suf. -luk.

Hâmza (ar.) musul. muško ime.

< tur. Hamza < ar. Hāmzā, muško ime, »Lav«.

hân, hâna (ân, âna) *m* (pers.) zgrada (kuća) koja služi za svratište i prenočište putnika. Hanovi se nalaze u gradovima i na drumovima. Veći hanovi su građeni tako da je u sredini zgrade prostrano nenatkriveno dvorište, gdje se vrši istovar trgovačke robe. Prizemne prostorije takvih hanova sastoje se od kamenih magaza sa gvozdenim vratima osiguranim od požara. U Sarajevu su bili poznati hanovi Tašlihan, Kolobara i Morića-han. Morića-han i danas postoji, ali ne služi namijenjenoj svrsi. — »Po kahvama i po hanovima« (K. H. I 98).

< tur. han < pers. hân, hâne »kuća«.

V. handžija, hane.

hân (kân) *m* (tur.-tatar.) car, vladar; titula mongolskih i turskih vladara, a kasnije se dodavala uz imena plemića i vrlo uglednih ljudi. — »sultan Osman han«: »Tu mi sjedi i besjedi / Zulejka-sultan, / a pored nje Sokolović. / mlad Ibrahim-han« (Muz. zap. Inst. 3262).

< tur. han < pers. hân < staroturskog odnosno tatarskog hang, vang »vladar«.

Hána

Hána, v. Rejhana i Hanifa.

Hána, Hânija, hipok. **Hánka, Hân-
nuša, Hânča** (tur.-tatar.), *musl.
žensko ime*. I »Hana« i »Hani-
ja« su naše izvedenice (jer ne-
ma potvrde za njih u tur., arap.
i pers. jeziku) od han (v.) »car,
vladar«. Prva je nastala do-
datkom našeg nast. za ž. rod -a
(Han-a), a druga pomoću ar.
pers. suf. -i i našeg dodatka -ja
(Han-i-ja). Isti je slučaj i sa
ženskim imenima Béga i Bègija
koja su izvedena od beg.

Hânča, v. Hana.

hândžār -ára (ándžār) m (ar.) du-
gi (70—80) cm) šiljasti nož, s
oštricom s obadvije strane. Po-
nekad hândžarom nazivaju i
kratki krivi mač ili jatagan. —
»Pa sijeku čelikli handžarim«
(K. H. I 114).

< tur. hancer, hančer < ar.
ḥanğār (i u pers. ḥanğēr).

hándžija i hândžija (ándžija) m
(pers.-tur.) onaj koji drži han
(bilo da je vlasnik hana ili za-
kupac). — »S hândžijama
hesab učinite« (K. H. I 100).

< tur. hancı, od han (v.) + tur.
suf. -ci (č. dži).

hândáma, v. hendama.

háne (pers.) ova riječ služi kao
druga komponenta mnogih per-
sijskih i turskih složenica, a u
srp. hrv. jeziku dolazi u obliku:
»hána« i »ána«, kao napr.:
»baruthana«, »barutana«, »top-
hana«, »topana« itd. Neka-
d oblik -ana služi kao sufiks za
građenje naših izvedenica sa
srp. hrv. osnovom, kao »suša-
na« i sl. riječi.

< tur. hane < pers. ḥāne, osn.
zn. »kuća«.

hanedān -ána m (pers.) gostolju-
biv domaćin.

< tur. hanedan < pers. ḥāne-
dān, ḥāndān.

V. hanedanluk.

hanedánluk m (pers.-tur.) gosto-
ljubivost.

< tur. hanedanlık, od hanedan
(v.) + tur. suf. -lik.

Hanēfije pl. (sing. **Hanēfija**) (ar.)
pristalice šerijatsko-pravne ško-
le (mezheba) Imami Azama Ebu
Hanife (v. Imami Azam).

< tur. Hanefi < ar. ḥanāfiyy.

haneta f. pl. t. (pers.) 1. izresci na
krajevima bakrenog posuda
(sahana, tepsija itd.), ili izresci
na krajevima odjevnih pred-
meta. Za ovakve predmete ka-
že se da su »na haneta«. —
»Tevsije pervazlije, koje se upo-
trebljavaju u B. Luci i po osta-
loj Krajini, imaju na četiri str-
ne unakrst haneta na per-
vazu« (GZM 1951. 218); »Vezen
fermen, troji čevkijani, / na
haneta i zlatna dugmeta«
(Ašikl. 90).

2. »na haneta« znači i to da se
na predmetu nalaze geometrij-
ski oblici trokuta i kvadrati.
kao: »basma na haneta«.

< tur. hane < pers. ḥāne »ku-
ća«, a u tur. fig. znači i: koma-
dići ili crteži oblika trokuta ili
kvadrata; zatm rubrike na ta-
belama, kvadratići na šahov-
skom polju itd.

Hanifa, hipok. **Hána** (ar.) *musl.
žensko ime*.

< tur. Hanife < ar. Ḥanīfā,
žensko ime, »Vjeri privržena,
prava muslimanka«.

Hânija, v. Hana.

hanikāh -áha m (pers.) tekija s
internatom za dervise. U Sara-
jevu je bio poznat Gazi Husrev-
begov hanikah.

< tur. hanikah < ar. ḥāniqāh
< pers. ḥāngāh.

hānka, v. hanuma.

Hānka, **Hānkija**, v. Hana, Hanija.

hānkija, v. hanuma.

Hān-Pijesak, *mjesto u Bosni, srez Sarajevo.*

Prva kompon. od hān (v.) »svra-
tište, konačište«.

hāntalast, adj., *krupan; nezgra-
pan.* — »Ono mu je novo odije-
lo što je obukao hāntala-
sto, ne stoji mu lijepo« (u ob.
gov.).

< tur. *hantal* »krupan, nezgra-
pan« < ar. *hanṭal*.

hanūma -e i **hānum**, indecl., hi-
pok. **hānka**, **hānkija** f (tur.-ta-
tar.) *muslimanska gospoda, odličnija muslimanka; žena, su-
pruga.* — »dao meni stambol-
sku hanumu« (M. H. III 385):
»hanum hanko, moja dra-
ga majko!« (S. B. II 16): »Ej,
Stara hanko, Bog ti denet
dao!«, »Ja se digni, mejdan di-
jelimo, / Ko dobije, đaba mu
hankije« (Lord 9, 67). Kao
počasni naslov hanuma se do-
daje uvijek iza imena: »Fatme-
hanuma«, »Razije-hanuma« itd.
Trebalo napomenuti da se u ovom
slučaju posljednji glas imena
»a« pretvara u »e«.

< tur. *hanım*, istog značenja,
izvedeno od hān, kān (v.).

Hānuša, v. Hana

hāp (āp) m (ar.) *pilula (za lijek),
bobica.*

< tur. *hap* < ar. *ḥabb* »boba,
zrno«.

haparlāisati, **hapalāisati**, **aparlāi-
sati**, s pohlepom navaliti na ne-
što; navaliti na nekog da se
pridobije za nešto.

Vjerovatno < tur. *aparlamak*
< *aparmak* »zgrabiti i ukrasti
nešto, trgnuti nešto i odnijeti«.

a možda je iskrivljeno od ka-
plāisati (v.).

hāps (āps, **hāvs**, **hāvst**, **āvs**, **āvst**,
āpst) m (ar.) *zatvor.*

< tur. *hapis* < ar. *ḥabs*.

V. *hapsana*, *hapsar*, *hapsenik*,
hapsandžija, *hapsiti*, *uhapsiti*,
pohapsiti.

hāpsāna (**apsāna**, **hāvsāna**, **āvsā-
na**) f (ar.-pers.) *zatvor; zgrada
u kojoj se nalazi zatvor.*

< tur. *hapisane*, od *haps* (v.) +
hane (v.).

hāpsāndžija (**apsāndžija**, **āvsān-
džija**) m (ar.-pers.-tur.) *čuvar
zatvora, čuvar zatvorenika.*

< tur. *hapisaneci*, od *hapsana*
(v.) + tur. suf. -ci.

hāpsār -āra (**āpsār**) m *zatvorenik.*
Izv. od *haps* (v.).

hāpsenik (**āpsenik**) m., *zatvorenik.*
Izv. od *haps* (v.).

hāpsiti (**āpsiti**, **hāvsiti**, **āvsiti**), *za-
tvarati, lišavati slobode.*

Izv. od *haps* (v.).

hār, v. ar.

hāra f (pers.) *vrsta svilene tkani-
ne sa valovitim prugama.* —
»Sve kočije od bila biljura, / a
crvenom harom potrpate«
(M. H. III 212).

< tur. *hare*, *hara* »svilena tka-
nina, papir, metal itd. koji ima-
ju po sebi talasaste pruge, kao
što mramor ima vijugave pru-
ge« < pers. *ḥārā* »mramor,
mermer«.
V. *harelija*.

hārāb (**ārāb**), **harābāt** (**arābāt**),
adj. i **harābā**, adv. (ar.) 1. *kao
pridjev: ruševan, razvaljen, za-
pušten, dotrajao.*

2. *kao prilog: ruševno, razvalje-
no, zapušteno, dotrajalo.*

< tur. *harab*, *harap* < ar. *ḥa-
rāb* »rušenje; ruševine«.

harabátija

V. harabatija, harabatluk, harabluk. harab učiniti, oharabiti.

harabátija (arabátija) f (ar.) 1. *čovjek odan piću i zbog toga neuredan i zapušten, bekrija.*

2. *trošna i zapuštena kuća; razvalina.*

< tur. *harabati* < ar. pl. *ḥarābāt* (sing. *ḥarābā* »trošna i zapuštena«) + ar.-pers. adj. suf. -ī.

harabátluk (arabátluk) m (ar.-tur.) stanje ruševnosti, razvaljenosti, trošnosti, zapuštenosti.

< tur. *harabatilik*, od *harabati* (v. harabatija) + tur. suf. -lik.

harábluk (arábluk) m (ar.-tur.) stanje ruševnosti, razvaljenosti, trošnosti, zapuštenosti.

< tur. *harablık, haraplık*, od *harab* (v.) + tur. suf. -lik.

hārāb učiniti, hārāb se učiniti, opustošiti (se), porušiti (se). — »Šeher Dugu harab učiniti« (K. H. I 248); »Alj se kula harap učinila« (Lorđ 55). Izv. od *harab* (v.).

hārač -rča, hāreč (ārač, āreč) m (ar.) 1. *trošak, izdatak.* — »Koliko ti treba novaca za h a r e č a?«; »Ja ću sama ići Smederevu, / da Jerini zāvi arač vratim« (Vuk II 481).

2. *materijal od čega se nešto spravlja (za spravljanje jela, napr.).* — »Ako se stavi lijep h a r a č u pitu, pita je dobra«.

3. *štavišće koje upotrebljuju tabaci (kožari) za štavljenje kože.*

4. *gajtani s kojima su ferme i čakšire ukrašeni; oprema.* — »O svom ću ih trošku razudati, / skup ću h a r a č na njih udariti« (I. Z. II 13).

5. *fig. u frazi:* »Nije mi u h a r a č to i to«, tj. ne interesuje me to, ne tiče me se to.

< tur. *harç harc* < ar. *ḥarğ* »trošak, izdatak«. Postoje i dru-

ga etimološka tumačenja: da je od grč. *khoregia* ili od aramejskog *halāk* (v. Prilozi, knj. 27, 1961. 75).

V. harčalija, harčiti, hašluk, harčivo.

hārāč -āča (ārač) m (ar.) glavarina, vrsta ličnog poreza koji se za turske vladavine ubirao od muškaraca nemuslimana. Pravi osnov je bila okolnost što nemuslimani nisu služili vojsku. S druge strane, ovaj lični porez služio je kao simbol pokornosti tih podanika državi a država je bila dužna da jamči ličnu i imovnu sigurnost onih koji taj porez plaćaju. — »Osjeć' carske groše i h a r a č e« (K. H. I 36); »Ni caru h a r a č a, ni popu kolača« (Vuk, Posl. 225); »posla zeta Miloš-Obilića. / u Latine da kupi h a r a č e« (Vuk, II 206).

< tur. *haraç* < ar. *ḥarāğ*.

V. harčlija, harčiti.

Harāčlić i Harāčić, v. harčlija.

harāčiti, robiti, pustošiti.

Izv. od *harač* »glavarina« (v.).

harāčlija, v. harčalija.

harāčlija (arāčlija) m (ar.-tur.) onaj koji ubire h a r a č, poreznik. — »Bježi od njega kao od h a r a č l i j e« (Nar. bl. 23); »a od Bišca Fazli- h a r a č l i j a« (Vuk III 307). Od ovog su nastala prezimena: *Harāčlić, Arāčlić, Harāčić i Arāčić*.

< tur. *haraçlı*, od *haraç* (v.) + tur. suf. -li.

hāraluk, v. araluk.

hārām -āma (ārām) m (ar.) 1. *sve ono što je po muslimanskoj vjeri nedozvoljeno, zabranjeno.* — »H a r a m je ubiti, ukrasti, krivo se zakleti itd.«

2. ono što je grešno, nedopustivo, nepravedno. — »H a r a m ni je da gine družina« (Lord 73). 3. *prokleta*. — »H a r a m tebi moja hrana bila!« (K. H. I 119); »H a r a m ti bilo materino mlijeko!« (kad majka kune neposlušno dijete).

< tur. *haram* < ar. *ḥarām*. V. harambaša, haramija, haramiti, haram-mal, haramosum!, haramzada, harem, namahrem.

harambaša (ārambaša) m (ar.-tur.) *vođa hajduka, hajdučki poglavica, starješina hajdučke čete; vođa odmetnika, vođa razbojnika*. — »A prid njima Toma h a r a m b a š a« (M. H. III 176); »Za to čuše dvjje h a r a m b a š e« (F. J. II 268); »Vino pije Mitar a r a m b a š a« (Muz. zap. Inst. 112). *Od ovog je nastalo prezime Hārambašić, Ārambašić*

< tur. *harami başı*, v. kompon. pod haramija i baš.

haramija (arāmija) i harāmija (arāmija) m (ar.) *razbojnik, bandit; hajduk*. — »Haramzado, Kostreš harambaša, / haramzado, gorska h a r a m i j o« (F. J. II 398); »Kad vidješe gorske a r a m i j e, / Da mi do go ni blizu ne dade« (M. H. I 181). < tur. *harami*, od haram (v.) + ar.-pers. adj. suf. -ī.

harāmīti, hārāmīm, nedati oprosta, prokleti, protivno od halaliti (v.).

Izv. od haram (v.).

hārām-māl m (ar.) *na nepošten način stečena imovina*.

< tur. *haram mal*, v. kompon. pod haram i mal.

hārāmōsum! interj. (ar.-tur.) *prokleta mu (ti, vam) bilo! Ne izdoblilo mu!*

< tur. *haram olsun!*, od haram

(v.) i tur. *olsun!* imper. 3. lice sing. od *olmak* »biti«.

haramzáda, haramzáde (aramzáda, aramzáde) f (ar.-pers.) 1. *kopile, vanbračno dijete*. — »H a r a m z a d o, Kostreš harambaša, / h a r a m z a d o, gorska h a r a m i j o!« (F. J. II 398).

2. *fig. razbojnik, nevaljalac, nitkov*. — »Pa govori Zadrane bane: / bre delio, jedna h a r a m z a d o« (F. J. I 74); »Ala, reče, čudne a r a m z a d e, / Kuda li je Turčin naumio« (Vuk VI 393); »Od otolem, jedan h a r a m z a d e! / Ne utvaraj se u tuđe divojke« (M. H. II 109).

< tur. *haramzade (haram-zade)* »kopile«, od haram (v.) i pers. *záde* »dijete, porod, rođen« < pers. inf. *zāden* »roditi se«.

hāran (āran) adj. (ar.) 1. stidan, lijepo odgojen, obrazli.

2. *fig. vrijedan, valjan, čestit*. — »De pogibe h a r a n junak, / H a r a n junak, Arslan-aga« (Vuk V 354); »I na njemu h a r n o g a junaka« (K. H. I 133). Naš pridjev izveden od tur. *ar*, odnosno ar. *ār* (v. ar.) »stid«. V. harli.

harānija (arānija) f (tur.) *bakreni veliki kotao, zapravo manji kazan*. — »Ode Hanija po h a r a n i j u, pa ni Hanije ni h a r a n i j e« (nar. posl.); »Baš ko kad kapnice vođe padaju u praznu a r a n i j u« (Zembilj II 51).

< tur. *harani*.

hārār-āra (ārār) vreća od kostrijeti (od kozje dlake). — »H a r a r i« (vreće) mogu biti: mali »harari« — širine 60 cm (za 40—50 kg), srednji »harari« — 68 cm (za oko 60 kg) i veliki »harari« — 75 cm (za 70—80 kg)« (»GZM 1957, 59). — »Ovo su nam l'jepi pari, / baš k'o vre-

haráret

će i harari« (Muz. zap. Inst. 3048).

< tur. *harar* < ar. *girārā*, vulg. *garārī*.

haráret (aráret) *m* (ar.) *vručina; žeda; groznica*.

< tur. *hararet* < ar. *ḥarārā*.

hārba *f* (ar.) *malo kratko koplje koje se baca*.

< tur. *harbe* < ar. *ḥarbā*.
V. *harbija*.

hārbija (ārbiya) *f* (ar.) *šipka od željeza ili od tvrdog drveta (ti-sovine, drenovine) kojom se nabija naboju u cijevi pušaka kremenjača*.

Ujedno služi za čišćenje pušcanih cijevi.

< tur. *harbi* < ar. *ḥarbā* »kratko koplje«.

hārč, v. harač.

hārcālija, harāčlija (ārčālija, arāčlija) *f* (ar.-tur.) *puška koja troši mnogo praha (baruta) i olova*. — »a puška je moja harčālija / — u pušci je dvanaest sačma, / svaka sačma od dvanaest drama« (Vuk III 309); »pa dovati tanku primorkinju, / kojano je pusta harāčlija«. < tur. *harçali*, od *hārač* + tur. suf. -li.

hārčiti (ārčiti), trošiti, trošak činiti. — »Ne muči se, Vukašine kralje, / ne muči se i ne harči blago!« (Vuk II 105); »Neka za njih harči madžarije« (K. H. I 16); »Kad se arči, nek se arči« (Vuk, Posl. 120). Izv. od *hārač*, *hārč* (v.). V. *poharčiti*.

hārčivo (ārčivo) *n*, *trošak*. — »I daću ti za arčiva blaga, / Da mi čuvaš kulu i avliju« (Petran. 653).

Izv. od *hārač*, *hārč* (v.).

hārdal (ārdal) *m* (ar.) *slatke korice, slačica. Bijeli hardal Sinapis alba L. (Brossica alba) i crni hardal: Sinapis snapiodas Roth. (S. nigra L.), Fam. Cruciferae*. — »Jedi ardal, jakije. jedi hint-ske madžune...« (Zembilj III 25).

< tur. *hardal* < ar. *ḥardaʿ*.
V. *hardaliya*.

hardaliya (ardaliya) *f* (ar.) *piće, vrsta šire od š'jiva, smokava, jabuka ili krušaka, u koju je stavljeno hardala (v.)*. < tur. *hardaliye* < ar. *ḥardaliyyā*, od *hardal* (v.) + ar. adj. za f. -iyyā.

harēčet, harēket (arēčet) *m* (ar.)

1. pokret, kretanje, gibanje.
2. ponašanje, postupanje.
3. sprema.
4. materijalno stanje.

< tur. *hareket* sa značenjima kao u nas < ar. *ḥarākā* »kretanje, micanje, gibanje«. V. *harečetli*.

harečetli, herečetli, indecl. adj. (ar.-tur.) *kuražan, smion*. — »Svim bi Ajka na mejdan izašla, / kamo l' samu Vldičić-Jovanu / Herečetli naša je divojka«; (M. H. IV 259). < tur. *hareketli* »okretan«, od *harečet*, *hareket* (v.) + tur. suf. -li.

harēke (pl. harēketa) *n* (ar.) *dija-kritički znak za kratke vokale u arapskom pismu. Ima ih tri: ustun »e«, esre »u« i otro »u«*. < tur. *hareke* < ar. *ḥarākā*. V. *harekeli*.

harekeli, indecl. adj. (ar.-tur.) *arapsko pismo koje ima dija-kritičke znakove*. < tur. *harekeli*, od *hareke* (v.) + tur. suf. -li.

harēket, v. harečet.

harèlija -ē f i **harèli**, **harèšli** indecl. adj. (pers.-tur.) *puška (šišana) u koje su cijevi žljebaste, kanelirane*. — »Ture đipi na noge lagane, / I dohvati harešli sišanu« (Vuk VI 345).

< tur. *hareli* < tur. *hare* < v. *hara*) + tur. suf. -li.

hàrem (àrem) m (ar.) 1. žensko odjeljenje u muslimanskoj kući gdje je stranim muškarcima zabranjeno ulaziti. — »Ni harema mladih sultanija«, »Stade beže Ibra opremati. / a uljeze u harem unutra« (K. H. I 150. 312); »Da će vezir arem opraviti« (Vuk VI 366).

2. odrasla ženska čeljad, žena, domaćica.

3. ograđeno džamijsko dvorište koje je često jednim dijelom i groblje; muslimansko groblje.

< tur. *harem*, sa značenjima kao u nas < ar. *ḥarām* »nedozvoljen, zabranjen; svetinja, zabranjeni prostor oko bogomolje«.

V. haremluk.

harèmluk (arèmluk) m (ar.-tur.)

1. žensko odjeljenje u muslimanskoj kući. Stare muslimanske kuće imale su odjeljenje za žensku čeljad »harem« ili »haremluk« u koje strani muškarci, koji nisu ukućani ili srodnici, nisu zalazili, i muško odjeljenje »selamluk«, gdje su se primali gosti — muškarci.

2. groblje, osobito groblje uz džamiju.

< tur. *haremluk*, od *harem* (v.) + tur. suf. -lik.

harèšli, v. harelija.

hàrf (àrf) m (ar.) slovo. — »a u rukè kalem prihvatio / nekoliko zametnuo harfa« (FK. 1886. 24); »Jesu li mu beni na obrazi,

/ kajno zlatni arfi po musafu« (Kašik. I 160).

< tur. *harf* < ar. *ḥarf*.

hàrgija, v. kargija.

hàrir -ira (àrir, èrir) m (ar.) *svileni bez, platno od domaće svilene; pamučni harir je platno (bez) po kome su utkane svilene žice*. — »pod dečermom, od erira košulja«, »po gaćama od erira košulja« (Vuk I 161, 299).

< tur. *harir* < ar. *ḥarīr* »svila«.

Hàris (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Hâris* < ar. *Ḥarīṭ*, muško ime, »Lav«.

hàrita f (grč.) *mapa, geografska karta*.

< tur. *harita* < ar. *ḥarīṭa*, < stgrč. *chartēs*.

hàrli, àrli, indecl. adj. (ar.-tur.) *stidan, obrazli, lijepo odgojen*. — »Alibeg je arli na mejdanu, / on će odmah kabul učiniti« (F. J. II 350).

2. *fig.: vrijedan, valjan, čestit, silan*. — »Vi ste vrlo arli u koledu. / Kad pijete u koledu vino. / svak se fali da je junak pravi« (M. H. III 300). Citirane stihove treba uzeti kao upravni govor ironičnog sadržaja.

< tur. *ârlî* < ar. *âr* (v. ar) »stid« + tur. suf. -li.

harlòvija, v. alovit.

hàrlovit, harlòvijast, v. alovit

hàrluk, àrluk m (ar.-tur.) *vrednoća, valjanost*. — »S tim Alaga na noge skoćio, / do đogata konja dohodio: / od harluka i od čopekluka, / od holosti i od uzgarnosti. / sa zemlje je u sedlo frcio« (F. J. I 260).

< tur. *ârluk*, od *âr* (v.) + tur. suf. -lik.

hàrman (àrman) m (pers.) *gumno*. — »Eto vjetra. a eto harmana« (Nar. bl. 53); »Čudila se po

harmândžija

harmanu trava« (V. M. 90).
< tur. harman < pers. ħirmen.
V. harmândžija.

harmândžija (armândžija) *m*
(pers.-tur.) *radnik duhanske
struke koji radi na kvašenju
duhana.*

< tur. *harmançı* »onaj koji mi-
ješanjem listova raznih vrsta
duhana pravi posebnu vrstu
duhana« < tur. harman (v.)
»gumno: miješanje raznih vrsta
duhana u jednu novu vrstu« +
tur. suf. -çi.

hârûn (ârûn) -ûna *m* (ar.) *konj.
objestan, nemiran, silovit. ljut;
fig. tvrdoglav, čudljiv.*

< tur. *harin* < ar. *hârûn*.
V. harnuluk. uharuniti, uzharu-
niti se.

harûnluk (arûnluk) *m* (ar.-tur.)
objest, silovitost; tvrdoglavost.
< tur. *harınlık*, od harun (v.) +
tur. suf. -lik.

Hârûnnur-Râšid, Hârûni-Râšid,
Hârûn al-Râšid (jevr.-ar.) *ime*
*poznatog arapskog halife iz di-
nastije Abasovića (786—809). —*
»Na prijestolju kalif sjedi, /
Harun al-Rašid / a do
njega mlad vezire. / Džafer
Bermekid« (Muz. zap. Inst.
3161).

< ar. *Hârûnnur-Râšid, Hârûn*
il-Râšid, prva komponenta je
ar. muško ime, preuzeto iz jevr.
Aron, stariji brat Mojsijev (Mu-
sa-pejgambera), a druga je kao
epiteton ornans ar. *râšid* »onaj
koji vodi pravim putem: pame-
tan, zreo«.

harvânija, v. havranija.

hârziti, v. arziti.

hârzlak, v. arzlak.

hâs -âsa, pl. *hâsovi m* (ar.) *carsko
imanje, dvorsko imanje; lenski
posjed turskih sultana, članova*

*dinastije ili visokih dvorskih i
državnih funkcionera, koji je
donosio preko 100.000 akči go-
dišnjeg prihoda.*

< tur. *has* < ar. *hâşş* »poseban,
specijalan«.
V. has.

hâs i hâs (âs, âs) indecl. adj. (ar.)
1. *osobit, poseban, specijalan,
probran.*

2. *pravi, nepatvoreni, originalan,
čist. — »A s kosač pravi kosilo
na Badnji dan, a ne na kosidbu«*
(Et. zb. XVI, 413).

< tur. *has* < ar. *hâşş* »poseban,
specijalan«.

V. hasećija, havas, hasbašča.

Hâsan, hipok. **Hâso, Hâsko** (ar.)
musl. muško ime.

< tur. *Hasan* < ar. *Hasân*, mu-
ško ime, »Ljepotan«.

hâsas, hâsasbaša, v. asas, asas-
baša

hâsbašča, hâs bašča, v. hazbašča.

hasëćija m (ar.-tur.) *zavidnik.*

< tur. *hasetçi* < ar. *hasâd* »za-
vidnost« + tur. suf. -çi.

Hasëćić, v. hasećije.

hasëćije pl. m (ar.) *pripadnici
odabranog odreda vojske u
dvorskoj službi u starijem pe-
riodu Tur. Carevine. Imali su
pravo na titulu aĝe. Od ovog je
nastalo prezime Hasëćić.*

< tur. *haseki* < ar. *hâşş* (v.
has) + ar. pers. adj. suf. -î, na-
stavak za pripadnost.

hâsed m (ar.) *zavidnost. — »U
srcu im hâsed gori, / Da Ju-
sufa pogube«* (Osvit 1899 42).

< tur. *hased, haset* < ar. *hasâd*
»zavidnost«.

V. hasećija.

hasênât pl (ar.) *dobra djela, do-
broćinstva. — »Čin' Avdija ti
hajrat i veliki hasena t«* (Nar.
bl. 313).

< tur. *hasenat* < ar. pl. *hasâ-nât*, sing. *hasânâ* » dobro djelo«.

Häsib -iba (ar.) *musl. muško ime*.
< tur. *Hasib*, muško ime, »Plemeniti, Časni« < ar. *ḥasīb* »plemenit, častan«.

Häsiba i **Hasiba** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Hasibe*, žensko ime, »Plemenita, Časna« < ar. *ḥasibâ* »plemenita, časna«.

häsija, **hasiluk**, **häs** i se učiniti, v. asija itd.

häsma, v. asma.

Häsna (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Hasnâ*, žensko ime, »Ljepotica« < ar. *ḥasnâ* »lijepa žena, ljepotica«.

häsna (**äsna**) *f* (ar.) *korist.* — »Njemu hasne od molitve nema« (K. H. II 462).

< tur. *hasna* < ar. *ḥasânâ* »dobro, sreća; dobro djelo«.
V. hasniti.

häsнити, *koristiti*.

Izv. od hasna (v.).

haspürlija, v. aspürlija.

häsret *m* (ar.) 1. *nesreća, žalost, tuga za nečim izgubljenim*.

2. *čežnja, želja, ljubav*. — »Od hasreta duša gori, / Dok Jusufa ne vidi« (Osvit 1899 42);
Mati djetetu tepa: »lijepi moj hasretu!«

< tur. *hasret* < ar. *ḥasrâ* »čežnja«.

V. hasretli.

hasrêlli, indecl. adj. (ar.-tur.) *pun čežnje, želje; željan*. — »Baš sam te hasretli!«

< tur. *hasretli*, od hasret (v.) + tur. suf. -li.

häs (**ästa**) *f* (pers.) *bolesnik; bolestan*. — »Evo paše, häs, u konaku« (K. H. I 86); »Bolan,

häs. bi li štogod slatka?« (Muz. zap. Inst. 1760).

< tur. *häs* < pers. *ḥaste*.

V. hastaluk, hastalenisati se, hastahana.

hastahäna, **hastäna** (**astäna**) *f* (pers.) *bolnica*.

< tur. *hastane*, *hastahane*, v. kompon. pod häs i hane.

hastalënisati se, **hastelënisati se** (**astalënisati se**) *razboliti se*.

< tur. *hastalanmak* »razboliti se«.

hastäluk (**astäluk**) *m* (pers.-tur.) *bolest*.

< tur. *hastalık*, od häs + tur. suf. -lik.

hästär, v. astar.

häsul (**äsul**, **äsol**) indecl. adj. (ar.) *ukusan, lijepo pripravljen (pilav, kadaif, čorba itd.); ukusno (jelo)*; »Häsul joj je jelo«.

< tur. *häsul* < ar. *ḥāšil* »proizveden, postao, dobiven«, part. akt. od *ḥašalâ* ($\sqrt{\text{ḥšl}}$) »proizvesti, postati, naći se«.

V. hasulat, hasulniji, mahsul, uhasuliti se.

hasülât -äta *m* (ar.) *dohodak, prihod*.

< tur. *hasilât* < ar. pl. *ḥāšilât*, sing. *ḥāšil* »proizveden, postao, dobiven« (v. hasul).

häsuliti (**äsuliti**, **äsoliti**) *uređivati, dogoniti, pripravlјati nešto da bude dobro za namijenjenu svrhu*. — »Sve se stavi da prenoći, da se zemlja »kiselі«. Sutradan treba zemlju »asoliti« (C. Popović, »Lončarstvo BiH« GZM 1957. 19).

Izv. od hasul (v.).

hasûlnijî, *ukusniji, bolje pripremlјeni (jelo napr.)*. — »Kućno je jelo hasulnije od ašćinskog«. Naš komparativ od hasul (v.).

hâsum

hâsum (âsum) *m* (ar.) protivnik, neprijatelj; protivna stranka u parnici. — »Vavik ti je babin hâsum bio, / ne more ti biti prijateljem« (M. H. III 362).

< tur. *hasım* < ar. *ḥašim*, *ḥašm* »protivnik, neprijatelj«.
V. uhasumiti se.

hâsura (âsura) *f* (ar.) prostirač ispleten od meke trstike, šaše ili rogozine. — »Rodiljki se prostre slama kraj ognjišta, a povrh slame asura (rogožina) ...« (Miodrag. 66).

< tur. *hasır* < ar. *ḥašīr*.

hâšā! (âšā!) interj. (ar.) *ne! nipošto! ne dao bog!* — »Hajir, hâšā, travnički vezire!« (K. H. I 178); »Dok ašā, dotle je kuća naša« (Vuk, Posl. 64).

< tur. *hâşa!* < ar. *hâšā!*
V. hašati, zahašati.

hâša, hâša (âša) pl. *hâše f i hâš, pl. hâšovi m* (ar.) lijepo ukrašen vezeni konjski pokrivač kojim se pokriva sedlo i sapi konja. — »Nek izabere dva ata velika, / na njih hâše meći pozlaćene« (M. H. III 97); »Osedla ga sedlom srebrnijem, / A po sedlu ašū srmaliju« (Vuk VII 148); »Sedlo mu je Bišće i Krajina, / a hâšovi sva Bosna ponošna« (I. Z. III 154).

< tur. *haşa* < ar. *gāšiyā*.

hâšar, hâšar učiniti, v. hašer, hašer učiniti.

hašārija (ašārija) *m i f* (ar.) nemirni, obijesni, udaraljivi (napr. mladić, dijete, djevojka, konj). — »Mlado momče. ašārijo! / ne vele ti mirisati« (Ašikl. 39); »Pijem vino i rakiju, / jašim konja adžamiju, / ljubim curu ašāriju« (Muz. zap. Inst. 1860).

< *ḥašārī* < ar. osnove *ḥašr*, za koju riječ vidi tumačenje pod hašer, hašer učiniti.

V. hašarijast, hašariluk.

hašārijast (ašārijast) adj. *nemiran, nestašan, vragoljast*.
Izv. od hašarija (v.).

hašariluk (ašariluk) *m* (ar.-tur.) *nemirnost, udarljivost*.

< tur. *hašarılık*, od hašarija (v.)
+ tur. suf. -lik.

hâšati (âšati) poricati, nijekati, nepriznavati.
Izv. od hâšā! (v.).

hâšer, hâšar, indecl. *m* (ar.) uništenje, upropaštenje; propast. U našem jeziku dolazi uvijek sa glagolom biti ili učiniti.

< tur. *haşır* < ar. *ḥašr* »skupiti sve na jedno mjesto; istjerati, protjerati cijelu jednu skupinu ljudi iz njihovog stalnog prebivališta«. U tur. znači i »sudnji dan, kijamet«. Bez sumnje je *hašer* (*hašar*) ar. porijekla, te i prvi glas »h« i zadnji glas »r« sastavni su dio osnove riječi. Stoga, po mom mišljenju, nema mjesta pretpostavci, na koju nas upućuju Rj. JAZU i P. Skok, da je riječ turska i da se ovdje radi o aoristu *aşar* < tur. gl. *aşmak* »satrti, zgaziti, slo- miti«.

Napominjem da riječ *haşarat*, od istog ar. korijena, ima u tur. fig. značenje: »zli ljudi, ljudi koji nanose štetu drugima«.

V. hašerat, hašer biti, hašer učiniti, mahšer.

hašērāt -āta *m* (ar.) 1. gamad, skupno ime za odvratne sitne životinje (crve, mrave, miševe itd).

2. silesija nećeć.

< tur. *haşarat* < ar. pl. *ḥašārāt*, sing. *ḥašārā*.

hášer (hášar) biti, propasti, stradati, upropastiti se.

Izv. od hašer (v.).

hašerma, ašerma, ašma f (tur.) ono što je po nečem prevučeno, prevezano; ono što veže, što spaja; spoj na dršci noža. — »Kavze su se spajale po vrhu drška noža hašermom...« (Kreš. Esnafi 88); »Spona koja veže kapak (duguma) za uši na dršku zove se hašerma« (GZM 1951. 220).

< tur. *aşırma*, part. od inf. *aşırmaq* »prevući, prebaciti, preturiti (preko nečeg)«.

V. hašermadžija.

hašermadžija, ašermadžija m (tur.) zanatlija, kujundžija, koji pravi hašerme za noževe. — »Kavze su se spajale po vrhu drška noža hašermom, a to je bilo djelo posebnih obrtnika, hašermadžija, koji su se ubrajali u kujundžijski esnaf. Kod nekih noževa bila je hašerma i pozlaćena« (Kreš. Esnafi 88).

< tur. *aşırmacı*, od hašerma, ašerma (v.) + tur. suf. -ci.

hášer učiniti, hášar učiniti, uništiti, upropastiti, razoriti, potrti. — »Je l' koliko roba zarobio? / Je l' krajinu hášar učinio?« (Vuk, VIII 307); »Po bedemu hášar učiniše« (K. H. I 219).

Izv. od hašer (v.).

Hášija, hipok. Háša (ar.) musul. žensko ime.

< tur. *Hâşia*, žensko ime, »Ponizna, Skrušena« < ar. *ḥāšia* »ponizna, skrušena«.

Hášim (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Hâşim*, < ar. *Hâşim*, muško ime; ime pradjeda Muhamedova, po kojemu je ova porodica Kurejš plemena dobila naziv: *Hašimije, Hášimovići*.

hášiš i hášiš (ášiš, ášiš) m (ar.)

1. *indijska konoplja (Camalis indica, var. sativa); vrsta narkotika iz cvjetova indijske konoplje.*

2. *sasušena čaura od maka (kuha se pa se odvar daje djeci radi uspavlivanja).*

< tur. *haşış* < ar. *ḥašiš* »indijska konoplja; suha trava uopšte«.

hášluk (ášluk) m (ar.-tur.) trošak; novac za trošenje, novac za podmirenje potreba. — »Hášluk dati Zenković Alagi« (M. H. III 270); »da mi para za hášluk a dadeš, / da obidem ostarjelu majku« (Muz. zap. Inst. 59); »Izvede mu bijesna vrančića, / I dade mu za ašluk a blaga«, »Pak ću onda Ravanicu gradit' / O njegovu trošku i ašluk u« (Petran. 588, 595).

< tur. *harçlık*, od *harç* (v. hărăč) + tur. suf. -lik.

hašüre, v. ašure.

hât, v. at.

hât m (ar.) pismo, rukopis.

< tur. *hat* < ar. *ḥaṭṭ*.

V. hatat, hati-humajun, hatišerif.

Háta, v. Hatidža.

hátar, hátara i hátra, hátor, háter, hátur (átur, átor, hájter, ájter) m (ar.) 1. *misao, pamet, pamćenje, sjećanje.* — »Stalno si mi na hatoru (na hatru)«, »Koliko mi je u hatoru (u hatru), to je bilo prošle godine« (u ob. gov.);

2. *Ljubav, volja, želja;* — »Nemoj, na volju, za ljubav, pašo, rad božjega hatra«, »Ako ćeš mi hater pogaziti«, »Pazi hator buničkog dizdara« (K. H. I 102, 167; II 248); »Hatar majci išteti neću« (Lord 10); »Teži hator od sile« (Vuk,

hatârdžija

Posl. 313); »Al' ne može slavan despot Đurđu / svoj gospodi atar da pokvari« (Vuk II 478); »Drugome hater, a sebi zater (tj. Drugom na volju, a sebi nevolju)« (Vuk, Posl. 71); »Ti ćeš meni hajter učiniti / I s milosti tvojom poslušati« (M. H. I. 86); »Da mi nije ajter' Ivo-vog, / Sad bi tebe osjekao gla-vu« (Vuk VII 110).

3. *žao (mi je)*. — »Crna goro, hatur mi je na te, / jer moj dragi sad zamače za te« (I. Z. IV 161).

4. *pristrasnost*. — »sudi po hatru (atru)« tj. pristrano (u ob. gov.); »ne govori caru po hateru, / već govori bogu po zakonu« (Vuk II 92).

< tur. *hatır* < ar. *ḥaṭīr* »pamet, misao«.

V. hatardžija, hatarljiv, hatari-ti, zahatariti (se), hatar iskva-riti.

hatârdžija, hatêrdžija, hatôrdžija, hatûrdžija *m* (ar.-tur.) *onaj koji radi po hataru, tj. pristrano, po svojoj ličnoj naklonosti i lju-bavi*. — »Hatarđijâ će najviše u paklu biti« (Vuk, Posl. 340).

< tur. *hatırcı*, od *hatar* (v.) + tur. suf. -ci.

hâtar iskvariti, zamjeriti se, na-žao učiniti.

Izv. od *hator* (v.).

hâtariti, žao biti na koga, zamje-rati nekome za nešto.

Izv. od *hator* (v.).

hatârljiv, adj. lako uvredljiv, osjetljiv.

< tur. *hatırlı*, v. *hatar* + tur. suf. -lı.

hâtât -âta *m* (ar.) *kaligraf arap-skog pisma.*

< tur. *hattât* < ar. *ḥaṭṭât*, izv. od *ḥaṭṭ* (v. *hat*).

hâter, hâteriti itd., *hatar, hatariti* itd.

hâtib -îba *m* (ar.) *propovijednik, imam koji drži propovijed (zv. hutbu) petkom i bajramima u džamiji.*

< tur. *hatib, hatip* < ar. *ḥaṭīb* »govornik«.

Hatidža i Hatidža, hipok. Hâta, Hâtka, Tidža (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Hadice* < ar. *Ḥadiğā* žensko ime »Nedonošće«, ime Muhamedove žene.

hatihumâjün -ûna *m* (ar.-pers.) *svečana povelja (ferman) tur-skog sultana (prvobitno: vlasto-ručno sultanovo pismo). Poznat je Hatihumajun sultana Abdul-Medžida od 18. II 1856. g. kojim se garantuju vjerske slobode hrišćana u Tur. Carevini.*

< tur. *hattihümâyün*, pers. izft.

< ar. *ḥaṭṭ* »pismo, rukopis« (v. *hat*) i pers. *humâyün* »sretni, uzvišeni, čestiti«, što u tur. fig. znači: »car, halifa«.

hatisêrif -îfa *m* (ar.) *isto što i ha-tihumajun (v.) Poznat je Hati-šerif od 3. XI 1839. g., kojim su nagoviještene reforme u Tur. Carevini.*

< tur. *hattışerif* < ar. *ḥaṭṭ* »pi-smo, rukopis« (v. *hat*) i ar. *şâ-rîf* »časni, plemeniti«.

Hâtka, v. Hatidža.

hâtma *f* (ar.) 1. *jedno čitanje (uče-nje) cijelog kur'ana od početka do kraja.*

2. *dova poslije završetka čita-nja cijelog kur'ana.*

3. *kraj, završetak, konac. Uz riječ hatmu dolaze obično naši glagoli: proučiti ili učiniti, što znači pročitati cijeli kur'an. — »Je li Suljo hatmu prou-čio?« (Nar. bl. 236).*

< tur. *hatim* < ar. *ḥatmā* »svr-šetak, kraj«.

hátor, hátoriti itd. v. hatar, hatariti.

hātula (ātula) f (tur.) 1. *drvene grede koje se vodoravno polažu u zid od čerpiča sa svrhom da vežu čerpič. Stavljaju se naročito prilikom zidanja visočijih zidova.* — »duge atule ili duge vjenčanice su grede koje se polažu dužinom zida, a kratke što ih meću po poprečnim zidovima« (GZM 1932. 86).

2. *šupljina, prostor na zidu pod jednostranom strehom.* — »Mlade snahe pastu po hātulam', / a djevojke stati na kanate« (Muz. zap. Inst. 1811).

< tur. *hatıl*.

hātun, v. kaduna, kada.

hátur, hátoriti itd. v. hatar, hatariti itd.

hāuz, v. havuz.

hāv (āv) m i **hāvka (āvka)** f (tur.-pers.) *kratka mekana vlakanca ili rute, malje na kadifi, na fro-tirima* itd.

< tur. *hav*, u pers. *haw*. Postoje podvojena mišljenja kod pisaca o tom da li je ovo tur. ili pers. riječ.

V. havlija, havlili.

hāva (āva) f (ar.) 1. *zrak, vazduh.* 2. *podneblje, klima.* — »Tu je hāva dobra za vojaka« (K. H. I 199).

3. *fig. praznina, ništa.* — »Sve je to hāva što ti govoriš« (u ob. gov.).

< tur. *hava* < ar. *hāwā*.

V. havadar, havaj, havaje, havajica, ačik hava, badihava.

Hāva (ar.) *musl. žnsko ime.*

< tur. *Havva*, žensko ime < ar. *Hawwā* »pramajka Eva, žena Adama (kod muslimana Adem-pejgambera).

havādār, indecl. adj. (ar.-pers.) *zračan, sa puno čistog zraka:* »havadar mjesto« tj. mjesto gdje je čist zrak.

< tur. *havadar*, v. hava + pers. -dār, prez. osn. od inf. *dāšten* »imati. držati«.

havādis m (ar.) *novost, nova vijest, nov događaj.* — »Hajde baš, da i ja malo siđem u čaršiju i da saberem kakvih havādisa od gradskih izbora...« (Zembilj II 85).

< tur. *havadis* < ar. pl. *hawādīt*, sing. *hādītā* »događaj«. Ar. pl. upotrijebljen je kod nas kao sing.

hāvāj m i **havāje** n (ar.) *zrak; nebo; visina.* — »Igra s' dogat, u havaj izliće« (M. H. III 21); »Pa im Tale živu vatru daje, / pa ji' baca nebu u havaje« (F. K. 1886. 65).

Iskrivljeno od hava (v.).

havāje (avāje) n i **havājija (avājija)** f (ar.) *raketa.* — »Avājije ispod neba skaču, / k'o da lete munje po oblaku« (Kašik. II 231).

< tur. *havayi* < ar. *hāwā'īyy*, v. hava + ar. adj. suf. -īyy.

hāvāj-heves, indecl. adj., (ar.) *luckast, koji nije potpuno normalan.*

< tur. *heva-ü heves* < ar. *hāwā* i ar. *hāwās*, oboje ima isto značenje: »strastvena želja, strast, požuda«.

havājica f (ar.) *vrsta dunderske libele, sprave, kojom se kontroliše horizontalnost izidanog zida.* Havajica se sastoji od jednog željeznog klatna koje se kukama objesi o konopac pružen na izidanom zidu od jednog kraja do drugog. Ako viseća havajica čini pravi ugao prema konopcu, gornja površina zida je horizontalna.

hāvāl

< tur. *havayı* < ar. *hāwā'īyy*
(< ar. *hāwā* »zrak« + ar. adj.
suf. -īyy).

hāvāl, v. halu-ahval.

hāvāla f (ar.) 1. ono što služi kao zaklon od gledanja, pogleda; tarabe na zidu koje sprečavaju gledanje u susjednu avliju ili kuću; fig. u frazi »nema havale među nama«: ženskinje naših dviju porodica ne krije se između nas pred muškarcima. To znači prisno prijateljstvo, jer su se muslimanke krile (pokrivale) pred stranim muškarcima.

2. prepuštanje, prenošenje na drugog: »havalu učinti« = prepuštiti. — »Havalu ti ga činim« tj. prepuštam ga tebi, predajem ga tebi da ti o njem vodiš računa. — »Ti havalu Bogu čini svakoga« (Ist. bl. II 222).

< tur. *havale* »prepuštanje, prenošenje, sprovođenje; zaklon od gledanja, tarabe na zidu kao zaklon od gledanja« itd. < ar. *hawālā* »prenijeti, preinačiti« itd.

hāvan (āvan) m (pers.) 1. posuda od mjedi u kojoj se tucalom tucaju razni prehrambeni artikli i začini koje treba izdrobiti, isitniti (napr. jezgru od oraha ili badema, biber itd.). Spada u kuhinjski pribor. — »Vaše kosti u havanu tući« (M. H. III 488). 2. dibek od drveta ili kamena u kojem se tuca pržena kafa. 3. sprava za križanje duhana. 4. merzer.

< tur. *havan* < pers. *hāwen*. I u ar. je *hāwān*.

V. *havandžija*, *havanteste*, *havan-top*.

havāndžija m (pers.-tur.) križač duhana.

< tur. *havancı*, od *havan* (v.), + tur. suf. -ci.

hāvanteste -eta n (pers.) tucalo od havana (*avana*).

< tur. *havan destesi*, izft. od *havan* (v.) i tur. *deste* (< pers. *deste*) »ono što se može u šaku uzeti i šakom obuhvatiti«.

hāvan-töp (pogr. *hāva-töp*) m (pers.-tur.) prangija, bacač mina. — »Pa istrča kuli na bedeme, / pa ispali hava-topić mali« (Kašik. I 151).

< tur. *havan-top*, v. kompon. pod *havan* i *top*.

hāvās -āsa m (ar.) inteligencija, viši krugovi, naučni krugovi. Protivno tome je *avam* (v.).

< tur. *havas* < ar. pl. *ḥawāṣṣ*, sing. *ḥāṣṣ*, v. *has*.

hāvdes, v. abdest.

havétinja, v. avetinja.

havlīdžan, **halvēdžān** m (ar.) korijen biljke *Alpinia Galanga* Wild. *Galanga officinalis* Salish (*Maranta Galanga* L.) fam. *Zingiberaceae*. Istucan ili samljeven upotrebljava se kao lijek. Donose ga u naše krajeve sa Istoka hadžije prilikom povratka s hadža iz Meke i putnici iz Turske.

< tur. *havlican*, *havlincan*. < ar. *ḥawlingān*.

hāvli, **havlili** (āvli, avlīli) indecl. adj. (tur.) sa havom, sa maljama; *havlī* ili *havlili marama* je frotir marama. Ovakvim bijelim maramama — pokrivačima (veličine cca 2 × 1 m), ogrtale su muslimanke feredže, ili su se u njih zavijale i bez feredže. — »već je to hela avli-marama / bela marama, briga golema« (Vuk I 76).

< tur. *havli*, od *hav* (v.) + tur. suf. -li. Drugo »li« je dodano u našem jeziku.

V. *havlija*.

hāvlija (ävlija) *f* (tur.) 1. mekani rutavi ručnik, frotir.

2. velika bijela mekana marama koju su muslimanke ogrtale oko feredže, ili su se u nju zavijale i bez feredže. — »Čemberima zamotala lice, / prigrnula bijelu hāvliju« (K. H. I 266); »naše kade rezil počinije: / razviše im avlije marama« (Vuk IV 193).

< tur. *havli*, od *hav* (v.) + tur. suf. -li.

hāvra (ävra) *f* (jevr.) jevrejska bogomolja, sinagoga. — »Skupili se kao Čifuti u avru« (Vuk, Posl. 278).

< tur. *havra* < jevr. *hebhra*.

havránija, harvánija (avránija, arvánija) *f* (ar.) vrsta ogrtača koji se, po svoj prilici, u našim krajevima pojavio uvođenjem nizama u Turskoj. — »Skidoše im anterije, obukoše havranije« (GZM 1908. 123); »Još prigrnu mrku harvaniju« (K. H. I 273); »Prigrnuo mrku avraniju« (Petrar. 160); »Skida njime zelene dolame, / A oblači mrke arvanije« (Vuk V 476).

< tur. *havrani, harvani*. Vjerovatno je naziv došao po sirijskom gradu *Ḥawrān*: ar. *ḥawrāniyy* »havranski«. Inače u ar. *ḥawrān* znači: »slonova koža«.

hāv rūz -úza *m* (pers.) túta, noćna posuda, nokšir.

< tur. *havruz* < pers. *ābriz* »posuda iz koje se voda lije« (< pers. *āb* »voda« i pers. *rīz*, prez. osn. od inf. *rīhten* »liti, prolijevati, sipati«.

hāvs, hāvsāna itd. v. haps, hapsana itd.

hāvuz, hāuz, hāvz *m* (ar.) bazen; jama u kojoj se skuplja voda.

< tur. *havuz* < ar. *ḥawḍ*.

hāzbašča, hās - bāšča, hāsbašča (āzbašča) *f* (ar.-pers.) 1. bašča posebne vrste po ljepoti ili namjeni, vanredna bašča, perivoj. — »pa je eto u hāzbašču, / sretosmo se na sred bašče« (I. Z. II 91); »I popeše biele čadrove / po az-baščī ispred biele kule« (F. J. I 97); »Srce, Fato, oklen u hāsbaščī!« (S. B. I 2).

2. ime carske (dvorske) bašče u Carigradu.

< tur. *has-bahçe*, v. kompon. pod *hās*, *hās* i *bašča*. — Nemaju osnova tumačenja onih pisaca koji prvu komponentu ove riječi dovode u vezu sa tur. *az* »malo«, sa ar. *ḥazz* »sreća«, ili sa ar. *ās* »mrča«.

hazdūr! interj. (ar.-tur.) mirno! (komanda).

< tur. *hazır dur!* vulg. *hasdur!* »stoj spreman!« < ar. *ḥāḍir* »spreman, gotov« i tur. *dur!* imper. od inf. *durmak* »stajati«. V. *hazur*.

Hāzim (ar.) musl. muško ime.

< tur. *Hāzim* < ar. *Hāzim*, muško ime, »Razboriti; Pouzdani«.

hāzna (āzna) *f* (ar.) 1. blagajna, riznica; blago. — »Naš je care mufliz ostanuo, / sedam hāzn i svojih potrošio« (M. H. III 33). 2. *hāzna-kolan*, vrsta pojasa, nazvan po tome što je bogato ukrašen. — »solufe joj podrezaše, / i dimije obukoše, / hāzna-kolan pripasaše«, »Da mi bog da hāzna kolan kanicu, / da utegnem tajnu ranu na srcu« (Muz. zap. Inst. 2626, 2802).

< tur. *hazne, hazine*, vulg. *hazna* < ar. *ḥazīnā* »blagajna, riznica«.

V. *haznadār*.

haznādār, haznēdār -āra (*aznādār*) *m* (ar.-pers.) čuvar riznice,

blagajnik. — »Kuda vodiš Muju haznadara?« (Sevd. 186); »Bogata tvrđica — tudi haznadar« (Ist. bl. I 309).

< tur. *haznadar*, od *hazna* (v.) + pers. *-dār*, prez. osn. od inf. *dāšten* »imati, držati«.

hazna-kòlan, v. *hazna*.

hazreti, indecl. (ar.) *sveti, uzvišeni, poštovani*. Stavlja se kao neka vrsta počasne titule ispred imena *Alaha, pejgambera, anđela, Muhamedovih drugova, halifa i lica dostojnih naročito poštovanja (hazreti-Alah, hazreti-Muhamed itd.)*. — »Turci viču: *hazreti Alija!* / Vlasi viču: *Jezus i Marija!*« (K. H. I 337).

< tur. *hazret* < ar. *ḥaḍrā*, osn. zn.: »blizina, prisustvo nekoga«. V. *hazretleri*, *hazretlija*, *hazreti-Fatimin fal*, *hazreti-ručica*, *hazreti-H'zr*.

hazreti-Fatimina ručica, hazreti Mejremina ručica, biljka *Anastatica Hierochuntica L., Fam. Cruciferae; Jerihonska ruža, Bogorodičina ručica*. Raste u pustinjskim predjelima Egipta, Arabije i Sirije. Donose je hodočasnici iz Meke i Jerusalima. Uvenula biljka je savijena u vidu lopte, a kad se stavi u vodu, raširi se i dobije oblik šake. Po narodnom vjerovanju, žena će lakše roditi ako kod sebe stavi u čašu vode ovu biljku. (U tur. zove se *hazreti Meryemin eli*).

hazreti Fatimin fāl m (ar.) jedan poseban oblik rasporeda grupica graha koji u »bacanju graha« (gatanju s graham) nagovještava dobro i sreću za onog u čije se ime grah baca.

< tur. *hazreti-Fatime fal* »dobre slutnje hazreti Fatime, kćeri Muhamedove«; v. kompon. pod *hazreti, Fatima i fal*.

hazreti H'zr, hazreti H'zrul i hazreti Hidr m (ar.) nadimak *Iljas-pejgambera (Elijasa)*, za kojeg se kod muslimana vjeruje da ga je bog pretvorio u meleka (anđela) i da u tom svojstvu i danas postoji. Narodno je vjerovanje da se pojavljuje kao »dobri«, prerusen kao prosjak ili na koji drugi način u zelenom odijelu. — »... o hazreti Hidru, vječito živome evliji, dobrome mudracu, koji svima pomaže« (Čolak. 15). < tur. *hazreti-Hızır*, od *hazreti* (v.) i ar. *Ḥidr, Ḥidir*, muško ime, »Zeleni«.

hazretlèri, indecl. (ar.-tur.) *njegova uzvišenost. Dodaje se kao titula iza imena velikodostojnika i lica dostojnih poštovanja, npr. »Osman-paša hazretleri«*.

< tur. *hazretleri*, tur. pl. od *hazret* (v. *hazreti*) sa posv. suf. za 3. lice -i.

Hazretlija (Azretlija) m (ar.-tur.) *Muhamed (božji poslanik)*. < tur. *Hazretli*, v. *hazreti* + tur. suf. -li (skraćeno od *hazreti Muhamed*).

hazur, hazuran (ázur, ázuran) indecl. adj. (ar.) *gotov, spreman; prisutan*. Jednako se upotrebljuje i za sing. i za pl. — »Hazur kola bez točkova, hazur puška bez kremenā« (Vuk, Posl. 339); »Čauš viče, dabulhana riče: / Hazur, hazur, kićeni svatovi! / Hazur svati i hazur devojka!« (Vuk II 505); »Da su hazur kićeni svatovi« (K. H. I 21); »Dvje puške u nje drima rani, / Koje su mu vazda azurane« (Vuk, VI 334). < tur. *hazır* < ar. *ḥaḍir* »prisutan«.

V. *hazurala! hazurati* (se), *shazurati* (se), *hazdur! uhazuriti*.

hazurālā! v. *hazurola!*

hazûrati (se) azûrati (se), pripremiti (se), spremi (se).
Izv. od hazur (v.).

hâzurölâ! (hâzurälâ! âzurölâ! âzurälâ!) interj. (ar.-tur.) spremni da ste! spremajte se! — »hâzur ola, kita i svatovi!« (K. H. I 317); »Hâzur ala, gôspodski svatovi!« (M. H. III 266); »Azur ala, kita i svatovi!« (Vuk II 325).

< tur. *hazır ola!* imper. 2 lice sing. od inf. *hazır olmak* »biti spreman, biti gotov« (od hazur (v.) i tur. *olmak* »biti«).

hê-êta n (ar.) ime arap. slova »h«.
< tur. *he* < ar. *hâ'*.

hêba, v. ebejka.

hêcim, hêkim (êcim) m (ar.) lje- kar, doktor. — »On'liko ga lije- čilo hêcima« (M. H. X 118); »Narod veli: »Prođi se starog berbera i mladog hêcima (lekara)« (Miodrag. 221); »Da tražimo lagahne ećime, / ne bi li nam, snaho, preboljela!« (Vuk I 304); »Možeš li mi, sin- ko, preboljeti, / da ti tražim melemiećima?« (Vuk II 357).
< tur. *hekim* »ljekar« < ar. *ḥakīm* »mudrac, filozof«, V. hećimbaša.

hêcimbaša (êcimbaša) m (ar.-tur.) glavni ljekar, prvak ljeakara. — »Da dovede hêcimbašu Pavla« (Lord 144).
< tur. *hekim başı*, v. kompon. pod hêcim i baš.

hediya f (ar.) dar, poklon. — »U cara je kula blaga, ali mu je hediya draga« (Nar. bl. 181).
< tur. *hediye* < ar. *ḥadiyyā*.

hêdiv, hêdif, v. kediv, kedif.

hêdžejlê učiti, čitati arapsku po- četnicu (bukvar) na slogove.
< tur. *heceyle* < ar. *ḥağğā'*

»slog« + tur. postpoz. *-yile, -ile* »sa«.

hêdžra, v. hidžra.

hêfta (êfta) f (pers.) sedmica, ne- djelja dana. — »Grada bio c'je- lu heftu dana« (K. H. I 200); »Kad je hefta dana razminu- la« (Lord 23); »Kod njega su na sastanku vile, / Svake efte tri bijela dana« (Petran. 242).
< tur. *hafta* < pers. *hefte* »sed- mica« (pers. *heft* »sedam« + pers. suf. *-e*).

V. heftaluk, uheftati se.

heftaluk (eftaluk) m (pers.-tur.) sedmično, ono što je određeno il namijenjeno za sedmicu: sed- mična plata, sedmična zarada, namirnice kupljene za sedmicu itd.
< tur. *haftalık*, v. hefta + tur. suf. *-lik*.

hêgav, v. herav.

hêgbe, hêgbeta (êgbe, êgbeta, êl- bete, hêljbeta n i pl. t. (ar.) bi- sage. — »Sa dogata hegbe do- fatio«, »Pa ih šarcu meće u hegbeta« (M. H. 237, 19); »pa doleće do dorata svoga, / na do- ratu egbe otpući« »pa izva- di sindžir iz egbeta« (Vuk, III 151, II 401); »Dok saberem moje ruho pusto / I napunim elbete dukata« (Vuk VII 281); »A trpa ih u heljbeta svo- ja« (Lord 121).

< tur. *heybe* < ar. *aybā*.
V. hegbedžija.

hêgbedžija (êgbedžija) m (ar.-tur.) torbar, onaj koji se bavi torba- renjem, tj. prodajom sitnih stvari koje nosi u torbi.
< tur. *heybeci*, v. hegbe + tur. suf. *-ci*.

hêj! (êj!) interj. (pers.) o! oh! — »hej ti, hodi ovamo!« (u ob. gov.); »On govori mladim kata-

hejbet

nama, / hej aferim, tri katane mlade!« (K. H. II 514).

< tur. *hey!* < pers. *way!*

hejbet *m* i kao adj. i adv. (ar.)

1. kao imenica: *krupnoća, veličina; množina, mnoštvo.*

2. kao pridjev: *krupan, golem.*

3. kao prilog: *mnogo, strašno u frazi: hejbet golemo tj. mnogo golemo, strašno golemo.*

< tur. *heybet* »stanje nečega ili svojstvo nekoga koje izaziva strahopoštovanje« < ar. *hāybā* »strahovitost«.

V. *hejbetli, hejbetluk.*

hejbətli, indecl. adj. i adv. (ar-tur.)

1. kao pridjev: *krupan, golem, impozantan.*

2. kao prilog: *krupno, golemo.* — »... pa ga donijela kući i da će turiti u ormar, ali jest — ne more ni da priviri, koliko je velik i hejbətli« (Zembilj III 108).

< tur. *heybetli*, od *hejbet* + tur. suf. *-li*.

hejbətlu *m* (ar-tur.) svojstvo *krupnoće, veličine ili množine.*

< tur. *heybetlik*, od *hejbet* (v.) + tur. suf. *-lik*.

hej didi! v. *haj didi!*

hekim, v. *hećim.*

helâc -âca *m* (ar.) 1. *propalica: propao, upropaćen.*

2. *helâc biti* = *propasti, upropastiti se.* — »Svi dušmani tvoji helâc bili« (K. H. I 52).

3. *helâc učiniti* = *upropastiti, sa-triti.* — »Velika sreća što joj još ovaj mobilizacioni plan nije na um pao, a bi vas Balkan helâc učinila« (Zembilj, III 36).

< tur. *helâk* < ar. *hālāk* »propast«.

V. *helaćluk, uhelaćiti, uhelaćiti se.*

hëlbet, helbête, helbêtenâ, v. *elbet, elbete, elbetena.*

hële, hëlem (ële, ëlem) konj. (tur.)

tako, na koncu. — »Neće Alija, neće Balijs, ele odoše svinje u džamiju« (Vuk, Posl. 259); »Elem, dođem vam ja Sergeju Platonoviću...« (Šol. I 174).

< tur. *hele* »ipak, dobro«.

v. *hele-hele, hele neise.*

hële-hële? interj. (tur.) *da li je to tako? (kao što govoriš).*

< tur. *hele hele?*

hële neise, hëlem neise, hële nêjse, hëlem nêjse (ële neise, nêjse, ëlem nêjse, nêjse) konj. (tur.) *kako mu drago, kako već bude, bilo kako bilo.* — »Ele neise, kako mu nedrago, »bego« je tu bolest dugo bolovao...« (Zembilj II 7).

< tur. *hele ne ise*, v. *kompon.* pod *hele* i *neise*.

helvêrisati, v. *elverisati.*

hëljbeta, v. *hegbe.*

hëljma *f* (ar.) *kaša koja se dobije dugim varenjem zrnevlja od raznih žitarica.* — »Onaj će čovjek vas otići u heljmu, a neće do sebe doći« tj. vas, će se u kašu pretvoriti, a neće se popraviti (u ob. gov.)

< tur. *helime, helme* < ar. *hālīmā*.

hëm i hëm ... hëm (ëm i ëm ... ëm) konj. (pers.) *i, a, poréd toga, usto.* — »Hëm kod dice tri tovara blaga« (M. H. III 433); »pod arabom Mujo rane previjoj, / hëm su rane, hëm je tuga na srcu« (Muz. zap. Inst. 2976); »Hëm ždere, hëm se znade progoropaditi, pa ne dati dosta mlijeka« (Colak. 29).

< tur. *hem* »skupa« < pers. *hem* »skupa, zajedno«, a služi i kao komponenta za građenje ri-

ječi koje znače neku povezanost, udruženost, v. napr. **hemšerija**.

hèmer, v. emer.

hèmšerija, hémšo (èmšerija, émšo) *m* (pers.) 1. zemljak (iz istog mjesta ili kraja), sugrađanin. 2. fig. drug, prijatelj. — »Emšerija, moj komšija« (Muz. zap. Inst. 1916).

< tur. *hemşeri* »zemljak« < pers. *hemšehrī*, slož. od pers. *hem* »skupa, zajedno« i pers. *šehr* »grad, šehar« + ar.-pers. adj. suf. -ī.

V. hemšerilik.

hèmšerilik (emšerilik) *m* (pers.-tur.) 1. zemljakluk, svojstvo da je čovjek iz istog mjesta ili kraja.

2. fig. drugarstvo, prijateljstvo. < tur. *hemşerilik*, v. hemšerija + tur. suf. -lik.

hèndek (èndek, jèndek) *m* (pers.) opkop, rov iskopan oko zidina utvrđenog grada; duboki i široki jarak iskopan oko nečeg radi sprječavanja pristupa. — »Po hendecih i po parmaklucih« (M. H. III 319); »Daleko je hendek preskočila« (Lord 205).

< tur. *hendek* < ar. *ḥandāq* < pers. *kende*.

hèndāma, handāma (endāma, an-dāma) *f* (pers.) stiska, vreva i gužva zbog velike svjetine; velika svjetina. — »Ja tamo neću, jer je tamo velika hendāma« (u ob. gov.).

< tur. *hengāme* < pers. *hengāme* »svađa, vreva, prepirka«.

hènzek, pravije **ènzek** *m* (tur.) gornji dio nosača u ibrika na kome je otvor kroz koji voda prolazi. — »U ibrika gornji dio nosača zove se hènzek i na njemu je malen otvor kroz koji voda prolazi« (GZM 1951. 221).

< tur. *emzik* »dječja cucla; gornji dio nosača u ibrika na kome je otvor kroz koji voda prolazi«.

hèp, hèpisi adv. (tur.) *sve, sve skupa, sve zajedno*.

< tur. *hep, hepsi*.

V. hepsi bir, hepjek.

hèpisi bîr, indecl. (tur.) *sve je jednako, sve je jedno, nema razlike*.

< tur. *hepsi bir* v. hep, hepsi i bir.

hèpjek *m* (tur.-pers.) *duplo jedan, dvaput po jedan (izraz u igri table ili domina)*.

< tur. *hepyek*, v. kompon. pod hep i jek.

hèrav, hèrlav, hégav i èrav, èrlav, ègav, adj. i **hèravo, èravo, héro, nāhéro**, adv. (tur.) 1. kao pridjev: *kriv, iskrivljen, nagnut na jednu stranu*. — »mordolamu na grbava leđa, / žute čizme na egave noge« (Vuk I 545).

2. kao prilog: *krivo, nakrivo*.

< tur. *eğri* »kriv, iskrivljen, nagnut«.

V. naheriti (se).

hèrdöglija, erdöglija *m* (tur.) *pratilac*. — »Pa mu dade svoga herdogliju / I sa njime i veliu čehaju, / Da ih prate preko polja ravna. / Kad to vidi momče herdoglinče, / On udara rukom po hardovu« (Bajr. 8).

< tur. *ard oğlu, art oğlu* »pozadinac; pratilac, onaj koji ide pozadi« (tur. *ard, art* »straga, pozadi; zadnja, stražnja strana« i tur. *oğul (-oğlu)* »sin, momak, muško čeljade«. Sličan je izraz tur. *ard kol* »pozadinski vojni odred, zaštitnica«).

hèrdžu-mèrdž *m* (ar.) *zbrka, nered*.

< tur. *herc-ü-merç* < ar. *härğ wā mārğ* »nered, buka, gungula«.

herdèla

herdèla, herdèlāš, v. *hergela, hergelaš*.

hèrdun, hèrdum (*èrdun, èrdum*) adv. (pers.-tur.) *svaki dan, svakodnevno, iz dana u dan; uvijek, vazda*. — »Ode soko u zemlju arapsku, / erđum leti i zemlju prelijeće«, »Moja ljubav tursku knjigu znade, / erđum klanja baš vakat' namaza« (I. Z. II 21, 241).

< tur. *hergün* < pers. *her* »svaki« + tur. *gün* »dan«.

herècet, v. *harecet*.

herecètli, v. *harecetli*.

hèrènda, èrènda i herènda, erènda f (pers.) *razni otpaci nastali struganjem ili gladenjem; dlake od govečeta*.

< tur. *rende* < pers. *rende*, part. prez. od inf. *rendiden* »gladiti, brusiti«.

hergèla, herdèla i ergèla, erdèla f (pers.) 1. *stado, čopor konja; skupina konja (rasnih pastuha i kobila za uzgajanje)*. — »Našli su ga jutros u erdželi, / kobila ga sisom odojila« (Vuk II 233).

2. *uzgajalište za konje, stočarska ustanova koja raspolaže plodnim rasnim konjima i kobilama*.

< tur. *hergele* »stado konja koji se uzgajaju« < pers. *hargele*, slož. od pers. *har* »magarac« i pers. *gele* »stado«.

V. *hergelaš*.

hergèlāš, herdèlāš i ergèlāš, erdèlāš -āša m, *konj iz hergele, konj koji pripada hergeli*. — »Odvede nam konje hergelaše« (K. H. II 229).

Izv. od *hergela* (v.).

hèrif m (ar.) *obješljenjak; prostak*.

< tur. *herif* »kolega, drug; prostak«, < ar. *harif* »kolega«.

hèrlav, v. *herav*.

hèrneise, v. *nèise*.

héro, v. *herav*.

hèrvakat (èrvakat) adv. (pers.-ar.) *u svako doba, uvijek, vazda*. — »dah obasjaš, dah u oblak zađeš, / ervakat se ko moj dragi mijenjaš« (I. Z. II 35).
< tur. *her vakit* < pers. *her* »svaki« i ar. *waqt* »vrijeme, doba«.

hèsāb -āba, hèsāp -āpa (èsāb, èsāp, jèsāp) m (ar.) *račun, broj; procjena*. — »Čist esap duga ljubav« (Vuk, Posl. 346); »Ali, Džano, blaga bez hesaba« (K. H. I 77); »Trista ata, pet sto bedevija, / paripima ni esapa nema!« (B. V. 1892. 204); »Ne dijele brojem ni jesapom / No svak svoju torbu napunio« (Vuk VII 366).

< tur. *hesap* < ar. *hisāb*.

V. *hesabiti, prohesabiti, pohesabiti*.

hesābiti, hesāpiti (esābiti, esāpiti), računati; misliti, smatrati. — »Hesabjahu da je poginuo« (K. H. I 176); »Ja se mlada prevarila, / esabila: njegova je«, »Esapjaše da je Hasan aga« (Vuk I 395. V 549); »Izgoreše mostarske svijeće / esapeči sarajevsko blago« (Vuk, Posl. 98).

Izv. od *hesab* (v.).

hèspāp, v. *espap*.

hèstek m (tur.) 1. *komad platna u obliku trokuta koji se stavlja kao umetak pod pazuhom u košulja ili u gaća između nogavica*. 2. *drveni kalup koji služi za pravljenje kapaka mlinova za kafu* (V. GZM 1957. 74).

< tur. *hestek*.

hèvenè m (pers.) *ubrani grozdovi grožđa koji se objese ili se ra-*

zastru kako bi se za jelo oču-
vali za duže vrijeme.

< tur. *hevenk* < pers. *āwenk*.

**hevzēdžija, hevzedžāna, hevzedži-
luk**, v. edžžadžija, edžzahana,
edžžadžiluk.

hezēla f (ar.) *prostaci, propalice,
nitkovi*.

< tur. *hazele* < ar. pl. *ḥaḍālā*,
sing. *ḥāḍil* »koji prijatelja na
cjedilju ostavlja; izdajnik«.

hēzder-kovče, v. ežder-kovče.

hi -ita m (ar.) *ime arapskog slo-
va* »h«.

< tur. *hi* < ar. *ḥā*.

Hība (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Hibe* < ar. *Ḥibbā*, žen-
sko ime »Miljenica, Ljubavni-
ca«.

hič (ič) adv. (pers.) *ništa, nikako*.

— »Gdje on tura, hič ne žali
blaga« (K. H. I 81); »... za koga
se civilizacija ič ne lijepi«
(Zembilj III 92).

< tur. *hiç* < pers. *hič*.

V. hičbiršej, hičolmase, hiču-
lurmi.

hičbiršej, indecl. (pers.-tur.-ar.)
nema ništa.

< tur. *hiçbir şey*, v. kompon.
pod hič i bir + ar. *šāy* »stvar«.

hičoglan, v. ičoglan.

hičolmasē, indecl. (pers.-tur.) *bar,
ako ništa a ono...*

< tur. *hiç olmazsa* »bar da«.

hičulürmi, indecl. (pers.-tur.) *zar
nije čudo; za veliko čudo*. »Hi-
čulürmi — čanak u čevrmi«
(nar. izreka).

< tur. *hiç olurmu*, v. kompon.
pod hič i olur + tur. upitna če-
stica *mu, mi* »li«.

hičāja, hikāja f (ar.) *priča, pri-
povijetka*.

< tur. *hikāye* < ar. *ḥikāyā*.

hičmet, hikmet (ičmet) m (ar.) 1.
mudrosti, filozofija. — »Iz elifa
svi izlaze hikmeti« (Ist. bl.
II 224).

2. *čudo; tajna, zagonetnost*. —
»Božijeg hičmeta, šta li mu
je?« (u ob. gov.).

< tur. *hikmet* < ar. *ḥikmā*
»mudrost«.

V. hičmetli.

hičmetli, indecl. adj. i adv. (ar.-
tur.) 1. *čudnovat*.

3. *čudnovato, začudo*.

< tur. *hikmetli*, od *hikmet* (v.
hičmet) + tur. suf. -li.

Hidájjet (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Hidayet*, lično ime »Upu-
ćivač na pravi put«.

< ar. *hidāyā* »upućivanje, vo-
đenje pravim putem«.

Hidájeta (ar.) *musl. žensko ime*.

Muškom imenu Hidajet (v.) do-
dan naš nastavak za ž. rod -a.

**hidájjet učiniti, uputiti na pravi
put**.

Izv. od hidajet. v. tumačenje
pod Hidajet.

hidžra, hēdžra f i **hidžret** m (ar.)
*početak računanja muslimanske
ere, 16. jula 622. n. e. Naziv je
došao otud što je te godine Mu-
hamed preselio (hidžret učinio)
iz Meke u Medinu, što se sma-
tra važnim događajem u počet-
nom razvoju islama*.

< tur. *hicret* < ar. *hiğrā* »seo-
ba«.

hidžret m (ar.) *seoba; preselenje
iz jednog mjesta u drugo;
»hidžret učiniti«, preseliti*.

< tur. *hicret* < ar. *hiğrā* »seo-
ba«.

V. odhidžretiti. muhadžir.

hifz, hīvz m (ar.) *učenje napamet
cijelog kur'ana od početka do
kraja*.

Hifzija

< tur. *hufiz* < ar. *ḥiḏḏ*.

V. hafiz, Hifzija.

Hifzija, Hivzija, Himzija (Ivzija, Imzija), hipok. **Hifzo, Hivzo, Himzo, Imzo** (ar.) *musl. muško ime*. Ako se iza imena doda »aga« ili »beg«, onda otpada naš nastavak »-ja«: *Hifzaga, Hifzi-beg*,

< tur. *Hifzi*, muško ime »Sačuvati, Zaštićeni« < ar. *ḥiḏḏ*, *ḥafāza* ($\sqrt{\text{ḥiḏḏ}}$) »čuvati; napamet naučiti« + ar. adj. suf. -ī (*iiyy*).

hiĵānet (iĵānet) *m* (ar.) 1. izdaja, nevjera.

2. izdajica, prevarant. — »Al Bošnjaci jedni hiĵaneti« (K. H. I 28).

< tur. *hiyanet* < ar. *ḥiyānā*.

V. hijanetluk, hain.

hijanetluk *m* (ar.-tur.) 1. izdajstvo, nevjerstvo.

2. pronevjera, prevara, nepoštenje.

< tur. *hiyanetlik*, od *hijanet* (v.) + tur. suf. -lik.

hiĵāja, v. hiĵaja.

hikmet, v. hiĉmet.

hila, hilla (hinla, ila, ilbe) *f* (ar.) *varka, prijevara, podvala, špekulacija*. — »Nek ne čine hile na Udbini« (M. H. III 382); »Kraljici je hinlu učinio« (F. J. I 118); »Devet hila, deseto junaštvo«; »Arambaša. Toković-Osmane. A što sam ti učinio ilbe? / Jesam tebi ilbe učinio / Od dobitka i srebra i zlata? / Ili sam ti ilbe učinio, / Da sam tvoju ljublu kadu obljudio« (Vuk VII 402); »Na sve inla i sve prijevare« (Petran. 282).

< tur. *hile* < ar. *ḥilā*.

V. hilećar. hilećarluk. hileiĉer-ija.

hilāfet, halifāt -āta, halifāt -āta *m* (ar.) *institucija, ustanova halife; vršenje dužnosti zvanja halife*.

< tur. *hilāfet* < ar. *ḥilāfā*, osn. zn.: »zastupanje, vladanje«.

hilāl -āla (ilāl) *m* (ar.) *čaĉkalica od kosti, s jedne strane šiljasta (služi za čišćenje zuba), a s druge strane u obliku lopatice, kao auriscapium (služi za čišćenje unutrice ušne školjke)*.

< tur. *hilāl* < ar. *ḥilāl*.

hilat *m* (ar.) *odijelo*.

< tur. *hil'at* < ar. *ḥilā*.

hilećār -āra (ilećār) *m* (ar.-pers.) *varalica, špekulant, nepošten u poslu*.

< tur. *hilekār* < ar. *ḥilā* (v. *hila*) i pers. suf. za građenje imenica koje oznaĉavaju kakvu radnju, zanimanje ili ĉinjenje -kār.

hilećārluk (ilećārluk) *m* (ar.-pers.-tur.) *prijevara, špekulacija, nepoštenje u poslu*.

< tur. *hilekārlik*, v. *hilećar* + tur. suf. -lik.

hilei-šer'ija *f* (ar.) *ustanova »izigravanje zakona« (in fraudem legis agere) u šerijatskom pravu*.

< tur. *hile-i šer'iye*, pers. izft. od ar. *ḥilā* (v. *hila*) i ar. *šār'iyyā* »šerijatska«.

Hilmija, hipok. Hilmo (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Hilmi*, muško ime »Blagi« (sr. »Blagoje«) < ar. *ḥilm* »blagost« + ar.-pers. adj. suf. -ī.

himet *m* (ar.) *trud, nastojanje, zauzimanje*. »Samo tvojim himetom sam ovo postigao« (u ob. gov.).

< tur. *himmət* < ar. *ḥimmā*.

Himzija, Himzo, v. Hifzija, Hifzo.

hindāt, v. indat.

hīnd-dževiz, hīnt-dževiz (hīndževiz) *m* (ind.-pers.) *indijski orah, oraščić, koji se uvozi sa Istoka i upotrebljava se kao začim, a i kao lijek, Myristica*.
 < tur. *Hindistan cevizi*, tur. izf. od *Hindistan* »Indija« (ar. *Hind* »Indijac« + pers. suf. -*stān*, v. *Hint*) i tur. *ceviz* »orah« (v. *dževiz*).

hīnd-jäg, hīnt-jäg *m* (ind.-pers.) *ricinusovo ulje*.
 < tur. *hint yağı*, izft. od ar. *Hind* »Indija, Indijac« (v. *Hint*) i tur. *yağ* »ulje«.

hīnla, v. *hila*.

Hint *m* (ind.) *Indija*.
 < tur. *Hint* < ar. *Hind*, a ovo preko staropersijskog došlo od ind. riječi *sindhu* »rijeka, rijeka Indus«.

hīnta-jēmenta indecl. (ind.-ar.-tur.) *negdje tamo daleko, pre-daleko (Jemenu i Indiji)*.
 < tur. *Hinta ve Yemena*. »Indiji i Jemenu« (dativ od ar. *Hind* »Indija« (v. *Hint*) i ar. *Jāmān* »Jemen«).

hintov *m* (madž.) *fijaker*. — »Zlatan hintov po čaršiji šeće, / u hintovu beže Alibeže« (I. Z. III 80).
 < tur. *hinto* < madž. *hintó*.

hīnzīr -īra *m* (ar.) *svinja, krmak*. — »Velik je hīnzīr« (u ob. gov.).
 < tur. *hinzir* < ar. *hinzīr*.

hīptan-kazūktan, hīpten-kazūkten, ipten-kazūkten i skraćeno: **hīptan, ipten**, adv. (tur.) *mnogo nečega; i s koca i s konopca (sastalo se, iskupilo se)*. — »Noćas se sastalo nekakvih, što no se reče »ipten kazukten«, te se pobili« (nar. priča, Beh. V 379).
 < tur. *ipten kazıktan* »s koca s

konopca« < tur. *ip* »konopac, uzica« i tur. *kazık* »kolac« + tur. postpoz. -*tan* (-*dan*) »od«. Mislim da se ne može prihvatiti kao ispravno tumačenje Č. J. da je »ipten, hipten« došlo od komande u austrougarskoj vojsci »ipt« (übt = übet, — što znači vježbajte« (v. »Naš jezik« I sv. 5—6, 1950, Beograd).

hīr -īra, pl. **hīrovi** *m* (pers.) *neobuzdani prohtjev, nezastitna želja; kapric*.
 < tur. *hure* < pers. *hīr* i *hīre* »tvrđoglav; nepokoran; bezobrazan; zapanjen« itd.
 V. *hīrovit*.

hīrovit, adj. *bijesan, plahovit*.
 Izv. od *hir* (v.).

hise (ise) -eta *n* i **hisa (isa)**, -ē *f* (ar.) *dio*. — »Svijem ćeš ti hise odvojiti, / Moje hise uskok Radovanu!« (Lord 111); »Tu mu momka nema nijednoga, / kojeg nije hisa dopanula« (M. H. III 133). Po ovom je dobila ime *mahala* »Hiseta« u Sarajevu.
 < tur. *hisse* < ar. *hiṣṣa*.
 V. *hisedar*.

hīsēdār (isēdār) -āra *m* (ar.-pers.) *suvlasnik*.
 < tur. *hissedar*, od *hise* (v.) + pers. -*dār*, prez. osn. od inf. *dāšten* »imati, držati«.

Hīvzija, Hīvzo, v. *Hifzija, Hifzo*.

hizmēcija, hizmedžija (izmečija, izmedžija) *m* (ar.-tur.) *sluga, služitelj*. — »U turbetu metn'o hizmedžije« (K. H. I 227).
 < tur. *hizmetçi*, v. *hizmet* + tur. suf. -*çi*.

hizmecār (izmečār) -āra *m* **hizmečarica (izmečarica)** *f* (ar.-pers.) *sluga, služitelj; služiteljica*. — »Jer je imo pravog hizmečara« (M. F. III 25); »Odmah vi-

hizmećariti

knu svoga iz mećara« (Lord 238); »Uze kumu za iz mećaricu« (Vuk, VI 158).

< tur. *hizmetkâr* (č. hizmet-kjar), od hizmet (v.) + pers. suf. *-kâr*, koji služi za građenje imenica koje znače zanimanje, kakvu radnju i sl.

hizmećariti (izmećariti), služiti, raditi kao sluga. — »Rodila me iz mećareć majka, / na slamu me ludu položila« (I. Z. III 39).

Izv. od hizmećar (v.).

hizmećarluk (izmećarluk) m (ar.-pers.-tur.) *služenje, zanimanje služitelja*.

< tur. *hizmetkârluk*, v. hizmećar + tur. suf. *-lik*.

hizmet (izmet) m (ar.) *služba, dvorba, podvorenje, usluga*; »hizmet učiniti«, poslužiti, podvoriti, dvorbu učiniti. — »Moj sestra jako ostarila, / ne more vam hizmet učiniti« (M. H. III 193); »Sebi ljubiu, a tebi zamjenu, / ne bi li ti izmet učinila« (B. V. 1892. 155); »osta mlada sa sedam sirota, / sve sirote po izmetu dala« (Muz. zap. Inst. 3330); »Haj, devljetu sljegni u hizmetu. / Te ti caru od hindata sidi!« (Lord 11). < tur. *hizmet* < ar. *hidmâ*.

V. hizmećar, hizmećija, hizmećarluk, hizmećariti.

hōdža (ödža) m (pers.) *muslimanski sveštenik; vjeroučitelj; profesor u medresi*. Kao titula dodaje se uvijek iza imena: Nasrudin-hodža, Osman-hodža, Ali-hodža itd. Od ovog su nastala prezimena: Hōdžić. Ömerhodžić, Alihodžić itd. — »On dovede hōdžu i kadiju« (M. H. III 251).

< tur. *hoca, hacc* < pers. *hāge*. V. hōdža, hōdžaluk.

hōdža f (pers.) *u Hercegovini naziv za vjeroučiteljicu u mektebu*. U Bosni se zove: *bula*. Izv. od hōdža (v.).

hōdžaluk m (pers.-tur.) *hodžinsko zvanje*.

< tur. *hocalık*, v. hōdža + tur. suf. *-lik*.

hōjrat, hōrjat, hōjratin, hōrjatin (ōjrat, ōrjat, hūrjat, ōjratin, ōrjatin) m (ngrč.) *prost čovjek, seljak, neotesanac, prostak*. — »Ti ne ideš u horjatske dvore, / već ti ideš u gospodske dvore« (N. K. II 122); »Da im sestra za hurjate nije, / Neg za koga od gospodičica« (M. H. I 379); »Horjatine i horjatski sine, / tako li se konji provadaju / i gospoda svati dočekuju« (Vuk I 285). < tur. *hoyrat* i *horyat* < ngrč. *chāriatis* »seljak«.

hōka f (ar.) 1. *okrugla tintarnica*. 2. *okrugla mala kutija*. < tur. *hokka* < ar. *ḥuqqa*.

hōlta (bisera) f (tur.) *ogrlica od bisera koja se sastoji od više struka*.

< tur. *halta* »ogrlica, kajiš — ogrlica u psa«.

hōrda f (tur.) 1. *kod skitničkih plemena zajednica od nekoliko porodica*.

2. *fig. divlja gomila, neobuzdana rulja, čopor*.

V. ordu, v. ordija.

hōrjat, hōrjatin, v. hojrat, hojratin.

horōsān -āna m horosānija, horosānlija f (orōsān, orosānija, orosānlija, rosānlija) (pers.) *lijeak Semen Cinae koji se spravlja od biljke Artemisia Cino L., a upotrebljava se protiv gujarica, glista*.

< tur. *horosani* < pers. *Ḥorāsān, Ḥūrāsān*, ime pokrajine u

Iranu po kojoj je biljka *Arthemisia Santonicum* odnosno A. Cina dobila svoje ime, + ar-pers. adj. suf. -ī.

horōsān -āna *m* (pers.) *skupi teški pās, zapravo šal kojim se paše. Uvezio se u tursko doba u naše krajeve iz Persije i po pers. gradu Horasanu dobio ime.*

< tur. *horosan* < pers. *ḥorāsān*, *Ḥurāsān*, ime pokrajine u Iranu.

hōroz, **hōroz**, **hōrōz** (ōroz, ōroz, ōrōz) *m* (pers.) 1. *pijetao, kokot.* — »A po njima orozovi zlatni« (F. J. I 214).

2. *obarač (upaljač) na lovačkim puškama i puškama kremenjačama.*

< tur. *horoz* < pers. *ḥurūs* »pijetao«.

hōš, indecl. adj. i adv. (pers.) *lijep, dobar, ugodan; lijepo, dobro, ugodno.*

< tur. *hoş* < pers. *ḥōš*, *ḥūš* i *hoš*, *huš*.

V. *hošaf*, *hošafana*, *hošdeldija*, *hoš deldun*, *hoš buldum*, *namaj-hoš*, *hoš-beš*, *hošafluk*.

hošaf, **hošap** (ošaf, ošap) *m* (pers.) *kompot od voća; izvareno voće; suho voće.* — »A ašcije hošaf kaisije« (Zb. XXX sv. 1. 112); »Imam žaku ošafa, / svakom svatu po šaka« (I. Z. IV 70); »Imam vreću ošapa, / Svakom svatu po šaka« (Vuk, Rječnik).

< tur. *hoşaf* < pers. *ḥōšāb*, *ḥūšāb*, bukv. »dobra, ugodna voda« < pers. *ḥōš* (v. *hōš*) i pers. *āb* »voda«.

hošafāna, **hošafhāna** (ošafāna, šafāna) *f* (pers.) *peč napravljena u bašči za sušenje voća, pušnica.* — »Hatidža kći Mahmutova uvakufila je bašču, kuću i ho-

šafhanu (pušnicu) u Kartal mahali...« (Kreš. Vodovodi 88). < tur. *hoşafhane*, v. *kompon.* pod *hošaf* i *hane*.

hošafluk *m* (pers.-tur.) *kompot ili neko drugo žitko jelo koje se servira na kraju objeda, a koje se u narodu naziva još i »zahlad«.*

< tur. *hoşaflık*, v. *hošaf* + tur. suf. -lik.

hōš-bēš! interj. (pers.-tur.) *dobro došao!*

< tur. *hoş beş!* »dobro došao!« od *hoš* (v.) + tur. *beş*.

hōš buldum! **hōš bulduk!** interj. (pers.-tur.) 1. *bolje našao! odgovor na dobrodošlicu: hoš deldun!*

2. *bolje našli! odgovor na dobrodošlicu: hoš deldiniz!*

< tur. *hoş buldum* »dobro sam našao« (v. *hoš* + tur. *buldum*, perf. 1. lice sing. od inf. *bulmak* »naći«) i tur. *hoş bulduk* »dobro smo našli« (tur. *bulduk* je perf. 1. lice pl. od *bulmak*).

hōšdeldija, **hōždeldija**, **hōšgeldija**, **hōžgeldija** *f* (pers.-tur.) *dobrodošlica.* — »pa mu age hošdeldiju daju, / hošdeldiju i sefađeldiju« (K. H. I 378); »Mustajbeg mu hoždželdiju viknu«, »Alaga mu hošgeldiju daje« (M. H. III 416, 233).

< tur. *hoş geldi* »dobro je došao«, od *hoš* (v.) i tur. *geldi*, perf. 3. lice sing. od *gelmek* »doći«.

hōš deldun! **hōš geldun!** **hōš deldiniz!** **hōš geldiniz!** interj. (pers.-tur.) 1. *dobro došao!* 2. *dobro došli.*

< tur. *hoş geldin!* »dobro si došao!« (v. *hoš* i tur. *geldin*, perf. 2. lice sing. od *gelmek* »doći«) i tur. *hoş geldiniz!* »dobro ste

hošindi!

došli!« (tur. *geldiniz* je perf. 2 lice pl. od *gelmek*).

hošindi! (ošindi!) interj. (tur.) *prijetnja u značenju: zapamti- ćeš ti mene! osvetiću se ja tebi! beli ćeš mi za to platiti!* — »Njemu zbori zlato Đul-Behara: / Hajd' otale djever Muhamede, / nit' ću tebe, nit' tvojih ponu- da«. — / Njoj govori djever Mu- hamede: / Be ošindi, zlato Đul-Behara, / pričekaj me samo mjesec dana, / dok pokoljem vole i ovnov«. (I. Z. II 201).
< tur. *hoşundu, hoşuntu* »gaje- nje osvete«.
V. hašindija.

hošindija (ošindija) f (tur.) *naka- na da se osveti, kivnja za osve- tom.* — »svezao mu hošindi- ju« tj. naumio da mu se osve- ti: »svome agi ošindiju ve- že« (Beh. V 155).

< tur. *hoşundu, hoşuntu* »gaje- nje osvete«.

hovârda f (tur.) *lola, besposličar, propalica.*
< tur. *hovarda*.

hövłaja! övłaja! interj. (tur.) *na- vali! nasrni! okani se!*

< tur. *hovlaya, ovlaya* od inf. *hovlamak, ovlamak* »navaliti, nasrnuti, okomiti se na nešto«.

hožđeldija, hožgeldija, v. hošdel- dija, hošgeldija.

hriščanluk m, *hriščanstvo; hri- šćanska zemlja.* — »Pak prive- doh do kraja demiju / I prive- doh narod i hriščanluk« (Petr. an. 22).

Hibr. r. sa tur. suf. *-luk (-lik)*.

hřka i hřka f (ar.) *gornja haljina od raznih tkanina, naložena pa- mukom i prošivena, pamuklija. Može biti kratka i duga, muška i ženska.* — »Uze ferman pa pod hrku baci« (M. H. III-16);

»Svečanom te hrkom ogrnu- ti« (Lord 262).

< tur. *hırka* < ar. *ħirqa*.

hřmza f (sanskrt.) *isto što i altun- baš* (v.).

< tur. *kırmız* < ar. *qirmiz*
< sanskrt. *krmi* »crv«.

hřsuz, hřsuzin (řsuz, řsuzin) m (tur.) *lopov, kradljivac.* — »Že- na se u plač, a hřsuz u kri- ve jemine uzda« (Nar. bl. 54); »Kad se hřsuzi svade, jedan drugog izdaju«, »Ko jedan put ukrade, uvijek se za hřsuz a drži« (Vuk, Posl. 121, 141); »Uskok Rade, jedan hřsuzi- ne« (K. H. II 169).

< tur. *hırsız*. Neki pisci pred- postavljaju da riječ nije izvorno turska. Po Š. Samiji moguće je da je nastala od *hajirsuz* (v.), dakle od ar. *ħayr* i tur. postpoz. *-siz* »bez«; *Salahî* na- vodi da bi mogla biti složenica od pers. *ħir* »dobar, dobro stan- nje« i tur. postpoz. *-siz*.

V. hřsuzluk.

hřsuzluk (řsuzluk) m (tur.) *krađa, lopovština.*

< tur. *hırsızlık*, v. *hřsuz* + tur. suf. *-lik*.

hřšum (řšum) m (pers.) *povika, vikanje na nekoga, razbješnje- nost, ljutnja.* — »Sačuvaj ve muke svakojake, / A hřšuma a kladuškoga Muja« (Lord 131); »Na tobdžije hřšum učinio« (M. H. III 71).

< tur. *hışım* < pers., *ħiřm*
»ljutnja, plahovitost, razjare- nost«.

Pogrešno Rj. JAZU uzima ovu riječ kao hibridnu: »řšum, od *rs* s tur. nastavkom *'um*«.

Hrústem, Hrústan, Hrústo, v. Ru- stem.

hřz, hěrz, v. rz.

hućmètisati (ućmètisati) *na um pasti, doći na pamet, prisjetiti se, pridoci.* — »Nešto mu hućmetisa, skoči i ode« (u ob. gov.).

< tur. *hüküm etmek* »odlučiti, presuditi«, v. *hućum* + tur. *etmek* »učiniti«.

hūćum, hūkum (ūćum) *m* (ar.) *presuda; suđenje.*

< tur. *hüküm* (č. *hukjum*) < ar. *hukm*.

V. *hućum* učiniti, *hućumet*, *hakim*.

hućumet, hukúmet (ućúmet) *m* (ar.) 1. *država, državna vlast, režim, uprava.*

2. *zgrada u kojoj su smještene upravne vlasti.*

< tur. *hükümet* < ar. *ḥukūmah*.

hūćum učiniti, presuditi.

V. *hućum*.

hūdām -áma *m* (ar.) *poslušni duh, džin koji stoji u službi onog koji saziva džinove* (»skuplja dai-ru«).

< tur. *huddam* < ar. *ḥuddām*, pl. od *ḥādīm* »sluga«.

hūḍba, v. *hutba*.

hūḍhud *m* (ar.) *ptica pupavac.*

< tur. *hüḍhüd* < ar. *hudhud*.

hudúćije, pl. *m* (ar.-tur.) *oni koji udaraju međe, koji obilježavaju granice.*

< tur. *hudutçu*, v. *hudut* + tur. suf. *-çu* (-çi).

hūdūt -úta, hūdūd -úda (**ūdūt, ūdūd**) *m* (ar.) *međa, granica; područje.* — »I. tromedu hudut postaviti« (K. H. I 209); »Upravi ga na hudut na radu« (M. H. III 230).

< tur. *hudut, hudud* < ar. pl. *ḥudūd* sing. *ḥadd* »granica«.

V. *hudućeje*.

hūdžera i hudžera (**ūdžera, udžera**) *f* (ar.) 1. *sporēdna soba uz*

kuhinju koja služi kao spremnica.

2. *koliba.*

< tur. *hücre* < ar. *ḥuġrā* »soba«, pl. *ḥuġār*.

hūdžet (ūdžet) *m* (ar.) *sudska presuda; pismena isprava koja ima dokaznu moć.* — »A dade mu trideset hudžeta« (K. H. II 365).

< tur. *hüccet* < ar. *ḥuġġā*.

hūdžum (ūdžum) *m* (ar.) 1. *juriš, navala, napadaj.*

2. *hūdžum učiniti, jurišati, navaliti.* — »Ja sam dva put hūdžum učinio« (K. H. II 336).

< tur. *hūcum* < ar. *ḥuġm*.

hūja (ūja) *f* (pers.) *ćud; nervoza, srditost, ljutina.* — »Pa ja na njeg binjedžije neću, / niko huje ne zna doratove« (K. H. II 315); »uzela ga huja« (u ob. gov.).

< tur. *huy* < pers. *ḥūy* »ćud, narav«.

V. *hujali*.

hujāli, hūjljiv (ujāli, ūjljiv) *adj.* (pers.-tur.) *ćudljiv; ljut, nemi-ran.*

< tur. *huylu*, v. *huja* + tur. suf. *-lu* (-li).

hūktati, hūkcēm (ūktati), vikati »hū, hū«. *Huktanje je vrsta derviškog kolektivnog obreda.*

— »Po tekijam' hukće s dervišima« (K. H. I 49); »Hodže viću, a derviši hukću« (Vuk, Rječnik).

< ar. *hū, hū*, »on, on«, tj. »bog, bog«.

hūkum, hukúmet, v. *hućum, hućumet*.

hulāsa *f* (ar.) *rezime, kratak sadržaj.*

< tur. *hulāsa* < ar. *ḥulāša*.

hulefâi-râšidin pl. *m* (ar.) *skupni počasni naziv za prvu četvoricu*

hulūsikālbile

halifa: Ebu Bekira, Omera, Osmana i Aliju.

< tur. *hulefa-i rašidīn*, pers. izft. od ar. *ḥulefā* »halife« i ar. *rāšidīn*, gen. pl. od *rāšid* »pametni, koji je na pravom putu«.

hulūsikālbile, adv. (ar.-tur.) *sa svega srca, iskreno i s voljom*. < tur. *hulūsikalble* < ar. *ḥulūš* »iskrenost«, ar. *qalb* »srce« i tur. postpoz. *-le, -ile* »sa«.

hünjer m (pers.) *vještina, znanje, majstorluk*.

< tur. *hüner* < pers. *huner*.

hürč m (ar.) *velike bisage, velika kožna torba obješena o sedlu na konju. Jedan hürč visi s desne, a drugi s lijeve strane, nisu spojeni kao kod običnih bisaga*. — »Donesi mi dva hürča dukata« (K. H. I 25).

< tur. *hurç* < ar. *ḥurğ*.

hürda (ürda) f (pers.) *grušavina tj. ugrušano mlijeko prvih dana pošto se krava oteli, sjera, sjer-nica*. — »Kad mi stanem sigurno ručak, / mjesim sedam ovsenica, / i tri kotla urde i surutke« (Vuk I 550).

< tur. *hurda, hurde* < pers. *ḥurde* »mala stvar, djelić, parčence«.

V. *furda*.

Hürem (pers.) *musl. muško ime*. < tur. *Hurrem*, lično ime »Blagi«, »Dobri« (sr. Blagoje, Dóbro) < ar. *ḥurrām* »bezbrizan, blag, dobar« < pers. *ḥurrem* »zadovoljan, veseo«.

hürija, v. *urija*.

hürija f (ar.) *dženetska (rajska) ljepotica*. — »Izišle su dženetske hürije« (K. H. I 226); »Pričalo bi mu sunce preko svojih toplih zraka o nježnosti hürija u dženetu...« (Čolak. 15); »E, ko gine, šehit, ako Bog da! /

Hürije mu prifaćaju dušu!« (Lord 96).

< tur. *huri* < ar. pl. *ḥūr*, sing. *ḥawrā* »žena krupnih lijepih očiju kao u gazele«.

hurijet m (ar.) *sloboda*.

< tur. *hürriyet* < ar. *ḥurriyyā* »sloboda«.

V. *Hurijet*.

Hurijet m (ar.) 1. *proglašenje ustava u Turskoj 10 jula 1909. koji je fiksirao tekovine tzv. Mladoturske revolucije*.

2. *ime muslimanskog zanatlijskog društva koje je postojalo u Sarajevu*.

< tur. *Hürriyet* < ar. *ḥurriyyā* »sloboda«.

hürjat, v. *hojrat*.

hürma (ürma) f (pers.) *datulja*.

< tur. *hurma* < pers. *ḥurmā*.

V. *hurmadžik*.

hurmadžik m, hurmašica f (pers.-tur.) *vrsta slatkiša koji se spravlja ovako: u maslu se umute jaja, doda se kafena šoljica kiselog mlijeka ili sirćeta, zatim bijelog brašna. Tijesto se raskuha na plosnate duguljaste komade koji se poredaju u tep-siju i peku se. Kada budu pečeni, zaliju se uzavrelim šećerom i ostave da se ohlade. Ime dobilo po sličnosti na hurmu*. — »A neferi sitni hurmadžici« (Zap. Inst. 1166).

< tur. *hurmacık*, osn. zn.: »hur-mica«, v. *hurma* + tur. deminut. suf. *-cik*.

hürmet m (ar.) *poštovanje, uvažavanje*. — »Dinu nema ragbeta, turskoj vjeri hurmeta« (Nar. bl. 315).

< tur. *hürmet* < ar. *ḥurmā*.

Hüršid, Rāšid (pers.) *muslimansko muško ime*.

< tur. *Hurşid*, muško ime, »Sunce« < pers. *huršid* »sunce«.

Husèjin, Husein, hipok. **Húso, Hüsika, Húsin** (ar.) muslimansko muško ime.

< tur. *Hüseyn* < ar. *Ḥusäyn*, muško ime, »Polijep«.

Husejnija f (ar.) Husejinova (džamija, mahala itd.).

< tur. *Hüseyniye* < ar. *Ḥusäy-niyyä*, od Husejin (v.) + ar. adj. suf. za ž. rod *-iyyä*.

Hüsika, v. Husejin.

Húsin, v. Husejin.

Húsnija, hipok. **Húсно** (ar.) muslimansko muško ime.

< tur. *Hüsni*, muško ime. »Ljepotan« < ar. *ḥusn* »ljepota« + ar.-pers. adj. suf. *-i*.

Húšrev, Húšref (pers.) musul. muško ime (Gazi Husrevbegova džamija u Sarajevu nosi naziv po svom osnivaču Husrevu).

< tur. *Husrev*, muško ime,

»car« < pers. *husrew* »car, vladar«.

hütba, hüdba f (ar.) propovijed koju drži imam sa minbera u džamiji petkom i o bajramima. < tur. *hutbe* < ar. *huṭbä*. V. hatib.

hüzür (üzür), -úra *m* (ar.) 1. dokolica, odmor. — »a fališ mi od Nikšića Turke, / koji Turci beže u uzuru, / a radi im sirotinja raja« (Vuk IV 36).

2. »hüzür-stolica« (üzür-stolica) je stolica u kojoj se sjedi u časovima odmora i dokolice. — »Na uzur-stolicu oholo se bacio, / Pijanim pogledom po družini veze« (Zmaj 132).

< tur. *huzur* »smirenje, rahatluk« < ar. *ḥuzūr* »prisutan biti; prisutnost«.

hväldžija, fäldžija (väldžija) m (srp. hrv.-tur.) *hvališa*.

Hibr. r. sa tur. suf. *-ci* (č. dž).

ibâdet *m* (ar.) 1. *molenje bogu, klanjanje i učenje, bogoslužje*.

2. »ibadet činiti«, *moliti se bogu, klanjati i učiti*.

< tur. *ibadet* < ar. *ibādā*.

ibādūlāh, āha *m* (ar.) *ljudi, božji stvorovi, narod*. — »Butum ibadulah se iskupio« tj. sav se narod iskupio (u ob. gov.).

< tur. *ibadullah* < ar. *ibādullāh* »božji robovi, ljudi« < ar. *abd* »rob« i *Allāh* »bog«.

iblis, isa, **iblīs**, -iza *m* (ar.) *đavo, sotona*.

< tur. *iblis* < ar. *iblis*.

ibni, **ibn**, *v. bin*.

ibrāhim, hipok. **ibro**, **ibran**, **ībrica** (jevr.) *musl. muško ime*.

< tur. *Ibrahim*, muško ime, < ar. *Ibrāhīm* »Abraham, Avram« < jevr.

ibran, *v. Ibrahim*.

ibret *m* (ar.) 1. *pouka, primjer, ogledalo*. — »Od njega je ibret zauzela« (Vuk, Rječnik).

2. *mnoštvo u frazi: »ibret svijeta«*.

3. *čudo*. — »Kad to vidje Hašim čelebija, / ibretom se momak ibretio« (I. Z. II 12).

< tur. *ibret* < ar. *ibrā* »pri-

mjer, uzor; pouka, uputa«.
V. *ibretiti se*.

ibrete, (**imbrete**) -ētā, pl. t. f, (ar.) *ukrasne igle — kopče na ženskom odijelu*.

< tur. *ibre* < ar. *ibrā* »igla« (*imbrete* mjesto *ibrete* kao što se govori *imbrik* mjesto *pravilnog ibrik*).

ibretiti se, **ibrēnisati se**, *čuditi se*. — »Kad to vidje Hašim čelebija, / ibretom se momak ibretio« (I. Z. II 12).

Izv. od *ibret* (v.).

ībrica, *v. Ibrahim*.

ibričić, *manji sud za vodu u kome se vari voda za zaljevanje kafe u džezvi. Deminutiv od ibrik* (v.).

ibrik (**imbrīk**), -ika *m* (pers.)

1. *bakreni sud za vodu s uskim grlom, na kome je kupast poklopac, i s dugim noscem (nosáčem); može biti i od zlata ili srebra*. — »Izlazila tanahna robinja, / iznosila kalajli ibrike, / da zafati vode studenice, / da napoji Vlahovića Mejru« (GZM 1951. 222); »Već u srebrén ibrik zahvatila vode, / pa u bašči đule zaljevati ode« (Muz. zap. Inst. 3531); »Jedna nosi u kond'jeru vina, / Druga

nosi u imbriku vode« (M. H. I 285).

2. *bakreni sud opisanog oblika, samo malen, za serviranje kafe.* — »pristavili kavene **ibrike**, / a prosuli srebrne fildžane« (Vuk, IV 281).

< tur. *ibrik* < ar. *ibriq* < pers. *ābriz*, slož. od pers. *āb* »voda« i *riz*, prez. osnova od inf. *rihten* »liti, prolijevati, sipati«.

ibrišim m (pers.) 1. *vrsta svilenog konca.* — »al' djevojčice savezano tankom žicom **ibrišima**« (Vuk I 225).

2. »**ibrišim-pāmuk**«, najtanji i najfiniji pamuk.

3. »**ibrišim-kajása**«, *kajasa* od **ibrišima**. — »Desnom rukom, **ibrišim-kajasa**« (K. H. II 474).

4. »**ibrišim-tkànica**«, *tkanica* od **ibrišima**. — »Priteže mu četiri kolana, / A i petu **ibrišim-tkanicu**« (Vuk, Rječnik). < tur. *ibrišim* < pers. *ebrišum*. V. **ibrišimli**.

ibrišimli, indecl. adj. (pers.-tur.) od **ibrišima**. — »I zape mu četiri dizgina, / dva sindžirli a dva **ibrišimli**« (K. H. I 397). < tur. *ibrišimli*, v. **ibrišim** + tur. suf. -li.

ibro, v. **Ibrahim**.

ičaga m (tur.) *dvorski službenik za unutrašnju službu u sultanovu dvoru; dvorski maršal.* — »Salj' **ičage** na četiri strane. / Nek se divan skupi oko mene« (M. H. III 8); »pa pogleda na obje strane, / ali Turci, carske **ičage**« (Vuk IV 257).

< tur. *ič ağası*, buk. »unutrašnji aga«, izft. od tur. *ič* »unutrašnjost, unutra« i tur. *ağa* »aga«.

ičkija f (tur.) 1. *alkoholno piće.* 2. *strast za nečim.*

< tur. *ički* »piće« < tur. *ičmek* »piti«. V. **ičkijaš**.

ičkijaš, -áša, m, *alkoholičar.* Izv. od **ičkija** (v.).

ičluk, išluk m (tur.) *topli jelek koji se zimi nosi ispod običnog jeleka (prsluka).*

< tur. *ičlik* »topli jelek« < tur. *ič* »unutrašnjost, unutar« + tur. suf. -lik.

ičoglan, hičoglan m (tur.) *maloljetni dječak — sluga koji može nesmetano ulaziti u harems; dvorski paž.*

< tur. *ičoglan*, buk. »dječak za unutrašnjost«, tur. izft. od tur. *ič* »unutrašnjost« i tur. *ağlan* »dječak«.

ići, iki, num. (tur.) broj 2, dva. < tur. *iki*. V. **ićikatica**, **ićituglija**, **ikiluk**.

ićikatica f (tur.) 1. *ono što je dvostruko: »ićikatica zeh«, dvostruki zeh.*

2. *ženska dolama od kadife, vezena ićikaticom zehom, tj. dvostrukim, u dva reda zehom.*

< tur. *iki* »dva« i tur. *kat* »sloj, red« + naš rastavak -ica.

ićindija, ikindija (ječindija, je-kindija) f (tur.) *treća po redu (računajući od početka dana) muslimanska svakodnevna molitva (namaz) čije vrijeme obavljanja počinje oko sredine vremena između podneva i zalaza sunca. Tako se naziva i samo doba kada počinje obavljanje ove molitve.* — »**İcindija** — stiže haberdžija« (Sevd. 43); »U nedilju a do **ikindije**« (M. H. III 173); »**Ječindija**, stiže haberdžija«. »**Beg Alibeg klanja jekindiju**« (I. Z. III 71, 1).

< tur. *ikindi*, što leksički znači »druga« (molitva računajući od

ićindijaš

podneva), pošto u staroturskom *ikindi* znači »drugi«, tj. isto što i u današnjem tur. znači *ikinci* (č. *ikindži*) »drugi«.

V. *ićindijaš*.

ićindijaš, ikindijaš, -aša *m* (tur.-pers.) užina koja se jede oko *ićindije*.

< tur. *ikindi aşı* »ićindijsko jelo« < tur. *ikindi* »ićindija« i pers. *āš* »jelo, kuhana hrana«.

ićituglija, ićtuglija *m* (tur.-pers.)

1. paša sa dva tuga (v. *tug*). — »Bir-tuglije i ići-tuglije, / i velike paše uč-tuglije« (K. H. I 47); »učtuglije, pa sve ićtuglije« (M. H. III 7).

2. fig.: čovjek sa dvije žene.

< tur. *iki tuğlu* v. kompon. pod ići i tug + tur. suf. -lu.

ićemet, v. *hićmet*.

ićrām, ikrām, -āma *m* (ar.) 1. čast, počast, doček, pogošćenje, — »Fala, majko, na ićramu tvome!« (M. H. III 551).

2. »ićram učiniti«, pogostiti, počastiti. — »A Selimu ikrām učinili; / I noćio, pa dobro mu bilo« (B. V. 1892 171).

< tur. *ikram* < ar. *ikrām*.

V. *ićramli*, *preićramli*.

ićrāmli, ikrāmli, indecl. adj. (ar.-tur.) *gostoljubiv, dočekač*.

< tur. *ikramlı*, v. *ićram* + tur. suf. -lı.

idadija *f* (ar.) *gimnazija, srednja škola*.

< tur. *idadiye* < ar. *i-dādiyyā*.

idāra *f* (ar.) 1. *izdržavanje, egzistencija, alimentacija; snabdjevanje potrebnim za život*. — »Da mu dadnem sto hiljada vojske, / uz tu vojsku hranu i idāru (K. H. II 560); »To mi je hrana i idāra, / Gusljama kome ću zapevati« (Lord 131);

»Treći direk, direk tijela je rad, poslovanje, kojim se idāra stiče« (Colak. 19); »... da im, i kad se vrate iz Beča, po toliko godina šalju mjesečno po pet forinti idāre«, ili kako oni to kažu »lamentacije« (Zembilj III 70).

2. *uprava*.

3. »idāru činiti«, *izdržavati, brinuti se o svim potrebama i troškovima*. — »Nek idāru čini beg svatove« (K. H. I 16).

< tur. *idare* < ar. *idārā*.

V. *idaretiti se*.

idāretiti se, izdržavati se, brinuti se za potrebne troškove oko snabdjevanja.

Izv. od *idara* (v.).

idet *m* (ar.) *određeni period vremena* (po šerijatskom pravu) koji nastupa poslije smrti muža ili poslije razvoda braka, za koje vrijeme žena ne može sklopiti novi brak.

< tur. *iddet* < ar. *iddā*.

īdrīs -īsa, **īdriz**, -īza (asir.) *mušl. muško ime*.

< tur. *İdris* < ar. *İdrīs*, muško ime < asir.

idžāb učiniti, iziskivati, potrebno biti. — »Idžāb čini da i mi budemo prisutni« (u ob. govoru).

< tur. *icab, icap* < ar. *iğāb* »zahtijevati«.

idžāra *f* (ar.) *zakup, kirija*.

< tur. *icare* < ar. *iğārā*.

idžāzetnāma *f* (ar.-pers.), skr.

idžāzet *m*, *svjedodžba, diploma o završenim teološkim naukama*. Za zvanje muderisa bila je potrebna *idžāzetnāma*.

< tur. *icazetname* < ar. *iğāzā*, osn. zn.: »dozvola« i pers. *nāme* »pismo, pismena isprava«.

idžrā, -āa *m* (ar.) 1. *izvršenje, provedenje*.

2. »idžrā učiniti«, izvršiti, sprovesti. — »Tebi će se paši prikazati, / idžra će ti divan učiniti« (K. H. II 436).

< tur. *icra* < ar. *iğrā*.

idžtihād, -áda *m* (ar.) samostalno rješavanje pitanja na osnovu šerijatsko-pravnih izvora *kur'ana* i *hadisa*, ne povodeći se za mišljenjem drugih vjerskih učenjaka.

< tur. *ictihad* < ar. *iğtihād*, osn. zn.: »ustrajno se truditi, trud«.

V. mudžtehíd.

idírot *m* (tur.) mirišljava trska, mirisavi korijen, babat, temišvarka, *Acorus calamus* L., *Fam. Araceae*.

< tur. *eğir otu*.

ifeta (ar.) *musl.* žensko ime.

< tur. *Iffet*, žensko ime, »Nevina, Čedna« < ar. *iffā* (t) »moralna čistoća, nevinost, čednost«.

iflās biti, bankotirati, propasti kao trgovac.

< tur. *iflās* < ar. *iflās* »siromaštvo; osiromašiti«.

V. mufliz.

ifriz, -iza, **ifrit**, -ita *m*, **ifriskinja**, **ifritkinja** *f* (ar.) 1. zao džin, zao demon.

2. *fig.*: veoma ljut (-a), rasrđen (-a), bijesan (-sna) čovjek (ili žena). — »Uzmu njih trojica sve tri ifritkinje na leđa i ponesu na brdo« (Gajret 1930 220). < tur. *ifrit* < ar. *ifrit* »zao džin«.

V. ifrizluk. naifriziti se.

ifrizluk *m* (ar.-tur.) srdžba, bijes. < tur. *ifritlik*, v. ifriz + tur. suf. -lik.

iftār, -ára *m* (ar.) ramazanska večera u prvi sumrak (u akšam, neposredno iza zalaza sunca)

kojom se prekida dnevni post. < tur. *iftar* < ar. *iftār*.

V. iftariti (se), iftarluk.

iftāriti (se), omrsiti se; večerati uz Ramazan.

Izv. od iftar (v.).

iftārluk *m* (ar.-tur.) jelo koje je pripremljeno i koje se jede na iftaru.

< tur. *iftarlık*, v. iftar + tur. suf. -lik.

iftira *f* (ar.) potvora, kleveta, objeđa. — »Moj će jaran tebe varati, / iftiru će meni činiti« (Muz. zap. Inst. 2539).

< tur. *iftira* < ar. *iftirā*.

igbāl, **ikbāl**, -ála *m* (ar.) sreća. — »I vuk sreće u gori imade, / moja Zlatka sreće ni igbala« (K. H. II 426).

< tur. *ikbal* < ar. *iqbal*.

V. igbali, igbalsuz.

igbāli, **ikbāli**, indecl. adj. (ar.-tur.) sretan.

< tur. *ikballı*, v. igbal + tur. suf. -lı.

igbālsuz, **ikbālsuz** *m* i kao adj. (ar.-tur.) 1. kao imenica: nesretnik, baksuznik.

2. kao pridjev: nesretan, baksuz. < tur. *ikbalsız*, v. igbal + tur. postpoz. -siz »bez«.

igda, **igde** *f* (tur.) biljka *Elaeagnus angustifolia* L., *Fam. Eleagnaceae*.

< tur. *igde*.

igirmiluk, v. jigirmiluk.

ignēlija *f* (tur.) moderna puška sa iglom (za razliku od kremenačje).

< tur. *igneli* < tur. *igne* »igla« + tur. suf. -li.

ihjā, indecl. adj. (ar.) 1. prepороđen, oživotvoren. — »Ko ostade

ja do vijeka, ko pogibe nek
i kuća znade« (nar. pj.).

ihjā učiniti, *preporoditi, dati
ovu snagu za život*. — »Ihja
ga care učiniti« (K. H. I
36); »Ko će Musi dohakati ži-
vu, / Blagom ću ga ihja uč-
initi« (Lord 99).

< tur. *ihya* < ar. *ihyā*.

nāl, -ála *m* (ar.) otezanje, okli-
evanje; *nehaj, nemar*. »Onda
nali Meho govoraše: / efendija,
za ihmala nijesmo« (F. K.
1886 22).

< tur. *ihmal* < ar. *ihmāl* »za-
nemariti«

V. *ihmaldžija*, *ihmaliti*, *ihma-
luk*, *obihmaliti*.

ihmaldžija m (ar.-tur.) onaj koji
nešto zanemaruje, koji je nema-
ran.

< tur. *ihmalcı*, v. *ihmal* + tur.
suf. *ci*.

ihmāliti, *zanemarivati, nehajan
biti, hladan odnos imati prema
nekom poslu ili dužnosti*. »Diži
bega, nemoj ihmāliti« (M.
H. III 373).

< tur. *ihmal* < *ihmāl* »zane-
mariti«

ihmāluk m (ar.-tur.) *zanemariva-
nje, otezanje, nemar, nehaj*.

< tur. *ihmallık* < ar. *ihmāl*
»zanemarivanje« + tur. suf. *-lık*.

ihrām, -āma *m* (ar.) bijeli nesa-
šiveni ogrtač od vune, pamuka
ili lana koji hadžije obavezno
mjesto odijela oblače prije ula-
ska u Meku i nose ga za
svu vrijeme dok vrše obrede ha-
dža. — »Danas su hadžije obu-
kle i hram« (u ob. gov.).

< tur. *ihrām* < ar. *iḥrām*.

ihsān, v. *insan*.

ihtibār, v. *itibar*.

ihṭiyār, -āra *m* (ar.) sta-

ihṭiyara«. »Oko bega side
ihṭiyari« (M. H. III 32, 214),
< tur. *ihṭiyar* »starac« < ar.
iḥṭiyār »odabrati, izabrati«.
V. *ihṭiyarluk*.

Ihtiyarluk m (ar.-tur.) starost.

< tur. *ihṭiyarlık*, v. *ihṭiyar* +
tur. suf. *-lık*.

ihtilāf, -āfa *m* (ar.) spor, nesla-
ganje, razilaženje.

< tur. *ihtilāf* < ar. *iḥṭilāf*.

ijāna f (ar.) pomoć ili prilozi koji
se kupe za sirotinju ili za ka-
kve dobrotvorne svrhe.

< tur. *iane* < ar. *iḥnā* »po-
moć«

ikbāl, *ikbāli*, *ikbālsuz*, v. *igbal*,
igbali, *igbalsuz*.

iki, v. *iči*.

ikiluk m (tur.) predmet od dvije
oke ili dvije kile težine, ili od
dva aršina ili dva metra duži-
ne, ili od dva groša cijene itd.
< tur. *ikilik* < tur. *iki* »dva«
+ tur. suf. *-lık*.

ikindija, v. *ičindija*.

iklim, -ima *m* (grč.) kraj, zemlja.
»Koji drmaš misirskim ikli-
mom« (K. H. I 59).

< tur. *iklim* »klima; kraj, zem-
lja« < ar. *iqīm* »klima; kraj,
zemlja« < stgrč. *klima*.

ikrām, v. *ičrām*

ikrār, -āra *m* (ar.) očitovanje,
priznanje; odluka.

< tur. *ikrar* < *iqrār*.

V. *ikrariti*.

ikrārīti, odlučiti se za idenje na
hadžiluk u Meku. Ta se odluka
javno objavi u džamiji uče-
njem prigodne molitve (dove).
— Kaže se: »Hasan Huseino-
vić je danas ikrario«. Izv.
od *ikrar* (v.).

ikrām, v. *insan*.

iktijār, v. ihtijār.

iktizā čīniti, *iziskivati, zahtijevati*. — »To iktiza čini da se učini veliki trošak« (u ob. gov.).

< tur. *iktiza* < ar. *iqtiḏā'* »iziskivati«.

ila, v. hila

illā, adv. (ar.) *svakako, bezuslovno*. — »Navalio na me illa da mu dođem« (u ob. gov.).

< tur. *illā* »svakako, bezuslovno« < ar. *illā* »osim«.

ilādž, ilādž -ādža i **ilāč, ilāč**, -āča m (ar.) *lijevak*. — »Kaže se: »Nema ni za iladža«, »Od smrti nema iladža«.

< tur. *ilāč, ilāč* < ar. *ilāğ*.
V. *iladžiti* (se), *iladžli*, *iziladžiti* (se).

ilādžiti (se), *liječiti (se)*.

Izv. od *iladž* (v.).

ilādžli, indecl. adj. (ar.-tur.) *ljevakit*.

< tur. *ilāčli*, v. *iladž* + tur. suf. -li.

ilāhičun! interj. (ar.-tur.) *boga radi! za božju ljubav!*

< tur. *ilāhicin* »radi boga«
< ar. *ilāh* »bog, božanstvo« i
tur. postpoz. *ičin* »radi, zbog«.

ilāhija f (ar.) *pobožna pjesma*.

< tur. *ilāhi* »pobožna pjesma«, osn. zn. »božanski, božji« < ar. *ilāh* »bog, božanstvo« + ar.-pers. adj. suf. -i.

ilāhi jārabi! (ar.) *bože moj! gospodaru moj!* — »Ilahi ja rabi, što se izradi i što se učini!« (Zembilj III 93).

< ar. *ilāhi yā rabbī!* »bože moj, o gospodaru moj!« < ar. *ilāh* »bog« + ar. posv. zamj. -i

ilakav, *govarati (izgovoriti) pogrjevući riječi na ar. jeziku: »lā ilāhe illa-llāh«* »nema drugog boga osim jednog Alaha!« »Alah je jedini bog«. — »Ilaknuše, Boga spomenuše, / pa na vlaške glide udariše« (K. H. II 379). Pošto se pri ponovljenom, naročito ritmičkom, izgovaranju ove rečenice glas povisuje na drugom dijelu, tj. na »illa-llāh«, to je naš glagol izveden od ar. *illā*.

ilāka f (ar.) *otaj dio u meri (utrinj, seoskom pašnjaku) koji pripada pojedinom seoskom imanju. Taj dio ograničen je zemljišnim pravim linijama koje bi pod pravim uglom bile povučene s imanja u meru. Ilake obično nisu omeđene nikakvim znacima niti se izdvajaju osim kad neko hoće da obradi dimere* (v. Et. zb. IV 703). — »Dijelovi pojedinaca u meri nisu nikad tačno ograničeni. Ipak dijelovi postoje i zovu se »ilake«. (GZM 1908 392); »U nekjem selima u Humnini cijeli seoski pašnjaci podijeljeni ovakve ilake. Od svake kućozidan je uz cijelo brdo zid koji odvaja jednu ilaku druge« (Et. zb. IV 738).
< tur. *alāka* »veza, odnos; sjed; dio« < ar. *alāqa* »ljubveza«.

ilām, āma m (ar.) *sudska odluku izdaje kadija; zvan rješenje*.

< tur. *ilām* »sudska odluka rješenje« < ar. *ilām* »obastiti«.

ilān, -āna m (ar.) *objava, oglas*.

< tur. *ilān* < ar. *ilān* »viti, razglasiti«.

iluc, v. **ilila**.

ilduz, v. **jilduz**.

ilef *m* (ar.) bolest.

< tur. *illet* < ar. *illā*.

ilidža i **ilidža** *f* (tur.) toplice, banja.

< tur. *ilica* »izvor ljekovite vruće vode; toplice«.

ilidža *f* (tur.) banjsko lječilište (banja) u blizini Sarajeva; ime nekoliko lokaliteta za sumporne vode na području Bosne.

< tur. *ilica* »toplice« (v. **ilidža**).

ilika *f* pl. *ilike* (iskriv. **jeljike**) (tur.) rupica ili petlja na odijelu za koju se zakopčava dugme. *Ilike* su ponekad, radi ukrasa, izrađene od gajtana ili od kakvog metala. — »A uze toke i ilike« (M. H. III 140); »Niz dolamu toke i jeljike« (Lord 16).

< tur. *ilik*.

V. **ilikli**, **ilikluk**.

ilikli, indecl. adj. (tur.) *sa ilika-ma*, *sa mnogo ilika nanizanih jedna do druge*. — »A po svoju ilikli gečermu« (M. H. III 256).

< tur. *ilikli*, v. *ilika* + tur. suf. *-li*.

ilikluk *m* (tur.) rupice na odijelu, odnosno onaj dio odijela gdje se nalaze *ilike* (rupice).

< tur. *iliklik*, v. *ilika* + tur. suf. *-lik*.

iljas, -*ása* (jevr.) musl. muško ime.

< tur. *Ilyas* < ar. *Ilyās*, muško ime; ime peygambera Izraelćanina, **Elijas** < jevr.

ilmihaber *m* (ar.) potvrda koju izdaje imam—matičar kao dokumenat da nema određenom licu nikakve zapreke za vjenčanje.

< tur. *ilm-ü haber* »potvrda, priznanica«, v. kompon. pod **ilum** i **haber**.

ilmihāl, -*ála* *m* (ar.) udžbenik za osnovna znanja iz islamske vjeronauke.

< tur. *ilmihal*, *ilm-i hal*, v. kompon. pod **ilum** i **hal**.

ilmija *f* coll. (ar.) muslimansko sveštenstvo. — »*Ilmija* je pozvana da bude u tom pogledu tačna« (Gajret 1931 13).

< tur. *ilmiye* < ar. *ilmiyyā* (< ar. *ilm* »znanje, nauka« + ar. adj. suf. za ž. rod *-iyyā*), osn. zn.: »naučnici, učenjaci«.

iltifa, **irtifa** *f* (ar.) ustanovljavanje tačnog vremena po »*ala turka*« satu pomoću naročite sprave za mjerenje visine sunca, tzv. »*rubtahte*« (v.). Kaže se: »uzeti iltifu« ili »odsjeći iltifu«, tj. ustanoviti tačno vrijeme po *ala turka* satu.

< tur. *irtifa* < ar. *irtifā*: »visina; dignuti se«.

(Mladenov navodi ovu riječ pod »*intifa*« kao turcizam u bugarskom jeziku i dovodi je u vezu sa tur. odnosno ar. »*intiha*«, što je bez sumnje pogrešno).

iltizām, -*āma* *m* (ar.) zakup državne desetine (vrsta poreza) ili drugih državnih dohodaka sa zemlje u Turskoj Carevini. < tur. *iltizam* < ar. *iltizām*, osn. zn.: »neodvajati se od nečega«.

ilum *m* (ar.) nauka, znanje, znanost. — »Poturči me, metne u medresu. Da naučim *ilum* u medresi« (M. H. III 57).

< tur. *ilim* < ar. *ilm*.

V. **ilumli**, **ilum-sahibiya**, **ilam**, **alim**, **ulema**, **ilmija**, **malum**, **ilmihaber**, **ilmihal**, **mualim**.

ilāmlī, indecl. adj. (ar.-tur.) učen, obrazovan. — »*ilumli* se Zla-

te dogodila, / pa kad vidje šta u knjizi piše« (K. H. II 300); »Znam da si pametan i ilumli« (Gajret 1930 315).

< tur. ilimli, v. ilum + tur. suf. -li.

ilum-sahibija, m (ar.) znan čovjek, naučen čovjek.

< tur. ilim sahibi, izft., v. kompon. pod ilum i sahibija.

imām, -āma m (ar.) 1. muslimanski sveštenik kome je glavna dužnost da predvodi skupno klanjanje namaza u džamiji (svakodnevno pet puta). Za vrijeme molitve imam stoji pred skupom (džematom) u mihrabu i rukovodi klanjanjem. Zove se još i džamijski imam. Ako je, pored toga, zadužen i nekim drugim vjerskim službama za cijelu jednu mahalu (kao što je opremanje umrlih za sahranu i sl.), onda se zove mahalski imam. Ako je pak zadužen takvim dužnostima za čitav jedan džemat (v.) i uz to vodi vjerske matične knjige, onda se zove džematski imam ili imam-matičar. — »Ne sijeci mojega i m a m a« (K. H. I 139); »Sinoć kasno pojdoh iz topla hamama, / pored one bašče staroga i m a m a« (A. Santić, Muz. zap. Inst. 3531).

2. imam se zove i svako ono vjerski obrazovano lice, makar i ne bilo sveštenik, koje rukovodi skupnim klanjanjem namaza, bilo u džamiji, u kući ili na nekom drugom mjestu.

3. titula velikih islamskih učenjaka: Imāmi-Gazālīja, Imāmi-Āzam, Imāmi-Mālik itd. U ovom slučaju imam znači »vođa«.

4. glavno zrno u tespihu (brojanici), koje je obično dulje od drugih, stoji na vrhu tespiha i redovno je ukrašeno kitom.

< tur. imam < ar. imām, osn. zn.: »voda«.

V. imam-bajildi, imamet, baš-imam.

imāma f (ar.) turban, saruk.

< tur. imame < ar. imāmā.

imām-bajildi, indecl. (ar.-tur.) vrsta jela: punjeni crni (mrki) patlidžan, dolma od mör-patlidžana.

< tur. imam bayıldı, bukv. »imam se onesvijestio« (v. imam + pas. obl. perf. 3. lice sing. od inf. bayılmak »onesvijestiti se«).

imāmet, **imamètlik** m (ar.-tur.) imamsko zvanje, imamska služba.

< tur. imamet, imametlik < ar. imāmā + tur. suf. -lik.

Imāmi-Āzam (ar.) počasno titularno ime poznatog šerijatskog pravnika, osnivača hanefijskog mezheba (pravne škole). Puno mu je ime: Ābū Hanīfā Nūmān ibn Tābit (Kufa, 80/699 — Bagdad 150/769). Sljedbenici njegove pravne škole zovu se Hanefije (v.).

< tur. Imam-i Āzam, pers. konstr. < ar. imām »voda« i ar. aẓam, elat. od aẓīm »velik«.

imān, -āna i **imān**, -āna (pogr. āmān, jānān) m (ar.) vjerovanje u jednog boga; vjera islam. — »I ako ću umrijeti bane, / amin bože s dinom i s imānom« (K. H. II 56); »Telalabaša, i m a n a ti tvoga! (Lord 15); Zakletve: i m a n a mi! »vjere mi!«, dina mi i i m a n a! »kunem ti se dinom i imanom!«; »I zakle se dinu i j a m a n u, / da će srpsku raščerati vojsku«, »Zareče se dinu i a m a n u, / I svojemu postu ramazanu« (Vuk VII 413, VI 221).

< tur. iman < ar. imān.

V. iman-dova, imansuz.

imān-dōva *f* (ar.) na arapskom jeziku napisana molitva koju neki muslimani stavljaju na prsa umrloga prilikom sahrane.
< tur. *iman-duası*, izft., v. kompon. pod *iman* i *dova*.

imānsuz *m* (ar.-tur.) bezvjerac, bezvjernik.

< tur. *imansız*, v. *iman* + tur. postpoz. *-siz* »bez«.

imāret *m* i **imāre** *n* (ar.) javna dobrotvorna kuhinja u kojoj su siromasi, putnici, učenici medresa i određeni vakufski službenici besplatno dobivali hranu: »imaretsku čorbu«, »imaretski pilav«, »imaretski hljeb« itd. Najpoznatiji su u našim krajevima bili Gazi Ishakbegov *imaret* u Skoplju (osnovan 1438) i Gazi Husrevbegov u Sarajevu (osnovan 1531.). Gazi Husrevbegov *imaret* vršio je svoju filantropičku svu do Drugog svjetskog rata. Po ovom imaretu nazvana je jedna ulica u njegovoj blizini: »Predimāret«, »Predimāre«.

< tur. *imaret* < ar. *imārā*.

imbek *m* (grč.) naprava za destilaciju ljekovitih trava, kao nanemetvice, ogolota itd. (u G. ZM 1951 228).

< tur. *imbik*, *inbik* < ar. *ānbiq* »sprava za destilaciju«
< stgrč. *'ambis*.

imbrete, v. *ibrete*

imbrik, v. *ibrik*.

imdāt, v. *indat*.

imotska bekāja, v. *bekaja*.

imrahōr, **mirahōr** *m* (ar.-pers.) dvorski, carski konjušnik.

< tur. *mirahor* < pers. *mīrā-ḥōr* < pers. *mīr* < ar. *āmīr* »zapovjednik« i pers. *āḥōr* »štala«.

imsāk, -āka, **imsāc**, -āca *m* (ar.) vrijeme početka muslimanskog posta (prije zore).

< tur. *imsak* (č. *imsakj*) < ar. *imsāk*; osn. zn. »suzdržavanje od jela«

imsakija *f* (ar.) štampan tabelarni pregled početka posta za svaki dan u toku mjeseca Ramazana, kao i vrijeme pojedinih molitava (izraženo u satima i minutama).

< tur. *imsakiye* < ar. *imsā-kiyyā*, v. *imsak* + ar. adj. suf. za ž. rod *-iyyā*.

imtihān, -āna *m* (ar.) ispit; ispitivanje.

< tur. *imtahan* < ar. *imtiḥān*.

imza *f* (ar.) vlastoručni potpis.

< tur. *imza* < ar. *imḏā*.

inačija, **inādžija** *m* (ar.-tur.) kapriciozan čovjek; svađalica.

< tur. *inatçı*, v. *inad* + tur. suf. *-çı*.

inačiluk *m* (ar.-tur.) kapricioznost.
< tur. *inačılık*, v. *inačija* + tur. suf. *-lık*.

inād, -āda, **ināt**, -āta *m* (ar.) kapric; prkos, tvrdoglavost, upornost u protivljenju; svađa, zavađa, — »Da inadom učinio n'jesi« (K. H. I 101); »Inat babi dušu gubi«, »Od inata nema goreg zanata« (Vuk. Posl. 104, 233); »A Boga mi bi se cure nafatijo, / Rad inata Save od Posavlja!« (Lord 119).

< tur. *inat* < ar. *inād*.

V. *inačija*, *inačiluk*, *inatiti* se, *zainaditi* se, za *inat*, uz *inat*, *poinaditi* se.

ināditi se, **inātiti se**, **svadati se**, **prepirati se**. — »Plati, pa se ne inati« (Vuk. Posl. 249).

Izv. od *inad* (v.).

inādžija, v. *inačija*.

ināt, **inātiti se**, v. *inad*, *inaditi se*.

inčār, -ára, **inkār**, -ára *m* (ar.) *nijekanje, poricanje*. — »Od inčara nema boljeg čara« (Vuk, Posl. 233).

< tur. *inkār* (č. inkjar) < ar. *inkār*.

V inčariti, zainčariti.

inčariti, *nijekati, poricati*.

Izv. od inčar (v.).

indāt, imdāt (hindāt), -áta *m* (ar.) *pomoć (bilo u: novcu, hrani, ljudstvu, vojnoj opskrbi i sl.)*. — »Nedaj grada bez golema jada, / poslaću ti tri lađe imdāta« (I. Z. II 154); »Ja daj indat pod Promin prokleti, / ja ostavljam tahta i Stambola« (M. H. III 80); »Da devljetu budem u hindātu« (Lord 10).

< tur. *imdad* < ar. *imdād*.

indže, indecl. adj. (tur.) *tanak; lak*. — »U avliju natjerah dorata, / a dočeka indže-karaula: / na vatru me naložiše živu« (K. H. II 605) (indže-karaula »laka straža«).

< tur. *ince* »tanak; lak, lagan«; (tur. *ince karavul* ili *ince karakol*) »laka straža«; v. karakol).

indžijel, v. indžil.

indžil, -ila, **indžijel**, -éla *m* (grč.) *evāndelje; sveta knjiga*. — »Nek ponesu velikog indžila« (K. H. II 28); »K nama brže, hodže i vaizi, / ponesite knjige indžijele« (Vuk IV 121).

< tur. *incil* < ar. *inḡil* < grč. *eyaggélion*.

indžir, -ira *m* (pers.) *smokva, Ficus carica*.

< tur. *incir* < pers. *enḡir*.

indžu-korijen (indir-korijen) *m*, neki »biser-korijen« od koga se prave derdani. Možda je to jedina vrsta korijena koji se u tur. zove »inci soğan« »biserni luk« — »Jedan vratak, a sedam

derdana, / četiri su od žutih dukata, / podniza im od indžu korjen a, / što korjenje pokraj mora raste« (K. H. II 312); »A treći joj od indir-korijena, / što se na dram ko i zlato daje, / Miris daje na čejrek sahata« (M. H. IV 548).

Hibr. r., prva kompon. < tur. *incti, inci* »biser: perle«.

indir-korijen, v. indžu-korijen.

inkār, v. inčar.

inkaša *f* (tur.-srp. hrv.) *nišeste, pšenični skrob u prahu*.

Hibr. r. < tur. *un* »brašno« i naša riječ kaša.

inla, v. hila.

insāf, -āfa *m* (ar.) *savjest, duša, duševnost*.

< tur. *insaf* < ar. *inšāf*.

V. insafli, insafsuz.

insāfli, indecl. adj. (ar.-tur.) *savjestan, obazriv, duševan*.

< tur. *insafli*, v. insaf + tur. suf. -li.

insāfsuz *m* (ar.-tur.) *bezdušnik; čovjek bez savjesti i milosti*.

< tur. *insafsız*, v. insaf + tur. postpoz. -sız »bez«.

insān (iksān, ihsān, isān), -āna *m* (ar.) *čovjek, osoba*. — Što siječe oklop na insanu« (K. H. I 375).

< tur. *insan* < ar. *insān*.

V. insanijet, insanski.

insanijet *m* (ar.) *ljudstvo, čovječnost*.

< tur. *insaniyet* < ar. *insā-niyyā*, v. insan + ar. adj. suf. f. -iyyā.

insanski, adj. i **insanski**, adv. *ljudski, ljudski*.

Izv. od insan (v.).

inšalāh! (inšanlāh!) interj. (ar.) *akobogda*. — »Hajr inšalah,

intačiti

Bogom pobratime?!« (K. H. I 89): »E in šanlah dok se rodi sunce!« (M. H. III 35).

< tur. inşallah! < ar. inşā'a-llāh »ako bog htjedne«.

intačiti, *navaljivati sa pitanjima ili zahtjevima, zapitkivati.*

< tur. intak < ar. inṭāq »naterati drugog da govori, učiniti da progovori«.

interēždžija i interēščija m *onaj koji u svemu gleda svoj interes, sebičnjak.*

Hibr. r. sa tur. suf. -ci (č. dži), odnosno -či (č. či).

intikāl, -āla m (ar.) 1. *pravni termin: prelaz prava vlasništva na imovini sa umrlag na nasljednike.*

2. *prenosna taksa, porez na nasljedene nekretnine.*

< tur. intikal < ar. intiqāl bukv. »préci«.

intikalija f (ar.) *prenosna taksa, porez za nasljedene nekretnine.*
< tur. intikaliye < ar. intiḳāliyyā, v. intikal + ar. adj. suf. f. -iyyā.

intikām m (ar.) *osveta.*

< tur. intikam < ar. intiḳām.

Ipek (tur.) *tursko ime za grad Peč u Kosovskometohijskoj oblasti.* — »Koliko je polje pod Ipek, / svega ga je vojska pritislula« (Sevd. 106): »Među Ipek, među Đakovicu, / Na ledinu pod borje visoko« (Petran. 94).

< tur. Ipek.

ipeklija f (tur.) *svilena košulja.* — »Na mladoj ipeklija i svilene dimije« (Gajr. 1927 37).
< tur. ipekli »svilen« < tur. ipek »svila« + tur. suf. -li.

iptan, iptan-kazuktan, v. hiptan-kazuktan.

iptidaija, iskr. **iptadija**, v. mektebi-iptidaija.

irābiti, *tumačiti, razjašnjavati.*

< tur. irāb < ar. irāb »tumačiti«.

irād, irāt m (ar.) 1. *dohodak sa nepokretnog imetka.*

2. *nepokretni imetak koji donosi prihod.* — »Imaš dosta irada«, »Pola mala, a pola irada« (M. H. III 8, 323); »Sedi naša irad babovina, / Što je nama babo jostavio« (Lord 233).

< tur. irad, sa značenjem kao kod nas < ar. irād »donijeti«.

irāda f (ar.) *carska zapovijed.*

< tur. irade »carska zapovijed«
< ar. irādā »htjeti, željeti; volja, želja«.

irāki-sāfūn, irākli-sāfūn (rākī-sāfūn, rākli-sāfūn), -ūna, m (ar.-lat.) *vrsta mirišljivog sapuna koji se za vrijeme turske vladavine uvezio sa Istoka.* — »kupajte me đulsijom vodicom, / i najljepšim irakli safunom« (Beh. VIII 63); »vode uze i rakli safuna« (M. H. III 410).

< tur. irākī sabun, irakli sabun »irački sapun, sapun koji se proizvodi u Iraku«. Prva riječ dolazi od ar. irāqiyy »irački« (ar. Irāq »Irak« + ar. adj. suf. -iyy); a tur. irakli je od ar. Irāq »Irak« + tur. suf. -li (u našem jeziku se nekad početno slovo »i« izbacuje raki, rakli mjesto iraki, irakli). Za drugu riječ v. sapun.

Tumačenje ove riječi u Rj JAZU nije ispravno.

irēndati, v. erendati.

irēnde, irēnda, v. erende, erenda.

irēza, v. reza.

Irfān, -āna (ar.) *musl. muško ime*.
 < tur. *Irfan* < ar. *ʿIrfān*, muško ime »Poznavalac« osn. zn.: »poznavanje, prepoznavanje; gnoza«.

irgat, irgatin (ārgat, ārgatin) *m* (grč.) *nadničar, radnik*. — »Što je staro meću u *irgate*« (K. H. I 43).
 < tur. *irgat* < ngrč. *ergátis*.
 V. irgatluk, irgatovati.

irgatluk (argatluk) *m* (grč.-tur.) *nadničarski posao, kuluk, rabota*. — »Pa navede mene u argatluk« (Vuk III 9).
 < tur. *irgatluk*, v. irgat + tur. suf. -lik.

irgatovati, -tujem (ārgatovati), *raditi pod nadnicu, kulučiti*. — »argatovah tri godine dana« (Vuk III 9).
 Izv. od irgat (v.).

irmek-hālva *f* (jerm.-ar.) *halva od griza jedna mjera masnoće i ista mjera griza, pa se to priži na vatri. Zatim se zalije ključalim šerbetom u kome je jednaka mjera šećera i mlijeka i miješa se dok se ne zgusne. Dakle pravi se isto kao i obična halva, samo se mjesto brašna stavlja griz, a mjesto vode mlijeko*.
 < tur. *irmik helvası*, izf. od tur. (jermenskog porijekla) *irmik, yirmik* »griz« + halva (v.).

irtifa, v. iltifa.

irtifa, v. iltifa.

Isā, -āta (pejgamber) (jevr.) *Isus*.
 < ar. *ʿIsā*, jevr. porijekla.
 V. Isa (musl. ime).

Isā, -āta, hipok **Isō** (jevr.) *musl. muško ime*.
 < tur. *İsa* < ar. *ʿIsā*, muško ime, ime pejgambera, jevr. porijekla.

ise, isa, v. hise, hisa.

isākatiti, *teško ozlijediti nekog na više mjesta po tijelu*.
 Izv. od sakat (v.).

Ishāk, Isāk, -āka (asir.) *musl. muško ime*.

< tur. *Ishak* < ar. *Ishāq* muško ime; Ishak-pejgamber, sin Ibrahima (Abrahama, Avrama) i Sare; < asir.

ishāl, -āla *m* (ar.) i **ishāluk** *m* (ar.-tur.) *proljev*.

< tur. *ishal, ishalik* < ar. *ishāl*.

isharčiti, istrošiti, potrošiti. — »Sve sam svoje isharčio blago« (K. H. I 463).
 Izv. od harčiti (v.).

isiot, isijot *m* (tur.) *ingver, đumbir, zendžefil, Zingiber officinale, fam. Zingiberaceae. Samljeven korijen upotrebljava se kao začim za salep*.

< tur. *ısıot* bukv. »vruća biljka« (tur. *ısı* »vruć« i tur. *ot* »biljka, trava«.

isjān, -āna *m* (ar.) 1. *nepokornost; pobuna, ustanak*.

2. *isjan se učiniti, pobuniti se, otkazati pokornost*. — »Jer se zemlja isjan učinila« (K. H. I 242).

< tur. *isyan* < ar. *ʿiṣyān*.
 V. asija, asiluk.

iskāsapiti, isjeći nožem; izbosti nožem, nanijeti nožem ili sabljom teške tjelesne povrede. — »Preostali iskāsapljeni sadržaj knjige nije mogao i dalje nositi naslov »Nastavak legende« («Proces u Lionu» beogr. »Politika« od 5. II 1961.).
 Izv. od kasap. kasapiti.

iskašagijati, istimariti konja kašagijom.
 Izv. od kašagija, kašagijati.

iskāt, -āta *m* (ar.) jedna vrsta milostinje koja se dijeli sirotinji za dušu umrloga (podušje), pošto se najprije provede određena procedura tzv. *devr* (v.).
 < tur. *iskāt* < ar. *isqāt*, bukv. »oboriti, ukinuti«.

iskēfati 1. iščētkati.

2. fig.: izružiti, očitati lekciju.
 Izv. od kefa, kefati (v.).

iskulāšiti 1. preko mjere jahati ili tovaranjem iskoristiti konja.
 2. preko mjere istrošiti žensku;
 »iskulašena ženska« znači: vucalica, koja je prošla kroz mnoge ruke.

Izv. od kulašiti (v.).

iskūndačiti, izmlatiti, istući.

Izv. od kundačiti (v.).

iskusūriti, isplatiti i posljednji novac dugovanog zajma ili cijene.

Izv. od kusur (v.).

islāh, indecl. adj. (ar.) dobar; pravi; uređeni. — »Njemu sje-di Kozlić Šabanaga / Od umije, od *islāh*-Turkinje«, »Njemu sidi Kozlić Aliaga / Od Marije, od *islāh*-vlahinje«, »*Islāh*-čalme nad oči natisli«, »izvadi mu *islāh*-zerdanliju«, »Čakšire mu *islāh* medvidina« (M. H. IV 28, III 350, 366, 505).

< tur. *islāh*, sa značenjem kao kod nas < ar. *islāh* »urediti, popraviti; uređenje, poboljšanje«.

V. *islāhana*, *islāh* učiniti.

islāhāna *f* (ar.-pers.) zanatlijska škola. U tursko doba u Sarajevu je postojala *islāhana* na mjestu gdje se danas nalazi Tkaonica čilima, na Bistriku.
 < tur. *islāhane* »zanatlijska škola; vaspitna institucija. < ar. *islāh* »urediti, poboljšati« i pers. *hāne*, v. *hane*.

islāh učiniti, urediti, dovesti u red, popraviti, poboljšati.
 V. *islāh*.

islām, -āma i **islām**, -āma, *m* (ar.) 1. ime muslimanske vjere.

2. muslimansko muško ime.

< tur. *islām* < ar. *islām*, bukv.: »predanost (bogu)«.

V. *islamijet*, musliman.

islamijet *m* (ar.) muslimanstvo.

< tur. *islāmiyet* < ar. *islām* + ar. adj. suf. *f*. -*īyyā*.

īsma, v. *İsmeta*.

İsmāil, **İsmājil**, **Smāil**, **Smājil**, hipok. **Smājo**, **Smāiš** (asir.) mušk. muško ime.

< tur. *İsmail* < ar. *İsmā'il*, ime sina Ibrahima-pejgambere, Samuelo sin Abrahamu < asir.

İsmet, hipok. **İsmo** (ar.) mušk. muško ime.

< tur. *İsmet*, muško ime »Zaštićeni« < ar. *īsmā* »čuvanje, zaštita; dobro ime, poštenje«.

İsmeta, hipok. **İsma** (ar.) mušk. žensko ime.

Muškom imenu *İsmet* dodano naše -a.

İsmo, v. *İsmet*

İso, v. *İsa*

ispārčati, iskomadati.

Izv. od parče (v.).

ispāt, -āta *m* (ar.) dokazivanje, svjedočenje; dokaz.

< tur. *ispāt* < ar. *ībāt*.

V. *ispatiti*, *ispātlu*, *ispāt* učiniti, obispatiti.

ispātiti, svjedočiti, posvjedočiti.

Izv. od *ispāt* (v.).

ispātlu *m* (ar.-tur.) zasvjedočenje, posvjedočenje; dokaz. — »Nijesi mi obljubio lice, / ali tome *ispātlu* ka nema, / već je ono što govore ljudi« (Kašik. III 23).

< tur. *ispātlu*, v. *ispāt* + tur. suf. -*lu*.

ispāt učiniti, zasnjeđočiti, posnjeđočiti; dokazati svoju tvrdnju u parnici.

Izv. od ispat (v.).

ispitijati se (ispikijati se), uvariti se; dopeći se na slaboj vatri postepeno.

Izv. od pihtijati se (v.).

ispindžija m (srp. hrv.-tur.) *ispijač, koji mnogo pije, ispija.* — »Na pivu su čudne ispindžije« (K. H. I 228).

Hibr. r. *ispi*, prez. osn. od inf. *ispiti* + »n« + tur. suf. -ci (či dži).

isrāf, -āfa (ar.) *pretjerano, prekomjerno trošenje; prelaženje mjere. Kaže se »israf haram« tj. israf je zabranjen.*

< tur. *israf* < ar. *isrāf*.

Isrāfil m (jevr.) *anđeo koji će objaviti početak kijametskog dana (smak svijeta).*

< tur. *Israfil* < ar. *Isrāfil* < jevr.

istabānati, išibati po tabanima.

Izv. od taban (v.).

istabiriti, istumačiti, protumačiti; protumačiti san. — »Došao sam da mi istabiriš san. Plaho zanovijetan« (Čolak. 25).

Izv. od tabir, tabiriti (v.).

istakāt, istekāt m (srp. hrv.-ar.) *nemoć, slabost, iscrpljenost.*

< tur. *takat* (v.) < ar. *tāqa* i naša prep. »iz«: iz-takat, izvedeno na isti način kao što je od *takat* izveden glagol *istakatiti*. *istekatiti* (v.).

P. Skok »344 *istekat* B. *takat* M« itd. navodi da je »ova riječ nastala od tur. *istek*, volja, želja, prohtjev, pa u Mostaru i Banjoj Luci ima nastavak -at i kaže se: *istekat*, *takat*, a u sarajevskom govoru se ovaj nastavak gubi, pa se kaže: *istek*«.

Mislim da ovo Skokovo tumačenje nije ispravno, pošto *istekat*, *istakat* i *istekatiti*, *istakatiti* ni po izvoru, a ni po značenju, kako sam naveo, nemaju veze sa tur. riječi *istek*.

istakātiti, istekātiti, iznemoći, obnemoći, oslabiti, izgubiti takat (moć). Kaže se: »vala sam od dugog ležanja mnogo *istakatio* (*istekatio*)«.

Izv. od *istakat*, *istekat* (v.).

istāmiriti, ispopravljati, izvršiti popravke.

Izv. od *tamiriti* (v.).

istek m (tur.) *volja, prohtjev, apetiti.* Kaže se: »Nemam *isteka* ni za čim«.

< tur. *istek* < tur. inf. *istemek* »htjeti, željeti«.

istekār, v. istekrar.

istekāt, istekātiti, v. istakať, istakatiti.

istekrār, istekrāj, istekār, adv. (ar.) *ponova, iznova, nanovo.* — »Za *istekar* puške podasuše« (Vuk, Rječnik).

< tur. *istikrar* < ar. *istikrār* »ponoviti«.

V. *tekrar*.

ister-istemez, indecl. (tur.) *htio, hoćeš-nećeš (mōrā se).* — »... jer valja mi *ister-istemez* ići na izbore...« (Zembilj III 26).

< tur. *ister-istemez* »hoće-neće«, prva kompon. imperf. 3 lice sing. poz. a drugo neg. od inf. *istemek* »htjeti«.

istiāra, istijāra, v. istihara.

istifāde (istifādu) se učiniti, okoristiti se.

< tur. *istifade* < ar. *istifādā* »korištenje«.

istifān, istivān, -āna (pogr. *istikfar*) *m* (grč.) *mladinski, nevje-*

istigbāl

stinski vijenac. — »Jedna glava sedam istifana« (M. H. III 411); »Cura lijepa pa se zaodjela: / jedna glava, a tri istikfara: jedne uši, a dvoje mendeše« (Muz. zap. Inst. 59).

< tur. *istifan* < ngrč. *stēfanos*.

istigbāl, -āla *m* (ar.) *doček, sretanje, susret*. — »Na istigbāl njemu izlazio« (K. H. I 52).

< tur. *istikbal* < ar. *istiqbāl* »izaći nekome u susret«.

istihāra (istiāra, istijāra) *f* (ar.) *namaz (klanjanje, molitva) poslije koga se legne da se spava sa željom da san dā odgovor na ono što se želi da sazna, naime da li je po odnosu osobu dobro što namjerava učiniti ili ne*. — »Da on klanja namaz istiharu, / pa da išće od dragoga Alaha, / da usnije što s' njegova obara munara« (Kurt I 143).

< tur. *istihare* < ar. *istiḥārā*, bukvl.: »ispitivanje, istraživanje da li će neki preduzeti ili planirani posao biti sretan ili ne«.

istikfār, v. *istifan*.

istilāh, -āha *m* (ar.) *polagan razgovjetan govor, polagan rad*: »govori po istilahu«, »radi po istilahu«.

< tur. *istilah* < ar. *iṣṭilāh* »tehnički izraz; termin«.

istimārīti, očistiti konja češagijom i četkom. — »Sedlo svali, pa na jasje baci, / istimari umorna dogina« (K. H. II 534).
Izv. od *timariti* (v.).

istintāk, -āka *m* (ar.) *preslušavanje, ispitivanje, isleđivanje, istraga*.

< tur. *istintak* < ar. *istinṭāq*.

istiska *f* (ar.) *sušica, tuberkuloza*.

< tur. *istiska* »vodena bolest,

Hydrapisie i staračka sušica«
< ar. *istisqā'*.

istivān, v. *istifan*.

išāret (pogr. **bešāret**) *m* (ar.) 1. *gestikulacija (bilo da se vrši kretnjama ruku, prstiju, tijela ili mimikom)*. »Pa on Marku išaretom kaže. / išaretom klimajući glavom« (K. H. I 195); »Seljam dade, Mujo pogleda ga, / Bešaretom seljam prifatijo« (Lord 143).
2. *predosjećanje, predosjećaj; znak*. — »Išaret mi je da će doći« (u ob. gov.); »Zar ovo nije siguran išaret?« (Zembilj III 99).

3. »išaret učiniti«, pokazati kakvim gestom, dati neki znak.
< tur. *işaret* < ar. *iṣārā* »pokazivanje; znak, mig«.

išāretiti, *gestikulirati, micanjem ruke, prstiju, glave ili očiju davati znak*.

Izv. od *išaret* (v.).

iščija *m* (tur.) *radnik*.

< tur. *işçi* (tur. *iş* »posao, rad« + suf. -çi).

iščesmati, *izvesti, napraviti »česme«*.

Izv. od *česma* (v.).

iščil *m* (ar.) 1. *slutnja, naslućivanje; u igri prstena: uvjerenje stečeno na osnovu okolnosti da se pod izvješnom čarapom ili findžanom nalazi sakriveni prsten*. — »iščil mi je ova čarapa«, »de je tvoj iščil?« tj. gdje misliš da je prsten?

2. *ono na što se čovjek opredijeli, što izabere po sopstvenom rasuđivanju*. Kaže se: »iščil mi je ona djevojka«.

< tur. *işkil* »sumnja; pretpostavka; teškoća, težak problem«

< pers. *iškāl* »sumnja, varka«

< ar. *iškāl* (√ *škāl* IV) »sumnja, dvojba«.

V. *iščiliti*, *uiščiliti*.

iščiliti 1. pogadati gdje je prsten (u igri prstena).

2. izabrati, zagledati, napr. »iščiliti djevojku« znači: izabrati djevojku koja se najbolje sviđa. Izv. od iščil (v.).

iš kōlājdele! (iškōlādele!) interj. (tur.) neka ti je kolaj rabota! lak ti posao bio! (ovako se pozdravlja onaj koji se zateče u kakvom poslu). Kaže se: »iš kōlājdele, majstore!«.

< tur. *iş kolaygele!* < tur. *iş* »posao, rad«, tur. *kolay* »lagan« i tur. *gele*, optat. 3. lice sing. od inf. *gelmek* »doći«.

işlēisati, -iŝēm 1. raditi, posloovati. 2. curiti (kaže se za ranu ili gnoj).

< tur. *işlemek* »raditi, posloovati: curiti«.

V. iŝlema.

iŝlema, eŝlema f (tur.) ručni vez na odijelu srmom, zlatom ili svilenim koncem; ručni vez na oružju; ručni vez uopšte. — »Zlatnu pošu bega Dženetića, / od eŝlema i tiftira zlatna« (Ašikl. 70).

< tur. *işleme*, nom. action. i part. od inf. *işlemek* »raditi, posloovati«.

iŝluk, v. ičluk.

iŝtāh, -āha (pogr. iŝtāl) m (ar.)

1. apetit, prohtjev za jelom. Kaže se: »ovo otvara iŝtāh«.

2. želja, volja, raspoloženje za nečim. — »A iŝtāha i behar se kruni. / u čašice pune šljivovice!« (Sevd. 35).

< tur. *iştah, iştihā* < ar. *iŝtihā* »želja; željeti« od *ŝāhwā* »strast, želja«.

iŝtāhli, (iŝtālī), indecl. adj. (ar. i tur.) 1. sa dobrim apetitom.

2. željan.

< tur. *iştahlı*, v. iŝetah + tur. suf. -lı.

iŝtāhlija m (ar.-tur.) 1. onaj koji ima dobar apetit.

2. onaj koji ima želju za nečim. < tur. *iştahlı*, v. iŝtāhli.

iŝtāhsuz m (ar.-tur.) 1. onaj koji nema apetita.

2. onaj koji nema želja ni prohtjeva.

< tur. *iştahsız*, v. iŝtah + tur. postpoz. -sız »bez«.

iŝte đēldum! interj. (tur.) eto do-doh! eto stigoh! (odgovor gosta na dobrodošlicu domaćina: »de-la maŝalah!« (v.))

< tur. *işte gēldim*, tur. *işte* »eto« i *gēldim*, perf. 1. lice sing. od *gelmek* »doći«.

itāat (itāt) m (ar.) 1. pokornost, poslušnost, odanost. — »Nisam bila u itatu« (Gajret 1930 554). 2. »itāat (itāt) učiniti«, pokoriti, poslušnim učiniti. — »Bajraktara itat učinila. / otalen se natrag povratila« (M. H. III 231).

< tur. *itaat* < ar. *iṭāa*.

itāt, v. itāat.

itibār (ihtibār, iktibār) -āra m (ar.) 1. čast, ugled; poštovanje,

uvaženost. — »zato su je svugdje dočekivali i pričekali sa velikim ihtibarom« (Zem-bilj III 17); »Svi su staroj ihtibar nosili, / šećer jila, na svili sjedila« (I. Z. IV 155).

2. »itibar činiti«, »itibar učiniti«, iskazivati (iskazati) poštovanje, odavati (odati) čast. »Itibar je majci učinio, / a mrku joj kahvu dohvatio« (K. H. II 423).

< tur. *itibar* »čast, ugled; poštovanje, uvaženost« < ar. *itibār*, osn. zn. »poučiti se«.

P. Skok za ovu riječ kaže da je nastala od »ar. *iktidār*, »autorité, dignité« sa promjenom d u b, što je sasvim neosnovano. V. muteber.

iticač, itikāf, -āfa m (ar.) 1. muslimanski vjerski običaj da se posljednjih deset dana Ramazana nastani (»zatvori«) jedan pobožan siromašan čovjek u džamiju, gdje spava i hrani se, a ne napušta džamiju do bajrama osim radi obavljanja nužde. Taj čovjek zove se mutečif, mutekif (v.).

2. nenapuštanje kuće i neizlaženje među svijet. Kaže se: »povukao se u iticač«, »zatvorio se u iticač«.

< tur. itikāf (č. itikjāf) < ar. itikāf.

itikād, -āda m (ar.) vjerovanje, uvjerenje u božje postojanje. — »Kaže se: »čvrstog je itikāda«.

< tur. itikād < ar. itiqād.

itikač, v. iticač

itirāz, -āza m (ar.) 1. nepovoljna kritika; prigovor; protivljenje, prigovaranje.

2. »itiraz učiniti«, kritikovati, protiviti se, neslagati se.

< tur. itiraz, sa značenjem kao kod nas < ar. itirāz »protivljenje, prigovaranje«.

itlāk-bujruntija (itlāk-buruntija) ili skraćeno **itlāk (itlāk)** f (ar.-tur.) neka vrsta opšte, cirkularne naredbe; raspis. — »uze itlak-bujruntije pisat, / na careve dobre kapetane, / on careve diže kapetane« (nar. pj.); »beže se je asi učinio, / bez careve ture i fermana / i bez moje itlak-bujruntije« (F. J. II 352); »A kad sljegnem caru na divanu, / Najprije ću itljak izvaditi / Na Turčina Budimlju Muja, / Da ga car vej potražiti neće«, »Dade sultan itljak buruntiju« (Lord 15, 18).

< tur. itlak »otpuštanje, oslobođenje: općenito« < ar. itlāq

»osloboditi, odriješiti«. Za drugu kompon. v. bujruntija.

itmāč, -āča (ikmāč) m (tur.) otvor, razrez na obašvi u gaća, dimija, čakšira itd., kroz koji se uvlači ućkur, svitnjak. — »Pri dnu džemadan je opšiven obameta-njem, a kod svake strane ima manji razrez koji se zove »ikmač« (od tur. itmač) (GZM 1956 156).

< tur. yırtmaç.

iza, v. Izeta.

izāfet m (ar.) izafetska konstrukcija, genitivna veza. Turski, ar. i pers. jezici imaju izafetske konstrukcije kao poseban oblik izražavanja genitivnog odnosa. U tur. izaf. konstrukciji prvi dio je u genitivu ili u nominativu, a drugi sa prisvojnim nastavkom »-i«, »-u« ili »si«, »su«, napr. balık yağı »riblje ulje«, Ahmedin oğlu »Ahmedov sin«, evin penceresi »kućni prozor« itd. U ar. izaf. konstrukciji prvi dio je u nominativu, a drugi u genitivu: bāytul- māli »državna blagajna«. U pers. izaf. konstrukciji prvi dio dobiva nastavak »-i« ili »-yi«, ili je bez tog nastavka, a drugi dio ostaje nepromijenjen: gāmi mey »čaja vina«, newāyi murğ »pjevu pti-ce«. Vrlo se često upotrebljava pers. izaf. konstruk. u tur. jeziku, a gradi se isključivo od ar. ili pers. riječi.

(Smatrao sam potrebnim objasniti »izafet« zbog toga što se u tumačenju riječi u ovom rječniku vrlo često susrećemo sa izafet. konstrukcijama).

< tur. izafet < ar. idāfā.

izbehārati, procvasti (behar). Kaže se: ove godine je svo voće izbeharalo.

Izv. od behar, beharati (v.).

izdegenečiti, istući, izbatinati.

Izv. od degenek. degenečiti (v.).

izdeverati, *prebroditi teškoće u životu; izbaviti se iz nevolje nakon mučnog života.* •

Izv. od deverati (v.).

izdūrati, *izdržati, podnijeti.*

Izv. od durati (v.).

izeglēnisati se, *-išēm, izrazgovarati se.*

Izv. od eglenisati (v.).

Izet, hipok. **Izo** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. Izzet, muško ime »Veličina, Slava« (isp. »Slávko«) < ar. izzā »veličina, slava, ponos«.

izeta, hipok. **Iza** (ar.) *musl. žensko ime.*

Muškom imenu Izet (v.) dodan naš nastavak za f. -a.

izgargārati, *isplakati grlo i usta grgljanjem.* — »Prilikom kupanja (muslimana) moraju se grlo i usta izgargarati« (u ob. gov.).

Izv. od gargara (v.).

izhāl, **izhāluk**, v. ishal, ishaluk.

izilādžiti (se), *izliječiti (se).* — »Naj pojedi ovaj somun i ja mislim božijim hemerom, a

mojim sevepom da ćeš se odmah iziladžiti« (Zembilj III 26).

Izv. od iladžiti (se) (v.).

izirābiti, *protumačiti, razjasniti.*

Izv. od irabiti (v.).

izištāhiti, *nadovoljiti se onoga za čim se ima istah (apetit, volja).*

Izv. od istah (v.).

izmečār, **izmečārluk** itd. v. hizmečār, hizmečārluk itd.

izmet, v. hizmet

Īzo, v. Izet.

izun (izum) m (ar.) *dozvola, dopuštanje, privola, pristanak.* —

»Eto ti izun, turska golotinjo« (M. H. III 107); »Pa izide uz tančicu kulu, / Bez izuma u odaju ude« (Vuk VII 323).

< tur. izin < ar. idn.

V. izunama.

izunāma f (ar.-pers.) 1. *pismena dozvola; ovlaštenje.*

2. *ovlaštenje koje je izdavao šerijatski sudija imamu-matičaru da ovaj u ime šerijatskog suda obavi vjenčanje.*

< tur. izinname < ar. idn, v. izun i pers. nāme »pismo; knjiga, djelo«.

jā! partik. (ar.) o!. »ja, merhaba«
= o, merhaba! (musl. pozdrav).
< tur. *ya* < ar. *yā*!

jā i jā ... jā konj. (pers.) *ili, ili ... ili*. — Sina Mehu u mektebe dala, / da joj bude paša ja binbaša« (Kurt I 120); »Kupi vojsku hajde na Kosovo, / ja mi spremi od gradova ključ« (Petran. 270); »ja amanu gledajte dermana, / ja nam dajte budžak zemlje prazne« (K. H. I 36); »ja pravo, ja nikako« (Vuk, Posl. 109).

< tur. *ya* < pers. *yā*.

jabāna f i jabānac, -nca *m* (pers.)
1. *stranac, tuđin; nesrodnik*. — »Nemoj slati malenih svatova, / ni spremati jabane djevera« (K. H. I 108); »Ne vodi mi jabane djevera« (Petran. 603).

2. »jabana« znači i: *strana, drugi kraj; ledina*. — »Čuješ mene, draga sa jabane, / ja na tebi ne nalazim mane« (Ašikl. 117); »Pomrcina, cijelo selo spava, / Sahat kula dvanajes kucala, / Tuj se momče po jabani šeće« (Muz. zap. Inst. 276).

3. »nājabanu (na jabanu) govoriti« znači: *govoriti u stranu, govoriti besmislice*.

< tur. *yabana, yaban* < pers. *yabān, yābān*, zapravo: *biyābān*; u oba jezika znači: »pustinja, područje izvan uređenih i naseljenih mjesta koje nije kultivirano niti je u čijem posjedu«.

V. *jabandžija, jabandžiluk, jabanlija, jabani*.

jabāndžija (jebāndžija) m (pers.-tur.) *stranac, tuđin; nesrodnik*. — »Prodi me se momak jabandžija« (M. H. III 320); »neću ljubiti jebandžije, / već komšiju u mahali« (I. Z. III 203).

< tur. *yabancı* < pers. *yabān, yābān*, v. *jabana* + tur. suf. -ci.

jabandžiluk m (pers.-tur.) *svojstvo jabandžije; tuđinstvo*.

< tur. *yabancılık*, v. *jabandžija* + tur. suf. -lik.

jabāni, indecl. adj. (pers.) *divlji*.
< tur. *yabani* < pers. *yabān*.

jabānlija m (pers.-tur.) *stranac, tuđin; nesrodnik*. — »O djevojko jabanlijo, / dragi ti se pomamio« (I. Z. II 159); »Dobili smo jednog jabanliju, / Niti hoće piva ni jediva« (Petran. 592).

< tur. *yabanlı* < pers. *yabān*, v. *jabana* + tur. suf. -lı.

Beĵja f (tur.) 1. vrijeme (doba) oko 2 sata poslije zalaza sunca, kada se klanja istoimena musul. molitva. — »I jaci je vakt dočekaje« (M. H. III 447);

2. noćna musul. molitva (»jacija namaz«), peto po redu, koja se klanja oko 2 sata iza zalaza sunca. — »Majka sina na jaciju budi, / Ustaj, sine, jacija ti prode!« (Muz. zap. Inst. 3528); »Svašta čula, jacije ne čula« (nar. posl.).

3. U narodnim pjesmama se spominju »prve jacije« ili »male jacije« i »kasne (pozne) jacije« ili »velike jacije«. Prve ili male jacije to je doba kada nastupi vrijeme klanjanja jacije koje oglašavaju mujezinti sa minareta (oko 2 sata iza zalaza sunca); »Kad def bije u prve jacije« (Sevd. 84). Kasne ili velike jacije je doba iza pola noći pa do poprije zore, pošto jacijsko vrijeme (»jacijski vakat«) traje i jacija namaz može se klanjati sve do pred zoru. Stoga pjesma kaže: »Majka sina na jaciju budi, / Ustaj, sine, jacija ti prode!«

< tur. *yatsı*, osn. zn.: »vrijeme lijevanja, spavanja«.

jačmičak, v. ječmičak.

jādac, jāca i jādac, jāca m (pers.)

1. tanka prsna kost u pernatu živadi koja ima dva kraka.

2. vrsta oplade: »lomiti jadac« znači da dvije osobe uzmu kost jadac za dva kraka i tegleći razlome ga, pa poslije toga ko prvi od njih pogriješi, ili se prevari, gubi opladu.

< tur. *yades*, lādes, sa istim značenjem kao kod nas < pers. *yād-i dest*, bukvl. »ručno sjećanje« pers. izf. od pers. *yād* »sjećanje« i pers. *dest* »ruka«.

jadīār, adīār, -āra m (pers.)

1. dragulj, dragi kamen; nakit,

dragocjenosti, skupocjenosti. — »Pojavi se jādīār Ajkuna«, (K. H. II 72); »Pa se kani jādīāra moga! / Otprije je meni mušterija«, (M. H. IV 174); »A u njojzi do tri adīāra: / Jedno'm je momče Biograče, / A drugo je momče Saraje, / A treće je momče Hercegovče«, (Vuk V 182); »Ja upita adīār Hajkunu« (Lord 307).

2. uspomena, darovani predmet za uspomenu.

< tur. *yādīār* »uspomena« < pers. *yādgar* »dar za uspomenu, dar za sjećanje«, pers. *yād* »sjećanje« + pers. suf. -*gar*, koji služi za tvorbu imenica.

jāfta (jāpta, jāvta, jālta) f (pers.)

1. tabla sa natpisom; cedulja, etiketa; pismeni raspored. —

»Još on japtu na kolinu piše, / pa po raji japte otisnuo« (M. H. 284); »Dok popisa konja i junaka, / i dade mu japtu na junaka« (K. H. II 272).

2. odjeljenje, odred, grupa; grupa sela koja pripadaju jednoj manjoj opštini ili džematu. — »Dobro ih je bane dočekao, / sve svatove po jāftama bacı, / a on sebi senjskog kape-tana« (K. H. II 221); »sve pa-doše po javtam svatovi, / nema javte dvjema seratli-jama« (F. J. II 255); »Za Mujova na jāftove vojska, / »Sve rasturi vojsku na sentove« (Lord 98); »Te je mnoge jalte pokupio, / Te on sreta kitu i svatove« (Vuk VII 186).

< tur. *yafıa* »cedulja, pismena isprava; etiketa; tabla sa kakvim natpisom« < pers. *yāfte* »pismo, cedulja«.

V. jäftadžija.

jäftadžija m (pers.-tur.) onaj koji dijeli na grupe, na odrede. —

»Izveo je trista jaftadžija.
'Da dijeli svate na konake'
(Lord 124).

< tur. *yaftacı*, v. jafta tur.
suf. -ci.

jäg m (tur.) 1. *mirisavo ulje koje hadžije donose iz arapskih zemalja na povratku iz Meke. Njime se muslimani namirisiraju prilikom vjerskih praznika.* — »Čebe jagom nek namažu brke« (Nar. bl. 254).
2. *ulje, oleum.*

< tur. *yağ* »maslo, mast«.

V. jagla, jaglaisati, jaglija, jagluk, jagluk-pita, balukjag, dul-jag, nane-jag, hind-jag.

jägaz, jägazija, jagázli, v. jagrz, jagrzli

jägla f (tur.) *cicvara.*

< tur. *yağlı*, v. jag — tur. suf. -lı.

jaglaisati, -išem 1. *podmazati mašču ili uljem, napr. točkove u kola itd.*

2. *podmazati grlo slatkim i slanim jelom da se ima bolji glas, tj. pojesti što slatko i slano.*

< tur. *yağlatmak* »pomastiti«.

jäglak, v. jagluk.

jäglek, v. jagluk.

jäglija f (tur.) *vrsta čahije.*

< tur. *yağlı*, v. jag — tur. suf. -lı.

jägluk (jäglak, jäglek) m (tur.) *duguljasti rubac od finog beza zlatom izvezen na jednom uglu.* — »Sa čivije jagluk ujamila« (M. H. III 121); »Kad je svoje svate dofatio. I jagluke na njim omrčio« (Vuk VIII 25); »Da b' dragom vezen jagluk dala, dragi mi je, malo mu je dara«, »malo čedo jaglukom pokrila« (Muz. zap. Inst. 3522. 1812).

< tur. *yağlık* »rubac«

jägluk-pita 1. *vrsta pite maslenice.* — »Kuhaj pitu jagluk-pitu, hajdule, šajdule« (I. Z. IV 2).

V. kompon. pod jagluk i pita.

jägma f (pers.) 1. *grabljenje, otkimanje, pljačka; natjecanje koje prvi nešto ugrabiti, dobiti itd.* — »pa me mladu podaj na telala, pa da vidiš jagme od momaka« (I. Z. IV 79); »Ode na jagmu kao alva« (Vuk, Posl. 232).

2. *vrsta zajednice u kosnici.* — »Tada se jagme koje više pokositi, jer što pokose kosci iz jedne kuće, to sijeno pripada toj kući. Ta se vrsta zajednice zove »jagma« (GZM 1906 396).

< tur. *yağma* < pers. *yağmā*.
V. jagmiti, ujamiti, pojagmiti (se).

jagmiti (se) grabiti; natjecati se koje prvi što ugrabiti; ići ispred. — »Tada se jagme koje više pokositi« (GZM 1906 396); »Dobra dora Babahmetovića! dorat svjema jagmi uz obalu« (K. H. II 317).

Izv. od jagma (v.).

jägrz, jägaz, jägazija (ägaz, ägazi) m (tur.) *konj crnomaljaše, kestenjaste boje.* — »Na dva konja Omer udario, dva jagrza dubrovačkog bana« (K. H. II 310); »na jagrzu konju velikome« (Vuk IV 225); »A uzjaha debela jagaza« (F. G. II 438); »Da li ima agaziju vranca« (Vuk VII 141); »I dat ćeš mi agaz-bedevijuu« (M. H. I 438).

< tur. *yağız* »crnomanjast«.

V. jagazli.

jagázli (agázli) indecl. adj. (tur.) *crnomanjaste, kestenjaste boje (konj).* — »Izved'te mi jagazli gavrana« (Vuk VII 97); »I

izvede a g a z l i gavrana« (Vuk, Rječnik).

< tur. *yağız*, v. jagrz sa tur. suf. -*lı*, koji je dodan u našem jeziku.

Jähija, -ē i Jähjā, -āta (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Yahya* < ar. *Yahyā*, muško ime, »Živi« (isp. »Živojin«); sv. Ivan Krstitelj < ar. *ḥayy* »živ«.

jahnija, janija f (pers.) *vrsta jela: debelo bravlje meso izrezano na komadiće prži se sa crvenim lukom dok zarumeni, a onda se uspe voda i vari se*. — »U djevojke Ajnije, / jedan sahan jahnije« (I. Z. IV 201); »Moja mi pleća pogača, / moje mu grlo jahnija« (GZM 1908 255); »I arami od ovna janiju« (Vuk, Rječnik).

< tur. *yahni* < pers. *yahni*.
V. papazjahnija.

Jahūdija, v. Jehudija.

jāja m (tur.) *pješak*. — »kupi jaiju, careva pješaka, / i atliju, pašine kavaze« (Vuk IV 326).

< tur. *yaya*.

jājgija f (tur.) *platneni prostirač po minderu na sećiji*.

< tur. *yaygi*.

jajlak m (tur.) *pašnjak; paša na planinskim visoravnama; bačija*.

< tur. *yaylak* i *yayla*.

jāka f (tur.) *ovratnik, kragna*.

< tur. *yaka*.

jākija f (tur.) *cerot, flaster; melem koji se privija na ranu i uboj*.

< tur. *yaki* »ono što se privija na oboljeli dio tijela u svrhu liječenja«.

jakrep, v. akrep

Jākūb, -ūba. **Jākūp**, -ūpa i **Jākub**.

Jākup (asir.) *musl. muško ime*.

< tur. *Ya'kub* < ar. *Ya'qub*, ime pejgambera, Jakov, sin Isakov, a otac Josifa (sin Ishak-pejgambera, a otac Jusuf-pejgambera) < asir.

jākūt, -ūta m (grč.) *rubin*. — »Od jakuta i dragog kamenja« (M. H. III 84); »Dvore gradi Sulejman čehaja / od jakuta i od zumuruta« (Muz. zap. Inst. 3276).

< tur. *yakut* < ar. *yāqūt* i pers. *yāqūt* < grč. *yákundos*.

V. jakuti.

jakūti indecl. adj. (grč.-ar.) *boje kao rubin*.

< tur. *yakuti* < pers. *yāqūti*, v. jakut + ar.-pers. adj. suf. -i.

jālāh! (jālā!) i **jālah!** (jāla!) interj. (ar.) *o bože! bože pomози!* — »Jalāh! reče, posjede dorata« (B. V. 1892 155); »Jalā kardaš! juriš na dušmana« (Vuk, Rječnik).

< tur. *yallah!* < ar. *yā Allāh!* »o bože!«

V. jalakati, jalaknuti.

jalākati, -čēm, vikati »jālāh! jūlah!« (bože! bože!).

Izv. od jalāh! (v.) na isti način kao halakati (v.) od ālāh, alāhati.

jalāknuti, viknuti »jalah!« (bože!). — »Kad li. bolan Turci jalaknuše, / na Srbini je juriš učiniše!« (Vuk IV 159).

Izv. od jalāh! (v.).

jālan m kao i adj. (tur.) *laž; lažan, potvoren, imitacija (predmet)*.

< tur. *yalan* (zapravo *yalgān*) »laž«.

V. jalanija, jalandžija, jalandži, jalandži-dolma, jalan-šahit.

jalandži, indecl. adj. (tur.) *lažan, patvoren*.

jaländži-dölma

< tur. *yalancı*, »lažac«.
V. jaländži-dolma.

jaländži-dölma *f* (tur.) *nadjev u japraku (listu od loze) od pirinča, pečen na ulju. Naziva se ovako, tj. »lažnom dolmom« usljed tog što nije pravi nadjev od mesa i što je ulje upotreb-ljeno mjesto masla.*

< tur. *yalancı dolma*, bukv.
»lažna dolma«, v. kompon. pod
jaländži i dolma.

jaländžija *m* (tur.) *lažac.*

< tur. *yalancı*, »lažac«.

jalanija *f* (tur.-ar.) *patvorina, imi-tacija.* — »O Alija, biser ja-lanija, / dosad sam te pod čisto držala« (I. Z. III 185): »da znam da te za nedragog vezem. / vezla bih te bugarskom svi-lom, / a punila zlatom jala-nijom« (I. Z. I 74).

< tur. *yalani*, v. *jalan* + ar. i
pers. adj. suf. -i.

jalan-šahit *m* (tur.-ar.) *lažni svje-dok.*

< tur. *yalan şahit*, v. kompon.
pod *jalan* i *šahit*.

jalduz *m* i kao adj. (tur.) *pozлата;*
pozlaćen. — »Na avliji u jal-duz -skemliji« (M. H. III 417).

< tur. *yaldız*, »pozлата«.

V. jalduzli, jalduzdžija.

jalduzli, indecl. adj. (tur.) *pozla-ćen.* — »desnom rukom jalduzli čašom« (Ašikl. 33).

< tur. *yaldızlı*, v. *jalduz* + tur.
suf. -lı.

jalduzdžija *m* (tur.) *zanatlija zla-tarskog esnafa koji se bavio pozlatom mahom bakrenih stvari* (v. GZM 1958 117).

< tur. *yaldızıcı*, v. *jalduz* + tur.
suf. -cı.

jaliija (jäljija) *f* (grč.) *pust (pra-zan) prostor uz riječnu ili mor-sku obalu, obala; poveće pra-*

zno mjesto na periferiji grada; ledina, polje. — »Ja usadih višnju na jaliiji, / a iskopah bunar u avliji«. »Zlato Mejra platno bijelila, / na jaliiji, nasred Sarajeva« (Ašikl. 25, 94); »kolika je na Musali jaliija, / još je veća Atlagića kapija« (Sevd. 103); »pa ga snese moru na jaliiju« (Vuk II 431); »Ne bi vetra, zatutnje jaliija«, »Opet jeka stade jaliijama« (Lord 13, 14).

< tur. *yalı* »obala« < grč.
yealós.

V. jalijaš.

jalijaš, -aša *m* (grč.-srp. hrv.) *be-sposlićar, skitnica; neodgojeni skitnica; neodgojeni dječak: sa periferije grada.*

Izv. od *jaliija* (v.).

jälman *m* (tur.) *kundak u puške.* — »kojano je obljevena zlatom, / od jalm ana do gornjeg nišana« (Vuk IV 247).

< tur. *yälman*, »šiljak; vrh, vršak u hladnog oružja; sablja, mač«.

jälta, v. *jafta*.

jämak *m* (tur.) 1. *bajraktarer-zamjenik, zastavnički adutant.* — »Kad ispade sedam jamakova, / A za njima sedam bajraktara« (Lord 13); »Sveg je Alu bajrak poklopio, / a jamaka kita od bajraka (M. H. III 250).

2. *regrut u janjičarskoj vojsci.*

3. *pomoćnik majstora, kalfa.*

4. *vrsta tave sa zavijenim drškom za topljenje masla ili loja* Od ovog je nastalo prezime Jämäković.

< tur. *yamak*: »pomoćnik«

Jämäković, v. *jamak*.

jämān, v. *imam*.

jämčik *m* (tur.) *grubo ćebe sa dugim resama koje se stavlja pre-*

ko sedla, tako da prekriva jednim dijelom i sapi konja. Osaračen je na mjestima gdje se natiče na unkaš i arkaš i mjestimice iznutra postavljen kožom. Sličan je haši, samo je prostije izrade.

< tur. *yamçı* < st. tur. *yam*, što znači isto što i menzil (v.) + tur. suf. -či.

jamūrluk *m* (tur.) *kišobran*. — »Aj saviše mrke *jamurluke*« (Lord 262).

< tur. *yağmurluk* »kišna kabanica« < tur. *yağmur* »kiša« + tur. suf. -luk.

jāncēsedžija, jānkēsedžija *m* (tur.) *džepokradica, lopov*.

< tur. *yankesici* < tur. *yan* »strana« i tur. *kesici* »onaj koji siječe« (nom. agent. od inf. *kesmek* »sjeći«).

jāndan (jāndal, jānda) *adv.* (tur.) *na strani, postrani, sa strane; odvojeno, na osami*. — »Na *jandanu* Limun harambaša« (K. H. I 113); »*jandal* Ajka ata istirala«, »*Janda* sio od Otočca bane« (M. H. III 514. 245).

< tur. *yandan* < tur. *yan* »strana« + tur. postpoz. -dan »od, sa«.

jāndžik *m* (tur.) isto što i *šarpelj*, tj. *seljačka kožna torba koja se nosi obješena sa strane, a znači i torba koja se veže za zadnji dio sedla na konju; tarčug*.

< tur. *yancık* »torba, kesa, čobanska kožna torba, torba koja se veže za zadnji dio sedla na konju«.

Smatram da je neosnovana primjedba Dr Sikirića da »je »jandžik« nastalo od turskog »*yancık*« — konjski oklop«.

jāngija *f* (tur.) *požar, vatra*.

< tur. *yangın* »požar«.

V. *jangi-kula, jangin*.

jāngi-kūla *f* (tur.-ar.) *vatrogasna osmatračnica*.

< tur. *yangın kulesi*, izft. od tur. *yangın* »požar« i *kula* (v.).

jāngin *m* (tur.) *bekrija, boem; lóla*. — »Gdje si bio sarhošu, / gdje si bio *jangine*« (GZM 1907 405); »momci bude mog Milenka sina, / da on ide piti s *janginima*« (Muz. zap. Inst. 3669).

< tur. *yangın* »izgorio; strastven; požar«.

jāničār, v. *janjičari*.

jānija, v. *jahnija*.

jānkēsa *f* (tur.-pers.) *kožna torba koja se nosi sa strane, o bolcu; šarpelj*. — »Metni glavu u *jankesu pasu*« (Vuk III 367). < tur. *yan kesesi* tur. izft. od tur. *yan* »strana« i tur. *kese* < pers. *kīse* »torba«.

jānkēsedžija, v. *jančesedžija*.

jānliš, indecl. adj. i adv. (tur.) *pogrešan, kriv; pogrešno, krivo*.

< tur. *yanlış*.

V. *janlišluk*.

janlišluk *m* (tur.) *pogreška; neispravnost, netačnost*.

< tur. *yanlışlık*, v. *janliš* + tur. suf. -luk.

jānjičāri, jēnjičāri, jāničāri, -ārā, sing. **jānjičār -ārā** *m* (tur.) poznati rod turske vojske koju je osnovao sultan Orhan 1328. g. U početku su vojnici regrutovani od pomuslimanjenih hrišćana. Ukinuti su uvođenjem nizama 1826. g. za vlade sultana Mahmuda II. — »Dotrčase mlađi *janjičari*« (K. H. I 150); »Da on kupi dietcu *jenjičare*« (F. J. I 95).

pàlak

< tur. *yenigeri* < tur. *yeni* »nov« i tur. *çeri* »vojska«.

pàlak *m* (tur.) *prijatelj*.

< tur. *yapalak* »sova: dragi, mili«.

pija *f* (tur.) 1. *drveni građevni materijal, grada; tjelesna grada*. — »Tad ćeš vidjet Alaginu seku. / Ja kakva je vesela joj majka: / ne ima joj para do česara / ni japije do stambol-kapije« (Beh. V 380).

2. *gvozdeni unutrašnji dijelovi mlina za kafu koji služe za mlevenje*.

< tur. *yapi*.

japrak *m* (tur.) 1. *list*.

2. *list od vinove loze*.

3. *vrsta jela: dolma u vinoru listu*.

< tur. *yaprak* »list«.

jāpta, *v. jafta*.

japundžak *m* (tur.) *vrsta bijelog grožđa u Hercegovini*.

< tur. *yapınca* »vrsta grožđa nazvanog po jednom selu u području Miramornog mora odakle je poteklo«.

japundže -eta *n* (tur.) *kišna kabanica; ogrtač od debelog suknja ili čebe sa dugom dlakom kojim se ogrće radi zaštite od kiše i snijega*. — »pa se kriju za Arape sluge. / pokrivaju sablje japundžeti. / da im Marko ne vidi sabalja« (Vuk II 410); »Poslije kiše japundže ne treba«. »Kad je lijepo vrijeme, japundže ponesi. / a na zlome, čini što ti je drago« (Vuk, Posl. 256, 117); »Kupi milje, pokupi fitilje, / A iznesi crveno japundže« (Lord 148).

< tur. *yapınca*, *yapunca*, istog značenja kao kod nas.

jārabi! *interj. (ar.) 1. gospodaru, bože!*

2. »jārabi šūčur!« *hvala ti, gospodaru bože!*

< tur. *yarabbi* < ar. *yā* »o!« i ar. *rabbī* »moj gospodaru«; ar. *šukr* »hvala, zahvala«.

jāračiti, -im *jāračenje n, pripremati (pripremanje) konja za trku; trenirati, dresirati (treniranje, dresiranje)*. — »Svi junaci konje razgledali. Razgledali, pa ih jaračili. / A Alija pod sedlom dorata« (Vuk VII 162).

< tur. (*yarak*), *yaraklamak*

»pripremati konja za borbu«.

jārak, -a *m* (tur.) *oružje, bojna oprema*. — »Istom b'jela zora zabijelila. / stade jeka, a jara-ka zveka, / a eto ti silenih Turaka« (F. J. II 258); »Pod jarakom Diklića Janoša. Na konjicu Bojadinovića« (Vuk, Rječnik); »O kamenu jarak objesili« (B. V. 1890 246).

< tur. *yarak* »oružje«.

V. *jāračiti, ujaračiti, jarakli*.

jārak, -rka *m* (tur.) *prokop za odvođenje vode (jarak uz cestu, jarak u njivi itd.)*.

< tur. *ark* »jarak, kanal«.

jārakli, indecl. *adj. (tur.) ujaračen (konj)*.

< tur. *yaraklı*.

jāramaz, jāramazin *m* (tur.) *nevaljalac; nepristojan; nemiran, nestašan*. — »Carinjane, gole jaramaze, ni Carina bez jaramazina« (K. H. I 157); »za to šalje prvoga vezira, / da po Bosni čera jaramaze, i umiri sve Krajine redom« (Vuk IV 335).

< tur. *yaramaz*, part. imeprf.

3 lice sing. neg. oblik od inf. *yaramak* »valjati, vrijetiti«.

V. *jaramazluk, pojaramaziti se*.

jāramazluk *m* (tur.) *nevaljalstvo; nepristojnost; nemirnost, nestašluk*.

< tur. *yaramazlık*, v. *jaramaz*.
+ tur. suf. *-lık*.

jārān i jārān, -āna *m* (pers.) *prijatelj, drug*. — »Ja sam skoro pošlo uz Carinu, / mati moja sa mojim jaranom« (K. H. I 156); »Vino piju dva mila jarana, / jaran Mujo i jaran Alija« (nar. pj.).

< tur. *yāran* < pers. pl. *yārān*, sing. *yār* »prijatelj«.

V. *jaranica*. *jaraniti*, *jaranstvo*. *sjaraniti* se.

jarānica f, *prijateljica, drugarica, cura s kojom momak ašikuje*. — »već su meni jaranice māni, / što ja nosim mrki fes na glavi« (Muz. zap. Inst. 2463). Izv. od *jaran* (v.).

jarāniti, prijateljevati, drugovati, družiti se. — »Svak iz svoje, pa ćemo jaraniti« (Nar. bl. 161).

Izv. od *jaran* (v.).

jarānstvo, prijateljstvo, drugarstvo.

Izv. od *jaran* (v.).

jarātisati, -išēm, *stvoriti*. — »Kad je Bog jaratiso savjetnike, tajnike i ostale velike činovnike...« (Zembilj III 21).

< tur. *yaratmak* »stvoriti«.

jārdum m (tur.) *pomoć*. — »Budi meni danas u jardumu« (K. H. I 59).

< tur. *yardım*.

V. *jardumdžija*.

jardumdžija m (tur.) *pomagalac, onaj koji pomoć pruža*. — »Kome je kadija davudžija, nek mu je Bog jardumdžija« (Nar. bl. 84).

< tur. *yardımcı*, v. *jardum* + tur. suf. *-cı*.

jardževān, v. *jargovan*

jargovān, v. *jorgovan*

mljeveno žito, narocuo kuru ruž.

< tur. *yarma*, sa istim značenjem kao kod nas < tur. *yarmak* »rascijepiti, rasporiti«.

jāruga f (tur.) *brazgotina; rupa ili pukotina koju bujica izruje*. < tur. *yarık* »brazgotina, pukotina« (od inf. *yarmak* »rascijepiti, rasporiti«).

jāsačiti, braniti, zabranjivati.
Izv. od *jasak* (v.).

jāsak, indecl. (tur.) 1. *zabranjeno; zabrana; naredba kojom se što zabranjuje*. — »Sinoć paša u Mostar mi dođe, / kako pade, odmah jāsak dade, / da hvataju s kijem koga nađu« (S. B. II 20).

2. »jāsak učiniti«, *zabraniti*. — »Car Sulejman jāsak učinio: / da s' ne pije uz ramanzan vino« (Vuk II 417).

< tur. *yasak*.

V. *jasaćiti*, *jasakčija*.

jasākčija m (tur.) *straža; kavaz; lični pratilac, tjeloхранitelj*. — »Der zastavi jāsakčije, naokolo nobetčije« (GZM 1910 103).

< tur. *yasakçı*, v. *jasak* + tur. suf. *-çı*.

Jāsin, -ina *m* (ar.) *ime 36. poglavlja (sure) kur'ana. Jasin se uči »pred dušu« umrljih*. — »Već prida se metno hamajliju, / Uči jasin kod vode bunara« (M. H. III 21).

< ar. *Yāsin*.

jāsmīn, jāsēmīn, čēsmin, -ina *m* (pers.) *biljka Yasminus officinale L., fam. Oleaceae*. — »Mnogeli sam sate provo, / pod penđerom kraj jāsmina« (Sevd. 143); »Zapališe jāsemin čibuke, / u to doba kahva se iznese« (K. H. II 579).

< tur. *yaşemin* < pers. *yāse-min*.

jastuk *m* (tur.) *uzglavlje*. — »Za jastuk se rukom ufatila« (M. H. III 508).

< tur. *yastık*.

V. jastuk-bošča.

jastuk-bošča *f* (tur.-pers.) *jastučnica, navlaka za jastuk*.

V. kompon. pod jastuk i bošča.

Jášar (tur.) *musl. muško ime*.

< tur. *Yaşar*, muško ime < tur. *yaşar* part. imperf. (3 lice sing. imperf.) od inf. *yaşamak* »živjeti«.

jášar (iskriv.), v. kajser.

jáša! jášasun! jášasun! interj. (tur.) *živio!* — »Naš car ima još zemlje, čak ja ša padišu!« (Kočić I 88).

< tur. *yaşa! yaşasın!* imp. od inf. *yaşamak* »živjeti«.

jášmak *m* (jerm.) *koprena od bijelog muslina kojom su se podbrađivale muslimanke koje su nosile feredžu. Na selu po mnogim našim krajevima tako se naziva veliki rubac, povezača za glavu*. — »U feredži bez jašmak« (GZM 1907 406); »Devojke me dobro nose. / Obdan nose za jašmakom. / A u veče u vodicu« (Vuk V 387). < tur. *yaşmak* < jerm.

Jatāgan, -a i **jatāgān**, -āna *m* (tur.) *dugi krivi nož poput sablje koji se nosi za bensilahom, handžar*. — »Povadiše nože jatagane« (GZM 1908 40); »u silave dvije puške male. / među njima noža jatagana« (Vuk IV 298); »Udari je nožem jataganom, / Rusu joj glavu odsjekao« (M. H. I 259). Od ovog je naziv jedne mahale u Beogradu: **Jatāgān-māla**. < tur. *yatağan*.

Jatāgān-māla, v. jatagan.

jatak *m* (tur.) 1. *postelja, ležaj*. — »U odaji, na meku jataku« (M. H. III 117); »baš ko suze djevojačke / prvo jutro na jataku« (Muz. zap. Inst. 2444). 2. *onaj koji pomaže i skriva hajduke i uopšte odmetnike od vlasti i prekršitelje zakona*. — »Ne može biti hrsuzin bez jataka« (Vuk, Posl. 205).

< tur. *yatak*, sa oba značenja kao kod nas.

V. jatakovati.

jatakovati, -ujēm, *prikrivati odmetnike*.

Izv. od jatak (v.).

játor, v. hatar.

jauklāš, -āša *m*, *dragi, momak koji se voli*. — »O Zlatijo, moja kukavice, / imadeš li svoga jauklaša« (K. H. II 157).

< tur. *yavuklu*.

V. jauklija.

jauklija *f* (tur.) *draga, roljena djevojka, odabranica*. — »U selu je moja jauklija. — / kude mi je troji kudioci« (Vuk I 294); »Gdje je Zlatka, tvoja jauklija« (M. H. III 118).

< tur. *yavuklu*.

jávaš, indecl. adj. i adv. (tur.) 1. *blag, spor*.

2. *polako, polagano, tiho*. — »Javaš, Suljo, drago dite moje« (K. H. III 268).

< tur. *yavaş*.

V. javaša, javašati, javašli, javašlija, javašluk, odjavašiti.

javaša *f* (tur.) *sprava (poput malih falaka) kojom se nozdrve u konja zavrnu, da bi konj bio miran, da se ne vrti dok se potkuje*.

< tur. *yavaş*.

javašati *usporiti; smalaksati*. — »Dobri ati sad su javašali,

/ jer su jednu trku izletjeli- (K. H. II 360).
Izv. od javaš (v.).

javašli, indecl. adj. i adv. (tur.)

1. *blag, spor.*

2. *polako, polagano, tiho.*

< tur. *yavaşlı*, v. javaš + tur. suf. -lı.

javašlija *m* (tur.) *onaj koji je spor, tih, lijen ili nemaran.*

< tur. *yavaşlı*.

javaşluk *m* (tur.) *sporost, lijenost; nemarnost; neodlučnost.*

< tur. *yavaşlık*, v. javaš + tur. suf. -lık.

jáver *m* (pers.) *adutant.*

< tur. *yaver* »adutant« < pers. *yâver* »pomagač«.

Jávra (tur.) *musl. žensko ime.* —

»Kolika je na Bembaši trava.

još je ljepša dizdareva Jávra« (Vuk I 386).

< tur. *yavru* »janje«, dakle kao ime »Janje« (isp. »Jánja«).

jávru, indecl. *n* (tur.) *mladunče:*

janje, pile, sokolić itd.

< tur. *yavru*.

V. Jávra, javrum!

jávrum! interj. (tur.) *sokole! ju-nače!*

< tur. *yavrum!* »janje moje! pile moje! sokoliću moj!«

v. javru + tur. posv. zamj. 1. lice sing. -m.

jávta, v. jafta.

jazi-čage, -eta *n* (tur.-pers.) *napisano čage, napisana cedulja.*

V. kompon. pod jazija i čage.

jazidžija *m* (tur.) *pisar.* — »Na očim' mu kapidžije nema, na ustim' mu jazidžije nema« (I. Z. I 201); »on pozivlje k sebi jazidžiju, / pa dovat i jedan tabak knjige« (Vuk II 517).

< tur. *yazıcı*, v. jazija + tur. suf. -ci.

jázija *f* (tur.) 1. *pismo, pisanje; natpis, ono što je napisano.* — »Pa pogleda knjizi niz jaziju« (K. H. I 15).

2. *u kovanog novca ona strana na kojoj je brojem označena vrijednost (druga strana novca je: »tura«); otud je nazvana društvena igra bacanje kovanog novca: »tura-jazija«; »Kozaci su se igrali životom kao da se igraju krajcarima, i velikom broju ispadalo je »jazija« (Sol. II 238).*

< tur. *yazi*, izv. od inf. *yazmak* »pisati«.

V. jazidžija, jazili, jazi-čage, jazma.

jazili indecl. adj. (tur.) *napisan.*

< tur. *yazılı*, v. jazija + tur. suf. -lı.

jázma *f* (tur.) *rukopis, manuskript.*

< tur. *yazma*, nom. action. i part. od inf. *yazmak* »pisati«.

jázuk, -a *m* i **jázuk!** (tur.) 1. *štetat; kaže se: »jazuk je gaziti travu«; »Kad je tako. i jazuk bi bilo. / Vrijedati takoga juna-ka« (Vuk VII 286).*

2. *šteta! žalibože! na sramotu!* »Jazuk tebi i tvojemu šanu, gdje ja sjedim četiri godine, / pa me kadar izbaviti n'jesi« (K. H. I 568); »jazuk ti bilo!« (u ob. gov.).

< tur. *yazık*.

V. jazuklarosum!

jazuklârösüm! interj. (tur.) *na sramotu! žalosno!*

< tur. *yazıklar olsun!* »na sramotu! žalosno!« < tur. *yazıklar* pl. od *yazık*. v. jazuk + tur. *olsun!* imp. 3. lice sing. od inf. *olmak* »biti«.

jē, -éta *n* (ar.) *ime ar. slova »y«.*

< tur. *ye* < ar. *yā'*.

jebândžija, v. jabandžija.

ječërma

ječërma, ječërma, v. dečërma, dečërma.

ječmičak (jačmičak), -ička m (srp. hrv.) otekline. mali čirič koji se pojavljuje kao oboljenje na očnom kapku; prispodabja se zrnju ječma i stoga je izveden deminutiv od ječam. Mislim da je ova riječ kod nas formirana po uzoru na tur. arpacik »ječmičak«, deminutiv od tur. arpa »ječam«, pa se može smatrati turcizmom iako je po etimologiji naša riječ.

ječindija, v. ičindija.

ječpäre indecl. adj. (pers.) od jednog komada, u jednom komadu, cjelovit, bez dijelova.

< tur. *yekpare* < pers. *yekpäre* < pers. *yek* »jedan« i pers. *päre* »komad«.

ječün, -üna m (ar.) zbir, iznos: kaže se: »Koliko ti iznosi ječün kad to sve sabereš?«.

< tur. *yekün* (č. jekjun) < ar. *yäkün*, imperf. 3. lice sing. od gl. *kānā* (*kwn*) »biti, postati«. (Po Salahi-ji ova riječ je došla u tur. j. iz pers. *yekün* »sve zajedno, sve jednako«).

jèdek m (tur.) 1. povodac od julara; uže kojim se vodi konj u povodu. — »Pa odriješi vranca i dogata, / na gavranu sedlo pritishuto, / i povede u jèdeku dogata« (K. H. II 479): »Ti povedi vranca u jèdeku« (M. H. III 266).

2. dugo uže za pripinjanje konja, da može pasti na livadi, a da ne pobjegne. — »Na nogam joj četiri čusteka, / A na glavi četiri jèdeka« (Petran. 411). 3. uže, konopac. —, »otsekoše svlene jèdeke, / povezoše niz vodu Moriša« (Vuk II 620).

4. rezerva, ono što se drži u rezervi za slučaj potrebe, osobito

konj koji se u povodu vodi kao rezerva. — »Begu Rade podmače goluba, a povede jèdeka dorata« (M. H. III 462): »Opremo se Gazi Husrev beže, / i pedeset opremi jèdeka« (K. H. I 19): »Nek' povede hiljadu svatova, / i povede dvanaest jèdeka« (B. V. 1892 172).

5. igra »Jedeka«: podijele se igrači na dvije grupe, pa jedni vuku konopac na jednu, a drugi na drugu stranu« (v. Miodrag. 251).

< tur. *yedek* sa značenjima kao kod nas < tur. *yedmek* »voditi«.

V. jedekile, jedeklija, jedekteš.

jèdekilë, indecl. (tur.) sa *jedekom* tj. sa rezervom, sa rezervnim konjima koji se vode u povodu. — »Ja svatova age Bašagića, / Ličana i ličkog Mustaj-bega, / jedekile i daulbazile« (K. H. II 503).

< tur. *yedekile*, v. jèdek + tur. postpoz. -ile »sa«.

jèdeklija f (tur.) vrsta beza uzvoda. — »Od čistog pamuka može biti pamučna »strikulja«, »jèdeklija« (vrsta »uzvoda«) i »bôr«. Jedeklija i bôr je najljepše tkanje i istovremeno najteže (GZM 1957 10). < tur. *yedekli* < tur. *yedek* »konopac« + tur. suf. -li, tj. bez na pruge, kao da su konopci pruženi.

jèdèkteš m (tur.) jular.

< tur. *yedekdaş*, v. jèdek + tur. suf. -daş.

Jedilëri, Jèdiler m (tur.) turbe sa sedam grobova u blizini džamije za Beglukom (na Bistriku) u Sarajevu.

< tur. *yediler* »sedam njih«, tur. *yedi* »sedam« + tur. suf. za pl. -ler.

jédžek *m* (tur.) *jelo, hrana, jestivo*. — »Ti pripravi gosposka jedžeka / I pripravi piva izobila« (Vuk VII 284); »jer oni (rogači) nisu ni za jedžeka, ni za rakije« (Zembilj II 49).

< tur. *yeyecek*, part. fut. od inf. *yemek* »jesti«.

Jédžūdž i Médžūdž, -ūdža (**Jédūdž i Médūdž**) *m* (jevr.) *neki narod malog rasta koji će (prema muslimanskom vjerovanju) preplaviti čitav svijet pred sudnji dan (kijamet)*.

< tur. *Yecuc*, *Mecuc* < ar. *Yā'gūg*, *Mā'gūg*, »Gog i Magog« < jevr.

jeftinlija *m* (srp. hrv.-tur.) *onaj koji jeftino prodaje*. — »sutra će nam jeftinlija doći, / jeftino će robu prodavati« (I. Z. III 202).

Hibr. r. sa tur. suf. -li.

jège, ège, -eta *n* (tur.) *oštrač, alatka za oštrenje noževa, pila itd.*

< tur. *eğ*.

V. egendija.

jèglèn, jeglènisati, v. eglen, eglenisati.

jegirmiluk, v. jigirmiluk.

Jehúdiya (Jahúdiya) *m* (jevr.) *Jevrejin*. — »Nema više onih starinskih Jahudija, kad u subotu izidi Mošo s Mošinicom i dignu se u šetnju« (Zembilj III 127).

< tur. *Yahudi* < ar. *Yāhūdīyy* < ar. *Yāhūd* < jevr. + ar. adj. suf. -iyy.

jèk *m* (pers.) 1. *jedan, jedinica*. 2. »jèkdur Ālāh«, *Bog je jedan*. — »Jek dur Alah, jedan je Bog« (Andrić, Pripovj. 60).

< tur. *yek* < pers. *yek* »jedan«; tur. *yekdir Allah* »jedini je

Bog« < pers. *yek* + tur. -dir »je« + ar. *Allāh* »Bog«.

V. jekten.

jekindija, v. icindija.

jèkmek, jèkmèkčija, jèkmèščija, v. ekmek, ekmekčija itd.

jèkser, v. ekser

jèksik, v. eksik

jèkten adv. (pers.-tur.) *sasvim, potpuno*.

< tur. *yekten* »odjednom«, v. jek + tur. postpoz. -ten (-den) »od«.

jèlcèn (èlcèn) *n* (tur.) *jedro*. — »Razapeše četiri jelčena« (K. H. I 542); »Šator mu je od zelene svile. / A katarka od suvoga zlata. / I elčeni od srebra kovani« (Vuk VI 79).

< tur. *yelken*.

V. jelčenuša.

jelčenuša *f*, *jedrenjak, lađa na jedra*.

Izv. od jelčen (v.).

jèlek *m* (tur.) 1. *prsluk*. — »Na Osmanu ljetna deisija, / svilen jelek do svilenog pasa« (K. H. II 187).

2. *ženski prsluk jako iskružen, koji se zakopčava pri dnu samo jednim, ili najviše sa tri dugmeta, sasvim blizu jedno do drugog*.

< tur. *yelek* »prsluk«.

jelkòvan *m* (tur.) *ona duža kazaljka na satu koja pokazuje minute*.

< tur. *yelkovan*.

jèljike, v. ilika.

jèmek *m* (tur.) 1. *pripravljeno jelo*, — »jedan sahan jahnije, / i dva suda jemeka« (I. Z. IV 201); »Ružičica sofru meće, / Ljubičica jemek nosi« (Vuk V 388).

jemekna mährama

2. objed, gozba.
< tur. *yemek*.
V. jemekna mahrama.

jemekna mährama *f* (tur.-ar.) *marama* koja služi kao salveta kod objeda.

V. kompon. pod jemek i mahrama.

jemelije, v. jemenije.

jemenidžija *m* (ar.-tur.) zanatlija koji pravi jemenije, mestve, papuče itd.

< tur. *yemenici*, v. jemenije + tur. suf. -ci.

jemènija (emènija) *f* (ar.) rubac (*marama*) od tankog platna, išarana granama, kojim se povezuje glava. — »i na glavu jemeniju šamsku« (K. H. I 68); »a na glavu kapu od kurjaka, / priveza je mrkom jemenijom«, »Opasaću jašar emeniju, / Pokriću se stambolskom čaptijom« (Vuk II 242, V 424).

< tur. *yemeni* < ar. *yāmāniyy* »Jemen« + ar. adj. suf. -iyy. »jemenska roba« < ar. *Yāmān*

jemenije, jemenlije (jēmelije) *f* pl. t. (ar.) 1. vrsta plitkih firala u boji; uvožene su sa Istoka kao jemenska izrada, pa su otud ovako ime dobile. — »pa na noge turi jemenije« (K. H. II 172); »Namamiću koga hoću — / nek izdere jemenije!« (Vuk I 388); »Krenu Meho, obu jemenije« (Lord 121); »On prepinje kovče na tozluke, / A na noge nazu jemeliје« (M. H. IV 331); »Firale u Posavini i Bos. Krajini zvažū se jemenije, u Hercegovini postule...« (Kreš. Čizm. obrt. 134).

2. papuče.

3. »kajsar-jemenije« (iskr. »jašar-jemenije«), crvene firale. — »Sinoć bjehu čizme i kalčine, /

Eno danas kajsar-jemenije« (Kreš. Čizm. obrt. 135). < tur. *yemeni* < ar. *yāmāniyy* »jemenska roba« < ar. *Yāmān* »Jemen« + ar. adj. suf. -iyy. V. jemenija, jemenidžija.

jēmin (ēmīn), -ina *m* (ar.) 1. zakletva. — »Žena se u plač, a hrsuz u krive jemine uzda« (Nar. bl. 54).

2. »jēmin (ēmīn) učiniti«, zakleti se. — »Jesam jemin Bogu učionio, / Da se drugom oženiti neću« (Petran. 379); »Ti si danas jemin učinjela« (Lord 113); »Jer sam Bogu emin učinio, / Da se nikad ne odrečem kumstva« (Vuk VII 324).

< tur. *yemin* < ar. *yāmīn* V. jeminašče.

jēmin, jeminluk, v. emin, eminluk.

jemināšče *n* (ar.-tur.) milostinja koja se dijeli sirotinji po smrti nekog lica za njegovu dušu, kako bi mu bili oprošteni grijesi zbog eventualnih krivih zakletvi za života.

< tur. *yemin akçesi* »pare zakletve«, izft., v. kompon. pod jemin i akče.

jemiščija *m* (tur.) trgovac voćem i povrćem.

< tur. *yemişçi*.

jēndek, v. hendek.

jēndisati, jēnisati, jēnjisati, -išem, nadvladati, nadjačati, nadhrvati, nadigrati. — »Ja Omera rane jēndisale« (K. H. I 521). < tur. *yenmek* »nadvladati, nadjačati« itd.

jēnda, jēnda, jēndija i jēnga, jēnga, jēngija (ēnda, ēnda, ēndija, ēnga, ēnga, ēngija) *f* (tur.) djeveruša, svatica, žena ili djevojka koja ide po nevjestu u svatovima i prati je da ne bi

bila sama među muškarcima. »Redom idu čašice / da nazdrave zdravice: / Zdravo bila, mila jengo, / i ta do tebe!« (Muz. zap. Inst. 2133); »konje sedmake, svate jednake, / svate jednake, jende devojke« (Vuk I 18).

< tur. *yenge*.

V. jendibaša, jendibula, jendiluk, jendijstvo.

jendibaša (èndibaša) f (tur.) *glavna jenda*. — »Sna zaovi ni jatora nema, / Nek bude endibaša Ajki« (Vuk VII 127).

< tur. *yenge başı* »prvak jendi«, izft., v. kompon. pod jenda i baš.

jendibula, jengibula (èndibula, èngibula, èndija büla) f (tur.) *djeveruša, jenda*. — »A kad vidje devet jendibula, / namakoše duvak na djevojku« (F. J. II 250); »A pobježe jendibula mlada« (K. H. I 111); »krnaju je jengibule mlade« (M. H. X 101); »Da je vidiš noću po mjesecu, / Bes svatova i endija bula« (Vuk VII 8).

< tur. *yenge bula* »djeveruša žena«, v. kompon. pod jenda i bula.

jendija, v. jenda.

jendijstvo, žensko djeverstvo. — »Zeni, ago, i meni je drago, / i ja ću ti u jendijstvo poći« (Muz. zap. Inst. 2541).

Izv. od jenda, jendija (v.).

jendiluk, jengiluk m (tur.) *vršenje uloge djeveruše, žensko djeverstvo*. — »Pa će Hanki u jengiluk sići« (M. H. III 263).

< tur. *yengelik*, v. jenda + tur. suf. -lik.

jenga, v. jenda.

jengeča (èngeča, èngija) f i èngeče, -eta n (tur.) *skoba, skobla*.
< tur. *yengeç* »rak«.

jengibula, v. jendibula.

jengija, v. jenda.

jengiluk, v. jendiluk.

jèni, indecl. adj. (tur.) nov. — »U Mostaru na jeni pazaru« (Beh. X 43).

< tur. *yeni*

V. Jenipazar.

Jènipazar (Jèni-Pàzār, Jènji-Pàzār) -ára m (tur.-pers.) *Novi Pazar, najveći grad bivšeg Novopazarskog Sandžaka*. — »Hajde š njima ka Jenji-Pazaru« (Vuk II 229).

< tur. *Yeni Pazar* »Novi Pazar«, v. kompon. pod jeni i pazar.

jènisati, jènjisati, v. jendisati.

jènjičari, v. janjičari.

jèralma f (tur.) *čičoka, morska repa, arapska repa, podzemeljska hruška*.

< tur. *yer elması*, biljka *Heli-anthus tuberosus L.*, bukv. »zemaljska jabuka«.

jergövān, v. jorgovan.

jèribasma f (tur.) *vrsta sočne krušne kruške*.

< tur. *yere basmaz* »ono što na zemlju ne pada«, tur. *yere*, dativ od *yer* »zemlja« i tur. *basmaz*, part. i imperf. neg. 3. lice sing. od *basmak* »pasti, udariti itd.« U našem jeziku gubi se »z« isto kao »čikma« (sokak) mjesto »čikmaz«. Ovaj naziv je možda došao otud, što se ova kruška razbije kad padne na zemlju.

jèrile adv. (tur.) pogotovo; sigurno; iz temelja. — Kaže se: »Ako mu se budeš smijao, onda

jèrišni

jerile neće htjeti pjevati; »a možda toga rata jerile neće biti, nego će se diplomati nadlagivati...« (Zembilj III 96).
< tur. *yerile* »mjestom, s mjestom« (tur. *yer* »mjesto; zemlja« + tur. postpoz. *-ile* »sa«.

jèrišni (pilav), adj., (pilav) od *jerište*.

Izv. od *jerište* (v.).

jèrište, jèrišće i jerište, jèrišće (erište, erišće) *n* (pers.) *domaći rezanci, tanki i dugački, od kojih se pravi pilav* zv. »jèrišni«.
— »Ah moj dragi, moje sitno jèrište« (GZM 1906 501).

< tur. *erište* »domaći rezanci«
< pers. *rište* »usukani konac«.

jèrlaga, v. *jerlu-aga*.

Jèrlagić, v. *jerlu-aga*.

jèrli-aga, v. *jerlu-aga*.

jèrli-beg *m* (tur.) *mjesni beg, beg-mještatinin*. — »Jerli-beže, nevesinjska balijo« (GZM 1906 501).

< tur. *yerli bey* »mjesni beg«.

jèrlija *m* (tur.) *mještatinin, ovdasnji*.

< tur. *yerli* < tur. *yer* »mjesto« + tur. suf. *-li*.

V. *jerli-beg, jerli-kul, jerlu-aga*.

jèrli-kul, jèrli-kol, jèrlu-kul, jèr-lu-kol *m* (tur.) *vojnici mjesnog kola, koji su pod zapovjedništvom dizdara čuvali utvrđene gradove*. — »I tvojijem, care jerlikulim', / po gradovim' mladim kapetanim'« (K. H. I 77).

< tur. *yerli kulu* < tur. *yerli* »mjesni« i tur. *kul, kol* »odred vojske«.

jèrlu-aga, jèrli-aga, jèrlaga, m (tur.) *mjesni aga, mjesni zapovjednik. Od ovog je nastalo prezime Jèrlagić*.

< tur. *yerli aga* »mjesni aga«.

jèrme-džebeliya *m* (tur.-ar.) *poluoklopnik*.

< tur. *yarım cebeli* < tur. *yarım* »pola, polovina« fig. »nepotpun, manjkav« i tur. *cebeli*, v. *džebeliya*.

jèsāp, v. *hesab*.

jèsir, èsir, -ira *m* (ar.) *zarobljenik, sužanj*. — »Ja je jesir, ja je poginuo« (M. H. III 264).

< tur. *esir* < ar. *āsir*.

V. *jesirluk, jesir učiniti*.

jesirluk, esirluk *m* (ar.-tur.) *ropstvo, sužanjstvo*.

< tur. *esirlik*, v. *jesir* + tur. suf. *-lik*.

jèsir učiniti, zarobiti, zaplijeniti. — »Topove im jesir učinio« (K. H. I 41).

Izv. od *jesir* (v.).

jèšil (iskrv. *jašar*) indecl. adj. (tur.) *zelen*. — »Opasaću jašar emeniju, / Pokriću se stambolskom čaptijom« (Vuk V 424).

< tur. *yeşil*.

V. *ješiluk*.

ješiluk, ješirluk *m* (tur.) *pripremljena jaja sa zeljem i rižom*.
< tur. *yeşillik* »zelenje« < tur. *yeşil* »zelen« + tur. suf. *-lik*.

jèteci *pl. m* (tur.) *krila, rubni dijelovi u samara*; — »rubni dijelovi stelje (samar se sastoji od drvenog dijela i »stelje« tj. džake, slamom napunjen dio samara) u samara« (GZM 1953 108).

< tur. *etek* »skut, krila«.

jètīm, *ima* *m* (ar.) *siročić; dijete bez jednog ili bez oba roditelja*. — »Na nj jetimске ruke pritisnemo« (K. H. I 44); »Dok su, kaže, svi jetimi bilji« (Lord 109).

< tur. *yetim* < ar. *yātīm*.

jètmîš num. (tur.) broj 70, *sedam-deset*.

< tur. *yetti*miš.

jèvmi-kijâmet m (ar.) *sudnji dan, smak svijeta*.

< tur. *yevmi-kıyamet* < ar. *yāwmu-l-qiyāmā* < ar. *yāwm* »dan«, ar. *qiyāmā* v. *kijamet*.

jèzân, v. *ezan*

jèzîd, -ida *m* (tur.) 1. *inačija, pr-gav čovjek koji ruži i terorise*. 2. *ljuto, srdito dijete*.

< tur. *yezit* »okrutan, surov«

< ar. *Yâzîd*, ime vladara iz dinastije Umejevića (sina Muavije, osnivača dinastije) (680-683). Zbog Jezidove okrutnosti i postupka prema Muhamedovu unuku Husejinu, njegovo je ime dobilo gore navedeno značenje. Inače ar. *yâzîd* je imperf. 3. lice sing. od *zâdû* (zyd) »povećati se; povećati, dodati« itd.

jîdît, v. *jigit*.

jigirmiluk, igirmiluk (jegirmiluk, girmirluk) m (tur.) *turski dukat kovan za vlade sultana Mahmuda II 1833 g. Ima stari i novi jigirmiluk. Stari je u prometu skuplji*. — »Žuti dukat madžariju, / igirmiluk, mahmudiju, / i carevu medžediju« (Ašikl. 55); »Ne da babo ščerke Džemke bez agaluka, / bez hiljadu i pet stotin' jigirmiluka« (Muz. zap. Inst. 2726).

< tur. *yirmilik* »dvadesnjak« (tur. *yirmi* »dvadeset« + tur. -lik).

jigit, jîdît, džigit m (tur.) 1. *junak, hrabar i odvažan čovjek*. 2. *dobar jahač konja*.

3. *izvršni organ esnafske londže*.

< tur. *yîğit*.

jilduz, ilduz m (tur.) 1. *zvijezda* 2. *cvijet zvjezdani, Callistephus*

chinensie (L.) *Nees*.

< tur. *yıldız* »zvijezda; cvijet zvjezdani«.

V. *Jilduza, jilduznama*.

Jilduza (tur.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Yıldız*, žensko ime, »Zvjezdana«, osn. zn.: »zvijezda«.

jilduznâma f (tur.-pers.) *knjiga koja upućuje kako se po zvijezdama doznaje sudbina čovjeka*. < tur. *yıldızname*, v. *kompon*. pod *jilduz* i *name*.

jögun, jogünast, adj. i jogunica f (tur.) *svoje glav, udarljiv, obijestan, nepokoran*. — »Al' je Ajka jogunica bila« (N. K. II 222).

< tur. *yoğun*.

V. *jogunluk*.

jögünluk m (tur.) *svoje glavost, tvrdoglavost, udarljivost, obijest*.

< tur. *yoğunluk*, v. *jogun* + tur. suf. -luk.

jögurt m (tur.) *vrsta kiselog mlijeka koje se kiseli na jedan poseban način*. — »Ne jedemo ni jogurt« (Nar. bl. 324).

< tur. *yoğurt* »kiselo mlijeko«.

jök! i jök (tur.) *ne! nije! nema*. — »Jok, Halile, lijepog mi dina!« (K. H. II 64); »Çorbe çok, mesa jok« (Vuk, Posl. 349).

< tur. *yok*.

V. *jok džanum! jokluk, joktur, jok vala*.

jök džanum! interj. (tur.-pers.) *ne brate! nije tako, prijatelju! ne može biti!* — »ama pašo — jok džanum, to ni ja ne vjerujem« (Čolak. 25).

< tur. *yok canım!*, v. *kompon*. pod *jok* i *džanum*.

joklâma f (tur.) *regrutovanje, novačenje, regrutacija; prozivanje*. — »Treći put se obćala,

jòkluk

kad je sin izlazio na jokla-
mu...» (Zembilj II 11).

< tur. *yoklama* »regrutovanje«
nom. action. od inf. *yoklamak*
»regrutovati, novačiti«, osn. zn.:
»prozivati, provjeravati, kon-
trollisati«.

jòkluk *m* (tur.) *nemaština, siro-
maština*.

< tur. *yokluk*, v. *jok* + tur.
suf. *-luk*.

jòktur, indecl. (tur.) *nema*. — »A
imaš li djeci kruva? Jòktur,
valaj!« (Vuk V 453): »Udario
jòktur u kesu« (Vuk. Posl.
327).

< tur. *yoktur* »nema«.

jòk valā! interj. (tur.-ar.) *ne, bo-
gme! nije, bogme!*

< tur. *yok vallah!*, v. *pompon*.
pod *jok* i *vala*.

jòl *m* (tur.) 1. *put, staza*. Kaže se:
»u jòl utjerati« tj. dovesti ne-
kog u red, disciplinovati.

2. *staza kod mutapčija*. — »...
posle čega mutapčija ulazi u
stazu »jòl« da bi pristupio
upređanju« (GZM 1957 52).

< tur. *yol*.

V. *joldaš*, *joldžija*, *joldžiluk*,
joluk, *jolpaz*, *joltasi*, *joltava*,
jolteskera.

jòldāš, -āša *m* (tur.) *saputnik;*
drug. — »Hodi, jòldāš,
pijemo vino, / a prođi se kavge
i đavola«, »Ala, kardaš, čudni-
jih prilika! / Ono, jòldāš,
po nas dobro nije« (Vuk II 452,
IV 120).

< tur. *yoldaš* »saputnik«, v. *jol*
+ tur. postpoz. *-daš* u značenju
udruživanja ili zajednice.

jòldžija (*jòldija*) *m* (tur.) *put-
nik*. — »Ja jòldžija, a ti
dovadžija« (K. H. I 322): »Jòl-
džija sam hoću putovati«
(Lord 158).

< tur. *yolcu*, v. *jol* + tur. suf.
-cu.

jòldžiluk *m* (tur.) *putovanje, eks-
kurzija*.

< tur. *yolculuk*, v. *joldžija* +
tur. suf. *-luk*.

jòlpaz *m* (tur.-pers.) *skitnica, bes-
posličar; raskalašenjak*. — »Jòl-
paz je, veliku mi je štetu po-
činio« (Kočić I 27).

< tur. *yolpaz*, bukv. »koji po
putu mnogo hoda, obigrava«,
v. *jol* i pers. *bāz*, pers. osn. od
inf. *bāhten* »igrati«.

jòltasi *m* (tur.-ar.) *sudi za noše-
nje hrane, sastoje se od 2—4
valjkasta suda (tasovi) uklo-
pljena jedan u drugi s poklop-
cem i alkom na najgornjem, te
od dvije šipke koje vežu naj-
donji sud s poklopcem. U nji-
ma se nosi hrana od kuće u du-
ćan, ili iz aščince u dućan, u
kancelariju i kući. Zovu se još i
meterizi (v.)*.

< tur. *yol tası*, tur. izft. v.
pompon. pod *jol* i *tas*.

jòltava *f* (tur.-pers.) *duga tava
odnosno tendžera s vodoravnim
držkom*.

< tur. *yol tavası*, bukv. »putna
tava«, tur. izft., v. *kompon*. pod
jol i *tava*.

jòl-tèskera, **jòlteskera** *f* (tur.-ar.)
propusnica, pasoš.

< tur. *yol tezkeresi*, tur. izft.,
v. *kompon*. pod *jol* i *teskera*.

jòluk, **jòlluk**, (**jònluk**) *m* (tur.) *bra-
šnjenica, hrana za put*. — »Mu-
jo se sprema na vojsku, / draga
mu jònluk spremala« (V. M.
93).

< tur. *yolluk*, v. *jol* + tur. suf.
-luk.

jòndža *f* (tur.) *djetelina*.

< tur. *yonca*.

V. *jondžaluk*.

jondžaluk *m* (tur.) *djetelište*.

< tur. *yoncalık*, v. *jondža* + tur. suf. *-lık*.

jördām, -āma (*jördān*) *m* (tur.) *oholost, ponositost, umišljenost, upeto držanje*. — »od srebrni noža i pušaka, / i od njina velikog *jordama*« (Vuk I 516): »Prodaje *jordan*« (Vuk, Posl. 263).

< tur. *yordam*.

V. *jordamdžija*, *jordamiti*, *jordamli*, *jordamuša*, *zajordamiti*.

jordāmdžija i **jordāmdžija** *m* (tur.) *onaj koji jordami*. — »Ah, moj dragi, jedan *jordamdžija*, / što jordamiš, što mi ne dolaziš?« (Muz. zap. Inst. 3300). < tur. *yordamci*, v. *jordam* + tur. suf. *-ci*.

jordāmiti (*jordāniti*) *pečiti se, ponosito, oholo se držati*. — »što jordamiš, što mi ne dolaziš?« (Muz. zap. Inst. 3300): »znaš li dragi kad smo *jordanili*, / *jordaneči* *jordan* granu vezli« (GZM 1908 255).

Izv. od *jordam* (v.).

jordāmlī indecl. adj. (tur.) *ponosit, upet, ohol*. — »*jordamli* je Džafer alaj-beže, / *jordamli* je da ga Bog ubije« (K. H. II 577).

< tur. *yordamlı*, v. *jordam* + tur. suf. *-lı*.

jordāmuša (*jordānuša*) *f*, *jordam-grana, nekakva dopadljiva grana*. — »A na srijedi grana *jordanuša*, / znaš li, dragi, kad smo *jordanili*« (GZM 1908 255). Izv. od *jordam* (v.).

jōrga *f* (tur.) *vrsta konjskog hoda odnosno konjskog poigravanja pri kome se jahač ne drmusa, nego ugodno na sedlu sjedi*. — »A bajraktar živa mira nejma. / Svom alatu *jorgu* pokazuje

/ Sve mu od bise u visinu klisa« (M. H. IV 97).

< tur. *yorga*.

jōrgan *m* (tur.) *posteljni pokrivač, napunjen pamukom i prošiven*. — »Pokrijte ga svilenim *jorganom*« (M. H. III 141). < tur. *yorgan*.

V. *jorgandžija*, *jorganluk*.

jōrgāndžija *m* (tur.) *zanatlija koji puni pamukom jorgane i prošiva ih, ili trgovac jorganima*. < tur. *yorgancı*, v. *jorgan* + tur. suf. *-ci*.

jōrgānluk *m* (tur.) *platno koje služi kao lice u jorgana*.

< tur. *yorganlık*, v. *jorgan* + tur. suf. *-lık*.

jōrgōvān, **jārgōvān**, **jergōvān**, **jardžēvān**, -āna *m* (pers.) *jorgovan, Syringa vulgaris L. fam. Oleaceae*. — »Bol boluje lijepa Hajrija, / pod orahom i pod *jorgovanom*« (Sevd. 47).

< tur. *erguvan* < pers. *erğewūn* (> ar. *erğuwān*).

V. *adžuvan*, *jorgovani*.

jōrgōvānī, **jārgōvānī**, indecl. adj. (pers.) *boje kao jorgovan*.

< tur. *erguvani* < pers. *erğewānī*, v. *jorgovan* + ar.-pers. adj. suf. *-ī*.

jūfka (**jūhka**, **jūpka**) *f* (tur.) *na tanko razvijeno, rasukano tijesto za spravljanje raznih pita, slatkih i slanah*. — »Kakve *jufke*, taka i pita« (Nar. bl. 80): »Kakvu ko pitu želi jesti, onake i *jufke* razvija«, »Probitačno mu bilo kao jarcu *jufka*« (Vuk, Posl. 125, 263).

< tur. *yufka* (prema Salahi-ji od ar. *ufqa* »tanka kožica«).

jūhka, v. *jufka*.

Jūka, v. *Jusuf*

jükluk

jükluk *m* (tur.) *dolap pričvršćen uza zid sobe, u kojem se drži preko dana posteljina.*

< tur. *yüklük.*

jüksuk *m* (tur.) *naprstak, napršnjak.*

< tur. *yüksük.*

jülär, ülär, -ära *m* (grč.) *oglavina i povodac za konja od užeta.* — »Natakoše dvanaest julara« (K. H. I 127); »Ular s konjem ide« (Vuk, Posl. 332).

< tur. *yular* < grč. *eulëra.*

V. *zajulariti.*

jümačiti, jumačenje, izvoditi šare i ukrase na narodnoj nošnji; izvođenje šara i ukrasa. — »Pri dnu se pregača šara, odnosno »jumači« obično kupovnom vunicom raznih boja, najviše crvenom«, »Veza i ukrasa na košulji ima mnogo, naročito kod djevojaka i mladih žena. Najviše se ceni »jumačenje« tj. izvođenje šara utki vanjem »na dasku« od raznobojnog pamuka ili svile« (GZM 1957 10, 11).

Izv. od *jumak* (v.).

jumak (umak) 1. *klupče; mosur na koji se namotava svila ili zlatni i srebrni konac.* — »Do sad si mi žuti dukat bio! / Od sad si mi na jumaku zlato«, »Privi se k milom djeveru / kakono zlato k jumaku« (Vuk V 225, 53); »Mara mota sa jumaka zlato« (Kašik. I 184).
2. *šara na narodnoj nošnji.* — »Ispod »jumaka« na pregači prišije se opletena traka...« (GZM 1957 11).

3. *mali sud od bakra sa repeljkom za zahvatanje vode.*

< tur. *yumak* »klupče, mosur konca«.

V. *jumačiti.*

jümrja *f* (tur.) *vrsta kazandžijske alatke.*

< tur. *yumru.*

jümruk *m* (tur.) *stisnuta šaka.*

< tur. *yumruk.*

Jünän, ána *m* (grč.) *Grčka.* — »I Junanu natrag popuštijo, / Tesaliju sve je povrnuo« (Lord 106).

< tur. *Yunan* < ar. *Yünän*

< stgrč. *Yonia.*

jünbasma *f* (tur.) *vrsta tkanine koja se upotrebljava za pravljenje dušeka.*

< tur. *yiin-basma* < tur. *yiin* »vuna« i tur. *basma* »platno«.

jünga *f* (tur.) *mjera za težinu, naročito za maslo i vunu; težina jedna oka i po.* — »Daj mi, Mujo, jednu jungu zlata« (M. H. X 107).

< tur. *yonga* »trijeska, iver«.

Jünus, Júnuz (jevr.) *musl. muško ime.*

< tur. *Yünüs* < ar. *Yünus.* lično ime, ime pejgambera Jo-ne < jevr.

jüpka, v. jufka

jüriš, -iša *m* (tur.) *navala, napad.* — »Među cure juriš učinio« (K. H. I 520).

< tur. *yürüüş* izv. od *yürümek* »ići, hodati, napredovati«.

V. *jurišati, juriti, jurun!*

jurišati, navaljivati, napadati.

Izv. od *juriš* (v.).

jüriti, trčati, brzo ići naprijed.

< tur. *yürümek* »ići, hodati, napredovati«.

Jüruci, -ükä (sing. **Jürük**) *m* (tur.) *tursko pleme turkmenskog porijekla. U početku su bili nomadi — stočari, a kasnije su postali zemljoradnici i nastanili*

se u raznim krajevima Male Azije, Trakije i Makedonije. Zadržali su mnoge svoje posebne običaje. — »Sve Juruke i Bugare mlade« (Vuk, Rječnik).

< tur. *Yürük*, osn. zn. »nomad. skitač« (< tur. *yürümek* »ići, kretati se«).

Jürük *m* (tur.) pripadnik janjičarske pomoćne vojske. Juruci su imali naročiti zadatak da pred vojskom uređuju puteve, da dovode u red mostove itd. < tur. *yürük*.

Jürun! interj. (tur.) naprijed! navalite! »Dok zavika beg Mustajbeg lički: / J u r u n, braćo, moji bajraktari!« (K. H. II 378). < tur. *yürün!* imp. 2. lice pl. od inf. *yürümek* »ići, hodati. napredovati«.

Júso, v. Jusuf

Júsuf, hipok. **Júso**, **Júka** (asir.) *musl. muško ime*.

< tur. *Yusuf* < ar. *Yūsuf*, muško ime, ime pejsambara, sina Jakubova, Jozef < asir.

Jūsuk, v. juzuk.

juvālaci, -lākā pl. t. (tur.) *vareni kolačići od mesa sa pirinčem i bijelim lukom*.

< tur. vulg. *yuvalak*, knj. *yuvarlak* »okrugao, kuglica«.

jüz, num. (tur.) broj 100, stotina. < tur. *yüz*.

V. juzbaša.

jüzbaša *m* (tur.) kapetan, zapovjednik buljuka. Od ovog je došlo prezime Jüzbašić. — »On doziva dv'je juzbaše« (Ist. bl. II 268).

< tur. *yüzbaşı*, tur. izft., v. kompon. pod jüz i baš.

Jüzbašić, v. juzbaša

jüzuk, **jūsuk** *m* (tur.) prsten. — »Eto, Meho, para carevica, / stan češ meni od nje sakovati, / što ostane da je za j u s u k a« (I. Z. III 77). < tur. *yüzük*.

K

kàar, kâr, v. kahar.

kaàarli, kârli, v. kaharli

kâba, indecl. adv. i adj. (tur.) 1. *krupno, golemo.*

2. *sirov, neotesan, prost, grub.*

< tur. *kaba*.

V. *kabast*, *kabaš*.

Kâba, v. Čaba.

kabadâhija, kabadâhija i kâbadahija m (tur.) *grubi dahija, nasilnik.*

< tur. *kabadayn* »onaj koji se prikazuje junakom«, v. kompon. pod *kaba* i *dahija*.

kabâet, v. kabahat.

kabâhat (kabâat, kabâjet, kabâet) m (tur.) *krivica, krivnja.*

< tur. *kabahat* < ar. *qabâha*.

V. *kabahatli, kabahatlija, kabahatluk*.

kabahâtli indecl. adj. (ar.-tur.) *kriv, griješan.*

< tur. *kabahatli*, v. *kabahat* + tur. suf. *-li*.

kabahâtlija m (ar.-tur.) *krivac, griješnik.*

< tur. *kabahatli*, v. *kabahatli*.

kabahâtluk m (ar.-tur.) *krivica, krivnja.*

< tur. *kabahatluk*, v. *kabahat* + tur. suf. *-luk*.

kabâjet, v. kabâhat.

kâbare f pl. t. (tur.) 1. vrsta ženskog pojasa od kadife, ukrašen metalnim tokama ili granama. obično srebrnim. — »Vrh nje kratak jelek postavila, / a po njemu srmali *kabare*« (K. H. II 311).

2. *vrsta toka: krupne srebrne pločice na dečermama.*

< tur. *kabara* »mali klinčici sa širokim glavama, žute ili srebrnaste boje, kojim se ukrašavaju drveni predmeti (sanduci, stolice, nalune itd.)«.

kabârisati, kabârdisati, -išem, naduti se, oteći, nabreknuti. — »Jedan gradski tata, što mu je trbuh *kabarisao* od pive...« (Zembilj III 49).

< tur. *kabarmak* »naduti se, oteći«.

kâbast adj., krupan, velik, golem. — »Zametnut ću *kabasto* veselje« (M. H. III 558); »Usljed *kabasto*g perja ona (kukuvija) nam nekako izgleda i mnogo krošnjavija« (Hirtz, Rječnik).

Izv. od *kaba* (v.).

kâbâš, -âša m (tur.) *vrsta grubog, prostog gunja.* — »Zimi su se ranije mjesto koporana nosili gunjevi »čebetaši« ili »*kabâši*«. Prvi su bili od sukna, koje je na unutrašnjoj strani imalo

kratke bičeve, uvijene kao jag-njeća koža, tj. krpno. K a b a-š i su pak krojeni od »bugar-skog« sukna. Bogatiji su obično nosili »čebetaše«, a siromašniji »k a b a š e« (GZM 1956 90).
Izv. od kaba (v.).

kābil indecl. adj. i adv. (ar.) 1. *moгуćan*. — »K a b i l nebi-dem nalaziti, / Nit' im smorta ni života nema« (Lord 231).

2. *moгуće*. — »Da je k a b i l, duše bi mu svoje dao, toliko ga voli« (u ob. gov.).

< tur. *kabil* »moгуćan; moguće« < ar. *qābil* »koji prima, koji uzima«, part. akt. od *qābilā*, *qabūl* (qbl) »primiti, uzeti, privoljeti«.

V. kabul, kabuliti, okabuliti.

kabila f (ar.) *pleme, rod*.

< tur. *kabile* < ar. *qabilā*.

kabristān, -āna m (ar.-pers.) *groblje*.

< tur. *kabristun* < pers. *qabristān* < ar. *qabr* »grob« + pers. suf. za građenje imenica mjesta -*stān*.

kābūl, indecl. adj. (ar.) *primljen, uslišan, prihvaćen*. — »Kod Boga mu dova k a b u l bila« (K. H. I 338).

< tur. *kabul* < ar. *qabūl* »pri-manje, privola«.

V. kabuliti, kabulosum! okabu-liti.

kabūliti, *pristati, prihvatiti, usvo-jiti*. — »Tko k a b u l i da je kurvin sin?« (Nar. bl. 170).
Izv. od kabul (v.).

kabūlōsum! i **kābūlōsum!** interj. (ar.-tur.) *kod boga ti bilo prim-ljeno (ovo tvoje dobročinstvo); Na ovaj način se zahvaljuje onaj kome se dadne kakav dar ili milostinja*. — »Hvala, brate. k a b u l o s u m, da Bog da, da hadžija postaneš« (Čolak. 36).
< tur. *kabul olsun!* »neka je

primljeno! (kod boga)«, v. kabul i olsun!

kābur m (ar.) *grob, raka*. — »u k a b u r nas zatvoriti« (Zb. XXVIII sv. 2 240); »Napored im k a b u r iskopali, / tudi su im dženazu klanjali« (Muz. zap. Inst. 1813).

< tur. *kabir* < ar. *qabr*.

V. kabristan, kaburdžija.

kaburdžija m (ar.-tur.) *grobar*.

< tur. *kabirci*, v. kabur + tur. suf. -ci.

kabūtija, v. čabutija.

kābz, v. kavz.

kābza, **kāvza**, **kāmza** f pl. **kābze** i **kābzeta** (ar.) *držak od sablje, noža, handžara itd., odnosno okov oko drška od drveta, kosti ili nečeg drugog*. — »Na nožu joj srce izvadio, / na k a m z a m a bile džigerice« (GZM 1907 637); »Ja se sageh da kopču odapnem, / zape meni k a m z a od handžara« (I. Z. II 95); »Pa begovu sablju dofatila, / K a b z e t a joj na odaju baci, / Golu sablju beše ugrabila« (ovdje k a b z e t a znače kori-ce) (Lord 287).

< tur. *kabza*, *kavza* »držak« < ar. *qabḏa* »šaka, pesnica; držak«.

V. ukavziti.

kačak m (tur.) 1. *odmetnik od vlasti; bjegunac*.

2. *prokrijučarena stvar: kačak duhan, kačak mal* itd.

< tur. *kaçak* izv. od inf. *kaçmak* »pobjeći, bježati«.

kačamak m (tur.) *vista jela spravljena od kukuruzna brašna, pura*. — »prostrijeću mu abanetinu, / nek se valjuška, / skuhaću mu kačamaka, / nek se nagrca« (Muz. zap. Inst. 2737).

< tur. *kaçamak*.

kačërisati

kačërisati, -išem, pobjeći.

< tur. *kaçar*, imperf. 3. lice sing. od inf. *kaçmak* »pobjeći«

kačkävälj, **kaškävälj**, **keškävälj**, -älja *m* (tal.) *vrsta masnog žutog sira, odličnog kvaliteta, koji se prodaje u manjim i većim kolotovima.*

< tur. *kaşkaval* < tal. *caciocavallo*.

kačkin *m* (tur.) *bjegunac.*

< tur. *kaçkın*, izv. od inf. *kaçmak* »pobjeći, bježati«.

kāda, *v.* kaduna.

kadaif *m* (ar.) *vrsta slatkog jela. Sirovi kadaif se pravi ovako: napravi se žitko tijesto od bijelog brašna i jaja i stavi se u posudu koja je s donje strane šupljikava. Onda se iz tog suda sipa tijesto na jednu veliku tep-siju (demirliju) koja je dobro zagrijana žarom koji je stavljen ispod nje. Na taj način se dobiju tanke niti pečenog tijesta koje se diže sa tepsije i hladi. Od ovog sirovog kadaifa spravlja se kadaif za jelo tako što se natrpa u duboku tepsiju, na njeg se istrese određena mjera masla pa se peče u štednjaku ili na pekari. Kad je pečen zalije se gustim ključalim šerbetom od šećera.*

< tur. *kadayıf* < ar. pl. *qaṭā'if* sing. *qaṭīfā*, *v.* kadifa.

V. kadaifnjak.

kadaifnjāk, -āka *m* (ar.-srp. hrv.) *dublja tepsija s izrezima po okolici u kojoj se peče kadaif. Izv. od kadaif (v.).*

kādar, **kāder**, indecl. adj. (ar.) *moćuan, sposoban, koji je u stanju da nešto učini.* — »a kadar sam stići i uteći! i na strašnu mjestu postajati.«
»Kad si kadar, airli ti bilo!«

(Vuk III 12, V 423); »koji nije kadar platit' vina u mehani za potrebna druga« (Vuk, Posl. 239).

< tur. *kadir* < ar. *qādir*, part. akt. od *qadarā*, *quḍrā* (*qḍr*) »biti u stanju nešto učiniti; moći«.

kādara (iskr.), *v.* gadara.

kāde, *v.* kaduna.

Kadërije, **Kadirije** *f* (ar.) *pripa-dnici derviškog reda koji je osnovao 'Abdu-l-qādir āl-Gilānī, za vladavine Seldžuka u XII vijeku.*

< tur. *kadirî* < ar. *qādirıyy* »kadirovski« (ar. *Qādir*, skraćeno od »Abdu-l-qādir« + ar. adj. suf. *-ıyy*).

kadifa *f* (ar.) *svilena baršunasta tkanina; svileni rutavi samt.* — »A avlija crljena kadifa« (M. H. III 328).

< tur. *kadife* < ar. *qaṭīfā*.
V. kadiflija.

kadifa, **kadifica** *f* (ar.) *cvijet Tagetes erectes L., Tagetes patulus L.* — »od latife i male kadife« (GZM 1910 521).

< tur. *kadife çiçeği*, izft. *v.* kompon. pod kadifa i čiček.

kadiflija *f* (ar.-tur.) *kapa ili odjeća od kadife.*

< tur. *kadifeli*, *v.* kadifa + tur. suf. *-li*.

kādija *m* (ar.) *šerijatski sudija.* — »da je pamet do kadije kao od kadije«, »Ne zna rakija što je kadija« (Vuk, Posl. 50, 199); »Kadija obi ničah učinio« (M. H. III 251).

< tur. *kadı* < ar. *qāḍī*, *qāḍin*, part. akt. od *qaḍā* (*qḍy*) »suditi«.

V. kadiluk.

kadiluk *m* (ar.-tur.) *1. kadijsko zvanje.*

2. nadležno područje jednog kadije: srez. Turska carevina se dijelila na vilajete, vilajeti na sandžake, sandžaci na kadiluke, kadiluci na nahije, nahije na sela i gradove, a gradovi na mahale. »može li biti riba bez vode, / riba bez vode, ptica bez gore, / a Banja Luka bez kadiluka« (Muz. zap. Inst. 2931).

< tur. *kadılık*, v. *kadija* + tur. suf. *-lık*.

Kadrija (ar.) *musl. muško ime*. Ako iza imena dođe »aga«. »beg« ili »efendija«, onda otpada naš nastavak -ja: Kadri-aga. Kadri-beg. Kadri-efendija.

< tur. *Kadri*, muško ime, »Sudbinski« < ar. *qadriyy* »sudbinski, onaj koji je vezan za sudbinu« (ar. *qadr* »sudbina«, udes. božja volja« + ar. adj. suf. *-iyy*).

Kadrija, hipok. **Kâdra** (ar.) *musl. žensko ime*. Ovo se ime obično nadijeva djetetu koje se rodi na Lejlei-Kadr, 27. noć ramazana. < tur. *Kadriye*, žensko ime. »Sudbinska« < ar. *qadriyyâ* »sudbinska« (ar. *qadr* »sudbina«, udes. božja volja« + ar. adj. suf. za f. *-iyyâ*).

kāduna, kâda, kâde f (tur.) *gospoda, ugledna žena; dobra domaćica*. — »Gdje gledaju stambulske kadune« (M. H. III 7); »pa on pita mladu nevu, Adem kadun: / Šta je tebi, Adem-kado, mlada nevjesto?« (Sevd. 201); »Knjigu piše kade Bajčićeva« (M. H. X 51).

< tur. *kadın* < tur. *hatun*, stariji oblik *katun* (u pers. *hātūn*, u ar. *hātūn* »žena«).

V. kadun-butići, kadundžika. kadun-đubegi.

kādun-butići m pl. (tur.) *posebna vrsta kolačića, čufteta koji se začínjavaju limunom*.

< tur. *kadın* *budu*, bukv. »ženski but, žensko bedro«, izft. v. kompon. pod kaduna i but.

kadundžika f (tur.) *ženica, gospođica, kadunica*. — »i biti ćeš kadundžika mlada, / i često ćeš na teferić ići«, »Još ću povest moju kadundžiku, / ti povedi tvoju Vlahinjicu« (Vuk III 456).

< tur. *kaduncuk* »ženica« (dem. od *kadın* »žena«).

kādun-đubegi m (tur.) *vrsta slatkog jela: okrugli komadi od tijesta koje je zakuhanu od nišesteta, bjelanceta od jaja i kajmaka koji se, pošto se ispeku, zaliju ukuhanim šećerom*.

< tur. *kadın göbeği*, bukv. »ženski pupak«, izft. od tur. *kadın* »žena« i tur. *göbek* »pupak«.

kâf m (ar.) *ime arapskog slova* »q«.

< tur. *kaf* < ar. *qāf*.

kafâna f (ar.-pers.) *kavana*.

< tur. *kahvehane*, v. kompon. pod kahva i hane.

kâfaz m (pers.) 1. *karirano platno, karirana bošča*.

2. »âl-kâfaz«, *crvena karirana bošča, crveni karirani vao*. — »Izmami je na čardak, / podera joj al-kafaz / i svilenu košulju« (Muz. zap. Inst. 2808). Skraćeno od kafazli, kafazlija (v.).

kâfaz, v. kafez.

kafâzli, kafêzli, indecl. adj. (pers.-tur.) 1. *kariran*. — »na djevojci kafazli-dimije« (Muz. zap. Inst. 59).

2. *sa drvenim rešetkama na prozorima*. — »Heto dođe kafazli jodaji« (Lord 231).

kafâzlija

3. zatvoren, nastanjen u sobi sa drvenim rešetkama. — »L'jepo ime kafazli-Ružica, / Štono mi je u kafezu rasla« (Vuk VII 89).

< tur. *kafesli*, v. kafez + tur. suf. -li.

V. kafazlija, kafezlija.

kafâzlija *f* (pers.-tur.) *basma* na kocke, karirano platno; bošča na kocke, bošča »ukafaz«. — »Čuli mene moja mila seko! / Ti se pokri boščom kafazlijom« (S. B. I 7).

< tur. *kafesli* »kariran«, v. kafez + tur. suf. -li.

kafâzlija, v. kafezlija.

kafêdžija, v. kahvedžija.

kafênisati, v. kahvenisati.

kâfez, kâvez, kâfaz *m* (pers.) 1. krletka.

2. drvene rešetke na prozorima u starinskim kućama (mušepci). Otud se naziva i soba koja ima ove rešetke kafez-odaja, kafaz-odaja, ili samo kafez, kafaz. — »A kad dođe u kafaz-odaju«, »Tu će tebe, sine, zaiskati, / iz kafeza tebe izvaditi« (K. H. II 29, I 150); »Kad otvori od kafaza vrata« (Lord 155); »kojano je u kavezu rasla« (Vuk I 271).

< tur. *kafes* »krletka; drvene rešetke na prozorima« < pers. *qafes* (i u ar. *qafaş*).

V. kafazli, kafazlija, kafezlija, kafez-bez, ukafaz.

kâfez-bêz, kâfaz-bêz *m* (pers.-ar.) *vrsta* kariranog beza: kocke po bezu od podebljanih žica osno-ve i potke.

V. kompon. pod kafez i bez.

kafêzli, v. kafazli.

kafêzlija, kafâzlija *f* (pers.-tur.)

1. osoba koja živi u kafez-odaji, tj. u sobi sa drvenim rešetkama

na prozorima. — »Podaj njemu kafazliju Ružu« (K. H. II 28).

2. dio odjeće koji je od kariranog platna.

< tur. *kafesli*, v. kafez + tur. suf. -li.

kâfir, kafirluk, v. ċafir, ċafirluk.

kâftan *m* (pers.) *vrsta* duge gornje haljine, bez postave, obično od čohe. Po kaftanu se veže pojas tzv. »kušak«. — Digni kaftan, lijepa djevojko« (N. K. II 222); »Sad će mene reći moja Mara, / da devojci svilen kaftan skidam« (Vuk I 267).

< tur. *kaftan* < pers. *haftān*.

kâhar (kâar, kâr) *m* (ar.) 1. žalost, tuga, briga. — »Bez kahara i teška mejdana«, »Od kahara i žalosti teške« (M. H. III 230, 398); »Gotov kao baba na kâr« (Vuk, Posl. 45).

2. ružnja, pogrda, nasilje.

< tur. *kahr* < ar. *qahr*. V. kaharan, kaharli, kahar učiniti, kahriti se, kahren-džebren, okahariti (se).

kahârli (kârli) indecl. adj. (ar.-tur.) *žalostan, brižan, neveseo, snužden, tužan*. — »A taj vezir dertli i kaharli« (K. H. I 93); »Karli jesam, večerala n'jesam, / Zbog dragoga da ga bog ubio« (I. Z. Hercceg. 64); »Što si karli, moja jetrvica« (Kurt, I 259).

< tur. *kahrılı*, v. kahar + tur. suf. -li.

**kâhar učiniti, ožalostiti, nanijeti tugu i žalost, zadati nevolju, nasilje učiniti. — »Nemoj rano otvarati vrata, / brata moğa kahar učiniti«, »Mogo bi te kahar učiniti, / na Popini tebe dočekati, / razbit svate, otet Hlivanjkinje!« (M. H. III 137, 201).
Izv. od kahar (v.).**

kahkaha *f* (ar.) *smijanje grohotom*. — »Pa se bane kahkahom smijao« (Lord 277).

< tur. *kahkaha* < ar. *qahqaha*.

kähpe, *v.* kahpija.

kahpeluk *m* (ar.-tur.) *neozbiljnost prevrtljivost, obijest*. — »Ne zna šta radi od velika kahpeluka«, »Šta te je uhvatio kahpeluk? (u ob. gov.).

< tur. *kahpelik*, *v.* kahpija, kahpe + tur. suf. *-lik*.

kähpija (kápija) *f* i **kähpe** *n* (ar.) *bludnica, kurva; pokvarenjak*. — »Oh Fatija ti jedna kahpijo« (K. H. II 368).

< tur. *kahpe* < ar. *qahbä*.

V. kahpeluk, kahpijati se, kopile, kopilan.

kahpijati se, *blud provoditi; skitati se*. — »Izlaze jedne fištrije. što se po vazdan kahpijaju po korzu i parkovima...« (Zem-bilj II 4).

Izv. od kahpija (*v.*).

kähren-džëbren, *adv.* (ar.) *nä silu, nãzör*.

< tur. *kahren-cebren* < ar. *qahrän-ğäbrän* »zörom i nasiljem, na silu«.

kahrimän, -ána *m* (pers.) *junak*. — »Mustaj-beže, ako boga zna-deš. / izgiboše do dva kahrimana!« (K. H. II 378).

< tur. *kahraman* < pers. *qahramän*.

V. Kahriman, kahrimanluk.

Kahrimän, -ána, *hipok. Kähro* (pers.) *musl. muško ime*.

< tur. *Kahraman*, muško ime, »Junak« < pers. *qahramän* »junak«.

kahrimánluk *m* (pers.-tur.) *junastvo*.

< tur. *kahramanlık*, *v.* kahriman + tur. suf. *-lık*.

kähriti se (käríti se), *žalostiti se, brinuti se*. — »Nemoj se kariti, doč' će on« (Kočić I 39).

Izv. od kahar (*v.*).

kähva (kåfa, káva) *f* (ar.) 1. *kafa*. — »Nosi crnu kahvu na tabaku« (M. H. III 253).

2. *kafana*. — »Po kahvama i po hanovima« (K. H. I 98).

< tur. *kahve* < ar. *qahwä*, što je u početku značilo »vino«, kasnije »pržena zrna biljke *bunn*« ili »*bün*« i najzad »kafa — napitak«.

V. kahvaji, kahvaltija, kahvana, kahva-parasi, kahvèdžija, kahvenisati, kahvenjaci, kahveodžak.

kahvåji, indecl. *adj.* (ar.-pers.) *kahvast, smeđ poput kafe*. — »Ljudi vele da je sumbul mavi, / a ja velim nije već kahvaj« (Beh. VIII 271).

< tur. *kahvevi*, *v.* kahva + ar.-pers. *adj.* suf. *-i* sa prethodnim dodatkom pomoćnog glasa »v«.

kahvåltija *f* (ar.-tur.) *doručak*.

< tur. *kahvaltı*, tur. izft. od tur. *kahve* »kafa« i tur. *alt* »pod, dolje«, bukv. »pod kafom«.

kahvåna *f* (ar.-pers.) *kafana*. — »izgorješe hani i hamami, / i kahvane i džamije bijele« (S. S. 66).

< tur. *kahvehane*, *v.* kompon. pod kahva i hane.

kähva-paråsi, indecl. *supst.* (ar.-pers.) *malo novca, koliko je potrebno da se plati kafa u kafani*.

< tur. *kahve parası*, bukv. »kafeni novac«, tur. izft. *v.* kompon. pod kahva i para.

kahvèdžija, kavèdžija, kafèdžija, *m* (ar.-tur) 1. *naj koji kuha kafe; onaj koji drži kafanu*. —

kahvènisati

»ona Ibru nađe kah ved ži-ju« (M. H. III 231).

2. *onaj koji voli da pije kafu, ili koji mnogo pije kafu; kaže se:* »on je veliki kah ved žija«

< tur. *kahveci*, v. kahva + tur. suf. -ci.

kahvènisati, -išēm, *piti crnu kafu*.
Izv. od kahva (v.).

kahvenjáci, -ákā, pl. m, *sude za grijanje vode za kafu i za kuhanje kafe*.

Izv. od kahva (v.).

kahve-òdžāk, kàhvodžāk. -āka m (ar.-tur.) 1. *otvoreni odžak koji služi samo za kuhanje kafe*.

2. *manja soba u društvenim prostorijama ili ustanovi u kojoj se kuha kafa*.

< tur. *kahve ocağı* »kafeni odžak«, tur. izft. v. kompon. pod kahva i odžak.

kaigdžija, v. kaikčija.

kāik, kājik, kājak m (tur.) *čamac, čun*. — »u mali je kaik uskočio, / do demije kaik dočerao« (M. H. III 30).

< tur. *kayık*.

V. kaikčija.

kaikčija, kaigdžija, kajikčija, kajirgdžija m (tur.) *onaj koji goni čamac, krmar, čamčar*. — »kaigdžije u kaicima prevoze ljude iz Beograda u Zemun« (Vuk, Rječnik).

< tur. *kayıkçı* v. kaik + tur. suf. -çı.

kāil, kājil (kāio), indecl. adj. (ar.) *sporazuman, spreman, voljan*. — »Ako s' kail Zlatom s' oženiti« (M. H. 119); »Ljubović se kajil učinio« (K. H. I 24): »bliže k mene da se udarimo. / kao sam mejdan dijeliti« (Vuk III 36).

< tur. *kail* »sporazuman, spreman, voljan« < ar. *qā'il* »onaj koji govori (potvrđno)«, dakle »koji pristaje«; part. akt. od *qālā, qawl (qwl)* »reći, govoriti« V. kajliji, najkajliji, skajliti se.

kaima, kajima f (ar.) *turski papirni novac (u biv. Turskoj Carrevini)*.

< tur. *kaime* »papirna novčanica, novčano pismo« < ar. *qā'imā* »stup«.

kāin, kājın m (tur.) *šura, ženin brat*. — »Onda veli bane od Viper: / Moj kaine, deli Kraljeviću!« (F. J. I 57).

< tur. *kayın*.

V. kain-peder.

kāin-pèder, kājın-pèder m (tur.-pers.) *punac*.

< tur. *kayınpeder*, v. kompon. pod kain i peder.

kaisija, v. kajsija.

kāiš, kājış m (tur.) 1. *remen; kožni opasač*. — »U svakog su na kaiš opanci«, »Dok nazujem na kajiš opanke« (M. H. III 30, 489).

2. *prstenasti krug od kovine kao obruč*. — »Na dobijene kutije stavljaju se »kaiše vi«. To su prstenasti krugovi koji služe kao pojačanje kutijama« (GZM 1957, 75).

< tur. *kayış*.

V. kaišar, kaišarluk, kaišlije.

kāišār, -óva m, *zelenoš, lihvar*.

Izv. od kaiš (v.).

kaišārluk m (tur.-srp. hrv.) *zele-naštvo, lihvarstvo*.

Hibr. r.: v. kaišar + tur. suf. -lik.

kaišlije, kajišlije, pl. t. (tur.) *vrsta opanaka: opanci s kaiševima*.

< tur. *kayışlı*, v. kaiš + tur. suf. -lı.

kaja *f* (tur.) *litica, stijena. klisura.*

tur. *kaya* »klisura«.

V. Kajabaša.

Kajabaša *f* (tur.) *ime klisure više Travnika.*

< tur. *kayabaşı* »glavna klisura«, tur. izft. v. kompon. pod *kaja* i *baš*.

kajak, v. *kaik*.

kajáriti, *udešavati nešto prema pravu mjeri, dotjerivati na pravi mjeru; baždariti, propisati mjeru.*

< tur. *ayar* < ar. *ayār* »stupanj čistoće zlata ili srebra u zlatnim ili srebrnim predmetima; propisana mjera smjese zlata ili srebra u dukatima ili srebrenjacima; uređenje sata da tačno ide, navijanje sata na tačno vrijeme«. U tur. jeziku ima i ovo preneseno značenje: »popravak ili izmjena potkovića kada postojeći kov nije u redu«.

U našem jeziku je dodano na početku slovo »k«. Kako je kod nas došlo do ove promjene izvorne riječi nisam mogao ustanoviti.

kajáriti, *potkovati* (konja ili vola).

< tur. *kayar etmek* »potkovati«; tur. *kayar* znači: »potkovića sa kukastim šiljcima, zimski kov, koji je podesan za hod na poledici (na ledu)«, zatim: »potkivanje starom potkovom sa drugim, novim čavlima; skresati kopito prema potkovicu«.

kajása, *f* i **kajás** *m* (tur.) *kožna uzica; remen.* — »A dogata drži za *kajase*«, »Osiće mu *kajas* u dogata« (M. H. III 32, 248).

< tur. *kayasa*.

kajd, v. *kajt*.

kajda i **kajda** *f* (ar.) 1. *melodija.* — »Od te *kajde* ne imade fajde«, »Pjevajući, *kajde* provodeći« (K. H. I 127, 156).

2. *muzička nota.*

< tur. *kaide* < ar. *qā'idā* »pravilo, načelo; red; temelj; melodija«.

V. *kajdanka*.

kajdānka *f*, *bilježnica za muzičku nastavu, za bilježenje nota.*

Izv. od *kajda* (v.).

kajdisati, *-išem, skliznuti se, popuznuti.* — »neće li mi noge *kajdisati*« (K. H. II 607).

< tur. *kaydı*, perf. od inf. *kaymak* »skliznuti se, okliznuti se, popuznuti«.

kajgana *f* (pers.) *jelo od jaja (jaja se izliju, promiješaju i prže na maslu, maslacu ili masti).*

< tur. *kaygana* < pers. *hāy-gene*.

kajik, **kajikčija**, **kajigdžija**, v. *kaik*, *kaikčija*, *kaigdžija*.

kajil, v. *kail*.

kajima, v. *kaima*.

kajin, v. *kain*.

kajiš, **kajišlije**, v. *kaiš*, *kaišlije*.

kajliji, komp. od *kail*, *kajil* (v.).

kajmak *m* (tur.) 1. *skorup, mliječni proizvod koji se dobije iskuhavanjem kravljeg ili ovčijeg mlijeka.*

2. *pjena koja se pojavi na površini prilikom kuhanja kafe.*

3. *fig. ono što je najbolje, što je probrano, srž nečega; kaže se »pokupio je kajmak« tj. uzeo je ono najbolje.*

< tur. *kaymak*, sa značenjem kao u nas.

V. *Kajmakčalan*, *kajmakli*, *kajmaklija*, *kajmak-baklava*.

Kajmakčâlân

Kajmakčâlân, -âna *m* (tur.) *naj-viši vrh na planini Nidže u Makedoniji, oko koga su u I svjetskom ratu vodene ogorčene borbe (1916.) između srpske i bugarsko-njemačke vojske.*

Vjerovatno < tur. *kaymak çalı* (skr. od *kaymaklı çalı*) »probirna šikara (grmlje i trnje)«, v. kompon. pod *kajmak* i *čali*ja.

kajmak-baklava *f* (tur.-ar.) *vrsta baklave u koje je nadjev od kajmaka mjesto od oraha ili tirita.*

< tur. *kaymak baklava*, v. kompon. pod *kajmak* i *baklava*.

kajmakli, indecl. adj. (tur.) *s kajmakom, od kajmaka; s pjenom.*
< tur. *kaymaklı*, v. *kajmak* + tur. suf. -li.

kajmaklija *f* (tur.) *1. pita ili koje drugo jelo u koje je stavljeno podosta kajmaka.*

2. skuhana crna kafa s obilnom pjenom.

< tur. *kaymaklı*, v. *kajmak* + tur. suf. -li.

kajmekâm, kajmakâm. -âma *m* (ar.) *zastupnik vezira ili valije u jednom upravnom području ili u nekoj dužnosti; sreski načelnik.* — »pa me daje kajmekamu, / neću joj ga ja« (GZM 1909 585).

< tur. *kaymakam*, osn. zn.: »zastupnik, zamjenik« < ar. *qā'im* »onaj koji stoji, stajač« (part. akt. od *qāmā, qiyām* »stajati«) i ar. *māqām* »mjesto« (nom. loci od *qiyām*).

V. *kajmekamluk*.

kajmekamluk *m* (ar.-tur.) *kajmekamsko zvanje.*

< tur. *kaymakamlık*, v. *kajmekam* + tur. suf. -lık.

kajmagač *m* (tur.) *bukva.*

< tur. *kayın ağacı*.

kajnadisati, išēm, kajnâjisati, vreti.

< tur. *kaynamak* »vreti«.

kajnak *m* (tur.) *vrelo, izvor.* — »Viš' glave mu ružu usaditi, / ispod nogu kajnak mu izvire« (K. H. II 367).

< tur. *kaynak*.

kajsar, kajser, m (lat.) *crveni sahtijan, crveno obojena učinjena koža od koze.*

< tur. *kayser* »crveni sahtijan«, po gradu Kajseriju u Maloj Aziji, koji je bio poznat kao trgovačko mjesto, naročito svilom, pamukom, kožom i vunom, < lat. *Caesaréa*.

V. *kajsarije, kajsar-jemenije*,

kajsarije (pogr. **kajšarije**) pl. t. f. (lat.-ar.) *cipele od kajsara, tj. od crvene kozje kože, isto što i kajsar-jemenije (v.).* — »A na nogam kajšarije, svilom šivene« (GZM 1908 408).

< tur. *kayseri*, v. *kajsar* + ar.-pers. adj. suf. -i.

kajsar-jemenije, kajser-jemenije,

kajsar-jemeliije *f* pl. t. (lat.-ar.) *crvene jemenije (v.), izrađene od crvene kozje kože zv. kajsar, koja se proizvodi u gradu Kajsariji. U naše krajeve su se uvozile u tursko doba većinom preko Skoplja.* — »Donese mu kajsar-jemenije«, »Pa on nazu kajsar-jemeliije« (M. H. III 27, 231); »Obuj, brate, kajser-jemenije« (K. H. II 172).

< tur. *kayser-yemeni*, v. kompon. pod *kajser* i *jemenije*.

kajsarli, kajserli, indecl. adj. (lat.-tur.) *kajsarski, od kajsarske kože,* — »da ne kalja, jado, kajsarli-papuč« (Vuk I 280); »Hajd' obuci kajserli postule« (K. H. I 423).

< tur. *kayserli*, v. *kajsar* + tur. suf. -li.

käjsija, käisija *f* (tur.) *marelica, marilica, Prunus armeniaca*. — »A ašcije hošaf kaisije« (Zb. XXX sv. 2. 112).
< tur. *kaysi*.

käjšarije, *v.* *kajsarije*.

käjt, küit, käjd *m* (ar.) 1. *bilježe-nje, upisivanje, registrovanje; bilješka, zapis, pismo*. — »Do-fat' kajda, padišahu dragi, / kad si isko Lohonjkinju Maru«. »Kada care ferman ugledao, / Namah care kajde uputio. / Kajde gleda u Alu pogleda« (M. H. III 81, 25).

2. »*gruntanje*«, *upis u zemljišne knjige, kojim se vrši prenos prava vlasništva*.

< tur. *kayit*, sa značenjem kao kod nas < ar. *qayd* »sveza, lannac«.

V. *kajtiti*, *potkajtiti*, *ukajtiti*, *zakajtiti*.

Käjtaz (grč.) *musl. prezime u Hercegovini*.

< tur. *Kaytas*, muško ime, »Čelenka, Perjanica« < tur. *kaytas* »kapica, krunica na glavi u ptica; ženska ukrašena kapa, ženska čelenka« < ar. *qaytaş* »kit« < stgrč. *kētos*.

käjtiti 1. *upisivati, bilježiti, registrovati*.

2. »*gruntati*«, *upisom u zemljišne knjige vršiti prenos prava vlasništva na osnovu kupoprodaje*.

Izv. od *kajt* (v.).

kākardāk, v. *kakrdak*.

kākrdāk, kakrdāk, kākardāk, -āka *m* (tur.) *čvarci, žmarci, onaj ostatak što preostane kad se loj (mast) istopi*. — »Lez' bre! što se tu izmotaješ — će će da bude od kākardāka burek« (Zembilj II 49).

< tur. *kakrdak*.

kākula *f* (ar.) *biljka Elettaria Cardamomum koja se uzgaja u tropskim zemljama. Plodovi ili samo sjemenke upotrebljavaju se kao začini i kao lijek. Od nje se pravi droga Fruetus Cardamomi*.

< tur. *kakule* < ar. *qāqullā*.

kāl, -āla *m* (tur.) 1. *topljenje rude*. 2. *obara, rástvör, u lončarstvu*.
< tur. *kal* »topljenje rude«.
V. *kalhana, kaliti*.

kalabäluk *m* (ar.-tur.) *mnoštvo, množina; puno, brojno*. — »Car Sulejman silnu kupi vojsku, / kalabaluk vojske pokupio« (K. H. I 136); »nemoj vodit kalabaluk vojske« (Vuk IV 425); »A pokupit' kalabaluk druga« (Lord 11).

< tur. *kalabalık* »mnoštvo, množina« < ar. *galābā* »premoć, pretežnost; pobjeda« + tur. suf. -*lık*.

kalāfat *m* (ar.) 1. *majstori koji katranišu lađe*.

2. *crveni čulah koji su nosile janjičarske age*.

< tur. *kalafat* »crveni čulah janjičarskih aga« < tal. *calafato* < ar. *qilāfā* »katranisanje lađa ziftom (vrsta katrana) prilikom opravke«.

V. *kalafatiti, nakalafatiti* *se skalafatiti*.

kalāfatiti, kalāvātiti, nesolidno raditi, nesolidno izradivati, fušeriti.

< tur. *kalafat* »nesolidan rad« < ar. *qilāfā* »katranisanje lađe prilikom opravke«.

kälaj *m* (tur.) *kositar, bijeli metal kojim se prevlači bakreno posuđe*.

< tur. *kalay*.

V. *kalajdzija, kalajisan, kalajisati, kalajli*.

kalajdžija

kalajdžija *m* (tur.) *zanatlija koji kalajiše sude*. — »Ja ne budi kalajdžija, ja ne mrči tjelice« (Nar. bl. 70).

< tur. *kalaycı*, v. kalaj + tur. suf. -ci.

kalajisan, kalaisan, adj. *prevučen kalajom*. — »Četvoro ih je sjelo za sto, na kome se pušila večera u velikim kalajisanim zdjelama...« (Devajtis 8); »Na što si se, bolan, polaksio. / Zar na sude nekalaيسانe« (Muz. zap. Inst. 1797).
Izv. od kalaj (v.).

kalajisati, kalaisati, -išem, *prevući, prevlačiti sude kositrom*.
Izv. od kalaj (v.).

kalajli, indecl. adj. (tur.) 1. *kalajisan, prevučen kositrom; od kositra*. — »Ona skoči od zemlje na noge, / pa prihvatiti kalajli ibrika« (B. V. 1892 155); »A kalajli žicom pofaćani« (M. H. III 212).

2. *fig. sjajan, dotjeran, lijep*. — »Izvana kalajli, unutra be-lajli« (nar. posl.).

< tur. *kalaylı*, v. kalaj + tur. suf. -li.

kalam, kalamiti, v. kalem, kale-miti.

kalan-küsür, -úra *m* (tur.-ar.) *ostatak; ono što preostaje*.

< tur. *kalan-kusur* < tur. *kalan* part. prez. od *kalmak* »ostati« i ar. *qušür*, v. kusur.

kalāš, -āša *m* (pers.) 1. *rasipnik, raspikuća, koji uludo troši imetak*.

2. *skitnica, propalica; varalica (osobito koji uzima u zajam ne misleći vratiti)*.

< tur. *kalleş* < ar. *qallāš* < pers. *qalāš*.

V. kalašati, kalaštura, raskalašen, raskalašiti se.

kalašati, skitati se. — »do ponoći pije s bekrijama, / od ponoći kalaša sokacima« (I. Z. IV 84).

Izvr. od kalaš (v.).

kalaštura *f*, *raskalašena, raspoja-sana žena ili djevojka*.

Izv. od kalaš (v.).

kalauz, kalavuz *m* (tur.) 1. *putovoda, vodič*. — »Pomeli se moji kalauzi« (M. H. III 384); »Kad se vidi selo Piroš, ne treba nam kalauza« (Vuk, Posl. 120).

2. *poseban ključ kojim se može otvoriti svaka obična brava*.

< tur. *kalavuz*.

V. kalauziti.

kalauziti, pokazivati put, provoditi. — »A za njima sva ostala vojska, / I pred njima kalauzi Đuro«, »Koji Čosa dobro kalauzi, / U ponoći kad mjeseca nema« (Vuk, VIII 31, VI 317); »A pobro će kalauzit' dadu« (Lord 128).

Izv. od kalauz (v.).

kalāvare, v. kalavre.

kālāvre, kalāvare *f* pl. t. (tur.) *stara i iskrpljena plitka obuća koja klapa na nogama*.

< tur. *kalavra* (Prema L. Osmani < ngrč.).

kalāvuz, v. kalauz.

kālb, v. kalp.

kālčine *f* pl. t. (tal.) *dokoljenice od abe, suknene bijele dokoljenice koje se nose u čizmama*. — »Prid njeg metnu čizme i kalčine« (M. H. III 325).

< tur. *kalçın* »dokoljenice« < tal. *calzane* »sobna obuća nazuvak«. (Dr. Sikirić smatra da dolazi od pers. *hārčīn*).

kāldera! imper. (tur.) *diži! kaže se: »kaldera tepsiju sa sofre!«*

< tur. *kaldır*! »diži«, imp. 2 li-
ce sing. od *kaldırmak* »dignuti,
dizati«.

kāldrma f (grč.) *kamenom poplo-
čan put ili avlija*. — »Pa opazi
momka na *kald rmi*« (M. H.
III 120.).

< tur. *kaldırım* < grč. *Kalós
drómos* »lijep put«.

V. *kald rmdžija*, *kald rmi*, *kal-
drmisati*, *pokald rmisati*.

kald rmdžija, **kald rmedžija m**
(grč.-tur.) *onaj koji pravi kal-
drmu*.

< *kaldırımci*, v. *kald rma* +
tur. suf. -ci.

kald rmedžija, v. *kald rmdžija*.

kald rmi f (grč.-ar.) *vrsta opštin-
skog nameta u većim gradovima
na doroz robe u grad, putarina*.

< tur. *kaldırımı*, v. *kald rma*
+ ar. adj. suf. -ıyyä.

kald rmisati, -išēm, **kald rmiti**, -īm.
postavljati kald rmu.

Izv. od *kald rma* (v.).

kālem (kālam) m (grč.) 1. *olovka;
pero od trstike*.

2. *mosur*, *cijev*, *cjevčica* za na-
motavanje niti, *konca*, *žice*.

3. *cjepivo*, *navrtak* kojim se
vočka oplemenjava; *mlada ople-
menjena biljka*. — »O Mehme-
de mlad veziroviću, / hodi. Me-
ho, da kalem beremo« (I. Z.
III 78).

4. *alatka od čelika za šaranje*.
— »Kalem služi za šaranje
kutija. To je uzana željezna ši-
pka dugačka oko 10 cm, jako
oštra na vrhu« (GZM 1957 74).
< tur. *kalem* < ar. *qalām*
< grč. *kálamos*.

V. *kalemiti*, *kaleml*, *kalemlje-
nje*, *kalemtraš*, *kalemuša*, *naka-
lemiti*, *okalemiti*, *pokalemiti*,
prekalemiti.

kālemiti (kālamiti) 1. *cijepiti, na-
vrtati vočku na koju drugu
biljku*.

2. *urezivati ospice*.

Izv. od *kalem* (v.).

kāleml, indecl. adj. (grč.-tur.)
1. *oplemenjen, »kaleml ruža»
= oplemenjena ruža*.

2. *pismen*; kaže se: »on je ilu-
mli i kaleml« tj. on je učen
i pismen.

< tur. *kaleml*, v. *kalem* + tur.
suf. -li.

kālemljenje n, 1. *navrtanje vočke
ili koje druge biljke radi ople-
menjivanja*.

2. *cijepljenje, urezivanje ospica*.
3. *cizeliranje, šaranje na me-
tal*. — »Šaranje se izvodi dve-
ma tehnikama: kalemlje-
njem i zumbanjem. Ka-
lemljenje se radi sa kale-
mom. Kalem se malim čekičem
lagano udara i tako urezuje lim
na kutiju stvarajući linije«
(GZM 1957 76).

Izv. od *kalemiti* (v.).

kālemltraš (kalēmltraš, kalēmltreš)
m (grč.-pers.) *nožić specijalnog
oblika za zarezivanje kalema
(pera) od trstike*. Nosio se u di-
ritu zajedno sa *kalemima*. —
»Kalem reže mejteflija Meho,
ne reže ga mazli kalēmltra-
šom« (I. Z. III 39).

< tur. *kalemltraş* < ar. *qalām*
v. *kalem* i pers. *terāš*, prez. osn.
od inf. *terāšiden* »brijati, ši-
šati«.

kālemluša f, *plemenita sorta ruže*.
Izv. od *kalem* (v.).

kālfa m (ar.) 1. *pomoćnik majsto-
ra u esnafu koji je nakon šegrt-
skog staža položio ispit za kal-
fu*. — »Boga mole biogradske
kalfe« (GZM 1910 529).

2. *pomoćnik hodže u mektebu*.
— »U Mostaru šeher-mejtes ka-
žu, / u njem uči trista djevo-

kālfabaša

jaka. / Hodža im je Omer-efendi, / kalfa im je lijepa Emina« (Sevd. 196).

< tur. *kalfa* < ar. *ḫalīfā* »zamenjenik«.

V. *kalfabaša*.

kālfabaša *m* (ar.-tur.) *glavni kalfa u esnafu koji kao inspektor nadzire cjelokupan rad i po rangju je odmah iza čehaje (starješine esnafa).*

< tur. *kalfa başı*, tur. izft., v. kompon. pod *kalfa* i *baş*.

kālhana *f* (tur.-pers.) *topionica; kazandžijska radionica.* —

»Kalkhanom se zvaše poveć radionica u kojoj se topila bakrena rudača i pretapač stari bakar — eskija. Ali u njima su se kovali i bakreni predmeti.« — »Na Vratniku (u Sarajevu) je bila do Prvog svjetskog rata više kalhana (radionica) u kojima se do 1878. topila bakrena rudača i izrađivali veći predmeti, kao kazani, haranije itd.« (GZM 1951 193 i 194).

< tur. *kalhane*, v. kompon. pod *kāl* i *hane*.

kālif, v. *halifa*.

kālifāt, v. *hilafet*.

Kalimēgdān, Kalemēgdān, -āna *m* (ar.) *veliki javni park u Beogradu na uzvišici iznad ušća Save i Dunava.*

< tur. *kale meydāni*, tur. izft. od tur. *kale* »utvrđeni grad« < ar. *qala* i tur. *meydan*, v. *mejdan*.

kāliti, *topiti rudu.*

Izv. od *kāl* (v.).

kalkāluk, v. *korkaluk*.

kālkān *m* (tur.) *1. vrsta starinske ženske kape: plitki fes sa resama okolo od ibrišima koje kao šiške padaju po čelu, a sa strana i straga još duže. Iznad resa*

ili kita nanizani su po fesu dukati ili biser. Povrh kalkana stavlja se tepeluk. Samim resama ili kitama kaže se: »kalkani«. — »nevjeste me ružno nose: / po vas dug dan za kalkanom, / a u veče — bacaju me« (Muz. zap. Inst. 3579).

2. štit za glavu, ratna kapa. — »Na glavi mu fin fesić, / mislim kalkan je« (I. Z. II 42).

3. zaklon kod vrata prema ulici, napravljen od dasaka, da se ne vidi u avliju kad se vrata otvore.

4. daske po zidu koje zaklanjaju pogled iz susjedne bašče ili dvorišta u kućne prozore.

5. sedlo. — »pa se povi u kalkan doratu«, »voda s' alat Babić Husejina, / pod kalkanom i pod kuburama« (K. H. I 515).

< tur. *kalkan* »štit; zaklon«.

kalóše, galóše *f* (sing. *kalóša*)

(lat.) *kaljače; plitka gumena obuća koja se navlači na cipele.*

< tur. *kaloş, galoş* < franc. *galloche* < lat. *callopodes*.

kalövit, v. *alovit*.

kālp, kālb, indecl. adj. (ar.) *lažan, potvoren.*

< tur. *kalp* »lažan, potvoren«

< ar. *qalābā, qalb (qib)* »okrenuti, prevrnuti«.

V. *kalpozan*.

kālpak *m* (tur.) *1. vrsta kape: vojnička kapa kod koje je obod od krzna. — »Dati kalpak Tale Ličanina« (M. H. III 171); »samur-kalpak na oči namiče« (Vuk, I 167).*

2. kaciga.

< tur. *kalpak*.

kalpōzan *m* (ar.-pers.) *varalica, prevarant.*

< tur. *kalpazan* »falsifikator«

< pers. *qalbzen* < ar. *qalb*, v. *kalp* i pers. *zen*, prez. osn. od

inf. *zeden* »udariti, ošinuti; tući«.

kāltačina *f.* 1. *prosto sedlo, drveno sedlo.* — »na konju mu gola *kāltačina*, / na kaltaku kožna kabanica« (F. K. 1886 40).

2. *nešto što je od velike upotrebe već dotrajalo.*

3. *fig.: izvucana žena, iskulašena žena.*

Augm. od *kaltak* (v.).

kāltak *m* (tur.) 1. *tatarsko drveno sedlo; drveni kostur sedla.* — »Danas ću ti kavgu zametnuti, / na kulašu *kāltak* promieniti.« (F. J. I 254).

2. *fig.: pokvarena i izvucana žena, iskulašena žena.*

< tur. *kaltak*.

V. *kāltačina*.

kāluf, kālup *m* (ar.) *omot, futrola, kutija (kāluf za džepni nožić, kāluf za cigaraluk itd.).*

< tur. *kuluf* < ar. *qilāf*.

kāluf, kālūfdžija, kālufiti *itd.*

V. *kalup, kalupdžija, kalupiti* *itd.*

kālup, kāluf *m* (pers.) 1. *obrazac; modla, forma; oblik.*

2. *drvo u obliku cipele kojim se služe cipelari i opančari pri likom pravljenja obuće.*

3. *naprava od mjedi u obliku fesa na koji se navlače fesovi da bi dobili pravilan oblik.*

4. *komad peračeg sapuna: »kalup sapuna«.*

5. *naprava za lijevanje metala.*

< tur. *kalıp* vulg. *kalup* < ar. *qāleb* i *qālib* »kalup« < pers. *kālib, kālbud* »tijelo; kalup«.

V. *kalupdžija, kalupdžinca, kalupiti, kalupli, nakalupiti, ukalupiti, skalupiti.*

kalupdžija, kālūfdžija *m* (pers. i tur.) *onaj koji kalupi fesove; koji drži kalupdžijsku radnju.*

< tur. *kalıpcı*, v. *kalup* + tur. suf. *-cı*.

kālūpdžinca, kālūfdžinca *f.* *kalupdžijska radnja, radnja u kojoj se fesovi kalupe.*

Izv. od *kalupdžija* (v.).

kālupiti, kālufiti, nešto dovoditi u pravilan oblik, u lijepu formu: »fes kalupiti«.

Izv. od *kalup* (v.).

kalūpli, kalūfli, indecl. adj. (pers. -tur.) *prikladan, sa pravilnim dimenzijama, lijepo građen: »kalupiti djevojka«.*

< tur. *kalıplı*, v. *kalup* + tur. suf. *-lı*.

kālja *f* (ar.) *jelo od kupusa ili od krompira s poprženim lukom i mesom; kupusna kalja je: varen kupus, a po njemu komadi mesa; krompirna kalja: izrezani krompir na kolutiće pomiješan s lukom prži se na maslu, pa se onda pospe poprženim mesom, ili: izrezani krompir na kolutiće svari se pa se polije kajmakom.*

< tur. *kalya* < ar. *qalyā* (u pers. *takode qalye*).

kāljun, -ūna *m* (grč.) *vrsta starinske lađe jedrenjače koja je za ratne svrhe bila naoružana topovima (u ratnoj mornarici Turske Carevine).* — »u dva zlatna metnu ih *kaljuna*«, »a po moru visoki talasi; / uva tiše dva *kaljuna* zlatna, / baciše ih preko mora sinjeg« (Vuk III 90).

< tur. *kalyon* < šp. *galion* < stgrč.

kāma *f* (tur.) *bodež s oštricom s obadvije strane, dvosjekli bodež.*

< tur. *kama*.

kāmara *f* (lat.) 1. *rpa, gomila.* — »a sasuli ječam na *kamaru*« (M. H. III 244).

kamarija

2. *soba, klijet*. — »Od ponoći Mari na k a m a r i: / Ljubo, Maro, otvori mi vrata!«, »Viknu cura do neba se čuje, / Kamo l' neće u k a m a r i Turci« (Vuk V 540, VII 17).

< tur. *kamara* < lat. *camera* »soba, odjeljenje, komora«.
V. komora.

kamarija, v. kamerija.

Kamber (ar.) *musl. muško ime*.
Od ovog je nastalo prezime Kamberović i ime nekoliko sela u Bosni: Kamberovići.

< tur. *Kamber* < ar. *Qambār*, muško ime; ime roba halife Alije.

Kamberović, Kamberovići, v. Kamber

kamdžija, kändžija *f* (tur.) *bič*. — »Pa dovati pletenu k a m d ž i j u, / A udara Komnen-barjak-tara« (Vuk VII 10); »I uzeo tatarsku k a n d ž i j u« (M. H. III 118).

< tur. *kaṃçı*.

V. kamdžijati.

kamdžijati, kandžijati, *bičevati*.

Izv. od kamdžija (v.).

kamerija, kamarija *f* (ar.) *vrsta balkona prema dvorištu u starim kućama*. To je onaj dio divanhane, koji je isturen od li-nije kućnog zida, sa više mušebaka, bez staklenih prozora.

< tur. *kameriye* < ar. *qamāriyyā* »prostorija izložena mjesecnim« (ar. *qamār* »mjesec« + ar. adj. suf. *f. -iyyā*. Miklošić, pogrešno, dovodi ovu riječ korijenski u vezu sa »kamara, Kammer (komora, soba. vajat)«.

kamet *m* (ar.) *učenje mujezina u džamiji neposredno pred početak grupnog klanjanja*. Riječi su iste kao kod ezana, samo se još dodaje »kad kametis-salah«. Ka-

met se uči i prilikom grupnog klanjanja izvan džamije.

< tur. *kamet, ikamet* < ar. *qāmā, iqāmā (qwm)*, »ustati, stajati na nogama«

V. kametiti. kametleisati.

kametiti, učiti kamet prije grupne molitve.

Izv. od kamet (v.).

kametleisati, -išēm, *proučiti kamet prije grupne molitve*.

< tur. *kametlemek*.

Kāmīl, v. Cāmīl.

kāmiš *m* (tur.) 1. *trstika; štap od dugog čibuka, čibuk*. — »tutundžiji kese i k a m i š e« (Vuk I 506).

2. *fig.: penis*.

< tur. *kamiş*.

kāmza, v. kabza.

kāmziti, v. kavziti.

kān, v. han.

Kána, v. Kanita.

kanáat *m* (ar.) *štednja; skromnost*.

— »Ele živi se s k a n a t o m pa vazda doteče do prvog« (Zem-bilj III 88).

< tur. *kanaat* < ar. *qanāa*.

V. kanaatiti, kanaatli.

kanáatiti, štediti, ekonomisati.

Izv. od kanaat (v.).

kanaatli, kanátli, indecl. *adj.* (ar.-tur.) *štedljiv, ekonomičan*.

< tur. *kanaatli*, v. kanaat + tur. suf. *-li*.

kanáfa, kánāf, v. kanapa, kanap.

kanājli, v. kinali.

kanāli, v. kinali.

kanāpa, kanáfa *f* *kānāp*, -āpa *kānāf*, āfa *m* (ar.) *možda izvorno lat.) uzica od koroplje*. — »Halilova uze džeferdara. / pa k a

n a f e Paun nalazio« (K. H. II 238).

< tur. *kınap* < ar. *qinnāb* »uzica od konoplje«, možda izvorno od lat. *cannabis*, *cannabis*.

kànara *f* (ar.) *klaonica*. — »Dreči se kao jarac na ka na ri« (Nar. bl. 47); »Neću gledat' ribe po ka na ri, / nit' ću gledat' momka po brijegu« (I. Z. II 83).
< tur. *kanara* < ar. *qinnārā*.

kānat *m* (tur.) *krilo* (*krilo pernat* *životinje*, *prozorsko krilo*, *krilo od vrata* itd.). — »Al s' od kule ka na t otisnuo« (M. H. III 216); »Vidjeh dragu na ka na tu« (I. Z. III 100); »Čoške gradi od tuča sjajnoga, / A ka na te od srme bijele« (Vuk VI 457).

< tur. *kanad*.

V. *kanatlija*, *učkanatlija*.

kančelo *n* (tur.) *tura*, *truba*, *svitak*: »kančelo pamuka«.

< tur. *kangal*, istog značenja.

kānderisati, -išēm, *privoliti nekog na nešto*, *skloniti*, *saletjeti nekog da što učini*. — »Okreni obrni. — beg ih ka de ri še. čardak se sagrađi i subaša se useli« (Kočić I 374).

< tur. *kandırmaq* »privoliti, skloniti, saletjeti«.

kāndilj, -ilja, **kāndil**, -ila *m* (lat.) *staklena posudica sa uljem u kojem je zamočen fitilj koji gori*; *kandilo*; *uljana svjetiljka*, *fenerčić* ili *električna žarulja na šerefetu minareta*. *Kandilji se na minaretu pale prilikom muslimanskih praznika*. — »U njoj gore mume i ka nd il ji« (K. H. I 57); »E goru mu četiri ka nd il ja« (Lord 314); »Eno gore ka nd il ji na munari, sutra je Ramazan!« (u ob. gov.); »u crkvu ću prilog učiniti, / zla tan ću joj ka nd il sa kovati« (Vuk III 82).

< tur. *kandil* < ar. *qandil* < grč. *chantéla* < lat. *candēla*.

kāndisati i **kandisati**, -išēm, *pristati*, *zadovoljan biti*. — »Na to sultan šćaše ka nd is a ti« (Lord 8).

< tur. *kanmak* »pristati, zadovoljan biti«.

kāndža i **kāndža** *f* (tur.) 1. *željezna kuka*.

2. *pāndža*, *oštri nokat ptice grabljivice*. — »Nokti su mu ko u orla ka nd že« (Vuk VI 364); »Nasred poljane stajao je ja strijeb držeći u svojim ka nd ž a m a plen« (Hirtz, Rečnik).
< tur. *kanca* (Prema Kerestedišanu: tur. *kanca* < tal. *gancio* »kuka«).

kāndžija, v. *kamdžija*.

kāngal *m* (tur.) *kančelo*, *svitak*, *tura*, *rola*. — »Dva obraza dva đula rumena, / a dva brka dva ka ng a la zlata« (Ašikl. 15); »Od sad si mi na jumaku zlatu; / Tvoji brci dva ka ng a la zlata« (Vuk V 225).
< tur. *kangal*.

kāni biti, *zadovoljan biti*, *voljan biti*, *pristati*. — »ka že se: »Jesi li ti ka ni da nas dvojica su tra krenemo na put?«

< tur. *kani* < ar. *qāni*, part. akt. od *qania*, *qanāa* (qn') »zadovoljiti se«.

kānija *f* (tur.) *korice noža*, *mača* ili *sablje*.

< tur. *kın*.

Kanita, *hipok*. **Kāna** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Kamte*, žensko ime, »Pokorna« < ar. *qānitā* »pokorna, skrušena«.

kānlì indecl. adj. (tur.) 1. *krvav*. 2. *fig.: crven kao krv*. — »Skoči Ale na noge lagane, / pa on ste re ka nl i ka ba ni cu« (K. H. I 182).

kánta

< tur. *kanlı* < tur. *kan* »krv«
+ tur. suf. -li.

kánta i kánta *f.*, *limena posuda za vodu i druge tekućine.*

< tur. *kanata*. U etimologisanju ove riječi, postoje veoma različita mišljenja i tumačenja. Prema tur. leksikografima: < tal.; po Mladenovu: < lat. *canna*; Berneker: < njem. *kan-te*; Zenker: < fr. *canetta*; Meyer.: < njem. *Kanne*; Barić: < ngrč.: JAZU Rj.: iz kojeg od južnosl. jezika.

kántār i kántār, -ára *m* (lat.) *starijska željezna sprava za mjerenje težine. Ima dvije kuke: jednom se zakači ono što se mjeri, a druga se drži u ruci ili, ako je teži predmet, zakači se za motku i dva čovjeka sa dvije strane drže motku sa tere- tom dok se mjeri. Između gornje i donje kuke je jezičac, od koga je u stranu pružena šipka sa naznačenim okama i dramima. Po ovoj pokretnoj šipci klizi obješena željezna kugla («kantarsko jaje») koja se pomi- jera tamo i ovamo dok se je- zičac ne umiri. — »Ne razumije se kao ni kenjac u kántaru« (Nar. bl. 118); »Vješt kao maga- rac u kántaru« (Vuk, Posl. 36).*

< tur. *kantar* < ar. *qintār*
< lat. *centenarius*.

V. *kantarčila*, *kantardžija*, *kantarija*.

kántārčila, kántārdila *f* (lat.-ar.) *metalna mjera za barut.*

< tur. *kantar kilesi*, bukv. »kantarska mjera«, tur. izft.
< tur. *kantar*, v. *kantar* i ar. *kilā* »mjera« (v. *kila*).

Kántārdžić, v. *kantardžija*.

kántārdžija *m* (lat.-tur.) 1. *onaj*

koji se bavi mjerenjem kanta- rom na pijaci.

2. *onaj koji pravi kantare. Od ovog je došlo prezime Kantār- džić.*

< tur. *kantarcı*, v. *kantar* + tur. suf. -cı.

kantarija *f* (lat.-ar.) *taksa koja se plaća za mjerenje na kántaru.*

< tur. *kantariye* < ar. *qintā- riyyā*, v. *kantar* + ar. adj. suf. *f. -iyyā*.

kantariōn, kantarijōn, -ōna, *kan- tarijūn*, -ūna *m* (grč.) *gospin cvijet, ženski kantarion Hyperi- cum perforatum L.*

< tur. *kantaron* < ar. *qantarūn*
< stgrč. *kantayrion*.

kānūn, -ūna (grč.) 1. *zakon; pra- vilo. — »Nije kanun caru ustajati, / prema svojim lalam' i vezirim« (K. H. I 151).*

2. *jedan stari arapski muzički instrumenat.*

< tur. *kanun* < ar. *qānūn*
< stgrč. *kanōn*.

V. *kanunama*, *kanundžija*.

kanunāma *f* (grč.-pers.) *zakonik, knjiga koja sadrži zakon.*

< tur. *kanunname*, v. *kompon.*
pod *kanun* i *name*.

kanūndžija *m* (grč.-tur.) *zakono- davac. »Sulejman Kanundžija« = turski sultan Sulejman Zakonodavac.*

< tur. *kanuncu*, v. *kanun* + tur. suf. -cu.

kāpak, kāпка *m* (tur.) *poklopac, zaklopac (kapak na sahanu, prozorski kapci, očni kapci itd.).*

< tur. *kapak*.

V. *kapaklija*.

kapāklija *f* (tur.) 1. *prva moder- nija puška u Tur. Carevini koja je imala kapak na mjestu gdje se stavlja metak. Pojavila se prije puške martinke.*

2. *sud s poklopcem.*

< tur. *kapaklı*, v. *kapak* + tur. suf. -lı.

kapâma f (tur.) *vrsta jela: meso sa povrćem kuhano u zatvorenom sudu.*

< tur. *kapama*.

kapârisati, kaparlâisati, dati kaparu *prilikom zaključenja kupoprodaje.*

Izv. od naše imenice »kapara« (< tal. *caparra*) na način kao što se izvode naši infinitivi od tur. gl. osnova sa dodatkom »-isati«. Drugim riječima zamišljen je tur. infinitiv od *kapara kaparmak* i *kaparlamak* i po toj pretpostavci izvedeni su naši infinitivi.

kâpariti, zaključivati. Kaže se: »kâpariš li ti vrata uveče?« < tur. *kapamak* »zatvoriti«. V. *otkâpariti, zakâpariti*.

kapidžibaša, v. kapudžibaša.

Kapidžić, v. kapidžija.

kapidžija m (tur.) *vratar.* — »Otvor' vrata, vojski kapidžija!« (Vuk V 160); »I na gradu gradskog kapidžiju« (Pe-tran. 398).

Od ovog je došlo prezime *Kapidžić*.

< tur. *kapıcı*, v. *kapija* + tur. suf. -cı.

kapidžik i kapidžik m (tur.) *mala vrata, vratašca; sporečna mala vrata na ulicu ili u susjednu bašču, ili dvorište.* — »Dođi, dragi, ašik dušo, / na kapidžik onaj mali« (Sevd. 136).

< tur. *kapıcık*, demin. od *kapı* »vrata«.

kâpija f (tur.) 1. *vrata.* — »Na avliji demirli kâpija« (M. H. III 569). Nekad ova riječ u narodnoj pjesmi ima potpuno tur. oblik, bez našeg nastavka

»-ja«: »kâpi vrata kâpijala« (I. Z. II 91).

2. *fig.: dvor (carski).*

< tur. *kâpi*.

V. *kapidžija, kapidžik, kâpijati, kâpi-komšija, kapučehaja, kapudžibaša, zakâpijati*.

kâpija, v. kahpija.

kâpijati, zaključavati. — »Slamkom vrata kâpijala, A kâ-nate čivijala« (Vuk V 349).

Izv. od *kapija* (v.).

kâpi-komšija m (tur.) *prvi susjed (čija su »vrata uz vrata«) — »O ti kado Hasan-age, kâpi-komšije!« (Vuk. V 436).*

< tur. *kâpi-komşu*, v. *kompon* pod *kapija* i *komšija*.

kaplâma, paklâma f (tur.) 1. *cije-pa-na jelova daska kojom se kuće pokrivaju (»drveni krovovi«). Razlika je između kaplame (paklame) i šimle (šindre) u tom što šimla ima strug sa strane pa priliježe daska uz dasku, dok kaplâma nema struga i naslanja se jedna na drugu, zbog čega krov od kaplame lakše zakišnjava.*

2. *vrsta finog bijelog hljeba, somuna.*

3. *postava; furnir.* — »Moju staru kaplâmu postavu« (Et. zb. XXIII 501).

< tur. *kaplama*, part. akt. od inf. *kaplamak*, v. *kaplaisati*. »Paklama« je nastala metatezom od »kaplama«.

V. *paklamaš*.

kaplâisati, kaplâjisati, -išem 1. *pokriti; polijepiti; poklopiti; obuhvatiti.*

2. *poklopiti se po nečem.* Kaže se: »šta si kaplaisao toliko na pitu?«

< tur. *kaplamak*, sa značenjem kao kod nas.

V. *kaplama*.

kāplan

kāplan *m* (tur.) *tigar*.

< tur. *kaplan*.

Kāplan (tur.) *musl. muško ime*.

< tur. *Kaplan*, muško ime, »Tigar«, v. *kaplan*.

kapučehāja *m* (tur.-pers.) 1. *predstavnik valiye ili koje visoke ustanove kod Visoke Porte u Tur. Carevini*.

2. *najveći oficir na carskom dvoru u zvanju age*.

< tur. *kapukâhyası*, tur. izft., v. *kompon*. pod *kapija* i *čehaja*.

kapūdanpaša *m* (tal.-tur.) *mini-star mornarice u Tur. Carevini*.

< tur. *kaptan paša* < tur. *kaptan* »kapetan« < tal. *capitano* i tur. *paša*, v. *paša*.

kapūdzibaša, kapidžibaša, m (tur.) *nadkomornik, glavni vratar; počasna titula koja se davala i pojedinim agama. Tako su u Sarajevu, u drugoj polovini 19. vijeka, imali titulu kapudžibaše: Zildžić Muhamed-aga, sin H. Salihage i Baraković Muhamed-aga, sin Ibrahimagin*.

< tur. *kapıcıbaşı*, v. *kompon*. pod *kapidžija* i *baš*.

kār, v. *kahar*.

kāra, indecl. adj. (tur.) *crn*. — »Pa kad njemu kara akšam dođe« (K. H. I 216); »Kada meni kara a haber dođe, / kara a haber, a u kara doba« (Muz. zap. Inst. 227).

< tur. *kara*.

V. *karabasan*, *karabatak*, *kara-boja*, *Karadag*, *Kara-Denjiz*, *karaduzen*, *Karadža*, *Karadžić*, *karadžoz*, *kara-haber*, *karakašli*, *karakol*, *karakondža*, *karakondžula*, *karakuš*, *Karaman*, *karamanka*, *karamut*, *karandžoloz*, *karapandža*, *karasariluk*, *karasevdah*, *Karavlah*, *Karavlaška*, *Karabogdanska*.

karabāsan *m* (tur.) *prikaza*.

< tur. *kara basan* »mōra«

< tur. *kara* »crn« i tur. *basan*, part. akt. od inf. *basmak*, v. *basati*.

kārabatak *m* (tur.) 1. *zabatak, gornji dio stegna u peradi*.

2. *vodena ptica ronac*.

Za značenje pod 1) < tur. *kara bacak* »crna noga«, a za značenje pod 2) *karabatak* »vodena ptica ronac«, bukv. »crni ronac«.

karābet *m* (ar.) *srodstvo*.

< tur. *karabet* < ar. *qarābā*.

V. *akreba*.

Karabōgdānska f (tur.-slav.) *Moldavska, istočna Rumunija*. — »ako puste zemlje Karavlaške, / Karavlaške i Karabogdanske« (Vuk II 432).

Hibr. r.: sa tur. pref. *kara* »crn«.

kāravoja f (tur.) 1. *crna boja*. — »Da mi kupiš ogledalo, / s kara bojom obojeno« (Muz. zap. Inst. 2126).

2. *plavi kamen, zelena galica, vitriol*. — »Čivit za karaboju« (Vuk, Posl. 346).

< tur. *kara boya*, v. *kompon*. pod *kara* i *boja*.

Kāraburma f (tur.) *mali brežuljak nad samim Dunavom kod Beograda, prema selu Višnjici*.

< tur. *kara burun* »crni greben, crni rt« < tur. *kara* »crn« i tur. *burun* »nos; greben, rt«.

Kāradag m (tur.) *Crna Gora*.

< tur. *Karadağ* < tur. *kara* »crn« i tur. *dağ* »gora, planina«.

Karadāglija m (tur.) *Crnogorac*.

< tur. *Karadağlı*, v. *Karadag* + tur. suf. *-li*.

Kāra-Denjiz m (tur.) *Crno More*.

< tur. *Kara Deniz*, v. *kara* i *denjiz*.

kărăduzen *m* (tur.) *vrsta male tambure od četiri žice.* — »Mladi momci dolazili, / karaduzen donosili« (GZM 1910 528).
< tur. *kara düzen*, v. *kara i duzen*.

Karadža (tur.) *prezime u Bosni i Hercegovini. Od ovog je došlo prezime Kărădžić.*
< tur. *karaca* »crnomanjast; srna«.

Kărădžić, v. **Karadža**.

Kăra-Dôrde *m.* *muško ime.*
Hibr. r.: sa tur. pref. *kara* »crn«, *Crni Dôrde*.

kărădoz *m* (tur.) *1. predstava (igra) sa obojenim figurama od tanke kože, koje na platnu pokreće glumac pomoću konca. Pokrete figura prati glas glumca iza platna. To je davnâšnja vrlo omiljena turska igra.*

2. komični madžioničar, lakrdijaš; marioneta.
< tur. *karagöz*, bukv. »crnoki« < tur. *kara* »crn« i tur. *göz* »oko«.

kăra-hăber *m* (tur.-ar.) *crni glas, tužna vijest; vijest o smrtnom slučaju.* — »Uto njemu kara haber dođe, / zlo ti s'jelo, Groševiću Mujo, / umrla ti Zločevića« (M. H. X 120).
< tur. *kara haber*, v. *kompon. pod kara i haber*.

kărakašli, indecl. adj. (tur.) *crnih obrva.* — »O djevojko karakašli, / na plotu ti jagluk našli« (I. Z. II 25); »kakve su mu karakašli obrve, / pod obrve crne oči za noći« (Muz. zap. Inst. 2823).
< tur. *kara kaşlı*, v. *kompon. pod kara i kaş + tur. suf. -li*.

kărakol *m* (tur.) *1. noćni stražar, noćobdija.*
2. stražar uopšte.

3. patrola.
< tur. *karakol*, *karavul* < tur. *kara* »crn« i tur. *kol* »vojnik; vojska«.

kărăkândža *f* (tur.) *vještica.*
< tur. *karakoncolos*, v. *karan-džoloz*.

kărăkândžula i **kărăkândžula** *f* (tur.) *doba oko Božića kad se pojavljuje karandžoloz (v.).*
< tur. *karakoncolos*, v. *karan-džoloz*.

kărakosă adj. (tur.-srp. hrv.) *crnôkosă, crne kose.* — »Oj djevojko karakosa, / ne gledaj me gola, bosa!« (Vuk I 395).
Hibr. r.: sa tur. pref. *kara* »crn«.

kărakuš *m* (tur.) *vrsta konjske bolesti: oteklina na koljenima konja ili na nozi povrh kopita, Spavatus Synovitis.*
< tur. *karakuş*, opisana konjska bolest, bukv. »crna ptica« < tur. *kara* »crn« i tur. *kuş* »ptica«.

karalimân, -âna, *ime jednog topa u tursko doba.* — »I pre njima tri topa velika: / Čarku-feleć i Karalimana, / i Kudura topa velikoga« (K. H. I 210).
Postanak riječi je nejasan. U rječnicima tur. jezika nisam mogao naći ovu riječ, iako po svemu izgleda da je turskog porijekla. Ukoliko se ovdje ne radi o iskrivljenom imenu izumitelja ovog topa, kao što je slučaj sa »baljemez« topom, riječ izgleda kao kovanica od tur. *kara* »crn« i tur. (< ngrč.) *liman* »luka«, *pristanište*: *kara liman* »crna luka«, ili je od tur. »kara« »kopno« i tur. *liman* »zaljev« tur. izft.: *kara liman*: »kopneni zaljev«.

Karâman (tur.) *prezime.*
< tur. *Karaman*, ime grada u

okružju Konje u Turskoj i, ranije, ime čitave oblasti u tom kraju: Karamanija, Karamanska. Naziv došao po imenu Selđučkog poglavice *Karamana*. Osn. zn.: »veoma crn čovjek«. V. karamanka.

karāmanka, karāvanka f, vrsta kruške koja je u naše krajeve prenesena iz Turske. — »Idi kući, obuci se, lele dunje ranke, / dunje ranke, kruške karamanke«, »Igrali se vrani konji, lele dunje ranke, / dunje ranke, kruške karavanke« (Muz. zap. Inst. 2388, 2528).

< tur. *Karaman* »Karamanija u Turskoj«, odakle je nama ova vrsta kruške prenesena. V. Karaman.

karāmut m (tur.-pers.) vrsta kruške koja se upotrebljava za turšiju. Kad sazri, kora joj po-crni i otud je dobila ovakvo ime.

< tur. *kara armut* »crna kruška« < tur. *kara* »crn« i tur. *armut* »kruška« < pers. *emrūd*.

karandžoloz m (tur.) crni demon, zao duh, koji se, po narodnom vjerovanju, pojavljuje oko Božića.

< tur. *karakancolos* < tur. *kara* »crn« i tur. *koncolos* »utvara; vampir, vukodlak«.

V. karakondžula, karakondža, kondžahija.

karānfil (karāmfil, karānfir, kālānfir) m (grč.) 1. cvijet klinčić, *al-katmer, Dianthus L., Dianthus caryophyllus L.*, fam. *caryophyllaceae*. — »Dragi mi je karānfil donio« (Sevd. 107); »karānfile cvijeće moje, još da mi je sjeme tvoje« (S. S. 67); »s kara bojom obojeno, i kālānfir m nakićeno« (Muz. zap. Inst. 2126).

2. začín (crna zrnca, karānfil-biber), *Amomis pimenta Berg. (Myrtus pimenta Wild.)* — »nek me naspe mišćom i amberom, / ponajviše mrkim karānfilom« (Muz. zap. Inst. 1811).

< tur. *karānfil, karānfil çiçeği*
< ar. *qarānful* < grč. *karnáfilon*.

V. Karānfil, karānfilčić, karānfilka.

Karānfil (grč.) muško ime, a i prezime. — »K arānfil se na put sprema i pjeva« (nar. pj.). < tur. *karānfil*, v. karānfil.

karānfilčić m (tur.) cvijet *Dianthus barbatus L.*

< tur. *karānfil çiçeği*, v. kompon. pod karānfil i čiček.

karānfilka f, srebrom okovana i ornamentima ukrašena duga puška.

Izv. od karānfil (v.).

karānluk (karāmluk) m (tur.) *tmina, mrak, pomrčina*. »K arānluk je stisno sokacima. / Magla tama stisla sokacima« (Lord. 238).

< tur. *karānluk* < tur. *kara* »crn«.

karāpāndža f (tur.-pers.) vještica, žena — vještica.

< tur. *karapanče*, bukv. »crnih pandža«, v. kompon. pod kara i pandža.

kārār, -āra m (ar.) 1. zaključak, odluka.

2. stepen; mjera, prava mjera nečem; prilika. — »Murtatin je čem' nema karara«, »Bijsan je, karara mu nema« (K. H. I 55, II 610); »Jedini je Bog na jednom kararu« (Nar. bl. 73); »Biće. Talje. para bez karara« (Lord 13).

< tur. *karar* < ar. *qārār*.

V. nakarariti, ukarariti.

kāra-sariluk *m* (tur.) najopasnija vrsta bolesti žutice, crna žutica.
< tur. *kara sarılık*, v. kompon. pod *kara* i *sariluk*.

karasevdāh, kāra-sēvdāh, -āha *m* (tur.-ar.) teški sevdah, velika ljubavna zanesenost, ljubavna melanholija. — »Sve od derta i karasevdaha, / od golema jada velikoga« (Sevd. 166).
< tur. *karasevda*, v. kompon. pod *kara* i *sevdah*.

karašlāma *f* (tur.) vrsta rane trešnje. — »zeljanice prije kuka-vice, / karašlame u među kuhane« (Vuk, I 305).
< tur. *kara ašlama*, bukv. »crna trešnja«.

karāula *f* (tur.) stražarnica, policijska stanica; vojna pogranična stanica. — »I Sokolac karaulu malu« (M. H. III 57).
< tur. *karavulhane*, *karakolhane*, v. kompon. pod *karakol* i *hane*.

karāvān, -āna *m* i **karavāna** *f* (pers.) povorka robom natovarenih kola, konja, deva itd.
< tur. *kervan* < pers. *kārwan*. V. *karavan-saraj*.

Kāravlah i Karāvlah *m* (tur.-srp. hrv.) čovjek iz južne Rumunije, Karavlaške.
Hibr. r.: pred Vlah stavljen tur. adj. *kara* »crn«.
V. *Karavlaška*.

Kāravlaška i Karāvlaška, južna Rumunija. — »Karavlaškoj ondar udariću«
Izv. od *Karavlah* (v.).

kārdāš, -āša *m* (tur.) drug, prijatelj. — »Ala, kardaš čudnih prilika« (Vuk IV 120).
< tur. *kardaş*, *karındaş* »brat«
< tur. *karın* »trbuh« i tur. postpoz. u značenju udruživanja ili zajednice -*daş*.
V. *prekardašiti*.

kārga *f* (tur.) ubojica. — »Nemlati ga toliko, bićeš mu karg-a« (u ob. gov.).
< tur. *karga* »vrana«.

kārgija, hārgija *f* (tur.) 1. vrsta koplja.
2. šipka za nabijanje vatrenog oružja.
< tur. *kargi*.

kārija *m* (ar.) onaj koji zna potpuno pravilno da izgovara svaku riječ u kur'anu.
< tur. *kari* < ar. *qārī'*, part. akt. od *qarāā'* (*qr'*) »čitati«.
V. *kiraet*.

karišik *m* i adj. (tur.) 1. smjesa, mješavina.
2. smjesa žita, napolica: pola ječma pola raži, pola ječma pola pšenice itd.
3. muzička kompozicija sa raznim pjesmama, arijama; potpuri.
4. kao pridjev: izmiješan, pomiješan.
Od ovog je nastalo prezime *Karišik*.
< tur. *karişik* < tur. inf. *karişmak* »miješati se, uplitati se«.
V. *karištisati se*, *karišterisati se*, *karma-karišik*.

Karišik, v. *karišik*.

karišterisati, -išem, pomiješati, smiješati.
< tur. *kariştirmek*.

karištisati se, išem, miješati se u tuđe stvari, uplitati se. — »Nemoj da se karištišeš u moj posao!« (u ob. gov.).
< tur. *karişmak*, perf. 3 lice sing. od inf. *karişmak* »miješati se, uplitati se«.

kārli, v. *kaharli*.

kārma-karišik adv. (tur.) sve ispreturano, sve izmiješano, ni za što se ne zna, ništa nije na svom mjestu.

karnagāsija

< tur. *karmakarışık* < tur. *karışık*, v. *karişik* sa tur. pref. za pojačanje značenja *karma*.

karnagāsija *f* (tur.) *skup raznih bezvrijednih stvari; svega i svačega na skupu, ali sve bez vrijednosti*.

< tur. *karınağrısı* vulg. *karnakası*, »stomačna bolest: grčevi, probodi u stomaku«, fig.: »neznatna stvar«, tur. izft. od tur. *karın* »stomak, trbuh« i tur. *agrı* »težak, nepodnošljiv«.

karpuz *f* (pers.) *lubenica*.

< tur. *karpuz* < pers. *ḥarbuze*, *ḥarbu*.
V. *karpuzi*.

kārpūzi, indecl. adj. (pers.) *kao lubenica, boje lubenice*. — »Ski-da njima karpuzi čakšire, / A oblači crne pantalone« (Vuk V 470).

< tur. *karpuzi* < pers. *ḥarbuzi*.

karšilāma *f* (tur.) *dobrodošlica*.

< tur. *karşılama*, part. akt. od inf. *karşılmak* »dočekati, izaći nekom u susret«.

V. *karşılık*.

karşiluk *m* (tur.) *sretanje, doček*.

< tur. *karşılık*.

kārvān, **kārvān-sarāj**, v. *karavan*, *karavan-saraj*.

kārz *m* (ar.) *zajam; dug*.

< tur. *karz* < ar. *qarḥ*.

V. *karziti*, *ukarziti*.

kārziti (iskr. *kāmziti*), *posuditi, pozajmiti*. — »A što nisi kupio? / Nemam pare dinara. / A što nisi kamzio? / Nemam druga kraj sebe« (GZM 1909 598).
Izv. od *karz* (v.).

kasāba *f* (ar.) *varoš, manji provincijski grad*. — »Po gradovima i po kasabama« (K. H. II 428); »Kaniću se hana i me-

hana. / i kasabe i kasabskih cura« (I. Z. III 161).

< tur. *kasaba* < ar. *qaṣabā*.

V. *kasabali*.

kasabālija *m* (ar.-tur.) *malograđanin, provincijalac*.

< tur. *kasabalı*, v. *kasaba* + tur. suf. *-lı*.

kāsām-tefter *m* (ar.-grč.) *iskaz o raspodjeli ostavinske imovine među nasljednicima*.

< tur. *kasam defteri*, tur. izft. od ar. *qassām* »onaj koji dijeli, sudski službenik koji rješava ostavine« i tur. *defter* v. *tefter*.

kāsap, **kāsapin** *m* (ar.) *mesar*. —

»Kasap i bakal što su umazani, to su veseliji« (Ist. bl. I 96).

< tur. *kasap* < ar. *qaṣṣāb*.

V. *kasapiti*, *kasapnica*, *iskasapiti*.

kāsapiti, *nožem sjeći meso; prolijevati krv*.

Izv. od *kasap* (v.).

kāsapnica *f*, 1. *mesnica, mesarska radnja*.

2. *klaonica*. — »Zakrvario očima kao vo u kasapnici« (Nar. bl. 58); »Kasapnice u polju građahu, / Da sve kolju kasapini meso« (Lord 122).
Izv. od *kasap* (v.).

kasātura *f* (tal.) *bodež, bajonet*.

< tur. *kasatura* »bodež« < tal. *cacciatore* »lovac (koji lovi nožem)«.

kasāvet *m* (ar.) *tegoba, nevolja; briga, žalost*. — »Alah emanet, ako nisi hijanet; / a ako si hijanet, opet si ti moja briga i kasavet« (GZM 1907 54).

< tur. *kasavet* < ar. *qasāwā*.
V. *kasavetli*.

kasavētli, indecl. ad. (ar.-tur.) *skopčan s nevoljom, s tugom i brigom*.

< tur. *kasavetli*, v. *kasavet* + tur. suf. -li.

kašida *f* (ar.) *poduža pjesma na arapskom, turskom ili perzijskom jeziku, rimovana na jednu rimu. Nije nikad kraća od 15 distiha, a može imati i preko 100. Po sadržaju: njome se neko pohvaljuje i uzvisuje.*
< tur. *kaside* < ar. *qašidā*.

Kāsim, Kāsum (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Kasım* < ar. *Qāsim*, muško ime, »Djelitelj« < ar. *qāsim* »onaj koji dijeli«.

kāskatiti se, snebivati se od čuda.
< tur. *kaskamak* »zažaliti; nepodnositi«.

kāsmak *m* (tur.) 1. *vrsta veza: zlatne grančice ili figure izvezene po krajevima veza zv. »mušebak«.*

2. *platno vezeno na poseban način od kojeg su se pravile duge ženske anterijske.*

< tur. *kasnak* »široki drveni obruč; derđef«.

kast *m* (ar.) *namjera, naum.*

< tur. *kast* < ar. *qasd*

V. *kasten, kastile, kastiti, kast učiniti, nakastice, nakastiti, skastiti.*

kāsten (ākasten) *adv. (ar.) hotimice, namjerno.*

< tur. *kasten* < ar. *qaşdan* »hotimice, namjerno«.

kāstīle, kāstīlicē (ākastīle, kāstīl) *adv. (ar.-tur.) 1. namjerno, namjerice. — »Ja sam kastile i namjerile tražio« (Kočić II 30); »Šalje Vukan knjigu kastilice« (Vuk VI 395).*

2. *iz šale, šaleći se. — »Ono nije ostarjeli djedo, / Već je glavom Kosovac Jovane, / Djedo se je kastil učinio« (Petran. 423).*

< tur. *kastile* »namjerno«. v. *kast* + tur. postpoz. -ile »sa«.

kāstīti, namjeravati.

Izv. od *kast* (v.).

kāst učiniti, naumiti, odlučiti se na nešto.

Izv. od *kast* (v.).

Kāsum *m* (ar.) *Mitrovdan (8. novembar). — »Bolesna ga prevrtala majka od Đurđeva do Kasuma danka« (Ašikl. 32).*

< tur. *Kasım*, zapravo: *Rozi-Kasım* (< pers. *rūz* »dan« i ar. *qāsim* »onaj koji dijeli«) »dan Kasum« tj. dan koji dijeli ljeto i zimu.

V. *Kasim, kasumpaša.*

kāsumpaša *m* (ar.-tur.) *vrsta krikanteme, Chrysanthemum indicum L.*

< tur. *kasımpaşa* »mitrovdanski cvijet«, v. kompon. pod *Kasum* i *paša*.

kāš *m* (tur.) 1. *obrva.*

2. *uzdignuti dio s prednje i zadnje strane sedla, obluk, oblučje, koji je po obliku sličan na obrvu, od čega je i došao ovaj naziv. — »pa Žeraru o kaš obesio« (Vuk II 552).*

< tur. *kaş* sa značenjem kao kod nas (< starotur. *kaş* »pred, prednja strana«.

kāša, v. kašika.

kašāgija *f* (tur.) *željezna četka kojom se konj timari. »On pobaci kašagiju sjajnu« (K. H. I 171).*

< tur. *kaşağı*.

V. *kašagijati, iskašagijati.*

kašagijati, timariti konja kašagijom.

Izv. od *kašagija* (v.).

kāšika, skr. kāša *m* (tur.) *žlica. — »Ako zdjela ne izda, kašika doista neće« (Nar. bl. 19); »Kad ponesem šimšir-k a š u ka grlu,*

kaškāvālĵ

/ Čini mi se sindžir-gvožđe na grlu« (Vuk, Rječnik).

< tur. *kaşık*.

kaškāvālĵ, v. kaškavalĵ.

kāt *m* (tur.) 1. red, sloj; struka. —

»Udri dva kata gajtana« (Vuk, Rječnik).

2. sprat.

3. »*kat haljina*« = pribor za jedno odijelo. — »Dao bih mu zlatan kat haljina« (K. H. I 369); »Babu čohu, majci anterijsu, / Na djevojku dva kata haljina« (Vuk, V 334).

4. koljence, pršljen, red u durbinu (dalekozor). — »Pa izvadi durbin od biljura, / pa ga izvi na dvanaest kata / što mu dvadest gledaše sahata« (Vuk III 149) / sr.: »i ponesi durbin od biljura, / pa mu pruži sedam koljenaca« (Vuk III 158).

< tur. *kat*.

V. katmer.

kātal, **kātal** učiniti, v. katul, katul učiniti.

katāli-fērman, v. katul-ferman.

katāluk, v. katul-ferman.

kātana *m* (madž.) husar, naoružani vojnik-konjanik.

< tur. *katana* < madž. *katona* »vojnik«.

katārma *f* (ar.) uzda, povodac. —

»Sini, munjo, da katarmu nađem« (Vuk, Rječnik).

< tur. *katarma* < ar. *qiṭār* »red ili niz životinja (konja, deva i sl.) poredanih jedna za drugom«.

katije *f* pl. (tur.) metalne ili kožne kutije za patrone koje se pripasuju. — »on pripasa sr-mali katije« (K. H. II 424).

< tur. *katı*.

kātil *m* (ar.) ubica, krvnik. —

»Hoj pomagaj, dragi gospođaru.

/ Na katila Petra Boškovića, / Dva je mene izgubio sina« (Vuk, VIII 59).

< tur. *katil* < ar. *qātil*.

V. katilski.

katilski, adv. krvnički.

Izv. od *katil* (v.).

kātmer *m* (tur.) cvijet karanfil, *Dianthus L.* — »Bolestan legoh kraj vatre, / osta mi katmer kraj vode« (I. Z. IV 227).

< tur. *katmer* »višestruk; ono što ima više slojeva, struka«; *katmer çiçek* »pun cvijet, koji ima mnogo cvijetnih listića«.

V. katmerli.

katmerli, indecl. adv. (tur.) punocvjetan, sa mnogo cvijetnih listića, višestruk, dupli; rascvjetan. — »Nevjestice, katmerli ružice« (S. B. I 9); »Ustaje jedan rumaš »katmerli« nosa i predlaže...« (Zembilj III 50).

< tur. *katmerli*, v. *katmer* + tur. suf. -li.

kātran *m* (ar.) crna i gusta tečnost, neugodna mirisa, koja se dobija kuhanjem borove smole, ili suhom destilacijom iz drveta i kamenog ugljena. — »Nama-zaše prahom i katranom« (Vuk, Rječnik); »Kosa mi je katran sami, / fali me, majko!« (I. Z. III 114).

< tur. *katran* < ar. *qaṭrān*.

V. katrandžija, katranisati, katranli.

katrāndžija *m* (ar.-tur.) onaj koji proizvodi katran, ili onaj koji radi sa katranom, koji katra-niše.

< tur. *katrancı*, v. *katran* + tur. suf. -cı.

katrānisati, -išēm, zaliti katra-nom.

Izv. od *katran* (v.).

katranli, indecl. adj. (ar.-tur.) *katranisen*, *namazan katranom*. — »K atranli joj haljine obuko, / pa na njojzi haljine upali« (Kurt I 194).

< tur. *katranlı*, v. *katran* + tur. suf. -lı.

katul (katal) *m* (ar.) *ubijstvo, pogubljenje, smaknuće*.

< tur. *katıl* < ar. *qatl*.

V. *katil*, *katul-ferman*, *katul-bujruntija*, *katul učiniti*.

katul-bujruntija *f* (ar.-tur.) *bujruntija* *kojom se naređuje da se neko pogubi*. — »Evo tebi *katul-bujruntija*« (K. H. I 165).

< tur. *katılbuyrultu*, v. *kompon*. pod *katul* i *bujruntija*.

katul-fermān, **katal-fēmān**, **āna**, **kataluk**, **katali fēmān**, *m* (ar. i pers.) *ferman* *kojim se naređuje da se neko pogubi*. — »Evo meni *katul ferman* dođe« (K. H. I 125); »Što me devljēt *katalukom* traži, / Te me traži *katalji fermanom*« (Lord 17).

< tur. *katılferman*, v. *kompon*. pod *katul* i *ferman*.

katul učiniti, **katal učiniti**, **ubiti**, **pogubiti**, **smaknuti**. — »Kralj je Maru *katal učinio*, / bacio je u vodu *Prominu*« (M. H. II 572).

Izv. od *katul* (v.).

katura *f* (tur.) *mazga*. — »Na kolima i na *katurama*« (K. H. II 572); »Evo vama tri *kature blaga*« (F. J. 468).

< tur. *katır*.

kaugdžija, v. *kaukčija*.

kauk i **kauk** *m* (tur.) *kapa od debele vunene ili pamučne tkanine oko koje je omotana pouska čalma*. — »Pa dofatī *kauk šehislama*« (M. H. III 27); »oko

glave bijele *kauke*« (Vuk II 262).

< tur. *kavuk*.

V. *kaukčija*.

kaukčija, **kaugdžija** *m* (tur.) *zamatlija koji izrađuje kauke*. Od ovog je nastalo prezime *Kaukčija*.

< tur. *kavukçu*, v. *kauk* + tur. suf. -çu.

Kaukčija, v. *kaukčija*.

kaul *m* (ar.) *riječ, govor; jamstvo, ugovor*. — »Evo, Janko, takova junaka! / Ja ću tebi u pleća *junacka*. / Kakav ćemo *kaul* postaviti?« (M. H. IV 357).

< tur. *kavil* < ar. *qawl* »govor; mišljenje«.

kaur, **kaurin** *m* (pers.) 1. isto što i *daur* (v.). — »Da obuče *kaursko odilo*« (M. H. III 104). 2. *Pokatkad ova riječ označuje katolike ili Latine*. — »Kad *kauri* L'jevno porobiše« (I. Z. III 16).

V. *etimologiju* pod *daur*.

V. *kaurbaša*, *kaurkinja*, *kauriti*, *Kauriska*.

kaurbaša *m* (pers.-tur.) *kaurski starješina, glavar*. — »Vidite li age i spaije, / Vidite li *kaurbašu Marka*« (Vuk VI 91).

v. *kaur* i *baš*.

kauriti, *pokrštavati, praviti nekog kaurinom*.

Izv. od *kaur* (v.).

kaurkinja *f*, *nemuslimanka, kršćanka*. — »Ne faćaju mladih *kaurkinja*« (M. H. III 73).
Izv. od *kaur* (v.).

kaurisat, v. *kavurisati*.

kaurma, v. *kavurma*.

Kaurskā *f*, *zemlja ili država u kojoj žive kauri*.

Izv. od *kaur* (v.).

käus

käuš m (tur.) 1. *samica, ćelija u zatvoru.*

2. *velika vojnička spavaonica u kasarni.*

< tur. *kovuş, koğuş*

kävadžik, v. *kavak.*

kävāf, v. *hafaf.*

kävak, kävadžik m (tur.) *topola, Populus. U jednom dijelu Bosne i Hercegovine, u Dalmaciji i u još nekim našim krajevima kavak nazivaju jablanom, iako je jablan drugo drvo (Populus Pyramidalis).*

< tur. *kavak* »topola«, a tur. *kavakcik* je demin. od *kavak*.

käval m (tur.) *svirala.*

< tur. *kaval* »sve ono što ima cjevkast oblik. Što je nalik na cijev. Otud je čobanska svirala nazvana tur. *kaval diidiik*.

V. *kavalija*.

kavālija m (tur.) *vrsta starinskog malog topa koji je bio u upotrebi prije modernizacije topa. — »i ponese tope kavalije« (Vuk, IV 201).*

< tur. *kaval top* »top sa običnom cijevi koja nije iznutra izolučena, koja nema vijugastih žljebova«, v. *kompon*. pod *kaval* (tur. *kaval* »ono što je cjev-kastog oblika«) i *top*.

kavāra f (tur.) *strah; strah u toj mjeri da se opogane gaće.*

< tur. *kavara* »pušćanje gasova, prdeš«.

V. *kavarnuti*.

kavārnuti, -nēm, *prepasti se, zastrašiti se.*

Izv. od *kavara* (v.).

kävāz (gävāz), -āza *m* (ar.) *stražar, pandur; sudski pozivar; tjelohranitelj kod velikodostojnika, a naročito kod stranih diplomatskih predstavnika u Turskoj Carevini. »Sultan posla*

kavaze raz adže« (M. H. III 34); »A kad care riječi razabrao, / brže posla svojega g a v a z a« (Vuk, III 85); »Spremi paša dva hitra k a v a z a« (Kurt II 111).

< tur. *kavas* < ar. *qawwās* »strijelac« (ar. *qaws* »luk, strijela«). Kavazi su u prvo vrijeme bili službenici, momci kod velikaša, koji su nosili gospodarevu strjelicu. Kasnije se značenje ove riječi u Turskoj Carevini proširivalo i mijenjalo.

Kävädäk, -āka *m* (ar.-tur.) *ime planine koja je po starom istočnjačkom narodnom vjerovanju opkoljavalu svijet. Na njoj živi ogromna ptica istočne mitologije »Anka-kuš«, Phönix. Kod nas »za Kavdak«, »za Kavdakom« znači: »na kraj svijeta«. < tur. *Kaf dağı* »planina Kaf«, tur. izft. od ar. *Qāf* »ime planine koja opkoljava svijet: planina Elbruz na Kavkazu« i tur. *dağ* »planina«.*

kävëdžija, v. *kahvedžija*.

kävez, v. *kafez*.

kävga i kävga f (pers. ili ar.) *svađa, prepiranje; bitka. — »Ja ću beli k a v g u zametnuti« (M. H. III 105).*

< tur. *kavga, gavga* »velika golema. svađa. bitka« < pers. *gawgā* »bitka, boj; prepirka«; u ar. *gawgā* znači: »skup ljudi koji viču, galame; vika, gala-ma«. Turski i pers. leksikografi smatraju ovu riječ persijskom. To isto zastupa i Zenker. Dok, neki evropski lingvisti, da spomenemo Kraelitza i našeg Barica, tvrde da je riječ po porijeklu arapska.

V. *kavgadžija, kavžiti se*.

kävgađžija i kävgađžija m (pers.-tur.) *svadnica, onaj koji izaziva svađu ili bitku. — »a u*

piću teške kavgadžije« (K. H. I 180).

< tur. *kavgacı, gavgacı*, v. kavga + tur. suf. -ci.

kāvī, indecl. adj. (ar.) *čvrst, tvrd, jak*. — »A u njihke metnuo soldate, / a pred njha kavi komandare« (K. H. I 432).
< tur. *kavi* < ar. *qawīyy*.
V. kuvet.

kāvijār, v. hajvar.

kāvlak m (tur.) *izraz u tabačkom zanatu: sitna vuna na životinjskim kožama oko ušiju i na nogama koja ostane, ne spadne sa kože u krečluku, kad se koža izvadi*.
< tur. *kavlak*.

kavònoz m (španj.) *velika tegla, velika staklenka*.
< tur. *kavonoz* < španj. *campanas* »zvono; sud, vaza od zemlje ili kristala«.

kāvra f (tur.) *spona, petlja*.
< tur. *kavra*, prez. osnova od *kavramak* »šćepati, stisnuti, ukliještiti; obuhvatiti nešto kandžama«.
V. kavraisati.

kavraisati, -išēm, *zavratiti čavle koji probiju s druge strane daske; zavrnuti*.

< tur. *kavramak* »šćepati, stisnuti, ukliještiti; obuhvatiti nešto kandžama«.

kāvun m (tur.) *dinja*.

< tur. *kavun*.

kavūrisati, kaūrisati, -išēm *pržiti meso, popržiti meso*.

< tur. *kavurmak* »pržiti meso«.

kāvūrma, kaūrma f (tur.) *vrsta konzerviranog mesa: meso od bravetine ili svinjetine isječeno na komadiće prži se bez dodavanja vode ili masnoće i kad je isprženo saspe se u kakav sud*

i, tako konzervirano, troši se u domaćinstvu.

< tur. *kavurma*.

V. kavurisati.

kāvz, kābz m (ar.) *zatvor, neuredna stolica*.

< tur. *kabız* < ar. *qabḏ*.

V. kavzli.

kāvza, v. kabza.

kāvzli, indecl. adj. (ar.-tur.) *zavoren, neuredne stolice*.

< tur. *kabızlı*, v. kavz + tur. suf. -lı.

kāvžiti se i kāvžiti se, svađati se.
Izv. od kavga (v.).

kāzā, gen. *kazāa* m (ar.) *srez, područje jednog kadije*.

< tur. *kaza* < ar. *qaḏā'*.

kāzā, indecl. pl. *kazāeta* (ar.) *naknadno izvršenje: »klanjati namaz na kaza« znači: naklanjati one molitve (namaze) koji se nisu klanjali u njihovo određeno vrijeme; »ostaviti na kaza« znači: ostaviti nešto za kasnije*. — »kazāeta sva naklanjaj« (Ist. bl. II 235).

< tur. *kaza* < ar. *qaḏā* »ispuniti, izvršiti, provesti«.

V. kaza učiniti.

kāzan m (pers.) *veliki bakreni kotao koji ima sa strane ručke za nošenje*. — »Mladi bezi keške u kazu« (Zb. XXX sv. I 112).

< tur. *kazan, kazğan* < pers. *ḫāzḡān*.

V. kazandžija, kazandžiluk, kazan-uzendžija.

kāzan-bakračlija, v. bakračlija.

kāzandžija i kazandžija m (pers.-tur.) *zanatlija koji pravi kazane i drugo bakreno posuđe*.

< tur. *kazancı*, v. kazan + tur. suf. -cı.

kāzandžiluk

kāzandžiluk i **kazandžiluk**, **Kāzandžiluk** *m* (pers.-tur.) 1. *kazandžijski zanat; mjesto gdje se nalaze kazandžijske radnje.* 2. *Kazandžiluk je jedan dio sarajevske čaršije gdje se nalaze kazandžijske radnje.*
< tur. *kazancılık*, v. *kazandžija* + tur. suf. *lık*.

Kazanfer (ar.) *musl. muško ime.*
< tur. *Gazanfer*, muško ime, »Lav« < ar. *gaḍanfār* »lav«, fig.: »junak«.

kazānisati, -išēm, steći, zaraditi; postići.

< tur. *kazanmak* »steći, zaraditi, postići«.
V. *zakazanisati*.

kāzan-uzēndija *f* (pers.-tur.) *velika uzēndija koja se zbog krupnoće upoređuje s kazanom.* — »udari ga *kāzan-uzēndijom*« (M. H. III 414).

< tur. *kazan-üzengi*, v. *kompōn*. pod *kazan* i *uzēndija*.

kazāsker *m* (ar.) *starješina cjelokupnog sudstva i nastave, prvo u cijeloj Turskoj, a zatim jedan u Anadoliji (anadolskoj Turskoj) a drugi u Rumeliji (evropskoj Turskoj).*

< tur. *kazasker*, *asker kadısı* »vojni sudija«, tur. izft. v. *kompōn*. pod *kadija* i *asker*.

kāzā učiniti. *naknadno nešto izvršiti; naklanjati ranije propuštene molitve (namaze).*

Izv. od *kāzā* (v.).

kāzāz, -āza *m* (pers.) *svilar, posamentir, zanatlija koji izrađuje svilene i pamučne zehove, gajtane, širite, kite i ostale ukrase za starinska odijela ili konjske opreme.*

Od ovog je došlo prezime *Kazazović*.

< tur. *kazaz* < ar. *qazzāz* »svi-

lar« (< ar. *qazz* »svila« < pers. *kež* »svila«).
V. *Kazazi*.

Kazāzi (pers.) *dio sarajevske čaršije, istočno od Begove džamije, gdje su se nalazile kazaske radnje.*

Pl. od *kazaz* (v.).

Kazāzović, v. *kazaz*.

kāzī, kādī, indecl. (ar.) *kadija.* — »A š njima je Bećir *kāzī*« (Nar. bl. 418).

< tur. *kadī* < ar. *qādī* »sudija«.

Kāzim, v. *Čazim*.

kāzma *f* (tur.) *trnokop; pijuk.* — »polovinu metnut u soldate, polovinu *kāzme* dohvatiti, nek pred vojskom trape meterize« (K. H. I 38).
< tur. *kazma* part. od inf. *kazmak* »kopati zemlju«.

kāzmīr, -ira *m* (sanskrt.) *vrsta platna.*

< tur. *kazmir* < franc. *casimir* a ovo korijenjski od imena pokrajine *Kašmir* (sanskrt.).

kāzuk *m* (tur.) *kolac.*

< tur. *kazik*.

V. *kazukašće*.

kāzukašće *n* (tur.) *novac koji ladar plaćaju u pristaništu (povodno za vezanje lađe za kolac).*

< tur. *kazik-akçe* < tur. *kazik*, »kolac«; u ovom slučaju »kolac za koji se lađa veže« i tur. *akçe* »para, novčić«.

kebāir *m* (ar.) *veliki grijesi, teški grijesi.*

< tur. *kebair* < ar. pl. *kābā'ir*, sing. *kābirā* »velika«.

kēče, -eta, pl. *kēčeta*, gen. *kēčeta* *n* (tur.), *bijela kapa od valjane vune koju nose Arnauti, ili kapa od uvaljane goveđe dlake.*

2. zvaljana dlaka, odstrugana
sa govede kože, kojom se postavljaju sedla.

< tur. keçe

V. kečedžija.

kečedžija m (tur.) zanatlija koji od ostrugane dlake sa govedih koža, ili od vune, pravi kečeta.
< tur. keğeci, v. keçe + tur. suf. -ci.

keđiv, iva keđif, -ifa, heđiv, heđif m (pers.) titulisani naziv egipatskog valije dok je Egipat bio u sastavu Turske Carevine.
< tur. hıdiv < pers. hıdīv.

kef m (ar.) ime arapskog slova »k«.
< tur. kef < ar. kāf.

kefa f (tur.) četka, frča.
< tur. kefe.

V. kefati, iskefati.

kefati, 1. četkati, brisati kefom.
2. fig.: ružiti, »čitati kome lekciju«.
Izv. od kefa (v.).

kefija, čefija f (ar.) šal veličine oko jednog kv. metra, od šamske tkanine sa podužim kitama na krajevima; »zlatna kefija« zvala se žuta sjajna kefija.
< tur. vulg. kefiye, knjiž. ketfiye < ar. kâtfiyyâ, bukvl. »plećna« (ar. kûtif »plećka« + ar. adj. suf. f.-iyyâ). Naziv je došao otud što se ovim šalom zaogrću pleća.

kefil, v. čefil.

kefini, v. čefini.

kehāja, v. čehaja.

kehār m (pers.) nekakva kesa koju bi pripasao onaj koji je određen na stražu. — »On će s tebe skinuti gospodstvo, / a uza te kehār pripasati, / a na rame mušket navaliti, / i na humku te nabaciti, / čuvaj

humku do krepanja svoga« (K. H. III 490).

Istog porijekla kao i kehara (v.).

kēhara f (pers.) okrugla kesica, obično od kože, koja se na vrhu skuplja pomoću užice, a u njoj se drži kresivo: čakmak, kremen i trud, ili se upotrebljava za duhan ili za novac. Nosi se prikačena kožnim kaišićem za bensilah, ili je uzicom obješena o vratu i zadjevena za pas.
< tur. kehware, sa značenjem kao u nas < pers. kâhwāre »bešika«.
V. kehar.

kēhisati, v. kidisati.

kehrübār, kehlibār, kelibār. v. čehrubar.

kēisati, v. kidisati.

kējf, kējfli, kējfsuz, v. čeif, čejfli, čejfuz.

kēlām, -āma, čelām m (ar.) govor, besjeda. — »Biće lijepa tu čelama« (Ist. bl. II 226); »Unide i sjede bez selama, bez čelama« (u ob. gov.).
< tur. kelām < ar. kâlām.
V. kelami-kadim.

kelāmi-kādīm, -īma m (ar.) kur'an.

< tur. Kelami-kadīm. »kur'an«
< ar. kâlām »govor« i ar. qadīm »vječan«.

kēmāl, v. čemal.

Kēmāl, Čemāl, -āla, hipok. Kēmo, Čemo (ar.) musul. muško ime.
< tur. Kemal, lično ime, »Savršeni« < ar. kāmāl »savršenstvo, potpunost«.

V. Čemaluša.

kēna, kēnati, v. kna, kniti.

kēnef, v. čenifa.

kenjčiluk, kenčiluk m, magarestina, neslana šala. — »Oni, Va-

kèpčija

še prevashodstvo, kenčijaju — provode kenčiluk« (Zem-bilj III 115).

Hibr. riječ: naše »kenjac« + tur. suf. -luk.

kèpčija, v. kèvčija.

kerámet, čerámet *m* (ar.) *nadprirodno svojstvo ili pojava; čudo (vjeruje se da je svojstveno samo dobrim, pobožnim ljudima).* < tur. *keramet* < ar. *kārāmā*, osn. zn.: »piemenitost, vrijednost«.

V. *keramet-sahibija*.

kerámet-sahibija *m* (ar.) *dobri: veoma pobožan čovjek za koga se vjeruje da posjeduje nadprirodna svojstva — keramet.* < tur. *keramet sahibi*, tur. izft. v. kompon. pod *keramet* i *sahibija*.

kěsa, čěsa, f (pers.) 1. *vreća; torba; papirna vrećica.* — »A nasuti u čese fišeke, / sve iz čese ajan Ali-age« (K. H. II 431); »Tu jarani gaće raskrojiše, / I duvanske čese pokrojiše« (Vuk V 446); »Na kapce ih istrgaše, / Oni grade tutun-kes« (Vuk V 447).

2. *novčanik.* — »Jedan dušom, drugi česom« (Vuk, Posl. 111); »Prije će prestati rijeka teći, nego kaluderska česa presušiti« (Vuk, Posl. 262).

3. *u tursko doba određen iznos novca, novčane vrijednosti. Vrijednost k. mijenjala se kroz istoriju. Dok je u početku, napr. za sultana Mehmeda Fatiha i Bajazida II, iznosila trideset hiljada akči ili deset hiljada dukata, u posljednjem periodu Tur. Carevine njezina je vrijednost utvrđena na pet stotina groša.* — »objesiću t' sablju o pojasu, / koja valja trideset česa blaga« (Vuk II 530).

< tur. *kese* < pers. *kīse*.

V. *duhankesa*.

kěsedžija, čěsedžija *m* (tur.) 1. *onaj koji siječe, koji odsijeca.* 2. *fig.: junak, dobar borac (koji siječe glave protivnika).* — »on otište koplje ubojito. / Dobar dorat, stari česedžija. / a Alija mladi binjedžija« (K. H. II 432). Od ovog je došao i *na-dimak Muse junaka iz narodnih pjesama* »Musa Kesedžija, Musa Česedžija; »Tu nalazi golemu junaka, / po imenu Musa Kesedžiju« (M. H. II 164).

< tur. *kesici* »onaj koji siječe« (nom. ag. od inf. *kesmek* »sjeći«).

V. *česer, českin, česmec, kesim, kesmetaš*.

kěser, v. česer.

kěsim, čěsim, m (tur.) *najam, najamnina; ugovor o davanju krave na ishranu i korištenje, s tim da zakupac ima da plati vlasniku izvjesnu količinu mliječnih proizvoda, prema pogodbi. Kesimom se naziva i onaj mliječni proizvod koji vlasnik prima. Obično se kesim daje u maslu. Priplod od krave koja je data »na kesim« ili »pod kesim« polove, prema običaju, ako nije što drugo ugovoreno, vlasnik i zakupac.* — »Dao bi mu mline ujmjenjake / I one mi bacaju kesima. / Na godinu petstotin' cekina« (Kreš. Vodo-vodi 180).

< tur. *kesim* part. od inf. *kesmek* »sjeći, odsjeći«.

V. *kesimača*.

kesimača, česimača, krava koja je data na kesim (najam).

Izv. od *kesim* (v.).

kesmētāš, česmētāš, -āša *m* (tur.) *otesani kamen, tesanik.*

< tur. *kesmetaş* < tur. *kesme*, part. od inf. *kesmek* »sjeći, tesati« i tur. *taş* »kamen«.

kèsre *n* (ar.) *dijakritički znak u arapskom pismu koji označava kratki vokal »i«*.
V. i esre.
< tur. *kesre* < ar. *käsra*.

kěstén *m* (grč.) *pitomi kesten, Castanea sativa Mill.*
< tur. *kestane* < grč. *kástanon*.
Po Bernekeru je od aram. *kas-kani*.
V. *kestendžija*.

Kestendžić, v. *kestendžija*.

kestendžija *m* (grč.-tur.) *onaj koji peče i prodaje kestene. Od ovog je došlo prezime Kestendžić.*
< tur. *kestaneci*, v. *kesten* + tur. suf. *-ci*.

kešiš, -iša *m* (pers.) *pop, kaluder.*
— »Pa još tamo sagradio crkvu, / Nekakvome crnom kaluderu, / Da se kešiš u njoj Bogu moli« (Vuk VI 154).
< tur. *keşiş* < pers. *kešiš*.

keške, češke *n* i **keške**, češke *m* (pers.) *vrsta jela: dobro uva-rena masna kaša koja se sprav-lja od odstupane (oljuštene) pšenice i kokošijeg mesa, koje se varenjem svo raspadne.* — »Mladi bezi keške u kazanu« (Zb. XXX sv. 1 112).
< tur. *keşkek* < pers. *kešk*: (*keške* je pers. demin. od *kešk*).

keškëvâl, v. *kačkavalj*.

këten, v. *četen*.

kéva *f*, 1. *velika drvena kašika za zahvatanje brašna.*
2. *štap savijen na vrhu.*
Izv. od *kevcija* (v.).

këvcija, **këpcija** *f* (pers.) 1. *velika kašika sa dugim drškom kojom se crpa čorba iz lonca u tanjire; kutlača.*
2. *polukuglast sud sa drškom kojim se crpala voda iz terezija*

(vodenih rezervoara) i *nalijeva-la u dugume i ibrike.*
< tur. *kepçe*, *kefçe* < pers. *kef-če* i *kepče*.
V. *keva*.

kibār, **čibār** i **kibār**, **čibār** *adj.* (ar.) *ponosit, dostojanstven, elegantan.* — »Mila majko mene boli glava, / gledajući dragoga kibara« (I. Z. III 84).
< tur. *kibar* »ponosit, dostojanstven« < ar. pl. *kibār*, sing. *kābīr* »velik«
V. *kibarli*, *čibarast*.

kibla, **kṛbla** *f* (ar.) *strana svijeta na kojoj se nalazi Čaba u Me-ki i prema kojoj se okreću mu-slimani prilikom klanjanja na-maza (molitve). Kod nas je ki-bla jugoistok.*
< tur. *kible* < ar. *qiblā*.
V. *kibletnama*.

kibletnāma, **kiblenāma** **krblena-ma** *f* (ar.-pers.) *busola.* — »iz njedara sahat izvadila, / pri sa-hatu bješe krblena ma, / koja kaže kako će se klanjat« (S. B. IV 65).
< tur. *kiblenūma* vulg. *kible-nama*, v. *kibla* + pers. *nūmā*, pers. osn. od inf. *numūden* »po-kazati« (dakle sprava koja ki-blu pokazuje).

kibrit, v. *čibrit*.

kibur, **kibūrli**, v. *čibur*, *čiburli*.

kicošluk, *m*, *kicošenje.* — »Kad mladi ljudi idu ljeti crkvi, ne oblače koporan, već ga samo ogrnu. To je bilo više iz kico-šluka« (GZM 1954 102).
Hibr. r.: sa tur. suf. *-luk*.

kičma i **kičma** *f* (tur.) *leđa, hrbat.*
< tur. *kiç* »stražnja strana, otraga«.

kidisati (**kindisati**, **keisati**, **këhi-sati**), -išēm. 1. *žrtvovati se, ubi-*

kijáfet

ti se, okončati život. — »Cura pisnu: Nedaj me, Omere, / ja ću sebi kidisati mlada. / ja li sebi, ja tebi Omere« (K. H. II 441).

2. *žrtvovati, upropastiti, nepo-
žaliti, pregorjeti*. — »Volim bra-
ta od očinjeg vida, / ko bi mo-
go bratu kidisati« (Vuk II
46); »Nemoj meni kidisati
glavi. / cijeni mene koliko ti
drago«, »Tiho jaše. konju ne
kidiše«, »Nemoj meni krivo
učiniti, / ni obrazu kidisati
mome!« (M. H. III 50, 102, 444).

3. *navaliti*. — »A moj dragi, što
si kidisao, / ja sam jošte
luda i nejaka« (I. Z. IV 121):
»Pa djevojci prosici kidisali,
/ Te je prose su četiri strane«,
/ pa na njega Turci keisaše,
/ No je Mato junak od junaka«,
»Bjelopavlič njima kehisao«
(Vuk VII 123, IV 111 i Vuk
Rječnik).

< tur. *kıymak*, istog značaja
kao kod nas kidisati (zapravo
< tur. *kıydi*, perf. 3 lice sing.
od inf. *kıymak*).

kijáfet m (ar.) *odijelo, odjeća,
nošnja*.

< tur. *kıyafet* < ar. *qiyāfā*.
V. *kijafetli*, *prekijafetiti* (se).

kijáfetli, indecl. adj. (ar.-tur.) *li-
jepe spoljašnosti; izgledan*.

< tur. *kıyafetli*, v. *kijafet* +
tur. suf. -li.

kijām, -āma m (ar.) *stajanje na
nogama pri obavljanju musli-
manske molitve — namaza*.

< tur. *kıyam* < ar. *qiyām*.

kijamečija m (ar.-tur.) *onaj koji
uve radi sa nekom galamom,
užurbanošću i nervozom; pani-
čar*.

< tur. *kıyametçi*, v. *kijamet* +
tur. suf. -çi.

kijámet m (ar.) 1. *sudnji dan,
smak svijeta*. — »Tvoje će se

ime spominjati / od danaske pa
do *kijameta*« (M. H. III 82);
»Kao uoči *kijameta*« (Vuk,
Posl. 133).

2. *fig.: a) nesreća; uzbuna; me-
tež; b) žurba, hitnja; c) mno-
štvo iscupljenog svijeta*.

< tur. *kıyamet* < ar. *qiyāma*.
V. *kijamečija*, *kijametiti*, *zaki-
jametiti*.

kijámetiti, nešto tražiti *galamom,
užurbanošću ili nervozom, pla-
hovitost ispoljavati*.

Izv. od *kijamet* (v.).

kíla f (ar.) *stara mjera za žito*.
Obično je iznosila 18—22 oke
težine, ali je težina varirala
prema raznim krajevima i vre-
menskim periodima.

< tur. *kile* »mjera za žito; mje-
ra« < ar. *kālā* »mjera« (od ar.
korijena *kyl*: *kālā* »mjeriti«).

kiler, v. čiler.

kilit, **kilitli**, v. čilit, čilitli.

kílukāl m (ar.) *rekla-kazala, ogo-
varanje*. — »Nemoj činit *kilu-
kal*« (Isr. bl. 410).

< tur. *kil-ü kal* < ar. *qıl wā
qāl* »reklo se i kazao je«.

kiljer, v. čiler.

kíma f (tur.) 1. *sjecavica pravo-
ugaonog oblika za sjecanje me-
sa na dasci*.

2. *isjecano ili samljeveno meso*.
< tur. *kıyma*, part. od inf.
kıymak »sjecati«.

V. *kime-tahta*, *kinma*.

kimbilir! v. čimbilir!

kimet m (ar.) *vrijednost, cijena*.

< tur. *kıymet* < ar. *qimī*.
V. *Kimeta*, *kimetli*.

Kimeta, **Čimeta**, hipok. **Ćima** (ar.)
musl. žensko ime.

< tur. *Kıymet*, žensko ime
»Vrijedna« < ar. *qimā* »vri-
jednost, cijena«.

kime-tähta *f* (tur.-pers.) *debela daska na kojoj se sjecavicom sjeca meso.*

< tur. *kıymē tahtası*, tur. izft., v. kompon. pod kima i tahta.

kimētlī, indecl. adj. (ar.-tur.) *vri-jedan, skup, cijenzen.*

< tur. *kıymetli*, v. kimet + tur. suf. -li.

kīn, **kīm**, **ċīn**, -īma *m* i **kivnja** *f* (pers.) *ljutnja, zloba, pizma.*

< tur. *kin* < pers. *kīn* »ljutnja, potajno neprijateljstvo; osveta«. V. kinjiti, kivan.

kīna, **kinati**, v. *kna*, *kniti*.

kināli, **krnāli** (krmāli, kanāli, kanājli) indecl. adj. (ar.-tur.) *okniven; boje kne.* — »Šta će tebe glava na pendžeru. / Šta l' krmali ruke na parmake« (Vuk V 53); »I čuva mi k a n a l i dorata«, »Spremi Fati k a n a j l i dorata« (Lord 83, 42).

< tur. *kınalı* »okniven«, v. *kna* + tur. suf. -li.

kinalije, **kīnalije** *f* pl. (ar.-tur.) *ženske čarape »dramalije« koje su na prstima crveno obojene kao da su prsti okniveni. Zbog te sličnosti su dobile ovo ime.*

< tur. *kınalı*, buk. »okniven«, v. *kna* + tur. suf. -li.

kīnma *f* (tur.) *isjecano ili samljeveno meso.*

< tur. *kıyma*, v. *kima*.

kinjiti, **mučiti**, **patiti**, **terorisati**. »Kako kinji njeg' od Zadra bane« (K. H. I 347).

Izv. od *kin* (v.).

kiptija *m* (lat.-ar.) *Ciganin.*

< tur. *kıptı* »Ciganin« < ar. *qibṭiyy* »Kopt« < lat. *Aegypti*, *Aegyptus*.

kīrāet *m* (ar.) *pravilno čitanje kur'ana.*

< tur. *kıraet* < ar. *qirā'*, osn. zn. »čitanje« V. *kiraethana*.

kiraethāna *f* (ar.-pers.) *čitaonica.*

< tur. *kıraethane* < ar. *qirā'*

»čitanje« + pers. *hāne*, v. *hane*.

kirājdzija i **kirājdžija** *m* (ar.-tur.) *zakupac, stanar.*

< tur. *kiracı*, v. *kirija* + tur. suf. -ci.

kiridžija, **ċiridžija** *m* (ar.-tur.) *kirijaš, onaj koji s konjima i kolima prevozi robu uz nagradu.* — »Dok evo ti jednog kiridžije« (K. H. I 82); »Vi pjevajte jasno kiridžijski« (F. J. II 415); »Kiridžija kamo ti kirija? U handžije i u mehandžije« (Vuk. Posl. 133).

< tur. *kiracı* v. *kirija* + tur. suf. -ci.

kiridžijanje *n*, *bavljenje kiridžijskim poslovima.*

Izv. od *kiridžija* (v.).

kiridžiluk *m* (ar.-tur.) *kiridžijski posao, kiridžijsko zanimanje.*

< tur. *kiracılık*, v. *kiridžija* + tur. suf. -lik.

kirija, **ċirija** *f* (ar.) *zakup; zakupnina; plata za kiridžijsku uslugu.* — »Ja ga meni pod kiriju nadi« (M. H. III 357); »Izjede konja ċirija« (Vuk, Posl. 99).

< tur. *kira* < ar. *kirā'*

V. *kirajdzija*, *kiridžija*, *kiridžijanje*, *kiridžiluk*.

kismet, **kīrsmet** *m* (ar.) *sudbina, udes.*

< tur. *kismet* < ar. *qismā*.

V. *kismetlija*.

kismētlīja *m* (ar.-tur.) *1. sretnik. 2. suđenik.*

< tur. *kismetli*, v. *kismet* + tur. suf. -li.

kisvet, v. *ċispet*.

kišlak

kišlak, křšlak *m* (tur.) *mjesto za zimovanje, zimovaliste; nizin-sko područje gdje se stoka s planina zgoni na zimsku pašu. Od ovog je došlo prezime: Křšlak i Křšlaković.*

< tur. *kışlak* < tur. *kış* »zima«. V. *křsla*.

kitāb, kitābija, kitāptan, *v.* *čítab*, *čítabija*, *čítaptan*.

kitir, *v.* *čítir*.

kivan *adj.*, *ljut na nekoga, neprijateljski raspoložen prema nekome; žedan za osvetom.*

Izv. od kin (v.).

kivērisati, *-išēm, usuditi se, pregnuti na nešto, odlučiti se za kakav težak ili opasan korak.*

< tur. *kıyvermek*.

kivnja, *v.* *kin*.

kizibāši, křzilbāši *m* (tur.) *jedna sekta šiija (šiita) koja se još naziva i »rafizije«. Pripadnici ove sekte po narodnosti su ostaci tatarsko-turskih i turkmenskih plemena, a nalaze se još i sada u pojedinim krajevima Male Azije. Smatraju se vjerski zastranjenim i veoma nazadnim. Govore turskim i persijskim jezikom. Naziv su dobili otud što su njihovi preci sačinjavali jedan poseban odred vojske u Iranu, a imali su crvene čalme na glavi, te su nazvani »crvenoglavci«. Kizilbāši je i područljiv naziv za sve Persijance u državi Safavida.*

< tur. *kizilbaş*, *bukv.* »crvenoglavac« < tur. *kızıl* »crven« i tur. *baş* »glava«.

kizil-hastāluk, křzil-hastāluk *m* (tur.-pers.) *šarlah*.

< tur. *kızıl hastalık* »šarlah« *bukv.:* »crvena bolest« < tur. *kızıl* »crven« i tur. *hastalık*, *v.* *hastaluk*.

kizlaraga, křzlaraga *m* (tur.) *glavni nadzornik sultanovog harema. — »suviše trista janjičara, / i svojega agu kizlar-aga« (Vuk III 90); »Kupuje je křzlar-aga iz carskoga grada« (B. V. 1886 28).*

< tur. *kızlar ağası*, tur. *izft. od tur. kızlar* »djevojke« i *aga* (v.).

kizluk, křzruk *m* (tur.) *djevičanstvo, nevinost, poštenje.*

< tur. *kızlık* < tur. *kız* »djevojka« + tur. *suf. -lık*.

V. *kizlaraga*.

klobādan *m* (ar.) *sjajna traka (širit) napravljena od svilenog ili pamučnog konca, uvrnutog sa tankom žicom od zlata (varaka) ili srme. — »Bre ječerna, bre vezena, / bre oko nje klobādan« (I. Z. II 17).*

< tur. *klubdan, klubtapan* < ar. *qullāb* »kuka«, što u tur. znači i »sprava za uvrtnje žice i konca«.

knā, kina, křna, kāna, k'na, kēna, *dem. knāšca i knica f* (ar.) *1. biljka Lawsonia intermis L. i prah od satrvenog osušenog lišća ove biljke, koja je slična našoj ljesci, a raste u azijskim tropskim krajevima i u Egiptu, gdje se najviše uzgaja. Kna spada u kozmetička sredstva naročito muslimanki. Služi za bojenje ruku, nožnih prsta i kose. — »Lijepa Esmo, k n a ti se predala, / u zdravlje je sa dragim derala!« (Muz. zap. Inst. 1834): »Našoj Mejri k'nu postavije, / i na noge i na b'jele ruke« (Vuk I 26); »Altun topi na grad udariše, / lijepoj Esmi k n a š c u postavije« (Muz. zap. Inst. 1834).*

2. ovako se naziva i muslimanski svadbeni običaj knenja ili krnanja nevjeste dan prije prve bračne noći. — »Zlatni topi u grad udariše, / lijepoj Fati

krnu postaviše« (Bilten II 218); »Melečani knicu postavise« (Beh. VIII 30).

3. Na području Bosne i Hercegovine »knom« se naziva i biljka *Impatiens balsamita* L. Stabljika i cvijetovi ove biljke tucaju se u avanu, te se dobivnim sokom boji kosa kao i sa pravom kupovnom knom (v. GZM 1958 147).

< tur. *kına* < ar. *ḥinnā'*.

V., knenje, kniti, kinali, kinalije. oknivanje, krnačić, knivālja.

knāšca, v. kna.

knénje, kñnénje, kñnānje n. *bojenje knom ruku, nogu ili kose*. — »Tu djevojci knenje postavise« (M. H. X 75).

Izv. od krniti, krnati (v.).

knica, v. kna.

knīti, -ijēm, kinati, kñnati, -ām *bojiti knom ruke, noge ili kosu*. — »Kako kniju ruke u djevojke« (K. H. I 318); »U četvrtak mladu krnaju«; »Krna ju je jengibule mlade« (M. H. X 101).

Izv. od knā, kina, krna, (v.).

knivālja, knjivālja f, *žena ili djevojka koja knije nevjestu*.

Izv. od kna (v.).

kobajagi, v. bajagi.

kōčije f, pl. t. (madž.) *zatvorena kola*.

< tur. *koçu* < madž. *kocsi*.

kodoš m (tur.) *provodadžija, posrednik prilikom ženidbe*.

< tur. *kodoş* »provodadžija: pokvarenjak: nitkov«.
V. kodošiti.

kodošiti, provodadžisati, posredovati prilikom ženidbe.

Izv. od kodoš (v.).

kōdža, indecl. m i kao adj. (tur.) I. *starac*.

2. kao pridjev: *velik, golem; uvažen, poštovan*. — »Za njim sađe kodža-Mehmedbeže« (M. H. III 327)

< tur. *koca*.

V. kodžabaša, kodžaman, kodžamiti.

kōdžabaša, kōdžobaša m (tur.)

1. *prvak, starješina*.

2. *seoski knez*.

< tur. *kocabaşı*, v. kompon. pod kodža i baš.

kōdžaman, adj. (tur.) *velik, krupan, ogroman*.

< tur. *kocaman*.

kōdžamiti, indecl. adj. (tur.-srp.

hrv.) *evomiti; krupan, velik*. —

»Nije si ti dijete, nego kodžamiti čovjek« (Vuk, Rječnik). Hibr. r.: tur. kodža (v.) sa našim nastavcima »mi« (pron. 1 lice sing. dativ) i »ti« (pron. 2 lice sing. dativ), po uzoru na naše: »evomiti«, kad se hoće da izrazi da je nešto krupno, veliko.

kōdōjā, v. doja.

kōfa, v. kova.

kōfrdža, kōfrčast, v. kovrdža, kovrdžav.

kōj, indecl. adj. (tur.) *zatvorene boje*.

< tur. *koyu*

V. koješil, kojvišnjevi, ukoj.

kōješil (kōjašin) indecl. adj. (tur.) *zatvoreno zelene boje, ugasito zelene boje*. — »Kr-čakšire, koješil dolamu« (K. H. II 306); »Iz sanduka drugu izvadio: / Mor-čakšire, kojašin-dolamu« (M. H. IV 458).

< tur. *koyu yeşil* (tur. *koyu* »zatvorene boje« i tur. *yeşil* »zelen«).

kōjašin, v. koješil.

kōjlja, v. ćojlja.

kôjvišnjevi

kôjvišnjevi, indecl. adj. (tur.-pers.) *zatvoreno višnjeve boje*.
< tur. *koyu vişnevi*, v. kompon. pod koj i višnjevi.

kôkija *f* (tur.) *miris; vonj; smrad*.
— »Podavi nas kôkija od baruta« (Kočić I 208).

< tur. *koku*.

kôkuz *m* i kao adj. (tur.) 1. *kao imenica: čovjek bez novaca*.

2. *kao pridjev: bez novaca. švorc*. — »Kôkuz kao crkveni miš« (nar. posl.).

< tur. *kokoz*

V. kokuzluk.

kokuzluk *m* (tur.) *nemanje novaca*.

< tur. *kokozluk*, v. kokuz + suf. *-luk*.

kôlaga, v. kulaga.

kolâdele! v. kolajdele.

kôlāj, adv. i adj. (tur.) 1. *lako, bez napora*. — »Bog će tebi kolaj dati istinom« (Ist. bl. II 221); »Kolaj je stupara i mlinara promijeniti« (GZM 1959 71).

2. *lagan, lak; kaže se: »kolaj rabota« tj. lagan posao*.

< tur. *kolay*.

V. kolajdele, kolajluk, kolalaj-sati, kolalajsavati.

kolâjdele! (**kolâdele!** **kolâder!**) interj. (tur.) 1. *laka ti rabota! da bogda s lakoćom da ti bude!*

2. *na zdravlje! prijatno! (kaže se onom ko jede)*.

Skraćenog od iš kolajdele! (v.).

kolājluk *m* (tur.) *lakoća*. — »Što se toga tiče, kod nas je jedan kolājluk« (Zembilj II 10).

< tur. *kolaylık*, v. kolaj + tur. suf. *-lık*.

kolalajsati, -šēm, *olakšati* (*neki posao*), *učiniti nešto lakim*.

< tur. *kolaylamak*.

kolalajsavati, -vām, *olakšavati* (*neki posao*), *činiti nešto lakim*.
Izv. od kolalajsati (v.).

kôlalije *f* (srp. hrv.-tur.) 1. *okrugle toke*; »Po dolami toke kôlalije« (Petran. 439).

2. *menduš* sa okruglim pupama.

Hibr. r.: sa tur. suf. *-li*.

kôlan *m* (tur.) 1. *jednostruki ženski pojas*. — »Neće Hana bez derdana, / neće Hana bez dimija, / neće Hana bez kolana« (GZM 1910 511).

2. *jednostruki muški pojas*. — »Opasa se pasom i kôlanom, / Za pojasom dvije puške male« (Vuk VII 13).

3. *konjski pojas koji drži sedlo ili samar čvrsto uz konja*. — »Nuhan metno dođu u kôlane« (M. H. III 344).

< tur. *kolan*.

V. kolansuz.

kolānsuz, adj. (tur.) *bez kolana na sedlu (konj)*. — »Za njim Ibro Ogojenoviću, / na njegovu kolānsuz doratu« (K. H. II 600).

< tur. *kolansız*, v. kolan + tur. postpoz. *-sız* »bez«.

kôlās, -āsa. **kôlāz**, -āza *m* (tur.) *isto što i kulaga, tj. vojni čin: krilnik u janjičarskoj vojsci. U novije doba oficir niži od bimbaše, a viši od juzbaše, kapetan I klase*. — »asker, nizam po sokaku, / a kolazi po vratima, / a bimbaše na pendžerima« (I. Z. III 18). — *U Sarajevu je bio kolas Ziga Husejinaga, koji je umro prije oko 35 godina*.

< tur. *kolağası*, tur. izft. od tur. *kol* »krilo, odjel vojske« i tur. *ağa*, v. aga.

V. Kolašin.

Kolāšin (tur.) *grad u S. R. Crnoj Gori*.

< *kôlās* < tur. *kolağası*

»kapetan I klase«. Kolašin: bi, prema tome, bio kapetanija, dakle područje pod kolasom (v. kolas).

kolčak *m* (tur.) 1. duga vunena rukavica koja dosiže do laktova; muf.

2. metalna narukvica. — »Uz rukavice kolčaci od zlata, / Od lakata Ajci do nokata« (M. H. IV 249).

3. dio oklopa koji je pokrivaio ruke kao gvozdena narukvica.

4. zakrpa na koljenima čakšira ili hlaća i na laktovima gunjeva i anterija.

< tur. kolčak.

köl-čehāja *m* (tur.-pers.) pomoćnik age. — »Bogom brate, kolčehāja, / pusti meni jednog sina« (GZM 1910 103).

< tur. kol-kehayası, tur. izft. od tur. kol »krilo, odjel vojske; vojnik, stražar« i tur. kehaya, v. čehaja.

köldžija *m* (tur.) carinski činovnik; pandur, stražar.

< tur. kolcu.

költahta *f* (tur.-pers.) daska koja služi abadžijama i terzijama za peglanje čakšira (uvuče se u nogavice).

< tur. kol-tahtası, bukv.: »ručna daska«, tur. izft. od tur. kol »ruka, rukav; držak« itd. i pers. tahte »daska«.

költuk *m* (tur.) 1. fotelja, kanapa.

2. mali jastuk.

< tur. koltuk.

V. koltukčija.

koltukčija *m* (tur.) zanatlija koji pravi jastuke, mindere, jajgije itd., kao današnji tapacirer. Koltukčije su pravili i klašnje za samare.

< tur. koltukçu, v. koltuk + tur. suf. -çu.

kömār *m* (ar.) hazardna igra, igra u novac.

< tur. kumar < ar. qimār.

V. komardžija, komardžiluk.

komārdžija *n* (ar.-tur.) hazarder.

< tur. kumarcı, v. komar + tur. suf. -cı.

komardžiluk *m* (ar.-tur.) hazard.

< tur. kumarcılık, v. komardžija + tur. suf. -lık.

kōmora *f* (lat.) transportna sredstva sa materijalom koji je namijenjen za obezbjeđenje potreba života i borbe vojnih jedinica. Danas je ovaj izraz zamijenjen sa izrazom transport.

— »Da se kupe na more komore, / komordžije lijepe djevojke« (Muz. zap. Inst. 2550).

< tur. komor, preko ar. < lat. camera »soba, odjeljenje; manja prostorija, kamera«.

V. komordžija.

komordžija *m* (lat.-tur.) 1. onaj koji ide uz natovarena konja ili vozila u komori. — »da se dižu komore na more, / komordžije gizdave djevojke« (GZM 1910 521).

2. u seoskim svatovima onaj što ide uz konja natovarena djevojačkom opremom. — »Evo ćemo da pivamo, / al' ne znamo kome ćemo. / Komordžija, tebi ćemo!« (Muz. zap. Inst. 2107).

< tur. komorcu, v. komora + tur. suf. -cu.

kōmšija, kōnšija *m* (tur.) susjed.

— »Neko nosi komšiju šehita« (K. H. I 338).

< tur. komşu, konşu.

V. komšiluk, kona, konšibak.

komšiluk, konšiluk *m* (tur.) susjedstvo. — »u komšiluk dovikuje, / da u dvoru vode nema« (Vuk I 328).

kóna

< tur. *komşuluk, konşuluk*, v. *komşija* + tur. suf. *-luk*.

kóna, kónšinica, kómšinica f, *su-sjetka*. — »Dodite mi na veselje, kóna« (M. H. X 41): »Hvalila se l'jepa Fata svojim kónama« (I. Z. II 89).

Izv. od tur. *konşu*, v. *komşija*.

kónačište n, *prenočište*.

Izv. od *konak* (v.).

kónačiti, kónakovati, noćivati, prenoćivati. — »Već ja ištem konak konakovati« (Kurt, II 92).

Izv. od *konak* (v.).

kónak m (tur.) 1. *prenočište, noćišće*. — »I u Ključu konak učiniše« (M. H. III 41); »i handžiji za konake platim« (K. H. I 268).

2. *jednodnevno putovanje, dan hoda (od jednog prenočišta do drugog)*. — »a daleko trideset konaka, / de nas care ni čuti ne može« (Vuk II 30); »Odavljen je pa Sibinj kameni, / brate slatki, dvanaest konaka« (M. H. III 19).

3. *bolja kuća, kuća kakvog uglednog domaćina*. — »Eno paše, hasta u konaku« (K. H. I 86); »Pa on uze dva suznja nevoljna, / dovede ih do konaka svoga« (M. H. III 42).

4. *zgrada valiije ili kojeg drugog visokog turskog upravnog ili vojnog zapovjednika; saraaj, dvor, rezidencija. Konak u tom smislu naziva se i danas zgrada uz Narodnu skupštinu SR BiH u Sarajevu*.

5. *muško odjeljenje; muška kuća*. — »Odvede ga na muške konake« (K. H. I 375).

< tur. *konak*, izv. od tur. inf. *konmak* »odsjesti, biti gost«.

V. *konačište, konakčija, konačiti, ukonačiti, zakonačiti*.

konakčija, konagdžija m (tur.) *onaj koji je zanoćio kod drugog, gost na prenočištu, konakčar*. — »Hoćemo l' se rastajati, / svak se nada konakdžijama« (I. Z. I 54).

< tur. *konakçı*, v. *konak* + tur. suf. *-çı*.

kónakovati, v. konačiti.

kõndisati, -išēm, prenočiti. — »Tada idu na meke duške, / Tude oni noću kondisaše. / Kada li je u zoricu bilo« (M. H. II 90).

< tur. *kõndu*, perf. 3 lice sing. od inf. *konmak* »odsjesti, biti gost«.

kõndža f (tur.) *onaj dio čizme koji ide od stopala uz nogu*.

< tur. *konç, konc*.

kõndžahija f (tur.) *žena nalik na vješticu*.

Skraćeno od *karakondža* (v.), odbacivanjem prve kompon. *kara*, tako da ostaje *kõndža* < tur. *koncolos* »utvara, vampir«, v. *karandžoloz*.

kõnšibak, -pka, pl. kõnšipei m i kõnšipka, gen. kõnšibākā f (tur.) *mala vrata u susjednu bašču ili dvorište*.

< tur. *konşu kapısı*, bukv. »vrata susjeda«, od čega skraćeno: *kõnšikap*, pa putem meta-teze *kõnšipak, kõnšibak*, v. kompon. pod *komşija* i *kapija*.

kõnšija, kõnšiluk, kõnšinica, v. komşija, komšiluk, komšinica.

kõnšipka, kõnšipei, v. kõnšibak.

kontráčija m (tal.-tur.) *vojni liferant*.

< tur. *kontratçı* < tur. *kontrat* < tal. *contratto* »ugovor« + tur. suf. *-çı*.

kõntuš m (grč.) *vrsta kaputa što su ga nosili tatarski begovi*.

< tur. *kõntoş*, sa značenjem go-

re navedenim < ngrč. *kontòs* »kratak«.

konušma *f* (tur.) *razgovor; prijateljsko drugovanje.*

< tur. *konusma*, part. od inf. *konusmak* »razgovarati«.

konuštisati (se) -išēm, *razgovarati; prijateljski drugovati.* — »Tko se s devedžijama konuštiše, velika mu vrata trebaju« (Nar. bl. 177).

< tur. *konusmak* »razgovarati«.

kòpča, kòvča *f* (tur.) *sprava, sveza, metalna kukica i mali metalni kolutić za koji se kukica zadijeva. Takve su kopče na čakširama, tozlucima itd.* — »Najnaprijed kovčee i čakšire, / Na čakšire kopče erdelije« (Vuk VII 66); »Na tozlućih kovčee i dizluci« (M. H. III 91).

< tur. *kopça*.

V. *kopčaluk*, *kopčali*, *kopčati*, *ukopčati*, *sakopčati*.

kopčali, kovčali, indecl. adj. (tur.) *sa kopčama, sa zatvaračima.* — »pa otvori kovčali sepeta« (Muz. zap. Inst. 59).

< tur. *kopçalı*, v. *kopča* + tur. suf. -lı.

kopčaluk, kovčaluk *m* (tur.) *dio tozluka ili čakšira gdje su na nogavicama prišivene kopče.*

< tur. *kopçalık*, v. *kopča* + tur. suf. -lık.

kòpčati, 1. *vezati, spajati dugmad na odijelu.*

2. *fig.: shvaćati, kاپirati.*

Izv. od *kopča* (v.).

kòpek, kòpèkluk, v. *ćopek, ćopekluk.*

kòpilan, kòpiljan *m* (ar.-tur.) *isto značenje kao i kobile (v.).* — »Hej Halile, jedan kòpilane« (K. H. II 193); »Pričekaj

me kurvin kòpiljane« (Vuk VI 170).

< tur. *kahpe oğlan* »kurvin sin«, tur. izft. od tur. *kahpe*, v. *kahpija* i tur. *oğlan* »dječak«. V. tumačenje pod *kobile*.

kòpile *n*, zb. imenica **kòpilād** (ar.-tur.) 1. *nezakonito dijete; kurvin sin.* — »Znaš, kobile, Đulić bajraktaru!« (M. H. III 228); »O Komnene, kurvino kobile« (F. J. I 88); »kòpiladi u mojoj odaji!« (M. H. III 196).

2. *fig.: vragoljan, nevaljalac.*

3. *dio u kafenom mlinu prstenastog oblika, koji se stavlja u donji dio gornje kutije, a služi kao oslonac unutrašnjim dijelovima mlina.*

< tur. *kahpe oğlu*, vulg. *kahpoğlu* »kurvin sin«, tur. izft. od tur. *kahpe*, v. *kahpija* i tur. *oğul* »sin, muško čedo«. Pošto tur. *kahpe* ima u nas oblik »kahpi (ja)«, a u tur. *oğul* mušklo »ğ« se i ne izgovara, to je od *kahpiölu* »došla naša izvedenica »kobile«. Ova riječ u osn. obliku »kopil«, »kopilj« javlja se veoma rano u rumunskom i u balkanskim jezicima i vjerovatno je ona formirana, još u staroj slavenskoj zajednici, prije dolaska Slavena na Balkansko poluostrvo. ili u samim počecima njihova dolaska. A poznato je da je takvih tuđih jezičnih uticaja bilo još u ono doba.

V. *kòpilan*.

kòptisati, išēm, *iznenada se pojaviti, iskrsnuti, postati.* — »Iako je po čitavoj zemlji žega i prašina, u Sarajevu je kòptisalo jedno blato, tako zvano Tagblato...« (Zembilj III 30).

< tur. *koptu*, perf. 3 lice sing. od inf. *kopmak* »iznenada se

koračlâma

pojavit, iskrsnuti, postati«.

koračlâma, v. korašlama.

kōradžija *m* (tur.) *pripadnik posebnog roda vojske, oklopnika u janjičarskoj vojsci. Od ovog je u nas nastalo prezime Kōradžija.*

< tur. *korucu*, *korcu*.

Kōradžija, v. koradžija.

kōrân, v. kur'an.

korašlâma, **koračlâma** *f*, *vrsta konjskog hoda: kad konj baca noge tako da mu se svaka noga lijepo ističe. To je hod silovitih atova, kod kojih se uzde drže dobro zategnute. Ovdje se radi o interesantnoj hibr. riječi, izvedenoj sa našim osnovom i tur. suf. -lama. Od našeg »koračati«, »korak« napravljeno je part. na tur. način: *koračlâma*, *korak-lama* (kao da je izvedeno od zamišljenog tur. glagola koji glasi *koračlamak*), pa se »č« zamjenjuje sa »š«.*

kōredžija, **kōradžija** *m* (srp. hrv.-tur.) *zanatlija koji izrađuje kore za noževe i sablje.*

Hibr. r. sa tur. suf. -ci (č. dž).

kōrbāč, **křbāč**, -āča *n* (tur.) *bič od ispletene kožnog remenja.*

< tur. *kırbaç*.

korkaluk (**kalkaluk**) *m* (tur.) *1. ograda koja se stavlja ondje gdje postoji opasnost da se padne: ograda oko šerefeta na munari, ograda na čupriji itd. — »I glavu mu na kalkaluk baci, / Okrenu je niz vodu Bistricu, / Neka gleda kako teče mlava« (Petran. 482); »Careva čuprija (u Sarajevu) bila je sagrađena na 4 okna. Kao svi turski mostovi, bila je prema sredini malo izdignuta. Sa strane je bio korkaluk, tj.*

ograda od ploča« (Kreš. Vodo-vodi 198).

2. trotoar sa strane ulice.

< tur. *korkaluk*, bukv. »strašivost; mjesto straha«, v. *korkija* + tur. suf. -luk.

kōrkija *f* (tur.) *strah. — »... samo naše Švabe i one furtimaške domuze ufatila nekaka korkija i šuhva« (Zembilj III 42).*

< tur. *korku*.

V. *korkaluk*, *korkma*, *Korkut*.

kōrkma! interj. (tur.) *ne boj se! ne strahuj! — »Korkma, ljubice, ti se ne pripadaj, / što se guja oko čela vije!« (Kurt I 173).*

< tur. *korkma!* imper. 2 lice sing. od inf. *korkmak* »bojati se, strahovati«.

Kōrkut (tur.) *prezime.*

< tur. *korkut* »onaj koji strah zadaje, junak« izv. od tur. *korkutmak* »zadavati strah«.

korōman *m* (tur.) *vojnički hljeb u carskoj turskoj vojsci; dvopek, beškot. — »koroman je momcima dodijao, / a tajin se vas pobuđavio« (I. Z. III 2).*

< tur. *kuruman*, izv. od inf. *kurumak* »osušiti se«.

korūdžija *m* (tur.) *1. šumar.*

2. poljar.

< tur. *korucu* »čuvar«.

kōsabaša, **kōsbaša**, v. *kozbaša*.

kō sânkim, isto što i *kōbajagi*, v. *bajagi. — »Izađu čageta po čošetima — priređuje se maskenbal, ko sânkim u korist fukare...« (Zembilj II 58).*

Naše »kō«, »kao« i tur. *sankim*, v. *sancim*.

kōs-hâlva, **kōsalva** *f* (tur.-ar.) *bi-jela halva koja se pravi ovako: šećer se iskuhava do potrebne gustine, dok se »uagdi«, zatim se u njeg saspe sok od samlje-*

venog čugena, čugenja. Potom se miješa (»lupa«) dok smjesa ne postane gusta i bijela kao snijeg. Tada se baci u smjesu oljuštenih oraha i izmiješaju se pa se digne gotova kos-halva s vatre.

< tur. koz-helvası < tur. koz »orah« i halva (v.), tj. »halva od oraha«.

kostrēti, indecl. adj., od *kostriti*. — »O ramenu kostrieti torbicu« (Vuk, Rječnik). Hibr. r.: na našu riječ »kostrijet« dodan tur. suf. -li.

košija f (tur.) 1. trka. — »Već sam curu trgo na košiju« (K. H. II 248).

2. ono što se stavlja na trku kao dar onom ko uteče. — »Metla ona golemu košiju, metnula je tri tovara blaga« (K. H. II 36).

< tur. košu.

V. košijaš.

košijaš, -aša, trkač, konj koji trči na trci (na košiji). — »Skupili se konji košijaši« (Lord 303).

Izv. od košija (v.).

kotārisati (se), v. kurtarisati (se).

kōva, **kōfa** f (tur.) sud za zahvatanje vode iz bunara; sud za nošenje vode.

< tur. kova.

kōvan m (tur.) 1. košnica; trnka pčela.

2. čahura od pušcanog metka.

< tur. kovan.

V. kovandžija, kovandžiluk, kovanluk.

kovāndžija m (tur.) pčelar.

< tur. kovancı, v. kovan + tur. suf. ci.

kovandžiluk n (tur.) pčelarstvo.

< tur. kovancılık, v. kovandžija + tur. suf. -lık.

kovānluk m (tur.) pčelinjak. — »i optraži turske kovanluka« (Vuk, IV 305).

< tur. kovanlık, v. kovan + tur. suf. -lık.

kōvča, **kovčali**, **kovčaluk**, v. kopča, kopčali, kopčaluk.

kōvrdža, **kōfrdža** f (tur.) lokna, pram kuštrave kose.

< tur. kıvrıcık »kuštrav, kudrav, loknast«.

V. kovrdžav.

kōvrdžav, **kōvrčast**, **kōfrčast**, adj., kuštrav, kudrav, loknast kaže se samo za dlaku odnosno kosu. Izvr. od kovrdža (v.).

kozāmak, **kozāmačiti**, v. krzamak, krzamačiti.

kōzbaša, **kūsbaša**, **kōsabaša** m (srp. hrv.-tur.) najbolji kosac koji prilikom kosidbe ide prvi pred koscima. — »poginu mi kozbaša Marko« (Bilten I 47); »Dv'je stotine mladih kosioca, / a pred njima hitrog kosa bašu« (F. J. II 399).

Hibr. r.: naše »kosa« + tur. suf. baş, v. baš

kř'at, **křhat** i **kř'atat**, **křhatat** m (tur.) konj zelenko, konj sivac. — »Na kř'atu konju od mejdana« (K. H. I 112); »Viju li se alajli bajraci, / vodaju l' se ati křhata ti« (I. Z. III 1).

< tur. kırat < tur. kır »sivast« i tur. at »konj«.

křba f (ar.) sud za vodu.

< tur. kırba »sud za vodu, duguljast i s jednog kraja sužen« < ar. qirbā »mješina kao sud za vodu«.

V. křbulja.

křbāč, v. korbač.

křbrla, **křbletnāma**, v. kibla, kibletnama.

krk-hambār *m* (tur.-ar.) pomiješano svega i svašta; svaštara, bilježnica u kojoj su upisani razni podaci bez ikakva reda i sistema.

< tur. *kirk hambar*, *kirk am-bar*, buk.v.: »četrdeset hambarova«, v. kompon. pod *krk* i *hambar*.

křk-jālan *m* (tur.) spadalo, man-gup; besposleno pričalo, lažljivac.

< tur. *kirk yalan*, buk.v.: »četrdeset laži«, v. *krk* i *jalan*.

křk-jēmīn, -īna *m* (tur.-ar.) mnogobrojno zaklinjanje, zakletva po više puta opetovana. — »Hadži Ahmed, mujezin, priča pod *krk-jeminom*, da je te večeri vidio nur na grobu hafiza« (Gajr. 1921 7); »pa onda udarili u hašanje i *krk-jemin*« (Zb. VI 1901 305).

< tur. *kirk yemin* »četrdeset zakletvi«, fig.: »mnogobrojno zaklinjanje«, v. *krk* i *jemin*.

krklāisati, **krklājisati**, -išēm, isjeći na komade meso od zaklanog živinčeta, iskasapiti ga, te ga tako pripremiti za sušenje.

< tur. *kırıklamak*: »razbiti, slo-miti«.

V. *krklama*.

krklāma (**kerklāma**) *f* (tur.) meso od zaklanog živinčeta isječeno na komade, iskasapljeno, i tako pripremljeno za sušenje; *krklaisano* meso.

< tur. *kırıklama*, part. od inf. *kırıklamak*, v. *krklaisati*.

krklēisati, **krklējisati** i **krklāisati**, **krklājisati**, -išēm, sastrići, pod-sjeći vunu u kožuha oko rukava i naokolo.

< tur. *kırkmak* — *kırklamak*, »podrezati kosu, strići, ostrići«.

V. *krklema*, *krkma*, *krkmeta*.

krklēma, **krklāma** *f* (tur.) ona vuna koju čurčije sastrizuju sa šivenih kožuha.

< tur. *kırklama* < tur. *kırkmak* »strići, ostrići, podrezati kosu«.

křkluk *m* (tur.) 1. četrdesetnjak, ono što sadrži nečega četrdeset. 2. vrsta dukata, valjda je vrijedio 40 groša.

< tur. *kırkluk*, v. *krk* + tur. suf. -*lık*.

křkma *f* (tur.) podrezivanje kose preko čela; ruska frizura.

< tur. *kırkma*, part. od inf. *kırkmak* »podrezati kosu; strići, ostrići«.

V. *krkmeta*.

křkmeta, gen. **křkmētā** *f* p., so-lufi, zulovi, vitice, uvojni.

< tur. *kırkma*, v. *krkma*.

křk-sērdār, v. *krserdar*.

Křličbegović, v. *krluč*.

křliuč, **křlič** *m* (tur.) mač, sablja.

— Od ovog je došlo prezime *Křličbegović*.

< tur. *kılıç*.

V. *krlučlija*, *krlukčija*.

krlučlija, v. *krlukčija*.

krlučlija, **kulučlija** *m* (tur.) onaj koji nosi pripasanu sablju.

< tur. *kılıçlı*, v. *krluč* + tur. suf. -*lı*.

křlukčija, **kulukčija**, **křlučlija**, **kulučlija**, **kulugdžija** *m* (tur.) sabljar, zanatlija koji izrađuje i prodaje sablje. U Sarajevu je postojala sabljarska čaršija koja se zvala »Křlukčije« ili »Kulukčije«, a prostirala se od današnjeg hotela »Central« do mosta Čumurija i uz Jugoslovenske Armije ulicu do Doma JNA.

< tur. *kılıççı*, v. *krluč* + tur. suf. -*çı*.

Křlukčije, v. *krlukčija*.

kırma

kırma *f* (tur.) *u* abadžijskom zanatu: pletenica od gajtana.
< tur. *kıyma*.

krmâli, v. kinali.

krmēz *m* (sanskrt.) 1. lijepa ugašita crvena boja koja se dobija od istoimenog veoma sitnog insekta. Krmez je porijeklom iz srednje Azije. Iz njega se vadi boja krmez, od koje se pravi karmin za usne.

2. ono što je crvene boje kao krmez. — »skini, majko, krmez aspurliju, / pa se pokrimkom jemenijom« (I. Z. II 201).

3. crveni vuneni šal koji seljaci vežu oko glave. — »Na glavi su se nosili fesovi tamne višnjeve boje. Zimi se oko fesa omotavao vuneni »krmez šal« (GZM 1907 14).

< tur. *kırmız* < ar. *qirmiz*, *qirmiz* (sanskrt. *krmi* »crv« (u pers. *kirm* »crv«).
V. krmezi, krmzi.

krmézi, indecl. adj. (sanskrt.-ar.) crvene boje kao krmez.

< tur. *kırmızı* < ar. *qirmiz* + ar. adj. suf. -i, v. krmez.

krmzi, **krmzli**, indecl. adj. (sanskrt.) crven. — »Jedan joj je od krmzi merdžana« (K. H. II 257); »i vezala krmzi aspurliju« (I. Z. 217).

< tur. *kırmızı*, v. krmez.

křna, **křnati**, **křnānje**, v. kna, kniti, knenje.

křnačič, **křnačiček** *m* (ar.-tur.) cvijet *Impatiens Balsamina* L. (*Balsamina hortensis* Desp.).

< tur. *kına çiçeği*, v. kompon. pod kna i čiček.

krnâli, v. kinali.

krnâlije, v. kinalije.

křnati, v. kniti.

křndija, v. krntija.

křntija, **křndija** *f* (tur.) 1. starudija; nešto staro, razvaljeno i dotrajalo.

2. razbijeno, isječeno; djelići, otpaci. — »Kad upade Omerica mali, / Al křndija leži po odaji« (M. H. IV 342);

< tur. *kırıntı*, *kırındı*, perf. 3 lice sing. od inf. *kırınmak* »razbiti se, izlomiti se«.

křpedžija *m* (srp. hrv.-tur.) zanatlija koji se bavi samo krpljenjem starih cipela ili starih stvari.

Hibr. r.: na našu riječ »krpa« dodan tur. suf. -ci (č. dži).

kř'serdār, -āra (iskriv: **křk-sēr-dār**) *m* (tur.-pers.) zapovjednik neregularne vojske koja se stara o bezbjednosti puteva i progonu hajduka.

< tur. *kırserdari*, bukv.: »pustinjski serdar«, tur. izft. od tur. *kır* »pustinja, stepa; nenaseljeni prostor izvan gradova i sela« i *serdar* (v.).

křsmet, v. kismet.

křšla *f* (tur.) vojnička kasarna. — »Pa ga vodi u křšle careve, / uze vojske dvanaest hiljada« (M. H. III 11).

< tur. *kışla*.

V. kišlak.

křšlak, v. kišlak.

Křšlak, **Křšlaković**, v. kišlak.

krzāmačiti, **kozāmačiti**, **bolovati** od *krzamaka*.

Izv. od *krzamak* (v.).

krzāmak, **kozāmak** *m* (tur.) dječja bolest u kojoj se pojavljuje osip, sitne crvene pjege po tijelu; mrase, mraze morbilli, die Maseren.

< tur. *kızamak*.

V. *krzamačiti*.

krzàtma *f* (tur.) *čevap od jagnjetine ili bravetine dinstan sa graškom.*

< tur. *kizartma*.

krzilbāš, *v.* kizilbāš.

kizilhastaluk, *v.* kizilhastaluk.

kizlaraga, *v.* kizlaraga.

kīzli, indecl. adj. (tur.) *crven.* —

»Iznijele krzli peštemalje, / a da krvcu kupe od šehita« (Ašikl. 48).

< tur. *kizil* »crven«.

V. kizilbaši, kizil-hastaluk.

kīzluk, *v.* kizluk.

kūbe *n* i **kūba** *f* (ar.) 1. *svod, kupola.* —

»I crkvene kube u visinu, / A na kube od zlata jabuka« (Vuk VI 161); »Iza savijutka na drumu kod raskršća jasno se ocrtavalo ostrouglasto kube kupole« (Sol. I 94).

2. *kružni dio kápka na mlinu za kafu.*

< tur. *kubbe* < ar. *qubbā*.

V. kubeli.

kubēli, indecl. adj. (ar.-tur.) *na svod, sa svodom.*

< tur. *kubbeli*, *v.* kube + tur. suf. -li.

kūbruz *m* (grč.) *vrsta veza na šupljike, na česme.*

< tur. *kibris dokumasi* »kiparsko tkanje, vrsta veza«, tur. izft. od < tur. *Kibris* »Kipar« < grč. *Kypros* i tur. *dokuma* »tkanje«.

kūbur, *v.* kuburluk.

kūbura *f* (tur.) 1. *mala puška (pištolj) koja se puni barutom.* —

»A za pasom samica kubura«, »Već se fati samice kubure« (M. H. III 102, 108).

2. *kožna torba (futrola) pričvršćena na sedlu u kojoj se drži mala puška.* — »Avaj meni do Boga miloga, / gdje izgubih pu-

ške iz kubura!« (K. H. II 97).

3. *uski dugi hodnik ili natkriveni prolaz koji spaja pojedina odjeljenja u kući sa drugom manjom zgradom koja služi kao kuhinja ili muško odjeljenje.*

— »Ona leti kroz mračne kubure, / ona dođe u mušku odaju« (K. H. I 171); »Kad će biti dva sahata noći, / kroz kuburu da idemo kod njega!« (Lord 104).

4. *od kamena ozidan ili od drveta napravljen sanduk kockastog oblika, oblika humke na grobovima velikana. Drvene kubure u turbetima pokrivene su zelenom čohom. Takva je kubura nad grobom Gazi-Husrev-bega u njegovom turbetu kod njegove (Begove) džamije u Sarajevu.*

5. *fig.: tegoba, teškoća, nevolja, nedaća; slabo životno stanje.* —

»Prodi ga se, ne otežavaj mu život, u velikoj je kuburi« (u ob. govoru).

< tur. *kubur*, osn. zn.: predmet duguljastog oblika koji je šupalj i relativno tijesan, a služi kao zaštitna kutija, oklop ili torba; znači i uzani prolaz. Iz ovog osnov. značenja izvedeni su razni oblici i značenja u tur. i našem jeziku. Iako ova riječ po svom obliku odgovara ar. *qubūr*, pl. od *qabr* »grob«, turški leksikografi (osim L. Osmani), kao i Zenker, smatraju je korijenski tur. riječi. Miklošić i Rj. JAZU. naprotiv, dovode njezin postanak sa ar. pl. *qubūr*.

V. kuburija, kuburiti, kuburlija, kuburluk.

kubūrija, *v.* kuburlija.

kūburija *f* (tur.-ar.) *svečano gornje odijelo od crnog sukna, ukrašeno zlatnim gajtanima. Si-*

kūburiti

že do pasa, a opšiveno je kuno-
vinom.

< tur. *kuburi* < tur. *kubur*,
što između ostalog znači i: »ti-
jesan« (napr. *kubur pantolon*
»tijesne pantolone«) + ar.-pers.
adj. suf. -i.

kūburiti, živiti s teškoćom, patiti
se i boriti se s nevoljama i ne-
daćama u životu. — »K u b u r i
kao davo u paklu« (Vuk, Posl.
162).

< *kubura* (v.).

kubūrlija, kubūrija f (tur.) mala
puška koja se zadijeva u ku-
burluk. — »Da je sjajnom .k u-
burlijom gađam, / mogu
sestru ubiti na sapima« (K. H.
I 91); »Pa izvadi dvije kubu-
rije, / Jedna mu je vatru pri-
fatila« (Vuk VII 35); »On po-
teže pušku k u b u r l i j u« (Vuk,
Rječnik)

< tur. *kuburlu*, v. *kubura* +
tur. suf. -lu.

kubūrluk, kūbur m (tur.) kožna
torba (futrola) u kojoj se drže
male puške kubure. — »K u-
burluci krvljem natočeni«
(Lord 125); »Pa poteže pušku iz
k u b u r a« (Vuk III 107).

< tur. *kuburluk*, v. *kubura* +
tur. suf. -luk.

kūbuz, v. *kuduz*.

kūdreť m (ar.) moć; moć božja.

< tur. *kudret* < ar. *qudrā*.

V. *kudret-sāt*, *kudret-topovi*.

kūdreť-sāt, kūdreť-sāhat (iskrvlj.
kūdre-sāhat, kūdri-sāhat) m
(ar.) tajanstveni nevidljivi sat
čije se kucanje u sobi čuje, ali
se sat ne vidi (po narodnom
vjerovanju). Vjeruje se da ku-
canje *kudret-sata* predskazuje
neki događaj, bilo dobar ili loš.
Kada na muslimanskoj svadbi
počnu nevjestu da kniju (krna-
ju), djevojke zapjevaju: »Bi-

smillahi k u d r e t - s a h a t i l e .
/ mi oknismo svojoj Hanki
ruke«.

< tur. *kudret saati*, tur. izft.,
v. kompon. pod *kudret* i *sat*.

kūdreť-topovi ili skraćeno **kūdre-
ti**, m pl. (ar.-tur.) nebeska tut-
njava i pucnjava kad je nebo
vedro koja ukazuje (po narod-
nom vjerovanju) božju moć i
ima tajanstveno značenje. —
»Al grmi, al se zemlja trese, /
Al pucaju po gori kudreti«
< tur. *kudret-topu* »grmljavi-
na«, tur. izft., v. kompon. pod
kudret i *top*.

kūdur m (tur.) bijes, inad. —
»kudur ga uhvatio« (u ob.
gov.)

< tur. *kuduz* »bijesan«, odno-
sno < tur. *kudurmak* »pobje-
sniti«.

Kūdus m (ar.) Jerusalem.

< ar. *Āl-Quds*.

kūduz, kūbuz m (tur.) vrsta veli-
kog topa, haubica. — »I K u-
d u z a topa velikoga« (K. H. I
210).

< tur. *kuduz* »bijesan, pobje-
šnjeli«.

kūjija f (tur.) duboki bunar, jama,
čatrnja. — »U kujiju da ga
ture, Da Jusufa umore« (Osvit
II 42).

< tur. *kuyu*.

kūjisati, v. *okuisati*.

kūjruk (kūjruk) m (tur.) rep.

< tur. *kuyruk*.

Kujündžić, v. *kujundžija*.

kujündžija (kulündžija) m (tur.)
zlatar, zanatlija koji izrađuje
umjetničke filigranske pred-
mete od zlata i srebra. — »Da
me daje kujundžiji, neću
joj ga ja« (GZM 1906 505); »Zla-
tu će se kujundžija naći«

(Vuk, Posl. 91). — Od ovog je došlo prezime Kujundžić.
 < tur. *kuyumcu* < tur. *kuyum* »izradevine od zlata i srebra«
 + tur. suf. -cu.

kujundžiluk (kulundžiluk) m (tur.)

1. *kujundžijski zanat.*

2. *Kujundžiluk je dio sarajevske čaršije gdje se nalaze kujundžijske radnje.*

< tur. *kuyunculuk*, v. *kujundžija* + tur. suf. -luk.

kukavičluk m (srp. hrv.-tur.) *strahovitost.*

Hibr. r.: od naše riječi »kukavica« i tur. suf. -luk.

kula f (ar.) 1. *utvrda u tvrđavi; kamena zgrada koja mjesto prozora ima puškarnice podešene za odbranu od navale.* — »dok porušim kule i bedeme« (K. H. I 38).

2. *višespratna kamena stambena zgrada.* — »Vrijeme gradi kule niz kotare. / vrijeme gradi, vrijeme razgrađuje«.

3. *toranj.*

< tur. *kule* < ar. *qullā*

kuláci, gen. kulākā pl. m (tur.) *vrsta jela: klepe.*

< tur. *kulak* »uho«.

V. *kulak-čorba*.

kulaga, kōlaga m (tur.) *vojni čin u carskoj turskoj vojsci: krilnik u janjičarskoj vojsci. Kasnije oficir niži od bimbaše, a viši od juzbaše, kapetan I klase.* — »I ordagu i Krilin kulagu« (K. H. I 258).

< tur. *kolağası*, tur. izft. od tur. *kol* »krilo, odjel vojske« + tur. *ağası*, v. *aga*. — Pogrešna je pretpostavka Rj. JAZU da bi ova riječ mogla da bude od tur. *kule ağası*, vojnički zapovjednik u kuli (gradu).

V. *colas*.

kulāk, -āka m (tur.) *kukica u mendžuše koja se uvlači u uho.*

< tur. *kulak* »uho«.

V. *kulaci, kulak-čorba*.

kulak-čorba f (tur.-pers.) *vrsta čorbe u koju se ubace komadi faširanog mesa zavijeni u jufku.* Ovi komadi izgledaju kao ušna školjka i otud ovaj naziv.
 < tur. *kulak çorbesi*, tur. izft., v. *kompon.* pod *kulak* i *čorba*.

kulambāra f (ar.-pers.) *homoseksualac, pederast.*

< tur. *gulâmpare* »homoseksualac« < pers. *gulâmbāre*, slož.

< ar. *gulām* »mladić« i pers. *bāre* »prijatelj, ljubavnik«.

V. *gulanfer*.

kulāndisati, v. kulānišati.

kulānisati, kulāndisati, -išēm, služiti se nečim, upotrebljavati, trošiti. — »Hvala, hvala gospođa, ne kulanišem erarne kahve, ne da mi doktor« (Zembilj II 21.).

< tur. *kullanmak* »služiti se nečim, upotrebljavati«.

kulāš, -āša m (tur.) *konj sivopepeljaste boje, konj boje olova, mišje boje.* — »O kulaš u vise klakovnice« (M. H. III 223).
 < tur. *kula at* »rid, smeđ konj«
 < tur. *kula* »rid, smeđ« i tur. *at* »konj«.

V. *kulašiti, kulatast, iskulašiti*.

kulašiti, 1. jahati konja.

2. *fig.: ženu trošiti (jahati).*

Izv. od *kulaš* (v.).

V. *iskulašiti*.

kulatast, adj. sivopepeljaste boje, boje olova.

< tur. *kula at* »rid, smeđ konj«, v. *kulaš*.

kulčak m (tur.) *komad čohe, suknja ili koje druge vunene tkanine koji je pričvršćen kao zakrpa na laktovima gunja ili na*

kulkûma

koljenicama čakšira. Stavlja se kao ures pa je lijepo izrađen i gajtanima ukrašen, a ujedno služi za pojačanje tih mjesta na odijelu koji se brže deru. — »U čakširah sve kulčaci zlatni« (M. H. III 509).

< tur. kolçak od osnove kol »ruka«.

kulkûma *f* (ar.) *okrugla ili koc-kasta bočica za mastilo, tintarnica.* — »A kulkumu prida se nabaci« (M. H. III 487).

< tur. kumkuma < ar. qum-qum »posuda«. — Pogrešno Miklošić ovu riječ dovodi u vezu sa ar. ħulqûm »grlo, ždrijelo«.

kulôglan *m* (tur.) *janjičarski vojnik koji je uvršten u pješadiju ili konjicu, pošto je odslužio jednu godinu u kojoj tvrđavi.*

< tur. kul oĝlan, tur. izft. od tur. kul »zarobljenik« i tur. oĝlan »mladić«.

kulôglija, kulûglija *m* (tur.) *janjičarski vojnik — pješak. Kuloglije su se regrutovale od zarobljenih mladića ili robova, pa je otud nastao ovaj naziv.* — »tu pogide cvijet od Turaka: / kuluglije i mlade delije« (Vuk IV 72); »U matere dilber Umihana, / prosiše je kulguglije mlade« (Kašik. II 93).

< tur. kul oĝlu tur. izft. od tur. kul »zarobljenik, rob« i tur. oĝul »dijete, sin«.

kûlučiti, tegliti, raditi *besplatno; tlačiti.*

Izv. od kuluk (v.).

kulûčlija, v. krlučlija.

kulûgdžija, kulûkčija *m* (tur.) *1. zapovjednik karakola, noćnih stražara.*

2. niži oficir u janjičarskom odžaku.

< tur. kullukçu.

kulûglija, v. kuloglija.

kûluk *m* (tur.) *1. besplatan lični fizički rad za državu na izgradnji puteva, cesti, utvrđenja itd. 2. težak rad bez direktne koristi za onog koji taj rad obavlja.* < tur. kulluk »robovanje, služba, služenje«; < tur. kul »rob« + tur. suf. -luk.

kulûkčija, v. krlukčija.

kulûkčija, v. kulugdžija.

Kulûkčije, v. krlukčije.

kulûndžija, kulundžiluk, v. kujundžija, kujundžiluk.

kûm *m* (tur.) *pijesak.* — »Nasuše ih kumom i kamenom« (K. H. I 259).

< tur. kum.

kûmaš *m* (ar.) *vrsta starog svilenog platna, stari svileni atlas.* < tur. kumaş < ar. qumâš.

V. kumašli.

kumâšli (skraćeno **kûmaš**), indecl. adj. (ar.-tur.) *svilen, od kumaša izrađen.* — »Pokrile me kumašli jorganom« (K. H. I 146); »Čekam babe dok mi dođe s Cabe, / i donese kumašli jorgana« (I. Z. II 46); »Podiže joj kumaš jorgan s glave« (I. Z. Herceg. 7).

< tur. kumaşlı, v. kumaş + tur. suf. -li.

kumbâra *f* (pers.) *vrsta starinske granate ili bombe; i sami top koji baca kumbare nazivao se ponekad ovako.* — »Iz Kuduza topa velikoga, / što kumbaru u gradove baca« (K. H. I 210).

< tur. kumbara »granata, bomba« < pers. ħumbere »mali čup, čupić« (pers. ħum »čup«).

kumirikuša *f* (ar.-tur.) *ptica gugutka, vrsta grlice.*

< tur. kumru kuşu, v. kumrija i tur. kuş »ptica«.

kúmrija, kúmra *f* (ar.) *ptica gutka, vrsta grlice*. »Kumrije, moja sluškinjice« (M. H. III 329).

< tur. *kumru* < ar. *qumrityā*
V. kumirikuša, Kumrija, kumrijast.

Kúmrija (ar.) *musl. i pravoslavno žensko ime*.

< tur. *kumru*, v. kumrija.

kúmrijast, adj., *boje kao kumrija*. — »U momčeta crne oči, / u djevojke kumrijaste« (GZM 1909 596).

Izv. od kumrija (v.).

kúmsal *m* (tur.) *pijesak, pržina*.

< tur. *kumsal*.

V. kumsaluk.

kúmsáluk *m* (tur.) *pjeskovito tlo, zemlja pjeskulja*.

< tur. *kumsallık*, v. kumsal + tur. suf. -lık.

kunāli, indecl. adj., *od kunovine, sa kunovinom*. — »dug bojali čibuk opružio, / a kunali čurak prigrnuo. (Muz. zap. Inst. 60); »On kunali čurak ogrnuo, / Dug bojal čibuk raspalio« (M. H. IV 86).

Hibr. r.: naše »kuna« + tur. suf. -li.

kúndačiti, fig.: *mlatiti, tući*,

Izv. od kundak (v.).

kúndak *m* (tur.) *drveni dio puške*. — »Kundaci im od shoga zlata« (M. H. III 487).

< tur. *kundak*.

V. kundačiti, iskundačiti.

kúndura *f* (grč.) *cipela*.

< tur. *kundura* < grč. *kódonos*.

V. kundurdžija, koundurdžiluk.

kúndurdžija i kundúrdžija *m* (grč.-tur.) *cipelar*.

< tur. *kunduracı*, v. kundura + tur. suf. -cı.

kúndurdžiluk i kundurdžiluk, *m* (grč.-tur.) 1. *cipelarski zanat*. 2. *Kúndurdžiluk je ime jednog dijela sarajevske čaršije, gdje su se nekad nalazile samo obućarske radnje*.

< tur. *kunduracılık*, v. kundurdžija + tur. suf. -lık.

kún'ja *f* (ar.) *posebna vrsta arapskog imena koje se stavlja pred lično ime i predstavlja u neku ruku prezime, pošto Arapi nemaju prezimena. Nastaje putem genitivne veze jedne od riječi: ābū (abū) »otac«, ibn »sin«, umm »majka«, ili bint »kći« i rodenog imena vlastitog djeteta ili roditelja a, ponekad, i neke druge imenice po kojoj će biti okarakterisano i prozvano odnosno lice*.

Na primjer: *Ābū (Abū) Bākr »otac Bekirov«, Ibn Kāmāl »sin Kemalov«, Ummu Ġāmīl »majka Džemilova«, Bintu Āišā »kći Ajišina«, Ebū Lāhāb »otac plamena« itd.*

< ar. *kunya*, sa gore navedenim značenjem kao imenica, a kao inf. (\sqrt{kny}) znači: »po ne-kome ili po nečemu prozvan biti, prezime dobiti«.

kúplidže, -eta *n* (tur.) 1. *ljekovita banja, toplice*.

2. *mala bakrena kuhinjska posuda*.

< tur. *kaphca*.

kupúsi, indecl. adj. (srp. hrv.-ar.) *boje kao kupus*.

Hibr. r.: naša riječ »kupas« + ar.-pers. adj. suf. -ī.

kúra *f* (ar.) 1. *kocka, »vući kuru«, »bacati kuru«*.

2. *regrutacija, novačenje*.

< tur. *kur'a* < ar. *qura*.

kuráda *f* (tur.) *rdavo kljuse, kljusina*.

kur'an

< tur. *kurada beygir* »star, rdav konj«; tur. *kurada* »star, dotrajaó, neupotrebljiv« i tur. (< pers.) *beygir*, v. bejgir.

kur'an (kórán), -ána m (ar.) muslimanska sveta knjiga koja, po islamskom vjerovanju, sadrži božju objavu, objavljenu preko Muhameda. — »Car alifet, tako ti kurana!« (M. H. III 10).
< tur. *Kuran* < ar. (*Qur'an*, osn. zn. »recitovanje, učenje; ono što treba čitati« (u zastarjelom smislu, dakle: »čitanka«). V. al-koran, kur'an-hamajlija. kur'an-tas.

kur'an-hamajlija f (ar.) mala knjižica koja sadrži izreke iz kur'ana i koja se nosi kao hamajlija u limenoj kutiji. — »Kad na vakat akšam saklanjao, / izvadio kuran-hamajliju« (M. H. III 19).
< tur. *kuran-hamaili*, tur. izft., v. kompon. pod kur'an i hamajlija.

kur'an-tas m (ar.) zdjela od mjeđi u obliku čase po kojoj su gravirane kur'anske izreke (ajeta). U kur'an-tas stavljaju se papirni zapisi, pisani murećefom, koji stoje izvjesno vrijeme u vodi pa onda bolesnik tu vodu (»šifa-vodu« = ljekovita voda) pije iz te zdjele.

< tur. *kuran tası*, tur. izft., v. kompon. pod kur'an i tas.

kurbān, -ána m (ar.) 1. bravce ili goveće koje muslimani kolju na Kurban-bajram. — »Kurban i se raz bajrama hrane« (M. H. III 90).

2. žrtva: »kurban se učiniti«, žrtvovati se. — »Ja ću, brate, mahzar pronijeti, / i jutros se kurban učiniti« (K. H. I 223).

< tur. *kurban* < ar. *qurbān*. V. Kurban-bajram.

Kurbān-bajram m (ar.-tur.) kur-banski bajram, v. bajram.

< tur. *kurban bajramı*, tur. izft., v. kompon. pod kurban i bajram.

kurbān se učiniti, v. kurban.

Kurbegović, v. Kurt.

kürdelj, gürdelj, m i **kürdēla** f (tal.) traka, pantljika, vrpca.

< tur. *kordele* < tal. *kordella*.

kürdisati, v. kurisati.

kürisati, kürdisati, -išēm 1. postaviti, namjestiti, napraviti. — »što je misu kurisao, / take mise u kraljeva nema« (K. H. I 433); »Sirotinja kurisala davu« (Lord 269).

2. naviti sat. — »Uzmi svoga zlatna ključica, / ne bi l' kako satic kurisao!« (Sevd. 203).
< tur. *kurmak* »postaviti, napraviti: naviti sat«.

V. kurisati se.

kürisati se, kürdisati se, namjestiti se, smjestiti se. — »Što se je kurisao na skemliji kao beg« (u ob. gov.).
Izv. od kurisati (v.).

kürjuk, v. kujruk.

kurkūma f (lat.) *Curcuma longa* L., stara kulturna biljka koja se uzgaja u mnogim tropskim zemljama. Njezina je domovina južna Azija. Korijenje ove biljke, koje je intenzivno narančaste boje, upotrebljava se i u medicini i za bojenje. Miješa se i s knom. U trgovinu dolazi u komadićima pod nazivom *Rhizoma Curcuma longae*. (v. GZM 1958 143). Kod nas je još zove i zerdečaf.

< tur. *kurkum* < ar. *qurqum* < lat. *curcuma*.

kūrna f (ar.) četverouglasto kameno korito u hamamima.

< tur. *kurna* < ar. *qurnā*.

kùrnâz, adj. (pers.) lukav, pre-preden.

< tur. *kurnaz* < pers. *qurnas*.

kuršum *m* (tur.) 1. olovo.

2. pušćano zrno, pušćani metak.
— »Ne turaj u pušku kuršum-a« (K. H. I 32).

< tur. *kurşun*.

V. kuršumi, kuršum-kalem, kuršumlija, kuršum-šećer, kuršum-voda.

kuršumi, indecl. adj. (tur.-ar.) olovne boje.

< tur. *kurşuni*, v. kuršum + ar.-pers. adj. suf. -î.

kuršum-kâlem, **kurşun-kâlem** *m* (tur.-grč.) grafitna olovka.

< tur. *kurşun kalem*, v. kompon. pod kuršum i kalem.

kuršumlija, **kurşunlija** *f* (tur.) 1. zgrada koja je pokrivena olovom (to su obično džamije, medrese, hamami i bezistani).

2. Kuršumlija je ime medrese kod Begove džamije u Sarajevu.

3. Kuršumlija je varošica u Srbiji na rijeci Toplici.

< tur. *kurşunlu*, v. kuršum + tur. suf. -lu, -li.

Kuršumlija, v. kuršumlija.

kuršum-šećer *m* (tur.-pers.) *plumbum aceticum*.

< tur. *kurşun şeker*, v. kompon. pod kuršum i šećer.

kuršum-vôda *f* (tur.-srp. hrv.) *aqua plumbi*.

Hibr. r.: prva kompon. v. kuršum.

Kürt, **Kürtä**, **Kúrto** (tur.) *musl. muško ime*. Od ovog su nastala prezimena: *Kürt*, *Kürtagić*, *Kürtović*, *Kürbegović*.

< tur. *kurt* »vuk«, prema tome: »Vuk«.

Kürtä, **Kürtagić**, v. Kurt.

kürtališ, v. kurtuliš.

kürtara, **kürtala** *f* (tur.) *spas*, izbavljenje.

< tur. *kurtarmak* »spasiti« i *kurtulmak* »spasiti se«.

kürtarisati (se), **kürtâlisati** (se), **kutârisati** (se), **kotârisati** (se), -išem, *spasiti* (se), *izbaviti* (se), *osloboditi* (se) nekoga. — »Posjekoh mu tri stotine druga, / i on mojih stotinu pandura, / nijedan se kurtarisao nije« (K. H. II 210); »Nek me danas smrti kurtališe, / Ako bi me zatekao živa«, »te nabreknu svoga hrta žuta, / doke svoju kurtalisao ljubu« (Vuk VII 237, II 279).

< tur. *kurtarmak* »spasiti« i *kurtulmak* »spasiti se«.

V. kurtariš, kurtuliš.

kürtariš, v. kurtuliš.

Kúrto, **Kürtović**, v. Kurt.

kürtuliš, **kürtališ**, **kürtariš** *m* (tur.) *spas*, izbavljenje.

< tur. *kurtuluş*, od tur. *kurtulmak* »spasiti se« i < tur. *kurtariş* od tur. *kurtarmak* »spasiti«.

kurvâluk, *m*. *prostitucija*; nepoštenje.

Hibr. r.: naša riječ *kurva* + tur. suf. -luk, -lik.

kùskun *m* (tur.) 1. podrepnjak, podrepaš, kajiš provučen ispod repa konja i pričvršćen za sedlo ili samar, koji sprečava da se sedlo ili samar smakne konju na vrat. — »na njoj sedlo od orahovine, / kuskuni joj od mašljikovine« (M. H. III 102); »Da sedlo s neba padne, mene bi kuskuni oko vrata zavrzli« (Vuk, Posl. '55).

2. uzica ili vrpca od vune na ženskim kapama koja je pričvršćena ispod pletenica na potiljku i drži kapu da ne ide na čelo i da ne spada.

< tur. *kuskun*.

kusūr

kusūr *m* (ar.) 1. sitni novac koji se vraća onom koji nešto plaća krupnim novcem. — »Ja gdje pijem, kusura ne tražim« (M. H. III 536); »Pava njemu veli krčmarica: / Stani, brate, da ti kusur vratim!« (M. H. IV 380).

2. pogreška, propust.

< tur. *kusur* < ar. *quṣur* i *kusūr*.

V. kusurati se, dokusurati se, iskusurati, nakusuriti, potkusuriti.

kusūrati se, **izravnavati se** u računima, **podmirivati međusobne račune**.

Izv. od *kusur* (v.).

kušak *m* (tur.) 1. pojas. — »Opasala tri čemer kušaka« (K. H. II 69); »Kušakom se utegla čemerom« (M. H. IV 63).

2. podupirač, prečaga.

3. u mutapčija komad drveta kojim se zapinje uže kad se prede.

< tur. *kuşak*.

kušanma, **kušatma** (**küşhana**) *f* (tur.) svečanost koja se priredjivala u janjičarsko doba i prilikom podjeljivanja svjedodžbi šegrtima za kalfe i kalfama za majstore u raznim cehovima (esnafima). Ta svečanost je uvijek bila vezana za izlet. Šeh esnafa ili majstor opashe šegrtu odnosno kalfi peštemalj (pregaču) i tim činom ga proglašava kalfom odnosno majstorom.

< tur. *kušanma*, nom. action. od inf. *kušanmak* »opasati se sabljom ili nečim drugim« i tur. *kuşatma* nom. action. od inf. *kuşatmak* »opasati sablju ili što drugo«.

V. kušatisati.

kušatisati, -išem, **opasati šegrtu**, odnosno **kalfu peštemaljem** (pregačom) i **time šegrtu pro-**

glasiti za kalfu, a kalfu za majstora.

< tur. *kuşatmak* »opasati sablju ili što drugo«.

küşhana, v. kušanma.

kuşluk i **kuşluk-vâkat** *m* (tur.) vrijeme ručka, ručano doba, ono što na selu zovu »ručanice«; to je vrijeme oko devet ili deset sati prije podne. — »Ustavi je pa na sunce gledaj! / Kad ti sunce budne na kuşluku« (M. H. IV 468).

2. neobligatna molitva (namaz) koja se u ručano doba vrši.

< tur. *kuşluk* < tur. *kuş* »ptica« + tur. suf. -luk, dakle bukv.: »doba kada se pticama daje hrana«.

V. kuşlukovati.

kuşlukovati, -ujēm, **ručati**. — »Zar si došo kuşlukovati ovdje, / te robiti Cerić Ali-bega?« (K. H. II 602).

Izv. od *kuşluk* (v.).

kuşluk-vâkat, v. kuşluk.

kutârisati (se), v. kurtârisati (se).

kutija *f* (grč.) 1. škatulja, sandučić, drvena ili limena posuda sa poklopcem, u kojoj se drži kafa i šećer. — »Usta su joj kutija šećera« (K. H. I 271). 2. oklop mlina za kafu; ima »gornja« i »donja« kutija. < tur. *kutu* < grč. *konti*.

kutnija *f* (ar.) 1. vrsta tkanine žutkaste, zlatne boje, od koje su se krojile anterije. Osnova joj je od vune ili svile, a potka od pamuka. Imala je crvene, bijele ili crne pruge. Poznata je bila šamska kutnija koja se uvozila iz Sirije.

2. anterija skrojena od kutnije. < tur. *kutniye* < ar. *quṭniyyā*.

kutubhâna, **ċutubhâna** *f* (ar.-pers.) knjižnica, biblioteka. —

»Grad Mostaru, lijep ti si, / i u tebi č u t u b h a n a!« (Muz. zap. Inst. 3258).

< tur. *kütiiphane* < ar. pl. *ku-tub*, sing. *kitāb* »knjiga« i pers. *hāne*, v. *hane*.

kütup *m* (ar.) *priznati prvak u nauci, umjetnosti ili kakvoj vještini; genij*.

< tur. *kutup* < ar. *quṭb* »pól« (polovi zemljine kugle, magnet-ski polovi itd.). U prenesenom smislu ima značenje kao kod nas.

küvet (kühvet) *m* (ar.) 1. *snaga, sila, jačina*.

2. *fig.: vojna oprema*. — »Uz topove *küvet* i džebhana« (K. H. I 37); »A sa vojskom *kuhvet* i topove« (Lord 8). < tur. *kuvvet* < ar. *quwwä*.

V. *kuvetlenisati*, *küvetli*, *oku-vetiti*, *potkuvetiti*.

kuvetlénisati, -išēm, *ojačati, steći snagu*.

< tur. *kuvvetlenmek* »ojačati«.

küvətli, indecl. adj. (ar.-tur.) *snadžan, jak, čvrst, izdržljiv*.

< tur. *kuvvetli*, v. *küvet* + tur. suf. -li.

küz *m* (tur.) *jagnje*. — »Fesić ver-di, almadi *kuz aman*« (GZM 1908 261).

< tur. *kuzu*.

V. *kuzilender*, *kuzitendžera*, *kuzum!*

küzilender *m* (tur.-pers.) *lender odnosno veliki sahan u koji se može staviti čitavo pečeno jagnje*.

< tur. *kuzu lengeri*, tur. izft., v. kompon. pod *kuz* i *lenger*.

küzitendžera *f* (tur.) *velika tendžera u koju se može staviti i u kojoj se peče čitavo zaklano jagnje*.

< tur. *kuzu tenceresi*, tur. izft., v. kompon. pod *kuz* i *tendžera*.

küzum! interj. (tur.) *jagnje moje!* — »Aman *dermandži*, / ej *küzum pasvandži!*« (GZM 1907 409).

< tur. *kuzum* »moje jagnje«, v. *kuz* + tur. posv. zamjenica -m.

L

lâdem, lâden *m* (pers.) 1. *ljubimac, mezimče*. — Majka djetetu tepa: »lâdeme moj«

2. *elektarijum, farm. ekbegma, lijek u obliku kaše, ekstrakta*. — »Da bi dete raslo, meću u uvreo zejtin »lâden« i »čifuriju« i to sipaju u vodu u kojoj se dete kupu« (Miodrag. 93).

3. *cvijet Cistus polymorphus, Wild. Cistus ladaniferus L., fam. Cistaceae*.

< tur. lâden < pers. lâden »cvijet Cistus polymorphus Wild, Cistus ladaniferus L.

lâf *m* (pers.) *govor, razgovor; prazan govor, nadgovaranje*. — »Prođ' se sćeri jednog lafadžije: / lafe mećeš, uzeti te neće!« (Zembilj III 78); »Moja draga puna lafa« (I. Z. II 197).

< tur. lâf < pers. lâf.

V. lafadžija, lafiti, lafozan.

lafadžija *m* (pers.-tur.) *govordžija, razgovoran čovjek, blebeto*. — »A moj dragi jedan lafadžija, / lafe mećeš, uzeti me nećeš« (I. Z. III 54).

< tur. lâfci, v. laf + tur. suf. -ci.

lâfiti, -im, lâfovati, -ujēm, govoriti, razgovarati; naprazno govoriti. — »Što ga nije lafu naučila, / lafovati i ašikovati«

(Ašikl. 59); »lafe mećeš, uzeti me nećeš, / lafoviću i ja tebi mlada, / lafovaću, a uzet' te neću« (I. Z. III 54).

Izv. od laf (v.).

lâfovati, v. lafiti.

lafozan *m* (pers.) *onaj koji mnogo govori, govorljiv, brbljiv*.

< tur. lâfazan < pers. lâfzen (pers. lâf »govor, prazan govor« i pers. zen, prez. osnova od inf. zeden »udarati; svirati«).

lâgab, lâgap, lâkab *m* (ar.) *nadimak, pridjevak; prezime*.

< tur. lâgab, lâkap < ar. laqab.

lâgum *m* (pers.) *mina*. — »ja se bojim, dragi gospodaru, / nas će Turci la gumom dignuti« (Vuk II 488); »a lagumi pod gradom jeknuše« (K. H. I 219).

< tur. lâğun < pers. nağm.

V. lagumati, lagumdžija.

lagumati, -ām, minirati.

Izv. od lagum (v.).

lagumdžija *m* (pers.-tur.) *miner*. — Od ovog je nastalo naše prezime Lagumdžija.

< tur. lâğuncı, v. lagum + tur. suf. -ci.

Lagumdžija, v. lagumdžija.

lahānī, lahānī, indecl. adj. (grč.-ar.) blijedo zelene boje kao

mīlad kupus. — »i na njemu lahani čurdija« (Beh. X 172).
 < tur. *lāhana* »kupas« < grč. *lāchanon* »povrće« + ar.-pers. adj. suf. -ī.

lāhūr (lāūr), -ūra *m* (ind.) *vrsta tanke fine vunene tkanine kao delin, koja se uvozila sa Istoka.* »De li lahur, de li čiverica« (Nar. bl. 53); »Skida njima poše i laure« (Vuk V 469); »Nosi l' Fata od kadife jeleče, / nosi l' Fata od lahura dimije« (Muz. zap. Inst. 2621).
 < tur. *lāhurakı* < ind. *Lāhōr* »Lahora u Indiji«.
 V. lahuri.

lahūri, indecl. adj. (ind.) *fig.: labav, nesiguran, neutvrđen.*
 < tur. *lāhuri* »šal, vrlo tanak i lagan, koji se izrađuje u Lahori u Indiji«, v. lahur.

lāik, lājik, adj. (ar.) *dostojan, koji čemu odgovara, kome što pristoji.*
 < tur. *lāyık* < ar. *lā'iq*.

lāilāhe illallāh! interj. (ar.) *po-božni izgovor u značenju: »Nema drugog boga osim jednog Allaha!«* — »Bolje nikad nikom ništa nema, nego učiti: la ilāhe illallāh« (Ist. bl. II 225).
 < ar. *lā ilāhā illa-llāh* »nema drugog boga osim jedinog Allaha«.

lakrdija f (tur.) 1. *riječ, govor.* — »pa joj vaku veli lakrdiju: / Čekaj mene otsad do sabaha« (Muz. zap. Inst. 62).
 2. *komedija bez književne vrijednosti koja ima za cilj da izazove smijeh po svaku cijenu; šala.*
 < tur. *lākırdı*.
 V. lakrdijaš, lakrdijati.

lakrdijāš, -āša *m*, *šaljivčina, spadaló.*
 Izv. od lakrdija (v.).

lakrdijati, *šaliti se riječima.*
 Izv. od lakrdija (v.).

lāl, indecl. adj. (pers.) *ružičast, boje kao rubin.* — »Kupiću ti lal papuče« (Vuk, Rječnik).
 < tur. *lāl* < pers. *lāl*.

lāla m (pers.) 1. *dvorski dostojanstvenik, carski dvorjanik, carski miljenik.* — »ti pozovi lāle i vezire«, »šehislamu, draga lalo moja«, »Carskom lali begu Badnjeviću« (M. H. III 7,58).
 2. *odgojitelj i pazitelj djece.*
 < tur. *lāla* < pers. *lālā*.

lāla f (pers.) 1. *tulipan, Tulipa gesneriana L., Sternbergia lutea (L.) Ker. Gawl.*

2. *fig.: lijep momak (kao cvijet), momak, dragi.* — »Tri me lāle prosile, / tri ih vode nosile«, »Jedna lāla dežmena, / ja spram lālom lāgena« (I. Z. III 6).

< tur. *lāle* < pers. *lāle*.
 V. lāleli, lola.

lālēli, indecl. adj. (pers.-tur.) *šaren, našaran listovima ili cvjetovima tulipana.* — »Od miline svak Fatu dariva: / Mujo momče lālēli papuče« (Vuk V 382); »Navuče mu lālēli papuče« (Kreš. Čizm. obrt 132).
 < tur. *lālēli*, v. lāla + tur. suf. -li.
 V. lālēlije.

lālēlije pl. t. f (pers.-tur.) *vrsta papuča.* — »I papuče su po formi ravne i šiljaste. Ravne se zvahu lālēlije. Po Bosni su se nosile više šiljaste, a u Novopazarskom Sandžaku i Albaniji samo lālēlije« (Kreš. Čizm. obrt 131).
 Izv. od lālēli (v.).

lāma n (ar.) *ime arapskog slova »l«.*
 < tur. *lam* < ar. *lām*.

lamba

lamba, lampa *f* (grč.) *petrolejska svjetiljka*.

< tur. *lamba, lampa* < ngrč. *lampa*.

lamelif *m* (ar.-srp. hrv.) *naša kovanica za ime posljednjeg slova stare arapske abecedarke, tzv. »elife-sufare«, koja se upotrebljavala kao udžbenik u mektebima*. — »Od elifa do lame-lifa« tj. od »a« do »z«, fig.: od početka do kraja.

Kovanica od ar. *lām* (v. lam) i ar. *ālif* (v. elif) pomoću našeg veznika »i«, dakle: lam i elif.

lānet *m* (ar.) *prokletstvo*.

< tur. *lānet* < ar. *la-nā*.
V. nalet.

larmadžija *m* (srp. hrv.-tur.) *vi-kač, onaj koji pravi larmu*.

Hibr. r.: naše »larma« + tur. suf. -ci (č. dži).

lāstika *f* (grč.) *guma; gumena vezica za čarape*.

< tur. *lāstik* < fr. *élastique* < grč.

V. lastike, lastikli.

lāstike pl. *f*. (grč.) *kāljače*.

Izv. od lastika (v.).

lastikli indecl. adj. (grč.-tur.) *ra-stegljiv, elastičan*.

< tur. *lāstikli*, v. lastika + tur. suf. -li.

lāta *f* (engl. ili staronjem.) *usko džube*.

< tur. *lāta* (< engl. *lath* ili staronjem. *latta*).

Lātif, -ifa (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Lātif*, muško ime, »Nježni« < ar. *laṭīf* »nježan, ugodan; lijep, dobar«.

Latifa (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Lātife*, žensko ime, »Nježna« < ar. *laṭīfā* »nježna, ugodna; lijepa, dobra«.

latifa, latifica *f* (ar.) *cvijet dragoljub, Tropaeolum majus L.* — »Od šemboja i od amberboja, / od latife i male kadife« (GZM 1910 521); »dvi'j' latife, dva Paloševića, / dva nergića, dva Alikadića« (S. B. III 42)

< tur. *lātife* < ar. *laṭīfā* »nježna, ugodna, lijepa«.

Latinluk *m* (lat.-tur.) *ime četvrti u Sarajevu na desnoj obali Miljacke u kojoj su stanovali sarajevski katolici. Stegala se niz Miljacku od Principovog mosta do Cumurije*. — »At-mejdanu, zelen ti si, / Latinluče, lijep ti si« (GZM 1910 516); »Baščarštjo, batli ti si! / Latinluče, pogan ti si!« (Vuk V 341).

Hibr. r.: Latin »katolik« < lat. *Latini* + tur. suf. -luk.

lāzum, indecl. adj. i adv. (ar.) 1. kao pridjev: *potreban*.

2. *potrebno*. — »što je dobro i samo se fali, nije lazum da ga drugi kaže« (Nar. bl. 202); kaže se: »la zum šala!« ili la zum maskara! što znači: ne uzimaj za ozbiljno, šala se hoće!

< tur. *lāzum* < ar. *lāzim* »potreban«.

Lēbīb, -iba (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Lebīb*, muško ime, »Pametna« < ar. *lābīb* »pametna, razborita«.

Lebība (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Lebibe*, žensko ime, »Pametna« < ar. *lābībā* »pametna, razborita«.

leblēbija *f* (tur.) *prženi naut, nohut, slamutak, Cicer arietinum*.

< tur. *leblebi*.

lēce *n* (pers.) *mrlja, ljaga*.

< tur. *leke* < pers. *leke*.

lèden, lègen (lèdan) m (grč.) *lavor za umivanje, odnosno za pranje ruku.* — »Tad po turski lèden doniješe« (K. H. I 155); »Ne pije ga čim se vino pije, / Van lèdanom od dvanaest oka« (M. H. I 15).

< tur. *leğen* < pers. *legen*
< grč. *lechánī*.

lèder, v. lenger.

lèem, v. lehem.

lègen, v. leden.

lehāni, v. lahani.

lèhem (lèem, lèm) m (sanskrt.) *kalaj ili koja druga slična materija kojom se zalijevaju pukotine ili se pričvršćuju zakrpe na predmetima od bakra, lima itd.*

< tur. *lehim* sa značenjem kao kod nas, lehem < sanskrt. *le-hina* »borax«.

V. lehemiti. prilehemiti, zalehemiti.

lèhemiti (lèmiti) zalijevati ili lije-piti lehemom.

Izv. od lehem (v.).

Lèjla (ar.) musul. žensko ime.

< tur. *Leylā* < ar. *Lāylā*, žensko ime. osn. zn.: »veoma tamna noć«. U arapskoj poeziji Medžnun i Lejla imaju značaj glavnih ličnosti ljubavnih zbivanja kao Romeo i Julija u istoimevanoj Šekspirovoj tragediji.

lèjlei-bèrāt, -āta m (ar.) *muslimanska mubareć-večer (blagoslovljena noć), četrnaesta noć mjeseca šabana. Kod muslimana se smatra ova noć noć oprosta od grijeha, te se provodi u pobožnosti.*

< tur. *leyle-i berat* < ar. *lāy-lātu-l-bārāt* »noć berat« ar. izft. od ar. *lāylā*, »noć« i ar. *bā-*

rāt, bukv. »pismo«, odnosno ar. *bārā'ā, bārī'ā* (√ *br'*) »osloboditi se nečega«.

lèjlei-kādr m (ar.) *muslimanska mubareć-večer (blagoslovljena noć), dvadeset i sedma noć ramazana u kojoj je Muhamedu došla prva božja objava. Kod muslimana se ova noć smatra najsvetijom.*

< tur. *leyle-i kadr* < ar. *lāy-lātu-l-qadr* »noć sudbine«.

lèjlei-mirādž, -ādža m (ar.) *muslimanska mubareć-noć (blagoslovljena noć), dvadeset i sedma noć redžepa u kojoj je Muhamed sa anđelom Džibrilom (Gabriel) letio na nebasa.*

< tur. *leyle-i miraç* < ar. *lāy-lātu-l-mirāğ* »noć Muhamedovog puta na nebasa«.

lèjlei-regāib m (ar.) *muslimanska mubareć-večer (blagoslovljena noć), uoči prvog petka mjeseca redžepa, u kojoj je začet Muhamed.*

< tur. *leyle-i regaib* < ar. *lāy-lātu-r-rāgā'ib* »noć želja, noć čežnji«.

lèjlek, lèjlek (lélek) m (pers.)

1. *roda, štrk, Ciconia ciconia L.* — »U tome doleti lejlek i pade preda nj«, »Uz guske i ždrale upane i lelek, a smičac mu slomije nogu« (Hirtz, knjiga prva).

2. *fig.: lèjlek-čador, »vrsta šatora«* — »Natovari lejlek crven čador« (K. H. I 308); »Van evo ti lelek čadorina. / razpni njega u polju velikom« (F. J. I 101).

< tur. *leylek* < pers. *leklek* (u ar. takođe *lāqlāq*).

lèm, lèemiti, v. lehem, lehemiti.

lendôhan (lendôan) m (pers.) *lijenčina.* — »Kako će žene suhuručice, lendohani i delen-

lendohänluk

džije, vječito sjediti na gvozdenim usijanim stolicama« (Zem-bilj III 18).

< tur. *lenduha* »veoma krupan, veoma debeo čovjek« < pers. *lendhā*.

V. lendohanluk.

lendohänluk *m* (pers.-tur.) *lijenost*.

< tur. *lenduhalık* »krupnoća, debljina«, v. lendohan + tur. suf. *-lık*.

lendöan, lendöänluk, v. lendohan, lendohanluk.

lender, v. lenger.

lenger, lender (lèder) *m* (pers.)

1. *sidro, kotva*. — »lenger digle, otisnuše lađu« (M. H. III 29).

2. *veliki bakreni sahan sa širokim pervazom*. — »Po dolafi kalajli lenderi«, »Gurabije na suncu pečene, / Lender-alve u među kuvane« (Vuk V 365, 221).

< tur. *lenger* < pers. *lenger*.

lèpe! interj. (ar.) *izvolite! molim!* — »Ona mu se ljepše odaziva: / lepe, lepe, rumen karanfile« (nar. pj.).

< tur. *lepi* < ar. *läbbäylc*.

lepèza *f* i **lepèze** *n* (tur.-pers.) *mahalica, hladilica, mahač*.

Izv. metatezom od elpeza, elpeze (v.).

lëš (lješ) *m*, **lëšina** *f* (pers.) *mrtvo tijelo čovjeka ili životinje; strвина*. — »Mi smo beli leše pokopali, / po zelenom polju skadarskome« (K. H. II 66).

< tur. *leş* < pers. *lāše*.

lëvënta *f* (pers.) *junak, delija*. — »Dobar dogo glavu podignuo, / sahibiju zaklonio svoga. / Vala na njem pristala levent-a!« (K. H. II 384).

< tur. *levend* »prikladan i lijepo odjeven čovjek« < pers. *lewend* »besposličar, gotovan«.

lëvha (lèhva) *f* (ar.) *kaligrafski napisani i uramljeni citati iz kur'ana ili mudre istočnjačke izreke koje kao ukras vise po muslimanskim kućama*. — »Zlatom ispisane le hve, sedefom iskićeno oružje« (Gajret 1929 113).

< tur. *levha* < ar. *läwha*, osn. zn.: »tabla«.

V. levhi-mahfuz.

lëvhi-mähfüz, -üza *m* (ar.) *božja tabla sudbine na kojoj je sve zapisano; kaže se: »tako mu je u levhi-mahfuzu zapisano«*.

< tur. *levh-i mahfuz* < ar. *läwh* »tabla« i ar. *mähfüz* »sačuvan«.

lëzet *m* (ar.) *slast, užitak*.

< tur. *lezzet* < ar. *läddä*.

V. lezetli, lezetsuz.

lezëtli, indecl. adj. (ar.-tur.) *sladak, ukusan*. — »... kako naša manda nije lezetli ko švapski čušpajz...« (Zembilj III 43). < tur. *lezzetli*, v. lezet + tur. suf. *-li*.

lezëtsuz, adj. (ar.-tür.) *nesladak, bez ukusa*.

< tur. *lezzetsiz*, v. lezet + tur. postpoz. *-siz* »bez«.

libāda *f* (ar.) 1. *vrsta gunja od crne tanke čohē, sa širokim rukavima i prostranim džepovima, bez ikakvih ukrasa*. Običaj je bio da onaj koji se odlučio da ide na čabu, pošto ikrari, obuče libadu i ne skida je dok se s hadža ne vrati kući.

2. *ženski kaputić do pojasa, od čohē ili kadife, širokih rukava i ukrašen zlatnim ili srebrnim vezom*.

< tur. *libade* < ar. *lubbādā*
> pers. *lebād*.

lif *m* (ar.) *smotak napravljen od vlakana palminog stabla koji se kao sunder upotrebljavao pri kupanju u hamamima i kućnim kupatilima. Podesan je za sapunjanje i trljanje. Donosile su ga hadžije prilikom povratka iz Meke.* — »u kući tri dolafa, / u jednome lifi sami« (I. Z. II 197).

< tur. *lif* < ar. *lif*.

limān, -āna *m* (grč.) *luka, pristanicište; zaljev.* — »sveščemo te moru i limanu« (K. H. II 19).

< tur. *liman* < grč. *hmīn*.

limūn, -ūna *m* (pers.) *limun, Citrus medica L. var. limonum Ris.*

< tur. *limon* < pers. *limūn* i *limū* (> ar. *lāymūn* i *lāymū*).
V. *limundžik*, *limuni*, *limuntoz*.

limundžik, **limunčic** *m* (pers.-tur.) *božje drvece, Artemisia abrotanum L.*

< tur. *limoncik*, *demin.* od *limon*, v. *limun*.

limūnī, *indecl. adj.* (pers.) *žute boje kao limun.*

< tur. *limon* < pers. *limūnī*.

limuntoz *m* (pers.-tur.) *ekstrakt od limuna u prahu.*

< tur. *limon tozu* »prah od limuna«, tur. *izft.* v. *kompon.* pod *limun* i *toz*.

lōgat *m* (ar.) *rječnik.*

< tur. *lūgat* < ar. *luga*.

lōhusa (**lōusa**, **lāusa**) *f* (grč.) *porodilja.* — »Od nje se pomalo sipa u korito, kad se dete kupa sve do 40 dana, a od nje i lausa a uvek pije po malo« (Miodrag. 73).

< tur. *lohusa*, *loḡusa* < stgrč. *lechō*, ngrč. *lechāna*.

lōkma *f* (ar.) *zalogaj.* — »Haram lokme ne jedi« (Nar. bl. 310).
< tur. *lokma*, *lukma* < ar. *luqmā*.

lōkum *m* (ar.) 1. *vrsta kolača; po sastavu sličan gurabiji, samo duguljastog oblika. To je slatki lokum.*

2. *vrsta uštipka duguljastog oblika; slani lokum.*

3. »lōkum šećera« ili »lōkuma« = *kocka šećera.*

< tur. *lokum*, skraćeno od *rahatlokum* (v.).

lōla, **lāla** *f* (pers.) 1. *momak, dragi.* — »Moj se lola fali da ne pije, / uvek čuva vrata od bir-tije« (Muz. zap. Inst. 2433); »Kupila bi lale Lazo, neženjena Lazu, / da mi bude lale Lazo, baščovan u bašči« (Vuk I 376).

2. *skitnica, besposličar.*

< tur. *lāle* < pers. *lāle*, v. *lāla*.
V. *lola* se.

lōlati se, **skitati se.**
Izv. od *lōla* (v.).

lōndža i **lōndža** *f* (tal.) 1. *mjesto (bilo u kući ili izvan kuće) gdje se održavaju sastanci, gdje se sjedi, razgovara, vijeća ili pije.* — »Piju vino do dva pobratima. / u Udbini na čemerli lōndži« (Vuk III 152); »Vino piju kotarski serdari, / u Kotaru u lōndži kamenoj« (M. H. III 211).

2. *mjesto gdje se sastajao odbor i esnafska skupština, a tako se nazivao i sami odbor esnafa i esnafska skupština.* — »Lōndža (odbor) se sastajala od čehaje, ustabaše, kalfabaše, čauša, jigita i po dva tri odbor-nika bez funkcije« (GZM 1951 197).

lopòvluk

3. *skupština, vijeće, sjednica*. — »Kad to začu Bušatli vezire, / u ponoći učinio londžu: / on doziva paše i begove« (Vuk IV 207).

4. *trijem, terasa, hladnjak*.
< tur. *lonca* < tal. *loggia*.

lopòvluk *m* (srp. hrv.-tur.) *kradljivost, pokvarenost*.
Hibr. r.: naša riječ »lopov« + tur. suf. -luk.

lovđžija *m* (srp. hrv.-tur.) *lovac*.
Hibr. r.: naša riječ »lov« + tur. suf. -ci. (č. dži).

lućum *m* (tur.) *vrsta ljepive smje-se slična kitu, ali od njega mnogo tvrda i trajnija*. *Lućum se pravio od pamuka, kreča ili vosa i ulja, a upotrebljavao se u vodoinstalaterskim radovima za lijepljenje i spajanje vodovodnih cijevi — čunkova*. — »Tvrđ kao lućum« (nar. izr.).
< tur. *lökün*.

lula *f* (pers.) 1. *lula za pušenje; lula kao dio čibuka u koji se stavlja cigareta*. — »Da je meni lula i duhana« (I. Z. I 195). 2. *lula f ili lule n, je cijev česme kroz koju ističe voda*. *Lule nisu imale pipe, pa je voda u-*

vijek tekla. — »da se pred džamijom podigne česma sa tri lule« (Andrić 4); »Pa ispod je-lje načineo vodu, / Sve su lule od srme bijele«, »Ima na njoj dvanajes luladi, / Sva-ko lule od žeženog zlata« (Lord 107, 153).

3. *mala čašica kao povelik na-prstak*. — »već poteže trostruku kandžiju, / (tri su na njoj lule od tumbaka)« (Vuk, III 10).
< tur. *lüle* < pers. *lūle*.
V. *luledžija, luledi*.

luledžija *m* (pers.-tur.) *zanatlija koji pravi i prodaje lule, čibuke i nargile*.
< tur. *lüleci*, v. *lula* + tur. suf. -ci.

lulēdi, indecl. adj. (pers.) *ciglaste boje*.
< tur. *lūlevi* < pers. *lūleyī*.

Lūtfija, Lūtvija, hipok. **Lūtfō, Lūtvō** (ar.) *musl. muško ime*.
< tur. *Lūtfi*, muško ime, »Dobroćudni« < ar. *luṭfī* »dobroćudan« (ar. *luṭf* »dobrota« + ar.-pers. adj. suf. -ī).

lūtma, v. *unutma*.

Lūtvija, Lūtvō, v. *Lūtfija, Lūtfō*.

LJ

Ljčš, v. leš.

M

màala, v. mahala.

mabèin, mabèjn m i **mabèjna** f (ar.) 1. prolazna prostorija (soba) u konacima i starinskim kućama.

2. prostorija koja dijeli žensko odjeljenje dvora ili konaka od onog dijela gdje se primaju strana lica. — »kroz mabèin u ćošak veziru« (F. K. 1886 24). < tur. *mabeyin* »međuprostor« < ar. *mā* »ono« i ar. *bāyn* »među«.

mačkara, maškara, mačkare, maškare f (ar.) 1. maskirana osoba, maska.

2. karneval. — »Kao u nas bile je nedjelje, / kad se krenu momčad u maškare« (Nje-goš).

< tur. *maskara, mashara* < ar. *māsharā*, v. maskara.

mačkot m (srp. hrv.-tur.) *macina* trava, *Valeriana officinalis* L. Hibr. r.: od naše riječi *mačka* i tur. ot »trava«, u obliku tur. izft.: *mačka* otu »mačkina trava«.

mađžarija f (mađž.-ar.) *mađžarski* zlatnik koji se i danas kao dukat nalazi u prometu, a upotrebljava se kao ženski nakit. — »dade njemu dvaest mađžarija« (M. H. III 367); »Svaki

će mu skok valjati mađžarije (Vuk, Posl. 278).

< tur. *macariye* < tur. *Macar* »Mađžar« < mađž. *Magyars* + ar. adj. suf. f. -*iyā*.

mađžarot i **mađarot** m (mađž.-tur.) biljka *Chrysanthemum parthenium* L.

< tur. *macar* otu, bukvl.: »mađžarska trava, biljka« < tur. *Macar* »Mađžar« < mađž. *Magyars* i tur. ot »trava, biljka«.

Mađžida (ar.) musul. žensko ime.

< tur. *Macide*, žensko ime. »Slavna« (usp. »Slavojka«) < ar. *māğidā* »slavna, hvaljena«.

mađžün m (ar.) 1. uvaren šećer, uvaren voćni sok; gusti ljekoviti sirup, *electuarium*.

2. komadi uvarenog šećera koje poslastičari prodaju kao dječje bonbone zv. »slipala«.

3. ljepilo.

< tur. *macun* < ar. *mağün*. (part. pas. od *ağn* »zakuhati, zamijesiti«).

māfez, v. māvez.

māfiš, māviš m (ar.) 1. ništa.

2. vrsta slatkiša koji se pravi od tankih jufki čije je tijesto zakuhano sa jajima. Ovako ime dobio zbog toga što se rastopi

čim se stavi u usta, tako kao da se ništa ne pojede.

< tur. *mafiş* »vrsta slatkiša«
< ar. *mā fihī šāy'* »nema u njemu ništa«.

V. mafišnjak.

māfišnjāk, māvišnjāk *m* kotačić, kovrtač za izrezivanje tijesta, »radl«.

Izv. od mafiš (v.).

magaráluk *m* (srp. hrv.-tur.) *magarština, magarečki posao*.
Hibr. r.: sa tur. suf. -luk.

magāza *f* (ar.) *magazin; dućan sa- zidan od kamena, podrum*. — »dok siđoše u jednu maga- zu« (K. H. I 57).

< tur. *magaza* < fr. *magasin*
< ar. *māḥāzin*, sing. *maḥzān* riznica« (nom. loci od *ḥazana*, (osn. *ḥzn*) »čuvati imovinu na sigurnom mjestu«).

V. hazna.

māgbūl, mākbūl, adj. (ar.) 1. *ci- jenjen, drag, pribran*.

2. *uslišan, uvažen, usvojen; »magbul biti« »uslišan biti*. — »U Boga mu dova magbul bila« (K. H. I 227); »Kod Boga joj magbul dova bila« (I. Z. II 21); »magbul učiniti« = prihvatiti, usvojiti. — »To rekoše, magbul učiniše. / niz planinu roblje opremiše« (Vuk IV 367).

< tur. *makbul* < ar. *maqbul*, part. pas. od *qabūlā*, *qabūl* »primiti«.

V. magbul-dova, Magbula, magbulniji.

māgbūl-dōva *f* (ar.) *molitva od boga uslišana, primljena*.

< tur. *makbul dua*, v. kompon. pod magbul i dova.

Magbūla, Mākbūla (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Makbule*, žensko ime, »Simpatična« < ar. *maqbulā* »primljenā«.

magbūlniji, mākbūlniji, draži, pribraniji. — »Zato što su naši mladići jedni ugursuzi, kojima je magbulnija jedna dži-džali Švabičica, nego po tuceta skromnije Srpkinjica« (Zembiļ III 35).

Naš komparativ od magbul (v.).

magfiret *m* (ar.) *oprost od grijeha; »magfiret biti«* = biti oprostjen od grijeha.

< tur. *mağfiret* < ar. *magfirā*.

māgrib *m* (ar.) 1. *zapad; kaže se: »od mašrika do magriba«* tj. sa istoka do zapada.

2. *Magrib znači arapski zapad, tj. Berberiju ili Malu Afriku (= Tripolis, Tunis, Alžir i Maroko)*.

< tur. *magrib, magrip* < ar. *magrib*.

V. Magribija, Magriblija.

Magribija *f* (ar.) *ime džamije koja se nalazi na Marijindvoru u Sarajevu; (nalazi se na zapadnoj strani grada i stoga je ovako nazvana). Dr Hazim Šabanović je mišljenja da je ime džamije došlo po imamu Šejh Omer ef. Magribiji*.

< tur. *mağribiye* »zapadna« < ar. *magribiyyā*, v. magrib + ar. adj. suf. -iyyā.

Magriblija *m* (ar.-tur.) *Arap iz zapadnog dijela Sjeverne Afrike: iz Alžira, Tunisa ili Maroka*.
< tur. *mağribli*, v. magrib + tur. suf. -li.

māhala (māala, māla) *f* (ar.) 1. *dio grada ili sela, gradska četvrt, zaselak*. — »sinja magla na māhalu pala« (M. H. X 61).
2. *ulica, sokak*.

< tur. *mahalle* < ar. *māhallā*.
V. mahalbaša, mahalelija, mahalanin.

māhalbaša (mālbaša) m (ar.-tur.) *starješina jedne mahale; seoski starješina*. — Od ovog su došla prezimena: *Mālbaša, Mālbašić*.
< tur. *mahalle başı*, tur. izft.
v. kompon. pod mahala i baš.

Mālbaša, Mālbašić, v. malbaša.

mahalēlija m (ar.-tur.) *stanovnik mahale*.

< tur. *mahalleli*, v. mahala
tur. suf. -li.

māhaljanin m, *stanovnik mahale*.
Izv. od mahala (v.).

māhana (māna) f (pers.) *nedostatak, pogreška, zamjerka; neki fizički ili umni nedostatak; manjkavost; uopšte ono čemu se može neki prigovor staviti*. — »Čuješ mene, draga sa jabanec, / ja na tebi ne nalazim manec« (Ašikl. 117); »Kad to čuju po granici Turci, / mogli bi ti staviti māhanu« (M. H. III 39); »cura pod māhanom«, »imam mānu na srcu«.

< tur. *bahane*, vulg. *mahana*
< pers. *beħane* »uzrok, povod, isprika, izgovor« itd.

V. mahandžija.

māhēndžija m (pers.-tur.) *onaj koji nalazi mahane, nedostatke*. — »Mati mi je velik māhēndžija« (K. H. I 544).

< tur. *mahanacı*, v. mahana +
tur. suf. -cı.

māhdūm, -ūma m (ar.) *sin*.

< tur. *mahdum* < ar. *mahdūm*.

māhfez, v. māvez.

māhfil m (ar.) *galerija u džamiji gdje obično klanjaju ženska lica*.

< tur. *mahfil* < ar. *mahfil*.

māhija f (pers.) *greda koja se postavlja na krovu s ugla kuće do sljemena. Na krovu imaju četiri mahije. Ove grede liče na hrbat u ribe i stoga imaju ovakav naziv*.

< tur. *mahi* < pers. *māhi* »riba«.

māhija f (pers.-ar.) *napisana kava izreka ili uobličena figura od električnih sijalica ili od kandilja na žici, koja je pružena i visi između dvije munare ili između munare i sahat-kule. Mahija je obično u obliku polumjeseca i stoga ima ovako ime. Postavlja se prilikom nekog državnog ili vjerskog praznika. U Sarajevu se ranije postavljala mahija 27. noć ramazana između Begove džamije i sahat-kule sa napisom na arapskom jeziku i arapskim slovima: lāylātu-l-qadr (v. lejleikadr)*.

< tur. *mahiye* < pers. *māh* »mjesec« + ar. adj. suf. f. -iyyā.

Māhir (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Mahir* < ar. *Māhir* muško ime, »Vještak«, osn. zn. »vješt, vještak«.

Mahira (ar.) musul. žensko ime.

< tur. *Mahire*, žensko ime, »Vještakinja« < ar. *māhirā* »vješta«.

māhlūk, pl. mahlūkāt, -āta m (ar.) *stvorenje, živo biće; životinja*. — »... da je to gospođa upraviteljka izvadila iz kake zoologije ili ti nauke o mahlukatu« (Zembilj II 116).

< tur. *mahlūk* < ar. *mahlūq* »stvoren« (part. pas. od *ḥalāqa*, *ḥalq* »stvoriti«).

māhlil, -ūla m i kao adj. (ar.)
1. kao imenica: u nasljednom pravu mirijsko zemljište čiji je

vlasnik umro a nije ostavio takvih srodnika koji bi ga mogli naslijediti po nasljednom redu propisanom u turskom zemljišnom zakonu, tzv. »Erazi kanun-nama«.

2. kao pridjev: *upraznjen, prazan, pust.*

< tur. *mahlül* < ar. *mahlül* »riješen, odriješen«.

Mähmud, Mähmut, hipok. Mášo,

Máho (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Mahmud* < ar. *Maḥmūd*, muško ime, »Hvaljeni«, osn. zn.: »hvaljen, pohvaljen«.

V. Hamid, Muhamed. Ahmed, mahmudija.

mahmudija *f* (ar.) *turski dukat, kovan za vladavine sultana Mahmuda II (1808—1839).* —

»žuti dukat madžariju, / igirmiluk, m a h m u d i j u« (Ašikl. 55); »Lice ljubi, žute lire daje, / kosu mrsi, m a h m u d i j e niže« (Muz. zap. Inst. 2811).

< tur. *mahmudiye* < ar. *Maḥmūd* + ar. adj. suf. *f. -iyyā*.

mähmūran (māmūran) adj. (ar.) *bunovan poslije uživanja alkohola.* — »svome bratu čini lepala, / da joj bratac m a m u r a n pospava« (Vuk II 159).

< tur. *mahmur* < ar. *maḥmūr* »opijen«, part. pas. od *ḥamr* »vino«.

V. mahmurluk.

mähmūrluk (mamūrluk) *m* (ar.-tur.) *slabo osjećanje i glavobolja, bunovnost, koja slijedi poslije pretjeranog opijanja alkohola. Kaže se katkad i za bunovnost usljed nespavanja, te za nelagodnost poslije pretjeranog pušenja duhana.* — »Čuješ, brale, ove moje riječi: / šljivovica naš m a h m u r l u k liječi« (Muz. zap. Inst. 2581); »Evo ti da protjeraš m a m u r l u k« (Šol. I 167).

< tur. *mahmurluk* < ar. *maḥmūr*, v. mahmuran + tur. suf. *-luk*.

mähnit, m nit, adj. (ar.) *lud.* — »Pokloni se m a h n i t u kao i svetu« (Vuk, Posl. 253); »oštroj đordi u strašive ruke, / a no-gama pod manitom glavom« (Vuk I 535); »Sve junaka mahnita Bošnjaka« (Lord 188).

< tur. *muannit* i *anüt* < ar. *mu'annid* i *'anūd* »onaj koji je tvrdoglav, inačija« (od istog korjena kao ar. *inād*, v. inad). V. mahnitluk.

mahnitluk, manitluk *m* (ar.-tur.) *ludost.*

< tur. *muannitlik*, v. mahnit + tur. suf. *-lik*.

Máho, v. Mahmud.

mährama, mārāma *f* (ar.) *1. ubrus, ručnik, peškir.* — »na košulju zlatali m a h r a m u«, / Ljuto su ga Turci nagrdili, / Vezana mu u m a h r a m i glava« (M. H. III 140, I 258); »Niko ne može natkati m a h r a m a, da cijelom svijetu usta poveže« (Vuk. Posl. 220).

S obzirom na namjenu, postoje: »ābdesna mahrama«, kojom se otiru lice i ruke nakon uzimanja abdesta; »jēmekna mahrama«, koja služi kao salveta za sofrom; »šērbetna mahrama«, lijepo vezena bezna mahrama koju nosi djevojka obješenu preko ruke kada dijeli gostima šerbe, kako bi gosti mogli otrati usta kad ispiju šerbe.

2. *bošča, rubac, krpa ili peškir, kojim ženske pokrivaju glavu.*

< tur. *mahrāma, makrama* < ar. *miqrāmā*.

mährüm, adj. (ar.) *lišen; kaže se: »mahrum je bio od nasljedstva«.*

māhsūl

< tur. *mahrum* < ar. *maḥrūm*
»zabranjen, spriječen«.

māhsūl, -ūla **māhsūlāt** (**māsūl**, **masūlāt**), -āta *m* (ar.) poljoprivredni proizvod, ljetina, rod zemlje; mliječni proizvodi.

< tur. *mahsul*, *mahsulāt* < ar. sing. *maḥṣūl*, pl. *maḥṣūlāt*, »proizvod«.

māhsūs, **māhsūz** (**māksūz**) adj. (ar.) naročit, specijalan, osobit. — kaže se: »ovo sam donio *māhsūz* za tebe«.

< tur. *mahsus* < ar. *maḥṣūṣ* »posebno određen, odlikovan« itd.

V. *mahsusija*, *mahsus selam*, *has*.

māhsusija, **māhsuzija** (**maksuzija**) *f* (ar.) specijalan dar, birani poklon.

< tur. *mahsusiye* < ar. *maḥṣū-ṣiyyā* v. *mahsus* + ar. adj. suf. -*iyyā*.

māhsūs sēlām, **māhsūz sēlām** (**māksūz sēlām**), -lāma, (ar.), naročit, poseban pozdrav, topli pozdrav.

< tur. *mahsus selām*, v. kompon. pod *mahsus* i *selam*.

māhšer *m* (ar.) 1. mjesto gdje će se po islamskom vjerovanju, iskupiti sav svijet na Sudnji dan. — »*Māhšer* jedna jali-ja, a Bog dragi kadija« (Nar. bl. 314); »šta je svijeta kao na *māhšeru*« (u ob. gov.).

2. masa svijeta, mnoštvo ljudi. — Kaže se: »iskupio se *māhšer* jedan svijeta«.

< tur. *maḥşer* < ar. *maḥṣār*.

V. *rozimahšer*.

māhv biti, **māhv učiniti** 1. propasti, uništen biti. — »Cijela vojska je *māhv* bila«.

2. upropastiti, uništiti.

< tur. *māhv* < ar. *maḥw* »uništiti«.

māhzā (**māzā**), adv. (ar.) samo, samo malo.

< tur. *mahzā* < ar. *maḥḍā* »samo, jedino«.

V. *birmahza*.

māhzar (**māzar**) *m* (ar.) 1. kolektivna molba ili tužba, peticija, upućena iz naroda višim turskim vlastima. — »Pa su caru *māzar* načinjeli« (Lord 99); »i ta *māzar* paši priniješe: / Hoj pomagaj, dragi gospodare« (Vuk IV 398).

2. izvještaj. — »pa on caru krvav *māhzar* piše« (M. H. III 79).

< tur. *mahzar* < ar. *maḥḍar*, nom. loci od *ḥaḍara*, *ḥuḍūr*, »doći, prisustvovati«.

V. *mahzardžija*.

māhzardžija *m* (ar.-tur.) onaj koji nosi ili podnosi *mahzar*. — »*Māhzardžija* za ruku uzeo, / Povede ga caru na divana« (M. H. III 80).

< tur. *mahzarca*, v. *mahzar* + tur. suf. -*ci*.

Majda (ar.) musul. žensko ime.

< tur. *Maide*, žensko ime < ar. *mā'dā* »sofra; jelo, gozba«.

māja *f* (pers.) kvas, kvasac.

< tur. *maya* < pers. *māye*. (Po. Koršu je od ar. *mā'īyyā*).

majāsil, **majāsir** (**mujāsīl**) *m* (ar.) 1. vrsta kožne bolesti koja se javlja najviše po rukama i po stegnima između krakova, *Ecsema chronicum*.

2. hemoroidi, šuljevi.

< tur. *mayasıl* < ar. *mā yāsīl* »ono što teče, što curi«, ili < ar. *mā' yāsīl* »voda koja teče koja curi«, ili je pak iskvarena riječ od ar. *bāwāšīr*, sing. *bāsūr* »hemoroidi, šuljevi«, što je još najvjerojatnije.

majdan *m* (ar.) *rudnik, mjesto odakle se vadi ruda ili kamen.*
 < tur. *maden* < ar. *ma'dän, ma'din* »rudnik; ruda«.

majdōnos, majdōnoz *m* (grč.) *peršun.* — »Ne zna magarac šta je majdōnos« (Vuk, Posl. 199); »Šta zna domuz šta je majdōnoz« (nar. posl.).
 < tur. *maydanos, maydanos.*
 < strč. *machedonēsi.*

májén, v. muajén.

májhoš, namájhoš, *adj.* (pers.) *pokiselo, kiselkasto; slatko koje malo kisi.*
 < tur. *mayhoş* < pers. *mayhoş* »ono što ima vinski okus«
 (< pers. *may, mey* »vino« i pers. *hoş* »ugodan«).

majmun *m* (tur.) *majmun.*
 < tur. *maymun.* (Po dr Bajraktareviću je ar. riječ).
 V. majmunisati, majmunluk.

majmūnisati, -išēm, *živahan biti, igrati i skakati (kao majmun).*
 Izv. od majmun (v.).

majmūnluk *m* (tur.) *nestašnost, vragoljanstvo, prevelika živost.*
 < tur. *maymunluk, v. majmun*
 + tur. suf. -luk.

majstorbaša *m* (lat.-tur.) *glavni majstor.* — »Majstorbaša na majstore više« (M. H. III 99).
 Hibr. r.: sa tur. dodatkom *baš* (v. baš).

majstōrluk *m* (lat.-tur.) *majstorska vještina; vještina.* — »Majstōrluk djevojke« (Vuk V 425).
 Hibr. r. sa tur. suf. -luk.

majstōrsuz *m* (lat.-tur.) *nemajstor, nevješt majstor.*
 Hibr. r. sa tur. postpoz. -suz, -siz »bez«.

mākar, konj. (pers.) *iako, pa ma; bar, barem.*
 < tur. *meğer* < pers. *meger.*
 V. meder.

mākara *f* (ar.) 1. *vitao; koturaća pomoću koje se dižu predmeti uvis, ili se spuštaju u bunar, naniže (u građevinarstvu).*
 2. *mosur konca, mosur sa namotaním koncem.*
 < tur. *makara* < ar. *bākrā* »makara«.

mākase, v. makaze.

mākat *m* (ar.) *platno, čoha ili ćilim, koji se prostiru po mīnderu na sećiji.*
 < tur. *makat* < ar. *maqād* »mjesto gdje se sjedi«.

mākaze, mākase *f* pl. t. (ar.) *škare, nožice.* — »a dade mu od zlata mākaze« (M. H. III 140).
 < tur. *makas* < ar. pl. *māqāşş,* sing. *miqāşş.*

mākbūl, mākbūl-dōva, Makbūla, v. *magbul, magbul-dova, Magbula.*

māksad, māksat *m* (ar.) *namjera, cilj.*
 < tur. *maksat* < ar. *maqşad* »namjera«.

māksūl, maksūlāt, v. *mahsul, mahsulat.*

māksūm i māksum *m* (ar.) *dijete, nejako dijete.*
 < tur. *māsum* < ar. *mašūm* »nevin, bez grijeha«.

Maksūma (ar.) *musl. žensko ime.*
 < tur. *Māsume, žensko ime,* »Nevina« < ar. *mašūmā* »nevina, bezgrešna«.

māksumče *n, zb. im.: māksumčād, djetešće.* — »ostade mu

maksúra

Alibegovica, / sa nejakom dvojice
maksumčadi« (I. Z. III 76).
Naš demin. od maksum (v.).

maksúra f (ar.) *parmačićima*
ograđen dio u džamiji koji je
malo uzdignut. Ovdje obično
stoje zvanična lica i predstavnici
prilikom svečanog bogoslužjenja.

< tur. *maksure* < ar. *maqšūrī*,
osn. zn.: »skraćena, ograničena«.

maksüz, maksüz-selām, maksuzija, v. mahsuz, mahsuz-selām, mahsuzija.

mākūl, adj. i adv. (ar.) 1. kao pri-
djev: *pametan, razuman, smišljen.*

2. kao prilog: *pametno, razumno, smišljeno, shvatljivo.*

3. »mākūl napraviti«, znači: *naći za pametno.* — »Onda Turci makul napraviše, / Da po'rvu Muja i Komnena« (Vuk VII 10).

< tur. *mākul* < ar. *ma'qūl*
»shvatljiv, razumljiv«.

māl, -āla m (ar.) 1. *imovina, imetak.* — »imaš dosta mala i irada« (M. H. III 8); »Svak je od svoga mala gospodar« (Vuk, Posl. 278).

2. *stoka, blago.* — »osamdeset i osam torina, / u svakoj je po hiljadu brava, / svake malu ni esapa nema« (Vuk IV 43). — »živi mal« = *domaće životinje*; »krupni mal« = *goveda i konji*; »sitni mal« = *ovce i koze.* < tur. *mal* < ar. *māl* »imetak«. V. malimejt, mal-sahibija.

māla, v. mahala.

mālājāni, indecl. (ar.) *brbljanje, besposlica.* — »Mala jani drobiti, u grijehe gaziti« (Nar. bl. 312).

< tur. *malājani* < ar. *mā lā ya'ni* »ono što ne znači ništa«.

mālbaša, v. mahalbaša.

mālimejt m (ar.) *zaostavština umrlag; rasprodaja zaostavštine umrlag*; kaže se: »kupio sam na malimejtu jednu lijepu knjigu«.

< tur. *malimeyyit*, izft., v. kompon. pod mal i mejt.

Mālkoč (tur.) *lično ime i prezime.* < tur. *malkoç* »prvak akindžija; junak« i *Malkoç*, lično ime.

māl-sahibija m (ar.) *imućan, bogat čovjek.*

< tur. *mal sahibi*, tur. izft., v. kompon. pod mal i sahibija.

mālūm, adj. i adv. (ar.) 1. poznat.

2. poznato. — »Bogu je malum biće danas kiše« tj. *bogzna. biće danas kiše.* (u ob. gov.) < tur. *malūm* < ar. *ma'lūm* »poznat, znan«.

mamēkija, v. selamečija.

māmūr, indecl. adj. (ar.) 1. *uređen, u dobrom stanju (kuća, grad, trg itd.).* — »Bašaršijo, mamur ti si« (GZM 1910 103) 2. *dotjeran, namješten, ureden (čovjek).* — »Kotorani mamur i zendili« (M. H. III 282).

< tur. *mamur* < ar. *ma'mūr* »uredan, civilizovan, napredan«. V. mamurli, mamur učiniti.

māmūran, mamūrluk, v. mahmuran, mahmurluk.

mamūrli, indecl. adj. (ar.-tur.) *isto što i mamur (v.)*

< tur. *mamurlu*, v. mamur + tur. suf. -lu.

māmūr učiniti, urediti, popraviti. Izv. od mamur (v.).

māmuza f (ar.) *ostruga.* — »Mitar bije čizmom i mamuzom« (K. H. I 79).

< tur. *mahmuz* < ar. *mihmāz* i *mihmez*.

māna, v. mahana.

māndal (māldan, māndan) *m* (tur.) 1. zasovnica, zavor; drvena greda ili željezna šipka koja se stavlja preko vrata sa unutrašnje strane radi zatvaranja. — »Mandal digoh, te otvorih vrata« (K. H. I 156); »One bilu pritvorise kulu, / Pa turnuše čelikli maldane«, »Avlijska je vrata pritvorio, / navalio čelikli mandane« (M. H. IV 388, III 571).

2. dijelovi meteriza koji vežu najdonji sud s kapkom.

< tur. *mandal*.

V. mandaliti, odmantaliti, zamandaliti.

māndaliti, zatvarati vrata stavljanjem mandala.

Izv. od *mandal* (v.).

māndra *f* (grč.) 1. pastirsko ljetište, mjesto na planini gdje se nalaze torovi za stoku i pastirske kolibe u kojima se spravlja sir. Neke Sarajlije su ranije išle na mandre na Bjelašnicu i Treskavicu i tamo se opskrbljivali sirom.

2. pastirsko jelo od kukuruzna brašna, pura, kačamak.

< tur. *mandra* < grč. *mandra*, *mandri*.

māndrak, v. *matrak*.

māngala *f* i **māngal** *m* (ar.) sud posebnog oblika, napravljen obično od bakra (a može biti i od mesinga, pleha ili zemlje) u kojem se drži žeravica radi zagrijavanja sobe, ili za podgrijavanje skuhanе kafe ili jela. — »pred njeg odmah kahva i māngala« (K. H. II 426).

< tur. *māngal*, *mankal*, istog značenja kao kod nas < ar. *mānqal* (odn. *mānqalah*), bukvl. »prenosilo« (u čemu se drži žeravica).

māngar, *m* i **māngura** *f* (mong.)

1. turski sitni bakreni novčić koji je kovan još za prvih sultana osmanskog carstva. Po vrijednosti je tada bio niži od akče.

2. bakreni novčić promjenljive vrijednosti; novčić, para. — kaže se: »nemam ni māngara«; »... i svi mu ukućani koji dođu daju po koji māngar« (2 pare)« (Miodrag. 64); »Meandžija, pošto ti je vino? / A u kesi ni māngure nema« (Vuk V 468); »Nema ni māngure« (Vuk, Posl. 202).

< tur. *mangır*, *mankır* < mong. *māngun* »novac«.

māngup *m* (ar.) vragoljan, nestasno čeljade; lola, besposličar. — »A šta ti, mala, ispod jelečence? / Id' otale, māngupe! veli momamiče« (Muz. zap. Inst. 3616).

< tur. *menküp* »nesrećnik, propalica« < ar. *mānkūb* »unesrećen«.

māngura, v. *mangar*.

māni, indecl. adj. (ar.) *zavidan*, *protivan*. — »Već tom, sestre, ne budite māni« (Vuk VI 428); »već su meni jaranice māni, / što ja nosim mrki fes na glavi« (Muz. zap. Inst. 2463); »Niko tome māni ne bijaše, / Osim jedne kuje Pavloviča« (Petran. 53).

< tur. *māni* »onaj koji sprečava, koji smeta« < ar. *māni* »koji sprečava, zabranjuje«. V. *maniluk*.

mānija *f* (ar.) *značenje, smisao*. — Kaže se: »Znaš li ti māniju ove arapske izreke?«.

< tur. *māna* < ar. *manā*.

maniluk *m* (ar.-tur.) *zavist; potajno neprijateljstvo*.

mānsib

< *mānilik* »sprečavanje, smetnja«, v. *mani* + tur. suf. -lik.

mānsib, mānsip (mānsub, mānsup) m (ar.) položaj u državnoj hijerarhiji, zvanje, čin. — »Kad car šalje na mānsub vezira« (K. H. I 95).

< tur. *mānsip, mānsib* < ar. *maṇṣīb*, nom. loci od *naṣabā*, *naṣb* »postaviti«.

māntik m (ar.) logika.

< tur. *mantik* < ar. *maṇṭiq*.

mārama, v. *mahrāma*.

marāngoz, marāngōždžija m (tal.-tur.) rezbar u drvetu.

< tur. *marangoz, marangozcu* < tal. *marangone*.

māraz m (ar.) bolja, boljetica; kronična bolest. — »Dopao sam maraza, ima godina kako me nešto probada u prsima« (u ob. gov.).

< tur. *maraz* < ar. *marad* »bolest«.

V. *marazli, marazi-mevt, mariz, marizluk, omazariti*.

mārazi-mēvt m (ar.) 1. smrtna bolest.

2. kao pravni izraz u šerijatskom pravu, to je bolest s kojom je skopčana opasnost smrti i u kojoj je bolesnik nemoćan da obavlja svoje svakodnevne redovne poslove, bilo da leži na postelji ili ne, te da bolesnik od te bolesti umre prije isteka jedne godine dana, računajući od nastupa bolesti. Dok traje *marazi-mevt*, bolesnik je u izvjesnoj mjeri ograničen u pogledu imovinsko-pravnih poslova, kako onih za slučaj smrti, tako i onih koje učini inter vivos.

< tur. *maraz-ı mevt*, izft. od ar. *marad* »bolest« i ar. *māwt* »smrt«.

marāzli, indecl. adj. i **marāzljiv** (ar.-tur.) lakše bolestan, bolestan od kronične bolesti.

< tur. *marazlı*, v. *maraz* + tur. suf. -li.

marifet m (ar.) 1. znanje, umijeće, vještina, majstorija. — »Potjera ga do novoga hana, / a ukaži konju marifeta« (K. H. I 275).

2. *smicalica, ujdurma*.

< tur. *marifet* < ar. *marifā* »znanje«.

V. *marifetli, marifetluk*.

marifetli, indecl. adj. i adv. (ar.-tur.) 1. kao pridjev: sposoban, vješt.

2. kao prilog: vješto, smišljeno. < tur. *marifetli*, v. *marifet* + tur. suf. -li.

marifetluk m (ar.-tur.) 1. vještina, majstorija; dovrtljivost. — »Svaki ti je švapski marifetluk uvatio« (Kočić I 337).

2. izmotavanje; *smicalica*. — »Kao da se niko neće tvoje marifetluku dosetiti« (Jakšić IV 370).

< tur. *marifetlik*, v. *marifet* + tur. suf. -lik.

māriz, -iza m (ar.) kronični bolesnik.

< tur. *mariz* < ar. *marid* »bolestan«.

marizluk m (ar.-tur.) kronična bolest, kronično oboljenje.

< tur. *marizlik*, v. *mariz* + tur. suf. -lik.

mārpič m (pers.) gumeno ili platneno crijevo za točenje tekućina.

< tur. *marpuç* < pers. *mārpič* < pers. *mār* »zmija« i pers. *pič*, prez. osn. od inf. *pičiden* »skupiti se, saviti se, smotati se«.

mārs m (tur.) izraz u igri tavle: kad jedan igrač pobijedi tako

da protivnik nije još uzeo nijednu pulu. Mars broji dvoje (dvije dobijene igre).
< tur. mars.

martòloz m (grč.) pripadnik posebnog roda vojske, koja se sastojala od mještana, pješaka i konjanika, koji su imali dužnost da čuvaju pogranične k lance i prilaze, a konjanici da učestvuju i u vojnim pohodima. Bili su oslobođeni plaćanja poreza i dažbina na svoje posjede. — »ako l' bere ljute martoloze, / koji nose struke na ramenima« (Vuk III 32); »Dosad junak jesam pogubio / Sedamdeset mladih martoloza« (M: H. II 229).

< tur. martoloz < ngrč. armatòlos.

V. martolozbaša.

martòlozbaša m (grč.-tur.) starješina, zapovjednik martoloza.

< tur. martoloz başı, tur. izft., v. kompon. pod martoloz i baš.

Mása, v. Almasa.

màsat m (ar.) oštrilo: komad specijalnog željeza kojim mesari, kuhari itd. oštire svoje noževe.
< tur. masat, masad < ar. miš-ħad »belegija«.

màskara i maskàra, màškara f (ar.) šala; ismijavanje; sprdnja. — »Mator kurjak pasja maskara« (Vuk, Posl. 175); »Dobar Turčin, vlaška maskara« (Nar. bl. 43); »kad ne imaš krčmarice mlade, / da nam služi vino i rakiju, / te nemamo šale ni maskare« (Vuk II 569); »Koroman šala ni maskara nije« (Lord 153).

< tur. maskara, mashara < ar. mashaħrā.

V. maskaradžija, maskaraluk, maskariti se, namaskariti se, mačkara.

maskaradžija m (ar.-tur.) šaljivčina.

< tur. maskaracı, v. maskara + tur. suf. -cı.

maskaràluk m (ar.-tur.) šala, izvođenje šala; neozbiljnost.

< tur. maskaralık, v. maskara + tur. suf. -lık.

màskariti se, šaliti se.

Izv. od maskara (v.).

maslāhat (maslājat, maslājet) m (ar.) 1. pribor, jestivo, koje je potrebno za spravljanje nekog jela. — »Kajgana na maslu, pa kolačići, pa sto nekije maslajeta« (Kočić I 60).

2. interes, korist; dobro.

< tur. maslahat < ar. mašlaħa.

màsraf m (ar.) trošak, izdatak, rashod.

< tur. masraf < ar. mašraf.

V. masraflı.

masrāfli, indecl. adj. (ar.-tur.) s troškom, skopčan s velikim troškom, troškali.

< tur. masraflı, v. masraf + tur. suf. -lı.

màstika f (grč.) vrsta rakije, rakija začinjena ljekovitom smolom mastikovog drveta. — »U ruci mu od mastike šiša, / a na krilu lijepa Ajiša« (I. Z. III 80).

< tur. mastika < grč. mastichī.

másul, masúlāt, v. mahsul.

māša f (pers.) ožeg, željezna lopatica sa dugim drškom za vađenje vatre i luga iz peći.

< tur. maša < pers. māše.

V. maše.

mašala f (ar.) baklja, luča, zublja. — »Hoćemo se pomiriti, ali se nećemo više mašalam a pratiti« (Vuk, Posl. 342).

< tur. meşale < ar. māšālā

V. mašalati se.

māšalāh!

māšalāh! (**māšalā**), interj., i kao supst. **māšalāh**, **māšallāh** *m* (ar.) 1. *izraz čuđenja ili dopadanja; izraz radosti pri dočeku gosta. Po narodnom vjerovanju, kad se vidi što lijepo, treba reći: mašalah! da se ne bi ureklo ono što se gleda. Stoga se više mašalah! kad se vidi lijepo dijete, lijep momak, lijepa djevojka, osobito mlada u svatovima, lijep konj itd. — »Zato ga (dete) ne valja ni milovati; a ako ga pomiluje, rekne: »Mašala, ne ureklo se!« (Miodrag. 189); »Hej mašalah konja i junaka, / dobra konja, a boljeg junaka!« (K. H. I 378).*

2. *zapis protiv uroka, značka u obliku vertikalnog presjeka duguljaste kruške, kovana od zlata ili pozlaćena, na kojoj je arapskim slovima napisano mašallah. Stavljao se maloj djeci na kapicu ili na odijelo, da se ne ureče.*

< tur. *maşallah* < ar. *mā šā'allāh* »ono što bog hoće (to i biva)«, tj. sve zavisi o volji božjoj.

mašālatti se, **udarati mašalom o mašalu**. U Bosni je običaj da se čobani mašalaju bakljama uoči Petrovdana.

Izv. od mašala (v.).

māše, **māšice** *f* pl. t. (pers.) *hvaljka za žar: opružena dva željezna kraka u obliku štipaljke kojim se vadi ugljevlje iz vatre, ili se vatra njime potstiće.*

< tur. *maşe* < pers. *māše*.

māšet, **māšat**, **mēcīt** *m* (ar.) 1. *srednjevjekovni nadgrobnik kamen, stećak; nadgrobnik kamen uopšte. — »Do mašeta doru dogonio, / po kamenu čordom udario« (F. J. 457).*

2. *katkad kamen uopšte. — »Brže side na mećit' avliju, / Sa*

avlije na avlijska vrata« (Vuk VII 178).

< tur. *meşhed* vulg. *meşat* < ar. *māšhād* »grob junaka — mučenika, šehita«, v. *šehit*.

māškara, v. *mačkara i maskara*.

Māšo, v. *Mahmud*.

māšrik *m* (ar.) *istok*.

< tur. *maşrik* < ar. *maşriq*.

māštrafa *f* (**māštrap**) *m* (ar.) *čaša, naročito čaša sa ukrašenim staklom iz koje se pije šerbe. — »Na sred kuće bardak i maštrafa« (I. Z. III 90); »kada pije vodu u maštrafi« (K. H. I 105); »U ruke mu jedan maštrap zlatan« (Vuk, Rječnik).*

< tur. *maşraba, maşrapa* < ar. *mişrābā* »ono iz čega se pije«.

māt (izraz u šahu), v. *šahmat*.

mātara *f* (ar.) *putnička posuda za vodu. Obično je od kože ili lima, a vješala se o sedlo na konju.*

< tur. *matara* < ar. *mātarā* »sud za vodu«.

V. *mataradžija*.

mataradžija *m* (ar.-tur.) 1. *pojilac karavana, onaj koji snabdijeva karavan vodom, dvorjanik koji se stara za vodu.*

2. *onaj koji pravi matare.*

Od ovog je došlo prezime: *Mataradžija*.

< tur. *mataracı*, v. *matara* + tur. suf. -ci.

Mataradžija, v. *mataradžija*.

mātkaf *m* (ar.) *vrsta borera, alatka od drveta sa čeličnom burgijom za bušenje rupa. Upotrebljavali su ga nožari i majstori za izradu mlinova za kafu.*

< tur. *matkap, matkab* < ar. *mitqab*.

mâtrak, mândrak *m* (ar.) 1. tokmak, toljaga, štapina.

2. fig.: muški polni organ; kaže se: »hoćeš, matrak ti!«

< tur. *matrak* < ar. *mīṭraq* »čekić, tokmak«.

mâtufovača, mâtufovića *f* (ar.) pisano pisano našim jezikom, a arapskim slovima. Muslimani u Bosni i Hercegovini pisali su za vrijeme turske vlasti srpskohrvatskim jezikom, a arapskim slovima. Ovim su pismom štampane i knjige, časopisi i novine. Zvala se »arebica«. Reisul-ulema Džemaludin Čaušević je usavršio ovo pismo prilagodivši ga našem jeziku. Konzervativni protivnici Čauševića nazvali su ga »matuhon«, »matufom« (senilnim), a njegovo pismo prozvali su »matufovačom« ili »matufovicom«, tj. djelo senilnog čovjeka. V. matuh.

mâtüh, -úha (mâtüf, mâtüv) *m* (ar.) starac koji je počeo slabiti u pameti, u kojeg se opaža staračka slaboumnost, senilnost. < tur. *matuh* »senilan« < ar. *mâtüh*, part. pas. od *ataha*, »ath« »buncati, govoriti bez veze; postati malouman« V. matuhiti, matuhluk, omatuhiti, pomatuhiti.

matühiti, matušiti, slabiti u pameti usljed starosti, postajati matuhom. Izv. od matuh (v.).

matühluk *m* (ar.-tur.) staračka slaboumnost. < tur. *matuhluk*, v. matuh + tur. suf. -luk.

mâvez, mâfez, mâhfez *m* (ar.) plavi pamuk, pamuk u boji. — »Jaka i »prsluk« bili su ranije vezeni »maf zom« (pamukom) u boji, a otpre trideset

godina ukrašavaju ih bopcima u boji« (GZM 1957 9).

< tur. *mavi bez* »plavi bez, plavo pamučno tkanje«, v. kompon. pod mavi i bez.

mâvi, indecl. adj. (ar.) plav kao nebo. — »Sumbul mavi u zelenoj travi« (Muz. zap. Inst. 2463); »iz jabuke kamenovi mavi« (M. H. III 52); »ačik mâvi« = otvorenoplave, svjetloplave boje (v. ačik); »üküj mâvi« = zatvorenoplave boje (v. uköj).

< tur. *mavi* < ar. *mā'ī* »boje kao voda« < ar. *mā'* »voda« + ar. adj. suf. -iyy, -ī. V. mavijaš, mavilo, mavit se.

mavijāš, -āša *m* golub plava perja. Izv. od mavi (v.).

māvilo *n* 1. plava boja za bojenje. 2. plava vuna za čarape. Izv. od mavi (v.).

mâviš, mâvišnjāk, v. mafiš, mafišnjak.

mâviti se, plaviti se. — »Što se ono u mahali mâvi / Što mi vele, da j zumbul mâvi?« (Vuk V 333). Izv. od mavi (v.).

mâzar, v. mahzar.

mazbâta *f* (ar.) zapisnik ili protokol koji sadrži zaključak nekog skupa, vijeca itd.; pismo no izvješće opširnog sadržaja. < tur. *mazbata* < ar. *maḏbaṭa*.

mâzgal *m* (tur.) puškarnica na kamenoj kuli, prozorčić na kamenoj kuli ili tamnici, koji je s unutrašnje strane širok, a s vanjske uzak, tako da se može samo puščana cijev proturiti. — »U tavnici brinjskog kapetana, / pa na mazgal glavu naslonio« (M. H. III 165). < tur. *mazgal*.

màzija

màzija f (pers. ili franc.) 1. *čelik, nado*. — »Na kapiji vrata od čelika, / Preko vrata mandal od mazi je« (Vuk VII 96).

2. *vrsta šišarika, šiška; morski oraščić*. — »Cijevi su morski vedenici, / A tabani od morske mazi je, / A kundaci od morske masline« (Petran. 563).

< tur. *mazi* < pers. *māzū* »šišarika« ili < franc. *mazer* »čeličiti, naditi«.
V. *mazli*.

māzli, indecl. adj. (pers.-tur. ili franc.-tur.) *čeličan, od čelika*. — »Ne reže ga m a z l i kalentrašom, / već ga reže ostrim tem-pelerom« (I. Z. III 39).

< tur. *mazlı*, v. *mazija* + tur. suf. -lı.

māzlūm, -ūma m (ar.) *naivan čovjek, naivčina*.

< tur. *mazlum* < ar. *māzlūm*, part. pas. od *zulm* »nasilje, nepravda«.

māzūl, adj. (ar.) *svrgnut, smije-njen*. — »Na sivulji suret-bede-viji, / To je glava m a z u l Ali-beže« (M. H. IV 23).

< tur. *mazul* < ar. *māzūl* »svrgnut«.

meárif m (tur.) *prosvjeta*.

< tur. *mearif* < ar. pl. *māā-rif*, sing. *ma'rifā* »znanje«.
V. *mearif-sanduk*.

meárif-sànduk m (ar.) *školski fond odnosno prosvjetna zaklada koja je za turske vlasti osnovana u Bosni 1868. g. Mearif-sanduci su postojali u svim okružnim mjestima, a imali su svoje filijale po kasabama. Ovim zakladama su upravljali odbori, koji su u tursko doba birani, a kasnije, za austro-u-garske uprave, imenovala ih je vlada. Kasnije su se pripojili centralnoj zakladi, pa od izvo-*

jevanja autonomije za islamske vjerske i vakufske poslove u BiH svi autonomni vakufski organi imaju pored naziva »vakufski« još i »mearifski«: »vakufsko-mearifsko povjerenstvo«, »vakufsko-mearifski sabor« itd.
< tur. *mearif sandığı*, tur. izft. v. kompon. pod *mearif* i *sanduk*.

mēāš, āša m (ar.) *mjesečna plata*.

< tur. *maaş* »mjesečna plata«
< ar. *māāš* »egzistencija, hrana; plata«.

meāzalāh! interj. (ar.) *Ne daj bo-že! bože sačuvaj!* — »Me a z a l a h, ama nisam ja tvoj akran, ti ulema, a ja...« (Čolak. 41).
< tur. *maazallah!* < ar. *māā-za-lāh!*

mēčet, mēčit, v. *mesdžid*.

Mēca, v. *Meka*.

mečān, -āna (*mēkān* m i *mečāna* f) (ar.) *mjesto, prebivalište*. — »Pa ne znado' javka ni zastanka, / Ni mečāna de se zastavijo«, »Rustenbegu dadoše mečānu: / Dadoše mu hranu i đebhanu« (Lord 321, 73).

< tur. *mekān* < ar. *mākān*.
V. *mečaniti*, *mečansuz*.

mečāniti (*mečāmiti*), *smjestiti*. — »Bana smo ti dobro mečāmilji, / Mečāmilji, te ga založili« (Lord 71).

Izv. od *mečan* (v.).

mečānsuz m (ar.-tur.) *čovjek bez kuće i kućišta*.

< tur. *mekānsız*, v. *mečan* + tur. postpoz. -sız »bez«.

inečāra f (ar.) *kiridžijski tovarni konj; komora; roba koju kiridžije, odnosno komordžije prenose na konjima*. — »Neka s tobom ide u planinu, / nek povede četiri mečāre, / nek

dotjera deset džeferdara« (K. H. II 88).

< tur. *mekkâre* < ar. *mukârî* »kiridžija, komordžija«.

mëcit, v. mašet.

mëcruh, v. mekruh.

mëcrušina f, crna kafa. — »Mladi momci hladno piju piće, / iktijari crnu mećrušinu« (M. H. III 214). Naš augm. od *mećruh*, v. mekruh.

Neki islamski učenjaci smatrali su kafu luksuzom, pa su je okarakterisali da je *mekruh*, tj. mali grijeh, pokuđeno je da se pije. Otud ovakav naziv.

mëcültija, **mëcürtija**, **mëcütija f** (ar.-tur.) komad čohu u veličini 70 × 70 cm kojom se pokriva tabut s mrtvacem. Na njoj je arapskim slovima izvezena izreka: »Lailahe illah, Muhamedun resulu-llah«. Prije nego će nastupiti Kurban-bajram, skine se s Čabe veliki čohani zastirač da bi se zamijenio novim. Stari se izreže na komade i podijeli hadžijama, a ovi to nose u svoj zavičaj i taj komad je *mećultija*.

< tur. *Mekke örtüsü* »mekanski pokrivač, zastirač«, tur. izft. od ar. *Mäkkä* »Meka« i tur. *örtü* »pokrivač, zastirač«. Radi se zapravo o čabenskom zastiraču, pa je pravilniji izraz čabutija (v.).

mëcürtija, v. mećultija.

mëcütija, v. mećultija.

medëkati, medëčëm, vikati »medet«.

Izv. od medet (v.).

medënlija m (srp. hrv.-tur.) medeni. — »međ njima medenlija Salko« (M. H. X 55).

Hibr. r.: naša riječ *meden* (sladak kao med) + tur. suf. -li.

mëdët! mëdëd! interj. (ar.) 1. *avaj! pomagaj!* u pomoć!. — »Za njim leti ostarjela majka, / medet više, svačim zaklinjaše« (I. Z. II 29); »Turci Maru zarobiše, / bre meded / zarobiše odvedoše« (Muz. zap. Inst. 2626).

2. »božji medet« = dozivanje boga u pomoć. — »koja s' svome babi odmetnula, / svome babi daurskome kralju, / a za božji medet privatila« (I. Z. II 9).

< tur. *medet!* sa značenjem kao u nas < ar. *mädäd* »pomoć«.

V. medet Alah! medet jarabi! medekati.

mëdët Alläh! interj. (ar.) *aman, bože! avaj, bože!* — »Medet Allaha, duge noći« (GZM 1908 118).

< tur. *medet Allah!*, v. kompon. pod medet i Alah.

mëdët jārabi! interj. (ar.) *avaj bože, gospodaru!*

< tur. *medet yarabbi!*, v. kompon. pod medet i jarabi šućur.

Medina f (ar.) grad u Saudijskoj Arabiji. — »ostarismo i osjede smo, / ne viđesmo čabe ni Medine« (Vuk III 90).

< tur. *Medine* < ar. *Mädinä*. V. Medineliya.

Medinëlija, **Medinlija m** (ar.-tur.) Medinjanin, građanin iz Medine. — »Njemu vele medinlije mlade / Zaludu ti Imam hoda hvala« (I. Z. II 241).

< tur. *Medineli*, v. Medina + tur. suf. -li.

medrësa f (ar.) muslimanska vjerska škola u koju se stupa po završenom mektebu ili ruždiji. — »da naučim ilum u medresici« (M. H. III 57).

medresèlija

< tur. *medrese* < ar. *mādrāsā* »škola«, buk. »mjesto gdje se nastava (ders) predaje«.

V. ders, muderis, medreseliija, medresli.

medresèlija, medreslija *m* (ar.-tur.) *učenik medrese*.

< tur. *medreseli*, v. medresa + tur. suf. -li.

medresli, indecl. adj. (ar.-tur.) *sa medresom, medresanski*; »medresli džamija« = džamija uz koju je spojena i medresa. — »Mili bože, ozdravi mi zlato, / sagradiću medresli džamiju!« (I. Z. II 13).

< tur. *medreseli*, v. medresa + tur. suf. -li.

medžela *f* (ar.) *osmanski građanski zakonik koji je izdavan postepeno u 16 knjiga u periodu od 1869 do 1876. g. To je službena kodifikacija šerijatskog obveznog i parničnog (a u manjoj mjeri i stvarnog) prava. U Bosni i Hercegovini je primjenjivana u postupku kod šerijatskih sudova*.

< tur. *mecelle*, skraćeno od *mecelle-i ahkāmī adliyye* »zakon pravnih propisa« < ar. *māğūllā* »knjiga«, ar. *ahkām* »propisi« i ar. *adliyyā* »pravni«.

Medžid, -ida (ar.) *musl. muško ime. Skraćeno od Abdul-Medžid* (v.).

medžidiija (medžedija) *f* (ar.) 1. *turski novac, kovan od srebra, u vrijednosti od 20 groša, u doba sultana Abdul-Medžida (1844. g.), po kome je i ime dobio. Zove se još bijela medžidiija. Kasnije je kovana i zlatna medžidiija, koja se kod nas zove žuta medžidiija. Medžidiija bez atributa znači u našim pjesmama dukat medžidiija*. — »I gir-

miluk, mahmudiju, / i carevu medžidiiju« (Ašikl. 55).

2. *orden, ustanovljen od sultana Abdul-Medžida*.

< tur. *mecidiye* < ar. *Māğid* v. Medžid + ar. adj. suf. -iyyā. V. medžidiija-fes.

medžidiija-fēs (medžedija-fēs) skr. **medžidiija** *f* (ar.) *fes boljeg kvaliteta, prozvan po sultanu Abdul-Medžidu (1839—1861)*. — »Na glavi mu, majko, fesić medžidiija«, »Skidoše him ahmedije, / ustakoše medžidiije« (GZM 1906 358, 1908 123).

< tur. *mecidiye* < ar. *Māğid*, v. Medžid + ar. adj. suf. -iyyā.

medžlis (mèljdzis, mèljdzuz) *m* (ar.) *vijeće, savjet, odbor*. — »Tu je carski medžlis posjedao« (K. H. I 489).

< tur. *meclis* < ar. *māğlis* buk.: »mjesto gdje se sjedi«. V. Ulema-medžlis.

medžūsija *m* (pers.) *obožavatelj vatre, idolopoklonik*.

< tur. *Mecusi* < ar. *Māğūs* + ar. adj. suf. -iyy (ar. *Māğūs* < grč. *Mōgos* < pers. *Mōg* »pripadnik stare iranske religije obožavatelja vatre«.

međer, konj. (pers.) *dakle, bogme*. — »A moj Mujo, žalosna ti seka, / međer si mi dopano rana!« (K. H. II 153); »Vidiš ti, molim ja tebe, međer su i same travke za rat« (Zembilj III 99).

< tur. *međer* »samo, osim, kad bi« < pers. *meger* »možda, izgleda, kao da, osim«.

megára *f* (ar.) 1. *pećina, špilja*. — »Hrvatini megara i Dervenska Mara« (Kreš. Vodovodi 53). 2. *Megara je ime jedne mahale*,

**predjela više Hrvatina u Sara-
jevu.**

< tur. *mağara* < ar. *māgārā*.

Megára, v. megara

**megdān, megdāndžija, v. mejdan,
mejdandžija.**

**mehābet, muhābet m (ar.) 1. lju-
dav, prijateljstvo.**

2. prijateljski razgovor.

< tur. *mehabbet* i *muhabbet*
< ar. *māhabbā* »ljubav«

V. mehabetiti, promehabetiti.

**mehābetiti, muhābetiti, -im, mu-
habētisati, -išēm, voditi prija-
teljski razgovor.**

Izv. od mehabet (v.).

Mēhan, v. Mehmed.

**mehāna, mehāndžija, v. mejhana,
mejhandžija.**

mēhār, v. behar.

**mehcēma, meščēma, mehkēma f
(ar.) sud, sudska zgrada. — »Do-
veo sam njha u mehcēmu«
(Ist. bl. II 255); »Hajd' Alaga
muli u meščēmu, / vjenčaj
seku meni za ljubavcu!« (M. H.
X 90).**

< tur. *mehkeme* < ar. *maḥkā-
mā* »sudnica«.

**Mēhdija m (ar.) 1. musul. muško
ime.**

2. ime preporoditelja koji će se
pojavit pred Sudnji dan (po
tumačenju islamskih teologa),
obnoviti vjeru islam i usposta-
viti pravdu.

< tur. *Mehdi* < ar. *Māhdiyy*,
muško ime, osn. zn.: »onaj koji
je upućen na pravi put; vođa«.

Mehēmed, v. Mehmed.

mehkēma, v. mehcēma.

**mēhlem, mēlem m (grč.) mast ko-
ja se privija kao lijek na rane,
kraste, uboj itd. — »Ko bi rani
mehlem bio?« (GZM 1908**

118); »njom udara Melku ma-
terinu, / gdje udara, melem
joj ne treba« (I. Z. III 31).

2. fig.: *blag, dobar čovjek.*

< tur. *melhem* i *merhem*, vulg.
mēhlem < ar. *mārḥām* < grč.
málagma.

V. melemašće.

**Mēhmed, Mehēmed, hipok. Mē-
han, Mēho, Mēhica, Mēšan, Mē-
ša, Mēško, Mēšo, Mēmija, Mé-
mo (ar.) musul. muško ime.**

< tur. *Mehmed*, muško ime.

< ar. *Muḥammād*, v. Muha-
med.

**Mehmedālija (ar.) musul. muško
ime.**

< tur. *Mehmed-Ali*, sastavlje-
no od dva imena: Mehmed i
Alija (v.).

Mēho, v. Mehmed.

**mēhr m (ar.) bračni dar: gotovi-
na, vrijednosni predmeti ili
imovina koju, prilikom sklapan-
ja muslimanskog braka, muž
daje, ili se obavezuje dati, ženi,
odnosno na koju žena ima pra-
vo, pod izvjesnim uslovima, sa-
mim sklapanjem braka. Mehr
je ustanova šerijatskog prava
koja osigurava ženi ličnu svo-
jinu na izvjesnoj imovini dok
je u braku, kao i u slučaju pre-
stanka braka. Obično se jedan
dio mehra daje prije ili prili-
kom vjenčanja (to je »mēhri-
muādzdžel«, »neposredni bračni
dar« /ar. *mu'ağğāl* part. pas. od
ta'ğil »žuriti s nečim«/) a drugi
dio »mehri-muēdzdžel«, »utvr-
đeni bračni dar s rokom« /ar.
mu'āğğāl, part. pas. od *ta'ğil*
»dati kome rok«/) u slučaju
prestanka braka usljed smrti ili
razvoda.**

< tur. *mehir* < ar. *māhr*.

mehrāmet, v. merhamet.

mēhrûm, v. merhum.

mēhtef

mēhtef, v. mekteb.

mēhter, **mēhterbaša** itd. v. mekter, mekterbaša itd.

mējdan, **mēgdan**, -ána *m* (ar.) 1. *povelik prazan prostor u gradu, polje, trg.*

2. *marvena pijaca, vašarište.*

3. *boj, dvoboj, duel.* — »zove tebe na mejdan junački, / valja ići mejdan dijeliti« (Vuk II 142); »Pozovi ga na mejdan junački« (Muz. zap. Inst. 2125).

4. *fig.: vidjelo, javnost.* — »izaći će na mejdan i tvoje djelo« (u ob. gov.).

5. *mejdan dijeliti, mejdan podijeliti, izići na mejdan, znači: boriti se s kim na mejdanu.*

< tur. *meýdan* < ar. *māydān*.
V. mejdandžija, atmejdan.

mejdāndžija, **megdāndžija** *m* (ar.-tur.) *onaj koji mejdan dijeli, koji se bori.* — »Ti mi za se šalji mejdandžiju« (M. H. III 5); »te površi dogu mejdanžiju« (F. J. II 211).

< tur. *meýdancı*, v. mejdan + tur. suf. -cı.

mejhana, **mejhana**, **mehana** *f* (pers.) *krčma.* — »Je l' mejhana kod gradskih vrata« (K. H. II 34); »dovede ga begu u mehanu« (M. H. III 114).
< tur. *meýhane* < pers. *meýhāne* (pers. *meý* »piće, vino« i pers. *hāne* »kuća«, v. hane).
V. mehandžija.

mejhāndžija, **mehāndžija** *m* (pers.-tur.) *krčmar.* — »Pa on ode tražit mehandžiju: / Mehāndžija, daj da pijem vino!« (Vuk, II 141); »Mehāndžiju bajramski top razveseli« (Nar. bl. 99).

< tur. *meýhaneci*, v. mejhana + tur. suf. -cı.

mējīt, **mēīt** *m* (ar.) *mrtvac.* — »Bogom braćo, hodže i hadžije, / pričekajte i moga mejita!« (Muz. zap. Inst. 1813); »Ne kopaj me neno, gdje se mēīt kopa, / već me kopaj neno kod Mujina stana« (Vuk I 279).
< tur. *meýyit* < ar. *māyyit* »mrtav«, izv. od ar. *mātā*, *māwt* »umrijeti«.
V. mejtaš.

Mejrēma, **Merjēma**, **Merima**, **hipok. Mějra**, **Mějruša** (jevr.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Meryem* < ar. *Māryām*, »žensko ime (odgovara imenima: Marija, Mirjana) < starojevr. To je ime majke Isa-pej-gambera, sv. Marija, mati Isusova. Osn. zn.: »uporna; gorka«.

mějtaš, **mējīt-tāš** *m* (ar.-tur.) 1. *kamen na koji se spušta mrtvac da bi mu se klanjala dženaža.* 2. *prostor gdje se nalazi takav kamen i gdje se pod otvorenim nebom klanja umrlome dženaža.* Od ovog je dobio ime jedan trg u Sarajevu »Mejtaš«, nedaleko od Narodne banke. Tu je nekad stajao »mejīt-taš« i tu se klanjala dženaža. U mnogim mjestima u Bosni i Hercegovini pojedini lokaliteti, osobito trgovi, dobili su iz navedenih razloga ime Mejtaš.

< tur. *meýyit taşı* »mrtvački kamen«, tur. izft., v. kompon. pod mejīt i taš.

Mějtaš, v. mejtaš.

mējtef, v. mekteb.

Mēka, **Mēca** *f* (ar.) *glavni grad Hedžaza (Saudijske Arabije) u kome se nalazi Čaba.* — »Sinoć ljudi na Meći govore« (I. Z. II 241).

< tur. *Mekke* < ar. *Mākkā*.

mekābiri *m* (ar.) *groblje.*

< tur. *mekabir* < ar. pl. *mā-*

qābir, sing. *maqbarā* »groblje«.
V. kabur, kabristan.

mekām, -āma *m* (ar.) 1. način harmoničnog (ugodnog) učenja kur'ana ili ezana.

2. arija, melodija, glas.

3. položaj (u nekom zvanju).

< tur. *mekam*, sa značenjem kao u nas < ar. *māqām* »mjesto, stan; boravak«.

V. mekamli, kijam, kamet, kaj-mekam.

mekāmli, indecl. adj. (ar.-tur.) harmoničan (ugodan glas pri učenju kur'ana ili ezana).

< tur. *mekamlı*, v. mekam + tur. suf. -lı.

mekik, -ika *m* (pers.) čunak sa cijevi koji se upotrebljava pri tkanju na stanu.

< tur. *mekik* < pers. *mekik*.

mekrūh, **mēcrūh** *m* (ar.) mali grijeh, ono što je po islamskim propisima pokušeno, što ne valja raditi, ali nije izričito zabranjeno.

< tur. *mekruh* < ar. *mākrūh* »omražen, prezren«.

mekteb, **mektep** (**mējtēf**, **mēhtēf**) *m* (ar.) muslimanska osnovna vjerska škola. — »ono ti je za mekteba Ahmo« (Beh. III 29); »Uče li vi djeca u mejtēfe?« (K. H. I 98). Dvije su vrste mekteba: »mektebi-iptidaija« (v.) i »sibjan-mekteb« (v.).

< tur. *mekteb*, *mektep* < ar. *māktāb* »škola« (nom. loci od *kātābā*, *kātb* »pisati«).

V. mektebi-nuvab, mekteb-hodža, mekteblija.

mekteb-hodža, **mējtēf-hodža** *m* (ar.-pers.) hodža koji predaje djeci u mektebu, mualim.

< tur. *mekteb hocası*, tur. izft., v. kompon. pod mekteb i hodža.

mektebi-iptidaija, skr.: **iptidaija** *f* (ar.) trogodišnja muslimanska vjerska škola koja ima propisan nastavni plan i određen broj nastavnih sati nedeljno. Nastavnik u ovom mektebu zove se mualim. — »Mili bože, ozdravi mi zlato, / sagradiću mejtef iptidaiju« (I. Z. II 13).

< tur. *mekteb-i iptidai* »početna škola« < mekteb (v.) i ar. *ibtidā'īyy* »početni«.
V. sibjan-mekteb.

mektebi-nūvāb, -āba, skr.: **nūvāb** *m* (ar.) šerijatska sudijska škola, kadijska škola. Postojala je u Sarajevu od 1887. do 1937. godine.

< tur. *mekteb-i nūvvab* < ar. *māktāb* »škola« i ar. pl. *nuv-wāb*, sing. *nā'ib* »kadija«.

mektebi-nuvāblija, skr.: **nuvāblija** *m* (ar.-tur.) dak šerijatske sudijske škole.

< tur. *mekteb-i nūvvaplıı*, v. mektebi-nuvab + tur. suf. -lı.

mektēblija, **mektēplija**, **mejtef-lija** *m* (ar.-tur.) 1. učenik mekteba, mejtefa.

2. dak, školac, školovan čovjek.
< tur. *mektepli*, v. mekteb + tur. suf. -lı.

mekter, **mēhter** *m* (pers.) muzikant, član orkestra. — »Golub čizme oblači, hoće mehter da bude« (Ist. bl. II 242).

< tur. *mehter* »muzika, muzički orkestar« < pers. *mihter* »veći; velikan« (komparativ od pers. *mih* »velik«).

V. mekterbaša, mekterhana.

mekterbaša, **mēhterbaša** *m* (pers.-tur.) kapelnik. — »Koj' zavika iz grla bijela: / Čala sada, naše mekterbaše, / na sramotu Bajū i Limunu«. (Vuk III 465).

mekterhàna

< tur. *mehter başı*, tur. izft., v. kompon. pod mekter i baš.

mekterhàna, mehterhàna *f* (pers.) *turska muzika, banda*. — »Čauš viknu, mekterhàna ciknu« (K. H. I 21).

< tur. *mekterhane*, v. kompon. pod mekter i hane.

mektùbdžija *m* (ar.-tur.) *pisar, sekretar*. — »Jedan mlad Osmanlija, valijin mektùbdžija« (Andrić. Pripov. 23).

< tur. *mektûpçü* < ar. *maktûb* »pismo« + tur. suf. -çü, -ci.

Méla, v. Meliha.

melaice, v. meleć.

mèleć, mèlek *m i melaice, mela-ike n* (ar.) *andeo*. — »Po dušu će meleć doć« (Ist. bl. II 229); »Il' si meleć, il' dženet-ska hurija« (Ašikl. 47).

< tur. *melek, melâike* »andeo« < ar. sing. *mâlâk* »andeo« pl. *mâlâ'ikâ*. Ovaj ar. pl. upotrebljava se u tur. i našem jeziku kao singular.

V. Meleća.

Melèća, Melèka, Mèlća, Mèlka (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Melek*, žensko ime < ar. *mâlâk* »andeo« (odgovara ime-nu: »Anđelića«).

mèlek, v. meleć.

melèkša, v. menekša.

mèlem, v. mehlem.

mèlemășće, *n* (grč.-tur.) *ljekarina, novac plaćen za liječenje i lijekove*. — »More Turci, sed'te, pijte vino. / plaćajte mi slugi melemașće« (Vuk VI 423). < tur. *mehlem akçesi*, tur. izft., v. kompon. pod mehlem i akça, akçe.

melèviš, v. meneviš.

mèlez *m* (ar.) *l. mješanac, ukršta-*

nac, mulat, polutan (bilo čovjek ili životinja); melez je čovjek koji nije čistokrvni bijelac, niti čistokrvni crnac; melez je konj koji nije čistokrvne arapske pasmine itd.

2. *platno, bez (melez-bez) koji je malo jači od običnog beza i upotrebljava se obično za gaće. Osnova mu je prtena, a potka pamučna i usljed toga je dobio ovo ime*. — »I Vidaku gaće od meleza« (Vuk VII 127); »Osman udri rukom po koljenu, / nov mu melez puće na koljenu« (K. H. II 448).

< tur. *melez* < ar. *mâlâs*.

V. melezli, melezlija.

mèlez-bèz, v. melez.

melèzli, indecl. adj. (ar.-tur.) *od beza meleza*. — »na krilu im melezli košulja, / baš košulja Imamove ljube« (I. Z. II 241).

< tur. *melezli*, v. melez + tur. suf. -li.

melèzlija *f* (ar.-tur.) *gaće ili košulja od beza meleza*. — »Dala bi joj pancijer košulju, / Pa bi dala gaće melezlije« (M. H. I 405).

< tur. *melezli*, v. melezli.

Meliha, hipok. **Méla, Mèlka** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Meliha*, žensko ime, »Ljepotica. Ljepojka« < ar. *mâlîha* »ljepotica«.

Mèlka, v. Melća.

Mèlka, v. Meliha.

mèl'un, -úna *m* (ar.) *prokletnik, davo*.

< tur. *mel'un* < ar. *mâl'un* »proklet«.

V. lanet.

mèljdzis, mèljdzuz, v. medžlis.

mëm, nëm *m* i **mèmla, nèmlla** *f*
(pers.) *vlağa*. — »Ubila me
me m l a od kamena, / pocrnio
kao kamen sinji« (Vuk II 391).
< tur. *nem* < pers. *nem*.
V. *memli*.

Mëmija, v. *Mehmed*.

Mëmiš (ar.) *musl. muško ime*.
< tur. *Memiș*, vjerovatno od
Mehmed < ar. *Muḥammād*, v.
Muhamed.

memișhàna, memișàna *f* (ar.-pers.)
zahod, nužnik. — »... a narod
će vazda naći primjene vašim
listovima po m e m i š a n a m a
i ajakjolijama« (Zembilj II 27).
< tur. *memișane* (*memiș-hane*)
< ar. *māmšā* »mjesto gdje se
ide (pješice)«. nom. loci od *mā-
šā, māšy* »ići«.

memlëce, memlëke *n* i **memlëcet,**
memlëket *m* (ar.) *država, zem-*
lja; zavičaj, rodni kraj; mjesto,
grad. — »a ti care po svom
memlećetu« (K. H. I 45):
»A kad dođem mome mem-
lećetu, / Pita će me ostarela
majka« (Vuk VII 224).
< tur. *memleket* < ar. *mām-
lākā* »pokrajina«.

mëmli, nëmli, indecl. adj. (pers.-
tur.) *vlažan*.
< tur. *-nemli*, v. *mem* + tur.
suf. *-lî*.

Memnúna, hipok. **Núna** (ar.) *musl.*
žensko ime.
< tur. *Memnune*, žensko ime,
»Zadovoljna« < ar. *māmnūnî*
»zadovoljna«.

Mëmo, v. *Mehmed*.

mëmur, -úra *m* (ar.) *službenik,*
činovnik.
< tur. *memur* < ar. *mā'mūr*,
part. pas. od *āmārā, āmr* »za-
povjedati, naređivati«.
V. *memurluk*.

memúrluk *m* (ar.-tur.) *činovnička*
služba.

< tur. *memurluk*, v. *memur* +
tur. suf. *-luk*.

menáfi-sànduk *m* (ar.) *opštinska*
poljovredna pripomoćna zakla-
da za vrijeme turske vlasti (od
1866—1878). Kasnije prerastao u
sresku poljoprivrednu pripo-
moćnu zakladu u Bosni i Her-
cegovini.

< tur. *menafi sanduğu*, tur.
izft. < ar. pl. *mānāfi*, sing.
mānfā »korist« i ar. *šandūq*
»sanduk«.

mëndilj, mëndil *m* (ar.) *rubac*.
< tur. *mendil* < ar. *mindil*.

mënda, mında, mindușica *f* (pers.)
cvijet Dicentra spectabilis L.
Izv. od *menduša* (v.).

mendele, mengele *f* pl. t. (grč.)
zanatlijska drvena sprava za
stezanje i presovanje, procijep
za stezanje, presa; berberska
štipalica (kao kliješta) kojom se
služi berber pri sunećenju dje-
ce.

< tur. *mengene* < grč. *magga-*
non.

mëndușa, mindușa (za par.: *mën-*
đuše, minduše) *f* i **mënduh** *m*
(pers.) *naušnica*. — »Uši jedne
četvere m e n đ u š e« (M. H.
III 411); »a četvrta, mila, iz uha
m i n đ u š e« (GZM 1907 113);
»Ja da vidiš gdje mi m e n đ u h
kuca, / živom bi ti srce ispuca-
lo« (Gajret 1931 270).

< tur. *mengüş* < pers. *men-*
gūš.

V. *menda*.

menèkša, menèkše (melèkša) *f*
(pers.) *obična ljubičica, Viola*
odorata L.

< tur. *menekşe* < pers. *be-*
nefše.

V. *meneviš, menevša*.

menèviš

menèviš (menèfiš, melèviš), indecl. adj. (pers.) *modroljubičaste boje kao menevša*. — »a na pleći zelene dolame, / a na noge meneviš čakšire« (Vuk II 262); »po pristrancih meneviš ljubica« (M. H. III 434); »Šeboj Haso i alhaber Huso, / i Ibrica menefiš ljubica« (I. Z. IV 246); »pak na pleća melèviš dolamu« (F. J. I 167).
< tur. *meneviş* < pers. *benefš* i *benefši*.

menévša, menékša, minévša, minékša f (pers.) *pitoma ljubičica, Viola tricolor L., var. hortensis Wettst., DC.*

< tur. (*hercai*) *menekşe* < pers. *benefše*, v. *menekša*.

mèngele, v. *mendele*.

mènija f (ar.) *muško sjeme, sperma*.

< tur. *menî* < ar. *māniyy*.

Mènsūr, -úra (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Mensur* < ar. *Mānšūr*, muško ime, osn. zn.: »potpomognut; -pobjedilac uz božju pomoć« (part. pas. od *našarā*, *našr* »pomoć«).

menšúra f (ar.) *carski dekret koji se izdaje visokim državnim ili vjerskim funkcionerima kao ovlašćenje da mogu obavljati povjerenu im dužnost. I reisul-ulema Bosne i Hercegovine dobivao je menšuru od halife, dok je halifa postojao*.

< tur. *menşur* < ar. *mānšūr*, part. pas. od *nāšarā*, *nāšr* »širiti, raširiti, razastrijeti«.

mènzil, mènzul (mèzil) m (ar.) 1. *tatarska pošta u Turskoj Carevini; državna pošta u Kneževini Srbiji*. — »i menzilskog konja poklopio« (K. H. I 45); »u desetoj mezil knjiga stiže« (Vuk II 514).

2. *tatarski konj na kome se pošta prenosila*. — »pravo tira careva menzila, / istira ga na Hošane ravne« (M. H. III 57).

< tur. *menzil* »mjesto gdje su tatarski poštari odjahivali konje; pošta«, bukvl.: »konačište« < ar. *mānzil* »mjesto gdje se odsjeda, odjahuje«.

V. *menzildžija, menzilhana*.

Menzildžić, v. *menzildžija*.

menzildžija, mezildžija, mezuldžija m (ar.-tur.) *tatar — poštari koji je prenosio poštu na konju*. — *Od ovog je nastalo prezime Menzildžić*.

< tur. *menzilci*, v. *menzil* + tur. suf. -ci.

menzilhana, menzilana, mezilana, mezulana f (ar.-pers.), *turska poštanska stanica gdje su se držali u pripravnosti odmorni konji za tatara—poštare. Čim tatar stigne do menzilhane, sjaše svog umornog konja, preuzme i pojaše odmorna konja i nastavlja put. Menzilhane su bile snabdjevene potrebnim brojem konja. Menzilhana je organizovao sultan Murat IV (1623—1640)*.

< tur. *menzilhane*, v. *kompon.* pod *menzil* i *hane*.

mèra, merája f (ar.) *utrina, ledina, pašnjak; utrina koja nije u posjedu privatnog vlasnika, nego je javno dobro*. — »gdje on sjedi na meraji« (M. H. III 32); »Pod Tuzlom se zeleni meraja« (nar. pj.).

< tur. *mera* < ar. *mārā* »mjesto gdje pase stoka«, pl. *mārāi*.

meráčiti, naslađivati se, uživati.
Izv. od *merak* (v.).

merâgdžija, v. *meraklija*.

mèrāk, -âka m (ar.) 1. *naslada, uživanje, ugodno osjećanje, u-*

godno raspoloženje. — »Ah meraka sa večeri rane, / sa-stala se družba akšamlja« (Sevd. 35); »A ja opet junak meraklija, / od meraka ostanem do mraka« (Ašikl. 101).

2. *strast, žudnja, želja, volja za nečim;* — kaže se: »Imam merak za lijepim konjem«, »Osta mi merak na onu djevojku«.

3. *melanholija kao posljedica neke pretjerane žudnje, strasti ili čežnje za nečim.* — »Ovaj čovjek je merak svezao, niti govori niti romoni« (u ob. gov.). < tur. *merak*, sa značenjem kao u nas < ar. *mārāqī* »hipohondrija«.

V. *meračiti, merakli, meraklija, meraktisanje, zameračiti.*

merākčija, v. *meraklija*.

merākli, indecl. adj. i adv. (ar.-tur.) 1. kao pridjev: a) *prefinjenog ukusa; strastven, željan naslade i uživanja; b) melanholičan.*

2. kao prilog: *strastveno, s nasladom, sa uživanjem.*

< tur. *meraklı*, v. *merak* + tur. suf. -lı.

merāklija i meraklija, merāgdžija, merākčija m (ar.-tur.) *onaj koji voli uživanje, provođenje; onaj koji zna i umije da uživa i da se provodi.* — »a ja opet junak meraklija, / od meraka ostanem do mraka« (Ašikl. 101).

< tur. *meraklı*, v. *merak* + tur. suf. -lı, odnosno -ci.

meraktisanje m, *meračenje, nasladivanje.* — »kako ju je lako poljubio, / dva joj mlaza krvi udarila, / od meraka i od meraktisanja« (I. Z. IV 50).

Izv. od *merak* (v.).

merām, -āma (ar.) 1. *želja, volja.* — »Nije mi po meramu da se s njim družiš« (u ob. gov.).

2. *cilj, namjera.* — »Nije mi bio meram da ga uvrijedim« (u ob. gov.).

< tur. *meram*, sa značenjem kao u nas < ar. *mārām* »namjera«.

mērcēz, mēркеz m (ar.) *centar, središte; centrala.*

< tur. *merkez* »centar« < ar. *mārkāz*, nom. loci od *rākāzā*, *rākz* »u zemlju zabosti; zataknuti«.

mērdēvine, f i merdiven (iskr. **berdivan**) m (pers.) *stube, stepenice.* — »Mara ide uz merdivene« (Lord 290); »mloga žurba gore u konaku, / a on tajom ide uz merdiven«, »hajde tamo u berdivan kulu« (Vuk III 195, II 592).

< tur. *merdiven* < pers. *nerdubān*.

Mērdža, v. *Merdžana*.

mērdžān, -āna m (ar.) *koral.* — »U ruci joj tespih od merdžana« (K. H. I 400); »grlobijelo, crveni merdžani« (Muz. zap. Inst. 59).

< tur. *mercan* < ar. *mārgān*. V. *Merdžana, merdžanka, merdžankinja, merdžanli*.

Merdžana, hipok. **Mērdža** (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Mercan*, žensko ime, »Koral« < ar. *mārgān* »koral«.

mērdžānka f, *vrsta ribe pastirmke.* Izv. od *merdžan* (v.): *mercan balığı* »riba merdžan«.

mērdžānkinja f, *mala puška ukrasena merdžanima.* — »o golubu dvije merdžankinje« (K. H. I 327).

Izv. od *merdžan* (v.).

merdžānli, indecl. adj. (ar.-tur.) *ukrašen merdžanima.* — »fatiao se merdžanli kubure« (M. H. III 248).

< tur. *mercanlı*, v. *merdžan* +
tur. suf. -lı.

meremâcija *m* (ar.-tur.) *onaj koji vrši popravke*.

< tur. *meremetçi*, v. *meremat* + tur. suf. -çi.

meremât, -âta (ar.) 1. *popravke zgrade, kola ili čega drugog*.

2. *meremât učiniti = vršiti popravke na kući, kolima itd.*

3. *pravo uzimanja drveta iz državne šume za građu*.

< tur. *meremet*, *meramet* < ar. *mārämâ*.

V. *merematiti*, *omerematiti*, *po-merematiti*.

meremâtiti, *popravlјati, vršiti popravke*.

Izv. od *meremat* (v.).

mêrhabâ! interj. (ar.) *muslimanski pozdrav*.

< tur. *merhaba!* < ar. *mârhabâ!* pozdrav, skraćeno od ar. *ğitâ mârhabân* »došao si na prostrano mjesto, tj. među prijatelje« (pa budi komotan).

merhamet, **mêrhamet** *m* (ar.) *samilost, milost, milosrdnost*. — »Imaš li malo *merhameta* u sebi?» (u ob. gov.); »Njega ćete pak zaboraviti, / U Turaka ima *merhameta*« (Petran. 374).

< tur. *merhamet* < ar. *mârhamâ* »smilovanje«.

V. *merhametli*, *merhametsuz*.

merhametli, indecl. adj. (ar.-tur.) *milostiv, meka srca*. — »al opet su *merhametli* Turci« (K. H. I 437).

< tur. *merhametli*, v. *merhamet* + tur. suf. -li.

erhametsuz *m* (ar.-tur.) *nemilosrdan, bezobziran čovjek*.

< tur. *merhametsiz*, v. *merhamet* + tur. postpoz. -siz »bez«.

mêrhum (**mêhrûm**), -ûma *m* (ar.) *umrli, pokojni*. — »svim *mêhrumim* mezare kopaše« (I. Z. II 21).

< tur. *merhum* < ar. *mârḥûm*, part. pas. od *rahîmâ*, *rahmâ* »smilovati se«.

V. *rahmetlija*.

Merima, v. *Mejrema*.

Merjêma, v. *Mejrema*.

mêrkez, v. *merčez*.

mêrmer *m* (grč.) *mramor*. — »s obi strane kraj *mermer* kaldrme« (M. H. III 327).

< tur. *mermer* < ar. *mârmâr* < grč. *mârmaros*.

V. *mermerli*.

mermêrli, indecl. adj. (grč.-tur.) *mramoran, od mramora*. — »pa pošeta *mermerli* avlijom« (Muz. zap. Inst. 60).

< tur. *mermerli*, v. *mermer* + tur. suf. -li.

mertêba *f* (ar.) 1. *stepen, rang, položaj*. — »Na veliku je *mer-te bu* dospio« (u ob. gov.).

2. *cijenjenost, poštovanje*. — »Ja sam kod njeg na velikoj *mer-te bi*« (u ob. gov.).

< tur. *mer-tebe* < ar. *mârtâbâ*. V. *rutba*.

mêrtek *m* (tur.) *greda, direk, balvan*. — »Voda *mer tek* nosila, / tri me prosca prosila« (I. Z. III 239).

< tur. *mer tek*.

mêsdžîd (**mêčet**, **mêčit**) *m* (ar.) *manja muslimanska bogomolja u kojoj nema minbera (a obično ni munare) i u kojoj se, usljed toga, ne klanja podnevna molitva u petak zv. »džuma«, niti se klanja bajram-namaz*. — »Opalilo *mêčet* i munare, / Obasjalo crkve i oltare«, »tur-ski hodža na zvonari viče, / ja kanda je na *mêčetu* svome«

(Vuk VIII 144, III 53); »Jošte uzmi saruk i kauk, / Hodi sa mnóm u mečite turske« (M. H. II 89).

< tur. *mescid* < ar. *mäsğid* »mjesto gdje se na sedždu (ničice) pada«, tj. mjesto gdje se klanja.

mesela *f* (ar.) *problem, pitanje koje treba riješiti (obično se misli na vjersko pitanje).*

< tur. *mesele* < ar. *mäs'älä*.
V. feraiska *mesela*.

mëselä, interj. (ar.) *naprimjer (najčešće se upotrebljava kao uzrečica).*

< tur. *meselä* < ar. *mätälä*.

mësh, mëсах (mës) *m* (ar.) *potiranje mokrom rukom po glavi ili po mestvama prilikom uzimanja abdesta, dio abdeskog obreda.*

< tur. *mesh* < ar. *mäsh*.

mestūra *f* (ar.) 1. *pozivnica.*
2. *zapečaćeno pismo koje je šerijatski sud upućivao pojedinim pouzdanim ljudima da bi preko njih provjerio vjerodostojnost svjedoka koji su u nekoj parnici svjedočili.*

< tur. *mesture* < ar. *mästürä*,
bukv.: »pokrivena«.

mëstva, pl. *mëstve*, -tävā *f* (tur.) *vrsta duboke obuče od mekane kože sa vrlo tankim džonom, bez peta. Oblači se na голу nogu i na čarape. Služi kao kućna cipela, a pri izlasku na ulicu, navlače se firale, papuče ili kaljače. U ranija vremena postojale su i ženske mestve. — »Na nogam' mu mestve i papuče« (K. H. I 51); »Jedna daje mestve i papuče, / druga daje biser i dukate« (Bajr.)*

< tur. *mest*.

Mësüd, -üda, hipok. Súdo (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Mesud* < ar. *Mäsüd*,
muško ime, »Srečko«, osn. zn.:
»sretan, usrećen«.

Mësüda (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Mesude*, žensko ime,
»Srećna«, < ar. *mäsü'dä* »sretna, usrećena«.

Mëša, Mëšan, Mëško, Mëša, v.
Mehmed.

mëščëma, v. *mehčëma.*

mëshür, adj. (ar.) *poznat, čuven, glasovit.*

< tur. *meşhur* < ar. *mäshür*.

Mešihat *m* (ar.) *ured, rezidencija šejhul-islama u Istambulu.*

< tur. *meşihat* < ar. pl. *mä-šihä, mäşyähä*, sing. *šäyh* »starac; starješina«.

mëška *f* i **mëšak** *m* (ar.) *kaligrafski napisana i odštampana slova ili riječi, što služi kao muštra za učenje arapskog krasnopisa. Meške su se zadavale kao pismeni domaći zadatak u mektebima i ružđijama u Bosni i Hercegovini.*

< tur. *meşk* < ar. *mäşq* »učenje krasnopisa«.

mëtelik i **metëlik** *m* (grč.) *stari turski bakreni novac sa malom primjesom srebra. U početku je vrijedio 20 para, a kasnije mu je vrijednost pala na 10 para.*
< tur. *metelik* < franc. *metal-lique* < grč. *metallon* »metal«.

metëriz *m* (pers.) *opkop od zemlje, rov, šanac. — »da mu grade kratke meterize« (M. H. III 85).*

< tur. *metris* »rov, šanac«.

< pers. *meters* »greda kojom se vrata iznutra podupiru da se ne mogu otvoriti; rupe koje se u zemlji kopaju a služe kao klopka« (> ar. *miträs* »potporanj za vrata da se ne mogu otvoriti«).

metèrizi

metèrizi *m* (pers.) isto što i *jòl-tasi* (v.).

Izv. od *meteriz* (v.).

mèvdžūd, *adj.* (ar.) prisutan.

< tur. *mevcut* < ar. *māwğūd*,
part. pas. od *wāğādā*, *wuğūd*
»opstojati«.

Mévla, v. *Mevlida*.

mevlánā, -*āta m* (ar.) počasna titula za glasovite islamske učenjake i filozofe, stavlja se ispred imena.

< tur. *mevlāna* < ar. *māwlānā* »naš gospodin«.

Mevlèviye *pl.* (ar.) pripadnici der-
viškog reda koji je osnovao
Mevlana Dželalud-din Rumi
(umro 1273. g.).

< tur. *Mevlevi* < ar. *Māwlā-wiyy* < ar. *māwlā* »gospodin,
gospodar«.

Mevlida, *hipok. Mévla* (ar.) *musl.*
žensko ime. *Nadijeva* se obično
djetetu koje se rodi na *mevlud*
(rođendan Muhameda).

< tur. *Mevlide*, žensko ime.
»Rodena« < ar. *māwliḍ* »rođe-
nje« od čega je izvedena riječ
mevlud (v.).

mèvlūd, -*ūda m* (ar.) 1. rođendan
Muhameda, 12. *rebiul-evvela* po
muslimanskom kalendaru.

2. *hvalospjev Muhamedu* u čast
njegova rođendana, koji se re-
cituje (pjeva) na *mevludu* u
džamijama i vjerskim školama.
Običaj je da se *mevlud* recitu-
je (»uči«) i po privatnim kuća-
ma tokom cijele godine i to se
kod muslimana smatra kao ku-
ćna vjerska svečanost.

< tur. *mevliḍ*, *mevlūt* < ar.
māwliḍ »rođenje«.

V. *mevludi* (v.).

mevlūdi *pl.* *m.* (ar.) dva arapska
mjeseća, *rebiul-evvel* i *rebiul-*

ahir, u kojima se najviše po ku-
ćama uče *mevludi*.

Plural od *mevlud* (v.).

mèza *f* i **mèze** *n* (pers.) *zakuska*,
jelo koje se uzima uz rakiju ili
*vino. Polako se pije rakiya i za-
laže se mezom. Za mezu se*
upotrebljava obično: meso, sir,
salata itd. — »Sve mu mezu
iz dva prsta daje, / a poji ga iz
zlatne čašice«, »za mezu eta
mekijeh smokava« (K. H. II 291,
I 280); »desnom rukom i čašom
od zlata, / a lijevom mezu mu
dodaje« (Vuk II 502).

< tur. *meze* < pers. *meze* »po-
slastica«.

V. *mezetiti*, *mezetluk*, *zameze-
titi*.

mèzār (**mèzhār**), -*āra m* (ar.) *grob*,
raka. »Mezare im glavam'
okitiše« (K. H. I 338); »Kada
sadeš na ravnu poljanu, / svo-
ga babe bielu mezaru« (F. J.
I 275).

< tur. *mezar* »grob« < ar. *mā-
zār*, osn. zn.: »mjesto obilaska«.
V. *mezaristan*, *mezarluk*, *me-
zartaš*.

mezaristān, -*āna m* (ar.-pers.)
groblje.

< tur. *mezaristan* < pers. *me-
zaristān* < ar. *māzār* »grob« +
pers. suf. za građenje imenica
mjesta -*stān*.

mèzārluk i **mezārluk** *m* (ar.-tur.)
groblje. — »gdjeno jesu česti
mezarluci« (K. H. I 225).

< tur. *mezarlık*, v. *mezar* +
tur. suf. -*lık*.

mèzartaš *m* (ar.-tur.) *nadgrobnii*
kamen, nišan.

< tur. *mezar taşı*, tur. izft., v.
kompon. pod *mezar* i *taš*.

mèze, v. *meza*.

mèzet *m* (ar.) *javna dražba, lici-
tacija. — »Dajder baci na me-*

zet divojku, / evo za nju stotinu dukata« (M. H. III 381).

< tur. *müzayede, mezad* »licitacija« < ar. *muzâyādā* »natjecanje, licitacija«.

mēzetiti, jesti mezu uz piće. — »Kadar stane mezetiti, pomoću mu ja« (GZM 1909 585); »Pijte vino, oba brata moga! / Pijte vino, mezetite mesom« (Petran. 381).
Izv. od meza, meze (v.).

mēzētluk *m* (pers.-tur.) *meza*, ono što se jede kao meza. — »gdje Fazila mezetluke sprema, / na čardaku iza mušebaka« (Sevd. 35).

< tur. *mezelik*, v. meza + tur. suf. -lik.

mēzhār, v. mezar.

mēzhebi, sing. *mēzheb m* (ar.) pravne škole, pravni sistemi u šerijatskom pravu. Imaju četiri glavna mezheba: hanefijski, malikijski, šafijski i hanbelijski, nazvani po svojim utemeljiteljima: po Ebu Hanifi, Maliku, Šafiji i Ahmedu ibn. Hanbelu.

< tur. *mezheb* < ar. *ṡnāḡhāb*, osn. zn.: »pravac, put«.

mezildžija, **mezūldžija**, **mezilāna**, **mezulāna**, v. menzildžija, menzilhana itd.

mida *f* (ar.) želudac. — »Ne podnosi mi mida ove hrane« (u ob. gov.).

< tur. *mide* < ar. *mi-dā*.

Midha, v. Midhata.

Midhat, hipok. **Midho** (ar.) *muško ime*.

< tur. *Midhat*, muško ime, »Pohvaljeni« < ar. *miḡḡa* »hvala, pohvala«.

Midhata, hipok. **Midha** (ar.) *muš. žensko ime*.

Muškom imenu **Midhat** (v.) dodan naš nastavak -a.

Midho, v. Midhat.

mihrāb, -āba *m* (ar.) ovalno udobljenje u zidu džamije od strane kible gdje džamijski imam klanja rukovodeći grupnim klanjanjem. — »u mihrabim načinit oltare« (K. H. I 211).

< tur. *mihrab, mihrap* < ar. *miḡrāb*.

Mikail, -ila (jevr.) anđeo koji se, po islamskom vjerovanju, stara o izdržavanju (nafaci) živih bića (Mihailo).

< tur. *Mikail* < ar. *Mikā'il* < jevr. *mi-ka-il*.

mile *n* (ar.) čovječje stvorenje, stvor. — »Ono ti je čudnovato mile«, »Pasje mile!« (u ob. gov.).

< tur. *millet* < ar. *millā* »narod, nacija; religija«.

milet *m* (ar.) narod, nacija.

< tur. *millet* < ar. *millā* »narod, nacija; religija«.

milj *m* (ar.) 1. berberska alatka: berberski drveni štapić, oko 1 cm debljine i 7 cm duljine, koji berber prilikom sunečenja (obrezivanja) uvuče u kožicu dječijeg polnog organa.

2. alatka: probojac od željeza, dugačak oko 12 cm, koji se upotrebljava za probijanje »tokmaka« i »čekala« kod izrade mlinova za kafu.

3. medicinski probojac. — »Hećim baša Pavlje u odaju! / Kupi milje i fitilje« (Lord 148).
< tur. *mil* < ar. *mil*.

miljać, -ljaća, **milać**, -lća, **miljé**, **milē** *m* (ar.) gradilište, prazno zemljište gdje se može podignuti zgrada.

mim

< tur. *mülk* < ar. *milk* »posjed, vlast«.
V. *mulk*.

mim *m* (ar.) ime arapskog slova »m«.

< tur. *mim* < ar. *mim*.

mimār, -āra *m* (ar.) graditelj, arhitekt.

< tur. *mimar* < ar. *mi-mār*.

minbēra, **membēra**, v. *minber*.

Mina, v. *Emina*.

mīna *f* (pers.) emajlirano lice sata na kome se nalaze brojevi.
< tur. *mina* »emajl; emajlirano lice sata« < pers. *minā* »staklo«.

mināra, **mināret**, v. *munara*.

minber, **mimber** *m* i **minbēra**, **mimbēra**, **menbēra**, **membēra** *f* (ar.) govornica u džamiji sa više stepenica, ozidana od kamena, mramora ili izrađena od drveta, sa koje imam drži propovijed (hutbu) petkom na podne i prvi dan oba bajrama.

< tur. *minber*, *mimber*, *menber*, *member* < ar. *minbār*.

minder *m* (tur.) slamnjača ili šiljite vunom napunjeno koji se steru po sećiji, da je mekše za sjedenje; katkad znači i samu sećiju. — »Ona sjedi na minder od svile, / po minderu noge rasturila« (Vuk VII 171); »posadi ga na mehku minderu« (M. H. III 427).

< tur. *minder*.

V. *minderluk*.

mindèrluk *m* (tur.) 1. sećija po kojoj je prostrt minder.

2. platno koje se upotrebljava za minder.

< tur. *minderlik*, v. *minder* + tur. suf. -lik.

minduše, v. *menduše*.

minēvša, **minēkša**, v. *menevša*.

mintān, -āna *m* (pers.) haljetak do pasa od čohe, sukna ili pamučne tkanine, sa dugim uskim rukavima; na prsima se presa-mičuje. — »naopako mintan zagrnuo« (K. H. I 139).

< tur. *mintan* < pers. *nimten*.

Mira, v. *Amira*.

mirāhōr, v. *imrahor*.

mirālāj, -āja *m* (pers.-tur.) 1. pukovnik. — »Zelen polje, ne zelenilo se, / miralaju, ne veselio se« (I. Z. III 27).

2. sinonim za *alajbeg*.

< tur. *miralay* < pers. *mir* »zapovjednik, prvak« (< ar. *āmīr*) i tur. *alay* »puk«.

mirāška, **mirāzača** *f*, djevojka bogatih roditelja koja pri udaji donosi mužu znatan imetak; djevojka ili žena koja je naslijedila znatan imetak.

Izv. od *miraz* (v.).

mirāščija, **mirāždžija** *m* (ar.-tur.) nasljednik. — »miraščije razgrabiće blago« (N. K. I 218).
< tur. *mirasçı*, v. *miraz* + tur. suf. -çi.

mirāz, -āza i **mirāz**, -āza *m* (ar.) 1. nasljedstvo, nasljeđe, naslijeđena imovina. — »ostat' njima kula od miraza« (K. H. I 274); »sjajne toke moga Hasanage, / da Bog da mi dođe od miraza« (I. Z. IV 152).

2. imovina koju djevojka donosi mužu prilikom udaje. — »Miraz djevojku udaje« (Vuk, Posl. 178).

< tur. *miras* < ar. *mirāṭ*.

V. *miraska*, *miraščija*.

mirāzača, v. *miraska*.

mirāždžija, v. *miraščija*.

mirđžija *m* (srp. hrv.-tur.) pomiritelj.

Hibr. r.: sa tur. suf. -ci (č. dži.).

mirija *f* (ar.) 1. zemljišne nekretnine s posebnom pravnom naravi koja je normirana u Ramazanskom zakonu, tzv. »Erazikanunnama« (v.). Pravo vrhovnog vlasništva na ovim zemljištima pripada državi, a posjednik ima ograničeno pravo raspolaganja. Za miriju je postojao i poseban nasljedni red. Za razliku od mirije, ostala slobodna zemljišta nazvana su *mulk nekretnine* (mulkovna dobra). 2. carska imovina, carsko blago. — »Evo ide careva mirija, / U Stambolu sedam mazgah blaga« (Vuk VII 388).

< tur. *miri* < pers. *mīrī* < pers. *mīr* (< ar. *āmīr*) »zapovjednik, vladar« + ar.-pers. adj. suf. -ī.

Mirza (ar.-pers.) *musl. muško ime*. < tur. *Mirza*, muško ime, »Princ« < pers. *mīrzā*, skraćeno od pers. *mīrzāde* »princ, kraljević« (< pers. *mīr* (< ar. *āmīr*) »vladar« i pers. *zāde* »dijete, porođ«).

Misir, -ira *m* (jevr.) *Egipat*. — »Bolje je domaće proso, nego misirski pirinač« (Nar. bl. 25); »doveli ih Misir zemlji ravnoj« (Vuk II 124); »Čak daleko Misiru b'jelome« (M. H. I 152).

< tur. *Mısır* < ar. *Miṣr* »Egipat« < jevr.

V. *misir*, *misirača*, *misirka*, *Misirlija*, *misirlija*.

misir *m* (jevr.) *kukuruz*. < tur. *Mısır* < ar. *Miṣr* »Egipat«, v. *Misir*.

misirača, **mesirača** *f* 1. vrsta bundeve tikve.

2. klip kukuruza.

Izv. od *Misir* (v.).

misirbaba *m* (adj. *misirbabast*) (jevr.-pers.) *onaj koji nema ni-*

kako dlaka po bradi i licu, u koga ne rastu dlake, čoso (znak impotencije).

< tur. *misirbaba*, v. *kompon*. pod *Misir* i *baba*.

misirka *f* 1. vrsta bundeve tikve. 2. morska kokoš, morka.

Izv. od *Misir* (v.).

Misirlija *m* (jevr.-tur.) *Egipćanin*. < tur. *Mısırli*, v. *Misir* + tur. suf. -li.

misirlija *m* (jevr.-tur.) *konj koji je dresiran na egipatski način*. — »on odape misirliju dogu, / predade ga kahvedžiji Ibri« (M. H. III 10).

< tur. *misirli*, v. *Misir* + tur. suf. -li.

mišk, v. *mišč*.

miškāl, -ála *m* (ar.) 1. mjera za težinu: jedan i po dram težine. — »Za brata bi dala miskal zlata, / a za dragog derdan ispod vrata« (Vuk I 236).

2. mjera za čistoću zlata: 1 *miškāl* = 24 karata.

< tur. *miskal* < ar. *miṭqāl*.

misket, **miščetin** *m* (sanskrt.) *vrsta mirišljavog grožđa*.

< tur. *misket* < ar. *misk*, v. *mišč*.

miškīn, -ina *m* (ar.) *nevoljnik, sirotan, siromašak*. Od ovog je nastalo prezime *Miskīn*.

< tur. *misikin* < ar. *miskīn*.

V. *misikinluk*.

Miskīn, v. *misikin*.

misikinluk, **misikin-hastaluk** *m* (ar.-pers.-tur.) *guba (bolest)*.

< tur. *misikinlik*, v. *misikin* + tur. suf. -lik; *misikin hastalığı*, v. *misikin* i *hastaluk* (bukv.: »siromaška bolest«).

mistrija *f* (ar.) *zidarska alatka: ravna metalna pločica sa drve-*

misvāc

nim drškom, zidarska žlica, koja služi za malterisanje.

< tur. *mistar* »poduža ravna daščica koja služi kao lenjir zidarima i bojadžijama za pravljenje crta« < ar. *mištar* ($\sqrt{\text{str}}$) »naprava za pravljenje crta, koja se sastoji od jednog lista debelog papira na kome su u izvjesnim razmacima vodoravno zategnuti konci s kraja na kraj. Na ovu napravu se pritisne list papira za pisanje i na njemu ostanu otisnute linije, tako da se mogu pisati redovi teksta pravo i u jednakim razmacima«.

misvāc, -āca, **misvāk**, -āka *m* (ar.) *vrsta četke za zube koja se u gradskim muslimanskim kućama u našim krajevima stoljećima upotrebljavala. To su štapići od grana biljke Salvadora persica, fam. Salvadoriaceae, koji se na kraju narežu i srž, koja se sastoji od vlaknaca, raščupa se. Misvaće donose hadžije iz Meke.*

< tur. *misvak* < ar. *miswāk*.

mišć, **misk** *m* (sanskrt.) *mošus, mirisava mast crnkaste boje koja se dobiva iz žlijezde (koja ima oblik pupka) mužjaka gazele. Mišć donose hadžije iz Meke. — »pa načini gospodsku večeru, / što je slano, mišćem i amberom« (N. K. II 126).*

< tur. *misk* < ar. *misk* < pers. *mišk* < sanskrt.

V. *mišćija*.

mišćetin, v. *misket*.

mišćija *f* (sanskrt.-ar.) *vrsta kruške: mirisava crvenkasta mala kruška.*

< tur. *miski* < pers. *miškī*, v. *mišć* + ar.-pers. adj. suf. -ī.

miva, **mivka** *f* (pers.) *voće, voćka.* — »Nove mive u stari trbuh«

(u ob. gov.); »Veliki voćnjaci i u njima svake mive« (Gajret 1930 273).

< tur. *meyva* < pers. *meywa*.

mizān-terezija *f* (ar.-pers.) *posebna mjera po kojoj će se, po islamskom vjerovanju, mjeriti na Sudnjem danu dobra i rdava djela svakog čovjeka.*

< tur. *mizan* < ar. *mizān* »mjera, vaga« i tur. *terazi* < pers. *terāzū* »vaga, terezija«.

mizrak, **mizdrak** *m* (ar.) *1. koplje čiji bodež ima bridove (uolućen je). — »Na atima i pod mizracima«, »Pod kopljima i pod mizdracima« (K. H. I 259, 161).*

2. koplje od bajraka.

< tur. *mizrak* < ar. *mizrāq*.

V. *mizraklija*.

mizrāklija, **mizdrāklija** *m* (ar.-tur.) *kopljanič. — »Kupi, beže, šes' hiljad konjika, / Sve atlije, mizdraklije same« (M. H. IV 466).*

< tur. *mizrakli*, v. *mizrak* + tur. suf. -li.

mižde *m* (pers.) *isto što i muštu-luk (v.). — »Kad se rodi muško, žene zgrabe oči i dedi kapu, i traže »mižde« (muštu-luk)« (Miodrag 64).*

< tur. *müjde* < pers. *mužde* »vesela vijest, obradovanje«.

modāli, indecl. adj., **moderan**. — »Sve je to gizdavo i modali« (Zembilj II 21).

Hibr. r.: sa tur. suf. -li.

mōnsūn, -ūna *m* (ar.) *vjetar koji periodički mijenja svoj pravac u zavisnosti od godišnjih doba: zimi puše s kopna prema moru, a ljeti obratno.*

< ar. *māwsim* »godišnje doba, jedno od četiri godišnja doba«.

mör, indecl. adj. (tur.) *ljubičast.* — »Mor-dečerma, toke po de-

dermi, / Mor-dolama, puce po dolami« (Vuk VII 97); »gore više mor-čakšire« (K. H. I 519). < tur. *mor* »ljubičast«.

V. morast, mor-dud, mor-meneviš, mor-patlidžan.

mōrast, adj., *ljubičast*. — »dade njemu morastu malvutu« (M. H. III 325). Izv. od *mor* (v.).

mōr-dūd m (tur.) *vrsta duda lju-bičaste boje (u Sarajevu)*.

< tur. *mor dut* »ljubičasta murva«, v. kompon. pod *mor* i *dud*.

mōr-meneviš, adj. (tur.-pers.) *ljubičasto-višnjeve boje*. — »Najemu je mormeneviš dolama« (Vuk I 161).

< tur. *mor meneviš*, v. *mor* i *meneviš*.

mōr-patlidžan m (tur.-pers.) *crni (modri) patlidžan, Solanum melongena*.

< tur. *mor patlican*, v. *mor* i *patlidžan*.

Mōskov m (rus.) *Rus; Rusija*.

< tur. *Moskof* < rus. *Moskva*.

mōsūr m (tur.) *šuplji drveni valjčić na koji se namotava konac ili tanka žica*.

< tur. *masura*.

mīzłuk m (srp. hrv.-tur.) *mrzost*. — »Uljegao je m r z l u k u nje-ga« (Vuk. Posl. 333).

Hibr. r.: sa tur. suf. *-luk*, *-lik*.

muājen (mājen), adv. (ar.) *naročito, posebno*. — »Muājen sam došao da te vidim« (u ob. gov.).

< tur. *muayyen* < ar. *muayy-ān* »određen, opredijeljen«.

muālim m (ar.) *nastavnik mekteba*.

< tur. *muallim* < ar. *muallim* »učitelj«.

muānat, muānatan, v. *muhanat, muhanatan*.

muasēra, v. *muhasera*.

muāvīn m (ar.) *pomoćnik*. — »muāvīna šehislama tvoga« (K. H. I 48).

< tur. *muavin* < ar. *muāwin*.

Mūba, v. *Mubera*.

mūbāh, -āha m (ar.) *ono što je po islamskoj vjeri dozvoljeno, dopušteno*.

< tur. *mubah* < ar. *mubāh*.

mubāreć, mubārek (bumbāreć) m (ar.) 1. *veselje, slavlje*. — »U Hasana je mubareć, rodio mu se sin« (u ob. gov.).

2. *srećan, blagosloven*.

3. *dobar čovjek, lijepe naravi čovjek*.

< tur. *mübarek* < ar. *mubārāk*.

V. *mubareći! mubarećija, mubarećleisati, mubarećōla!*

mubareći! (bumbareći! bumbarećē!) interj. (ar.) *sretno! čestitam veselje!* — »svako veli: mubareći Mujo!« (K. H. II 107); »Bumbareće Bagdat i Kandija!« (Lord 262).

< tur. *mübareki* < ar. *mubārāk*, v. *mubareć*.

mubarećija f (ar.) *kuga*.

< tur. *mübareki* < ar. *mubārāk*, v. *mubareć*.

mubarećleisati, mubarekleisati, -išēm. *čestitati*. — »Stari Alijaga uniđe Hasanbegu u sobu, ispriča mu sve i mubarekleisa«, »Domalo ćemo mu mubarećleisati unuč« (Gajret 1929 117, 301).

< tur. *mübareklemek* »čestitati«.

mu. ārećōlā! mubārekōlā! interj. (ar.-tur.) *sretno! čestitam!*

< tur. *mübarek ola!* »neka je

mubâsir

sretno!«, v. mubareć + tur. *ola*,
optat. 3 lice sing. od inf. *olmak*
»biti«.

mubâsir (**bumbâsir**, **bumbâsir**)
glasnik, *izaslanik*; *komesar*.

< tur. *mûbaşir* < ar. *mubâsir*.

Mubêra, *hipok*. **Mûba** (ar.) *musl.*
žensko ime.

< tur. *Müberra*, *žensko ime*,
»Nevina« < ar. *mubârrâ* »či-
sta, nevina«.

mućemel, v. *mukemel*.

muderis, **mudêriz** *m* (ar.) *nastav-
nik*, *profesor medrese*.

< tur. *müderis* < ar. *mudâ-
rris*.

V. *muderisluk*.

muderisluk, **muderizluk** *m* (ar.-
tur.) *profesorsko zvanje u me-
dresi*.

< tur. *müderislik*, v. *muderis*
+ tur. suf. *-lik*.

mûdet *m* (ar.) *rok*, *termin*.

< tur. *mûdet* < ar. *muddâ*.

mûdir, *-ira m* (ar.) 1. *upravitelj*,
direktor.

2. *upravitelj sreza ili sreske is-
postave u tursko vrijeme*. —

»Nu m u d i r a promjena ga bi-
la, / čak daleko u našoj kasabi«
(I. Z. III 116).

< tur. *mûdür* < ar. *mudîr*.

mudžêlid, **mudžêlit** *m* (ar.) 1. *knji-
govezac*.

2. *Mudžêlidi*, *Mudžêliti* je ime
ulice u blizini Gazi Husrevbe-
gove džamije u Sarajevu, gdje
su bile knjigovezačke radnje.

< tur. *mücellid*, *mücellit* < ar.
muğallid »knjigovezac«.

Mudžêlidi, v. *mudžêlid*.

muđžiza *f* (ar.) *nadprirodne poja-
ve koje se pripisuju peġgambe-
rima (božjim poslanicima)*.

< tur. *mucize* < ar. *muġizâ*.

mudžtêhid *m* (ar.) *priznati šeri-
jatski pravnik — naučnik koji
je sposoban da samostalno rje-
šava vjerska pitanja direktno
na osnovu kur'ana i hadisa kao
izvora šerijatskog prava*.

< tur. *müçtehid* < ar. *muġtâ-
hid*.

mufetiš *m* (ar.) *inspektor*. — »u
drugoј mu papir čage bijelo, /
čatib li je, il' mufetiš li je!«
(I. Z. I 230).

< tur. *müfettiş* < ar. *mufâtîş*.

Mufida (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Müfide*, *žensko ime*

< ar. *mufidâ* »korisna«.

mûfliz, *-iza m* (ar.) *onaj koji ne-
ma ni pare; propali trgovac;
onaj koji je bankrotirao*. —
»Naš je care m u f l i z ostanuo,
/ već on pare ni dinara nema«
(M. H. III 33).

< tur. *müflis* < ar. *muflis*.

mûftadžija, **mûktadžija** *m* (pers.-
tur.) *onaj koji hoće sve badava*,
koji hoće da živi na tuđi račun.

< tur. *müfteci* < pers. *muft*
»besplatno, badava« + tur. suf.
-ci.

V. *mufta*.

mûftê, **mûktê**, *adv.* (pers.) *bespla-
tno, džaba*. — »Najbolje je vino
koje se m u f t e pije« (Nar. bl.
105).

< tur. *müft* < pers. *muft* »bes-
platno, badava«.

mûftija (**mûhtija**, **mûktija**) *m* (ar.)
*najstariji po rang u musliman-
ski sveštenik u jednom okrugu
ili u jednoј pokrajini. On je na-
dležan za izdavanje fetvi (v.)*.
— »i m u f t i j a Omer efendi-
ja« (K. H. I 96); »i m u k t i j a
iz novog konaka« (Aşıkl. 71).

< tur. *müftü* < ar. *muftî*.

V. *muftiluk*.

muftiluk m (ar.-tur.) 1. *muftijsko zvanje*.

2. *muftijstvo, nadležstvo u kojem se muftija nalazi*.

< tur. *müftülük*, v. *muftija* + tur. suf. *-lük, -lik*.

muhâbet, v. *mehabet*.

muhâdžir (muhâdžer) m (ar.) *izbjeglica, emigrant; iseljenik, doseljenik*.

< tur. *muhacir* < ar. *muhâğir*.

muhafëza f (ar.) *područje koje se čuva i brani*. — »što livanjsku muhafëzu čuva« (M. H. III 414); »Seidija muhafëzu čuva, / s dvan'est hiljad' ubojite vojske« (K. H. I 35).

< tur. *muhafaza* < ar. *muḥāfiẓa* »čuvanje, branjenje«.

V. *muhafiz*, *muhafizluk*.

muhâfiz m (ar.) *zapovjednik većeg utvrđenog grada, tvrđave*.

< tur. *muhafiz* < ar. *muḥâfiẓ* »čuvar«.

muhafizluk m (ar.-tur.) *zvanje, položaj muhafiza*.

< tur. *muhafizluk*, v. *muhafiz* + tur. suf. *-lik*.

muhâkak, adv. (ar.) *sigurno, potsigurno*.

< tur. *muhakkak* < ar. *muḥaqqaq*.

muhâlëbija f (ar.) *vrsta slatkog jela koje se pravi od pirinčeva brašna, mlijeka i šećera*.

< tur. *mühallebi* < ar. *muḥallâb*, part. izveden od korijena *ḥalīb* »svježe, istom pomuženo mlijeko, jomuća«.

muhalefât, -âta m (ar.) *pokretna ostavinska imovina koja se prodaje na javnoj licitaciji*.

< tur. *muhallefat* < ar. pl. *muḥallâfât*, sing. *muḥallâf* »imovina koja je ostala iza umrlog, zaostavština«.

Muhâmed, hipok. **Mûho, Mûšan, Mušo, Hâmdiya, Hâmdo, Hâmo, Hâma** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Muhammed* < ar. *Muḥammâd*, muško ime, osn. zn.: »slavljen, proslavljen«.

muhânat, muhânatan, muânat, muânatan, adj. (ar.) 1. *osjetljiv.*

2. *strašivica, propalica, nečovjek*. — »Id' odatle, jedan muhanatle!« (Vuk, Rječnik).

< tur. *muhannat, muhanat, muhanes* »strašivica, propalica, nečovjek; onaj koji tepa ili kroz nos govori« < ar. *muḥannâf* »čovjek ženske naravi, ženskih manira«.

V. *muhanatluk*.

muhânâtîluk m (ar.-tur.) 1. *osjetljivost*.

2. *strašivost; nečovječnost*.

< tur. *muhannatlık*, v. *muhanat* + tur. suf. *-lik*.

muhânet m (ar.) *tuga, bol, jad*. — »i od derta i od muhaneta, / od sevdaha jada golemoga« (Ašikl. 47); »I od derta i od muhaneta« (Vuk, Rječnik). Ova se riječ samo u pjesmi nalazi, a u ob. govoru se ne upotrebljava.

< tur. *mihnet* < ar. *mihnâ* »muka, nevolja«.

muharëba f (ar.) *rat*.

< tur. *muharebe* < ar. *muḥârâbâ*.

muhârem m (ar.) *ime prvog mjeseca po muslimanskom kalendaru*.

< tur. *muharrem* < ar. *muḥarrâm* osn. zn.: »sačuvan; zabranjen; svet«.

Muhârem, hipok. **Mûho** (ar.) *musl. muško ime*. Obično se *na-dijeva djetetu koje se rodi u mjesecu muharemu po musl. kalendaru*.

muhasèra

< tur. *Muharrem* < ar. *Muḥarrām*, muško ime, osn. zn.: »sačuvan; zabranjen; svet«.

muhasèra (muasèra) *f* (ar.) *opsada, opsjedanje*; »muhaseru učiniti« = opsjednuti. — »muhaseru učiniše kulu« (K. H. I 87).

< tur. *muhasera* < ar. *muḥa-šarā*.

muhasila, v. *murasela*.

muhəndis *m* (ar.-pers.) *inženjer*. < tur. *mühəndis* < ar. *muhāndis*, part. akt. od *hāndāsā* »inženjerija« < pers. *endāze*, v. *endaze*.

Muhiba (ar.) *musl. žensko ime*. < tur. *Muhibbe*, žensko ime, < ar. *muḥibbā* »ona koja voli«.

muhimāt (muimāt), -āta *m* (ar.) 1. *oprema, prtljag, naročito vojna oprema*. — »ostaviše svega muhimata« (K. H. I 422).

2. *municija*,

< tur. *mühimmat*, sa značenjem kao u nas < ar. pl. *muhimmāt*, sing. *muhimmā* »važna, potrebna«.

Muhjūdīn, īna (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Mühyiddin* < ar. *Muḥyi-ddīn*, muško ime, osn. zn.: »preporoditelj, oživotvoritelj vjere islama«.

muhlet *m* (ar.) *početak, rok*. — »Eto t' muhlet za nedilju dana«, »Muhleta eto misec dana« (M. H. III 243, IV 305).

< tur. *mühlet* < ar. *muhlā*.

muhlija (mùlija) *f* (pers.-tur.) 1. *raspor u čakšira ili šalvara kroz koji se mokri*. — »na njemu su šajčave čakšire, / kroz muhliju čuku pomolio« (F. K. 1886 41).

2. *mekano poveće dugme na dušek*u (bude ih šest ili osam)

koje drži vunu da se ne pretače unutar dušečne dimije.

< tur. *mihli, mihli* »čavlom prikovano, pričvršćeno« < tur. *muh* »čivija, čavao« < pers. *mih* + tur. suf. -li.

Múho, v. *Muhamed* i *Muharem*.

mührija *f* (ar.) *mala bijela kost, školjka ili bondžuk koji se upliću djeci u kosu radi uresa, a i radi uroka*.

< tur. *mühre* < ar. *muhrā*.

Muhsin (ar.) *musl. muško ime*. < tur. *Muhsin* < ar. *Muḥsin*, muško ime, osn. zn.: »dobročinitelj«.

mühtādž, mühtāč (müktādž, müktāč) adj. (ar.) *potreban, nuždan, ovisan o pomoći drugoga*. — »Nedaj mi, bože, nikome m u h t a d ž biti« (u ob. gov.).

< tur. *muhtaç* < ar. *muḥtāğ*.

mühtār (müktār), -āra *m* (ar.) *starješina mahale u gradu; seoski starješina, knez*. — »Dok pozvaše Vrepca i muhtara« (Ist. bl. II 253); »Bog ubio zvonničog m u k t a r a« (Sevd. 66). < tur. *muhtar*, sa značenjem kao u nas < ar. *muḥtār* »odabran, izabran«.

mühtija, v. *muftija*.

mühur (müür, müř) *m* (pers.) *pečat*. — »trisa mu evo pod muhurom kesa« (M. H. III 323); »Zlatnim murom potkajtiti našu pravu« (Kočić I 381). — »mühur prsten« = prsten koji služi kao muhur; »Kad ujutru jutro osvanulo, / On joj skide muhur prsten s ruke« (Petran. 351).

< tur. *mühür* < pers. *muhur, muhr*.

V. *muhurdar*, *muhurleisati*, *muhurli*, *muhurlija*, *muhur-sahibi-ja*, *muhur Sulejman-pejgamberov*.

muhûrdâr, -âra *m* (pers.) čuvar pečata. — »a do druge carev muhur dare« (I. Z. I 239).

< tur. *mühürdar* < pers. *muhurdâr*, v. *muhur* + pers. prez. osn. -*dâr* od inf. *dâšten* »imati, držati«.

muhurlëisati (**muurlëisati**, **mur-lëisati**), -išem, staviti pečat na neku ispravu ili pismo; zapečatiti.

< tur. *mühürlemek* »staviti pečat, zapečatiti«.

muhûrli, indecl. adj. (pers.-tur.) *snabdjeven pečatom; zapečaćen*.

< tur. *mühürlü*, v. *muhur* + tur. suf. -*lü*, -*li*.

muhûrlija *m i f* (pers.-tur.) 1. ono što je snabdjeveno pečatom, što ima na sebi pečat. — »a izvadi čordu muhurliju« (M. H. III 366).

2. onaj koji ima ispravu sa pečatom, dekret. — »muhurlije, pa sve učuglije« (M. H. III 7).

< tur. *mühürlü*, v. *muhurli*.

mûhur-sahibija *m* (pers.-ar.) čuvar carskog pečata (veliki vezir). — »ugleda ga muhur-sahibija« (M. H. III 6).

< tur. *mühür sahibi*, tur. izft. v. kompon. pod *muhur* i *sahibija*.

mûhur Sulëjmân - peygâmbërov, Solomonov pečat, Solomonovo slovo, heksagram, šestougaonik.

< tur. *mûhr-i Suleyman*, v. *muhur* i ar. *Sulâyman* (peygamber) < jevr.

mûhzur (**mûzur**) *m* (ar.) sudski činovnik, izvršni organ suda ili upravne vlasti. — »i on šalje lale i muhzure« (K. H. I 127). Od ovog je došlo prezime *Mûzur*.

< tur. *muhzur* < ar. *muḥḍir* »onaj koji dovodi«.

mûid, -ida *m* (ar.) pomoćnik mu-derisa, suplent medrese; korepetitor.

< tur. *muid* < ar. *mu'id*.

muimât, v. *muhimat*.

Mûjân, v. *Mustafa*.

Mûjçin, v. *Mustafa*.

mujezin *m* (ar.) džamijski službenik koji na munari »učić ezan« i time objavljuje da je vrijeme molitvi i poziva na molitvu. — »već s' u mene derzi mujezini« (M. H. X 19).

< tur. *müezzin* < ar. *mu'addin*, part. akt. od *tâ'din* »oglasiti; proučiti ezan«.

V. *mujezinluk*.

mujezinluk *m* (ar.-tur.) *mujezinska služba*. — »Od svog rametli oca naslijedio mujezinluk« (Gajret 1930 179).

< tur. *müezzinlik*, v. *mujezin* + tur. suf. -*lik*.

Mûjica, v. *Mustafa*.

Mûjkan, **Mûjko**, v. *Mustafa*.

Mûjo, v. *Mustafa*.

mukabëla *f* (ar.) 1. glasno učenje kur'ana u džamiji od strane višeg hafiza; obično se učić uz *Ramazan*.

2. derviško pobožno grupno učenje.

< tur. *mukabele* < ar. *muqābālā*.

mukâdem *m* (ar.) muški pojas bolje vrste od posebne tkanine koja se uvozila sa Istoka, a upotrebljavala se za pojaseve, saruke, šamiye itd. Ovako se katkad naziva i sama ova tkanina. — »Otpasa mu mukâdem pojasa« (Vuk VII 58); »a opasa mukâdem pojasa« (K. H. I 368).

mukâjet

< tur. *mukaddem* < ar. *muqaddâm* »probrani, vrijedni«.

mukâjet, indecl. adj. (ar.) 1. zainteresovan, pažljiv, obazriv.

2. »mukajet biti« = obratiti pažnju na nešto, povesti računa o nečem. — »Omer momak sjede na jatake, / pa on Zlati ni mukajet nije« (K. H. II 205); »Marko pije ni mukajet nije« (Petran. 252).

< tur. *mukayyet* < ar. *muqayyûd*.

V. mukajetli.

mukajetli, indecl. adj. (ar.-tur.) zainteresovan, pažljiv, obazriv.

— »Dok otpuče puška u planini, / tomu Ile mukajetli bio« (F. J. II 248).

< tur. *mukayyetli*, v. mukajet + tur. suf. -li.

mukâta i **mûkâta** f (ar.) paušalna godišnja zakupnina (obično minimalna) koja se daje za nekretninu uzetu pod dugogodišnji zakup. I sama nekretnina koja je izdata pod mukatu naziva se mukatom.

< tur. *mukataa* < ar. *muqâṭaa*, osn. zn.: »odsjeci, odrezati«.

mukâva f (ar.) 1. debela dugačka lojana svijeća (1 do 2 m dužine i 10—15 cm debljine) na čiracima u džamiji, obložena kartonom. Karton je s vanjske strane ukrašen raznobojnim papirom. Danas su na ovim mukavama instalirane električne sijalice.

2. debeli karton.

< tur. *mukavva*, sa značenjem kao u nas < ar. *muqawwâ* »ojačan, učvršćen«.

mukêmel, **mučêmel**, indecl. adj. (ar.) savršen, vanredan.

< tur. *mükemmel* < ar. *mu-kämmâl*.

mûktâdž, v. muhtadž.

mûktadžija, v. muftadžija.

mûktâr, v. muhtar.

mûktê, v. mufte.

mûktija, v. muftija.

mûla, **mûlla**, **mûnla** m (ar.) 1. učen čovjek, teolog; kadija u većim gradovima. — »Hajd, Alaga, muli u meščemu, / vjenčaj seku meni za ljubavcu«! (M. H. X 90).

2. titula koju je sultan dodjeljivao učenim ljudima kao odlikovanje: mula od Meke i Medine, munla od Stambola itd.

3. titula koja se dodaje ispred imena čovjeka koji je učio vjerske škole, pa ma bio i sa manjom spremom. — »Jedna mu je vatra prifatila, / i ubila mula Jusuf-agu« (Vuk VII 35); »Mula Idris para carevica« (Muz. zap. Inst. 3260).

< tur. *mûlla*, *mûnla* < ar. *mâwlâ* »gospodar, gospodin«.

V. Mûla, mulaluk.

Mûla, **Mûlija** (ar.) musl. žensko ime.

Izv. od mûla (v.) na način kao što je od hodža izvedeno hódža (v.).

mulâjim, adj.: (ar.) blag, miran; mekan.

< tur. *mûlâyım* < ar. *mulâ'im*.

mulâluk m (ar.-tur.) nadležno područje jednog mule, kadije. — »hoću silnu pokupiti vojsku, po Zvorniku i po mulaluku« (Vuk IV 219).

< tur. *mûllahk*, v. mula + tur. suf. -lık.

mulâzim m (ar.) poručnik (u vojsci). — »Mulazimi asker urediše, / a čauši bajrake razviše« (Kurt I 105).

< tur. *mûlâzim* < ar. *mulâzim*.

mûlê, v. mulk.

Mùlija, v. Mula.

mùlija, v. muhlija.

mùlk, mùlc, mùljc, èmlāk, èmlāc
m (ar.) 1. nepokretno dobro, posjed, imanje; svojina.

2. kao pravni izraz; čisto vlasništvo; nekretnine kojima vlasnik može neograničeno raspolagati (za razliku od mirije /v./).
 < tur. *mùlk*, *èmlāk* < ar. *mùlk*, pl. *àmllāk* »posjed, vlast nad imovinom«.
 V. miljač.

mùlūc, -ūća **m** (ar.) kralj, vladar.
 — »Svaki m u l u c učinio suhuć« (K. H. I 46); »obrve joj vriede Carigrada, / b'jelo lice sve devet m u l u c a« (I. Z. III 215).
 < tur. *mùlūk*, pl. < ar. pl. *mu-lūk*, sing. *màlik* »kralj«. Ar. plural upotrijebljen u nas kao singular.

mùm m i mūma f (pers.) *svijeća*.
 »ondje Lutvo s majkom večeraše, / a juba mu dva m u m a držaše, / do dva m u m a, a u dvije ruke« (K. H. I 57); »Viš' glave mu dvije m u m e gore, / a niž' nogu dvije ljube dvore« (nar. pj.)

< tur. *mum* »svijeća« < pers. *mūm* »vosak«.

V. mumdzija, mum-makaze, mum-tahta, mumurluk.

mùmdžija m (pers.-tur.) *svjećar*.
 < tur. *mumcu*, v. mum + tur. suf. -cu.

mòmija f (ar.) 1. balsamovan, isušen leš kod starih Egipćana.

2. fig.: ukočen, nepokretan čovjek; veoma mršav čovjek.

< tur. *mumya* < ar. *mūmyā* (i u pers. *mūmyā*).

múmin m (ar.) *vjernik, musliman*.
 < tur. *mümin* < ar. *mū'min* »onaj koji vjeruje u boga«.

mùm-mākaze, mūmakaze pl. t. (pers.-ar.) *usekač, posebne nožice kojima se useče izgorjeli fitilj svijeće, kako bi svijeća bolje gorjela*.

< tur. *mum makası*, tur. izft., v. kompon. pod mum i makaze.

mùm-tàhta, mùm-tàfta, mūmtahta, mūmtafta f (pers.) *drveni svijećnjak*.

< tur. *mum tahtası*, tur. izft., v. kompon. pod mum i tahta.

mumùrluk m (pers.-tur.) *čirak za svijeće*. — »I m u m u r l u k od suhoga zlata« (Kurt I 179).

< tur. *mumluk*, v. mum + tur. suf. -luk.

munádiya m (ar.) *telal, oglašivač*.
 Munadije su u bezistanima oglašavale vrijeme pojedinih dnevnih molitava (namaza), pošto se ezan sa munare ne čuje u bezistanu. I u sarajevskim bezistanima su munadije vršile takva oglašavanje.

< tur. *münadi* < ar. *munādī* »onaj koji zove, viče«.

munádžāt, -āta m (ar.) *molitva, pjesma koja sadrži molitvu; oda bogu*.

< tur. *münacat* < ar. *munāğā*.

munāfičiti, spletkariti. — »Djevojke jedna drugu samo ogovaraju i m u n a f i č e« (Gajret 1930 274).

Izv. od munafik (v.).

munāfik m (ar.) *licemjeran, smutljivac; spletkar; onaj koji se prikazuje vjernikom, a uistinu nije vjernik*.

< tur. *munafik* < ar. *munāfiq*. V. munafičiti, munafikluk.

munafikluk m (ar.-tur.) *licemjerstvo*.

< tur. *munafiklık*, v. munafik + tur. suf. -lık.

munāra

munāra, mināra, mināret *m* i *mi-nāre n* (ar.) visoki vitki toranj džamije sa kojeg muzejn poziva muslimane na molitvu (»učićezan«). — »No kad ezan na munari viknu« (K. H. I 158): »Ezan uči sa turskih munara, / ja se šetam pokraj šadrvana« (Muz. zap. Inst. 3315).

< tur. *minare* < ar. *mānārā*.

munāsib, munāsip, adv. (ar.) umjesno, zgodno, shodno; povoljno. — »Što j' munasip da mu ponese« (K. H. I 104): »Je li' munasip do Zadara sići« (Lord 73): »... i ja sam o toj stvari sam razmišljao, i našao za munasib...« (Zem-bilj II 23).

< tur. *münasib, münasip* < ar. *munāsib*.

V. pomunasib.

munēdžim *m* (ar.) 1. astronom. 2. astrolog.

< tur. *müneccim* < ar. *munāgğim*

Munēvera (ar.) *musl. žensko ime*. < tur. *Münevver*, žensko ime, »Svjetla« (uspor. *Svjetlana*) < ar. *munāwwar* »svjetao«, part. pas. od inf. *tānwīr* »osvijetliti, rasvijetliti« < ar. *nūr* »svjetlo«.

Munīb, -ība (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Münib*, muško ime, < ar. *munīb* »onaj koji se bogu obraatio, posvetio (napustivši grijenje)«.

Muniba (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Münibe*, žensko ime < ar. *munībā*, ž. rod od *Munīb*, v. *Munib*.

Munīr, -ira (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Münir*, muško ime, »Svjetli« < ar. *munīr* »svijetao, sjajan«.

Munira (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Münire*, žensko ime, »Svjetla« < ar. *munirā* »svijetla, sjajna«.

müniz, münjiz, adj. (ar.) *pitom, umiljat; skroman*.

< tur. *munis* < ar. *mūnis*.

Munkir i Nēkir *m* (ar.) dva anđela koji se pojavljuju u grobu (po muslimanskom vjerovanju) nakon sahrane umrlog i ispituju umrloga o njegovim djeima za života. Nazivaju se jednim imenom suvaldžije, sualdžije (v.).

< tur. *Münkir, Nekir* < ar. *Munkir, Näkir*.

mūr, v. muhur.

mūrād, mūrāt *m* (ar.) želja, ono za čim se čezne; ispunjavanje želje. — »Žene idu na murad turbetu«, tj. idu na obilazak turbeta da bi im se ispunila želja koju imaju.

< tur. *murad, murat* < ar. *murād* »cilj, želja«.

V. muradati.

murādati, ići na murad turbetu, vršiti nešto radi ispunjenja murada.

Izv. od *murad* (v.).

Murādif (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Müradif*, muško ime, < ar. *murādif* »sinonim; drug, saputnik«.

murāfa *f* (ar.) *parnica*.

< tur. *muraḫā* < ar. *murāḫā*, V. *murafati* se.

murāfati se, parničiti se na sudu.

— »Eno ti suda pa se murafaj«! (Zem-bilj II 79).

Izv. od *murafa* (v.).

murāja *m* (ar.) *farisej, onaj koji se izdaje za pobožna čovjeka, a u stvari nije istinski pobožan*.

< tur. *mürai* < ar. *murā'i*.

V. *mürailuk*.

murailuk *m* (ar.-tur.) *farisejstvo*.
 < tur. *mürailik*, v. *muraija* +
 tur. suf. *-lik*.

muraseła (pogr. *muhasila*) *f* (ar.)
 1. *poslanica; službeno pismo*
kadije upućeno kao pozivnica
ili kao nalog. — »Od vezira si-
 tnu buruntiju, / Od kadije sitnu
murasetu« (Petran. 581);
 »Bez tapije efendi-kadije, / Bez
 odžine *muhasile male*«
 (Vuk VI 316).

< tur. *mürasele* < ar. *murā-
 sālā*.

Murat (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Murad, Murat*, muško
 ime, »Željko« < ar. *murād* »že-
 lja«.

murdār, adj. i supst. i **murdarin**
m (pers.) 1. *kao pridjev: prljav,*
nečist, pis.

2. *kao imenica: prljavac, bitan-*
ga, propalica.

< tur. *murdar* < pers. *murdār*.
 V. *murdarluk*.

murdarluk *m* (pers.-tur.) 1. *pr-*
ljavština, nečistoća.

2. *neka bolest kod goveda i ko-*
nja: izadu po trbuhu guke ispod
kože.

< tur. *murdarlık*, v. *murdar* +
 tur. suf. *-lık*.

murdum *m* (pers.) *čovjek, osoba*.
 — »već pašina ubije *murdu*
ma« (B. V. III 76).

< tur. *merdüm* < pers. *mer-*
dum.

murēcef, murēcep *m* (ar.) *crnilo,*
vrsta crnog mastila, tinte. —
 »oči su mi k'o *murecef*, fali
 me, majko« (I. Z. III 114); »Jo-
 vo piše, a Marija veze, / Nesta
 Jovu mrka *murecepa*« (Vuk
 I 209); »kalem ima, *murece-*
pa nejma« (M. H. III 490).
 < tur. *miirekkep* < ar. *murā-*
kkāb.

mürid, -ida *m* (ar.) *kandidat der-*
viškog reda; pristalica, sljedbe-
nik jednog šeha.

< tur. *mürid* < ar. *murid*.

Müris, Müriz (ar.) *musl. muško*
ime.

< tur. *Muris*, muško ime < ar.
mürīṭ »onaj koji ostavlja u na-
 sljede, koji daje nešto u na-
 sljede«.

Mürta, v. *Murteza*.

Mürta (ar.) *musl. žensko ime.*

Izv. od *Mürto*, v. *Murteza*.

mürtat, mürtatin *m* (ar.) 1. *izda-*
jica. — »Murtati su mene
 oblagali« (M. H. III 14); »što
 nakoga murtatina nemaš«
 (K. H. I 27).

2. *otpadnik od vjere.*

< tur. *murtat* < ar. *murtādd*.
 V. *murtatluk*.

murtatluk *m* (ar.-tur.) *izdajstvo.*

< tur. *murtathk*, v. *murtat* +
 tur. suf. *-lık*.

Murtēzā, hipok. **Murtēzan, Mürta,**
Mürto (ar.) *musl. muško ime*. —
 »Kurta sjaši, Murta uzjaši,
 dok doratu *m...* otpadoše«
 (nar. izr.).

< tur. *Murtaza* < ar. *Murtāḏā*
 muško ime, »Odabrani, Pro-
 brani«.

murtezika *f* (ar.) *vakufskij službe-*
nici koji primaju od vakufa
određenu platu ili nagradu, bi-
lo u novcu ili u naturi.

< tur. *mürtezika* < ar. *murtā-*
ziqa »opskrbljena, osigurana
 hranom«.

Mürto, v. *Murteza*.

mururija *f* (ar.) *carina, cestarina,*
taksa za prolaz.

< tur. *müruriye* < ar. *mururi-*
yyā »plata za prolaz«.

mürver

mürver *m* (tur.) zovika, zova, bazga, *Sambucus nigra* L.; cvijet od zovike.
< tur. mürver.

Müsa (asir.) *musl.* muško ime. — »Bujrum Müsa kupusa!«
< tur. Musa < ar. Mūsā, muško ime, Mojsije < asir.
V. Musa-pejgamber.

mūsāf *m* (ar.) *kur'an.* — »i u njojzi musaf i sufara« (M. H. X 62).

< tur. *musaf*, *mushaf* < ar. *mushāf*, osn. zn.: »uvezana knjiga; zbirka«.

musafëret *m* (ar.) putovanje.
< tur. *misafëret* < ar. *musā-färä*.

musáfir *m* (ar.) gost; putnik—namjernik. — »da on svoje vidi musafire« (M. H. III 448).
< tur. *misafir* < ar. *musáfir* »putnik«.

V. *musafirhana*, *musafirluk*, *musafëret*.

musafirhàna i **musáfirhana** *f* (ar.-pers.) dobrotvorna ugostiteljska kuća; kuća specijalno određena za putnike—namjernike u kojoj ovi dobivaju besplatno konacište i hranu. U Bosni i Hercegovini je za turske vlasti, bilo *musafirhana* u mnogim mjestima.

< tur. *misafirhane*, v. *musafir* i *hane*.

musafirluk *m* (ar.-tur.) gostovanje, idenje u goste; putovanje.
< tur. *misafirlik*, v. *musafir* + tur. suf. -lik.

musàka *f* (ar.) povrće pripremljeno za jelo sa prženim mesom: jelo od tanko izrezanih crnih patlidžana, tikve ili krompira, uprženih u maslu i jajima i posutih uprženim isjecanim ili samljevenim mesom.

< tur. *musaka* < ar. *musāqqā*, bukv.: »skvašen, napojen«.

musàla *f* (ar.) mjesto (livada, bašča ili kakav drugi povelik prostor) na kome muslimani cijelog grada, varoši, grupno, pod otvorenim nebom, klanjaju bajramsku molitvu »bajram-namaz«. Gotovo svaki grad i kasaba u Bosni i Hercegovini imao je svoju *musalu*. Sarajevska *musala* je bila na prostoru gdje se sada nalazi zgrada Izvršnog vijeća BiH i ostale obližnje zgrade. Stoga se i ulica koja vodi od ulice Maršala Tita prema Miljacki zove *Musala*. — »Kolika je na Musali jalijsa, još je veća Atlagića kapija« (Sevd. 103).

< tur. *musalla* < ar. *mušallā* »mjesto gdje se klanja namaz«. V. *salat*, *musalija*.

musàlat *m* (ar.) nametljivac, onaj koji dosaduje.

< tur. *musallat* < ar. *mušallat*, part. pas. od *tāsliṭ* »ovladati, savladati«.

musàlija *m* (ar.) klanjač, onaj koji klanja namaz (molitvu).
< tur. *musalli* < ar. *mušalli*.

müsandara, müsandera, müsändra *f* (tur.) 1. od drveta skovani i rezbarijama ukrašeni pregraci (kao neki stalni zidni ormari) duž cijelog jednog zida sobe u starinskim kućama, u čijem sastavu su: dušekluk, dolaf, banjica a, često, i zemljana peč sa lončićima.

2. jedna vrsta balkona u džamiji, na zidu iznad ulaznih vrata.
< tur. *musandıra*.

musànif *m* (ar.) pisac, autor.
< tur. *musannif* < ar. *mušan-nif*.

Müsa-pejgàmbër (asir.-pers.) božji poslanik Musa, Mojsije.

< tur. *Musa peygamber* v. **Musa** i peygamber.

musavêda, v. museveda.

musêlem *m* (ar.) *onaj koji je povlašten, privilegovan, oslobođen djelimično ili potpuno od redovnih i vanrednih državnih i feudalnih tereta*.

< tur. *müsellem* < ar. *musül-lâm* »predan«.

musêlez, **musêles** *m* (ar.) *mošt, šira*. — »Šta je hajrola — da nije Bosna protekla šerbetom, a Neretva muselezom?« (Zem-bilj III 133); »Dala bih bačvu museleza« (Vuk V 546).

< tur. *müselles* < ar. *muṭāllāt*, bukv.: »trostruk, trovrstan«.

musêlim *m* (ar.) *sinonim za kajmekam; zastupnik paše u sandžaku koji mu je dat kao arpaluk; oblasni upravitelj; sreski načelnik*. — »Beg Mustajbeg, muselime lički« (K. H. I 101).

< tur. *müsellim* < ar. *muš-llim*.

V. *musêlimluk*.

muselimpluk *m* (ar.-tur.) 1. *muse-limska služba, muslimansko zvanje*.

2. *oblast kojom upravlja muslim*.

< tur. *müsellimlik*, v. *muselim* + tur. suf. -lik.

musevêda, **musavêda** *f* (ar.) *bijeda, nesreća, napast; potvora, kleveta*. — »To je samo jedna bijeda i musavêda« (Kočić, II 12).

< tur. *musibet* < ar. *muṣībū* »nesreća, bijeda, napast«, ili < tur. *müvedde* < ar. *muṣ-waddā* »crna stvar, ocrnjena«. V. *musevedžija*.

musevedžija *m* (ar.-tur.) *opačać, bijednik*.

V. *museveda* + tur. suf. -ci (č. *dži*).

musibet *m* (ar.) *nesreća*. — »Tko ne traži nasihata; izješće šamar musibeta« (Nar. bl. 174).

< tur. *musibet* < ar. *muṣībā*.

Muslihuddin, -ina, hipok. **Muslija** (ar.) *mušl. muško ime*.

< tur. *Muslihuddin*, vulg. *Musli* < ar. *Muslihuddin*, muško ime, osn. zn.: »popravljač vjere«.

Muslija, v. *Muslihudin*.

muslim *m* (ar.) *musliman*.

< tur. *müslim* < ar. *muslim* »musliman«, part. akt. od *islām* »predati se bogu«.

V. *musliman*.

muslimān, -ána *m* (ar.-pers.) *prispadnik islamske vjere*.

< tur. *müsliman* < pers. *muslimān*, pers. pl. od ar. *muslim* (v. *muslim*). Ovaj plural se u turskom i u našem jeziku upotrebljava kao singular.

müslucî (sing. **müsluk**) *m* (tur.)

1. *javni nužnik koji ima tekuću vodu, odnosno uz koji se nalazi više česama*.

2. *mjesto gdje se nalazi više česama iz kojih stalno voda teče*.

< tur. *musluk* osn. zn.: »slavi-na od česme«.

Müstafa, hipok. **Müjān**, **Müjo**, **Müjcin**, **Müjkan**, **Müjko**, **Müjica** (ar.) *mušl. muško ime*. Ako se doda titula »aga« ili »beg«, onda se kaže: *Müstafaga* ili *Müjaga* i *Müstajbeg* ili *Müjbeg*.

< tur. *Mustafa* < ar. *Muṣṭafā*, muško ime, osn. zn.: »odabran«.

mustâhfizi, **mustâhfezi** (sing. **mu-stâhfiz**, **mustâhfez**) *m* (ar.) *članovi stalne posade stacionirane u gradovima; pozadinska vojska koja je služila kao posada grada i brinula se o opkopima i*

mustahfizluk

utvrđenjima oko grada. Jedni su bili plaćeni (alufedžije), a drugi su vršili službu kao spahijske. Mustahfiz je pripadnik tog roda vojske.

< tur. *müstahfiz* < ar. *mustahfiz* »čuvar, zaštitnik«.

V. *mustahfizluk*.

mustahfizluk *m* (ar.-tur.) *mustahfizki* rod vojske; služba *mustahfiza*.

< tur. *müstahfizlik*, v. *mustahfiz* + tur. suf. -lik.

mustédžir *m* (ar.) *zakupac*; kmet u doba austro-ugarske okupacije.

< tur. *müstecir* < ar. *must'áğir* »zakupac«.

mustèhab *m* (ar.) ono što je po islamskim propisima pohvalno da se čini i za što se ima sevap. < tur. *müstehab* < ar. *mustáhab*

mustüluk, **mustulügdžija**, v. *muštuluk*, *muštulügdžija*.

musvèda *f* (ar.) *koncept*, *rukopis*. < tur. *müsvedde* < ar. *mu-su'áddá*.

muša, **mušája**, **mušára** *f* (ar.) *utrina*, *pašnjak*; *zemlja pusta*, *neobrađena*.

< tur. *müşa*'-i *mera* »seoski pašnjak kojim se koriste svi seljani: nepodijeljena, zajednička utrina« < ar. *mušá* »zajednički, nepodijeljeni« + ar. *mā-rā* »mera« (v. *mera*).
V. *mušaluk*.

mušáluk *m* (ar.-tur.) *travarina*, *tj.* ono što se plaća za pašnjak. V. *muša* + tur. suf. -lik.

Mušan, **Múšo**, v. *Muhamed* i *Muharem*.

mušavèra *f* (ar.) *dogovor*, *konsultovanje*.

< tur. *müşavere* < ar. *mušā-wārā*.

müşebak, -pka, pl. **müşepci** i **müşèbek**, -a, pl. **müşèbeci**, *m* (ar.)

1. *drvena rešetka na prozorima starih muslimanskih kuća koja služi tome da se ne bi vidjela s ulice ženska lica u sobi*. — »Od ćošaka i od mušebaka« (M. H. X 92); »gledala ga Ajka s mušebaka« (I. Z. III 168).

2. *vrsta veza koji je sličan mušepku*.

< tur. *muşabak* < ar. *muşābāk* »napravljen kao mreža ili kao rešetka«.

mušèma *f* (ar.) *ovošteno platno*, *gumirano platno*. — »i mušeme na kajiš vezane« (K. H. I 559).

< tur. *muşamma*; vulg. *muşamba* < ar. *muşāmma* »ovošten«.

V. *mušemali*.

mušemali, indecl. adj. (ar.-tur.) *od mušeme*, *sa mušemom*.

V. *mušemali fenjer pod fenjer*. < tur. *muşammalı*, v. *mušema* + tur. suf. -lı.

müşir, -íra *m* (ar.) *maršal*. — »i najviši müşir od Stambola, / Murat paša, veliki vezire« (K. H. I 187).

< tur. *müşir* < ar. *muşir*.

müşmula, **müşmulja** *f* (grč.) *mušmula*, *Mespilus germanica* L. < tur. *muşmula* < grč. *méssilon*.

müşrić, **müşrik** *m* (ar.) *neznabožac*, *višebožac*.

< tur. *müşrik* < ar. *muşrik*.

müşta, **müştija** *f* (pers.) *alatka od tuča u obliku polukugle sa kratkim drškom, kojom sarači, papučije, kundurdžije i čizmedžije tuku kožu da bi je rastanjili i rastegli, te na taj način pripremili za krojenje. Pri rukovanju držalc ove alatke se drži*

u stisnutoj šaci i stoga je dobila ime po pers. riječi »mušt«. — »Čizmedžije jedne dilendžije, / muštom tuku, od gladi se vuku« (Zb. XXX sv. I 135).

< tur. *mušta* < pers. *mušte* »ono što se šakom drži« < pers. *mušt* »šaka«.

muštèdžija, v. muždedžija.

mušterija m (ar.) 1. *kupac, reflektant za kupovinu; klijent*. — »Poradi jednog mušterije dućan se ne otvara« (Nar. bl. 143).

2. *onaj koji nešto želi, koji pretenduje na nešto*. — »al' sam jedna skudila djevojku, / skudila je momku mušteriji« (I. Z. II 1); »i ti si joj bio mušterija, / i tvoja je jauklija bila« (M. H. III 194).

< tur. *müşteri* < ar. *muštāri* »kupac«.

muštija, v. mušta.

muštulūgdžija, v. muštulukčija.

muštuluk (muštuluk) m (pers.-tur.) *bakšiš ili nagrada koja se daje onom koji prvi javi kakvu dobru, radosnu vijest*. — »Daj muštuluk gospodstva divojko, / eno tebi Vrcić-bajraktara (M. H. III 154); »Ja tebe glas, ti mene muštuluk« (Vuk, Posl. 110); »Mustuluk, majko, mustulūgdžiji« (Vuk V 67).

< tur. *muštuluk* < pers. *muš-de* »vesela vijest, obradovanje« + tur. suf. *-luk*.

V. muštulukčija, muždedžija.

muštulukčija, muštulūgdžija m (pers.-tur.) *onaj koji prvi javi radosnu vijest i koji za to slušuje muštuluk*.

< tur. *muštulukçu*, v. muštuluk + tur. suf. *-çu, -çi*.

mütāp, mütāb, mütāf, mütāv m (pers.) *pokrovac od kostrijeti, prostirač od kostrijeti*.

< tur. *muytap, mutaf* < pers. *mūytāb* < pers. *mūy* »dlaka« i pers. *tāb*, prez. osn. od inf. *tāf-ten* »plesti, presti, sukati«.

V. mutapčija.

Mutāpčīc, v. mutapčija.

mutāpčija, mutābdžija, mutāvdzija i mutāpčija, mutābdžija, mutāvdzija m (pers.-tur.) *zanatlija koji pravi razne predmete od kostrijeti (kao: pokrovce, harare itd.)*. Od ovog je nastalo prezime *Mutāpčīc*.

< tur. *muytapçı, mutafçı*, v. mutap + tur. suf. *-çi*.

mutēber, indecl. adj. (ar.) *ugledan, cijenjen, uvažen*. — »Deva je muteber, jer je duga vrata« (Nar. bl. 45).

< tur. *muteber* »cijenjen, uvažen«. < ar. *mutābār* »poučen, pouka«.

mutēkif, mutēcīf m (ar.) *čovjek koji se zatvori u džamiju zadnjih deset dana Ramazana; v. itīcāf*.

< tur. *mutekif* < ar. *mutākif*.

mutēkija m (ar.) *veoma pobožan čovjek koji se čuva svakog grijeha*.

< tur. *müttaki* < ar. *muttāqī*.

mutesārīf m (ar.) 1. *okružni načelnik, oblasni načelnik*.

2. *sinonim za valiija*.

< tur. *mutasarrıf* < ar. *mutāšarrıf*.

V. mutesarifuluk.

mutesarifuluk m (ar.-tur.) *okrug, oblast, kao područje mutesarifa; mutesarijsko zvanje*.

< tur. *mutasarrıfluk*, v. *mutesarıf* + tur. suf. *-luk*.

mutesèlim m (ar.) *isto što i musedlim (v.)*.

< tur. *mütesellim* < ar. *mutäsällim*.

mutevèlija

mutevèlija m (ar.) *upravitelj jednog vakufa.*

< tur. *mütevelli* < ar. *mutä-wälli* »upravitelj«.

mutfak, mütvak m (ar.) *kuhinja.*

»Pa otide dolje u mutfaku, / Će u mutfak behu kuharice« (Lord 112); »to začula cura u mutvak u« (K. H. I 158).

< tur. *mutfak*, *mutpak* < ar. *maṭbaḥ* »kuhinja«.

müti, indecl. adj. (ar.) *pokoran, poslušan, odan.* — »Jesi l' m uti Bogu jedinome i našem caru čestitome« (Kočić I 127).

< tur. *muti* < ar. *muṭi* »poslušan«.

V. itaat.

mütlak, mütlakā adv. (ar.) *po svoj prilici, sasvim vjerovatno.*

— »Mutlak serdar nije iz Primorja, / 'vako nije piće u serdara« (K. H. II 313); »mutlak ščaje Marka posijeći« (Muz. zap. Inst. 59).

< tur. *mutlak*, *mutlaka* < ar. *muṭlaq*, *muṭlaqā*.

mütvak, v. *mutfak*.

müür, muurlëisati, v. *muhur, muhurleisati*.

muvekit m (ar.) *onaj koji se brine o ustanovljavanju tačnog vremena radi određivanja nastupa pojedinih dnevnih muslimanskih molitava.*

< tur. *muvakkit* < ar. *muwä-qqit* part. akt. od *täwqit* »odrediti vrijeme«, izv. od *waqt* »vrijeme«.

V. *muvekhana*.

muvekhāna f (ar.-pers.) *manja prostorija ili zgrada u kojoj ra-*

di muvekit. U dvorištu Begove džamije u Sarajevu postoji muvekhana.

< tur. *muvakithane*, v. *muvekit* i *hane*.

muzačëra, muzakëra f (ar.) *korepeticija, zajedničko učenje i propitivanje, rad u kružoku.*

< tur. *müzakere* < ar. *muḍa-kärä*.

Muzäfer (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Muzaffer* < ar. *Muza-ffär*, muško ime, »Pobjednik«.

Muzäfera (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Muzaffera*, žensko ime »Pobjednica« < ar. *muḍaffärä* »pobjednica«.

muzejëka, muzajika f (ar.) *tegoba, poteškoća, neprilika, kriza.*

< tur. *müzayaka* < ar. *muḍäy-äqa*.

muzevir m (ar.) *spletkar, smutljivac.* — »Svade ima turskije muzevira« (Kočić I 383).

< tur. *müzevvir* < ar. *muḍawwir*.

V. *muzevirluk*.

muzevirluk m (ar.-tur.) *spletkarenje, zamućivanje.*

< tur. *müzevvirlik*, v. *muzevir* + tur. suf. -lik.

Müzur, v. *muhzur*.

muždëdžija, muštëdžija m (pers.-tur.) *isto što i muštulukčija, tj. onaj koji prvi javi radosnu vijest.* — »muštëdžija na muštuluk dode« (F. K. 1886 62).

< tur. *müjdeci* < pers. *muḣde* »vesela vijest, obradovanje«, + tur. suf. -ci.

naašikovati se, narazgovarati se
na ljubavnom sastanku.

Izv. od ašik (v.).

nabadžiti se, nadignuti se, podignuti se (u hod, u šetnju). — »Sto su jutros bule n a b a d ž i l e, / u teferić, da teferičuju« (I. Z. IV 57).

Vjerovatno izvedeno od badžak (v.): nabadžačiti se, pa skraćeno: nabadžiti se, tj. podići se na noge, ili od badža (v.): nabadžiti se, tj. nadignuti se kao badža.

nabāka, v. nafaka.

nabākamiti se, narumeniti lice bakamom. — »Nabijeli se i n a b a k a m i se, / pa izađe na sokakna vrata« (Sevd. 80).

Izv. od bakam (v.).

nabāsati, idući udariti na nešto, nagaziti, naići.

Izv. od basati (v.).

nābaška i nabāška, adv. (srp. hrv.-tur.) zasebno, odvojeno. Hibr. r.: od baška (v.) i naša prepoz. »na«.

nabelājisati, -jišem, nagaziti na kakvo zlo, na kakav belaj. — »Njegov tata je bio malo čvršći, a ovaj će n a b e l a j i s a t i, čim se razigra...« (Sol. I 399).
Izv. od belaj, belajisati (v.).

nabelājiti, nagaziti na belaj, nasmari se.

Izv. od belaj (v.).

na būrmu, v. burma.

načordisān, adj. (srp. hrv.-pers.) čordom oboružan. — »Oko njih su mnogi nastojnici, / Oružani i načordisani« (Vuk VII 203).

Izv. od čorda (v.).

načosati se, naašikovati se. — »Da imamo blizu devojaka, / Čudno l' bi se noćas načosali« (Vuk V 217).

Izv. od čosati (v.).

Nādija (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. Nādi, muško ime, »Vikač« < ar. nādi »onaj koji zove, koji viče«.

Nadija (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. Nādiye, žensko ime < ar. nādiyā »ona koja zove, koja viče«.

nādīr, -ira m (ar.) *astronomski najvišoj tački (zenitu) suprotna tačka, koja se nalazi na suprotnoj (donjoj) nebeskoj polutki.*

< tur. nazir < ar. nažir.

Nadira (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. Nadire, žensko ime < ar. nādirā »rijetkost«.

nadolīdati (se), napuniti (se), napuniti stomak preko mjere ka-

nadòlmiti

fom, vodom ili kojom drugom tekućinom.

Izv. od dolidati (v.).

nadòlmiti, *napuniti*, *nadjeti*.

Izv. od dolma, dolmiti (v.).

nadùrati, *trpeći nešto nadvladati*, *pobijediti*, *izdržati*.

Izv. od durati (v.).

nadurávati se, *natezati se*, *takmičiti se u izdržljivosti*.

Izv. od durati (v.).

nadurbíniti, *upraviti durbin (dvo-gled) na nešto, pogledati kroz durbin u neki objekt*. — »Durbinila Bedremane majka, / Nadurbini u mrke kočije« (Muz. zap. Inst. 1811).

Izv. od durbiniti (v.).

nadùzeniti se, *dotjerati se*, *nagizdati se*, *nabijeliti se i nabakamiti*.

Izv. od duzeniti (v.).

Nádža, v. Nadžija.

nadžagbaba, v. nadžak-baba.

nadžak m (tur.) *dio starinske bojne opreme: sjekirica na dugom dršku, u koje je s jedne strane oštrica, a s druge strane ušice (malj) u obliku čekića*. — »Zareče se zulumčar devojka: / da načini nadžak od čelika« (Vuk I 505); »Nadžak uze, u bure udari« (M. H. III 73).

< tur. *nacak*. Turski leksikografi, zatim Zenker i dr. smatraju ovu riječ izvorno turskom, dok Dr Sikirić tvrdi da je došla od pers. *nāčāh*.

V. nadžak-baba.

nadžak-bāba, **nadžagbaba, f** (tur.-srp. hrv.) *žena svađalica, žena koja je uvijek spremna na svađu*.

Slož. od nadžak (v.) i naše riječi »baba«, starica.

nadžidžati, *nakititi*. — »džidžala te majka tvoja, / nadžidžanu meni dala« (GZM 1908 121).

Izv. od džidžati (v.).

Nadžija, hipok. **Nádža** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Nāciye* < ar. *Nāḡiyā*, žensko ime »Spašena«.

nađóziti, *osmotriti nešto okom*, *nagledati se potajno nečega*.

Izv. od dožiti (v.).

na elif, v. elif.

naerèndati, **nairèndati**, *nastrugati na erendi* (napr. krompira, suhog sira i sl.).

Izv. od erendati, irendati (v.).

näero, v. herav.

näezber, adv. (srp. hrv.-pers.) *na-pamet, ne gledajući u knjigu*. »Hafiz zna naezber cio musaf«.

Hibr. r.: pred pers. *ezber* »pamćenje« stavljena naša prep. »na«.

V. ezberleisati.

nāfa f (pers.) *potrbušje, potrbusina od kože lisičije ili koje druge divljači*.

< tur. *nāfe* < pers. *nāfe*.

Nāfa, v. Nafija.

nafāka (**navāka**, **nabāka**) *f* (ar.)

1. *hrana, jelo i piće*.

2. *ono što je čovjeku od boga određeno da pojede i popije na ovom svijetu*. — »Ako bude nafake, videćemo se još koji put; a ako ne bude, halalite čitaoci« (Zembilj III 121); »Nestalo mu nafake«; »Drugi dan druga nabaka« (Vuk, Posl. 70).

< tur. *nafaka* < ar. *nafaqa*.

V. nafakali, nafakasuz.

nafakāli, indecl. adj. (ar.-tur.) *prostrane nafake (čovjek) tj. srećan i blagosloven što se tiče izdržavanja i hrane*.

< tur. *nafakah*, v. *nafaka* + tur. suf. -li.

nafakàsuz *m* (ar.-tur.) čovjek skučene nafake, čovjek oskudne hrane i izdržavanja.

< tur. *nafakasız*, v. *nafaka* + tur. postpoz. -sız »bez«.

Nafija, hipok. **Náfa** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Nafiye*, žensko ime »Korisna« < ar. *nāfia* »korisna«.

nafija, v. *enfiya*.

nafila, **nafilja** *f* (ar.) 1. nešto što je suvišno, što je nepotrebno. — »Šta tu trošiti toliki novac i harčiti u nafile, kad se...« (Zembilj III 142).

2. »nafila namaz« = klanjanje koje nije obavezno nego se vrši iz veće pobožnosti za sevap.

3. »nafila (nafilja) džamija« = džamija koja se podiže iz pobuda pobožnosti i za sevap. — »A car gradi nafilju džamiju. / Od jakuta i dragog kamena« (M. H. III 84).

< tur. *nafile* < ar. *nāfilā* »dobrota, dobro djelo; dar«.

Náfiz (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Nafiz*, muško ime < ar. *nāfid* »onaj koji prodiire, koji probija«.

nafta *f* (pers.) sirova smjesa mineralnih ugljovodoničnih ulja, dobijena iz prirodnih izvora.

< tur. *neft* < pers. *neft*.

nagišli, **nargišli**, indecl. adj. (ar.-tur.) *vezen, izvezen srmom, svilom itd.; našaran, obojen*. — »U mene su nargišli kočije«, »Neka tebe, Jovan-lacmanine, i ti vuko nargišli-kočije« (M. H. III 212, 223).

< tur. *nakişlı* < ar. *naqş* »urezivanje, vezenje, šaranje« + suf. -li.

nagràisati, **nagràjisati**, **nagaziti** *na ogramu; nastradati*. — »Nagraisao kao đavo na veliki petak« (Vuk Posl. 186); »Ala ću nagrajisati! Ubiće me iz puške« (Šol. I 111); »Još bi mogao nagrajisati na čunu« (Devajtis 39).

Izv. od *ograisati* (v.) zamjenom glasa »o« sa našom prepoz. »na«.

nahāberiti, **javiti**, **doglasiti**.

Izv. od *haber* (v.).

nahakàretiti (se) **ružnim** (se) **napraviti**, **nagrditi** (se), **unakaziti** (se).

Izv. od *hakare* (v.).

na háneta, v. *haneta*.

nahériti (se), **nakriviti** (se), **nagnuti** (se). — »Pa samurli kapu naherila« (K. H. II 312).

Izv. od *herav*, *nahero* (v.).

nāhēro, v. *herav*.

nāhija *f* (ar.) župa, upravna jedinica manja od kadiluka. Dvije ili više nahija čine sudbenu jedinicu (srez) kadiluk. — »dotiraga u ličku nahiju« (M. H. III 514).

< tur. *nahiye* < ar. *nāhiyā*.

nāhoš, indecl. adj. (pers.) *poslab, neraspoložen i nehoran usljed neke tjelesne slabosti*.

< tur. *nahoş* < pers. *nāhoş*, *nāhuş* < pers. *nā* »ne« i pers. *hoş*, *huş* »dobar, lijep«.

naīb *m* (ar.) 1. kadijin zastupnik ili namjesnik u nahiji koji je imao rang kadije.

2. zamjenik, zastupnik u upravnoj službi.

< tur. *naib* < ar. *nā'ib* »zastupnik, zamjenik«.

naifriziti se, **biti pun srdžbe i bijesa**, **odveć se naljutiti**.

Izv. od *ifriz* (v.).

Náil (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Nail*, muško ime < ar. *nā'il* »onaj koji je željeni cilj postigao, dobitnik«.
V. *nail biti*.

Naila, Nájla (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Naile* < ar. *Nā'ilā*, žensko ime, osn. zn.: »ona koja je željeni cilj postigla, dobitnica«.

náil biti, *postignuti željeni cilj, uspjeti u onom za čim se teži*; kaže se: »muradu je *nail bio*«, tj. postigao je željeni cilj.

< tur. *nail* < ar. *nā'il* »onaj koji je postigao željeni cilj«.

Náim (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Naim*, muško ime, »Nježan« < ar. *nā'im* »nježan, mekan, vitak«.

Naíma (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Naime*, žensko ime, »Nježna« < ar. *nā'imā* »nježna, meka, vitka«.

nairëndati, v. *naerendati*.

naišáretiti, *dati neki znak gestom ili mimikom.*

Izv. od *išaretiti* (v.).

nāj m (pers.) *tanka dugačka frula na koju sviraju derviši mevlevijskog reda.*

< tur. *nay*, *ney* < pers. *nāy* i *ney* »frula«, osn. zn.: »trska«.

nājabanu govoriti, v. *jabana*.

nājagati, *namirisati jagom (mirišljivim uljem).* — »Beli Meho iz derdeka ide, / kako ga je najagalo zlato« (Kurt I 34).

Izv. od *jag* (v.).

nājka, jliji adj. »kail bratac i seka, nas dvoje najkajlije« (I. Z. III 10).

Superlativ od *kail*, *kajil* (v.).

nakāhriti, *zadati nevolju, satrti.*

— »Što nemade Bosna kahri-

mana, / Da nakahri našeg dušmanina?« (Lord 231).

Izv. od *kahar* (v.).

nakalāfatiti se, *našminkati se, urediti se i dotjerati, ali neukusno i pretjerano*; kaže se: »gle-daj one kako se *nakalafatila!*«

Izv. od *kalafatiti* (v.).

nakālemiti, 1. *navrnuti vočku radi oplemenjivanja.*

2. *urezati ospice.*

Izv. od *kalemiti* (v.).

V. *nakalemljen*.

nakālemljen, **nakālamljen**, adj. *navrnut, okalemljen.* — »Ide kao *nakalemljen*« (Vuk, Posl. 96).

Izv. od *nakalemiti* (v.).

nakālufiti, **nakālupiti**, *ispeglati fes na kalufu.*

Izv. od *kalufiti* (v.).

nākāra (**nākārada**) *f* (pers.) *bubanj, instrument turske vojne glazbe.* — »Sve topove i naše kumpare, / *nakarade* i turske svirale«, »I sve tvoje sitne *nakarade*, / I doboše čim ideš na vojsku« (Vuk IX 385, VII 102).

< tur. *nakkare* < pers. *naqqāre*.

nakarāriti, *namiriti, nadopuniti do mjere.*

Izv. od *karar* (v.).

nākasticē, adv., *namjerice, hotimično.*

Izv. od *kast* (v.).

nākastiti, *naumiti, odlučiti se.*

Izv. od *kast*, *kastiti* (v.).

nākāš, -āša *m* (ar.) *bojadžija, moler.*

< tur. *nakkaş* < ar. *naqqāş*.

nākniti, -ijēm, *okniti, obožiti knom.* — »*Nakniše joj i no-*

ge i ruke, / Obukoše svoje odijelo« (Vuk V 513).
Izv. od kna (v.).

Nakšibendi *m* (ar.-pers.) *derviški red kojeg je osnovao Muhamed Behadin Nakšibendi (umro 1388 g.)*.

< tur. *Nakšibendi* < pers. *naqšbandi* »bojadžija«.

nakusúriti, namiriti, nadodati do mjere.

Izv. od kušur (v.).

nālbant, nālbanta, nālbant'in *m* (ar.-pers.) *potkivač konja*. — »prekuj konju noge sve četiri, / i nālbantu zahmediju plati« (K. H. II 534).

< tur. *nālbant* < pers. *na'lbend* < ar. *na'l* »potkova« i pers. *bend*, prez. osn. od *besten* »vezati«.

V. nālbantnica.

nālbantnica *f* *potkivačka radnja*. — »Svрати konja novoj nālbantnici, / prekuj konju noge sve četiri« (K. H. II 534).

Izv. od nālbant (v.).

nālča i nālča *f* (ar.-pers.) *konjska potkova; gvozdena potkovica na petama muške cipele ili čizme*. — »Nālča nisam da me konji gaze« (F. J. I 58).

< tur. *na'lča* < pers. *na'lče*, pers. demin. od ar. *na'l* »potkova«.

V. nālčadžija.

Nālčadžić, v. nālčadžija.

nālčadžija *m* (ar.-pers.-tur.) *zanatlija koji pravi potkovice za muške cipele i čizme. To je u Sarajevu bio esnaf, čije su se radnje nalazile s južne strane Brusabezistana*.

Od ovog je nastalo prezime Nālčadžić.

< tur. *na'lčacı*, v. nālča + tur. suf. -ci.

nālet *m* (ar.) **1. prokletnik; fig.: đavo, šejtan.** — »Be vidi ti nāleta! Be vidi ti šejtana!« (Zembilj III 51).

2. prokletstvo.

Mtetezom nastalo od lanet (v.).

V. nalet đavla, nalet ga bilo, naletlema, naletnik, naletosum.

nālet đavla — nālet šejtana! interj., *proklet neka je đavo — šejtan!*

Izv. od nalet (v.).

nālet ga bilo! interj., *proklet bio! neka je proklet!*

Izv. od nalet (v.).

naletlëma (naljetljëma) *f* (ar.-tur.) *prokletstvo*. — »Pa na mene naljetljëmu dao, / Pa me danas surnun učinijo« (Lord 20).
< tur. *lânetleme* »prokletstvo«.

nāletnik *m*, *prokletnik, đavo*.

Izv. od nalet (v.).

nāletōsum! interj. (ar.-tur.) *neka ga đavo nosi! proklet neka je!* »Nāletosum, tobe jarabi! i Bosnu vilajet i Srbe pravoslavne i Muslimane...« (Zembilj III 50).

< tur. *lânet olsun!* neka je proklet!, v. nalet + tur. *olsun!* »neka je«.

nalimānka *f*, *njemačka puška, puška njemačke izrade*. — »da ja nađem pušku naliman-ku« (K. H. II 108).

Metatezom od alamanka (v.).

nālpōra *f* (ar.-pers.) *komad potkove*.

< tur. *nalpare* < pers. *na'lpāre* »komad potkove«.

nālule, v. nalune.

nālune, nānule, nālule, sing. **nāluna** *f* (ar.) *vrsta drvene otvorene obuće: sastoji se od komada drveta lijepo izrađenog i po-*

nalundžija

nekad sedefom ili čime drugim ukrašenog, sa dvije potpetice i jednim kajišem koji se navlači na prste. Nose se samo izvan kuće. — »pa poteže od zlata nalunu« (F. J. I 128); »a na nogam' sedefli nanule« (K. H. I 504).

< tur. *nalın* < ar. *na'leyn*, dual od ar. *na'l* »obuća, osobito drvena«.

V. nalundžija.

nalundžija, nanuldžija *m* (ar.-tur.) *zanatlija koji pravi i prodaje nalune*.

< tur. *nalıncı*, v. *nalune* + tur. suf. -cı.

naljetljema, v. naletlema.

nām, gen. *nāma*, *m* (pers.) *glas, popularnost*; »na nāmu« = na glasu, popularan. — »Oglasi se na nāmu divojka«, »vid' de nāma bega udbinskoga« (M. H. III 466, 174).

< tur. *nam* < pers. *nām* »glas, ime«.

V. *namli*, *nam benam*.

nāma *f* (pers.) *pismo, dopis*. — »I dosad su nāme dolazile, / od našega stola i Stambola« (K. H. I 125); »Pade banu knjiga iza kape, / Alibeg je knjigu prihvatio, / al' to nāma budimskog vezira« (F. J. II 354).

< tur. *name* < pers. *nāme* »knjiga, djelo; pismo«.

V. složenice sa ovom kompon. pod: *ahdnama*, *kanunnama*, *ruznama*, *salnama*, *sejahatnama*, *Šahnama*, *šehadetnama*, *tābirnama*, *tandrnama*, *vasijetnama*, *emernama*, *izunama*, *jilduznama*.

namāhrem *m* (pers.-ar.) *onaj koji nije bliži rod i od koga se muslimanka treba da krije, tj. da ne izlazi otkrivena pred njega*.

< tur. *nāmāhrem* < pers. *nāmaḥrem* < pers. *nā* »ne« i ar.

maḥrām »zabranjena stvar, sve-tinja; fig.: »bliži rođak od koga se žena ne krije«; prema tome: »onaj koji nije bliži rođak i sa kojim nije zabranjen (mahrem) brak«.

nāmajhoš, v. majhoš.

namāsati, *naoštriti nož, perorez* i sl.

Izv. od *masat* (v.).

namāskariti se, našaliti se. — »te se mladom tad namaskario« (M. H. X 64).

Izv. od *maskara*, *maskariti se*.

namāšćija *m* (pers.-tur.) *klanjač, onaj koji redovno klanja namaz*.

< tur. *namazçı*, v. *namaz* + tur. suf. -çı.

nāmāz, -āza *m* (pers.) *muslimanska molitva koja se obavlja pet puta na dan u određeno doba, a vrši se klanjanjem i izgovaranjem rečenica iz kur'ana i molitava na arapskom jeziku*. Prvi *namaz*, *sābah-nāmāz*, *jutarnja molitva klanja se u zoru prije izlaska sunca*; drugi, *podne*, *klanja se u podne*; treći, *ičindija* ili *ikindija*, *između podne i večeri*; četvrti, *akšam*, *u prvi sumrak, odmah po zalasku sunca*, i *peti*, *jacija*, *klanja se oko dva sata po zalazu sunca*. *Namaz se sastoji od dva ili više rečata* (v.), *a rečat od kijama* (v.), *ručua* (v.) i *sedžde* (v.). — »dok je klanjo turskoga nāmaza« (K. H. I 92).

< tur. *namaz* < pers. *namāz*. V. *namazbez*, *namašćija*, *binamaz*.

nāmāzbez *m* (pers.-ar.) *šamija (povezača, rubac) kojom se muslimanka pokriva kada klanja namaz*.

< tur. *namaz bezi*, tur. izft., v. kompon. pod *namaz* i *bez*.

nām bēnām, indecl. (pers.) *po izbor, probrani, bolji od boljega*.

— »došlo mi pet stotin' prstena. / sve nam benam od naših glavara, / sve od aga i od bajraktara« (F. K. 1886 13).

< tur. *nam benam* < pers. *nām* »glas, ime« i pers. *bēnām* »znani, poznati, glasoviti«.

námčör i **nāmčör** *m* (pers.) *neza-hvalnik, onaj koji zaboravlja dobro koje mu je neko učinio*.

< tur. *nankör*, vulg. *namkör* < pers. *nānkūr*, slož. od pers. *nān* »kruh« i pers. *kūr* »slijep«.

Námik (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Namik*, muško ime, < ar. *nāmiq* »onaj koji piše«.

námli, indecl. adj. (pers.-tur.) *na glasu, poznat, popularan*.

< tur. *namli*, v. *nam* + tur. suf. *-li*.

námūs, -úsa, **nāmūz**, -úza *m* (grč.) *čast, čestitost, poštenje, karakter*. — »to s' obraza i namusa tiče« (K. H. I 118); »U zdravlje ti čekala Fatima, / Sve ti rza i namuza čuva« (Lord 23).

< tur. *namus* < ar. *nāmūs* i pers. *nāmūs* < strgrč. *nómos*. V. *namusli*.

namusālatiti (se), **nametnuti** (se) *nekome*; kaže se: »ti si mi namusalatio onog mahnitova i ne mogu ga se riješiti«.

Izv. od *musalat* (v.).

namúslī, indecl. adj. (grč.-tur.) *častan, pošten, čestit*.

< tur. *namuslu*, v. *namus* + tur. suf. *-lu*.

nāna *f* (ar.) *metvica, pitoma nana*: *Mentha piperita* L., *divlja nana*: *Mentha sylvestria* L., *fam. Labiatae*.

< tur. *nane* < ar. *na-na*, *na-nā*.

V. *nane-ruh*, *nane-šećer*, *nani-jag*.

nāna, v. *nena*

nāne-rūih i **nāne rūh** *m* (ar.) *ekstrakt od nane, mentol*.

< tur. *nane ruhu*, tur. izft. od ar. *na'na* »nana« i ar. *rūh* »duša; ekstrakt«.

nāne-šećer *m* (ar.-pers.) *šećerlema sa ekstraktom od nane, sa mentolom*.

< tur. *nane šećeri*, tur. izft., v. kompon. pod *nana* i *šećer*.

nānijag, **nānejag** *m* (ar.-tur.) *mirisavo ulje od nane, oleum menthae*.

< tur. *nane yağı*, tur. izft., v. kompon. pod *nana* i *jag*.

nānijetiti, **naumiti**; **namijeniti**.

Izv. od *nijet*, *nijetiti* (v.).

nānišaniti (**nanikšani**) *naciljati, naperiti na nešto pušku ili neko drugo oružje, pravo usmjeriti*. — »Metnu strijelu na zlatnu tetivu, / nanikšani i s desna i s lijeva« (I. Z. II 21).

Izv. od *nišan*, *nišaniti* (v.).

nānule, **nanūldžija**, v. *nalune*, *nalundžija*.

nāpobaška i **napobaška**, adv. (srp. hrv.-tur.) *svako samo za se, postavljeno, odvojeno*.

Izv. od *pobaška* (v.) sa našom prep. »na«.

nār, gen. **nāra** *m* (pers.) *pitomi šipak, Punica granatum* L. var. *sativum*, *Maly*.

< tur. *nar* < pers. *nār*, *enār*.

nāra *f* (ar.) 1. *vika, cika, dreka*. — »Proču s' nara ličkog poglavara: / »Hala djeco, lički sokolovi!« (M. H. IV 215).

2. *njiska, rzanje konja*. — »Zla je nara u dogata moga« (M. H. III 235) < tur. *nara* < ar. *na-rā*.

rak

rak *m* (pers.) *od strane vlasti određena i maksimirana cijena životnim namirnicama.*

< tur. *nark, narh* < pers. *narḥ, nīrḥ*.

ārāndža, nārānča *f* (pers.) *portokal, pomorandža.* — »Kad se s Marom svatovi vraćahu, / počiniše pod žutom n a r a n d ž o m«. »dever s snahom pod žutom n a r a n č o m« (Vuk I 42, 43).

< tur. *narenc* < ar. *nārānġ* < pers. *nāreng*.

ārāndžast, nārānčast, *adj.* *boje naranče.*

Izv. od *narandža, naranča* (v.).

nargila *f* (pers.) *vrsta istočnjačke naprave za pušenje posebne vrste duhana tzv. »tumbetije«.* To je povećta staklena boca napunjena vodom i krivudava cijev, dugačka oko 1–2 m, koja jednim dijelom ulazi u bocu, a na drugom dijelu je pipa za pušenje. Na vrhu boce je lula napunjena tumbetijom. Pušač uvlaci rashlađeni dim. — »u ru-ci mu sedefli šargija, / a u drugoj sajvat i nargila« (I. Z. IV 28).

< tur. *nargile* < pers. *nārgile* »nargila« < pers. *nārgil, nārčil* »indijski orah«.

nargišli, *v.* *nagišli.*

nasāčmati, *uresiti resama ili vezom.*

Izv. od *sačma* (v.).

na sagānake, *v.* *saganak.*

nasamāriti (se), namagarčiti (se), *podvaliti drugom ili sam sebi.*

Izv. od *samar* (v.)

nāsib, -iba *m* (ar.) 1. *suđenik, suđeni momak, suđena djevojka;* kaže se: »u nasiba đebra na očima«, tj. u momka kome je suđeno da uzme jednu djevojku

kao da je đebra (v.) na očima pa ne vidi mane u djevojke.

2. »nāsib učiniti« = *dosuditi, odrediti.*

< tur. *nasib, nasip* < ar. *na-ṣīb*.

Nāsih (ar.) *mušl. muško ime.*

< tur. *Nāsih* < ar. *Nāṣih*, muško ime »Savjetnik«.

Nasiha (ar.) *mušl. žensko ime.*

< tur. *Nāsiha*, žensko ime, »Savjetnica« < ar. *nāṣiḥa* »ona koja daje savjete, savjetnica«.

nasihācija *m* (ar.-tur.) *onaj koji savjetuje, koji daje savjete.*

< tur. *nasihatçı, v. nasihat* + tur. suf. -çı.

nasihat *m* (ar.) *savjet.* — »Tko ne traži nasihata, izješće šamar musibeta« (Nar. bl. 174); »Vrijedi ti ovaj nasihat više nego da ti platim i čitav dukat« (Čolak. 29).

< tur. *nasihat* < ar. *naṣiḥa*.

V. *nasihācija, nasihatiti.*

nasihatiti (nasijatiti), savjetovati.

— »... nego smo u finoj formi savještovali i nasijatili« (Zembilj II 114).

Izv. od *nasihat* (v.).

Nāsir (ar.) *mušl. muško ime.*

< tur. *Nāsir* < ar. *Nāṣir*, muško ime, osn. zn.: »onaj koji pomaže drugom, pomagač«.

Nāsiko, *v.* *Nazim.*

Nasrūdin, -ina (ar.) *mušl. muško ime.*

< tur. *Nasruddin, Nasretin* < ar. *Naṣru-dāṣin*, muško ime, osn. zn.: »pomoć vjere islama«.

nāsul cēif? nāsul kējf? (tur.-ar.)

kako si? jesi li dobro i zdravo?

< tur. *nasıl keyif?* < tur. *nasıl*

»kako?« (od tur. *ne* »šta, kako« i ar. *aṣl* »temelj, istina«) i ar. *keyf*, *v.* *cēif*.

nāsuliti (se), izmiriti (se), pomiriti (se), nagoditi (se), naravnati (se).
— »pa se tako nasuliše Turci« (K. H. I 437); »Lako ćeš se s banom nasuliti« (Lord 283).

Izv. od sulh (v.).

Nāšid (ar.) *musl. muško ime.*
— < tur. *Naşid*, muško ime, »Pjesnik« < ar. *nāšid* »pjesnik«.

natāhmīn, adv. (srp. hrv.-ar.) *po prilici, vjerovatno.*

Hibr. r.: v. tahmin i naša prepoz. »na«.

natanāne, v. natenane.

natenhāne, natenāne, natanāne, *adv. (srp. hrv.-pers.) nasamo, u tišini, u dokolici; polagano.* — »Prinašao je natenane kašiku ustima i natenane se razgovarao, gundajući sa susedom s desne strane« (Devajtis 8)

Hibr. r.: < tur. *tenha* < pers. *tenhā* »sam, prazan, pust« i naša prep. »na« i postpoz. »ne«.

nāters, adv. (srp.-hrv.-tur.) *naopako, naizvrat.*

Hibr. r.: v. ters i naša prep. »na«.

nāut, v. nohut.

navāka, nafaka.

nāvakat, adv. (srp. hrv.-ar.) *na vrijeme, u pravo doba.* — »pa na vakat akšam saklanjaše« (M. H. III 447).

Hibr. r.: *vakat* i naša prep. »na«.

Nāza, v. Nazića.

nāzar m (ar.) *urok; kaže se: »dijete je oboljelo od nazara«* < tur. *nazar* »urok« < ar. *na-ẓar* »gledanje«.

nāzić, adj. (pers.) *prefinjen, nježan, lijepa i nježna tijela.*

< tur. *nazik* < pers. *nāzūk*.
V. *Nazića, nazićane.*

Nazića, hipok. Nāza (pers.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Nazik*, žensko ime, »Nježna« < pers. *nāzūk*, v. *nazić*.

nazićane, adj. i adv. (pers.) *1. prefinjenog držanja, elegantnog ponašanja.*

2. prefinjeno, nježno, elegantno.
— < tur. *nazikane* < pers. *nāzūkane*, v. *nazić*.

Nāzif (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Nazif*, muško ime »Čisti« < ar. *nāzif* »čist«.

Nazifa (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Nazife*, žensko ime, »Čista« < ar. *nāzifā* »čista«.

Nāzim, hipok. Nāsko (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Nāzim*, muško ime, »Pjesnik« < ar. *nāzim* »onaj koji niže; onaj koji niže riječi«, fig.: »pjesnik«.

nāzir, nāzor m (ar.) *nadziratelj, pazitelj, kontrolor, naročito državne i vakufske imovine.*

< tur. *nazir* < ar. *nāzir*.

V. *nazoriti*.

nāzli, indecl. adj. (pers.-tur.) *dražestan, dopadljiv, koketan, otmjeren.* — »nazli hōda, gospodskog si roda« (I. Z. IV 124).

< tur. *nazli* < pers. *nāz* »nježnost, mekost, krasota« + tur. suf. *-li*.

nāzōr, adv. (srp. hrv.-pers.) *silom, nasilu.* — »Da me nisi mog'o udomiti, / Veće na zor nje-mu uvalio« (Petran. 447).

Hibr. r.: v. zor i naša prep. »na«.

nāzor, v. nazir.

nāzoriti, nāzor biti, nadzirati, paziti, kontrolisati.

Izv. od *nazor*, v. *nazir*.

ca, zao udes. — »al' ne baht a Kumalić Nuhan!« (K. H. I 306). Hibr. r.: v. baht i naša prep. »ne«.

Nedim, -ima (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Nedim* < ar. *Nādīm*, muško ime, osn. zn.: »drug, pouzdani prijatelj«.

Nedžad, -ada, **Nedžat**, -ata, hipok. **Nedžmo** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Necat*, muško ime, »Spas« < ar. *nāğād* »spas«.

nedžari pl. (ar.) *ovako se naziva-ju jednim imenom ove građevinske zanatlije: klesari, dunderi, dogramadžije i čerestedžije. Od ovog je nastalo ime selu Nedžarići koje se nalazi između Sarajeva i Ilidže.*

< tur. *neccar* < ar. *nāğğār*.

Nedžarići, v. nedžari.

nedžaset m (ar.) *ljudski ili životinjski izmet, poganština.*

< tur. *necaset* < ar. *nāğāsā*.

Nedžib, -iba (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Necib* < ar. *Nāğīb*, muško ime »Plemeniti« < ar. *nāğīb* »plemenit, dobra roda; izvrsan«.

Nedžiba i **Nedžiba** (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Necibe*, žensko ime, »Plemenita« < ar. *nāğībā* »plemenita, dobra roda; izvrsna«.

Nedžmo, v. Nedžad.

nefer m (ar.) *obični vojnik, vojnik—pješač; obični građanin. — »nit se znadu age, nit neferi« (Muz. zap. Inst. 60).*

< tur. *nefer* < ar. *nāfār*.

nefes, **nefer** m (ar.) *dah, dušak, disanje, izdisaj.*

< tur. *nefes* < ar. *nāfās*.

V. *nefese tegliti*.

nefese tegliti, izdisati, umirati.

Izv. od *nefes* (v.).

Nefisa (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Nefise*, žensko ime, »Ljepotica« < ar. *nāfīsā* »izvanredno lijepa«.

nēfs m (ar.) *strast, seksus.*

< tur. *nēfis* < ar. *nāfs*.

nēhajir, **nēhair** m (srp. hrv.-ar.) *nedobro, nesreća. — »nije hajir, već nehajir majko!« (Beh. I 31).*

Izv. od *hajir*, *hair* (v.) i naša prep. »ne«.

nēimār, -āra m (ar.) *arhitekt, graditelj, građevinski inženjer. — »Kad to vidje Mitre nēimare« (K. H. I 79).*

< tur. *mimar* < ar. *mī-mār*. V. *mimar*.

nēise, **nējse**, **hērneise**, **helenējse**. konj. (tur.) *kako god bilo, kako mu drago, makar, teško.*

< tur. *ne ise, her ne ise, hele ne ise*.

nēkadarisē, konj. (tur.-ar.) *koliko-toliko, koliko bilo.*

< tur. *nekadar ise* < tur. *ne ise*. v. *neise* i ar. *qadār* »količina, iznos«.

nēm, **nēmli**, v. *mem*, *memli*.

nēmelāzum! interj. (tur.-ar.) *šta se to mene tiče! šta mi je briga za to!*

< tur. *neme lāzum* < tur. *ne »šta« + tur. me »mi, meni« + ar. lāzum »potreban« (v. lazum). Elezović, tumačeći »neme ljazim«, navodi da je ono »ne« naša negat. čestica. Međutim ovaj je turcizam, kako je gore objašnjeno, u cijelosti preuzet iz turskog jezika.*

néna, nána, néne f (tur.) 1. *baba, očeva ili materina mati.* — »za drugog sam isprošena, neno« (K. H. I 159).

2. *majka.* — »Razbolje se Mejra / na neninu krilu, / u neninu dvoru. / Pitala je majka: / Sta je tebi, Mejro? / Ne pitaj me, neno! (Vuk I 278).

3. *baka, stara žena.* — »Stara nene skutu poletila« (M. H. III 67).

< tur. *nine* »mati; baba«.

nèrahāt, adj. (srp. hrv.-ar.) *ne-spokojan.* — »Sve ti age rahat u mejhani, / al' nerahāt starac Čejvan aga« (K. H. I 429). Hibr. r.: v. rahat i naša prepoz. »ne«.

nèrede, adv. (tur.) *gdje li:* »n-ere-de džin, n-ere-de šejtan!« tj. gdje li džin, gdje li šejtan! < tur. *nerede* »gdje«.

nèrgić m (pers.) *cvijet Chrisanthemum saronarium L.* — »Dvij' latife dva Paloševića, / dva nergića dva Alikadića« (S. B. III 42).

< tur. *nergis* < pers. *nergis*.

Nerimána, Nermína (pers.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Neriman*, lično ime. < pers. *Nerimān*, muško ime, osn. zn.: »junak, hrabar«; prema tome: »Junakinja«.

Nesiba (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Nesibe*, žensko ime, »Plemenita« < ar. *nāsībā* »plemenita, od dobra roda«.

Nëska, v. *Nezira.*

Nësko, v. *Nezir.*

nestašluk m (srp. hrv.-tur.) *nestašnost, nemarnost.*

Hibr. r.: na našu osnovu *nestaš* (od *nestašan*) dodan tur. suf. *-lik, -luk*.

nesvësä, nesvesëli, v. *vesve, vesveseli.*

nëšter m (pers.) *oštri ljekarski odnosno berberski nož za pštanje krvi i razrezivanje i rova.*

< tur. *nešter* < pers. *nīšt* »veoma oštar«.

neûzubillâh! interj. (ar.) *bože se čuvaj!* — »Davno je nekaka Švabo kazao da se Austro Ugarska dijeli na Cishajtaniju Translajtaniju i Kalajtaniju — biva Bosnu (ne uzubilla h!)« (Zembilj II 28).

< tur. *neûzubillah!* < ar. *neûdu bi-llâh!*

nëvakat m (srp. hrv.-ar.) *nevrijeme, nezgodno vrijeme.* — kaže se: »nemoj da mi dolaziš u nevaka t!«

Hibr. r.: v. vakat i naša prepoz. »ne«.

nëvaktom, adv., u nevrijeme.

Izv. od *nevakat* (v.).

nevâzil m (ar.) *upala mesa oko zuba, gingivitis.*

< tur. *nevazil* < ar. pl. *nâwâzil*, sing. *nâzilâ* »hunjavica, prehlada«. U turskom i u našem jeziku ar. pl. upotrijebljen kao sing.

Nevrôzi-sultân, Nevruzî - sultân, Sultân Nevruz, kratko **Nëvrüz m** (pers.) *prvi dan proljeća, 21. marta.*

< tur. *nevruz-sultan* »prvi dan proljeća, 21. marta« < pers. *nevruz* »novi dan« i ar. *sultân* »car, vladar«; ovdje se misli na pers. sultana Dželaludina Melikšaha koji je uveo kalendar, po kome nova godina počinje od prvog dana proljeća (po Š. Samiji).

Nëvzet, Nëvzat (pers.) *musl. muško ime.*

< tur. *Nevzat*, lično ime. < pers. *nevzat*

nevzeta, **nevzata** (pers.) *musl. žensko ime*.

Muškom imenu Nevzet, Nevzat (v.) dodan naš nastavak za f. -a.

Nézir, -ira, hipok. **Nézo**, **Nésko**, (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. **Nezir** < ar. **Nāḏīr**, muško ime, osn. zn.: »onaj koji opominje da se ide pravim putem; propovjednik«.

Nezira, hipok. **Nëska** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. **Nezire**, žensko ime < ar. **nāḏīrū** »ona koja opominje da se ide pravim putem; propovjednica«.

Nézo, v. **Nezir**.

ničāh, -āha *m* (ar.) 1. *brak, vjenčanje*. — »žena pod ni č a h o m« = vjenčana, udata žena; »kome gore oba oka vrana, / gledao je žene pod ni č a h o m« (S. S. 123).

2. *fig.: mehr, tj. gotovina ili imovina koju daje muž ženi prilikom sklapanja braka*, v. *mehr*. — »Da ti dadem ni č a h i nafaku, / Zlato bona za života moga«, »Na der Zlate od mene ni č a h a, / pōginem li kod Zadra kamena, / nek ti dužan milovanja n'jesam« (K. H. I 368); II 307).

< tur. **nikāh** (č. *nikjah*) < ar. **nikāh** »brak, vjenčanje«.

idāra (pers.) *musl. žensko ime*. < tur. **Nigār**, žensko ime < pers. ***nigār** »lijepa kao slika; draga, ljubljena«.

fās, -āsa *m* (ar.) *stanje žene porodilje od časa porođaja pa sve dok traje čišćenje*. — »Žena dok je u nifasu ne klanja i ne posti«.

< tur. **nifas** < ar. **nifās**.

īājet m i *adv.* (ar.) 1. *konac, kraj*.

2. *na koncu*: »nihajet će on slaboproći«.

< tur. **nihayet** < ar. **nihāyā**.

Nijāz, -jāza, **Nijāzija** (pers.) *musl. muško ime*.

< tur. **Niyaz**, **Niyazi** < pers. **Niyāz**, **Niyāzi**, muško ime, osn. zn.: »potreba, molba, želja; onaj koji želi«.

nijet i nijet m (ar.) 1. *namjera, nakana, naum*.

2. *izreka na arapskom ili na našem jeziku neposredno pred klanjanje molitve koja sadrži odluku da će dotično lice klanjati određenu molitvu*.

< tur. **niyet** < ar. **niyyā**.

V. **nijetiti**, **nanijetiti**, **zanijetiti**, **nijetli**, **nijet** učiniti.

nijetiti, 1. *namjeravati, namjenjivati*. — »Ne skidaj ih, draža od očiju, / teb' uzimo, tebi nije t i o, / ti ih nosi u Kopčića dvore« (Nar. bl. 247).

2. *izgovarati nijet (v.) neposredno pred klanjanje molitve*.

Izv. od **nijet** (v.).

nijetli, indecl. *adj.* (ar.-tur.) *namjeran, odlučan (na nešto)*; kaže se: »nijetli sam sutra putovati«.

< tur. **niyetli**, v. **nijet** + tur. *suf.* -li.

nijet učiniti, 1. *naumiti, odlučiti se*. — »A nijet sam bio učinio, / Da se spustim do pod tvoju kulu« (Vuk, Rječnik); »eto ja sam nijet učinio« (M. H. III 77).

2. *izgovoriti nijet (v.), neposredno pred klanjanje molitve*.

Izv. od **nijet** (v.).

nikšan, **nikšaniti**, v. **nišan**, **nišaniti**.

nimet m (ar.) 1. *božja blagodat, božji dar*.

2. *fig.: hljeb*. — »Ni Alema, tako mi kalema! / Ni Ćimeta, ta-

ko mi ni meta!« (Vuk V 363); »Halal mu onaj bosanski ni met što ga jede« (Zembič III 43).

< tur. *ni met* < ar. *nīmā* »blagodati«.

Nisa, v. Enisa.

nīsān, -āna *m* (asir.) 1. *mjesec april po starom (julijanskom) kalendaru, tj. od 14 aprila do 13 maja po gregorijanskom kalendaru.* — »Ovog ljeta petoga nisanā, / vijest stize čestitog sultana« (Muz. zap. Inst. 1746). 2. *kiša koja pada u ovom mjesecu.*

< tur. *nisan* < ar. *nīsān* < asir.

nišādur i **nišāder** *m* (pers. i ar.) *salmijak, Chlorammonium.*

< tur. *nišādir* < ar. *nišādir*, odnosno < pers. *newšādur*, *nešādur*.

nišan (**nikšan**) *m* (pers.) 1. *cilj, meta prilikom pucanja iz vatrenog oružja; naprava na pušci ili na topu za ciljanje* — »Biju nišan mladi Krajišnici«, »koji znade pušku odapeti, / i na pušci nišan ufatiti« (M. H. III 278); »No privati svoga dževerdana, / I sastavi nišan na Suljagu« (Vuk VII 34).

2. *biljega, znak na tijelu, mladež.* — »Beg Mustajbeg oko konja hoda, / nesrećni mu nišan opazio« (K. H. I 552); »na dogi mu tri ružna nišana« (F. J. I 152); »A po čem bi poznala hajduka / Mučno videti, a lasno poznati. / Nišan mu je u desnicu ruku« (Lord 112).

3. *odren, odlikovanje.* — »Na glavi mu tri nišana carska« (K. H. I 98).

4. *biljega, obilježje, dar koji se daje djevojci prilikom vjeridbe ili prosidbe.* — »a u cure ni-

šan ostavio« (F. J. II 36); »I sa tobom nišan promijeniti, Da isprosi Čatićevu sestru« (Lord 120).

5. *nadgrobni kamen na muslimanskom grobu.* — »Pa on lež u zelenu travu, / a ledima ka bur izmjerio, / pa sam sebi po sadi nišana« (K. H. III 428); < tur. *nišan* < pers. *nišan*.

V. *nišandžija*, *nišaniti*, *nanišani*.

nišandžija (**nikšandžija**) *m* (pers.-tur.) *strijelac.* — »Nišandžije. nišan zaturiš« (K. H. I 366); »neuljudna šala je kao i prepunjena puška, koja se trgne natrag i udari nišandžiju« (Skot).

< tur. *nišançı*, v. *nišan* + tur. suf. -*çı*.

nišaniti (**nikšaniti**), *ciljati.* — »tko vuka gađa, bistro valja da nišani« (Nar. bl. 179). Izv. od *nišan* (v.).

nišeste *n*, **nišesta**, **nešesta** *f* (pers.) *pšenični skrob u prahu koji se upotrebljava za spravljanje slatkih jela.*

< tur. *nišasta* < pers. *nišāste*.

nitaluk *m* (srp. hrv.-tur.) *mosur na koji se namotava pređa za vezivanje niti ako se prekine* (v. GZM 1957 55).

Hibr. r.: od naše riječi *nit* i tur. suf. -*lik*, -*luk*.

nitkòvluk *m* (srp. hrv.-tur.) *svojevito nitkova, niskost, pokvarenost.* — »Sačuvaće me od nitkòvluka milostivi bog i pokojni otac na nebu!« (Devajtis. 236).

Hibr. r.: našoj riječi *nitkov* dodan tur. suf. -*lik*, -*luk*.

nīšām, -āma *m* (ar.) 1. *regularna vojska u Turskoj Carevini, ustanovljena 1826 godine; vojnici*

nizámi-džedid

te vojske. — »Mrtva glava nizam daje« (Vuk, Posl. 183); »Aman, pašo, ti tvoji nizami / potraše mi smilje i kovilje« (I. Z. I 62).

2. red, poredak, raspored.
< tur. *nizam* < ar. *niẓām* »red, poredak, pravilo« itd.
V. nizami-džedid, nizimlja.

nizámi-džedid, -ida m (ar.) nova vojska.

< tur. *nizam-i cedit* < ar. *niẓām*, v. *nizam* i ar. *ġādīd* »nov«.

nizimlja m (ar.-tur.) pripadnik carske vojske *nizama*. — »Nizimlje telegraf iziđe, / devlet veli da se daju ključ i od sve Bosne i Hercegovine« (I. Z. II 188).

< tur. *nizamlı*, v. *nizam* + tur. suf. -lı.

nobečija m (ar.-tur.) stražar, redar. — »pa Vukove kolju nobečije«, »tude mnoge paše nalazio, / gole sablje drže pred vratima, / jer su paše carske nobečije« (K. H. I 90, 489).
< tur. *nöbetçi*, v. *nobet* + tur. suf. -çi.

nóbe-šećer, nöbet-šećer m (ar.-pers.) *kandisani šećer, žuti šećer*. — »prepuknula i rastopila se, / kano nobe šećer u maštrafi« (I. Z. II 210); »kupiću ti nobet šećer, da jedeš« (GZM 1907 631).

< tur. vulg. *nobet şekeri*, knjiž. *nebat şeker* < ar. *nābāt* »biljka, rastinje« i pers. *şeker* »šećer«.

nóbet m (ar.) straža, smjena; red, turnus. — »Moliću se našem Borculiću, / da mi vratim budeš na nobetu« (K. H. II 444).

< tur. *nöbet* < ar. *nāwbā* »red, reda, turnus«.
V. nobečija.

nòhut (nòut, nàut) m (pers.) *slanutak, slani grah, Cicer arietinum* L., *Prženo i samljeveno sjeme se upotrebljava kao datak kafi*.

< tur. *nohut* < pers. *nohūd, nuhūd*.

nòksān, adj. (ar.) nepotpun, manjkav.

< tur. *noksan* < ar. *nuqṣān*.
V. noksanluk.

nòksānluk m (ar.-tur.) nepotpunost, manjkavost.

< tur. *noksanlık*, v. *noksan* + tur. suf. -lık.

nòkta f (ar.) tačka.

< tur. *nokta* < ar. *nuqṭa*.

nòut, v. *nohut*.

novájlija m (srp.hrv.-tur.) *novi; početnik*. — »Moja sablja, moja novajlijo« (Vuk, Rječnik).
Hibr. r.: našoj riječi *nov*, *novi* dodan tur. suf. -li sa umetkom glasa »j«.

Nòvalija m (srp. hrv.-tur.) *Novljanin, građanin iz Novog*.

Od ovog je došlo prezime *Nòvalija* (u Sarajevu).

Hibr. r.: našoj riječi »Novi« (predešenoj da bi primila tur. suf.) + tur. suf. -li.

nùfūs, nùfūz, -ūza m (ar.) 1. *stanovništvo, žitelji; lica, osobe*. — »Nufuščije nufuz popisaše, / popisa se malo i veliko« (I. Z. III 63).

2. *fig.: popis stanovništva; knjige koje sadrže popis stanovništva, matične knjige*; kaže se: »u nufusu mu stoji da je rođen (napr.) 1917. g.«.

< tur. *nüfus* < ar. pl. *nufūs*, sing. *nāfs* »duša, osoba, čovjek«.
V. nufus-teskera, nufuščija.

nùfūs-teskera f (ar.) rodni list.

< tur. *nüfus tezkeresi*, tur. izft., v. kompon. pod *nufus* i *teskera*.

nufuščija *m* (ar.-tur.) *matičar*; onaj koji vrši popis stanovništva i vodi matične knjige. — »Nufuščije nufuz popisaše, / popisa se i malo i veliko« (I. Z. III 63).

< tur. *nüfusçu*, v. *nufus* + tur. suf. -*çu*, -*çi*.

nüfüz, nüfūs, -úza *m* (ar.) *upliv, uticaj; dostojanstvenost*.

< tur. *nüfuz* < ar. *nufūd*. V. *nufuzli*.

nufúzli, nufúsli, indecl. adj. (ar.-tur.) *uplivan, uticajan; dostojanstven*.

< tur. *nüfuzlu*, v. *nufuz* + tur. suf. -*lu*, -*li*.

nüh-nebilärden, adv. (ar.-tur.) *iz prastarih vremena (kaže se za nešto što je veoma staro)*.

< tur. *Nuh-i nebiden* »od Nuh-pejgambera, od Noja«. V. *Nuh-pejgamber*.

Nüh, hipok. **Nühan, Núho, Núko, Núšo** (jevr.) *musl. muško ime*. < tur. *Nuh* < ar. *Nüh*, muško ime, *Noje* < jevr.

Nühan, v. *Nuh*.

Núho, v. *Nuh*.

Nüh-pejgamber *m* (jevr.-pers.) - *Nuh, Noje*. V. *Nuh i pejgamber*.

Númān, -ána, hipok. **Númo** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Numan* < ar. *Numān*, muško ime, »Crveni«, osn. zn.: »krv«, fig.: »crveni«.

Númo, v. *Numan*.

nün *m* (ar.) *ime arapskog slova »n«*.

< tur. *nun* < ar. *nün*.

Núna, v. *Memnuna*.

nūr, -úra, **núrak**, gen. **núrka** *m* (ar.) *1. svjetlo, svjetlost; svježina*. — »Šta ne valja da čine

deca: Da se ne ogledaju na ogledalu pre godinu dana, jer neće imati nura (svježine) u obrazu« (Miodrag. 180); »Prosolidio se, provaljano se i dobio malo nura u obrazu« (Zernbilj II 98).

2. *svjetlost, plamen, koja se po narodnom vjerovanju, pojavljuje na grobovima pobožnih ljudi, svetitelja i na mjestima gdje se nalazi zakopano blago (fosforescencija)*. — »Hadži Ahmed, mujezin, priča pod krk-jeminom, da je te večeri vidio nura na grobu hafiza« (Gajret 1931 7); »Nad Emkom je nura k progorio, / Više glave nura k progorio« (Vuk I 501).

< tur. *nur* < ar. *nūr*.

V. *Nurija, Nura, nurli*.

Núra, v. *Nurija*.

Nurija, Nurudin, -ína, hipok. **Nürkan, Núrko** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Nuri*, muško ime »Svjetli« (< ar. *nūr* »svjetlo« + ar. adj. suf. -*i*) i tur. *Nuruddin* < ar. *Nūru-ddīn*, muško ime, osn. zn.: »svjetlo vjere islama«.

Nurija, hipok. **Núra, Nürka** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Nuri*, lično ime, »Svjetla« (uspor. »Svjetlana«), v. *Nurija*.

Nürka, v. *Nurija*.

Nürkan, v. *Nurija*.

Núrko, v. *Nurija*.

núrli, indecl. adj. (ar.-tur.) *svjetao; »núrli lica« = svjetla, svježica lica; »núrli čela« = svjetla čela*.

< tur. *nurlu*, v. *nur* + tur. suf. -*lu*, -*li*.

Nurudin, v. *Nurija*.

nuskadžija

nuskadžija *m* (ar.-tur.) *onaj koji piše zapise, koji zapisuje (protiv bolesti, uroka itd.).*

< tur. *nuskacı, muskacı, nušacı* < ar. *nusḥa* »rukopis, pismo« + tur. suf. *-cı*.

Nusra, v. Nusreta.

Nusret, hipok. **Nústro** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Nusret*, muško ime < ar. *nuṣṣrā* »pomoć«.

Nusreta, hipok. **Núsra** (ar.) *musl. žensko ime.*

Muškom imenu Nusret (v.) dodan naš nast. za f. *-a*.

Nústro, v. Nusreť.

Núšo, v. Nuh.

núvāb, nuváblija, v. Mektebi — *muvab, mektebi-muvablija.*

núzla *f* (ar.) *bolest desni oko zuba, krupa, krupica, scorbutus.*

< tur. *nuzle* < ar. *nāzlā* »hujavica, prehlada«.

obājatiti, izgubiti svježinu, okorjeti, otvrdnuti.

Izv. od *bajat* (v.).

obākšičiti, obdariti. — »Čime ću te obakšičiti, draga, / sinoć sam ti bio na pendžeru« (I. Z. IV 29).

Izv. od *bakšiš* (v.).

obalijestiti se, onesvjestiti se.

Izv. od *bailisati se* (v.).

obaška, adv., odvojeno, posebno.

Izv. od *baška* (v.).

obatāliti (se), pokvariti (se).

Izv. od *batal, bataliti* (v.).

obdulja f (tur.) *konjska trka.*

< tur. *öndül* »nagrada koja se daje trkačima na trci; opklada«.
V. *obduljaš*.

obdüljāš, -āša m *trkači konj.*

Izv. od *obdulja* (v.).

obehārati, rascvjetati se (behavior).

Izv. od *behar, beharati* (v.).

obehūtiti, obevūtiti, obeznaniti, onesvijestiti. — »Brzo skoči vuče, brže Mikluš tuče / — Neko-liko puta, pa ga obevuti« (Zmaj 143).

Izv. od *behut, bevut* (v.).

obendēlučiti, opojiti, omamiti. —

»U nju meće bendeluka belog, / Dok je Ivu obendelučio« (Vuk V 552).

Izv. od *bendiluk, bendeluk* (v.).

obendijati, opčiniti, opojiti, omamiti. — »u njegov bacaj mnogo bendeluka, / neš li kako obendijat jendū« (Beh. I 335).

Izv. od *bendijanje* (v.).

obihmāliti, zanemariti, izgubiti volju i predanost za kakav rad ili dužnost.

Izv. od *ihmaliti* (v.).

obilan, v. *bilal, bilan.*

obispātiti, dokazati, posvjedočiti.

Izv. od *ispatiti* (v.).

obrazli, indecl. adj. (srp. hrv.-tur.) *pošten, karakteran.*

Hibr. r.: naše *obraz* + tur. suf. -li.

obrazluk m (srp. hrv.-tur.) *uzda.*

— »Ufat' majci konja za obrazluk« (nar. pj.).

Hibr. r.: naše *obraz* + tur. suf. -luk, -lik.

očarčiti, c. *čarčiti.*

očederiti se, rastužiti se, ožalostiti se.

Izv. od *ćeder* (v.).

očefšiti, v. *očevšiti.*

očelaviti, imati čelu na glavi, postati gole glave.

Izv. od *čela* (v.).

čevšiti

čevšiti, izvršiti uviđaj, izvršiti procjenu, ustanoviti poljsku štetu.

Izv. od čevš, čevšiti (v.).

čoraviti, očoriti, postati čorav, oslijepiti.

Izv. od čor (v.).

oda f (tur.) najmanja jedinica plaćene vojske. Više oda sačinjavali su jedan džemat. Na čelu ode je odobaša.

< tur. oda, osn. zn.: »soba«.

V. odabaša, odadžija, odaja, odaliska, odobaša.

odobaša (odobaša) m (tur.) 1. portir u hanu; natkomornik; upravnik odjeljenja.

2. v. odobaša.

< tur. oda başı, tur. izft., v. kompon. pod odaja i baš.

odadžija m (tur.) sobar, sobarica, poslužitelj.

< tur. odaci, v. odaja + tur. suf. -ci.

odaja f (tur.) soba. — »Što god može stade u o d a j u« (K. H. I 462); »... čiji je let kroz puste o d a j e uznemiravao one koji su čuli šum...« (Skot 116). < tur. oda.

odajaciti, udariti, odadrijeti.

Izv. od dajak (v.).

odaliska f (tur.) robinja s kojom se živi kao sa braćnim drugom, iako nevjenčano; ljubavnica.

< tur. odalik, »robinja s kojom se živi, ljubavnica«, v. odaja + tur. suf. -lik.

odbürmati, odburmávati, odvnuti, odvrtati. — »ama šta je puce pod gr'ocem, / u njem' ima dvije litre zlata, / zaburmano, pa se odburmava« (Vuk III 356).

Izv. od burma (v.).

odževapiti, oddževábiti, odgovori-

Izv. od dževab, dževapiti (v.).

odevréčiti se, nageti se u stranu, prevjesiti se.

< tur. devrik »prevješčen, prevallen«.

odhidžretiti, odseliti.

Izv. od hidžret (v.).

odjavašiti, smekšati se, popustiti u srdžbi, u žestini.

Izv. od javaš (v.).

odmāndaliti, skinuti mandal s vrata.

Izv. od mandal, mandaliti (v.).

odobaša, odabaša m (tur.) starješina ode, komandir janjičarskog voda. — »Jesi l' čuo barčul o d o b a š u?« (M. H. III 324); »a drugo je Hasan o d a b a š a« (K. H. II 51). — Od ovog je nastalo prezime Odobašić.

< tur. oda başı »starješina janjičarske ode« tur. izft. v. kompon. pod oda i baš.

Odobašić, v. odobaša.

odūnluk m (tur.) 1. prostor iza ili ispod zemljane peći gdje se drže iscijepana drva.

2. spremište iscijepanih drva, mjesto u dvorištu gdje se drva cijepaju.

< tur. odunluk < tur. odun »drvo« + tur. suf. -luk.

odūzeniti, v. uduzeniti.

odža, v. hodža.

Odžaci (tur.) industrijsko mjesto u Bačkoj, srez Sombor.

Izv. od odžak (v.).

odžačar, dimnjičar.

Izv. od odžak (v.).

Odžak (tur.) varošica u Bosni, jugozapadno od Samca, nek Do-boj.

Izv. od odžak (v.).

òdžāk, -áka *m* (tur.) 1. *dimnjak*.

— »Ako kuća izgori, dug na odžak izleti« (Vuk, Posl. 5).

2. *ognjište*. — »Jusuif je odličnog gosta zatvorio u svoju malu sobicu u kojoj je bio krevet i odžak u kome se pekla kafa« (Andrić 41).

< tur. *ocak* »dimnjak, ognjište«.
V. odžačar, odžaklija, kahve-odžak.

òdžak *m* (tur.) 1. *kuća, dom; porodica, koljeno, rod*. — »U njeg stara na odžaku majka« (M. H. III 50); »Majka će ti curu isprositi, / od odžaka, od kog tebi drago« (B. V. 1892 155); »Ode svaki zavičaju svome, / Osta Janko u svome odžaku« (Petran. 390).

2. *plemićska, begovska kuća čija su vrata uvijek otvorena za putnike—namjernike i u kojoj se, zbog toga, vatra na ognjištu (na odžaku) ne trne; dobra, bogata kuća*.

3. »janjičarski odžak« je janjičarski štab koji se dijelio na jedinice zv. »orte«.

4. »tabački odžak« sačinjavaju sve tabhane i tabaci jednog mjesta.

< tur. *ocak* »ognjište, kuća, porodica, centar, štab« itd.

V. odžaković, odžakzade.

òdžaklija *f* (tur.) *soba, prostorija, koja ima ognjište sa zidanim dimnjakom*.

< tur. *ocaklı*, v. odžak + tur. suf. -lı.

òdžaković, *koljenović, kućić, lice iz dobre kuće, iz dobra roda*.

Izv. od odžak (v.).

òdžakzáda (òdžakzáde) *m* (tur.-pers.) isto što i odžaković (v.). »Janjičari stare odžakzade«, »Đe se kupi trides bajraktara, / Da zamolim redom odžakzade« (Lord 262, 287).

< tur. *ocak*
< tur. *ocak* »kuća« i pers. *zāde* »dijete«.

òdütürumiti, *postati duturum oronuti*.

Izv. od duturum (v.).

ofajđiti se, ovajđiti se, okoristiti se.

Izv. od fajda (v.).

òf àmān! interj. (ar.) *uzvik razdraganosti, osjećajnosti; u nar. pjesmi kao refren*. — »Bosno moja, moje živovanje, / Ajšo moja, moje milovanje, / of amān!« (Sevd. 48).

< tur. *of aman!* *uf aman!* < ar. *uff!* »uh! pi!« i aman (v.).

òferčiti, fèrak uhvatiti, 1. *ocijeniti, razabrati*.

2. *ustanoviti razliku između dvoga koje je od njih dvoje bolje*.

Izv. od ferk, ferčiti (v.) Nije osnovana pretpostavka P. Skoka (544 oferčiti »opaziti«) da je to metaforička izvedenica od tur. *fırça* »kafa«.

ofijajtiti, v. *fijatiti*.

ofürsatiti, *samovolju provoditi osiliti se*.

Izv. od fursat (v.).

òfuštura, indecl. (tur.) *udri odo vud, udri odonud rukama ili štapom po nekome*.

< tur. *oğuştura*, optat. 3 lic sing. od inf. *oğuşturmak* »trlja jedno o drugo, mëljati«.

ogajtaniiti, opšiti gajtanom.

Izv. od gajtaniti (v.).

ògolot, ògulot *m* (tur.) *pčelin metva, pčelinja ljubica, Melis officinalis, fam. Labiateae*.

< tur. *oğul otu*, izft. od t *oğul* »roj, mlade pčele« i tur. »biljka, trava«.

ogrâisati

ogrâisati, ogrâjisati, -išem, 1. *na-gaziti na čine ili na džinsko kolo i od tog oboljeti.*

2. *naići na kakvu neprijatnost, na zlo udariti, nastradati.* — »Ograisao kao davo na veliki petak« (Vuk, Posl. 231): »moreš lako ograjisat', dragi, / od dušmana i mojih i tvojih« (I. Z. IV 213).

< tur. *oğramak* »ogrâisati«, V. *ogramâ*.

ogramâ (agrâma) *f* (tur.) *nervoza, vrsta živčanog oboljenja koje, po narodnom vjerovanju, nastaje ako se nagazi na čini ili na džinsko kolo, tj. ako se ogrâiše.*

< tur. *oğrama*. Pogrešno je tumačenje P. Skoka (8 *agrama*) koji ovu riječ veže za tur. inf. *ağrumak* »osjetiti bol«.

ograš, ogroš, m ograšje *n* (tur.) *borba, okršaj.* — »Božja pomoć Kosovko devojko! / Će si sestro na ograšju bila?« (Vuk, Rječnik): »Jer se sila oko kule svila, / Sve se ogroš' slamâ od pušaka« (M. H. IV 120).

< tur. *uğraş*.

ogrâstisati, -išem, *nastojati, truditi se oko nečeg.*

< tur. *uğraşmak* »nastojati, truditi se«.

ohalâsiti se 1. *spasiti se, izbaviti se.*

2. *sretno se osloboditi poroda, sretno se poroditi.*

Izv. od *halasiti se* (v.).

oharâbiti, *postati trošan, dotra-jao, zapušten.*

Izv. od *harab* (v.).

Ohran, v. *Orhan*.

ojâvašiti, *popustiti u ljutnji, popustiti uopšte*; kaže se: »zima je malo ojâvašila«.

Izv. od *javaş* (v.).

ojn, ojun *m* (tur.) *igra; odigrana partija tavlâ.*

< tur. *oyun*.

V. *ojna, ojnadžija, ojnâk, ojnati*.

ojna *f* (tur.) *konjsko otmjeno poi-gravanje; »provoditi ojnu« = poigravati se.*

Izv. od *ojn* (v.).

ojnâdzija *m* (tur.) *igrač, onaj koji voli igru i zabavu.*

< tur. *oynayıcı* »igrač«.

ojnâk (hòjnâk) *m* (tur.) 1. *ono što se igra; igra; šala; predmet kojim se igra; orah kojim se gadjaju kupe oraha (u igri orasima).*

2. *zglob ili pregib u nekog predmeta.*

3. *fig.: živo i nemirno dijete.*

< tur. *oynak*.

ojnati, igrati; poigravati.

Izv. od *ojn* (v.).

ojun, v. *ojn*.

ok *m* (tur.) *strijela.*

< tur. *ok*.

oka *f* (ar.) *stara mjera za težinu: 4 litre po 100 grama, odnosno 1,283 kg težine.*

< tur. *okka* < ar. *ūqiyyâ*.

V. *okaluk*.

okabûliti, ukabûliti, *pristati na nešto, usvojiti nešto*; kaže se: »ne mogu okabuliti da me na ovaj način napada«.

Izv. od *kabuliti* (v.).

okadar, *adv.* (tur.-ar.) *mnogo, puno, onoliko.*

< tur. *okadar* »onoliko« < tur. *o* »onaj« i ar. *qadr* »količina«.

okagač *m* (tur.) *debela hrastova greda (jedna ili više ih) po sredini tavanice u starinskim magazama i u halvatima koja u glavnom drži gornju prostoriju.*

Obično se ova greda oslanja na potporanj (direk, čursiju).

< tur. *okağaç*, bukvl.: »drvo pravo kao strijela« < tur. *ok* »strijela« i tur. *ağaç* »drvo«.

òkahariti (se), òkahriti (se), òkahriti (se), ožalostiti (se), snužđiti (se). — »Zašto se je Mujo okahrio«, »Nemojte mi okahariti baba« (K. H. II 98, 544).

Izv. od kahar (v.).

okàlemiti, oplemeniti vočku ili koju drugu biljku, navrnuti vočku.

Izv. od kalemiti (v.).

okàluk m (ar.-tur.) 1. predmet koji ima težinu jedne oke (somon od oke).

2. posuda ili boca u koju može stati 1 oka neke tečnosti.

< tur. *okkaluk*, v. oka + tur. suf. -luk.

okinati, v. okniti.

oklàgija f (tur.) tanki obli štap za razvijanje tijesta u jufke. — »Stara majka pitu kuha, / u ruci joj oklagija« (GZM 1907 406); »Mariška je u ispruženoj ruci držala oklagiju« (Sol. I 91).

< tur. *oklağu, oklava*.

oklòbdžija, oklòpčija m (srp. hrv.-tur.) onaj koji ima oklop na sebi.

Hibr. r.: naša riječ oklop + tur. suf. -ci.

òkniti, -ijēm, okinati, -nām, okřnati, -ām, oknívati, -ām, obojiti (bojiti) knom ruke, noge ili kosu. — »Tuj su oni okrnali Zlatu«, »Ovde ćemo oknivat i Zlatu« (K. H. I 318, 311).

Izv. od kniti, kinati, krnati (v.).

oknívati, v. okniti.

okřnati, okniti.

òksuz, v. uksuz.

okùisati, -išēm, okùjisati, -išēm, (kùjisati, -išēm) učiti ezan na munari. — »K u j i š u boga ne spominju, / već spominju do dv'je jauklije« (I. Z. IV 218).

< tur. *okumak* »učiti, čitati«.

V. zaokuisati.

okùvetiti, ojačati, osnažiti se.

Izv. od kuvet (v.).

òldi, indecl. (tur.) bi, nastade. — »Akšam oldi, ja u L'jevno si-doh« (M. H. X 117); »Akšam oldi, sunce zađe« (Muz. zap. Inst. 3270).

< tur. *oldu*, perf. 3 lice sing. od *olmak* »biti«.

V. oldi-biti, olmadi, olmaz, ol-sun, olur.

òldi-biti! interj. (tur.) bi i prođe! svrši se!

< tur. *oldu*, perf. 3 lice sing. od *olmak* »biti« i tur. *bitti*, perf. 3 lice sing. od *bitmek* »svršiti se«.

òlmadi, indecl. (tur.) ne bi, ne do-godi se.

< tur. *olmadı*, perf. neg. 3 lice sing. od *olmak* »biti«.

òlmaz, indecl. (tur.) ne može biti, ne biva. — »Olmaz pita bez masla« (Nar. bl. 135).

< tur. *olmaz*, part. imperf. (i imperf. neg. 3 lice sing.) od *olmak* »biti«.

òlsun! interj. (tur.) neka bude! makar!

< tur. *olsun!* imp. od *olmak* »biti«.

òluk m (tur.) limeni žlijeb za odvođenje kišnice sa krova, odvodna limena cijev; žlijeb. — »gdje curi na oluke zlato« (K. H. I 382).

< tur. *oluk*.

V. olukli.

olùkli, indecl. adj. (tur.) žljebast, na oluke, kanaliran. — »A u

ruke olukli šešane« (Lord. 169).

< tur. *oluklu*, v. *oluk* + tur. suf. *-lu*, *-li*.

olur, indecl. (tur.) *može, važi, biva*.

< tur. *olur*, part. imperf. od *olmak* »biti«.

omač m (tur.) *vrsta domaćih kockastih rezanaca od kojih se pravi čorba*.

< tur. *oğmaç* izv. od inf. *oğmak* »trljati, gnječiti među dlanovima«.

omariziti, *oboljeti od kakve kronične bolesti*.

Izv. od *mariz* (v.).

omatuhiti, omatúšiti, omatúviti, *oslabiti u pameti usljed starosti, postati matuh*.

Izv. od *matuh, matuhiti* (v.).

omázuliti (se), *lišiti nekog kakve koristi; izmaknuti kakvoj dobiti, neuspjeti da se postigne kakva korist*.

< tur. *mazul* < ar. *mazûl* »svrgnut, odstranjen«.

omer hipok. **Ômo** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Ömer* < ar. *Umâr*, muško ime, ime drugog halife iza Muhameda.

meremâtiti, popraviti.

Izv. od *merematiti* (v.).

metêriziti, napraviti opkope, robove (meterize) oko grada.

Izv. od *meteriz* (v.).

mo, v. *Omer*.

1 m (tur.) *deset (broj)*.

< tur. *on*.

V *onbaša*.

baša m (tur.) *desetar u obijaci, kaplar*.

< tur. *onbaşı*, v. kompon. pod *on* i *baš*.

opâčiti (se), *1. očistiti*. — »nekoj valja dvore opâčiti, / ja li svoje, ja li svoga dragog« (I. Z. IV 15).

2. očistiti se, okupati se.
Izv. od *pač, pačiti* (v.).

opêrdati, postaviti pregradu, zakloniti, zagradi. — »koje jesu caklom operdane« (M. H. III 263).

Izv. od *perde, perda* (v.).

operváziti, uokviriti, postaviti pervaz tj. ogradu, okolicu. — »... i on je dao da im se opervaze grobovi kamenom« (Andrić 3): »Prvo majstor uzme parče zemlje »za dno« i rukom ga na kolu razplješće da bude potpuno ravno i tanko, a zatim ga odmah »opervazi« tj. obeleži obim dna« (GZM 1956 116).

Izv. od *pervaz* (v.).

opsihriti, opčarati, opčiniti, omadijati.

Izv. od *sihir* (v.).

opûsaćen, adj., oboružan. — »Izved'te mi jagazli gavrana, / Oraćena i opusaćena« (Vuk VII 97).

Izv. od *pusat* (v.).

opûsatiti se, oboružati se. — »Kad se kada l'jepo opremila, / opremila i opusatila« (Vuk III 207).

Izv. od *pusat* (v.).

oraćen, orahtćen, adj. opremljen sa rahtom, osedlan. — »Izved'te mi jagazli gavrana, / Oraćena i opusaćena« (Vuk VII 97).
Izv. od *raht* (v.).

ordaga m (tur.) *aga ordije, visolki čin u janjičarskoj vojsci*. — »i ordagu i Krlin kulagu« (K. H. I 258).

< tur. *ordu ağası*, izft., v. kompon. pod ordija i aga.

ordija *f* (tur.) *vojska, armija u Turskoj Carevini*. — »Pod Zvornik se iskupi ordija« (K. H. II 566).

< tur. *ordu*.

V. *ordaga*.

Orhan, Öhran i Örhān, Öhrān (tur.-tatar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Orhan*, muško ime.

< tur. *or* »opkop, šanac« i tur.-tatar. *han*, v. *han*).

ōriden tahta-bēriden tahta, indecl. (tur.-pers.) *s brda s dola*.

< tur. *oridan tahta* »jedna daska odonud« *beridan tahta* »jedna daska odovud«.

ōrman *m* (tur.) *šuma*. — »U ormanu čeka nas busija« (nar. pj.).

< tur. *orman*.

orōsān, orosānija, orosānlija, v. *horosan, horosanija, horosanija*.

ōrōz, v. *horoz*.

ōrta *f* i kao adj. (tur.) 1. *sredina, središte, fig.: mejdan, pozornica*.

2. *srednji*.

3. »*orta janjičarska*« = *janjičarski odred, bataljon, koji je brojio oko 400 vojnika. Više orti skupa sačinjavaju janjičarski odžak. I sama zgrada u kojoj se bataljon nalazio zvala se orta*. — »a iz ortē hase janjičare« (K. H. I 258). Mjesto gdje se sada nalazi katolička katedrala u Sarajevu zvalo se »*Orta*«, jer se tu u tursko doba nalazila janjičarska orta, odnosno *daira*.

< tur. *orta*.

V. *ortaluk*.

ōrtačiti se, udruživati se u kakvom poslu. — »Ne ortači

se s onim s kim ćeš se glav esapiti« (Vuk, Posl. 207).

Izv. od *ortak* (v.).

ōrtak *m* (tur.) *zajedničar, kompanjon, drug u kakvom poslu*. — »Halvaluka stotinu dukata, / i još uz to babina, oriaka« (I. Z. IV 234); »Njegov ortak, Jemeljan Konstantinović Atepin« (Šol. I 107).

< tur. *ortak*.

V. *ortačiti, ortakluk, uortačiti se, ortakovati*.

ortākluk *m* (tur.) *zajednica, poslojno udruživanje*. — »Bolje je svoje tele, nego u ortakluku vo« (Nar. bl. 27); kaže se: »*ortakluk* — *batakluk*«. < tur. *ortaklık*, v. *ortak* + tur. suf. *-lık*.

ōrtakovati, -ujēm, *družiti se, udruživati se*. — »Zar s takvim bane ortakuje, / S takvim li rujno vino pije« (M. H. II 25).

Izv. od *ortak* (v.).

ortāluk *m* (tur.) *tavanica*. — »Ovde možemo spomenuti i rezbarstvo primenjeno u kućama imućnijih porodica: dolafi, rafē, vrata i naročito »*ortaluci*« (tavanice), kao rad posebnih majstora« (GZM 1954 92). < tur. *ortalık* »ono što je na sredini, što je uočljivo«, v. *orta* + tur. suf. *-lık*.

ōsāburiti, ōsābiriti, strpiti se, strpljivo podnijeti kakvu nevolju ili nezgodu.

Izv. od *sāburiti* (v.).

ōsākatiti (adj. *ōsākaćen*), *ozlijeđiti, učiniti nekog sakatim*.

Izv. od *sakat*, *sakatiti* (v.).

ōsamāriti, staviti samar na konja.

Izv. od *samar* (v.).

ōsānisati (se), ōsāndisati (se), dosaditi (se), ugnjaviti (se). —

osanisávati (se)

»vrlo se je osanisao Tale« (K. H. I 409); »Umorih se ruže trgajući, / osandisah dragog čekajući« (Muz. zap. Inst. 3680).

< tur. *usanmak* »dosaditi (se)«. V. osanisavati (se), osanma.

osanisávati (se), dosadivati (se), gnjaviti (se).

Izv. od osanisati (se).

osänma f (tur.) dosada, dosadivane.

< tur. *usanma*.

ösejiriti, ösejriti, razgledati, pregledati. — »da osejriš od Bosne svatove« (K. H. I 27).

Izv. od seiriti, sejriti (v.).

osevábiti se, osevápiti se, steći se-vab; kaže se: »osevabio si se što si onom siromahu pomogao«.

Izv. od sevab (v.).

Osman, hipok. Ósmo (ar.) musl. muško ime.

< tur. *Osman* < ar. *ʿUṣmān*, muško ime, osn. zn.: »mladunče (pile) divlje guske; mladunče aždaha ili zmaja«.

Osmanlija m (ar.-tur.) 1. Turčin, Turkuša.

2. onaj koji ima manire inteligentnog Turčina, ili onaj koji pokazuje svojstva istočnjačkog, osmanlijskog političara.

< tur. *Osmanlı* »Osmanovac« (imenu sultana Osmana, osnivača osmanske dinastije, dodan tur. suf. -lı).

Ósmo, v. Osman.

osünetiti, obrezati muško dijete.

Izv. od sunet, sunetiti (v.).

öş! interj. (tur.) povika na pseto kad se tjera.

< tur. *oş!*, *oşti!*

öşaf, öşafāna, v. hoşaf, hoşafhana.

öşeldija, öşeldun, v. hoşeldija, hoşeldun.

öşehátiti, otšehátiti, širom otvoriti vrata; otcijepiti ili otkinuti priličan komad nečega (napr. hljeba, zemlje, livade itd.).

V. tumačenje pod zašehatiti.

öşerbetiti, okrečiti, obijeliti krečom.

Izv. od šerbetiti (v.).

ošícáriti se, okoristiti se, postići kakav dobitak.

Izv. od šicar, šicariti (v.).

ošindi! ošindija, v. hošindi! hošindija.

otakásiti se, napustiti druženje s kim, otarasiti se, osloboditi se nekog.

< tur. *takas* < ar. *tāqāṣṣ* »međusobno izravnjanje u računi-ma, naravnjanje«.

oteferičiti, oteferičovati, provesti se, zabaviti se, prouživati. — »Tamburice po bogu sestrice, / Dosta smo ti oteferičili« (I. Z. Herceg. 17).

Izv. od teferič, teferičiti (v.).

otehíriti (oteíriti) očekati, strpiti se, ostaviti za kasnije.

Izv. od tehir, tehiriti (v.).

otkàpariti, otključati.

Izv. od kapariti (v.).

otlukkàna, otlukàna, posebna sporedna zgrada na selu u kojoj se drži sijeno ili pljeva. Sijeno se ubacuje kroz otvor na krovu, kroz badžu.

< tur. *otlukana*, *otlukane*, < tur. ot »bljka, trava« + tur. suf. -luk, -luk. + pers. *ḥāne*, v. hane.

ōtomān i otōman m (ar.) mekani istočnjački divan s jastukom bez naslona.

Izv. od *Otoman* = *Osman* »Turčin« < ar. *ʿUṭmān* »Osman«.
V. *Otomanović*.

Otománović, Otmánović, Osmanović, Osmanlija. — »Janičari vi li ste levente i delije O t m a n o v i ć cara?« (Kočić 215).

< tur. *Osman* (sultan Osman, osnivač osmanske dinastije)
< ar. *ʿUṭmān* »Osman«.

òtro, -ota n (tur.) *dijakritički znak u arapskom pismu koji označava kratki vokal »u«.*
< tur. *ötrü*.

òtur! òtura! (tur.) *sjedi! »nego gel otur, / da pijemo vino«, »Hodi, dragi, otura, / nemoj derat potura« (I. Z. I 49, IV 91).*
< tur. *otur!* imp. 2 lice sing. od *oturmak* »sjesti«.
V. *oturak, oturisati*.

òturak, -rka m (tur.) *1. ono na čemu se sjedi ili na čemu nešto stoji.*

2. *stražnjica; čmar.*

3. *onaž čunjasti dio mangale na kome ona stoji.* — »Dva glavna dijela mangale, oturak i bogaz spajaju se jabukom« (GZM 1951 213).

4. *mjesto za odmor; odmor.*

< tur. *oturak*, izv. od inf. *oturmak* »sjesti«.

otùrisati, -išēm, sjesti.
< tur. *oturmak* »sjesti«.

òtuz m, num. (tur.) *trideset (broj).*
< tur. *otuz*.

ovàjditi se, v. *ofajditi se.*

ovàrisati, -išēm 1. *pogoditi, potrefiti, nabasati.*

2. *uputiti se u nečem (u nauci, zanatu itd.).*

< tur. *varmak* (istoč. tur. *kar-mak*) »doći, dospjeti; shvatiti, razumjeti«.

ovèremiti, oboljeti, svezati verem.

Izv. od *verem, veremiti* (v.).

ozâifiti, ozaifiti, oslabiti tjelesno.
Izv. od *zaif* (v.).

ozùduriti, ozùdurtiti, osiromašiti.

— »Neg moj babo Derviš bajraktaru, / Ostario i ozuđurtio« (M. H. IV 307).

Izv. od *zudurt* (v.).

ozuhúriti, pojaviti se, pokazati se.
< tur. *zuhur* < ar. *ḡuhūr* »pojavljivanje, pojava«.

ožđeldija, ōžđeldun, v. *hošđeldija, hošđeldun.*

pača, v. pače.

pačaluk *m* (pers.-tur.) 1. *donji dio nogavica u čakšira, dimija ili koje druge donje haljine.*

2. *vrsta suknjenih gamašna koje se stavljaju preko nogavica u čakšira.*

3. *dimije »na pačaluke« su (za razliku od dimija »na čiftijane«) dimije sa uskim nogavicama, bez dodatnih nogavica.*

< tur. *paçalık* »odijelo koje nevjesta oblači na »dan pače« (slično našoj knji uoči petka). Toga dana se na večeri jede jelo »pače« (v.) i zbog toga je ovaj dan nazvan »dan pače«, a odijelo nevjeste »pačaluk«.

< tur. *paçalık*, v. pače + tur. suf. -lık.

pačariz *m* (pers.) 1. *onaj koji štetu nanosi.*

2. *šteta, kvar.* — »Ima Dmitar četrdeset sluga, / Te Turcima pačariza gradi: / On razbija hane i dućane« (Vuk VII 272).

< tur. *paçarız, çaparız* »smetnja, zapreka« < pers. *čepu-rāst, čep-rāst*, bukv.: »lijevo-desno«. V. pačarizluk.

ačarizluk *m* (pers.-tur.) 1. *smetnja, pometnja, neprilika.*

2. *šteta, kvar.*

< tur. *paçarızlık, çaparızlık* »smetnja, zapreka, teškoća«, v. pačariz + tur. suf. -lık.

páčavra *f* (pers.) *krpetina, komad starog platna ili haljinčeta koje služi samo za čišćenje i brisanje prašine; nešto bezvrijedno što se baca u otpatke.*

< tur. *pačavra* »krpetina«

< pers. *pārče-i ūre* »komad beza«.

pāče, **pāča** *f* (pers.) *nožice, pihtija, hladetina, tj. jelo spravljeno izvarivanjem govedih ili bravijih nožica.*

< tur. *paça* < pers. *pāče* »nožice« (demin. od *pā, pāy* »noga«).

V. pačaluk, pačnjača.

páčmage, v. pašmage.

pačnjača *f*, *pita koja se pravi od mesa i masti što se skine sa volovskih noga od vola zaklanog za pastrmu.*

Izv. od pače (v.).

pāč, adj. (pers.) *čist.*

< tur. *pak* < pers. *pāk*

V. pačiti (se), pačluk, opačiti (se).

pāčiti (se), **čistiti (se)**.

Izv. od pač (v.).

pâcluk *m* (pers.-tur.) čistoća.

< tur. *paklık*, v. pać + tur. suf. -lık.

padišah i **pâdišah**, -âha *m* (pers.) car, vladar. — »Čuješ mene, sultan padišahu« (K. H. I 26).

< tur. *padišah* < pers. *pâdišâh* < pers. *pâd* »velik; stalan; čuvar« i pers. *šâh* »vladar«.

paftaliya, **pâvталиja**, **pâfteliya** *f* (pers.-tur.) puška sa paftama. — »I u ruke mu puška pafteliya, / Niz nju pafte dvades i četiri (Lord 110).

< tur. *paftali*, v. pafte + tur. suf. -li.

pafte, **pâvte**, **pâpte**, sing. **pafta**, **pâvta**, **pâpta** *f* (pers.) 1. kopče na ženskim pojasevima od srebra ili kojeg drugog metala, lijepo izrađene i ukrašene. Prema tome kakvog su oblika i kako su ukrašene, imaju i razne nazive: pivac-pafte, badem-pafte, žaba-pafte, čemer-pafte itd. Često se i sami ženski pojasi sa paftama naziva pafte. — »Čemer-pavte na badem kovate« (Ašikl. 90); »košulju je trabolozom utegla, / i biserli p'evac paftam opasala« (I. Z. I 103); »ja ću svoje papte raskovati« (M. H. X 18); »Svaka pafta od suhoga zлата« (K. H. I 485).

2. toke na narodnoj nošnji.

3. metalne spone ili karike. — »stoji mu zvrka papti od bajraka« (M. H. III 249); »Niz nogu pafte dvades i četiri« (Lord 110).

< tur. *pafta*, sa značenjem kao kod nas < pers. *bâfte* »otkan« < pers. *bâften* »tkati«.

Postoje različita mišljenja u etimologisanju ove riječi. Zenker, Lokotsch, A. de Cihac, Terdzumanul-lugât, Dr Š. Siki-

rić: < pers., M. Salahi, Ebüz-ziya: < ngrč., Š. Sami, L. Osmani: < tur. itd. V. paftaliya.

pâha *f* (tur.) kraj, vrh, obrub u fermena ili koje druge gornje odjeće; »istjerati na pahu« znači: lijepo okružiti i ogajtaniti krajeve fermena ili gunja. < tur. vulg. *pah*, knjiž. *pay*, osn. zn.: »dio«.

pâha, v. paja.

pahâli, indecl. adj. (pers.-tur.) skup.

< tur. *pahali* < tur. *paha*, *beha* < pers. *behâ* »vrijednost, cijena« + tur. suf. -li.

pâj, -âja *m* (tur.) dio. — »Sve na zdravo dade podjednako. / na ranjena po dva paja daje« (M. H. III 192).

< tur. *pay*.

V. paha.

pâja (**pâha**) *f* (pers.) položaj, čin; čast, stepen. — »S paje na paju dok i na ličinu« (Nar. bl. 158).

< tur. *pâye* < pers. *pâye*.

pâjânta, v. panta.

pâjđak *m* (pers.) 1. pion, pješak u igri šaha.

2. kratki čibuk. — »Krnje lule, čibuci pajda ci, / po tome se poznaju Bošnjaci« (Kreš.: Sar. čarš. 40).

< tur. *paytak*, *bayđak* »krivonog; pješak u šahu« < ar. *bâyđâq* »pješak« < pers. *piyâde* »pješak«.

V. pajtak.

pâjdâš, -âša *m* (pers.) drug, drugar. — »s pantrontašom s nemilim pajdašom« (GZM 1907 106).

< tur. *pâdaş* »sapatnik; drugar, prijatelj« < pers. *pâyđâš* »čovjek koji uporedo korača,

saputnik«. Ova riječ u značenju »drug, drugar, prijatelj« prešla je, po svoj prilici, iz tur. u madž. jezik (madž. *pajtás*). Po Miklošiću nama je riječ došla iz madž., a ne direktno iz tur.

páji-táht, pájtaht m (pers.) *prije-tonica*. — »Nije žao što ću umrijeti, / Nit' je žao bijela p a j t a h t a« (Lord 260).

< tur. *paytaht* < pers. *pāy-taht*.

pájtaht m (pers.) *konj koji nema razmeta u nogama, nego mu noge udaraju jedna o drugu, kose se*.

< tur. *paytak* »krivonog; pješak u šahu« < ar. *bāyḏāq* »pješak u šahu« < pers. *piyāde* »pješak«.

pájvant, pájvan m (pers.) *spona, uže na konjskim nogama, čustek*. — »I svežu se konji u p a j v a n e« (Vuk. Rječnik). »U p a j v a n t e metnuti konja« znači: vezati konju noge tako da bi se naučio hodu »rahvan« (v.)

< tur. *payvant* < pers. *pāy-bend* »sveza za noge« (pers. *pāy* »noga« i pers. *bend*, prez. osn. od inf. *besten* »vezati, svezati«).

pájvānta f (pl. *pájvānte*) (pers.) 1. *žioka ili gredica koja, postavljena horizontalno, služi za spajanje rogova na kući*.

2. *podupirač, potporni kolac, potporanj*.

< tur. *payanda* »soha, toljaga, potporni kolac« < pers. *pāyende* »duratan, trajan, stabilan«.

paklāma, v. kaplama.

paklāmāš, -āša, pl. paklāmāši m. *klinci kojima se prikivaju, paklame (kaplame) na kućnim drvenim krovovima*.

Izv. od **paklama, v. kaplama.**

pāla f (tur.) 1. *sablja, odnosno kratki široki mač u koga su obično držak i korice okovane srebrom. Isto što i zulfikar (v.)*. — »O zlatne se pale pojam-miše, / varaju se s njim u mejdanu«, »pa se fati pale okovane« (M. H. III 49, 229, 236).

2. *štap kojim se igra klisa (pala i klis)*.

< tur. *pala*. M. Salahi i Leh-džei — Osmani navode da je riječ porijeklom ngrč., dok Barbier de Meynard dovodi je u vezu sa grč. *pālē, pála*.

pālāmār, -āra m (grč.) *debeli gvozdeni klinac*. — »Puni puške, otpale ti ruke, / šakom praha, a dva p a l a m a r a« (K. H. I 543).

< tur. *palamar* »debelo uže kojim se brod veže za obalu« < grč. *palamári*.

pālāvra f (španj.) *podvala, varka, laž*.

< tur. *palavra* »podvala, varka, laž« (turski argo) < španj. *palabra* »koji mnogo govori«.

pāldum m (pers.) 1. *kajiš od sedla koji je provučen ispod konjskog repa i zadržava sedlo da ne klizi naprijed, na konjski vrat*.

2. *kožni ili platneni pojas kojim se steže kila da ne ispada*.

3. *fig.: »udariti nekom paldum« znači: podvaliti nekom nešto*.

< tur. *pāldim* < pers. *pāldūm*, tačnije: *pārdūm*.

pāloš, pālošina, isto što i pála (v.).

palúze, n i palúza f (pers.) *vrsta kompota koji se pravi obično od trešanja, višanja, kajsija, ribizli i sl., a začinja se razmućenom nišestom, usljed čega je gušći od običnog kompota*.

< tur. *palúze* < pers. *pālūde*, bukv.: »cijeden, pročišćen«.

pàmuk *m* (pers.) *pamuk*, *Gossypium*.

< tur. *pamuk*, *pambuk* < pers. *penbe* »pamuk«.

V. *pamukli*, *pamuklija*.

pamukli, indecl. adj. (pers.-tur.) *pamučan*, od *pamuka*. — »pa obuče pamukli košulju« (Vuk III 356).

< tur. *pamuklu*, v. *pamuk* + tur. suf. *-lu*, *-li*.

pamuklija *f* (pers.-tur.) 1. *gornja odjeća naložena pamukom*.

2. *jastuće u što se beba zamota*.

< tur. *pamuklu*, v. *pamukli*.

pānadūr, -ūra *m* (grč.) *vašar*.

< tur. *panayır* »vašar« < grč. *panēnirion*.

pāndža i **pāndža** *f* (pers.) *šapa*, *kandža*, *kukasti nokti ptice grabljivice*, *mačke* itd. — »a sivi je soko doletio, / pa pāndža ma guju prihvatio« (K. H. I 273).

< tur. *pençe* < pers. *penge* »pesnica« (< pers. *penğ* »pet« + pers. suf. *-e*).

V. *panožati* se.

pāndžati se, *grebati se*.

Izv. od *pandža* (v.).

pānta, **pājānta** (pl. *pānte*, *pājānte*) *f* (pers.) *letva*, *žioka*, *soha* ili *gredica koja*, *postavljena horizontalno*, *služi za spajanje rogova na kućnom krovu*, *za sušenje mesa ili kukuruza na dimu*, *za vješanje veriga ili za kokošje sjedalo u kokošinjaku*. — »Pusti pijevca na grede, / a on će i na pante« (Nar. bl. 149).

< tur. *payvand* < pers. *paywand* »veza, spona«.

papāgaj, **papāgan** *m* (tal.) *papiga*. — »sahat nosim da de ne zadocnim, / papagana da me razgovara« (Muz. zap. Inst. 2647).

< tur. *papağan* (u pers. *bağā*) < tal. *pappagallo*.

pāpaz, **pāpazin** *m* (grč.) *pop*. — »dobavio starog papazinu, / što će curi vjeru prevrnuti« (S. B. IV 64); »Igumane, jedan papazino« (Vuk IV 96).

< tur. *papas*, *papaz* < grč. *páppas*.

V. *pāpaz-čevab*, *papazjahnija*.

pāpaz-čēvāb, -āba *m* (grč.-ar.) *čevab* od *sitno izrezane brave-tine*.

< tur. *papas kebabi* »popovski čevab«, izft., v. *kompon*, pod *papaz* i *čevab*.

papazjāhija, **papazjānija** *f* (grč.-pers.) *vrsta jela: vareno meso na specijalan način pripremljeno sa lukom, peršunom i uljem*. < tur. *papas yahnisi* »popova jahnija«, izft., v. *kompon*, pod *papaz* i *jahnija*.

pāpte, v. *pašte*.

paprikāli, indecl. adj., *papren*.

Hibr. r.: naše *paprika* i tur. suf. *-li*.

pāpuča, pl. **pāpuče** *f* (pers.) 1. *vrsta plitke otvorene kožne obuče koja se nosi u kući*. — »na nogam' mu mestve i papuč« (K. H. I 51).

2. *dio karoserije tramvaja ili automobila na koji se staje nogom pri ulazu u kola, kao stepenik*.

< tur. *papuç*, *pabuç* < pers. *pāpūš* »papuča«, slož. od *pā* »noga« i pers. *pūš*, prez. osn. od inf. *pūšiden* »pokriti« dakle: »nogopokrivač«.

V. *papuçar*, *papučluk*, *papuđija*.

pāpučār, -āra *m* 1. *zanatlija koji pravi papuče*.

2. *fig.: onaj koji je podložan svojoj ženi, koji se boji žene*.

Izv. od *papuča* (v.).

papučlija

papučlija, v. papudžija.

papučluk *m* (pers.-tur.) *prostor kod ulaznih kućnih ili džamij-skih vrata gdje se obuća skida, kao i drvena polica za cipele postavljena na tom prostoru.*
< tur. *papučluk*, v. *papuča* + tur. suf. *-luk*.

papudžija, papučija, papučlija *m* (pers.-tur.) *zanatlija koji izrađuje papuče.* — »Da upitam papučliju, / Šije li mi pašmagice« (Vuk V 387).
< tur. *papuču* i *papuču*, v. *papuča* + tur. suf. *-ču*, odnosno *-lu*.

pāra *f* (pers.) 1. *novac.*

2. *novčić.* — »l'jepog Peru, p a r u carevicu« (M. H. X 46).

3. *četrdeseti dio groša.*

4. *stoti dio dinara.*

< tur. *para* < pers. *pāre*.

V. *parali, paraliija, parasuz.*

paračesik, na paračesik, *adv.* (pers.-tur.) *na parčeta, na dije-love; ne odjednom nego malo pomalo.*

< tur. *parekesik* »odsječen komadić« < pers. *pāre* »komad« i tur. *kesik* »odsječen«.

paradžik, paračik *m* (pers.-tur.)

1. *komad, komadić; komadić grede ili otpatka od tkanine.* — »koja ga udari s jednim komadom iliti paračikom u glavu« (Kočić 128).

2. *U Hercegovini arpadžiku ka-žu paradžik.*

< tur. *parecik* < pers. *pāre* »komad« + tur. *demin. suf. -cik*.

parāli, *indecl. adj.* (pers.-tur.) *imućan, dobrog stanja.*

< tur. *parah*, v. *para* + tur. suf. *-li*.

parālija, pārālija, parājlija, *m* (pers.-tur.) *onaj koji ima mno-*

go novaca. Odatle prezimena: Parālija i Parālović.

< tur. *parah*, v. *parali*.

Parālija, Parālović, v. *paraliija*.

parampārče i pārampārče, *zb. im.* **pāramparčād** (tur.-pers.) *sitni komadići, mali djelići; kaže se: »udari čašom o pod i ona ode u paramparčad«.*

< tur. *param parča, parim par-ča* < tur. *param, pirim* »komadić« i pers. *pārče*, v. *parče*

parāsuz *m* (pers.-tur.) *onaj koji je bez novaca, kokuz.* — »... što su ih kupili na oku od kaka učitelja ili suplenta parasu-za« (Zembilj II 17).

< tur. *parasız*, v. *para* + tur. suf. *-sız* »bez«.

parāvān, -āna *n* (franc.) *pomoćni drveni zaklon koji se stavlja kod uličnih vrata sa unutrašnje strane u avliji, kako se ne bi vidjelo u avliju kad se vrata otvore; zaklon uopšte (napr. paravan kod peći itd.).*

< tur. *paravan, paravana* »za-klon« < franc. *paravant*.

parazlāma *f* (pers.) *prsten ili ka-rika, kao okov za učvršćenje, na puščanoj cijevi ili na dršku sablje, noža ili čakije.* — »pa-razlama od trideset dukata. / na kojoj je dvanaest slova« (Vuk IV 247).

< tur. *parazvana* < pers. *berāzwān* »sastavljač, spojač« < pers. *berāz*, prez. osn. od *berāziden* »sastaviti, spojiti« + pers. suf. *-wān*.

pārčati, parčētati, komadati.

Izv. od *parče* (v.).

pārče *n* (pers.) *komad; komadić, djelić.*

< tur. *parča* < pers. *pārče*.

V. *parčati, isparčati, rasparčati.*

parlāisati (pogr. *sarlāisati*), *-išēm svijeltiti, sjajiti se.* — »Sve po

njima dragi kamenovi, / Iz njih modri biju plamenovi, / Sar-laišu niz dilber divojku», »Sar-laiše kako žarko sun-ce« (M. H. IV 547, 249).

< tur. *parlamak* »svijetliti, sjajiti se«.

V. *parlak*.

parlak *m* (tur.) *lak*, *sjajna koža*.

< tur. *parlak* »sjajan« < tur. inf. *parlamak* »svijetliti, sjati se«.

parmak *m* (tur.) *grubo otesana daska ili izrezana letva koja služi za ogradu*. — »na par-ma-ke naslonila dojke« (M. H. III 272).

2. *prst*. Od ovog su došla pre-zimena: *Parmaković* i *Altiparmaković* (tur. *alti parmak* »šest prsta«).

< tur. *parmak*.

V. *parmakluk*.

parmakluk *m* (tur.) *ograda od parmaka*. — »po hendech i po parmaklucih« (M. H. III 319).

< tur. *parmakluk*, v. *parmak* + tur. suf. *-lik*.

Parmaković, v. *parmak*.

partokal, **portokal**, **prtokal** *m* (lat.) *narandža, orange, Citrus aurantium L.*

< tur. *partokal* »narandža, proizvod iz Portugala« < lat. *Portus Cale*, ime rimske luke. V. *partokali*.

partokali, indecl. adj. (lat.-ar.) *narandžaste boje, boje kao narandža*.

< tur. *partokali*, v. *partokal* + ar.-pers. adj. suf. *-ī*.

pasjäluk *m* (srp. hrv.-tur.) *pasja čudljivost, provođenje hirova*. Hibr. r.: sa tur. suf. *-luk*, *-lik*.

pasmändžija, v. *pasvandžija*.

păstrma *f* (tur.) *suho bravije me-so*. — »od pastrme napravio vrata, od sudžuke baglame« (Bilten I 118); »... te je tako da svaka kuća ostavljala i pastrme i voća za zimu« (Miodrag. 227).

< tur. *pastrma*, *basdırma*, part. od inf. *bastırmak*, *basdır-mak* »pritisnuti«.

pasvandžija, **pasmändžija**, **pasvëndži** *m* (pers.-tur.), *noćni čuvar čaršije, noćobdija*. — »Umorni pasvandžije (noćobdije) koji su cijelu noć šetali po čaršiji od magaze do magaze i opipavali teške katan-ce čuvajući tako svjetsko dobro od lopova i vatre...« (Colak. 12); »Aman dermandži, ej kuzum pasvandži« (GZM 1907 409).

< tur. *pasvançi*, *pasbançi* < pers. *pāsbān*, *pāswān* »noćni čuvar« + tur. suf. *-çi*.

paša *m* (tur.) *titula visokih dostojanstvenika i vojnih lica osim u duhovnoj hijerarhiji; rang generala. Uvijek se stavlja iza imena*. — »ferman dođe paši Šahin paši« (K. Hörm. I 13).

< tur. *paša*, prvobitni oblik *baša*.

V. *pašalija*, *pašaluk*; *Pašan*, *pašovati*.

Paša, v. *Pašana*.

pašalija, **pašajlija** *m* (tur.) *pašin čovjek, čovjek u službi paše*. — »Do tad bio Osman pašalija, / a od tada Osman-paša carski«, »namah paše pašalije viču« (M. H. III 64, 428); »porobiti vlahinje devojke, / a oženit mloge pašajlije« (Vuk IV 102).

< tur. *paşalı*, v. *paša* + tur. suf. *-lı*.

pašaluk *m* (tur.) 1. oblast kao područna teritorija jednog paše. — »Hoćeš, sine, Bosnu pašaluka«, »tad začulo sedam pašaluka« (K. H. I 77, 224). — Bosna je postala pašaluk 1583. godine.

2. zvanje paše. — »izvadiću tebi pašaluka« (K. H. I 179). < tur. *paşalık*, v. paša + tur. suf. -lik.

Pašan, Pašo, Pašukan, *musl. muško ime*.

Izv. od paša (v.).

Pašana, Paša, Pašija, *musl. žensko ime*.

Izv. ž. rod od paša (v.).

pašanci, v. badžanak.

pašenog, v. badžanak.

Pašija, v. Pašana.

pašmaga (pačmaga), bašmaka *f* i **pašmag, bašmag** *m* (tur.) *vrsta lake cipele; papuča*. — »Pruži care desnu nogu svoju, / Da te Miloš ljubi u pašmagu« (M. H. I 282); »Ona ide gore u čardake, / pa udara pašmago u vrata« (Vuk I 268); »sama gola u košulji tankoj, / sama bos, u pačmage žute« (Vuk I 496); »bi l' joj none za pašmake bile« (M. H. III 214). < tur. *başmak, paşmak* »obuća«.

V. pašmagić, pašmagdžija.

pašmagdžija, pašmakčija, bašmagdžija *m* (tur.) *obućar, odnosno papučar, koji pravi pašmage*.

< tur. *başmakçı, paşmakçı*, v. pašmaga + tur. suf. -çi.

pašmagić *m* (tur.) *laka cipelica, papučica*. — »Da upitam papučiju, / Šije li mi pašmagiće« (Kreš. Čizm. obrt. 133). Deminitiv od *pašmag*, v. pašmaga.

Pašo, v. Pašan.

pašovati, -ujem (pašovanje), *vršiti vlast paše; živjeti kao paša*. — »i ukide Omer pašovanje« (K. H. I 164).
Izv. od paša (v.).

Pašukan, v. Pašan.

pâtisati, zastati, prestati, smiriti se, umuknuti. — »Puška puca, nikad ne patiše« (M. H. IV 165); »Puška plamti, nikad ne patiše« (K. H. III 376). Vjerovatno < tur. *batmak* »zaći, izgubiti se, pasti, propasti« itd., kao što je i batisati (v.) nastalo od ovog tur. glagola.

patlidžan *m* (pers.) *patlidžan, paradajz, Solanum lycopersicum L.*
< tur. *patlıcan* < pers. *bâdin-ğân*.

V. mor-patlidžan.

patrolđžija *m*, *stražar, član patrola*.

Hibr. r.: našoj riječi *patrola* dodan tur. suf. -ci (č. dži).

pavtaliija, v. paftaliija.

pavte, v. pafte.

pazār, -ára *m* (pers.) 1. *pijaca; pijaćni dan*; »Pošetao čelebija Mujo, / po novome stolačkom pazaru« (Sevd. 154); »Više je jagnječih koža na pazaru nego ovčijih« (Vuk, Posl. 36).

2. *kupoprodaja, trgovanje; promet, novac od trgovačkog prometa*. — »Obavještavaju se komitenti da će filijale Narodne banke u NR BiH raditi na šalterima dana 8. novembra 1962. g. i poslije podne, radi prijema pazara« — Služba društvenog knjigovodstva (»Oslobodjenje« Sarajevo 27 XI 1962.).

< tur. *pazar* < pers. *bâzār*.

V. pazar-bula. pazarija, pazariste, pazariti, pazarluk.

pāzār-būla f (pers.-tur.) *trgovka*.

— »Njima vele tri Turčina mlada: / pazar-bule ne soľte smokava« (K. H. II 512). Sloz. od pazar (v.) i bula (v.), tj. žena koja pazaruje, trguje.

pāzarija f (pers.) *roba izrađena za tržište, konfekcija, slaba roba (u odnosu na »smarlamu«)*.

— »s obzirom na kvalitete proizvoda, radili su pazariju, tj. proizvode opće potrošnje, i smarlamu, proizvode po naruđbi« (Kreš. Čizm. obrt 138); »Bilo je terzija koji su radili samo smarlamu, tj. po naruđbi, a bilo ih je, koji su radili samo pazariju (konfekciju« (Kreš. Esnafı 165); »Poručen samar, izrađen po meri, je roba »smarlama«, a samar napravljen za prodaju kome bilo je roba »pazarija« (GZM 1958 109).

< tur. *pazari*, v. *pazar* + ar.-pers. adj. suf. -i.

pazārīšte n, *mjesto gdje se održava pazar, pijaca*.

Izv. od pazar (v.).

pazariti, -im, **pazarivati**, -ujēm, 1. *prodati ili kupiti; prodavati ili kupovati; pogoditi (pogađati se) o kupnji ili prodaji*. — »kako smo sile ovde pazariti« (M. H. III 560).

2. *trampiti*. — »Ne moj mi se sine prevariti, / Ja l' prodatali pazariti« (Petran. 430).

3. *promijeniti, izmijeniti*. — »Da bi curi veru pazarili«, »Što si, sine, čehru pazarijo / potavnijo ka' panj na planini?« (Lord 234, 235).

Izv. od pazar (v.).

pazārluk m (pers.-tur.) *kupovina i prodaja, promet, pogodba o kupovini ili prodaji*.

< tur. *pazarlık*, v. *pazar* + tur. suf. -lık.

pāzija f (tur.) *vrsta zelja žutkaste boje*. — »Zeleni se pazija, mene prosi kadija« (I. Z. III 66).

< tur. *pazi*.

pāzuho n (pers.) *pazuho*.

< tur. *bazu* »mišica, ruke« < pers. *bāzū* »ruka«.

pēča f (tur.) 1. *koprena na licu, komad crnog tankog platna kojim su muslimanke pokrivale lice kad izlaze na ulicu u feredži ili u zaru; starinske peče koje su se nosile uz feredžu bile su opletene od tanke konjske strune*. — »meće peču, ogrće feredžu« (M. H. III 67).

2. *konjska obrazina sa otvori-ma za oči; često se tako zove i konjsko čelo na koje se stav-lja peča*. — »Zlatna peča čelo pritisnula, / niz nju kita dva-est i četiri« (K. H. II 307); »Pri-de ona Mehinu dorinu, / pri-grli ga, u peču poljubi« (M. H. III 560).

< tur. *peče*.

pēča f (pers.) *čovječuljak, male-na rasta čovjek*. — »Danile je stasa malenoga, mala peča, al' je ognjevita« (Vuk VIII 405); »Kolišna peča, a koliki skok« (nar. posl.).

< tur. *peče* < pers. *peče* »mla-dunče; dijete«.

pēder m (pers.) *otac*.

< tur. *peder* < pers. *peder*.

pēblić m (pers.-srp. hrv.) *pero na čelenci ili na kakvoj grani žen-skog nakita*. — »na dva kraja dva pehlića zlatna« (M. H. III 510).

Naš deminitiv od tur. *pehlû* »rebro; strana« < pers. *pehlû* »strana«.

pehlivān, pelivān, -āna m (pers.) *artist na žici, akrobata na žici ili na užetu*. — »Dva pehli-

pehlivánluk

v a n a na jednom užetu igrati ne mogu« (Nar. bl. 48); »Pehlivanu Savu preletjeli, / u petak su Gradiškome došli, / u subotu teneffe penjali« (Vuk I 467).

< tur. *pehlivan* »artist, akrobata; junak« < pers. *pehlewān*, *pehluwān*.

V. *pehlivanluk*.

pehlivánluk, pelivánluk *m* (pers.-tur.) 1. *artistička ili akrobatska vještina, zanimanje*.

2. *fig.: đavolstvo, vlagoljanstvo*.
< tur. *pehlivanluk*, v. *pehlivan* + tur. suf. *-lik*.

pehrišćija *m* (pers.-tur.) *onaj koji drži dijete*.

< tur. *pehrizçi*, *perhizçi*
< pers. *perhiz* »dijeta« + tur. suf. *-çi*.

pehriziti se, držati dijete.

Izv. od *pehriz* < pers. *perhiz* »dijeta«.

peik, v. *pejik*.

pějdā (pějdāh) bití, izbiti, pojaviti se. — »Pejdah k'o baba na kahar« (nar. posl.).

< tur. *peyda* »prisutan, očevidan, jasan« < pers. *peydā*.

pejgāmbēr (penjgāmbēr) m (pers.) (božji) *vjesnik, (božji) poslanik*.

< tur. *peyamber* < pers. *peygāmbēr*, bukv. »koji nosi (božju) vijest«, tj. »glasnoša« (pers. *peygām* »vijest« i pers. *-ber*, prez. osn. od inf. *burden* »nositi«).

pejgāmbēr - čiček, pejgāmbērčič m (pers.-tur.) *đurdica, Convalaria majalis* L.

< tur. *peyamber çiçeği* »pejgamberski cvijet«, izft., v. kompon. pod *pejgamber* i *čiček*.

pějik, peik m (pers.) *glasnik, kurir, ulak; fig.: brz, okretan*. —

»Pleća su mu kano u pejika, / ruke su mu kano u berbera« (I. Z. III 173); »Bazerdani biser prenizuju / Peik Ibro kalem zarezuju« (Vuk V 497).

< tur. *peyk* < pers. *peyk*.

pěk, adv. (tur.) *vrlo, veoma, dosta*.

< tur. *pek*.

V. *pekala, peke, pek munasib*.

pěkālā, adv. i adj. (tur.-ar.) 1. *vrlo dobro, plaho*.

2. *školska ocjena u mektebu i medresi: vrlo dobar*.

< tur. *pek ālā* »vrlo dobar; vrlo dobro« < tur. *pek* »vrlo, veoma« i ar. *aalā*, elat. od 'āl ('ālin) »velik, uzvišen«.

pěkē! pěkī! interj. (tur.) *dobro! važi!* — »Kad platiš onaj dukat što si dužan, onda peki« (Ves. I 81).

< tur. *pek iyi* »vrlo dobar« (tur. *pek* »vrlo, veoma« i tur. *iyi* »dobar«).

pěkmez m (pers.) *uvareni sok od jabuka, krušaka, šljiva ili kojeg drugog voća*. — »i jajušu skuhati i pekmezom zaliti« (I. Z. I 174).

< tur. *pekmez* »uvareni voćni sok« < pers. *begmāz* »piće; vino«.

V. *raspekmeziti se*.

pěk munāsib, adv. (tur.-ar.) *vrlo umjesno, vrlo zgodno*.

< tur. *pek münasip* < tur. *pek* »vrlo, veoma« i ar. *munāsib* »srazmjeran, odgovarajući«.

peksijān, -āna, prljav, nečist, zamazan čovjek.

Izv. od *pesin*, *peksin* (v.).

peksimet, peksimit m (grč.) 1. *dvopek, dobro upечeni hljeb koji može dugo stajati da se ne pokvari*.

2. *mali domaći hljepčić koji se mijesi od bijelog brašna, mli-*

jeka, jaja i masla, sa kvasom ili germom. Prije pečenja pre-maže se ozgor jajetom i pospe čurekotom.

< tur. *peksimet* < pers. *peksi-mād*, *peksimāt* < grč. *paxamádion*.

pèksin, pèksinav itd. v. *pesin, pesinav* itd.

pèkšeš, v. *peškeš*.

pelivan, v. *pehlivan*.

pelte, -eta *n* (pers.) *slatko od soja iskuhane tunje u koji se naknadno dodaje šećer, Sulze*. — »Dones'te nam sutliju i pelte« (Nar. bl. II 258).

< tur. *pelte* < pers. *pālūde* v. *paluze*.

Pemba (pers.) *musl. žensko ime*. < tur. *Pembe*, žensko ime, osn. zn.: »ružičast« < pers. *penbe* »pamuk«.

pembe, penbe, indecl. adj. (pers.) *ružičast*. — »Protužila pembe - Amša: / Dertlija sam nego paša!« (Vuk I 397).

< tur. *pembe* »ružičast« < pers. *penbe* »pamuk«.

pëndžer i pëndžer, gen. *pëndžera m* (pers.) *prozor*. — »a pogleda dizdar sa pëndžera« (M. H. III 227); »Što će mene kula na pëndžere, / kad ja nemam ništa u tendžere« (Vuk, Posl. 361).

< tur. *pencere* < pers. *penğere*.

pëndžeta, gen. *pëndžetā i pëndžeta, g. pëndžetā f* (pers.) *pol-doni, potplate za cipele*.

< tur. *pençe* »pandža« < pers. *penğe* »pesnica«.

pëndeviš, pindëviš, -āša *m* (pers.-tur.) 1. *debelo crijevo od bravčeta*.

2. *vrsta jela: izreže se debelo crijevo zajedno sa lojem oko*

njega, zatim džigerica i drugi dijelovi unutrice bravčeta, pa se to poprži i služi kao meze uz piće.

< tur. *bungeviş* < pers. *būn* »crijevo od bravčeta« i tur. *geviş* »ono što bravče preživa; preživar«.

pëndži-dū, -ūta *n* (pers.) *pet i dva (izraz u igri tavlje)*.

< tur. *penc-ü dū* < pers. *penğ* »pet« i pers. *du* »dva«.

pëndžu-jêk m (pers.) *pet i jedan (izraz u igri tavlje)*.

< tur. *penc-ü yek* < pers. *penğ-u yek* (pers. *penğ* »pet« i pers. *yek* »jedan«).

pëndžu-sê, -eta *n* (pers.) *pet i tri (izraz u igri tavlje)*.

< tur. *penc-ü se* < pers. *penğ-ü se* (pers. *penğ* »pet« i pers. *se* »tri«).

penzevenk, penzevenkuša, v. *pezevenk, pezevenkuša*.

peracëndija f (pers.) *nešto razbacano, razasuto*.

< tur. *perakende* < pers. *perāgende* »razasut, rasturen«.

perāli, pērlī, indecl. adj. (srp.hrv.-tur.) *pernat, peran, s perima*. — »pa se fati perāli kandžije« (M. H. III 421); »No poteže perli buzdovana« (Vuk VI 68).

Hibr. r.: naše *pero* + tur. suf. -li.

pèrcin, ina *m* (pers.) *pramen ili čuperak kose na vrh glave ili na zatioku kod muškaraca; kika; kika na čelu u konja. Dugi perćini su se nosili savijeni u turu*. — »kroz kapu mu perćin ispanuo« (M. H. III 102); »Svom dorinu gleda po perćinu« (M. H. I 77).

< tur. *perçem* < pers. *perçem*. V. *perćinlija*.

perčinlija

perčinlija *m* (pers.-tur.) *muškarac koji ima perčin na glavi.* — »O moj dragi, sija perčinlija« (I. Z. Herceg. 27).

< tur. *perçemli*, v. *perčin* + tur. suf. *-li*.

pèrdāh, -āha *m* (pers.) *sjaj, politura.*

< tur. *perdah* »sjaj, politura«
< pers. *perdāht*, imenica od *perdāhten*, što pored različitih drugih značenja znači i: »uljepšati, nakititi«.

V. *perdašica*, *perdašiti*.

pèrdašica, *f* (pers.) *drvena daščica za glačanje maltera na zidu.* Izv. od *perdah* (v.).

perdašiti, *glačati, davati sjaj, uljepšavati, politirati* (*perdašiti malter na zidu, perdašiti kožu itd.*). — »Mahat je od javorovog drveta, do 20 cm dug, njim se moglo i perdašiti (polirati, glačati)« (Krešev. Čizm. obrt 120).

Izv. od *perdah* (v.).

pèrde, -eta *n* i **pèrda** *f* (pers.) *zavjesa, zastor na prozoru, na vratima ili na čemu drugom; veo; pregrada, zaklon.* — »Metnuli mu perdu na oči« (Vuk, Posl. 177).

< tur. *perde* < pers. *perde*.

V. *perdeta*, *operdati*.

pèrdeta, gen. *pèrdētā* (sing. **pèrde**) (pers.) *pregradica na onom dijelu muzičkih udarnih instrumenata (tambure, saza itd.) gdje se prstima pritišću žice.*

< tur. *perde* < pers. *perde* »ograda«.

perdel, **pergel** *m* (pers.) *drveni šestar.*

< tur. *pergel* < pers. *pergāl*, *pergār*.

perišān adj. i supst. (pers.) 1. kao pridjev: *nesreden, izmiješan, razbacan, raštrkan; neuredan.*

2. kao imenica: *srebrni nakit koji su nosile žene na glavi, kao neka vrsta čelenke.* »ispod grla do devet derdana, / a na glavi devet perišana«, »jedna glava, sedam perišana« (Vuk I 194, III 108).

< tur. *perišan* < pers. *perišān* »izmiješan, razbacan, zamršen«.

pèrli, v. *perali*.

Pèrtev, **Pèrtef** (pers.) *musl. muško ime.*

< tur. *Perte*, muško ime,
< pers. *per-tew* »sjaj, svjetlost«.

pèrvāz i **pèrvāz** *m* (pers.) *ograda, okvir, optok, okolica; drveni okvir za vrata ili prozore ugrađen u zid.*

< tur. *pervaz* < pers. *perwāz*, *perwez*.

V. *opervaziti*.

pèsin (**pèksin**) *m* (tur.-pers.) *prljav, nečist, zamazan čovjek.*

< tur. *pes*, *pis* »prljav, nečist« + pers. suf. *-in*. U tur. rječnici-ma nema potvrde za oblike: *pesin* i *peksin*, niti za *peksi*, ali je vrlo vjerovatno da je ova riječ preuzeta iz tur. narodnog govora, ili je formirana u našem jeziku od tur. *pes*, *pis* i pers. suf. *-in* po uzoru na tur. *çirkin* »ružan« < pers. *čirk* + pers. suf. *-in*, tur. *pešin* (*piš* + *-in*) itd.

V. *pesinav*, *pesiniti*, *pesinluk*, *zapesiniti*, *pis*, *pisluk*.

pèsinav (**pèksinav**), adj. *prljav, nečist, zamazan.*

Izv. od *pesin*, *peksin* (v.).

pèsiniti (**pèksiniti**) *prljati, zamazivati.*

Izv. od *pesin*, *peksin* (v.).

pesinluk (**peksinluk**) *m* (tur.-pers.) *prljavština, nečistoća.*

Izv. od *pesin*, *peksin* (v.). + tur. suf. *-lik*.

pěš m, pl. **pěšovi** (pers.) *presamićeni kraj na prsima u anterije ili džemadana; prednjica, skut.* < tur. *peş* < pers. *piš* »sprijeda; prednja strana«.

V. *pešlija*, *satar-pešlija*.

pěščir, v. *peškir*.

pěškeš, pěščeš (pěkšes) m (pers.) 1. *dar, poklon.* — »ako l', seko, ja pogibo amo, / pomeni me po pěškešu mome!« (Vuk II 296); »valja pěščeš ponijeti banu« (K. H. I 104).

2. »*pěškeš učiniti*«, »*na pěškeš dati*« = *pokloniti, dati na poklon.* — »Gdje je Ivo od zlata jabuka, / kome si je pěškeš učinio?« (I. Z. I 5); »pa mi poslo na pekšiš dorata« (F. J. I 216).

< tur. *peşkeş* < pers. *pişkeš*. V. *popeškešiti*.

pěškir, pěščir, -ira m (pers.) 1. *ručni otirač, ubrus, marama.* — »na jednoj se vodi umivala. / o jedan se pěškir otirala« (Vuk I 258).

2. *u narodu je peškir samo od pamučnog, lanenog ili kudelnog platna. Peškire od pamučnog platna seljaci upotrebljavaju za zamotavanje oko glave. I ženske kape za glavu nazivaju se peškiri. Dugački peškiri steru se oko sofre i zovu se sofraluk (v.).*

< tur. *peşkir* < pers. *pişgîr*.

pěškün, -üna m (pers.) 1. *okrugli mali stolić (štokrla) na kome se sjedi. Obično je izrađen od orahova drveta sa lijepim rezbarijama.*

2. *mali stolić koji se stavlja pod sofru.*

< tur. *peşkun* < pers. *piş* »sprijeda, naprijed« i pers. *kün* »sjediste, mjesto gdje se sjedi«, ili od pers. *kün*, prez. osn. od

inf. *kerden* »činiti, raditi, napraviti«.

pěšlija f (pers.-tur.) *džemadan ili anterija koja ima pešove (presamićene skutove).*

< tur. *peşli*, v. *peş* + tur. suf. -li.

pěštahta f (pers.) *vrsta starinske školske klupe: klupa koja se upotrebljava u starim mektebima; na njoj su se držale knjige i pisanke, a sjedilo se na podu.* — »pred njom stoji od zlata peštahta, / na peštahti tri nova čitaba« (Muz. zap. Inst. 2805); »kći mu Safija donese peštahtu i murecef, pa se on dao na posao« (Čolak. 23). < tur. *peštahta* < pers. *pištahte*.

pěštemāl, j, ālja m (pers.) *zastirač kojim se kupač zastire u hamamu; veliki peškir za brisanje poslije kupanja; pregača.* — »iznijeli krhli peštemalja« (K. H. I 226).

< tur. *peştemal* < pers. *puşt-māl*.

V. *peštemaljdžija*.

pěštemāljdžija m (pers.-tur.) 1. *zanatlija koji pravi ili trgovac koji prodaje peštemalje, havalije i druge potrebstine za hamam.*

2. *namještenik u hamamu koji izdaje kupcima peštemalje.*

< tur. *peştemalci*, v. *peštemal* + tur. suf. -ci.

pězevenk m, pezevenkuša f (pězevenk) (pers.) 1. *svodnik, kurvar; žena svodnica.*

2. *pokvarenjak.*

< tur. *pezevenk* < pers. *pāzenk*, »kurvar, svodnik«.

pihtije (piktije) f (pers.) *pače, drhtalice; aščijsko jelo koje se pravi izvarivanjem glavuše i*

pihtijati se

nogu bravčeta ili govečeta.

< tur. *pihti* < pers. *puḥti*
< pers. *puḥte* »kuhan«

V. pihtijati se, ispihtijati se.
spihtijati se.

pihtijati se (piktijati se), *zgušnjavati se prilikom varenja; na slaboj vatri postepeno se dopeći.*

< tur. *pihti* »ono što je zgusnuto« < pers. *puḥte* »kuhan«.

pijāde, gen. *pijādē m* (pers.) *pješak, vojniki-pješak.* — »sve atlije da nema pijade« (K. H. II 165). *Od ovog je došlo prezime Pijāde.*

< tur. *piyade* < pers. *piyāde*.

Pijāde, v. *pijade*.

pijāndžija, pjāndžija m (srp. hrv.-tur.) *pijanica.* — »A ne vali Kraljevića Marka: / U pivu je teška pijandžija« (Petrar. 523).

Hibr. r.: na našu riječ *pijan* dodan tur. suf. -ci.

piktije, piktijati se, v. *pihtije, pihtijati se.*

pilāv, āva (pilār) m (pers.) *1. jelo od gusto svarenog pirinča (pirinčev pilav), jerišta (jerišni pilav), ili bungura (bungurni pilav).* — »U varen pilav ne treba vodu sipati« (Vuk, Rječnik); »Nato, šćeri, šta ćemo večeri? / Majko mila, bijela pilava« (Muz. zap. Inst. 2286). *2. svadba (nazvana po tome što je u nekim krajevima pilav glavno jelo na svadbi).* — »Oženise Bojičić Aliju, / i pilav mu dobro propratiše« (K. H. II 435).

< tur. *pilāv* < pers. *pilāw, pelāw.*

piljār, -āra m (pers.) *zeleničar, povrćar.*

Vjerovatno < tur. *pilever* < pers. *pilewer* »trgovac — sitničar« (pers. *pile* »torba, keša« + pers. suf. -wer).

pintihāmiz, -īza (tur.-ar.) *veliki škrtac, veliki tvrdica.*

< tur. *Pinti Hamid*, ime jednog bogatog trgovca u Istanbulu koji je, prema tur. istoričarima, bio savremenik sultana Mehmeda II Fatiha (osvajaća Carigrada). Nadimak »Pinti« dobio je usljed toga što je bio poznat po svojoj škrtosti (tur. *pinti* »škrtac« i *Hamid*, lično ime).

pir, -ira m (pers.) *starješina jednog derviškog reda; starješina, duhovni vođa jednog esnafa.*

< tur. *pir* < pers. *pir*, osn. zn.: »starac«.

V. *piru-fani, piru-ihitar.*

pirinač, -nča, pirinč (pirnič) m (pers.) *riža.* — »Ona jede pirnič — pilav a plače« (GZM 1907 406).

< tur. *pirinç* < pers. *pirinğ, birinğ, pereng.*

pirinč, pirindž (pirnič) m (pers.) *žuta bronza.* — »Mujo kulu sejir učinio: / pokrivena tučom i pirinčom« (K. H. II 95); »Na kojoj je dvanaest šibala, / A na svakoj puce od pirindža« (Petrar. 80); »pirinč-uzengija« = uzengija od žute bronzе: »Utegni ga sedmeri kolani, / Pripni njemu pirinč-uzengije« (M. H. I 205).

< tur. *pirinç* < pers. *pirink* »žuta bronza«.

pirjān, -āna m (pers.) *vrsta jela: džigerica pripremljena sa rižom; zajedno pripremljen krompir, riža i meso.*

< tur. *piiryan* < pers. *biryān* »čevab«.

V. *pirjaniti, spirjaniti.*

pirjāniti, *kuhati* (»dinstati«) *isjeckanu džigericu ili isjeckano meso sa džigericom tako dugo dok mast ne savri.* — »janje peci, a tuku pirjani« (Vuk IV 96).

Izv. od *pirjan* (v.).

pirilit m, **pirilitānje n**, *utkane šare na platnu otkanom na stanu; zove se i provlaka.*

< tur. *pullu, purlu* »populan, nagizdan, ukrašen« (v. *puli*).
V. *pirlituša*.

pirlituša f, *haljina, odjeća sa pirlitom (utkanim šarama).* — »Šalaj moja pirlituša džoka« (Muz. zap. Inst. 1835).

Izv. od *pirilit* (v.).

piróze, -eta *n* i **pirüz**, -úza *m* (pers.) *dragi kamen zelenkasto-plave boje, tirkiz; upotrebljava se kao nakit.*

< tur. *piruze, firuze* < pers. *pirúze*.
V. *pirozi*.

pirózi, indecl. adj. (pers.) *zelenkasto-plave boje kao dragi kamen piroze.*

< tur. *piruzi, firuzi*, v. *piroze* + ar.-pers. adj. suf. -i.

piru-fāni, indecl. adj. (pers.-ar.) *sasvim star i oronuo.*

< tur. *pir-i fani* < pers. *pir* »starac« i ar. *fānī* »prolazan«.

piru-ihitjār, -ára *m* i adj. (pers.-ar.) 1. *kao imenica: čovjek u dubokoj starosti.* — »Sve pokupi' ludu hadžamiju, / Sve s' učine piru ihtijare« (Lord 190).

2. *kao pridjev: veoma star.*

< tur. *pir-i ihtijār* < pers. *pir* »starac« i ar. *ihitjār*, v. *ihitjār*.

pis, adj. (tur.) 1. *pogan, prljav, nečist; »pis mile« = pogani stvor.*

2. *fig.: rdav, nevaljao.*

< tur. *pis* »prljav, nečist«.

V. *pisluk*.

pisluk m (tur.) *prljavština, nečistoća.*

< tur. *pislik*, v. *pis* + tur. suf. -lik.

pišmān biti, **pišmān se učiniti**, *pokajati se; odustati od neke nakane, od sklopljene pogodbe itd.* — »Borme češ se pišman učinjeti« (Lord 235).

< tur. *pišman* < pers. *pešmān*.

V. *pišmaniti se*, *pišmanluk*, *po-pišmaniti se*.

pišmániti se, *kajati se.*

Izv. od *pišman* (v.).

pišmánluk i pišmānluk m (pers.-tur.) 1. *kajanje, pokajanje; odustajanje od ugovora, odustajanje od namjene.*

2. *naknada koju plaća onaj ko je odustao od ugovora.* — »Preduzeće B zadržava sebi pravo odustanka od ovog predugovora od 3. oktobra o. g. Odustane li preduzeće B od ugovora obavezuje se isplatiti preduzeću A na ime pišmanluk a Din...« (obrazac u »Priručniku sudske prakse i pravne literature«, izdanje »Savremene administracije«, Beograd 1959).

< tur. *pišmanluk*, v. *pišman* + tur. suf. -luk.

pišürma f (tur.) *naknada, cijena koja se daje pekaru za pečenje hljeba, pite ili mesa u pekari.* < tur. *piširme*, nom. action. od inf *piširmek* »peći, ispeći«.

pita f (grč.) *vrsta jela koje se pavi od jufki i raznog drugog prehrambenog materijala. Ima slanih i slatkih pita. Slane su pite: sirnica, zeljanica, burek, krompirača, tikvenjača itd. Slatke pite su: baklava, jabu-*

pjândžija

kočača itd. Pita je »polagana«, ako se jufke polažu u tepsiju a ne savijaju, a pita »u gužve« ili »gužvalija« je ako se jufke savijaju. — »Kakvu ko pitu želi jesti, onake i jufke razvija« (Vuk. Posl. 125).

< tur. *pite*, *piđe* < grč. *pētta*.

pjândžija, v. pijandžija.

põarčiti, v. poharčiti.

poásiti se, poasijati se (pohásiti se, pohasijati se) posiliti se, ponijeti se, objestan postati.
Izv. od asi. *asija* (v.).

põbaška, adv., napose, odvojeno.
Izv. od *baška* (v.).

pobatáliti (se), pokvariti (se).
Izv. od batal. *bataliti* (v.).

pobiberiti, posuti jelo biberom, začiniti biberom. — »što je slano, neka pobiberi« (Ašikl. 103).
Izv. od *biber* (v.).

pobudáliti, poluditi.
Izv. od *budala* (v.).

pobúdaviti, upljesniti se, opaukati se. — »kroman je momcim' dodijao, / a tajin se vas pobúdavio« (I. Z. III 2).
Izv. od *buđav* (v.).

pobúlití, pobúlití se, pokriti glavu (pokriti se) šamijom ili šalom, tako da se krajevi presamite pod bradom i samo lice ostane nepokriveno, tj. pokriti se kao što se búla pokriva.
Izv. od *búla* (v.).

počalákati, v. čalakati.

počekícati, 1. poudarati klince čekićem.

2. poudarati šumskim čekićem znakove na posječena drva, kako bi se znalo da su drva posječena s dozvolom šumara.
Izv. od čekić, čekićati (v.).

põćufuriti se, napustiti islamsku vjeru, postati ćafir.
Izv. od ćufur (v.).

põćurčiti, ogrnuti. — »Kad mlađi ljudi idu ljeti crkvi, ne oblače koparan, već ga samo »poćurče« (ogrnú). (GZM 1954 102).

Izv. od ćurak (v.).

podíkatiti, ponastojati, potruditi se.

Izv. od *dikat*, *dikatiti* (v.).

podkúvetiti se, v. potkuvetiti se.

podrúmdžija m, podrumar. — »viknu slugu, trči podrumdžija« (Vuk II 220).

Hibr. r.: na riječ *podrum* dodan tur. suf. *-ci* (č. *dži*).

põdoniti, udariti donove (potplate) na cipele.

Izv. od *don* (v.).

poeglénisati, -išēm, porazgovarati se.
Izv. od *eglen* (v.).

pogàjretiti, potruditi se, uznastojati.

Izv. od *gajretiti* (v.).

pogánčer m, onaj koji pogani, koji prlja.

Hibr. r.: na riječ *pogan* dodan pers. suf. *-ker* (*-kār*, *-gār*)

pogánluk i pogánluk m, prljavština.

Hibr. r.: na riječ *pogan* dodan tur. suf. *-lik*, *-luk*.

pohambirati, povezati ljude ili životinje u jedan red, jedan do drugog; povezati konje jularima da idu u povorci jedan za drugim.

Izv. od *hambir* (v.).

põhapsiti, pòhavsiti, pozatvarati, staviti u zatvor. — »Da sam Bog do paša od Mostara, / da

- pohavsim momke po Mo-
staru« (Ašiki. 61).
Izv. od hapsiti (v.).
- pòharčiti (pòarčiti), potrošiti.** —
»skup će harać na njih udariti.
ma sve svoje poharčio
blago« (I. Z. II 13): »da ga ar-
čim, poarčit ne mogu« (M.
H. I 422).
Izv. od harčiti (v.).
- pohásiti se, pohasijati se, v. poa-
siti se, poasijati se.**
- pòhavsiti, v. pohapsiti.**
- pohesábiti, pomisliti.** — »Po he-
sabit Moskova kraljica.
da j' udrila butum carevina«
(K. H. I 74).
Izv. od hesabiti (v.).
- poináđiti se, posvadati se; polju-
titi se.**
Izv. od inaditi se (v.).
- pøjágmiti i pøjagmiti, razgrabiti.
pokupiti na brzinu.**
Izv. od jagma, jagmiti (v.).
- pøjágmiti se i pøjagmiti se, pooti-
mati se o nešto ko će prvi do-
grabiti.** — »u avliji pa se po-
jagmiše. / od Alije konja
ujagmiše« (M. H. III 368).
Izv. od jagma, jagmiti (v.).
- pojarámaziti se, postati jaramaz,
pokvariti se.**
Izv. od jaramaz (v.).
- pokájmačiti, politi kakvo jelo
kajmakom.**
Izv. od kajmak (v.).
- pokaldrmisati, -išēm, pòkaldrmi-
ti, -im, postaviti kaldrmu, po-
pločati.**
Izv. od kaldrmisati, kaldrmiti
(v.).
- pokálemiti, navrnuti, oplemeniti
više voćaka.**
Izv. od kalem, kalemiti (v.).
- pòkauriti se, pokrstiti se.**
Izv. od kaur, kauriti (v.).
- pomatúhiti, pomatúšiti, pomatú-
viti, oslabiti u pameti zbog sta-
rosti.**
Izv. od matuh, matuhiti (v.).
- pomeremátiti, popraviti.**
Izv. od merematiti (v.).
- pòmunásib, adv., prihvatljivo,
povoljno, prikladno.**
Hibr. r.: v. munasib + naša
prep. »po«.
- popěškešiti, popěšćešiti, poklo-
niti, obradovati.** — »Osobito
sad, kako joj je popeške-
šio od zlata slobodu...«
(Zembilj III 45).
Izv. od peškeš, pešćeš (v.).
- popišmániti se, pokajati se, odu-
stati od nečega promijenivši
mišljenje.** — »pa se Selim opet
popišmani« (K. H. I 379).
Izv. od pišmaniti se (v.).
- pòpulān, adj., ukrašen pulama
(žutim kolutićima od kovine)
ili kakvim drugim gizdavim
stvarčićima od kovine.** — »pa
na glavu populanu šavku«
(K. H. I 327).
Izv. od pula (v.).
- porefēnati se, zajednički po gla-
vama snositi kakav trošak; po-
rezati se između sebe pa pla-
titi.**
Izv. od refena (v.).
- poresiditi, brisati, poništiti, izrav-
nati kakav dug; žrtvovati.**
< tur. *resid* »brisanje nekog
duga nakon izmirenja« < pers.
resid, perf. od inf. *residen* »sti-
ći, prispjeti«.
- porēđđžija m (srp. hrv.-tur.) po-
reznik.**
Hibr. r.: na našu riječ porez
dodan tur. suf. -ci (č. dži).
- portokal, v. partokal.**

posefiti

pòsefiti, pogriješiti, zabuniti se, pomesti se u računanju ili mišljenju.

Izv. od sefiti (v.).

poselámiti, pozdraviti.

Izv. od selam (v.).

postáčijsa m (srp. hrv.-tur.) onaj koji predvodi postat kad se kopaju, žanje itd.

Hibr. r.: našoj riječi »postat« dodan tur. suf. -çı (č. či).

postěcijsa, postěkijsa (pustěcijsa, pustěkijsa) f (pers.) uređena koža od bravčeta sa koje nije ostrižena vuna. Služi obično kao serđžada. — »pustekijsu svoju dobavio« (K. H. II 171).

< tur. pösteki < pers. pūsteki < pers. pūst »koža sa koje nije vuna ostrižena«.

pòstule f (tur.) laka plitka obuća. — »ven na noge naturi postule« (M. H. III 54); »lijepu Begzu po postulam' tuku« (F. J. I 220).

< tur. postal.

pòsuliti (se), pomiriti (se), izmiriti (se); naravnati (se), poravnati (se). — »Deder Hamza da se posulimo!« (K. H. II 559); »To rekoše, pa se posuliše« (Vuk, Rječnik).

Izv. od sul (v.).

posùnetiti, vršiti obrezivanje (sunset) više djece.

Izv. od sunet (v.).

posurědati se, v. posurijati se.

posurijati se, posurědati se, porědati se u red. u suru.

Izv. od sura (v.).

póša f (pers.) 1. vrsta stare vojničke kape u janjčara, slična turbanu ili saruku. — »U mog paše poša od sto groša, / a

dolama od sto sindžirlija« (Vuk V 363).

2. starinski kupovni šal na kockice, koji se zamotava oko fesa pa se tako napravi saruk. I danas ima starih ljudi u bosanskim selima koji zamotavaju pošu oko fesa. Najbolja i najskuplja je poša koja se uvozila iz Stambola. — »dade njemu pošu stamboliju« (M. H. III 325).

< tur. pušu < pers. pūš, prez. osn. od inf. pūšiden »pokriti«.

pòšašaviti, postati luckast, popustiti u rasuđivanju. — »Otkako si se rodio bio si bezobrazan, a pod starost si i pošasašavio« (Šol. I 79).

Izv. od šašav (v.).

potāmām i pōtamām (potāmān, pōtamān) adv. (srp. hrv.-ar.) sve potpuno, sve u redu, ništa ne manjka.

Hibr. r.: v. tamam + naša prep. »pod«: pod-tamam, pa potamam.

potāmāniti, zatrti, potpuno uništiti.

Izv. od tamaniti (v.).

potěcmil, potěkmil, adv. (srp. hrv.-ar.) potpuno, savršeno, uređeno. Kaže se: »sve mu potećmil«.

Hibr. r.: v. takmil + naš prep. »pod«: pod-tekml, pa potekml.

pòtekrār, pōtekār, adv. (srp. hrv.-ar.) iznova, ponova. — »Stani malo, Čaja-pašinice, / da ti jade potekar kažemo« (Vuk IV 321).

Hibr. r.: v. tekrar + naša prep. »po«.

potkajāriti se, podmiriti se, snabdjeti se; nahraniti se.

Izv. od kajariti (v.).

potkajtiti i potkajtiti, potpisati, podbilježiti. — »Zlatnim murom potkajtiti našu pravu« (Kočić I 381).

Izv. od kajtiti (v.).

potkusuriti, podmiriti, izravnati. Izv. od kusur (v.).

potkūvetiti se, ojačati se dobrom ishranom, okrijepiti se hranom. Izv. od kuvet (v.).

potūcati se, ići od nemila do nedraga, tumarati po svijetu, nalaziti se svugdje i gdje treba i gdje ne treba. Izv. od tucak (v.).

potur i poturica m, 1. poturčenjak, inovjerac koji je prešao na islam. — »Kad opazi potur-Ibrahima, / kahvedžiju buničkog dizdara« (M. H. III 439). Od ovog je nastalo prezime Pöturović.

2. seljak, prosti čovjek, čovjek iz naroda. — »Otur, potur (sjedi, seljače, ne der' opanaka, / ovdje nema za te djevojaka«; »Baška meso, baška džigerica, baška plemić, baška poturica«.

Nije jasan postanak i porijeklo ove riječi. Uglavnom postoje dvije pretpostavke: 1) da je ovo naša riječ, skraćena od *poturica*, *poturčenjak*, izvedene od inf. poturčiti se; 2) da je iskrivljenjem nastala od riječi *pataren* = bogumil. Za ovo drugo tumačenje, izgleda, da se opredijelio Dr Safetbeg Bašagić, kako se vidi iz njegovih rukopisnih bilježaka o turcizmima koje se nalaze u zbirci otkupljenih rukopisa Arhiva grada Sarajeva. Dr Aleksandar Solovjev, u svojoj raspravi »Nastanak bogumilstva i islamizacija Bosne« (Godišnjak Istorijskog društva BiH I 1949, str. 42), navodi izvještaj engle-

skog diplomate Riko-a iz 1670. g., u kome se Bosanci nazivaju »Potarima«, pa ukazuje da je riječ »Potar« nešto srednje između riječi »Patar — Pataren« i »Potur«.

U tur. jeziku *potur* ima ova tri značenja: 1) čakšire koje su uske u koljenima i nogama (< tur. *pot* »nabor u haljina«); 2) ospičav (v. »Söz derleme dergisi«); 3) po nekim pisanim istorijskim djelima turski istoričari Bosance nazivaju Poturima (»Sejahatnama« Evlije Celebije, sv. V str. 401–408). V. *pcture*, *poturlije*.

poture, pl. t., seljačka obuća, opanci. — »Hodi, dragi, otura, / nemoj derat' potura« (I. Z. IV 91).

Vjerovatno izv. od *potur* (v.).

poturlije, poture, poturice pl. t. (tur.) *seljačke čakšire ili šalvare slične širokim gaćama, pelengae.* — »Mor-čakšire poskidaje, / poturlije obukoše« (GZM 1907 113); »Na njemu su poturice, mislim dimije« (I. Z. II 42).

< tur. *potur* »široke čakšire sa naborima«.

poturica, v. potur.

poturice, v. poturlije.

pougursuziti se, postati ugursuz, zapustiti se, zanemariti se. Izv. od ugursuz (v.).

pozējtiniti, politi zejtinom. Izv. od zejtin (v.).

prangija f (franc.) mali top, mužar. — »Brže, brate na gornje tavane, / gdje leže gvozdene prangije, / prangijama podaj vatru živu« (K. H. II 15); »pa opali gvozdenu prangiu« (F. J. I 138).

prāsa

< tur. *frengi, firengi* »evropski, evropejski« < franc. *Franc* »Franak« + ar.-pers. adj. suf. -ī.

prāsa *f* (grč.) *pōr, praziluk, Allium porrum.*

< tur. *pirasa* < grč. *ampelos.*

pratidžija *m* (srp. hrv.-tur.) *pratilac.* — »a svatovim' dade pračidžije« (K. H. I 164). Hibr. r.: prez. osn. *prati* (od inf. *pratiti*) dodan tur. suf. -ci (č. dži).

predahārluk *m* (srp. hrv.-tur.) *gostinska soba.*

Hibr. r.: naša prep. »*pred*« i tur. *aharlık*, v. *ahar* + tur. suf. -lık.

predeverati, *preturiti preko glave* životne tegobe, preživiti neku nevolju.

Izv. od *deverati* (v.).

pređuzeli, indecl. adj. (srp. hrv.-tur.) *prelijep.* — »Gledala ga Jelena, / pređuzeli vlahinja« (Kurt I 167).

Hibr. r.: naša prep. »*pre*« i *duzel* (v.).

preiĉrāmli, indecl. adj. (srp. hrv.-ar.-tur.) *veoma dočekan, gostoljubiv.* — »Udbinjani preiĉramli Turci, / Sve na jafte svate pojagmiše« (M. H. IV 74). Hibr. r.: naša prep. »*pre*« i tur. *ikramli*, v. *iĉram* + tur. suf. -li.

prekālemiti, *prenijeti navrtak sa jedne vočke ili koje druge biljke na drugu koja nije oplemenjena.*

Izv. od *kalemiti* (v.).

prekardāšiti, *pretjerati u nečem, preći pravu mjeru.* — »Eh, brate, i ti si prekardašio!« (Šol. II 447).

Izv. od *kardaš* (v.) sa prenesenim značenjem.

prekijāfetiti, *preudesiti, promijeniti; preobući se u drugu odjeću.*

Izv. od *kijafet* (v.).

prekijāfetiti se, 1. *preobući se u drugo odijelo.*

2. *fig.: promijeniti držanje.*

Izv. od *kijafet* (v.).

prekōnačiti, *prenočiti.* — »daj mi, Draško, Brđanku devojku, / jednu noću da prekonačim o« (Vuk IV 59).

Izv. od *konačiti* (v.).

prelëndžija, **preldžija** *m* (srp. hrv.-tur.) *onaj koji preli, koji sijeli.* — »Delendžije, prelendžije, koja li su doba noći« (I. Z. I 54).

Hibr. r.: naše *prēlo* + tur. suf. -ci (č. dži).

preselembetiti, *preći na nečiju stranu, pridružiti se nekom drugom.*

Izv. od *selembet* (v.).

presentati, 1. *preći na drugu stranu, promijeniti stav ili mišljenje.*

2. *privoliti nekog da promijeni svoje stanovište, pridobiti nekog za svoje mišljenje.*

Izv. od *sent* (v.).

pretebdiliti se, **pretevdiliti se**, *prerušiti se u drugo odijelo, maskirati se.*

Izv. od *tebdil*, *tevdil* (v.).

pretefteriti, *provesti kroz tefter, popisati.* — »Hajde ukraj u polje zeleno, / pa ti stani u zelenu lugu, / uzmi tefter, pretefteri vojsku« (K. H. II 430).

Izv. od *tefter* (v.).

preteslīmiti, *predati nešto drugom.*

Izv. od *teslim* (v.).

pretestērati, *prepiliti.*

Izv. od *testerati* (v.).

pridevèrati, v. predeverati.

prihambirati, uz pohambirane ljude ili životinje privezati još kojeg čovjeka odnosno životinju; privezati jular jednog konja za samar drugog konja, tako da idu jedan za drugim; kaže se: »prihambiraj svog konja za moje konje«
Izv. od hambir (v.).

prihèlbetiti (se), privaliti; naturiti se nekom, nametnuti se.
Izv. od helbet, v. elbet.

prilèhemiti (prilèemiti) pripojiti, spojiti nešto ljepkom.
Izv. od lehem, lehemiti (v.).

prisabriti, prisaburiti, strpiti se.
Izv. od sabur, saburiti (v.).

prišidèldija m (srp.hrv.-tur.) *pri-došlica, prišipetlja, nepozvan gost, nepozvan saputnik*.
Hibr. r.: prez. osn. »priši« (od inf. prišiti) + tur. *geldi* v. *del-di* + naš nastavak -ja.

pritehiriti (priteiriti) pričekati, popričekati.
Izv. od tehir, tehiriti (v.).

pritùtkaliti, prilijepiti nešto tutkalom.
Izv. od tutkal, tutkaliti (v.).

pròčarkati (vatru), spotaći vatru da bolje gori.
Izv. od čarkati (v.).

prodžumbùšati, prodžumbùsati, šalom se zabaviti, proveseliti se.
Izv. od džumbuš, džumbušati. (v.).

prohesàbiti, proesàpiti, proračunati, premjeriti. — »Baci sablju na vagu kantare, / Baci sablju, pa sve proesapi« (M. H. II 18).
Izv. od hesabiti (v.).

promehàbetiti, promuhàbetiti, prijateljski se porazgovarati.

Izv. od mehabet, mehabetiti (v.).

protabiriti, protumačiti; protumačiti san.
Izv. od tabir, tabiriti (v.).

protèdeliti, protegèljati, prošiti (napr. jorgan).
Izv. od tedeliti, tegeljati (v.).

proteferičiti, provesti se, zabaviti se.
Izv. od teferičiti (v.).

provodàdžija m (srp.hrv.-tur.) *kodoš, posrednik za sklapanje braka*. — »Provodadžiji najprije opsuju mater« (Vuk, Posl. 263).

Hibr. r.: naša riječ sa tur. suf. -ci (č. dži).
V. provodadžisati.

provodàdžisati, -išem, kodošiti, posredovati za sklapanje braka.
Izv. od provodadžija (v.).

prsaluk m (srp.hrv.-tur.) *prednjica, ono što stoji na prsima*. — »Jaka i »prsaluk« bili su ranije vezeni »mafezom« (pamukom) u boji . . .« (GZM 1957 9).

Hibr. r.: naša riječ »prsten« + tur. suf. -lik, -luk.

prstèndžija m (srp.hrv.-tur.) *onaj koji nosi djevojci (mladoj) prsten, koji djevojku prstenuje*.
Hibr. r.: naša riječ »prsten« + tur. suf. -ci (č. dži).

přte, přnje f (tur.) *stare stvari odjeće i kućne prostirke koje ne predstavljaju nikakvu vrijednost*.
< tur. *pirtı*.

prtòkal, v. partokal.

püh-bùrek m (srp.hrv.-tur.) *vrsta bureka, odnosno burečica, koji se pravi ovako: skuha se tijesto za jufke s jajima, onda se razviju manje jufke pa se prema-*

pūla

ste i spajaju po više komada u jednu. Zatim se od tih više jufki razvije jedna jufka, izreže se na okrugle ili duguljaste komade, pa se među svaka dva komada stavlja poprženo meso sa rižom i tako napravljeni mali burečići peku se na maslu.

Hibr. r.: prva kompon. naša riječ »puh«, a druga kompon. v. burek, dakle: napuhani burek.

pūla, pl. **pūle**, gen. **pulā** (**pūlka**, **pūljka**) f (pers.) 1. puce, dugme.

2. taksena ili poštanska marka.

3. mali žuti kolutići od kovine, kojim se ukrašavaju marama, košulje, posteljina i sl.

4. kolutići u igri table.

5. kolutići na ribi.

6. glave od klinaca. — »Jajce gradi jajčanine Ivo, / ekserima pule pozlaćuje« (Muz. zap. Inst. 3636).

< tur. **pul** sa značenjem kao u nas < pers. **pūl** »novac, para«. V. **pulati**, **pulčaz**, **puli**, **populan**.

pūlāli, v. **puli**.

pūlati, *ukrašavati pulama, postavljati pule*. — »pulaju l' mi duvak jetrvice« (Beh. VIII 206).

Izv. od **pula** (v.).

pulčaz, -āza m (pers.) manje pločice, pule, dugmad, koje stoje na dečermi sa tokama ili na oklopu. — »A po plećih od zlata krugovi, / U krugovih od zlata pulčazi, / U pulčazih mavi kamenovi« (M. H. IV 219).

Iskrivljeno od **pulčad**, zb. imenica od **pulče** »pulica« < tur. **pulče**, deminitiv od tur. **pul**, v. **pula**.

pūli abāija, **pūli abrahija**, v. **abaija**.

pūli, **pūrli**, **pulāli**, **pulājli**, indecl. adj. (pers.-tur.) *ukrašen malim žutim ili srebrnastim kolutićima od kovine; izvezen zlatnim (žutim) ili srebrnim koncem (žicom); populan*. — »da uzdigne dragog puli-duvak« (M. H. X 12); »pa podignu purli duvak s lica« (B. V. 1886 52); »Dobro meni opremi dogata, / pokrij njega puli abaijom« (K. H. II 18); »Pa opaši pula jili silaha« (Lord 91).

< tur. **pullu**, v. **pula** + tur. suf. -lu, -li.

V. **teli-puli**.

pūlka, **pūljka**, v. **pula**.

pūpa-hāva, indecl. (tal.-ar.) *bukvalno znači: povoljno vrijeme, ugodno vrijeme, ali se upotrebljava u prenesenom smislu i kaže se tako onom kome je dobro, kome sve ide za rukom i koji ima dovoljno materijalnih sredstava za ugodan i bezbrižan život*.

< tur. **pupa hava** < tur. **pupa** »povoljan vjetar za ladu« < tal. **poppa** »stražnja strana broda« i **hava** (v.).

pūrli, v. **pulli**.

pūsat, **pūset** m (tur.) 1. *oružje*. — »Laganan ti pusat i oružje, / kamo meni po vratu dukati« (I. Z. III 230).

2. *konjska odora, konjska oprema*.

3. *fig.: penis*.

< tur. **pusat**.

V. **pusatli**.

pusātli, indecl. adj. (tur.) 1. *oboružan*.

2. *fig.: muškarac sa razvijenim polnim organom*.

< tur. **pusatli**, v. **pusat** + tur. suf. -li.

pūsija, v. **busija**.

pùskul, pùščul m (tur.) *kita na fesu*. — »Na glavi mu fini fesić, / puščul niz rame« (GZM 1908 408).

< tur. *püşkiil*.

pustàhija m, hajduk; besposlenjak koji se samo skita i kojekuda tumara.

Hibr. r.: od naše riječi »*pust*« izveden oblik po uzoru na turcizme: *spahija, dahija* itd.

pustècija, pustèkija, v. postècija, postekija.

pùsula f (tal.) *cedulja, pisamce, potvrda, bileta*. — »u ruke im

pusule podajte« (K. H. I 100) < tur. *pusula* »*cedulja, pisamce; kompas* < tal. *bussola* »*kompas*«.

pùščul, v. puskul.

pùšt m (pers.) *nitkov, pokvarenjak, propalica*.

< tur. *puşt* < pers. *pušt* »*nečovjek, nevaljalac*«, osn. zn.: »*leđa, hrbat, strašnja strana*«.

pùštija f (pers.) *gornji dio čizme, opanka ili papuče koji je išaran*.

< tur. *puşt* < pers. *pušt* »*hrbat, leđa*«.

R

Rāb m (ar.) *gospod, bog.*

< tur. *Rabb* < ar. *rabb* »gospodar«.

V. Rabum Alah, jarabi šućur.

rābadžija, v. arabadžija.

rābatan, adj., *trošan, star.*

Izv. od harab (v.).

Rabiya, Rabiya, hipok. **Rāpka** (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Rabia*, žensko ime, »Proljeće« < ar. *rābia* »proljeće«.

rabitāli, indecl. adj. (ar.-tur.) *ure-den, lijepo udešen, smišljen.*

< tur. *rabitalı* »uredan, lijepo udešen, smišljen« < tur. *rabita* »sveza; odnošaj« (< ar. *rābiṭa*) + tur. suf. -li.

Rābum Alāh! interj. (ar.-tur.) *gospode bože!* — »Rabum Alah, na svemu ti fala!« (Kurt I 32); »Rabum alah, na svemu ti fala!« (M. H. IV 92).

< tur. *Rabbim Allah!* v. Rab + tur. posv. zamj. 1 lice sing. »-m« i Alah (v.).

Rādžija, hipok. **Rādža** (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Rāciye*, žensko ime < ar. *rāḡiyā* »ona koja moli, ona koja se nada«.

rāf m i rāfa f (ar.) *pregrada u ormaru ili stalaži; polica, osobito polica koja je pričvršćena naokolo dužinom cijelog zida, na kojoj se drže sahani pod kapcima, čase, findžani ili što drugo.* — »I po kuli rafi i dolafi, / I po rafim' zarfi i findžani« (Vuk V 365); »I sa rafa čage dobavio« (K. H. I 184); »Vas odaja dibom prostrvena, / Naokolo zlaćeni rafovi« (Lord 241).

< tur. *raf* < ar. *rāff*.

rāft, v. raht.

rāgbet m (ar.) *vrijednost, poštenje, cijena.* — »Onda ragbet da nama postavi, / Da nam tain dade kod Kandije« (M. H. III 33).

< tur. *ragbet* < ar. *rāgabū*, *ragbū* »težiti za nečim«.

Rāgib (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Ragib*, muško ime, < ar. *rāgib* »onaj koji teži za nečim«.

rāhat, adj. (ar.) *zadovoljan, miran, spokojan, bezbrižan, komotan.* — »pa rahat ni vesela n'jesam« (K. H. I 160).

< tur. *rahat* < ar. *rāḥa*.

V. rahat-lokum, rahatluk, rahat se učiniti, rahatsuz, urahatiti se, razrahatiti se, nerahat.

râhat-lökum (râtluk) m (ar.) poznata istočnjačka poslastica koja se prodaje u poslastičarnicama, kockastog oblika.

< tur. *rahatlokum* i *rahatihalkum*, v. kompon. pod rahat i lokum, a druga je riječ pers. izft. od ar. *râhâ*, v. rahat i ar. *halqûm*, *hulqûm* »grlo«, dakle: »naslada grla«, pošto je ova poslastica mekana i lako klizi niz grlo.

rahâtluk (râtluk) m (ar.-tur.) zadovoljstvo, spokojstvo, udobnost, bezbrižnost. — »Bez zdravlja nema rahatluka« (Nar. bl. 22).

< tur. *rahatlık*, v. rahat + tur. suf. -lık.

râhat se učiniti (râjet se učiniti), smiriti se, postići zadovoljstvo, raskomotiti se. — »pa za njima zatvorila vrata, / pa se tade rajet učinila« (Vuk III 359); »svatovi se rahat učiniše, / u široku polju pokraj mora« (Vuk II 527).

Izv. od rahat (v.).

rahâtsuz, adj. (ar.-tur.) uznemiren, nespokojan, neraspoložen. < tur. *rahatsız*, v. rahat + tur. postpoz. -sız »bez«.

rahâtsûzluk m (ar.-tur.) uznemirenost, neraspoloženje.

< tur. *rahatsızlık*, v. rahatsuz + tur. suf. -lık.

Rahîma (ar.) musul. žensko ime.

< tur. *Rahîme*, žensko ime. »Milostiva« < ar. *rahîmā* »milostiva«.

râhle f pl. t. (ar.) vrsta klupe od drveta: uklještene dvije daske u obliku makaza. Gornji krakovi su nešto kraći i na njih se stavlja knjiga, a donji krakovi služe kao noge. Mogu se sklopiti kad nisu u upotrebi i tada

izgledaju kao jedna deblja daska. — »sve odmiče rahle i čitabe« (F. K. 1886 22).

< tur. *rahle* < ar. *rahlā*.

Râhmân, -âna, puno ime: **Abdurâhmân** (v.), hipok. **Râhmo** (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Rahman*, muško ime, »Milostivi« < ar. *rahmān* »milostivi«.

râhmet m (ar.) 1. božja milost, pokoj.

2. plodonosna ljetna kiša.

3. »rahmet biti« = smiren biti u božjoj milosti, upokojen biti. — »Kako bideš svijet mijenjila, / Da Bog da ti duša rahmet bila!« (Lord 231).

4. »rahmet predati«, »rahmet nazvati« = sazvati božju milost na umrloga riječima: »Alah rahmet ejleje!«, ili učenjem prvog poglavlja iz kur'ana zv. »Fatiha«. — »Videć Osman gorke proli suze, / suze proli, a rahmet predade«, »a sve Turci rahmet nazivahu« (K. H. II 453, I 222); »dok nalaze hiljadu šehita, / pokopali i rahmet im predali« (B. V. 1892 206).

5. rahmet mu duši! = nek mu se bog smiluje! pokoj mu duši! < tur. *rahmet* < ar. *rahmā*

V. rahmetli

rahmêtli, indecl. adj. i **rahmêtlija m** (ar.-tur.) umrli; pokojnik. — »Dobra doga rahmetli Osmāna« (Vuk VII 36).

< tur. *rahmetli*, v. rahmet + tur. suf. -li.

râht (râft, rât) m (pers.) konjska oprema, nakit konjski. — »a na doru rahta španjolskoga« (M. H. III 417); »Navaljte mu rafta sve od zlata« (Lord 15); »udri konjma sedla osmanlije,

rāhtilo

i zlaćene rate do kopita«
(Vuk II 519).

< tur. *raht* < pers. *raht*.

V. rahtilo.

rāhtilo *n.*, pribor koji je potreban za neki težački posao (za ora-
nje, vuču i sl.), kao napr.: vile,
grablje, kolje i konopci za vuču
sijena itd.

< tur. *raht* »konjska oprema;
kućna prostirka« itd. < pers.
raht.

rāhvān, -āna (*rāvān*) *m* (pers.)

1. vrsta konjskog hoda: jedno-
mjerno koraćanje izvježbanog
konja tako da ne trucka jahača
u brzom hodu.

2. i sam konj koji ima takav
hod naziva se ovako.

< tur. *rahvan* < pers. *rāhwār*
< pers. *rāh* »put« + pers. suf.
za tvorbu riječi -wār.

rahvānija, **ravānija** *f* (pers.) vr-
sta slatkog jela: zalivena pati-
španja; pravi se od brašna, še-
ćera, jaja i masla.

< tur. *revani* »zalivena pati-
španja« < pers. *rūgānī*, *rew-
gānī* < pers. *rūgān*, *rewgān*
»ulje« + ar.-pers. adj. suf. -ī.

Rāif (ar.) *musl.* muško ime.

< tur. *Raif*, muško ime < ar.
rā'if »milosrdan, milostiv«.

Raifa (ar.) *musl.* žensko ime.

< tur. *Raife*, žensko ime < ar.
rā'ifā »milostiva, dobrotiva«.

rāja *f* (ar.) 1. nemuslimanski po-
danik u Turskoj Carevini. Ima
značenje i kolektivne imenice
za ovaj pojam. — »Jedna ra-
ja, a dva gospodara« (K. H. I
35).

2. svjetina, skupina, družina
»Iskupila se rāja« (u ob.
govr.); »Talje viknu na družinu
svoju« / Grabi, rāj o, sa kraj-
ci mrtvace, / Ko pogine, da ga
ukopamo!« (Lord 72).

< tur. *rāja*, *reaya* < ar. pl.
rā'ayā »stado; podanici« (sing.
rā'iyā).

rājet se učiniti, v. rahat se učini-
ti.

rākam i **rākām** *m* (ar.) brojka,
napisana brojka; račun.

< tur. *rakam* < ar. *raqm*.

rākāz, -āza *m* i **rekāza** *f* (ar.) ka-
zaljka na satu.

< tur. *rakkas* »njihalka na zid-
nom satu« < ar. *rāqqāš* »onaj
koji igra« (/ *raqs*).

rakidžija *m* (ar.-tur.) onaj koji je
uobičajio da redovno *rakiju*
pije.

< tur. *rakıcı*, v. rakija + tur.
suf. -cı.

rākija *f* (ar.) poznato *alkoholno*
piće. — »Bez rākije razgo-
vora nema« (Nar. bl. 22).

< tur. *rakı* i *arak* < ar. *arāq*,
osn. zn.: »znoj, tekućina koja
nastaje isparavanjem«.

V. rakidžija.

rāki-sāfūn, **rāki-sāpūn**, v. iraki-
safun.

Ramādan, hipok. **Rāmo** (ar.) *musl.*
muško ime. Nadijeva se obično
djetetu koje se rodi u mjesecu
posta ramazana.

< tur. *Ramadan*, muško ime
< ar. *ramādān* »ime devetog
mjeseca arapskog kalendara;
mjesec posta«.

ramāzān, -āna *m* (ar.) ime deve-
tog mjeseca muslimanskog vjer-
skog kalendara, mjesec posta.
Jedan od osnovnih islamskih
propisa je da se cio mjesec ra-
mazan posti potpunim uzdrža-
vanjem od jela, pića i svih tje-
lesnih uživanja, i to svakodne-
vno od poprije zore do zalaska
sunca. — »postili smo sedam
ramazana« (M. H. III 322).
< tur. *ramazan* < ar. *ramādān*.

Rámiz (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Ramiz*, muško ime < ar. *rāmiz* »onaj koji je vješt alegoričnom govoru«.

V. *Ramiza*, *Remzija*, *rumuz*.

Ramiza (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Ramize*, žensko ime, < ar. *rāmizā* »ona koja je vješta alegoričnom govoru«.

Rámo, v. *Ramadan*.

Rápka, v. *Rabija*.

rashodžiti, *razriješiti* od *hodžinske službe*. — »Sve bi pope raspodžila / a hodže bi rashodžila« (Muz. zap. Inst. 1744).

Izv. od *hodže* (v.).

Rásim (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Rasim*, muško ime, »Slikar« < ar. *rāsīm*, part. akt. od *rāsāmā*, *rāsm* »zapisati, zabilježiti«.

Rasēma (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Rasime*, žensko ime, »Slikarka« < ar. *rāsīmā*, part. akt. f. od *rāsāmā*, *rāsm* »zapisati, zabilježiti«.

raskahariti se (*raskariti se*), *ražalostiti se*. — »Te se Ivo bio raskario / mrke brke nisko objesio« (Vuk II 512).

Izv. od *kahar*, *kahariti se* (v.).

raskālāšen, adj., *razuzdan*.

Izv. od *raskalašiti se* (v.).

raskalāšiti se, *razuzdati se*, *postaviti raspojasan*.

Izv. od *kalaš* (v.).

raspārčati, *raskomadati*.

Izv. od *parče* (v.).

raspekmeziti se, *napraviti se bolestan*, *razlijepiti se*. — »A da se to danas dogodilo, muž bi odmah sakupio doktorski konzilijum, a žena bi se još gore raspekmezila« (Zembiļ II 61).

Izv. od *pekmez* (v.).

rastaksimiti, *razdijeliti*.

Izv. od tur. *taksim* < ar. *taq-sim* »razdijeliti«.

rastelāliti, *razglasiti*.

Izv. od *telal* (v.).

rāstok m (pers.) *kozmetičko sredstvo za bojenje obrva u crno, cuprum ustum sen oxydatum*. — »i metnu mi rastok na obrve« (Vuk I 589).

< tur. *rastik* < pers. *rāsuht*.

rāša f (tal.?) *domaće sukno koje se meće ispod sedla; sukno za široke gaće i suknje*.

< tur. *raše* »njemačko grubo sukno«. Nije tur. riječ, ali nisam mogao ustanoviti porijeklo. Rj. JAZU pretpostavlja da je od tal. *rascia*.

raščēhnuti se, *rascijepiti se*.

Izv. od *čene* (v.).

raščējrečiti, **raščērečiti**, *razguliti, raskidati (na četvero)*.

Izv. od *čejrek*, *čejrečiti* (v.).

rašehātiti se, *raširiti se, sjesti tako da se zauzme mnogo mjestu*; kaže se: »rašehatila se na sećiji«.

Vidi tumačenje pod *zašehatiti*.

Rāšid, *hipok*. **Rāšo** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Rašid* < ar. *Rāšid*, muško ime, osn. zn.: »onaj koji ide pravim putem; pobožan«.

V. *Rešad*; *Rešid*.

Rašida, *hipok*. **Rāša** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Rašide*, žensko ime < ar. *rāšidā*, »ona koja ide pravim putem; pobožna«.

Rāšo, v. *Rašid*.

rāt, v. *raht*.

rātluuk, v. *rahatluk*.

rāvān, v. *rahvan*.

ravend

rāvend, ráved *m i rēvēnta f* (ar.) *Rheum officinale* Raill. (*Rheum palmatum* L.), *fam. Polygonaceae*.

< tur. *rāvend* < ar. *rāwānd*.

Ráza, v. Razija.

razburmávati, odvrtati. — »Ono puce na burnu skovano, / Kad mu valja te ga razburmáva« (Vuk VI 319).

Izv. od *burma* (v.).

rāzdertiti se, snužđiti se, zabrinuti se. — »I ja sam se ljuto razdertio, / da kad dodem novu prijatelju, / prijatelj će mene zastiditi« (Vuk II 528).

Izv. od *dert* (v.).

rāzgala f (srp.hrv.-ar.) 1. *poboljšanje, olakšanje*.

2. *ono čime se može razgaliti, tj. otjerati briga, tegoba ili bolest*.

V. *gaila* + naša prep. »raz«.

V. *razgaliti* (se).

razgáliti, razgaljívati, otjerati (tjerati) brigu, tegobu ili bolove; poboljšati (poboljšavati).

Izv. od *razgala* (v.).

razgáliti se, razgaljívati se, 1. krenuti (kretati) nabolje (u bolesti); poboljšati (poboljšavati) se; jenjati (jenjavati). »Malo mi se razgalilo« (u ob. gov.).

2. *raspoložiti se, dobiti raspoloženje.* — »U dokolici, kad se razgališ, potseti me da ti je ispričam« (Dejvatis 137).

3. *razvedriti se, proljepšati se (vrijeme); »Hava se jutros razgalila«* (u ob. gov.).

Izv. od *razgala* (v.).

razhālvatiti se, raširiti se. — »... razhalvatila se i razratlenisala se na minderu...« (Zembilj III 38).

Izv. od *halvat* (v.).

rāzi biti, zadovoljan, saglasan, voljan biti. — »Ehalija nije razi« (Nar. bl. 318); »Razi biše i uz planinu kreću« (Lord 73).

< tur. *razı* < ar. *rāđi*.

V. *Razija, raziluk, Riza, riza-luk, Rizvan*.

Razija, hipok. Ráza (ar.) musul. žensko ime.

< tur. *Raziye*, žensko ime, »Zadovoljna« < ar. *rāđiyā* »zadovoljna«.

raziluk m (ar.-tur.) *zadovoljstvo; saglasnost*.

< tur. *razılık*, v. *razi* (biti) + tur. suf. -lık.

razjāgliti se, omekšati, raskvasiti se. — »razjaglila se zemicka u mlijeku« (Vuk, Rječnik).

Izv. od *jagla, jaglaisati* (v.).

razrahatlénisati se (razratlénisati se), raskomotiti se, postići osjećaj udobnosti i spokojsva. — »... razhalvatila se i razratlenisala se na minderu...« (Zembilj III 38).

< tur. *rahatlanmak*.

rāždele, adv. (pers.-tur.) *slučajno*.

< tur. *rasgele* < pers. *rāst* »pravo, upravo; zajedno« i tur. *gele*, optat. 3 lice sing. od inf. *gelmek* »doći«.

Rebija, v. Rabija.

rebiul-āhir m (ar.) *ime četvrtog mjeseca po muslimanskom vjerskom kalendaru*.

< tur. *rebiyülâhîr* < ar. *rā-biū-l-āhir*, osn. zn.: »posljednje proljeće«.

rebiul-ēvel m (ar.) *ime trećeg mjeseca po muslimanskom vjerskom kalendaru*.

< tur. *rebiyülevvel* < ar. *rā-biū-l-āwvāl*, osn. zn.: »prvo proljeće«.

rècelj, rédželj, rëdžel *m.* (pers.) džem, ukuhano voće u šećeru.
< tur. *reçel* < pers. *ričâl*.

rëcât, rëkât, -âta *m.* (ar.) sastavni dio muslimanske molitve *namaza*. Sastoji se od stajanja, pregibanja preko polovine tijela i padanja ničice. Jedan *namaz* ima dva, tri ili četiri *reçata*. — »i on klanja četiri *reçata*« (K. H. II 165).
< tur. *rekât* (č. *rekjât*) < ar. *râka*.

redifa *f.* (ar.) rezervna vojska, *rezerva*. — »Himzi beže, carski sine, / ti pokupi svu *redifu*« (GZM 1907 413).
< tur. *redif* < ar. *râdif*.
V. *rediflija*.

rediflija *m.* (ar.-tur.) *rezervist*. — »Pitala ga *redif*ska družina: / arkadašu, *redif*lijo mladi« (I. Z. II 171).
< tur. *redifli*, v. *redifa* + tur. suf. -li.

Rëdžep, hip. **Rëdžo** (ar.) 1. ime sedmog mjeseca po muslimanskom vjerskom kalendaru.

2. *musl. muško ime*, koje se obično nadijeva djetetu koje se rodi u ovom mjesecu.
< tur. *Recep* < ar. *Râğüb*.

refëna (revëna) *f.* (ar.-pers.) zajednički trošak ravnomjerno raspoređen; ono što je učinjeno o zajedničkom trošku, tj. doprinosom svih učesnika priredjen izlet, gozba ili sijelo; zajednica. Doprinos je po glavama u gotovu novcu ili u naturi. — »Refena kuće ne obara« (Vuk. Posl. 271).
< tur. vulg. *herfene* knjiž. *herifâne* »zajednički trošak, zajednica« < tur. *herifâne*, adv., »drugarski, esnafski« (tur. *herif* »drug u zanatu, drug u veselju; obješenjak« < ar. *ħarif* »drug u zanatu«.

Rëfik, -ika, hipok. **Rëfko** (ar.) *musl. muško ime*.
< tur. *Refik* < ar. *Râfiq* »Drug«.

Refika, hipok. **Rëfka** (ar.) *musl. žensko ime*.
< tur. *Refika*, žensko ime, »Drugarica« < ar. *râfiqa* »drugarica«.

Rëfka, Rëfko, v. *Refika, Refik*.

rëhum (rëum) *m.* (ar.) zalog, zaloga. — »... uopće ljudi zalažu šta vide da je munasip za *rehu*ma« (Zembilj II 107).
< tur. *rehin* < ar. *rehn*.

reisul-ùlema, skraćeno: **rëis** *m.* (ar.) vrhovni vjerski poglavica muslimana u SFR Jugoslaviji, prrosveštenik.
< tur. *reisül-ulema* < ar. *râ'î-su-l-ulâmâ* »starješina vjerskih učenjaka«, izft. od *râ'is* »poglavar, starješina« i ar. *âl-ulâmâ* »učenjaci«.

Rejhána, hipok. **Hána** (ar.) *musl. žensko ime*.
< tur. *Reyhan* < ar. *Râyhân*, žensko ime, »Bosiljka« (ar. *râyhân* »bosiljak«).

rekáza, v. *rakaz*.

Rëkîb, -îba (ar.) *musl. muško ime*.
< tur. *Rekib*, muško ime. < ar. *râqîb* »čuvar; onaj koji se nečem nada«.

Rëmza, v. *Remzija*.

Rëmzija, hipok. **Rëmzo** (ar.) *musl. muško ime*.
< tur. *Remzi*, muško ime, < ar. *râmz* »alegoričan govor« + ar. adj. suf. -iyy.

Remzija, hipok. **Rëmza** (ar.) *musl. žensko ime*.
< tur. *Remziye*, žensko ime, < ar. *râmz* »alegoričan govor« + ar. adj. suf. f. -iyyâ.

Rëmzo, v. *Rëmzija*.

rènde

rènde, rènda, v. erende, erenda.

rènk, v. renjak.

rènjak, -njka, **rènać**, -nća **rènk**, **rèné** m (pers.) boja; izgled. — »Dvi telije i dvi anterije, / Dvi čatkije renka stambolskoga« (Bajr. 21).

< tur. *renk* < pers. *renk*.

rèsul, -ûla, skraćeno od **resulûlâh** m (ar.) božji poslanik, pejsamber. — »Allah jedan, Resul jedan«. »Allah jedan resulhak, / al je danas mućan halk« (Nar. bl. 315, 415).

< tur. *resul*, *resulûllah* < ar. *räsûlu-llâh*, izft. od ar. *räsûl* »poslanik« i ar. *Allâh* »bog« (Pogrešno R.j. JAZU: »resul, indecl. perzijskoturska riječ...«).

rèsum n (ar.) taksa, porez.

< tur. *resim* < ar. *râsm*.

Rešâd, -âda (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Reşad*, muško ime < ar. *râšâd* »onaj koji ide pravim putem«.

rešedija i **rešedija** f (ar.) vrsta halve koja se pravi od šećera ili meda, nišeste i masla. Razlikuje se od obične halve u tom što se u nju stavlja nišesta, pa se usljed toga rasipa. — »Bud mi slatka s medom rešedija« (GZM 1910 526).

< tur. *reşidiye* < ar. *râşidiyyâ*.

Rešid, -ida, hipok. **Rešo** (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Reşid*, muško ime < ar. *râşid* »pametani; onaj koji je voden pravim putem«.

rešma f (ar.) 1. lančić, mreža, mrežasti vez, bombaci ili sejlani na konac nanizani, izresci na porubu, pričvršćene kite kao ures na konjskoj opremi, ženskoj haljini ili na predmetu kućnog namještaja.

2. luksuzna kompletna konjska oprema od više raznih nakićenih dijelova, kao što su: oglav, uzda, prsaluk, kuskun, kolan itd. I svaki taj komad zove se rešma, ako je urešen kao rešma. — »Na glavu mu rešmu udario, / od suhoga ispletena zlata« (K. H. I 482).

3. dem od sindžira na konjskoj uzdi.

4. kupovna vrpca sa izrescima po rubu.

< tur. *reşme*, *rişme* »dem od sindžira na uzdi« < ar. *râşimâ*, *râşm* »pisati. šarati«.

V. rešmalali, rešmalija, rešman, rešmeta.

rešmalali, indecl. adj. (ar.-tur.) izrađen kao rešma.

< tur. *reşmeli*, v. rešma + tur. suf. -li.

rešmalija, **rešmanlija** f (ar.-tur.)

1. uzda sa rešmama, nakićena uzda. — »zauzda ga uzdom rešmalijom«, »predade mu uzdu rešmanliju« (M. H. III 326, 366).

2. čevrma sa ukrasnim izrescima ili kitama okolo.

< tur. *reşmeli*, v. rešmalali.

rešmân, adj. ukrašen rešmama.

Izv. od rešma (v.).

rešmeta, gen. rešmetâ, rešme pl.

t. (ar.) 1. narukvica od crvenih merdžana, koralâ.

2. nakit od nanizanog koralâ.

Izv. od rešma (v.).

Rešo, v. Rešid.

Rèuf (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Reuf*, muško ime < ar. *râ'ûf* »veoma milostiv«.

rèum, v. rehum.

rèvân, v. tahterevan.

revânija, v. rahvanija.

rèvènta, v. *revent*.

rèza, erèza, irèza *f* (ar.) *zatvarač za vrata, zapor*. — »Stade rezom bubat' na vratima« (Lord 231).

< tur. *reze* < ar. *rāzzā*.

rezácije, rezákije *f* pl. (pers.) *suho grožđe, grožđice*. — »jedna mi ga elpezetom maše, / druga mi ga rezácija m' hrani« (I. Z. I 47).

< tur. *razakı* < pers. *rāziqī*.

Rèzāk, -áka (ar.) *musl. muško ime*.

Skraćeno od imena Abdurezak (v.).

rezákija *f* (pers.) *vrsta grožđa u Hercegovini*.

< tur. *razakı* < pers. *rāziqī*.

rezdèlija, v. *zerdeliya*.

rezàlet *m* (ar.) *sramota, bruka, blamaža*.

< tur. *rezalet* < ar. *rādālā*.

rèzil, adj. (ar.) 1. *osramoćen, obruhan, blamiran, ponižen*. — »Danas vezir sjutra rezil« (Vuk, Posl. 52).

2. »rezil biti« = *osramotiti se*.

3. »rezil učiniti« = *osramotiti, blamirati*. — »vrlo j' sestru rezil učinio« (M. H. III 122); »što godar je na svijetu iftira, / svakom me je rezil učinila« (I. Z. III 99).

< tur. *rezil* < ar. *rāḡil*.

V. *rezalet, reziliti, reziluk, ureziliti*.

reziliti, *zasramotiti; ružiti*. — »Kune junak i rezili društvo« (Vuk VII 81).

Izv. od *rezil* (v.).

reziluk *m* (ar.-tur.) *sramota, bruka, blamaža*.

< tur. *rezillik*, v. *rezil* + tur. suf. -*lik*.

režimlija *m*, *režimski čovjek*.

Hibr. r.: našoj riječi *režim* dodan tur. suf. -*li*.

ri, -ita *m* (ar.) *imè arapskog slova »r«*.

< tur. *ri* < ar. *rā*.

rida *f* (ar.) *marama, rubac, ubrus*. — »Baci me se zelenom jabukom, / A ja njega ridom pozlaćenom« (M. H. II 55); »jednom su se ridom otirale« (Kurt II 174).

< tur. *rida* »šal, derviški vunen ogrtač preko leđa« < ar. *ridā*.

ridžāl, -ála *m*, pl. *ridžāli* (ar.) *dostojanstvenik, velikaš, odličnik*. — »sve ridžali i mladi veziri« (K. H. I 47).

< tur. *rical* »dostojanstvenici, velikaš« < ar. pl. *riḡāl*, sing. *rāḡul* »čovjek«.

Rifat (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Rifat*, muško ime < ar. *rifa* »visost, uzvišenost. čast«.

rijāset *m* (ar.) *rezidencija reisululeme*.

< tur. *riyaset* < ar. *riyāsā* »starješinstvo«.

ringati, v. *dirindžiti*.

risála *f* (ar.) *brošura, manje štampano djelo*.

< tur. *risale* < ar. *risālā* »poruka, poslanica«.

Rizā, -āa (pogr. **Rizāh**) *hipok*.

Rizo (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Riza*, muško ime. < ar. *riḡā* »zadovoljstvo«.

rizáluk *m* (ar.-tur.) *zadovoljstvo, volja, milost*. — »Eto, za Božiji rizaluk, za moj hator i za hator Almase...« (Čolak. 56).

< tur. *rizalik* < ar. *riḡā* »zadovoljstvo« + tur. suf. -*lik*.

rizdènpāre

rizedènpāre, indecl. adj. (pers.-tur.) *potpuno izderan, dronjak*.
< tur. *rizedenpare* »od komada komad. od parčeta parče«
< pers. *rīze* »malo parče«
tur. postpoz. *-den* »od« + pers. *pāre* »komad«.

rīzk, rīsk m (ar.) *hrana, opskrba, nafaka*.

< tur. *rīzk* < ar. *rīzq*.

Rīzo, v. Rīza.

Rizvān, -āna, hipok. **Rīzvo** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Rizvan*, muško ime < ar. *riḏwān* »zadovoljstvo«.

Rīzvo, v. Rizvan.

rosānlija, v. horosan, horosanlija.

rōspiya f (pers.) *prostitutka*.

< tur. *orospu* < pers. *rūspī*.

rōzi-mahšer m (pers.-ar.) *sudnji dan, kijamet*. — »Jedino mogu vam haber učiniti, da nam više nema »beginja Ogledala«, otišlo je na *rozi-mahšer*« (Zembilj II 7). Česta je zakletva kod muslimana: »*rozi mi mahšera!*« (Interesantno je da se u zakletvi ova složena razdvoji na odvojene dvije komponente).

< tur. *ruz-i mahšer*, pers. izft. od pers. *rūz* »dan« i ar. *maḥšār*, v. mahšer.

ṛsuz, rsūzluk, v. hrsuz, hrsuzluk.

ṛšum, v. hršum.

rubija f (ar.) *vrsta malog dukata*. — »Kad ja metnem po čelu rubije« (B. V. 1886 107).

< tur. *rubiye, rubiye* »mali dukat koji je iznosio četvrtinu starog dukata« < ar. *rubiyyā* »četvrtinka«.

rūcū, rūkū, -ūa m (ar.) *dio rečata (v.) koji se sastoji u sagibanju do polovine tijela, odupi-*

ruči se rukama o koljena, tako da se leđa izravnaју s glavom.
< tur. *rūkū* < ar. *rukū*.

Rufáije pl (ar.) *pripadnici derviškog reda koji je osnovao Ahmed Er-Rufāi (umro 1191). Pojedini pripadnik: rufáija*.
< tur. *Rūfai* < ar. *Rufāi*.

rúfet (rúvæt) m (ar.) 1. *zanat, poziv*.

2. *ceh, esnaf*.

< tur. *hirfet* < ar. *ḥirfā*.

V. rufetlija.

rufetlija (ruvètlija) m (ar.-tur.) *zanatlija*. — »i terzije svoje ruvetlije, / koji nose svilu i kadivu« (Vuk III 32).

< tur. *hirfetli*, v. rufet + tur. suf. *-li*.

rugábet m, ružna osoba, rugoba.
Izv. od naše riječi »rugoba« po uzoru na oblike turcizama džehalet, nedžaset, dženanabet itd.

rūh, -ūha m (ar.) 1. *duh, kao jedan dio duše koji, po narodnom vjerovanju, izlazi iz čovjeka za vrijeme spavanja i luta*.
2. *duh umrloga*.

< tur. *ruh* < ar. *rūḥ* »duša«.

rūhsat m (ar.) *dozvola, dopuštenje*.

< tur. *ruhsat* < ar. *ruḥṣa*.

rūja f (ar.) *san*.

< tur. *ruya, rūya* < ar. *rū'yā*.

Rukija (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Rukayye*, žensko ime, < ar. *ruqayyā* »penjanje, napredovanje; čaranje, bajanje«.

rūkū, v. ruču.

Rūmelija, Rūmenlija, Ūrumelija, Ūrumenlija f (lat.-tur.) *evropska Turska*. — »Opravi je u Urumeliju, / Baš na ruke Petru mladu kralju: / Pobratime kralju Rumelije« (Vuk VII 180); »zdravo vojska Ru-

menliju pride«, »otić će ti i Urumenlija« (K. H. I 152, 94).

< tur. *Rumeliye, Rumili (Rumili, Urum-ili)*, bukv. »Grčka«, tur. izft. od tur. *Rum* »Grk« < lat. *Roma* »Rim« i tur. *il* »država, pokrajina«.

rûmûz, rumûzât m (ar.) *alegoričan govor*. »Pun mu je govor rumuzata« (u ob. gov.).

< tur. *rumuz, rumuzat* < ar. pl. *rumûz, rumûzât*, sing. *râmz* »alegoričan govor«.

rûptahta f (ar.-pers.) *sprava za mjerenje visine (otklona) sunca, kojom se ustanovljuje tačno vrijeme po ala turka satu. To je kvadrant podijeljen na paralele i meridijane. Iz centra visi konac sa malim utegom, a na koncu je • pričvršćena mala vrpca koja daje sjenu na kvadrantu. Dostora je u svakoj kasabi u Bosni i Hercegovini imam ili muderis imao ruptah-tu, kojom je uz ramazan ustanovljivao tačno vrijeme. Radio-saopštenja o tačnom vremenu učinila su bespredmetnim upotrebu ruptahte.*

< tur. *rub'tahta* < ar. *rub* »četvrtina« i pers. *tahta* »daska«.

Rûstem, Hrûstem, Rûsfan, Hrûstan, hipok. **Rûsto, Hrûsto**, (pers.) *musl. muško ime*.

< tur. *Rustem*, muško ime < pers. *Rustem*, zapravo *Rustehem*, ime najvećeg persijskog junaka (»persijski Herkul«).

rûsvāj, -āja m (pers.) *lom, pokora, bruka, čudo*. — »Napravio je rusvaj u kafani (u ob. gov.); »rusvaj se učiniti« = fig. zaprljati se, opoganiti se u gace. < tur. *rûsvay* < pers. *rusway* »osramoćen, ponižen«.

V. *urusvajiti se*.

Rûšid, v. *Huršid*.

rušvēcija m (ar.-tur.) *onaj koji prima mito, korupcionaš*.

< tur. *rûšvetçi*, v. *rušvet* + tur. suf. -çi.

rûšvet m (ar.) *mito*.

< tur. *rûšvet* < ar. *rišwâ*. V. *rušvetija*.

rûtba f (ar.) *stepen, položaj, rang*.

< tur. *rûtbe* < ar. *rutbâ*.

ruznâma f (pers.) *dnevnik*.

< tur. *ruzname* < pers. *rûznâme* < pers. *rûz* »dan« i pers. *nâme* »pisana knjiga, djelo«.

Rûždija (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Rûşdî* < ar. *Ruşdî*, muško ime, bukv.: »onaj koji ide pravim putem«.

ruždija f (ar.) *prvi stupanj srednje škole*.

< tur. *rûşdiye*, skraćeno od *mektebi rûşdiye* »škola za odraslu, punodobnu djecu«.

řz, hřz, hěrz, m (ar.) *poštenje, čast, obraz*. — »Da mi čuvaš kulu i avliju, / Da mi čuvaš rza i obraza« (Petrar. 653); »sve ti rza čuvam i namuza« (Lord 23); »čuvajte mi moga bijelog dvora, / i u dvoru herza i obraza« (F. J. I 83).

< tur. *ırz* < ar. *ird*.

sāat, v. **sahat**.

sābah i sâbah (sâba) 1. zora, jutro. — »nigdje zore ni saba-ha nema« (K. H. I 13); »te je noći pod pendžerom bio, / do saba-ha nije dolazio« (Muz. zap. Inst. 3535); »Bumbul pjeva u ružici: »Saba zora je!« (Vuk V 7).

2. *sabah ili sâbah-nâmâz je muslimanska jutarnja molitva* — kad zauči sâbah na džamiji« (M. H. III 442).

< tur. *sabah* < ar. *ṣabāḥ*.

V. *sabahčiček*, *sabah hajrola*, *sabahile*.

sābah m (ar.) *zadana lekcija u mektebu ili medresi*. — »ne bih saba-h umio, / hodža bi me ubio« (I. Z. III 7).

< tur. *sabak*, *sebak* »lekcija«, < ar. *sābaq* »natjecanje«.

Sābāhata (ar.) *musl. žensko ime*. < tur. *Sabahat*, žensko ime, »Ljepotica« < ar. *ṣabāḥa* »ljepota. ljepota lica«.

sābahčiček, **sabahčič m** (ar.-tur.) *cvijet Pharbitis purpurea (L.) Voigt. (Syn. Ipomoea purpurea Roth.)*.

< tur. *sabah çiçeği*, »jutarnji cvijet« (tur. izft., v. kompon. pod *sabah i čiček*).

sābah hājrolā! sâbahajrolā! sâbah šerif hājrolā! sabāle hājrolā! interj. (ar.-tur.) *sretno ti jutro bilo! dobro jutro!*

< tur. *sabah hayır ola! sabah şerif hayır ola! sabahla hayır ola!* v. kompon. pod *sabah*, *hair i şerif* + tur. *ola!* optat. 3 lice sing. od inf. *olmak* »biti«.

sābah hājrosum! sabāle hājrosum! interj. (ar.-tur.) *sretno ti jutro bilo! dobro jutro!*

< tur. *sabah hayır olsun! sabahla hayır olsun!* v. kompon. pod *sabah*, *hair i olsun*.

sābāhile, sâbāile, sâbājle adv. (ar.-tur.) *zorom, u zoru*.

< tur. *sabahile*, v. *sabah* + tur. postpoz. *-ile* »sa«.

sābija m (ar.) *dijete, maloljetnik*. < tur. *sabi* < ar. *ṣabiyy*.

V. *sabiluk*, *sibjan*.

sabiluk m (ar.-tur.) *djetinjstvo*.

< tur. *sabilik*, v. *sabija* + tur. suf. *-lik*, *-luk*.

Sabira (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Sâbire*, žensko ime, »Strpljiva« < ar. *ṣābirā* »strpljiva«.

Sābit (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Sabit*, muško ime, »Čvrsti« < ar. *ṭābit* »čvrst, stalan«.

Sàbrija (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Sabri*, muško ime, »Trpeći« < ar. *šabri* v. *sabur* + ar. pers. adj. suf. -i.

sabriti, sàburiti, trpiti, strpljivo podnositi nevolje u životu.

Izv. od *sabur* (v.).

sàbur m (ar.) *strpljivost, strpljenje.* — Kaže se: »*saburom* je dženet pokriven«, »*sabur-selamet*« (strpljen-spasen).

< tur. *sabır* < ar. *šabr*.

V. *sabur!* *saburli*, *sabursuz*, *sabursuzluk*, *Sabira*, *Sabrija*, *osabriti*, *prisabriti*.

sàbur! interj. (ar.) *strpi se!* —

»*Sabur* malo, od Erdelja raje!« (K. H. I 36).

Izv. od *sabur* (v.).

sàburiti, v. *sabriti*.

sabùrli, indecl. adj. (ar.-tur.)

strpljiv, izdržljiv.

< tur. *sabırh*, v. *sabur* + tur. suf. -li.

sabùrsuz m i kao adj. (ar.-tur.)

1. *onaj koji je nestrpljiv, onaj koji je nagao.*

2. *nestrpljiv, nagao.*

< tur. *sabırsız*, v. *sabur* + tur. postpoz. »suz« »bez«.

sabursùzluk m (ar.-tur.) *nestrpljivost.*

< tur. *sabırsızlık*, v. *sabursuz* + tur. suf. -lik.

sàbur učiniti, strpiti se, savladati se. — »tu je majka *sabur*

učinila« (M. H. X 50).

Izv. od *sabur* (v.).

sàč m (tur.) *željezni ili zemljani poklopac pod kojim se na ognjštu peče hljeb i pita na taj način što se na nj nagrne žerava i lug (zapreče se). Sač se razlikuje od peke utoliko što ima na sredini manji otvor i što je veći i srazmjerno niži.* — »Pod zemljanim sačom se

peku pite u tepsiji« (GZM 1957 40).

< tur. *saç* (Protivno tur. leksikografima, Zenkeru i dr. Dr Sikirić tvrdi da dolazi od pers. *sāg*).

sàčak m (tur.) 1. *isturena streha preko zida.* — »pokrivena limom bijelijem. / a sačaci tenečetom žutim« (K. H. I 269).

2. *okolica (pervaz) koja se prišiva na haljinku ili na bajrak kao ukras.* — »a zelen ga bajrak poklopio, / sav mu sačak od suhoga zlata« (K. H. I 316). < tur. *saçak*.

sàčbak, sàčbag, v. *sadžbak, sadžbag*.

sàč-boja f (tur.) *boja za kosu.*

< tur. *saç bayası*, izft. od tur. *saç* »kosa« i tur. *boya* »farba«.

sàčma f (tur.) 1. *sitna olovna zrna za punjenje metaka za lovačke puške i starinske male puške; veličina zrna bira se prema veličini divljači za koju se metak sprema.* — »A suviše dvanaest sačma, / Svaka sačma po dvanaest drama« (Vuk VII 60); »svaka sačma od pedest drama« (K. H. II 17).

2. *ures, rese na peškirimu, košuljama itd.*

< tur. *saçma*.

V. *sačmali, sačmalija, sačmen, nasačmati*.

sàčmali, indecl. adj. (tur.) *sačmen, sa sačmama, tj. urešen resama naokolo.* — »na bubnjeve sačmali peškire« (K. H. I 318).

< tur. *saçmalı*, v. *sačma* + tur. suf. -li.

sàčmàlija f (tur.) *košulja ili peškir koji imaju sačme, tj. rese naokolo.* — »U Mostaru na fale košulja, / sačmalija, sade srmalija« (I. Z. IV 234).

< tur. *saçmalı*, v. *sačmali*.

sačmen

sačmen, adj., *urešen sa sačmama*.

— Ona veze sačmenu. **ko-**
šulju (Vuk V 532).

Izv. od sačma (v.).

sačin, adj. (ar.) 1. *miran, tih*.

2. »sačin se učiniti«, *umiriti se, utišati se*. — »Pa se vojska sačin učinila, / Sva pospala vojska u Kosovu« (Petrar. 392): »Kad četvrti danak nastupi, / puška im se sačin učinila« (K. H. II 379).

< tur. *sakin* < ar. *sākin* »miran«.

V. usačiniti se.

sadaka f (ar.) *milostinja*. —

»Holj' mi kaku dijelji sada-ku« (Lord 266).

< tur. *sadaka* < ar. *ṣadaqa*.

V. sačaki-fitr.

sadākai-fitr, m. **sadākai-fitr**,c,

vitre f (ar.) *posebna milostinja koju muslimani dijele sirotinji uz ramazan, naročito kada se približi Ramazanski bajram*. Po propisu ovu milostinju treba dati prvi dan bajrama prije klanjanja bajram-namaza, jer je to milostinja omršaja. *Sadakai-fitr iznosi 1,66 kg pšeničnog brašna, ili 3,33 kg ječmenog brašna ili rezačija ili protivrijednost tih artikala prema tržišnoj cijeni. Obično se daje u gotovu novcu*.

< tur. *sadaka-i fitr* »milostinja omršaja«, izft. od ar. *ṣadaqa* »milostinja« i ar. *fiṭr* »omršaj, omrsiti se«.

sade, adj. i adv. (pers.) 1. *čist, pravi, bez ikakve primjese*. —

»sačmalija. sade srmalija« (I. Z. IV 234): »sade kahva« nezasladeri (bez šećera) crna kafa. 2. *jednostavan, prost, jednoličan*: »sade platno« = platno u jednoj boji po kome nema nikakvih grana niti šara.

3. *kao prilog: samo*. — »Sad' ostaše u ruke balčaci« (Vuk, Rječnik).

V. sadeluk.

sadef, v. *sedef*.

sadeliija, v. *sedeflija*.

sadeluk m (pers.-tur.) *vrlo tanko prozirno platno*.

< tur. *sadelik*, v. *sade* + tur. suf. -lik.

Sadeta, (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Saadet*, žensko ime, »Sreća« < ar. *sāādā* »sreća«.

Sadija, hipok. **Sádo** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Sa'di*, muško ime »Sretni, Srećko« < ar. *sadī* »sretni«.

Sadik, hipok. **Sádo** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Sadik*, muško ime, »Iskreni« < ar. *ṣādiq* »iskren, prav«.

V. Sidik.

Sádo, v. *Sadija, Sadulah, Sadik*.

sadrāzam, sadriāzam (sadrāzan)

m (ar.) *veliki vezir*. — »u Stambolu sadrazame carski« (M. H. III 6); »ne bojim se ni paše, ni baše, / ni valiije, nit li sadrazana« (I. Z. I 113). < tur. *sadrizam* < ar. *ṣadr* »prsa; prednji dio nečeg« i ar. *aṣam*, elat. od *aẓim* »velik«.

Sadulāh, -āha, hipok. **Sádo** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Saadullah* < ar. *Sa'du-llāh*, muško ime, bukva: »božja sreća« (izft. od ar. *sad* »sreća« i ar. *Allāh* »bog«).

Sādza, v. *Sadžida*.

sādžak m (tur.) 1. *željezni tronožac na kome se na ognjištu, u tendžeri ili kakvom drugom sudu, vari jelo*.

2. tronožac uopšte. — »Pred crkvom je konja odjahao. / A sluge mu prostriješe sadžake, / Sjede paša, pripali čibuka« (Vuk VI 306).

< tur. *sac ayak* »željezni tronožac« < tur. *sac* »sač« i tur. *ayak* »noga«.

sadžbak, sadžbag, sačbak, sačbag (iskriv. **sandžak**) *m* (tur.) *uplet-njak u pletenicama*. — »iz kosa joj sadžbak isplićao« (M. H. X 75); »I savila b'jelu anteriju, / zaboravi sadžbag u kosama« (Vuk I 501); »prosuše se sitne pletenice, / i u njima od zlata sačbage« (Ašikl. 110); »Otpuštala vrane pletenice, / Sve u njima zlatni sandžakovi« (M. H. IV 64).

< tur. *saç bağ*, izft. od tur. *saç* »kosa« i tur. *bağ* »sveza, vezica«.

Sadžida, hipok. Sádža (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Sacide*, žensko ime, < ar. *sāğidā* »ona koja pada na sedždu (ničice) bogu se moleći«.

sâf, adj. (ar.) *čist, prav, nevin*.

< tur. *sâf* < ar. *šâf*.

V. *safi, Safija*.

sâf m (ar.) *red, špalir*. — »Jedno se je pet ljudi iskupilo i stalo u saf...« (Gajret 1931 247); »Na safove vojsku juredigo« (Lord 189).

< tur. *saf* < ar. *šaff*.

Sâfa, v. Safet.

Sâfa, v. Safeta i Safija.

safâeldija, safâ deldun! v. *sefa-deldija, sefa deldun!*

Sâfer (ar.) 1. *musl. muško ime, koje se obično nadijeva djetetu rođenom u mjesecu saferu*.

2. *ime drugog mjeseca po muslimanskom kalendaru*.

< tur. *Safer* < ar. *Šafâr*.

Sâfet, hipok. Sâfa (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Saffet, Safvet*, muško ime, < ar. *šafwâ* »čistoća«.

Sâfeta, hipok. Sâfa (ar.) *musl. žensko ime*.

Muškom imenu *Safet* dodan naš nastavak za f.-a.

sâfi, indecl. adj. (ar.) *čist, pravi, otvoreni*. — »jer je safi alavanta disati džabe ovu božju havu...« (Zembilj II 21).

< tur. *sâfi* < ar. *šâfî* »čisti«.

Safiya, hipok. Sâfa (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Safiye*, žensko ime < ar. *šafiyyâ* »čista, prava«.

sâfra f (ar.) *nesvjestica, onesvješćenje*; »sâfra mu došla« = onesvijestio se.

* < tur. *sâfra* »nesvjestica« < ar. *šafra* »žutica, oboljenje žuči«.

sâftijân, v. sahtijan.

sâfûn, v. sapun.

sagânak m (tur.) *mah., prekid*. — »vjetar duva na saganak ili na sakanake«, tj. duva na mahove, sa malim prekidima.

< tur. *sağanak* »plahovita ljetna kiša koja odjednom pljuskom udari, ali brzo prestane«.

sagânlja m (tur.) *onaj koji je zdrav, čitav (saglan); prebran grah, prebranac*.

Izv. od *saglam* (v.) sa tur. suf. -li.

sâgdič m (tur.) *kum na kni na muslimanskoj svadbi*.

< tur. *sağdıç* »djever, djeve-ruša«.

sàglam (sàglan), adj. (tur.) *zdrav, čvrst, prav, pouzdan, ispravan, pošten*. — »Kad su mislili da je

sagrākčija

to prijateljstvo već postalo saglam. odlučili su... (Zem-bilj II 8).

< tur. *sağlam*.

sagrākčija, v. *sagrdžija*.

sagrdžija, **sagrākčija** *m* (tur.) *zanatlija* — kožar koji se bavi struganjem dlake sa govedih koža. Od ovog je dobila ime ulica koja ide od Bašaršije sjeveru u Sarajevu: *Sagrdžije*.

< tur. *sağrıci*.

Sagrdžije, v. *sagrdžija*.

sagrija (**sārgija**) *f* (tur.) *korice od sablje ili noža*. — »da turite u sagrije corde« (K. H. I 397); »Dok mu sablja iz sagrije sinu« (Vuk VI 412); »Kako sablja iz sargije sine« (Petrar. 548).

< tur. *sağrı* »sapi, debela izrađena koža (odrezana sa sapi), šagren, šagrenska koža«. Vjerovatno su korice sablje ili noža nazvane po vrsti kože od koje su izrađivane.

sahāčija, **sahādžija** (**sājdžija**, **sāčija**) *m* (ar.-tur.) *časovničar, urar*. — »Bog ubio sahadžije, / koji kuju zlatne sa'te!« (Vuk I 196).

< tur. *saatçı*, v. *sahat* + tur. suf. -*çı*.

sahāčınca, **sājdžınca** *f.*, *časovničarska radnja*.

Izv. od *sahāčija*, *sajdžija* (v.).

sahan (**sân**) *m* (ar.) *bakrena zdjela, tanjir*. — »sahanim' su blago podijelili« (M. H. X 44); »da im perem sane i kašike« (Vuk III 442).

< tur. *sahan* < ar. *ṣaḥn*.

sāhat, **sât** *m* (ar.) *sat, časovnik, ura*. — »A kad prošla četiri sahata« (M. H. I 255).

< tur. *saat* < ar. *sāa*.

V. *sahāčija*, *sahāčınca*, *sahat-kula*

sāhat-kūla, **sât-kūla** *f* (ar.) *toranj na kome se nalazi sat*. — »Pomrčina, cijelo selo spava, / Sahat-kula dvanajes kucala« (Muz. zap. Inst. 276).

< tur. *saat kulesi*, izft., v. kompon. pod *sahat* i *kula*.

sahdēlija, v. *sedeflija*.

sāhi, v. *sahih*.

sahibija (**saibija**) *m* (ar.) *vlasnik, gospodar; posjednik; domaćin*. — »neće l' dići sahibiju svoga« (K. H. II 127); »Mor' delijo, vranca saibijo!« (Vuk VII 138).

< tur. *sahib*, *sahip* < ar. *ṣāhib*.

V. *čifluk-sahibija*, *hair-sahibija*, *ilum-sahibija*, *mal-sahibija*.

sahifa *f* (ar.) *stranica knjige*.

< tur. *sahife* < ar. *ṣaḥifā*.

sāhih, **sāhi**, *adv.* (ar.) *uistinu, tačno, ispravno, sigurno, zdravo*. — »sahi će mu do Travnika doći« (K. H. I 104); »Sve do prije nekoliko dana nije se znalo pod sahi hoće li biti aneksi-ja« (Zem-bilj III 51).

< tur. *sahih*, *sahi* < ar. *ṣaḥiḥ*.

sāhija, v. *sāja*.

sāhtijān (**sāftijān**, **saktijān**, **sāfi-jān**, **tāftijān**), -āna (pers.) 1. *učinjena, uređena kožija koža; obično je crvene ili žute boje; crveni sahtijan i žuti sahtijan. Crveni sahtijan se zove još kaj-sar (v.). Od crvenog sahtijana prave se firale, a o žutog ostala obuća i predmeti. Od ovog je dobila ime ulica u Sarajevu, Sahtijanuša, u kojoj su se izrađivali predmeti od sahtijana. 2. obuća ili neki drugi predmet napravljen od sahtijana ili obložen sahtijanom.* — »ona sne-se sahtijan hegbeta« (K. H. I 266); »pa otvara sahtijan sanduke« (I. Z. III 74);

»A na noge žute safijane, / škripa stoji žutih safijana« (Kurt II 158); »a na noge puli taftijane« (Vuk V 368).

< tur. *sahtijan* < pers. *sahti-yān*.

Sahtijānuša, v. sahtijan.

sāhtli, indecl. adj. (pers.-tur.) *neveseo*, *brīžan*, *mučan*. — »O moj sine, Kurtagić Selime, / što si meni sahtli, neveseo?«, »Ali ne idu šenli i veseli, / nego, lalo, sahtli neveseo« (K. H. I 69).

< tur. *sahtli* < pers. *saht* »tvrd, opor, težak« itd. + tur. suf. -li.

saibija, v. sahibija.

sāja, **sāhija** m (ar.) *glasnik*, *vjesnik*, *knjigonoša*. — »otlen tebi saiju spremiti« (K. H. I 120); »Osman-pašu sustigla sahiba, / sustigla ga na prvom konaku« (I. Z. I 175).

< tur. *sai* < ar. *sāi*.

Saima, **Sājma** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Saime*, žensko ime, < ar. *šā'imā* »ona koja posti«.

Sāit, **Sājīt**, hipok. **Sājto** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Sait* < ar. *Sāi'd*, muško ime, osn. zn.: »onaj koji se popeo na visinu«.

sāja f (tur.) *prebrojavanje*; *brója*. — »svak na saju ko je od svatova, / valja brojiti kićene svatove, / da vidimo s kijem putujemo, / Svi izišli na saju svatovi, / pa stadoše brojiti svatove« (F. K. 1886 43).

< tur. *sayı* »broj, račun« < tur. *saymak* »brojiti« (kao što je kod nas *brója* izvedeno od *brojati*).

sāja f (lat.) *vrsta deblje čohē*. — »u čistu ga saju okrojiti« (M. H. III 270).

< tur. *sayā* < tal. *saia* < lat. *saia*.

sājāli, indecl. adj. (lat.-tur.) *čohan*, *od čohē napravljen*. — »pa skinuti sajali haljine« (K. H. I 180).

< tur. *sayalı*, v. *saja* + tur. suf. -li.

sājfan, v. sajvan.

Sājma, v. Saima.

sājran, v. sajvan.

Sājto, v. Sait.

sājvan, **sājvant** (**sājfan**, **sājvat**, **sājran**) m (pers.) 1. *šator*. — »stiže, cara koj sajavana zlatna«, »on pobježe caru i sajavantu, / pravo brate do careva skuta« (K. H. I 57, 55). 2. *kišobran*, *suncobran*. — »nanesite sajvan na devojkicu, / da ne kisne duvak na djevojci« (GZM 1909 589); »Dva divera pod njom konja vode, / a četiri nad njom sajfan nose« (Vuk III 520); »u ruci mu sedefli šargija, / a u drugoj sajavat i nargila« (I. Z. IV 28).

< tur. *sayvan* < pers. *sāyebān*.

sāka f (lat.) *ogrtač koji starci nose*. — »Eno ti ga u najprvoj kiti, / na dogatu u bijeloj saki, / bjelja mu je brada nego saka« (Beh. II 380).

< tur. *sako*, *saki* < tal. *sacco* < lat. *saccus*.

sāka m (ar.) *vodar*, *vodonoša*; *vojnička kola na kojima se dovlači voda za piće*; *bure na kojima sa dva točka*. — »A imaš li vojsku napojiti? kaže: / Imam sake četeres hiljada, / Sve nosu sake vodu na mešini« (Lord 105). — Od ovog je došlo prezime Sakić.

sakaćenje

< tur. *saka* »vodonosa« < ar. *sāqqā* »pojače«.

sakaćenje, v. *sakatiti*.

sakagija *f* (tur.) *vrsta konjske bolesti, šmrkavost, balavost, mal-leus*. — »a dobri se konji po-boljeli, / od bolesti konjske sa-kagije« (Vuk II 305).

< tur. *sakağı*.

sakaluk *m* (tur.) *ogrlica, derdan*. — »i Aliji kujundžiji, / što no-kuje sakaluke, / i na ruke bilenzuke« (S. B. III 51).

< tur. *sakalık* < tur. *saka*, *sakak* »ogra od dukata, derdan« + tur. suf. *-lık*.

sakat, *m* i *adj.* (ar.) 1. *bogalj, in-valid*. — »Otkini komarcu je-dnu nogu, on sakat do vije-ka« (Vuk, Posl. 253); »Za udov-ca ne bih ni pokrovca. / Za bradata ne bih ni sakata« (Vuk V 338).

2. *kljast, oštećen, ozlijeđen*. — »zašto vodiš sakata hajva-na?« (K. H. II 272).

< tur. *sakat* < ar. *saqat*.

V. *sakatiti*, *sakatluk*, *sakato*, *osakatiti*.

sakatiti, *činiti sakatim, ozljeđiva-ti*. — »Vojsci ću ti oči povaditi, / Dobre ću ti konje sakati-ti« (Petran. 393).

Izv. od *sakat* (v.).

sakatluk *m* (ar.-tur.) *osakaćenost, ozljeđenost*.

< tur. *sakatlık*, v. *sakat* + tur. suf. *-lık*.

sakato, *adv.* (ar.) *kljasto, ozljeđeno*. — »Kud dolaze kraste i ospice, / Sve ostaje kljasto i sakato« (M. H. I 18).

Izv. od *sakat* (v.).

sakaz, sakrz *m* (tur.) *mastika (vrsta rakije)*.

< tur. *sakız* »smola«.

V. *sakazlija*, *sakrska*.

sakazlija *f* (tur.) *duguljasta bijela tikva sakrska*.

< tur. *sakızlı* »smolast«, v. *sakaz* + tur. suf. *-lı*.

Sakib (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Sakib, Sâkîp*, muško ime »Sjajni« < ar. *ṭāqîb* »veoma sjajan«.

Sakić, v. *saka*.

saklet, v. *srklet*.

sakrlisati se, -išem, *nasikirati se, uneraspoložiti se zbog kakve nezgode ili nepovoljne vijesti*. < tur. *sakılmak* »nasikirati se«.

sakrska, sakaz *m* (tur.) *duguljasta bijela tikva koja se upotrebljava za punjenje (filovanje)*.

< tur. *sakız kabağı*, izft. od tur. *sakız* »smola« i tur. *kabak* »tikva«.

sakrz, v. *sakaz*.

saksija *f* (tur.) 1. *zemljani lonac u kome se gaji cvijeće*.

2. *mangala; crepulja pod kojom se hljeb na ognjištu peče*.

< tur. *saksı*. Neki pisci tvrde da je riječ izvedena od *Sax* »Saksonija«, prema tome: *saksı* = predmet izrađen na sakson-ski način, saksonske izrade.

saktisati, -išem, *slomiti, skršiti, uništiti*. — »Kada Marko sak-tisa oružje, / onda trže divit od pojasa« (Vuk II 429).

Izv. od *sakatiti*, *osakatiti* (v.).

sala *f* (tur.) *nosila* — »ranjenike na sale digoše« (M. H. III 250).

< tur. *sal*.

sala *f* (ar.) *žalovito učenje muje-zina na munari povodom smrt-nog slučaja*. — »Pred ikindiju tužno se razliježe sala sa munare« (Gajret 1931 214).

< tur. *salâ* < ar. *ṣalâ*, osn. zn.: »objaviti, obznaniti«.

saladžak *m* (tur.) *život*. — »Skočio se iz begluk-mejhane, / za njim Mujo, za njim Bunićani, / jer se boje saladžaku svome« (K. H. II 388).

< tur. *sağlıcak* »život; zdravlje«.

salāhor, *v.* sarahor.

sālām, *v.* selam.

salamēcija, *v.* selamecija.

salāmet, *v.* selamet.

salāmura *f* (tal.) *slana voda s različitim začinima u kojoj se repirira meso; rasol*.

< tur. *salamura* »dobro slana voda u kojoj se drži sir, riba itd. da se ne pokvari« < tal.

salandžak, -a i **salāndžak**, -āka *m* (tur.) *ljuljačka*. — »povezani laki salandžaci, / u avliji Bećirbegovića« (N. K. II 118).

< tur. *salıncak*.

salāvāt, āta *m* (ar.) *posebna dova (v.) na arapskom jeziku kojom se poziva božji blagoslov na Muhameda (počinje sa: »Allahumme salli ala...«) — »Uz tespihe teglje salavate« (Lord 129).*

< tur. *salāvat* < ar. pl. *šalawāt*, sing. *šalā* (t).
V. *salavatati*.

salavātati, učiti *salavate*; *na mu-nari glasno učiti salavate*.
Izv. od *salavat* (v.).

Sālčin, *v.* Salih.

sāldisati, -išēm, *napraviti, postaviti, pripravit*. — »Kavedije kahvu saldišuju« (Lord 10).

< tur. *saldı*, perf. 3 lice sing. od inf. *salmak* »napraviti, prostrijeti, staviti« itd.

Sālem, *v.* Salim.

sālep *m* (ar.) *toplo zaslađeno bezalkoholno piće koje se žini pije*. Pravi se izvarivanjem korijena istoimene biljke: *Orchis hircima* Grantz. (*Satyrion hircinum* L.), fam. *Orehidaceae*.

< tur. *salep*, *saleb* < ar. *saħlāb*.

V. *salepcija*.

sālgija *f* (tur.) *kladno u zidnog sata*. — »poznaće ti sahati i salgiju, / pa te more rezil učiniti« (Ašikl. 76).

< tur. *salgi*.

sālhana *f* (ar.-pers.) *klaonica*.

< tur. *saħane* < ar. *saħt* »derati kožu sa zaklane životinje« i pers. *ħāne* »zgrada, kuća«.

Sālīh, hipok. **Sálko**, **Sālkan**, **Sālčin**, **Tālīh**, **Tále** (ar.) *muš. muško ime*.

< tur. *Salih* < ar. *Šāḥ*, muško ime, »Dobar«.

Saliha (ar.) *muš. žensko ime*.

< tur. *Saliha*, žensko ime, »Dobra« < ar. *šāliha*, »dobra«.

Sālīm, **Sālem** (ar.) *muš. muško ime*.

< tur. *Salim* i *Salem* < ar. *Sālīm* i *Sālem*, muško ime, »Zdrav« (uspor. »Zdravko«).

Sālkan, *v.* Salih.

sālkija (*sāltija*) *f* (tur.) *ono labavo i nezategnuto mjesto na jednoj strani platna ili sukna koje nastane usljed slabog tkanja*.

< tur. *salkı* »nabran, smježuran; obješen«.

V. *salkijav*.

salkijav (*saltijav*), adj., *olabavljen, nezategnut, nabran (kaže se za sukno ili bez kad je s jednog kraja labavo i nezategnuto, kad ima salkije)*.

Izv. od *salkija* (v.).

Sálko, *v.* Salih.

sàlkum

sàlkum, **salkum-tòp** *m* (tur.) *lumbarde* vrsta starinskog topa koji, kao mitraljez, istovremeno baca po više granata koje eksplodiraju tek kada udare ili se zariju u zemlju. — »i od boja dvanaest topova, / salkum topa dvaest i četiri, / salkum puca, crnu zemlju buca« (F. K. 1896 50).

< tur. *salkımsaçak* »top koji ispaljuje po više granata; top koji ispaljuje rakete« (< tur. *salkım* »grozd, snop« i tur. *saçak* »rasturen, razbacan na sve strane«).

sàlma, **salàma** *f* (tur.) *slobodan* ispust stoke na njive i livade bez čuvara i čobana u kasnu jesen kad se žita dignu sa njiva; pustopaša.
< tur. *salma*.

sàlma *f* (tur.) *vrsta starinskog oružja*; to je lopta od gvožđa ili tuča na lancu ili na kajišu, kojom se zamahuje i udara po protivniku, buzdovan na lancu. — »S jedne strane sàlma od pirindže, / S druge strane od zlata gadara« (Vuk VI 321); »pa on salmu skide sa putalja, / pa poleti Mujovu Halilu, / da udari brata Hrnjičina« (K. H. I 565).

< tur. *salma*.

salnàma *f* (pers.) *godišnji almanah, kalendar*.

< tur. *salname* < pers. *sāl* »godina« i pers. *nāme* »pismo, knjiga, djelo«.

sàlt, **sàlte**, **sàl**, *adv.* (tur.) *samo*; *sama*. »Salt govori vila najstarija« (Vuk, Rječnik); »al' pred crkvom nide niko nema, / sàl njégova ona mila kuma« (Vuk III 333); »Salte sama kahvu kurisala« (Lord 287).
< tur. *salt* »samo, jedino«.

sàlta, **sàltica** *f* (tal.) *vrsta kratkog kaputa sa kratkim rukavima do više laktova*; obično je od čohé ili kadife, ukrašena harčom.

< tur. *salta*, skraćeno od *salta-marka* < tal. *Santo Marco*, »sv. Marko, patron Venecije«. Naziv je, kako se misli, došao otud što su ovakve kratke kapute nosili mletački mornari.

sàltadžija *m* (tur.) *vozač koji vozi samo ljude, a ne i robu*.
Vjerovatno od *salt* + tur. suf. *-ci*.

sàltànet *m* (ar.) 1. *sjaaj, raskoš, pompa, veličanstvenost*. — »O te mode, toga saltaneta, te raskoši — laže br'te ko god kaže, da kod nas ima sirotinje« (Zembilj II 105).

2. *sjajna i blistava oprema (oprava)*. — »pa pred babu pod pusatom dojde, / pod pusatom i pod saltanetom« (F. K. 1886 7).

3. *carstvo*.

< tur. *saltanat* < ar. *salṭanā*.
V. *saltanetli*.

saltanetli, indecl. *adj.* (ar.-tur.) *sjaajan, raskošan, svečan, sa pompom*. — »Saltanetli idu krajišnici, / Dva pjevaju a dava otp'jevaju« (M. H. IV 213).
< tur. *saltanath*, v. *saltanet* + tur. suf. *-li*.

sàlte, v. *salt*.

sàltija, **saltijav**, v. *salkija, salkijav*.

sàmaluk, c. *samanluk*.

sàmanluk, **sàmaluk** *m* (tur.) *pojata*.

< tur. *samanlık* < tur. *saman* »slama« + tur. suf. *-lık*.

sàmār, **àra** *m* (grč.) *drveno terno sedlo koje se stavlja na tovarne konje; ispod drveta je slamarica*. — »Da s neba sa-

mar padne, meni bi se kus-kuni o vratu objesili» (Nar. bl. 41); »Rđavoj kobili samar dosadi« (Vuk, Posl. 271).

< tur. *semer* < grč. *sagmárion* (grč. *ságma* »tovar«).

V. samardžija, samarica, nasamariti (se), osamariti.

Sàmardžić, v. samardžija.

sàmardžija i **samàrdžija** *m* (grč.-tur.) zanatlija koji pravi samare. Od ovog je došlo prezime **Sàmardžić**.

< tur. *semerci*, v. samar + tur. suf. -ci.

samàrica, *f*, konj sa samarom za razliku od osedlanog konja. Izv. od samar (v.).

Sámija (ar.) *musl.* muško ime.

< tur. *Sami*, muško ime, »Visoki« < ar. *sāmī* »visoki, uzvišeni«.

Sámija (ar.) *musl.* žensko ime.

< tur. *Samiye*, žensko ime, »Visoka« < ar. *sāmiyā*, »visoka, uzvišena«.

sāmsār, -ára *m* (ar.) trgovački posrednik, senzal, telal.

< tur. *sansar* < ar. *simsār*.

sāmsar, v. sansar.

sāmsov *m* (tur.) veliko pseto; pas. — »I s ovcama dvanaes čobana, / I sa šnjima dvanaes samsova« (Lord 105).

< tur. vulg. *samsun*, knjiž. *sansun* »dresirani pas koji vojska upotrebljava prilikom juriša«.

sāmūm, -ūma *m* (ar.) jak i vreo vjetar koji duva iznad pustinjskih predjela sjeverne Afrike i Arabije.

< ar. *sāmūm*.

sāmūn, v. somun.

sāmur *m* (pers.) samurovina, koža od kune zv. samur, Martes zibellina; »sāmur« ili »sāmur-

kapa« = kapa od samurovine: »Udri njega u čelo junačko, / de sastavlja samur i obrve«, »pred vojskom je arambaša, / na glavi mu »sar . r - k a p a« (Vuk II 567, I 471); »sāmur-kāl-pak«, »sāmur-kapa« = kapa od samurovine; »s a m u r - k a l - p a k na oči namiče« (Vuk I 167); »sāmur-binjiš« = binjiš od samurovine: »s a m u r - b i - n j i š age Turanića« (Ašiki. 70); »sāmur-čurak« itd.

< tur. *samur* < pers. *semmūr*. V. samurli.

samūrli, indecl., **samūrlija**, **samūrlija** *f* (pers.-tur.) od samurovine, sa samurovinom. — »a s a m u r l i - čurak ogrnuo«, »kad ti skroji čurak-samurliju« (M. H. III 231, X 76); »kad ti skroji čurak-samurliju« (I. Z. II 244).

< tur. *samurlu*, v. samur + tur. suf. -lu, -li.

sān, v. sahan.

sāncīm, **sānci**, konj. (tur.-pers.) tobože, bajagi. — »... jer su se s a n c i m evropski doktori svojski zauzeli« (Zembilj III 94).

< tur. *sankim*, *sanki* < tur. *san!* imper. 2 lice sing. od *sankmak* »misliti, predpostavljati« + pers. suf. -ki.

sāndal *m* (ar.) vrsta polusvilene tkanine; »sāndal-gaće«, »sāndālije-gaće« = gaće od tkanine sandal: »po nanulam' s a n d a l g a ć e« (K. H. I 504); »a na noge gaće sandaliije« (Vuk III 27).

< tur. *sandal* < ar. *šandāl*, vjerovatno porijeklom od sanskrt. *čandana*.

sāndale i **sandāle** *n* (ar.) sandale, vrsta drvene obuće.

< tur. *sandal* < ar. *šandāl*

sandalija

»vrsta tvrdog drveta koje dolazi iz Indije«.

sandalija *f* (ar.) *stolica*. — »na avliji, a u sandaliji« (M. H. X 55).

< tur. *sandalye* < ar. *ṣandūliyy*.

sanduk *m* (ar.) *drveni kovčeg, škrinja*. — »u odaji sanduk otvorio« (M. H. III 123); može biti i od papira i drugog materijala.

< tur. *sanduk* < ar. *ṣandūq* i *ṣundūq*.

V. sanduk-emin, sandukhana, sanduklija.

sanduk-emin, -ina, *m* (ar.) *upravitelj blagajne, finansijski povjerenik; šef poreske uprave*.

< tur. *sanduk emini* »povjerenik sanduka, tj. riznice«, izft., v. kompon. pod sanduk i emin.

sandukhana *f* (ar.-pers.) *prostoriya u kući u kojoj se drže sanduci*. U starim bosanskim kućama bilo je takvih prostorija. < tur. *sandikhane*, v. kompon. pod sanduk i hane.

sanduklija *f* (ar.-tur.) *limena peć koja liči na sanduk*.

< tur. *sandıklı*, v. sanduk + tur. suf. -lı.

sandžak *m* (tur.) 1. *zastava, bajrak*. — »Dobra konja što je za sandžaka, / Da mi nosi careva bajraka« (Lord 16).

2. *oblast ili okružje u biv. Turskoj Carevini*. Prvi sandžak koji je organizovan 1463. g. zahvatio je cijelu Bosnu. Na čelu sandžaka je sandžak-beg. — »sve su oni tuđeni izginuli, / a najposlije Derviš-begoviću, / nije takog u sandžaku bilo« (K. H. II 367); »Sedam paša od sedam sandžaka« (Vuk, Rječnik).

3. »sandžak-bajrak« = glavni bajrak sandžaka: »tebi sandžak-bajrak ispravio, najstariji u širokoj Lici« (M. H. III 228), »sandžak-ălajbeg« = sandžački alajbeg: »krajišnike ljute ubojice, / i četiri sandžak-ălajbega« (Vuk IV 219).

< tur. *sancak* (Protivno tur. leksikografima, Zenkeru i dr. Dr. Š. Sikirić tvrdi da riječ dolazi od pers. *saŋgūk*).

V. Sandžak, sandžak-beg, sandžaki-šerif, sandžaktar.

sandžak, v. sadžbak

Sandžak, **Novopazarski Sandžak** *m* (tur.) *ime pokrajine koja je nekad bila zasebna upravna jedinica, a graničila je sa Bosnom i Hercegovinom, Srbijom i Crnom Gorom*.

< tur. *Sancak*, v. sandžak.

sandžak-beg *m* (tur.) *namjesnik sandžaka*.

< tur. *sancak beyi*, izft., v. kompon. pod sandžak i beg.

sandžaki-šerif, -ifa *m* (tur.-ar.) *sveta zastava Muhamedova*. Navodno čuva se u jednom muzeju u Istanbulu. — »i tako vam sandžaki-šerifa, / nemojte mi kvara učiniti« (K. H. II 379).

< tur. *sancağı-šerif*, v. kompon. pod sandžak i šerif.

Sandžaklija *m* (tur.) *stanovnik pokrajine zv. Sandžak* (v.).

< tur. *Sancaklı*, v. Sandžak + tur. suf. -lı.

sandžaktar, -ára, *m* (tur.-pers.) *zastavnik, bajraktar*. — »Teslim ti tebi careva sandžaka, / Te drugoga traži sandžaktara« (Lord 19).

Od ovog je nastalo prezime Sandžaktarević.

< tur. *sancaktar*, v. sandžak + pers. suf. -*dār*, koji je u tur. asimilacijom postao -*tār*.

Sandžaktärević, v. sandžaktar.

sandžija *f* (tur.) *probodi, protisli u prsima, žiganje unutar tijela.* — »Nazil bega zaboljela glava, / Jašar bega i srce i glava, / Omer bega ukočile sandžije« (I. Z. III 125).
< tur. *sanci*.

sānsar, sāmsar *m* (tur.) *kuna bjelica, bjelka, čija je koža skupocjena, od nje se prave čurkovi.* — »Al' je diba među terzijama? / Al' je sansar među čurčijama« (Vuk V 346).
< tur. *sansar*.

sāntrāč, -āča *m* (sanskrt.) 1. *igra šah.* — »um'ješ li se igrati santrača?« (M. H. X 91).
2. *ograda, okolića, okvir (napr. oko bunara, oko groba itd.).* — »Grigorije odvoji glavu od santrača...« (Šol. I 227).
3. *šara na kocke: »sāntrāč bāsma« = karirana basma.*
4. *donja daska u stupe za valjanje sukna.*
< tur. *santrāç* i *santraç* < ar. *šitrānğ* < pers. *šetrenğ*, porijeklom sanskrt.

sāntūr, -ūra *m* (jevr. ili aram.) *vrsta istočnjačkog muzičkog instrumenta koji je sličan cimbalu.*
< tur. *santur*, porijeklom jevr. ili aram. riječ.

sāp, -āpa *m* (tur.) *držak (u noža, sablje, nadžaka ili u kakve alatke), držalo, ručica.* — »Poteškoše čelikli nadžake, / Jedan drugog njime udariše, / Dok nadžacim' sape izlomiše« (Petran. 239).
< tur. *sap* »držak, ručica; stabiljka, struk«.

sāpūn, sāfūn, -ūna *m* (lat.) *sapun.* — »vode uze i rakli safun« (M. H. III 410).
< tur. *sabun* < ar. *šābūn* < lat. *sapo*.
V. *sapundžija*.

sapūndžija, safūndžija *m* (lat.-tur.) *zanatlija koji pravi ili trgovac koji prodaje sapune.*
< tur. *sabuncu*, v. *sapun* + tur. suf. -*cu*, -*ci*.

Saracēni *pl. m* (ar.) 1. *naziv za Arabe u Španiji.*
2. *naziv za muslimane uopšte u doba križarskih vojni.*
< ar. *Šarqiyyūn*, »Istočnjaci« (< ar. *šarq* »istok« + ar. adj. suf. *pl. -iyyūn*).

sārāč, -āča *m* (ar.) *zanatlija koji pravi i prodaje razne predmete od kože, kao što su: konjska oprema (uzde, sedla, bisage, kubure), bensilasi, kehare, šarpe-lji, pletene kandžije, razno remenje itd. Po ovim zanatlijama naziva se ulica koja vodi od Baščaršije do Husrevbegove džamije u Sarajevu: Sarāči.* »kod terzija i naših sarača« (M. H. III 459).
< tur. *saraç* < ar. *sārrāğ*.
V. *saračhana, saračluk, usaračiti*.

saračhāna *f* (ar.-pers.) *posebna sobica blizu ahara (štale) u kojoj se drži konjska oprema.*
< tur. *saraçhane*, v. *kompon*. pod *sarač* i *hane*.

saračluk *m* (ar.-tur.) *sarački zanat.*
< tur. *saraçlık*, v. *sarač* + tur. suf. -*lık*.

sarādža *f* (ar.) 1. *škrofule, scrophulosis.*
2. *vrsta sakagije, konjska bolest.*
< tur. *sıraca* < ar. *sirāğā*.

saradžika *f* i **saradžik, siridžik** *m* (ar.) *biljka Seropfuloria nodosa*

sàrâf

L., koja se upotrebljava za liječenje saradže (v.).

< tur. *sıraca otu*, izft. v. *saradža* i tur. ot »biljka, trava«.

sàrâf, -âfa *m* (ar.) *mjenjač novca; zlatar koji se bavi kupoprodajom strane valute i zlatnog novca.* — »Za dukate pitaj sarafa« (Ist. bl. I 279).

< tur. *sarraf* < ar. *šarrâf*.

V. *sarafiluk*.

sarâfluk *m* (ar.-tur.) *sarafsko zanimanje.* — »Sijedi gazda Jesua, prvi čovjek koji se u gradu počeo baviti sarafilukom, mijenjanjem zlatnog novca...« (Čolak. 13).

< tur. *sarafiluk*, v. *saraf* + tur. suf. -luk.

sarâhor, **serâhor**, **salâhor** (**sarâor**) *m* (ar.-pers.) 1. *borac koji je imao dužnost da čuva kakvu tvrđavu ili mjesto, a zato je bio oslobođen od idenja u rat i od ostalih vojnih dužnosti.* — »Navalite pod noć saraori / da otmemo iz mobe djevojkul« (Vuk I 179).

2. *titula za posebno zaduženje u dvorskoj službi na osmanjskom dvoru.*

Izv. od *silahšor*, v. tumačenje pod *silahšor*.

sàraj *m* (pers.) *dvor, palača.*

< tur. *saray* < pers. *serây*.

V. *Saraj-Bosna*, *Sarajevo*, *saraji*, *Sarajlija*.

Sàraj-Bòsna *f*, *Sarajevo.* — »Od kako je Saraj-Bosna postala« (GZM 1909 584).

< tur. *Saray-Bosna*, »Sarajevo«; za prvu kompon. v. *saraj*.

Sàrajvo, (**Sàrâjvo**) *m* (pers.-srp. hrv.) *glavni grad SR Bosne i Hercegovine.*

< tur. *Saray* < pers. *serây* »namjesnikov dvor koji se nalazio (sve do 1853.) u kraju zv.

Begluk (na »Trgu 6 aprila« u Sarajevu) i naš nastavak »-evo«. Složenica je nastala po uzoru na složenice: Smederevo, Kraljevo, Popovo, Mirijijevo, Trnovo itd. Turski naziv za Sarajevo je »Saray-Bosna«, ali se u jednoj od najstarijih bosanskih vakufnama, u vakufnami Mustaj-bega Skenderpašića iz 1517. g. (čiji je original i prevod objavio Dr Hazim Šabanović u POF-u III-IV, 1953, str. 403) Sarajevo naziva i »*Saray-ovasi*« bukv.: »Sarajevsko polje«. Iako sam ranije zastupao da je Sarajevo nastalo od tur. »*Saray-ovasi*«, došao sam do zaključka da je ispravnije tumačenje koje sam gore naveo.

sàraji, pl. *m* (pers.) *carski dvori, vezirski dvori, pašinski dvori, dakle dvori turskih visokih dostojanstvenika.* — »pa on ode caru na saraje« (K. H. I 26). Plural od *saraj* (v.).

sarâjlja *m* (pers.-tur.) *sarajevska izrada.* — »Pa mu previ ćebe sarajliju, / A po njemu sedlo osmanliju« (Vuk VI 123).

< tur. *Saraylı* »sarajevski«, skraćeno od tur. *Saray-Bosnali* na taj način što je prvoj komponenti *Saray* dodan suf. -li.

Sarâjlja *m* (pers.-tur.) *građanin grada Sarajeva.*

< tur. *Saraylı*, v. tumačenje pod *sarajlija*.

sarânsak, **sarâmsak** i **sarânsak**, **sarâmsak** *m* (tur.) *bijeli luk.*

< tur. *sarimsak*.

sarâšcer, v. *serasker*.

sàrgija *f* (tur.) *zavoj.*

< tur. *sargı*.

sàrgija, v. *sargija*.

sàrhoš (**sàroš**) *m* (pers.) *pijanica, bekrija.* — »Kad sarhoši iz

mejhane pođu« (Sevd. 98); »Zaduži se Asan-aga, saroš, bekrija« (B. V. 1886 28).

< tur. *sarhoş* < pers. *serhōš*, buk.v.: »vesela glava« < pers. *ser* »glava« i pers. *hōš* »lijep, dobar«, ovdje: »veseo«.
V. sarhošluk.

sarhošluk *m* (pers.-tur.) *pijančevanje, bekrijanje*.

< tur. *sarhoşluk*, v. *sarhoş* + tur. suf. -luk, -lik.

sariluk *m* (tur.) *žutica (bolest)*.

< tur. *sarılık* < tur. *sarı* »žut« + tur. suf. -lik.

sarlâisati, v. *parlaisati*.

sârma *f* (tur.) *vrsta jela: u listove od kupusa, loze ili graha buranije zamotano isjecano ili samljeveno meso pomiješano sa pirinčem*.

< tur. *sarma*, buk.v.: »ono što je zamotano, zavijeno«.

sâroš, v. *sarhoš*.

sârtija *f* (tal.) *uže za vezivanje jedrila na brodu*. — »sartije joj od suhoga zlata« (Kurt II 204).

< tur. *sart* < tal.

sâruk *m* (tur.) *zavoj oko kape, čalma*. — »oko njega saruk ahmedija« (K. H. I 299).

< tur. *sarik* < tur. inf. *sar-mak* »zaviti, zamotati«.
V. saruklija.

sarûklija *m* (tur.) *onaj koji nosi na glavi saruk (čalmu)*.

< tur. *sarikli*, v. *saruk* + tur. suf. -li.

sâsluk *m* (pers.-tur.) *vrsta tanke trske*. — »Na nogam' joj gaće od sasluka, / kakve su joj gaće od sasluka, / do pola je postavila vukom, / a od pola vukom i baukom« (K. H. II 256).
< tur. *sazlık* »trščak« < pers. *saz* »trska« + tur. suf. -lik.

sât *m* (ar.) *ime arapskog slova »š«*.

< tur. *sad*, *sat* < ar. *šād*.

sât, v. *sahat*.

sâtara, v. *satura*.

sâtar-pešlija *f* (ar.-pers.-tur.) *vrsta džemadana, koji je na prsima iskružen i ima široke pešove (skutove)*.

< tur. *satır peşli* < tur. *satır* < ar. *sâtūr*, v. *satura*, *satara* i tur. *peşli*, v. *peşlija*.

sâtura, **sâtara** *f* (ar.) *mesarska sjekirica; kuhinjska sjekirica za sjecanje mesa na dasci*.
< tur. *satır* < ar. *sâtūr*.

sâtura *f* (ar.) *redak u knjizi ili pismu*.

< tur. *satır* < ar. *saṭr*.

sau̇lisati (se), **saulisâvati (se)**, **miriti (se)**, **savladati (se)**, **umirivati (se)**, **savladivati (se)**.

< tur. *savulmak* »povući se, skloniti se«.

sâum *m* (ar.) *post*. — »Saum posti, sibjan čuvaj i gledaj« (Ist. bl. II 223).

< tur. *savm* < ar. *ṣawm*.

sâvaćenje *n*, *graviranje*.

Izv. od *savat* (v.).

sàvak *m* (tur.) 1. *natkriveno pralo na potoku koji protiče uz dvorište ili bašću nečije kuće. Na taj način se kućna čeljad služi za kućne potrebe tom tekućom vodom. Savak je natkriven i ograđen da bi muslimanske žene, koje su se krile od muškaraca, mogle nesmetano da prilaze vodi. Savakovi su se pravili i na taj način što bi se u zidu dvorišta pokraj koga protiče voda napravio otvor i na taj način bi voda tekla kroz dvorište*. — »Savakova je bilo u Sarajevu samo na Moš-

savārisati

čanici u petnaestak kuća« (Kreš. Vodovodi 154).

2. kolac, obično hrastov, koji se zabija u zemlju oko podnožja velikog kamena da se ne bi kretao ili nagnuo. Bude više tih kolaca.

< tur. *savak*, osn. zn.: »mjesto odakle se voda razvodi na razne strane, vođeno razvođe«.

savārisati, -išēm, očistiti u vodi, oribati. — »Škovane predmete treba prije kalajisavanja, kako sam rekao, dobro očistiti. Taj se posao zove savarisanje. To se obavljalo pijeskom namočenim u slanoj vodi« (GZM 1951 213).

< tur. *suvarmak* »smočiti željezo u vodu prilikom kaljenja«.

savāt m (ar.) 1. graviranje, ornamentalni predmeti.

2. gravirano, ornamentirano srebro. — »Jedno srce tri čerkli pasa, / Dva od zlata treći od savata« (Vuk VI 277).

< tur. *savat* < ar. *sāwād*, osn. zn.: »crnoća«.

V. savačenje, savatlaisati, savatli.

savatlāisati, savatlēisati, -išēm, gravirati, ornamentirati bakrene ili srebrne predmete.

< tur. *savatlamak* »gravirati, ornamentirati«.

savātli, indecl. adj. (ar.-tur.) graviran, ornamentiran; od graviranog srebra. — »Za kapom mu sedam čelenaka, / Tri savatli četvrti čerkli« (Vuk VI 320).

< tur. *savatlī*, v. *savat* + tur. suf. -li.

savdēlija, v. sedeflija.

sāvza f (pers.) povrće; vrt (ova se riječ čuje u narodu u krajevima oko Zvornika).

< tur. *savza*, *sebze* < pers. *sebze* »povrće«.

V. zerzevat.

sāz m (pers.) vrsta tambure sa dosta dugim drškom. — »i donesi šargiju, / sitni saz s baglamicom« (I. Z. II 20).

< tur. *saz* < pers. *sāz*.

V. sazlija.

sāzlija m (pers.-tur.) onaj koji svira na saz. — »ni sazlije ne kucaju / sevdalinke, divne pjesme« (Sevd. 131).

< tur. *sazıcı* »svirač na saz«; mjesto suf. -cı, u našem jeziku je riječi saz (v.) dodan tur. suf. -li.

sē, -éta n (ar.) ime arapskog slova ē.

< tur. *se* < ar. *ṣāʾ*.

Sēād, -āda (ar.) musul. muško ime. < tur. *Sead* < ar. *Sāʾād*, muško ime, »Srećni« (uspr. »Srećko«).

sebāidu, -ūta n (pers.) tri i dva (izraz u igri tavle).

< tur. *sebadü* < pers. *se* »tri« + pers. *bā* »sa« + pers. *du* »dva«, dakle: »tri sa dva«.

sēbep, sēbeb, sēvep, (sēbet, sēvet) m i kao konj. (ar.) 1. kao imenica: uzrok, razlog, povod. — »Šta je sevep Mahmutpaši starom«, »ko je seveb da od Boga nađe!« (K. H. I 50, 191); »Da ti sebet bidem da pogineš« (Lord 121).

2. kao konj.: radi, poradi. — »Sebep čega s došao?« (u ob. gov.).

< tur. *sebep, sebeb* < ar. *sābāb*.

V. sebepli, sevetnik, sevetovati.

sebēpli, sevēpli (ruke), (ar.-tur.) sretne (ruke).

< tur. *sebepli*, v. *sebep* + tur. suf. -li.

sebilj, -ilja *m* (ar.) dobrotvorna javna česma u obliku kioska. Takav sebilj nalazi se i danas na sredini Baščaršije u Sarajevu.

< tur. sebil < ar. sâbil.

sečija *f* (tur.) uzdignuto sjedište napravljeno od drvenih dasaka, koje se nalazi u sobama svake starinske kuće; nalazi se uvrh sobe uza zid do prozora i proteže se od jednog zida do drugog, a često duž dva zida. Po sečiji je prostrtr minder ili vunenno šiljta, a okolo su poredani tvrdi slamnati jastuci. Sečije zamjenjuju današnje otomane i kauče.

< tur. seki.

sedef, **sâdef** *m* (ar.) 1. unutrašnja strana ljuštore biserne školjke koja se sastoji od bijelih sjajnih slojeva. Služi za ukrašavanje predmeta. — »nosi l' Fata od sâdefa nanule?« (S. S. 90).

2. ruta (v. sedefot).

3. dugme od sedefa.

< tur. sedef < ar. şadâf.

V. sedefli, sedeflija, sedefot.

edëfli, indecl. adj. (ar.-tur.) op-točen, ukrašen sedefom. — »pa dohvati sedefli tamburu« (K. H. I 367).

< tur. sedefli, v. sedef + tur. suf. -li.

sedëflija, **sadëflija** (savdëlija, sahdëlija, sadëlija) *f* (ar.-tur.) puška našarana, ukrašena sedefom; tambura ukrašena sedefom; sedlo ukrašeno sedefom itd. — »Sedefliju pušku zagrljo« (Vuk, Rječnik); »Pa Stanojlo na noge skočio, / sedefliju pušku zagrljo« (Vuk IV 304); »Za siljahom dvije sevdeljije«, »Znadeš moje dvije sahdeljije« »Kad pukose dvije sadeljije« (Lord

159, 173, 304); »na njeg meće sedlo sedefliju« (F. J. II 260).

< tur. sedefli, v. sedefli.

sëdefot, **sëdef** *m* (ar.-tur.) ruta, rutvica, *Ruta hortensis* Lam., (*Ruta graveoleus* L. p. p.).

< tur. sedef otu »sedef biljka« izft., v. sedef + tur. ot »biljka, trava«.

sedžada, **serdžada**, **srdžada** (**sr-džaza**) *f* (ar.) prostirač, ćilimče na kojem muslimani klanjaju namaz; služi i kao ukras u kućnom namještaju; u obliku je pravougao-ni-a. — »Beg Ali-beg ikindiju klanja, / siv mu soko na serdžadu pada«, »i serdžadu pod njim poljubio« (K. H. I 53); »I pred carom poljubi srdžazu« (M. H. III 14).

< tur. seccade < ar. säğğādä.

sedžda *f* i **sedžde**, -eta, *n* (ar.) sagnuti se, klanjajući namaz pasti ničice i čelom i nosom do-taknuti tlo; to je jedan od sastavnih dijelova molitve nama-za; »sedždu učiniti« = pasti na sedždu. — »tri put Boga sedžde učinio« (K. H. II 536).

< tur. secde < ar. säğdä.

V. Sadžida, sedžada.

sëf biti, pogriješiti, zabuniti se.

< tur. sehiv < ar. sähä, sähw »zaboraviti«.

V. sefiti, sefluk, posefiti.

sefâdeldija, **safâdeldija** *f* (ar.-tur.) dobrodošlica (isto što i hoždel-dija). — »pa mu age hož-deldiju daju, / hož-deldiju i sefa-deldiju« (K. H. I 378).

< tur. sefa gëldi, safa gëldi »dobro je došao« < ar. şafâ' »vedrina, bezbrižnost na licu« i tur. gëldi, perf. 3 lice sing. od inf. gëlmek »doći«.

sēfā dēldun!

sēfā dēldun! sēfā gēldun! sēfā dēldunuz! sēfā gēldunuz! interj. (ar.-tur.) dobro došao! dobro došli! (isto što i hoš deldun! hoš deldiniz!; obično se izgovara i jedno i drugo radi pojačanja sadržaja: hoš deldun, sefa deldun!)

< tur. sefa geldin! sefa geldiniz! < ar. šafā' »vedrina, bezbrižnost na licu« i tur. perf. 2 lice sing. i pl. od inf. gelmek »doći«.

Sēfer (ar.) musul. muško ime. Nadijeva se obično djetetu koje se rodi u mjesecu saferu.

< tur. Safer, muško ime, < ar. šafār »ime drugog mjeseca po muslimanskom kalendaru«.

sēfer m (ar.) put, putovanje; ratni pohod, rat. — »ti s njim moraš sefer otvoriti« (M. H. III 79); »Pa on vide Bajković Aliju, / Će on beše sefer otvorijo« (Lord 292).

< tur. sefer < ar. sēfār.

sēfir, -ira m (ar.) poslanik u stranoj državi, poklisar.

< tur. sefir < ar. sēfīr.

sēfīti, pogriješiti, zabuniti se; smetnuti s uma.

< tur. sehiv < ar. sähā, sähw »zaboraviti«.

sēfluk m (ar.-tur.) pometnja, zabuna, zbunjenost.

< tur. sehivlik < ar. sähā, sähw »zaboraviti« + tur. suf. -lik.

sēfte n i sēfta f (ar.) 1. prvi dnevni pazar koji učini trgovac u dućanu; prve pare koje se pazare. — »Od tebe sēfte, a od Boga beričet!« (Vuk, Posl. 236); »Danas nijesam učinio ni sēfteta« (Vuk, Rječnik).

2. prvina, početak.

3. prvi put (adv.).

< tur. sefta, seftah, sifta, siftah, sa značenjem kao u nas < ar. istiftāh »otpočeti nešto«. V. seftedžija, sefteleisati.

seftēdžija, seftādžija m (ar.-tur.) prvi kupac na dućanu u dnevnom pazaru; prvi koji nešto radi. — »hodi, seftedžijo, dobra srećo!« (u ob. gov.).

< tur. seftahçı, v. sefta + tur. suf. -çı.

seftelēisati, -išēm, učiniti seftu, napraviti prvi dnevni pazar na dućanu; prvi nešto učiniti ili prvi put nešto početi.

< tur. seftahlamak »učiniti seftu«.

sēgmenim, v. sejmen.

šēhāra f (ar.) drveni sanduk obložen išaranim limom, odnosno okovan sjajnim limom i kožom, u kome se drži djevojačka oprema (ruho) i prilikom udaje prenosi u mladoženjinu kuću.

< tur. sahare; riječ je po korišćenoj arapska, ali nije jasno od kojeg je ar. oblika uzeta. Š. Sami predpostavlja da bi moglo biti da je skraćeno od sahara sandiği »pustinjski, odnosno putnički sanduk«.

sēhir, sēhiriti, v. seir, seiriti.

sēhum (sēum) m (ar.) dio.

< tur. sehim < ar. sähm.

sēhūr, sūfur m (ar.) ramazanski ručak u rano doba prije zore.

< tur. sahur < ar. sähūr.

Sēid, Sējid, hipok. **Sējo** (ar.) musul. muško ime.

< tur. Said < ar. Sā'id, muško ime, »Sretni«.

sēir, sējir sējir (sēhir) m (ar.) gledanje, razgledanje, promatranje, naslađivanje u promatranju nečeg lijepog. — »i ušima jeku poslušati, / i očima seir

»pogledati« (Vuk II 527); »promatrati, gledati; »seir čine uz more demije« (M. H. III 28).
 < tur. *seyir* < ar. *sāyr*.

V. seirdžija, seiriti, oseiriti.

seirdžija seirdžija *m* (ar.-tur.)
 onaj koji promatra, koji razgleda.

< tur. *seyirci*, v. seir + tur. suf. -ci.

sèiriti, sèjiriti, sèjriri (sèhiriti)
 promatrati, razgledati. — »Te se ire Gacko svekoliko« (Vuk, Rječnik); »te se jire bosanske svatove« (K. H. I 21); »Primakni se džamu i pendžeru, / sejri momka i pod njim dorata« (B. V. 1892 170).
 Izv. od seir (v.).

sèisana, v. sejsana.

sèiz, sèjiz *m* (ar.) konjušar. — »na se iz srklet učinio« (K. H. I 246).

< tur. *seyis* < ar. *sāyis*.
 V. seizbaša.

sèizbaša, sèjizbaša *m* (ar.-tur.)
 glavni konjušar, starješina konjušara. — »njemu veli seizbaša Jure« (M. H. III 9).

< tur. *seyizbaşı*, v. kompon. pod seiz i baš.

sejahatnāma *f* (ar.-pers.) putopis.
 < tur. *seyahatname* < ar. *siyāha* »putovanje« i pers. *nāme* »pismo, knjiga«.

sèjār-muālim *m* (ar.) povremeni, sezonski mualim (vjeroučitelj) koji u manjim selima preko zime poučava djecu u vjeronauci po kućama.

< tur. *seyyar muallim*, »putujući mualim« < ar. *sāyyār* »onaj koji putuje« i ar. *muallim* »učitelj«.

sèjār-vāiz *m* (ar.) propovjednik koji ide od mjesta do mjesta i drži propovijedi.

< tur. *seyyar vaiz*, »putujući propovjednik« < ar. *sāyyār* »onaj koji putuje« i ar. *vāiz* »propovjednik«.

Sèjda (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Seyyide*, žensko ime, »Gospoda« < ar. *sāyyidā*, »gospoda«.

Sejdālija, hipok. Sèjidija, Séjdo (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Seyyid-Ali*, muško ime, slož. od dva muška imena: *Seyyid* < ar. *sāyyid* »gospodin«, a može značiti i »počasnu (plemičku-) titulu« i Ali, v. Alija.

sèjek *m* (pers.) tri i jedan (izraz u igri tavle).

< tur. *seyek* < pers. *se* »tri« i pers. *yek* »jedan«.

Sèjfija, v. Sejfudin.

Sèjfo, v. Sejfudin i Sejfulah.

Sejfudin, -ina hipok. **Sèjfija, Séjfo** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Seufüddin* < ar. *Sāyfu-ddin*, muško ime, osn. zn.: »sablja vjere (islama)«, izft. od ar. *sāyf* »sablja« i ar. *āddin* »vjera (islam)«.

Sejfulāh, -āha, hipok. **Sèjfo** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Seyfüllah* < ar. *Sāyfüllāh*, muško ime, osn. zn.: »božja sablja«, izft. od ar. *sāyf* »sablja« i ar. *Allāh* »bog«.

sèjir, sèjiriti, seirdžija, v. seir, seiriti, seirdžija.

sèjiz, sèjizbaša, v. seiz, seizbaša.

sèjlān, -āna (sèl'jān, sèlijān) *m*, perle, bombaci, sitne šuplje kuglice koje se nižu na konac pa se prave derdani. — »drugi derdan mavenog sejlana« (GZM. 1907 634).

< tur. *seylāni, seylāntaşı*, bukv. »kamen sa otoka Cejlona« (izft.

sèjmen

od tur. *Seylân* »Cejlon« i tur. *taş* »kamen«).

sèjmen, sèjmenin, sègmenin *m* (pers.) 1. pripadnik jednog roda janjičarske pješadije. — »jer ti znađeš pašu Serezliju, / i njegove opake sejmene« (K. H. I 157).

2. stražar, pandur.

< tur. *seymen, seğmen* < pers. *segbân*.

Sèjo, c. Seid.

sèjrek, adv. i adj. (tur.) 1. rijetko. 2. rijedak.

< tur. *seyrek*.

sèjrr, sèjriti, v. seir, seiriti.

sejsāna, seisāna, seksāna i sèjsana, seisana *f* (ar.-pers.) 1. tovarni konj; u svatovima konj natovaren djevojačkom opremom. — »da mu spremi četrest sejsana«, »ruho malo trideset seisana« (K. H. II 49, I 112); »i ja neću jahat' seisana«, / Do našega jagazli gavrana« (Vuk VII 105); »a kršno je sestru opremio, / uz nju spremi sedamnaest seksana« (M. H. III 451).

2. U nekim krajevima Bosne (napr. u Janju) ovako nazivaju vodiča uz konja natovarenog djevojačkom opremom, ili i vodiča i tovarnog konja zajedno.

< tur. *seysana* < pers. *sāyis-hāne* »konjušarnica« (< pers. *sāyis* »konjušar« i pers. *hane*, v. hane).

V. seisanka.

sèisānka, sèjsānka *f, kesa* u kojoj ima svašta kao u tovaru na seisani. — »I što nosi česu seisana-ku« (Vuk, Rječnik).

Izv. od seisana (v.).

sèkil, -ila *m* (ar.) težak, dosadan čovjek.

< tur. *sakil* < ar. *ṭāqil* »težak«.

sèksan, sèksen, num. (tur.) osamdeset. — »aršin duga, tri široka, / u njojzi je seksen oka« (I. Z. II 139).

< tur. *seksen*.

sèksan-sèkis, adv. (tur.) vrlo mnogo, osamdeset i osam. — »Za to vrijeme izderu seksan-sek i z nekakvih bolesti...« (Zem-bilj II 60).

< tur. *seksensekiz* »osamdeset i osam«.

sèksāna, v. sejsana.

sèlām, -āma (sālām) *m* (ar.) 1. muslimanski pozdrav. — »Tatar begu turski selam viknu« (K. H. I 15); »Salam dađe, a poleti ruci« (M. H. III 67).

2. »sèlām nazvatī«, »sèlām poslati« = pozdraviti.

3. »sèlām češ mu« = pozdraviti ga. — »Moščarice, vodo plemenita, / usput ti je selam češ mi dragom« (nar. pj.).

4. »sèlām predati«, »sèlām dati« = završavajući molitvu namaz okrenuti glavu najprije na desnu, pa onda na lijevu stranu, i pritom izgovoriti na ar. jeziku »āssālāmu alāyḱum wā rah-mātullāh« što znači: »pozdrav i božja milost neka je na vas« (tj. na meleke, anđele). — »Beg Alibeg klanja jekindiju, / siv mu soko pade na serdžadu, / Kad Alibeg ugleda sokola, / nema kada da preda selama« (I. Z. III 1).

< tur. *selām* < ar. *sālām* »pozdrav; spas; mir, smirenost«.

V. selam alejk, selamluk, selamaga, mahsus-selam, poselamiti itd.

sèlāmaga *m* (ar.-tur.) prvjenac u muslimanskim svatovima koji u ime svatova naziva i prima selame. — »koje li će biti deve-rov, / ko li će vam biti selamaga?« (F. K. 1886 41).

< tur. *selâm aḡası*, izft., v. kompon. pod *selam* i *aga*.

sèlâm àlèjk! sèlâm àlèjë! (*sèlâm àlèc!*) (ar.) *pozdravljam te, upućujem ti selam*. — »Ja joj nazvah: »Selam alejk« i »pomoz Bog« (Sevd. 201); nekiput znači: pozdravljam vas: »Selam alejk, kita i svatovi« (N. K. I 210).

< tur. *selâm aleyk* < ar. *ässälâmu aleyk*, bukv.: »selam na te« < ar. *ässälâm* v. *selam* i ar. *aleyk* »na tebe«.

sèlâm alèjkum! sèlâm alèjëum! isto što i *selamun alejkum, selamun alejćum* (v.).

selamećija, salamećija, mamèkija f (ar.) *sredstvo za otvor, purgativ, koji se spravlja od osušenog lista istoimene biljke, Cassia acutifolia Delile*. (*Cassia lanitiva* Bisch., *Senna acutifolia* Link.), fam. *Leguminosae*. — »Malo salamećije, malo ricinusa...« (Zembiļ III 30).

< tur. *sinameki, senameki* < ar. *sānā'mākkiyy* »mekanska seña« (ar. *sānā'* »biljka Sena« i ar. *mākkiyy* < ar. *Mākkā* »Meka« + ar. adj. suf. *-iyy*).

selāmet, salāmet m (ar.) 1. *spas, spasenje; povoljno stanje*. — »Leži Cengiç banu u tavnici, / vav'jek s' beže selāmetu nada« (K. H. II 297); »Ukratko se može reći da u njoj nema selāmeta ni berićeta« (Zernbiļ II 7).

2. *pravi put*. — »izveo je djecu na selāmet« znači: izveo ih na pravi put, osposobio ih za pošten život.

< tur. *selāmet* < ar. *sālāmā*. V. *Alah-selāmet!*

selāmluk i selāmluk m (ar.-tur.) 1. *muško odjeljenje u muslimanskoj kući, ili posebna kuća*

u avliji gdje se primaју gosti muškarci (radi toga da se ne miješaju sa ženskinjem).

2. stav »mirno« kao vojnički pozdrav; pozdrav vojske koja defiluje prilikom kakve svečanosti i vojne parade. — »a ispred nje vojska prolazila, / sva joj vojska selāmluka dala«, »arkadašu rediflijo mladi, / što ne dade curi selāmluka?« (I. Z. II 171); »Stari Turci svi mu lete ruci, / a mladina stala na selāmluk« (Muz. zap. Inst. 2998).

< tur. *selāmluk*, v. *selam* tur. suf. *-luk*.

selāmun alèjkum! selāmun alèjëum! sèlām alèjkum! èselāmu alèjkum! (ar.) *pozdravljam vas, upućujem vam selam (pozdrav)*. < tur. *selām aleykum* < ar. *ässälāmu aleykum*, bukv.: »selam na vas« (ar. *ässälām* v. *selam* i ar. *aleykum* »na vas«).

Selānik, Salānik (grč.) *Solun*.

< tur. *Selanik* < grč. *Thessalonikī*.

selēmbet m i silēmben (pers.) *oprsnica, konjski naprsnik, kajiš preko prsa osedlanog konja*. — »kolan steže, a selēmbet veže« (M. H. III 327); »Na prsimā udri silembeta« (Vuk VII 222).

< tur. *sinebend* < pers. *sinebend* »veznik za prsa« (pers. *sine* »prsa« i pers. *bend* »veza, sveza«).

V. *preselembetiti*.

Sèlim (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Selim* < ar. *Sālim*, muško ime, osn. zn.: »zdrav, čist, neokaljano«.

V. *Salim, Selman, Selma*.

Sèlma (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Selma* < ar. *Sālmā*, žensko ime, »Zdrava«.

Sèlmān

Sèlmān, -āna, hipok. **Sélmo** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Selman* < ar. *Sālmān*, muško ime, »Zdrav« (usp. »Zdravko«).

Sèlver, v. *Server*.

Sèlveta, (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Selvet*, žensko ime, < ar. *sālwā* »utjeha«.

sèlvija, **sèvlja** *f* (pers.) *čempres*, *Cupressus sempervirens* L. — »Vezah konja za selviju« (Vuk, Rječnik); »O sevljo, sevljo, tvoj sam hlad poželio« (I. Z. II 47).

< tur. *selvi*, *servi* < pers. *serw* »čempres«.

V. *selvijast*, *Sevlja*.

sèlvijast, **sèvljast**, adj., *tanka i visoka rasta kao selvija.*

Izv. od *selvija* (v.).

semahāna, **simahāna** *f* (ar.-pers.) *prostorija u tekiji gdje se obavlja derviški obred zv. »zikir«.* < tur. *semahane* < pers. *sima'-hāne* (ar. *simā*) »derviški obred, zikir« i pers. *hāne*, v. *hane*).

semāver *m* (rus.) *samovar, čajnik.*

< tur. *semaver* < rus. *samovar*.

sèmsuz, v. *sensuz*.

Séna, v. *Senija*.

senābija *f* (tur.-ar.) *vrsta slatke jesenske jabuke.* — »Rod rodila senābija«, »Rod rodila senābi-jabuka« (I. Z. III 114, IV 89).

< tur. *sinobi* »jabuka iz Sinoba, sinopska jabuka« < tur. *Sinob*, *Sinop* »turski grad na obali Crnog Mora« + ar. pers. adj. suf. -i.

sèn bilürsun (iskrivlj. **sèrbiljer-sum**) (tur.) *ti znaš.* — »Birmi šećer, birmi šerbet. serbi-ljer-sum« (GZM 1908 260).

< tur. *sen bilirsın*, »ti znaš«.

sènder, v. *sergen*.

sènet *m* (ar.) *isprava, dokumenat.* — »a otvori čekmeli sanduke, / a izvadi pet stotin' seneta« (K. H. II 365).

< tur. *senet* < ar. *sānād*.

sèni dīdi! interj. (tur.) *more dīdi-jo!* — »Seni dīdi, jangine, što te kući nema« (nar. pj.).

< tur. *seni gidi!*; za komponentu *gidi* v. *didija*, a kakav smisao ima prva komponenta *seni* (koja je gramatički tur. lična zamjenica 2 lice sing. u akuzativu) nije jasno.

Senija, hipok. **Séna** (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Seniye*, žensko ime, < ar. *ṭāniyyā* »prednji zub, sje-kutić; klanac; brežuljak« itd.

sèni sèvdum (tur.) *tebe sam zaljubio sam se u te.* — »seni sèvdum, bir efen-dum, aman jarabi!« (nar. pj.).

< tur. *seni sevdim* < tur. *seni »tebe«* i tur. *sevdim*, perf. 1 lice sing. od inf. *sevmek* »voliti, ljubiti«.

sènsuz (**sèmsuz**), adv. i adj. (ar.-tur.) 1. *naokolo, zaobilazno, nepravim putem.*

2. *zabačen (napr. kraj); nepri-stupačan; neotesan.*

< tur. *semtsiz*, v. *sent* + tur. postpoz. -siz »bez«.

sènt (**sèmt**) *m* (ar.) *strana, kraj, pravac; fig.: zavičaj, rodni kraj.* — »pa otišće sentu i Glamo-ču«, »Mi hajdemo našem sentu bilom« (M. H. III 52, I 62).

< tur. *semt* »strana, kraj« < ar. *sāmt* »put«.

V. *sentati*, *sensuz*, *sentimice*, *presentati*.

sèntati, *obigravati oko nekog da se pridobije za nešto.*

Izv. od *sent* (v.).

sèntimicē, adv., *upravo, pravo*. — »beg okrenu uz ravno Primorje, / *sentimice* na široku Liku« (K. H. I 351).

Izv. od sent (v.).

sèpet *m* (pers.) *kotarica, košara, krošnja*. — »nesta bome se pet grožda« (I. Z. III 13); »Ruža sjela na svome sepetu« (K. H. I 540).

< tur. *sepet* < pers. *seped*
V. sepetli-sanduk, sepetnjača.

sèpetli sànduk, sèpet - sànduk, *sepet u obliku sanduka sa zaklopcom, iznutra postavljen, a spolja opšiven kožom*. — »Otvor, Kumro, sepetli sanduke« (Vuk, Rječnik); »pa sepetli-sanduk otvorila« (M. H. III 509).

< tur. *sepetli* »sa sepetom« v. sepet + tur. suf. -li.

sèpetnjača *f.*, *velika krošnja ispletena od plosnato odjeljanog pruća; dvije sepetnjače čine jedan tovar*. — »Svaka bere krošnju sa krtolom, / l'jepa Fata dvije sepetnjače« (I. Z. IV 195).

Izv. od sepet (v.).

sèpija *f* (tur.) *krečljiva voda u kojoj se uređuje (učinja, stroji) sirova koža*. — »Sastali se kao lisice u sepiji« (Vuk, Posl. 275).

< tur. sepi.

seràhar, v. sarahar.

seràsker, seràšcer, saràsker, saràšcer *m* (pers.-ar.) *glavni vrhovni komandant. Postavljan je u slučaju rata iz redova vezira. Od njega je bio stariji po položaju samo veliki vezir, koji je u ratu nosio titulu: serdari-ekrem*. — »Da on bude serasker pred vojskom« (K. H. I 48); »Sluge moje, lale i ve-

ziri, / koga ćemo vrći serašcerom?» (Vuk, III 92).

< tur. *serasker* < pers. *ser* »glava« i ar. *askār* »vojska«.

V. serdar, serdengečaga, serhat, Server, sermija itd.

sèr'at, v. serhat.

seràtljija, v. serhatlija.

sèrbez, sèrbes, adj. i adv. (pers.)

1. *slobodan, smion, odvažan*.

2. *slobodno, bez straha, neusljudeno*. — »on ti serbez do Turaka dođe« (K. H. I 104); »Ja ne mogu serbes večerati, / Sve od straa malog Radojice« (Vuk, Rječnik).

< tur. *serbes, serbest* < pers. *serbest*.

V. serbezija, serbezluk.

serbezija *f* (pers.) *sloboda*. — »Veljiku im serbeziju dao« (Lord 232).

Izv. od serbez (v.) dodavanjem ar. pers. adj. suf. -i.

serbèzluk *m* (pers.-tur.) *sloboda*.

< tur. *serbeslik*, v. serbez + tur. suf. -lik.

sèrbiljersun, v. sen bilursun.

sèrdār, -āra *m* (pers.) 1. *glavar, starješina, zapovjednik, vojskovođa*. — »Piju l' piće kotarski serdari« (M. H. III 104).

2. *serdar ili serdari-ekrem je veliki vezir kao vrhovni zapovjednik vojske u ratu, generalisim*.

3. *starješina janjičara u jednom manjem upravnom području*.

4. *plemenski starješina i titula za više glavare u Crnoj Gori*. — »Što si sjetan, serdar Jole?» (Muz. zap. Inst. 267).

< tur. *serdar* < pers. *serdār* »komandant« (pers. *ser* »glava« i pers. suf. -dār).

V. serdarija.

serdarija

serdarija i serdàrija *f* (pers.) 1. *područje jednog serdara*. — »No na noge tri serdara, / Pokupite svoje **serdarije**« (Vuk, Rječnik); »Vi serdari sa kotara moga! / Svaki hajde svojoj domovini, / svak podiži svoju serdariju« (M. H. III 276). 2. *građevni objekat ili institucija koju je ustanovio serdar*. Prema ovom i jedna džamija u Rogatici nosi ime *Serdarija*. < tur. *serdari* < pers. *serdārī*, v. serdar + ar. pers. adj. suf. -ī.

serdendečaga, serdengēčaga *m* (pers.-tur.) *starješina serdendečdija* (v.). — »i ič-age i serdendeč-age« (K. H. I 47). < tur. *serdengeçti ağa*, v. serdendečdija i aga.

serdendečdija, serdengēčdija *m* (pers.-tur.) *pripadnik posebnih odjela janjičarske vojske koji su nasrtali na neprijatelja i prvi upadali u opsjednutu tvrđavu; odabirali su se iz redova akindžija kao dobrovoljci*.

< tur. *serdengeçti*, pravo značenje bilo bi: »onaj koji se prošao (= odrekao) glave«, po našem: koji je metnuo glavu u torbu (pers. *ser* »glava« i tur. *geçdi, geçti*, perf. 3 lice sing. od inf *geçmek* »proći«).

V. serdendečaga.

serdzāda, v. sedžada.

sərden *m* (tur.) *stolica*.

< tur. *sergen*, v. sergen.

sərde, v. sergen.

sərən, sərden, sənder *m* (tur.) *mar u zidu ili ormar pričvršćen uza zid u kome se drži posteljina, ili služi kao polica; današnji plakar*.

< tur. *sergen, sergin*, izv. od gl. *sermek* »prostrijeti, razastrijeti«.

sərgija, sərđija *f* (tur.) 1. *prostitirač na koji se baca novac prilikom prikupljanja kakvih dobrovoljnih priloga*.

2. *mjesto gdje se što izlaže*. *Tako se u Visokom zvao trijem pred tabačkom radionicom gdje su tabaci sušili kožu*.

< tur. *sergi*.

sərhat (sər'at, sərət) *m* (pers.-ar.) *krajina, pogranični kraj, granica*. — »jesi l' bio na serhat-Krajini?« (M. H. III 58).

< tur. *serhat* < pers. *serhad* < pers. *ser* »glava« i ar. *ḥadd* »granica«.

V. serhatlija.

serhätlija (sehrätlija, serätlija) *m* (pers.-tur.) *krajišnik, graničar*. — »serhatlija na konju doratu« (M. H. III 328); »Serhatlijsko ruho obećala« (Lord 15); »Seratlije dobre konje rane« (Vuk, Rječnik); »a zauzda uzdom seratlijskom« (Vuk II 476).

< tur. *serhatlı*, v. serhat + tur. suf. -lı.

sərmija *f* (pers.) 1. *glavnica, kapital; trgovačka roba; imovina koja se posjeduje*. — »Teško jedan čovek može sermiju steći, dok mu se otkud ne privali«, »Lijepa laž siromaška sermija« (Vuk, Posl. 314 169); »pred kućom mi velika sermija: / šarka kvočka sedmero piladi« (K. H. I 67).

2. *zanatski proizvodi, zanatske izradevine*.

< tur. *sermaye* < pers. *sermāye* < pers. *ser* »glava« i pers. *māye* »osnova, srž, osnovni element«.

V. sermijāši.

sermijāši, (sing. *sermijāš*) *m.*, *oni koji prodaju zanatske proizvode na pazarima; svoju robu, ser-*

miju, razastru po zemlji i tako je prodaju.

Izv. od sermija (v.).

sërt, adj. (pers.) *tvrd, čvrst, žestok, strog, ljut, opor, sirov.*

< tur. *sert* < pers. *serd* »hladan«.

V. *sërtli*.

sërtli, indecl. adj. (pers.-tur.) *ljutit, nabosit, oštar.* — »sërtli beže ljubi odgovara« (I. Z. III 141).

< tur. *sërtli*, v. *sert* + tur. suf. -li.

serturnadžija *m* (pers.-tur.) *oficirski čin u jenjičara; zapovjednik turnadžija (v.).*

< tur. *serturnaci* < pers. *ser* »glava« i *turnaci*, v. *turnadžija*.

Sërver, Sëlver (pers.) *musl. muško ime.*

< tur. *Server*, muško ime

< pers. *serwer* »gospodin, starješina, velikan« (pers. *ser* »glava« i pers. suf. -wer).

sës *m* (tur.) *glas.* — »ne vide joj skuta ni rukava, / nit joj čuo se sa ni avaza« (Beh. IX 292).

< tur. *ses*.

V. *sesli*.

sësli, indecl. adj. (tur.) *glasen, zvučan.* — »Tamburice, moja dangubice, / da te svojoj ja poklonim majci, / majka drdli a ti vrlo sesli« (Kurt. I 223).

< tur. *sesli*, v. *ses* + tur. suf. -li.

sëtilj, sitilj, -ilja *m* (ar.) *okrugli bakreni sud (bakrač) napunjen vodom, s pipom na sredini dna, koji je visio obješen o kraćem lancu u starim brijačnicama, a služio je za polijevanje prilikom brijanja glave.*

< tur. *sitil*, sa značenjem kao u naš < ar. *saṭl* »bakrena posuda sa ručkama sa strane«.

sëtra *f* (franc.) *dugački alafranga kaput.* — »Danju nosi setru i pantole, / a u noći kumašli di-mije« (Gajret 1930, 180).

< tur. *setre* < franc. *surtout*. V. *setre-pantole*.

sëtre-pantole, sëtre-odijelo, pantalone, odnosno odijelo na evropski način skrojeno, alafranga (usko, za razliku od istočnjačkog širokog).

Za prvu kompon. v. *setra*.

sëvāb, -āba, sëvāp, -āpa *m* (ar.) *dobro djelo koje zaslužuje božju nagradu; nagrada za dobro djelo.* — »Se v a p jeste roblje potražiti, / iz zindana sinko, izbaviti« (Lord 237); »Ako je i se v a p, dosta je« (Nar. bl. 16).

< tur. *sevap* < ar. *ṭawāb*.

V. *sevapčija, osevabiti se*.

sevāpčija *m* (ar.-tur.) *onaj koji čini dobra djela, sevabe.* — »Ako očeš de je sevapčija, / koji gradi na vode čuprije« (Vuk VII 241).

< tur. *sevapçı*, v. *sevab* + tur. suf. -çı.

Sëvda (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Sevda*, žensko ime < ar. *sāwdā'* »crna, garava«.

sëvdāh, -āha *m* (ar.) *ljubav, ljubavna čežnja, ljubavni zanos.* — »ostala ti udovica mama, / udala se za prvog se v d a h a« (B. V. 1886 30); »Bol boluje tri godine, / od se v d a h a i od meraka« (S. S. 19).

< tur. *sevda* »ljubav« < ar. *sāwdā'* »crna; crna žuč« (jedna od četiri osnovne supstance, koje se, po shvatanju starih arapskih odnosno grčkih ljekara, nalaze u čovječjem organizmu). Pošto je ljubav često uzrok melanholičnog raspoloženja i razdraženosti, dovedena je u vezu sa »crnom žuči« koja je uzročnik istog takvog raspo-

sevdàlija

ženja, pa je ljubav nazvana *sāwdā'* (crna žuč). Turci su preuzeli tu riječ od Arapa, a mi smo joj dali »h« i tako je nastala naša riječ *sevdah*.

V. sevdalija, sevdalinka, sevdaluk, karasevdah.

sevdàlija, sevdàhlija, sevdèlija *m* (ar.-tur.) *zaljubljenik, onaj koji je odan ljubavi, koji je zaljubljen*. — »na grančici tica sevdalija« (Ašikl. 47).

< tur. *sevdah*, v. *sevdah* + tur. suf. -*li*.

sevdàlinka *f*, bosanska ljubavna pjesma. — »Pogledaj me, Anadolko, Muhameda ti/ ja ću tebi sevdalinke pjesme pjevati« (nar. pj.).

Izv. od *sevdah*, sevdalija (v.).

sevdàluk, sevdàhluk *m* (ar.-tur.) *ljubav, ljubavna čežnja, zaljubljenost*. — »Oj jagluče, golem sevdaluče« (I. Z. I 74).

< tur. *sevdalik*, v. *sevdah* + tur. suf. -*lik*.

sevdi, indecl. adj. (tur.) *voljeni, ljubljeni, zaljubljeni*. — »Sevdi Bego, tvoje sevdisanje, / ubilo te moje uzdisanje!« (Ašikl. 46), »sve je babo: sevdi-dulom zvao« (I. Z. I 58).

< tur. *sevdi*, perf. 3 lice sing. od *sevmek* »voliti, ljubiti, milovati«; ovdje upotrijebljeno kao particip.

V. sevdisanje, sevdisati.

sevididžān-bāklava, džānsevdija *f* (tur.-pers.-ar.) *vrsta baklave u koje je nadjev između jufki od umućenih jaja s maslom (kao masna ulutma), mjesto punjenja orasima ili tiritom*.

< tur. *sevdican*, *cansevd*, bukvl.: »ono što duša voli, ono što je srcu drago«, v. kompon. pod *sevdi*, džān i baklava.

sevdīsānje, *n*, *milovanje, vođenje ljubavi*. — »Sevdi Bego, tvoje sevdisanje« (Ašikl. 46).
Izv. od sevdisati (v.).

sevdīsati, -i \check{s} em (*srdīsati*), *ljubiti, voliti, milovati, ljubav voditi*. — »ja veoma curu sevdīsao, / sevdīsao i begenisao« (K. H. I 440); »Što sam drugog očim' pogledala, / Ja ga n'jesam srcem sevdīsala« (I. Z. Herceg. 25); »Nijesam ga srcem srdīsala« (Vuk V 278).
Izv. od *sevdi* (v.).

sēveb, sēvep, sevēpli, v. sebeb.

sebepli.

sēvet, v. sebeb.

sēvetnik, *m*, *posrednik, provodačija (govori se u Livanjskom Polju)*.

Izv. od sebeb, sevet (v.).

sēvetovavati, posredovati, provodadžisati (govori se u Livanjskom Polju).

Izv. od sebeb, sevet (v.).

sēvlja, sēvljast, v. selvija, selvijast.

Sēvlja, hipok. **Sēvla** (pers.) *musl. žensko ime*.

< tur. *selvi* < pers. *serw* »čem-pres«.

sevtelēisati, v. sefteleisati.

shazūrati (se), shāzuriti (se), *spremiti (se), spreman biti*. — »a svekar ti dibu izabrao, / sam se dragi nije shazurio« (I. Z. IV 247).

Izv. od hazuriti (se) (v.).

sibjān (sibijān), -āna *m* (ar.) *djeca, nedorasla kućna čeljad*. — »da ne gine sibjan i fukara« (K. H. I 43); »i ono sirotinje i sibijana što je ostalo u Veletovu da ne propadne...« (Andrić 19); »Evo dođe begov »sibijane« (Lord. 192).

< tur. *sıbyan* < ar. pl. *şibyân*, sing. *şabiyy* »dijete«.

V. *sibijan-mekteb*.

sibjân-mekteb, sibjân-méjtes *m* (ar.) muslimanska osnovna vjerska škola koja nema utvrđenog nastavnog plana i propisanog broja nedjeljnih sati; otvara se ondje gdje nema uslova za mektebi-iptidaiju, to je obično po selima. Nastavnik se zove *sibjan-mualim*.

< tur. *sıbyan mektebi* »dječja škola«, izft. v. kompon. pod *sibjan* i *mekteb*.

sičan *m* (tur.) 1. miš.

2. *mišomor, arsenikov trioksid*. — »Mora okusiti kao kučka sičana« (Vuk, Posl. 182).

< tur. *sıçan*, »miš«.

V. *sičan-jolan*, *sičanot*.

sičan-jolan *m* (tur.) *podzemni prokop*. — »Oten sičan-jolan nalazili, / do carskoga tahta i jataka« (K. H. I 58).

< tur. *sıçan yolu*, bukv.: »mišji put«, izft. od tur. *sıçan* »miš« i tur. *yol* »put«.

sičanot, sičan *m* (tur.) *mišomor, arsenikov trioksid, arsenicum album*.

< tur. *sıçan otu*, bukv.: »mišji otrov, mišja trava«, izft. od tur. *sıçan* »miš« i tur. *ot* »trava, otrov«.

Sidik, -ika (ar.) *musl. muško ime*. < tur. *Siddik*, muško ime, < ar. *şiddîq* »vrlo iskren«.

Sidika, hipok. **Dika** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Siddika*, žensko ime. < ar. *şiddîqa* »vrlo iskrena«.

sidžil *m* (lat.) *sudski protokol, sudski zapisnik za turske uprave, u koji se upisuju sve presude, rasprave, diobe i ostali predmeti iz sudskog postupka*,

kao i *fermani, berati i bujru* dije koje stignu na sud.

< tur. *sicil* < ar. *siğill* < lat. *sigillum* »pečat«.

V. *sidžiliti*, *sindžilati*, *sindželija*, *sindžilat*.

sidžiliti, 1. *upisivati u sudski protokol, vršiti sudsku legalizaciju*.

2. *lig.: držati do nešta, uvažavati u frazi*: »Njegovo se ne sidžili« tj. ne drži se do njegovih riječi, njegovo se ne piše.

Izv. od *sidžil* (v.).

V. *sindžilatiti*.

sidžim *m* (tur.) *uzica, konop, uže*.

— »Daj der meni kosata alata, / Sa sidžima velika alata« (M. H. III 62).

< tur. *sicim*.

sifat *m* (ar.) *svojstvo, atribut, moralni kvalitet*.

< tur. *sıfat* < ar. *şifa*.

sifr, v. *sufur*.

sihat *m* (tur.) *zdravlje*.

< tur. *sıhhat* < ar. *şihha*.

V. *sihatlarosum*!

sihatlârösüm! sıjatlârösüm! sihat-tölâ! interj. (ar.-tur.) *na zdravlje!*

< tur. *sıhhatlar olsun!* < tur. *sıhhatlar* pl. od *sıhhat* < ar. *şihha*, v. *sihat* i tur. *olsun!* imper. 3 lice sing. i *ola!* optat. 3 lice sing. od inf. *olmak* »biti«.

sihir *m* (ar.) 1. *čarolija, mađija, čini*. — »nek' udari sihir na junaka« (K. H. I 547).

2. »sihir učiniti« = *općiniti, omadijati*. — »Tvoja me je majka potvorila, / da sam tebi sihir učinila« (Muz. zap. Inst. 2563).

< tur. *sihir* < ar. *sihr*.

V. *sihirbaz*, *opsihriti*.

sihîrbâz, sihîrôbâz (sîrbâz) m sihîrbâzica, sihîrôbâzica, (sîrbâzica) f (ar.-pers.) *vračar, vračara, čarobnjak*. — »Ah li Mujo, jedan sihîrbazu, / platićeš mi, Boga mi jedinoga«, »da zovnemo babu sîrbazicu« (K. H. II 287, I 546); »ali opet pomislih u sebi da je ovo dva-deseto stoljeće, da nema vještica, adžuzija i sihîrbazica« (Zembiļ III 25).

< tur. *sihîrbaz* < pers. *sihîrbâz* »vračar« < ar. *sihr* »čarolija, mađija« i pers. *bâz*, prela. osn. od inf. *bâhten* »igrati«.

sijâh (sijâ), adj. (pers.) *crn, mrk*. — »dragi dragoj u sijah so-iufu« (Beh. IX 13); »A navuku surmu na obrve, / Karaboju na sija solufe« (Vuk V 423).

< tur. *siyah* < pers. *siyâh*.
V. sijaluk.

sijaluk m (pers.-tur.) *crno jagnjeće krzno od kojeg se prave kape*.

< tur. *siyahluk* »crnilo«, v. sijah + tur. suf. -luk.

sijâset m (ar.) 1. *mnoštvo, velika množina nečeg, silesija; nešto krupno, neprikladno*. — »Slušala ga je pažljivo, ozbiljno, beležila, zapitkivala za sijâset sitnica« (Devajtis 150); »Eto zeta, eto sijâseta, / ko da ga je krava otelila« (I. Z. II 119). 2. *kazna*. — »Zlo činio, sijâset primio« (Vuk, Posl. 92).

3. *bijeda, nevolja, stradanje, napast*. — »Gle nevolje, čudna sijâseta! / Skoči buva curi u njedrima« (Vuk V 484); »da ja idem, jer me čeka društvo, / dok se nije društvo povratilo, / pa će biti više sijâseta« (Vuk III 445).

< tur. *siyaset* »politička ili sudska uprava, politika; kazna; izvršenje kazne« < ar. *siyâsâ*

»upravljati, suditi«. (Dr Š. Siki-rić misli da je ova riječ u značenju »mnoštvo« dobila ovo značenje odatle što su tjelesne kazne izvršavane javno na »sijâset-mejdanu« u prisustvu mnoštva ljudi.).

sijatlarôsum!, v. sihatlarôsum!

sijêldžija m (srp.-hrv.-tur.) *onaj koji sijeli, koji preli*.

Hibr. r.: našoj riječi »sijelo« dodan tur. suf. -ci (č. dži).

sikter! interj. (tur.) *polja! napo-lje! gubi se! marš!*

< tur. *siktir!* sa istim značenjem kao u nas; bukvl.: »sam sebe polno upotrijebi«, imper. 2 lice sing. od inf. *siktirmek*, a ovo od *sikmek* »polno upotrijebiti«.

V. sikterisati, sikteruša.

siktêrisati, -ișem, *otjerati nekog od sebe sa riječi »sikter!« (v.), maršnuti, otjerati na grub na-čin*.

< tur. *siktirmek*, v. sikter.

sikter-kâhva, v. sikteruša.

siktêruša, sikter-kâhva f (tur.-ar.) *završna kafa, kafa kojom domaćica posluži na kraju poslije svih drugih čašćenja. Ime je došlo otud što se predpostavlja da je poslije ove kafe red da gosti idu, da idu polja*.

V. kompon. pod sikter! i kahva.

silâh, silâj, silâv, v. bensilah.

silâh, -âha (silâj, silâv) m (ar.) *oružje*. — »Sabur Halko, dok silah napremim« (K. H. II 188).

< tur. *silâh* < ar. *silâh*.

V. silahdar, silahšor.

silâhdâr, -âra, silihtâr, -âra (siliptâr, siliftâr) m (ar.-pers.) *zvanje službenika na službi kod vezira ili paše, koji se brinuo*

o čuvanju i održavanju oružja.
— »Suze proli, siliptara viknu: / brže m' bega zov'te Ljubovića« (M. H. III 93); »poljeva mu Ibro silihtare« (K. H. I 241).

< tur. *silāhtar* < pers. *silāh-dār*, bukv.: »oružnik« < ar. *silāh* »oružje« i pers. *-dār*, prez. osn. od inf. *dāšten* »držati«.

silāhšör, -óra *m* (ar.-pers.) 1. pripadnik dvorske straže na osmanskome dvoru.

2. titula za određenog službenika na dvoru (niža za jedan stepen od kapudžibaše).

< tur. *silāhşor*, bukv.: »oboružan čovjek, ratnik sa oružjem«.
< pers. *silāhşūr* < ar. *silāh* »oružje« i pers. *şūr*, prez. osn. od inf. *şūriden* »baviti se nečim«.

sile, sinle, silne, -eta *n* i **sila, sinla** *f* (pers.), *šamar, pljuska*.
— »pa djevojci sile udario« (K. H. I 115).

< tur. *sille* < pers. *sīlī*.

siledžija *m* (srp. hrv.-tur.) *silnik, nasilnik, zulumčar*. — »Nut' Cericā, siledžije starog!« (Vuk VIII 123).

Hibr. r.: naša riječ »sila« i tur. suf. *ci* (č. dž).

silēmbe, v. *selembet*.

silihtār, siliptār, siliftar, v. *silahdar*.

silidžik *m* (tur.) *daščica* kojom se prilikom mjerenja poravnava žito na mjerici.

< tur. *silicik* < tur. inf. *silmek* »brisati, čistiti« itd.

sima *f* (ar.) *tên, pût*.

< tur. *sima* < ar. *sīmā*.

simahāna, v. *semahana*.

Simičić, simičija.

simičija, simitčija, simidžija *m* (ar.-tur.) *pekar koji peče simite*. Od ovog je došlo prezime *Simičić*.

< tur. *simitçi*, v. *simit* + tur. suf. *-çi*.

simit *m* (lat.? ili sanskrt.?) *vrsta malog okruglog kupovnog (pekarskog) hljeba od bijelog brašna*. Tijesto se zakuhava s posebnim kvasom (tzv. »majom«), koji se pravi od istučenog nohuta. Hljeb se odozgo maže uljem. Za luksuzniju izradu, po narudžbi, stavlja se u tijesto i mlijeko. — »Za spremanje baš ne pita, / voli čevap i simita« (Bilten I 118).

< tur. *simit, simid* < ar. *sāmīd* »bijeli hljeb«. Korijenski riječ nije ar., ali je nejasno da li je došla od lat. *simila* ili od sanskrt. *samīda*.

simsija (sinsija) *f* (pers.-tur.) *lula, osobito lula srebrom okovana*. — »A u ruke čibuk i simsiju« (Vuk, Rječnik).

< tur. *simsi* »srebrnast« < pers. *sīm* »srebro« + tur. suf. *-si*, koji služi za oznaku sličnosti.

sin *m* (ar.) *ime arapskog slova »s«*.

< tur. *sin* < ar. *šin*.

Sinan (ar.) *mušl. muško ime*.

< tur. *Sinan* < ar. *Sinān*, muško ime, osn. zn.: »koplje«, zapravo »željezni šiljak na koplju«.

sindželijs (sindelijs) *f* (lat.-tur.) *potvrda sa pečatom*. — »I evo mu konja nejahana, / I evo mu moja sindelijs, / Da ga vezir pogubi! ne može« (Vuk VII 317).

< tur. *sicilli* »provedeno kroz sudski protokol, upisano«, V. *sidžil* + tur. suf. *-li*.

sindžilāt

sindžilāt, -āta, *sudsko protokolisavanje, legalizovanje, potvrđivanje; suđenje*. — »Čuješ li me, efendi-kadija, / daj ti meni pravog sindžilata« (Vuk II 349).

< tur. *sicillat* »sidžili«, pl. od ar. *siğill*, v. *sidžil*.

sindžilātiti, **sindželātiti**, *sudski protokolisati, legalizovati, potvrditi; suditi*. — »a ja idem s agom na kadiju, / na mešćemi da nam sindelati, / da međ' nama posle nije kavge« (Vuk II 349); »Sindželate emine kadune. / Sutra vele da bega obese« (Vuk VI 89); »Na mešćemi da nam sidžilati«, »Sindžilati a drkću mu ruke« (Vuk, Rječnik).

Izv. od *sindžilat* (v.).

sindžir, -ira *m* (pers.) *lanac*. — »vojvodić mu konja drži, / u sindžiru pozlaćenu, / sindžir puče, konj uteče« (Vuk I 471).

< tur. *zincir* < pers. *zenğir*.

V. *sindžir-halka*, *sindžirli*, *sindžirlija*.

sindžir-halka *f* (pers.-ar.) *gvozdena halka, gvozdena karika*. — »tamnica mu moja njedra bila, / sindžir-halke moje bijele ruke« (S. S. 39).

V. *kompon. pod sindžir i halka*.

sindžirli, indecl. adj. (pers.-tur.) *lančan, sa lancem, od lanca*. — »Sindžirli ga zrnca udariše, / razbiše mu srce na sedmero« (Vuk IV 305); »i zape mu četiri dizgina, / dva sindžirli, a dva ibrišimli« (K. H. I 397).

< tur. *zincirli*, v. *sindžir* + tur. suf. -li.

sindžirlije pl. (pers.-tur.) *dva ili više pušanih ili topovskih zrna ujedno povezanih*. — »U

Turaka puške harčaliije, / A u njima zrna sindžirlije«, »E je pustu pušku prepunio, / Dva kuršuma i dve sindžirlije« (Vuk VI 324, VII 365).

< tur. *zincirli*, v. *sindžirli*.

singav, adj. (pers.) *siv, ugasito olovne boje*.

< tur. *sincabi* »siv« < pers. *siŋābi* (< pers. *siŋāb* »vrsta vjeverice čija je dlaka slična boji olova« + ar. pers. adj. suf. -i).

sinija *f* (ar.) *niska okrugla trpeza, sofa*. — »Da ih je za njihovom koliko za sinijom, lahko bi se obradilo« (Nar. bl. 38); »Pašinici srebrnu siniju« (Vuk VI 541).

< tur. *sini* »trpeza, sofa« < pers. *sinī*, bukv.: »kineski, predmet kineske izrade« < ar. *šin* »Kina« + ar. pers. adj. suf. -i.

sinle, v. *sile*.

sinsija, v. *simcija*.

siper *m* (pers.) *zastirač koji se stavlja maloj djeci na prsa da se pri jelu ne bi odijelo zaprljalo*.

< tur. *siper* < pers. *siper*.

Sirādž, -ādža (ar.) *mušl. muško ime*.

< tur. *Sirac*, skraćeno od *Siraciiddin* < ar. *Sirāğuddīn*, muško ime, osn. zn.: »svjetiljka, kandilj vjere islama«.

sirāt-čuprija (**silaj-čuprija**) *f* (ar.-tur.) 1. *opasni most, opasni put koji, po islamskom vjerovanju, vodi preko pakla i preko koga se mora proći da bi se unišlo u raj*.

2. *fig.: uopšte opasan, težak i mučan put*.

< tur. *sırat köprüsi*, izft. od ar. *širāt* »put« i tur. *köprü* »most«.

sirbaz, v. *sihirbaz*.

sirće, -eta *n* (pers.) *ocat*. — »Kiselo kao sirće« (Vuk, Posl. 134).

< tur. *sirke* < pers. *sirke*.
V. *sirćetiti*.

sirćetiti, *polijevati sirćetom*.
Izv. od *sirće* (v.).

siridžik, **saradžik** *m* (pers.) *bjelilo za mazanje lica, kozmetičko sredstvo muslimanki u tursko doba, hydrargyrum bichloratum corrosivum*.

< tur. *siraca* < pers. *sirāğā*.

siridžik, v. *saradžik*.

Sirija (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Sirri*, muško ime, osn. zn.: »tajanstveni, mistični« < ar. *sirr* »tajna« + ar. pers. adj. suf. -ī.

sitilj, v. *setilj*.

silvrije *f* (tur.) *terzijska i abadžijska tanka kliješta sa šiljastim vrhom za pravljenje kopči*.

< tur. *sivri* »šiljast«.

sjaraniti se, *sprijateljiti se*. — »Kučko jedna, a ne čeri moja! / S njime si se, kučko, sjaranila!« (Vuk II 370).

Izv. od *jaraniti* (v.).

sječuniti, *sabrati, zbrojiti, ustanoviti zbir više brojeva*.

Izv. od *ječun* (v.).

skajljiti se, **skailiti se**, *pristati, odlučiti se na nešto*.

Izv. od *kail*, *kajil* (v.).

skalāfatiti, *smlatiti nešto, neso lidno izraditi, sfušeriti, sklepati*.

Izv. od *kalafatiti* (v.).

skālufiti, **skālupiti**, 1. *složiti po jednom kalupu*.

2. *nešto napraviti, skovati ili složiti, ali ne tako kako bi tre-*

balo da bude, nego više provizorno.

Izv. od *kaluf*, *kalufiti* (v.).

skāstiti, *naumiti*.

Izv. od *kast* (v.).

skēla *f* (lat.) 1. *pristanište, luka; mjesto na rijeci gdje se vrši prevoz s jedne obale na drugu*. — »Doklje skelji moru izlaziše, / A na skelje moru dolaziše« (Lord 9).

2. *splav, skovani balvani na kojima se prevozi na rijeci*. — »Makni skelom Osman skledžija« (I. Z. I 243).

< tur. *iskele* < tal. *scala* < lat. *scala*.

V. *skeledžija*.

skēle, gen. *skēlā f* (lat.) *grede i daske koje se postavljaju oko zgrade prilikom zidanja ili popravljanja*.

< tur. *iskele* < tal. *scala* < lat. *scala*.

skēledžija *m* (lat.-tur.) *splavar*. — »Makni skelom Osman skledžija« (I. Z. I 243); »Boji ga se kao vrana skledžije« (Vuk, Posl. 21).

< tur. *iskeleci*, v. *skela* + tur. suf. -ci.

skēmlija, **sčēmlija** *f* (lat.) *stolica*.

— »u odaji podbaci skemliju« (M. H. III 61); »i u sobi do osam sčemlija« (K. H. I 57).

< tur. *iskemle* < fr. *escabelle* < lat. *scammellum*.

Skēnder (grč.) *musl. muško ime*.

< tur. *Iskender*, muško ime < ar. *Āl-Iskändār* »Aleksandar« < grč. *Alexāndros*.

Skendérija *f* (grč.-ar.) *Skenderova (džamija, most, ulica itd.)*. *Skenderija* je ime jedne ulice u Sarajevu.

< tur. *iskenderi* < ar. *Iskändāriyy* »Skenderski«, v. *Skender* + ar. adj. suf. -iyy.

skerlet, skrlēt m i kao adj. (tal.)

1. *stara venecijanska crvena i veoma sjajna čoha.* — »aga s' kucnu rukom po kolinu, / nov mu skerlet puče na kolinu« (M. H. III 216).

2. *odijelo skrojeno od skerleta.* — »na alatu u novu skerletu« (M. H. III 568).

3. *crven.* — »birden skerlet bujrunciju piše« (K. H. I 205).

4. *bolest šarenica, crven, scarlatina.*

< tur. *iskerlet* < tal. *scarlato*.

Smāil, v. Ismail.

Smāiš, v. Ismail.

Smājo, v. Ismail.

skilititi, obaviti, omotati. — »Prema njemu ruke raskrilila, / Oko vrata skilitila ruke« (M. H. IV 549).
Izv. od kilit, čilit (v.).

smarlāisati, smarlājisati, -išēm naručiti, narudžbu učiniti.
< tur. *smarlamak* »naručiti«.
V. smarlama.

smārlama f (tur.) *narudžba, roba, izrada po narudžbi (za razliku od pazarije).* — »Pazarija-časa je bez pervaza i bez kapka, a smarlama ili čarkiš-časa je sa pervazom i kapkom« (GZM 1951 218).
< tur. *smarlama*, part. od inf. *smarlamak* »naručiti«.

sóbet, v. sohbət.

sōfa f (ar.) 1. *trijem; uzdignuti prostor pred džamijom uz sami džamijski zid na kome se klanja ako nema dovoljno mjesta u džamiji.*

2. *nadkriveno ili uzdignuto sjedište u bašči; hladnjak.* — »niže njih su dva drva jablana, / pod njima je sofa načinjena« (M. H. III 216).

< tur. *sofa* < ar. *ṣuffā*.

sōfija m (ar.) 1. *veoma pobožan čovjek.*

2. *pristaša mistične filozofije.*

< tur. *sofu* < ar. *ṣūfiyy* »mistik«, osn. zn.: »vuneni« < ar. *ṣūf* »vuna« i ar. adj. suf. *-iyy*. Naziv došao otud što su mistici nosili vunene ogrtače

sōfra (sōvra, sōpra) f (ar.) 1. *trpeza, sinija.* — »Te jedošē, pa sof re digošē« (Lord 11); »Što na sofri sultan ima, ne gadi se Ciganima« (Bilten I. 118); »Pod kulom su sof re postavljene«, »gdi je sopra — tu je dolibaša« (Vuk II 460, I 466).
2. *zaokružena učinjena koža na čijem su rubu povezane duge petlje takođe od kože. Služi za odnošenje hrane težacima kad rade na njivi.*

< tur. *sofra* < ar. *sufra*.

V. sofrabez, sofrabošča, sofraluk, besofra.

sōfrabez m (ar.) *dugačak peškir, od nekoliko metara, koji se stavi oko cijele sof re i služi kao zajednički ručnik svima koji su sjeli za sof ru.*

< tur. *sofra bezi*, izft., v. kompon. pod *sofra* i *bez*.

V. besofra.

sōfra bōšča f (ar.-pers.) *prostirač ispod sof re na koji padaju mrvice i otpaci od jela. Ona štiti čilim da se ne uprlja.*

< tur. *sofra bohçası*, izft., v. kompon. pod *sofra* i *bošča*.

sōfrāluk m (ar.-tur.) *isto što i sofrabez (v.).*

< tur. *sōfralık*, v. *sofra* + tur. suf. *-lık*.

sōfta, sōhta (sōpta) m (pers.) *učenic medrese.* — »kad to čuše sof te i hafizi« (I. Z. II 21); »Odaklen softi groš, kad ni džepa nema« (Nar. bl. 133); »Hasan sōpta uči u medresi« (M. H. III 63).

< tur. *softa* < pers. *suhte* i *sūhte* »iskuhan, prekaljen (u nauci)« od inf. *sūhten* »paliti, pržiti«.

sògan (sàgan) m (tur.) luk.

< tur. *soğan*.

V. *sogandolma*, *soganlija*.

sògandolma (sàgandolma) f (tur.) *punjeni, nadjeveni luk sa mesom i pirinčem (vrsta jela)*.

< tur. *soğandolma*, v. *kompon*. pod *sogan* i *dolma*.

sògānlija (sagānlija) f (tur.) *vrsta jela koje se pravi ovako: pogača ili hljeb izreže se na komade, komadi se poliju mesnom čorbom, a po vrhu se pospe po-prženim mesom i lukom*.

< tur. *soğanlı*, v. *sogan* + tur. suf. *-lı*.

sòhbet (sòbet) m (ar.) *razgovor, sjedeljka, sijelo, sastanak*. — »pa kad su se piva napojili, / o svačemu *sòhbet* zauzeli« (K. H. II 229); »*Sòbet* čini Mostarski dizdare, / Vas je Mostar na *sòbet* sazvao« (Vuk V 508).

< tur. *sohbet* < ar. *ṣuḥbā*.

sòhta, v. *softa*.

sòisati, sòjisati, -išēm, 1. *opljačkati*. — »Go se ne može *soisati*« (nar. posl.).

2. *napasti*. — »za kiriju mene *soisali*, / i pred pašu mene *pozovnuli*« (M. H. III 325); »*soisali* me bjehu psi, jedva se odbranih« (u ob. gov.).

< tur. *soymak* »opljačkati«.

sòj m (tur.) *rod, pleme; porijeklo, vrsta, sorta*. — »Kog si *soja*, kakva si *plemena*« (M. H. III 113); »Nisi, kujo, *soja* gospodskoga« (Muz. zap. Inst. 3658), »*sòjević*« = čovjek iz dobre kuće, dobra roda.

< tur. *soy*.

V. *sojli*, *sojsuz*.

sòjisati, v. *soisati*.

sòjli, indecl. adj. (tur.) *plemenit po rođenju, od dobra roda i familije*.

< tur. *soylu*, v. *soj* + tur. suf. *-lu*, *-li*.

sòjsuz m (tur.) *prostak, nikogović; nitkov*. — »Stanider, *sojsuze*, da ti kažem šta je naša čaršija!« (Zembilj II 91).

< tur. *soysuz*, v. *soj* + tur. postpoz. *-suz*, *-siz* »bez«.

sòjtarija m (tur.) *onaj koji se ne bavi ozbiljnim poslom; šaljivčina, lakrdijaš*. — »Kad djevojke Talu opaziše, / i njegovo *sojtarsko odijelo*« (F. J. II 309).

< tur. *soytari*.

sòkāk, -āka m (ar.) *ulica*. — »sve pucaju puške *sokacima*« (K. H. I 32); »il' da dođeš, il' *sokakom* prođeš« (Muz. zap. Inst. 2268).

< tur. *sokak* < ar. *zuqāq*.

sòlak m (tur.) 1. *ljevoruk*.

2. *pripadnik posebnog gardijskog korpusa janjičara*.

< tur. *solak*.

sòldrma, sòldurma, v. *suldrma*, *suldurma*.

sòltašak m (tur.) *prirepak; tako se u ironiji kaže za onog koji nekog stalno prati i od njega se ne odvađa*. — »on je njegov *soltašak*« (u ob. gov.).

< tur. *soltaşak* »prirepak«, bukvl.: »lijevo mudo« (tur. *sol* »lijevi« i tur. *taşak* »mudo«).

sòluf, zùluf (zùlov) m (pers.) *uvojak, zalizak kose pružen niz lice pokraj uha*. — »od tvog brka, od mog *solufa*« (B. V. 1886 107); »dva joj bena među obrvama, / a četiri među *solufima*« (Muz. zap. Inst. 3276); »kara-boju na kara-zulove« (Vuk I 589).

sòluk

< tur. *zültif* < pers. *zulf*.

sòluk *m* (tur.) *dah*, *dušak*.

< tur. *soluk*.

sòmli, indecl. adj., *napravljen od riblje kosti, od moržova zuba*; »somli-kamze« = kamze od riblje kosti; »somli-nož« = nož sa drškom od moržova zuba.

< tur. *somlu* < tur. *som* »moržov zub od koga se prave kamze za noževe« (tur. *som* je vjerojatno skraćeno od franc. *sau-mon* »losos« /salmone/) + tur. suf. -lu, -li.

sòmün, sàmün, -üna *m* (grč.) *okrugli pekarski hljeb u kvas, ljepina; domaći hljeb u kvas*. — »i donese somuna desetak« (Ist. bl. II 257); »Tako mi krsnoga samuna!« (Vuk, Posl. 302).

< tur. *somun* < grč. *Psōmion* »okrugli hljeb, somun«.

sòn *m* i kao adj. (tur.) 1. kao imenica: *kraj, završetak, talon u kartanju*.

2. kao pridjev: *posljednji*.

< tur. *son*.

V. *son-nefes*.

sòn-nèfes *m* (tur.-ar.) *posljednji dah umirućeg, izdisaj*.

< tur. *son nefes*, v. *kompon*. pod *son* i *nefes*.

sòpa *f* (tur.) *motka*.

< tur. *sopa*.

söpra, v. *sofra*.

sòpta, v. *softa*.

sòrguč *m* (tur.) *čelenka, perjanića*. — »Bosna ti je sorguč carevini« (K. H. I 34).

< tur. *sorguç*.

Sòukbunär, Sòkbunär, -ära *m* (tur.) *ime jedne mahale u Sarajevu*.

< tur. *soğuk-bunar* »studenac, studeni izvor« (tur. *soğuk* »stu-

den, hladan« i tur. *bunar* »izvor, zdenac«.

sövra, v. *sofra*.

Spàhić, v. *spahija*.

spàhija, hipok. **spáho** *m* (pers.)

1. *posjednik timara, spahiluka, koji je dužan kao konjanik da ide u vojsku u slučaju rata; lenski konjanik. Bilo je i hrišćana spahija*. — »hoda l' za njim šest stotinspahija« (M. H. III 391). — Od ovog je nastalo prezime: *Spàhić* i *Spáho*.

2. *bolje stojeći seoski domaćin islamske vjere u Bosni i Hercegovini; dodaje se kao titula iza imena: Hasan-spahija, Omer-spahija itd.*

< tur. *sipahi* < pers. *sipāhi* »vojniki« (pers. *sipāh* »vojska« i pomoću nastavka -i napravljen singular.

V. *spahiluk*.

spáho *m* (pers.) *djever*.

Hipok. od *spahija* (v.).

Spáho, v. *spahija*.

spahiluk *m* (pers.-tur.) *feudalni posjed, leno, dobijeno dekretom sultana. Posjednik spahiluka, spahija, nije plaćao nikakvog poreza na imanje, ali je bio dužan da ide kao konjanik sa jednim ili više svojih konja (u zavisnosti od veličine spahiluka) u vojsku u slučaju rata*. — »na koga su spali spahiluci« (K. H. I 399).

< tur. *sipahilik*, v. *spahija* + tur. suf. -lik.

spànáč, -áča *m* (pers.) *špinat, zelje, Spinacia oleracea L.*

< tur. *ispanak* < pers. *ispāng, isfenāg, esfenāg* »spanjač«.

spihitijati se (spiktijati se) *zgušniti se, uvariti se, dopeći se postepeno na slaboj vatri*. Izv. od *pihtijati se* (v.).

spirjāniti, *pomiješati zajedno pirinač, isjecanu džigericu, zelen i još ponešto pa kuhati; fig.: smiješati sve u jedno.*

Izv. od pirjan, pirjaniti (v.).

srča f (tur.) *staklo*. — »sva im grohnu srča po pendžeru« (M. H. III 236).

< tur. *sırça*

V. srčali, srčaluk.

srčali, indecl. adj. (tur.) *staklen*. — »opružio srčali durbina« (K. H. I 21).

< tur. *sırçalı*, v. srča + tur. suf. -lı.

srčaluk m (tur.) 1. *staklarija*.

2. *mjesto u kući gdje se drže stakleni predmeti (čase i ostalo).*

< tur. *sırçalık*, v. srča + tur. suf. -lık.

srdisati, v. sevdisati.

srđžada, v. serdžada.

sf̄g m (tur.) *duga motka obješena sa krajeva na dvije uzice o tavanu preko koje se prevjese odijela i tako služi mjesto čiviluka; duga motka uopšte*. — »Ona ide u šikli odaju, / primače se srgu s haljinama, / ona jamlja junačko odijelo« (Ašikl. 106).

< tur. *sırık*.

srklet (sāklet) m (ar.) 1. *tegoba, uzrujanost, nervoza, uznemirenost*.

2. *nalog, naredba; »srklet (sāklet) činiti, učiniti« = oštro narediti, povikati*. — »On izdade sāklet na čauše«, »Sāklet čini na svoje vojvode«, »Pa od zemlje na noge skočio, / A na mlade srklet učinio« (Vuk, Rječnik); »Sāklet čini slavni knez Lazare, / sāklet čini na svoje vojvode« (Vuk II 201).

< tur. *sıklet* < ar. *ṭiqḷā* »tego-ba, težina«.

V. srkletli.

srklēti, indecl. adj. (ar.-tur.) *ner-vozan, skopčan sa teškoćama*: »srkletli čovjek«, »srkletli posao«.

< tur. *sıkletli*, v. srklet + tur. suf. -li.

srma f (tur.) *srebro, čisto srebro, srebrena žica*.

< tur. *srma* »tanka srebrena žica s pozlatom ili bez pozlate«. V. srmađal, srma-džuzdan, sr-mali, srmačija.

srmađal m (tur.) 1. *svileno platno ili kadifa po kojoj su srebrenim ili zlatnim koncem izvezenne grane ili biljni motivi*.

2. *anterija ili jorgan sa ispupčenim vezom napravljen od srmađala*.

< tur. *sırmađal* < tur. *srma* »srma« i tur. *dal* »grana«.

srma-džūzdān, -āna m (tur.-ar.-pers.) *kesa za novac, novčanik, izrađen od srme (srebra)*. — »U njedrima srma-džuzdan bila, / gdjeno stoje groši i dukati« (Vuk I 256).

< tur. *sırma-cüzdan*, v. kom-pon. pod srma i džuzdan.

srmačiji, v. srmači.

srmači, srmačiji, indecl. adj. (tur.) *srebren, srmom vezen, srmom ukrašen*. — »zlatnih kapa, srmači kundeka« (M. H. III 256); »uz košulju srmačiji marama«, »I evo mu srmačiji jagluka« (Vuk II 351, VI 262).

< tur. *srmači*, v. srma + tur. suf. -li.

srmačija, srmačilija f (tur.) 1. *puška srmom okovana, puška karanfuka*.

2. *predmet uopšte okovan ili vezan srmom.* — »U Mostaru na Fati košulja, / sačmalija, sade srmalija« (I. Z. IV 234).
 < tur. *sirmali*, v. *srmali*.

sřt m (tur.) *hrbat; lisičije krzno pri repu, orešina.*
 < tur. *sirt*.

stāfriti, *ljutito i vatreno riječima nekog napasti.*
 Izv. od *tafra* (v.).

Stāmbol m (grč.) *Istanbul, Carigrad.* — »Iz Stambola do Travnika b'jela« (K. H. I 77).
 < tur. *Istanbul* < grč.

Stambōlija m (grč.-tur.) *Carigradanin.*
 < tur. *Istanbullu*, v. *Stambol* + tur. suf. *-lu, -li*.

stāmbelka f 1. *tikva bundeva.*
 2. *vrsta kokoši.*
 Izv. od *Stambol* (v.).

stegeltijāt, stegeltijān, adj. *nerazabran, nenarastao, zdrečen (hljeb, usljed toga što nije valjao kvas, ili što tijesto nije dovoljno »nadošlo«).*
 Izv. od *tegeltija* (v.).

strāžārbaša m (srp.-hrv.-tur.) *zapovjednik straže.* — »I na njima tridest karaula, / I u svakoj ima stražarbaša« (Vuk VI 371).
 Hibr. r.: »stražar« i tur. *baş*, v. *baš*.

stremēnluk, strimēnluk m (srp.-hrv.-tur.) *srednji dio tijela u konja, tj. od vrata do onog dijela tijela dokle siže sedlo.* — »Rešma pala do po stremēnluka« (K. H. II 307); »Od bašluka do po strimēnluka« (M. H. III 556).
 Hibr. r.: »stremen« + tur. suf. *-luk*.

strukāli, indecl. adj. (srp.-hrv.-tur.) *sa strukama, sa više stru-*

ka. — »Strukali se pasom opasao, / sve mu struke dirhemli gajtani« (K. H. II 306).
 Hibr. r.: »struka« + tur. suf. *-li*.

Suād, -āda (ar.) *musl. muško ime.*
 < tur. *Sead* < ar. *Sā'ād*, muško ime, v. *Sead*.

Suāda (ar.) *musl. žensko ime.*
 < tur. *Suad* < ar. *Su'ād*, žensko ime »Sretna«.

sūāl, sūvāl, -āla m (ar.) *pitajanje, upit.* — »Ja ga sūāl ne bih učinio, / namah bi mu ja odsjekao glavu« (F. J. II 357); »bez sūala, bez dževaba« = bez ispitivanja i saslušavanja.
 < tur. *sual* < ar. *su'āl*.
 V. *sualdžija*.

suāldžija, suvāldžija m (ar.-tur.)
 1. *ispitivač, onaj koji stavlja pitanja.*

2. *sualdžijama (suvaldžijama) se nazivaju anđeli (meleci) Munkir i Nekir koji, po islamskom vjerovanju, ispituju umrloga u grobu nakon sahrane.* — »Jesu li ti šimšir-tahte teške? / Je l' se zemlja u oč' nasula? / Dolaze l' ti surudžije često, / surudžije pa i suvaldžije?« (K. H. II 185).

< tur. *sualci*, v. *sual*. + tur. suf. *-ci*.

sūbaša m (tur.) 1. *nadzornik imanja, onaj koji ubire aginske i begovske prihode sa čifluka.*
 2. *ranije u Tur. Carevini gradski nadzornik.*

< tur. *subaşı*, prvobitno: »nadzornik za razvođenje voda u gradu«, kasnije: »nadzornik imanja, gradski nadzornik«.
 V. *subašovati*.

sūbašovati, -šujēm, *vršiti službu subaše.*
 Izv. od *subaša* (v.).

subhānalāh! suphānalāh! interj. (ar.) *slava bogu!* (kaže se u znaku čuđenja).

< tur. *sūphanallah* < ar. *subhāna-llāh* »slava bogu«.

Sūbhija, hipok. **Sūbho** (ar.) *muš. muško ime*.

< tur. *Sūbhī, Sūphī*, muško ime < ar. *šubhiyy* »rani, jutarnji« (ar. *šubh* »zora, svanuće, osvit« + ar. adj. suf. *-iyy*). Isp. »Zoran«.

Subhija, hipok. **Sūbha** (ar.) *muš. žensko ime*.

< tur. *Sūbhiye, Sūphiye*, žensko ime < ar. *šubhiyyā* »rana, jutarnja«. Isp. »Zorka«.

sū-būrek m (tur.-pers.) *vareni burek, koji se pravi tako što se jufke umaću u uzvarenu vodu pa se onda slažu u tepsiju i presipaju poprženim mesom, a zatim se peče u rerni*.

< tur. *su-būrek* < tur. *su* »voda« i tur. *būrek*, v. *burek*.

Sūda, Sūdo, v. *Mesuda, Mesud*.

sūdžuka f i sūdžuk m (tur.) *kobasica od bravijeg ili govedeg mesa*. — »Od pastrme napravio vrata, a od sūdžuke baglama« (Bilten I 118).

< tur. *sucuk*.

sūfara f (pers.) *arapski bukvar; početnica za učenje arapskih slova u mektebu*. — »i u njojzi musaf i sufara« (M. H. X 62).

< tur. *supara* < pers. *sipāre* (pers. *sī* »trideset« i pers. *pāre* »dio, komad«.

sūfle, -eta *n* (ar.) *bezobraznik, prostak*.

< tur. *sūfli* < ar. *suflīyy* »prost, nizak (moralno)«.

V. *suflija*.

sūflija f (ar.) *prostakuša, žena neuredne spoljašnosti i prostog ponašanja*.

< tur. *sūfliye* < ar. *suflīyyā* »prosta, niska (moralno)«.

sūfur, sīfr m (ar.) *nula, ništica, 0*. < tur. *sīfr* < ar. *šīfr*.

sūfur, v. *sehur*.

Sūjoldžić, v. *sujoldžija*.

sūjoldžija m (tur.) *stručnjak za gradnju i popravak vodovoda; nadzornik koji se brine da vodovod funkcioniše. Od ovog je nastalo prezime: Sūjoldžija i Sūjoldžić*.

< tur. *suyolcu*, izft. od tur. *su* »voda« + tur. *yol* »put«, + tur. suf. *-cu, -ci*.

Sūjoldžija, v. *sujoldžija*.

sūl, sūlh m (ar.) *nagodba, pomirenje, naravnanje*. — »Ljepši je mršav sūlh, nego pretila dava« (Nar. bl. 94); »jer sam s carem sūlha postavio« (Muz. zap. Inst. 61).

< tur. *sulh* < ar. *šulh*.

V. *nasuliti (se), posuliti (se)*.

Sūla, v. *Sulejman*.

sūldurma, sūldurma, sūldurma, sūldurma f (tur.) *prostoriya nadograđena uz kuću ili uz staju i natkrivena obično produženjem krova kuće odnosno staje. Izgleda kao prirepak uz kuću. Tu se drži težački alat, a ponekad se tu i stoka zatvara*.

< tur. *sundurma*.

Sūle, v. *Sulejman*.

Sulējman, Sulējmen, hipok. **Sūlkan, Sūljo, Sūla, Sūle** (jevr.) *muš. muško ime*.

< tur. *Sūleyman* < ar. *Sulāy-mān*, muško ime, Solomon < jevr.

Sūlhija (ar.) *muš. muško ime*.

< tur. *Sulhi*, muško ime, osn.

suligen

zn.: »onaj koji je naklonjen miru i nagodbi« (ar. *ṣulḥ* »mir« + ar. adj. suf. -iyy).

suligen m (tur.) *cinober, cinabazit, vrsta boje koja se upotrebljavala u kozmetičke svrhe.*

< tur. *sültüĝen* »minium«.

sulinār, v. sulunar.

sultān, -āna m (ar.) *car, vladar.* — »al je sultan pašu posjedovao« (K. H. I 14).

< tur. *sultan* < ar. *sultān*.

V. *sultanija*.

sultānija f (ar.) *princeza, careva kći.* — »Dao bih mu sćercu sultaniju«, »Da će biti carska sultanija« (Vuk V 414, VII 123).

< tur. *sultaniye* < ar. *sultāniyyā*, bukvl.: »carska«, v. *sultan* + ar. adj. suf. -iyyā.

Sultānija, hipok. Sultāna, Sulta (ar.) *musl. žensko ime.*

Izv. od *sultanija* (v.).

sulti-pita, v. sut-pita.

sulūc, -ūca m (ar.) 1. *pokret, pohod.* — »svaki muluc suluć učinio« (K. H. I 46).

2. *stupanje u koji derviški red.* < tur. *sülük* < ar. *sulūk* »za-putiti se, krenuti«.

sulūnār, sulūndar, sulinār, -āra m (grč.) *cijev za peć, dimnjak.* < tur. *silindir* < franc. *cylindre* < grč. *sōlunarton*.

sulus m (ar.) *trećina imetka sa kojom testatar može, po šerijatskom pravu, slobodno raspolagati ako ima zakonskih nasljednika.*

< tur. *süliis* < ar. *ṭuluṭ* »trećina«.

Suljo, Süljkan, v. Sulejman.

sūmbul, zūmbul m (pers.) *cvijet Hyacinthus orientalis L.* — »U

bašči mi sūmbul cvjeta, / ja ga ne berem« (Sevd. 112); »kad 'no cvati zūmbul i zerrina« (B. V. 1886 107).

< tur. *sūmbül* < pers. *sunbul*.

sūnder m (tur.) *sunder, Spongia.*

— »u sunder mu vodu pokupio« (K. H. I 482).

< tur. *sünger*.

sūndija, sūngija f (tur.) *bodež, bajonet.*

< tur. *süngü*.

sūnet m (ar.) 1. *sve ono što je Muhamed radio, preporučio ili odobrio da se radi, a što inače nije u kur'anu spomenuto.* — »Terć ne čini suneta« (Nar. bl. 310).

2. *obrezivanje muslimanske muške djece, circumcisio.* — »trista dece sunet učiniše« (M. H. X 67).

< tur. *sünnet* < ar. *sunnä*.

V. *sunetiti, sunetlija, sunetluk, osunetiti, posunetiti*.

sūnetiti, obrezivati. — »on suneti do dva sina svoja« (M. H. III 389).

Izv. od *sunet* (v.).

sūnetlija m (ar.-tur.) 1. *onaj koji obrezuje djecu.* — »A za njima Ture sunetlija, / ... / da poturče cijela Sibirja« (Vuk VI 164).

2. *onaj koji je obrezan.*

< tur. *sünnetli*, v. *sunet* + tur. suf. -li.

sūnetluk (sūnluk) m (ar.-tur.) *veselje prilikom obrezivanja djeteta, prilikom suneta.*

< tur. *sünnetlik*, v. *sunet* + tur. suf. -lik.

sūngija, v. sundija.

sūnije, sūniti m (ar.) *muslimani koji slijede onaj pravac u šerijatskom pravu po kome je jedino Muhamed mogao potpuno*

autentično i nepogrešivo da tumači kur'an; poslije njega nema to pravo nikakav pojedinac, pa ni halifa. Drukčije stanovište u ovom pitanju zauzimaju »šije« (v.).

< tur. sünni < ar. sunniyy.

sünluk, v. sunetluk.

sünuf, m (ar.) razred; vrsta.

< tur. snıf < ar. şinf.

Süphija i **Suphija**, v. Sühija i Subhija.

supürisati, **sutürisati**, -išem, 1. metlom pomesti, metlom izbaciti.

2. fig.: potrošiti nerazumno, upropastiti.

< tur. süpürmek »pomesti, porbrisati«, fig.: »odnijeti sve«.

sûra f (tur.) 1. red, linija. — »a u suru stali bajraktari«, »Kako su momci u sure stanuli« (M. H. III 245, IV 23).

2. redak u knjizi ili pismu.

< tur. sıra.

V. posurijati se.

sûra f i **sûre** -eta n (ar.) poglavlje u kur'anu (kur'an ima 114 sura). — »Kao da sam neki din-suz bez imana, / te ne slušam sure iz Korana« (Šantić II 210).

< tur. sure < ar. sûrâ.

surâhiya f (ar.) sud za vodu posebnog oblika: konusno postolje, okruglast trbuh i poduži uzani vrat koji se pri vrhu malo proširuje. Može biti od stakla, bakra ili keramike. — »Najlepši proizvodi višnjičke keramike bile su surahiye i ibrici, karakteristični predmeti starije proizvodnje« (GZM 1956 104).

< tur. sırahı < ar. şurâhiyyâ.

sûre n i **sûret** m (ar.) slika. — »gleda sure, gleda bajrakta-

ra, / pa se slika s licem podudari« (K. H. I 362); »nek se ašik učini od ovakvog sureta« (I. Z. II 32).

< tur. suret < ar. şurâ.

sûrek m (tur.) stado, krdo goveda, stoke. — »Sve sa Baća na surek ovnove« (Lord 13).

< tur. sûrek »veliko stado, veliko krdo«.

sürgun m i kao adj. (tur.) 1. progonstvo, izgnanstvo. — »Mogu bosa i u Stambol poći, / Da izvadim iz surguna dragog« (Vuk V 224).

2. prognan, protjeran.

3. »surgun učiniti« = protjerati. — »iz Bosne me surgun učinio« (M. H. III 14).

< tur. sürgün.

V. surgunisati, surgunluk.

surgünisati, **surgunlëisati**, -išem, protjerati, prognati.

Izv. od surgun (v.).

surgünluk m (tur.) progonstvo, izgnanstvo. — »Moje drago u surgunluk sprema« (Vuk V 224).

< tur. sürgünlük, v. surgun + tur. suf. -lük, -lik.

sürisati, -išem, 1. prognati, protjerati.

2. protjerati napolje, dobiti protiv.

< tur. sırmek.

sürma f (tur.) boja u prahu, crna ili srebrenasta kojom se podvlači ispod trepavica kao kozmetičko sredstvo; pravi se od samljevene rude antimonita i masti. Surmu donose hadžije iz Arabije u malim zašivenim platinenim paketićima. — »ne navlači na elif obrve, / ne podvlači surme plemenite« (M. H. X 114).

< tur. sürme.

V. surmedan, surmelijaste oči.

surmedān

surmedān, surmedānluk *m* (tur.-pers.) bočica od kovine, ili posudica od kože ili slonove kosti u kojoj se drži surma; na bočici ili posudici je pričvršćen štapić kojim se surma podvlači.
< tur. *sürmedan, sürmedanlık* v. surma + pers. *dān*, prez. osn. od inf. *dāšten* »držati« + tur. suf. *-lık*.

surmelijaste oči, sürmenaste oči, oči kao srebrnasta surma.
Izv. od surma (v.) sa tur. suf. *-li*.

surūdžija (surūgdžija) *m* (tur.)

1. gonič, pratilac uz konja, naročito pratilac menzildžija, koji na konju prati tatarske konje i tuče ih kandžijom da brže idu.
— »Vrijedna mi surudžiju nađ'te, / koji će me svesti do Kladuše« (K. H. I 475); »tatar vrišti, surudžija pišti« (K. H. I 14).

2. poštar ili poštanski momak koji je u Srbiji za turske uprave i u prvo vrijeme srpske nezavisnosti prenosio na poštanskom konju zvaničnu i privatnu poštu.

< tur. *sürücü*, nom. agent. od inf. *sürmek* »goniti, tjerati«.

surüntija *f* (tur.) nešto staro, pohabano.

< tur. *sürüntü*, izv. od inf. *sürünmek* »potucati se«.

sūsāk, -āka *m* (tur.) 1. bakrena kutlača sa dugim drškom za crpljenje vode iz dubokog suda. 2. vrsta tikve koja ima oblik suska.

< tur. *susak*.

sūsam *m* (ar.) sezam, *Sesamum indicum* L. (*Sesamum orientale* L.) fam. Pedaliaceae. Od susamovog sjemena pravi se tahan-halva (v.).

< tur. *susam* < ar. *sūsām*, *sim-sim*.

Sütla, Sütle (tur.) *musl. žensko ime*.

< tur. *sütlü*, v. *sutlija*.

sütlija *f* i **sütlijāš** *m* (tur.-pers.) slatko hladno jelo napravljeno od mlijeka, pirinča i šećera. — »doneste nam sütliju i pelte« (Ist. bl. II 258).

< tur. *sütlü*, buk.v.: »mliječni« (tur. *süt* »mlijeko« + tur. suf. *-lü*) i tur. *sütlü aş* »mliječno jelo« (tur. *sütlü* + pers. *āš* »jelo«).

V. *sut-pita, sutmavi*.

sutmāvi, indecl. adj. (tur.-ar.) bjelkastoplave boje; ovako su nazivale stare bojadžije jednu vrstu boje.

< tur. *sutmavi* »bjelkastoplavičaste boje kao mlijeko« (tur. *süt* »mlijeko« i tur. *mavi*, v. *mavi*).

süt-pita, sütli-pita (iskrivlj. **sütlipita**) *f* (tur.-grč.) pita koja se pravi od umućenih jaja i mlijeka. — »Sütlipite na gužve savite« (Vuk V 582).

< tur. *süt pidesi* »mliječna pita«, izft. od tur. *süt* »mlijeko« + *pita* (v.).

sütürisati, v. *supurisati*.

süvāl, süvāldžija, v. *sual, sualdžija*.

süvārija *m* (pers.) konjanik; konjanik - vojnik, konjanik - žandarm. — »Hiljadu je na oklop Madžara, / Sve atlije njene suvarije« (Lord 162).

< tur. *süvari* < pers. *suwāri*.

süvāt, -āta *m* (tur.) planinske livade koje se ne kose, ispašiste. — »Pa podiži suvatne volove, / Ja podiži suvatne ovnove« (Lord 201).

< tur. *suwat, savat* »pojilo, loква gdje se stoka poji«.

V. *suwatovati*.

süvatovati, -ujēm, izgoniti stoku
na planinu i tamo je napasati
na planinskim livadama.
< tur. savatmak »izgoniti stoķu
na planinu na pašu«.

svinjäluk m (srp. hrv.-tur.) svinj-
ski posao, bezobraština.

Hibr. r.: svinja + tur. suf. -luk,
-lik.

Š

šābān m (ar.) *ime osmog mjeseca po muslimanskom kalendaru.*

< tur. *şaban* < ar. *ša'bān*.

V. *Saban*.

Šāban, hipok. **Šābo** (ar.) *mušl. muško ime. Nadijeva se obično djetetu koje se rodi u mjesecu šabanu.*

< tur. *Şaban*, muško ime < ar. *ša'bān*, ime osmog meseca po muslimanskom kalendaru.

Šācīr, **Šākir** (ar.) *mušl. muško ime.*

< tur. *Şakir*, muško ime < ar. *šākir* »onaj koji zahvaljuje, zahvalni«.

Šācīra, **Šakira** (ar.) *mušl. žensko ime.*

< tur. *Şakire*, žensko ime < ar. *šākirā* »ona koja zahvaljuje, zahvalna«.

šadrwān, **šadervān**, **šedrvān**, -āna *m* (pers.) *vodoskok sa bazenom od mramora ili betona. Bazen je u osnovici krug ili pravilan višekut sa stupom u sredini koji ga znatno nadvisuje i sa vrha stupa pada voda u bazen. — »dok on vodi šadrvanu dođe«, »ona ide vodi šadervanu« (K. H. II 23, 95); »ugledao vodu šedrvana« (K. H. II 95).*

< tur. *şadırvan* < pers. *šādir-wān*, bukv.: »veselo teče«.

šafāna, v. *hoşafana*.

šāfran, **zāfran**, **žāfran m** (ar.) *šāfran, Crocus sativus L. (Crocus officinalis Honck.); rani šafran, kačun: Crocus vernus Wolf.*

< tur. *safran* < ar. *zafārān*.

šāfrānī, **zāfrānī**, **žāfrānī**, indecl. adj. (ar.) *žute boje kao šafran.*

< tur. *safrani*, v. *šāfran* + ar.

pers. adj. suf. -ī.

šāh, -āha *m* (pers.) 1. *car, kralj.*

— »a već 'nakog ni u cara nema, / ni u turskih sve šest šaha nejma« (M. H. III 5).

2. *igra šaha.*

3. *šahovska figura »kralj«.*

< tur. *şah* < pers. *šāh* »kralj«.

V. *šahmat*, *šahnama*, *Šahsivar*.

Šāha, v. *Šahina*.

šahimèrdija m (pers.) *teški tokmak (do 600 kg težine) kojim se pri gradnji mostova zabijaju šipovi (stupovi) u zemlju, odnosno u korito rijeke.*

< tur. *şahimerdan* < pers.

šāhin (**šāin**) *m* (pers.) *soko, odnosno vrsta sokola koji se dresira i upotrebljava za lov. — »Kakve su im šainove obrve, zaniješe moju pamet do mrve!« (Vuk I 254).*

< tur. *şahin* < pers. *šāhin*.
V. *Šahin*, *šahindžija*.

Šahin, hipok. **Šáho** (pers.) muslimansko muško ime.
< tur. *Şahin*, muško ime, »Soko« < pers. *šāhin* »soko«.

Šahina, hipok. **Šáha** (pers.) muslim. žensko ime.
Muškom imenu *Šahin* dodan naš nastavak za f. »-a«.

šahindžija m (pers.-tur.) sokolar. U Turskoj Carevini gajio se lov sa sokolima i postojali su posebni sokolari »šahindžije« koji su se tim lovom bavili. Sokolari su imali svoga starješinu »šahindžibašu«.
< tur. *şahinci*, v. *šahin* + tur. suf. -ci.

šahit (**šájit**) m (ar.) svjedok. »Evo jamca ličkog Mustajbega, / i šahita, tebe u zidanu« (K. H. I 287).
< tur. *şahit* < ar. *šāhid*.
V. *šahitola!* *jalan-šahit*, *šehit*, *šehadet*.

šahitola! (**šāitōlā!**) interj. (ar.-tur.) neka ste svjedoci! pozivam vas za svjedoke! — »šahit ola stotine hajduka!« (K. H. I 166).
< tur. *şahitola!*, v. *šahit* + tur. *ola!* optat. 3 lice sing. od inf. *olmak* »biti«.

šāh-māt, **šāh-māt**, **māt**, interj. (pers.-ar.) izraz u igri šaha koji znači da je protivnik izgubio igru.
< tur. *şahmat*, *mat* < pers. *šāhmāt* »mat, kralj je mrtav« (pers. *šāh* »poznata figura u igri šaha«, osn. zn.: »car, kralj« i pers. *māt* »pobijeden, izgubljen« < ar. *māt*, *mātā* »umro je«.

Šahnáma f (pers.) veliki herojski epos persijskog pjesnika Firdu-

si-ja, o starim pers. vladarima. Po tom se ovako naziva i svaka druga poduža pjesma na pers. jeziku koja opjevava vladara.
< tur. *Şāhnâme*, v. *šah* i *name*.

Šáho, v. *Šahin*.

Sahsivār, -ára (pers.) muslim. muško ime.
< tur. *Şahsüvar*, muško ime,
< pers. *šāhsuwār*, *šāhsuwār* »vješt i okretan jahač, konjanik«.

šáin, v. *šahin*.

šáir m (ar.) pjesnik.
< tur. *şair* < ar. *šāir*.

šāitōlā! v. *šahitola!*

šājak, -áka m (tur.) sukno; vrsta grube čohé.
< tur. *şayak*. (Možda je istog porijekla kao i *saja* (v.) od lat. *saia*).
V. *šajakli*, *šajčev*.

šajakli, indecl. adj. (tur.) suknen, od *šajaka*. — »na nogama šajakli čakšire« (F. J. II 308).
< tur. *şayaklı*, v. *šajak* + tur. suf. -lı.

šajčev, **šājčēn**, adj., suknen, od *šajaka*. — »na njemu su šajčeve čakšire« (F. K. 1896 41).
Izv. od *šajak* (v.).

šākal, v. *čagalj*.

Šakir, v. *Šacir*.

šaklāban m (tur.) šaljitčina, onaj koji uveseljava.
< tur. *şaklaban*.

šākūl m (ar.) visak, dunderska mjera za ustanovljavanje vertikale kod zidanja zidu, građenja stuba itd. To je na koncu obješeno olovo.
< tur. *şakul*, *şavul* < ar. *šāqūl*.

šāl m (pers.) šal; može biti vunen ili pamučni, muški i ženski.

Šalākija

< tur. *şal* »şal« < pers. *šāl* vunena tkanina«.

šālākija *f* (pers.) *vrsta vunenog kumaša koji se upotrebljava za ženske haljine, zatim za lica u jorgana itd. U jednoj je boji: crven, zelen itd.*

< tur. *şalaki* < pers. *šāl* »vunena tkanina«.

šāldžija, šalidžija *m* (srp.hrv.-tur.) *šaljivčina.*

Hibr. r.: naša riječ »šala« + tur. suf. -ci (č. dži).

šālvare, šārvale *pl. t.* (pers.) 1. *široke hlače koje i danas nose muslimanski sveštenici, a i neki stariji ljudi, osobito hadžije.* 2. *ženske dimije ili široke gaće.* < tur. *şalvar* < pers. *şalwār*.

Šām, -ána (ar.) *Sirijska, Damask.* — »Kako joj je b'jelo lice, / valja Šama i Misira (Vuk V 341); »i od Šama pašu Šehislama« (K. H. I 258).

< tur. *Şam* < ar. *Šām* i *Šā'm*. V. šamāladža, šamajlija, šamdud, šamljanka.

šāmaladža *f* (ar.-tur.) *vrsta prugaste tkanine od koje se kroje muške anterije; šamska tkanina; osnova joj je žuta, a pruge crvene, damast.*

< tur. *şam alacastı* »šamska aladža«, izft., v. kompon. pod Šam i aladža.

šamājlija *f* (ar.-tur.) *šamsko, sirijsko sedlo.*

< tur. *şamlı* »sirijski«, v. Šam + tur. suf. -li.

šāmar *m* (tur.) *čuška, pljuska, za-ušnica.* — »Tko ne traži nasi-hata, izješće šamar musibeta« (Nar. bl. 174).

< tur. *şamar*.

šāmbek *m* (tur.) *okuka, krivina.* — »iz šambeka oganj obo-riše« (nar. pj.).

< tur. *yanbeki, yanbeği* »oku-ka, krivina«.

šāmdud, m, šānduda *f* (ar.-tur.) *vrsta dudu porijeklom iz Sama (Sirijske).*

< tur. *şam dudu* »šamski dud«, izft., v. kompon. pod Šam i dud.

šāmija *f* (pers.) *povezača, mara-ma od tunke tkanine, išarana granama, kojom se žene pove-zuju po glavi.* — »Zašto dade tri šamije zlatne, / zašto dade devet prstenova?« (Ašiki. 80).

< tur. *şame* < pers. *šāme* »po-krivka za glavu«.

šamidan, v. šemidan.

šāmlak, v. šenluk.

šamljanka *f, sablja šamske (si-rijske) izrade.* — »Pa pripasa sablju šamljanku« (Vuk VI 422).

< tur. *şamlı* »šamski«, v. Šam + tur. suf. -li.

šān, -ána *m* (ar.) *dostojanstvo, veličanstvo, ugled.* — »jazuk tebi i tvojemu šanu« (K. H. I 568); »Ne more mi šanu podnijeti, / Da ćelavu uzimam devojkicu« (Lord 24).

< tur. *şan* < ar. *şān, šā'n*.

šāp *m* (ar.) *stipsa, kocelj.* — »I šap i šećer jednaka su lica, / al' okusa sasvim različita« (Ist. bl. II 290).

< tur. *şap* < pers. *šāb* < ar. *šābb*.

šārcoj, šārkoj, šarčevski čilim *m* (pers.-tur.) *pirotski čilim.*

< tur. *Şarköy, knjiž. Şehirköyü* »Pirots«, bukv.: »gradsko selo« (od *şehir*, v. *şehar* i tur. *köy* »selo«).

šārgija, šārkija *f* (ar.) *vrsta tam-bure, slična bugariji, samo ve-ća.* — »bolan Mujo šārgiji

govori« (GZM 1907 244); »U ru-
ci mu od sedefa šarkija«
(Muz. zap. Inst. 2485).

< tur. *şarki* »posebna vrsta
veselih istočnjačkih pjesama«,
bukv.: »istočni« < ar. *şarqiyy*
»istočni«.

şarlâgan, şavlâgan *m* (pers.) *ulje*
od susama (sezama).

< tur. *şarlağan* < pers. *şir-i*
rewğan (< pers. *şir* »mlijeko«
i pers. *rewğan* »maslo«).

şärt *m* (ar.) *uslov; osnovna stvar;*
bitni elemenat; »islamski i
imamski šartovi« = osnovi
islama i islamskog vjerovanja.
< tur. *şart* < ar. *şart*.

şärvale, *c.* *şalvare*.

şäşav, *adj.* (tur.) *luckast, budalast.*

< tur. vulg. *şaşal* »luckast«
< tur. *şaşar*, imperf. 3 lice sing.
od inf. *şaşmak* »zapanjiti se,
zablanuti se, čuditi se«.

şäşijast, şäšiok, *adj.* *razrokast,*
razrok; škiljav.

< tur. *şası* »razrok«, a *şäšiok*
je hibr. riječ: tur. *şası* i naša
riječ »oko« prema tur. kon-
strukciji *şası göz*.

şäşirisati, -i \ddot{s} em, *izbezumiti se od*
straha.

< tur. *şasırmak* »zapanjiti se,
zbuniti se.

V. *şäşav, şäşkin, şäştisati*.

şäşkin, *adj.* (tur.) *zgranut, zapa-*
njen, zaprepašćen.

< tur. *şaşkin* < tur. *şaşmak*
»čuditi se, diviti se; zapanjen
biti«.

şäştisati, -i \ddot{s} em, *izbezumiti se od*
straha, mnogo se prepasti.

< tur. *şasıtı*, perf. 3 lice sing.
od inf. *şaşmak* »čuditi se, diviti
se; zapanjen biti«.

şätör, *v.* *čador.*

şätıra *f* (pers.) *natkrivena tezga u*
obliku šatora na vašarima.

Izv. od *šator*, *v.* *čador.*

şavlâgan, *v.* *şarlagan.*

şëćederiti se, ožalostiti se, ozlovo-
ljiti se.

Izv. od *ćeder* (*v.*).

şëćemeren, *adj., na ćemer (na svod)*
sagrađen.

Izv. od *ćemer* (*v.*).

şëćemlija, *v.* *skemlija.*

şëćilititi, zabraviti, zaklopiti, za-
katančiti; »şëćilititi ruke oko
vrata« = obgrliti rukama oko
vrata tako čvrsto kao kad se
nešto čilitom, katancem, za-
ključa. — »şëćiliti mu oko
vrata ruke« (K. H. I 283).

Izv. od *čilit* (*v.*).

şëbek *m* (tur.) *vrsta majmuna cr-*
vene stražnjice. — »izvila se
kao šipka zobova, / oči su joj
ko mostarska ašlama, / u licu
je kano šebek lijepa« (I. Z.
II 26); »Aman jarabi, svake li
ti vrste šebeka ima na ovom
dunjaluku!« (Zembilj III 33).
< tur. *şebek*.

şëboj, şëboj, şënboj *m* (pers.) *cvi-*
jet Matthiola incana L. i šeboj
zlatni ili žuti Cheirantus cheiri
L. — »da nabere šenboja«
(GZM 1908 121).

< tur. *şebboy* < pers. *şebbūy*
< pers. *şeb* »noć« i pers. *būy*
»miris«, prema tome bukvi:
»noćni miris«.

Şëćan, *v.* *Şećer.*

şëćer, şëker *m* (pers.) *şëćer.*

< tur. *şeker* < pers. *şeker*.

V. *Şećer, şećerdžija, şećerdžin-*
ca, şećerlama, şećerli, şećer-
para.

Şëćer, Şëker, hipok. Şëćan, Şëco
(pers.) *muš. muško ime.*

Šećeragić

Ođ ovog su nastala prezimena
Šećeragić i Šekerović.

< tur. *şeker* < pers. *şeker* »še-
cer«.

Šećeragić, v. Šećer.

šećerdžija, šekërdžija *m* (pers.-
tur.) *slastičar*.

< tur. *şekerci*, v. *šećer* + tur.
suf. *-ci*.

šećerdžinca, šekërdžinca *f* *slasti-
čarica*.

Izv. od *šećerdžija* (v.).

**šećerlâma, šekerlâma, šećerlêma,
šekerlêma** *f* (pers.-tur.) *bonbon,
šećerka*.

< tur. *şekerleme*, izv. od *şeker*,
v. *šećer*.

šećerli, šekërli, indecl. adj. (pers.-
tur.) *zaslađen šećerom, zašeće-
ren*. — »šećer jela, šerbet-vodu
pila, / šećerli se vodom
umivala« (Vuk I 51); »a še-
kerli kahvu natočila« (M. H.
III 136).

< tur. *şekerli*, v. *šećer* + tur.
suf. *-li*.

šećerpâra, šekerpâra *f* (pers.) *vr-
sta slatke pite*.

< tur. *şekerpâre* »vrsta halve«
< pers. *şekerpâre* (< pers. *şe-
ker* »šećer« i pers. *pâre* »ko-
mad«).

Šećo, v. Šećer.

šedžera *f* (ar.) *krona loza jedne
porodice sa naznakom koljena
uzlazne i silazne linije*.

< tur. *şecere* < ar. *šāğārā*, ošn.
zn.: »stablo«.

šeher, šećerlija, v. šeher, šeherlija.

Šefa, v. Šefika.

šefak, v. ševak.

šefija *m* (ar.) *onaj koji ima pravo
prvokupa, pravo preče kupnje*,

po osnovi susjedstva ili suvla-
sništva u nekretnini.

< tur. *şefi* < ar. *šāfī*.

V. *šefiluk, šuf'a*.

Šefik, hipok. Šéfko, Šévko, Fiko
(ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Şefik*, muško ime, < ar.
šāfīq »milostiv, onaj koji ima
samilosti, sažaljenja«.

V. *Şefket, Ševkija*.

**Šefika i Šéfika, hipok. Šéfka,
Šéfka, Šévka, Šévka, Šéfa, Fika**
(ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Şefika*, žensko ime < ar.
šāfīqa »milostiva, ona koja ima
milosti, sažaljenja«.

šefiluk *m* (ar.-tur.) *pravo prvoku-
pa, pravo preče kupnje (pravni
termin)*.

< tur. *şefilik*, v. *šefija* + tur.
suf. *-lik*.

Šéfka, Šéfka, v. Šefika.

Šefket (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Şefkat*, muško ime < ar.
šāfāqa »samilost, sažaljenje«.

Šefkija, v. Ševkija.

Šéfko, v. Šefik i Ševkija.

šeftèlija i šeftèli, indecl. (*ševtè-
lija, ševtèli, šeptèlija*) *f* (pers.)
*breskva, Prunus persica Stokes.
(Persica vulgaris Mill. —
Amygdalis persica L.)*. — »suvi
šljiva sa sirovi grana, / šev-
telijska za rose ubrani«, »Nit
se grize šeptelijska, / Nit se
pije ladna voda« (Vuk I 302, V
309).

»šeftèli sòkāk« = sokak sa
mnogo šeftelijske. — »Dockan
proдох šefteli sokakom,
/ gdje djevojke beru šefteli-
je« (Ašikl. 24).

< tur. *şeftali* < pers. *şeftālū*.

šéga, šegārčina *f* (ar.) *šala, smiju-
rija, komedija*. — »Neko mu je
seljam prifatijo, / Neko š njime

šegarčinu gradi« (Lord 280).
 < tur. *şaka* »šala, pošalica«
 < ar. *šāqā'* »nesreća«.
 V. šegačiti se, šegali.

šegāčiti se, šegati se, šaliti se, ismijavati se.
 Izv. od šega (v.).

šegāli, adv. i adj. (ar.-tur.) 1. smiješno.
 2. smiješan.
 < tur. *şakalı*, v. šega + tur. suf. -li.

šegrt m (pers.) učenik u zanatu, učenik u privredi.
 < tur. *şakirt* < pers. *šāgird*.

šeh, šēj m (ar.) starješina tekiye, prvak derviša jednog reda. —
 »Iz medrese šeha Sadulaha« (K. H. 8 255).
 < tur. *şeyh* < ar. *šāyḥ* »starac; starješina«.
 V. šejh.

Šehāb, -āba (ar.) musl. muško ime.
 < tur. *Şihab* < ar. *Šihāb*, muško ime, osn. zn.: »plamen, odvažan, smion«.

šehādet m (ar.) svjedočenje, svjedočanstvo.
 < tur. *şehadet* < ar. *šāhādā*.
 V. šahit, šehadetnama, šehadet-parmak, šehit.

šehadetnāma f (ar.-pers.) svjedodžba.
 < tur. *şehadetname*, v. šehadet + pers. *nāme* »pismo, knjiga, djelo«.

šehadet-pārmak, ili skraćeno **šehādet** m (ar.-tur.) kažiprst. —
 »išaretom prstom šehadetom« (K. H. II 191).
 < tur. *şehadet parmağı*, v. kompon. pod šehadet i parmak.

šehēr (šēer) m (pers.) veliki grad. —
 »knjiga dode šehēr Sara-

jevu« (K. H. I 18); »da prodamo u šehēr-Sarajevu« (Vuk III 12).
 < tur. *şehir* < pers. *šehr*.
 V. šehēr-čehaja, Šeheriya, šeherlija.

šehēr-čehāja m (pers.) gradski čehaja, gradski načelnik. U Sarajevu se jedan most zove Šehēr-čehajina čuprija, a jedan sokak Šehērčehajina čikma.
 < tur. *şehir kâhyası*, izft., v. kompon. pod šehēr i čehaja.
 V. Šeheriya.

Šehériya, Šehērčehājina čuprija f (pers.) most u Sarajevu pred gradskom vijećnicom. Po akademiku Hamdiji Kreševljakoviću, ovaj most je napravio sarajevski čehaja Hadži Husejin 1617. g.
 < tur. *şehir* < pers. *šehrī* »gradski«, v. šehēr + ar.-pers. adj. suf. -ī.

šehērli, indecl. adj. (pers.-tur.) gradski. —
 »Prodi šjutra šehērli pazar, / Od dućana jednog do drugoga« (Vuk VI 484).
 < tur. *şehirli*, v. šehēr + tur. suf. -li.

šehērlija (šēerlija) m (pers.-tur.) građanin, velegrađanin. —
 »u mene je dragi šehērlija« (I. Z. I 2).
 < tur. *şehirli*, v. šehērli.

šehērzáda, v. šehzada.

šehislam, v. šejhulislam.

šehit, -ita m (ar.) musliman koji junačkom smrću pogine u borbi za vjeru; nevino pogubljeni; mučenik. —
 »Tad Mustajbeg pokopa šehite« (M. H. III 226); »Ko pogibe šehit ako Bog da!« (Lord 73).

< tur. *şehit* < ar. *šāhīd*.
 V. šehitluci.

šehitluci, -ūkā m pl. (ar.-tur.) šehitsko groblje. Mnogi lokaliteti

šehj

u blizini gradova u Bosni i Hercegovini nose ime *Šehitluci*.

< tur. *şehitlik*, v. *şehit* + tur. suf. -lik.

šehj, v. *šej*.

šeho m (ar.) 1. pobožan čovjek, čovjek koji živi na derviški način.

2. posebna vrsta bardaka čiji je grljak kupolasto zasvođen, a otvor za vodu je sa strane, lijevo od drška. Upotrebljava se naročito za uzimanje abdesta.

3. dugme na vrhu kapka kafenih ibrika.

4. osjemenjena glavica na vrhu pera od luka.

Izv. od *šeh* (v.).

šehr m (ar.) mjesec. — »sedmu noću šehri ramazana« (K. H. I 149).

< tur. *şehir* < ar. *šahr*.

šehrija f (ar.) kupovni tanki rezanci od kojih se pravi istoimeni čorba.

< tur. *şehriye*, *şeriye* »kupovni tanki rezanci« < ar. *šarīyyā* (< ar. *šar* »dlaka, kosa« + ar. adj. suf. za f. -īyyā). Ime je dobilo po tom što su rezanci tanki, pa se prisposobljavaju kosi. Nije ispravno tumačenje postanka ove riječi koje je dao P. Skok (v. 247 i 738) dovodeći je u vezu sa pers. *šehr* »grad«.

šehvet m (ar.) strast.

< tur. *şehvet* < ar. *šāhwā*.

šehzāda, **šehherzāda** f (pers.) princeza, careva kći.

< tur. *şehzade* < pers. *šehzāde* i *šāhzāde* (< pers. *šeh*, *šāh* »kralj, car« + pers. *zāde* »dijete, porod«.

V. *Šehzada*.

Šehzāda (pers.) mušl. žensko ime.

< tur. *Şehzade*, žensko ime

< pers. *Šehzāde*, v. *šehzada*.

šaik, v. *šejh*.

šeišana, v. *šešana*.

šeitan, v. *šejtan*.

šej (**šehj**) m (ar.) stvar, predmet; roba. — »Toga šejja dosta po svijetu«. »Da kupuje šehja svakojaka« (Lord 67, 137).

< tur. *şey* < ar. *šāy* »stvar«.

šejh (**šaik**) m (ar.) 1. starješina arapskog plemena.

2. poglavica.

< tur. *şeyh* < ar. *šāyḥ* »starac, časni starina, poglavica plemena; učitelj; poglavica derviša«.

V. *šeh*, *šejhul-islam*.

šejhul-islām, **šehislām**, -āma m (ar.) najstariji vjerski dostojanstvenik muslimana u Turskoj Carevini. Ovu titulu je uspostavio sultan Mahmut I i prvi je šejhul-islam postao tadašnji stambolski muftija. Jedini šejhul-islam iz Bosne i Hercegovine bio je Mehmed Refik ef. Hadžiabdić iz Rogatice (1814—20. IV 1871). — »šejhul-islam i sve efendije« (K. H. I 150); »šehislamu, draga lalo moja« (M. H. III 7).

< tur. *şeyhülislām* i *şehislām* < ar. *šāyḥu-l-islām* »poglavar islama«, izft., v. kompon. pod *šejh* i *islam*.

šejtan (**šeitan**) m (jevr.) 1. davo, vrag. — »Iz mire dva šejtana vire« (Nar. bl. 68); »Džin baška, šejtan baška« (Vuk, Posl. 351).

2. fig.: dovrtljiv čovjek, obješenjak.

< tur. *şeytan* < ar. *šāyṭān* < jevr. posredstvom etiopskog jezika.

V. *šejtanbez*, *šejtanluk*.

šejtanbez m (ar.) prosto platno od koga seljaci kroje gaće.

< tur. *şeytan bezi* »davlolski

bez«, izft., v. kompon. pod šejtan i bez.

šejtānluk *m* (ar.-tur.) *vragolija, obješenjaštvo*.

< tur. *šejtanlık*, v. šejtan + tur. suf. -*lık*.

šekáik, šekájik *m* (ar.) *božur, Pasonia officinalis* L. — »i Muštajbeg rumena ružica, / i Alibeg kita šekajika« (I. Z. IV 245).

< tur. *šekayık, şakayık* < ar. *šāqāiqu-n-numān*.

šeker, šekërdžija, šekërli, šekerlâma, v. šećer, šećerdžija itd.

Šekerović, v. Šećer.

šembōj, v. šeboj.

šemidān, šamidān, šimidān (šān-dān) -āna *m* (ar.-pers.) *svijećnjak*. — »Alj' nestalo piva alj' jediva? / Halj' nestalo na šandān svijeće?« (Lord 317).

< tur. *şamdan* »svijećnjak«
< pers. *šem'dān* < ar. *šūm*
»svijeća« i pers. suf. -*dān*.

šëmlučiti, v. šenlučiti.

šëmluk, v. šenluk.

Šëmsa (ar.) *musl. žensko ime*.

Od muškog imena *Šemso* nastalo zamjenom glasa »o« sa suf. za f »a«.

šëmsija *f* (ar.) *suncobran, kišobran*.

< tur. *şemsiye* < ar. *šāmsiyyi*,
(< ar. *šāms* »sunce« + ar. adj. suf. -*iyä*).

Šëmso, v. Šëmsudin.

Šëmsudin, hipok. **Šëmso** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Şemsiüddin*, muško ime
< ar. *šāmsu-ddin* »sunce vjere islama«.

šën, šënli, indecl. adj. (pers.-tur.) *veseo, raspoložen, nasmijan*. —

»pošli svatovi šënli i veselo« (M. H. III 202).

< tur. *şen* < pers. *šen*; tur. suf. -*li* dodan je u našem jeziku, pošto tur. *şen* ima značenje adjektiva i bez ovog sufiksa.
V. šenlučiti, šenluk, šeno.

šënboj, v. šeboj.

šënlučiti, šëmlučiti, provoditi veseljè, slaviti, veseliti se.

Izv. od šenluk (v.).

šënluk (šëmluk, šāmlak) *m* (pers.-tur.) *veselje, slavlje uz pucanje iz pušaka*. — »šën luk s' čini za punu nedilju« (M. H. III 98); »Đe je šën luk, nek i ala gori« (Vuk, Posl. 75); »veliki mu šëmluk učinio, / sve istavi od boja topove«, »Bjelopavlić šāmlak učinio« (Vuk II 588, IV 101).

< tur. *şenlik*, v. šen + tur. suf. -*lik*.

šëno (šémno), adv. *veselo, raspoloženo, nasmijano*. — »Svi svatovi šëno i veselo« (M. H. I 318); »Svi svatovi šëmno i veselo« (Vuk III 485).

Izv. od šen (v.).

šëptëlija, v. šeftelija.

šër *m* i kao adj. (ar.) 1. *zlo, smutnja*; kaže se: »šejtanski šër«, »ženski šër«.

2. *zao, zločast, davoļjast*.

< tur. *şer* < ar. *šärr* »zlo«.

V. šeret, šeretluk, šerluk.

šërbe, -eta *n* i **šërbet** *m* (ar.)

1. *dobro zaslađena voda koja se pije radi osvježanja*; obično se još stavlja kakav mirišljivi začín ili limun. Kod muslimana se gost najprije počasti šërbetom pa onda dolazi kafa i drugo čašćenje. — »sve hanume šërbe piju, / šërbe piju kahvu iju« (I. Z. III 13). Ako je šërbe napravljeno od meda,

šerbetiti

onda se zove »medeno šerbe« ili »medovina«. — »i uz kahvu šerbet medovinu« (K. H. I 158).

2. *slatki voćni sok koji se toči u čaše i kojim se gosti poslužuju. Ovakvo šerbe se naziva još i šurupom.*

3. *uzvarena voda u šerbetnjaku pripremljena za kuhanje kafe.* — »Na odžaku vatra naložila, / a uz vatra šerbe pristavila« (B. V. 1892 122).

4. *uvaren šećer kojim se zaljevaju slatke pite.*

< tur. *şerbet* < ar. *šārbā* »piće« (ar. *šāribā*, *šārb* »piti«).

V. šerbetiti, šerbetlama, šerbetnjak, šerbetna mahrama, šurup, ošerbetiti.

šerbetiti, krečiti, bijeliti krečom (prneseno značenje usljed sličnosti zavarenog kreča, pripremljenog za krečenje, sa razmućenim šerbetom od šećera).
Izv. od šerbe (v.).

šerbetlāma, šerbetlēma f (ar.-tur.) *žitko razmućeni zavareni kreč, pripremljen za krečenje.* — Od zamišljenog tur. inf. *şerbetleme* izveden nom. action. *şerbetleme* koji u tur. jeziku ne postoji, nego je u našem jeziku izveden u vezi sa našim inf. *šerbetiti*. *Šerbetlema* odnosno *šerbetlama* je ono čime se šerbeti.

šerbetna mährama, v. šerbe i mahrama.

šerbetnjāk, -āka, sud u obliku dugumčića u kome se vari voda (šerbe) za kafu; spada u kafeni takum (pribor).

Izv. od šerbe, šerbet (v.).

šerēfa f i šerēfe, -eta n (ar.) *1. ograda i uski ograđeni prostor (kao veranda) na džamij-skoj munari sa kojega mujezin,*

obilazeći oko munare, uči ezan, tj. poziva muslimane na molitvu; obično munara ima jednu šerēfu, ali ima munara i sa više šerēfa. — »na šerēfam' zvona namjestiti« (K. H. I 211); »pa se penju b'jelu šerēfet u« (M. H. X 19).

2. *U Bijeljini šerēfom zovu nadkriveni i ograđeni prostor na ulazu u kuću, verandu.*

< tur. *şerefe* < ar. *şurfā*.

Šerēmet (pers.) *prezime.*

< tur. *şeremet* »obijestan, u-darljiv, neposlušan« < pers. *širmerd* »odvažan, junačan« (pers. *šir* »lav« i pers. *merd* »čovjek, muškarac«, dakle bukv. »lav-čovjek«).

šeret m i kao adj. (ar.) *1. kao ime-nica: lukavac, prepredenjak, nestaško, vragoljan.*

2. *kao pridjev: lukav, prepreden, podmukao.*

< tur. *şerret, şirret* »udarljiv, nemiran, neposlušan, tvrdoglav« < ar. *šūrr, šārrā* »zlo«.

V. šeretluk.

šerētluk m (ar.-tur.) *lukavstvo, prepredenost, podmuklost.*

< tur. *şerretlik*, v. šeret + tur. suf. -lik.

šerijāt, šeriat i šerijāt, šeriāt, -āta m (ar.) *muslimanski vjerozakon, islamski propis; islam.* — »što je mene za nemila dala, što šerijāt uzet' ne mogaše« (Ašikl. 87); »šerijatski sudija = sudija koji donosi rješenja i izriče presude na osnovu šerijatskog prava; »šerijatsko pravo« = islamsko pravo.

< tur. *şeriat* < ar. *šāriā*, osn. zn.: »pravi put«.

V. ušeriatiti.

šerīc, -īca, šerik, -ika m (ar.) *drug, kolega; ortak.*

< tur. *şerik* < ar. *šārik* bukv. »zajedničar«.

šerif, adj. i kao supst. (ar.) 1. kao pridjev: *častan, plemenit, poštovan; svet; dodaje se iza riječi: ramazani-šerif, bajrami-šerif, mushafi-šerif itd.*

2. kao imenica: *titula u Arapa.*
 < tur. *şerif* < ar. *šarīf* »plemenit, častan, ugledan; prvak«.

Šerif, -ifa (ar.) *musl. muško ime.*
 < tur. *Şerif*, lično ime, < ar. *šarīf* »plemenit, častan, ugledan; prvak«.

Šerifa, hipok. **Širka** (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Şerife*, žensko ime, v. *Şerif* + suf. za f. »a«.

šerik, v. *šerić*.

šerit, **širit** m (ar.) *traka prišivena kao ukras na narodnoj nošnji ili kao znak čina na oficirskoj ili kojoj drugoj službenoj uniformi.* — »kud god šavi, tu šeriti zlatni« (K. H. II 76).
 < tur. *şerit* < ar. *šarīṭ*.

šerluk m (ar.-tur.) *zloba; vragolstvo, vragolija.*

< tur. *şerlik*, v. *şer* + tur. suf. -lik.

šešana, **šišana** (**šeišana**) f (pers.) *vrsta duge puške u koje unutrašnji dio cijevi ima šest izolučenih (izdubenih) pruga.* — »u ruci mu tokmakli šešana« (M. H. III 492); »za pojas mu dvije puške male, / a u ruke vezena šišana«; »Al' doleti Čejfan-aga, / i upali sjajnu šešanu« (Vuk III 281).

< tur. *şeshane*, *şişane* < pers. *šešhāne* (pers. *šeš* »šest« i *hāne*, v. *hane*).

V. tokmakli šešana.

šes-bes m (pers.-tur.) *šest i pet (izraz u igri tavle). Često se i sama igra tavle naziva ovako, pa se kaže: »hoćemo li poigrati šes-beša?«.*

< tur. *şes-u beş* < pers. *šeš* »šest« i tur. *beş* »pet«.

šes-džihār, -āra m (pers.) *šest i četiri (izraz u igri tavle).*

< tur. *şes-cihar* < pers. *šeš* »šest« i pers. *čehār*, *čār* »četiri«.

šeširdžija m, *zanatlija koji pravi i trgovac koji prodaje šešire.* — Kao Bog i šeširdžija« (Vuk, Posl. 129).

Hibr. r.: sa tur. suf. -ci (č. dži).

šeširlija m, *onaj koji nosi šešir na glavi.*

Hibr. r.: sa tur. suf. -li.

šešu-dü n (pers.) *šest i dva (izraz u igri tavle).*

< tur. *şes-ü dü* < pers. *šeš* »šest« i pers. *du* »dva«.

šešu-jäk m (pers.) *šest i jedan (izraz u igri tavle).*

< tur. *şes-ü yek* < pers. *šeš* »šest« i pers. *yek* »jedan«.

šešu-sê n (pers.) *šest i tri (izraz u igri tavle).*

< tur. *şes-ü se* < pers. *šeš* »šest« i pers. *se* »tri«.

ševak, -vka, **šefak**, -fka m (ar.) 1. *odsjev, sjaj.* — »na bajraku od zlata jabuka, / ševak daje na četiri strane« (K. H. I 20); »Što udari šefak po Prominu« (M. H. III 85).

2. *crvenilo na nebu pri izlasku ili zalasku sunca.*

< tur. *şafak* < ar. *šāfaq*.

V. ševaklija.

ševaklija f (ar.-tur.) *krijesnica.*

< tur. *şafaklı*, v. *ševak* + tur. suf. -li.

ševāl, -āla (ar.) *ime desetog mjeseca muslimanskog kalendara.*
 < tur. *şevval* < ar. *šāwwal*.
 V. Ševala.

Ševála (ar.) *musl. žensko ime. Nadijeva se obično djetetu koje se rodi u mjesecu ševalu.*

ševèlija

Izv. od ševal (v.) uz nastavak za ž. rod »a«.

ševèlija, ševèrlija, ševàrlija, v. šiveliija.

Ševka, Ševka, v. Šefika.

Ševket (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Şevket*, muško ime < ar. *šūwkā* »bojna sila, jakost, hrabrost, moć, snaga«.

Ševkija, Šefkija, hipok. **Šévko, Šéfko** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Şevki*, muško ime, osn. zn.: »onaj koji čezne za nečim, koji strastveno nešto želi« (ar. *šāwq* »čeznuće; čeznuti« + ar.-pers. adj. suf. -ī).

Šévko, v. Šefik i Ševkija.

ševkūna! interj. (ar.-tur.) *na zdravlje! živio! (nazdravljanje prilikom rakijanja)*.

< tur. *şevkina!* < ar. *šāwq* »čeznuće« + tur. suf. -īna.

ševtèlija, v. šefteliija.

šibaliija f (srp. hrv.-tur.) *višestruka kamdžija*. — »il' čangija (kamdžija) šibaliija, / ili uzda biserlija« (S. S. 9).

Hibr. r.: na riječ šiba dodan tur. suf. -li.

šibaluk m (srp. hrv.-tur.) *struka na kamdžiji*. — »pa poteže paklenu kandžiu, / na kojoj je deset šibaluka« (F. J. I 201). Hibr. r.: na riječ šiba dodan tur. suf. -luk.

šiben, v. čemen.

šičār, -āra m (pers.) 1. *korist, dobitak, plijen*. — »A kad je šičār dijeliti, govore mu: Oda-kle si neznana delijo« (Vuk, Posl. 117); »Kod Gošćice šičār pokupiše« (M. H. III 250).

2. *blago, imetak*. — »U bečara svakoga šičāra« (nar. posl.). < tur. *şikār* < pers. *şikār*.

V. šičardžija, šičariti, ošičariti se.

šičárdžija m (pers.-tur.) *pohlep-nik za dobit, onaj koji se koristi kakvom zgodom da što do-bije, da se okoristi*.

< tur. *şikârcı*, v. šičar + tur. -cı.

šičáriti, koristiti se; zadobijati plijen. — »šičarili, dobro zadobili« (M. H. III 352).

Izv. od šičar (v.).

Šida, v. Ašida.

šidet m (ar.) *žestina, jakost*.

< tur. *şiddet* < ar. *şiddā*.

V. šidetli.

šidètli, indecl. adj. i adv. (ar.-tur.)

1. *žestok, jak*.

2. *žestoko, jako*.

< tur. *şiddetli*, v. šidet + tur. suf. -li.

šifáluk, šefáluk m (ar.-tur.) *ozdra-vljenje*.

< tur. *şifalık* < ar. *şifā* »lije-k« + tur. suf. -lık.

šifra f (ar.) *tajno pismo, tajni znak, ugovoreni znakovi za taj-no sporazumijevanje*.

< ar. *şifr, ġāfr* »tobožnje zna-nje i vještina u proricanju bu-dućnosti i otkrivanju tajni po-moću napisanih brojeva, slova i simboličnih znakova«.

šifje, šiiti m (ar.) *pripadnici onog pravca u šerijatskom pravu, po kome je sam Muhamed odredio za svog prvog nasljednika Aliju i hilāfet dalje prelazi na muško potomstvo Alijino. Alija i njegovi direktni muški potomci kao imami su nepogrješivi, te su i njihove riječi i tumačenja izvora šerijatskog prava istog značenja kao i izreke Muhamedove*.

< tur. *şii* < ar. *şiiyy*, bukv.: »pristaša, stranački«.

šika *f* (franc.) *varak, suho zlato, staniol*. — »Sve saraji šikom šikosati« (Lord 20); »šikom šikosane, / zlatom izvezene« (Vuk I 537).

< tur. *şık* < franc. *chique, chic*.

V. šikli, šikosati.

šikali, v. šikli.

šikli, **šikali**, indecl. adj. (franc.-tur.) *nacifran, dotjeran, suhim zlatom, varakom oblijepljen*. — »Ode momče na bijelu kulu, / kada padu u šikli odaju« (B. V. 1892 155); »Spavaj, sine, u šikli bešici« (Miodrag. 104); »Spavaj, spavaj, u šikli beši« (Muz. zap. Inst. 2034); »Stara majka šikalji odaji« (Lord 10).

< tur. *şıklı* < franc. *chic* »otmjenost, ukus; ukusan« + tur. suf. *-lı*, a *šikali* v. šika + tur. suf. *-li*.

šiklisati, v. šikosati.

šikosati, -šem, **šiklisati**, išem *obljepiti šikom (varakom, suhim zlatom)*. — »Sve saraji šikom šikosati« (Lord 20); »U ruci joj ogledalo, / šikli šikom šiklisato« (Vuk V 240).
Izv. od šika i šikli (v.).

šiljte, **šilte** *n* (tur.) *vuneni četverouglasti duščić za sjedenje; dugi tanki vuneni madrac koji se stere po sećiji*. — »a Anica side sa šiljteta« (M. H. III 53); »bana najde na šilti s vilenoj« (K. H. I 136).

< tur. *şilte*.

šimidān, v. šemidan.

šimla, v. šindra.

šimšeta, **šimseta**, gen. *šimšētā*, *šimsētā* *f* (ar.) *pafta izrađena od zlatnog (žutog) gajtana ili širita u obliku sunca, kao nakit na odjeći*. — »dugmeta mu od

zlata šimšeta, / kraj šimšeta puca pozlaćena« (M. H. III 510).

< tur. *şemse* »pafta od zlatnog gajtana« < ar. *šāms* »sunce«.

šimšik, **šinšik** (**šinšit**) *m* (tur.) *munja, grom, svjetlica*. — »Kad zagrm iznad Sarajeva, / šinšit pade povrh b'jela L'jevna, / i pogodi Džafer begovicu« (I. Z. III 105); »Od divojke šimšik udario, / Od avlije do vode bunara« (M. H. IV 7).
< tur. *şimşek*.

šimšir *m* (pers.) *biljka Buxus sempervivens L.* — »ona sila u šimšir skemliju« (skemlija od šimširova drveta) (M. H. III 570).

< tur. *şimşir*, *çimşir* < pers. *šimšād*.

V. šimširika, šimširli.

šimširika *f*, *žutikovina, Berberis vulgaris L.*

Izv. od šimšir (v.).

šimširli, indecl. adj. (pers.-tur.) *od šimširovog drveta*. — »Poslaću ti misirsko povjesmo, /uz povjesmo šimširli vreteno« (Vuk I 174).

< tur. *şimşirli*, v. šimšir + tur. suf. *-li*.

šin *m* (ar.) *ime arapskog slova »š«*.
< tur. *şin* < ar. *šin*.

šindara, **šindāra**, v. šindra.

šindra, **šindra**, **šindara**, **šindāra**, **šimla**, **šimla**, **šimlja** *f* (tur.) *cijepane jelove ili hrastove daske kojim se kuće pokrivaju. S jedne strane su po dužini izlijebljene, a s druge istanjene*. — »od krovah šimlja otpadaše« (F. J. I 79).

< tur. *şendere*. (Blau navodi da je u tur. jezik došla preko slov. iz njem. *Schindel*).

šinik *m* (grč.) *šuplja mjera za žito, u raznim krajevima razne*

šinšik

težine, a kod nas je obično va-
gao 80 oka.

< tur. *šinik* »šuplja mjera za
žito različite težine prema raz-
nim krajevima« < grč.

šinšik, šinšit, v. šimšik.

šira f (pers.) mošt; sok zrelog gro-
žđa u kome još nije nastupilo
alkoholno previranje.

< tur. *şıra* < pers. *šire*.

širāze, -eta n (pers.) onaj vidljivi
dio u ukoričene knjige koji spa-
ja listove.

< tur. *şiraze* < pers. *širāze*.

širé, v. širk.

širden m (pers.) 1. *sirište, mara-
mica zaklanog bravčeta.*

2. vrsta jela: isjecana i popr-
žena džigerica pomiješa se s
varenim pirinčem i začini mi-
rodijom, pa se zavije u očišće-
nu i uređenu braviju mara-
micu.

< tur. *şirden* < pers. *širdān*,
osn. zn.: »mjesto gdje se mli-
jeko skuplja« (pers. *šir* »mlije-
ko« i pers. suf. -*dān* za građe-
nje imenica koje znače neku
posudu).

širit, v. šerit.

širk, širé m (ar.) mnogobožstvo,
politeizam.

< tur. *şirk* < ar. *širk*.

V. mušrik, mušrić

širka, v. šerifa.

šiš m (tur.) 1. naprava za prženje
kafe: duguljast bubnjić od cr-
nog lima, nasaden na željezni
štap, u kome se, okretanjem
nad vatrom, prži kafa.

2. gvozdeni ražanj: željezni šta-
pić na kome se (kao na ražnju)
peku na žaru komadići mesa.

3. vrsta stárlinskog oružja: ši-
ljasta željezna šipka sa tri ivi-
ce na vrhu kao bodež za pro-

badanje pancijer - košulja. —

»Neudri ga brietkinjom čordom,
/ na njemu su šipke od čelika,
/ van udri ga šišom zele-
niem, / udri njega šišom na-
komice« (F. J. 216).

4. derviški šiš: metalna jabuka
s jedne strane produžena u ši-
ljast bodež. Kod nekih dervi-
ških redova ovaj šiš upotreblja-
vaju prilikom obreda na ovaj
način: derviš zavrati glavu u-
nazad, stavi šiljasti kraj šiša na
jabučicu od grkljana i vrti šiš
velikom brzinom.

< tur. *şış*.

šiša f (pers.) boca, flaša. — »U
ruci mu od mastike šiša, / a
na krilu lijepa Ajiša« (I. Z. III
80).

< tur. *şışe* < pers. *šīše*.

šiša, v. šiše.

šišana, v. šešana.

šišćevāb, -āba, šišćevāp, -āpa m
(tur.-ar.) vrsta čevaba koji se
pravi tako da se komadići mesa
i glavice luka nanižu na želje-
zne ili drvene štapiće i kuhaju
se.

< tur. *şışkebap, v. šiş i čevab*.

šiše, -eta n i šiša f (pers.) tava-
nica, plafon.

< tur. *şışe* < pers. *šīše* »lije-
po ostrugani štapići, šipčice;
lajsne«.

šiško m, debeljko.

< tur. *şışmek* »oteći, podbuh-
nuti« (tur. *şışkim* »otečen,
podbuhnut«).

šišman m (tur.) debeljko, onaj
koji je trbušast.

< tur. *şışman*.

**šivèlija, ševèlija, ševèrlija, ševār-
lija, f** (pers.-tur.) predmet na-
kićen kojekakvim ukrasnim
privjescima, naročito nakićeni
dio konjske opreme: sedlo, uzda

i sl. — »ona mu sedlo vrže še-verliju, / a po njemu sitnu abaiju« (K. H. I 346).

< tur. *şiveli* < pers. *šiwe* »ljupkost, dopadljivost, kićenost« + tur. suf. -li.

šiveta, -ētā f (pers.) »ukrasni pri-rjesci na ženskim pletenicama. — »Jedna glava trideset šive-ta« (Vuk, Rječnik).

< tur. *şive* < pers. *šiwe* »ljupkost, dopadljivost, kićenost«.

škembast, adj., *trbušast*. — »... a drugi krupni kao običan insani, samo obrijani i čosavi, a u pasu škembasti« (Zembilj III 18).

Izv. od škembe (v.).

škembe, -eta, n, **škemba** f (pers.) 1. želudac; drob, *trbuh*, *trbušina*. — »Vi' da vidiš kladuškog Muja, / Pruži škembe travi detiljini, / Ha pokri se mrkom kabanicom« (Lord 306).

2. *jelo od trbuha*.

< tur. *işkembe* < pers. *şikembe*.

V. škembast, škembe-čorba, škembići, škembo.

škembe-čorba f (pers.) čorba od droba, od utrobe, iznutrice.

< tur. *işkembe çorbasi*, izft., v. kompon. pod škembe i čorba.

škembići, -ićā m, *jelo pripremljeno od droba, od trbuha*.

Izv. od škembe (v.).

škembo m, *trbonja*.

Izv. od škembe (v.).

špināt, v. spanjać.

Suājb (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Şuayb* < ar. *Suayb*, ime jednog peğambera.

šubha, **šupha** (**šuhva**, **šuhva**) f (ar.) *sumnja*. — »teška bana šubha prihvatila« (K. H. II 542).

< tur. *şüphe*, *şübhe* < ar. *šubhā*.

V. šubheli, šubhelenisati se, šubhesuz.

šubheli, **šupheli** (**šuhveli**, **šuveli**, **šuhveli**) indecl. adj. (ar.-tur.) *sumnjiv*.

< tur. *şüphe*, v. šubheli + tur. suf. -li.

šubhelenisati se, -išem, *početi sumnjati u nešto, baciti se u sumnju*.

< tur. *şüphelemek*, »sumnjati u nešto«.

šubhesuz, **šuphesuz** (**šuhvèsuz**, **šuvèsuz**, **šuhvèsuz**) adv. (ar.-tur.) *bez sumnje, nesumnjivo*.

< tur. *şüphesiz*, v. šubha + tur. postpoz. -siz »bez«.

Šućrija, **Šúcro**, v. Šukrija, Šukro.

šućur, **šukur** m (ar.) 1. *hvala, zahvala (upućena bogu)*. — »Šućur Bogu i današnjem danu« (K. H. I 29); *šućur Bogu, snahu dovedosmo*« (Muz. zap. Inst. 2648).

2. »šućur učiniti«, *bogu se zahvaliti*. — »Onda Tale šućur učinio« (K. H. II 124).

< tur. *şükür* (č. šukjur) < ar. *šukr*.

V. Šukrija.

šuf'a f (ar.) *pravo prvokupa; pravo preče kupnje (pravni termin, propis normiran u Medželi)*.

< tur. *şuf'a* < ar. *şufa*.

šüga f (pers.) 1. *čelavost po glavi, favus*.

2. *svrab, scabies*.

Ova riječ se ne nalazi u tur. rječnicima, ali je, mislim, po korijenu od pers. *šug šuh* (*šög, šöh*) »kraste na tijelu; gnoj«.

Súhra, v. Šuhreta.

šühret

šühret *m* (ar.) *popularnost, glasovitost.*

< tur. *şöhret* < ar. *šuhrä.*

Šühreta, hipok. **Šübra** (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Şöhret*, žensko ime, »Glasovita, Popularna« < ar. *šuhrä*, v. *šuhret*.

šühva, **šühvèli** itd. v. *šubha*, *šubheli* itd.

šukadar, adv. (tur.-ar.) *mnogo, puno, mnoštvo.*

< tur. *şukadar* »toliko, eto toliko« < tur. *şu* »taj« i ar. *qadr* »količina«. (P. Skok /v. 754 *şukadar* »mnogo«/ daje ovako tumačenje: »početni konsonant kod riječi »bukadar« nastao je prema tipu turskih riječi koje se opetuju, ali sa mijenjanjem konsonanta, kao: *çoluk-çocuk*, pa je i riječ »bukadar« elementat takvog jednog kompozita: *şukadar-bukadar*«. — Očito je da se ovo tumačenje P. Skoka ne može usvojiti, pošto se riječ »bukadar« i u tur. i u našem jeziku upotrebljava kao samostalna riječ, isto kao i riječi »şukadar« (v.) i »okadar« (v.). Sva tri ova izraza jesu složenice od tur. pokazane zamjenice *bu* »ovaj«, *şu* »taj« i o »onaj« i od ar. *qadr* »količina«. Kod nas sve tri riječi imaju gotovo isto značenje, dok je njihovo gramatičko značenje u tur. jeziku različito: *bukadar* »ovoliko«, *şukadar* »toliko« i *okadar* »onoliko«.

Šukrija, **Šüeriya**, hipok. **Šükro**, **Šücro** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Şukri*, muško ime, »Zahvalni (bogu)« < ar. *şukr* »zahvala« + ar.-pers. adj. suf. -i.

Šükro, v. *Šukrija*.

šukunbaba, **čukunbaba** *f* (tur.-srp. hrv.) *pra-prababa.*

Hibr. r.: prva komponenta od tur. *kökiin* »temelj, osnova, korijen«.

šükunded, **čukunded** *m* (tur.-srp. hrv.) *pra-pradjed.*

Hibr. r.: prva komponenta od tur. *kökiin* »temelj, osnova, korijen«.

šükur, v. *šućur*.

šüpha, **šuphèli** itd. v. *šubha*, *šubheli*.

šürä, -è *f* (ar.) *skupština, mjesto gdje se okupljaju.*

< tur. *şûra* < ar. *şûrâ*.
V. *şurati*, *şurovati*.

şurati, -äm, **şurovati**, -ujëm, *biti s nekim u vezi putem razgovora, dogovora; dogovarati se.*
Izv. od *şura* (v.).

şurup *m* (ar.) 1. *zaslađeni voćni sok (od malina, višnji, drijena itd.).*

2. *ljekoviti napitak, syrupus.*
< tur. *şurup* < ar. *şurûb*, *şärûb* »napitak, piće«.

şürüt *učiniti, ugovoriti, postaviti uslove.* — »pa su tada şurut učinili, / i tromedu hudut postavili, / da im više ratovanja nema« (K. H. I 209).

< tur. *şürut* < ar. pl. *şurûf*, sing. *şart*, v. *şart*.

şuval *m* (tur.) *krupni provizorni šav, »heftanje«.*

< tur. *şulal*.
V. *şuvaliti*.

şuvaliti, *krupno provizorno šiti samo radi sastavljanja komada s komadom, »heftati«.*

Izv. od *şuval* (v.).

šuvèli, **šuvèlenisati se**, v. *šubheli*, *šubhelenisati se*.

šühva, **šühvèli**, itd., v. *šubha*, *šubheli* itd.

Tàbaci *m*, ime područja u Sarajevu gdje su radili kožari i tabaci. Donji Tabaci prostirali su se od Principova mosta do Careve čuprije uz samu desnu obalu Miljacke, a Gornji Tabaci od Careve čuprije prema Viječnici.

Izv. od tabak (v.).

tàbačić *m*, tablica na kojoj stoji šoljica za crnu kafu.

Deminutiv od tabak (v.).

tàbačiti, *strojiti, štaviti, činiti* kožu.

Izv. od tabak (v.).

tàbak *m* (ar.) 1. zdjela, tanjir; poslužavnik, tabla; »nosi crnu kahvu na t a b a k u« (M. H. III 253).

2. list, arak papira. — »medna usta u šećer kutiji, / b'jele ruke na t a b a k hartiji!« (Ašikl. 36).

3. u štamparstvu hartija raznih standardnih formata na kojoj se štampa tekst knjiga, novina i dr.

< tur. tabak, sa značenjima kao u nas < ar. řabaq »zdjela, tanjir«.

V. tabačić.

tàbak *m* (ar.) sloj, red.

< tur. tabaka < ar. řabaqa.

řabak *m* (ar.) kořar, onaj koji řtavi, uřinja koře. — »Nategni kao ř a b a c i gredu« (Nar. bl. 107). Od ovog je dořlo prezime řabaković.

< tur. tabak < ar. dābbāg »kořar«.

V. Tabaci, tabačiti, Tabaković, tabhana.

tabakhāna, tabakāna, v. tabhana.

řabaković, v. tabak.

tāban *m* (tur.) 1. donja strana stopala.

2. stopa, kao mjera za duřinu.

3. řeljezni dio puře između kundaka i cijevi, koji se pravi od naročite vrste řeljeza koji se u tur. zove »taban« ili »namır«. — »pa od gvořđa nigdje ništa nema, / osim cijevi i plamnih t a b a n a« (K. H. I 483); »Na t a b a n u vatru zapalio / Pūće puřka i ne osta pusta« (M. H. I 181).

4. usjeklina na bridu čase gdje upada kapak.

< tur. taban, osn. zn.: »ravan«. V. tabandže, Daltabanik, duztaban, istabanati, utabanati.

tabāndže, -eta *n* (tur.) mala puřka, kratka puřka, piřtolj. — »Zadje Halil dvije puře male,

/ tabandžeta mavi pirozeta« (K. H. II 76).
 < tur. *tabanca*.

tābhana, tabakhāna, tabakāna *f* (ar.-pers.) *kožarska radionica gdje se sirove kože kisele i učinjavu, kožara*.
 < tur. *tabakhane*, vulg. *tabhane*, v. kompon. pod *tabak* i *hane*.

tābi biti, slijediti nekoga, pristajati uz nekoga.
 < tur. *tabi* < ar. *tābi* »onaj koji slijedi«.

tābija *f* (ar.) *isturena kamena utvrda odakle pucaju topovi, bastijon*. — »hajte sa mnomo gradu na tabiju« (M. H. III 66); »a pod njime vrana bedevija, / sa tabije na tabiju skače« (I. Z. II 154).
 < tur. *tabiye, tabya* »bastijon«
 < ar. *tabiyā* »smještaj vojske«.

tabijat i tabijāt *m* (ar.) *čud, narav, priroda*. — »Zar ni zehre nisam po tvom tabijatu« (Šantić II 212).

< tur. *tabiat* < ar. *ṭabīa*.

V. *tabijatli, tabijatsuz*.

tabijatli i tabijātli, indecl. adj. (ar.-tur.) 1. *čudljiv, mušičav, teške naravi*.

2. *pedantan, uredan*.

< tur. *tabiatli*, v. *tabijat* + tur. suf. *-li*.

tabijāsuz i tabijāsuz *m* i kao adj. (ar.-tur.) 1. *čovjek čuđne naravi*.
 2. *čuđne naravi*.

< tur. *tabiatsuz*, v. *tabijat* + tur. postpoz. *-suz* »bez«.

tābir, -ira *m* (ar.) 1. *tumačenje, osobito tumačenje sna*.

2. »tabir učiniti«, *protumačiti, protumačiti san*. — »te je sanak tabir učinio« (K. H. I 404).

< tur. *tābir* < ar. *tabīr*.

V. *tabirdžija, tabiriti, tabirnama, istabiriti, protabiriti*.

tabirdžija *m* (ar.-tur.) *onaj koji tumači snove*. — »a do kuće hodže tabirdžije« (K. H. I 423).

< tur. *tābirci*, v. *tabir* + tur. suf. *-ci*.

tabiriti, tumačiti, osobito tumačiti san. — »Stade mati sanak tabiriti« (S. B. III 56).

Izv. od *tabir* (v.).

tabirnama *f* (ar.-pers.) *sanovnik, knjiga za tumačenje snova*. — »pa je uzo sanak-tabirnamu« (K. H. I 404).

< tur. *tābirname*, v. *tabir* + pers. *nāme* »pismo, knjiga, djelo«.

tābla *f* (lat.) *poslužavnik*.

< tur. *tabla* »poslužavnik«
 < tal. *tavola* < lat. *tabula* »tabla«.

tābor *m* (tur.) 1. *bataljon vojske*. Na čelu tabora je bio binbaša. — »Al dok stade trideset tabora« (K. H. I 420).

2. *stroj; grupa*. — »Igrači se podijele u dva tabora i bacaju »suvomokro« ili »tura-jazija«, ko će igru da počne« (Miodrag 244).

< tur. *tabur* »bataljon vojske od 4 buljuka; stroj vojske sa ratnom spremom, postrojen u obliku kvadrata radi odbrane od neprijatelja« < tur. *tabkur* »utvrđenje, barikada od kola poredanih naokolo u obliku kvadrata i povezanih lancima«. V. *utaboriti se*.

tābūt i tābut *m* (ar.) *mrtvački sanduk kod muslimana, bez poklopca. Muškarci se obično ne sahranjuju u tabutu, nego se u njemu donesu do groba, dok se ženske sahranjuju u tabutu*. — »Nek načini tabut od se-defa, / a nosila od žuta šimšira« (B. V. 1886 92); »Nemojte me

za života u tabut, ako boga znatel« (Zembilj III 93).

< tur. *tabut* < ar. *tābūt*.

tācadžija m (pers.-tur.) 1. onaj koji pravi male lake kape koje se stavlja u ispod saruka, kauka ili fesa.

2. izrađivač kapa od kože.

< tur. *takyeci*, *takkeci* < tur. *takye*, *takke* »mala kapa koja se stavlja ispod glavne kape« < ar. *ṭāqīyyā* < pers. *ṭāqī* »vrsta kape« + tur. suf. -ci.

tādž, -ādža m (pers.) 1. kruna, carska kruna.

2. vrsta derviške kape.

3. izraz u igri šaha kojim se upozorava protivnik da mu je kralj (kruna) u opasnosti.

< tur. *taç* < pers. *tāğ*.

tafra f (ar.) ljutit i vatrean napad riječima; obično se upotrebljava sa glagolom »dati« ili »učiniti«. — »na djevojku tafru učinio, / sjaši s konja noge polomila« (Beh. I 286).

< tur. *tafra* < ar. *ṭafrā* »skočiti, preskočiti«.

V. *stafriti*.

taft m (pers.) kruta sjajna svilena tkanina, vrsta džanfeza.

< tur. *tafta* < pers. *tāfte*.

taftijān, v. sahtijan.

tagarčik, -a, tārčug, -uga m (tur.) pastirska torba primitivno izrađena od cijele jareće ili jagnjeće kože, sa koje je dlaka skinuta. — »Masan tarčug, a jareta nema«, »Prazan tarčug zla prilika« (Vuk, Posl. 175, 259).

< tur. *tagarcik*.

tāhan-halva f (ar.) vrsta kupovne halve koju poslastičari prave ovako: najprije se do izvjesnog vremena iskuhava šećer, a zatim se u njeg stavlja sok od

samljevenog korijena biljke čugen (v.). To se miješa na vatru dok smjesa ne postane gusta i bijela. Onda se to pomiješa sa tahananom (gustom tečnošću koja se dobiva mljevenjem susamovog sjemena) i miješa dok se smjesa ne pretvori u sitna vlakanca.

< tur. *tahan helvasi*, *tahin helvasi* »tahanova halva, halva od tahanan«, izft. od ar. *ṭāḥīn*, *ṭīḥn* »brašno« i ar. *ḥalwā* »halva«.

Tāhir, hipok. Tāle, Tājko (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Tahir*, muško ime, < ar. *ṭāḥir* »čist«.

Tahira (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Tahire*, žensko ime < ar. *ṭāḥirā* »čista«.

tāhkik, -ika m (ar.) 1. ispitivanje, provjeravanje, izvidanje. 2. »tāhkik učiniti« = ispitati, provjeriti, ispitivati. — »vezir Bosnu tāhkik učinio« (K. H. I 107).

< tur. *tāhkik* < ar. *ṭaḥqīq*.

tāhkir, -ira m (ar.) poniženje, omalovaženje.

< tur. *tāhkir* < ar. *ṭaḥqīr*.

tāhmin, -ina m (ar.) procjena od oka bez mjerenja; predpostavka.

< tur. *tāḥmīn* < ar. *ṭaḥmīn*.

V. *tahmina*, *tahminiti*, *natahmin*.

tāhminā, adv. (ar.) vjerovatno, po prilici.

< tur. *tāḥmīnen* < ar. *ṭaḥmīnā*, *ṭaḥmīnān*.

tāhminiti, predpostavljati; nagađati.

Izv. od *tahmin* (v.).

tāhmis, -isa m (ar.) radionica za prženje kafe, dućan za prodaju popržene i samljevene kafe; monopol prženja i prodavanja

pržene i samljevene kafe. *Tahmis* se zvala čaršija u Sarajevu s lijeve strane *Miljacke* od *Carereve* čuprije do *Principova* mosta.

< tur. *tahmis* < ar. *tahmīs*, osn. zn.: »topiti na vatri i pripremati materijal za lijekove«. V. *tahmišćija*.

Tahmišćić, Tahmišćija, v. *tahmišćija*.

tahmišćija *m* (ar.-tur.) *onaj koji je uzeo pod zakup pravo da prži i prodaje kafu*. — »Od ovog su nastala prezimena: *Tahmišćija* i *Tahmišćić*.

< tur. *tahmišçi*, v. *tahmis* + tur. suf. -çi.

tahrir, -ira *m* (ar.) *kazaski širit, pleten sa raznobojnim pamučnim koncem; njime su se ukrašavali raznovrsni predmeti, kao odjeća, torbe itd. Može biti razne širine, a njegova širina u kazaskom zanatu označavala se brojem »koža«: tahrir od 12 koža, od 28 koža itd.*

< tur. *tahrir* »vez, šaranje« < ar. *tahrīr* »pisati«.

tahsilāt, -āta *m* (ar.) *1. prihodi sa imanja; zemljoradnički proizvod.*

2. *državni prihodi u vidu poreza.*

3. *školovanje; nauka.*

< tur. *tahsilāt* < ar. pl. *taḥṣīlāt*, sing. *taḥṣīl* »sticati«. V. *tahsildar*.

tahsildār, -āra *m* (ar.-pers.) *poreznik, sabirač poreza.*

< tur. *tahsildar* < ar. *taḥṣīl* »sticati; sticanje« + pers. -dār, prez. osn. od inf. *dāšten* »imati, držati«.

tāht *m* (pers.) *prijestolje*. — »a ne moreš tahta ostaviti« (M. H. III 6).

< tur. *taht* < pers. *taht*.

V. *pajitaht*, *tahtarevan*.

tāhta *f* (pers.) *daska*. — »i uza njih tri tahte jelove« (K. H. I 331).

< tur. *tahta* < pers. *tahte*.

V. *tahta-papuče*, *tahtapoš*, *akčetahta*.

tāhta-pāpuče *f* (pers.) *kožne papuče sa jačim donom*. — »Duša mi biješe, kad bi se pomolila na vrata u lipiskim tahta-papučama i u bijelim kao snijeg dramama čarapama« (Zembilj III 18).

< tur. *tahta pabuçu*, izft., v. kompon. pod *tahta* i *papuče*.

tahtapōš, tahtōpeš *m* (pers.) *od dasaka skovan nepomičan sto nad stepenicama ili u uglu divhane starinskih kuća na kome se drži staklarija.*

< tur. *tahtapuş* < pers. *tahta-pūš* (pers. *tahte* »daska« i pers. *pūš*, prez. osn. od inf. *pušiden* »pokriti«).

tahtarevān, tahtirēvān (taterēvān, tetrivān, skraćeno: *rēvān*) -āna, *m* (pers.) *nosiljka u obliku zatvorenih kočija (bez točkova), koju nose konji ili četvorica ljudi. Do prije 60 godina neke bogatije muslimanske djevojke prenosile su se u tahtarevanu sa svatovima mladoženjinoj kući*. — »U prozorje on podiže Zlatu, / ne u revan, već na konja vrana« (K. H. II 304); »u crvenu sinskom tetrivanu« (Vuk III 556).

< tur. *tahtiravan* < pers. *tahtrevān* (pers. *taht* »prijestolje« i pers. *revān* »pokretni«).

tāin, tājin *m* (ar.) *obrok, sljedovanje, vojnički kruh; opskrba*. — »oni vojsci tāin naredili« (M. H. III 477); »i uz vojsku tājin i zahiru« (K. H. I 37). < tur. *tayn* »obrok, vojničko

sljedovanje« < ar. *ta-yīn*, »o-
drediti, opredijeliti«.
V. taindžija.

taindžija, tajindžija *m* (ar.-tur.)
opkrbnik, *intendant*. — »Der-
višaga, gradski taindžija«
(Vuk IV 120); »Tajindžije
tajin učiniše, / svu ordiju na
tajin pozvaše« (I. Z. III 193).

< tur. *ta-yıncı*, v. tain + tur.
suf. -cı.

Tajīb, Tājib (ar.) *musl. muško*
ime.

< tur. *Tayyib*, muško ime < ar.
ṭayyib »dobar, izvrstan; ugo-
dan«.

Tajiba (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Tayyibe*, žensko ime
< ar. *ṭayyibā* »dobra, izvrsna,
ugodna«.

tájin, tajindžija, v. tain, tain-
džija.

Tájko, v. Tahir.

tajlāsan *m* (pers. ili ar.-pers.) *je-*
dan kraj od ahmedije (saruka)
koji straga visi i pada na pleća.
< tur. *taylasan* < ar. *ṭaylāsān*
< pers. *tālsān* »ono što je sli-
čno tepsiji« ili < pers. *turre-*
sān < ar. *ṭurrā* »isturena stre-
ha preko zida, sačak« i pers.
adj. suf. -sān.

takāsiti se, tekāsiti se, riješiti se
duga isplatom ili nagodbom;
otarasiti se nekoga ili nečega.
< tur. *takas* < ar. *tāqāṣṣ* »na-
goditi se; obračunati se s kim«.
V. otakasiti se.

takat, tākāt *m* (ar.) *tjelesna sna-*
ga, moć, sposobnost; mogućnost.
< tur. *takat* < ar. *ṭāqa*.

V. takatsuz, istakat, istakatiti.

takātsuz, adj. (ar.-tur.) *nemoćan,*
slab.

< tur. *takatsız*, v. takat + tur.
postpoz. -sız »bez«.

tāklid, -ida *m* (ar.) *oponašanje,*
imitiranje.

< tur. *taklid*, *taklit* < ar. *taq-*
lid.

V. takliditi se.

takliditi se, oponašati, imitirati,
prisposodbljavati se.

Izv. od taklid (v.).

tākīrīr, -ira *m* (ar.) 1. *saopštenje,*
izjava; zaključak.

2. *zemljišno-knjižno provođenje*
kupoprodajnog ugovora za ne-
kretnine.

< tur. *takrir* < ar. *taqrīr*
»učvrstiti, potvrditi«.

tāksīm učiniti, razdijeliti.

< tur. *taksīm* < ar. *taqsīm*
»razdijeliti«.

V. rastaksimiti.

taksīrāt, -āta *m* (ar.) *nesreća, zla*
kob (kao posljedica nekog gri-
ješnog ili nečovječnog postu-
pka). — »Vid' u bega kršna
taksirata« (K. H. I 431);
»Baka, baka čudna taksira-
ta!« (Lord 309); »taksirat
ga stigao, eno mu se dijete uto-
pilo« (u ob. gov.).
< tur. *taksirat* < ar. pl. *taq-*
šīrāt, sing. *taqšīr* »prikratiti,
manjkavim napraviti«.

tākum *m* (tur.) 1. *pribor, servis,*
kompлетna oprema. — »sin iz-
vede dođu u avliju, / pod ta-
kumom i pod kuburama«, »a
obuče takum -deisiju« (M. H.
III 124, 218).

2. *tuce nečeg: 12 marama, 12*
kašika itd.

3. *onaj dio čibuka koji se sta-*
vlja u usta, tj. onaj komad če-
libara ili kosti koji je stavljen
na kraju cijevi od čibuka (»če-
hrubar-takum«).

4. »takum učiniti«, »takum uda-
riti« = *srediti, urediti, opremiti*.
— »Kad svatove takum učini-
nili, / Prebrojiše hiljadu sva-

takvim

tova« (Petran. 528); »Ej, u d a r'-
te takum na dogata« (Lord
15)

< tur. *takım*.

takvim, -ima *m* (ar.) *kalendar u kome su označeni sati i minute kada počinje vrijeme za obavljanje pojedinih muslimanskih molitava (namaza) i posta tokom cijele godine.*

< tur. *takvim* »kalendar« < ar. *taqwīm*, osn. zn.: »ispraviti, do-
tjerati«.

talagan *m* (tur.) *seljačka muška kabanica, dugi gunj.* — »on iz-
vadi svoga jatagana, / jatagana
ispod talagana« (Vuk IV
116); »A na plječi crne tala-
gane« (Lord 15); »sve na nji-
ma talagani gunji« (K. H.
II 602).

< tur. *talagan* »čobanska kišna
kabanica«.

tālāk, -āka *m* (ar.) *'maser u ha-
mamu (kupatiu).*

< tur. *tallāk* < ar. *dällāk*.

talāk, -āka *m* (ar.) *razvod braka;
puštanje žene.*

< tur. *talak* < ar. *ṭalāq*.

talāmbas, **talānbas**, v. *daulbaz*.

tālās, -āsa *m* (grč.) *val, talas.*

< tur. *talaz* < grč. *dálassa*.

tālāš, -āša *m* **talāša**, **talāšika** *f*
(tur.) *strugotina, talaš.*

< tur. *talaš*.

Tālat, **hipok. Tāle** (ar.) *musl. mu-
ško ime.*

< tur. *Tal'at*, muško ime < ar.
ṭala: »lijepa i svijetla lica«.

Tāle, v. *Tahir, Talat, Salih*.

talēba *f* (ar.) *učenik; učenici.*

< tur. *talebe* < ar. pl. *ṭalābā*,
sing. *ṭālib* »učenik«.

Tālih, v. *Salih*.

tālih *m* i **tālija** *f* (ar.) *sreća.* —

»A turski ga talih namjerio«
(Vuk VII 375); »I u stari ta-
lih crnogorski«, »Rđave sam
talije« (Vuk, Rječnik).

< -tur. *talih, tali'* < ar. *ṭali*
»sreća, sudbina«.

talisman *m* (ar.-pers.) *hamajlija,
zapis, koji se nosi uza se.*

Ova riječ nije došla preko tur.
jezika, pošto je u ovom obliku
u tur. jeziku nema. Ali pošto
je izvedenica od ar. *ṭilīm*, v.
tilsum i pers. suf. za pl. -ān,
uvrštena je u ovaj rječnik.

talkin, -ina *m* (ar.) *učenje na
arap. jeziku koje vrši hodža
nad grobom neposredno nakon
sahrane umrloga, pošto se razi-
đu oni koji su sahrani prisu-
stvovali. Hodža glasno na arap-
skom jeziku upućuje umrloga
kakve će odgovore davati an-
đelima—ispitivačima (sualdži-
jama Munkiru i Nekiru), koji
se javljaju u grobu.* — »Muha-
medu talkin proučio« (Beh.
VIII 30).

< tur. *talkin* < ar. *talqīn* »na-
putiti, poučiti«.

tālūm *m* (ar.) *vježba; vojna obu-
ka; dresiranje.* — »kad na ta-
lum izvede soldate« (K. H. I
275).

< tur. *talīm* »vježba, obuka«
< ar. *ṭalīm* »poučavati«.

V. *taħumiti* (se), *taħumli*.

tālūmiti (se), **vježbati** (se), **pouča-
vati** (se). — »potrle je zvorni-
čke spahijske, / igrajući, konje
talumeči« (Sevd. 151).

Izv. od *taħum* (v.).

taħumli, indecl. adj. (ar.-tur.) *iz-
vježban, naučen, dresiran.* —
»kad ga dogat opazio, / ta-
lumli se dobar prigodio« (M.
H. III 247).

< tur. *taħimli*, v. *taħum* + tur.
suf. -li.

tamahčār, v. tamaščār.

tāmām, tāmān, tamām, tamān (tāmāh, tamāh) adv. i adj. (ar.)
1. *potpuno, ravno, upravo, istom*. — »t a m a m udri uz polje Muhača«, »svata t a m a m četiri hiljade« (K. H. I 222, II 224); »t a m a n do koljena«, »t a m a n si došao kad treba« (Vuk, Rječnik); »nek smo opet druge na t a m a h u, / kao što smo i djevojkam' bile« (I. Z. II 18).

2. *dobro!* (potvrđno rečeno).

3. *odgovara, pristaje kako treba*. — »A.: Je li ti dugačka ta haljina? / B.: Nije, nego t a m a n« (Vuk, Rječnik).

< tur. *tamam* < ar. *tāmām*.

V. *tamaniti, utamaniti, potamaniti, potamam*.

tamāniti, zatirati, iskorjenjivati.
Izv. od *taman*, v. *tamam*.

tamaščār, tamāhčār, -āra *m* (ar.-pers.) *gramzljivac, pohlepnik*.
< tur. *tamahkār* < ar. *tama* »pohlepa« + pers. suf. za označavanje kakve radnje, zanimanja ili pravljenja -*kār*.
V. *tamaščarluk*.

tamaščārluk, tamahčārluk *m* (ar.-pers.-tur.) *pohlepnost, gramzljivost*.

< tur. *tamahkārlik*, v. *tamaščār* + tur. suf. -*lik*.

tāmbura, tānbura *f* (pers.) *poznati muzički udarni instrument sa žicama*. — »pa dohvati se defli t a m b u r u« (K. H. I 367).
< tur. *tambura* < ar. *ṭanbūr* < pers. *dūnbe-i bereh* »jagnje-ći rep« (vjerovatno tako nazvano usljed sličnosti); pers. *dūnb* »rep« i pers. *bereh* »jagnje«.
V. *tamburaš, tamburati, tamburija, tamburtel*.

tāmburāš, tanbūrāš, -āša *m*, *svirač uz tamburu*.
Izv. od *tambura* (v.).

tāmbūrati, 1. *svirati uz tamburu*.

2. *fig.: mahati*; »tamburati nogama« = sjedeći nogama mlaiti, tj. besposlen sjediti.

Izv. od *tambura* (v.).

tāmbūrija *m* (pers.) *tamburaš, svirač uz tamburu*. *Od ovog je došlo prezime Tāmbūrija*.

< tur. *tamburi*, v. *tambrua* + ar. pers. adj. suf. -*ī*.

Tāmbūrija, v. *tamburija*.

tāmburtel (tāmbur-tel) *m* (pers.-tur.) *žica za tamburu*.

< tur. *tambur teli*, izft., v. kompon. pod *tambura* i *tel*.

tāmīn, tamīniti, v. *tahmin, tahminiti*.

tāmīr, -īra *m* (ar.) 1. *popravak, renoviranje*.

2. »tamir učiniti« = *popraviti*. — »valja m' kulu tamiru učiniti« (K. H. I 303).

< tur. *tamir* < ar. *tamīr*.

V. *tamiriti, istamiriti*.

tāmīriti, popravljati, renovirati.

Izv. od *tamir* (v.).

tām tās, v. *tas*.

tandara *f* (tur.) *roštilj, prčvarnica*.
tur. *tandır* »mala plehana furuna: roštilj«.

V. *tandara-mandara, tandrkati, tandrnama*.

tāndara-māndara (tur.) *zbrda, zdola, bez veze i smisla (govor), bez reda i rasporeda (posao), loše urađeno, zbrka, darmar*. — »Tāndara māndara, ciccvara bez masla« (Vuk, Posl. 311).

< tur. *tandır-mandır* < tur. *tandır*, v. *tandara* + dodatak *mandır* bez značenja (uobičajena reduplikacija u tur. jeziku sa zamjenom početnog slova slovom »m«).

tandrĉkati

tandrĉkati, -ĉēm, u besposlicu govoriti, govoriti zbrda-zdola.

< tur. *tandır*, v. *tandara*.

tandrĉnāma f (tur.-pers.) neosnovano mišljenje, trabunjanje. — »Po tvoj tandrĉnami je tako, a ustvari je to sasvim drukčije« (u ob. gov.).

< tur. *tandırname* »priča ili bajka koju jedan čita iz knjige, a drugi, okupljeni oko njega i oko tandare (male furune ili mangale), slušaju«; fig.: »nešto bez osnova, fantazija« (tur. *tandır*, v. *tandara* i pers. *nāme* »pismo, knjiga, djelo«).

tāne, -eta n (pers.) 1. topovsko ili pušćano zrno, metak iz vatrenog oružja. — »Da svako tane pogada, ne bi nijedan vojnik živ ostao« (Nar. bl. 41).

2. zrno, boba; tane bisera = zrno bisera.

< tur. *tane* < pers. *dāne*.

V. *zejtin-tane*.

taneće, **tanećedžija**, **tanečka**, v. *teneće*, *tenećedžija*, *tenečka*.

tanzimāt, -āta m (ar.) reforme.

< tur. *tanzimat* < ar. pl. *tānzīmāt*, sing. *tānzīm* »srediti, rasporediti«.

V. *Tanzimati-hajrije*.

Tanzimāti-hajrije (ar.) dobre, blagotvorne uredbe (zakoni) izdane na osnovu Hati-šerifa iz 1839. g. u Turskoj Carevini, kojima su provedene reforme.

< tur. *Tanzimat-i hayrije*, v. *tanzimat* i ar. *hayriyyā* »dobre, blagotvorne«.

tāpija f (tur.) javna isprava o vlasničkom pravu na nekretnini.

Tapija se i danas izdaje u nekim krajevima naše zemlje gdje nisu uvedene zemljišne knjige. — »da na zemlju i tapije daju« (K. H. I 77); »Podaj, maj-

ko, iradske tapije« (Lord 233).

< tur. *tapu*.

tāptisati, -išēm, obožavati.

< tur. *tapti*, perf. 3 lice sing. od *tapmak* »obožavati«.

tārabe, pl. t. f (pers.) ograda od dasaka. — »Čije li su tarabe, čija li su vrata« (GZM 1909 309).

< tur. vulg. *taraba*, *daraba*, knjiž. *tahta perde* »ograda od dasaka«, v. kompon. pod tahta i perde.

tāraf m (ar.) strana, kraj, pravac; stranka, partija. — »da se tvoja Bosna zabunila, / na tarafe u Bosni Bošnjaci« (K. H. I 94). < tur. *taraf* < ar. *ṭaraf*.

tarafhāna, **tarafāna**, **taraphāna**, **tarapāna** f (ar.-pers.) kovnica za kovanje novca. — »ti mi šalji sedam sultanija, / uz nju sedam šalji tarafhāna«, »Još ću dati svakom tarafhānu, / Što no kuje gotovinu blago« (M. H. III, 6, 87).

< tur. *darbhane*, *zarbhane* < pers. *darbhāne* < ar. *ḍarb* »kovati« i pers. *hāne*, v. *hane*.

tārak, -rka m (tur.) češalj, grebeno; veliki češalj na mutapčijskom stanu kojim sabija tkanje. — »Pošto otvori donji ziv rukom. mutapčija provuče dah, sabije tkalo tarkom, zatim pomiče zumbalo...« (GZM 1957 53).

< tur. *tarak*.

V. *tarakčija*.

tarākčija m (tur.) zanatlija koji pravi češljeve i brda, češljar, brdar.

< tur. *tarakçı*, v. *tarak* + tur. suf. -çı.

tarāna, v. *tarhana*.

taraphâna, tarapâna, v. tarafhana, tarafana.

târčîn, dârčîn m (pers.) cimet.
 < tur. *tarçîn* < pers. *dârčîn*.
 V. tarčini.

târčîni, indecl. adj. (pers.) boje kao cimet.
 < tur. *tarçînî*, v. tarčîn + ar.-pers. adj. suf. -î.

târčûg, v. tagarčik.

tarhâna, tarâna f (pers.) izdobljeno tijesto na mrvice u obliku zrnaca i osušeno, od čega se pravi istoimena čorba. — »Tarhâna je muslimanska hrana, a kaurška kupus i slanina« (Nar. bl. 166); »Turci vele: tarâna je rana, / A sva raja: kupus i slanina« (Vuk V 443).

< tur. *tarhana* < pers. *terhâne* (*terhw-âne*).

tarîf učiniti, objasniti, protumačiti.

< tur. *tarîf* < ar. *ta-rîf*.

tarîfa f (ar.) cjenovnik, određeni stavovi cijene za takse ili usluge (carinske, poreske, poštanske tarife itd.).

< tur. *tarife* < ar. *ta-rîfâ*.

târîh m (ar.) 1. istorija, pòvijest.

2. hronogram, natpis sa datumom građenja ili popravka, ispisan arapskim pismom u vidu rečenice ili stihova, koji se stavlja iznad vrata džamije, tekije, knjižnice, imareta, ili nad česmana, na mostovima itd. Zbir vrijednosti slova teksta po »ebdžed-hesabu« (v.) daje datum (godinu) izgradnje ili popravke odnosnog objekta.

< tur. *tarih* < ar. *târîh*.

târik, -ika, tarîkat m (ar.) derviški red.

< tur. *tarik, tarikat* < ar. *ṭarîq, ṭarîqa*, osn. zn.: »put«.

Târik (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Târik* < ar. *Ṭarîq*, muško ime, osn. zn.: »zvijezda Danica«.

târpōš, âša m (pers.) velika ženska kapa okićena biserom i dukatima. — »Na glavi joj tarpoš od bisera« (Vuk, Rječnik). < tur. *tarpoş, tarbuş* < pers. *serpûş* (pers. *ser* »glava« i pers. *pûş*, prez. osn. od inf. *pûšiden* »pokriti«).

târš m (pers.) novac koji se daje brijaču za brijanje.

< tur. *tıraş* »brijanje« < pers. *terāš*, prez. osn. od inf. *terāšiden* »brijati«.

târz m (ar.) način; oblik.

< tur. *tarz* < ar. *ṭarz*.

tās m (ar.) 1. vrsta metalne zdjele posebnog oblika: tasovi na kuhinjskoj vagi, tasovi u hamamu kojima se crpa voda i polijeva po sebi prilikom kupanja, tasovi u crkvi za prikupljanje priloga (»dao na tas«) itd. — »pokraj njha pleteni sindžiri, / a na njima od srme tasovi« (K. H. I 286).

2. »tām tās« = potpuni, cijeli tas. — »pa zagrablja pun tām tas vodice, / i dodaje Drinić Osmanbegu« (Muz. zap. Inst. 1842).

< tur. *tas* < ar. *ṭās, ṭass* i tur. *tam* < ar. *tāmm* »potpun«.

V. tas-čevab.

tās-čevāb, -āba m (ar.) vrsta čevaba: izrezano meso na sitne komade i tako kuhano i pripremljeno kao čevab.

< tur. *tas kebabi*, izft. v. kompon. pod tas i čevab.

tâslâčiti 1. grubo tesati.

2. fig.: polno opštiti.

Izv. od taslak (v.).

taslâisati, -išem, upinjati se, oholo se držati, praviti se važan.

tàslak

< tur. *taslamak* »oholo se držati«.

tàslak *m* (tur.) početni oblik, početna faza izrade nekog predmeta; neobrađeno drvo od kojega se pravi razno drveno težačko oruđe; bakreni lim u tabli.

2. skica, forma. — »Čin čiplak-tan taslak« = go kao od majke rođen (tj. pravi taslak od čovjeka, go golcat). — »... ostacemo čin čiplak, tan taslak, ko oni Arapi što žive u pijesku po afričkim pustinjama« (Zembilj II 42).

< tur. *taslak*.

V. taslačiti, zataslačiti.

Taslidža *f* (tur.) *Plevlje*. — »Po Taslidži pala magla, / bise-rom je pokapala« (Muz. zap. Inst. 2920); »Ko naloži vatru u to polje? / naložili taslidžski bečari« (GZM 1907 405).

< tur. *Taşlıca*, tursko ime za Plevlje, bukv.: »Kamenica« (tur. *taş* »kamen«, *taşlı* »kamenit«, *taşlıca* »malo kamenit«).

V. Taslidžak.

Taslidžak, -aka, *Plevljak*. — »već ću gledat' Taslidžaka« (Muz. zap. Inst. 2589).
Izv. od Taslidža (v.).

tàš *m* (tur.) 1. kamen.

2. svaki kolutić u igri tavle i pločica u igri domino, s kojima se igra.

< tur. *taş*

V. Taslidža, taş bir! taščija, tašlihan, Tašmejdan, češmetaš, kesmetaš.

tàšak *m*, pl. *tàšaci*, -ākā (tur.) mudo, mošnje.

< tur. *taşak*.

V. tašaksuz, soltašak. tektašak.

tašaksuz, adj. (tur.) bez muda, bez jaja, anorohis.

< tur. *taşaksız*, v. taşak + tur. postpoz. -sız »bez«.

tàš-bir! ili **bir-tàš!** interj. (tur.) izraz u igri tavle i u igri domino, kad u jednog partnera ostane neutrošen samo jedan kolutić, odnosno jedna pločica.

< tur. *taş bir* »jedan kamen«, v. kompon. pod taş i bir.

taščija *m* (tur.) klesar; zanatlija koji pravi nadgrobne spomenike.

< tur. *taşçı*, v. taş + tur. suf. -çı.

taširiti se, širiti se po tuđem dobru; uživati tuđe imanje.

< tur. *ta'şir* < ar. *ta'şir* »po-birati desetinu sa imanja (kupiti porez)«.

tàšlihan, -ána *m* (tur.-pers.) 1. kameni han.

2. Tašlihan je ime hana koji se nalazio u Sarajevu između današnjeg hotela »Evropa« i starog bezistana. Izgorio je 17. VIII 1879. i poslije toga se nije više popravljao. Tašlihanom se nazivala i čaršija od kamenog hana do današnje Štrosmajerove i ulice Zrinjskog gdje su bile kuće imućnijih Srba pravoslav-
nih. — »Bezistanu širok ti si! / Tašlihanu glavni ti si! (Vuk V 341): »Pošetalo Đulagino zlato, / sve sokakom iznad Tašlihana« (Muz. zap. Inst. 2820).

< tur. *taşlıhan* »kameni han«, v. taş + tur. suf. -li i han.

Tašmejdan *m* (tur.-ar.) ime lokaliteta, dio Beograda, pozadi crkve sv. Marka.

< tur. *taş madeni*, izft. v. kompon. pod taş i majdan.

tàtar, **tàtarin** *m* (pers.) poštari-konjanik u Turskoj Carevini. Tatari su na brzim konjima prenosili fermene i službeni

poštu iz Carigrada u razne krajeve Turske. Naprijed je jahao tataraga (starješina pošte) i on je u njedrima nosio službena akta. Iza tatarage jahali su tatari—pratiodci (po 1, 2, 3 i više ih, prema potrebi). Iza ovih su jahali surudžije koji su kandžijama gonili tatarske konje da brže idu. U izvjesnim razmacima postojale su tzv. »menzil-hane«, gdje su tatari zamjenjivali umorne konje odmornim. — »Tatar stiže i haber done-se, / iz bijela grada Carigrada« (I. Z. I 175).

< tur. *tatar*, *Tatar* < pers. *Tātār* »Tatar«.
V. tatarija, tatarka.

tātar-bōza, v. boza.

tatarija f (pers.) vrsta osmanlijskog sedla. — »Previ ćebe, turi tatariju, / Tatariju sedlo osmanliju« (Vuk VII 185).

< tur. *tatari* »tatarski«, v. tatar + ar.-pers. adj. suf. -i.

tātarka f, tatarska kandžija.

Izv. od tatar (v.) odnosno < tur. *tatar kamçısı* »tatarska kandžija«.

taterēvān, v. tahtarevan.

tātīl m (ar.) školski raspust, ferije.

< tur. *tatıl* < ar. *taṭīl* osn. zn.: »prekinuti rad, prestati sa poslovanjem«.

tātli, indecl. adj. i supst. (tur.) 1. kao pridjev: sladak.

2. kao imenica: slatko jelo.

< tur. *tatlı*.

V. tatlija.

tātlija f (tur.) slatka pita »razvaruša«.

Izv. od tatli (v.).

tāva f (pers.) 1. tiganj, posuda sa dugim drškom u kojoj se topi maslo, pravi zaprška, spravlja

čimbura itd. — »Bijeli se kao tava na snijegu« (Nar. bl. 22).

2. duguljasta posuda u kojoj se peku janjci i bravi na pekari.

3. jelo (jagnjeće pečenje s povrćem, ili pasulj, riža i dr.) spremljeno i pečeno u tavi.

< tur. *tava* < pers. *tābe*.

tāvāf, -āfa m (ar.) obilazak oko Čabe kao jedan od obaveznih obrednih činova muslimanskog hadžije koji ode na hadžiluk u Meku; »tāvāf činiti Čabu« = obilaziti oko Čabe.

< tur. *tavaf* < ar. *ṭawwāf*.

tāvan m (tur.) 1. potkrovlje. — »al' mu sedlo na tavanu bijaše« (GZM 1906 359).

2. strop, plafon. — »udario glavom o tavan« (Vuk, Rječnik).

3. pod; daske na podu. — »Šapku skida, pod pazuo tura, / Ručke sviđa, u tavan se zbija« (Vuk VII 100); »U dvije ga pole rastavio, / Dvije ga pole na tavan padnule« (M. H. II 115); »pak je nogom o tavan udri-la, / dva tavana nogom prolomila« (Vuk I 481).

4. kat, sprat. — »Na Glasincu kulu napravio, / Tanku kulu od devet tavana« (Petran. 425); »u širinu od trista tabana, / u visinu od devet tavana« (Vuk III 232).

< tur. *tavan*.

V. tavaniti, potavaniti.

tāvaniti, poditi, postavljati pod. Izv. od tavan (v.).

tāvla i **tāvla** f (lat.) vrsta igre za dva partnera: ograđena daska (tabla) na kojoj su polja označena šiljastim crtežima. Na označena polja stavljaju se kolutiči (pule). Svaki partner ima na svom polju po 15 kolutića (u jednog partnera su kolutiči crni ili u kojoj drugoj zatvorenoj

tāvla

boji, a u drugog žuti ili bijeli). Igra se sa dvije kockice (zaroblj) na čijim su stranama utisnute tačkice od 1–6.

< tur. tavlā < tal. tavola < lat. tabula »tabla«.

tāvla i tāvla f (lat.) štala, konjušnica. — »od mila mu ata poklonio, / iz šezdeset tavlje i četiri« (M. H. III 3); »Ti siljezi u tavlju carevu, / Bira', Suka, ate i paripe!« (Lord 9). < tur. tavlā, istabil »štala« < lat. stabulum »štala«.

V. tavlabaša, tavljenik.

tāvlabaša, tāvlibaša m (lat.-tur.) najbolji konj u konjušnici. — »iz šezdeset tavlje i četiri, / najboljega tavlibašu dođu« (M. H. III 3); »devlet ga je rukom prigrlio, / pokloni mu dora tavlabašu« (K. H. II 487).

< tur. tavlā başı »prvak konjušnice«, izft. v. kompon. pod tavlā i baš.

tāvljenik, tavljenik, -ika m, štal-ski konj, ugojeni konj koji se u štali drži. — »Privezaše konje tavljenike« (Vuk VII 214); »Hrani l' kol goj konja tavljenika« (Lord 139).

Izv. od tavlā (v.).

tāvlāisati, -išēm, umekšati, dotjerati, pripremiti nešto da bude podesno za obradu napr.: ovlažiti, poprskati listove duhana prije rezanja, odijelo prije peglanja itd. — »Pre nego što bi se upotrebio, lim se provlači kroz vatru da se »tāvlāišē«, što znači da se »otpušti«, da prilikom obrade ne bi pucao« (GZM 1957 81).

< tur. tavlāmak, isto što i tāvlāisati.

V. tavlī, tavlīja.

tāvli, indecl. adj. (pers.-tur.) 1. umekšan, ovlažen, podgrijan,

dotjeran i pripremljen za obradu; sjajan.

2. fig.: debeo, ugojen.

< tur. tavlī < tur. tav »toplota; vlaga; sjaj« itd. (< pers. tāb »toplota; sjaj«) + tur. suf. -li.

tāvlibaša, v. tavlabaša.

tāvlija f (pers.-tur.) vrsta svile, sjajna svila. — »nestalo mi je svile tavlīje, / svile tavlīje i dulvezije« (Vuk I 22).

< tur. tavlī, v. tavlī, koje, između ostalog, znači i: »sjajan«.

tāze, indecl. adj. (pers.) svjež, nov. — »po njoj pliva riba svakoja-ka, / kad god hoćeš da je taze jedeš« (Vuk II 105); »pušćenice ruho izveščalo, / a djevojke taze navezeno«, »kad se ženi taze Jusufaga« (I. Z. II 104, I 81). < tur. taze < pers. tāze.

V. tazeluk.

tāzeluk m (pers.-tur.) svježina, prvina; nevinost.

< tur. tazelik, v. taze + tur. suf. -lik.

tē, -ēta n (ar.) ime arapskog slova »t«.

< tur. te < ar. tā'.

tēbdil, tēvdil m (ar.) 1. promjena; prerašavanje u drugo odijelo, maskiranje. — »u tebdilu kaurskom odilu«, »u tevdilu derviškom odilu« (M. H. III 88).

2. »u tebdilu« = inkognito.

3. »tebdil se učiniti« = prerušiti se u drugo odijelo. — »Car se jope tebdil učinio«, »pa se care tevdil učinio« (M. H. III 34, 32).

< tur. tebdil »promjena, prerušiti se u drugo odijelo« < ar. tābdil »promijeniti, zamijeniti«.

V. tebdil-hava, pretebdiliti se.

tēbdil-hāva, tēvdil-hāva f (ar.) promjena, zraka, promjena kli-

me (radi liječenja); kaže se:
»otišao je na more, na te b d i l -
h a v u«.

< tur. *tebdil-i hava*, pers. izft.,
v. kompon. pod *tebdil i hava*.

tebešir, -ira *m* (pers.) *kreda*. —
»brez aršina i brez te be š i r a«
(GZM 1908 127).

< tur. *tebeşir* < pers. *tebāšir*.

tèbrik, -ika *m* (ar.) *čestitanje*;
»tebrik učiniti« = čestitati.

< tur. *tebrik* < ar. *tābrik*.

V. *tebriknama*, *mubareć*.

tebriknáma *f* (ar.-pers.) *čestitka*.

< tur. *tebrikname*, v. *tebrik*
+ pers. *nāme* »pismo, knjiga«.

tečbíri, v. *tekbiri*.

tècmil, **tècmil učiniti**, v. *tekmil*,
tekmil učiniti.

tedáruć *m* (ar.) *ekonomičnost*,
uredno gazdovanje.

< tur. *tedarik* < ar. *tādāruk*.

V. *tedaručiti*, *tedarućli*.

tedárućiti, *štediti*.

Izv. od *tedaruć* (v.).

tedarućli, indecl. adj. (ar.-tūr.)
ekonomičan.

< tur. *tedarikli*, v. *tedaruć* +
tur. suf. -li.

tedžbíriti, v. *tekbir*, *tekbiriti*.

tedžèlĭja *f* (ar.) *sudbina*, *udes*.

< tur. *tecelli* < ar. *tāğāllī*.

tedžrúba *f* (ar.) *iskustvo*.

< tur. *tecrübe* < ar. *tāğrībā*.

tedžvid, -ida *m* (ar.) *fonetička*
pravila za ispravno učenje kur'-
ana; »učiti kur'an po tedžvidu«
= učiti pravilno.

< tur. *tecvid*, *tecvit* < ar. *tāğ-*
wid.

tèdbir, **tèdbiriti**, v. *tekbir*, *tekbiri*.

tèdel, **tèdelj**, **tègelj** *m* (tur.) *sitni*
šav, *sitno prošivanje*; *vez na*

platnu lančanim bodom. *Razli-*
kuju se dvije vrste veza lanča-
nim bodom: »stambolski *tedel-*
i »paša-tedel« (pašinski *tedel*).
— »Kad se naručuje džemadan,
naručuje se koliko ko hoće »*tedel-*
delja« i kaže se: »Udri mi dva
(tri itd.) *tedelja«* (GZM
1956 156).

< tur. *teyel*.

V. *tedeliti*, *pretedeliti*, *tegeltija*.

tèdeliti, **tègeljati**, *sitno šiti*, *pro-*
šivati; *vesti lančanim bodom*.

Izv. od *tedel*, *tègelj* (v.).

Téfa, v. *Tefika*.

teferiē *m* (ar.) 1. *zabavljanje*;
provod; *uživanje u prirodi*; *iz-*
let u prirodu u svrhu provoda i
razonode. — »je l' ti žao Ba-
njaluke? / Banjalučkih *tefe-*
riča, / na Vrbasu akšamluka«
(Muz. zap. Inst. 1904); »i često
češ na *teferiē* ići — / s ka-
dunama od petka do petka«
(Vuk III 43).

2. *mjesto u prirodi odakle je*
lijep pogled, gdje se može uži-
vati promatrajući prirodu. —
»Trebeviću, visok *teferiē*u,
/ s tebe mi se vidi Sarajevo«
(Sevd. 189).

< tur. *teferrüç*, *teferrüç* < ar.
tāfārruğ »veseliti se«.

V. *teferičiti*, *teferičli*, *oteferičiti*,
proteferičiti.

tefèričiti, **tefèričovati**, -uĭēm, *za-*
bavljati se, zabavljati se u pri-
rodi; *uživati u promatranju*
prirode ili nečeg drugog lije-
pog. — »Pod jelike u polje ze-
leno, / Da pijemo i *teferi-*
čimo«, »Prod' s' Osmane *te-*
feričovanja, / i šenluka
pod Otres planinom« (Vuk VII
26, 27); »onda ćemo *teferi-*
čovati« (K. H. I 435).

Izv. od *teferiē* (v.).

teferičli

teferičli, indecl. adj. (ar.-tur.) *po-desno za teferić (mjesto), sa do-brim pogledom (mjesto).*

< tur. *teferrüclü*, v. *teferić* + tur. suf. -*li*, -*li*.

Tefir, v. *Tevfik*.

Tefika, hipok. **Téfa** (ar.) *musl. žensko ime.*

Od muškog imena *Tefik*, *Tevfik* napravljeni žensko ime s nast. za f. -a.

těfsir, -ira m (ar.) 1. *komentar kur'ana (knjiga).*

2. *nauka o tumačenju kur'ana.*

< tur. *tefsir* < ar. *tāfsīr*.

těfter, **těvter**, **děfter** m (grč.) *bi-lježnica, registar, protokol; računska knjiga; trgovačka knjiga dugovanja i potraživanja.* — »U crn tefter koga zapisati«, »Kad Civutin osiromaši, on premeće teftere (te gleda ko mu je što dužan)« (Vuk, Posl. 338, 122); »po tefteru kapetan-divojke« (M. H. III 323).

< tur. *defter* < grč. *diptira*.

V. *tefterdar*, *tefterhana*, *tefterihakanija*, *tefteriti*, *protefteriti*.

tefterdār, **defterdār** (**teftēdār**) -āra m (grč.-pers.) u *Turskoj Carevini* u prvo vrijeme *ministar finansija*; kasnije *šef finansija jednog vilajeta.* — Od ovog su nastala prezimena *Tefterdārević*, *Tefterdārija* (*Defterdārević*, *Defterdarija*). — »Vezak vezla seja teftedara« (Vuk I 499).

< tur. *defterdar*, osn. zn.: »računovoda«, v. *tefter* + pers. -*dār*, prez. osn. od inf. *dāšten* »imati, držati«.

Tefterdārević, **Tefterdārija**, v. *tefterdar*.

tefterhāna, **defterhāna** f (grč.-pers.) *računovodstvena kancelarija; direkcija finansija.* — »i

da im se digne *tefterhana* / iz *Stambola* do *Travnika* b'jela« (K. H. I 77).

< tur. *defterhane*, v. kompon. pod *tefter* i *hane*.

tefterihakānija, **defterihakānija** f (grč.-tur.-ar.) *centralna uprava za zemljišne knjige u Istambulu u kojoj se nalaze knjige sa upisanim podacima svih nekretnina i njihovih vlasnika u Turskoj Carevini.*

< tur. *defter-i hakani*, bukv.: »carski tefter«, v. *tefter* + ar. *hāqān* »car« (< tur. *kağan*) + ar.-pers. adj. suf. -*i*.

těfteriti, **popisivati u tefter**, **provoditi kroz tefter.** — »jesi l' moju vojsku *tefterio*, / što mi ima po *tefteru* vojske?« (M. H. III 369); »pa stadoše brojiti svatove. / Tale broji, a Ramo *tefteri*« (F. K. 1886. 44).
Izv. od *tefter* (v.).

teftiš, -iša m (ar.) 1. *inspekcija, izvidanje, pregled; »teftiš učiniti«* = vršiti inspekciju. — »i odoše s vojskom po *teftišu*, / kroz njihovih sedamnest *nahija*« (Vuk IV 131); »pa tu raju da *teftiš* učiniš« (K. H. I 243).

2. *izvidnik, inspektor (mjesto mufetiš).* »pa ispade gradu na kapiju, / a s bedema viknuše *teftiši*« (K. H. II 480).

< tur. *teftiş* < ar. *tāftīš*.

V. *teftišlema*, *mufetiš*.

teftišlēma f (ar.-tur.) *pregled, inspekcija, revizija.*

< tur. *teftişleme*, v. *teftiš* + tur. -*leme*.

teğeltija f (tur.) *meko ćebe koje se stavlja ispod sedla na konja.* — »na dogatu ništa ne ostavi, / sam' ostade gola *teğeltija*« (K. H. I 488).

< tur. *teğelti*.

tègelj, v. tedel.

tègeljati, v. tedeliti.

tèhdāj, v. terdah.

tèhir, -ira, (**téir**) *m* (ar.) otezanje, odgađanje, ostavljanje za kasnije.

< tur. *tehir* < ar. *tā'hir*.

V. *tehiriti*, *otehiriti*, *pritehiriti*.

tèhiriti (**teiriti**), *otezati*, *odgađati*.

— »ne *tehiri*, ne propuštaj ti *namaz*« (Ist. bl. II 222).

Izv. od *tehir* (v.).

tèhlukèli, indecl. adj. i adv. (ar.-tur.) 1. kao pridjev: opasan, pogibeljan.

2. kao prilog: opasno, pogibeljno.

< tur. *tehlukeli* < ar. *tāhlukā* »opasnost« + tur. suf. -*li*.

téir, **teiriti**, v. *tehir*, *tehiriti*.

tejemum *m* (ar.) ritualno trenje lica i ruku do laktova koje zamjenjuje *abdest* (v.) i *gusul* (v.) kada nema vode.

< tur. *teyemmüm* < ar. *tāy-āmmum*.

tèk, adj. i konj. (tur.) 1. *neparan*, *liho*. — »*tekmi-čiftmi?*« = liho li, tako li? (izraz u igri čifteka).

2. *samo*; *čim*.

< tur. *tek*.

tèkasiti se, v. *takasiti se*.

tèkāvud *m* (ar.) penzija.

< tur. *tekaüt* < ar. *tāqāu'd*.

tekbiri, **tečbiri**, **tedbiri** (**tedžbiri**), pl. *m* (ar.) učenje (izgovaranje) po više puta »*Allahu ekber*« = bog je velik. *Tekbiri se uče* skupno i glasno naročito na *bajram* i *prilikom* učenja *hat-me*.

< tur. *tekbir* < ar. *tākbir*.

V. *tekbiriti*.

tèkbiriti, **tečbiriti**, **tedbiriti** (**tedžbiriti**) učiti *tekbire* (v.). — »pred

njim idu dvije efendije, tedžbireći niz polje idahu« (K. H. II 373).

Izv. od *tekbir* (v.).

tèke, **tèk**, konj. (tur.) *samo*; *čim*.

— »*Podčime*, pašo od Krajine! / *Teke* primiš knjigu na rukama, / *Razvi bajrak*, s kopljem u ledini« (Vuk, VII 373).

< tur. *tek*.

tèkija *f* (ar.) derviška zgrada u kojoj se obavljaju derviški obredi. *Svaka tekija ima svoga starješinu*, *šeha*. — »po *tekijam* hukće s dervišima« (K. H. I 49).

< tur. *tekke* < ar. *tākyā*.

tèkmil, **tècmil**, -ila *m* (ar.) 1. *dopuna*, *izravnanje*, *završivanje*.

2. »*tekmil učiniti*«, »*tecmil učiniti*« = dovršiti, upotpuniti, namiriti, izravnati. — »*Stara klanja po vaktu jaciju*. / *Pošto stara tek mil učinila*, / *ona sjede u meke duške*« (B. V. 1892, 155); »*kad su svate tek mil učinili*, / *taman svati konje uzjahaše*« (K. H. II 373); »*carsku kaznu te cmil učini*, / *štono sam je rateć potrošio*« (K. H. I 261).

< tur. *tekmil* < ar. *tākmil* »svršiti, namiriti, upotpuniti«.

tèkne *n* (tur.) *korito*.

< tur. *tekne*.

tèknefes *m* i **tèk nefes**, indecl. (tur.-ar.) 1. *zaduha*, *astma*.

2. *istom što je duša u njemu*, *na smrti je*.

< tur. *tek nefes*, v. *kompon*. pod *tek* i *nefes*.

tèkrār, -āra. *m* i kao adv. (ar.) 1. *ponavljanje*, *opetovanje*.

2. *ponovno*, *opetovano*. — »*Tekrar Fatu nićah učinilji*« (Lord 25).

šektašak

3. »tekrar učiniti« = ponoviti, opetovati.
< tur. *tekrar* < ar. *tākrār*.
V. *istekrar*.

šektašak *m* (tur.) *jednomud*, *ona* *koji je s jednim jajetom, monorhit, monorchis*.
< tur. *tektāšak*, v. kompon. pod *tek* i *tašak*.

šek-tuk, *adv.* (tur.) *porijetko, ovdje-ondje; nekad te nekad*.
< tur. *tek tük*, v. *tek* + tur. *tük*, riječ bez značenja, reduplikacija.

šel *m* (tur.) 1. *tanka žica*. — »ne biju se tako robinjice, / već se biju od tela kandžiom« (F. J. I 67).

2. *zlatna ili srebrna (od varaka ili srme) žica za vezenje ili protkivanje*.

3. *brzozav*.

< tur. *tel*, sa značenjem kao u nas.

V. *telli*, *telli-diba*, *telli-pulli*, *telija*.

šelāl, -āla (*tēlār*) *m* (ar.) 1. *javni objavljivač, dobošar; izvikivač na javnim licitacijama; trgovački posrednik, staretinar*. — »telalima ode govoriti, / vi uzmite četrest jedeka« (K. H. I 24); »Telal viče od jutra do podne« (Bilten I 101).

2. »dati na telala« = objaviti ili prodati preko telala; »pustiti telala« = objaviti nešto preko telala.

3. *Telali je ime ulice u Sarajevu koja se prostire od Baščaršije do Vijećnice, gdje su se nalazile staretinarske radnje*.

< tur. *tellāl* < ar. *dāllāl*.
V. *telalbaša*, *telalija*, *telaliti*, *rastelaliti*.

šelālbaša *m* (ar.-tur.) *starješina telala, prvi telal*. — »Telal-

bašo, imana ti tvoga« (Lord 15). — *Od ovog je došlo prezime Tēlālbašić*.

< tur. *tellālbaşı*, v. kompon. pod *telal* i *baš*.

Tēlālbašić, v. *telalbaša*.

telalija *f* (ar.) *telalska provizija kod javnih prodaja (obično je iznosila 2%); nagrada telalu za oglašavanje*.

< tur. *tellāliye* < ar. *dāllāliyyā*, v. *telal* + ar. *adj. suf. -iyyā*.

tēlāliti, *objavljivati, razglašavati; raznositi vijesti, vršiti telalski posao*. — »vi uzmite četrest jedeka, / telal'te ih između svatova« (K. H. I 24); »Štono dolje u čaršiji telal telali? / Na kočiji duzel moma, te se prodava« (Vuk V 357).
Izv. od *telal* (v.).

tēlef *m* (ar.) 1. *propast, stradanje, uginuće, nestanak*.

2. »*tēlef biti*« = propasti, upropastiti se; »*tēlef (se) učiniti*« = upropastiti (se), sarti (se). — »svi se momci tēlef učiniše, / sebeb zlata Eminbegovice« (I. Z. III 106).

< tur. *telef* < ar. *tālāf*.

telegrāfčija, teligrāfčija *m* (grč.-tur.) *poštar; poštanski službenik koji radi na telegrafu*.

< tur. *telegrafhana* < grč. *tēlegraphō* + tur. *suf. -çi*.

V. *telegrafhana*.

telegrafhāna, teligrafhāna *f* (grč.-pers.) *pošta*.

< tur. *telegrafhana* < grč. *tēlegraphō* + pers. *hāne*, v. *hane*.

tēlija *f* (tur.) *odjevni predmet vezen ili protkan zlatnom ili srebrnom žicom (koncem)*. — »Šta joj dadoh mila majko moja: / Dvi telije i dvi anterije« (Bajr. 11).

< tur. *telli*, v. *telli*.

tèlli, tèrli, indecl. adj. (tur.) *vezen ili protkan zlatnom ili srebrenom žicom (koncem); ukrasjen zlatnom ili srebrenom žicom.*
 < tur. *telli*, v. *tel* + tur. suf. *-li*.

V. *telli diba*, *telli-pulli*.

tèlli diba, tèrli diba f (tur.-pers.) *teška svilena tkanina protkana zlatnom ili srebrenom žicom (koncem); brokat.* — »bratac sestri šije terli dibu« (M. H. X 13).

< tur. *telli diba*, v. *telli i diba*.

tèlli-pulli, tèrli-purli, indecl. adj. (tur.-pers.) *izvezen ili protkan zlatnom ili srebrenom žicom i ukrašen zlatnim ili srebrenim pulama (pločicama); okičen, nakičen, iskičen.*

< tur. *telli pullu*, v. *telli i pulli*.

tèluke, telukčija, v. *terluke*, *terlukčija*.

tèlva, tèlfa, tèljva i tèlva, tèlfa, tèljva f (tur.) *talog od kuhane kafe.*

< tur. *telve*.

tèmbel, v. *dembel*.

tèmbih, tènbihi, -iha m (ar.) 1. *opomena, saopštenje, naredba.* — »Kad bi sa ovakve kule pukao top u doba mira, značilo je da kapetan poziva svoje ljude iz mjesta i okoline na tembih (saopćenje)« (Kreš. Kape-tanije 23).

2. »tembih učiniti« = upozoriti, narediti. — »pa ćeš nama tenbih učiniti«, »i Turcima tembih učinio« (K. H. I 72, 107).

< tur. *tembih* < ar. *tānbih*.

temenā, temenāh, indecl. n (ar.) 1. *simbolični pozdrav rukom koji se sastoji u tom što se desnom rukom (zapravo vršcima prstiju ruke) dotakne najprije*

brada, onda usne, a zatim čelo. To ima da znači: ljubim ti skute i stavljam na čelo. Kod nas se u tom smislu kaže: »to treba poljubiti i na čelo staviti«, tj. tome treba odati svaku čast. 2. »temena činiti, učiniti« = pozdravljati, pozdraviti na opisan način. — »pa bajrake zemlji položiše, / u tri puta temena činjahu« (Vuk IV 311); *temena mu tri put učiniti*« (K. H. I 145); »zara ljubi, a temenah čini« (M. H. III 13).

< tur. *temenna*, *temennah* »simbolični pozdrav« < ar. *tāmānnī* »željeti«.

temèrut, temèrutin m (ar.) *trom čovjek; glupan, smetenjak, nesposoban ili nepodesan za kakav fizički rad.*

< tur. *temerrüd*, *temerrüt* < ar. *tāmārrud* »prkositi; tvrdoglav biti«.

temèsuk, temèsuc m (ar.) *potvrda, isprava, pismo.*

< tur. *temessiik* »isprava« < ar. *tāmāssuk* ($\sqrt{\text{msk V}}$) »uhvatiti se za nešto, držati se nečega«.

tèmiz, adj. (tur.) *čist.* — »U djevojčice temiz haljine, / temiz haljine, tanko predene« (I. Z. II 170).

< tur. *temiz*.

tèmre, -eta n (tur.) 1. *koplje; držak od bajraka.* — »On na koplje frci kod bunara, / sve mu temre u igle sasuo«, »sav mu bajrak odnio olovo, / samo temre nosi u desnici« (M. H. III 21, 416); »u ruci mu temre ubojito, / na temretu od zlata jabuka« (K. H. I 315).

2. *držak od derdefa.* — »Od sebe je derdef odbacila, / derdefu je temre salomila« (Beh. IX 294)

tenánluk

< tur. *temren* < tur. *timuren*
»željezni vrh u koplja ili strijele« (tur. *timur* »željezo«).

tenánluk, v. *tenhanluk*.

tēnbih, v. *tembih*.

tēndžera, **tēndžera** *f* (tur.) *duboka bakrena posuda, dublja je od šerpe i nema drški sa strane*. — »Zaludu je kula i pendžeri, / kad nije ništa u tendžeri« (Nar. bl. 56); »Rugao se lonac tendžeri (što je crna)« (Vuk, Posl. 272).

< tur. *tencere*.

tenēće, -ēta (**tanēće**) *n* i **tenēća** *f* (pers.) *lim, pleh*. — »pokrivena žutim tenečetom« (K. H. I 236).

< tur. *teneke* < pers. *tenke*.

V. *tenečedžija*, *tenečka*.

tenečedžija (**tanecēdžija**) *m* (pers.-tur.) *limar*.

< tur. *tenekeci*, v. *teneće* + tur. suf. -ci.

tenečka (**tānečka**) *f*, *kanta od lima*.

Izv. od *teneće* (v.).

tenef *m* (ar.) *konopac, uže*. — »I ja ću sijat konoplje, / I ja ću plesti teneфе« (Vuk V 391); »O Boga ti pehlivanko djevojko, / ili voliš po teneфу igrati, / ili s Mehom na šiltetu sjediti?« (Sevd. 146).

< tur. *tenef* < ar. *ṭunub*.

tenefsilē, v. *benefsile*.

tenēšir, -ira *m* (pers.) *dugački sto na kome se mrtvac u muslimana kupu prije sahrane*. — »kupaše je dušijom vodićom, / pušćase joj kose niz tenešir« (I. Z. IV 246).

< tur. *tenesir* »sto na kome se kupu mrtvac« < pers. *tenšū* »onaj koji pere, perać« (pers. *ten* »tijelo« i pers. *šu*,

šūy, prez. (osn. od inf. *šusten* »prati«).

tēnhān, **tenhánluk** (**tēnān**, **tenánluk**) *m* (pers.-tur.) *samoća, osama, dokolica*. — »Po akšamu večer večerali, / Po večeri sili po tenhanu« (M. H. IV 59). < tur. *tenhalik* < pers. *tenha* »sam, prazan, pust« + tur. suf. -lik.

tenzimāti-hajrije, v. *tanzimati-hajrije*.

tēpa *f* (tur.) 1. *brežuljak, brdašće, uzvisina*. — »te na drugu tepu udariše« (K: H. I 187); »u bostanu tepa ozidana, / a oko nje jalduz-tarabozani« (K. H. II 289).

2. *Tepa je ime jedne mahale u Mostaru*.

< tur. *tepe*, *depe* »brežuljak; vrh; tjeme«.

V. *tepedžik*, *tepeluk*.

Tēpa, v. *tēpa*.

tēpedžik *m* (tur.) 1. *mali brežuljak*.

2. *Tēpedžik je ime jednog kraja u Travniku*. — »Je l' ti žao Tepedžika, / Tepedžika teferiča?« (Sevd. 113).

< tur. *tepecik*, v. *tēpa* + tur. dem. suf. -cik.

Tēpedžik, v. *tepedžik*.

tepelēisati, -išēm, *uništiti*.

< tur. *tepelemek* »uništiti«.

tēpeluk (**tēpaluk**) *m* (tur.) 1. *mala kratka ženska kapa okićena ni-skama dukata ili bisera, ili vezena srmom i zlatom. Nosi se navrh glave. Ponekad se tako naziva pločica na ženskim kapama koja je izvezena srmom ili zlatom*. — »Atu s' peča nad očima svitli, / Ko tepeluk u namli divojke« (M. H. IV 93). 2. *gornji okrugli dio crnogorske i hercegovačke kape*.

3. ukrašena jabuka na vrhu kundaka u male puške. — »svoje mrke objesio brke, i pokrili mu puškom tepeluke« (K. H. I 114).

4. kružni dio kapka u mlina za kafu.

< tur. tepelik < tur. tepe, v. tepa + tur. suf. -lik.

têpsija, tēvsija f (tur.) okrugli bakreni ili emajlirani sud; pitne tepsije su pliče i u njima se peku pite, a u dubljim tepsijama peče se hljeb. — »Ako je pas pitu izio, tepsija je ostala« (Vuk, Posl. 4); »Skuplja pita neg' tēvsija« (GZM 1951 218).

< tur. tepsi.

V. tepsijanje.

tepsijanje, okretanje uspravljene tepsije uz pjesmu. U ovom slučaju tepsija zamjenjuje muzički instrumenat.

Izv. od tepsija (v.).

têrak, tērek m (tur.) uzorak, muštra, model (muštra od papira za haljine, muštra od kartona za obuću, abadžijski uzorak za kroj, drvena mjera u samardžija za razmak rupa na krstina-ma itd.).

Vjerovatno < tur. tirik »koža« (stariji oblik od deri). Možda prema ovom: parče kože kao uzorak, kao mjera.

terāvija f (ar.) noćna ramazanska molitva od 20 rečata, koja se klanja zajedno sa jacijom.

< tur. teravi < ar. pl. tārā-wih, sing. tārā-wiha »četiri rečata teravije (tj. jedna petina teravije)«.

Terázije f (pers.) glavni trg u Beogradu. Ime je dobio po tome što se na ovom mjestu za vrijeme turske vlasti nalazio re-

zervoar odakle se voda razvodila u raznim pravcima. Rezervoar iz koga se voda razvodi zove se »terezija« ili »terazije«. < tur. terazi < pers. terāzū.

V. terezija.

terázije, v. terezija

terbije, -eta n (ar.) odgoj, vaspitanje.

< tur. terbiye < ar. tārbiyā.

V. terbijeli, terbijesuz, terbije-suzluk, terbijetiti.

terbijeli, terbijetli, indecl. adj. i adv. (ar.-tur.) 1. kao pridjev: odgojen, vaspitan.

2. kao prilog: pristojno, uljudno. — »Pa ti si do vode bunara, / Terbijetli ti do bega dodi« (M. H. IV 7).

< tur. terbijeli, v. terbije + tur. suf. -li.

terbijesuz, supst. i adj. (ar.-tur.)

1. kao imenica: neodgojen čovjek, prostak.

2. kao pridjev: neodgojen, nevaspitan.

< tur. terbiyesiz, v. terbije + tur. postpoz. -siz »bez«.

terbijesuzluk m (ar.-tur.) neodgoj, nevaspitanost.

< tur. terbiyesizlik, v. terbije-suz + tur. suf. -lik.

terbijetiti, odgajati, vaspitati.

Izv. od terbije (v.).

têréi-dün'jā, tērki-dün'jā, indecl. m (ar.) odricanje od ovog svijeta i posvećivanje misli i rada samo drugom, budućem svijetu. < tur. terk-i dünja, perz. izft. od ar. tārīk »ostaviti, proći se: ostavljanje, prolaženje« i ar. dunyā »ovaj svijet«.

têré činiti, tērīk činiti, ostavljati, propuštati, napuštati. — »terē ne čini božji farz« (Nar. bl.

tèrcija

309); »terk ne čine oni svojga hizmeta« (Ist. bl. 227).

< tur. terk < ar. tärk »ostaviti«.

tèrcija, v. terkija.

tèrdžāh, tèrdžāj, v. terdah.

terdžūmān, -āna m (ar.) tumač stranih jezika, prevodilac. — »brže viknu sedam terdžumanā« (K. H. I 278).

< tur. terciüman, terceman < ar. tärğūmān.

V. dragoman, terdžumaniti, terdžumanluk.

terdžumāniti, tumačiti, prevoditi strani jezik.

Izv. od terdžuman (v.).

terdžumānluk m (ar.-tur.) zvanje tumača stranih jezika ili prevodioca.

< tur. terciümanluk, v. terdžuman + tur. suf. -luk.

tèrdāh, tèrdāj, tēzdāh, tēhdāj

(tèrdžāh, tèrdžāj) m (pers.) 1. zanatlijski sto na kome zanatlija radi (cipelarski, stolarski, mutapčijski itd. terdah); lončarsko kolo.

2. okvir od letava na kojem tabaci (kožari) razapinju kožu, pošto je izvade iz kreča.

< tur. tezgāh < pers. destgāh (pers. dest »ruka« i pers. -gāh, suf. za oznaku mjesta).

V. tezgā.

tèredža, tèredže (tèreda, tèrede) f (ar.) kalup, model (kujundžijski, zlatarski, zvonarski itd.); kutija za mjerenja baruta.

< tur. derece < ar. dārāğā »stupanj, stepen«.

terèzija, terázije f (pers.) 1. ručna vaga, sprava za mjerenje koja ima dva tasa sa dvije strane koji vise.

2. mjesto na vodovodnoj mreži (rezervoar) grada odakle se razvodi voda u raznim pravcima. Od ovog je došlo Terèzija, ime jedne mahale u Sarajevu i Terázije, glavni trg u Beogradu.

< tur. terazi < pers. terāzū.

Terèzija, v. terezija.

terkija, tèrcija f (tur.) 1. zavežljaj opreme (kao što je kabanica, sedžada itd.) koji se kajiševima priveže za obluče na zadnjoj strani sedla. Ponekad se i sami ti kajiševi kojima se terkija veže nazivaju terkija. — »oboriše sve turske šatore, / u terčije šatore saviše« (Vuk IV 284); »Rasede ga pod jelu zeljenu, / A s terčija svijeljeno serdžade« (Lord 145); »a kadune konjima na terkije« (K. H. I 90).

2. dio starije ženske narodne nošnje, ukrasni privjesak koji visi zakačen sa strane o pojasu. To su četiri uska kajišića, dužine oko 60 cm, okićena pulama i raznobojnim staklima, a pri dnu svakog kajišića visi mali ključić, ili nožić, mašice i slični mali predmeti.

< tur. terki, po svoj prilici došlo od starijeg oblika za tur. deri: tırık i teri »koža«.

terlèma f (tur.) vrućica, tifus. — »Nit je dobra kuga ni terlemā« (Nar. bl. 126).

< tur. terleme »tifus«, osn. zn.: »znojenje«.

tèrli, tèrli dīha, tèrli-pürli, v. telli, telli diba, telli-pulli.

terlùkčija (telùkčija) m (tur.) zanatlija koji izrađuje i prodaje terluk (papuče).

< tur. terlikçi, v. terluk + tur. suf. -çi.

tèrluke, -ùkā, tèrluci, -ùkā (tèluke) f (tur.) 1. ženske papuče, na-

ročito papuče od sahtijana ili kajsara, po licu izvezene zlatom, srebrom ili svilom. — »od mojihjeh vezenih ter luka, / od tvojihjeh mrkijeh kundura« (Ašikl. 34).

2. nazuvci, obojci, koji se navlače na muške čarape. — »Hajde drugo, da d'jelimo dragog: / tebi kita, meni finofesić, / tebi čarape, a meni ter luke« (M. H. X 23).

< tur. *terlik* »papuče (< tur. *ter* »znoj« + tur. suf. -*lik*). V. terlukčija.

tërs *m* i kao adj. (tur.) 1. *onaj koji je naopake, pogane naravi, koji je na svoju ruku.*

2. kao pridjev: *naopake, pogane naravi, na svoju ruku.* — »Dobričina je on, Bog mu dao, već ostario, pa postao malo ters, na svoju ruku« (Čolak. 32).

< tur. *ters*, osn. zn.: »naizvrat, naopako«.

V. tersatuna, tersluk, tersuna, naters.

tersatuna, indecl., *makar; neka je; neka đavo nosi.*

Izv. od tersuna (v.).

tërsluk *m* (tur.) *naopaka, ružna narav; nabusitost;* kaže se: »nemoj mi tersluka istresati«. < tur. *terslik*, v. ters + tur. suf. -*lik*.

tersuna, adv. (tur.) *naopako, nevaljasto, naizvrat;* kaže se: »sav mu je posao tersuna«.

< tur. *tersine*, izv. od ters (v.).

tërtib, -iba *m* (ar.) 1. *red, poređak, raspored.*

2. »*tertib učiniti*« = rasporediti, red postaviti — »kad si ter tib taki učinio« (K. H. I 40).

< tur. *tertib*, *tertip* < ar. *tār-tīb*.

V. tertibiti, tertibli.

tertibiti, *raspoređivati, raspored praviti.* — »na jafte ih paša razređuje, / pa tertibi šest hiljada svata« (K. H. I 552).

Izv. od tertib (v.).

tertibli, indecl. adj. (ar.-tur.) *uređan.*

< tur. *tertipli*, v. tertib + tur. suf. -*li*.

tërzibaša *m* (pers.-tur.) *terzijski prvak, glavni terzijski majstor.* — »za njom šeće beg Alibeg. terzibašin sin« (GZM 1909 596); »Pošetalo materino zlato. / do dućana terzi-baše Jova« (Vuk V 317).

< tur. *terzibaşı*, izft., v. kompon. pod terzija i baš.

tërzija *m* (pers.) *krojač, krojač čohē (krojači sukna zovu se abadžije).* — »kod terzija i naših sarača« (M. H. III 459); »il' je diba među terzijama. / il' je derdef među veziljama« (Muz. zap. Inst. 2266).

< tur. *terzi* < pers. *derzi*.

V. terzibaša, Terzije, terziluk.

terzijān, -āna *m* (pers.) *trzalo za tamburu kojim se udara po žicama.* — »tamburice, moja dan-gubice, / terzijanu, moj golem zijanu!« »tamburicu Hajrimehić Sulja, / terzijane čalgidžije Husa« (Ašikl. 70).

< tur. *taziyane, tarzene* < pers. *tāziyāne, tārzene* (pers. *tār* »žica, žica od tambure« + pers. *zene*, part. perf. od inf. *zedēn* »udarati, kucati, svirati«).

Tërzije, pl. t. (pers.) *ime jedne narodne igre, kola.*

Izv. od terzija (v.).

terziluk *m* (pers.-tur.) *krojački zanat.*

< tur. *terzilik*, v. terzija + tur. suf. -*lik*.

tésir

tésir, -ira *m* (ar.) 1. djelovanje, uticaj.

2. muka, briga, tegoba (kao posljedica djelovanja kakve nezgodne vijesti, nezgode i sl.).

< tur. *tesir* < ar. *tā'īr*.

V. *tesirluk*.

tesirluk *m* (ar.-tur.) muka, briga, tegoba (kao posljedica djelovanja kakve neugodne vijesti, nezgode i sl.).

< tur. *tesirlik*, v. *tesir* + tur. suf. -*lik*.

tëskera *f* (ar.) pismo, pisamce; isprava, potvrda; poziv. — »Ne razumije se kao ni vuk u *teskeru*« (Nar. bl. 118); »Daj mi mene pasoš i *teskeru*« (Lord 317).

< tur. *tezkerë* < ar. *tāḡkirā*, osn. zn.: »potsjetnica«.

V. *teskeredžija*, *jol-teskera*.

Teskeredžić, v. *teskeredžija*.

teskeredžija *m* (ar.-tur.) onaj koji izdaje *teskere*; onaj koji vodi protokole ili zapisnike; službenik administracije. Od ovog je nastalo prezime *Teskeredžić*.

< tur. *tezkereci*, v. *teskera* + tur. suf. -*ci*.

tëslim, -ima *m* (ar.) 1. predaja.

2. pravni termin: predaja u posjed; sa uzvikom »tëslim!« telal okončava dražbu i predaje objekat najpovoljnijem ponuđaču.

< tur. *teslim* < ar. *tāslim*.

V. *teslimiti* (se), *teslim-taš*, *teslim učiniti*, *džan-teslim*, *preteslimiti*.

teslimiti (se), *predati* (se). — »Kam' gazije Đerzeljez Alije, / Da *teslimim* careva ferma?« (Lord 9).

Izv. od *teslim* (v.).

tëslim-taš *m* (ar.-tur.) derviško znamenje, emblem: osmougao-na ploča od alabastra sa srebrnim ukrasom, tauširanjem i sa 12 nepravih tirkiza. Takav jedan predmet nalazi se u Etnografskom odjeljenju Zemaljskog muzeja u Sarajevu (inv. br. 90).

< tur. *teslim taşı*, bukv. »kamen predaje«, u ovom slučaju bilo bi »kamen posvete bogu«, izft., v. kompon. pod *teslim* i *taš*.

tëslim učiniti, tëslim se učiniti, predati (se); bogu dušu predati. — »car mu muhur *teslim* učinio«, »*teslim* svoju dušu učinio« (K. H. I 479, 453); »To izreče, *teslim* učinila, / I umrije žalosna joj majka!« (Vuk V 533).

Izv. od *teslim* (v.).

tëspih, -iha *m* (ar.) muslimanske brojanice. Potpuni *tesih* ima 99 zrna, a mali *tespih* 33. — »u ruuci joj *tespih* od merdžana« (K. H. I 400).

< tur. *tespih* »brojanice« < ar. *tāsbiḥ*, osn. zn.: »slaviti boga izgovaranjem pobožnih riječi »subhāna-llāh!«

tëste -eta, *n* (pers.) svežanj od 10 komada; ponekad se upotrebljava u značenju tuce, tj. svežanj od 12 komada. — »pa se brani malijem puškama, / dok izgorje tri *teste* fišeka« (Vuk IV 392); »i u njima na *teste* fišeci« (K. H. I 290).

< tur. *deste* »svežanj, ono što se može u šaku uzeti i šakom obuhvatiti; pribor« < pers. *deste* (pers. *dest* »ruka«).

testëra, *f* i **testëre**, -éta, *n* (pers.) pila.

< tur. *testere* < pers. *destere*, *desterre* »ručna pila« (pers. *dest* »ruka« i pers. *erre* »pila«).

V. testeraš, testerati, pretesterati.

testērāš, -āša *m*, rezač, onaj koji pila drva.

Izv. od testera (v.).

testērati, pilati, pilati drva.

Izv. od testera (v.).

těstija *f* (pers.) zemljani sud za vodu, sličan bardaku; vrč. — »testiju je vrgla pod fiskiju« (K. H. II 335).

< tur. *testi* < pers. *desti* (pers. *dest* »ruka«).

těstir, -ira, **těstijer**, -a *m* (pers.) 1. dozvola, dopuštenje. — »Je li testir, moje age drage, / da ja smijem kolu i djevojkam« (F. J. II 282); »brez testira pade pred vezira« (K. H. I 223); »Je li testijer, od Srijema Mato / Da strijelim na kupi jabuku? / Testijer ti, crni Ugarine!« (M. H. I 373).

2. majstorsko pismo; proizvođenje kalfe za majstora; dozvola izučenom šegriu da može obavljati zanat za koji se osposobio«.

< tur. *testir* < pers. *destur*.

těšbih olmasun! **těšpih olmasun!** interj. (ar.-tur.) ne budi primijenjeno!

< tur. *teşbih olmasın!* »ne budi prisposobljeno!« < ar. *tāšbih* »prisposobiti« i tur. *olmāsin!* imper. neg. 3 lice sing. od *olmak* »biti«.

těštit *m* (ar.) znak dupliranja slova u arapskom pismu, koji se stavlja iznad konsonanta koji se čita kao dupli.

< tur. *teştit* < ar. *tāštid*.

tětik (**tětik**) *m* (tur.) luk, pero, opruga, odapinjač u puške ili revolvera.

< tur. *tetik*.

tetima *f* (ar.) 1. dopunska prostoriya, krilna prostoriya u džamiji (u Begovoj džamiji u Sarajevu imaju dvije tetime: desna i lijeva).

2. predgrađe.

3. Nekoliko sela u Bosni nosi naziv Tetima. To su sela dodijeljena gradskoj opštini, i u tim selima su stanovnici grada imali pravo drvarenja i paše za stoku.

< tur. *tetimme* < ar. *tätimmä*.

tetrivān, v. tahtarevan.

tetrēika, **titrēika** *f*, **trepeljika**, vrsta ženskog nakita koji treperi. — »Iz sindžira zlatne titrēike, / Što ih kade ispod grla nose« (Vuk VII 66).

< tur. *titremek* »titrati, treperiti«.

Těufik, v. Tefvik.

tevábija *f* (ar.) pratnja; pristalice, sljedbenici, istomišljenici. — »I pobiše paši tevábiju« (Vuk VIII 57); »nego samo svoju tevábiju« (M. H. III 287).

< tur. *tevabi* < ar. pl. *tāwābi*, sing. *tābi* »onaj koji slijedi«. V. *tabi biti*.

těvba, **těvbe**, v. toba, tobe.

těvdil, v. tebdil.

tevećeli, indecl. adj. (ar.) naprazno, besciljno. — »tek, Ivane, neću tevećeli, što god bide dara zetovoga, / da mi dara niko ne dijeli« (Vuk II 530).

< tur. *tevekkeli* »naprazno, besciljno; slučajno« < ar. *tāwākkul* »predanje bogu, oslanjanje na boga« + ar.-pers. adj. suf. *i*.

V. *tevećelija*, *tevećelijast*.

tevećelija *m* (ar.) naivčina; lukast čovjek, subudalast čovjek. < tur. *tevekkeli*, v. *tevećeli*.

tevećelijast

tevećelijast, adj. *luckast, subudalast*.

Izv. od *tevećelija* (v.).

Tevfik, Teufik, Tèfik, Túfik, -ika (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Tevfik*, muško ime < ar. *tāwfiq* »naklonost, milost, potpora božja«.

tèvhid (tèhvid), -ida m (ar.) 1. *muslimanski pomen za mrtve koji se sastoji u grupnom učenju pobožnih izreka i molitava. Obično se uči u kući umrle osobe na dan sahrane, na sedminu, četrdesetinu, na pola godine i na godinu.*

2. *grupno derviško učenje pobožnih izreka koje se vrši sjedeći u krugu.*

< tur. *tevhit*, *tevhit* < ar. *tāwḥīd*, osn. zn.: »vjerovanje u jedinstvo božje«.

tevljet m (ar.) *zvanje mutevelije (upravnika) vakufa; upravljanje vakufom.*

< tur. *tevljet* < ar. *tāwliya*.

Tèvrāt, -áta m (jevr.) *Tora, Sve-to pismo starog zavjeta.*

< tur. *Tevrāt* < ar. *Tāwra* < jevr.

tèvsija, v. *tepsija*.

tèvter, v. *tefter*.

tèvtiš, v. *teftiš*.

téza, téze f (tur.) *tetka, materina sestra.* — »A Džehve mu doma ne bijaše, / Već u teze fren-gi kumaš veze« (Bajr. 16).

< tur. *teze, teyze*.

tézga, tézga f (pers.) *pult, banak u dućanu, krčmi ili bifeu ili na trgu (pijaci).*

< tur. *tezgāh* < pers. *destgāh*, v. *terdah*.

tèzgere f, pl. t. (pers.) *nosila, nosila za materijal (za kamen, ciglu, zemlju itd.).* — »pa ga me-

ću u kožne tezgere, jer je vezir plaho ostario« (F. J. II 345).

< tur. *teskere* »nosila« < pers. *deskere*. Neki predpostavljaju da je ova riječ došla od pers. *destgāre* »ručni tovar« (pers. *dest* »ruka« i pers. *gāre* »tovar«) ili od pers. *destgīre* (pers. *dest* »ruka« i pers. *gīre*, od inf. *gīrīftan* »uzeti, uhvatiti«).

težāk-bāša m (srp.-hrv.-tur.) *najbolji i najvrijedniji težak u selu koji važi kao prvak — zemljoradnik. Prema njemu se upravljaju ostali seljaci u sjetvi, žetvi i ostaloj obradi zemlje. Ovakvih težāk-baša bilo je ranije u mnogim mjestima Bosne i Hercegovine.*

Hibr. r.: druga kompon. od tur. *baş*, v. *baş*.

težākluk m (srp.-hrv.-tur.) *težački posao, zemljoradnja.*

Hibr. r.: sa tur. suf. *-luk, -lik*.

tēždah, v. *terdah*.

tī, -íta n (ar.) *ime arapskog slova »t«.*

< tur. *tī* < ar. *tā*.

Tidža, v. *Hatidža*.

tiftik, adj. (ar.) 1. *potpuno iscijepan, raspao se.* — »kao tiftik došlo od velike upotrebe«, tj. potpuno se raspalo.

2. »tiftik se učiniti« = raspasti se, pocijepati se u komadiće.

< tur. *tiftik* < ar. *tāftik* »drndanje, pucanje, čupanje vune ili pamuka«.

tiftik, tivtik m (ar.) *vrsta čistog pamučnog platna.*

< tur. *tiftik* »dlaka od angor-ske koze; tanko platno (bez) za zavijanje rana« < ar. *tāftik* »drndanje, pucanje, čupanje vune ili pamuka«.

tiganj, -gnja *m* (grč.) *tava*.

< tur. *tiğan* < grč. *tēganon*.

tiliprik, *v.* *tiriplik*.

tilsum, **tilisum**, **tilsun** *m* (ar.) *mađijska tajna; tajni izgovor, znak, crtež i sl., kojim se kakva tajna čuva. Bez upotrebe tog mađijskog sredstva ne može se doći do tajne koja se krije.* — »Ona bi je svake tilisume« (Vuk III 441): »Jer to je kod pantišpanje hrđav tilsum, da se nad njom. dok se umućuje, ne smije niko začuditi, jer ako se začudi, sigurno se neće urediti« (Zembilj II 97). < tur. *tilsim* < ar. *ṭilsim*, *ṭilism*.

timār, -ára *m* (pers.) 1. *njegovanje, čišćenje i uredno hranjenje konja.*

2. »timār učiniti« = očistiti konja češagijom, četkom. — »šarca svoga timar učinio« (M. H. III 19).

3. *feudalni posjed, leno, spahiluk u Turskoj Carevini koji donosi godišnje do 20.000 akči.* — »Car će nama timar dati, / Brijaževu i Kreševu« (Ist. bl. II 244).

4. *timāri, pl., poljsko dobro, seoski posjed.* — »otiš'o je Mehho u timare« (M. H. X 30). < tur. *timar* < ar. *timār* »njegovanje bolesnika«.

V. *timar-tefterdar*, *begluk-timar*, *timariti*, *istimariti*.

timāriti, *čistiti konja češagijom i četkom.* — »gdje timari dogu u avliji« (M. H. III 363). Izv. od *timar* (v.).

timār-teftērdār, **timār-deftērdār**, -ára *m* (pers.) *šef timarske službe koji vodi evidenciju timara i njihovih prihoda.* — »u careva timar-tefterdara« (K. H. I 16); »ja sam čerka timar-

defterdara« (B. V. 1886 102).

< tur. *timar defterdarı*, izft., v. kompon. pod *timar* i *tefterdar*.

timūrdžija *m* (tur.) *gvoždar.*

< tur. *timurcu* < tur. *timur* »gvožde« + tur. suf. -cu, -ci.

tira *f* (franc.) *vrsta boljeg prediva; bijeli pamučni konac za tkanje; dvostruko upredeni pamuk.*

< tur. *tire* < franc. *tirant*. V. *tiriplik*.

tiriplik, **tiliprik** *m* (franc.-tur.) *vrsta bijelog pamučnog konca za tkanje; dvostruko upredeni pamuk.*

< tur. *tire ipliği*, izft. od tur. *tire*, v. *tira* i tur. *iplik* »konac«.

tirit *m* (ar.) 1. *nadjev za pite između jufki: smjesa od sitno izdrobljenog tijesta zamiješanog s maslom i jajima, koja se stavlja među jufke u baklavu; smjesa od izdrobljenog sira pomiješanog s kajmakom, koja se stavlja u pitu sirnicu.*

2. *sitno isjeckana popržena džigerica kojom se nadijeva perad ili se daje kao prilog uz pečenje od peradi.* — »Masni tirit metnuše preda se, / eto vama od tiritu grudi, / jagmite se o tučije volje« (Ist. bl. I 257).

< tur. *tirit*, *tirid* »popara, komadi hljeba poliveni masnom vodom« < pers. *terid* < ar. *ṭārid*.

tirjācija, **tirjākija** *m* (pers.) *strastveni pušač, strastveni kafe-džija; uživatelj opojnih droga.*

< tur. *tiryaki* < pers. *tiryāki*. V. *tirjačiluk*.

tirjačiluk *m* (pers.-tur.) *strast za duhanom ili kafom; ogreslost u pušenju duhana ili pijenju kafe.*

titiz

< tur. *tiryakilik*. v. tirjačija + tur. suf. -lik.

titiz m (tur.) *škrtac, tvrdica*.

< tur. *titiz* »nervozan, čudljiv; zanovjetalo«.

V. titizluk.

titizluk m (tur.) *škrtost*.

< tur. *titizlik*. v. titiz + tur. suf. -lik.

titreika, v. tetreika.

tivtik, v. tiftik.

toba, tēvba f i tobe, tēvbe n (ar.)

1. *pokajanje od grijeha*.

2. »*tōbē doči*« = pokajati se i dalje ne činiti grijeha; kaže se: »tobe doš'o, svega se proš'o«.

3. »*tōbē se dozvati*« = proći se grijeha, popraviti se; okaniti se nekog rdavog posla. — »devet braće i devet sestara, / ne bi li se tobe dozvalo« (I. Z. II 71).

< tur. *tōvbe* < ar. *tāwbā*.

V. tobei-istigfār, tobe ja rabum!

tōbdžija, tōbdžiluk, v. topčija, topčiluk.

tōbei-istigfār, -āra m (ar.) *pokajanje i traženje oprosta od boga*.

< tur. *tōvbe-i istigfār* < ar. *tāwbā*. v. toba i ar. *istigfār* »tražiti od boga oprosta«.

tōbe jā rabum, tōbe estagfirūllāhi, interj. (ar.) bože oprosti! (što rekoh). *Kaže se kad se izgovori kakva griješa riječ.*

< tur. *tōvbe ya Rabbim*. *tōvbe estagfirullah!* < ar. *tāwbā*. v. toba. ar. *yā* »o!« i tur. *Rabbim* »moj bože« (ar. *Rabb* »gospodar bog«); ar. *āstagfiru-llāh* »tražim od boga oprosta«.

tōjaga, tōljaga f (tur.) *batina, debeli štap*. — »Neki se davo boji krsta a neki tojage« (Vuk,

Posl. 200); »A u drugoj drenova toljaga« (K. H. I 139).

< tur. *toyağa* »debeli štap«.

tōka f (tur.) *kopča na kajišu — opasaču; kopča na ženskom pojasu*.

< tur. *toka*.

V. tokali, tokalija. toke.

tokāli, indecl. adj. (tur.) s toka-ma, s pucama. — »obukao je tokali dečermu« (K. H. II 448).

< tur. *tokali*, v. toka + tur. suf. -li.

tōkalija m (tur.) 1. *čederma ili džemadan s tokama*.

2. *onaj koji ima na sebi toke; oklopnik*. — »Pa on diže silnu svoju vojsku, / sve atlije i sve tokalije« (Vuk IV 206).

< tur. *tokali*, v. tokali.

tōke, gen. tōkā pl. f (tur.) 1. *po-veće metalno puce*.

2. *metalne pločice i dugmeta prišivena na prsima na dečermi ili džemadanu kao ukras (nekad služile kao oklop)*. — »u svakog su toke na prsima« (M. H. III 91). Obično se tako naziva i sama dečerma s tokama.

< tur. *toka*.

tōkmak m (tur.) 1. *malj; glavat debeo komad drveta, kao mali topuz*. — »Tale huče, a tokmakom tuče« (K. H. I 552).

2. *željezni maljici na avlijskim vratima kojim se luca i doziva*.

3. *gvozdeni dio mlina za kafu koji stoji u sredini mlina*.

4. *fig.: glupan, zvekan; glupak*. V. tokmakli šešana.

tokmākli šešana (tokmāli šešana, tomākli šešana) f (tur.-pers.) *šešana (puška) tako nazvana zbog glomaznog drvenog kundaka*. — »u ruci mu tokma-

kli šešana« (K. H. I 203); »u ruci mu tokmali šešana« (M. H. III 492).

< tur. tokmaklı şışane, prva kompon. v. tokmak + tur. suf. -lı, a druga kompon. v. šešana.

tóla, v. dolija.

tòmake, -mākā pl. f (tur.) žute ženske visoke mestve, kao čizme. Na njih su se oblačile papuče u obliku plitkih fitala. — »na nogam' jaj kundurice, mislim tòmake« (I. Z. II 42).
< tur. tomak.

tòmbak, tùmбак m (mal.) zlatno-žuta legura bakra sa 8—20% cinka od koje se izrađuju ibrici, leđeni, novci za ukras itd.
< tur. tombak < mal. tam-bāga.
V. tombak-uzendiye.

tòmbak-uzèndije, tùmбак-uzèndije f (mal.-tur.) uzendiye od tombak legure. — »već vrančiću priteže dizgine, / a primiće tumbak-uzendiye« (K. H. II 505).
< tur. tombak uzengi, v. kompon. pod tombak i uzendiya.

tòmruk, pl. tòmruci, -ūkā m (tur.)
1. klada, panj, oblica, drvo za gorenje.
2. drveni vodovodni čunak.
3. tomruci su bili u ranije doba neka vrsta drvenih okova za osuđenike, kažnjenike.
< tur. tomruk.
V. tomrukčija.

tòmrukčija m (tur.) onaj koji prodaje ogrevna drva.
< tur. tomrukču, v. tomruk + tur. suf. -ču, -či.

tòp m (tur.) 1. top, poznato artiljerijsko oružje. — »na topove i na toprakale« (K. H. I 73).
2. veći smotak (tuba) platna, štofa ili druge tkanine. — »To-

povi beza. atlaza« (Gajret 1930. 172).

3. mehanizam mlina za kafu. — »Mehanizam mlina se izrađuje od čelika i od gvožđa. Naziva se »drob« i »top« (u Sarajevu) (GZM 1957 84).

< tur. top.

V. topčaga, topčibaša, topčija, topčiluk, tophana, toptan.

tòpal m (tur.) čovjek sa jednom kraćom nogom, onaj koji je hrom. Od ovog je nastalo prezime Topálović.
< tur. topal.
V. topalast.

tòpalast, adj. hrom.
Izv. od topal (v.).

Topálović, v. topaľ.

tòpčaga m (tur.) zapovjednik jednog odreda topčija. — Od ovog je nastalo prezime Tòpčagić.
< tur. topču ağası, izft. v. kompon. pod topčija i aga.

Tòpčagić, v. topčaga.

tòpčibaša, tòbdžibaša m (tur.) zapovjednik topčija. — Od ovog je nastalo prezime Tòpčibašić.
< tur. topču başı, izft. v. kompon. pod topčija i baš.

Tòpčibašić, v. topčibaša.

Tòpčić, v. topčija

Tòpčider m (tur.-pers.) veliki park u blizini Beograda.
< tur. topču deresi, »topčijska dolina«, v. kompon. pod topčija i dera.

tòpčija, tòbdžija m (tur.) artiljerac; onaj koji ispaljuje topove. — »na topčije viku učinio« (K. H. II 43); »na tòbdžije hršum učinio« (M. H. III 71); — Od ovog je nastalo prezime Tòpčić.
< tur. topču, v. top + tur. suf. -ču.
V. Topčider.

topčiluk

topčiluk, tobdžiluk *m* (tur.) topčijsko zvanje, topčijsko zanimanje.

< tur. *topçuluk*, v. *topčija* + tur. suf. *-luk*.

tôphana *f* (tur.-pers.) tvornica za izradu topova; arsenal. — »ti češ, care, do *tophane* sići«, »sa *tophane* cara čestitoga« (M. H. III 65. 86).

< tur. *tophane*, v. kompon. pod *top* i *hane*.

tôprak *m* (tur.) zemlja; tlo; teritorija; zemljište, kućno ognjište; dom; domovina.

< tur. *toprak*.

toprakala *f* (tur.-ar.) šančevi u kojima su ukopani topovi. — »na topove i na *toprakale*«, »s *toprakala* kraljevi topovi« (K. H. I 73. 206).

< tur. *toprak-kale*, bukṽ. »utvrda od zemlje« (tur. *toprak* »zemlja« i ar. *qala* »tvrđava«).

tôptan, tôpten, adv. (tur.) sve skupa, sve zajedno, sve odjednom; na veliko (prodaja).

< tur. *toptan*, »sa značenjima kao u nas, v. *top* + tur. postpoz. *-tan*, *-den* »od«.

tôpuk, pl. **tôpuci**, -*ükâ* *m* (tur.) potpetica u cipele; donji izbačeni dijelovi u nanula.

< tur. *topuk* »peta«.

tôpuz *m* (ar.) buzdovan; u početku drveni štap sa kvrgom na jednom kraju, kasnije kugla od gvožđa sa drvenim ili gvozdenim drškom. — »u Alije *topuz* u šakama« (K. H. I 29).

< tur. *topuz* < ar. *däbbüs*.

tôrba i **tôrba** *f* (tur.) torba; vrećica koja se nosi obješena o ramenu. — »Ako i prosim, *tôrbe* ne nosim« (Nar. bl. 16).

< tur. *torba* i *tobra*.

tôrлак *m* (tur.) 1. onaj koji se hvali, koji se razmeće.

2. *Torlak* je brdo u neposrednoj blizini Beograda, iznad sela Kumodraža.

3. *Torlak* prezime.

< tur. *torlak* »neiskusani, neuk, nevješt mladić«.

tôv *m* (pers.) gajenje, hranjenje stoke da postane debela i uhranjena.

< tur. *tav* < pers. *tâb*.

V. *tovan*, *toвити*.

tôvan adj., ugojen, dobro uhrañjen.

Izv. od *tov* (v.).

tôviti, gojiti, hraniti radi odebljanja, radi utovljenja.

Izv. od *tov* (v.).

tôz, *m* (tur.) prah, prašina; »toz od kafe« = samljevena kafa, »toz od šećera« = sitni šećer.

< tur. *toz*.

V. *tozluci*, *limuntoz*.

tôzluci, -*ükâ*, **tôzluke**, -*ükâ* pl. t. (tur.) dokoljenice od čohi ili sukna koje se sa strane skopčavaju. — »na *tozlucih* kovčeh i *dizluci*« (M. H. III 91): »u *gačama* i u *tozlučama*« (K. H. II 489). — *Tozlucima* se u nekim krajevima naziva dio čakšira ispod koljena.

< tur. *tozluq*, v. *toz* + tur. suf. *-luk*.

trâboloz, trâbolos *m* (grč.) svileni šareni pojas sa kitama na krajevima, koji se izrađivao u Siriji i za turske uprave uvezio u naše krajeve. — »*Košulju je trabolozom* utegla, i *biserli p'jevac-paftam' opasala*« (I. Z. I 103): »*Vid' u mene trabolosa*. Marušo!« (Muz. zap. Inst. 2279).

< tur. *trablus*, skraćeno od *trablus şalı* »šal sirijske izrade«

< ar. *Ṭarabulus* »grad u Siriji»
 < grč. *Tripolis* »Tripolis«.

trabòzani m pl. (grč.) *debeli par-
 mačići (kočići) kojima se o-
 građuju stepenice, sofe ili što
 drugo; balustrada.* — »pod nji-
 ma je sofa načinjena, / naokolo
 šimšir-*trabozani*«, »sve ko-
 čije od bila biljura, / sve po
 njima mavi-*trabozani*« (M.
 H. III 216, 212).

< tur. *tırabzan*, *tırabzun* < grč.
trapēsa.

trampa f (tal.) *zamjena predmeta
 za predmet, stvar za stvar; ugo-
 vor o zamjeni.*

< tur. *trampa* < tal. *tramuta*.
 V. *trampiti*.

trāmpiti, *zamijeniti*.
 Izv. od *trampa* (v.).

Travniklija m (srp.hrv.-tur.)
Travničanin. — »Oj Boga ti,
 momče *Travniklija*« (K.
 H. I 176).

Hibr. r.: sa tur. suf. -li.

treptēlija f (srp.hrv.-tur.) *grana
 kao ženski nakit.* — »da mi ku-
 je trepteliju, / i na ruke
 belenzuke« (V. M. 89).

Hibr. r.: našoj osnovi »trepta«
 (od inf. treptati) dodan tur. suf.
 -li.

trabòzani, v. *trabozani*.

trofānda f (pers.) *rano voće; voće
 koje prvo prisprije (rano zri).*
 < tur. *turfanda* < pers. *tur-
 fende*.

troškāli, indecl. adj. (srp.hrv.-
 tur.) s *troškom*, *skopčan* s *tro-
 škom*; *koji mnogo troši*.

Hibr. r.: od naše riječi »trošak«
 sa tur. suf. -li.

tūāf, *tuāfli*, v. *tuhaf*, *tuhafli*.

tūcak m (tur.) *zarobljenik, sužanj;
 zarobljenik koji ide po svijetu*

*da skupi za sebe otkup radi
 oslobođenja. Otud glagol potu-
 cati se (v.).*

< tur. *tutsak* »zarobljenik«
 (< tur. *tutmak* »držati, prihva-
 titi, uhvatiti« itd.).

tūč m (tur.) *bronz.* — »Mujo ku-
 lu sejr učinio: / pokrivena tu-
 čom i pirinčom« (K. H. II 95).
 < tur. *tuç*, *tunç*.

tudišāh, v. *tugišah*.

tūfāhiye f pl. (ar.) *vrsta slatkog
 jela od jabuka: cijele jabuke
 oguljene i ukuhane u šećeru sa
 nadjevom od oraha ili badema.*
 < tur. *tüffahiye* < ar. *tuffāhiy-
 yā* (< ar. *tuffāh* »jabuka« +
 ar. adj. suf. -iyyā).

tūfān, -āna m (ar.) *potop; opšti
 potop.*

< tur. *tufan* < ar. *ṭūfān*.

tufēgdžija, v. *tufekčija*.

tūfek m (pers.) 1. *puška.*

2. *puškar.* — »i imade puška
 mletačkinja, / kojano je u Mle-
 tku kovata, / tri tufeka za
 petnaest dana« (Vuk III 440).

< tur. *tüfek*, *tüfenk* »puška«
 < pers. *tufenk* »oružje kojim
 se gađa«.
 V. *tufekčija*.

Tufekčić, **Tufēgdžić**, v. *tufekčija*.

tufekčija, **tufēgdžija** m (pers.-tur.)
*puškar; zanatlija koji popravlja
 puške.* — »To začule tufeg-
 džije« (Vuk V 413). — Od
 ovog je nastalo prezime *Tufek-
 čić* i *Tufēgdžić*.

< tur. *tüfekçi*, v. *tufek* + tur.
 suf. -çi.

tūg, -ūga, pl. *tūzi*, gen. *tugōvā* m
 (pers.) *znak pašinskog dostojan-
 stva: čelenka napravljena od
 šarenih dlaka konjske strune.*
*Čin paše se razlikovao prema
 broju tugova. Paša s jednim tu-*

gom zvao se »birtuglija« (v.), s dva tuga »ičituglija« (v.), a s tri tuga »učtuglija« (v.). Sandžak-bezi su bili birtuglije, beglerbezi ičituglije, a veziri učtuglije. Veliki vezir, sadrazam, imao je četiri ili pet tugova. — »birtuglije i iči-tuglije, / velike paše uč-tuglije« (K. H. I 47); »Evo tebi tuzi od meneka, / Odele si Hasan-paša carski« (M. H. III 63).

< tur. tuğ < pers. tūg, osn. zn.: »konjski rep«.

V. tugišah, tuglija.

tugišāh, tudišāh, -āha m (pers.) cvijet carska kruna, *Fritillaria imperialis* L. — »ne padaj mi inje od oraha, / ne dolaz' mi miris od katmera, / od katmera i tugišaha« (S. S. 37).

< tur. tuğ şah: »cvijet carska kruna«, v. kompon. pod tug i šah.

tugjān, -āna m (ar.) uživanje, raskošno življenje.

< tur. tuğyan »objest, pretjeranost« < ar. tugyān »osiliti«. V. zatugjaniti.

tugla f (lat.) cigla, opeka; crijep. < tur. tuğla »cigla« < lat. tegula.

tuglija m (pers.-tur.) paša s tugom (v. tug).

< tur. tuğlu, v. tug + tur. suf. -lu, -li.

tuhāf, tuhāfli, (tūāf, tuāfli) adj. (ar.) čudnovat, čudan, začudan.

< tur. tuhaf, tuhafli »čudnovat« < ar. pl. tuhāf, sing. tuhfā »dar, poklon« (+ tur. suf. -li).

tühmet m (ar.) 1. sumnja, osumnjičenje.

2. potvora.

< tur. töhmet < ar. tuhmā.

tujūr-šāh, -āha m (ar.-pers.) kralj ptica. Koja se ptica misli pod

ovim imenom nije mi poznato. — »Po svakom joj selame spremaše, / po bulbulu i po tujur-šahu« (Kurt I 163).

< tur. şah-i tuyur »kralj ptica«, pers. izft. od pers. šāh, v. šah, i ar. pl. tujūr, sing. tayr »ptica«.

tülbe, v. turbe.

tülbent (tünbet, tumbet) m (pers.) fino tanko platno koje se upotrebljava za čalme, za zavoje, za bošče itd. — »Mi smo tebi ruho sašupili, / Crne zemlje i zelene trave, / Am-pamuka i b'jela tülbenta«, »tad ga pokri zlatali tülbentom«. (Vuk V 532, III 27); »još se junak oženio nijesam, / tumbet-bošča ljubi mi ne treba« (Muz. zap. Inst. 1820).

< tur. tülbent < pers. dülbend. V. tülbenta, tulipan, tumbet-bošča, turban.

tülbenta f (pers.) vrsta ženske kape.

Izv. od tülbent (v.).

tülek m (tur.) 1. mali čovjek, čovjek malog rasta.

2. jednogodišnji kobac zv. atmadža (v. G. Z. M. 1890 109).

< tur. dölek »karpuzica ili dinjica u bostanu«.

V. tulekast.

tülekast adj., malena rasta; kaže se: »ostao tulekast«, tj. nije uzrastao, ostao malog rasta. Izv. od tulek (v.).

tulipān, -āna m (pers.) lala, Tulipa gesneriana L.

< tur. tülbent < pers. dülbend, osn. zn.: v. pod tülbent, a fig. znači »lala«.

tulum m (grč.) 1. mješina. — »Na-toči mi jedan tulum vina, / Jedan tulum oka od dvanaes« (M. H. II 254).

2. fig.: prazne glave, nesabran čovjek; kaže se: »hajde, tulum me jedan«, »hajde, prazna mejšino«.

< tur. *tulum* < grč. *tylemos*.

tûlumba *f* (tal.) 1. šmrk za crpljenje vode ili za gašenje požara; pumpa.

2. vrsta slatkih zalivenih kolača u obliku malih krastavica, a rebraste kao šmrk, koje se prodaju u slastičarnicama, naročito onim orijentalnog tipa.

< tur. *tulumba* < tal. *tromba*.

tulûmbaz, v. *đaulbaz*.

tumànli, indecl. adj. (pers.-tur.) širok, prostran (kod nas se govori samo za gaće i dimije). — »zape meni kovča od tozluka, / za njezine *tumanli* dimije« (I. Z. II 95).

< tur. *tuman* »kratke, široke gaće« < pers. *tumbân* »gaće«.

Tur. suf. -li dodan je u našem jeziku da bi se od imenice napravio pridjev.

V. *tumanlije*.

tumànlije (*tumàjlije*) *f* pl. t. (pers.-tur.) široke šaljvare, gaće ili dimije.

Izv. od *tumanli* (v.).

tûmbak, **tûmbak-uzendije**, v. *tom-bak*, *tombak-uzendije*.

tûmbās, -ása *m* (pers.) ponton; vrsta čamca. — »na Dunavu *tumbas* preturiti« (K. H. I 38).

< tur. *tombaz* »ponton« < pers. *dum* »rep, kraj, krma« i pers. *bāz* »koji se igra«.

tumbēcija, **tumbēcija** *f* (tal.) biljka *Nicotiana glauca* R. Grah., fam. *Solanaceae*. List ove vrste duhana puši se na nargilu i, za razliku od pušenja pravog duhana, prije pušenja se ovla-

ži. Uspijeva u Maloj Aziji i zemljama Blistog Istoka. — »Kavu piju, tutun pripaljuju, / Proz nargilu tegle *tumbēciju*« (Vuk VI 321).

< tur. *tömbeki* < pers. *tenbākū*

< tal. *tabacco* »duhan«.

tûmbet, v. *tulbent*.

tûmbet-bošča *f* (pers.) vrsta bošče kojom su se muslimanke pokrivale (u koju su se zavijale). — »još se junak oženio nijesam, / *tumbet-bošča* ljubi mi ne treba« (Muz. zap. Inst. 1820).

Slož. od *tumbet*, v. *tulbent* i *bošča* (v.).

tûmrûk, **tûmruci**, v. *tomruk*, *tomruci*.

Tûna *f*, tursko ime za rijeku Dunav. — »Tuna jeste mutna i krvava« (Vuk, Rječnik).

< tur. *Tuna*.

tûnos-fës, **tûnos-fës**, **tûnofes** *m* (ar.) vrsta fesa koji je visok i nosio se nenakalufljen, pošto je od debljeg materijala. Nosili su ga jedno vrijeme turski oficiri, a u Bosni zanatlije i mladi momci. U groblju kod Careve džamije u Sarajevu ima nišana na kojima su isklesani oblici ovih fesova. — »Tunofesa na oči namakne« (Vuk V 226); »Zlatan ferme Mehmed Uzunica, / *tuno* fesić Sunaefendića« (Ašikl. 70).

< tur. *Tunus fesi* »tuniski fes«, izft. < ar. *Tûnis* i *fes* (v.).

tûr, -úra *m* (tur.) onaj prošireni dio straga u čakšira, šaljvara ili gaća i uopšte onaj dio donje odjeće ispod stražnjice; stražnjica. »Derem nogavicu, pa krpim tur« (Vuk, Posl. 58); »kratka tura dugih nogavica« (K. H. II 306); »Udovice, popišana tura, / neću tebe dok

imade cura« (Muz. zap. Inst. 2252).

U tur. jeziku u ovom obliku i izgovoru ova riječ ne postoji, ali je bez sumnje turskog porijekla i vjerovatno je izvedena od prez. osn. inf. *oturmak* »sjesti«: *otur*, pa otpalo »o«, ili od tur. *potur*. »nabran, sa naborima, srozan«, pa otpalo »po«.
V. *turli*.

tūra f (tur.) 1. *monogram, grb osmanskih sultana, koji stoji na početku svakog fermama. To je arapskim slovima vješto napisano i složeno u posebnom obliku ime i titula vladajućeg sultana. Po obliku sve su ture slične.* — »Ti 'š na ferman tura udariti« (M. H. III 16).

2. *ona strana kovanog novca na kojoj se nalazi tura, odnosno lik i ime vladara.*

< tur. *tura, tuğra* < starotur. *tuğrul* »vrsta sokola koji se pripitomljen upotrebljava za lov.
V. *tur.i-jazija, turali*.

tūra (tur.) 1. *svitnjak, snopić (štrngla) svile za vez, konca ibrišima, pamuka (jedna tura pamuka ima 6 kančela) itd.* — »Uhvati se za tri pletenice, / kao za tri ture ibrišima« (M. I 64): »Imam kose. t ru ibrišima« (Vuk V 342): »U aršiji ture svile, jes li vidio?« (Muz. zap. Inst. 2054).

2. *zasukani rubac ili marama, često sa zavezanim uzlom na kraju, kojim se u nekim društvenim igrama tuče po dlanu onaj koji pogriješi u igri.*
< tur. *tura*.

tūra-jazija f (tur.) u dječjoj igri bacanje kovanog novca uvis i pogađanje da li će u novca, kad padne na zemlju, biti gore okrenuta strana s oznakom ture, grba ili lika vladara, ili strana

na kojoj je naznačen broj (jazija) vrijednosti novca. — »Igrači se podijele u dva tabora i bacaju »suvo-mokro« ili »tura-jazija«: ko će igru da počne« (Miodrag. 244).

V. kompon. pod tura i jazija.

turāli, indecl. adj. (tur.) *sa turom, koji ima turu.* — »nek se pišu turali fermami« (K. H. I 58); »Ostav', pobro, turalji perčina, / Ko što turski nose bajraktari!« (Lord 15).

< tur. *tuğralı* i *turalı*, v. *tura* + tur. suf. -lı.

turāli, v. *turli*.

turālija m (tur.) *onaj koji ima turu na sebi.* — »Mula Idriz paru carevicu, / Turhanija paru turaliju« (Muz. zap. Inst. 3260).
< tur. *turalı, tuğralı*, v. *turali*

türbān, -āna m (pers.) *čalma sa-ruk.*

< njem. *Turban* < tur. *tülbent* < pers. *dülbend*. *tulbent*.

türbe (tülbe) n (ar.) *mauzolej, natkrivena grobnica.* — »a kad care turbe načinio« (M. H. III 96): »I vezir ga beše ukopao, / I vezir mu tulbe načinio« (Lord 274).

< tur. *türbe* < ar. *turbā*.
V. *turbedar*.

turbédār, -āra m (ar.-pers.) *čuvar turbeta koji se brine o njegovom održavanju i čistoci.*

< tur. *türbedar*, v. *turbe* + pers. -dār, prez. osn. od inf. *dāšten* »imati, držati«.

Türčin, **türčin m** 1. *pripadnik turske nacije.*

2. *turčin u nar. pjesmi a, često, i u običnom govoru znači musliman:* »vlah i turčin« = nemusliman i musliman.

Izv. od našeg turcizma »Turk« i »Turkuša« (v.) i stoga je »č«

a ne »ć«, kako bi bilo da je izvedeno direktno iz tur. *Türk*.
V. Turčija, turčija, turkovanje, turkovast, turkovanluk.

Turčija, Türkija f (ar.) *Turska*. — »E Turčiji zemlji dojadiše« (Vuk VI 163); »da preturim u zemlju Turčiju« (K. H. I 206).

< tur. *Türkiye* »Turska« < ar. *turkiyyä* »ono što pripada Turčinu« (ar. *Turk* »Turčin« + ar. adj. suf. *-iyyä*).

turčija f pl.: **turčijāt**, -āta (ar.) *turska melodija, arija, turska pjesma*. — »i uz derdef turčiju poteže. / Podigla je tančo glasovito, / te je staru probudila majku« (K. H. II 190); »ćemanetom i šarkijom, / i svojijem turčijama« (Vuk I 397).

< tur. *türkiye*, pl. *türkiyāt* < ar. *turkiyyä*, pl. *turkiyyāt* (ar. *Turk* »Turčin« + ar. adj. suf. *-iyyä*, *-iyyāt*).

Türk, Türkuša m (ar.) *Turčin*.

< tur. *Türk* < ar. *Turk*.

V. *turkesati*.

turkēsati, govoriti turski.

Izv. od *Turk* (v.).

Türkija, v. *Turčija*.

turkovánluk m (ar.-tur.) *islamska pobožnost*.

< tur. *türkolanlık* (*türk-olanlık*) < tur. *türkolan* »onaj koji je Turčin« + tur. suf. *-lık*.

turkóvānje n, *življenje po islamskim propisima, provođenje islamske pobožnosti*. — »O Turčine, tako t' turkovanja / I tako ti Boga velikoga« (M. H. IV 333); »sve mu Fata uči turkovanja« (K. H. I 444).

Izv. od *Turk* (v.).

turkovast, adj., *pobožan*.

Izv. od *Türk* (v.).

Türkuša, v. *Turk*.

túrli, turáli, indecl. adj. (tur.) *sa turom, ono što ima tur*. — »šta-no plete kosu široko, / što nosi turli dimije« (Beh. IX 159); »zakači se, draga, kovča od čakšira, / za njezine, draga, turali dimije« (Sevd. 63).

Izv. od tur (v.) + tur. suf. *-li*.

türlija f (tur.) *vrsta čevaba od zeleni: rezano povrće (krompir, paradajz, paprika i dr.) pomiješano s mesom i na tihoj vatri vareno*.

< tur. *türlü*, osn. zn.: »vrsta, sorta, rod«.

V. *turlu-turlu*.

türłu-türłu, türli-türli, adv. (tur.) *raznoversno, razno-razno*. — »I-ma ih turli-turli« (Zem-bilj II 41).

< tur. *türlü* *türlü*.

turnādžibaša m (tur.) *starješina, zapovjednik turnadžija*.

< tur. *turnacı başı*, v. *kompon*, pod *turnadžija* i *baš*.

Turnādžić, v. *turnadžija*.

turnādžija m (tur.) *rod janjičarske vojske. Turnadžije su obilazile pokrajine Turske Carevine i odabirali adžami-oglane, v. adžami oglani*. — Od ovog je došlo prezime *Turnadžić*.

< tur. *turnacı*, osn. zn.: »lovac sa ždralovima, onaj koji dresira pripitomljene ždralove za lov« (tur. *turna* »ždral« + tur. suf. *-cı*).

türpija f (tur.) *stolarska i bravarska alatka za struganje drveta i željeza, rašpa*.

< tur. *törpü*.

V. *turpijati*.

turpijati, strugati turpijom.

Izv. od *turpija* (v.).

türšija

türšija *f* (pers.) *ukiseljeno voće ili povrće.*

< tur. *turşu* < pers. *turş*, *tu-ruş* »kiselo«.

türundža i türundža *f* (ar. i pers.) *vrsta naranče, Citrus aurantium var, amara L. — »Rasla tunja i türundža« (GZM 1907 243); »Turundža je kraj dženeta rasla« (Muz. zap. Inst. 2803).*

< tur. *turunç* < ar. *turunğ* ili pers. *turunğ* (u oba jezika u istom obliku i izgovoru, a korijenski iz kojeg je od. ova dva jezika nisam mogao ustanoviti). V. *turundži*.

türündži, indecl. adj. (ar.) *čisto narančaste boje, boje turundže.* — »Ej momčiću, türündži fesiću« (I. Z. III 210).

< tur. *turunçu*, v. *turundža* + ar.-pers. adj. suf. -i.

tutar *m* (tur.) *veoma mali kružić koji u arapskom jeziku označava gdje treba vezati slova u izgovoru.*

< tur. *tutar* »koji drži« imperf. 3 lice sing. od inf. *tutmak* »držati«.

tutija *f* (tur.) *zalog, založena stvar.* — »Ja mi pošlji od gradova ključe, / I Stevana u tutiju sina« (Petrar. 273).

< tur. *tutu*.

tutija *f* (pers.) *cinik.*

< tur. *tutya* < pers. *tūtyā*, *tū-tiyā*.

tutisati, -išem, *držati.* — »Turci vašeg sulha ne tutišu« (Muz. zap. Inst. 61).

< tur. *tutmak* »držati«.

tutkal *m* (tur.) *ljepilo koje upotrebljavaju stolari i cipelari.*

< tur. *tutkal*.

V. *tutkaliti*, *pritutkaliti*.

tutkaliti, *lijepiti nešto tutkalom, pilepljivati.*

Izv. od *tutkal* (v.).

tütkun *m* (tur.) *onaj koji je tup, nesnalažljiv, ograničen.* — »Ili si zuđur kesom ili tütkun sobom« (Vuk, Rječnik).

< tur. *tütkun*.

tütun *m* (tur.) *duhan.* — »kavu piše, tütun zapališe« (Vuk IV 351).

< tur. *tütün*.

V. *tutundžija*, *tutun-kesa*.

tütündžija *m* (tur.) *duhandžija, onaj koji se bavi duhanom.* — »Kahvedžije kahvu donesoše, / tütündžije bojali čibuke« (K. H. I 245).

< tur. *tütüncü*, v. *tutun* + tur. suf. -cü, -ci.

tütun-kësa, tütun-čësa *f* (tur.-pers.) *duhanska torbica, duhan-kesa.* — »Na kape ih istrgoše, / oni grade tütun-kese« (Vuk V 447).

< tur. *tütün kesesi*, izft., v. kompon. pod *tutun* i *kesa*.

tuvānā, adv. (pers.) *lijepo, blago; u izobilju; kaže se: »bogme je tebi tuvāna«.*

< tur. *tüvana* »moćan, snažan«

< pers. *tuwānā* »moćan, snažan«.

tüz *m* (tur.) *so.*

< tur. *tuz*.

V. *Tuzla*, *tuzluk*.

tüzi, v. *tug*.

Tüzla *f* (tur.) *ime grada u sjevernoj Bosni.*

< tur. *Tuzla* < tur. *tuzla* »solana, mjesto gdje se vadi so«.

tüzluk *m* (tur.) *slanik, posuda u kojoj se drži so.*

< tur. *tuzluk*, v. *tuz* + tur. suf. -luk, -lik.

tvrdičluk *m* (srp.-hrv.-tur.) *škrtošć.* Hibr. r.: od naše riječi »tvrdica« + tur. suf. -luk.

U

uāgditi (se), ukuhati, špinovati (šećer), kaže se: »šećer se u a g d i o«.

Izv. od agda (v.).

uajārīti, v. ajariti.

ubehūtiti se, ubevūtiti se, 1. smiriti se, utajiti se.

2. obeznaniti se.

Izv. od behut, bevut (v.).

uberbātiti se, uberebātiti se, isprazniti crijeva u gaće, ulitati se.

Izv. od berbat (v.).

üč m num. (tur.) broj 3. Na pitanje: »koliko je sati?« kaže se »sahat u č«, tj. tri sata.
< tur. üç.

V. uč-dživar, učkantaliya, učkat, učkatica, učtugliya, učundži.

üč-dživār, üč-dževār, -āra m (tur.-ar.) tri krajišta, tri okolišta. — »sve seine oko Carigrada, / u č d ž e v ā r a od Zapada grada, / Tatarima ispod Gore Svete« (Vuk III 52).

< tur. üç civar, v. uč i dživar.

üčiti ezān, v. ezan.

üčkanatliya f (tur.) pojas tropolac, obično svileni pojas tropolac.

< tur. üçkanath < tur. üç

»tri«, tur. kanat »krilo; pola« tur. suf. -lı.

üčkat, adj. (tur.) trostruk, od tri reda, od tri sprata. — »uskopati u č k a t meterizi« (K. H. I 66).

< tur. üçkat, v. kompon. pod uč i kat.

üčkatica f (tur.-srp.hrv.) trospratnica; trostruki ukras. — »Od tekaca često su se pravile razne ukrasne kombinacije. Kombinacija od tri kolića zvala se »u č k a t i c a« (GZM 1956 158).
< tur. üçkat (v. učkat) + naš dodatak »-ica«.

üčkur m (tur.) svitnjak, gatnjak, uzica kojom se vežu u pasu gaće, šalvare ili dimije. — »kud ih veže, da je ne preteže, / da joj u č k u r ne odnese t'jela« (K. H. II 256); »Od u č k u r a do grla bijela«, »Preskoči mu u č k u r od čakšira« (Lord 100, 315).

< tur. uçkur < tur. iç kur »unutrašnji pojas« (tur. iç »unutrašnji« i tur. kur »pas, pojas«). V. učkurluk.

üčkurluk m (tur.) 1. obašva u čakšira ili šalvara kroz koju se uvlači učkur. — »Od daraka i od nastavaka, / Od učkura i od u č k u r l u k a« (Vuk V 446).

učtùglija

2. zadjeljani štapić pomoću ko-
ga se uvlači svitnjak u obašvu,
< tur. *uçkurluk*, v. *uçkur* +
tur. suf. *-luk*.

učtùglija *m* i **učtùgli**, indecl. adj.
(tur.-pers.) *paša ili vezir sa tri
tuga* (v. *tug*). — »i velike paše
uč-tuglije (K. H. I 47);
»sastavio sto i dvadeset paša /
i četr'est učtugli vezira«
(Vuk III 92).

< tur. *uçtuğlu*, v. kompon. pod
uč i tug + tur. suf. *-lu*, *-li*.

učündži, indecl. num. (tur.) *treći*.
< tur. *üçüncü*.

učürisati, -išem, *upropastiti*, po-
trošiti u besposlicu.

< tur. *uçurmak* »pustiti u zrak;
odnijeti« itd.

V. *učurum*.

učürum *m* (tur.) *provalija, strmi-
na, strm i opasan put*.

< tur. *uçurum*.

učustiti se, *obući se i obući tako
da se bude čust, tj. spretan i
okretan*.

Izv. od *čust* (v.).

učáriti, *zaraditi*.

Izv. od *čar* (v.).

učelepíriti, *upljačkati*.

Izv. od *čelepír* (v.).

učértiti, *krajeve greda urezati i
onda te krajeve unakrst sasta-
viti. To se radi pri građenju
zgrada—brvnara*.

Izv. od *čertovi* (v.).

uémëtisati, v. *hućmetisati*.

ūd, gen. *ūda*, *m* (ind.) *vrsta miri-
savog drveta za kađenje, porije-
klom iz Indije, Aloëxilon Agal-
lochum Lour. (Cymometra Agal-
locha Spring., Aquilaria Agal-
locha Roxb. Hadžije ga donose
iz Arabije. Stavlja se na žera-
vicu i kadi se obično prilikom
učenja mevluda i hatmi, a sta-*

*vlja se i u sanduke radi zaštite
tkanina i odijela od moljaca*.

< tur. *öd* < ar. *ūd*, ind. porijekla.

ūdefiti, *ublažiti, smalaksati, po-
pustiti; zaustaviti*. Kaže se:
»bolovi su mu malo udefili«.
Izv. od *defiti* (v.).

ūdūčije, v. *hudučije*.

ūdūd, **ūdūt**, v. *hudut*.

u dumānu biti, *biti zamagljenih
misli, biti u brizi, v. duman*.

ūdumkinja, *ovca koja se ne mrči,
jer je polno neodređena*.

Izv. od *hadum*, *adum* (v.).

ūdūzeniti, **odūzeniti**, *dotjerati,
urediti, uljepšati*. — »nema ja-
dna ko će je odjeti, / i za kolo
l'jeko, oduzeniti (I. Z. II
100).

Izv. od *duzeniti* (v.).

ūdžera, v. *hudžera*.

ūdžeriti, *priskrbiti, postići kakvu
korist u džeru*.

Izv. od *džer*, *džeriti* (v.).

ūdžet, v. *hudžet*.

ūdžiltiti, *ukoričiti, uvezati knjigu*.

Izv. od *džilt* (v.).

ūdūture adv., *isto što i đuture* (v.).

ufitiljiti (se) 1. *usukati (se)*.

2. *fij.:* *oslabiti i smršati* (tj. po-
stati tanak kao fitilj).

Izv. od *fitilj* (v.).

ūgur *m* (tur.) 1. *sreća, dobro, bla-
goslov*.

2. *amulet protiv uroka, kao što
su plavi bondžuci i sl.* — »Pa
ispravi vranca od mejdana, /
Donese mu čule s ugurima«
(K. H. II 568).

3. »*ugur* (*ugar*) *preturiti*« = za-
želiti sreću, zaželiti sretan put.
— »Jedan drugom u gur pre-
turismo«, »Jedan drugom

ugar preturiše, / Pa predoše preko polja ravna« (Lord 84, 164).

< tur. *uğur*.

V. ugor! ugurlarosum! ugorola! ugursuz, ugursluzluk.

üğur! interj. (tur.) *sretno! dabo-gđa prema dobru!* (kaže se kad se što razbije, prolije itd.).

Skraćeno od ugorola! (v.).

üğorālā! v. ugorola!

ugurlārōsum! interj. (tur.) *neka je sretno! u sto dobrih časa (po-šao)!*

< tur. *uğurlar olsun!* < tur. *uğurlar*, pl. od *uğur* (v. ugor) i tur. *olsun!*, imper. 3 lice sing. od *olmak* »biti«.

üğurōlā! (**üğurālā!**) interj. (tur.) *sretno! sretan put!* — »ti si bolan joldžija, ugurala Avdi-ja!« (Nar. bl. 314).

< tur. *uğur ola!*, v. ugor + tur. *ola!*, optat. 3 lice sing. od *olmak* »biti«.

ugursuz (pogr. **gursuz**) *m* (tur.) *nevaljalac, nesretnik; nesređen, zapušten čovjek*. — »U gursuzi! Mi s vama kao s dobrim ljudima, sa svom učtivošću, a vi nama novac?« (Šol. I 516); »traži njemu ugursuza — kao što je on, / a dilbera ja ću mene — kao što sam ja« (Vuk I 316).

< tur. *ugursuz* »nesretnan, koban«, v. ugor + tur. postpoz. *-suz*, *-siz* »bez«.

V. ugursluzluk, pougursuziti se.

ugursuzluk *m* (tur.) *nevaljaština, neurednost, zapuštenost, nesređenost*.

< tur. *ugursuzluk*, v. ugursuz + tur. suf. *-luk*.

uhambirati, isto što i pohambirati (v.).

uhapsiti, ūapsiti, ūhavsiti, ūav-siti, zatvoriti, lišiti slobode. — »ja bih znala kog bi u h av s i la« (Ašikl. 61).

Izv. od hapsiti (v.).

uharāčiti, uarāčiti, obavezati na plaćanje harača. — »U ara či mjestu i gradove, / I zatvori t'jesne Dardanele« (Vuk VII 421).

Izv. od harač (v.).

uharūniti se, zainaditi se, isticati tvrdoglavost.

Izv. od harun (v.).

uhāsuliti (se), uāsoliti (se), urediti (se). — »... dok je pitu toliko u hasulila, da je bila makar u svojatluku s pravom al-vom« (Zembilj II 33); »Zemlja se gazi obema nogama, pri čemu se drvenom lopatom zgrče na sredini, dok se dobro nē »u asoli«, što traje jedan sat« (GZM 1957 23).

Izv. od hasul (v.).

ūhasumiti se, ūzhasumiti se (ūa-sumiti se), početi gajiti mržnju i neprijateljstvo prema nekom.
Izv. od hasum (v.).

uhāzuriti, pripremiti. — »je l' mi svekar dibu izabrao, / je l' mi dragi sve uhazurio« (I. Z. IV 247).

Izv. od hazur, hazurati (v.).

uhēftati se, raditi na redu po sedmicu dana, uredati se po sedmicama.

Izv. od hefta (v.).

uhelāčiti, upropastiti, uništiti.

Izv. od helāč (v.).

uhelāčiti se, isprazniti crijeva u gaće.

Izv. fig. od uhelačiti (v.).

u ināt, adv. (srp.hrv.-ar.) *usprkos*.

< ar. *inād*, v. inad sa našom prep. »u«.

ùisati

ùisati, v. **ùjisati**.

uiščiliti, *izabrati na osnovu promatranja i rasuđivanja (napr. djevojku); pogoditi gdje je prsten (u igri prstena).*

Izv. od iščiliti (v.).

ujagmiti, *ugrabiti, dočepati se nečega.* — »u avliji pa se pojagmiše, / od Alije konja u jagmiše«, »od dizdara knjigu u jagmiše« (M. H. III 368, 45).

Izv. od jagma, jagmiti (v.).

ujaračiti, *pripremiti konja za trku, istrenirati konja.*

Izv. od jarak, jaračiti (v.).

ùjdisati, v. **ujisati**.

ujdùrisati, **uzdùrisati**, **udesiti**, **urediti**, **namjestiti**, **pripraviti**. — »Nego pod tim protežiranjem misli presvjetli, da bi bosanska vlada trebala tako ujdùrisati, da...« (Zembilj II 12).

< tur. *uydurmak* »udesiti, podudariti, složiti« itd.

ujdùrma f (tur.) *smicalica, spletkica, podvala.*

< tur. *uydurma* »udešavanje, podudaranje«.

ùjgun adj. i adv. (tur.) 1. *prikladan, dopadljiv.*

2. *odgovara, skladno.*

< tur. *uygun* < tur. inf. *uymak*, v. **ujisati**.

ùjisati, **ùisati**, **ùjdisati**, 1. *dolikovati, priličiti, odgovarati, pristajati nekom nešto.* — »Kad ja metnem po čelu rubije, / u iše mi čelu i obrvam« (B. V. 1886 107); »Daj, Limune, dvije puške male. / da ja vidim bi l' mi uisale« (Vuk III 458); »Hajd' donesi elmas prstenove, / da utakne ljepotica Fata, / da ja vidim bi l' joj u jisalo« (Nar. bl. 247); »kako joj je mladod ujd isalo« (M. H. X 75).

2. *pristajati za nekim, slijediti nekog.*

< tur. *uymak* »povesti se, pristajati, slagati se, podudarati se«.

ùjmaz, indecl. (tur.) *ne dolikuje, ne priliči, nedostojno je.* — »a u j m a z je begu Alibegu. / da on moli nanovo divojku« (M. H. X 29).

< tur. *uymaz* »ne dolikuje, ne ujiše«, v. **ujisati**.

ukabùliti, v. **okabuliti**.

ù kâfâz, **ù kâfâs**, indecl. *kariran, mrežast.* — »platno u kafaz«; »Surahije i ibrici se ne mogu zamisliti bez zvijezda i ružica, a za brdake je gotovo pravilo da imaju »granu« i »u k a f a z« (mrežasti trapez)« (GZM 1956 104).

Izv. od *kafaz* (s.) s našom prepoz. »u«.

ukajàriti, **udesiti nešto prema pravoj mjeri, dotjerati nešto na pravu mjeru.**

Izv. od *kajàriti* (v.).

ùkajtiti, **ukàjtiti**, 1. *zapisati, zabilježiti.*

2. *upisati u zemljišnim knjigama prenos prava vlasništva na kupca; kaže se: »kuću sam ukajtio pola na sebe, a pola na brata«.*

Izv. od *kajtiti* (v.).

ukàlufiti, **ukàlupiti**, *odijelo ili tkaninu lijepo složiti da bude zategnuto i upeglano.*

Izv. od *kaluf*, *kalufiti* (v.).

ùkavziti, **ùkamziti**, *napraviti kamze na nožu, sablji itd.; okovati željezni držak od noža, sablje itd. drvetom, kosti ili nečim drugim.*

Izv. od *kamza*, *kavza* (v.).

ukaràriti, *izravnati, dotjerati kako treba.*

Izv. od *karar* (v.).

ukarčiti, uzajmiti, posuditi.

Izv. od karz, karčiti (v.).

ukoj, indecl. adj. (srp.hrv.-tur.) *zatvorena (boja)*; kaže se: »u-koj mavi, što ne plavi«, tj. zatvoreno plave boje što neće isplaviti.

Hibr. r.: naša prepoz. »u« i tur. *koyu* »zatvorena (boja)«.

ukonačiti, primiti nekog na prenočište, pripremiti nekom konačište.

Izv. od konačiti (v.).

ukopčati, 1. *sapeti kopčama.*

2. *fig.: shvatiti, razumiti.*

Izv. od kopča (v.).

uksuz, oksuz m (tur.) *siročje bez oca i majke; čovjek samac, bez ikoga svoga.*

< starotur. *ög*, vulg. *ök* i *öge* »mat; prsa« + tur. postpoz. *-süz*, *-siz* »bez«.

ukubet m (ar.) *nesreća, božja kazna.*

< tur. *ukubet* »nesreća, božja kazna« < ar. *uqubā* »kazna«.

ulak m (tur.) *glasovoša, kurir, poštar.* — »ona pita dva ulaka mlada, / Koje dobro dva ulaka mlada?« (Vuk I 627).

Od ovog je nastalo prezime *Ulak*.

< tur. *ulak*.

Ulak, v. *ulak*.

ulār, v. *jular*.

ulček m (tur.) *zapreminska mjera za žito; kutija kojom se mjeri žito; različite je težine prema pojedinim krajevima (u Livanjskom Polju ulček je mjera od 40 oka težine).*

< tur. *ölçek*.

ulčija f (tur.) 1. *mjera.* — »Ulčija je mera za odmeravanje ploha i potrebnih dimenzija za

mlin kafeni. To je jedna drvena daščica, koja je ekserima izdeljana na mere« (GZM 1957 73).

2. *štap kojim se mjeri dužina mrtvaca, da bi se znalo koliki treba iskopati grob.*

< tur. *ölçü* »mjera«.

ülce n (tur.) *država, zemlja, teritorij države.*

< tur. *ülke*.

ulefa (ulèva) f (ar.) *plata, obično vojnička plata ili prinadležnosti spahijske.* — »Evo punih sedam godin dana / Ti na Bosnu ne šalješ ulefe« (M. H. III 15); »al' tako ti uleve od kralja, / i tako ti leba carevo-ga« (Vuk II 470).

< tur. *ulufe* »vojnička plata«

< ar. *ulūfā* »hrana za konje«.

ulema, f, kao sing. i kao pl. (ar.) *muslimanski vjerski učenjak, muslimanski vjerski učenjaci, muslimansko učeno sveštenstvo.* — »Dok ulema najposlije izađe« (K. H. I 96).

< tur. *ulema* < ar. pl. *ulāmā*, sing. *ālīm*, v. *alim*.

V. *reisul-ulema*. *Ulema-medžlis*.

Ulemā-medžlis m (ar.) *glavni islamski vjerski organ jedne pokrajine ili republike, preko koga se vrši uprava i nadzor nad islamskim vjerskim i vjersko-prosvjetnim životom. Jedan Ulema-medžlis je postojao u Sarajevu, a drugi u Skoplju.* < tur. *ulema meclisi*, tur. izft., v. *kompon*. pod *ulema* i *medžlis*.

ulèva, v. *ulefa*.

Ulfeta (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Ülfet*, žensko ime, »Ljubav« < ar. *ulfa* »ljubav, prijateljstvo, slaganje«.

ùlište

ùlište, v. uljište.

ulùtma, v. unutma.

Ulvija (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Ulviye*, žensko ime,
»Uzvišena« < ar. *ulwyyā*
»uzvišena«.

uljānik, -ika, *pčelinjak*.

Vjerovatno od tur. *oğul* (č. *oul*),
skraćeno od tur. *oğul arısı*
»mlada pčela, roj«.
V. uljište.

ùljšte n, *košnica, trnka*.

Vjerovatno od tur. *oğul* (č. *oul*),
skraćeno od tur. *oğul arısı*
»mlada pčela, roj«.

ùljum m (tur.) *smrt*.

< tur. *ölüm*.
V. uljum-hasta, uljum-hastaluk.

ùljum-hāsta f (tur.-pers.) *smrtni bolesnik, bolesnik na smrti*.

< tur. *ölüm hasta*, v. uljum i hasta.

ùljum-hastaluk m (tur.-pers.) *smrtna bolest*.

< tur. *ölüm hastalık*, v. uljum i hastaluk.

Uma, v. Umihana.

ümet m (ar.) *narod; sljedbenici jednog peygambra*.

< tur. *ümmet* < ar. *ummā*.
V. umeti-Muhamed.

umetèriziti se, ušančiti se.

Izv. od meteriz (v.).

ümeti-Muhamed m (ar.) *narod Muhamedov, muslimani*.

»Turci viču: »U m e t i M u h a m e d !« / Srbi viču: »Za vjeru rišćansku« (Vuk IV 173).

< tur. *ümmet-i Muhammed*
»Muhamedovi sljedbenici, muslimani« (pers. izft.), v. kompon. pod umet i Muhamed.

umīd, -īda, *m* (pers.) *nada, uzdanje*.

< tur. *ümit* < pers. *umīd*.

Umihāna, Umijāna, hipok. **Uma, Ūmija** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Ümmühani*, žensko ime
< ar. *Ummu-hānī*, počasni nadimak (ar. *kunyā*) sestre Hazreti Alije, četvrtog halife.

Ūmija, v. Umihana.

ūmur m (ar.) *čovječji život, vijek*.

— »U m u r gube za grijehom sve lete« (Ist. bl. II 224).
< tur. *umur* < ar. *umr*.

Ūndurus m, Ūndurovina f (grč.)

Ugarska, Mađarska. — »koji haber niz U n d u r u s dajem« (K. H. I 297).

< tur. *Öngörüs* »Mađžar«
< franc. *Hongrois* < ngrč. *Onggros*.

ūnkaš m (tur.) *prednji uzdignuti dio sedla koji se još zove jabuka ili obluk*.

— »objesi je šarcu o u n k a š u« (K. H. I 191);
»Ale mrke obisio brke, / sastali se po u n k a š i h brci« (M. H. III 23).

< tur. *önkaş* < tur. *ön*, »prednji« i tur. *kaş*, v. kaš.

unùtma, ulùtma, lùtma f (tur.?)

poslastica od umučenih jaja, šećera i masla, patišpanja. — »A vi već fala Bogu znate šta to joj pomogne umutiti u l u t m u znači, kad seka seku zove, da (Zembilj II 97). Vjerovatno skraćeno od tur. *unutma beni* »vrsta domaćeg jela«, bukv.: »ne zaboravi me«.

uòrtačiti se, udružiti se u kakvu poslovnu zajednicu, udružiti se radi kakve materijalne dobiti.

Izv. od ortak (v.).

upèčiti se, upeti se, uzoholiti se.

Izv. od pejik, pečiti se (v.).

uráhatiti se, smiriti se, osjećati se

udobno i spokojno.
Izv. od rahat (v.).

ūrda, v. hurda.

ureziliti, osramotiti, obrukati.

Izv. od rezil (v.).

urgan m (tur.) uže, konopac. —

»presječe mu urgan na plećima« (K. H. I 402); »preko kojih ide »urgan«, deblje uže od kostrijeti« (GZM 1957 52).

< tur. *urgan*.

urija f (tur.) pašnjak, livada, me-

ra (osobito blizu rijeke). — »Sve na Muja nagoni dogata, / sve ga dogo niz urije čepa, / sve od Senja do Paga vlaško-ga« (K. H. II 221).

< tur. *örü*.

urma, urmâdžik, urmâšica, v.

hurma, hurmadžik, hurmašica.

urnek m (tur.) uzorak, mustra,

obrazac. — »hitro tkati, tanak vezak vesti, / bez urneka baš ko po urneku« (I. Z. III 73).

< tur. *örnek*.

ürtija f (tur.) pokrivka, pokrivač;

krov.

< tur. *örtü*.

Ūrumelija, Ūrumenlija, v. Rume-

lija.

urup m (ar.) dio aršina, jedna

osmina aršina.

< tur. *urup* »četvrtina od polovine aršina« tj. osmina, < ar. *rub*: »četvrtina«.

urusvâjiti se, ulitati se.

Izv. od rusvaj (v.).

usâciniti se, umiriti se.

Izv. od sačin (v.).

usarâčiti (adj. **usârâčen**) **opšiti** nešto kožom.

Izv. od sarač (v.).

usefiti (se), pomesti se, zbuniti se.

— »a smijuč' se mlada usefila« (I. Z. IV 64).

Izv. od sefiti (v.).

usta m (pers.) majstor, umjetnik.

< tur. *usta* < pers. *ustâd*.

V. ustabaša.

ustabaša m (pers.-tur.) glavni majstor, stručni organ i najbolji majstor u jednom esnafu.

< tur. *usta başı*, v. kompon. pod usta i baš.

ustisati, -išēm, navaljivati, nestrpljivo i uporno nešto tražiti; ustati, skočiti. — »ustisalo jedno na drugo« (Vuk, Rječnik). < tur. *üst* »gore, nad«, skraćeno od inf. *üste varmak* »od nekoga ko se usteže energično tražiti da nešto učini«.

ustra f (pers.) britva za brijanje, brijačica.

< tur. *ustra*, *ustura* < pers. *suture*, izv. od inf. *suturden* »brijati«.

ustun m (tur.) dijakritički znak u arapskom pismu koji označava kratki vokal »e«. Istog je oblika kao i znak za kratki vokal »i« (*esre*), tj. kratka crta, samo što se *ustun* piše iznad, a *esre* ispod slova.

< tur. *üstün*.

üşül, -ûla m (ar.) pravilo, princip; metod, red.

< tur. *usul* »pravilo, princip, red« < ar. pl. *ușûl*, sing. *aşl* »temelj, izvor, korijen« itd.

usulâne, adv. (ar.-pers.) pristojno, pametno, kako pristoji lijepo vaspitanom čovjeku. — »usulâne dodi pred vezira« (K. H. I 546); »Usulâne jaši na hajvanu, / Svom dorinu gledaj po perčinu« (M. H. IV 91). < tur. *asilâne* »otmjeno i pametno, kako odgovara čovjeku dobra soja i plemena« < ar. *aşıl* »plemenita roda, od dobre porodice« + pers. suf. za adv. -âne. (Nije ispravno tumačenje

•ušćorluk

P. Skoka (835): *u sulane*, od našeg prijedloga »u« i ar. *sulh*, *sulh*«).

ušćorluk, adv., *usprkos, zainat*.
Izv. od ćorluk (v.) i naše prepoz. »uz«.

Ušćup m., 1. *Skoplje, glavni grad SR Makedonije*. — »i za lijepu iz Ušćupa svilu« (Ašikl. 53). 2. *bosansko Skoplje, kraj od D. Vakufa do Bugojna*. — »Uže penje pelivan Nikola, / Od Ušćupa preko sinjeg mora« (I. Z. Herceg. 52).

< tur. *Ušküp*. Etimološko porijeklo nisam mogao ustanoviti, samo je poznato da korijenski nije tur. riječ.

V. Ušćuplija.

Ušćuplija m., *Skopljak*.

< tur. *Ušküplü*, v. Ušćup + tur. suf. -li, -li.

ušeriatiti, ušerijatiti, ozakoniti, *oglasiti nešto da se slaže sa šerijatskim propisima*.

Izv. od šerijat (v.).

ušur m (ar.) 1. *ujam, naknada za uslugu za mljevenje žita u mlinu; naknada u naturi vlasniku vršalice za vršidbu žita*. — »Imaooci ušurnih mlinova, vodenica, potočara, krupara i krunjača, kao i preduzeća koja ugovaraju naknadu za izvršenu uslugu isključivo u naturi (ušur). Visina ušura slobodno se ugovara sa sopstvenikom žitarica« (»Službeni list FNRJ«, br. 44/52 — »Naredba o ubiranju i prodaji ušura«). 2. *vrsta poreza (deseti dio od prihoda sa zemlje*.

< tur. *öşr*, *öşur* < ar. *ušr* »desetina«.

utabânati, ugaziti nešto tabanima, gazajući uravnati tabanima.
Izv. od taban (v.).

utáboriti se, postrojiti se u redove.

Izv. od tabor (v.).

utamániti, zatrti, potpuno uništiti, iskorijeniti.

Izv. od tamaniti (v.).

ütija f (tur.) *glačalo, starinska pegla koja se sastoji od komada željeza u obliku pegle sa dugim drškom*. — »Grijala se utija, šetao se muftija« (I. Z. II 235).
< tur. *ütü* »pegla«.

utlêisati, -išem, ispeglati.

< tur. *ütleme* »ispeglati«.

ûvakufiti, zavještati, dati u vakuf imovinu.

Izv. od vakuf (v.).

uvatániti se, stalno se nastaniti na jednom mjestu. — »Kako su se optuženici uvatanili u istražnom zatvoru i ne misle tako skoro iz njega« (Zembilj III 124).

Izv. od vatan (v.).

ûzaptiti, ûzaptiti 1. *osvojiti, zauzeti, savladati*. — »ja topove sabljom uzaptiti, / ja na topu oba poginuti« (K. H. I 205). 2. *uhvatiti, ugrabiti, zarobiti, zaplijeniti*. — »On uzapti do tri đenerala« (K. H. I 327); »Vlaše joj je sreću uzaftilo« (B. V. 1892 155); »Obavešten sam dok sam bio u patroli da će guverner grada La Feret zasigurno uzaptiti vaš prtljag i robu...« (Skot 183).

3. *zaustaviti, zadržati*. — »Isje-koše čet'est topčija, / topovima vatru uzaptiše« (K. H. II 439).

4. *dovesti u red, zavesti disciplinu*.

Izv. od zapt (v.).

uzbihuzúriti (se), unzemiriti (se).
— »... pa se komšiluk uzbi-

huzurio, misli da topovi pucaju« (Zembilj II 29).

Izv. od bihuzur (v.).

uzdûrisati, v. ujdurisasi.

Uzèir, Uzèjr (jevr.) *musl. muško ime.*

< tur. *Uzeyr*, muško ime < ar. *Uzeyr*, ime jednog peigambara, Esdras < jevr.

uzèndije, uzèngije f (tur.) *stremen.* — »Dovati ga zlatnom uzengijom, / A kako se dogat naljutio, / Po tri koplja u visine skače« (Vuk, VII 149).
< tur. *üzengi*.

V. kazan-uzèndije, tombak-uzèndije.

uzharûniti se, uzobijestiti se, postati silovit, postati ljut.

Izv. od harun (v.).

ûzhasumiti se, v. uhasumiti se.

uzinād, uzināt, adv. (srp.hrv.-ar.) *usprkos.*

V. inad i naša prepoz. »uz«.

uzlâštisati se, pomiriti se s kim; naravnati se.

< tur. *uzlaşmak* »pomiriti se, naravnati se«.

üzun, adj. (tur.) *đug, visok.* Od đvog je došlo prezime *Üzuno-viç i nadimak Uzun* (»Uzun-Mirko«).

< tur. *uzun*.

Üzunović, v. uzun.

ûzur m (ar.) 1. *smetnja, nedostatak, mana.*

2. *isprika, opravdavajuća okolnost.*

< tur. *özür* < ar. *uđr*.

V. uzurli.

üzür, v. huzur.

uzûrli, indecl. adj. (ar.-tur.) *sa uzurom, ispričan.*

< tur. *özürlü*, v. uzur + tur. suf. -lû, -lî.

üzuv m (ar.) *tjelesni organ, ud;* kaže se: »kod abdesta svaki uzuv koji se pere treba lije-po oprati«.

< tur. *uzuv* < ar. *uđw*.

V

vāda *f* (ar.) *rok, termin*. — »Halil joj je v a d u odgodio, / du-gu v a d u, nedjeljicu dana« (K. H. II 207).

< tur. *vāde* »rok« < ar. *wa-dā* »obećanje«.

Vāhdet (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Vāhdet*, muško ime, »Jedinac« < ar. *waḥdā* »jedini biti, sam biti, samoća«.

Vāhdeta (ar.) *musl. žensko ime*.

Muškom imenu Vahdet (v.) do-dan naš nast. za f. -a.

Vāhid (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Vāhid*, muško ime, »Jedinac« < ar. *wāḥid* »jedini, je-dinac«.

Vahida (ar.) *musl. žensko ime*.

Muškom imenu Vahid (v.) do-dan naš nast. za f. -a.

vāiz (*vāis*) *m* (ar.) *propovjednik, predikator*. — »K nama brže, hodže i vaizi, / ponesite knjige indžijele« (Vuk IV 121); »Ej! stari hoda, v a i s efendi-jo!« (Lord 10).

< tur. *vaiz* < ar. *wāiḡ*.

V. sejar-vaiz.

vājāt, v. hajat.

vājda, **vajdalēnisati** se itd., v. faj-da, fajdalenisati se itd.

vāj! **vāj-vāj!** interj. (pers.) *jaoj!* (*usklik čuđenja, zgražavanja ili strahovanja*).

< tur. *vay!* < pers. *way!*

vājhaluna! interj. (pers.-ar.-tur.) *teško njemu! teško tebi!* — »V a j h a l u n a Avdija!« (Nar. bl. 314).

< tur. *vayḥalna!*, v. vaj + tur. *halna* »njegovom stanju, tvom stanju« (v. hal + tur. posv. zamj. i dat. suf. -ina).

Vāka, v. Vasvija.

vakāsuz *m* (ar.-tur.) *nevrijeme, nezgodno doba*. — »V a k a s u z je, čestiti gospodaru, preklinje odža« (Kočić I 88).

< tur. *vakatsız*, v. vakat + tur. postpoz. -sız »bez«.

vākat, -kta *m* (ar.) 1. *vrijeme, doba*. — »V a k a t dode da se rastajemo« (M. H. III 116); »Uzgoji se lijepa devojka, / prije v a k t a i prije zemana« (Vuk VII 221).

2. *vrijeme muslimanske moli-tve — namaza; sama molitva, namaz*. — »Jesi l', majko, pet v a k a t' klanjala, / pet v a k a t a božjeg namaza« (M. H. X 68).

< tur. *vakit* < ar. *waqt*.

V. vakasuz, vaktija, vaktile, vaktisahat, vaktom, navakat, nevakat, nevaktom.

vakfija *f* (ar.) *zavještajno pismo, isprava o vakufljenju.*

< tur. *vakfiye* < ar. *waqfiyyä*, v. vakuf + ar. adj. suf. za f. -iyyä.

vákif *m* (ar.) *zavještač, osnivač vakufa, zadužbine.*

< tur. *vákif* < ar. *wāqif*.

vaktija *f* (ar.) *tabelarni pregled satova i minuta kada se obavljaju dnevne muslimanske molitve i kada je vrijeme početka i završetka posta.*

< tur. *vaktiye* < ar. *waqtiyyä*, v. vakat + ar. adj. suf. za f. -iyyä.

våktile, adv. (ar.-tur.) *nekad; u svoje vrijeme.*

< tur. *vaktiyle*, v. vakat + tur. postpoz. -iyle »sa«.

vaktisahat i vaktisahat *m* (ar.) *smrtni čas, smrt.* — »Kada meni vakti sahat dođe« (K. H. I 150).

< tur. *vakt-i saat* »vrijeme časa«, fig. »vrijeme smrti«, v. vakat i sahat.

våktom (fåktom), adv. *s vremenom, na vrijeme, u pravo vrijeme.* — »Turski namaz vaktom učinjela« (Lord 15); »večeraše i akšam klanjaše, / po akšamu faktom i jaciju« (I. Z. III 112).

Izv. od vakat (v.).

vakuf *m* (ar.) *muslimanska zadužbina koja služi islamskim vjerskim, kulturno-prosvjetnim i humanim ciljevima; muslimanska vjerska imovina.*

< tur. *vakıf* < ar. *waqf*, osn. zn.: »zaustaviti, zadržati«.

V. vakfija, vakif, vakufnama, vakufsko-mearifski, evladijet-vakuf, uvakufiti.

vakufnâma *f* (ar.-pers.) *zadužbinska povelja, isprava o uvakufljenju.*

< tur. *vakıfname*. v. vakuf i pers. *nâme* »pismo«.

våkufsko - mearıfski, *vakufsko-prosvjetni, vjersko-prosvjetni.* »Vakufsko-mearifski sabor« ili skraćeno »Vakufski sabor« = vrhovni naredbodavni i nadzorni organ za vakufsku i vjersko-imovinsku upravu islamske vjerske zajednice; »Vakufsko-mearifska direkcija« = izvršni organ Vakufsko-mearifskog sabora; »Vakufsko-mearifsko povjerenstvo« = organ islamske vjerske zajednice u jednom srežu.

Izv. od vakuf (v.) i mearif (v.).

vålä, v. valah.

våläh, valäha, vålä, vålāj (ar.) *bogme, bogami; baš, e baš.* — »vala h, majko, kako tebi drago« (K. H. I 155); »u tebe ću konak učiniti, / a valaha rad konaka neću« (M. H. X 87); »vala na njem pristala leven-ta!« (K. H. II 384); »misli da će kod mene isplavit' / valaj neće dok j' u mene carstva« (I. Z. III 177).

Izv. od valahi (v.).

vålähi! *jusjur. (ar.) tako mi boga! kunem se bogom!*

< tur. *vallahi!allah!* < ar. *wa-llähi! wa-lläh!*

vålähi, bilähi! valäha i biläha! vålä, bilä! *jusjur. (ar.) pojačana zakletva: boga mi i boga! — »A valaha i bilaha / neću joj ga ja!« (Muz. zap. Inst. 2737); »Vala bila! kuće ovde nema, / Boga mi je ni kućiti neću!« (Vuk VI 425).*

< tur. *vallahi, billahi!* v. valahi i bilahi.

välähi, bilähi, tälähi!

välähi, bilähi, tälähi! jusjur. (ar.) *trostruka zakletva, najjača muslimanska zakletva*. — »Izgova-rao teške riječi: valahi, bilahi, talahi«. (Kočić II 55).
< tur. *vallahi, billahi, tallahi!*
< ar. *wa-llähi, bi-llähi, ta-llähi*, »boga mi, bogami i boga mi / «

välāj, v. valah.

välake, v. falake.

väl-buründžuk, v. al-burundžuk.

väldžija, v. hvaldžija.

väl i häväl (pogr.) v. halu-ahval.

välja m (ar.) *guverner jedne pokrajine (vilajeta) u bivšoj Tur-skoj Carevini*. — »Tko je drag ehali, drag je i vali« (Nar. bl. 171).

< tur. *vali* < ar. *wälī*.

V. valiluk, vilajet.

valiluk m (ar.-tur.) 1. *zvanje vali-je*.

2. *pokrajina na čelu koje se na-lazi valija*.

< tur. *valilik*, v. valija + tur. suf. -lik.

välja, v. falja.

varak, -rka, m (ar.) *pozлата, staniol, zlatna šika, tanki sjajni listići*. — »sjede Fata u varak kočije« (K. H. I 162).

< tur. *varak* »pozлата, staniol«
< ar. *wärāq* »lišće; hartija«.

V. varaklaisati, varakli.

varaklaisati, -išēm, **varāsati**, -sām, *pozlatiti, obložiti varakom*. — »Sva odaja šikom šikosata, / A polu je zlatom varosata« (Lord 155).

< tur. *varaklamak*.

varakli, indecl. adj. (ar.-tur.) 1. *sa varakom, pozlaćen, posrebrren*. — »Ninaj sine u varakli beši« (GZM 1908 261).

2. *srebrnaste boje*.

< tur. *varaklı*, v. varak + tur. suf. -lı.

varāsati, v. varaklaisati.

varis m (ar.) *nasljednik*.

< tur. *varis* < ar. *wārīṭ*.

vāsija m (ar.) *skrbnik, staratelj*.

< tur. *vasi* < ar. *waṣīyy*.

vasijet m (ar.) 1. *testamenat, oporuka*.

2. »*vasijet učiniti*« = testirati, oporučiti.

< tur. *vasiyet* < ar. *waṣīyyā*.

V. vāsija, vasijetnama, vasi-muhtar, vasinazor.

vasijetnāma f (ar.-pers.) *oporučno pismo, testamenat*.

< tur. *vasiyetname*, v. vasijet + pers. *nāme* »pismo, knjiga, djelo«.

vasimūhtār, -āra m (ar.) *izvršilac testamenta*.

< tur. *vasi muhtar*, v. vāsija i ar. *muhtār* »izabran«.

vasināzor, **vasināzir m** (ar.) *ona koji nadzire izvršenje testa-menta*.

< tur. *vasi nazır*, v. vāsija i nāzor.

Vāsva, v. Vasvija.

Vāsvija, hipok. **Vāsva**, **Vāka** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Vasfiye*, žensko ime,

< ar. *waṣfiyyā* »svojestvena; opisana«.

vātan m (ar.) 1. *domovina, zavičaj, rodni kraj, stalno prebiva-lište*. — »pa u Gračac tebe naseliti, / i kod tebe vatan uhvatiti« (K. H. II 499).

2. »*vatan se učiniti*« = nasta-niti se, naseliti se. — »Pa iz Jajca noću pobje-goše, / u Ključu se vatan učiniše« (Ka-šik. II 123).

< tur. *vatan* < ar. *waṭan*.

V. zavataniti.

vāv *m* (ar.) ime arapskog slova »w«.

< tur. *vav* < ar. *wāw*.

vāz, -āza *m* (ar.) propovijed.

< tur. *va'z* < ar. *wa'z*.

V. vaiz, vaziti.

vazifa *f* (ar.) 1. dužnost, služba.

2. plata za službu.

< tur. *vazife* < ar. *vazīfā*.

vaziti, propovijedati. — »Da vam kažem šta je hodža vazio« (Gajret 1930 512).

Izv. od *vaz* (v.).

većalet, **vekalet** *m* (ar.) opunomoćenje, ovlašćenje.

< tur. *vekālet* < ar. *wākālā*.

V. večil, večilharč, večilstvo.

večil, **vekil** *m* (ar.) 1. punomoćnik, zastupnik. — »vi veziri, carevi večili« (K. H. I 43).

2. »večil učiniti« = opunomoćiti. — »Što ga je česar večil učinio / Da obide uz humke čardake« (M. H. IV 378).

< tur. *vekil* < ar. *wākīl*.

večilharč, **vekilharč** *m* (ar.) 1. ekonom, onaj koji se brine o snabdijevanju i troškovima.

2. Džamija nedaleko od Šeherehajine čuprije u Sarajevu zove se Vekilharčeva džamija.

< tur. *vekil harç*, izft., v. kompon. pod večil i harač.

večilstvo *n*, punomoćstvo. — »pa mi podaj gospodsko večilstvo, / da te vinčam po kaskom sudu« (Muz. zap./ Inst. 1812).

Izv. od večil (v.).

vedžahetli, indecl. adj. (ar.-tur.) naočit, krupan i lijepo razvijen, izgledan.

< tur. *vecahetli* < ar. *wāğāhū* »biti ugledan, biti lijepe vanjštine« + tur. suf. -li.

Vefik, -ika (ar.) *musl. muško ime*.
< tur. *Vefik*, muško ime < ar. *wāfiq* »slozan, skladan, podudaran«.

Vehāb, -āba (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Vehhab*, muško ime, skraćeno od ar. *Abdu-l-Wāh-hāb*, muško ime, osn. zn.: »rob onoga koji prašta« tj. »božji rob«.

Véhba, v. Vehbija.

Vehbija, hipok. **Véhbo** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Vehbi*, muško ime < ar. *wāhbiyy* »od boga dani, od boga darovani«.

Vehbija, hipok. **Véhba** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Vehbiye*, žensko ime < ar. *wāhbiyyā* »od boga dana, od boga darovana«.

Vejsil, **Vejsel**, hipok. **Vėjso** (ar.) *musl. muško ime*.

Skraćeno od *Uwāys-āl-Qarānī*, ime duhovnog vođe saračkog esnafa, sarački pir. Uzeta je samo sredina od ovog imena: ... *wāys-āl* ... (*vejs-el*).

vekalet, **vekil**, **vekilharč**, v. većalet, večil, večilharč.

vělā hāvle! i **vělā hāvle-vělā kūvete!** interj. (ar.) pobožna izreka kojom se obično izražava čuđenje, snebijevanje i sl. — »Vela hāvle, vela kuvete! Ja kako će taj novac namaknuti?« (Zembilj III 125).

Skraćeno od ar. *Wā lā hāwlā wā lā quwwātā illā bi-llāhi-l-aliyyil-azīm!* »sila i moć samo bogu uzvišenom pripada!«

Velid, -ida (ar.) *musl. muško ime*.
< tur. *Velid* < ar. *Wālid*, muško ime, osn. zn.: »dječak«.

Vèlija

Vèlija (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Velî*, muško ime < ar. *wāliyy* »prijatelj; pomoćnik«.

vèlija *m* (ar.) *tutor, zakonski zastupnik.*

< tur. *veli* < ar. *wāliyy*.

vènjer, *v. fenjer.*

vèrđi, indecl. (tur.) *dao je, dade*, — »Fesić *verđi*, *almadi aman*« (GZM 1908 261). Izgleda da je ovdje »*verđi*« skraćeno od »*verđim*« »dao sam, dadoh«, jer to ima više smisla u ovom slučaju.

< tur. *verđi*, perf. 3 lice sing., a *verđim*, perf. 1 lice sing. od inf. *vermek* »dati«.

vèrdija, *v. vergija.*

vèrem *m* (ar.) *sušica, tuberkuloza, phthisis.* — »već Mustafa *verem* boluje, / Viš' *njeg* majka jade *jaduje*« (Muz. zap. Inst. 2876). »Jer kojemu se ne veže pupak, dobije *verem-jektiku*« (Miodrag. 71).

< tur. *verem* < ar. *wārām*, osn. zn.: »ōtōk, oteklina«.

V. veremiti, veremli, veremot, overemiti.

vèremiti, *sušiti se od velike čežnje ili žalosti za nečim, čeznuti za nečim i tjelesno slabiti.*

Izv. od *verem* (*v.*).

verèmli, indecl. adj. (ar.-tur.) *sušičav, tuberkulozan.*

< tur. *veremli*, *v. verem* + tur. suf. *-li*.

vèremot *m* (ar.-tur.) *poljačac, drobnja metvica, mala divlja metvica, Mentha pulegium L. Upotrebljava se u narodu kao sredstvo protiv plućnih bolesti i astme.*

< tur. *verem otu* »biljka za *verem*«, tur. izft., *v. verem* i tur. ot »biljka, trava«.

verèsija *f* (tur.) *kupnja ili prodaja uz poček, prodaja na kredit.* »Čast svakome, *veresije* nikome!« »*Veresija* gola šija«, »od gotovih novaca ne valja *veresiju* činiti« (Vuk, Posl. 33, 232).

< tur. *veresi* »prodaja ili kupnja na kredit« < tur. inf. *vermek* »dati«. Nema osnova tvrdnja (Đ. Popović) da su *ovu* riječ uzeli Turci od nas, niti (Blau) da potječe od naše riječi »*vjera*«, pa je pogrešno pisati »*vjeresija*«.

verèviija *f* (tur.) *vrsta veza po platnu i vrsta tkanja sa cik-cak linijama; izgleda kao lanac ili pletenica, pošto žice idu jedna preko druge* — *jedna udesno, druga ulijevo.* — »Niše su međusobno vezane direklijom stablom s granama, a međusobno podvojene uzdužnom žutom i zelenom izlomljenom cik-cak linijom zvanom *verevijom*« (Glasnik Et. M. Bgd. XXI 18).

< tur. *verevi* »ono što je koso, poprijeko, što se ukrštava«.

vèrgija, vèrdija (vèrcija) *f* (tur.) *porez, danak.* — »Nit' mu porez ni *vergiju* daje« (Lord 230); »ne daju nam careva harača, / ni ostale careve *verđije*«, »Da ti nosi niz zemlju Turčiju, / Da uzima u vlahu *verćiju*« (Vuk IV 335, VIII 297).

< tur. *vergi*.

vèrman, *v. ferman.*

vèselām! interj. (ar.) *i gotovo! svršeno!*

< tur. *vesselām* »i gotovo! svršeno!« < ar. *wā-ssālām* (ar. *wā* »i« i ar. *āssālām* *v. selam*. Pogrešno je Mladenov ovaj izraz protumačio sa: »*ver-selām*« »daj pozdrav, svršeno, mnogo zdravo« itd.

vesvësa (nesvësa) *f* (ar.) 1. *podozrivost, sumnja.*

2. *vrsta duševnog oboljenja, melanholija.*

< tur. *vesvese* < ar. *wäswäsä.*

V. *vesveseli.*

vesvesëli, indecl. *adj.* (ar.-tur.) 1. *podozriv, onaj koji sumnja u sve, zazire od svačeg.*

2. *duševno oboljeli, melanholik.*

< tur. *vesveseli*, v. *vesvesa* + tur. suf. -li.

vëzan, -zna *m* (ar.) *ritmička mjerica; stih.*

< tur. *vezin* < ar. *wäzn.*

vëzir, -ira *m* (ar.) *najviša titula u državnoj hijerarhiji Turske Carevine: ministar, guverner jedne pokrajine, upravnik vilajeta.* — »gdje sjedaju paše i veziri« (M. H. I 15); *veliki vezir* je prvi ministar, predsjednik ministarskog savjeta.

< tur. *vezir* < ar. *wäzir.*

V. *vezirluk.*

vezirluk *m* (ar.-tur.) *vezirstvo, zvanje vezira.* — »Dao bi mu u Bosni vezirluk« (M. H. II 172).

< tur. *vezirlik*, v. *vezir* + tur. suf. -lik.

vëzma *f* (ar.) 1. *mala trouglasta kutija od srebra u kojoj se drži zapis, vrsta hamajlije.*

2. *mala rožana tikvica u kojoj su nekad držali pušćani prah.*

< tur. *vezne* < ar. *wäznä* »mjerica; kutija za barut, za novac« itd.

viđždān, -āna *m* (ar.) *savjest.*

< tur. *vicdan* < ar. *wiğğdān.*

vilájet (viláet) *m* (ar.) 1. *pokrajina, provincija, teritorija jednog valije.* — »pa naturi namet na

vilajet, sve na kuću po tri litre zlata« (Vuk III 10); »već navergo namet na valaet« (F. J. I 100).

2. *zavičaj, rodni kraj.* — »ode pravo vilajetu svome« (Vuk III 303); »kao da je od mog vilajeta« (Vuk, II 602).

< tur. *vilâyet* < ar. *wilâyâ.*

vildiš, v. *fildiš.*

viránija *f* (pers.) *zapuštena i trošna kućetina, pustolovina.*

< tur. *virane* < pers. *wirāne.*

vistān, v. *fistan.*

višek, v. *fišek.*

višnja *f* (pers.) *višnja, Prunus oerasus L.*

< tur. *vişne* »višnja« < pers. *wešni* »crven, crvenoća«.

V. *višnjab, višnjevi, koj-višnjevi.*

višnjāb, -āba *m* (pers.) *kiselkasto rijetko paluze.*

< tur. *vişnab* »slatko piće od višanja« < pers. *wišnāb.*

višnjëvi, indecl. *adj.* (pers.) *višnjeve boje.*

< tur. *vişnevi* < pers. *wişnewi.*

vitilj, v. *fitilj.*

vitre, v. *sadakai-fitr.*

vrtūtma, vurtūtma, v. *frtutma.*

vučëla, v. *vukela.*

vüdzūd (vüdüd), -üda *m* (ar.) *tijelo, organizam živog bića.* — »Boli sav vüdüd — skoro kroz plač proštenja dedo« (Čolak. 47).

< tur. *vücut, vücut* »tijelo« < ar. *wäğādā, wuğūd* »postojati, nalaziti se«.

vukēla

vukēla, vučēla (vučēlja) pl. *f* (ar.) *visoki državni funkcioneri, ministri*. — »Kupi paše, a kupi vezire, / Ej, pa postavi cijelu v u č e l j u« (Lord 22).

< tur. *vükelâ* »ministri« < ar.

pl. *wukālâ'*, sing. *wūkîl* »puno-
moćnik, zastupnik«, v. večil.

vûrsat, v. fursat.

vrûna, vurândžija. v. *furuna, fu-
rundžija*.

Z

zàašati, v. zahašati.

zaašikovati se, -ujēm, *započeti međusobni ljubavni razgovor i zabavljanje (momak i djevojka)*. — »dvoje s' milo zaašikovalo« (M. H. I 305).

Izv. od ašikovati (v.).

zaatariti, zaatoriti, v. zahatariti, zahatoriti.

zabadavā, adv. (srp.hrv.-pers.-ar.) *zaludo, uzalud*.

Hibr. r.: v. badava + naš prepoz. »za«.

zabājatiti, zastariti, postati zapušten *usljed duga vremena*; kaže se: »rana zabājatila« tj. nije se na vrijeme počela liječiti, zastarjela.

Izv. od bajat (v.).

zabalukōtiti se, omamiti se (riba) *ribljom travom zv. balukot*.

Izv. od balukot (v.).

zabāsati, skrenuti s puta, zaći, izgubiti put.

Izv. od basati (v.).

zabatāliti, zapustiti, zanemariti.

Izv. od batal (v.).

zābentiti, zajaziti, napraviti jaz u vodi.

Izv. od bent (v.).

zabiberiti, začiniti jelo biberom.

Izv. od biber (v.).

zābit m (ar.) *oficir*. — »imaju li zulum od zabitā« (K. H. I 98).

< tur. zābit < ar. ḡābiṭ.

zabremēdēt, adv. (srp.hrv.-grč.-ar.) *začudo; interesantno*.

Hibr. r.: naša prepoz. »za« bre (v.) + medet (v.).

zābun, adj. (pers.) *mršav, slab, bolan, nemoćan*.

< tur. zebun < pers. zebūn.

zabūrmati, 1. *zaviti čalmu ili šal oko fesa ili kakve druge kape* »na burmu«, tj. *usukano, zasukano*.

2. *zavrnuti*. — »u njem' ima dvije litre zlata, / zaburmamo, pa se odburmava« (Vuk III 356).

Izv. od burma (v.).

začikāvati, izazivati na natjecanje.

Izv. od čikati (v.).

Zācīr, Začīra, v. Zakir, Zakira.

začōriti, zaslijepiti, kao čorav trčati za nečim.

Izv. od čor (v.).

Zāda, v. Begzada.

zādertiti se, zabrinuti se, razalostiti se. — »E još Đuljić nema bajraktara, / Za njihke se zāderti družina« (Lord 72).

Izv. od dert (v.).

za dāhdā

za dāhdā v. dahda.

zāf, v. zarf.

zafāit m (ar.) *naknadna primanja, naknadna potraživanja, naknadno iskrse potrebe.* — »i dade joj Srblje vitezove, / da gospodi zafaita nema, / putujući sama Smederevu« (Vuk II 482). < tur. *zevaid* »viškovi; naknadni prihodi« < ar. pl. *zāwā'id* »viškovi«, sing. *zā'id*.

zafelācētiti, s galamom i nervozom nešto poduzimati ili tražiti; kaže se: »Stani, šta si toliko zafelaćio, nije pao šećer u vodu!«

Izv. od felaćet (v.).

zāfran, v. šafran.

zafrljāciti, baciti nešto, odbaciti od sebe.

Izv. od frljaknuti (v.).

zāft, zāftiti, v. zapt, zaptiti.

zagalāmiti, zavikati, početi galamiti.

Izv. od galama, galamiti (v.).

zāgar m (tur.) *ker, lovački pas.* — »zagari te udbinski poznaju, / akamoli momci i devojke« (Vuk III 185). < tur. *zağar*.

zāgarija f (slav.) *gunj izrađen od smeđeg sukna, koje se proizvodilo u Staroj Zagori u Bugarskoj i po mjestu Zagori je dobio ovo ime. Ova vrsta gunja bila je poznata i upotrebljavana na cijelom Balkanu i u Turskoj. Postavljen je jagnećom kožom.* — »L'jepi Niko na primorju spava, / pokrio se gunjem zagarijom« (I. Z. II 147).

< tur. *zağara* »vrsta gunja« po mjestu Zagori u Bugarskoj.

zahalākati, -ačem, 1. povikati »Alah! Alah!« pri jurišu u boju.

2. pren. zn.: *zavikati, početi se derati.*

Izv. od halakati (v.).

zahašati (zāašati), zanijekati. *sa-
liti, zanijekati.* Vjera moja tako mi pomogla, / Ništa tebe zaašati neću« (Vuk 299).
Izv. od hašati (v.).

zahatariti, zahātoriti, zahāturiti, zažaliti, zamjeriti.

Izv. od hatariti (v.).

zahātariti se, zamjeriti se.

Izv. od hatariti (v.).

Zāhid (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Zahid*, muško ime < ar. *zāhid* »uzdržljiv (od zemaljskih uživanja), odan bogu, asketa«.

Zahida (ar.) musul. žensko ime.

< tur. *Zahide*, žensko ime, < ar. *zāhidā* »uzdržljiva (od zemaljskih uživanja), odana bogu, asketa«.

Zāhir (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Zāhir*, muško ime, »Jasni« < ar. *zāhir* »jasan, vidljiv«.

zahira (zaira) f (ar.) *hrana (bilo ljudska ili stočna), namirnice.* — »a uz vojsku tajin i zahiru« (K. H. I 37); »neka voze bumbe i topove, / pra, olovo i drugu zahiru« (Vuk IV 65). *Zahirska soba je soba za ostavu, spremnica.*

< tur. *zahire* < ar. *dāhīrā*.

zahmedija (zamedija) f (ar.) *na-
grada za učinjeni trud ili za u-
slugu.* — »Dobro Trifku zahmediju plati, / podaj njemu madžariju žutu« (K. H. II 534); »Popi piva i kupi opanke, / Nek se tvoja zahmedija plati!« (Lord 162). »I mi ćemo zahmediju platiti« (Vuk VIII 299).

< tur. *zahmetiye*, v. *zahmet* + ar. adj. suf. za f. *-iyyā*.

zàhmet (zàmet) *m* (ar.) *trud, napor, teškoća, umor.* — »uvrati se k meni ako ti nije *z a m e t*« (Vuk, Rječnik).

< tur. *zahmet* < ar. *zahmā*.

zahnètili, *adv.* (ar.-tur.) *mučno, tegobno, dangubli.*

< tur. *zahmetli*, v. *zahmet* + tur. suf. *-li*.

zàif, zàjif, i zàif, zàjif, *adj.* (ar.) *slab, slabašan, tjelesno iznuren, mršav.*

< tur. *zayıf* < ar. *ḡaif*.

V. *zaifluk*, *ozaifiti*.

zaifluk, zajifluk *m* (ar.-tur.) *slabost, nemoć.*

< tur. *zayıfluk*, v. *zaif* + tur. suf. *-lik*.

zàim, zàjim *m* (ar.) *posjednik velikog timara — lena (zizameta) koji donosi 20.000 do 99.999 akči godišnjeg prihoda; »Ibrahime, na glasu z a i m e!«* (Vuk V 585).

< tur. *zaim* < ar. *zaim*.

V. *zaimluk*, *ziamet*.

Zàim, Zàjim, *hipok. Zàjkan, Zàjko, Zàjka* (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Zaim*, muško ime < ar. *zaim* »voda«.

zaimluk (zainluk) *m* (ar.-tur.) *posjed jednog zaima.* — »A dva oka za dva pašaluka, / Dv'je obrve za dva *zainluka*« (Vuk V 338).

< tur. *zaimlik*, v. *zaim* + tur. suf. *-lik*.

za inād, za ināt, *adv.* (ar.-srp.hrv.) *usprkos.*

Hibr. r.: naša prep. »za« i ar. *inād*, v. *inad*.

zaināditi se, kapricirati se, posvađiti se.

Izv. od *inad*, *inaditi se* (v.).

zainčàriti, odreći, poreći, zanijekati.

Izv. od *inčariti* (v.).

zaintàčiti, navaliti sa pitanjima ili zahtjevima.

Izv. od *intačiti* (v.).

zaira, v. *zahira*.

zaištàhiti, zaželjeti se nečega, osobito kakvog jela.

Izv. od *istah* (v.).

zàjif, v. *zaif*.

zàjim, Zàjim, v. *zaim*, *Zaim*.

Zàjka, Zàjkan, Zàjko, v. *Zaim*.

zajordàmiti, upečiti se, zauzeti ponosito ili oholo držanje.

Izv. od *jordam*, *jordamiti* (v.).

zajulàriti, 1. *staviti jular na konja.*

2. *fig.: nekoga potčiniti svojoj volji, uzeti ga na svoju ruku.*

Izv. od *jular* (v.).

Zàka, v. *Zakira*.

zàkahriti (zàkariti), ožalostiti, rastužiti. — »Ko je tebe *z a k a r i o*, dajo, / O svome se, jadu zabavio!« (Vuk VI 408).

Izv. od *kahar*, *kahariti* (v.).

zàkajtiti, zabilježiti, zapisati.

Izv. od *kajtiti* (v.).

zakàpariti, zaključati.

Izv. od *kapariti* (v.).

zakapijati, zaključati (vrata).

Izv. od *kapijati* (v.).

zakarabàsati, 1. *zalutdi, skrenuti ustranu.*

2. *fig.: preći granicu u nečem.* Hibr. r.: < tur. *karabasmak* i naša prep. »za«.

zà Kàvdāk, zà Kàvdākom, v. *Kavdak*.

zakazànisati, -išēm, zaslužiti, postići, zadobiti.

Izv. od *kazanisati* (v.).

zakijametiti

zakijametiti, *razvikati se, paniku stvoriti.*

Izv. od kijamet, kijametiti (v.).

Zákir, Záćir (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Zakir*, muško ime < ar. *ḡākīr* »onaj koji božje ime spominje, koji zikir čini«.

Zakira, Zaćira, hipok. **Záka** (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Zakire*, žensko ime < ar. *ḡākīrā* »ona koja božje ime spominje, koja zikir čini«.

zakònačiti, zanočiti.

Izv. od konačiti (v.).

zakòpčati, sapeti dugmad, svezati svezom (napr. cipele).

Izv. od kopča, kopčati (v.).

zákūm, zèkūm, m (ar.) *oleandar, Nerium oleander L.*

< tur. *zakkum* < ar. *zāqqūm*.

zalaumljivati, v. zalehemljivati.

zalèhemiti (zalèemiti), zaliti, priljepiti, spojiti lehemom.

Izv. od lehemiti (v.).

zalehemljivati (zalaumljivati), spajati, priljepljivati lehemom. — »Posle zalaumljivanja, u kutije se stavljaju...«, »Tek tada se svi nespojeni delovi zalaumljuju...« (GZM 1957 81. 82).

Izv. od lehemiti, zalehemiti (v.).

zālf, v. zarf.

zālim m (ar.) *tiranin, zulumčar.*
< tur. *zalim* < ar. *zālim*.

zamāndaliti, zatvoriti vrata mandalom. — »Pak sa njome zatvorio vrata. Zatvorio i zamandalio« (Petrar. 350): »Al' kapija pusta zatvorena. Zatvorena i zamandaljena« (Vuk, Rječnik).

Izv. od mandal, mandaliti (v.).

zàmbak, zànbak m (ar.) *ljiljan, bijeli lijer, Lilium candidum L.; zlatni zambak: Lilium mar-tagon L.; »āl-zàmbak« = zlato-glav. Lilium bulbiferum L. — »Privodi je bijelu zambak u, / vidi, majko, bijela zambaka« (Sevd. 42).*

< tur. *zambak* < ar. *zanbaq*.

zameràčiti, svezati merak za nečim, zaželjeti, poželjeti.

Izv. od merak, meraćiti (v.).

zamèzetiti, založiti što od jela pijući vino ili rakiju, jesti meze uz piće.

Izv. od meze, mezetiti (v.).

zanàčija m (ar.-tur.) *onaj koji se bavi nekim zanatom.*

< tur. *sanatçı*, v. *zanat* + tur. suf. -*çı*.

zànāt, -āta m (ar.) *zanat.*

< tur. *sanat* < ar. *šana*.

zanātlija m (ar.-tur.) *onaj koji se bavi nekim zanatom.*

< tur. *sanatlı*, v. *zanat* + tur. suf. -*lı*.

zànbak, v. zambak.

zanijetiti, 1. odlučiti se na nešto, na neko djelo.

2. *izgovoriti nijet (v.) neposredno pred klanjanje molitve.*

Izv. od nijet, nijetiti (v.).

zaokùisati, zaokùjisati, -išēm, započeti učiti ezan.

Izv. od okuisati (v.).

zapèsiniti (zapèksiniti) zaprljati, zamazati, zanečistiti. — »N'jesam, majko, ništa doderala, / doderala, nit zapekšinila« (I. Z. II 23).

Izv. od pesiniti, peksiniti (v.).

zāpt, zāft, zāvt m (ar.) 1. *stega, disciplina.*

2. *zaustavljanje daha u prsima kod asmatičara.*

3. kao pravni izraz: *sekvestrirane, zapljenjivanje*.

< tur. *zapt*, sa značenjima kao u našem jeziku < ar. *ḡabaṭa*, *ḡabṭ* »pamtiti, savladati« itd.

V. *zabit*, *zaptadžija*, *zaptija*, *zaptisati*, *uzaptiti*, *zazaptiti*.

zaptadžija, zaptadžija *m* (ar.-tur.) *onaj koji sprečava, koji zauzima, koji plijeni*.

< tur. *zaptıcı*, v. *zapt* + tur. suf. -ci.

zaptija (zavtija) *f* (ar.) *redar, policajac; policija*. — »paša brže namaknu zavtije, / da dovedu bega Imzibega« (I. Z. III 63).

< tur. *zaptiye* < ar. *ḡabṭiyyā*, v. *zapt* + ar. adj. suf. -iyyā.

zaptisati, -išēm, *zabranjivati, sprečavati, ustezati*. — »a svaku im vodu zaptisati, / tako ćemo njemu odoljeti« (Vuk IV 400).

Izv. od *zaptiti* (v.).

zaptiti, zāftiti, 1. *držati disciplinu, red*.

2. *uzdržavati, zadržavati, sprečavati, ustezati*. — »Natrag s' trže, pa dogat pobiže, / Ibro g' zapti, al' mu fajde nema« (M. H. III 12); »a zapte ih sedam bajraktara: / de polako, dva begova sina«, »tad mišljaše da prvi bijaše, / počeo svoga zafiti dogata« (K. H. I 427, II 275).

3. *zapučiti, začepiti, zatisnuti*.

4. *stezati u prsima i zadržavati dah (kod bolesti astme)*.

Izv. od *zapt* (v.).

zār m (ar.) 1. *zavjesa, zastor*. — »i ponesi zarove / da zastremo džamove« (Muz. zap. Inst. 2822); »car alifet zara odignuo« (M. H. III 13).

2. *ženski zavitak u kome su muslimanke zamotane i pokri-*

vene izlazile na ulicu. Neki pogrešno zar nazivaju feredžom. Zar se kroji od basme, štofa ili svile, a feredža samo od čohe. < tur. *zar* < ar. *izār*.

zār m (tur.) *kocka kojom se igra tavlā*.

< tur. *zar*.

zarāfet m (ar.) 1. *uljudnost, finoća, nježnost*.

2. *zanovijetanje, prohtjev*. — »Pun si zarafeta kao tuka govana« (nar. izreka).

< tur. *zarafet* < ar. *zarāfā* »nježnost, finoća; oštroomnost«. V. *zarafetli*, *Zarif*.

zarāfetli, indecl. (ar.-tur.) 1. *uljudan, fin, elegantan*.

2. *onaj koji mnogo zanovijeta*. < tur. *zarafetli*, v. *zarafet* + tur. suf. -li.

zārār, -a i zārār, -āra m (ar.) *šte-ta, gubitak*. — »Jašikovah tri godine dana, / A ne vidoh fajde ni zārāra« (Vuk V 365); »neće tebi biti ni zārāra« (M. H. III 320).

< tur. *zarar* < ar. *ḡarār*.

V. *zarar* jok, *zararsuz*.

zārār jök, interj. (ar.-tur.) *nema štete, ne fali, ne smeta*.

< tur. *zarar yok*, v. *zarar* i jok.

zarārsuz i zarārsuz m (ar.-tur.) *onaj koji ne čini nikome štete, koji nije opasan*.

< tur. *zararsız*, v. *zarar* + tur. postpoz. -sız »bez«.

zār f (zālf, zāf) 1. *ukrašena metalna čašica u kojoj stoji findžan, slična maloju vinskoj čaši sa nogom*. — »beg se fati zarfa i findžana« (M. H. III 253); »ka-fedžije zalfe i fildžane« (Vuk I 506); »I po rafim' zafi i fildžani« (Vuk V 365).

2. *korice, oklop; koverta*.

< tur. *zarf* < ar. *zarf*, osn. zn.: »posuda«.

Zárif

Zárif (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Zarif*, muško ime < ar. *zarif* »nježan, elegantan; oštro-uman, dosjetljiva«.

Zarifa (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Zarife*, žensko ime < ar. *zarifā* »nježna, elegantna, oštro-umna. dosjetljiva«.

zarúret *m* (ar.) *nužda, nevolja, potreba.*

< tur. *zaruret* < ar. *ḍarūrā*.
V. *zarureti-hal*.

zarúreti-hāl *m* (ar.) *opravdavajuća okolnost, okolnost koja čini dozvoljenim ono što je inače zabranjeno.*

< tur. *zaruret-i hal*, izft., v. kompon. pod *zaruret* i *hal*.

zarzāvāt, v. *zerzevat*.

zašehátiti, *zauzeti veliki prostor, raširiti se po nekom prostoru; zakriliti.*

V. *otšehatiti*, *rašehatiti*.

Teško je ustanoviti od čega su izvedeni navedeni glagoli (*zašehatiti*, od -*šehatiti*, raz-*šehatiti*). Infinitiv bez prepozicija »šehatiti« ne postoji u našem jeziku. Moglo bi se pretpostaviti: 1) da je izvedeno od tur. *şehadet* (< ar. *šahādā*) »osvjedočenje, priznanje« itd. ili od tur. *şuhūd* (< ar. *šuhūd*) »postojanje, ustanovljenje, viđenje« itd. i 2) od tur. *şah* »grana«.

zât, -*âta* (ar.) *osoba, ličnost (kaže se za odličnu osobu).*

< tur. *zat* < ar. *ḡāt*.

zatâslâciti, *zatesati kamen ili drvo.*

Izv. od *taslak* (v.).

zātu-zāvāl, indecl. (ar.) *kaže se za onog koji je tjelesno tako slab i mršav da se jedva kreće: »kost i koža«.*

< tur. *zat-üz-zeval* < ar. *ḡātuz-ḡāvāl* »onaj koji je blizu propasti, blizu kraja života«.

zāvāl, -*âla m* (ar.) *1. krivnja, odgovornost. — »ti se njha nemoj uplašiti, / knjigonoši z a v a l a nemade«* (K. H. II 73).

2. zapreka, branjenje, branjevinna. — »Ej! gazijo, z a v a l a ti nema! / što ti topa treba i kuhveta« (Lord 18) — ispor. »Zbor' gazijo, branjevine nemaš! / što ti topa treba i kuhveta?« (Lord 47).

< tur. *zeval* »krivnja, odgovornost« < ar. *zāvāl*, osn. zn.: »proći, propasti«.

zāvālē! **zāvāla!** interj. (ar.-tur.) *šteta! nažalost! jadna majko! pusto! — »Kleto lani, pusto olomlani, / a z a v a l e od ove godine: / gdje li bismo, gdje li ostadosmo, / ti se uda, a ja se oženih«* (I. Z. IV 13).

< tur. *zavallı* »jadjak, žalosnik« < ar. *zāvāl*, osn. zn.: »proći, propasti« + tur. suf. -*lı*.

zaváli, indecl. adj. (ar.-tur.) *nesrećan, jadan, pust. — »Ej z a v a l i dani, ej z a v a l i doba«* (Šantić III 232).

< tur. *zavallı* »jadan, žalostan« < ar. *zāvāl*, osn. zn.: »proći, propasti« + tur. suf. -*lı*.

zavâtaniti, *stalno se nastaniti u jednom mjestu.*

Izv. od *vatan* (v.).

zavrzlâma *f* (srp.hrv.-tur.) *petljanija, petljanje.*

Hibr. r.: na našu gl. osn. »zavrz« dodan tur. nastavak »-*la-ma*«.

zâvt, **zavtija**, v. *zapt, zaptija.*

zâzaptiti, **zâzaptiti**, **zâzavtiti**, *prepriječiti, zaustaviti. — »Car alifet z a z a p t i topove, / Nek na Promin više ne pucaju«* (M. H. III 90).

Izv. od *zaptiti* (v.).

zbàglati, svezati.

Izv. od tur. inf. *bağlamak* »vezati« sa našom prepoz. »s«.

zbārhaniti, u jedan glas skupno zapjevati i zasvirati.

Izv. od *barhana* (v.).

zbiriti (se), ujediniti (se), složiti (se), biti jedno. — »ali ja znam da niko nije nas i muslimane bolje zbližio i zbirio nego »Bošnjak«« (Zembilj III 29).

Izv. od *bir* (v.).

zē, -éta n (ar.) *ime arapskog slova »z«.*

< tur. *ze* < ar. *zā*.

zebānija f (ar.) 1. *ljuta guja; »dže-hènemskā zebānija«* = paklena guja, koja muči one što se nalaze u paklu.

2. *fig.: zla, zločasta žena, ljuta žena.* — »U mene je majka zebānija, / izbiče me i pokaraće me« (I. Z. II 147).

< tur. *zebāni* < ar. *zābāni* »andeo mučitelj koji baca u vatra one koji su određeni za pakao; u škorpiona onaj dvo-kraki organ na repu kojim uje-da, bode«.

zēcāt, zēkāt, -āta m (ar.) *milostinja koju je obavezan davati svaki imućniji musliman svake godine. To je zapravo godišnji vjerski porez u korist siromaha. Iznosi 2,5% od cjelokupne gotovine, dragocijenosti, trgovačke robe i nekih drugih pokretnosti koje se nalaze u vlasništvu jedne osobe preko godinu dana.* — »Ze cāt daji, čabi idi, ne spavaj!« (Ist. bl. II 223).

< tur. *zekāt* (č. *zekjat*) < ar. *zūkā(t)* »čistoća, čišćenje«.

Zēcir, Zēkir, hipok. Zēco (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Zekir*, muško ime. < ar. *dākir* i *žakir* »ugledni, slavni; onaj koji ima jaku memoriju«.

zēcir-prsten (žēcer-prsten, žēci-prsten) m (pers.) *zlatni prsten sa povelikim kamenom u obliku trougla.* — »Dade njojzi ze c er prsten s ruke « (Vuk V 371); »Kad ti jesi Kuna Hasanaga, / kamo tebi ze či prsten zlatni?« (I. Z. III 16).

< tur. *zekir* »prsten s kamenom« < pers. *zihgir*, vulg. *zi-gir* »široki prsten ili halka koju bacač strijele drži na palcu« (pers. *zih* »sveza, gajtan« + pers. *gir*, prez. osn. od inf. *giriften* »uzeti, uhvatiti«).

Zēco, v. Zećir.

zēer, v. zeher.

zēh m (pers.) 1. *gajtan, širit ili vrpca usukane svile kojom se obrubljuju krajevi i pojedini dijelovi narodne nošnje, osobito odjeće od čohē; ukrasni obrub na narodnoj nošnji.*

2. *predmet ili dio predmeta koji se nalazi na vrhu.* — »Tri su glavna dijela od kojih se sastoji prostor za vodu duguma i to: dub, donji dio, bogaz i zeh, najgornji dio« (GZM 1951 220). < tur. *zih* < pers. *zih*.

V. zehati.

zēhati, ivičiti, rubiti. — »Peš je gore zaveden skoro u polukrug, a sam je ravan, a oba su zehana (oivičena) bijelim koncem« (Kreš. Čizm. obrt. 136). Izv. od *zeh* (v.).

zēher, zēer m (pers.) *otrov.* — »Ona ide u novu čaršiju, / pa kupuje otrova zehera« (I. Z. I 14).

< tur. *zehir* < pers. *zehr*.

V. zeheriti, zeherli.

zēheriti, jediti. — »... te tamo ručava i večerava, da me kod

zehərli

kuće z e h e r i i jedi...« (Zem-bilj III 43).

Izv. od zeher (v.).

zehərli, indecl. adj. (pers.-tur.) *otrovan; veoma gorak*.

< tur. *zehirli*, v. *zeher* + tur. suf. -li.

Zèhra (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Zehra* < ar. *Zāhrā*, žensko ime, osn. zn.: »sjajna, svjetla; rascvjetana« (čest dodatak uz ime Muhamedove kćeri Fati-me); usp. »Svjetlana«, »Cvijeta«.

zèhra, zèra f (ar.) *sićušni djelić, trunčica*. — »Zar ni z e h r e nisam po tvom tabijatu« (Šantić II 212).

< tur. *zerre* < ar. *ḡārrā*, »veoma mali, sićušni mrav«.

zèzbekast, adj. *skladan, čust*.

Izv. od tur. *Zeybek*, v. tumačenje pod *zejbek-hava*.

zèzbek-hàva f (tur.-ar.) *vrsta parovne igre: muško i žensko igra jedno prema drugom, imitirajući ljubavno udvaranje i odbijanje. Ranije je ova igra bila poznata u muslimanskoj sredini u Sarajevu*.

< tur. *zeybek havası*, tur. izft. od tur. *Zeybek* »pleme u Ajdin vilajetu u Turskoj koje je doseljeno iz Srednje Azije i od koga se regrutovao istoimeni veoma star rod vojske u Turskoj Carevini. Zejbeci imaju naročitu nošnju, vrlo su okretni i veoma vješti igrači zejbečkih igara. Druga kompon. je tur. *hava* »melodija« < ar. *hāwā*.

Zéjna (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Zeyni* < ar. *Zāyniyy*, muško ime, osn. zn.: »urešeni, okićeni«.

Zejnèba (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Zeyneb* < ar. *Zāynāb*, žensko ime, osn. zn.: »dèbelā«.

Zèjnil, Zèjnel (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Zeynel*, muško ime, skraćeno od ar. m. imena *Zāynu-l-ābidīn*, bukv.: »ures, gizda po-božnih«.

zèjrek, adj. (pers.) *oštrouman, bi-star*; kaže se. »ono je dijete pla-ho z e j r e k«.

< tur. *zeyrek* < pers. *zīrek*.

zèjtīn (zèitin) m (ar.) *maslinovo ulje; ulje uopšte*. — »Vatra se z e i t i n o m ne gasi« (Vuk, Posl. 32).

< tur. *zeytin* < ar. *zāytūn* »ma-slina« (ar. *zāyt* »ulje«).

V. *zejtinluk*, *zejtin-tane*, *zejti-ni*, *pozejtiniti*.

zejtinluk m (ar.-tur.) *bašča od maslinovih stabala, maslinjak*.

< tur. *zeytinlik*, v. *zejtin* + tur. suf. -lik.

zèjtīn-tāne n (ar.-pers.) *plod od masline, maslina*.

< tur. *zeytin tanesi*, izft., v. kompon. pod *zejtin* i *tane*.

zejtīni, indecl. adj. (ar.) *boje kao maslinovo ulje*.

< tur. *zeytuni*, v. *zejtin* + ar.-pers. adj. suf. -i.

zèkāt, v. *zećat*.

Zèkija (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Zeki*, muško ime, »Bi-stri« < ar. *ḡākiyy* »bistar, oštrouman«.

Zekija (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Zekiye*, žensko ime, »Bi-stra« < ar. *ḡākiyyā* »bistra, oštroumna«.

Zèkir, v. *Zećir*.

zèl m (ar.) *ime arapskog slova »ḡ«*.

< tur. *zel* < ar. *ḡāl*.

zelenkàda, zerekàda f (pers.-ar.) *cvijet ovčica, sunovrat, Narcisus angustifolia* Cvat. »Od mila je z e r r e - k a d o m z v a š e,

/ ona mu se ljepše odazvaše: /
lepe, beže, rumen karanfile«
(Beh. X 222).
< tur. *zerrin kadeh* »cvijet ov-
čica, sunovrat«, buk.v.: »zlatni
pehar« (pers. *zerrin* »zlatan« i
ar. *qadāh* »pehar«).

Zeliha, v. Zulejha.

zelzela (zerzela) *f* (ar.) *zemljotres*.
— »Ni zerzela, što se ze-
mlja tres« (Lord 189).
< tur. *zelzele* < ar. *zālzālā*.

zēmān, -āna *m* (ar.) *vrijeme*. —
»Od šta zeman od toga i vri-
jeme«, »Da je snijeg, nije mu
zema na« (Vuk VIII 50, VII
136); »Gdje si, Nuho, ovoliko
zema na« (M. H. III 256).
< tur. *zeman* < ar. *zāmān*.

zēmberek *m* (pers.) 1. *feder, opru-
ga, spirala*. — »Prekide se zē-
mberek, točkovi stadoše« (Jak-
šić II 425).

2. *neka vrsta puške ili topa sa
zēmberekom*. — »te sa kule pu-
koše mužari, / po čardacim' de-
ru zēmbereci« (K. H. II
325).

< tur. *zēmberek* < pers. *zen-
būrek*.

zēmbilj, zēmbil, -ilja, -ila *m*
(pers.) *torba, ili kotarića poseb-
nog oblika napravljena od ko-
že ili ispletena od trske*.

< tur. *zēmbil* < pers. *zenbīl* (i
u ar. *zānbīl*).

zēmērije, v. zemherije.

zēmhērije (zēmērija, zemerije) *f*
(ar.) *period najhladnijih zim-
skih dana, od 6. do 30. januara*.
< tur. *zēmhēri* < ar. *zāmhrīr*.

Zēmzem *m* (ar.) *vrelo, bunar u
blizini Čabe u Meki. Često se i
voda koju hadžije donose iz tog
vrela zove kratko zemzem, mje-
sto abuzemzem (v.)*.

< tur. *Zēmzem* < ar. *Zāmzām*.

**zendžefil (zindžefil, džendžefil,
dendžefil)** *m* (pers.) *Zingiber offi-
cinale Rosc. (Amomum zingiber
L.), upotrebljava se kao začim*.
— »U ruci joj kita fesliđena, /
I četiri struka džendžefila«
(Vuk V 538); »a drugi joj trave
dindefila« (F. J. I 220).

< tur. *zencefil* < ar. *zānğābīl*
< pers. *zenğebīl*, od starijeg
pers. oblika *šenkebīl*.

zēndil, zēndin, zēngin, adj. (tur.)
bogat. — »Kotorani mamur i
zēndili« (M. H. III 282); »Li-
jep debeo, zēndil pametan«
(Vuk, Posl. 169).

< tur. *zengin*.

V. *zendiliji, zendiluk*.

zendiliji, zēndiniji, adj. *bogatiji*.
— »Zēndiliji od svih bego-
va u kasabi« (Gajret 1930 388).
Komparativ od *zendil* (v.).

zendiluk, zēndinluk, zenginluk *m*
(tur.) *bogatstvo*.

< tur. *zenginlik*, v. *zendil*
tur. suf. -lik.

zēnit *m* (ar.) *tačka presijeka (nad
glavom posmatrača) prividne
nebeske sfere i vertikalne povu-
čene prema gore, tj. zamišljena
tačka na nebeskom svodu iznad
stojišta*.

< ar. *sāmt* »strana, kraj; hori-
zont; zapravo skraćeno od ar.
sāmtu-re's »zenit« (izft. od ar.
sāmt »strana, horizont« i ar.
re's »glava«).

zēra, v. zehra.

zērdālija, v. zerdānlija.

zērdānlija, zērdālija *f* (tur.) *viso-
ka kapa poput kalpaka opšivena
krznom od zerdava*. — »pak na
glavu kapu zerdaliu« (F. J.
I 167).

< tur. *zerdevali*, v. *zērdav* +
tur. suf. -li.

zērdast, adj. *žutkast*.

< tur. *zērd* < pers. *zērd* »žut«.

zèrdav

zèrdav *m* (tur.) *vrsta kune, zlatice, hermelin, mustella zibellina.*
< tur. *zerdeva*.
V. *zerdanlija*.

zèrde, -eta *n* (pers.) *vrsta kompot: nažitko varení pirinač, začađen šećerom i začinjen cimetom.* — »Cizmedžije zèrde u sahanu« (Zb. XXX sv. I 112).
< tur. *zerde* < pers. *zerde*.

zèrdèčaf, zèrdèčef, zèrdèčap *m* (pers.) *vrsta boje, kurkum, koja se dobija od istoimene biljke (Curcuma longa L.), (Amonum curcuma Jacq.), fam. Zingiberaceae. Miješa se s knom prilikom knenja (krnanja).*
< tur. *zerdeçal, zerdeçap*
< pers. *zerdečaw i zerdečub*.

zèrdèlija, zèrdelija, rezdèlija, *f* (pers.) *vrsta rane šljive: Prunus pseudoarmeniaca Heldr.-Sart.*
< tur. *zerdali* < pers. *zerdālū* »žuta šljiva«.

zerekáda, *v. zelenkada.*

zèrger *m* (pers.) *zlatar.*
< tur. *zeger* < pers. *zeger* »zlatar« (pers. *zer* »zlat« + suf. za građenje riječi sa značenjem kakve radnje ili zanimanja -ger).

zèrin *m* i *zerina* *f* (pers.) *narcis, zelenkada.* — »Kadno cvate sumbul i ljubica, / kadno zèrin bjele lale pušća« (S. B. IV 64): »U najljepše doba od godine. / Kadno capti zumbul i zerina« (Vuk V 357).

Skraćeno od *zerrin kadeh*, *v. zelenkada.*

zèrzèvât, zarzàvât, -âta *m* (pers.) *povrće, zelē.*
< tur. *zerzevat, zehzevat*, arapski plural od pers. *sebze* »povrće«.

zèvak, -vka *m* (ar.) *uživanje, slast; blagostanje.* — »Majka te

je u želji rodila, / U veliku zèvku odgojila« (Miodrag. 115); »Ah toga zèvka i lje-pote po Sarajevu, to se ne da ni opisati« (Zembilj II 20).

< tur. *zevk* < ar. *ḏāwq*.

V. *zevkari*, *zevkl*.

zèvâl, -âla *m* (ar.) 1. *kraj, propast; padanje.*

2. *najviši uspon sunca u podne, kada se smatra sredina dana.* — »Kano sunce na zèvalu« (Osvit 1892 II 44).

< tur. *zeval* < ar. *zāwāl*.

zèvkáriti, zevkovati, uživati, provoditi se. — »Ni kod baba ne bi' bolje bila, / Što sam ovde, majko, zèvkovala« (Lord 288).

Izv. od *zevak* (*v.*).

zèvkli, *adv.* (ar.-tur.) *interesantno, milo, ljupko.*

< tur. *zevkli*, *v. zevak* + tur. suf. -li.

zèvzek *m* (tur.) *obješenjak, šaljivčina.*

< tur. *zevzek*.

V. *zevzekast, zevzekati, zevzekluk*.

zèvzekast, *adj.*, *tup, ograničen, čaknut.*

Izv. od *zevzek* (*v.*).

zevzèkati, *šaliti se, izvoditi koje-kakve budalaštine.*

Izv. od *zevzek* (*v.*).

zevzèkluk *m* (tur.) *obješenjaštvo, zbijanje šale.*

< tur. *zevzeklik*, *v. zevzek* + tur. suf. -lik.

zì, -îta *n* (ar.) *ime arapskog slova »z«.*

< tur. *zi* < ar. *zā*.

ziámet, zijámet *m* (ar.) *veliki spahiluk (posjed) koji donosi 20.000 do 100.000 (tačnije 99.000) akči godišnjeg prihoda (spahiluk*

ispod 20.000 akći prihoda zove se timar (v.).

< tur. *ziamet*, *zeamet* < ar. *zāā-mā*.

Ziba (pers.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Ziba*, žensko ime, < pers. *zibā* (y) »nagizdana, prikladna, lijepa«.

zićir, zikir m (ar.) 1. pobožno izgovaranje, invokacija božjeg imena, »zićir činiti« = pobožno izgovarati božje ime; »Otvor oči zićir čini, budalo, zar te nije strah od Boga nimalo?« (Ist. bl. II 223).

2. zajedničko derviško učenje u slavu boga.

< tur. *zikir* < ar. *ḡikr*.

Ziçrija, Zikrija (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Zikri*, muško ime, osn. zn.: »onaj koji se spominje, koga se sjećaju« < ar. *ḡikr* »spominjanje, sjećanje« + ar.-pers. adj. suf. -i.

zift m (ar.) 1. vrsta veoma crne smole, prirodni katran.

2. otrovna naslaga koja se stvara od duhanskog dima u čibuku ili cigarluku.

< tur. *zift* < ar. *zift*.

zihinli, indecl. adj. (ar.-tur.) *talentovan, sa jakom memorijom*.

< tur. *zihinli* < ar. *ḡihn* »memorija« + tur. suf. -li.
V. *Zihnija*.

Zihnija (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Zihni*, muško ime, »Talentovani« < ar. *ḡihn* »memorija« + ar.-pers. adj. suf. -i.

Zijā, Zijāh, hipok. **Ziġo**; puno ime je: **Zijaüdin** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Ziyaüddin* < ar. *ḡiyā'ud-dīn*, muško ime, osn. zn.: »svjetlo vjere (islama)«.

zijađola! interj. (ar.-tur.) *hvala!*

< tur. *ziyade ola!* »imanje ti se povećalo! imao još više!« < ar. *ziyāđā* »mnogo, odviše« + tur. *ola!* optat. 3. lice sing. od inf. *olmak* »biti«.

zijařet m (ar.) *gozba; rućak ili večera sa više raznih jela i za više gostiju*. — »U Skradinu što bi đeneralala, / na zijařet idu đeneralu« (K. H. II 279); »tu zijařet veliki učinio, / dok je vjenčo bjelku materinu« (I. Z. II 22).

< tur. *ziyafet* < ar. *ḡiyāfā*.

zijařet, v. *ziamet*.

zijař, -āna m (pers.) *šteta, kvar, gubitak*; kaže se: »bježi fajdo, da nije zijařana«; »Ne kolj', Marko, sivoga sokola, / Ne kolj' der ig, ne čini zijařana« (M. H. II 5); »ostaviću otvorena vrata, / nek ti bude hiljadu zijařana« (Muz. zap. Inst. 2636).

< tur. *ziyan* < pers. *ziyān*.

V. *zijařer*, *zijařiti*, *zijař učiniti*.

zijařer, m (pers.) *štetočinac, onaj koji nanosi štetu*.

< tur. *ziyankār* < pers. *ziyan-kār*.

zijařiti, izgubiti, štetiti, biti na gubitku. — »već si, Mujo, puno zijařanio« (K. H. I 532).

Izv. od *zijař* (v.).

zijař učiniti, nanijeti štetu, prozrokovati štetu. — »Velik sam vam zijař učinio, / dva-des't sam vam odsjekao glava« (K. H. II 60).

Izv. od *zijař* (v.).

zijařet m (ar.) *posjeta, obilazak, pohod*. — »na zijařet Čuprilić veziru« (K. H. I 104).

< tur. *ziyaret* < ar. *ziyārā*.

V. *zijařeti-kabur*.

zījāreti-kābur

zījāreti-kābur *m* (ar.) *posjećivanje groba; svakodnevno posjećivanje groba od strane muslimanskog sveštenika u trajanju od 40 dana od smrti umrloga.*

< tur. *ziyaret-i kabir*, izft., v. kompon. pod *ziyaret* i *kabur*.

Zijaūdin, v. *Zija*.

Zijo, v. *Zija*.

zikir, v. *zičir*.

Zikrija, v. *zičrija*.

zīl *m* i **zīle** *f* (pers.) 1. *par metalnih okruglih pločica (u obliku tanjirića) koje zveče udaranjem jedne o drugu. Služe kao sastavni dijelovi defa i daireta, ili kao samostalni muzički instrumenat: bilo da se nataknu na prste, kastanjete, ili da se jedna drži u jednoj, a druga u drugoj ruci, kao instrumenat bleh-muzike. — »a udiriše zīle i boriše« (K. H. I 109).*

2. *praporac, zvonce.*

< tur. *zil* < pers. *zīl*.

V. *zildžija*. *Zildžiluk*.

Zildžić, **Zildžo**, v. *zildžija*.

zildžija *m* (pers.-tur.) *zanatlija koji izrađuje ili trgovac koji prodaje predmete od tuča i mjedi, kao što su zvona, kantaravi, čiraci, havani itd. Od ovog je došlo prezime Zildžić i Zildžo.*

< tur. *zilci*, v. *zil* + tur. suf. *-ci*.

Zildžiluk *m* (pers.-tur.) *ime jednog dijela sarajevske čaršije na lijevoj obali Miljacke od stare Careve ćuprije do Drvenije.*

< tur. *zilcilik*, v. *zildžija* + tur. suf. *-lik*.

zilhidge, v. *zulhidže*.

ziliya *f* (pers.) *čilim, vrsta šarenog čilima. — »birden Turci*

glave oboriše, / pa gledaju šaru po ziliyi« (K. H. II 545).

< tur. *zili* < pers. *zīlū*.

Zilka, v. *Zulejha*.

zilkāde, v. *zulkade*.

zimija *m* (ar.) *nemuslimanski podanik Turske Carevine, raja.*

< tur. *zimmī* < ar. *ḡimmiyy* »zaštićeni«.

zináluk *m* (ar.-tur.) *blud, prostitucija.*

< tur. *zinalık* < ar. *zinā'* »blud« + tur. suf. *-lık*.

zindān, -ána *m* (pers.) *tamnica. — »car će tebe u zindan metnuti« (K. H. I 37); »hladna prostorija kao zindan« (u ob. gov.).*

< tur. *zindan* < pers. *zindān*.

zinēt *m* (ar.) *nakit, ukras. — »od zineta što je na dogatu« (K. H. I 482).*

< tur. *ziynet* < ar. *zīnā*.

V. *Zineta*.

Zineta (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Ziynet*, žensko ime, »Nakit, Ukra« < ar. *zīnā* »nakit, ukras«.

zirāt i **zirāt**, -āta *m* (i **zirātni**, **zirātni**, adj.) *obrađiva zemlja, ziratna zemlja. — »Nije imao čeljadi da obrađuje zirātnu zemlju« (Kočić I 73).*

< tur. *ziraat* < ar. *zirāa*: »zemljoradnja«.

V. *ziratiti*.

zirātiti, *obrađivati zemlju, orati i sijati zemlju.*

Izv. od *zirat* (v.).

zlatāli, **zlatājli**, indecl. adj. (srp. hrv.-tur.) *zlatan, od zlata. — »Na oči joj zlatali marama«, »Pa s' opasa svilenom kanicom, / A po njemu zlatajli svilajom« (Vuk II 536, VII 184); »I*

zlatali jastuk po jastuku«
(Petran. 607).

Hibr. r.: naša riječ »zlatu« +
tur. suf. -li.

zólota *f* (slav.) *stari turski sre-*
breni novac od trideset para.

< tur. *zolota* < slav. (ruski *zola-*
lota, poljski *złoti* itd.).

zór *m* (pers.) *sila, snaga; muka,*
tegoba; žestina; nasilje. — »Dr-
ži ruke oko pasa moga, / jer ti
ne znaš zora doratova (M. H.
III 155).

< tur. *zor* < pers. *zór, zūr.*
V. *zoran*, *zorba*, *zorli*, *nazor*,
zorzorile.

zóran, *adj.*, *silan, bijesan.* —
»Zorna konja, a zorna ju-
naka« (nar. pj.).
Izv. od *zor* (v.).

zórba *f* (pers.) *nasilje, teror.* —
»Da otmemo bi zorba, / da
krademo jest globa« (Nar. bl.
425).

< tur. *zorba* < pers. *zōrbāz*
»nasilje« < pers. *zór* »sila« +
pers. *bāz*, prez. osn. od inf.
bāhten »igrati«.

zórli, *adj.* i *adv.* (pers.-tur.) 1. *si-*
lan, obijesan, zdrav, snažan;
kaže se: »zorli momak«.

2. *teško, mučno, tegobno; jako.*
< tur. *zorlu*, v. *zor* + tur. suf.
-lu, -li.

zört *m* i **zört!** *interj.* (ar.) 1. *strah.*
2. *stisni! drž' se!*

< tur. *zort*, sa značenjem kao
u nas < ar. *ḡarṭ* »prdež«.

zōrzórilē (*dōrdōrice*) *adv.* (pers.-
tur.) *na jedvite jade, s velikom*
mukom.

< tur. *zor zorile*, v. *zor* (ovdje
reduplikacija: *zor-zor*) + tur.
postpoz. -ile »sa«.

zřt *adv.* (ar.) *odvratno, mrsko.*

< tur. *zrt, zrd* < ar. *ḡidd*.

Zubējda (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Zübeyde* < ar. *Zubäydä*,
žensko ime, ime žene Harunur-
Rešida (gram. demin. od ar.
zubbä »povlaka, kajmak; izbor,
elita«).

zúbun i **zúbün** *m* (ar.) *gornja ha-*
ljina od sukna sa kratkim ru-
kavima ili bez rukava; postoji
i muški i ženski.

< tur. *zibin* »kratki kaputić
koji se oblači ispod kaftana«
< ar. *ḡubbā*, v. *džube*.

zúďurt, **zúďur** (**zúďut**) *adj.* (tur.)
bez novaca, bez pare dinara, si-
romašan. — »vrlo j' aga zu-
ďurt ostanuo« (M. H. III 271);
»Ili si zúďur kesom ili tut-
kun sobom« (Vuk, Posl. 124);
»ma se junak zúďut prigo-
dio, / sedlo mu je drvo od sa-
mara« (F. J. II 373).

< tur. *ziğürt*.

V. *zudutluk*, *ozuďuriti*.

zuďútluk *m* (tur.) *siromaštvo.* —
»jer se boji teška zuďútlu-
ka, / zuďútluka teška u
Turaka« (nar. pj.).

< tur. *ziğürtlük*, v. *zudurt* +
tur. suf. -lük, -lik.

Zúhra (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Zühre*, žensko ime, »Ve-
nera« < ar. *Zuhrā* »zvijezda
Venere«.

zúhur se učiniti, **zúhūr** učiniti,
pojavit se, iskrnuti. — »Biž.
Halile kuli i avliji, / Dušmanin
je zúhur učinio« (M. H.
IV 332).

< tur. *zuhur* < ar. *ḡuhūr* »po-
java, događaj«.

V. *ozuhuriti*.

Zúko, v. *Zulfikar*.

Zulējha (**Zulējka**), **Zeliha**, *hipok.*
Zúla, **Zilka** (ar.) *musl. žensko*
ime.

Zulfikār

< tur. *Züleyha* < pers. *Zuley-bā* < ar. *Zālīhā*, žensko ime, ime žene egipatskog činovnika Potifara, koja je pokušala zavesti Jusuf-pejgambera (Josifa). Po smrti muža preudala se za Jusufa.

Zulfikār, -ára, hipok. **Zúlfo**, **Zá-ko** (ar.) *musl. muško ime*

< tur. *Zülfikar*, muško ime < ar. *Ḍu-l-fūqār* »ime sablje koju je Muhamed poklonio hazreti Aliji (koji je iza Muhameda postao halifa), a s kojom je Alija pokazao veliko junaštvo. Zbog toga ova sablja i njezino ime predstavljaju oličenje junaštva i pobjede i u tom smislu je ovo ime postalo i vlastito lično ime. Sablja je dobila ovo ime stoga što je imala po hrptu kvрге slične pršljenovima: ar. *ḡu* »posjednik, vlasnik« i ar. *āl-fūqār* pl. od *āl-fiqrā* »pršljen«.

V. zulfikar.

zulfikār, -ára *m* (ar.) *vrsta sablje, teška sablja; račvasta sablja*. — »Blaževiću, pobježe djevojka, / odjaha ti pretila zekana, / odnese ti sablju zulfikara« (K. H. II 441); »Da mi dadeš tvoju zulfikaru« (Lord 272). < tur. *Zülfikar*, v. tumačenje pod Zulfikar.

Zúlfo, v. Zulfikar.

zilhídže, **zilhidže** *n* (ar.) *ime dvanaestog mjeseca po muslimanskom kalendaru*.

< tur. *zilhicce* < ar. *Ḍu-l-ḡiḡḡā*.

zulkáde, **zilkáde** *n* (ar.) *ime jedanaestog mjeseca po muslimanskom kalendaru*.

< tur. *zilkade* < ar. *Ḍu-l-qa-dā*.

zúluf, **zúlov**, v. **soluf**.

zúlum *m* (ar.) *nepravda, nasilje, bezakonje, teror*. — »ko je tebi zulum učinio« (M. H. III 67).

< tur. *zulüm* < ar. *ḡulm*.

V. zulumčija, zulumčar, zalim.

zulümčija, **zulümdžija** *m* (ar.-tur.) *nasilnik, tiranin*. — »aračlija, zulumčija« (Ašikl. 71); »Zulum čini zulumdžija Marko« (Vuk VI 92).

< tur. *zulümçü*, v. zulum + tur. suf. -*çü*, -*çi*.

zulümcār, -ára *m* (ar.-pers.) *nasilnik, tiranin*. — »od zuluma i od zulumčara« (K. H. I 35); »između sebe dajte zulumčare« (Vuk IV 137).

< tur. *zulümçâr*, v. zulum + pers. suf. -*kâr*.

zumba *f* (pers.) 1. *alatka za bušenje kože, lima itd., probojac*. 2. *sprava kojom se udara suhi žig*.

< tur. *zumba* »probojac« < pers. *sunbe* »burgija, svrdo« (< pers. *sunbiden* »probušiti, provrtjeti«).

zumbul, v. **sumbul**.

Zúmra, v. **Zumreta**.

Zúmreta, **Zümruta**, hipok. **Zúmra** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Zümriit* < ar. *Zumurud*, žensko ime, »Smaragd«.

zumürut, **zumürud** (**zumürlut**, **zumrut**) *m* (ar.) *smaragd (dragi kamen)*. — »Dvore gradi Sulejman-čehaja, / od jakuta i od zumuruta« (Muz. zap. Inst. 3276); »od jakuta i od zumuruta« (Beh. I 127); »Pa mu vide derdan od zumuruta« (Lord 50).

< tur. *zümriit* < ar. *zumurrud* < ar. *zübärğäd*, »smaragd«.

V. **Zumreta**.

zùrna, zùrla f (pers.) vrsta svirale sa veoma jakim piskavim glasom. Gotovo uvijek uz zurnu ide bubanj. To je zapravo primitivni oblik i preteča današnjeg drvenog duvačkog instrumenta oboe.

< tur. zurna < pers. surnā, sūrnā, sūrnāy < pers. sūr »svečanost, svetkovina, gozba, svadba« i pers. nā, nāy »frula, svirala«.

zuvàna, zuàna f (pers.) spojница, ono što stoji na kraju kakve cijevi i spaja se za drugi dio; napr. na cigaraluku onaj dio od kosti ili čilibara koji je na kraju utaknut u drvo; u pušćanog fišeka onaj dio u kome se nalazi egza.

< tur. zivana < pers. zebāne.

Ž

žàfran, žafrání, v. šafran, šafrani.

ženiklija *m* (srp.hrv.-tur.) *ženik*,
mladoženja.

Hibr. r.: našoj riječi »ženik«
dodan tur. suf. *-li*.

ABECEDNI PREGLED LIČNIH IMENA

Abas	Ajeta	Aziza	Bilal
Abasa	Ajnića	Azra	Čelebija
Abdija	Ajnića	Bâhrija	Čamil
Abdulah	Akif	Bahrija	Čamila
Abdulatif	Alajbeg	Bahtijar	Čazim
Abdulaziz	Alemdar	Bajezić	Čejvan
Abdulfetah	Alija	Bajram	Čerim
Abdulhamid	Alija	Bakir	Čerima
Abdulkadir	Almas	Bakira	Daut
Abdulmedžid	Almasa	Balija	Demir
Abdumelik	Amila	Bêdrija	Derviš
Abdulvehab	Amina	Bedrija	Derviša
Abdurahim	Amir	Bedrudin	Devleta
Abdurahman	Amira	Begajeta	Dudija
Abdurezak	Amra	Began	Durak
Abduselam	Arif	Begana	Duran
Abid	Arifa	Begemina	Durmiš
Abida	Arslan	Begzađa	Džafer
Adaleta	Arzija	Behaudin	Džahid
Adem	Asaf	Behdžet	Džanan
Adil	Asifa	Behija	Džavid
Adila	Asim	Behlul	Dželalija
Agan	Asida	Behram	Džalaludin
Aganlija	Asira	Bekir	Dželil
Ahmed	Atif	Bektaš	Džamaludin
Aiša	Atifa	Belkisa	Džemil
Ajdin	Atija	Besim	Džemila
Ajet	Aziz	Bešir	Dževad

Dževahira	Fazila	Halim	Izet
Dževdet	Fazlija	Halima	Izeta
Đula	Fehim	Hamdija	Jahja
Đulbeg	Fehma	Hamid	Jakub
Đulbegija	Fehmija	Hamida	Jašar
Đulbehara	Fehmija	Hamza	Javra
Đulesma	Fejzulah	Hana	Jilduza
Đulfatma	Ferhat	Hanifa	Junus
Đulizar	Ferhija	Haris	Jusuf
Đulizara	Ferid	Hasan	Kàdrija
Đulsuma	Ferida	Hasib	Kadrija
Đuzida	Feriz	Hasiba	Kahriman
Edhem	Fetah	Hasna	Kamber
Edib	Fèthija	Hašija	Kanita
Ediba	Fethija	Hašim	Kaplan
Ejub	Fikret	Hatidža	Karanfil
Ekrem	Fikreta	Hava	Kasim
Emin	Fikrija	Hazim	Kazanfer
Emina	Firuz	Hiba	Kemal
Emira	Fuad	Hidajet	Kimeta
Enes	Galib	Hidajeta	Kumrija
Enis	Galiba	Hifzija	Latif
Enisa	Ganija	Hilmija	Latifa
Enver	Habib	Hurem	Lebib
Esad	Habiba	Huršid	Lebib
Esma	Hadžera	Husejin	Lejla
Ešref	Hadžo	Husnija	Lutfija
Ešrefa	Hafija	Husrev	Madžida
Fadil	Hafiza	Ibrahim	Magbula
Fadila	Hajdar	Idris	Mahir
Fahir	Hàjrija	Ifeta	Mahira
Fahira	Hajrija	Iljas	Mahmud
Fàhrija	Hajrudin	Irfan	Maida
Fahrija	Hajrulah	Isa	Maksuma
Fahrudin	Hakija	Ishak	Malkoč
Faik	Halid	Ismail	Medžid
Faruk	Halida	Ismet	Mehdija
Fatima	Halil	Ismeta	Mehmed

Mehmedalija	Nadija	Omer	Ruždija
Mejrema	Nadira	Orhan	Sabahata
Meleća	Nadžija	Osman	Sabira
Meliha	Nafija	Pašan	Sabit
Memiš	Nafiz	Pašana	Sabrija
Memnuna	Nail	Pemba	Sadeta
Mensur	Naila	Pertev	Sadija
Merdžana	Naim	Rabija	Sadik
Mesud	Naima	Radžija	Sadulah
Mesuda	Namjik	Ragib	Sadžida
Mevlida	Nasih	Rahima	Safer
Midhat	Nasiha	Rahman	Safet
Midhata	Nasir	Raif	Safeta
Mirza	Nasrudin	Raifa	Safija
Mubera	Našid	Ramadan	Saima
Mufida	Nazića	Ramiz	Sait
Muhamed	Nazif	Ramiza	Sakib
Muharem	Nazifa	Rasim	Salih
Muhiba	Nazim	Rasema	Saliha
Muhjudin	Nedim	Rašid	Salim
Muhsin	Nedžad	Rašida	Sámija
Mula	Nedžib	Razija	Samija
Munevera	Nedžiba	Redžep	Sead
Munib	Nefisa	Refik	Sefer
Muniba	Nerimana	Refika	Said
Munir	Nesiba	Rejhana	Sejda
Munira	Nevzet	Rekib	Sejdalija
Muradif	Nevzeta	Rënzija	Sejfudin
Murat	Nezir	Remzija	Sejfulah
Muris	Nezira	Rešad	Selim
Murta	Nidara	Rešid	Selma
Murteza	Nijaz	Reuf	Selman
Musa	Nuh	Rezak	Selveta
Muslihudin	Numan	Rifat	Senija
Mustafa	Nürija	Riza	Server
Muzafer	Nürija	Rizvan	Sevda
Muzafera	Nusret	Rukija	Sevlja
Nádija	Nusreta	Rustem	Sidik

Sidika	Šefika	Tevfik	Zakira
Sinan	Šefket	Ulfeta	Zarif
Siradž	Šehbab	Ulvija	Zarifa
Sirijsa	Šehzada	Umihana	Zecir
Skender	Šemsudin	Uzeir	Zehra
Suad	Šemsa	Vahdet	Zejna
Suada	Šerif	Vahdeta	Zejneba
Šubhija	Šerifa	Vahid	Zejnil
Subhija	Ševala	Vahida	Zekija
Sulejman	Ševket	Vasvija	Zekija
Sulhija	Ševkija	Vefik	Ziba
Sultanija	Šuajb	Vehab	Zicrija
Sutla	Šuhreta	Vehbija	Zihnija
Šaban	Šukrija	Vejsil	Zija
Šaćir	Tahir	Velid	Zineta
Šaćira	Tabira	Velija	Zubejda
Šahin	Tajib	Zahid	Zuhra
Šahina	Tajiba	Zahida	Zulejha
Šahsivar	Talat	Zahir	Zulfikar
Šecer	Tarik	Zaim	Zumreta
Šefik	Tefika	Zakir	

Abdulah Skaljić
TURCIZMI U SRPSKOHRVATSKOM JEZIKU

Izdavač:

«Svjetlost», izdavačko preduzeće, Sarajevo

Za izdavača:

Vladimir Knor

Tehnički urednik:

Hilmo Hadžić

Korektor:

Abdulah Skaljić

Stampa:

Novsko preduzeće «Oslobođenje», Sarajevo

Za štampariju:

Pero Grinfelder